N.N.9
18
1/B/2

Duplicate

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30499215_0002

L. Christian Friedrich Garmann
Medicus R. et E. S. Provincialis, Physicꝰ
Chemnicensis Academicꝰ curiosꝰ d. Pollux.
Natus Martisb. d. 19. Januar 1640.
Obiit Chemnit. d. 15. July. 1708.

35250

L. CHRIST. FRID. GARMANNI,
Medici R. E. S. Provinc. Phyſ. Chemnicenſis,
Academici Curioſi,

DE MIRACULIS MORTUORUM

LIBRI TRES,

Qvibus præmiſſa Diſſertatio
de Cadavere & Miraculis in genere.

OPUS PHYSICO-MEDICUM

Curioſis Obſervationibus, Experimentis, aliisqve rebus, qvæ ad elegantiores literas ſpectant, exornatum, diu deſideratum & expetitum, beato Autoris obitu interveniente editum

à

L. IMMANUELE HEINRICO GARMANNO,
Autor. Fil. Poliatro Sneebergenſi,
cum Indicibus neceſſariis.

DRESDÆ & LIPSIÆ,
Sumptibus JOH. CHRISTOPH. ZIMMERMANNI, ANNO M. DCC. IX.

J. J.

Lectori Candido & Benevolo

Salutem & Obſervantiam.

QVi in pandendis mortuorum miraculis non mediocriter hactenus erat occupatus, ac circa noſocomia, feretra, Coeme-

meteria, tumbas ſepulchrales verſabatur qvotidiè Parens meus deſideratisſimus, ipſe, Deo ſic volente, morti ſuccubuit, & qvâ corpus tumbæ illatus feriatur, ærumnis ac moleſtiis hujus miſerrimæ vitæ exantlatis omnibus. Bonam integri ſeptennii partem lecto affixus hæſit, qvi per octo & qvod excurrit luſtra in debellandis morbis ad ægrotorum grabatos ſuam eamque divinâ gratiâ præclaram locaverat operam. Doloribus noctes diesqve exercebatur acutisſimis, ex internis renum, qvod Anatome docuit, exulcerationibus lienisqve abſceſſu in ulcus externum

fiſtu-

fiſtuloſum deſinente oriundis: Qvicqvid tamen lucidi & â doloribus liberi intervalli experiebatur, qvantum curæ praxeos & amplioris familiæ permittebant otii, id ſtudiis, qvæ ſenectutem oblectant, impendebat unicê. Scilicet â Juventute ſtudiis & laboribus aſſveto ſumma voluptas erat non relaxari ab occupationibus, ſed ab una in aliam tranſitu facto mutare & renovare operas. Hinc etiam factum, ut, cum Fautores & Amici Eum idcirco compellare non deſiſterent, hos DE MIRACULIS MORTUORUM commentarios ad umbilicum perduceret, & ad illos edendos

ſe pararet. Tantum verò abeſt, ut hunc ſuum fœtum, cui lambendo ac perpoliendo tot annos inſudaverat, in lucem plenius emiſſum amplexari datum fuerit, qvin potius, vix prioribus conſpectis pagellis, viribus ſenſim fractus, morbo maraſmode emaciatus, ſeptuagenario vicinus acerbisſimo Suorum imprimis ac qvotqvot eum noverat bonorum omnium dolore die 15. Julii currentis anni placide expirarit. Adeo lugubria hæc meditamenta funeſti fuere omnis! Præclare *Cicero*: (*l. 1. qvæſt. Tuſcul.*) Tota Philoſophorum (rectius Chriſtianorum) vita commentatio

tio (meditatio) mortis. Et qvì accuratius philoſophabimur, qvi melius? qvam ſi trutinando ſingularia in mortuis noſtram expiemus ignorantiam. Eqvidem non dubito fore plerosqve, qvi ad conſpectum hujus tituli ſupercilium contrahant, & hos conatus lugubres Orco potius qvam libero Jovi deſtinandos reputent: aſt cordatum minimè abſterrebit frons libelli, cum natura in cadaverum ſitu ac putrilagine æqvè admirabilis deprehendatur, ac in rerum generatione & productione. Vel eam ſolam ob cauſam ſe commendabit iſte tractatus, cum qvemvis, cui volupe erit

inſpicere, mortalitatis mox futuræ admoneat. Miraculi autem notionem in laxiori ſenſu acceptam ſciat L. B. quod enim Aliis Obſervationes rariores, & mira in mortuis phænomena, id beato Autori mortuorum miracula. Primus ac ſolus quantum ſcio ea olim propalavit *Henricus Kornmannus* in tractatu quem *de Miraculis Mortuorum* inſcribit, edito An. 1610. qui vero ab inſtituto beati Parentis mei alieniſſimus. Præterqvam enim quod varia *Ille* admiſceat exotica & incongrua, in recenſendis fabulis ab otioſis & nugacibus monachis excogitatis mirum qvantum

tum

tum luxuriat. Dignus inde qvi cenſuram incurrat *Gisbert. Voëtii* (*P.2. Diſp. Select. p.914.*) Judiciosè *Plutarchus* (*T.1. Camill. p.m. 239.*) Nos multa è noſtræ ætatis hominibus audivimus mira commemoratu, ac qvæ non ſint temerè contemnenda â qvoqvam: Verum in his rebus nimiam & credulitatem & incredulitatem periculoſam efficit humana imbecillitas, cum ea non intra certos terminos ſe contineat, ſed efferatur vel ad ſuperſtitionem inflatiusque de iis ſentiendum, vel ad contemtum religionis. Optimum eſt cautionem adhibere, ac ne qvid nimis. Juvat aſcribere qvæ *Livius* (*l.24. c.10. p.m. 333.*)

habet: Prodigia eo anno, *inqvit*, multa nunciata ſunt, qvæ qvò magis credebant ſimplices & religioſi homines, eò plura nunciabantur. Nec rationem hujus vel illius miraculi reddere auſus eſt *Kornmannus*, nec ordinem certum obſervavit, ſed in ſolâ recenſione acqvievit. Anno præteriti ſeculi ſeptuageſimo beatus Parens librum hujus Operis primum typis evulgavit, qvi impræſentiarum multò auctior cum aliis incedit. Methodum tractandi qvod attinet, eandem obſervavit, qvam profeſſus in Oologia Curioſa & reliqvis opuſculis antehac editis. Liceat eam Ipſius

Au-

Autoris verbis delineatam dare.(*vid. Præſat. Oolog. Curioſ.*) Poetica, *inqvit*, aliqvando miſceo medicis, philologica phyſicis, & flores ubiqve delibans miſcellaneam ſector doctrinam. Nec intra Scholaſticæ methodi circulos ubiq; me contineo, qvodqve diſſerentes in more habent, non rarò evagor, non ut argumentoſa prolixitate Lectori ſtomachum moveam, ſed animum ejus divertens indirectâ viâ lucem theſi fœnerer. Rationum momenta ad experimentorum & obſervationum trutinam expendo. Nihil mihi arrogo, unicuique ſuum tribuo. Autores curiosè

cito, verbis eorundem utor, mentem excutio, verum amplector, falſum rejicio, ſed hoc ſine felle ſtyliqve mordacitate. Aculeos Orationis ſicubi inſpergo, cum Sophiſtis, Idiotis, ſuperciliosis, magnidicis & vanis promiſſoribus mihi res eſt, eosqve candor & veritatis amor extorſit. His qvibus nihil ſapit, niſi qvod proprium parturiit cerebrum & ſupercilium, qviqve Autores evolventes & allegantes in compilatores & exſcriptores numerant, illud *Lipſii* (*l.1. Polit.c.1.p.m.4.*) repono: Lapides & ligna ab Aliis accipio; ædificii tamen exſtructio & forma tota noſtra: Architectus ego ſum, ſed materiam variè undiq; conduxi. Nec aranearum ſanè textus ideò melior, qvia ex ſe fila gignunt, nec noſter vilior, qvia ex alienis libamus ut apes. *Hæc Autor* (*c.l.*) Utere igitur his, B. L. eo candore, qvo beatus Autor inſtinctu Fautorum ac Collegarum

rum communicare voluit, ac fruere his laboribus, qvi non eloqventiæ ſed curioſitatis gratia, ut cum *Flavio Vopiſco* loqvar, in lucem prodeunt. Tandem in eo ad huc Te compellandum habeo, ut qvi per abſentiam errores irrepſerunt vel Typographi culpâ, vel incuriâ eorum, qvibus deſcribendus erat hic tractatus, Ipſe pro humanitate Tua velis emendare, præſertim cum per temporis anguſtiam erratorum ſyllabus non potuerit perfici & annecti; hunc tuum favorem ſi intellexero, ac Deus vitam & ſanitatem conceſſerit, allaborabo, ut Pnevmatopægnion, ſ. de halitus humani ſalubritate & noxa Diſſertatio, qvin & alia B. Parentis opuſcula, eaqve nitidiora, in publicum prodeant. Sic divinæ commendatus tutelæ ex voto Vale. Dab. è Muſeo Nivemontii in Sudetibus d. 22. Septembr. A. R. S. 1708.

L. Immanuel Heinricus Garmann.

Conſpectus totius operis

DISSERTAT. PROOEMIAL.

Sectio I. De Cadavere.

Sectio II. De Miraculis.

LIBR. I. Titul.

1. De capillorum augmento.
2. De naſi inſititii Sympathia.
3. De cadaveribus porcorum mandentium inſtar in cryptis feralibus ſonantibus, vulgò Schmætzende Todte.
4. De faciei mutatione in Cadaveribus.
5. Mira qvædam circa os & faciem phænomena.
6. Dentium ſingularia.
7. De Cordis augmento & in igne duratione.
8. De Abdominis rupturâ & viſcerum egeſtione.
9. De Partu Cadaverum.
10. De Ungvium, cornuum & oſſium incremento.
11. De penis in cadaveribus erectione.

LIBR. II. Titul.

1. De maculis Cadaverum.
2. De Contagio.
3. De levitate & gravitate.
4. De frigiditate, rigiditate, caliditate & mollitie.
5. De motu.
6. De Sudore aqvoſo & cruento.
7. De cruentatione.
8. De fragrantia.
9. De Luce.
10. De Spectris.

LIBR. III. Titul.

1. De Cadaverum Putredine.
2. De Cadaverum Incorruptibilitate & Mumiis.
3. De Cadaverum Petrefactione.
4. De Cadaverum Reſurrectione & Reſuſcitatione.

J. J.

DISSERTATIONIS GENERALIS PROOEMIALIS

SECTIO I.

DE

CADAVERE.

Summarium.

I. *Cadaveris Etymologia. Cadere. Mori.* 2. *Cadere dicitur homo dum naſcitur.* 3. *Alluſiones.* 4. *Cadavera Urbium.* 5. *Cadavera dicuntur deformes.* 6. *Cœci nati.* 7. *Lienoſi.* 8. *Senes.* 9. *Domus quæ non habitatur.* 10. *Myſtica ſignificatio.* 11. *Corpora mortua vel videntur, vel ſunt talia.* 12. *Apparenter mortuorum hiſtoriæ.* 13. *Morbi.* 14. *Apoplectici.* 15. *Epileptici an huc referendi?* 16. *Variis modis ſuffocati.* 17. *Lethargici fabuloſi.* 18. *Examinantur.* 19. *Veri.* 20. *Ab aſſumtis ſtupidi & Comatici.* 21. *Ephialtici, Syncoptici.* 22. *Hyſtericæ.* 23. *Peſtiferi.* 24. *Exanimati frigore, caſu ab alto, vulnere, fulmine, incantati.* 25. *Ecſtatici.* 26. *Ecſtaſis quid?* 27. *Divina.* 28. *Diabolica.* 29. *Naturalis, imperfecta.* 30. *Perfecta. Puer Sunamitidis.* 31. *A cauſa dubia.* 32. *Ecſtaſes Helmontianæ.* 33. *Noſtradami. Bohemi ſutoris. Pueri ruſtici.* 34. *Voluntariæ. Presbyteri reſtituti. Cardani.* 35. *Somnium Rabbinis animæ à corpore ſeceſsio.*

36. *Ut & ecſtaſis.* 37. *Quod & quibusdam aliis placuit.* 38. *Unde poſt ſomnia & Ecſtaſes futurorum cognitio?* 39. *Ecſtatici in aërem elevati.* 40. *Ecſtaſis duratio.* 41. *Hujus & inediæ diuturnæ differentia.* 42. ἄπνους *Heraclidæ.* 43. *An medicamentum, an morbus?* 44. *An de eo ſcripſerit Democritus?* 45. *Empedocles?* 46. *Heraclidæ & Empedoclis* ἄπνους *conveniant?* 47. τὸ ἄπνουν *ad hyſtericas, lypothymicos, Ecſtaticos reducendum.* 48. *An quis ad aliquot dies absque reſpiratione vivere poſſit? Reſpirationis neceſſitas.* 49. *Affirmantes.* 50. *Negantes.* 51. *Succus à matre fœtui communicatus ex parte aëreus.* 52. *Naturam nunquam intendiſſe Embryonis in utero reſpirationem.* 55. *Uſus pulmonum in fœtu, & cur uterum egredi moliatur.* 54. *Foramen ovale.* 55. *Circulatio ſangvinis absqve reſpirationis ſubſidio.* 56. *Reſpiratio non ob pulſum.* 57. *Urinatorum conſtitutio, machinæ.* 58. *Urinatio ſimplex & naturalis.* 59. *Urinationis finis.* 60. *Ad Embryonem applicatio.* 61. *Sanorum reſpiratio fere inſenſibilis.* 62. *Pulmonis defectus.* 63. *Piſces quin & Plantas reſpirare.* 64. *Tranſpiratio inſenſibilis.* 65. *Viæ, Pori cutanei.* 66. *Hujus partes inſpiratio & exſpiratio.* 67. *Atmoſphæræ impulſus.* 68. *Egeruntur alimenta.* 69. *Fuligines.* 70. *Cohibitæ tranſpirationis noxæ.* 71. *Tranſpirationem reſpirationi ſuccedere poſſe.* 72. *Dubitatur.* 73. *Diſtinctio.* 74. *Inſenſibilis tranſpirationis obſervatio.* 75. *Signa fallunt.* 76. *Fœtor cadaveris certiſſimum mortis indicium.* 77. *Omnia concreta vivere. Vitæ gradus.* 78. *Vita qvid, Scaligero.* 79. *Vita eſſentialis & accidentalis.* 80. *An vita animæ diverſa à vita corporis.* 81. *Animam & corpus quid uniat. An calor?* 82. *Sangvis? Spiritus?* 83. *Epicureorum ſententia.* 84. *Carteſii.* 85. *Limmeri.* 86. *De la Forge. Unio mentis & corporis admirabilis.* 87. *Vinculum materiale an animam & corpus poſſit compingere.* 88. *Corpus æthereum à cœlo & ſtellis.* 89. *Spiritus mundi Æther, materia ſubtilis. Vinculum nullum præter fiat divinum.* 90. *Cogito ergo ſum.* 91. *Paracelſo quid vita.* 92. *Quid Helmontio.* 93. *Corpora naturalia quatuor, quatuor formæ.*

formæ. 94. Quatuor vitæ differentiæ. 95. Vita media Paracelſi & Helmontii. 96. Vitæ gradus Kergeri. 97. Paracelſi & Helmontii mentis cum corpore unio. 98. Balſamum an Paracelſo rectè dicta vita. 99. Ratray Helmontium carpit. 100. Diſtinctio vitæ in primam, mediam & ultimam. 101. Vita media Helmontiana. 102. Magnum Oportet Helmontianum. 103. An poſſit pars una emori reliqvo corpore ſalvo? 104. Affirmatur, non contra. 105. Explicatur. 106. Uteri poſt mortem vita. Caro Lieniformis Helmontii. 107. Sangvis in venis non coagulatur. Vita muſculorum. 108. Philoſophia mortis meditatio. 109. Duplex vita, duplex mors. 110. Etiam mortis naturalis. 111. Mortis in philoſophicam & naturalem diſtinctio Scaligero diſplicet. 112. Suſpirium morbus quid Senecæ, an mortis meditatio? 113. Aſthma an latinum nomen habeat? Pontani conjectura. 114. Kergero mors nulla, refutatur. 115. Ariſtoteles raro mortis meminit, inde malus quibusdam Philoſophus. 116. Mors quid Peripateticis. 118. Epicuro. 118. Paracelſo. 119. Helmontio poſitivum & reale quid. 120. Gentilibus. 121. Hauptmanno, Paulinio. 122. Mors an nihilum. 123. An mors finis cujus gratia. 124. Recentiorum definitio. Mors brutorum. 125. An corpus animam, an anima corpus relinqvat. 126. Triplex Platoni mortis genus. 127. Stoicorum mens. Carteſii Platonizantis. 128. Ariſtotelis. 129. Occiſa & mortua differunt. 130. Mortuus homo an verus homo? 131. Cadaver quid? 132, 133. Scaliger notatur. 134. Forma Cadaveris. Corporeitatis. 135. Novam in morte formam non generari. 136. Formæ cadaveris proſcriptio. 137. Nil de animâ in cadavere. 138. Neque calore & humido vitali. 139. Spiritus mortuales frigidi. 140. Cadaveri ſenſum dant Judæi. 141. Gentiles. 142. Tumulorum & Cipporum inſcriptiones. 143. Vulgi ſuperſtitio. 144. Sævitia in mortuos. 145. Senſum in Cadavere credidere etiam Medici. 146. Cauſæ expenduntur. Animæ in corpore remanentia. Forma aſſiſtens figmentum. 147. Anima corporalis non ſentit. 148. Animarum in homine triga rejicitur. 149. Vis vegetans. 150. Spiritus eſſentialis.

 151. Inte-

151. Integralis. 152. Sympathiarum exempla in mortuis. 153. Vivorum erga mortuos. 154. Antipathiæ celebriores. 155. Sangvis Ægithi & Flori. 156. Commentum Rabbinicum & Poëticum. 157. De Corbe & Orſo. 158. Mortua in vivos agere. 159. Heroum reliquiæ miraculoſæ. 160. Verminatio. 161. 162. Refutantur. 163. De Sympathiis & Antipathiis Verulamii querelæ. 164. Conſenſus Authoris. 165. Phocæ, Phyſæ, Gulonis pellis ſingularia. Delphini in homines affectus. 166. Ovis antipathiæ cum lupo ridiculæ. 167. Rabbinica exploduntur. 168. Vita præſervata. 169. Inſpirando an exſpirando mors contingat? 170. Aliud problema. 171. Cadavera abominabilia 172. Arcana ex homine ſpondent chemici. 173. Medicamenta è Cadaveribus. 174. Cadaveris tactus morbos curans. 175. Aſcitem. 176. Dubitant quidam. 177. Rationes quo primam ſententiam ſtabiliant. 178. Helmont. 179. Wedelius. 180. Corium humanum. 181. Oſſium virtus. 182. Cranii. 183. Oſſis Cranii triangularis. 184. Digitus, medulla oſſium pedum. Mentula. 185. Oſſa Heſiodi. Urinale è cineribus cadaverum mirabile. 186. Fertilitas à cadaveribus. 187. Aqva Chemica è cerebro humano. Aqva divina. 188. Ludicra è Veteribus. 189. Fontes ſoterii è ſangvine humano profuſo. 190. Cineres potu à conjuge aſſumti & horologio accomodati 191. Veſtimentorum & tumbarum feralium vis. 192. Noxa à Cadaveribus. 193. Nitrum Cœmeteriorum. Crania pro poculis. Ornamentum veſtibuli. 194. Cadaveris partes ad actiones magicas. 195. Candelæ è ſevo humano pro indagandis theſauris. 196. Pergamena virginea. 197. ⊖ & ϒ in breviculis militum. 198. Funus tacitum, indictivum, ſimpludeareum. 199. Epitaphium hominum univerſale.

DE

DE CADAVERE in Genere *DISSERTATIO.*

§. 1.

VEre *diſertus ille Pater floridiſſimique ſtyli ſcriptor, Q. Septimius Florens Tertullianus, (l. de carne CHRISTI p. 24.)* ſine anima nihil ſumus, ne hominis quidem, ſed cadaveris nomen. Enunciatur autem *ſecundum eundem* (*l. de Reſurr. Carn. c. 28. p. 57. add. Iſidor. l. 11. Etymolog. c. 3. & ſerv. l. 5. Æneid. v. 581. p. 531.)* à cadendo cadaver, quia ſtare non poſſit, quod morte ſubruatur; aut quod ceciderit velut ex uſu humano, & illo exciderit, *judicio Caſpar. Barthii (l. 53. adverſ. c. 4. p. 2484.)* Cadere multis eſt obire, interire priſca ratione. Tam in frequenti uſu fuit, ut inde potiſſimum corpus morte obita cadaver ſit appellatum, cenſuit *Idem Barthius (lib. 7. adverſ. c. 19. p. 349. & l. 44. c. 29. p. 2048.)* Homo vero non cadit reſpectu ſpiritus, ſed reſpectu carnis ſuæ, vere judicat *Joh. Pearſon, (Expoſ. ſymb. Apoſt. Artic. 11. p. 673.)* Hominis autem cadaveri id recte tribui, qvia ſolus rectæ ſtaturæ, *Thomas (l. 6. d. ſomn. & Vigil. ap. Bernardin. Seminar. Ariſt. Philoſ. Col. 194.)* Cadere dicimus corpus in terram per mortem, dictitat iterum *Tertullianus (l. 5. adverſ. Marcion. c. 9. p. 313.)*, ſicut & res ipſa teſtatur. Ex DEI lege corpori enim dictum eſt, terra es & in terram ibis. Ita, quod de terra eſt, ibit in terram. Hoc abit, quod in terram ibit, hoc reſurget, quod cadit. Ita mortui vocabulum corpori competit. Expreſſit id *Prudentius (l. Periſtephan. in Roman. v. 535.)*

Nam membra parvi pendo, quo pacto cadent,
Caſura certe lege Naturæ ſuæ,
Inſtat ruina, quod reſolvendum eſt, ruat.

Cadere bello apud Poëtas legitur, & cadere ſæpius de eo, qui in acie occumbit,

dictum apud Oratores & Hiſtoricos reperies. Ita *(in Amphitruon. Act. 1. ſc. 1.) Plautus:*

Cadunt vulneris vi & virium.

Convenit cum hoc Græcum πτῶμα, â veteri πτόω, in cujus locum πίπτω ſucceſſit, quod per cado explicatur. Labi etiam pro mori & in putredinem diffluere *apud Poëtas* invenies, *v. g. Virgilium (l. 2. Æneid. v. 429.) & Statium,* *de quo iterum Barthius (ad lib. 9. Thebaid. v. 885. p. 1110. & lib. 12. v. 209. p. 1460.)* Ruere, corruere, etiam mori ſignat, ita *Q. Serenus (d. r. m. c. 6.)*

Sylla quoque infelix tali languore pereſus
Corruit.

Inde mors ruina vocatur, aliquando & occaſus. Vernacula noſtra etiam τὸ mori, occumbere morti non raro per τὸ *fallen* exprimit. In quem modum v. g. locus *l. 2. Samuel. c. 3. v. 34. ex Megalandri Lutheri verſione* ſonat: *Du (Abner) biſt gefallen, wie man für böſen Buben fällt. Et v. 38. Der König David ſprach: wiſſet ihr nicht, daß auf dieſen Tag ein Fürſt und Groſſer gefallen iſt in Iſraël?* Quocirca & mortui κεῖσθαι, ſ. jacere dicuntur. Dicuntur etiam poſiti, cum poſiti in pherethro, animadvertente id *(l. 22. adverſ. c. 11. col. 718.) Adriano Turnebo.*

§. 2.

Notat hic Excell. JCtus Gerhard. Feltmann. (Tr. de Cadav. inſpic. c. 1. §. 5. p. 2.) hominem, ſi naſcatur, etiam cadere dici. Probat id ex *(l. 3. c. de poſthum. hæred. ſapient. 7. 3.) Papinio (l. 5. ſylvar. 5. v. 69.)*

Tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine fovi,
Poſcentemque novas tremulis ululatibus auras
Inſerui vitæ.

Ad quod ipſi alludere videtur *Claudianus (l. 1. in Rufin. v. 92.)*

quam prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio.

Ipſum *Homerum* verbo græco cadere (πίπτειν) pro naſci uſum, paulo poſt *(§. 6. p. 3.) ex Iliad. (l. 19. v. 112.)* probare ſategit:

Η μὲν τὸν πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξειν
Ὅς κεν ἐπ' ἤματι τῷ δὲ πέσῃ μετὰ ποσσὶ γυναικός.
Certe quidem hunc omnibus circumvicinis dominatum iri
Qui in die hoc cadet in pedibus mulieris.

Mos autem veteribus fuit primum natos in terram deponendi, mox tollendi inque ſinum recipiendi, quod ad *Papinium Statium (c. l. 507.)* notavit *Barthius.*

thius. Et hac de cauſa *Opis* Dea ſpem ferre naſcentibus excipiens eos ſinu Terræ, & Levana, quod levet eos de Terra, fingebantur, de quibus *(l. 4. de Civit. Dei c. 11. p. m. 231.) Auguſtinus.* Et ſuſceptio ſolennis infantis recens nati in greminum parentum, indicium erat prolis agnitæ & educandæ, *ſecundum Eundem (ad loc. citat. Claudian. p. 1111.)*

§. 3.

Cadaver dici quod careat honore ſepulturæ *Servii (l. 8. Æneid. p. 508.)* conjectura eſt. Omnis namque mortuus, *juxta Iſidorum (c. l.)* aut funus eſt aut cadaver. Funus eſt, ſi ſepeliatur; cadaver, ſi inſepultum jacet. Sed hæc, recte judicante *Feltmanno (c. l. §. 2. p. 1.)*, non eſt Etymologia, ſed alluſio, quæ tamen nec ſcita, nec vera. Svaviter nugantur (*aſſerente Caſp. Sagittario in not. ad Sulpic. Epiſt. Conſol. ad Ciceron. p. 40.*), qui (ut habetur in veteri vocabulario), Cadaver conflatum autumant ex tribus vocibus: Caro data vermibus. Forte melius Cadaver appellari, quod homo, quando mortuus eſt, cadat vermibus, auguratur *(c. l.) Feltmannus.* Inde Noſtris *ein Aaſ*, quod, *ipſo etiam Joh. Goropio Becano (in Vertumn. p. 38.) teſte*, eſcam ſignificat. Id nomen tamen potius de bruto, quam de homine mortuo *(quod iterum Feltmanuus c. l. §. 4. p. 2. monuit)* uſurpatum invenias.

§. 4.

In latiore ſignificatu urbium cadavera apud Scriptores legi, conſtat. Spectat huc illud *Rutilii Numantiani (l. 1. Itinerar. v. 413.)*

Non indignemur mortalia corpora ſolvi,
Cernimus exemplis oppida poſſe mori.

Spectat & huc, in *Berythri* urbis conflagrationem, *Johannis Poëtæ Barbucalli Epigramma, (l. 1. anthol. Græc. edit. Hieronym. Megiſeri p. 475.)* quod etiam vertit & allegavit *Nicol. Rittershuſius*, (*Comment. ad Salvian. p. 74.*) in quo quidem non Urbs ſe cadaver appellat, ſed, quod jaceat mixta cadaveribus, ſive mortuis, ἄμμεγα νεκρῶις κεῖμαι quiritatur. *Ciceronem* ſuper morte filiæ *Tulliæ* conſolaturus *Servius Sulpicius (l. 4. ad famil. Epiſt. 5.)* in reditu ex Aſia tot oppidorum florentiſſimorum cadavera (Æginæ, Megapyræi, Corinthi,) projecta ſe proſpexiſſe narrat. Sicut corpus, à quo deceſſit anima, cadaver dicitur, cur non & oppidorum rudera ſua forma, quæ privata ſunt, hoc nomine appellemus? quærit laudatus *Sagittarius (c. l. p. 40.)* Picturæ & imagines corporum etiam cadavera vocari ſolitæ; ita cadavera â pictoribus repræſentari, non res, *Philipp. Bonnanni (p. 2. de Teſtac. p. 86.)* monuit.

§. 5. Alia

§. 5.

Alia translatione de deformi, rugoſo & annis obſito accepit *Claudianus* (*l.1. in Evtrop.v.38.*)

Poſtquam deforme cadaver
Manſit, & in rutas totus defluxit aniles.

Eodem ſenſu *Sulpicius Lupercus* extremum formæ dedecus referre ait

Corpora de priscis tumulis.

(*l. 1. Epigramm. Vet.*) ut *Claudianum* (*p.1285.*) iterum illuſtravit *Barthius*. Quid *apud Terentium* (*Hecyr. act.3. ſc. 4. v. 28.*) cadaveroſa facies? ubi inquiſiverat (*l. 11. adverſ. c.12. col.331.*) *Adrianus Turnebus* fœdam & turpem eandem interpretatur. Cadaver, *inquit*, quod pollueret & funeſtaret, averſabantur, hinc cadaveroſa facies fœda, inviſa, averſanda. Tetram & exſanguem expoſuit (*in Indic. Terent.*) *Joh. Kockert*, qui è *Scaligero* morticina κενέβρεια, & morticinus, convitium in tetros & exſangui facie olim fuiſſe, addit. Δημιπλέρεις καὶ δημιπλερακὸς Græci. *Vid. Frid. Taubmann.* (*in Plaut. Perſ. A. 2. ſc.4. p. 965.*) Qui *Terentiam* Germanice loqui fecit *Anonymus* (*P. Terent. ſechs Freuden-Spiele zur Lehr-Art in die Hochdeutſche Sprache verſezzet. Hamburg. 1670.*) per τὸ *gar heßlich* vertit. Enatum inde apud Græcos tritum: Εὐχρῶς δὲ φάναι, καὶ χαρίεις ὥσπερ νεκρός. Colore vivido & venuſtus inſtar cadaveris, quod de Leotrophide Trimetro *Ariſtophanis commentator ex Theopompi Papionibus notavit.* (*vid. Hadr. Junii adagia Eraſmi Chiliad. inſerta, p.m. 165.*) Noſtri exprimunt: *Du ſieheſt ſo ſchön wie eine Leiche.* Vid *infra* (*l.1. Tit. 4. §. 32.*)

§. 6.

Cœcos natos mortuis aſcripſit *Manilius*, (*l.4. Aſtronom. v.424.*)

At niger obſcura Cancer cum nube feretur
Quæ velut extinctis Phœbeis ignibus ingens
Officit, & multa fuſcat caligine ſidus,
Lumina deficient ortos, geminamque creatis
Mortem fata dabunt: ſe quisque ut vivit, & effert.

In quem locum ita *Joſephus Scaliger* (*Comment. & Caſtig. in Manil. p. 329.*) commentatur: Cœcus & vivit, & effert ſe funus quotidie. Mortuus enim vivens eſt. Propterea, ait, cœcis genitis geminam mortem dari. Nam & vita quam vivunt, mors eſt, quia ſine luce, & mors altera, omnibus communis, nihilominus eos manet. De Tyrrheno vulnere excœcato (*l.3. Phaſal. v. 736.*) *Lucanus*:

Hoc habet ex magna defunctum parte Cadaver.

Cada-

Cadaver ſe vocat *apud Senecam (Thebaid. a. 1. v. 36.) Oedipus*, poſtquam ſe occœcaſſet, & reliquias corporis trunci, corpus luminibus orbatum. *(in Oedip. v. 1021.)* Eleganter Charite Thraſillum, cum eidem oculos effoderat, alloquitur: *(ap. Apulej. l. 8.)* vivo tibi morientur oculi, nec quicquam videbis, niſi dormiens. Faxo feliciores inimici tui, quam vitam tuam ſentias. Nec mortis quiete recreaberis, nec vitæ voluptate tætaberis, ſed incertum ſimulacrum errabis inter Orcum & Solem. Plura huc ſpectantia expetuit *Caſp. Barth. (in ſtat. lib. 11. Thebaid. v. 582. p. 396.)* Leproſam ſororem *Mirjam Aaron* (*Num. 12. v. 12.*) fœtui in utero demortuo annumerabat. *Naëmannum Syrum belli Ducem* Theta nigro ſignabat *Rex Iſraëlis. (2. Reg. c. 5. v. 7.)* Egregius eſt *apud omnium doctiſſimum, cenſente Caſp. Barthio, (l. 54. adverſ. c. 26. col. 2568.) Scriptorem Tertullianum (de reſurr. carn. c. 28.)* locus: Moyſes manum in ſinum condit, & emortuam profert, & rurſus inſinuat, & mortuam explicat.

§. 7.

Lienoſos mortuis accenſebat *Stratonicus Citharoedus*. Hic namque Cariæ incolas omnes Lienoſas conſpicatus exclamabat: Mortui hic ambulant. (*vid. Strab. l. 14. Geograph.*) Ita Melancholici ſibi viſi mortui, ita ut cibum & potum ſumere faſtidirent, & etiam coacti reſpuerent, dicentes, ſe eſſe mortuos. Morbis emaciata corpora, viva ut ſceleta, ita & cadavera dixeris. Tale depinxit *Excell. noſter Roſinus Lentilius. (Miſcell. Curioſ. Decur. 2. Ann. 7. obſ. 138. p. 265.)*

§. 8.

Quin & Græcis νεκρὸς ἔμψυχος vivum cadaver, & ἔμψυχος τάφος vivum ſepulchrum, decrepitus ſenex & effœtus Libitinarius, *Plauti joco* nuncupatus. *Conf. Andr. Alciati* in *Sophoclem* ſenem decrepitum fœminæ juvenis maritum *Emblema, infra (l. 2. Tit. 3. §. 31.)* adductum. De Anu quadam ſenio curvata iſta *lepidus Apulejus (l. 4. Metamorph. p. m. 84.)* Tu buſti cadaver extremum, & vitæ dedecus primum, & orci faſtidium ſolum.

§. 9.

Domum, ut & hoc addam, quæ non habitatur, miro, non dicam abſurdo, philoſophandi modo cadaveris nomine notare lubuit *Th. Campanellæ, (l. 4. d. ſenſ. Rer. c. 12. p. 317.)* verba *Ejus* ita habent: Experientia docet, domum, quæ non habitatur ab hominibus, quamvis bene conſolidata & ornata ſit tota munitaque citius ſeneſcere & corruere, quam domus male concinnata

 & exi-

& exiliter munita, ſed habitata. Homo enim eſt cauſa ejus efficiens, & idealis & finalis. Effectus autem omnis præſentia ſuæ cauſæ vivificatur & eſſentificatur magis: Ac veluti corpus â ſpiritu inhabitatum vivit, & ſpiritu abeunte remanet Cadaver mortuum: Sic domus habitatore vivificatur, & ſine ipſo remanet ipſa Cadaver. Præterquam naſcuntur herbæ, pulvere necatur, madeſit, vermiculis ſcatet, impletur muribus, non ſecus ac cadaver, cui creſcunt pili & ungves, pulvere obruitur, madeſit, vermibus ſcatet, muribus perforatur. Hauſerat id forſan è paganorum fabulis, qui urbibus & imperiis Genios attribuebant, ut eſſent ipſis tanquam animæ naſcentibus. *Ita Symmachus: (in Relat. p. vet. Deor. cult. adv. Chriſtian.)* Varios cuſtodes urbibus cunctis mens divina diſtribuit. Uti animæ naſcentibus, ita populis fatales Genii dividuntur. Sed hunc adeò docte eleganterque *judice Caſp. Barthio (animadv. ad bell. Gildon. Claudian. v. 28. p. 37.)* irridet *Prudentius, (l. 2. contr. Symmach.)* ut contendere nihil eruditius illud ſeculum tuliſſe. Concludo *cum Prudentio: (c. l. v. 432.)*

Hæc quis non videat ſapientum digna Cachinno.

§. 10.

Myſtico ſenſu *in lege Moyſis* cadaver hominem vitam pecuinam viventem deſignare *Heſychius Presbyter (in Levitic. c. 5.)* docuit. Et quem fugit peccatores perſeverantes, impœnitentes, Atheos &c. in ſacris in peccatis mortuos dici. Priſci Chriſtiani eos vocabant mortuos, qui negabant Reſurrectionem mortuorum (*ad Salvian. l. 1. adv. avarit. in not. p. m 357.) monuit Stephanus Baluzius.* Vitam aliam eſſe vivificantis Spiritus, aliam mortificantis, putabat *Joh. Sophron. à Kozack, (Tr. d. ſal. c. 4. ſ. 10. p. 173.)* qui idcirco mortuorum certos conſtituit ordines, quem, ſi lubet, vide. Cadavera ideo Judæis non attingenda, ne ſe impuritate eorum contaminarent, dum ſacri codicilli inculcant, etiam myſticum quid ſub hac lege latitare *Clemens Alexandrinus (l. 4. ſtromat. p. 392.)* inculcavit. Plura Theologi, *Conf. & Barth. (in Stat. Tom. 2. p 288. ſq.)*

§. 11.

Corpora demortua ſunt vel Φαινομένως ſ. apparenter, vel ἀληθῶς ſ. vere talia. *Joh. Jacob Krafftius (ap. Gvilhelm. Fabric. Hildan. Cent. 2. Obſ. Chir. 96. p. 176.)* inter corpora FERE & VERE mortua diſtinxit. Illa, mendacia cadaveris *Aupulejus (l. 2. Metamorph. p. m. 48.)* nuncupavit. Ut vita dupliciter *apud Ariſtotelem & Ejus ſectatores & interpretes* accipitur: Per modum actus primi, quatenus eſt principium vitalium operationum; & per modum

actus

actus ſecundi, pro ipſis operationibus vitalibus, quæ ſunt nutritio, ſenſatio externa & interna, atque appetitus ſenſitivi actus, & cognitio & volitio; *Vid. Franc. d. Oviedo. (Curſ. Philoſ. Tr. de anim. Diſp. 1. qvæſt. 1. p. 717.)* Priori modo ſumtam vitam ſubſtantialem, poſteriori accidentalem vulgò appellant: Ita mors duplicem habet ſignificatum & ſtatum, quatenus (α) ſignat animæ à corpore ſeparationem & diſceſſum & (β) operationum ſaltem vitalium ad certum tempus ceſſationem. Priori ratione mors vera, apparens poſteriori nuncupatur. Et de hac intelligendum illud *ap. Qvintilianum (Declamat. 8.)* Vidimus frequenter ad vitam poſt conclamata ſuprema redeuntes. Quamdiu igitur anima manet formaliter in corpore, hoc eſt, quatenus limitata per ideas ad tale animal, non poteſt dici mortuum, tametſi nulla actio vitæ ſit conſpicua, prout contingit in ſuffocatis, in quibus etiamnum manet potentia proxima ad vitam, quam fundari dixi in flammula vitali, *docet Joh. Marc. Marci (p. 1. philoſ. vet. reſtitut. ſ. 6. p. 48.)* Et tum quidem, pergit, anima illius animalis non dicitur ineſſe niſi entitativè: quoniam deſiit jam limitari; eſtq; actu nullius, in potentia verò ad omnia; non formaliter. (*c. l. ſ. 5. p. 41.*) Aliud eſt vivere, aliud agere, *Dan. Sennert, (d. Conſenſ. & Diſſ. c. 9. p. 118.)*

§. 12.

Hiſtoriæ apparenter mortuorum, & ſemivivorum, aut ſemimortuorum aliquando ſepultorum apud varios proſtant variæ. In genere tales, nullo addito morbi, quo obierunt, genere, recenſent è Veteribus *Plinius* (*l. 7. c. 52. & l. 26. c. 3.*) de Aviola Conſulari, L. Lamia viro Prætorio, Corſidio & aliis. *Valerius Maximus, (l. 1. memorab. c. 8. n. 12. p. m. 46.) Apulejus, (l. 4. Florid. p. 364.)* E recentioribus *Joh. Schenckius, (l. 6. obſ. med. p. 794.) Joh. Evichius, (l. 2. de offic. magiſtr. temp. peſt. c. 4. p. 140.) Chriſtoph. Landinus, (ad l. 6. Æneid.) Joh. Jac. Krafftius, (c. l. p. 175.) Camerarius, (Cent. 15. ſyllog. memor. n. 1. p. 1205.) Zeilerus, (part. 1. Cent. 1. Epiſtol. 91. p. 281.) Theod. Kirchmajer, (Diſp. de Hom. appar. mort. c. 1. §. 6.) De Vitrario Wittebergenſi Auguſto Schwencke.* Inde *Celſus*: (*l. 2. c. 6. p. m. 62.*) Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio: Si certa futuræ mortis indicia ſunt, quomodo interdum deſerti â Medicis convaleſcant, quosdamque fama prodiderit in ipſis funeribus revixiſſe? quin etiam vir jure magni nominis *Democritus*, ne finitæ quidem vitæ ſatis certas notas eſſe propoſuit.

§. 13.

In ſpecie tres præcipue morbos eſſe, in quibus ſolet aliquando homo absque ſenſu & motu permanere, & mortuo ſimillimus apparere *dictitat*

Paul. Zacchias (*l. 4. Quæſt. med. legal. T. 1. qv. 11. n. 29. p. 371.*) Apoplexiam, Syncopen, (cui non incongrue ut quartum addidit *l. 2. de util. ex adverſ. capiend. p. 249.* animi defectum *Hieron. Cardanus*) & uteri ſuffocationem. Alia ſuffocationis genera non excludit c. l. Cardanus. An autem, qui non ſentiunt, mortui ſint, ingenioſe diſquiſivit *Joh. Nicol. Pechlin* (*de vit. ſub aqv. p. 89.*)

§. 14.

Quæ de Apoplecticis tradidit, ea non ignoravit *Avicenna*, dum (*l. 3. Fen. 1. Tr. 5. c. 12. f. 212. a.*) ſcripſit: Aliquando accidit, ut homo apoplexiam incurrat, & non ſit differentia inter eum & mortuum, & non appareat in ipſo aliquid anhelitus, deinde reviviſcit & ſanatur. Obſervationes & hiſtorias ſuggerunt *Arnold. de vill. nov.* (*l. 1. Breviar. c. 14.*) *Amat. Luſitanus*, (*Cent. 4. Cur. 23. de quibus vid. Juſt. Cortnummii Tr. de morb. atton. c. 52. §. 9. p. 216. judicium*) *Joh. Schenckius*, (*l. 1. obſ. med. p. 88.*) *Horat. Augenius*, (*l. 11. Epiſt. med. 40. p. 434*) *Levin. Leminus*, (*l. 2. de occult. Nat. mirac. c. 3. p. 145.*) *Zacut. Luſitanus*, (*l. 1. med. Princ. Hiſt. 32. p. 65. & l. 1. Prax. admir. obſ. 19. & 20. p. 5.*)

§. 15.

Apoplecticis accenſet *Zacchias* (*c. l.*) Epilepticos, ſuffocatos, Lethargicos. Sed quid hoc? quæ ἀκρίβεια in totius ſtatus Eccleſiaſtici Romani Medico? Si affectuum diverſitatem exactè examino, nulla. Interim cum in hoc ſtadio verſer & hoc agam, & Epilepticorum cum aliis obſervationes conquirere ſtudebo. Si verum fateri liceat, in Epilepticorum Choro, qui pro mortuis reputati, vitæ uſuram receperunt, non multa annotata Exempla reperio; nec forſan annotari in vere Epilepticis poterunt, cum Paroxiſmo exſoluto vis Archei redeat, neque convulſiones, oris ſpumæ, pulſus aliqualis conſtantia, nihil minus quam mortem præſentem, aut patratam præſagiant. De *Zenone* Imperatore (*p. 7. de mirac. mort. c. 59.*) id quidem affirmat *Henr. Kornmann*, ſed qui præter exſcriptorem in ſuis operibus nil egit, cum hunc ſive ob cibi potusque nimiam ingluviem ſive ob ſummam ægritudinem animi deliquio correptum aſſeruerit (*in baſil.*) *Zonaras*, & ex hoc forſan *P. Zacchias*. (*c. l. n. 37. p. 372.*) Nec quod de Scoto *Phil. Salmuth* (*Cent. 2. obſ. 95. p. 108.*) prodidit, ad credulitatem quempiam trahet, cum Apoplecticum obiiſſe *Zacutus*, (*c. l.*) & *Laurent. Strauſſius* (*Reſponſ. de Foet. Muſſipont. ad Deuſing. p. 72. & in Reſponſ. ad ſecundin. F. M. Deuſing. p. 246.*) & Apoplecticum aut Epilecticum, (*c. l.*) *Paul. Zacchias* Syncopizatum *Anton. Sabellicus* *l. 9. c. 4.*) hariolentur potius, quam declarent; morbum verò non determinent,

nent, *Jul. Cæſar Claudinus.* (*Reſponſ. Medic. 14. p. 118.*) Ecſtaticum interim proclamant plurimi. (§. *25. & 30.*) De Nobili Anconitano *Horat. Augen.* (*l. 11. Epiſt. Med. 40. p. 434.*)

§. 16.

De ſuffocatis iſta habeo. Aqua ſtrangulatos & nigro theta jam ſignatos in vitam rediiſſe etiam poſt quadraginta dies, autor eſt *Alex. Benedictus*, (*l. 10. de Cur. morb. c. 9. p. 396.*) *Petrus Borellus*, (*Cent. 2. Obſ. Med. Phyſ. 2. p. 105.*) *Sebaſtian Albini*, (*Handgriff wie mit aus dem Waſſer gezogenen zu verfahren*) *Iſbrand Diemerbroeck.* (*l. 2. anat. c. 13. p. 464.*) Mufti vaporibus *P. Borellus*, (*c. l. obſ. 4. p. 107.*) *Felix Platerus.* (*l. 1. obſ. med. p. 17.*) Exhalationibus Thermarum Loſſinenſium, de ſe ipſo *Thom. Jordan* (*Tr. de aqu. med. Morav. p. 9.*) acidularum Schwalbacenſium *Magnif. Noſter Joh. Fehrius*, (*ap. Excell. Jac. Philipp. Sachſium, l. 2. ampelogr. S. 6. memb. 1. c. 3. p. 162.*) Fumoſis ignis & carbonum exſpirationibus *Reiner. Solenand.* (*ſ. 5. Conſ. Med. 6. p. 461.*) *Dominic. Panarolus*, (*Pentecoſt. 1. obſ. 19. p. 11.*) *Frid. Loſſius*, (*l. 1. obſ. med. 26. p. 73.*) Cœnoſis puteorum effluviis *Vega*, (*l. 3. art. Med. S. 5. c. 8.*) Laqueo tandem, de quibus *Diomed. Cornar.* (*Hiſt. admir. 1. & 2. p. 3. & 4.*) *ex quo cum aliis citat Gregor. Horſtius* (*ad Marcell. Donat. l. 7. obſ. med. mir. c. 9. p. 705.*) *add. Joh. Stumph.* (*l. 12. Chron. Helvet. c. 28. f. 399. b.*) *Sebaſt. Münſter*, (*l. 5. Coſmogr. c. 98.*) *P. Borell.* (*Cent. 3. obſ. 44. p. 231.*) *Joc. Wepfer.* (*Exerc. de apopl. p. 181. & 189. J. B. ab Helmont*, (*tr. d. lithiaſ. c. 9. n. 46. p. 719.*) *Joh. Nic. Pechlin.* (*de aer. & alim. defect. c. 7. p. 86. Petr. Schumacher* (*ap. Th. Bartholin. Cent. 2. Epiſt. Med. 96. p. 718.*)

§. 17.

De Lethargicis res probatu difficilis non eſt. Exempla curioſis obvia. Fabuloſa videntur *Fr. Baconi de Verulamio*, (*Hiſt. Vit. & mort. col. 531.*) quæ de Epimenide Gnoſio habet *Pauſanias* (*l. 1. Attic. p. 27.*) qui in rus egreſſus in ſpelunca dormiiſſe dicitur, nec prius à ſomno experrectus, quam annus quadrageſimus præteriiſſet. De viris qui in Sardo apud Heroës longisſimum dormivere *Ariſtotel.* (*l. 4. Phyſ. c. 4.*) Puerum æſtu & itinere feſſum in ſpecu ſeptem & quinquaginta annos dormiiſſe *Plinius* (*l. 7. c. 52.*) retulit. De ſeptem dormienſibus Thuromenſibus *fabuloſus ille Calliſti filius Nicephorus*, (*l. 14. Hiſt. Eccl. c. 45.*) *Fulgoſus*, (*l. 9. c. 12.*) *Paulus Warnefried*, (*l. 1. Geſt. Longobard. c. 4.*) quos excitatos ſcripſit *Gregor. Thuronenſ.* (*l. 1. de glor. mort. c. 95.*) ut Reſurrectionis fides, quæ tum in plerisque vacillare videbatur, ſtabiliretur. Speluncam horum prope Epheſum adhuc monſtrari *Jacob. Spon.*

(*itinerar. p. 68.*) teſtis eſt. S. Johannem non morte abreptum, ſed in ſeſepulchro Epheſi dormire adhuc *quidam quos citat Joh. Sebaſt. Mitternacht* (*Diſſ. 18. de Joh. Evangeliſt. p. 167.*) aſſeruerunt, terramque in Ejus ſepulchro anhelitu ſcaturire & ebullire, quod etiam habet *Sandys* (*l. 1. Itinerar. p. 196.*) Rem incomperta novitate mirabilem vocat illam de Scholaſtico Lubecenſi per integrum ſeptennium dormiente, narrationem *Albert. Kranzius*, (*l. 8. Wandal. c. 39. f. 200.*) *Guagninus* (*p. 2. Rer. Polonic. p. 207.*) & *ex eo Henric. Kornmann* (*p. 2. de mirac. mort. c. 41.*) *narrat*, quosdam Lucomoriæ populos ultra Olbi fluvium in montibus ſitæ, quotannis d. 2. (quidam 27.) Novembris mori, & 22. (quidam 24.) Aprilis reviviſcere. Refer huc *è Poëtis* ſomnum Bacchi apud Proſerpinam triennalem, de quo *Orphei Hymnum* recitat *Natalis Comes,* (*l. 5. Mythol. c. 13, p. 483.*)

§. 18.

Fabuloſas narrationes dixi, nec forſan ſine ratione. Ut in genere præmoneam *ex Joh. Nicol. Pechlino Medico eruditiſſimo juxta ac ingenioſiſſimo*, (*c. l. c. 6. p. 79.*) hominis prærogativam ante cætera animalia & animæ illud imperium ſola mobilitate conſtans, qui animadvertit, vix ullo modo capiet, qua ratione ſpiritus, ceu vappa, obtorpeſcere ſalva ſua divinitate poſſit. De Epimenide dubium reddit annorum numerus, quem dormiiſſe dicitur. Quadraginta numerat (*c. l.*) *Pauſanias*, *Plinius* (*l. 7. c. 52.*) quinquaginta ſeptem, quinquaginta tantum *Paulus Skalich à Lika.* (*Tr. occult. occultor. c. 4. Canon. 14. p. 44.*) *Plutarchus* (*Tr. num ſeni gerenda Reſpublica f. 260. b.*) Eum adoleſcentem dormitum iviſſe, & in ſenectute excitatum retulit; *add. Petr. Victor.* (*l. 24. var. lect. c. 1. p. 372.*) *Joh. Meurſ.* (*Comment. ad Apollon. p. 35.*) Hi vero ſinguli teſtes auriti. In ſolitudine vixiſſe *Hieronymus Cardanus* (*l. 3. de util. ex adverſ. p. 800.*) auguratur, ſomnum præterea hunc myſticè citatus *Skalich. à Lika* (*c. l.*) explicat. Quod ad ſeptem dormientes (quibus & quinque illos quos *è Paulo Diacono citat. Henr. Kornmann p. 2. de mirac. mort. c. 43.*) addere liceat) fabulis iſtam narrationem accenſuit ipſe *Cæſar Baronius* (*ad ann. Chriſt. 853. add. Joh. Mitternacht.* (*c. l. p. 178.*) Non dicam quod circa tempus diſſideant, quo monſtroſum iſtum ſomnum completum aſſerunt, qui hunc recitant, quod jam *Caſpar à Rejes* (*Camp. Elyſ. qu. 58. n. 14. p. 731.*) notavit. Ut adeo, qui *cum Paulo Zacchia* (*l. 4. quæſt. med. legal. Tit. 1. qu. 11. n. 8. p. 370.*) ad miraculum confugiunt, prodigii loco habendi. Haberi eandem in *Alcorano* (*ſurat. 19.*) *à Mahumede* ridiculè relatam & à Commentatoribus mire interpolatam, *Adam Olearius* (*in Roſenthal. p. 8.*) animad-

madvertit. De Endymione æterno ſopore â Jove in Latmo monte quieſcente, Poëtæ, & ex his *Th. Zwingerus.* (*Vol. 2. Theatr. vit. human. l. 5. p. 415.* De Johanne Evangeliſta dormiente, quin & in ſepulchro reſpirante *Jac. Thomas;* (*præf. in Horat. Turſelin. de part. Lat. orat.*) *plura* (*c. l. p. 170. ſq.*) *laudatus Mitternacht.* Nec certius quid ſperare nos jubet Ariſtotelica de Heroibus in Sardinia dormientibus hiſtoria. Quidam, *inquit, Joh. Ludovic. Havenreuter,* (*Comment. in phyſ. Ariſtot. c. 11. p. 383.*) accipiunt de novem Herculis Filiis, qui in ſardinia vita defuncti integris corporibus longo tempore, tanquam ſomno ſopiti, perſeverarunt. *Add. Lit. Gyrald.* (*Dial. 2. de hiſt. poët. p. 187.*) *Auguſt. de Laurent.* (*Dec. 1. diſſ. med. 1. p. 10.*) Alii ad iſtos Heroas *pergit,* Maniacos adduci ſolitos fuiſſe ſcribunt, & ſi ibi aliquandiu manſerant, biduum aut triduum dormiviſſe, & ſic ſanatos fuiſſe, quod quidem remedii genus non inferioris notæ cum illo videtur, quod è ſeptem dormientium nominibus concinnatum ad ſomnum inducendum à ſuperſtitioſis, *teſte Cardano,* (*l. 8. de var. rer. p. 578.*) adhibebatur. Ejusdem farinæ eſt Lubecenſis relatio, vel ex eo, quod etiam auritum teſtem ſe *Kranzius* venditet. De Lucomoriis rem dudum ſuſpectam reddidit *Sigismundus Liber Baro ab Heberſtein:* (*Comment. de reb. Muſcovit. p. 82.*) Et hos aut glirium fratres eſſe, qui ternos menſes quotannis ſomno tranſigunt perpetuo, tamque alto, ut à mortuis non differant, aut præſtigias ſubeſſe diabolicas, dictitat *Cigogna.* (*part. 1. Theatr. mag. omnifar. l. 4. c. 7. p. 535.*) An illam recenſere debeat, dubitat *Dan. Sennert.* (*l. 3. Med. Pract. part. 1. ſ. 2. c. 2. p. 77.*) Hos contra nivium numeroſas & graves moles tantum ſe occultare *Pechlinus* (*c. l. p. 80.*) decidit. Triennalem Bacchi apud Proſerpinam ſomnum fabulam olere, cum promos condos habeat Poëtas, quis inficiabitur? Explicatum dedit *Natalis Comes* (*c. l. p. 500.*) à Naturâ vitium, quoniam ante triennium expletum, cum in radices creſcant, non ſint feraces. *Add. Chriſtoph. Neand.* (*Bacchanal. memb. 10. ſ. 1. p. 148.*)

§. 19.

De veris Lethargicis, Caroticis & Comaticis hæc proſtant: Timonis in Cilicia nutricem, *Ariſtoteles retulit*, quovis anno per duos menſes in foveâ quadam ſe continuiſſe, ſola reſpiratione oſtendentem, ſe vivere, *allegat Plutarchus.* (*l. 8. Sympoſ. probl. 9. p. 362.*) Exemplorum nubem habent *Joh. Jac. Craſſtius* (*ap. Gvilh. Fabric. Hildan. Cent. 2. Obſ. Chirurg. 96. hiſt. 3. p. 230.*) *Joh. Sophron. à Kozack,* (*de ſal. c. 5. ſ. 20. p. 230.*) *Mich. Watſon,* (*Synopſ. Contempl. Phyſ. 489.*) Quibus vero remediis corporis ſuſtentarint machinam, ſi quæ-

ſi qværis? ſomnus vitalem deprædationem compeſcuit *Franc. Bac. Verulam.* (*Hiſt. vit. & mort. Col. 531.*) reſpondet. Quod ſi in antris dormiant excluſo aëre propter calores ſolis prædatorio, corporibus parum deceſſit.

§. 20.

Jungendi his ab aſſumtis ſtupefacti & ſomnolenti, v. g. vino, quo obrutum Zenonem Imperatorem tumulo illatum (*in annal.*) *recenſent Cedrenus & Zonaras, Phil. Salmuth.* (*Cent. 2. obſ. 90. p. 105.*) Ac opio pro apio asſumto idem Conſilario Anhaltino contigiſſe memorat. Fuere, qui aſſumto opio temperato elati è carceribus pro mortuis veram ementiti mortem evaſere, *Hieron. Cardanus* (*l. 3. de util. ex adverſ. capiend. p. m. 249.*) annotat. Ab Herbæ Bella donna dictæ uſu ſomnus quatriduanus, ut ab omnibus mortuus judicaretur. (*Joh. Bap. Porta l. 8. Mag. nat. c. 1. p. 335.*) Baccas hujus largius ſumtas ſomno inexpugnabili comeſtores afflixiſſe, ex Aliis & propriâ experientia *Joh. Moiban.* (*comment. in l. 1. Euporiſt. Dioſc. c. 11.*) didicit, quem etiam (*in Strychnom. obſ. 6. p. 20.*) *Joh. Matth. Faber* citat. Narbonenſem Nobilem à piratis Turcicis captum ſopore à Narcoticis conciliato omni ſenſu privatum narrat *Joh. Bodinus.* (*l. 4. Theatr. Nat. p. 503.*) De ſtupore & inexpugnabili fere ſomnolentia ex cicutæ uſu, res in vulgus nota. Eſu ſeminis Cicutæ obſtupeſcere Aves, ut etiam manu capi poſſint, (quamvis etiam vigilias aliquando contumaces inferat *ſecundum laudatum Fabrum c. l. p. 80.* quod & exemplo *Franciſci Trapolini* confirmabat *J. C. Scaliger Exerc. 152. ſ. 1. p. 506.*) *Andr. Cæſalpinus* (*l. 7. Hiſt. Plant. c. 28.*) *autor eſt.* Animalibus quibusdam tantum induxit ſoporis, ut pro mortuis abjicerentur, ceu *Scaliger* (*c. l.*) prodidit. De Hetruſcis Aſinis notavit *Petr. Andr. Matthiolus,* (*l. 4. Herbar. c. 78. fol. 384. a. non vero in comment. in Dioſc. quos citat Anton. Mizaldus Cent. 8. memorab. 100. p. 185. add. Joh. Riſt. im alleredelſten Naß p. 42.*) illos ab eſu cicutæ tam profundo ſomno opprimi, ut heri, credentes illos eſſe mortuos, incipiant eos excoriare, quo dolore excitati Aſini riſum moveant prætereuntibus. Suſpicor inde Veteres ſuccum Cicutæ propinaſſe ſontibus, ut indolenti morte obirent. *Thraſias Mantinenſis* tale ſe comperiſſe, *referente Theophraſto Ereſio* (*l. 1. Hiſt. Plant. c. 17. p. m. 124.*) ajebat, quod & facile & absque ullo dolore inferre obitum poſſet. Nec alio quam ſucco Cicutæ & papaveris & alio ejusmodi. De hauſtu ſucci Cicutæ & ejus qualitate à *Socrate* abſorpto legi poterit erudite diſſerens *Joh. Jac. Wepferus* (*anat. Cicut. Aquat. c. 6. p. 60. ſq.*) Quod ad externa exhibita, referenda huc ungventa ſagarum

è ſuperi-

è ſoporiferorum ſuccis, quibus ſibi ipſis ſenſuum ſenſum peſſundant. (*vid. Joh. Bapt. Port. l. 2. Mag. nat. c. 6. f. 85. edit. prior.*)

§. 21.

Superſunt Ephialtici, quos quidem excluſos mallem, niſi ad hos referret *Hermotimnum* (*Hermodorum vocat l. de ſacrat. Genio p. m. 614. Plutarchus*) *Tertullianus*, (*l. de anim. p. m. 677.*) ſed & in hoc pio Patri aliquid condonandum. Syncoptici potiorem faciunt paginam cum fœminis Syncopticis. Exempla ſuggerunt, *Joh. Manlius*, (*Locor. commun. Collect. p. 30.*) *Felix Platerus*, (*l. 1. obſ. med. p. 170.*) *Joh. Jacob Crafftius*, (*ap. Hildan. c. l.*) *Phil. Salmuth*, (*Cent. 3. obſ. 78. p. 149.*) *Petr. Borellus*, (*Cent. 2. obſ. med. phyſ. 70. p. 167.*) *Helmontius*, (*Tr. blas human. n. 19. p. 146.*) *Georg. Hieron. Velſchius Noſter.* (*obſ. med. Epiſagm. 100. p. 67.*) Spectat huc infans reviviſcens, ut & alii hujus commatis, *ap. Joh. Schenck.* (*l. 4. obſ. med. p. 587.*) & *Henric. Smetium* (*l. 10. miſcell. med. p. 530.*) Spectant & huc Cardialgici, de quibus iterum. *Crafftius.* (*ap. Hildan. c. l.*)

§. 22.

Hyſtericarum ut mentionem faciam, obſervationum Scriptores calcar addunt, *v. g. Amat. Luſitanus*, (*Cent. 4. Curat. 23.*) *Alexander Benedictus*, (*l. 10. d. curat. morb. c. 9. p. 369.*) *Georg. Pictor*, (*l. 1. Sermon. Convivial. p. 28.*) *Diomed. Cornarus*, (*Hiſtor. admir. 15. p. 48.*) *Albert. Botton.* (*l. de morb. mul. c. 44.*) *Petr. Foreſtus*, (*l. 10. obſ. med. 79. p. 418. & l. 28. obſ. 26. p. 667.*) *Crafftius*, (*ap. Hildan. c. l. obſ. 96. p. 176.*) *Joh. Math.* (*Qvæſt. med. 4. p. 21.*) *Ambroſ. Pareus*, (*l. 23. Chirurg. c. 46. p. 530. & l. 24. c. 19. p. 569.*) *Phil. Salmuth*, (*Cent. 2. obſ. 86. 87. p. 102.*) *Joh. Marc. Marci à Kronland*, (*p. 4. Phil. vet. Reſt. ſubſ. 1. p. 394.*) *Joh. Jonſton*, (*Cl. 10. Thavmatogr. c. 7. artic. 7. p. 492.*) *Caſpar à Rejes*. (*Camp. Elyſ. qv. 79. n. 11. p. 1055.*)

§. 23.

Peſtifero Contagio enectos in vitam rediiſſe apud obſervationum ScriptoresExemplorum Sylva occurrit. *Vid. Joh. Uldaric. Runler*, (*obſ. med. 67. p. 39.*) *Theodor. Zwinger*, (*T. 2. Theatr. Vit. Hum. l. 7. p. 564.*) *Hildanus*, *c. l. obſ. 95. p. 173.*) *Gregor. Nymman*, (*Tr. d. apopl. c. 31. p. 179.*) *Joh. Baptiſt. Siton.* (*Jatroſoph. miſcellan. tr. 1. p. 3. & 4.*) Referenda huc mulier Colonienſis, cujus hiſtoriam præter alios recenſuerunt, *Joh. Rud. Camerarius*, (*Cent. 7. memor. med. n. 46. p. 456.*) *Philipp. Camerarius*, (*Cent. 4. Hiſt. ſucciſ. c. 46.*) *Georg Hieronym. Velſch.* (*Epiſagm. 100. p. 68.*) *Isbrand. de Diemerbroeck*,

merbroeck, (*l. 4. de Peſt. Noviom. hiſt. 85. quam repetit l. 2. anat. c. 13. p. 464.*) eamq; minime inter commenta humani animi eſſe reponendam, cenſuit *Kozak.* (*c. l. c. 5. ſ. 20. p. 231.*)

§. 24.

Sunt & morbi, qui ab externis injuriis illati vitæ filum occant, ſed & hoc modo defunctos vitæ uſuram recepiſſe Medicorum obſervationes proſtant. Frigore multos exanimatos in vitam rediiſſe teſtimonium perhibent *Joh. Sperling*, (*Meditat. in Exerc. Scalig. 10. p. 257.*) *Martin. Kergerus*, (*de Fermentat. ſ. 1. c. 6. p. 59.*) *Joh. Amos Comenius*, (*de calor. & frigor. Nat. p. 69. & Phyſ. Reformat. c. 10. p. 168.*) Caſu ab alto extincti crediti animam recipiſſe variorum teſtimonio conſtat. *Vid. Act. Apoſtolic.* (*c. 10. v. 10.*) *Plutarch.* (*de ſer. Num. vindict. f. 200. a.*) *Franc. Valeriol.* (*l. 6. obſ. med. 4. p. 491.*) *Petr. Borell.* (*cent. 2. obſ. 20. p. 120.*) De vulneratis, quos quidem non ſine ratione ad Syncopticos referas, *Albertus Kranzius*, (*l. 3. Metropol. c. 45.*) Geronis Archi Epiſcopi Colonienſis hiſtoriam texuit: Ludovici Civilis Nobilis Normanni *Auguſtus Thuanus*, (*Hiſtor. l. 32.*) qui *Ziglero* (*Labyrinth der Zeit n. 404. p. 816.*) ter mortuus, ter ſepultus, ſcribitur, & terà morte ſurrexiſſe. *Phæreus* quidam *Pamphilius* (*Eris Armenius* forſan rectius) inter exanima cæſorum cadavera decem dies integros jacuiſſe, & rogo impoſitus revivixiſſe *Platoni* (*l. 10. de Republ.*) dicitur. Fulminati ſine ſenſu & ſpiritu mortuis ſimiles cadunt, vocamus *Ertöbt.* Collimat huc illud *Naſonis* (*l. 1. Triſt. Eleg. 3. v. 11.*)

Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit: & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Conſternatio, metus & pavor hic multum conferunt, & mortem etiam acceſſunt, quod inter alios *Plutarchus* (*l. 4. Sympoſ. qv. 2. p. m. 244.*) & *Th. Bartholinus* (*cent. 3. hiſt. 3. p. 12.*) notarunt. De Incantatis *Dan. Sennert*, (*l. 6. med. Pract. p. 9. c. 6. p. 422.*) *Heinric. ab Heer*, (*obſ. med. rar. p. 117.*) & à philtro alibantarum numero adſcriptis. *Idem* (*obſ. 13. p. 171.*) & *Frid. Losſius.* (*l. 1. obſ. med. 23. p. 59.*)

§. 25.

Ultimo loco Ecſtatici recenſendi veniunt, vel ideò, quod multi credant, hactenus recenſitos non tam morbo quodam, v. g. Epilepſia, Apoplexia &c. correptos, ſed Ecſtaticos mortuorum inſtar jacuiſſe, & Ecſtaſis aliquando in Apoplexiam degeneraſſe obſervatum fuerit, quo de *Paul Zacchias* (*l. 4. quæſt. med. legal. 6. n. 8. p. 339.*) evolvendus. Quin & non raro Ecſtatici Apoplecticis ſimiles cadunt, quod exemplo *Balaami* (*Num. 24. v. 4.*) iſta ſecundum vulgatam verſionem proferentis firmare *Idem* nititur. Dixit Auditor ſermonum

num DEI, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, (*der da nieder kniet, vertit Lutherus*) & ſic aperiuntur oculi ejus. Somnum *Adami* Ecſtaſin à DEO in ſomno immiſſam, ex aliis pronunciant *B. Joh. Cunr. Danhauerus*, (*Colleg. Pſycholog. Diſp. 5. Controv. 1. p. 136.*) *Th. Bartholinus*. (*de morb. Bibl. p. 1. p. 3.*) De octiduana *Ignatii Lajolæ* Ecſtaſi, *Jac. Bidermann.* (*Rer. geſt. ab Ign. Lojol. n. 180. p. 126.*) Pios & contemplativos aliquando ſine reſpiratione vixiſſe *Libert. Frommond* (*l. 2. de anim. c. 5. artic. 4. p. 304*) retulit. Epimenidem Cretenſem & ſeptem dormientes hac ipſâ abreptos *Joh. Bodinus* (*c. l. p. 102.*) credidit. Talem & Scotum tumulatum reputavit *Idem* (*l. 2. Dæmon. c. 5. p. 321.*) quamvis & quibusdam fabula hic Scoti exitus æſtimetur, quod obſervat *Anton. Deuſing*, (*Fœt. Muſſipont. ſecundin. ſ. 21. p. 146.*) nec vivus ſepultus videatur *Caſp. Schotto*, (*l. 3. Phyſ. Curioſ. c. 20. p. 448.*) qui à diſcipulorum graphiis exemplo *Caſſiani* compunctum vitam cum morte commutaſſe aſſerunt, *Pauli Jovii* (*in Elog. Vir. doct.*) & Petri *Criniti* (*in annal. Gallic.*) refutat autoritas, qui illum Scoti quidem nomen obtinuiſſe referunt, alium tamen ab iſto Scotiſticæ Sectæ fundatore extitiſſe declarant.

§. 26.

Non autem mihi hoc loco Ecſtaſis in ſenſu Hippocratico & Galenico, (*vid. loca ab Anut. Fœſio in Oecon. Hipp. p. 192. & Lud. Mercato l. 3. de morb. p. 1. Cl. 1. qv. 180. p. 67. collecta*) quibus mentis alienatio, læſio, motio, mania, delirium, phreneſis & inſania definitur; ſed alienatio imaginationis ab omnibus rebus cum detentione in alicujus rei conſideratione, *juxta citatum (c. l.) Mercatum. Dan. Sennerto*, (*l. 1. Med. Pract. p. 3. c. 30. p. 596.*) vulgariter Ecſtatici dicuntur ii, qui omnibus animæ ſentientis, moventis ac intelligentis functionibus privati & quaſi mortui jacent, & ſæpe poſtquam evigilant, mira, quæ audierint & viderint narrant. *Add. Paul. Zacchiam.* (*c. l.*) Quomodo Scholaſtici Ecſtaſin, raptum & mentis exceſſum diſtingvant & definiant, *Giſb. Voëtius*, (*p. 2. Diſp. Select. p. 1040.*) & quot modis vox Ecſtaſeos ſumatur, *Herwartus* (*Tr. de Raptu Pauli, c. 2. §. 6. p. 48.*) curioſis ſatisfaciet, qui in ea eſſe privationem animæ ſentientis concludit. (*c. l. § 7. p 55.*)

§. 27.

Hoc minimè prætereundum videtur, varia dari Ecſtaſeos genera. Commode ad duo referuntur, ut unum ſit ſupernaturale, naturale alterum. Supernaturalis eſt vel divina, vel diabolica. Divina eſt, cum quis abſtrahitur ab actu ſenſuum ſ. externorum tantum, ſive etiam internorum ad aliqua ſupernaturaliter videnda, viſione ſive purè mentali, ſive intellectuali, ſive etiam imagine-

ria. Prioris exemplum vulgò ſtatuunt in *Paulo*, (*2. Corinth. 12. v. 2. & Actor. 22. v. 17.*) poſterioris in *Petro*, (*Actor. 10. v. 10*) & *Johanne Evangeliſta & Apoſtolo.* (*Apocal. c. 1. v. 10.*) *Hæc è Giſb. Voëtio (c. l.)* Recte verò dixit Raptum Pauli ad Ecſtaſin referri, cum illam eminentiori prope modulo ac gradu ſuperet, & ἁρπαγεὶς raptus, quad vocabulum intenſiorem vim exterius illatam apprime denotet. Sanè, *optime judicat Herwartus (c. l. §. 8. p. 59.) cum Actor. c. 22. v. 17.* orans in templo aliquando factus eſt in ſtupore, utitur vocabulo ἐν ἐκστάσει, ecſtaſi ſcilicet correptus, at hoc loco intenſius quid indicaturus, dicit ſe ἁρπαγέντα. Deinde in hoc raptu audivit ἄῤῥητα, quod ad rei magnitudinem oppido facit, raptu hoc non ad ſtatum gratiæ, ſed gloriæ relato. De Ecſtaſi Curinæ de Turma municipii Tullienſis prolixam narrationem leges *apud Auguſtinum. (l. de cura mortuorum.)* Ecſtaſeos ejusmodi Exemplum etiam reperies *apud Cornel. Gemmam, (l. 2. Coſmocrit. c. 4. p. 257.)* de quo quidem an genuinum ſit, meritò quis dubitaret. Quæ huc præterea faciunt, habet *Martin. Schvockius: (tr. de Ecſtaſ. p. 82. ſq.)* ſacras valetudines *apud Firmicum, (l. 4. Aſtronom. c. 7.)* raptus & Ecſtaſes ab afflatu divino & lymphationes interpretatur *Petrus Petitus.* (*l. 2. de Sibyll. c. 12. p. 250.*)

§. 28.

Sed & hic certat ex ſuperbia & ambitione cum vero DEO, inſidiaturque gloriæ DEI, nec ulla in parte ei vult inferior videri Diabolus, *ſcripſit Simon Majolus, aut è doctis forſan alius.* (*T. 2. Dier. Canicular. Colloqu. 3. p. 231.*) *Conf. Caſp. Schottum.* (*l. 1. Phyſ. Si Curioſ. c. 35. p. 126.*) Talismodi Diabolicæ Ecſtaſeos Exempla Lappones ſuggerunt, quippe qui, dum quæ in remotioribus regionibus aguntur, explorare ſatagunt, poſtquam uſitatis Ceremoniis, inter quas Tympani, ab *Olao Wormio* (*l. 4. Muſ. c. 12. p. 385.*) depicti pulſatio eminet, evocatos ſuos DEOS, (Diabolos) compellarunt, ſubito collabuntur, & ultra 24. horarum ſpatium exanimes jacent, de quibus *Ol. Magnus*, (*l. 3. Epit. Hiſtor. ſeptentrion. p. m. 119.*) & qui hunc ſeqvuntur, *Caſp. Peucerus (de var. divinat. gener. p. 282.) & Joh. Schæfferus.* (*Deſcript. Lappon. c. 11. p. 151.*) Interim ut adſint ſemper aliqui oportet, qui projectum & exanime corpus cuſtodiant, ne Dæmones illud eripiant. Quodſi tangantur, etiam à muſcis, aut vocentur, emoriuntur. (*Schæffer. c. l. p. 156.*) Tales Magorum & Sagarum raptus ad ſua ſabbatha. Quamvis equidem negandum non ſit, eas aliquando à Dæmone vere in altum tolli, & ad conventicula conſveta deduci, juxta ea, quæ *Gothofr. Voigt* (*Delic. Phyſ. c. 7. ſ. 3. p. 233.*) propoſuit: Interim illis extra ſe raptis per imaginationem ſ. phantaſiam,

am, quæcunque in ſynodo Satanicâ aguntur, earumque perſonæ in Conventiculis veluti præſentes exhibentur. vid. Joh. *Marc. Marci.* (*p. 3. Philoſ. vet. Reſtitut. Subſ. 5. p. 269.*) Refert huc *Epimenidem Magum*, *Joh. Henric. Urſin.* (*l. 4. Acerr. Philol. c. 19. p. 234.*) *Phæreum Pamphilum & Soleum*, *Caſp. Peucerus.* (*c. l. p. 277. & 293.*) His adjungendus juvenis ille ebrius, qui cum ad Liparæ tumulum ampla voragine hiantem obdormiiſſet, & tertio poſt die à queritantibus repertus & pro mortuo ſublatus & jam buſto deſtinatus, ſubito experrectus quæ viderat & perpeſſus fuerat, *teſte Ariſtotele*, ſi quidem autor eſt, (*l. de mirabil. auſcult.*) magna cum admiratione commemoravit. Referendas huc etiam cenſeo ſagas in Gehenna dormientes, qualia Exempla *Petrus Borellus*, (*Cent. 2. obſ. 50. p. 147.*) *Hector Schlamboſius* (*ap. Gregor. Horſt. l. Epiſt. Med. ſ. 7. p. 415.*) *cum Aliis* in literas retulerunt.

§. 29.

Ecſtaſis naturalis definitio ex illis, quæ (§. *25.*) dixi, facile elici poterit. Conſiſtit illa in exceſſu mentis â conſtanti & profunda rei alicujus conſideratione, aut imaginatione ſpiritus concentrante, ut aliqua ἀναισθησία inde ſequatur. Eſtque vel imperfecta, quando quis profundis meditationibus ad tempus immerſus, immotus ſedet, ſtat aut cubat, qualis in *Franciſco Vieta* (*ap. Jac. Auguſt. Thuan. l. 129. Hiſtor. p. 1003.*) advertebatur. De Ecſtatica hiſtoriam recitat *Mart. Zeiler.* (*p. 1. Epiſt. p. 248.*) De Ecſtaſi à Philtro, *Frid. Loſſius.* (*l. 1. obſ. med. 23. p. 59.*) Spectat huc Ecſtaſis Poëtica, de qua pluribus (*in Jonte*) *Plato.* Hanc ab Aquis Caſtaliis Delphis guſtatis contigiſſe *Jacobus Sponius* (*l. 4. Jtinerar. p. 11.*) obſervat. Putabant nempe Enthuſiaſmo correpti, audire ſe Apollinem ad Chelyn ſ. Citharam incinentem, ejusque verba & cantus excipere, adeoque in Parnaſſo ſomniare. Viſa igitur Poëtarum ſomnia vigilantium quidam *teſte Plutarcho* (*l. amator. p. m. 408.*) dicere non eſt veritus. Sed *de furore Poëtico*, quo ſine Poëticas fores fruſtra pulſari *Plato* (*in Phædro*) aſſerebat, plura *in peculiari Diſſertatione* (*l. 3. de Sibyll. c. 9. p. 335.*) promiſit *Petrus Petitus.* In Exemplum trahere poſſemus *Socratem*, de quo *Alcibiades*, (*ap. Platon. in Conviv.*) quod in medio exercitu aliquando uno gradu diem & noctem ſtetit usque ad ſolis exortum cogitabundus. *A. Gellio* (*l. 2. Noct. Attic. c. 1. p. 41.*) ſtare ſolitus dicitur *Socrates* pertinaci ſtatu perdius atque pernox à ſummo lucis ortu ad ſolem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iisdem veſtigiis & ore atque oculis eundem in locum directis, cogitabundus tanquam quodam ſeceſſu mentis atque animi facto à corpore. Facit tamen & *Phavorinus* (*ap. A. Gell.*

Gell c. l. qui fortitudini viri id dedit. Catalepticis igitur Eundem annumeravit *Petrus Foreſtus.* (*l. 10. obſ. med. 41. p. 367.*) An ſecutus indefeſſum Gymnoſophiſtarum in Phyſicis ſtudium, quippe qui, referente *Plinio* (*l. 7. c. 2.*) *& Solino* (*Polyhiſt. c. 65. p. 191.*) ab exortu ad usque ſolis occaſum contentis oculis orbem candentiſſimi ſideris contuentur in globo igneo, rimantes ſecreta quædam, arenisque ferventibus perpetim diem alternis pedibus inſiſtunt. De *Platone ſtrenuo Socratis æmulo* idem *Alii*, quem etiam ejusmodi contemplatione abreptum vitam finiiſſe fabulantur, cum in nuptiis diſcumbentem mortuum *apud Diogenem Laërtium*, (*l. 3. in vit. Plat. p. 187.*) & quidem die natali *apud Senecam* (*Epiſt. 59. p. m. 96.*) legamus.

§. 30.

Perfecta Ecſtaſis correptos inſenſibiles planè & â mortuis vix differentes efficit. Et quis *Joh. Dunſ. Scotum* hac detentum non crederet? Si vera eſſent, quæ de Ejus morte vulgò circumferuntur. (*vid.* §. *15. ſupra.*) Ecſtaticis etiam non mortuis adjungere puerum Sunamitidis fœminæ ab Eliſæo reſuſcitatum (*2. Reg. c. 4. v. 17.*) *Franciſcum Valleſium*, cui nobis aſtipulari videtur *Petr. Borellus*, (*Cent. 3. obſ. 58. p. 241.*) inculpat *Henric. Kippingius*, (*l. 8. Inſtit. Phyſ. c. 15. n. 3. p. 354.*) eumque acuto confodit obelo; & ut hoc quidem ex merito, ita memoriæ Ecclipſin paſſus eſt *Kippingius*, dum non Ecſtaticum ſed Syncopticum renunciavit *Valleſius.* Verba *Ejus* (*Philoſ. ſacr. c. 35. p. 232.*) hæc ſunt: Siquidem per ſanctam Eccleſiam Romanam, penes quam veritas eſt, licet dicere; fuiſſe puerum hunc non penitus mortuum, ſed lictum animo; atque adeò Syncope correptum, dicique jacere mortuum, ut dicere conſvevimus de Apoplecticis & Catalepticis, ac denique de omnibus, qui ſine ſenſu & motu jacent quaſi exanimes. Animadvertit etiam in hunc *Valleſii* locum *Valent. Henric. Vogler*, (*Comment. de Reb. natur. & med. in S. S. p. 176.*) Ejusque rationes diſcutit. *Add. Pnevmatopægnion*, (*S. 1. Artic. 15.* §. *14. & 15.*)

§. 31.

Superſunt Ecſtaſes quarum cauſa dubia & abſcondita, quas dubias quidem diceres, an ſcilicet DEUM, an Dæmonem, an Naturam cauſam agnoſcant? Non in medium afferam fictas, quibus nomen & ſanctimoniæ umbram parere ſibi ſatagunt Hypocritæ. Talis fuit illa Sacerdotis, cujus ex Rondeletio meminit *Petrus Foreſtus*, (*c. l.*) qui quoties audiebat verba illa Paſſionis: Conſummatum eſt; Ecſtaſi è mentis & ſenſuum poteſtate ſe abripi ſimulabat, ſed quam feliciter baculo allato ſuſpicax, excuſſit *Rondeletius.*

Gemel-

Gemellum de muliere Siculâ recitat *Paul. Zacchias* (*l.3. quæſt. med. legal. Tit. 2. qu. 6. n. 8. 2. 298.*) & vereor ne ad hanc claſſem ſpectent, quæ *ἀυ]όπ]ης* *Chokier* (*Cent. 1. Fac. Hiſtor. c. 24. p. 57.*) recenſuit. Epilepſiæ familiaris pallium ſummo iſti impoſtori *Muhammedi* Ecſtaſis fuit, in qua cœleſtium revelationem & divinorum colloquiorum ſibi contingere donum arrogabat. (*Vid. Joh. Hornbeck, l. 3. ſumm. controverſ. p. 74.*) Quid vero ad illam *Joh. Marc. Marci* (*p. 2. Phil. vet. reſtitut. ſ. 3. p. 111.*) relationem? Cum *Divus Adelbertus* Romæ miſſam celebrans Pragæ ſuos fratres ſepeliret, in Ecſtaſi poſitus ſenſibus ſopitis videbatur: neque voluntas ad motum & inceſſum qui neceſſariò ſecutus fuiſſet inclinabat. Nihil ſane habeo dicere quam quod *Marcum* à credulitatis ecſtaſi abreptum ſuſpicer, quin & credam firmiter.

§. 32.

Et ſe expertum profitetur Ecſtaſes *Joh. Bapt. ab Helmont*, quem in multis admiror & ſequor; (*Fr. Dem. Idea n. 12. p. 222.*) Cœpit ille (*Tr. Venat. ſcient. n. 40. p. 22.*) contueri, quod intellectus plus proficeret per figuras, imagines & viſiones Phantaſiæ ſomniales, quam per rationis diſcurſus. Enthuſiaſtæ inde titulum retulit à *Caſparo Poſnero*, (*S. 1. Phyſ. General. Diſput. 3. Th. 8.*) & forſan non inique cum animæ Sabbatiſmum cum Enthuſiaſtis habuerit communem. (*Præf. ad Lect. Philiatr. in Tr. de lithiaſ. p. 645. Conf. Joh. Hornbeck l. 6. ſumm. Controv. p. 446.*) Legat quispiam ſomnium, (*Tr. Poteſt. Medicam. n. 3. p. 377.*) & expendat,

Qvid tanto ferat hic promiſſor hiatu.

Accepit à Janitore intellectu libellum, cujus nomen erat Gemma Roſæ nondum apertæ, quem comedit. Erat autem ſaporis auſteri & terreſtris, ut quaſi laryngem præcluderet, ſic ut ingenti tarditate laboris illum deglutiret. Unde dein totum ſibi caput viſum diaphanum. *Wer wolte nun nicht gläuben, daß er die Kunſt alleine gefreſſen?* Recitat ſomnium de Ratione, (*Tr. Venat. Scient. n. 3. p. 17.*) de anima, quam vidit ſatis exiguam, ſpecie humana, ſexus diſcrimine liberam, (*Tr. imag. DEI p. 565.*) quod ferè cum viſione Ecſtatica ſororis revelationum chariſmata ſortitæ convenit *ap. Tertullianum*, (*l. de anim. p. 646.*) cui oſtendebatur anima corporaliter, & Spiritus videbatur, ſed non inanis ac vacuæ qualitatis, imò quæ etiam teneri repromitteret, tenera & lucida, & Ætherei coloris, & forma per omnia humana. Generationis noſtræ initia ſomniotenus viderat *Helmont*, (*Tr. Flux. ad generation. p. 580.*) Recenſuit etiam in Medicorum opprobrium ſomnium: (*Tr. præfat. n. 12. p. 388. & Tr. Tumul. Peſt. p. 830.*) Dii boni! cur non exclamemus *cum Galaxidoro*,

(*ap.*

(*ap. Plutarch. l. de Socrat. Gen. p. 592.*) quam difficile eſt hominem invenire faſtus vacuum ac ſuperſtitionis. Alii enim inviti ob imperitiam aut imbecillitatem hiſce affectibus capiuntur: Alii ut Diis chari & ſingulares videantur, divinitatem quandam ſuis actionibus affingunt, ſomnia, ſpectra aliaque id genus ab ipſis excogitata amplificandi gratiam apponentis. Quod quidem civilibus viris (in uſum traductum *à Minoë, Dionyſ. Halicarnaſſ. l. 2. Antiquit. Rom. p. 122. Lycurgo, apud Xenophont. l. de Republ. Lacedæm. p. 12. Numa Pompilio ap. Livium Dead. l. 1. c. 19. Scipione, ap. Polyb. l. 10. Hiſt. p. 654.*) & quibus neceſſe eſt vitam ſuam adverſus contumacem & diſſolutam turbam inſtituere fortaſſe non eſt inutile: ut ſuperſtitione quaſi fræno multitudinem compeſcant, & ad utilia torqueant. Philoſophiam autem non modo dedecet hic prætextus, ſed & profeſſioni ipſius repugnat. Et vereor *cum Exc. Paulo Ammanno*, (*Orat. de Avtopſ. Med.*) nec mira (*Phyſicæ*) Medicicinæ facies exſurgat, ſi cujusvis Phantaſiæ modulo illam metiri vellemus. Digna ob hanc cauſam ſcripta Helmontiana cenſuit *Mart. Schoockius*, (*l. de Ferment. c. 4. p. 405.*) quæ Endymioni pro pulvinari ſupponantur.

§. 33.

Sunt & veræ, ſed dubiæ, Ecſtaſes, quas ad quam claſſem referas in ſuſpenſo ſit. Illum *præteriti ſeculi vatem Michaëlem Noſtradamum* ἐκστατικὸν fuiſſe, è ſcriptis Ejus fidem fecit *Petr. Petitus* (*l. 3. de Sibyll. c. 9. p. 335.*) qui ſua nil referre aſtruit, (*p. 340.*) quo ingenio & Numine impulſus *Noſtradamus* divinaverit, modo divinum fuiſſe conſtet. De Ejus ſepultura *è Jacobo Sponio* (*l. 1. Itinerar. p. 6.*) notandum: *Er liegt in ſeiner Geburths-Stadt von Solon halb in der Kirchen, halb auſſer derſelben begraben, vielleicht darum, weil man nicht wiſſen konte, ob Er ein Hexenmeiſter, oder ein Prophet geweſen. Joh. Bœhm calcearius ille Görlicenſis* Anno 1600. Ecſtaſi ſpirituali ſeptem diebus ſe abreptum fuiſſe ad divina & cœleſtia contemplanda fruendaque dixit, & poſt iterum Anno 1610. quum jam in conjugio viveret, & binos filios aleret, in cujus rei memoriam libellum conſcripſit, cui titulum fecit: Aurora; Libellum mere nugacem, quem à nemine recte intelligi, nec ab Autore quidem, certo mihi perſvadeo *ſcribit Joh. Hornbeck*, (*l. 6. Summ. Controverſ. p. 456.*) non quod tam ſublimia doceat, ſed cum hoc non agat, tamen tantum ſublimia loquatur. In hunc cenſum venire poterat puer ille ruſticus σκόθρωπος, taciturnus & fortè demens, ſed ſimul Ecſtaticus, qui quoties concidit, jacuit tanquam ſenſu orbatus, non poſſe aliter, dixit, quod cogeretur à quodam nigro, *referente Sigism. Schnizzero*, (*ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 31. p. 81. ſq.*) hic ſe ad loca quædam

montis

montis Veneris raptum aſſerebat, quo videret omnia perquam laute exornata & homines bibentes quidem, ſed mox à potu fumum patente ore reddentes

§. 34.

Tales ſunt aliquando voluntariæ, qualis illa *Presbyteri Reſtituti, (ap. Auguſtin. l. 14. de Civitat. DEI c. 24.)* qui quoties volebat ita à ſenſibus abducebatur, ut tametſi dolorifica, etiam ignis actualis adhiberentur, nihil prorſus ſentiret, quod præter Naturæ Ordinem eſſe & monſtrum dici poſſe *Stephan. Rod. à Caſtro (l. 2. de meteor. microcoſm. c. 9. p. 67.)* aſſeruit. Inter quatuor è Natura ſibi indita etiam hoc recenſuit *Hieron. Cardan. (l. 8. de Variet. Rer. c. 34. p. 539.)* quod quoties voluit, extra ſenſum quaſi in Ecſtaſin tranſiit. Audiamus ipſum: Volo docere, *inſit*, quomodo id agam, & quid ſentiam: Nam eodem modo, quo ille Presbyter, afficior: Ille enim dolorem magnum non ſentiebat, anhelituque deſtituebatur: Voces tamen è longinquo quaſi audiebat. Mihi vero non ita, ſed vocem quidem leviter audio, quid dicant non intelligo. Dolorem magnum an ſenſurus ſim neſcio: vellicationem validam & podagræ dolores vehementisſimos nihil prorſus ſentio. Sed diu in ea permanere non poſſum. Sentio dum eam ineo, ac, ut verius dicam; facio juxta cor quandam ſeparationem, quaſi anima abſcederet, totique corpori res hæc communicatur, quaſi oſtiolum quoddam aperiretur. Et initium hujus eſt à capite, maxime Cerebello, diffunditurque per totam dorſi ſpinam, vi magna continetur: hocque ſolum ſentio, quod ſum extra me ipſum, magnaque quadam vi paululum me contineo. Multos per ſolam imaginationem *(ut ſcribit Cælius)* animam à corporibus in Ecſtaſin adduxiſſe, talemque rumorem *de Fratribus Roſeæ crucis* percrebuiſſe recitat *Wilhelm. Davisſon (Prodr. Comm. in Petr. Severin. Id. Med. phil. p. 176.)* quod quidem an fas ſit credere dubitat. Omnes has Ecſtaſes voluntarias Dæmonis auſpiciis contingere, *Joh. Bodinus (l. 2. Dæmonom. c. 5. p. 316.)* concludit, adeoq; & *Cardanum* pacti cum Diabolo inſimulat, & id præterea vel hac ex cauſa quod parens ejus triginta annos Pythonem habuerit, quod ipſe *(l. 16. de var. Rer. c. 93. p. 1102.)* confitetur. Add. *J. C. Fromman. (l. 3. de Faſcin. p. 4. ſ. 1. c. 3. §. 6. p. 564.)*

§. 35.

Cur verò hactenus recenſiti apparenter mortui ſenſu motuque deſtituti corruant, & non raro ad aliquot dierum ſpatium tales deprehendantur, paucis expendere operæ pretium putamus. Animam non quieſcere in ſomno, *Galen. (l. 2. de mot. muſcul. c. 5.)* proprio docuit exemplo, qui noctu iter faci-

ens integrum ſtadium dormiendo peregit, & ſomnia videns non prius excitatus eſt, quam in lapidem impegit. Seceſſionem animæ ſomnium vocabat *Tertullianus*, (*l. de anim. c. 44. p. 677.*) ſomnusque huic (*l. c. p. 676.*) ſpeculum mortis. Somnum ad Ecſtaſin inclinare, mentemque in Ecſtaſi ab inferioribus facultatibus ſeduci *Martin. Schoock* (*tr. de Ecſtaſ. p. 25.*) non diſſimulat; quod nec Rabbinis diſplicuit. Hi namq;, ut è *Joh. Mich. Dilherro* (*T. 2. Diſput. Academ. Philolog. 4. th. 1. p. 45. & ſq.*) id inſeram è *Pſ. 25. v. 1.* Ad Te, Domine, animam meam levabo, nocturnas animarum emigrationes & ad DEUM elevationes locales elicere conati ſunt. Ita *R. Kimchi* (*ſuper h. l.*) Homo cum dormiturus eſt, commendat Spiritum ſuum D. O. M. ne forte ſurgens craſtino mane requirat animam ſuam nec inveniat; aut reperiat ſuam in corpore alterius, alteriusve viciſſim in ſuo. Et *R. Alexandrinus*: ſcito Tibi rem ita ſe habere: Homo expedit opus ſuum interdiu, unde veſpertino tempore anima ejus fatigata eſt & attrita. Cum igitur ipſe dormit, DEUS laborat & redintegrat animam, ut ſequenti mane revertatur in corpus ſuum vegeta nova & quieta. Abutuntur at hoc loco. *Threnor.* (*c. 3. v. 23.*) Novæ ſunt quovis diluculo animæ, *Pſeudo Dionyſius ille Areopagita* (*de divin. nomin. c. 7.*) nos totos à nobis diſcedere, totosque in DEUM tranſire præcepit & hanc rationis expertem & amentem atq; fatuam ſapientiam ὑπεροχικῶς ὑμνοῦντες omnis mentis & rationis omnisque ſapientiæ & intelligentiæ cauſam dictitat.

§. 36.

De Ecſtaticis eadem Rabbinis mens, eadem ſententia. Tradunt namque in *Cabbala* ſua, *Autore Joh. Bodino*, (*c. l. p. 302.*) Angelum animarum electarum ſacrificium ferre DEO, iſta animæ à corpore abſtractione, ſed ita, ut vita fruatur interim homo. In quam ſententiam trahunt, *Pſ. 116. v. 15.* Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus; & hanc mortem ſvaviſſimam *Plato* dicere *Bodino* videtur. Nec *ipſe Bodinus* (*c. l. & l. 4. Theatr. Nat. p. 502.*) veſtigia Rabbinorum calcare abhorret. Ipſos Lappones in ea eſſe ſententia Diabolum, Ecſtaticis Spiritus abducere, qui è remotioribus cultros & annulos afferunt, *Joh. Schæfferus* (*Lappon. c. 11. p. 151. & 154.*) retulit. Reperimus inter Exempla (*tradidit Plinius l. 7. c. 57.*) *Hermotimi Clazomenii* Animam relicto corpore errare ſolitam vagamque è longinquo multa annunciare, quæ niſi a præſenti noſſe non poſſent: Corpore interim ſemianimi: donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ vocabantur, remeanti animæ velut vaginam ademerint. *Ariſtei* etiam viſam evolantem ex ore in Proconneſo

corvi

corvi effigie. Ex dormientis *Gontrami Burgundiæ Regis* ore animalculi, ſecundum quosdam muris, muſtelæ ſecundum alios, ſpecie egreſſam & iterum ingreſſam vidit ejus famulus, ceu ex annalibus Gallicis *M. Cl. Paradinus* (*in Symbol. Heroic. p. 233.*) prodidit. Ex ore inſtar igneæ muſcæ animas ſagarum evolare ad remotiora loca & rerum abſentium afferre cognitionem, è *J. de Nunault* (*c. 3.*) *Thom. Bartholin.* (*l. 1. de luc. c. 23. p. 212.*) narrat, *Eberhardus, Eques Germanus* graviter laborans (recitat *Joh. Marc. Marci à Kronland p. 3. Phil. vet. reſtitut. ſubſ. 5. p. 262.*) cum aliquantiſper ceu mortuus manſiſſet, poſteà ad ſe reverſus dixit, ſpiritum ſuum à malignis Spiritibus Hieroſolymam perductum, deinde in Saladini Caſtra, qui eo tempore Ægypti Regnum obtinebat, mox in Lombardiam, ubi in quadam ſylva Germanum amicum ſuum allocutus eſſet, poſtremo ad Urbem Romam perlatum, ſedente *Innocentio III*, deſcripta ipſius ſitus ac locorum ædificiorumque forma, atque effigie Principum ipſorum, ut erant graphicè. His futura multa addidit, quæ ſecuta ſunt. Quod ſi aliquando animæ in copora non remeent, illas partem conſtituere furioſi Exercitus ſ. Familiæ Hellequini, aut Sodalitii *Wodani vel Odini* (quem ſagarum à Dæmone prægnantium turmam putabat *Aureol. Theophr. Paracelſ. Fragment. Philoſ. de ſagis tr. 8. c. 3. p. 260.*) rudi plebeculæ perſvadebant.

§. 37.

Enimvero, *monente Tertulliano* (*c. l.*) omnia potius conſectanda, quam hæc animæ licentia ſine morte fugitivæ, add. *Gisbert. Voët. (P. 3. Diſp. ſelect. p. 585.)* Præterea fieri non poteſt, ut anima humana ſine oculis videat, & reliqua externa ſine ſenſibus, quorum actio corporea eſt, cognoſcat, totum iſtud figmentum concidit, concludit *Andr. Libav. (de Cruent. Cadav. p. 174.)* Quomodo ipſa (anima) res externas percipiet, & judicabit etiam in ignota gente, loco & lingva ſine inſtrumentis notitiæ? Quibus manibus corripiet crepundia, & ſecum per tam vaſta ſpatia deferet? In corpore aptiſſimis inſtrumentis donato hebes eſt animæ virtus, quid dicendum in defectu eorum; Nata eſt cognoſcere per corpus *Idem* alibi, (*p. 1. ſingular. de Strigiport. p. 325.*) *Caſp. à Rejes,* (*Camp. Elyſ. jucund. qvæſt. q. 27. n. 23. p. 451.*) Ad hæc ſi per animæ à corpore ſolutæ transvectionem itinera Lamiarum caminaria procuraret Pſeudotheus, corpus Lamiæ anima caſſum inſequente animæ recidivatu Diabolica virtute reſuſcitaretur, ut optime arguit *B. Joh. Conrad. Dannhauer.* (*Colleg. Pſycholog. Diſp. 5. Controverſ. 1. p. 138.*) Juvaret deliramentum præfatum Carteſianum commentum, quo ſtatuitur poſſe in corpore

humano, in quo ſangvinis & ſpirituum motus, & præcipuæ ejus partes recte ſe habent, quodque per conſequens ſit vivum, omnes motus corporeos edi, etſi nulla præditum animâ rationali, ſed hoc Carteſianorum Paradoxum, ut multa alia enervavit *Pl. Rever. D. Joh. Adam Oſiander. (Colleg. Conſiderat. in Dogm. Carteſian. c. 12. th. 3. p. 225. & c. 21. th. 1. p. 403.)* Nec malæ cauſæ patrocinabitur Homo internus *Paracelſicus & Helmontianus*, cum non Ens ſit, ut infra (*l. 2. Tit. 10.* §. *113.*) monſtrabitur. Multo minus quis *Almarici* & rudiorum contemplativorum aſtipulabitur errori, qui *(annotante Cornelio à Lapide c. 6. cantic. p. 369.)* in Ecſtaſi animam annihilari & tranſire in DEI eſſentiam ſomniabat. Quis enim furor hic, quod delirium, animam annihilari? Nec hoc tantum, ſed annihilatam demum tranſire in eſſentiam DEI? De exceſſu & reditu animarum, quod non ſit creatæ virtutis, dudum probatum dederunt *Caſp. Beucerus, (de divinat. gener. p. m. 279.) Chriſt. Moldenar, (l. 4. Exerc. Phyſiogn. c. 9. p. 293.) Martin Biermann, (de Mag. Action. contr. Bodin. Theor. 20. p. m. 245.) Martin Weinrich, (p. 1. de Monſtr. c. 17. f. 168.) Joh. Chriſt. Frommann, (l. 3. de Faſcin. p. 4. ſ. 1. c. 3.* §. *6. p. 563.)* qui mecum miratur, cur *magni nominis Theologus Fried. Balduin. (l. 3. c. 5. caſ. conſc. 7. p. 736.) Bodino* aſtipuletur, nec ferre poſſum, quod *Henric. Kipping. (l. 2. inſt. Phyſ. c. 7.* §. *23.)* idem aſſerat, animæ â Dæmone raptum non inferre mortem, ſed vegetativæ facultatis reliquias & ſpiritum inſitum vitam utcunque ſuſtinere. Naturalis potentia recipiendi animam adhuc ineſt in corpore, pergit, ubi calidum innatum viget, & omnia membra valida ſunt.

§. 38.

Unde verò futurorum & præſentium, quæ in disſitis locis contingunt cognitio? Vim magicam naturalem animæ, quæ extra ſe agit, virtute imaginis divinæ, latere obſcuram in homine, & obdormire poſt prævaricationem, poſtquam ſcientia pomi manducata fuit, *J. B. Helmontii (Tr. de Mag. Vuln. curat. n. 98. 99. p. 610.)* philoſophia eſt, & quamdiu (hæc, quæ eſt carnis, ſanguinis, exterioris hominis & tenebrarum) viget, peſſundata eſt nobilior illa (animæ) poteſtas magica. At quia in ſomno (addere etiam licet in Ecſtaſi, Lipothymia &c.) ſubinde tota pomi ſcientia dormit, *pergit Helmont*, hinc etiam quandoque inſomnia Prophetica ſunt, & DEUS ipſe in ſomniis ſæpius homini per effectum propinquior eſt. Gabalin ſeu hominem ſideream inſomnia talia inducere, & hominem illuminare *Paracelſo, (Fragm. Med. l. de Morb. ex incant. c. de Morb. ſomn. p. 141)* placuit. Animam in Ecſtaſi quodammodo è corporeis impedimentis ſeparatam aliquid ſcientiæ quam poſt

mortem

mortem habitura eſt, acquirere, ratiocinatur *P. Borellus,* (*Cent. 2. obſ. 54. p. 151.*) add. *Anton. Deuſing.* (*de Fœt. Muſſipont. ſ. 24. p. 163.*) Quod anima in ſe reducta atque collecta, nec in corporis organa diffuſa, habeat ex vi propriæ eſſentiæ aliquam prænotionem, divinat *Franciſc. Baco de Verulamio.* (*l. 4. de Augm. Scient. c. 3. col. 117.*) Omnium acutisſime Problema hoc excusſiſſe videtur *Marc. Marci à Kronland,* (*c. l. p. 261.*) dum ſcribit: Cum unio animæ cum objectis ad notitiam ex iis habendam eidem ſit naturalis, nihil forte abſurdi habet, ſi dicamus poſſe eidem convenire etiam in corpore exiſtenti; ubi impedimenta hæc amota fuerint, uti prope mortem & in ecſtaſi, anima (tota absque materialitate) à ſenſuum vinculis libera & veluti ſui juris facta, & ad vitam purè intellectualem diſpoſita. (*p. 267.*) Notitiam autem futurorum non haberi poſſe per ejusmodi unionem ad objecta, quæ nec dum ſunt, (*p. 266.*) ſed per repræſentationem interius, (ſive à DEO, Angelis aut Dæmonibus) factam. Add. *Athan. Kircher.* (*l. 2. art. magn. Luc. & Umbr. c. 11. p. 113.*)

§. 39.

Viſi ſunt quidam Ecſtatici, ſi referentibus fides non deneganda, in aërem elevati, ut *S. Catharina, & S. Franciſcus* ad nubes; qui DEI amore corpulentiam vicerint, non autem victi ſunt. Si attrahi ferrum magnes, ſurſumque elevare facit, & in ſublimi ſuſtineri, ſtultitia craſſa eſt Ariſtotelicorum negantium Ecſtaſin divinam, *ratiocinatur Th. Campanella* (*l. 3. de Senſ. Rer. c. 11. p. 236.*) Hic ut rationem phænomeni reddat, ſubjungit: Prophetia qua DEUS homines donat, non in Spiritu corporeo initiatur, ſicut in Melancholicis & brutis naturales Prophetiæ fiunt, ſed in mente ab ipſo hominibus immiſſa, & ea oſtentat res altiſſimas, in eaque reſidet ipſe ſolus, movet, docet, in abſtractionibus adeò vehementibus, quæ trahunt una Spiritum corpusque conſequenter in cœlum. Et hoc in ſagis præſtare poſſe Diabolum nulli inficiamur; Si enim ad loca remotiſſima corpora Sagarum ad conventus ſuos transportare poteſt, cur non & eadem in aëre librare & detinere.

§. 40.

Ecſtaſis quamdiu durare poſſit in diſquiſitionem venit. Protrahi eandem non rarò ad aliquot dies hiſtoriæ loqvuntur. Ad annos aliquot produxit *Joh. Marc. Marci à Kronland,* (*p. 4. Phil. Vet. reſtitut. Subſect. 1. p. 395.*) Quid prohibet, *inſit*, hanc Ecſtaſin longiſſimè produci? aut etiam perpetuam eſſe? Annon ejusmodi corpus tametſi non evigilaret, vi imaginationis in pedes erigi, aut etiam deambulare, prout in Noctambulonibus contingit, valeret?

Eſt autem, *pergit,* differentia inter Ecſtaſin continuatam & mortem, quod per hanc anima rationalis è conſortio corporis ſeparatur: In ea vero ſuperſtes manet veluti ſomno profundo detenta: uſusque rationis non extinctus, ſed ſopitus eidem ineſt, unde ejusmodi motus ſunt vitales & humani. At vero motiones corporum vita deſtitutorum, ſi quæ ſunt, non jam humanæ dicendæ, ſed brutorum, ſeu potius Zoophytorum actionibus ſimiles. Et *(Subſc. 2. p. 397.)* hoc agit, ut Ecſtaſin diuturnam atque in annos plures deduci poſſe declaret, inprimis inediarum diuturnam Exemplis in rei fidem adductis. Neque referre ait, *(p. 398.)* in cubili, an in ſepulchro quis à cibo abſtineat.

§. 41.

Ego vero multum referre dicerem, cum inter inediam ac Ecſtaſin multum interſit. In inediâ diuturna, modo ficta non ſit, qualia Exempla collegit *Edo Neuhuſ. (l. 2. Sacr. Fatidic. c. 15. p. 271.)* ſed verâ, & in corpore ſano cum vix ultra ſeptiduum extendi poſſit, ſed ægro, nec â cauſa ſupernaturali, nempe divina, qualis in *Moſe, Elia & CHRISTO*, aut Diabolica qualis in juvenculo Arabe, cujus hiſtoriam *è Proſpero* narrat *Caſpar Schottus*, (*l. 3. Phyſ. Curioſ. c. 14. §. 13. p. 414.)* & forſan in illa *Conradi Victoris* filia, eò quod Genius ipſi apparuiſſe dicatur *ap. Henric. Smetium*, (*l. 10. Miſcellan. Med. p. 552.)* reſpiratio & tranſpiratio libera eſt, & varia vitæ proſtant ſubſidia, quibus, ut ea recenſuit *David Lipſius (ap. citat. Smet. c. l. p. 554. & Dan. Sennert. (l. 3. Med. Pract. p. 1. ſ. 2. c. 2. p. 85. ſq.)* motus ſanguinis, debilior quamvis, conſervatur. In Ecſtaſi autem hæc deficiunt, immotumque jacet corpus. In inedia, in loco & aëre temperato vitam ſervat homo; in Ecſtaſi tumulo infertur corpus aëre ſpiſſo, frigido, udo & putrido, adeoque flammulæ ſ. lumini vitali quam maxime hoſtili contaminato & repleto. Fruſtra igitur mulierem poſt quadraginta annos in ſepulchro adhuc incorruptam vivorum ordini inſerere laborat *Marci*, cum aliæ, ipſomet non diffitente, proſtent cauſæ, *infra (l. 3. Tit. 2.)* allegandæ.

§. 42.

Ἄπνους *Heraclidis* & *Empedoclis* quod ſit, & an huc ſpectet, forſan requires? De Heraclide quid dicam? Heraclidem vocat *Diogen. Laërt. (l. 8. p. m. 605. & 610.)* & *Heraclididem Ponticum*, *(in Proëm. p. 8.)* mendum igitur ſuberit, quando Heraclitum *(alibi p. 606.)* dixit, vel ipſius *Iſaaci Caſauboni (in not. ad Proëm. Diog. Laërt. p. 10.)* & ante hunc *Hieron. Mercurialis, (l. 4. var. lect. c. 14. p. 226.)* divinatione. Fuit autem *Speuſippi* primum & *Pythagoræorum* &

rum, & tandem *Sotione teſte, Ariſtotelis* auditor, ut *Laërt.* (*l. 5. in Vit. Ejus p. 358.*) prodidit, non verò ille, qui *Caji Claudii & Neronis temporibus* vixit, de quo *Gerard. Joh. Voß.* (*l. 1. de Hiſtor. Græc. c. 9. p. 45.* Librum hunc περὶ τῆς ἄπνου (ἀπνοῦς f. abolita Reſpiratio *Antonio Deuſingio* (*in fœt. Muſſipont. ſecund. ſ. 21. p. 146.*) vocatur) condidiſſe iterum *Laërt.* (*in Proëm. p. 8. & l. 8. p. 610.*) autor eſt. Nobile apud Græcos volumen *Heraclidis* declaravit (*l. 7. c. 52.*) *Plinius*, ſeptem diebus fœminæ exanimis ad vitam revocatæ. *Galen.* (*l. 6. de loc. affect. c. 4. p. 589.*) iſta habet: Prima ſpecies (de affectu Hyſterico loquitur) cujus *Heraclides Ponticus* (*in ſuo commentario*) mentionem fecit, multam exhibet de ortu ſuo ambiguitatem. Ait enim ſub hac ſpecie neque pulſum, neque ſpirationem mulieris deprehendi poſſe. Atque ob id duntaxat non videri morbum, quod exiguum in mediis corporis partibus calorem haberet. Eſt autem titulus libri Apnus, id eſt perdita ſpiratio, *Heraclidæ*, ac adſtantes quoque Medicos quæſiviſſe *ait*, an nondum ſit mortua? Sed cur librorum *Heraclidis apud Laërtium* Catalogus τὸν ἄπνουν non exhibeat, non immerito quæritur? Sunt qui *Pauſaniam* libri περὶ ἄπνου autorem eſſe, *Heraclidem vero* eum ſolum in libris περὶ νόσων explicaſſe tricantur. Vid. *Ægid. Menag.* (*in not. ad Proëm. Laërt. de Vit. Philoſ. Segm. 12. p. 9.*) Sed rem dudum his expedivit (*l. 9. p. 605.*) ipſe *Laërtius*: *Heraclides* quoque in libro de Morbis ait, ipſum *Pauſaniæ* dictaſſe, quæ de Apno ille ſcripſit. Erat autem *Pauſanias*, (ut *Satyrus* & *Ariſtippus* ait), cui & libros de natura compoſitos ita declaravit: *Pauſania Architi* ſapientis percipe fili. Et hoc ipſum forte poſtea *Pauſanias* operi περὶ νόσων adjecit, & magni operis, *cum Elegantiſſimo D. J. N. Pechlino* (*l. de Aër. & Alim. def. & vit. ſub aqv. c. 7. p. 85.*) loqui liceat, fecit laciniam. Non igitur eſt, ut *cum Iſaaco Caſaubono* (*in not. ad Diog. Laërt. Proëm. p. 10.*) credamus, aut *Heraclidem Ponticum* duobus in libris de eadem fœmina ſcripſiſſe, aut eundem librum habuiſſe duas Epigraphas περὶ ἄπνου vel περὶ νόσων.

§. 43.

Quod ſi igitur hoc *Heraclidæ* dogma exactius penſitamus, quid fuerit ἄπνους, an morbi hiſtoria? an morbi nomen? an medicamen? an morbus *cum laudato Mercuriali* (*c. l.*) ambigere poſſumus. Ut verò hic ad poſterius inclinat, cum hîc tùm alibi; (*l. 1. Lect. Patavin. c. 19. p. 82.*) ita & ego antegreſſores ſecutus viros in Arte illuſtres, v. g. *Galen.* qui (*l. 1. de Diff. Reſp. c. 6.*) reſpirationem, quæ penitus periiſſe putatur *Heraclidem Ponticum* ſpiritu privatam & mortuam dixiſſe ſcripſit. Hanc ἄπνοιαν *Idem* vocabat (*l. 4. de Loc. Aff. c.*

Aff. c. 7.) & *(quod* §. *præcedente* allegatum) tales hyſtericas pronunciabat, Affectus autem hic non eſt aliquot momentorum, ſed dierum. Ad ſeptem dies *(c. l.)* extendit *Plinius*, ad triginta *Laërtius (l. 8. p. 606.)*. Fuiſſe tamen & Medicamen ex illo *Laërtii (c. l.)* colligi poterit: ἄπνουν igitur *Heraclitus* tale quiddam eſſe *ait*,, quod triginta dies corpus absque ſtrepitu (ἄπνουν ſine reſpiratione καὶ ἄσηπτον) integrum incorruptumque ſervaret. An veritati hic litavit accurate *Heraclitus*, non decerno. Suſpectæ hunc fidei inſimulant quamplurimi. *Cicero (l. 1. de Natur. Deor.)* puerilibus fabulis eundem referſiſſe libros monuit, & *Plutarch. (in Vit. Camilli p. m. 250.)* Heraclidem fabulas & figmenta ſcribere ſolitum aſſeveravit. Semper Heraclidi conſvetudo eſt miracula confingere, qui & ex Luna cecidiſſe hominem dicat, *Laërt. (c. l. p. 613.)* decernit. Et hoc in divinitatis proco nulli mirum videbitur.

§. 44.

Democritum etiam ſcriptum περὶ τῆς ἄπνου edidiſſe, aut forſan *Heraclidæ*, *Democriti* eſſe, vir quidam doctiſſimus, *teſte Caſaubono, (c. l.)* cenſuit, quid autem ſecutus ſit, ſe neſcire fatetur. Tacite hic *Joſephum Scaligerum* mordet, qui (*Comment. & Caſtig. in l. 4. Manil. v. 20. p. 297.*) locum *è Cornelio Celſo*, *(l. 2. de re medic. c. 6. p. m. 62.)* eruit, quem ex eo deſcripſit *Joh. Kirchmannus*, *(l. 1. de Funer. Roman. c. 13. p. 69.)* Verba ita *è Celſo* habent: Illud interrogare me poſſe ab aliquo ſcio: Si certa futuræ mortis indicia ſunt, quomodo interdum deſerti à Medicis convaleſcant, quosdamque fama prodiderit in ipſis funeribus revixiſſe? Quin etiam vir jure magni nominis *Democritus*, ne finitæ quidem vitæ ſatis certas notas eſſe propoſuit, quibus Medici credidiſſent. Adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futuræ mortis eſſent. Intelligit *Celſus* volumen, *ſubdit Kirchmannus, (c. l.)* quod *Democritus* ſcripſerat περὶ ἄπνου, hoc eſt, de exanimi muliere, quæ poſt ſeptem dies revixit. Sed quo ex Antiquitate ſcriptore id probabit *cum Scaligero Kirchmann.* Inter libros *Democriti*, quos *Thraſyllus* notavit, atque in ordinem digeſſit ſecundum *Platonis* quadripartitum ordinem *ap. Diog. Laërtium (l. 9. p. 659.)* non extat. Quare cauſæ ſuæ diffidens Alii Heraclidi tribuunt, non Democrito, ſubjungit. An pro περὶ τοῦ ἄπνου, περὶ τοῦ ᾅδου legendum? Ita in Excerptis meis invenio, absque quidem Autoris & libri mentione inſertum, quod aliquoties mihi excerpenti ad alia avocato contigiſſe vidi, lego: Δημόκριτος ὁ Φυσικὸς ἐν τοῖς περὶ τοῦ ᾅδου γράμμασι.

§. 45.

Empedocles Agrigentinus, ut erat inſignis divinitatis affectator, adeoque DEUS

DEUS immortalis haberi

ſecundum *Horat.* (*de Art. Poët. v. 465.* add. *Lactant. l. 3. inſtit. c. 18.*) cupiebat, quod clare innuit carmen illud *ap. Laërtium*, (*l. 8. in Vit. Ejus p. 606.*) quo incolas Agrigenti alloquitur:

Salvete, immortalis ego converſor apud vos,
Ut par eſt, DEUS, & tali me dignor honore.

Quocirca omnia ſtudio perennantis famæ poſthabens non tantum apud ſuos, dum vivebat, coli & ſuſpici, ſed & mortuus adorari volebat, ut de Eo *Georg. Horn.* (*l. 3. Hiſt. Philoſ. c. 12. p. 181.*) loquitur, & ἄπνου ſcientiam & inventionem forſan ſibi arrogabat. Ex eo autem maximam gloriam conſecutus dicitur, *Laërtio*, (*c. l. p. 610.*) quod mulierem defunctam vivam miſiſſet, quod & *Svidas* in literas retulit. Hunc in opinionem hominum irrepſiſſe ob reſtitutam vitæ mortuam mulierem Illuſtrius (*de Vit. quorund. Philoſoph. p. 32.*) commemorat, qui (*p. 33.*) addit: Quod de exanimi muliere fertur miraculum, ejusmodi eſſe perhibent, quaſi triginta diebus corpus absque Spiritus & cibi uſu conſervaverit. Ἄπνουν φασὶ τοιοῦτόν τι εἶναι, ὡς τριάκοντα ἡμέρων τηρεῖν ἄπνουν τὸ σῶμα καὶ ἄσιτον. Plura de hoc *Ægid. Menag.* (*c. l. p. 8. ſq.*) In hiſtoriis eſt, *meminit Andr. Libav.* (*Tr. de Med. Vet. & Hermet. in l. Joſeph. Michelii de Alchym. n. 41. p. 145.*) Eum medicamine quodam reſtituiſſe quendam elatum, & velut ab inferis revocaſſe. Id appellant ἄπνουν, *pergit*, quod absque cibo, potu, ſpirituque creditum ſit hominem ſervari poſſe. Sitne hæc cauſa vera an ficta? an potius nomen ex rumore natum, quaſi reſtituere poſſet eum, qui per menſem non ſpiraſſet, non licet judicare. Videntur tamen hinc habere Chemici, quo ſui medicaminis (*L. P.*) laudes efferre poſſint.

§. 46.

An Heraclidæ & Empedoclis ἄπνους una eademque ſit, diſquirit *Exc. Joh. Nicol. Pechlin.* (*c. l. p. 84.*) idque negare videtur, cum *Heraclidæ*, &, qui cum Eo facit, *Galeni* nihil aliud quam obvium & mulieribus familiare ſymptoma declaret, ubi ſuperſtes circa umbilicum calor, cæteris partibus frigore collapſis vitæ luculentum præbet teſtimonium. Addere & licet ἄπνουν etiam medicamentum adverſus hunc morbum (quod ſupra §. 43. tetigi) vocatum. In Empedoclis hiſtoria autem Libavii & mea quidem ſententia Medicaminis nomen eſt, quod Chymicum *è Libavio* decernendum putares, cum ab hoc *Empedoclem Chymicum Practicum* conſtituat. Fuit namque *ſui ſeculi Vates, Phyſicus & Medicus excellens*, quæque de Natura & expiationibus ſcripſit, ad

pſit, ad quinque millia verſuum pertingunt, quæ vero de Medicinâ, ad ſexcentos, *teſte Laërtio*, (*c. l. p. 616.*) Et patriam Ejus.

Nil - - hoc habuiſſe viro præclarius in ſe
Nec ſanctum magis, & mirum, carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris Ejus
Vociferantur, & exponunt præclara reperta:
Ut vix humana videatur ſtirpe creatus,

cenſuit (*l. 1. de Nat. rer. v. 729.*) *Lucretius.* Interim *Empedoclis* ἄπνουν vel fabulam aut γοητείαν fuiſſe neceſſe credat, qui rem attentius expendit, & *Apollonii Magi* fraudibus mutuo comparat, *laudatus Pechlin.* (*c. l. p. 86.*) judicat. Quod ad fabulas *Plutarch.* (*l. de Socratis Genio p. 593.*) *Socratem* Philoſophiam ſpectris, fabulis & ſuperſtitione obſitam *à Pythagora & Empedocle*, & admodum bacchantem accepiſſe prodidit. Quod ad Magiam, *Xanthum* (non priſcum illum, ſed *Lydum*, ut expoſuit *Joh. Jonſius l. de Scriptor. Hiſt. Philoſ. c. 19. p. 105.*) de *Empedocle Mago* in magicis ſuis (horum mentionem fecit *Clemens Alexandrin. l 3. Stromat. p. 431.*) egiſſe citatus *Jonſius* ſuſpicatur. Certum eſt (*inquit Hermann. Conring. l. 1. de Med. Hermet. c. 11. p. 107.*) *Orpheum*, *Onomacritum Muſæum*, *Pythagoram*, ut & *Empedoclem* Magiæ fuiſſe ſtudioſiſſimos, & Magicam Medicinam profeſſos. *Apollodorum* huic Magiam exercenti affuiſſe *Satyrus Laërtio* retulit, ipſumque *Empedoclem* in poëmatibus iſta profiteri (*c. l. p. 604.*) addit:

Pharmaca queis pellas morbos, leviſque ſenectam
Percipies, quæ cuncta Tibi communico ſoli.
Compeſceſque truces ventorum rite procellas,
Exorti in ſanis qui vaſtant flatibus ægros:
Surſum (ſi libeat) mox flamina pigra ciebit,
Et media induces à tempeſtate ſerenum,
Induces media pluvias æſtate ſalubres,
Et flatus ſicca, qui perflent omnia meſſe;
Extinctumque hominem nigro revocabis ab Orco.

Audiſti Philoſophi, ſed μεγαληγόρου verba, μεγαληγορίαις magicis, quarum farraginem collectam dabit *Martin. Delrio* (*c. l. p. 307. ſq.*) & *Caſp. Barth.* (*Animadv. in Claudian. l. 1. in Ruffin. v. 156. p. 1163. ſq.*) maxime conformia.

§. 47.

Quodſi igitur ἄπνουν illud exquiſite expendas, ad hyſtericas reducendum veniet, aut ad lipothymicos & ſyncopticos, ſi mares tales offendas. Præterea

terea Ecſtaticos hic mihi in mentem revoco, quibus quidem hoc nomen tribui poſſe, mihi quidem abſurdum haud videtur, cumprimis cum hi ſine omni ſenſu & motu mortuis ſimiles aliquot dies & noctes (*ut ſupra §.30. dictum*) jacuiſſe, quin & pro mortuis ſepultos compertum fuerit. Accenſeo his Pios & Contemplativos, quos aliquando ſine reſpiratione vixiſſe *Libert. Fromond.* (*l.2. de anim. c.5. Art.4. p.304.*) commemorat. Quodſi Ecſtaſis illa præterea ſit Magica, præſcientiæ futurorum aut abſentium & longius remotarum rerum ſcientia dicata, qualis Lapponibus & Finnonibus, *teſte O. Magno*, (*l.3. Epit. Hiſt. Gent. Septentrion. c.17. p.119.*) uſitata, τὸ ἄπνουν commodè præcedet τὸ ἔμπνουν & ἔμφρων. Ἔμπνουν autem id quod ſpiritu (in Enthuſiaſmo ſ. furore divinitus immiſſo) repletum, & Ἔμφρων quod prudentia (*ap. Plutarch. in Amator. p.m. 407.*) deſignat.

§. 48.

Præmiſſis his an ejusmodi homines ſine omni reſpiratione ad longum tempus, ſpatium nempe aliquot dierum & ultra vivere poſſint? diſquirendum. Reſpirationem ad vitam neceſſariam ſummis viſum Medicis, ipſa non reclamante Experientia. Aëris (πνεύματος) tanta omnibus ineſt neceſſitas, ut ſiquidem aliis omnibus & cibis & potionibus quis abſtineat, duas tamen & tres vel plures dies poſſit vitam ducere; At ſi quis ſpiritus in corpus vias intercipiat, vel exiguâ diei parte homini pereundum ſit. Adeò neceſſarius eſt ſpiritus in Corpore *Hippocrates* (*l. de Flatib. p. m.79.*) dictitavit. Ἐν τῷ ἀνα- καὶ ἐκπνεῖν τὸ ζῆν, καὶ τὸ ἀποθνήσκειν annuit (*ap. Ariſtot. l. de Reſpir. c. 4.*) *Democritus*, quod & ipſe repetiit *Philoſophus*. (*c.l. c. 21.*) In confeſſo eſt, ſuccinit *Galen.* (*l. 4. de loc. affect. c. 7. p. 518. & l. 6. c. 4. p. 590.*) & ſpirationem â vitâ & vitam â ſpiratione ſeparari poſſe, & ſpirantem non vivere eſſe impoſſibile. Parem eſſe aëris neceſſitatem cum ad animalium vitam tam ad ignem conſervandum *Th. Cornel. Conſentin.* (*Progym. Phyſ. 7. p.313.*) aſſeruit, & ſpiritus igneos in Corde, uti flamma ardens, aëre privatos, illico cum flamma ſuffocari *Georg. Ent.* (*Demonſt. Circulat. ſangvin. Digreſſ. 6. p.185.*) Manifeſtum id erit iis, qui motum ſangvinis non ignoraverint, at iterum *Conſentin.* (*c. l. p. 307.*) Pulmones non flabella, ſed ληνὸν, torcular eſſe circulando ſangvini dicatum *Alex. Maurocordat.* (*Pnevmat. inſtr. Circul. ſangv. c.2. p.28. it. c.7. p.46. & c.10. p.99.*) Pulmones, quâ motu reciproco aërem agunt, folles æmulantur, quâ vero ſangvinem exprimunt, & circulationem ejus efficiunt, torcularia jure merito nuncupaveris, quæ aëris adjumento in inſpiratione quidem ſangvinem è ſiniſtro ventriculo exprimunt,

in exſpiratione verò è dextro revehunt. Atque inde eſt quod animal obit abolita reſpiratione, quia nimirum ceſſat ſangvinis circulatio, quam ad vitam animalis perfecti neceſſariam eſſe hoc ſeculo in Republica Medica communi ſophiſmate ſtatutum decretumque eſt *Alexander Maurocordat.* (*c.l. c.7. p. 49. ſq.*) ratiocinatur, cum quo eandem inflant tibiam *Joh. Pecquet.* (*Diſſ. Anatom. c.10. p.134.*) *Paul. Marquart. Slegel*, (*de mot. ſangv. c.7. p.82.*) *Guerner. Rolfinck*, (*l.3. Diſſert. Anat. c.31. p.569.*) *Malach. Thruſton.* (*Diatrib. de reſpir. uſ. S.14. p.60.*) Reſpirationis neceſſitatem demonſtrat *Fr. Bayle* (*Probl. 100. p.148.*) Hinc *apud Plautum* (*Mil. Glor. A. 4. ſc. 8. v. 26.*) *Pleuſides:*

Tentabat, ſpiraret, annon

mulier, malo forſan hyſterico obnoxia.

§. 49.

Ad Problema datum quidam affirmativè reſpondent & non ſolum ægrotos, ſed & ſanos ad tempus ſine reſpiratione vivere poſſe probare ſatagunt. Neque reſpiratio neque cordis & arteriarum motus ad vitam abſolute neceſſaria ſunt: Siquidem hujus in ſemine, uti pulmonum in utero nullus eſt uſus, cordeque exſecto vita perſtat, *Joh. Marc. Marci*, (*Phil. vet. Reſtit. p.4. S.1. p.392.*) diſſeruit. Actiones animales diu in multis perſiſtere, ac inoffenſe peragi reſpiratione nulla ſuſcepta *Jah. Jac. Wepfero* (*de loc. aff. in Apopl. p.180.*) placuit. Addit: (*p.181.*) Novi ab utero ſuffocatas ad ſenſum non reſpiraſſe, & tamen anxiæ ſolicitudinis & dictorum ab aſtantibus prolatorum paroxiſmo ceſſante probe recordatas eſſe. Hortulanum Suecicum cætera ſenſu & motu deſtitutum ſonantes Stockholmii Campanas ſub aquis obſcurius percipere ſibi viſum *Exc. Joh. Nicol. Pechlin.* (*c. l. 6. 10. p. 131.*) & ex eo *immortalis famæ Vir, Th. Bartholin.* (*Vol. 4. Act. Haffn. obſ. 42. p. 136.*) quamvis hujus non meminerit *Joël. Langellotti* (*Miſcell. Curioſ. Dec. 1. Ann. 6. obſ. 20. p. 30.*) recenſita hiſtoria. Aſſentiuntur his *Joh. Matthæus*, (*Med. quæſt. 4. p.20.*) *Frid. Loſſius*, (*l.4. obſ. Med. 13. p.355.*) *Isbrand à Diemerbroeck.* (*l.2. Anat. c.13. p. 464.*) Ipſe *Dan. Sennert.* (*l. 4. Med. Pract. P. 2. S.3. c.4. p.237.*) hyſtericas non reſpirare putavit. Nec *Ariſtoteles* forſan ab hac mente alienus, dum ſcriberet: (*l.1. hiſt. animal. c.11. p. 828.*) Datur vivendi facultas, etſi ſpiratio deſit.

§. 50.

Cum vero vitam extra uterum ab inſpiratione incipere, exſpirandoque finiri *cum Ludovico Mercato* (*l.1. de Uſu Cord. Arteriar. & Pulſ. Tr. 2. p.529.*) experientia certiſſima perſuaſus & adactus credam, negativæ parti potius me aggre-

aggrego, & in anteceſſum noto (α) me loqui de homine perfecto extra uterum ejusque membranas vivente. Fœtum in utero reſpirare voluerunt ex Antiquis quidam à *Joh. Bapt. Sitono*, (*Jatroſ. Miſcell. Tr. 47. p. 300. ſq.*) citati; ſunt & è recentioribus *Anton. Deuſing.* (*p. 3. Geneſ. Microcoſm. S. 1.* §. *49. & Ex. de reſpir.* §. *158. p. 177.*) & *Gualth. Charleton*, (*Exerc. Phyſ. Anat. 8.* §. *15. p. 164.*) *Theodor. Craan.* (*Tr. de hom. c. 149. p. 741.*) Obſcuram in fœtu reſpirationem admiſit *Rob. Boyle.* (*Digreſſ. de Reſpir. p. 330.*) Fuit autem Antiquorum opinio, quod fœtus attrahat aërem aut potius halitus ex matre, ſicut attrahit ſanguinem & nutrimentum per easdem vias. Ita etiam *Barthol. Kekermann.* (*l. 3. Syſtem. Phyſ. c. 28. p. 441.*) Conf. *Joh. B. Siton.* (*c. l. p. 301.*) *Coſm. Viardel.* (*Anmerck. von der Weibl. Geburth. c. 24. p. 103.*) quamobrem mulierem gravidam duplo majore reſpiratione uti, quam non gravidam *Joh. Heurn.* (*in Hipp. S. 5. aph. 31. p. 358.*) cum *Euſtachio Rudio* (*l. 2. de Pulſ. c. 3. p. 82.*) ſomniabat.

§. 51.

Non ego ſuccum à matre infuſum materiæ aëreæ mobilioris copiis proportionatis imbutum eſſe cum ſangvini arterioſo involutus intra illius pulmones vitalitatis perpetuandæ Characterem receperit, ut bene *Excell. Bohn.* (*Progymn. 3. p. 38.*) auguratur: Et fœtum à matre rarefactum ideò ſangvinem vel liquorem fermento aëreo imbutum recipere argute concludit *Joh. Nic. Pechlin.* (*c. l. c. 8. p. 98.*) Conferantur cum his, quæ habet *Mayow.* (*in Tr. de Reſpir. foet. in Utero & Ovo p. 173.*) Quæ ipſa etiam eſt cauſa, quod ſanguis fœtus absque nova fluidi aërei miſtura conſtare poteſt, ut iterum *Pechlin.* (*c. l. c. 9. p. 111.*) Illum vero actum reſpirationis nomen mereri, adeoque reſpirationem per vaſa umbilicalia admittere, monſtro propius videtur, ac illud *Alcmæonis*, qui (*teſte Ariſtotele c. l.*) Capras per aures reſpirare docuit. Non enim quamdiu foetus in utero & extra uterum etiam membranis adhuc incluſus reperitur, reſpirat, quod olim etiam *Aſclepiades* docuit *ap. Galen.* (*l. 6. de U. P. c. 13. p. 512.*) qui & ipſum Galenum habet conſentientem. Plura *Isbrand à Diemerbroeck*, (*l. 1. anat. c. 24. p. 332.*) *Martin Schoock*, (*de Ferment. p. 199.*) ubi rationes inſimul proſtant. Qua de Cauſa etiam infantes, qui amicti naſcuntur (*welche ihr Kleidgen mitbringen*, in maſculis galea, in fœmellis vitta, Italis induſium vocatur, ut eſt *apud Andr. Veſal. l. 5. de corp. human. fabr. c. 17. p. m. 483.*) membranis non divulſis in lucem prodeuntes non ſuffocantur, quanquam utero excluſi aliquantiſper jaceant, aëris uſurâ privati. Eadem ſors fuit plurimorum infantium, qui mediante partu cæſareo alvo exemti ſunt. Facta â me canum fœmellarum diſſectione ſæpi-

us obſervare licuit catulos utero excluſos aliquot horis intra membranas eos ambientes citra reſpirationem vivere, *narrat Franc. Bayle*, (*ap. Nicol. de Blegny Ann. 1. Zodiac. Gallic. menſ. Jan. obſ. 9. p 25.*) Gemella experimenta dabunt *Rob. Boyle* (*c. l. p. 326.*) & *Joh. Nic. Pechlin.* (*c. l.*) quibus & mea addere poſſem. Filia *Antoniæ Giraud* quanquam menſes novendecim in utero manſerit, non ideo ſuffocata fuit, *Idem* (*c. l.*) habet. De muliere, quæ ſedecim amplius menſes fœtum in utero geſſit, eumque ultra decem menſes huc illuc variè ſe commoventem ſenſit, tandemque vivum peperit *Gvilh. Harveus.* (*Ex. de part. p. 335.*) Quid de illis qui viginti tres menſes, biennium, triennium, quin & quadriennium in utero morati vivi lucem aſpexerunt, quorum hiſtorias vide ſis (*l. 6. obſ. med. p. 581. ſq.*) *apud Joh. Schenckium*, dicamus? Sed hæ aut ſupra naturæ ſphæram, aut fabulæ ſunt.

§. 52.

Nec naturam unquam intendiſſe Embryonis in utero reſpirationem, res ipſa loquitur. Infantis ſane intra membranas & aquas eisdem incluſas poſitus id evincit. Commode huc referenda arcta uteri clauſura in gravidis, de quâ iſta *Isbrand. à Diemerbroeck.* (*c. l. p. 333.*) In ancillæ veneno interemtæ cadavere invenimus inter alia uterum â longitudinis manus fœtu tumidum, ejusque oſculum non modo arctiſſime contractum, ſed tam glutinoſo ac tenaci humore pituitoſo obſeratum, ut nusquam tenuis ſtylus immitti poſſet, niſi majore vi per gluten illud adigeretur. Illud ipſum etiam vidimus, & medicinæ ſtudioſis demonſtravimus, in alia muliere circa ſeptimum menſem gravida. Add. *Hieron. Fabric. ab Aquapend.* (*de Fœt. Format. P. 2. c. 9. p. 143.*) Aërem igitur per uterum, per membranas & aquas in os fœtus adigi mihi ſemper, ut *Pechlino*, (*c. l. p. 99.*) duriſſimum viſum, quamvis id crediderit *Lambert. Velthuſ.* (*Tr. de Generat. Animal. c. 11.*) Nec vagitus uterini defenſor *Gvalth. Needham.* (*de Format. Fœt. c. 3.*) accurate calculum poſuiſſe videtur, dum aërem quidem extrinſecus ad fœtum accedere poſſe inficiatur, eundem tamen per humorem intus deliteſcentium fermentationem illic produci, ſicut flatus in ventriculo, inteſtinis aliisque partibus generantur, affirmat.

§. 53.

In quem uſum vero in fœtu pulmones & reliqua reſpirationis organa fabricavit ſupremus conditor? regeres, ut proſpiceret de futuro Embryoni, alias ſi his deſtitueretur imperfecto, & ad vitam extra uterum non rite diſpoſito. Talem habent uſum, qualem cerebrum, oculi & reliqua ſenſuum inſtrumenta, imo qualem etiam in jam expoſitis teſticuli, uterus & ovarium. Accedit

demum

demum interna partium ſingularis conſtitutio & fabrica, ab in lucem editorum diſpoſitione multum differens, foramen ſiquidem ovale & canalis arterioſus in fœtu ſunt, quibus patulis ſanguis pulmonibus intactis circumferri poteſt. Ne autem ſangvis ſemel de vaſe in vas transfuſus remeet, foramini quidem venarum præfixa eſt valvula laxa mollisque, canali autem datus poſitus obliquus, ne ſangvis redire poſſit eâ viâ, quâ venit. Accuratiſſime igitur aliam rationem eſſe Embryonis adhuc virginis, aliam expoſiti in lucem; ille ſine aëre ob cauſas datas vivere poteſt; hic naturaliter non poteſt, arbitratur *accuratiſſimus Pechlin.* (*c. l. p. 97.*) Et reſpirationis deſiderium in Embryone promanare, ut quietis impatiens, dum in utero hactenus in ſtatu ſomni verſabatur *ſecundum Gvilhelm. Harveum,* (*Exerc. de Partu, p. 331.*) & *Malach. Thruſton,* (*de Uſ. Reſpir. ſ. 23. p. 92. & in Animadv. p. 163.*) exitum quærat, cum ſanguinis & muſculorum vis majorem expoſcat activitatis ſphæram, & corporis moles plus alimenti, & pro robore illo corporis aliter affecti flagitet. Clarius & felicius forſan *Excell. Joh. Bohn.* (*Circul. Anat. Progymn. 3. p. 37.*) rem paucis expediit ſcribens: Fœtus auram liberiorem expoſcit & anhelat, quod fluidum ejus intrinſecum ſine motore externo machinæ magis grandeſcenti impar evadat. Quod ſi igitur vinculis uterinis ſolutus vitale lumen aſpexit fœtus, auras etiam vitales haurire incipit, ſubita vociferatione, niſi ſit debilis, nativitatem ſuam annunciat, quod ab irrumpentis in fauces ac pulmones externi aëris impulſu tam valido ac inconſveto, re adeò inſolitâ, ipſo præſertim aëre inter exſpirandum primum reflexo arteria aſpera & fauces irritentur ac ſollicitentur, ut bene conjecturat *ingenioſiſſimus Joh. Chriſt. Sturm.* (*P. 1. Colleg. Curioſ. Experiment. Auctuar. ad Tentam. 6. Conſ. 5. p. 55.*), adeoque pulmones in perpetuo hactenus otio conſtituti, & à ſangvinis craſſioris nutrimento purpurei denſi & graves à ſuſcepto aëre albicant, & leviores redduntur, perpetuoque damnantur motui.

§. 54.

Foramen illud ovale in fœtu ſub dextra cordis auricula prope coronariam, antequam cava ſe plane in dextrum ventriculum aperiat poſitum, per anaſtomoſin venam cavam unit cum vena pulmonaria, vena arterioſa antiquioribus dicta, cui foramini à parte hujus venæ prætenditur valvula membranea tenuis, firma tamen & dura foramine major, ſangvinis in ſiniſtrum ventriculum à cava illapſi refluxum impediens, de die in diem arctius clauditur, usq; dum tandem obliteretur & conſpectui noſtro ſe ſubducat. Ita & canalis extra cor, quo arteria pulmonaria jungitur cum arteria magna & ſangvinem è dex-

è dextro cordis ventriculo in pulmonem expulſum in aortam transfundit, ita ut in ſiniſtrum ventriculum non illabatur. Vid. *Isbrand. à Diemerbroeck*, (*l. 2. anat. c. 10. p. 409.*) poſt partum concidit, & nulli uſui in poſterum futurus extabeſcit. Contigit utrumque non ſtatim atque animal editum eſt, ſed poſt aliqvot ſeptimanas, quod *è Veſalio* recitat *Caſp. Hoffmann.* (*l. 3. de Thorac. c. 13. p. 97.*) In vitulo duarum aut trium ſeptimanarum id perſpicue ſe oſtendiſſe aliquoties affirmat. Vere rarum eſt in quinquagenario illud adhuc patuiſſe, quod notat *Ol. Borrich. ap. Th. Batholin.* (*Cent. 3. Ep. 97. p. 420.*) Et hæc cauſa erit cur modicè reſpirent modo nati infantes, & non ita facile ſuffocentur, prout bigam obſervationum communicat *ſæpe laudatus Bohn. (c. l. p. 40.)* Et ipſe novi infantem à matre adhuc rubentem in ſpelæo vulpis abſconditum firmiter occluſo introitu diem & noctem ſalva vita latuiſſe. Plu. ar *Th. Cornel. Conſentin. (Progymn. 7. p. 310.)* Patere id etiam poterit in illo phænomeno, quod nos in tenellis adhuc deprehendimus, ubi in momento cumprimis ira correptis reſpiratio ad aliquot minuta ſufflaminatur, ut facie tumidâ & rubeſcente morti proximi videantur, quod vulgariter *das Auſſenbleiben der Kinder* vocant.

§. 55.

Noto præterea (β) circulationis ſangvinis in fœtu præſentiam, antequam reſpirare incipiat Embryo, reſpirationem ad vitam nil conferre affirmantibus nil probare. Punctum illud ſaliens in ovo incubato quarto die conſpicuum ſuam habet Diaſtolen & Syſtolen. In ſua Diaſtole ceu minima ignis ſcintillula effulget, & mox in Syſtole viſum prorſus effugit & diſparet, *tradidit Gvilhelm. Harveus*, (*Exerc. de Gener. Animal. 17. p. 62.*) Oculatior *Harveo* armatoque oculo *inſtructus Marcell. Malpighius*, (*de Ovo incubato p. 4.*) poſt triginta ab incubatu horas cor deprehendit. Poſt quartum vero diem ex hiante pectore cor erumpebat, & primo ſanguis ab auricula propellebatur per canalem ſubalbum in cordis dextrum, à quo in ſiniſtrum, indeque in continuatas arterias. (*p. 5.*) Succedente tempore ubi cor cum vaſis & reliquis viſceribus perfectum fuerit, ſangvisque circulariter moveri incipit, longe alia via in utero ac in recens nato circulum illum promovet Natura, ut jam (*§. præcedenti*) dictum, & ita cordis motus & ſanguinis absque reſpirationis ſubſidio celebratur, licet debiliter pro exigentia tamen Naturæ ſufficienter. Pulmonum vices ſupplet maternus calor & vaſa per Epar uterinum diſperſa. Vid. *Malach. Thruſton.* (*Diatr. de Uſ. Reſpir. S. 13. p. 54. & S. 21. p. 81. ſq.*) In nato autem infante motus cordis debilis ac vix perceptibilis.

Egre-

gium eſt *Roberti Boyle* (*c. l. p.* 325.) experimentum: Prægnantem Canem cepimus jamjam parituram, eique ſuſpenſæ abdomen aperuimus & quatuor catulos in utero invenimus, & poſtquam integumentis, quibus involvebatur, & à liquore in quo natavit, illum liberaſſemus, obſervavimus, quod repente plurimum hiaverit, linguam moverit, reſpirationemque exercuerit. Reliquos etiam ex utero exemimus, in quibus diſſectis tantum ſpiritus vitalis non invenimus, ut qui ulli in corde eorum motui perceptibili producendo ſufficeret, cum tamen alterius catuli (diſſecti) Cor, qui ſemel reſpirationem exercuiſſet, tamdiu pulſum continuavit, ut nos ipſi auriculam pulſare quinque vel ſex horas poſtea obſervaverimus, ſervusque, qui nobis dormientibus experimento invigilavit, atteſtabatur, vidiſſe ſe pulſationem iſtam duas usque horas continuatam. Hoc ipſum *Pechlin.* (*c. l. p.* 98.) plus ſemel deprehendiſſe, ipſe teſtatur. Contraria huic videtur *Joh. Riolani* (*l.* 4. *Anthropol. c.* 8.) narratio: Si ovis vel capræ (gravidæ) uterum ſecueris, intactis membranis videbis trans membranas cor agitari. Nam ſupra membranas appreſſa manu thoraci cordis motum ſenties. At nondum reſpirat fœtus, quia ſunt integra involucra, quibus undique ſeptus & obvolutus eſt. Quod ſi ſupra membranas os fœtus apprehendas & ante conſtringas, ut nequeat ore vel naribus aërem inſpirare, & diſciſſis membranis thoracem momento incidas, cor ipſum micare deprehendes, quod ſæpe à nobis obſervatum & publice demonſtratum. In *Boylei* hiſtoriâ candor & acumen ejus de veritate nullum injungunt dubium: In *Riolani* ſecandi dexteritas & exercitatio. Utraque à vero aberrare non poteſt, ſi ſtrangulationem lentam, & violentam diſcernas, quæ motum matris ſuffocandæ & agonizantis modo lenem modo exceſſivum fœtibus imprimere potuit. Salva interim res eſt fœtum excluſum modeſte & vix ſenſibiliter ſpiritum haurire, quod iterum (*è præcedente* §.) abunde patet.

§. 56.

Neque (γ) reſpirationem contingere ob pulſum, luce ſua radiat, cum ante reſpirationem micet punctum ſaliens, & usque ad partum ipſum Cor cum auriculis pulſitet, licet nullus reſpirationis actus tum contigerit. Nec in difficili reſpiratione pulſum non variare perpetuum non eſt. Cohibe Spiritum, quantum potes, *inquit Caſp. Hofmann*, (*l.* 2. *de Thorac. c.* 18. *p.* 45.) videbis ſubito mutari pulſum. Pulſus ſane â reſpiratione peculiaris quiſpiam motus eſt, & quadantenus accidentalis, neque finem habere videtur *Ariſtoteli.* (*l. de Spirit. c.* 4.) Ipſe *Galen.* (*l. de pulſ. uſu c.* 2. *p. m.* 141.) miratur

F quid,

quid, tum Medicis omnibus, tum Philoſophis ſui temporis, in mentem venerit, ut reſpirationi & pulſui eundem uſum tribuerint, præſertim illa nobis, ut videtur, neceſſariâ, hoc, ut apparet, vel omnino nullum, vel plane exiguum conferente uſum. *Galeno* ſe aſſociabat *Auguſtin. de Laurent.* (*Decad. 1. Diſcept. Med. 5. p. 101.*) & (*Tr. Blas human. n. 51. p. 152.*) *Helmont.* Multa hyemis ſpatio ſub luto absque reſpiratione victitant, quamvis non ſine pulſu pronunciat *Idem*, (*c. l. n. 24. p. 147.*) quod exemplo ranarum & hirundinum (*c. l. n. 33. p. 140.*) firmat. Interea ſecundum ætates, juxta tempora, & regiones, & omnes nos ambientis aëris conſtitutiones, tum pulſus cum reſpirationibus, tum reſpirationes cum pulſibus proportionem habere non diffitetur. Exacte & exquiſite tamen ea talis non eſt. Motus enim Cordis frequentior eſt *juxta Georg. Ent.* (*Demonſtr. Circul. Sangv. Digreſſ. 6. p. 208.*) quia ſangvinis copia uberiore opus eſt, ut pulmones ad contractionem ſui, ſangvinisque propulſionem ſtimulentur. Niſi quis cum Eo velit id accurſui ſolum ſangvinis ad flammulam attribuere. Add. *Paul. Marquard. Slegel* (*de mot. ſangv. c. 7. p. 50.*) Intra horam 360. indigemus reſpirationibus, quarum quævis duret ſecunda decem *J. B. Ricciolus* è *Marino Merſenno* (*T. 1. Almageſt. nov. p. 1. l. 2. c. 17. p. 75.*) indicat. *Alexander Maurocordat.* vero ſemihora plus quam bis vel ter millies nos reſpirare (*de mot. & uſ. pulmon. c. 10. p. 90.*) commemorat, qui tamen male calculum mihi poſuiſſe videtur. De Corde vero quod una ſemihora plus quam mille pulſus faciat, imo in aliquibus & aliquando bis, ter vel quater mille, *Guilh. Harveus* (*Exerc. Anat. de mot. Cord. & ſangv. Circulat. c. 9. p. 88.*) aſſeruit, ex *Richardi Loweri* autem computo (*Tr. de Cord. c. 3. p. 155.*) intra horam ad minimum duo mille. Si igitur *Fr. Baconi de Verulamio* (*Hiſt. vit. & mort. col. m. 556.*) aſſurgas, pulſus arteriarum & motus Cordis ſyſtoles & Diaſtoles triplo velocior quam Reſpiratio. Accuratiori calculo uſus videtur *Auguſtin. de Laurentio* (*c. l.*) & *Zacut. Luſitan.* quando (*l. 4. Med. Princip. Hiſt. 27. qu. 36. p. 884.*) ferè quinquies pulſare Cor uno reſpirationis intervallo aſtruxit: qui ſi ſexies ſcripſiſſet, *Merſenni* & *Loweri* computo accuratius reſponderet iſte numerus reſpirationis 360. in hora, per ſex multiplicatus 2160. per quinque vero 1800. pulſus ſiſtat: Pulſum mutari poſſe celerrime, ita, ut in minimo puncto temporis alteretur *Joh. Baptiſt. Montano* (*l. 1. de Urin. c. 2. p. m. 584.*) libenter aſſentior, ubi verò pulſum millies in hora mutari propter animi affectus Idem aſſerat, me hactenus apud illum legiſſe non memini, nec id poſſibile fore credo, quamvis hanc ſententiam alleget & approbet (*l. 2.*

de

Thorac. c. 20. p. 49.) exacti alias judicii vir, Caſp. Hoffmann. Præterea cum pulſus & reſpiratio à diverſis contingant facultatibus, & per diverſa inſtrumenta; fit ſecundum *Fr. Valleſ. (l. 3. Controv. c. 2. p. m. 126.)* ut reſpiratio & pulſus à ſimilibus, aut iisdem cauſis alterentur eodem modo, ut qui iraſcuntur aut exercentur declarant. Verum hoc ex ipſius ſententia intelligi debet demta voluntate, quæ poteſt, ut lubet, permutare reſpirationem, pulſum minime, (addo niſi ſumma reſpirationi vis inferatur) ut modo dictum. Proinde phrenetici quanquam habent reſpirationem magnam & raram, non tamen habent talem pulſum. Excipi etiam debent vitia organorum; Nam cum hæc diverſa ſint, poſſunt reſpirationem aliter atque pulſum permutare. Plura *(c. l.) Zacut.*

§. 57.

Neque hic exactè (*δ*) opponi urinatorum ſtatum veritati conforme eſt, quamvis & ad hos provocet *J. N. Pechlin. (c. l. c. 20. p. 141.)* Quis omni reſpiratione deſtitui Urinatores prodidit unquam? Neque hos ſpiritum ſusq; deq; habere tot machinarum fabricæ ſatis evincunt. Allegavi quasdam *alibi, (M. N. C. D. 1. ann. 5. & 6. obſ. 89. p. 126.)* ex Aliis. Audivi eſſe, qui, quo diutiſſime ſub undis durare poſſent, vitro commode in hoc facto prægrandi ac capaci utantur, in quod narium orisque ſpiritum effunderent, faciei circum preſſim alligatum, *narrat Nicol. Wynmann. (Colymbet. E. 7. 6.)* Φιμῶ *ex veteri Etymologico* recenſuit *Marc. Aurel. Severin. (Diatr. de piſc. Reſpir.)* cujus excerpta dedit *Matthias Zimmermann, (Analect. Miſcell. Menſ. XII. Tit. 6. p. 623.)* Arundinis aut proboſcidis coriacei cujus inventionem ab Elephante homines didiciſſe *ex Ariſtotele (l. 2. Hiſt. anim. c. 1. & l. 9. c. 46.)* conſtare poterit. Delineavit rem *Robert. Fludd à Fluctibus, (Utr. Coſm. Hiſt. tr. 2. p. 6. l. 1. p. 419.)* & per ejusmodi canalem aërem hauſiſſe navis ſubmarinæ Drebbelianæ cives *Georg. Philipp. Harsdörffer (T. 2. Delic. Philoſ. Mathem. p. 13. propoſ. 8. p. 493.)* ſuſpicatur. Per ejusmodi canalem etiam ſpecies ſonorum ſub aqua urinantes haurire *B. Joh. Conr. Dannhauero, (Diſp. 3. Colleg. Pſycholog. Contr. 1. §. 2. p. 100.)* & lucernæ ſubſidio iſto lucem in regiones ſubmarinas deferri commode poſſe, commodiusque ibidem operari *Marino Merſenno* placuit, quam quidem ſpeculationem optimam, ſed difficulter in opus deduci judicavit, *Athanaſ. Kircherus, (l. 10. Artic. magn. luc. & umbr. p. 2. c. 7. p. 723.)* cum variis rationibus, tum comprimis quod experimentum ab urinatoribus Melitenſibus in uſum deductum ſit irrito conatu. An huc lebes *Ariſtotelis* pertineat, *(S. 22. probl. 5.)* diſquirere nec eſt animus, nec locus. Sunt præterea cacabi, loricæ, caligæ, de quibus vid. *Caſp. Schott. (l. 6. Technic.*

Curioſ. c.393.) &, quos ille citat, *Schwenter. Taiſner. Keſler.* Catinus ligneus & dolium ap. Franciſc. Bacon. de Verulamio, (*Impet. Philoſ. col. 102.*) Campanæ Urinatoriæ, de quibus *Excell. Joh. Chriſt. Sturm.* (*P.1. Colleg. Curioſ. Tentam.1. p.1.ſq. P.2. Tentam. 1.p.1.ſq it. T.1. Philoſ. Elect. Exerc. 7. c. 2. Phænom. 1. p. 325.*) & *Caſp. Bartholin. Th. F.* (*Vol. 4. Act. Hafn. obſ. 22. p. 62.*) qui & integrum de urinatoribus promiſit Tractatum. De inventore harum campanarum *citatus Sturmius.* (*in auctar. ad phænom. p.3. ſq.*) Deferunt præterea certis machinis incluſum aërem ſecum ad maris fundum, quo defectum aëris futurum ſuppleant, quales ſunt Ampullæ vitreæ, & cum hæ facile frangantur veſicæ. Ex urinatore reſcivit *immortalis famæ Philoſophus Robert. Boyle*, (*de vi aër. Elaſt. Exper. nov. mechan. 41. Digreſſ. de reſpir. p. m.332.*) non potuiſſe ſe ultra duo minuta ſuſtinere, niſi ad aërem ſe contulerit, quem ſecum portabat in machina quadam. Ex *Cornel. Drebbelii Genero* accepit *Idem*, quod (*c. l. p. 321.*) retulit: *Drebbelium* in ſubmarinâ ſuâ navigatione Chymicum habuiſſe liquorem, quem præcipuum inter ſubmarinæ navigationis Arcana duxerit. Quotiescunque puriorem aëris partem conſumtam, vel nimium reſpiratione degravatam, & eorum effluviis, qui navigarunt ſaturatam animadvertit, recluſo vaſe illo liquore repleto derepente turbato aëri talem vitalium partium proportionem reſtituit, qualis efficere potuit, ut reſpirationi aliquandiu ſubſerviret. Ingenioſè id pluribus proſequitur *J. N. Pechlin.* (*c. l. c. 9. p. 128.*) Sal aëris balſamicum fuiſſe *Kenelm. Dygby* (*de plant. vegetat. p. 54.*) conjiciebat: Mihi dubium non eſt, definit *Joh. Tack.* (*Phaſ. Phil. 3. p. 33.*) fuiſſe Spiritum aëris concentratum, rerum omnium vitam, aquam in mari mundi verſantem, cœlum philoſophorum, cujus pater eſt ſol, mater luna; rem per quam in triplici regno animali, vegetabili & minerali fiunt adaptationes mirabiles, cujusque virtus integra eſt, ſi verſa fuerit in terram, & cujus beneficio & ſecreta unione cum humido radicali & fixo, quod adhuc in cineribus latet, rerum procuratur reſuſcitatio quædam. Judicat de his *Barthol. Kekermann.* (*l. 3. ſyſtem. Phyſ. c. 28. p. 441.*) Urinatores niſi habeant peculiare pactum cum Diabolo, admodum ægra uti reſpiratione: Nam etſi per ſuas fiſtulas & vitra aërem attrahant, tamen id inter natandum neceſſe eſt impedite fieri. Hæc de urinatione artificiali.

§. 58.

Quod ſimplicem & naturalem ſpectat, ſeu urinatores absque ullo machinarum ſubſidio, ex aſtris hos deduxit *Jul. Firmic. & Manil.* (*l. 4. Aſtronom. c. 1. v. 217.*) dum canit:

Ultima quos gemini producunt ſidera Piſces,
His erit in pontum ſtudium, vitamque profundo Cre-

Credent, & puppis aut puppibus arma parabunt,
Quicquid & in proprios pelagus deſiderat uſus.

A primis annis huic aſſueſcunt in inſula Lesbo *(Sandys l. 1. Itinerar. p. 39.)* & qui illam optimè callent, à virginibus adamantur. *(ibid. p. 140.)* Pulmones ut amplitudinem conſequantur, exercitio ſingulari opus eſt. Audivit *ex Veſalio Levinus Lemnius, (l. 2. de Occult. nat. mirac. c. 6. p. 160.)* Maurum quendam urinatorem Ferrariam ex triremi adductum, qui unus longius producebat vocem, ac continuo clamore absque reſpiratione inſiſtebat diutius, quam quatuor robuſtiſſimi Pugiles: Idem rurſus cohibito ſuppreſſoq; ſpiritu ac naribus, oreque occluſo absque ulla halitus animæque reductione cum illis certabat. Quo naturæ munere hoc erat conſecutus, ut ſemel iterumq; captus elapſus ſit, mergoq; avi ſimilis intima maris per ſemihoræ ſpatium penetrans captivitatis jugum morte acerbius excuſſit. Prout quisque magis aut minus ſe exercuerit, ita reſpiratione intenſiore, aut non niſi remiſſiore opus habet *juxta Joh. Mayov. (de Reſpir. fœt. in uter. & ov. p. m. 281.)* Exercitio ejusmodi aperiri etiam poſſe & apertum ſervari foramen ovale. Integrum & pervium à Natura id ſervatur in Amphibiis v. g. Lutris, Caſtoribus, Phocis, Anatibus &c. quæ proinde ſub aquis diutule vivunt & collotenus prehenſa difficulter ſuffocantur. In quadrimulis, qvinquennibus imo & grandioribus pueris id etiam obſervatum *Th. Conſentino. (Progymn. 7. p. 309.)* Repertum eſſe ad trigeſimum annum adhuc patens *(Th. Bartholin, (l. 2. anat. reformat. c. 7. p. 410.)* retulit, in viro quadragenario ab Anglis, *teſte Pechlino, (c. l. p. 108.)* & in ſene Patavino iterum *(c. l.) Bartholin.* Habet tamen quædam, eaque non contemnenda, quæ hanc opinionem labefactare poterunt, ſæpius laudatus *Pechlin (c. l. p. 109.)* Temperamento tales eſſe frigido, & ad piſcium & ſirenum ingenium accedere *(c. l. p. 110. & 119.)* edixit, hisque ſanguinem nitroſum *(p. 121.)* attribuit. Addo quod talium ſanguis ſeroſus adeoque in grumos non ita facile coagulabilis, ut in calidioribus animalibus. Teſtantur rerum Scriptores naturalium, *inquit Nicolaus Wynmann, (c. l. E. 6. b.)* eos ad natandum (uriandum, hos enim etiam includit) idoneos maxime ac præſtantiſſimos eſſe, qui quam minimum habeant aut nihil Lienis, & hoc fortaſſis ſic ſe habet, quo eodem modo conſtituti ex veteri fabula *ap. Plin. (l. 10. c. 37.)* perniciſſimo curſu alios anteeant.

§. 59.

Urinatorum & inſignium natatorum indiculum dedi alibi; *(M. N. C. Dec. 1. ann. 5. & 6. obſ. 89. p. 127.)* Urinandi artem exercent quidam alimento-

rum gratia, quod Ichtyophagis (*Plin. l. 7. c. 33. Solin. Polyhiſt. c. 58.*) in more poſitum. Novit hominem Tubingæ *Nicol. Wynmann*, (*c. l. E. 7. b.*) qui natandi dexteritate præſtigioſaque ſpiritus præter naturam hominis retinendi arte in imos Necchari gurgites ſeſe dejiceret guraretque diu; Piſces quosq; optimos, velut delectu, colligebat, neſcio qua magia deluſos ac circumventos etiam, tandem onuſtus prædâ longe inferiori loco emerſit. Margaritarum piſcationi vacant in Indiis, de qvâ hoc loco plura non attinet dicere. In Dæmonoſo Cartaginenſium inſula æs eſt in mari natans usq; ad duas Orgyias *Ariſtoteles*, aut alius quidam fabulator rectius. (*de mirab. natur.*) Recte interpretatur *Dominus de Grenſemeſvil, judicio Sam. Bocharti* (*l. 1. Chanaan c. 26. p. 556.*) æs quod urinando effoditur à fundo maris ad duas Orgyias alti: In China Jaſpidem gemmam è flumine Kothan erunt urinatores. (Vid. *Die dritte Holl. Geſandſchafft nach China, p. 43.*) Etiam ad res naufragio à mari abſorptas, anchorasq; relictas recuperandas accerſuntur amphibii illi homines. Vota hujusmodi explevit *apud Lucan.* (*l. 3. Pharſal. v. 607.*)

Eximius Phoceus animam ſervare ſub undis,
Scrutariq; fretum, ſi quid merſiſſet arenis,
Et nimis affixos uncis convellere morſus.
Adductum quoties non ſenſerat Anchora funem.

§. 60.

Ut igitur in Embryone, qui nondum expertus eſt aërem, & in eo, qui maris intermedia luſtrat, & per intervalla ſpiritum haurit, ſi *Pechlinum* (*c. l. p. 111.*) evolvas magna eſt diſcrepantia; ita & inter urinatorem, in quo anima ſuos actus exercet, quiq; aëris reciprocationi per intervalla adhuc vacat, & inter eum, qui liberæ auræ expoſitus, nec ſpiritus retentioni pulmonumq; amplificationi ſtuduit unquam. Non igitur concludit; Urinator absq; ſpiratione ſemihora & amplius (quod & ipſi forſan impoſſibile ſi rem accurate metiaris) vivere poteſt, ergo & alius bipedum, ergo reſpiratio ad vitam non eſt neceſſaria. Eadem fere argumentandi ratio; Amphibia in aëre & ſub aqva vivere poſſunt, ergo & reliqua bruta, quamvis etiam amphibia aëris defectu ſuffocari aſſera, (*Franc. Bayle.*) *Probl. 100. p. 151.*)

§. 61.

Nec eſt, quod (e) opponas, quo ſanior homo, eò tardior & fere inſenſibilis eſt reſpiratio. Quis è ſanorum genere unquam docuit vehementem reſpirationem & ſubitam arguere hominem in ſtatu ſanitatis verſari? Inſenſibilis ferè licet ſit, non tamen eſt nulla, ſufficit ad ſanitatem, ſi absque impedimen-

men-

mento & interruptione, paucis, ſi libera ſit. Præternaturalis ſpirationis differentiæ id approbè evincunt, quas (*Pranot. Conc. n. 260.*) propoſuit *Hippocrates*, aut alius ex Aſclepiadarum familia, qui ut *Anut. Foeſ.* (*in animadv. in h. l. p. 146.*) ex Prognoſtico & Epidemiis ſententias iſtas ſuffarcinavit, & iſtos velut centones condidit.

§. 62.

Ipſe verò pulmonum defectus (*n*) allegatus ſi ad obruſſam exploretur nil obtinet. Quis namq; Medicorum aut Phyſicorum pulmonem omnem in ſubjecto abfuiſſe memorat? In quatuor annorum puero maraſmo extincto notavit *Nicol. Fontan.* (*l. 1. Reſponſ. & Curat. Medic. p. 55.*) pulmones nullos, quorum loco erat veſicula membranoſa flatu repleta, venulis exiguis munita, originem ſumens ab aſpera arteria, quæ refrigerium afferre videbatur cordi. Momentoſa plurimis hæc judicatur obſervatio. Quod ſi tamen exactiori penſitetur judicio, mira ſane non erit, nec id cujus gratia affertur evincet. Vidit id *acutiſſimus Th. Bartholin.* (*Diatr. de Pulmon. ſ. 2. p. 32.*) adeoque puerum iſtum inventum aſſeruit non ſine omni, ſed ſine vulgari tantum pulmone. Veſicula illa etiam pulmonis officium tuebatur, ipſo id non diffitente *Fontano*, & qui caſum iſtum ſeriò expendit, *Fortunato Plempio*. Et ſi ad fœtus in utero adhuc concluſi pulmones attendamus, ex obſervatione *Gvilh. Harvei à Bartholino* allegata (locum non addit, neque me legiſſe recordor) pulmones ad quartum menſem membranacei ſine ſangvinis affuſione deprehenduntur, quos tamen quarto menſe ſangvinolentos cum jecore & renibus vidit. (*Exerc. de Generat. Anim. 56. p. 237.*) Et ſi ex obſervationibus *Malpighii*, (*in Epiſt. de Pulmon. 2. T. 2. Op. p. 328.*) ipſaq; αὐτοψία ſuffragante Ranarum (addit Bufonum, piſcium & ſerpentum *Harveus*, *c. l. Exerc. 3. p. 5.*) explores pulmones, è veſiculis numeroſiſſimis nulla carne parenchymatoſa veſtitis conſtant, quæ cum æſtate vehementius reſpirant, aëris plus ſolito in veſiculas numeroſiſſimas abſorbent, (unde earum tam ingens tumor) quo eundem poſtea in coaxatione liberaliter exſpirent, ut iterum (*c. l.*) *Harveus*; Et humanos pulmones meram veſicularum congeriem docuit & demonſtravit poſt *Malpighium*, *Carol. Muſitan.* (*T. 3. Trutin. Chirurg. Phyſ. c. 55. p. 293.*) Audax igitur & barda nimis eſt *Theodori Craanen* (*Diſſ. de hom. c. 30. p. 257.*) opinio, quando ſine pulmonibus hominem (in lucem editum) vivere poſſe aſtruit, & valde exiguum tanti viſceris uſum eſſe propalat, cum ipſe ſui oblitus paulo ante dixiſſet, pulmones fulcire vaſa ſangvifera tam venoſa, quam arterioſa pulmonalia dicta, motum præte-

præterea promovere ſanguinis per pulmones ſuo motu reciproco in & exſpirationis, qui ſane uſus exigui momenti haut ſunt æſtimandi.

§. 63.

Verum interim eſt illud *Plinii*, (*l. 9. c. 7.*) pulmonum vice aliis poſſunt alia ſpirabilia ineſſe viſcera. Ita bronchias quaſi ad ſpirandum piſcibus datas *Ariſtoteles* (*l. 4. de part. anim. c. 13.*) cenſuit. Has quidem è plurimis radioſis ſemicirculis componi accuratus *Marcell. Malpigh.* (*Epiſt. de pulmon. 1. T. 2. Op. p. 325.*) accuratè tradidit. Attrahunt hæ aquam, ut pulmones aërem. Et hæc ratio eſt cur nullum unquam viſum fuerit pulmones & bronchias habens animal, quod iterum *Philoſophus* (*l. de Reſpir. c. 10.*) annotavit, cauſam hanc ſubjungens: Pulmo refrigerationis gratia à Spiritu eſt; (videtur enim & nomen accepiſſe pulmo propter ſuſceptionem Spiritus) bronchiæ autem ob refrigerationem ab aqua, unum autem ad unum opportunum eſt inſtrumentum, & una refrigeratio ſufficiens omnibus. Quare quoniam fruſtra nil facientem videmus naturam, duobus autem exiſtentibus alterum utique eſſet fruſtra, propter hoc hæc quidem habent bronchias, illa autem pulmonem, ambo verò nullum. Bronchiæ hujusmodi non ſunt balænis, nec Delphinis, ut iterum (*c. l.*) *Plinius*: Hæc autem duo genera fiſtulis ſpirant, quæ ad pulmonem pertinent, balænis à fronte, delphinis à dorſo. Hauſerat id *ex Ariſtotele* (*l. 1. Hiſt. animal. c. 15. & l. 8. c. 2.*) Rectè igitur *Plin.* (*c. l.*) credidit omnia in aquis ſpirare naturæ ſuæ ſorte: hancq; reſpirationem piſcium πνευιχθύαν vocabat *Marc. Aurel. Severin.* (*Diatrib. Antiperipat.*) Piſces ſpirare *Hippocrati* (*l. de Flatibus*) placuit, qui & (*in 2. de Vict. Rat.*) plus etiam dicit, ut præter plantas alia quoq; includat omnia (*J. C. Scaliger in l. 1. de Plant. p. m. 115.*) de plantarum pulmonibus *Marcell. Malpigh.* (*T. 1. Op. anat. Plantar. p. m. 32. ſq.*) *Exc. Joh. Bohn.* (*de aër. in ſublunar. infl. c. 1.*)

§. 64.

Nec tranſpirationem inſenſibilem (θ) reſpirationi ſurrogare commodum, imò abſonum videtur, quamvis id aſſeruerit *Galen.* Vid. *Joh. Nardium.* (*Noct. Genial. 3. c. 3. p. 186.*) Tranſpiratio inſenſibilis (ἄδηλος διαπνοή) ita vocatur, judicante *J. C. Baricello*, (*l. 1. Hydronoſ. Nat. c. 1. p. 13.*) quia eſt quædam evacuatio latens ſenſum: nam conſpectum præ tenuitate effugit. (*Galen. l. 1. de T. S. c. 12.*) quæ ejus generis tenuioris ſunt ſubſtantiæ, ea partim per difflationem, quæ ſenſum refugit, partim ſenſibiliter, ut per ſudores cutem perrumpat. (*Id. l. de atra bile c. 4.*) In ſanis corporibus tranſpiratio è vapore

effi-

efficitur, qui non ſolum ab aquoſo humore, verum etiam à ſanguine & reliquis ſuccis exhalat, quibus vero pravi humores, à Cute pro vaporibus fuligines exeunt. *Hæc Baricellus.* Et hanc dari *Theodor. Craan* (*Tr. de Hom. c. 37. p. 294.*) quibusdam probavit argumentis.

§. 65.

Via per quam excipit & egerit pori cutanei ſunt. Dari autem poros in cute humana, quis in dubium vocabit? comprimis ſi illuſtris *Rob. Boylei* Tentamina (*de corp. animal. poroſ. c. 3. p. 6.*) & *Magnif. Dn. D. Joh. Bohnii Circul. Anat. Phyſiol. progymn. 25. p. 237.* evolverit, ut mirum ſit *Virum celeberrimum Iſaacum Voſſium* (*de quo Ephem. Erud. T. 2. Ephem. 33. p. 38.*) aſtruxiſſe non dari atomos, neque etiam dari poros in ipſa quoque humanâ cute. An riſu an rationibus refutanda ſit ejusmodi ſententia, cui non patet? Fit autem tranſitio iſta inſenſibilis per poros minutisſimos, ſicut ipſe aër indefinitæ parvitatis. Quod ſi autem organorum illorum contextus omnem ſenſum fugiunt, qui ſenſiliores ſuccos ſecernunt, quanto magis tenuia iſta cutis noſtræ & aëris cribra oculi fallere fidem credibile eſt *Joh. N. Pechlin.* (*de aër. & alim. def. c. 9. p. 115.*) decernit. *Franc.* equidem *Bayle* (*probl. Phyſ. & med. 100. p. 149.*) majorem, quæ per pulmones, quam quæ per totum habitum corporis fit, tranſpirationem, vaporum egeſtionem admittit: Audiamus tamen & *Boylei* (*c. l.*) non improbandam conjecturam, quæ ita habet: Licet aſperam arteriam intuear, tanquam magnum corporis caminum, comparatè ad minores illos caminos in cute, quibus conſumta perſpirationibus materia emittitur, tantus tamen eſt exilium illorum ſpiraculorum numerus, ut fuliginoſæ exhalationes per eas elabentes non posſint non eſſe numeroſiſſimæ. Add. *Malach. Thruſton.* (*tr. de Reſpir. p. 128.*) qui id certe oportuit *à Sanctorio* animadverti judicat, cum illius rei computum tam ſubtiliter inſtituerit. Illo vero monitore non opus erat. Fugitivo ſaltim oculo luſtrarat *Sanctorii* ſtaticam medicam bonus ille *Thruſton:* Ita namque (*l. 1. aph. 4.*) ſonat: Perſpiratio ſenſibilis ſola ſolet eſſe longè plenior, quam ſenſibiles omnes ſimul unitæ. Quod hæc Ejus ſententia in hominibus conſtanter & ex æquo vera ſit, non audet ſtatuere *David. Græbner* (*Med. Vet. Reſtitut. c. 37. p. 267.*) Vias regias vocavit cum neceſſariis corpori ſuppeditandis, tum ſuperfluis eliminandis *Joh. Vesling.* (*Syntagm. anat. c. 1. p. 5.*) poros.

§. 66.

Ut reſpirationis, ita & Tranſpirationis geminæ videntur partes, *Joh.*

Nic. Pechlino, (*c. l. c. 9. p. 114.*) inſpiratio, & exſpiratio. Hæc Ipſi eſt motus corpuſculorum fluidorum à ſingulis ferè ſuperficiei corporis punctis in hanc athmoſphæram; illa eſt fluidi aërei externi ex ſingulis athmoſphæræ lineis in minutiſſimos quosvis poros immiſſio. In iſto ergò cum reſpiratione convenit, hoc uno diſtincta, quod nullæ manifeſtæ partium iſtarum alterationes, quemadmodum ibi compareant. Ita Tranſpirationem duplicem fecit *Baricellus*, (*c. l.*) vel vaporis, in exſpiratione, vel aëris in inſpiratione.

§. 67.

Quod ad materiam, quæ inſpiratione attrahitur, illa cumprimis aër aut athmoſphæra eſt. Non enim ſimplex aër tranſpiratione excipitur, ſed Chaos illud corporum ſeu atomorum, perinde ut illud reſpiratione pulmonum veſiculæ & vaſa excipiunt. Spectant huc appenſorum & applicatorum in cute medicamina, in quibus compilandis & illuſtrandis egregiam navavit operam *Rob. Boyle.* (*c. l. c. 3. 4. & 5. à p. 9. ad p. 15.*) Expirari & tale vel ex contagioſis elucet morbis Tranſpirata illa tanta copia egeruntur, quod etiam monitum (§. *65.*) ut aërem ſaturent, illud omnium exhalationum receptaculum, reſpirationi quo ineptus reddatur, langvoremq; quin & deliquium aliquando corpori inducat & ſpiritibus. Et ita explicanda forſan erit *laudati Boylei* (*Tr. de fundo maris, c. 8. p. 40.*) ſententia, dum ſcribit: Non paucis experimentis mihi cognitum eſt, quod exhalationes ab animalium corporibus prodeuntes, ita vitient aërem illis oppletum, ut reſpirationi eorum fiat inidoneus, & ægra & languida efficiat.

§. 68.

Egeritur autem ſecundum Philoſophos modernos pars alimentorum, excrementorum etiam congeries. Totum ſangvinem diſpergi per diaphoreſin absque omni fece *J. B. Helmontii* (*tr. Blas human. n. 13. p. 148. n. 33. 34. p. 50. & n. 46. p. 51.*) decretum eſt. Quocirca quo major tranſpiratio, eo major copia deſideratur alimenti, accuratè id expendente *famigeratiſſimo G. W. Wedelio.* (*Phyſ. Reform. c. 9. p. 220.*) Si cibus & potus unius diei ſit octo librarum, tranſpiratio inſenſibilis adſcendere ſolet ad libras quinque circiter, *Sanctorius* (*c. l. aph. 6.*) pronunciat. Quis igitur ciborum, ut nobis videtur, ingluviem vitio vertet Ruſticis iſto trito: *Treſcher, Freſſer.*

§. 69.

Præter alimenta, & excrementa Tranſpiratione eliminantur, imprimis quæ tertiæ aſcribuntur concoctioni. Accuratus ut ubique, ita & hic voluit

ſuas

ſuas partes tueri *Caſp. Hoffmann. (l. 2. Inſt. med. c. 142. §. 2. p. 264.)* Sangvinei, profitetur, ferè habent ἀτμόν, vaporem aqueum, qui facile putreſcit, facitque ut tales perpetuo hircum oleant. Qui pituitoſi ſunt, vicini quidem ſunt his; ſed tamen καπνόν potius habent, vaporem quidem, ſed frigidiuſculum, qui difficulter putreſcit. Qui bilioſi λιγνύν, fuliginem eamque ſatis acrem, qua obſtipatam cutim, retenta, facile febriunt tales, cujus rei aliquot, præcipue *Primigenis*, *Galenus* affert. Qui Melancholici, αἰθάλιν habent favillam ſ. cinerem ignitum, qui per poros cutis exiens ſemper facit pruritus, quamvis ſcabioſi non ſint, ſubinde tamen cogantur ſcalpere modo hanc modo illam partem. *Hactenus Hoffmann.*

§. 70.

Cohibita tranſpiratione putredinem effici, qua ignis internus quidem non efficitur, ſed augetur, *Steph. Roder. Caſtrenſis (l. 3. de meteor. microcoſm. c. 6. p. 108.)* mens eſt. Inde putredinis occaſionem tranſpirationis prohibitionem *(l. 11. M. M. c. 8.)* dictitabat *Galen.* & variarum febrium variorumque morborum matrem *Gothofr. Mœbius. (Fundam. med. Phyſiol. c. 13. p. 308.)* De febribus *Galen. (l. 2. de diff. febr. c. 5.)* Si imminuta tranſpiratio, quæ per corporis habitum fit, eſt cauſa putredinis ſangvinis, febris, aliorumque effectuum ſcribit *(c. l.) Fr. Bayle.* Tympanitidem, hydropem, Cachexiam ſ. Leucophlegmatiam & Anaſarcam ex hoc fonte derivavit *Theod. Craan., (c. l. p. 295.) Sanct. Sanctorius: (c. l. aph. 11.)* pulmoniam, Hydropem pulmonis, pleuritides ſpurias his ſuperaddidit *Dominic. Panaroll. (Pentecoſt. 3. obſ. 35. p. 92.)* idque in Cappucinis, quorum cutis calloſa, ut etiam cultrorum aciem in mortuis retundat, & vix inter centum unus ſudorem febribus correptus emittat. Et hanc ob cauſam cohibitam tranſpirationem urinæ copiam cauſari, *Richard. Lower. (Tr. de Cord. c. 2. p. 141.)* aſſeruit, quod ſi accidit ab hydropis malo taliter præſervabuntur. Vix credibile eſt, quod *Theod. Craan. (c. l. p. 296.)* tradidit: Homo creparet, ſi omnes vapores intus continerentur. Et ſi corpus ſolito augeri incipiat ſine majori cibi vel potus additione, vel ſenſibilium excrementorum retentione adiapneuſtiam ſuſpicabatur *Sanct. Sanctorius (c. l. aph. 9.)* non incongrue.

§. 71.

Quicquid ſit, Tranſpirationem tamen reſpirationis officio fungi poſſe contendunt *Jul. Cæſ. Claudin. (Reſponſ. Med. p. 118. Frid. Loſſius, (l. 4. obſ. med. 13. p. 355.)* cum exſangvia inſectilia tranſpirent tantum & fœtus in utero tranſpiret, non reſpiret, & tamen vivant, Vid. *Auguſtin de*

Laurentio (*Decad. l. Diſcept. med. 5. p. 93.*) *Joh. Nicol. Pechlin.* (*c. l. p. 142.*) & hujus beneficio etiam absq; reſpiratione vivere cum Apoplecticos, tum hyſtericas & alios morbidos. Interna tranſpiratione hyſtericas vitam trahere, quæ non pectoris aut pulmonum motu perficitur, ſed cordis potius internarumq; arteriarum obſcura quadam & latenti motione, eodem modo ut quædam animalia tota hyeme frigida & mortua videntur, quæ in cavernis vitam trahunt, *Dan. Sennert.* (*l. 4. Med. Pract. p. 2. ſ. 3. c. 4. p. 237.*) ſuſpicatur. Ita *Avicenna*, (*l. 3. Canon. Fen. 1. Tr. 5. c. 12. f. m. 212. a.*) aliquando accidit, ut homo apoplexiam incurrat, & non ſit differentia inter ipſum & mortuum, & non appareat in ipſo aliquid anhelitus, deinde reviviſcit & ſanatur. In hyſterica paſſione reſpiratio ceſſat deficienti uſu, concludit *Lazar. River.* (*l. 15. Prax. Med. c. 6. p. 451.*) Cum reſpiratio ad cordis refrigerium neceſſaria ſit, dum ab aura iſta venenata narcotica, quam quidam Torpedinis efficacia illuſtrarunt *ap. Galen.* (*l. 6. de loc. aff. c. 4.*) cor impenſe refrigeratur, non indiget refrigerio ſibi per reſpirationem communicato, & ita ceſſat reſpiratio ceſſante uſu. Dicere etiam poſſumus, *pergit*, auram illam venenatam & narcoticam Cerebrum impetere, & ſpirituum animalium influxum impedire, unde motus diaphragmatis & muſculorum reſpirationi inſervientium impeditur. Adde quod deſtructo ſpiritu vitali animalem etiam deſtrui neceſſe eſt, qui ex eo generatur. Hos igitur ſola tranſpiratione vivere & hac calorem exiguum foveri, quemadmodum animalia per hyemem ſola tranſpiratione vivunt, quia frigidisſima ſunt, & exiguum habent calorem, qui reſpiratione non indiget. (add. *Anton. Santorell. poſt. Pr. med. c. 40. p. 132.*) Ob convulſionem Diaphragmatis, muſculorum intercoſtalium & nervorum pulmonicorum reſpirationem ceſſare poſſe ſuperſtite vita, *Joh. Jac. Wepfer.* (*Hiſtor. & nox. Cicut. aquat. hiſt. 8. p. 169.*) opinatur.

§. 72.

Cum vero, *ut modo*, (*§. 66.*) *dictum*, tranſpiratio, qualis quidem in reſpiſpirantibus eſt, absq; reſpiratione commode & perfecte conſiſtere non poſſit, parum ab hac contrariæ ſententiæ fautoribus ſubſidii ſperandum. Ut namq; motu muſculorum Thoracis & Diaphragmatis, de quo poſteriori è veteribus *Galen.* (*l. 8. de adminiſtr. anat. c. 2.*) de priori verò *Baſſ. Landus*, (*l. 2. anat. corp. l. 4. p. 172.*) ut nihil novi afferant Carteſiani & Recentiores alii, reſpirationis negotium expeditur: Ita & tranſpiratio, absque reſpirationis & aliorum muſculorum ſubſidio ſufflaminatur & expirat. Conf. *J. N. Pechlin.* (*c. l. c. 9. p. 117.*) Diſtinguendum ſane eſt inter ſpirationem aut expirationem & tran-

tranſpirationem. Spirant inſecta, ſerpentes & alia reptilia mimica morte per hyemem detenta. Spirat in utero Embryo, ſed non tranſpirat. Spirant, *inquam*, & exſpirat animalia quædam excrementicias fuligines per pororum tubulos, foraminula & anguſtias, aërem tamen non viciſſim recipiunt. Qualis aëris reciprocatio tranſpirationi vernacula, eaq; ſine muſculorum motu in actum deduci nequeat. Sed & hic muſculorum motus à reſpiratione dependet. Quin nec inanimatis ſpiratio & exſpiratio deneganda, nec mortuis ſ. cadaveribus, quod narium judicio facile explorandum. (Vid. *lib. 3. Tit. 1. §. 81. & 82.*)

§. 73.

Ut igitur reſpiratio ablata, ex mente *Hieron. Mercurial.* (*l. 2. lect. Patav. c. 5. p. 200.*) ſalva & ſuperſtite vita non poteſt lædi, nec ad hujus excluſionem totalem patet regreſſus: Ita ad ſenſum ſaltem reſpirationem penitus intercipi, accurate pronunciavit *Joh. Jac. Wepfer.* (*de loc. affect. in Apopl. p. 181.*) & *Franciſc. Bayle.* (*Tr. d. Apopl. c. 3. p. 15.*) Diſtingvunt igitur inter reſpirationem ſenſibilem & inſenſibilem *Mart. Panſa* (*Conſil. Peripnevmon. qv. 22. p. 98.*) & *Caſp. à Rejes.* (*c. l. qu. 79. n. 18. p. 1058.*) Vivunt multi ſine reſpiratione ſive motu illo thoracis viſibili, (quod de ægris aliqui explicant *ap. Bartholin.* (*de Cruc.* §. *2. p. 9. & 10.*) at non vivunt ſine uſu reſpirationis. Tantillus enim ignis ventilatur ſine manifeſto motu, rem expedire tentat *Caſp. Hoffmann.* (*in 6. de U. P. Galen. n. 388. ſq.*) Non omnis in totum motus deficit, decernit *J. N. Pechlin.* (*c. l. c. 3. p. 44.*) Sed ille tantum, qui ſolidorum manifeſta palpitatione vitæ præbet indicium, circularis ſc. motus ſanguinis, & iſte quoq; ſpirituum? Relinquitur autem principium motus, unde ille in orbem dependet, virium augmento, major ſive ad ſpirituum fluidum, ſive ad ſangvinem ſe referat, nam & is ea parte liquidi æmulatur naturam, quâ particulæ ejus circa proprium axem moventur putredinis immunes.

§. 74.

In defectu reſpirationis ſenſibili, corporeq; omnis motus & caloris vacuo, ut de inſenſibili, ut vocant, motu thoracis & vitæ præſentia certiores reddant aſtantes, jam olim & adhuc varia fecerunt experimenta. Nonnulli *Heraclidæ* poſteriores credentes (in hyſtericis) ſervari aliquid ſpirationis, quamvis ipſa non appareat, *tradit Galen.* (*l. 6. de Loc. Aff. c. 4.*) carptæ lanæ floccculos coram naribus ſuſpendi jubent, ut exacte deprehendatur, num ſpiritus aliquis inter ſpirandum, tum intrò, tum foras rurſum deferatur. Sunt, *pergit*, qui poculum aquæ plenum ori ventriculi imponere præcipuunt, quippe immotum omnino ſervari humorem ajunt, ſi tota perierit ſpiratio. Pennam alii leviorem ori aut naribus adhibent, quidam ſpeculum terſum ori

admovent, videntque an halitu ex ore emiſſo inficiatur. Candelam accenſam ceream quidam naribus aut ori applicant. Conf. *Hieron. Mercurial.* (*l.1. Lect. Patav. c.19. p.83.*)

§. 75.

Verum non ſatis tuta hæc ſigna judicat *Dan. Sennert,* (*c. l.*) utq; minus tuta reſpuit & parvi perdit *Jac. Holler.* (*l. 1. de morb. cur. c.59. p. 608.*) Optasſem igitur cum *Paulo Zacchia,* (*l. 4. quæſt. med. legal. Tit. 1. qv. 11. n. 54. p.373.*) ut alia ſigna & tutiora experimenta, ſi fieri potuiſſet, adduxiſſent. Valet illud Democriteum *ſupra è Corn. Celſo,* (*l. 2. de R. M. c. 6.*) adductum, ne finitæ quidem vitæ ſatis certas notas eſſe, quibus Medici credidiſſent. Subjungit alia *laudatus Zacchias,* ſed quæ ὡκ ἐπὶ τὸ πολὺ valent, neq; regulam omni exceptione carentem conſtituunt. Ita Apoplecticos ſpumantes reconvaluiſſe aliquoties notavi, & mecum *Avicenna,* (*l. 1. Canon. Fen.3. tr. 5. c. 12.*) Conf. *Zacut. Luſitan.* (*lib. 1. Prax. Hiſt. c. 7. p. 192.*) nec ſternutaſſe, acri in nares inflato ſternutatorio, qui tamen Charonti naulum ſubtraxerant.

§. 76.

Certisſimum ſignum mortis fœtorem allegat *Zacchias,* (*c. l. n. 58.*) cui nemo dicam ſcribet. Et hæc ratio effeciſſe dicitur, diſcurrit *Lev. Lemnius,* (*l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 3. p. 146.*) ut *CHRISTUS* captatâ occaſione *Lazarum* quatriduanum, quem maligna febre occubiſſe concludit (*de morb. Bibl. n. 21. p. 98.*) *Th. Bartholin.* in vitam poſtliminiò revocarit, ne quis calumniari posſit, illum non fuiſſe mortuum, ſed animi diliquio correptum ex ementita morte revivixiſſe.

Sole quarto jam carentem,
Jam ſepulchro abſconditum
Lazarum jubet vigere,
Reddito ſpiramine,
Fœtidum jecur reductus
Rurſus intrat halitus.

Poëtico ſtylo eleganter (*Hymn. omni hora v. 91.*) hiſtoriam *Prudentius* explanavit. Allegant id etiam *Anton. Mizald.* (*Cent. memorab. 9. n. 84. p.m. 194.*) *Joh. Wittich.* (*Conſil. Apopl. p. 183. Conciliator* ante hos omnes (*Diff. 185.*) quem & citat *Mercurial.* (*c. l.*) Trahit hic illud *Herodoti* (*l. 1. Hiſtor. p. m. 26.*) Cadavera defunctorum Perſarum non prius humari, quam aut ab alite aut cane trahantur *Paul. Zacchias.* An verum ſit *ipſe Herodotus* dubitat dum narrat: At iſta, quæ de mortuis produntur obſcuriora, neque perinde certo. Magos tamen

men ſat ſcio hæc factitare, quandoquidem aperte faciunt. Cur verò id faciant, id (*c. l.*) affert, ſatis quidem ridicule, quod ex nullis aliis ſignis poſſit haberi mortis certitudo, niſi cum alites & canes fœtore allecti è Cadavere exſpirante ad illud accurrunt.

§. 77.

Ordinis ratio jam expoſceret de Morte quædam huc facientia commentari, dum de mortuis nobis ſermo eſt. Nolo autem *cum Hieron. Cardano & Theophr. Paracelſo, (l. 4. de Nat. Rer. p. 889.)* omnia vivere exiſtimare, quamvis ſenſum omnibus entibus ineſſe edixerit *Th. Campanella (l. 1. de Senſ. Rer. c. 5. p. 14.)* dum ſcripſit: *(p. 15.)* Omnia ſentiunt, alias mundus eſſet Chaos; idq; laborioſe per totum librum ſecundum demonſtrare ſatagat. Nec ab hac opinione mihi recedere videtur *J. P. Faber. (l. 2. Panchym. c. 5. p. 110.* & alibi) Si quis pro *Cardano* inſurgens viventium nomen ad omnia voluerit extendere. De nomine non contendam ſe explicat *Steph. Rod. Caſtrenſis, (l. 1. de Met. Microc. c. 15. p. 34.)* Quatuor autem actus vitæ conſtituit *citatus Faber, (c. l.)* ut primus actus ſit eſſe, ſecundus vegetare, tertius ſentire, quartus ratione uti & intelligere. Tripliciter notionem vitæ accepit *Anton. le Grand, (p. 7. inſtit. Philoſ. ad ment. Carteſ. Art. 1. n. 1. p. 657.)* (1.) pro vita ſimplicis exiſtentiæ, (2.) pro vitâ actuoſa, cum ipſum vivere pro agere & operari accipitur, ita ignis, flumen, ſpiritus vitales vivere dicuntur. (3.) pro vita exiſtentiæ cum altero, ſive ad coexiſtentiam aut durationem cum altero. Si vita hominis in animæ & corporis nexu paſſim conſtituitur. Eadem fere *Ludov. de la Forge (Tr. de Ment. Human. c. 7. n. 2. p. 33.)* Taxat *Leonh. Fuchſium, Caſp. Hoffmann. (l. 2. Inſtit. Med. ſ. 7. c. 151. §. 14. p. 286.)* quod *cum Galeno (l. 9. M. M. c. 10.)* vitam nimis late acceperit pro anima. Vita & anima confunduntur, profitetur *Steph. Roder. Caſtrenſ. (l. 2. de Met. microc. c. 14. p. 83.)* non quod utraq. ſit unum, ſed quia non poſſunt non eſſe ſimul. Vita uno modo dicitur anima, quæ eſt principium operationis, *Thomas, (5. Polit. l. 7.)* philoſophatur, alio modo operatio, cujus anima eſt per ſe principium. Clarius *(p. 2. Summ. Theolog. qv. 18. art. 2.)* Vita ſumitur ſubſtantialiter pro actu primo, à quo velut principio vitales actiones proveniunt; quo ſenſu ab anima non differt realiter, ipſumq; vivere viventibus eſſe eſt. Accidentaliter pro actu ſecundo ſive operationibus vitalibus, quales ſunt nutritio &c. Prius ſignificatum valet hoc loco. Evolv. *Henric. Kipping. (l. 7. inſtit. Phyſ. c. 4. p. 277.)*

§. 78.

Regerit his *Scaliger. (Exerc. 102. ſ. 5. p. 374.)* Si vita eſt actio animæ, igitur ani-

anima vivere dicetur, non corpus. Adhæc actionis eſſet actio. Nam vitæ actiones eſſe quatuor, *ait Philoſophus* (*2. de anim. c. 2. t. 13.*) intelligere, ſentire, moveri, nutriri. Adde quintam, ſi vis, generare. Cum vero hominis anima extra hominis corpus actionem habeat nullam, *paulo ante*, (*p. 374.*) vitam unionem animæ cum corpore, ſecluſa omni operatione definivit, idq; *alibi* (*Exerc. 111. p. 417.*) repetiit.

§. 79.

Diſtinctionem hic adhibet non contemnendam *Mart. Schoockius* (*tr. de nihilo, c. 28. p. 114.*) dum philoſophatur: Anima hominis ut eſt immortalis & incorruptibilis: Ita certum eſt, illam eo ipſo tempore ad huc vivere, quo homo in ſtatu mortis eſt. Ergo initio obſervetur à parte hominis (ut pateat quâ ratione phyſice moriatur) conſiderandam eſſe duplicem vitam, eſſentialem & accidentalem. Vita eſſentialis ſubjective non modo eſt in anima (quod non placet *Magno Scaligero Exerc. 102. S. 5. p. 375.*) ſed ab animâ, velut motum ab anima non in anima. Ab ea namque eſſe vult ille: in ea eſſe non vult. Quemadmodum à ſole calor, qui in Sole non eſt. Refutat autem hoc ipſo Philoſophum, qui (*l. 9. Metaph. c. 8. t. 16.*) vitam in anima eſſe dixerat, propria hominis forma, verum etiam ab eadem eſt inſeparabilis, ſecus enim non poſſet in anima ſeparatâ remanere. Vita vero accidentaria, ratione hominis maxime habita nihil eſt aliud, quam effectus formalis proxime proveniens ab unione animæ rationalis cum corpore, qui effectus quoque referri debet ad animam rationalem non tanquam cauſam efficientem, ſed ut cauſam formalem. Eoque quæ eſt ratio ipſius eſſentia ad exiſtentiam, quæ Eſſentiam proxime quidem inſequitur, non tamen formaliter ipſa eſſentia eſt, ita vita hæc non eſt ipſa animæ humanæ eſſentia formaliter, ſed ab eſſentia ejusdem immediate oritur atque promanat. Adeò ut dicere liceat, vitam hanc accidentariam eſſe medium quid inter animam rationalem & proprietates: ut quæ immediatius animam reſpiciat ceu formam, mediatius vero, ut proprietates, quæ eam velut cauſam efficientem reſpiciunt. Idem ſenſiſſe videtur *Ariſtoteles*: (*l. 2. de anim. c. 1. t. 3.*) Corpus, *inquit*, omne naturale particeps vitæ, ſubſtantia, & ita ſubſtantia ut compoſita. Quibus verbis manifeſtò oſtendit, vitam hanc ipſam accidentariam corpori non convenire ut parti, ſed ut eſt quid compoſitum è materia & forma, hoc eſt, ut ſuppoſitum in ſe includens corpus partiale, velut materiam, & animam ut formam. *Hæc Schoockius.*

§. 80.

§. 80.

Quærunt hic an vita animæ diverſa ſit à corporis vita? Plures, qui id affirmant, allegat (*c. l. §. 6. p. 278.*) *Henric. Kipping*, quibus addere placet *Caſp. Bartholinum*, *Theologum & Medicum*, (*Manuduct. ad Pſycholog. & Anthropol. è S. S. c. 7.*) qui cum in ſacris in homine dicatur eſſe ſpiraculum vitarum plurium, non immerito ridet illos, qui per plures vitas duo foramina narium intelligunt, aliæ vel plures cogitari non poſſunt, *concludit*, quam corporis vita & mentis, cum nihil aliud in homine dici poſſit vivere. Vita animæ propria toto genere diſtat à vitâ, quam ipſa operatur in compoſito &c. Anima enim non ſentit, ſed ſentit totum compoſitum per animam, tanquam cauſam efficientem, diſſerit *Barthol. Kekermann.* (*l. Gymnaſ. Log.*) Contra hos ita argumentatur *Kipping*, (1.) Aſſumens & communicans in uno ſubjecto arctiſſime copulata, non efficiunt diverſas numero operationes. Atqui corpus aſſumens & anima communicans in uno ſubjecto, videlicet corpore vivente, arctiſſime copulata ſunt. Ergo non efficiunt diverſas numero operationes. (2.) Ubi duplex vita, ibi duplex vivens. (3.) Si anima ipſa nequaquam cum facultatibus ſuis, verum noviter productis & ſpecie diverſis effectis corpus vegetat, movet, regit, ſanè erit forma aſſiſtens quod eſt contra unanimem Philoſophorum (addo & Theologorum) conſenſum. Fons igitur & principium (*πρῶτον δεκτικόν*) vitæ anima eſt, à quâ dimanat in corpus, & vitales operationes perficit, vegetando, nutriendo, augendo, procreando, (§. 5.) & anima facit corpus animatum, ut cauſa formalis ſ. formaliter, non effectivè. (*§. 7. p. 279.*) Plura eaque egregia huc ſpectantia (*Colleg. Conſid. Dogm. Theol. Carteſian. c. 12. th. 2. p. 219. ſq.*) *Joh. Adam. Oſiander* exhibet.

§. 81.

Vitam dum unionem animæ cum corpore dicunt Philoſophi, ſollicitudo illos tenet, quid ſit, quod immateriale materiali uniat, eamq; unionem conſtantem, glutinis inſtar, conſervet. In calorem nativum id negotium devolvunt quidam, inter quos *Arnold. Sengverd*, (*l. 6. Introd. ad Phyſ. c. 1. p. 467.*) *Joh. Sperling.* (*l. 7. inſtit. Phyſ. c. 2. qv. 1. p. 1125.*) *P. Claud. Fraſſen*, (*Philoſ. Acad. Phyſ. P. 2. Diſp. 3. ſ. 2. p. 259.*) qui & *Ariſtotelem* in conſortium trahit, vitam de finientem per manſionem animæ in corpore cum calore. Additur cum calore, *ſubjicit*, quia calor eſt nexus animam corpori copulans, tamdiu enim anima ineſt corpori, quamdiu remanet calor naturalis. Digitum forſan intendit (*in l. de Reſpir. c. 18.*) ubi vitam manſionem cum calido nutritivæ animæ in corpore dixit *Philoſophus*. Vitam igitur definivit *Fraſſenius* animæ unionem cum corpore beneficio

H

neficio nativi caloris. Hic verò an mentem *Ariſtotelis* aſſecutus fuerit, aliis penſitandum relinquo.

§. 82.

Corporis animæque vinculum expreſſis verbis dictitat (*Exerc. de Generat. anim. 52. p. 197.*) *Gvilh. Harveus* ſanguinem, qui paulo ante (*p. 196.*) nullum aliud calidum innatum, aut influens reperiri, quod ſit immediatum animæ inſtrumentum præter ſanguinem, adeoque vitæ autorem ſanguinem declaraverat. Alii Spiritibus id deferunt. Sed hos non eſſe vincula cum corporibus, ſed inſtrumenta tantum *Steph. Rod. Caſtrenſ.* (*l. 1. de meteor. microc. c. 3. p. 6.*) ſtatuit. Doctrina vero Spirituum maxime diſplicet *Arnoldo de Reeck* (quæſt. *Epiſt. ap. Jacob. de Back, Diſſ. de Cord. c. 2. p. 80.*) quippe qui Spirituum in corpore noſtro exiſtentiam pernegat, & animam non indigere illo medio ad ſui cum corpore conjunctionem expreſſis tradidit. Etenim forma & materia uniuntur ſe ipſis, & immediate, docet, & anima eſt vera forma, corpus eſt materia, & conjunguntur ut materia & forma, & faciunt Ens unum per ſe: ergo non debent uniri medio ejusmodi Spirituum. Pollicem huic premit *Back.* (*c. l. p. 71.*) qui & ipſe Spiritus in exilium proſcripturus inficiatur penitus, illos animæ cum corpore exiſtere vinculum, quaſi ſubſtantia incorporea cum corpore ſolido niſi ſubtilioris interventu convenire non poſſet. Nihil magis incertum & dubium, quam de Spiritibus doctrina tradita cenſet etiam *laudatus Harveus* (*Exerc. de Circul. ſang. 3. p. 227.*) Compingit autem Idem ſpiritus & ſanguinem, dum (*c. l. 288.*) docet: Spiritus per venas aut arterias excurrentes à ſanguine non ſeparantur, ut nec flamma à nidore inflammabili; ſed ſangvis & ſpiritus unum & idem ſignificant, nec diverſi ſunt, ut vinum generoſum & Spiritus ejus. Sangvis deniq; totum corpus adeo circumfluit & penetrat, omnibusque ejus partibus calorem & vitam jugiter impertit, ut anima primo & principaliter in ipſo reſidens, illius gratia, tota in toto & tota in qualibet parte, (ut vulgò dicitur) ineſſe merito cenſeatur. (*Harv. Exerc. 51. p. m. 194.*)

§. 83.

Animas corpora continere velut gluten tum ſe ipſum, tum applicata continet, non animas à corporibus contineri Epicureorum mens erat, *Petro Gaſſendo* (*in Phyſiol. Epicur. p. 500.*) *cenſente*, qui idcirco *Poſidonium apud Achill. Tatium* (*in Arat. phænom. c. 13. comm. 10.*) coarguere pronunciat Epicureos animas à corporibus contineri aſſerentes. Nempe voluerunt animal eſſe quaſi telam in qua ſtamen ſit corpus, ſubtegmen vero anima; adeò ut utrumq; mutuo intertextum opus evadat conſtans; altero autem diſſoluto, alterum (atque adeò utrum-

trumq; ſimul) diſſolvatur. Fluxit iſta ſimilitudo ex illa *Epicuri* hypotheſi, qua nihil in hoc univerſo incorporeum profeſſus eſt, præter ſolum inane, animam autem eſſe tenuiſſimum, ſeu ex partibus tenuiſſimis contextum corpus, ac ipſum quidem per animalis maſſam, quam ſolemus vulgo appellare corpus diffuſum, ut *Diog. Laërt.* (*l.* 10. *in Vit. Epicur.*) prodidit. Idem placuiſſe Platonicis *Plotin.* (*l.* 3. *Ennead.* 1. *c.* 20.) & *Marſil. Ficin.* (*l.* 15. *Theol. Platon.* *c.* 5.) teſtantur.

§. 84.

Apud Carteſium & Carteſianos unio corporis & mentis ex ſimilitudine & dependentia aliqua deducitur. Ita dicunt animam rationalem ſive mentem eſſe unitam corpori, quando corporis operationes dependent à cogitationibus mentis, & è converſo, quando aliquæ cogitationes fiunt dependenter ab operationibus ſive potius motibus ipſius corporis. Ita *Anton le Grand,* (*c. l. p.* 9. *artic.* 3. *n.* 4. *p.* 927.) Veroſimile autem eſt eam incipere ſimul ac corpus occaſionem menti dare poteſt habendi aliquam cogitationem, & mens rurſum aliquem in corpore motum excitare, eamq; deſinere ſimul ac corpus commercium illud amplius continuare neqvit. Nam quemadmodum ea unio conſiſtit in dependentia mutua, quæ inter utramque eſt reſpectu aliquarum ſuarum actionum paſſionumq;, ea citius aut tardius incipere aut deſinere neqvit, ita *Ludov. de la Forge* (*Tr. de Ment. Human. c.* 14. *n.* 16. *p.* 110.) Calorem & motum membrorum procedere à corpore aſtruit. Cogitationes ab anima deduxit *Carteſius Magiſter*, (*part.* 1. *de paſſion. art.* 4. *p.* 2.) Spiritum autem animalem, quem aërem aut ventum ſubtiliſſimum appellitat, (*c. l. art.* 7. *p.* 5.) & nervos in hujus actionis executione ſolertes ſe præſtare inculcat.

§. 85.

Omnium clariſſime ob oculos id poſuiſſe mihi videtur *Conr. Philipp. Limmer.* (*Diſſ. Phyſ. de Union. ment. cum corp. org.* §. 4.) Commercium mentis humanæ cum corpore organico, ſi experientiam conſulimus, in nullo alio conſiſtit, quam in mutua actione & paſſione; Ita ſcilicet, ut poſitis certis cogitationibus in mente, ſequantur certæ determinationes ſpirituum animalium mediante ſenſorio communi in corpore organico, & vice verſa, poſitis certis determinationibus ſpirituum animalium circa ſenſorium commune in corpore organico, ſequantur certæ cogitationes in mente. Ita cum ea cogitat de ambulatione illamque vult & imperat, protinus ſequitur in corpore organico ſano influxus ſpirituum animalium in muſculos crurum greſſui inſervientium, & corpus ambulat. E contrario eadem docet experientia, (*pergit* §. 5.) quod

ubi certi motus excitantur in corpore, mox inde certæ ſequantur cogitationes in mente. Plura ap. Autorem.

§. 86.

Id autem, quod unionem mentis corporisque humani adeò reddit admirabilem, commentatur *prædictus de la Forge*, *(c.l.n.3.p.102.)* conſiſtit (1.) in eo, quod ſit reciproca: (2.) quod ſit univerſalis & nihilominus quodammodo particularis: (3.) quod ſit immediata & aliquo modo mediata: (4.) quod ſit conſtantisſima, & nihilo minus alicujus generis mutationi ſubjecta: (5.) quod ſit valde arcta, ſed tamen arctior eſſe potuerit: (6.) quod ſit independens â noſtra voluntate, & nihilominus aliqua parte ab ea dependeat: (7.) quod ſit validiſſima, & tamen rumpi poſſit, & denique (8.) quod ſit adeo conveniens, adeò conformis, adeò late extenſa, ac quis ſibi imaginari poſſit inter mentem & corpus, ſine alterutrius noxa & præjudicio.

§. 87.

Si illud commune Philoſophorum Brocardicum valet, materiale & immateriale non poſſe uniri, niſi â medio, quod de utroque participet: Dicant quæſo, quale ſit illud medium hermaphroditicum? Si ſpiritus, ſi calorem, ſi ſanguinem obtrudunt, annon hi æque materiales ſint atque corpus ipſum, ab illis erudiri optarem. Subtilitas materialitatem non tollit. Et quis definiet, quomodo materialitas ſit capax immaterialitatis, ut tertium quid inde emergat? Si ſpiritus, calor, ſangvis, de anima & corpore participant, perfectum compoſitum conſtituunt, cum forma & materia, anima & corpore conſtent, adeoque perſiſtant. Videant præterea hi, ſibique caveant, ne Tripartitis, quibus hominem in animam, ſpiritum & corpus diſpeſcere ſolenne fuit, accenſeantur.

§. 88.

Hos ſcopulos ut præternavigent circumſpectiores, non è corpore corporeum vinculum adoptant, ſed æthereum qvid è cœlo aut ſtellis, quod quidem quintam quandam Eſſentiam *Ariſtoteli* vocare lubuit. Peroret horumque mentem explanet *(l.1. de occ. Philoſ. c.14. p. m. 19.) Henric. Cornel. Agrippa.* Cum anima primum mobile ſit, & ut dicunt ſponte & per ſe mobile, inquit, corpus verò vel materia per ſe ad motum inefficax, & ab ipſa anima longe degenerans, idcircò ferunt opus eſſe excellentiori medio, ſcilicet quod ſit quaſi non corpus, ſed quaſi jam anima, ſive quaſi non anima & quaſi jam corpus, quo videlicet corpori connectatur. Medium autem tale fingunt (loquitur *de Democrito, Orpheo* & *quibusdam Pythagoricis*) eſſe ſpiritum

tum mundi, ſcilicet quem diximus eſſentiam quintam, quia non ex quatuor elementis, ſed quoddam quintum ſuper illa aut præter illa ſubſiſtens.

§. 89.

De ſpiritus mundi exiſtentia & viribus in corpus humanum, res nondum confecta. Corpus Æthereum ſ. Æther, ſ. materia Carteſii ſubtilis etiam materialitati & corporeitati ſubjacent, adeoq; de eorum influxu in animam æque incerti ſumus. Et ſi corpus materiam, animam formam declaramus, quid opus erit vinculo combinatorio? Cum materia formam appetat, ut mulier virum, ſecundum Philoſophorum ſancitum, & ſicut in aliis corporibus naturalibus ſive ſimplicia exiſtant, ſive mixta in formarum cum materia combinatione nullus glutini locus: Ita nec in partium eſſentialium hominis conjugio. Poſt creationem generatio ſuccesſit, qua res è ſemine ſuo, materia & forma prægnante, emergunt & in conſpectum veniunt. Si quod vinculum eſt comminiſcendum, illud FIAT divinum præſto eſt, divino etiam illo Creſcite & multiplicamini obſignatum, quod etiam de Machinæ corporis humani motu optimo jure pronunciavit *accuratus ille Artis Noſtræ in academia Kilonienſi Profeſſor, Dn. D. Gunth. Chriſt. Schellhammer.* (*l. 1. de Natur. c. 5. §. 13. p. 98.*)

§. 90.

Vita ideò hominis conſiſtit in continuata mentis & corporis communione, ſeu verſatur in his operationibus, ad quas & corporis motus & cogitatio mentis concurrit, egregiè *in Alma Fridericiana Artis Noſtræ decus egregium Dn. D. Frid. Hoffmann (Fundam. med. Phyſiol. c. 3. n. 6. p. 12.)* ratiocinatur. Anima imperat, corpus obtemperat. Cum anima & corpus totum compoſitum conſtituant, utrique, quod ſuum eſt & debetur, aſſignandum. Non ſolum cogitationem mentis concurrere, ſed & voluntatem probavit *Joh. Adam. Oſiander, (c. l. c. 11. th. 2. p. 211.)* & illud Carteſianum εὕρημα, de quo Imperator cum ſuis Solduriis adeò triumphat & gloriatur, Cogito, ergo ſum, enervatum ſtitit *Eccard. Leichner (anticarteſ. Exerc. 2. §. 28. p. 24.)* & *Martin. Schook (l. 2. de Scepticiſm. c. 4. p. 87. & c. 5. p. 93. & c. 6. p. 98.)* idque non novum, ſed *Auguſtino* quoque notum pronunciat. Non fruſtraneum videtur illud *Helmontianum: (tr. Ment. Complem. n. 8. p. 252.)* Cogitat quidem ſenſitiva humana vi propria: ſed illuſtratur à mente. Ac propterea tota cogitatio noſtræ ſenſitivæ eſt totius hominis. Perinde enim accidit, prout in Lunâ & Sole. Illa quidem habet proprium ſibi lumen: at Solis reflexo lumine, ſplendet magis, ſuumq; lumen in luna veluti perit. Senſitiva igitur in

in nobis diverſimode cogitat, ac gradus amplitudinis ſentiuntur in cogitando. Caſtigatur etiam *ab Oſiandro* (*c. l. c. 12. th. 2. p. 219.*) *Carteſius*, qvod (*P. 1. de Paſſion. Anim. artic. 4. 5. & 6. p. 2.*) animam dare motum & calorem corpori & per conſequens vitam largiri erroneum reputavit.

§. 91.

Aureol. Theophr. Paracelſo (*l. 1. de Vit. Long. c. 1. p. 838.*) vita nihil aliud eſt, quam Mumia quædam balſamica conſervans mortale corpus à mortalibus vermibus & eſchara, cum impreſſa liquoris ſalium commiſtura. Et poſt: (*l. 4. c. 7. p. 854.*) Quamcunq; vitam corpus vivit, ex mumia vivit. Tandem (*l. 4. de Nat. Rer. p. 889.*) vitam his deſcripſit: *Nun iſt das Leben des Menſchen anders nichts dann ein aſtraliſcher Balſam, eine balſamiſche Impreſſion, ein himmliſches unſichtbares Feuer, eine eingeſchloſſene Lufft, und eintringender Salzgeiſt.*

§. 92.

Helmontius formam rei eſſe quoddam velut lumen monſtrat, (*Tr. formar. Ort. n. 2. p. 105.*) unumq; quaſi fieri vitam, lumen, formam & animam ſenſitivam, (*tr. Blas human. n. 31. p. 149.*), & tot eſſe luminum vitalium ſpecies, quot vitalium creaturarum, (*Tr. Spirit. Vit. n. 23. p. 160.*) patremq; luminum ludere abundantia ineffabili genericorum luminum, multo majori largitate, quam in unico vultu humano propemodum infinitas varietates effingens; quin & ex nihilo creans, (*Tr. formar. Ort. n. 2. p. 105.*) qui ipſe vita in abſtracto eſt. (*Tr. Blas human. n. 23. p. 147.*) *Paracelſi* vero theſin minime approbat, dum dictitat (*Tr. Vita, p. 585.*) Non eſt vita balſamus, non mumia, non denique Spiritus ſangvinis, licet hic ſit corporis conſervator. Eò quod vita non ſit materia, imò nec ſubſtantia; ſed ipſiſſima rei forma. Definit autem vitam lumen & initium formale, quo res agit, quod agere juſſa eſt. Hoc autem lumen à Creatore rebus infuſum datur unico inſtanti, prout à ſilice ignis excutitur, ſub formæ identitate ac unitate clauditur, perque genera & ſpecies diſtinctum.

§. 93.

Ut vero fundamenta aſſertionum ſuarum jaciat, ſecundum quatuor in rerum ſyſtemate gradus, quadruplicem illarum poſuit formam. (*Tr. Formar. Ort. n. 66. p. 116.*) Unam quidem eorum, quæ vix ullam vitæ manifeſtationem promittunt, ut cœlum, ſaxum, metallum, marcaſita, ſal, ſulphur, liquores terræ, item vegetabilia effœta, oſſa arida &c. Quorum forma eſt lumen quoddam materiale, forma continens & tribuens rei eſſe, ideoque & merito

merito eſſentialis dicta eſt. Altera verò rerum ſeries vigore alimenti & incrementi vitale initium & animæ characterem continere videtur: Ut ſunt plantæ, quarum forma à præcedenti varians, titulo vitæ decora, ideo forma vitalis appellanda eſt. Non quidem, quod ſit ejusdem forma anima vivens, ſed vitalis duntaxat, quatenus ſenſitivæ & vitalis animæ præludia geſtat. Tertia demum claſſis rerum formam viventem, non per ſimilitudinem, ſed per verè motivam atq; ſenſitivam obtinet. Ideoq; pariter dicitur forma ſubſtantialis, non quidem abſoluto nomine ſubſtantia (cum inter formas ſola mens ſit ſubſtantia, alias autem formas omnes eſſe de claſſe vitæ extra accidens & ſubſtantiam (*Tr. Form. Ort. n. 22. p. 108.*) adeoque vita belluina ſit ex lumine vitali vivente & creatura inter ſubſtantiam & accidens neutra (*Tr. de Anim. Noſtr. Immortal. n. 13. p. 284.*) ſed ſubſtantialis duntaxat, quaſi per modum abſtractæ cujusdam ſpiritalis ſubſtantiæ ſe gereret. Ac tandem eſt quarta, atque unica inter omnes vere ſubſtantia: ita ſola vocari debet ſubſtantia formalis, nunquam interitura, durationis infinitudine. Reliquæ formæ non corrumpuntur unquam: Intereunt quidem. (*Tr. Magn. oportet. n. 17. p. 123.*)

§. 94.

Ex his formarum gradibus vitæ differentiæ profluunt, quas (*Tr. Vita, p. 585.*) his deſcripſit: Quædam muta eſt & vix apparet, qualis occurrit in mineralibus, quæ tamen vivere ac defungi ſe per ſuas declarant notas & virium vitalium inſignia. Altera deinde paulo eſt explicatior, qualis in rerum ſeminibus, ad periodum ſuæ ſpeciei tendentibus. Tertia demum viſitur in plantis, ſe ipſas augentibus, & ſucceſſiva multiplicatione prolificantibus. Quarta deniq; per motum, ſenſum, arbitralemq; electionem manifeſta in brutis, cum aliquali imaginationis diſcurſu. Poſtrema tandem in mente immortalique ſubſtantia nunc obſcuratur, & per animam ſenſitivam ſui vicariam quadantenus explicatur.

§. 95.

Sæpius vitæ mediæ *apud Pyroſophum noſtrum* fit mentio, qui & *Paracelſum* ſubinde vitæ & materiæ mediæ (forſan quod ad vitam mediam *l. 1. Paramir. c. 6. p. 33.* quoad materiam mediam *Labyrinth. Med. c. 5. p. 271. & Tr. 3. d. mod. Pharmacand. p. 777.*) mentionem feciſſe, ſed non ſibi appropriaſſe narrat. (*Tr. Magnum Oportet, n. 6. p. 122.*) Vitam primam rerum parum prodeſſe in medicina exemplo Roſæ demonſtrare conatur *Paracelſus*, (*l. 1. Paramir. c. 6. p. 33.*) ubi & ſecundæ & ultimæ meminit. Quid iſta voce deſignet *Helmontius*, ſequentia (*c. l.*) illuſtrant: Cum vita media ſit dicta reſpectu duarum extremarum

rum

rum; prima erit recepti & operantis ſeminis, ſita in Archeo, rerum agendarum poteſtate donato. Quæ cum nacta eſt maturitatem aliquam, ut dum ſemen corpus eſt, habens carnem & oſſa tenella, juxta ſpeciei requiſitam: tum adeſt rei vita media. Ex Archeo namque, tanquam mediatore, vitæ organo, ipſam vitam metiri convenit. In ſeminibus ergo gliſcit vita prima; in Embryone vero vita media; Ultima vero cum totalis perfectio conſtituti adeſt. Quæ quidem etſi ſit vita ultima rei: eſt tamen Archei media, ſi vita prima rei inchoët cum ultimâ ſeminum. In herbis enim licet videantur ſemina vitam inchoare, dum turgent & hiſcunt; attamen tunc potius moriuntur in vitâ ultima ſui, ut germineſcant in vita prima rei conſtituendæ. Prima ergo vita fructus eſt ultima ſeminis. In media vita herbæ radices & caules accreſcunt. Flores verò & fructus vitæ ultimæ minantur periodum.

§. 96.

Hæc quidem Helmont, ſed more ſuo confuſe & imperfecte, adeoque obſcure. Cum igitur vitæ gradus quibus in primam, mediam & ultimam diſtinguitur, lucem inſtituto fœnerari ſperem, è *Martino Kergero (S. 1. de Fermentat. c. 6. p. 47.)* ſequentibus iſtos gradus illuſtro. Vita prima eſt ἐνέργεια animæ, qua actiones in ſuo genere exercet perfectiſſimas; mineralia creſcunt, vegetabilia attrahunt ſuccum & germinant, animal nutritur, ſentit & ſi quid præterea. Vita media ipſi eſt ἐνέργεια, animæ operationibus quidem ſuis, ſed non vitalibus inſtructa, ad quas tamen ei regreſſus dari poteſt. *(p. 48.)* Tales actiones recenſentur, certa magnitudo, figura, ſitus, ordo, numerus, ſapor, color, odor, cum aliis qualitatibus, viribus & operationibus. Diſtingvit vitam mediam in reſurgentem, decidentem & neutram. Reſurgens ad vitam primam aſpirat, decidens vitæ ſpem abjicit, & ad ultimam tendit, neutra inſtar puncti ſe habet, & verè media eſt. *(p. 49.)* Vita ultima eſt ἐνέργεια animæ, operationibus quidem ſuis, ſed non vitalibus inſtructa, ad quas etiam regreſſus ei non datur. Inter operationes recenſet magnitudinem & reliquas, quæ in vita media allegatæ qualitates, etiam communes & proprias. A formis ſpecificis & ſubjugatis, quo refert putrefactionem, deſtillationem, coctionem vel infuſionem parata olea, extracta, Spiritus, Eſſentias, partes animalium v. g. pingvedines, urſi tempore hyemali intumeſcentes &c. Hanc vitam vivunt etiam animalia perfecta omnia, quæ poſt vitæ primæ receſſum, nunquam vitam primam recepiſſe ſunt obſervata, *(p. 62. 63.)*

§. 97.

§. 97.

Quod ad unionem mentis cum corpore *apud Paracelſum* nihil invenies, quamvis mortale cum immortali unitum *(l. 1. de vit. long. c. 2. p. 839.)* non diffiteatur. *Helmont.* verò *(tr. Nexus ſenſitivæ & mentis, n. 7. p. 286. & Tr. Mort. introit. in nat. human. n. 11. p. 514.)* animam ſenſitivam ante lapſum non fuiſſe in nobis, ut neque neceſſariam. A transgreſſione vero mentem eſſe alligatam animæ ſenſitivæ, eo quod in corpore morti obnoxio nil eſſet menti propinqvius, magisque affine in quo ſederet. Quodque ea propter in lucido illo vitalique initio ceu diverſorio ſe demerſiſſet Mens, divinitusque annexa fuiſſet usque in vitæ periodum. Cognovit tandem animam mortalem à lapſu deinceps, ita mentem ſuo obtenebrare hoſpitio, eamque cooperire deſidem, atque velut ſoporantem detinere, ut nedum actiones regeret corporales: ſed ita plerumque ipſam mentis præſentiam obfuſcaret, ut nil prorſus expeditè hac vita, quaſi non amplius ſui juris eſſet, agere queat. Cum ſenſitiva & vita copulaſſe mentem conditorem *(Tr. formarum Ortus, n. 81. p. 118.)* aſtruit. Copulari autem non uniri menti eamque penetrare, ſed attingere irregulariter atque ideò perituram ſenſitivam *(n. 81.)* concluſit. Subſterniculum atque hoſpitium animæ immortalis atque immediatum ſyndeſmon declarat *(tr. de lithiaſ. c. 9. n. 32. p. 715.)* anima ſenſitiva jam deinceps à peccato proprietatem vitæ totam ad ſe traxit, & vitæ vinculum cum corpore evaſit. *(tr. Mortis Occaſiones, p. 591.)* Animam ſenſitivam in homine dum brutalem appellitat *Helmont*, *(tr. nex. ſenſit. & ment. n. 13. p. 281. tr. mort. introit. in nat. human. n. 13. p. 514.)* male id habet *Martin. Heer, egregium Helmontii interpretem: (introd. in archiv. archei vital. & fermental. tr. 2. §. 9. p. 104.* quia charactere humano inſignita, aut *ut Helmont (c. l. n. 14.) loquitur:* Anima ſenſitiva in homine radio mentis illuſtrata, quod non usque adeò in brutis eſt obvium. Addidit inſuper *Heer. (c. l. p. 7103.)* Nec abuſus tollit uſum, nec propter aberrationem animæ ſenſitivæ poſt lapſum ejus juſta actio tollenda erat, & deneganda ante lapſum. Utraque anima gliſcebat in aurâ Archei, qui animarum ſubſterniculum erat, *Idem (c. l. p. 100.)* docuit.

§. 98.

Dum vitam balſamum dixit *Paracelſus*, idiotiſmo ſuo indulget. Balſamus veterum ſophorum participat aliquid à vero ac puriſſimo illo vitali ſpiritu, qui ceu medium corpus atque ſpiritum mutuò ſibi invicem unit, ut inter ſe cohæreant, inculcat *Joh. Erneſt. Burgrav. (Biolychn. p. 82.)* Hic balſamus corporis vita & aſtrum eſt, quo corporis membra vitalibus radiis illuminan-

minantur, perinde ac ſolis lumine tota magni machina mundi illuſtrari ſolet, ſuccinit *Joh. Bicker.* (*S.1. Hermet. rediviv. Schol. ad c. 2. & 3. p. 42.*) Adeò in ſano ſenſu accepta hæc theſis attendi meretur, utut hæc diſpliceat *Paracelſi diſcipulo Helmontio*, de quo idem poſſet dicere *Paracelſus* quod *de Ariſtotele Plato: Ariſtoteles* in nos recalcitravit non ſecus atque in matrem pulli geniti: Vid. *Ælian.* (*l. 4. hiſt. var. c. 9.*)

§. 99.

Par pari retulit *Helmontio Scotus ille Sylveſter Ratray* (*adit. ad occ. Sympath. & Antipath. Cauſ. p. 51.*) dum veritati magis conſentaneam Helmontianam quidem ebuccinat, tamen eandem multis haud levibus ſcatere erroribus adhuc non diſſimulat. Primo, *inquit*, hæc diſtinctio (omiſſa ſubſtantia formali) in formam eſſentialem, vitalem & ſubſtantialem inepta eſt, quia omnia formam habentia vivunt & ſentiunt, licet alia obſcurius, alia luculentius, gradus autem rei non infert differentiam ſpecificam, ideoque ſi unum habeat formam ſuſtantialem, alia habere neceſſe eſt. Nam inferendo animalia, quia vivunt & ſentiunt habere formam ſubſtantialem, tunc ſi omnia ſentiant, omnia habebunt formam ſubſtantialem. Secundo dicere formas omnes ſpecie diverſas de novo ſemper creari à DEO (Vid. *Tr. demonſtratur theſis, n. 12. p. 523. ignota actio regiminis n. 48. p. 272.*) & accendi (*tr. de Lithiaſ. c. 9. n. 35. p. 715.*) præter quod contradicit ſacræ Scripturæ, dicendi DEUM ſex dierum ſpatio totum opus creationis finiviſſe: vult DEUM immediatè præſentem eſſe in productione cujusvis muſcæ, apis, crabronis, ſine concurſu cauſæ ſecundæ, confundens modum productionis animæ humanæ, cum productione talium viliſſimorum ex ſterquiliniis productorum. Prætereà dicit formam annihilari per ſe, aut per accidentia, cum tamen neget accidentia poſſe eas producere, & tamen requiritur eadem potentia pro annihilatione, quæ requiſita erat pro creatione. *Hæc Ratray.*

§. 100.

Diſtinctio vitæ in primam, mediam & ultimam, non omnibus ſalivam, quin potius bilem movet. Hanc diſtinctionem *cum Kergeriana* quidam confundunt, inter quos *Gothofr. Voigt* (*curioſ. Phyſ. c. 1. S. 2. p. 5.*) & *Joh. Reiskius* (*Exerc. Hiſtor. Phyſ. de cornu Hammonis, c. 6. §. 5. M. C. D. 2. A. 7. Append. p. 210.*) cum multum inter ſe diſtent, & comprimis quod *Kergeriana* formarum materialium à ſuo corpore inſeparabilitati ſuperſtruatur (Vid. *Kerger. de Ferment. S. 1. c. 4. p. 18.*) *Helmont.* contra (*tr. Magnum oportet, n. 17. p. 125.*) eas quidem non corrumpi, interire tamen profiteatur. Cum vita media

media

media atque ultima verè non ſit vita, *judicat Voigt (c. l.)* & falsò ſupponat animam inanimatorum, meritò eam tanquam merum cerebelli *Kergeriani* figmentum, rejicio, ſtatuens corpora illa, quæ mediam atque ultimam vitam vivere dicuntur, aut nunquam vixiſſe, aut vivere deſiiſſe, adeoque mortua eſſe. Et paulò poſt: *(S. 4. p. 27.)* vita illa media eſt non-vita. Hinc nullæ ejus affectiones nullæ effectiones. *Reiskius (c. l. p. 111.)* hæc opponit: Quantis contradictionibus vita, quam appellabant, media & ultima implicatur? vitam enim operatione omnem definiunt, ſed mediam ultimamque operationibus non vitalibus inſtructam volunt. Siccine vita non vitalis erit, aut operationes non vitales exſeret? Siccine à privatione vitalium operationum ad eas per naturam dabitur regreſſus? Quippe ubi operationes non vitales adſunt, ibi vitalium erit privatio & defectus: ut vel ideo nova hæc ſententia domeſticis Auctorum contradictionibus evertatur. *Hæc Reiskius.*

§. 101.

Interim non inanis eſt illa Helmontii de vita media Philoſophia. Scilicet hic vitæ mediæ qualitates remanere in transmutatis (*Tr. Magn. Oportet, n. 10. p. 122.*) edixit. Tametſi namque cibus omnimoda transmutatione formam ſanguinis acquirat, hic tamen conſervat non obſcura accidentia cibi prioris, quæ ideò ambulant de una materia in aliam *(c. l. n. 4. p. 121.)* ambulatoriæ idcirco illi vocatæ *(n. 43. p. 127.)* Quæ pertinacius vitam ſui mediam conſervant, non facile ab Archeo ſuperantur *(Tr. poteſt. medicam. n. 55. p. 385.)* licet Archeus noſter victor ciborum Archeos ſibi ſubigat: Peregrinorum tamen proprietatatum reliquiæ ſuperſtites manent. Ultima nempè ciborum vita quidem abit: Superſtite media. (*Tr. Magn. Oportet, n. 42. p. 127.*) Manet vita media in Archeo transmutato, non ſecus atque forma oſſis in defuncto homine. *(c. l. n. 8. p. 122.)* Ita tranſeunt in ſanguinem ſapores & odores rerum infracti Propè montes ad Zonam porcus recedente mariſquillis, conchilibus &c. veſcitur, caro ejus ſapit axungiam piſcis *(n. 4. p. 121.)* Suilla eſt ſuilla, licet horridus axungiæ piſcium guſtus remanſerit in vita ſui media. *(n. 10. p. 122.)* Oves Johtyophagæ in India, inde piſces redolent. In Galliæ parte la Provence Roſmarinum; in noſtris ſerpillum in tractu Sueviæ Albecenſi allium & alliariam. *Joh. Dan. Horſt, Phyſ. Hippocr. Diſc. 7. th. 8. p. 49.)* Herbarum odor & ſapor quibus veſcuntur vaccæ in lac & butyrum transmigrat. Ita & vis elaſtica & purgatrix in lac, quod de muliere & capra elaterio paſta noſter *Hippocrates (6. Epid. ſ. 5. n. 31. p. 279.) Fr. Valleſ. (in h. l. col. 664.)* cui adde *Joh. Nic. Pechlin.* (*Exerc. de Purgant. c. 4. p. 54.*) Ita ſæpè videmus in urina lactantis pueri ſubſiſtere odores rerum quas nutrix aſſum-

ſit, puta oleum aniſi, macis &c. ad illum finem nutrici propinantur. (*Helmont. c.l.n.48.p.128.*) Plura *infra*(*l.2. Tit.2. §.65. & Tit.8. §.43.ſq.*)

§. 102.

Ex iſta vita media earumque proprietatibus in corpore remanentibus profluxit Magnum illud *Helmontianum oportet.* Oportet, (*ait Tr. Magn. oport. n.10.p.121.*)prorſus eſt neceſſarium, quo vitæ mediæ qualitates remanent in hanc mutato. Eo namque niſi conceſſo nulla erit medicaminum poteſtas, ut neq; morborum occaſio. Nil enim felicius operatur ad ſanandum, quam quod per ſui transmutationem penitiſſime intravit, & proximè unitum eſt illi, quod ſanari debet. Vocat ergo magnum oportet neceſſariam remanentiam proprietatum vitæ mediæ in alito & conſtituto.(*c.l.n.22.p.124.*) Unde ad mortis inteſtinam calamitatem ſe deveniſſe gloriatur *Idem* (*c.l.n.1.p.121.*) Conſequens ideò proclamat eſſe eandem vitæ mediæ reſiduitatem de cibis & potibus judicari tributos & ſpinas, quæ terra à prævaricatione erat proferendo. (*Geneſ. 3.v.18.*) Alioqui tribuli & ſpinæ, *commentatur*, quatenus plantæ, ſunt creaturæ ad uſum & ornatum mundi, ante lapſum factæ. An boni & accurati commentatoris titulum hic ſibi vindicet *Pyroſophus* Theologis judicandum offero. De tribulis autem & ſpinis Helmontianis *alibi* (*Exerc. de Dolore* §.74.) ago. Si igitur Archeus & anima ſenſitiva, ut in ſtatu integritatis, ſub animæ immortalis regimine, quod eleganter iterum (*c.l.*§.*10.p.106.*)expreſſit *laudatus Mart. Heer*, aſſumta conficere & absq; remanentia qualitatum ambulatoriarum (*vitæ mediæ vid. §.præc.*) ulla transmutare poſſet, nec aura ejus per Idearum impreſſionem deturpatio aut abalienatio invidiſſet. His vero dotibus deperditis occaſiones morborum in naturam humanam introierunt, ſed non impune, cum Archei debilitas etiam ut non venenorum, ita & medicaminum vitæ mediæ proprietates frangere & ſubire valeat, ut hæ tribulos & ſpinas corporis humani eradicent penitus, aut ſaltem eorum proterviam ſubjugent, & temperent. Addo & hoc ſi vita media mixtorum ab Archeo ſuperari poſſent & ſubigi ingeſta omnia eſſent alimenta, nullaq; darentur medicamenta. Et ſi contingat medicamenta nutrire in tantum non medicamenta, ſed alimenta dicenda ſunt. *Vid. Arnold. Senguerd.* (*l.6.introd.ad Phyſ.c.2.p.475.*)

§. 103.

Partem unam ſenſu vita deſtitui poſſe, reliquo corpore ſalvo & incolumi, & è contra ſuperſtite vita unius membri corpus reliquum mori. *Joh.Marc.Marci* (*p.4. Philoſ. vet. reſtitut. ſubſect.3.p.404.*) dictitat. Hic vero quoad prius partes in principales & minus principales ſummo neceſſitatis jure diſtinguendæ,

de

de poſterioribus verum erit effatum, neutiquam de prioribus. Opponis *ex Helmont.* (*Tr. Sedes animæ, n. 2. p. 229.*) Sæpe aliquis conciſo vultu, & capite velut imminuto mortem adeſſe ſibi teſtatur, cujus tamen cor tepore & pulſu ſuo animam adhuc præſentem promittit. Idque dudum in agonizantibus eſt quotidianum. Deſponſa retulit *Idem* (*c. l. n. 3. p. 230.*) cujus tempora ſphærula plumbea penetrarat, caputque cadaver tenue conciſum ac plane frigidum. Juxta cor tamen tepor & pulſus notati. Item ſtatua quædam cecidit è ſublimi, in verticem mulieris, ſic ut ferè binis digitis totus cranei vertex, cerebrum depreſſerat obiiſſe cenſa eſt: Sex tamen horis, pulſus in utroque brachio exilis erat, fuitque à pluribus notatus. Sed ex una eaque fatiſcente & debili perfectæ vitæ præſentia incongrue concluditur. Anima in exilium proſcribenda non amplius ad clavum vitæ ſedebat. Umbra vitæ, non vita, erat. Et forſan motus cordis & pulſus non amplius motus naturalis, ſed convulſivus reputandus, à debili cordis & fibrarum tenſione. Illuſtriora exempla in brutis & hominibus vide ſis *infra.* (*l. 2. Tit. 5. per totum*) De minus principalibus partibus *Marci* dictatura facilè admittitur, ſed iterum cum diſcrimine, ſi ſint externæ, quod in Gangræna & Sphacelo toto die deprehendere licet. Quod ſi internæ, in confiniis mortis verſari quis dubitabit?

§. 104.

Contra ſuperſtite uno membro, totum corpus fato devoveri poſſe, quis inter ſanos *Marco* aſſurget; Id verò ut probet, manifeſtum eſt in utero, qui exſectus vitæ motusque indicia non ſemel exhibuit: *Vid. infra* (*l. 2. Tit. 5. §. 30.*) quin etiam longe poſt mortem partu fuit ſolutus. Oſtendit *Helmont.* (*Tr. vita multiplex in homine, p. 579.*) qui iſtum uteri monarchatum aſtruxit (*Tr. ignota actio regim. n. 43. p. 270. Tr. Deliram. Catharri, n. 63. p. 361. Tr. de Concept. n. 12. p. 454.*) quia ſcil. poſt mulieris mortem prolem adhuc enititur (*Tr. ignot. actio regim. n. 46. p. 271. Tr. de Flatib. n. 16. p. 337. Tr. de Concept. n. 16. p. 454.*) Oſtendi quoque, *pergit Helmont.* (*p. 579*) vivere quidem lieniformem quandam carnem inter ſecundinas & acetabula uteri obnatam: ejusque vitam ſibi propriam, ſic, ut non vivat vita matris aut fœtus: Sed quadam promiſcua, non quidem vita ſenſitiva, quanquam vegetetur vi quadam vitali: non autem animæ cujusdam herbaceæ aut vegetantis favore. Carnis lieniformis quidem meminit (*Tr. Fluxus ad generat. p. 581.*) dum ſcribit: Culina Embryonis præparatoria, in carne lieniformi, qua utero adhæret ſecundina, exercetur. Vitæ propriæ autem mentionem in iſto recenſu ſubticuit. Tandem quoque venis ſuam à morte hominis adhuc permanere vitam, qua multos dies ab obitu

perſonæ, cruorem in ſe detentum à coagulatione præſervat, & hactenus vita quadam illuſtrat. Quapropter venarum eſſe aliam vitam, qua nedum vivant: Sed & in vita ipſum cruorem conſervent. Loca quæ ſanguinea mortuo corpore non coagulari prodidit *infra (l. 2. Tit. 7. §. 17.)* cito. Poſtremo & demonſtravi vitam quandam peculiarem muſculis ineſſe cum facultatibus ſenſitiva & motiva, per quam ſe tendunt pavido ſpaſmo omnes adſenſationem mortis. Ut patet in Tetano, rigoribus & convulſionibus in quibus tàm in vivis, quam à morte muſculi moventur invita voluntate etiam poſt vitæ extinctionem.

§. 105.

Sed hæc ipſa *Marci* & *Helmontii* opinio vix veriſimilitudine illuſtrabitur. Si in genere reputemus, vitam corporis eſſe partium, & quæ his ſit anima, etiam illi aſſiſtat. Peculiaris namque vita, animam peculiarem ſignat. Multiplex vita, multiplicem animam præſupponit, & requirit. Et ſi ex motu poſt mortem vita ſingularis concludenda, Capiti, Cordi, Ventriculo, Inteſtinis, Sanguini (*Vid. l. 2. Tit. 5. §. 7. 16. 22. 30. 55. &c.*) talis aſſignanda, atque ita privatarum vitarum phalanx, & conſequenter animarum corpori dabitur. Etſi partes illæ peculiari vita inſtructæ, cur non perennat illa, ſed aliquando paucis â morte momentis, aliquando aliquot horis, rariſſime diebus aliquot exſpirat? Si vivunt, ubi reliqua præter tantillum motus umbram vitæ operationes conſpicuæ, quale & unde his alimentum in corpore jam putrere incipienti, aut mox putredini ſubjiciendo. Longe aliter ſe res habet in pilis & unguibus, quorum unicuique ſua eſt anima, (*Conf. l. 1. Tit. 1. §. 30. & Tit. 20. §. 3. & 10.*) idcirco vitam corpore vita functo ſervant, & quamdiu juſtum alimentum his ſuppetit, augentur & creſcunt.

§. 106.

Quod in ſpecie ad uterum in vivente *ipſe Plato* (*in Tim. f. m. 301. B.*) vulvam matricemque in fœminis animal avidum generandi definivit, quando procul à fœtu per ætatis florem, aut ultra diutius detinetur, ægre fert moram ac plurimum indignatur, paſſimq; per corpus oberrans (vid. amicularum noſtrarum de uteri excurſu fabulam in ipſo fundari *Platone*) meatus ſpiritus intercludit, reſpirare non ſinit, extremis vexat anguſtiis, morbis denique omnibus premit. Hanc de motu animali figmentum vocabat *Ludov. Mercat. (l. 2. de Morb. Uter. c. 11. p. 586.)* Sed & aperto ſtatim poſt internecionem uteri ſinu, undoſum ac teſtudineum motum ſæpe vidit *Guilh. Harveus*, (*Exerc. de Gen. Animal. 68. p. 292.*) qualis in ima parte cochleæ aut limacis dum repit, conſpicitur, quaſi uterus eſſet animal in animali, motumque proprium exerceret. Præterea non inficior

cior hiſtorias â Medicis relatas partus poſt mortem matris excluſos *(Evolv. l. 1. Tit. 9. §. 6.)* declarantes. Sed dubitatum *infra(c. l. §. 18.)* ac diſceptatum gravidas tales revera mortuas, ſed intra orcinos cancros, ut illa *Apulejo* adoptem poſitæ, ultimo naturæ conatu fœtum exturbarunt. Quod ſi revera mortua humorum in utero conflictus & fermentatio fœtum ad egreſſum ritè poſitum, quod maximè neceſſarium, excuſſerunt. *(vid. ibid.* §. *19.)* Caro lieniformis inter ſecundinas & acetabula uteri obnata *Helmontio* absque dubio uteri placentam ſignat. Obtinuit autem in homine id nomen propter ſimilitudinem, quam refert cum arte facto libo, aut pane rimas ducente. *(Nicol. Hobboken Anat. Secundin. human. artic. 2.* §. *4. p. 14.)* Circularem, ſed inæquali circumferentia deſcripſit *Th. Barthol.(Cent. 1. Hiſt. 61. p. 104.)* quocirca & Epatis uterini nomen obtinuit, *(Jac. Back. Diſſ. de Cord. Alloqu. ad Lect. p. 46.)* quamvis & inde etiam dictum aliis videatur, quod placentæ & caruncularum tale munus exiſtimarit, quale Epati atque mammis vulgo tribuitur *juxta Guilh. Harv. (Exerc. de Gener. Animal. de Placent. p. 369.)* Jecur, *inquit*, eſt organum nutritivum corporis, mamma infantis, placenta Embryonis. Videtur igitur *Helmont.* placentam humanam nunquam ſpectaſſe aut ſaltem inſubide. In reliquis animalibus vero quamvis caro illa colore, mollitie, laxitate, raritate, craſſitie ſit humanæ ſimilis, at magnitudine, poſitione, figura, numero admodum diſſimilis *(Hieron. Fabric. ab Aquapendente p. 1. de Fœt. Format. c. 3. p. 4. Harv. c. l. 370.)* Carnis verò non figuræ ſimilitudo *Helmontio* patrocinium ſuggerere poterit. Eſt enim caro hujus placentæ, *aſtruente Adriano Spigelio, (p. 1. de Fœt. Format. c. 3. p. 5.)* lienis parenchymati prorſus ſimile, cui pollicem premit *Jac. Back. (c. l.)* apud quem & ob ſimilitudinem Chorii pancreas audit. Quod vero carnem inter ſecundinas & acetabula obnatam appellat, non accuratè ad Anatomicorum fidem loquitur, cum ſecundinam maximam partem conſtituat placenta & acetabulorum nomen æquivocatione apud Profectores laboret. Acetabula in omnibus animalibus non ineſſe *Harveus, (c. l. p. 373.)* advertit; in muliere non invenias: neque in aliis ullis (quod ſciam, addit) quibus una duntaxat carnea moles ſive placenta obtigit. Rationem aut αὐτοψίαν qua vitam iſtam probaret aut demonſtraret reticuit *Helmont*, forſan quia pranſam paratamque non habuit. Id certum eſt ſecundinam non eſſe matris, ſed fœtus partem, ut *Jac. Back. (c. l. p. 47.)* à quo & cum quo vitæ poſſeſſionem illam conſequi, extra omnem dubitationis aleam poſitum.

§. 107.

Quod ſanguis in venis poſt mortem non coaguletur, ſed fluiditatem ſervet

vet ſuam, id peculiari vitæ venarum neutiquam aſcribendum. Dixi de hac venarum facultate *infra (l. 2. Tit. 7. §. 15. 16.)* hujusque phænomeni cauſa eſt, quod ſit in loco naturali & proprio, quodque aëri ad eundem acceſſus non detur. Nec muſculorum vita rationibus *Helmontianis* ſtabilietur, quod homo cum totali virium extinctione moriens relinquit ſuum cadaver generali Tetano. Aſt ubi violenta abripitur morte eſt ejus cadaver flaccidum. Unde di- dicit *Helmont. (Tr. de Flatib. n. 14. p. 337.)* vitam quandam ſenſationem & motum ſ. Blas eſſe in carne præter voluntarium. Vita illa nimirum venena & mortem cum extinctione apprehendens utrinque tendit tendines. Abſente ſc. in animali ſenſu, motus nunquam in actum deducetur. Et cum muſculus ſolus ſit membrum exſecutivum motus voluntarii & nervus delativum imperii voluntatis *(Helmont. Tr. de Lithiaſ. c. 9. n. 119. p. 732.)* non tamen facile probabit præter hunc alterum motum ineſſe ſibi proprium, ut diſtinguit *(c. l. n. 129. p. 733.)* abſente anima iſte niſus eſſet evanidus, ut id inficietur *Helmont. (Tr. de Flatib. n. 16. p. 337.)* ſi vivunt à morte muſculi adhuc, cur non calent, cur non nutriuntur, cur demum maculis? cur maculis vibicibus devenuſtati fœtent & putreſcunt? Quæ deſunt ſupplet *(l. 2. Tit. 5.)*

§. 108.

Inquiſivi in vitam, mortis conſideratio reſtat. Hujus contemplationem inculcare poſſet illa philoſophiæ *à Pythagora, ſecundum Hieronymum (ad Ruffin.)* prolata definitio, dum ſcripſit. Primus *Pythagoras* dixit, Philoſophiam meditationem eſſe mortis, & quotidie de carne corporis nitentem educere animæ libertatem. Inculcat eandem Philoſophiæ deſcriptionem *apud Platonem (in Phædone f. m. 204. â) Socrates*, quare ab omnibus ferè illa *Platoni* aſcribitur. Factum id *â Macrobio (l. 1. in Somn. Scipion. c. 13. p. m. 52.)* dum ſcribit: *Plato (in Phædone)* dicit mortem Philoſophantibus appetendam, & ipſam Philoſophiam meditationem eſſe moriendi. Non ita ſcite mihi in latium traducta videatur, cum *ap. Platon.* lego μελέτην τῦ θανάτυ meditationem mortis, quod omnes interpretes, commentatores & Platonici approbant. *Plato* duas hominis mortes novit, *pergit Macrobius*, unam animæ, animalis alteram: Sed ipſius quoque animalis, hoc eſt, hominis duas aſſerit mortes, quarum unam natum virtutes alteram præſtent. Homo enim moritur, cum anima corpus relinquit ſolutum lege naturæ: mori etiam dicitur cum anima adhuc in corpore conſtituta corporeas illecebras, philoſophia docente, contemnit & cupiditatum dulces inſidias reliquasque omnes exuitur paſſiones. Et paulo poſt: Hanc mortem dicit *Plato* ſapientibus

appe-

appetendam: illam vero, quam omnibus natura conſtituit, cogi, vel inferri vel accerſiri vetat. *Platoni* Philoſophia eſt mortis meditatio, exponit *Marcus Marci, (Philoſ. reſtitut. p.3. ſubſ. 5. p. 267.)* non, quæ corpus anima privat; ſed quæ animam â vita ſenſitiva & paſſionibus abducit, & ad vitam pure intellectualem diſponit. *Add. Anton. Santorell. (Poſt Prax. c. 17. p. 50.)*

§. 109.

Duplex eſt vita, accedit *Damaſcen. (Dialect. c. 3.)* Naturalis, ſecundum quam vivimus, & electiva, qua præſentem vitam impenſius affectamus & retinere ſtudemus. Duplex item mors: Naturalis (θάνατος φυσικὸς), qua eſt animæ & corporis ſeparatio; & Electiva (προαιρετικὸς), qua præſentem vitam præ futura, ad quam tendimus, ſpernimus. *Add. Cœl. Ludov. Rhodigin. (l. 16. lect. antiqu. c. 26. col. 872. & l. 29. c. 8. col. 1622.)*

§. 110.

Meditationem mortis naturalis etiam philoſophiam dicendam non unus è Philoſophis aſſeruit. *Flumen illud eloquentiæ Cicero (l. 1. Tuſcul. quæſt.)* ſequentia ſuggerit. Tota Philoſophorum vita commentatio mortis eſt. Nam quid aliud agimus cum â voluptate, id eſt, â corpore, cum â re familiari, quæ eſt miniſtra & famula corporis, cum à Republica, cum à negotio omni ſevocamus animum? Quid, *inquam*, tum agimus, niſi animum ad ſeipſum advocamus, ſecum eſſe cogimus, maximeque à corpore abducimus? Secernere autem à corpore animum ne quidquam aliud eſt, quam emori diſcere. Quare hoc commentemur, disjungamusque nos à corporibus, id eſt, conſveſcamus mori. Omnium clariſſime Damaſcen. (*c. l.*) Philoſophia eſt meditatio mortis Electivæ & naturalis. O ſalutaris hæc definitio & monitio, etiam illo ſenſu, ut ultima & poſthuma meditemur, & vivamus morituri, iterumque victuri.

§. 111.

Quicquid ſit, quamvis hos ſapientes mortis Phyſicæ meditatione occupatos deprehendas, Phyſicam tamen ἀκρίβειαν circa mortis ſcrutinium exhibere nemo profitebitur, omninò verò moralem. Nec placet illa mortis diſtinctio *Magno J. C. Scaligero, (l. 3. Poëtic. c. 10. p. 226.)* Qvum mors ſit vitæ privatio, ea fit per ſeparationem animæ à corpore, neque enim verum eſt, quod ajunt *Platonici*; ſeparationem eſſe duplicem, unam quam dicunt eſſe animæ à corpore, aliam quæ ſit corporis ab anima per mortem. Verum hæ meræ picturæ ſunt garrientium, æque enim alterum ab altero ſeparari dicitur, non

enim fit quemadmodum, qvum abſtrahimus intellectu accidentia â ſubſtantia, aut ſubſtantias ab eo quod appellant Philoſophi, Hic & Nunc. Sed corpus ubi ſemel ſine anima eſt, fit cadaver. Ecſtaſis autem ſit poteſtatis tantum, non autem eſſentiæ. *Hæc Scaliger.*

§. 112.

Dum *Senecam* forte evolvo in (*Epiſtolas*) ſummo acumine & rara eloquentia ſcriptas incido, & imprimis *(in 55.)* ubi iſta ad *Lucilium ſuum:* uni morbo, quaſi aſſignatus ſum, quem quare Græco nomine appellant neſcio. Satis enim apte dici ſuſpirium poteſt. Brevis autem valde & procellæ ſimilis impetus eſt, intra horam ferè deſinit. Quis enim diu exquirat? omnia corporis incommoda aut pericula per me tranſierunt. Nullum mihi videtur moleſtius. Quidni? Aliud enim quicquid eſt ægrotare eſt: hoc eſt animam agere. Itaque Medici hanc meditationem mortis vocant. Qualis fuerit iſte ſuſpirii morbus *Hieron. Mercur.* (*l. 6. Var. lect. c. 26.*) ſollicitum habuit, ὀρθόπνοιαν vix dicendam cernet, cum ajat *Seneca* intra horam deſinere conſveviſſe, illa vero diutius protrahebatur. Ipſam itaque δύσπνοιαν vel cordis palpitationem ſtatuendam reſtat, cum in ea non modo graviſſima anhelandi difficultas, quaſique ſuſpiratio, verum etiam præſentaneum mortis periculum ſit. Adeoque elegantiores quosdam latinos diſpœnam ſuſpirium dixiſſe aſſeruit *Hieron. Mercurial.* (*l. 2. Lect. Patavin. c. 5. p. 200.*) Nam, *inquit iterum*, Philoſophus: Quis enim diu exſpirat? itaque miratur hoc loco *Mercurialis*, cur ajat *Seneca*, medicos malum hoc mortis dixiſſe meditationem. Maluiſſet ille exercitationem, cum profiteatur *ipſe Seneca*, nihil aliud eſſe ejusmodi ægritudinem, quam animam agere. Hæc, cum non ſine *Mercurialis* encomio recenſuiſſet, Aſthma fuiſſe recenſuit *Iſaac Pontan.* (*Collect. ad Macrob. l. 1. de Somn. Scip. c. 13. p. 625.*) ἄσθμα fuiſſe cenſuit, nam ut *Celſus* (*l. 4. de Remed. c. 4. p. m. 194.*) diſerte, ἄσθμα eſt cum vehementior eſt ſpirandi difficultas & ſpirare æger ſine ſano & anhelitu non poſſit. Hinc ſibi ſuam vocem & mentem eruiſſe ſibi videtur tali emendatione: Modulationem mortis vocant. Modulationem mortis quam ſignate dixerit funeſtum illum reciprocumque Spiritum velut κύκνειον ἆσμα â Martiali celebratum comprobatum comprobaverit:

Dulcia defecta modulatur carmina lingva
Cantator Cygnus funeris ipſe ſui.

§. 113.

Ab Aſthmatis nomine abſtinuit *Seneca*, ne barbara voce fœdaret patrii ſermonis nitorem. Interim aſthma latinum nomen non habet, *teſtatur Caſp. Hoffmann.* (*l. 3.*

(l.3. inſtit. Med. c.79. §.3.p.413.) Bene mihi vertiſſe videtur ſuſpirium *Seneca*, & elegantius forte quam Anhelationem Alii, *ut Cœl. Aurelian.* (*l.3. tardar.c.1. p.m.71.*) Ex Sus namque & Spiro compingitur, & ſus, vetus vox, motum cœlum verſus ſignificat, ut & *ap. J. C. Scalig.* (*l. 1. de cauſ. L. L. c. 34. p.75.*) à quo ſuſum, quod ſurſum modo dicimus. Inde *ap. Plautum* (*Ciſtellar. a.2. ſ.3. v. 78.*)

Quid nunc ſupina ſuſum in cœlum conſpicis?

Ubi vide *Fried. Taubmann.* (*p.456.*) & *Gerh. Joh. Voſſ.* (*Etymol. L. L.p. 150.*) ſuſpirium igitur eſt, juxta *Gabriel. Humelberg.* (*comment. in Apul. de Herb. c. 41. p. 149.*) ſpiritus & anhelitus difficultas, & ſuſpiratio anguſta, difficilisque. Suſpirare autem, *ſecundum Franc. Valleſ.* (*in l.7. Epid. Hipp. hiſt. 6. col. 739.*) Spiritu magno & raro uti. Ad ſuſpirium medicamenta exhibet *Plin. ſecund.* (*l.2. de R. M. c. 2. f. 35. a.*) morbum non exprimens, & ονσον Græcis dici, Trochiſcoſque πρὸς τὸν σόνον deſcribit, ad pectoris auguſtias facientes. Refert huc Herbæ Bugloſſæ ſuccum cum melle datum *Apuleji* (*de Herb. c.41. p. 147.*) & Herbam Baſilicam. (*c.228. p.302.*) Non mirum autem meditationem mortis hunc morbum Medicos vocaſſe, cum alia nomina & circumſcriptiones morborum mirabiliores excogitarint; *E Plinio* ſaltem (*l. 7. c.50.*) applico huc illud: eſt etiam aliquis morbus per ſapientiam mori. De quo quædam *Caſp. Calder. de Hæredia* (*Feral. ad tun. Anti-Theſ. ſtat. 5. p. 388.*) multa vero *Caſp. à Rejes*, (*camp. jucund. quæſt. Elyſ. qu.100. p. 1243. ſq.*) ut neque *Senecæ*, (meditationem mortis) ita neque *Plinii* morbum apud alios ex Antiquis, Autores, quales tandem fuerint, facile leges. Nil vero veſani accidit *Senec. Sapientisſimi* Medicis dum Aſthma meditationem mortis appellarunt, ſiquidem aſthmate corripi ſit animam agere. Et cui non mortis meditatio in mentem veniret, quando aſthma ſtatim velut injecto laqueo minatur præfocationem toto acceſſu & quidam aliquando toto triduo ſuffocationis metu laboribus & ſudoribus inter mortem agonizent, quale exemplum tradidit (*tr. Aſthma & Tuſſis n. 22. p. 290.*) *J. B. Helmont.* ſemper equidem tales inter agonizantes reputatos ab Aſtantibus, audivi, nec unus eo animo, quo *Seneca* fuit, qui ut (*l. c.*) de ſe ſcripſit: Ego in ipſa ſuffocatione non deſii cogitationibus lætis ac fortibus acquieſcere. De hac *Senecæ* invaletudine *Juſt. Lipſ.* (*in not. ad hanc Senec. Epiſt. p. 474.*) quæſivit, utrum Aſthma ſ. ſpirandi difficultas in hoc impetu eſt; Et minus quam orthopnœa in brevitate. Id vero ipſi utpote extra Medicinæ lineas conſtituto condonandum. Ignoravit Aſthmatis convulſivi hiſtoriam, forſan etiam nomen, quod

ſuis coloribus egregio penicillo delineavit *Th. Willis (de Morb. Cereb. c. 12. p.m. 218.)* Fruatur interim *Helena* ſua *Mercurilis*, debaſiet etiam *Lesbiam* ſuam *Pontanus*, per me licet. *Pontano* equidem ſuppetias fert *(c.l.) Celſ.* dum propter anguſtias pulmonum, per quas Spiritus evadit ſibilis elidit, & imprimis *Caſp. Hoff. (c.l. §. 4.)* ſibilum adeo neceſſarium reputat, ſiquidem aſthma eſſe debet. Ante enim quam fiat aſthma non eſt, ſed diſpnœa. Quocirca ἄσθμα quaſi ᾆσμα cantus ipſi dici videtur. *Heſychius* exponit per σύρισμα fiſtulationem fortaſſis *(ex Hipp. 7. Epid. hiſt. 28. p. m. 314.) cui συριγμὸς ἐν φάρυγγι. Add. Anut. Fœſ. (in not. ad h. l. p. 316. & in œconom. Hipp. p. 601. & p. 642.)* Quid Aſthma aliud, quam reſpiratio anheloſa & rara, iterum *Fr. Valeſ. (in l. 6. Epid. Hipp. ſ. 4. h. 4. col. 624.)* & Aſthmaticos ſuſpirioſos & anhelatores, promulgavit *(l. 23. c. 7.) Plin.*

§. 114.

Sed ad penſum redeo. Quid mors ſit, non ita unanimes deprehendes Phyſicos & medicos. Quid ergo? Mors nulla? Rei nullius? infit *Martin. Kerger. (ſ. 1. de Ferment. c. 6. p. 46.)* Annon quotidie moriuntur plantæ, arbores, inſecta, piſces, aves, quadrupedes, & eheu, ipſi homines? Sic eſt, & quod mireris, ita moriuntur, ut tamen vivant. Etenim, *(pergit, p. 47.)* quoniam animæ ſive formæ à ſuis corporibus ſeparari nequeunt, nec operari omnino deſinunt, etiamſi mortua videantur, manifeſtum eſt, vitam adhuc eſſe præſentem. Gratulatur ſibi mirè de hac hypotheſi novo lumine Phyſicam & Medicinam illuſtraturus Autor. Interim non advertit vitæ gradus ab ipſo confictos ad mortem tendere. Si namque ultimæ vitæ deſcriptio *ſupra (§. 95.)* data evolvatur, & ad eandem ſpectare certam magnitudinem, figuram, ſitum, ordinem, numerum, ſaporem, odorem aliasque qualitates communes, & proprias operationes v. g. vim purgandi, calefaciendi &c. confitetur, quis non videt has omnes tandem perire & annihilari, & ſi quis hos vitæ gradus admittat, eosdem viam ad mortem eſſe fateri cogetur. Reſuſcitationes, quibus hanc ſuam opinionem ſtatuminare annititur, aut è trivio petitæ & proletariæ, adeoque fabuloſæ, aut chymicæ, experientiæ raro aut nunquam reſpondentes, imaginariæ & phantaſticæ, nec ad ſcopum collimantes. Mentio quarundam *infra (l. 2. Tit. 10. §. 114. ſq. & l. 3. Tit. 4. §. 11. ſq.)* inſtituta & explorata.

§. 115.

Ariſtoteles raro mortis mentionem Philoſophiæ ſuæ inſeruit, ut id non immerito miretur *Nobiliſſ. Dn. D. Erneſt. Gotth. Struve, (Diſſert. Inaug. de Mort. Theor. Med. Th. 1. p. 6.)* his verbis: Sunt, qui Philoſophiam appellant meditationem

nem mortis. Ita ſanè *Stagyrita*, de reliquo abſolute Philoſophus appellatus, non eſſet tam inſigniter Philoſophus: Quia mortis planè oblitus videtur, uno ſolo loco vix obiter mentionem faciens. Niſi potius temporis rerum edacis vitio hoc eſſe factum interpretemur, ut *de libro*, quem inſcribit *de Adoleſc. & Seneſt. vita atque morte*, illud interierit, quod hoc membrum poſterius tractat. Neque enim facile crediderim, quod illis, quæ de duplici interitu ignis ibidem differit, arduum hoc negotium condignè abſolvere ſperaverit. Cæterum vita *Ariſtoteli (l. de Reſpir. c. 18.)* eſt manſio nutritivæ animæ: Mors verò & corruptio, eſt hujus caloris extinctio, ſed potius ejusdem negatio. Quod & expresſis indicat *(l. de Juventute & Senectute, c. 4.) Philoſophus.* Mortem etiam putredinem dixit quandam & caloris interioris refrigerationem *(ſ. 4. probl. 9.)*. Quæ verò de duplici ignis corruptione habet Philoſophus (*l. de Juvent. & Senect. c. 5.*) mortem concernere, easque cauſas μάρανσιν & σβέσιν omnes fere Philoſophi mecum interpretantur.

§. 116.

Si Peripateticos excutias, mors his privatio, aut privativum quid eſt. Vita habitus; mors privatio. Vita eſt actus corporis; mors illius in corpore privatio. Vita eſt, eſſentialiter eſſe viventis; mors, non eſſe viventis. Placet nequaquam *Martin. Schoock, (Tr. de Nihilo, c. 28. p. 115.)* Si voluerimus accuratè loſophari, mors in communi conſiderata, privatio vocari non poterit. Nam ut omnis privatio ſupponit potentiam in ſubjecto, habetq; reſpectum ad habitum; Conſtet autem, qua vegetabilia, qua animalia, excepto ſolo homine per mortem ſic deſtrui, ut nullam potentiam ad vitam retineant, deſtructo totaliter vitæ ſubjecto: certe non poteſt (licet Philoſophi vulgo ſic loquantur) mors cenſeri vitæ privatio, ſed potius ejusdem negatio, morte vitam annihilante, & ad ſtatum nihili redigente. At ratione hominis habita, cui accidentalem vitam ultimo judicii die, per reunitionem animæ rationalis cum corpore reſtituendam eſſe certum eſt: aliqualis privatio hic attendi poteſt, non ea quidem, quæ includat potentiam naturalem (ſic enim per naturæ vires reſurrectio mortuorum posſibilis foret) ſed ſolummodo potentiam obedientialem in ordine ad abſolutam DEI potentiam: Cujus habita ratione, ut occurrit in homine mortuo non contradictio ad reſurrectionem, notari quoque poteſt privatio aliqua, quod posſibile ſit per abſolutam DEI potentiam homini mortuo vitam reſtitui. Sive quod DEUS homini mortuo hanc accidentariam vitam reſtituere queat: æque facile atque ei è nihilo contulit ſuum eſſe, vivere & intelligere. Quoniam vero ad accidentariam hanc vitam *(vid. ſupra §. 79.)* pertinet,

ipſum corpus, ex cujus unione cum anima rationali eadem reſultat, non poteſt non quoque in reſurrectione mortuorum homini tale corpus reſtitui, quale dum viveret vitam hanc accidentatiam, in hoc mundo circumgeſtabat. *Hæc ille.*

§. 117.

Epicurus στέρησιν αἰσθήσεως, ἀνεσθητάν mortem definivit. Bonum omne ac malum in ſenſu eſt, ſenſus igitur privatio mors eſt, profitetur (*Epiſt. ad Menoc. ap. Diog. Laërt. l. 10. p. m. 786.*) & hanc illi, qua mortem generaliter privationem vitæ dici valeamus, prætulit *Gaſſend.* (*c. l. p. 524.*) Sanè cum vita nihil aliud eſſe videatur, quam aliquis motus; neque mors aliud, quam aliqua quies, ejusve motus privatio, unde & flammam vivam & aquam vivam donec moventur dicimus & utramque mortuam, dum is ceſſat abeſtque motus, idcirco donec facultas ſentiens motus ſuos obit in corpore vivere animal dicimus; dum non obit, mori ſive mortuum eſſe. Argumentum petit porro hujus definitionis ex ſomno, qui, ut dici ſolet germanus, eſt imago mortis, qui hujusmodi dicitur non à privatione cæterarum vitæ functionum ſed ab illa ſolum, quæ ſentiendi eſt. Non nequicquam autem ſomni memini, *philoſophari pergit Gaſſend.* (*c. l.*) quatenus non modo *Epicurus*, ſed pene etiam cæteri Philoſophi omnes utcunque varia de natura colligationeque animæ cum corpore ſenſerint, pro ſuis tamen principiis, eandem eſſe cauſam tam ſomni, quam mortis, ſecundum magis & minus ſolum differre exiſtimarunt. Opium forſan ſumſerat, cum hæc diſſereret *nobilis ille Philoſophus*, mentisque ſtupore occupabatur.

§. 118.

Paracelſo (*l. 1. de Vit. Long. c. 2. p. 839.*) eſt diſſolutio mortalis ab immortali, quæ ubi accidit, tunc demum moritur corpus. Hic à Corroſivis hujus duxit originem (*c. l. c. 3. p. 840.*) Tribuit eidem etiam hoc Paradoxon *Thom. Eraſt.* (*p. 3. Diſput. de Nov. Paracelſ. med. p. 141.*) quod morbus hominem quendam interiorem generet, & quod homo ille, qui mortem obit, internus ille ſit. Citat *librum de morb. Phyſiognom.* in quo contendit, morbum quemlibet integrum eſſe hominem, corpusque habere inviſibile, & corpus eſſe microcoſmi, imo microcoſmum exiſtere. Id verò *habetur* (*l. 2. de Podagr. p. 585.*) ubi de Phyſiognomia morborum agit & ſequentia ſuggerit: *Es iſt zu wiſſen, daß eine jegliche Kranckheit ein Menſch iſt, und hat einen unſichtigen corpus, und iſt ein corpus Microcoſmi, und auch Microcoſmus ſelbſt.* Idque Exemplo Icteritiæ declarare nititur. Mortem vero his definivit: (*l. 5. de Reb. Nat. p. 891.*) *Der Tod des Menſchen iſt nichts anders, als ein Ende des Tagwercks, ein Hinnehmung der Luſt, eine Verſchwindung des Balſams, und eine Ausleſchung des natürlichen Lichts,*

Lichts, und eine groſſe Separation der 3. Subſtanſen Leib, Seel und Geiſts, und eine Hingebung wieder in ſeiner Mutterleib.

§. 119.

Morbus & Mors etiam *Helmont.* (*Tr. Ignot. Hoſp. Morb. n. 40. 41. p. 394. & n. 90. p. 404.*) conſtat materia & efficiente, non ſecus atque reliqua naturæ entia. Vita humana, (*tradit. Tr. Blas human. n. 23. p. 147.*) ipſi eſt lux formalis, & modo ipſa anima ſenſitiva lucida, adeoque hujus exſufflationem mors è veſtigio ſequitur. Quia animæ ſenſitivæ involuta eſt mens immortalis hominum, quæ à morte avolat, pereunte altera. Mortem ideò nil aliud eſſe, quam vitæ extinctiorem, *alibi* (*Tr. ign. hoſpes morb. n. 8. p. 391.*) concludit. Vita evaneſcit, dictitat, (*Tr. Phyſ. Ariſt. & Galen. Ignar. n. 16. p. 41.*) per modum luminis pereuntis. Et Vulcanus, cum ſit quædam vitalis aura, evolat. Utrumque ſine corruptione ſui, & corpus quod vita deſtituitur, proprie eo ipſo non corrumpitur, licet defectum vitalis balſami mox corruptio ſubſequatur. Diſcontinuitate etiam lumen illud perit, quod exemplo ſuſpenſorum (*Tr. Blas hum. n. 24. p. 147.*) declarat. Docuit idem *Martin. Heer,* (*Tr. 2. Archiv. Arch. p. 97.*) *non inglorius Pyroſophiæ Helmontianæ adſertor & emendator*, diſſerens: Morbus eſt Ens conſtans cauſis ſuis primordialibus in nobis tendens ad diſpoſitionem corruptionis & deſtructionis noſtræ integritatis vitalis, ad quam ſi hæc attigerit, ſequitur virium labefactatio, lucisque extinctio, quæ eſt mors ipſa, vitæ privatio cauſata ac dependens à cauſis ſuis poſitivis morbificis. Et *alibi* (*Tr. 9. p. 334.*) Syncope nihil aliud eſt, quam mors minitata, quanquam imperfecta. In morientibus autem eſt Syncope prolongata ſeu terminans in ipſam vitæ privationem propter Spiritus vitalis pleniſſimam & totalem exſolutionem finaliter.

§. 120.

Pro poſitivo ente etiam habuit quondam mortem Gentilitas. Pertinet huc fabula de morte ad tumulum *Alceſtidis* ab *Hercule* correpta & penè interſtincta, quam ad hujus verſus illuſtrationem protulit *Luc. Joh. Scappa* ex *Zezzis Commentario in Lycophronem.* Et ita *Herculem* mortis domitorem agnoſcit *Alcmena* mater *in Senecæ Hercule œteo* ad finem (*v. 1945.*)

Agnoſco, agnoſco victum eſt Chaos
A ſtyge nate redis iterum mihi
Fractaque non ſemel eſt mors horrida.

Hæc *Caſp. Barth.* (*in Papin. Stat. l. 3. Sylv. 1. v. 172. p. 288.*)

§. 121.

§. 121.

Feceratid etiam noſtra memoria ſuperiori ſeculo *Dn. D. Auguſt. Hauptmann, Fautor & Amicus, dum viveret colendus*(*in Epiſt. præliminari tractatui de viva mortis imagine præmiſſa, & Francofurti Anno 1650. in publicam lucem emiſſa, quam poſtmodum Tr. de Thermarum Walckenſteinenſium natura & uſu Anno 1657. p. 160. inſeruit.*) eamque animalculum vivum declaravit. Mors naturalis (deſcribit eandem *l. c. p. 178.*) eſt omnium minutisſima & ferme inviſibilis beſtiola atque infenſisſimus vermiculus, qui ex ſubtilisſimo excrementi genere corpus ſuum minutulum aſſumit, quo crasſius enim eſt excrementum, eo etiam evidentius ex illo generatur inſectum; tenacisſimæ autem eſt vitæ, quia ex conſtantisſimi principii excremento, vid. Salino eandem capit, quia in ſale omnia animantia, ut & cœteræ res cunctæ vitam ſuam atque vigorem fulciunt, & eo ſe corrumpente, totum poſtea corrumpitur compoſitum. Pollicem huic preſſit *noſter Paulin.*(*Tr. de Mort. verminoſ. §. 8. p. 13.*) & peccatum originale & mortem entia realia, nec aliter quoad prius poterit, cum impoſſibile ſit accidens ſubſtantiam producere proclamat. *(§. 81. p. 173.)* Superſtruxit huic Paradoxo ſuam Pathologiam animatam *Optimus Præceptor, artisque noſtræ Profeſſor accuratisſimus, Dn. D. Chriſtian. Lang.* quam in Collegio privato exponentem Lipſiæ audivi, cujus etiam encomia & laudes his ebuccinat *Paulin.* (*c. l. §. 60. p. 124.*) Manducit fumi fucique neſcia veri cupidos ad naturæ & ſapientiæ ſcrinia omnes ejus divitias pretioſiores pandens. Ipſa habet vitæ mortisque claves. Amplexus eadem exoſculatur alibi (*Cynograph. ſ. 4. c. 8. §. 1. p. 183.*) Ego rem ſalvam eſſe putarem, ſi aſſereret quispiam *Hauptmannum* cauſam ponere pro effectu. Adeoque vermes ut plurimum cauſare morbos, & conſequenter mortem, quamvis non negandum, vermes etiam aliquando non eſſe cauſam, ſed productum morbi, comprimis in ulceribus, vermesque non tam in corpore naſcantur, quam ab extra eidem ſe ingerant. Ideoque ſi mors inſectum, excluſa generatione æquivoca, ex ovo orietur, cujus cauſam efficientem peccatum originale & præterea nil aliud, declarandum Antihelmonticum autem hic non dari & locum habere dolendum quam maximè.

§. 122.

Oho! clamas fortè, num tu ignoras mortem? perorat, & quærere pergit *Paulin.*(*de Mort. Verminoſ. §. 8. p. 13.*) at dic mihi quid mors ſit? talis enim mors, quæ aut ſeparatio animæ ſit à corpore, aut ceſſatio omnium actionum, revera purum putum figmentum Scholaſticum, modo intelligas tres diſtinctos vitæ gradus *à Cl. Kerger.* ſolidè & perſpicuè traditos. Talem mortem

non

non dari, etiam *Excell. noſter Joh. Lud. Hannemann*, (*in Phœnic. Bolan.* §. 4.) voluit. Scripſerat *Cothurnatus Seneca* (*Troad. act. 2. v. 395.*)

Poſt mortem nihil eſt, ipſaque mors nihil.

Sed alio ſenſu. Explicat *Tertullian.* (*l. de Reſurrect. Carn.*) nihil eſſe poſt mortem *Epicuri* Schola eſt. Ait & *Seneca*, omnia poſt mortem finiri, etiam ipſam. Addit idem *Seneca Epicuri ſectator:* Mors nec bonum nec malum eſt. Id enim poteſt aut bonum aut malum eſſe, quod aliquid eſt: Quod vero ipſum nihil eſt, & omnia in nihilum redigit, nulli nos fortunæ tradit. An mori ſit nihilum *Martin. Schoock*, (*Tr. de Nihil. c. 28. p. 110.*) diſputavit. Qui *Paulinio* aſſentiuntur, mortem qualis deſcribitur, ibidem dari non aſſerunt, mortis tamen exiſtentiam penitus non negant, qui namque mortem verminoſam deſcribere, & probare potuiſſet. Quæ *biga Senecarum* protulit, ſecundum *Epicuri* idiotiſmum accipienda ſunt, juxta cujus hypotheſin: *Mors omnia finit.*

§. 123.

An autem mors finis ſit, cujus gratia nati ſumus, *ut Poëta*, quem *Euripidem Philoponus* cum aliis voluit (*vid. Joh. Ludov. Havenreuter. in Comment. l. 2. Phyſ. Ariſt. c. 2. p. 155.*) ejus ſenarium inſertum fuiſſe cuidam operi, quod injuria temporis intercidit, cum in iis, quæ nunc extant non reperiatur, ſuſpicantur *Conimbricenſes* (*in h. l. p. 283.*) *ap. Philoſophum* (*l. 2. Phyſ. c. 2.*) ſcripſit, qui de mortuo adeptus eſt finem, cujus cauſa factus eſt. Sed hic riſum movit Philoſopho, cum non omne ultimum ſit finis, ſed optimum. Varias confixit hic finis diviſiones *Franc. Piccolhom.* (*Comment. in h. l. p. 267.*) qui ſi commodum erit evolvendus. In Poëtæ defenſionem aſſerunt quidam *Ariſtotelis* ſententiam (*l. 4. Metaph. c. 16. t. 22.*) mors metaphorice dicitur finis, congruunt autem Poëtis metaphoræ, & ſic varii Poëtæ Latini, Græci & Etruſci mortem nuncuparunt finem. Reſpondit his *Piccolhomin.* (*c. l. p. 268*) id non defenſioni Poëtæ conducere, quod addidit finem cujus gratia nati ſumus. Placet *Havenreuteri* diſtinctio, qua finem facit duplicem, alterum ἔσχατον ultimum cujusque actionis & operationis; Alterum τὸ οὗ ἕνεκα, cujus gratia inſtituitur actio & operatio, ac dicitur cauſa finalis. Mors eſt quidem finis & extremum, ſed non cujus gratia homo generatur. Siquidem non eſt optimum quid, ſed quatenus vitam deſtruit. eſt quiddam malum, & propterea non eſt cauſa finalis.

§. 124.

Recentiores variè pariter ea circumſcribunt & definiunt mortem. Ca-

 lidi

lidi innati à cauſa morbifica ſuppreſſionem *David van der Beck*, (*Experiment. circ. rer. nat. princip. p. 322.*) oppreſſo à cauſa morbifica calido innato primo in Corde, ſecundo in Sanguine muſculorumque ventriculis habitante motore ac principe omnium actionum animalium, neceſſe eſt, neceſſe eſt ipſas actiones omnes ceſſare, adeoque animal mori, antea (*p. 238.*) philoſophabatur. Definitio tamen iſta verius morbi, quam mortis reputanda, cum in hac non calidi innati ſuppreſſio, ſed ſuffocatio contingat, neque cor primo illam patiatur, ſed ſanguis cum aliis partibus & viſceribus, hoc modo namque cor non eſſet ultimum moriens. Nec hæc definitio morti violentæ quadraret, quippe quæ cauſam morbificam non agnoſcit. Verius mortem *Kenelm. Digby* (*Diſſ. de Plant. Veget. p. 13.*) eſſentialem corporis diſſolutionem proclamavit. Mortem defectum vitæ ex ſeparatione animæ & corporis *Henric. Kipping.* (*l. 7. inſtit. Phyſ. c. 4. §. 14. p. 281.*) perhibuit, vitalitatis privationem *Isbr. à Diemerbrœck*, (*l. 1. de Peſt. c. 9. p. 43*) Animam à corpore in morte ſeparari indubium, adeoq; mortem animæ à corpore disjugationem (*l. adv. gent. c.*) pronunciavit *Arnobius*. Et hæc definitio ſoli homini competit. Mors ergo brutorum dijudicat *Helmont.* (*Tr. vita, p. 585.*) digna non fuit vocabulo mortis, quæ extinctionem, & annihilationem luminis, non autem ejusdem ſeparationem, cum ſeparati conſervatione includebat. Mortis initium in ipſa corporis noſtri conſtitutione (*c. 13. v. 18. comment. in h. l. n. 2. p. 586.*) *Joh. de Pineta* concludit.

§. 125.

An corpus anima relinquat, an animam corpus, hodie in quæſtionem venit. Non putandum, *dictitat. Theod. Craane* (*Diſſ. de Hom. c. 1. p. 2.*) corpus humanum mori, quod mens à corpore recedat, ſed ex eo potius, quod corpus recedat à mente. Et *alibi* (*c. 156. p. 765.*) ſtatuendum, ex eo nos mori, quod corpus ab anima recedat, hoc eſt, tunc animam à corpore diſcedere, quod illud ineptum planè eſt ad animæ ſervitia præbendum, ita ut anima eo amplius uti nequeat, ad ſua imperia diſtribuenda; jam ſuo tempore adnotavit *Ariſtot.* (*l. de Reſpir. c. 17.*) Animalium bronchias & pulmones deſiccari, obdureſcere & terreſtres fieri. Organa quædam ſunt adeo (ad vitam) neceſſaria, ut eorum deſtructionem protenus ſequatur Spirituum extinctio, interveniente minimi temporis ſpatio, diſcurrit *Fr. Baco Verulam.* (*Sylv. Cenſ. 4. Exper. 400. col. 839.*) Probant id abunde vulnera viſceribus Cerebro, cordi &c. illata. Accurate igitur *Joh. Carol. Roſenberg.* (*p. 2. Rhodolog. c. 33. p. 315.*) Non in ſolo nativo calore, nec humido radicali, nec mutuis horum operis & reactionibus, ſed & idonei Ellychnii, fibrarum optima

con-

conſtitutione, vita conſiſtit: quod fibroſum ellychnium, ſi omninò foret inconſumtibile aut ſaltem reparabile conſtantiſſima vitalis caloris in humido daretur prolongatio ac perpetuatio. Parum autem intererit, anima an corpus relinquat, an corpus animam. Animæ optimo jure id dabitur negotii, cum Spiritus ſit, comprimis cum ipſa ſacra aſſerant ſpiritum redire ad DEUM, quem eundem corpori largitus eſt. Sufficiat dixiſſe hanc partium hominis eſſentialium bigam unitam diſſolvi idque mortis nomine venire.

§. 126.

Triplici modo vitam finiri crediderunt Veteres Philoſophi, & in his *Plato*, tradidit *Claud. Salmas. (de Ann. Climacter. p. 759.)*, naturali, fatali, & fortuito ſ. violento. *Servius (ad. l. 4. Æneid.)* ad illum verſum:

Vixi, & quem dederat curſum fortuna peregi.

Fortuna, *inquit*, non natura, nec fatum. Natura cui ultra centum & viginti annos conceſſum non eſt, fato cui nonaginta anni, hoc eſt tres Saturni curſus exitum creant, niſi fortaſſe aliarum ſtellarum benignitas etiam tertium ejus ſuperet curſum. Fortuna, id eſt, caſu, qui ad omnia pertinet, quæ extrinſecus accidunt, ut ruinæ incendia, naufragia, venena. Fatum hic agnoſcit Aſtrologicum *(Subjicit Salmaſ. p. 760.)* Quod ſi ita eſt, cœteri duo modi ab aſtris non pendebunt, naturalis & fortuitus, ſive caſualis, ſed ſolus fatalis. Sed hæc inſcita ſunt, & Mathematicorum ſententiæ contraria, qui omnes exitus vitæ ab aſtrorum decreto deducunt, item Philoſophorum, qui nullum inde arceſſunt. *Plato ipſe*, cujus hæc diviſio eſt per εἱμαρμένην, id eſt, fatum longe aliud intellexit, quam γένεσιν ſive fatum Aſtrologorum. Tria ille *(in Timæo)* facit genera leti. Unum, quod κατὰ φύσιν accidit; alterum, quod κατὰ εἱμαρμένην, tertium, quod κατὰ ἐξανάγκης παθήματα. Hi ſunt violenti exitus, qui βιαιοθανασίαν inducunt, & per vulnera, incendia, ruinas, naufragia, ſuſpendia, venena eveniunt. Caſus in his, ſive fortuna plurimum poteſt. Fatalis exitus propriè de eo dicitur, quem morbi faciunt, quia quadantenus homini congeniti ſunt, & fato debitum terminum imponunt. Is vero, qui ſecundum naturam accidit, neque morbum habet cauſam, neque caſum violentum, ſed ſenectutem ipſam & defectum vitalis ſubſtantiæ. Quo autem ſpectat αὐτόματος θάνατος; Hunc â naturali & fatali ſeparat *Jocob. Guther. (l. 1. de jur. Man. c. 3. p. 10.)* quod non â caſu, ſed â fortuna, & meditato conſilio proficiſcatur. Animadvertit igitur in *Agellium. (l. 3. c. 1.)* qui αὐτόματον θάνατον quaſi naturalem & fatalem interpretabatur mortem, cum debuerit violentam ac temerariam intelligere. Tumultuari-

um mortis genus *Apulejo (l. 1. Metamorph. p. 87. ubi & vit. Philipp. Beroaldi not.)* vocatum, de quo iterum *Guther. (c. l. c. 10. p. 62.)*

§. 127.

Stoici volunt ſenectutem fieri, & inde mortem διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ ἔλλειψιν ob defectum caloris innati. Cœterum *Plato, pergit Salmaſ. (p. 762.)* non hanc aut illam cauſam affert defectionis animalis & φθίσεως naturalis, ſed ſolutionem compagis. Ut enim in machina ex genere αὐτομάτων, ubi axiculi, orbiculi, funiculi, & alia quibus movetur, fatiſcere incipiunt, primo langveſcit motus, deinde etiam ceſſat cum laxiora facta ſunt, aut tempus exiit motionis, quod ab artifice ex dimenſo acceperat. Idem & noſtri corporis compagi ex tot organis μηχανικῶς plane contexti & compoſiti accidit. Sed *Plato* ejus compaginationem & texturam ut navis eſſe vult. Quod cum illuſtret *Salmaſius* prolixius, ipſum, ſi lubet, evolve. Recte igitur *Renat. Carteſ. (de paſſion. Anim. p. 1. art. 6. p. 2.)* ratiocinatur: Mortem nunquam accidere vitio animæ, ſed ſolummodo, quod quædam ex principalibus partibus corporis corrumpitur; & judicat porro corpus hominis viventis differre tantum à corpore hominis mortui, quantum differt horologium, aut aliud automatum, cum recte diſpoſitum eſt, & in ſe habet principium corporale motuum, quorum gratia elaboratum eſt, cum omnibus, quæ ad ejus actionem requiſita ſunt, ab eodem horologio vel alia machina, cum rumpitur & principium motus ipſius agere ceſſat. En Platonizantem *Carteſium!*

§. 128.

Mortem in naturalem & violentam diſtinxit διχοτομίας procus *Ariſtotel. (l. de Reſpir. c. 17.)* Violenta ipſi eſt, quando principium extrinſecus fuerit. Secundum naturam autem quando in ipſo, & partis conſiſtentia ex principio talis, ſed non adventicia aliqua paſſio. In plantis igitur ariditas, (ἄυανσις) in animalibus autem vocatur ſenectus. Mors autem naturalis dicitur, arbitratu *Henr. Maji (Synopſ. Phyſ. vet. nov. tr. 4. p. 1. c. 2. ax. 9. p. 113.)* non quod ſit de naturæ inſtitutæ principio, ſed quod ſit de naturæ deſtitutæ imperio & immutabili lege conſequatur naturam corruptam. Hinc etiamſi arbor vitæ è Paradiſo hodie nobis adeſſet, non tamen immortalitatem cauſaret. Quia mutata eſt recipientis conditio. Factus eſt nimirum homo alterius generationis, corruptæ naturæ, & longæ alterius vitæ Syndesmo conſtructus, perhibet *(c. l. p. 586.) Helmont.* Ratione Ætatis tria eſſe gene-

genera mortis, acerba, immatura, naturalis. Acerba infantum immatura juvenum, naturalis ſenum, *Iſidor.* (*l. 2. orig. c. 2.*) perhibet. *Jacob Guther* (*l. 1. de Jur. Man. c. 12. p. 73.*) Tradunt *Magiſtri Talmud-Cod. Berachos.* (*Fol. IIX. col. 1.*) *recenſente B. Joh. Ad. Scherzer.* (*Progr. 5. p. 51.*) nongentos & tres mortis eſſe Species, ſubjunguntque, graviſſimam omnium eſſe ſtrangulationem vel anginam, ſvaviſſimam vero oſculum.

§. 129.

Manu ducit nos illa mortis Ariſtotelica diſtinctio ad illam Paracelſicam, qua (*l. 6. de Nat. rer. p. 896.*) ubi in uſum medicum revocanda ſunt Cadavera, inter mortua & occiſa non ſine ratione diſtinxit. *Sehen wir an einen Menſchen der da ſtirbt eines natürlichen prædeſtinirten Todes, was iſt weiter an ihm nutz oder gutes? nichts, allein mit ihme in die Erden, den Würmern zu, dann es iſt ein fauler Cadaver, und gehört unter die Erden: das aber mit einem getödeten Menſchen, welcher durchs Schwerdt oder dergleichen Tod gefallen iſt, nicht alſo zu verſtehen iſt, ſondern an dem iſt all ſein Leib nuz und Gut, und mag zu einer gar köſtlichen Mumia bereitet werden.* Plura infra (*l. 3. Tit. 2. §. 154. ſq.*) *Add. Annym.* (*fund. med. rec. jact. p. 210.*) Ita & capillos vivis abſciſſos â mortuis differre mox (*l. 1. Tit. 1. §. 11.*) demonſtrabitur.

§. 130.

Mortuum autem corpus Cadaver dicitur, de quo jam *ſupra* (*§. 1. ſq.*) philologica quædam ſparſa, quæ Phyſica & Medica reſtant jam pertexenda veniunt. An mortuus homo ſ. Cadaver ſit verus homo, apud Philoſophos controvertitur? Mortuus homo, quanquam figuræ formam habet eandem, tamen homo non eſt. (*Ariſtot. l. 1. Hiſt. Animal. c. 1.*) Cadaver hominem mortuum dixeris, ſimpliciter hominem appellare non poſſis. (*Severin. Boëth. de l. 4. Conſol. Philoſ. Proſ. 2. p. m. 103. Joh. Stobæus, Loc. commun. c. 121. p. 657.*) Æquivoce hominem cadaver proclamavit diverſis in locis (*l. 4. Meteor. c. 12. 2. de Anim. c. 1. t. 8. l. 1. Polit. c. 2.*) *Ariſtotel.* Aſtipulatur *Andr. Libav.* (*de Cruentat. Cad. p. 339.*) *Joh. Conr. Dannenhauer,* (*Colleg. Pſychol. Diſp. 6. Theor. 2. p. 168.*) corpus ἄψυχον corpus humanum metaphoricè exprimere docuit. Inde etiam partes cadaveris partes æquivoce dici concludunt v. g. carnem, *Ariſtot.* (*l. 2. de Gen. Animal. c. 1.*) *Andr. Libav.* (*p. 1. ſingul. p. 260.*) manum amputatam, *Joh. Marc. Marci,* (*p. 1. Phil. vet. Reſtit. ſ. 5. p. 41.*) oſſa, *Scaliger.* (*Exerc. 6. ſ. 12. p. 38.*) *Caſp. Barthol.* (*libell. 4. inſt. Anat. c. 1. p. 365.*) *Isbr. à Diemerbroeck.* (*l. 9. Anat. c. 1. p. 769.*) Oculum, *Joh. Fernel.* (*l. 1. de Abd. Rer. cauſ. c. 4. p. 20.*) Et quis quæſo

cadaver hominem declararet, cum ſit altera pars hominis eſſentialis tantum, adeoque non totus homo.

§. 131.

Si, quid cadaver ſit, quæras? De fructibus putrefactioni obnoxiis *Scaliger.* (*l. 1. de Plant. p. 242.*) iſta: Qui è propria forma excidere, ut putrefacti, ii non ſunt amplius in ulla fructuum differentia: Sed cadavera ſunt fructuum, & corpora modo naturalia. Diceret & hinc forſan corpus naturale ingeniorum apex. Non differt autem à corpore vivente in eo, quod ex ſe & ſua craſi habet; ſed ſolum juxta rationem vitæ influentis, quam in animali dum viveret habebat, eaque ratione carnem ſeu os æquivoce dici volebat *Ariſtoteles*, propterea, quod præter naturam propriam, quam ubique retinet, rationem partis organicæ includit: quæ non niſi in vivente eſſe poteſt, ratiocinatur *Joh. Marcus Marci (p. 4. c. l. ſubſ. 3. p. 405.)* in cadavere eadem accidentia, eadem dimenſio, eadem figura, aut ſi hæc non vetera illa, ſed nova, à quo obſecro agente producta? vel cujus cauſa? quærit *Sim. Simonius, (Diſp. de Putred. contra Th. Eraſt. com. 137. p. 277.) Ego hanc difficultatem illis (ſpecie corpus mortuum à vivo differre putantibus)* objicio, diſcurrit *Heerbord*; *(Philoſ. Nat. p. 50.)* Ac ſolvant ſi poſſunt, quomodo in morte ac corruptione hominis poteſt corpus mortuum diſtingui ſpecie à vivo, ſi ſit & maneat idem numero corpus hominis vivi & mortui? poteſtne diverſitas ſpecifica ſtare cum identitate numerica? hoc eſt de fide, quod eodem numero corpore ſimus reſurrecturi, & tamen illud ibidem corpus mortuum, quod reſuſcitabitur in vitam diſtinguetur ſpecie à ſe ipſo, quomodo hæc conſiſtunt? certe quæ diſtingvuntur ſpecie, ea quoque diſtingvuntur numero. Quod vero de corpore, verum id extra omnem dubitationem etiam de partibus verum erit. Nos unum argumentum dabimus, cui reſiſti non poſſit, arbitratur *Petr. Petit. (l. 3. de Nat. & Morib. Anthropophag. c. 14. p. 144.)*: Si nihil eſſet in cadavere hujus quod fuit in vivente, ac ne materia quidem, ſequeretur cadaver CHRISTI in ſepulchro non fuiſſe perſonæ divinæ conjunctum; Siquidem eadem caro, eadem oſſa, quæ verbum aſſumſerat, non erant ibi amplius, ſed ſpecie & genere, ac numero diverſa. Eritque falſum, quod Theologi ſummo cum conſenſu docent: quod DEUS ſemel in incarnatione aſſumſit, nunquam dimiſiſſe.

§. 132

Contrarium quidem ſuſtinet *Scaligeri* acumen. (*Exerc. 6. ſ. 12. p. 38.*) Dixerat *Joh. Fernel.* (*c. l.*) vita excedente ſingularum partium unaquæq;, os, nervus, caro, ſuam ſibi formam retinet, & quod tum ſuperat os, verum os eſt, non homony-

monyma, ut oculus mortuus, (hic enim propria inſtrumenti ratione orbatus eſt,) ſed ſimplici & illi peculiariter tributa appellatione. Eique tum ſua ſpecies eſt, â nervi, â carnis & aliarum ſimilarium formis diſtincta. Hunc igitur confutare aggreditur *Scaliger*, aſſerendo, ſententiæ huius abſurditatem ſic deprehendere licet: Una eſt in vivente forma, qua unum eſt. Os Cæſaris viventis vivum eſt. Auctum enim fuit ſuo tempore, & nunc etiam alitur. Ubi Cæſar erit Cadaver: abierit forma. Tunc corpus illud non erit id, quod nunc, hoc eſt numero. Ergo neque partes ejus: quæ unum erant per id, per quod illud unum erat ens, & tale aliquid ens. Vulgi ſenſibus id videtur, at vivens, & non vivens, genere differunt ac diſtant. Caret igitur cadaveris os ea forma, qua erat vivens. Caret etiam fine. Nullum enim officium ut prius. Non eſt igitur idem. Quas objectiones cum annexis, expendit *Joh. Sperling, (Meditat. in Scalig. 17. Effat. 1. p. 465.) Scaligeroque* ſequentia reponit: Oſſa (addo & alias partes, quin totum cadaver) conſiderat *Fernelius* tripliciter (α) quatenus miſta ſunt, (β) quatenus oſſa (γ) quatenus animata. Poſt mortem tertium tollitur, manente primo, manente ſecundo. Primum manet, quia elementa manent ad tempus conjuncta, eo modo, eo ordine, eodem ſitu, quo in viventibus. Secundum manet, quia forma oſſium partialis manet, ergo diſcedat anima, forma communis; manent tamen formæ partium, à quibus peculiare eſſe peculiares obtinent partes. Rationem, quam de fine affert, parvam admodum, imo nullam reputat, *(p. 466.)* & acute reponit *(p. 467.)*. Nonne idem homo poſtquam diſceſſit ab officio? Extremum quid officium eſt, externa cauſa finis: eſſentiam rerum non ingreditur. Non mutatur eſſentia mutato fine aut officio; Sicut nec mutatur mutato Efficiente. Negat præterea exemplo Petri & Pauli ea, quæ numero differunt, ſpecie differre. *(p. 470.)*

§. 133.

Ariſtotelis mentem, ad quam provocat, expendit an *Scaligero* faveat *(p. 471.)* & eundem tres claſſes conſtituere aſſerit, *(p. 473.)* quarum prima manus, oculos & alia inſtrumenta complectitur: Secunda, carnem, oſſa & reliquas partes ſimilares continet: tertia terram, ignem & cætera elementa, habet. De primis pronuntiat (*Ariſtoteles*) apertè, æquivocè oculum mortuum eſſe oculum; manum mortuam, manum. Inſtrumenta enim extra uſum nihil ſunt. De ſecundis id minus aſſerit; minimè omnium de tertiis *Petr. Petit. (c. l. p. 143.) Scaligeri* rationem falſa hypotheſi niti, nempe unicam tantum eſſe formam oſſis aliarumque partium corporis humani, qua ſcilicet in gradu viventis conſtituuntur, *Petitus* vero quidem unam formam principalem animam, qua eſt vivens admittit, ſub-

ſubjungit tamen huic formam miſtionis, qua os & aliæ partes perficiuntur. Aliud igitur ipſi eſt aliquod corpus, quod erat vivens, non eſſe amplius vivens; aliud, non eſſe idem corpus. Loca *Ariſtotelis*, quibus in mortuo omnia eſſe ὁμωνύμως dicit, ait eſſe accipienda eo ſenſu, quo idem (*.Meteor.*) docet eum ignem, qui proximè lunari globo eſt ſubjectus vocari ignem, licet non ſit; Et *Alex. Aphrod.* non prædicari univocè id nomen de illo ſuperiore, & iſto inferiore, quo utimur. Gemina huic fere habet *Petr. Laurenberg.* (*Anat. Corp. Hum. Exerc. 12. §. 21. p. 482.*) Si (poſt animam exſpiratam) conſideres formam corporeitatis oſſis, per quam os eſt os & non cutis, perque quam os à cute & carne diſtinguitur, (idem enim dat eſſe & diſtingui,) illa ultimæ formæ (animæ) ſubordinatur, quæ ea ceu inſtrumento utitur, quæque, abolita anima, os in ſua eſſentia & perfectione obſervat. Si *Helmontium* audias, (*tr. Magn. oprrtet n. 11. p. 132.*) manet media vita in Archeo transmutato non ſecus ac forma oſſis defuncto homine. *Thomas* (*p. 3. qu. 50. art. 5.*) philoſophatur corpus hominis & cujuscunque alterius viventis, licet non ſimpliciter; ſecundum quid tamen idem manet poſt mortem; quia eſt idem ſecundum materiam, non autem idem ſecundum formam ſ. ſpeciem, quam ſententiam etiam amplectitur in alma Salana fideliſſimus (*Diſp. Phyſiol. de forma corporeitatis materiæ primæ coævа §. 40.*) *Dn. D. Wilhelm. Zeſchius, Præceptor olim fidelisſimus.*

§. 134.

De forma Cadaveris in diverſa aguntur Philoſophorum & Medicorum ingenia. Corpori ſuam inſtare formam, quam formam corporeitatis vocant Scholaſtici eamque materiæ coævam aſſerunt, ejusque propugnatores *Joh. Dun. Scotus*, (*in 4. Sentent. Lombard. diſt. 11. qu. 3. art. 2. f. 59. ſq.*) & reliqui Scotiſtæ, in trivio natum. Qui his delectatur, conſulat, *Joh. Pontium* (*Curſ. Philoſ. Scotiſt. de Anim. Diſp. 1. qu. 3. p. 724.*) & quos ille citat. Hos debellare contendunt Thomiſtæ, & qui his eos aggregat Iſenitæ *cit. Pontius.* Examinavit è Thomiſtis & rejecit hanc corporeitatis formam *Franciſc. de Oviedo* (*Curſ. Philoſ. Thomiſt. Phyſ. contr. 3. p. 2. §. 1. n. 8. p. 159.*) & *Laudatus Zeſchius*, (*c. Diſp. §. 14. ſq.*) Ego probabilius cenſeo, judicat *de Wiedo*, formam cadaveris non eſſe ſpecialem aliquam formam, ſed omnem formam immediate ſuccedentem viventi dici Cadavericam, dum illius figuram externam materia retinet, quam habebat in viventi. Quod ſi ſemper eadem appareat, quia quod præcipue ſenſibus ſentimus in cadavere ſunt accidentia, quæ remanent ex præcedenti forma, quæ neque ab illa in conſervari dependebant; neque cum cadaverica apponuntur, & ita remanent in compoſito, quo usque ab aliquo extrinſeco agente corrum-

pan-

pantur. Quod ſi quis contrarium defendere nitatur dicere tenetur, in his omnibus occurrere ſemper aliqua accidentia, tum ex his, quæ remanent ex forma viventis, tum ex aliis advenientibus, eadem ſemper in omni corruptione viventium ejusdem ſpeciei, quæ ad ſpecialem formam cadavericam diſponunt, licet alia ſimul his adjungantur, quæ neceſſaria non ſunt ad illam formam ſpecialem introducendam, conducunt tamen ad expulſionem diſpoſitionum formæ viventis, & conſequenter ad hujus corruptionem. Eandem neque Metaphyſicam, neque Phyſicam, neque Mathematicam eſſe demonſtrat *Benedict. Perer.* (*l.5. de Comm. Rer. Princ. c. 16.p.319.ſq.*) & exſibilat. Modo tricæ reſecentur, nulla eſt in hoc difficultas, nam datur quidem ratio, & conceptio corporis, hoc eſt forma metaphyſica, ut ratio ſubſtantiæ & entis; atverò phyſicè loquendo cum nullum ſit corpus ſub præciſo eſſe corporis, ſed ſub eſſe vel elementi, vel mixti, vel viventis &c. certè nulla datur forma phyſica corporis. Dices datur eſſe corporis phyſicum, ergo & forma Phyſica hujus eſſe conſtitutiva; reſpondeo, negando, dari eſſe corporis phyſicum præciſè, ſed talis corporis. Igitur eadem forma quæ conſtituit tale corpus, conſtituit etiam rationem corporis. Et his litem hanc dirimere conabatur *Honorat. Fabri* (*l. 2. de Hom. Prop. 46. n. 6.p. 260.*) Qui ubi de forma oſſis, carnis, nervi &c. in cadavere quæritur ad formas partiales recurrit, quæ ipſi non proprie dicuntur viventes, ſed ratio illius eſſe cui forma vivens deinde accidit. *Conf. Euſtach. à S. Paulo* (*Philip. p. 3. Tr. 1. Diſp. 1. qv. 10.*) Formam autem ſubſtantialem has partiales connectere in vivo aſſerunt, quibus regerit *Sebaſt. Baſſo*, (*l.3. Philoſ. nat. adv. Ariſt. artic. 4. p.234.*) Quod ſi partes mortuæ hoc vinculo non egeant, cur vitæ eguerint?

§. 135.

In morte hominis non eſt nova formæ generatio, ſed formæ mixti relictio. Nec aliquam eſſe putamus formam cadaveris, in quantum cadaver, ſed in quantum mixtum eſt, dictitabat *olim venerandus Præceptor Joh. Zeiſold.* (*in not. ad Gilb. Jachæl. l. 4. inſtit. Phyſ. c. 11. p. 494.*) etiam formam corporeitatis *Scoto* eſſe formam miſtionis *Franc. Suarez*, (*Diſp. Metaph. 15. ſ. 10. n. 12.*) innuit. Formam hanc mixti etiam approbare videtur *Joh. Marc. Marci*, (*c. l. p. 405.*) Sed hac ſententia, quæ duplicem in homine formam aſtruit, alteram animam, formam mixti alteram, unumque hominem numero, duplicem numero Geryonem ſiſtit, non eſt ad palatum *B. Dn. D. Joh. Conrado Danhauer.* (*Colleg. PſychＯlog. Diſp. 1. Controv. 3. p. 14.*) nec mihi aliisque ſolidioris Philoſophiæ baſiatoribus. Expirata anima humana corpori conſtat forma ſua, cum tamen hominis

minis forma deceſſerit, anima ratione prædita, obſervat *Timoth. Bright*, (*in l. 1. Guilh. Adolph. Scribon. Phyſ. p. 11.*) Non anima corpus informat, ſed hominem.

§. 136.

Cadaveris formam relegant plurimi, à quorum parte etiam ſtare lubet. Nec dum avis (homo) moritur, perhibet *Helmont.* (*Tr. Phyſic. Ariſt. & Galen. ignar. n. 13. p. 41.*) eſt quædam cadaveris forma eſſentialis, aut generatio. Omnis ſiquidem generatio in natura clauditur forma eſſentiali, qua cadaver caret, prout & ſemine ac moderatore Archeo. Et *paulo poſt* (*n. 14.*) Per mortem in toto aut in ſingulis, nulla cadaveri forma vel eſſentialis quidditas ſupervenit. Duntaxat (*n. 15.*) quod vitale erat eſt ſeparatum. Erroneum itaque eſto, quod unius corruptio ſit alterius generatio. Siquidem vitæ corruptio ſolum advenit per extinctionem vitalis balſami, vel formæ, ſine nova proinde creaturæ generatione. Fruſtra macerant ſeſe interpretes, ratiocinatur *Henric. Kipping*, (*l. 7. Inſtit. Phyſ. c. 4. §. 14. p. 281.*) quærendo formam, quæ cadaver faciat. Atqui cadaver eſt ens aggregatum, quod ex ſe & per ſe formam habuit, tunc cum erat corporis viventis pars, nunc non habet, cum vitales operationes non habet. Nulla in obitu forma acquiritur, ſed corpus privatur forma, cujus beneficio erat, & erat vivens. Stultitia eſt, memorat *G. B. de Saint. Romain*, (*p. 4. Scient. Nat. c. 21. p. 356.*) aliquam ſibi imaginari cadaveris formam ſubſtantialem, vel formas agnoſcere partiales, oſſium, carnis, venarum, arteriarum, & aliarum ejusmodi rerum ſubjectarum formæ cadaveris, aut ſolarum ſine hac forma: Illuſiones hæc ſunt & Chimæræ. Materia eadem eſt, & omnis quæ accidit mutatio in eo conſiſtit, quod abſente anima rationali, nihil præter materiam ſupereſt. Organa paulatim figuram ſuam amittunt, & compoſitione perdita, ſuam actionem. Et cur formam cadaveris comminiſcimus? cum corpus mortuum dicatur præciſe per hoc, quod forma in eo deſierit. Quousque corruptioni non ſubjacet cadaver, externam habet figuram rectius quam formam, quaſi peculiari gauderet, in tabum non difflueret.

§. 137.

Interim animam aut ſaltem aliquid de anima in cadavere remanere, ſunt qui credunt. Eminet inter hos *Hieron. Cardan.* (*l. 3. de Util. ex adv. ſ. p. m. 727.*) dum ſcribere non erubuit, ſupereſſe animam, ex hoc etiam conjectari licet, quod vitæ portio in ipſis cadaveribus ad aliquot annos durat, abſumitur certe quod liquidum eſt, quod pingue eſt exedunt vermes. At ubi exeſa fuerint & abſumta, qualis in lapidibus & plantis non omnino illuſtribus & manca, quoniam humidum & pinguis ſubſtantia abſunt. Vitam primam huic tribuit

Ele-

Elementorum, ſecundum principium Chemicorum. Illa per putrefactionem ſuccedere autumavit *Joh. Erneſt. Burggrav. (in Biolychn, Tit. Cur. Magnet. & Mumial. Theophraſt. p. 123.)*

§. 138.

Reliquias caloris & humidi non vitalis, ſed elementalis in cadavere ſupereſſe, unde etiam pilorum & unguium incrementa deduxerunt varii (*vid. l. 1. Tit. 1.* §. *26.*) Macularum proventum *(vid. l. 2. Tit. 1. §. 34.)* caloris reliquias in Cerebro *Joh. Marc. Marci*, *(c. l. p. 404.)* introducit, nec calorem putredinalem abominatur *Laur. Joubert.* (*de Peſte c. 4. p. 308.*) Reliquias lucis in demortuis allegat *Th. Bartholin.* (*l. 2. de Luc. c. 4. p. 353.*) quod idem eſt ac ſi vitæ reliquias dixerit, cum vita ſit lux formalis *Helmontio*, (*vid. ſupra* §. *92.*) vitamque conſiſtere in *luce G. W. Wedel.* (*Phyſ. Reform. c. 3. p. 48.*) declaret. Hujusque cum luce Analogiam propalet *Paul. Caſat.* (*Diſſ. 12. de Ign. p. 341.*) quamvis ſpiritus animales de luce participare diffiteatur *Exc. Joh. Bohn.* (*circ. Anat. Progym. p. 299.*) Forſan *(inquit Plotin. l. 2. de Dub. Anim. ap. Cœl. Rhodigin. l. 18. c. 13. col. 959.)* quia corpus animatum non illuminato, ſed calefacto corpori ſimile eſt, poſt animæ demigrationem ſupereſt in eo ad breve vitale veſtigium, quaſi ſub lumine calor; Calor, *inquam*, naturalis ſpiritusque aptus motibus. Ita & *Claud. Salmaſ.* (*ad Enchirid. Epictet. com. c. 1. p. 176.*) Stoici nativum calorem in morientibus ita exhalari ſcribunt, ut aliquanta pars tam calidi nativi, quam Spirituum in mortuis etiam remaneat, qua propriam animam (θερμὸν πνεῦμα illis dictam) ipſius cadaveris poſtea conſtituat. Formas materiales à corpore ſuo inſeparabiles eſſe *Martin. Kerger.* (*Tr. de Ferment. ſ. 1. c. 4. p. 19.*) ut modo dictum, probare ſatagit.

§. 139.

Spiritus diſtinxit *Fr. Baco Verulam. (hiſt. vit. & mort. col. 564.)* in vitales & mortuales. Mortuales minime ſibi continuantur, & ſunt tanquam abſciſſi & circumdati corpore craſſiore, quod eos intercipit, quemadmodum aër permixtus eſt in nive aut ſpuma. At ſpiritus vitalis ſibi omnis continuatur per quosdam canales, per quos permeat, nec totaliter intercipitur. Spiritus mortuales aëri proxime conſubſtantiales ſunt. Spiritus vitales magis accedunt ad ſubſtantiam flammæ. Hic eſt in viventibus; ille in mortuis. In Cadavere ſpiritus frigidos hoſpitari, contendit *Seb. Wirdig. (l. 1. de medic. Spirit. c. 10.* §. *10. p. 31.*) Hi prout in moribundis facultatem habuerunt Spiritus vitales è corpore ejiciendi, ita eandem poſt mortem retinent corporis alterius cujusdam vivi ſpiritus calidos fugandi, necandi, malitiam &

invidiam extingvendi: Et omnis Necromantia, quæ per mortuorum cadavera exercetur, dependet ex ſpiritibus corporum ſeu cadaverum frigidis. Et exinde *colligit*, inveniri poſſet medicina hactenus incognita pro coërcendis ſpiritibus morboſis, enormanticis, copia, caliditate & orgasmo peccantibus. Iſti frigidi Spiritus forſan nigri ſunt & tenebricoſi, cum facultatem habeant extingvendi corporis noſtri ſpiritus radiantes. Spiritus corporis noſtri eſſe natura ſua frigidos *Helmont.* (*vid. l. 2. Tit. 4.* §. *2.*) voluit.

§. 140.

An igitur cadaver ſentiet? Rides otioſè quærentem. Senſum in mortuis ſupereſſe, quin & vitam multis perſvaſum fuit. Mortuos dolere inter Rabbinica commenta, an deliria, referam? Mortuo gravior eſt vermis, quam acus carni viventi, diſſerit *R. Lipmann.* (*l. Nizachon, n. 299.*) idque impiis non piis contingere, quod ex male intellectis *Eſaiæ* (*c. 66. v. 24.*) concluſiſſe, putant. Pluribus id explicatum dedit *Moltherus* (*Theol. judaic. c. 20.*) citatus *ab Henric. Kornmann.* (*p. 8. m. m. c. 45.*) dum ſcripſit: Quando anima â corpore diſcedit, ſecundum Hebræorum doctrinam, ſemper memor eſt corporis, & triſtatur de corpore, utpote in quo habitationem & ſedem habuit ſuam. Et quamvis corpus poſt diſceſſum animæ trunci inſtar jaceat, ſcias tamen, ſi vis verus eſſe Apella, corpus omnia adhuc audire, & ſcire quid in mundo fiat, & quanto ipſum devorant vermes, væ illud ſentit, ac ſi acu pungatur vivens, ideo & vetitum ad cadaver & funus plura loqui, quam quæ ad ejus neceſſitatem & honorem vergunt, ideoque & cœmiteria adeunt ad defunctorum ſepulchra, ut miſereantur viventium, & DEUM pro iis orant.

§. 141.

Nec gentibus id diſplicuiſſe videtur. De oſſibus quædam collecta ſuggerit *Petr. Laurenberg.* (*Exer. Anat. 12. th. 2. p. 460.*) & magna ſuperſtitione cavebatur, nequis ſuorum ſepeliendorum ſanguine calcato manes eorum irritet, diſſerit ad illud *Statii* (*l. 12. Thebaid. v. 36.*)

nec certa facultas
Noſcere, quam miſeri vitent, calcentve cruorem.

Vetus Scholiaſtes Lutatius. (*ap. Caſp. Barth. in h. l. p. 1433.*) Ita defuncti patris membris vetat moleſtus eſſe Hetruſcus, etiam *ap. Stat.* (*l. 3. Sylv. 3. v. 17.*)

Tenet ecce ſeniles
Leniter implicitos vultus, ſanctamque parentis
Canitiem ſpargit lacrymis, animæque ſupremum
Frigus amat.

§. 142.

§. 142.

E quo fonte ſcaturiit, quæ in tumulorum inſcriptionibus ſolennis formula S. T. T. L. ſit terra tibi levis, legitur, aut in cippis VII. literæ ſolebant celari: H. S. E. S. T. T. L. Hic ſitus es, ſit tibi terra levis. (*Eilhard Lubin. Comment. in Perſ. Sat. 1. v. 36. p. 634,*) Quæ è Poëtis colligit *Jac. Pontan.* (l. 4. Progymnaſm. L. L. 66. p. 1142.) & *Mart. Rader.* (ad Martial. l. 5. Epigr. 35. p. 393.) ubi & Latinos à Græcis hanc precandi formulam accepiſſe demonſtrat, illudque elegans *Agathiæ* cavillum appellitat (*l. 3. de Funer. Roman. c. 9. p. 250.*) *Joh. Kirchmann.*

Κούφη σοὶ τελέθοι τέκος ἀντὶ κονίης
Αὐτὴ γάρ σε φένει καὶ χθόνος οὐ κατέεις
Sit levis ô infans uterus pro pulvere, namque
Is cum te condat, non tibi terra opus eſt.

Sepulchro incantato terram gravem mortuis obtingere, locus *ap. Quintilian.* (*Declamat. 10.*) declarat. *Ita Tertull.* (*l. de teſtim. anim. c. 4.*) cujus memoriam cum alicujus offenſæ morſu facis, terram gravem imprecaris, & cineri penes inferos tormentum: æque ex bona parte ſi cui gratiam debes, oſſibus & cineribus ejus refrigerium comprecaris, ut bene requieſcat apud inferos cupis. *Et Senec.* (*in Hippol. Act. 5. v. 1274.*)

Iſtam terram defoſſam premat,
Gravisque tellus impio capiti incubet.

Idem de lapidibus *Tibull.* (*l. 1. Eleg. 4.*)

O tua qui Venerem docuiſti vendere primus,
Quisqvis es, infelix urgeat oſſa lapis.

Levioris etiam *Cippi Perſius* (*Sat. 1. v. 36.*) meminit. Mitem undam etiam in aqua ſuffocatis precabantur. Applicat huc non ſine cauſa *Anton. Santorell.* (*Poſt. prax. Med. c. 20. p. 657.*) illud *Martialis* (*l. 6. Epigr. 68.*)

Quicquid id eſt ſubitæ quæcunque eſt cauſa rapinæ,
Sit precor & tellus, mitis & unda tibi.

§. 143.

Nec à vulgo, ſuperſtitione maxime implicato, alienæ ſunt iſtæ cogitationes. Hinc ſæpius audias. *Thut gemachſam mit der Leiche, ſtoſſet nicht an &c.* Memini, memorat *Caſp. Barth.* (*in Stat. l. 3. Sylv. 3. v. 17. p. 307.*) quod & repetit (*l. 3. Thebaid. v. 131. p. 507.*) me adoleſcentulum maximæ Principis exequiis adhibitum, audiiſſe ex viduo Duce: qui portarent, incederent mol-

 liter,

liter, ne funus aliqua moleſtarent. Quod utique, *addit*, non inſcitiæ, aut ſuperſtitionis ergò, ſed inexpleti amoris fiebat.

§. 144.

Stet penes Lectorem judicium an ex hac cauſa, an ex vindicta aliquando ſevitum fuerit in mortuos? Ita *apud Homer.* (*Iliad. 23. v. 13.*) *Achilles*:

Poſtquam junxiſſet ſub curribus veloces equos,
Hectorem ut traheretur, ligabat poſt currum
Ter autem raptans circa ſepulchrum Menoëtiadæ mortui
Rurſus in tentorio quieſcebat, illum vero ſinebat
In pulvere extendens pronum.

Singularis verò & forſan non audita extitit ſævorum tributorum exactorum in mortuos ſævitia, quam *Philo Judæus* (*l. de Septenar. & Feſtis p. 1185.*) conſignavit: Non tantum è facultatibus pecunias exigunt, ſed etiam è corporibus, contumeliis, flagris & excogitatis recenter tormentibus ad immanitatem. Exaudio jam multos ne à Cadaveribus quidem abſtinuiſſe ob feritatem, & inauditam rabiem, qua eo usque efferati ſunt, ut aculeatis loris è corio aſpero ferire mortuos audeant. Et cum aliquis culparet nimiam hanc ſævitiam, quod ne mors quidem, quæ omnium malorum medela & revera finis eſt, conſervaret ipſis fato functis ſtatum inviolabilem; verum ſepulchri & juſtorum loco verbera paterentur. Defenſionem, quæ pejor erat accuſatione, utebantur, cum dicerent, ſe gravi contumelia afficere mortuos, non ideo ut ſurdum & ſtupidum pulverem dedecorarent, ſiquidem inutile iſtud fuerit, ſed ut genere propinquos aut ſodalitii jure conjunctos ad miſericordiam impellerent, & provocarent ad pretium redemtionis corporum extremo beneficio collato.

§. 145.

Sed nec rudis plebeculæ, aut tyrannorum ſolum hæc expectatio, ſunt & è Philoſophis & Medicis, quæ omnem ſenſum cadaveribus adimere verentur. *Aſſaytatus ap. Hier. Cardan.* (*Comment. in Hippocr. de Aliment. t. 6. Lect. 54. p. 552.*) credidit hominem multo poſt mortem tempore vivere, quod in mortuis ungues & capilli augeantur, quæ ſunt functiones ipſius jecoris. Non receſſit ab hoc *ipſe Cardan.* (*l. 3. de util. ex adverſ. cap. p. 727.*) Senſum nobis occultum vocavit *Th. Campanell.* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 9. p. 297.*) obtuſum & communem (*c. l. p. 298.*) ſopitum *ibid.* (*c. 14. p. 325.*) naturalem *Joh. Marc. Marci* (*p. 4. Phil. vet. reſtit. ſubſ. 3. p. 404.*) ſenſui & imaginationem ſuper addidit *Sylv. Ratray.* (*adit. ad Symp. & Antipath. cauſ. p. 54.*) ut autem

ad

ad ſenſum iſtum nos quaſi manu ducerent, Sympathias & Antipathias ex hoc cadaverum ſenſu deduxerunt *Campanell.* (*c. l. c. 10. p. 300.*) *& Marci* (*c. l. p. 405.*) Demonſtrare id præterea conatus eſt è cruentatione cadaverum *Cardan.* (*c. l. l. 3. p. 728.*) eorundemq; verminatione *cum Eodem* (*c. l. p. 727.*) *& Th. Campanell.* (*c. l.*)

§. 146.

Ad cauſas provocant modo (*§. 136. 137.*) prolatas, quas expendere ordinis ratio jubet. Quæ de remanentia animæ in corpore proferuntur Philoſopho indigna ſunt. Si mors eſt animæ & corporis dijugatio, ut cum *Arnobio* (*l. adv. gent.*) loquar, quomodo in cadavere permanebit anima. Et ſic hoc cadaver non erit, ſed homo. Stultus eſſet, qui hæc maxime repugnantia aſſereret, & vitam & mortem ſimul in eodem cadavere hoſpitari crederet. Dices animam exulem ad corpus quaſi poſtliminio redire, illudque denuo informare, aut ſaltem aſſiſtentis formæ rationem haberes. Bardus es, ſi id quidem tibi perſvadere ſinis. Anima ſemel è corpore egreſſa non niſi divina potentia ad id revocatur. *Vid. ſupra* (§. 37.) Si naturaliter excedit, quia calor (inſtrumentum animæ) abſumtus evaneſcit, ob hujus in cadavere defectum regredi nequit. Nec fieri poteſt, ut ulla humana arte calor nativus ſemel abolitus reſtituatur. Natura autem cum ipſo deſtructa eſt. Ubi autem nulla eſt natura, nulla eſt medicina, quia hæc naturæ miniſtra. Si exceſſit per vim; idem conſequens. Nam una ejus calor & ſpiritus vitalis deſtructus eſt, & vis hic illata incompenſabilis eſt. Recte *Andr. Libav.* (*de cadav. cruentat. p. 190.*) Forma vero aſſiſtens quid eſt? ut in communium Philoſophorum ore quotidie verſetur? Chimæra eſt; & obtuſioris cerebri partus. Ubi de formis asſiſtentibus in Phyſicis ſermo ſit Ecclipſim judicii Sophici non ſatis demirari & irridere valeo. Anima diverſisſima â corpore citra vinculum, arguit *idem* (*c. l. p. 178.*) quod utriusque naturam participet, nec ineſſe illi, nec asſiſtere poteſt. Et quomodo asſiſtet, asſiſtendi inſtrumentis carens? Ineptæ perſvaſionis ineptus ſermo profectus ex ſtulta imaginatione, quaſi anima, velut parvus homo, in corpore, tanquam vaſe, latitaret. Et nec corpus erit, *Eodem judice* (*p. 186.*) altera pars hominis, ſed tantum carcer animæ, aut ergaſtulum verum. Nec quid ſibi illud, aliquid animæ, aut ut *Marcus*, aliquid vitæ in corpore remanere velit, capio. Animæ rationalis reliquiæ non dantur, cum ſit indiviſiblis, & ſi ineſſent corpori aliqua quoque membra moverent, *Tertullian.* (*l. de Anim. p. m. 682.*) concludit.

§. 147.

§. 147.

Animam corporalem quam etiam homini tribuit *idem* (*c. l. c. 2. & 9.*) cujus mentem explicavit *Gisbert. Voët.* (*p. 1. Diſp. Select. p. 848.*) *Tertullian.* ſentire ac pati (*de Reſurrect. Carnis c. 47. p. 57. add. Beat. Rhenan. adm. p. 900. & B. J. C. Danhauer. Chriſteid. ſ. Dram. Sacr. Act. 1. Theatr. 1. Phænom. 8. p. 375.*) Hanc in brutis materialem vocant, quia educitur à potentia materiæ extenſæ, ut iterum *Danhauer.* (*Colleg. Pſycholog. Diſp. 1. Controv. 4. p. 19.*) Cæterum in homine animarum pluralitatem abhorreo, abhorrent & cordatiores mecum Philoſophi. Inter hos tantum recenſeo *Franc. de Oviedo* (*Curſ. Phil. de Anim. punct. 9. p. 29.*) *Claud. Fraſſe.* (*Philoſ. Academ. Diſp. 3. concl. 4. qv. 1. p. 225.*) *Joh. Pont.* (*Curſ. Philoſ. de Anim. Diſp. 1. qv. 7. p. 737.*) *Henric. Kipping.* (*l. 9. Inſtit. Phyſ. c. 3. §. 5. p. 406.*) & quos ille citat. Extra dubitationis aleam eſt, philoſophatur (*c. l. Controv. 3. p. 17.*) *Danhauer.* defendere *Ariſtotelem* (*l. 2. de Anim. c. 3. tr. 30.*) animæ unitatem cum potentiarum diverſitate, quo pertinet illa comparatio, quod quemadmodum triangulus eſt in quadrangulo, una exiſtente trianguli figura; Ita una eſt anima rationalis in homine, in qua animæ reliquæ inſunt, non formaliter ſed eminenter. Confer præſertim (*l. 1. de Anim. c. 5. t. 91.*) Nec caret hac ſententia (α) Ratione, nec (β) autoritate S. S. nec (γ) abſurdi conſecutione, nec (δ) experientia, de quibus omnibus vide Dn. Autorem exerte diſſerentem. Dices, quam oppoſitionem fingit *cit. Fraſſe* (*c. l. p. 228.*) implicat idem eſſe ſpirituale & corporeum, ſed anima quatenus rationalis ſpiritualis eſt, quatenus vero ſenſitiva & vegetativa materialis. Ergo eidem animæ hæc competere non poſſunt. Reſpondet & diſtinguit *idem*: Secundum entitatem concedo; ſecundum operationes nego. Anima enim rationalis licet ſecundum ſuam entitatem ſpiritualis ſit; ſecundum tamen ſuas operationes (vegetativas & ſenſitivas) dici poteſt corporea, quippe cum corpus humanum actuet, & informet.

§. 148.

Quod ſi præterea inferas, abſente anima rationali, in cadavere remanere formas materiales, earumque à ſuo corpore inſeparabilitatem *cum Martino Kerpero* profitearis & urgeas (*ſ. 2. de Ferment. c. 4. p. 18.*) Hypotheſes iſtæ tormenta ſunt *Tertullian.* (*l. de Anim. c. 18.*) cruciandæ ſimplicitatis (animæ) & ſuſpendendæ veritatis. Monſtra ſunt opinionum (autumat *Stephan. Cloz. de Sud. CHRIST. Sanguin. Exerc. 14. th. 5. p. 140.*) quæ ad inſtar equi Trojani pluribus nos animabus implent, aut Centaurorum inſtar binis ternisque impingunt, ut de *Herilo Virgil.* (*l. 8. Æneid. v. 563.*)

Naſcenti

Naſcenti cui tres animas Feronia mater,
Horrendum dictu, dederat: terna arma movenda
Ter letho ſternendus erat.

Si tot in homine mortis, tot vitæ genera, homo cum moritur, deficiente anima rationali, non totus morietur, ſed compoſitum ex anima ſenſitiva & corpore humano ſuperſtes manebit, & ſic non ſemel morietur, quod Apoſtolus aſſeruit. *(Epiſt. ad Hebr. c. 9. v. 27.)* Optimè *Thomas* nullam aliam eſſe, *ait*, ſubſtantiam formalem in homine, niſi ſolam animam intellectivam, quæ virtute continet animam ſenſitivam, nutritivam, & omnes formas inferiores, & facit ipſa ſua, quicquid imperfectiores formæ faciunt, in aliis. Per eam ſolum eſt homo & animal, & vivum & corpus & ſubſtantia & ens. *Hæc Clozius.* Diſcedente igitur abs homine per mortem vita animæ rationalis, vitam etiam animæ ſenſitivæ & vegetativæ, qua unius iſtius in homine naturæ facultates ſunt, ſimul diſcedere neceſſe eſt, colligit *idem (p. 141.)* Gemella habet *Cl. Salmaſ. (in Epictet. not. & animadv. p. 134.)* è quo forſan iſta habet *Clozius*. Certe, *concludit Salmaſ.* ſi ex tribus animæ facultatibus tres animas fieri placet, quarta accedat anima oportet, quæ tres illas in unum colligere, & colligare ſit idonea. Addo & hoc, ſi tres animæ, tres erunt mortes, homoque primò obibit ut homo; altera vice ut brutum; tertia ut planta, quod quidem hactenus experientia non edocuit, nec quidem unus è Philoſophis ſomniavit.

§. 149.

Vim vegetantem aliquam in corpore perſiſtere putabat *Lev. Lemn. (l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 7. p. 174.)* id imprimis alii ex eo urgent, quod in mortuis pili & ungues creſcunt. Ita *Plotin. (l. 2. de Dub. Anim. c. 20.)* id fieri contendit, quod in corpore mortuo remanet per aliquod tempus veſtigium vitæ, quod quidem efficax eſt ad generandos pilos, perinde ac videmus poſt exceſſum ignis ab aliquo loco adhuc permanere per aliquod tempus calorem, ſic ſe habent animæ facultates ad animam, ut ignis calor ad ignem, Symbolum ſuum addit *Joh. Grammat. (Proëm. Int. 1. de Anim.)* Nunc vero ſervatur calor ab igne impreſſus in domo, etſi ignis à domo removeatur. Quare ſervari poterit aliqua facultas animæ in corpore, etſi anima corpus deſerit. Eandem inflat tibiam *Hieron. Mercurial. (Tr. de Mac. Peſtil. c. 8.)* ſi dicamus, ratiocinatur *Anton. Santorell. (poſt Prax. Med. c. 20. p. 58.)* (α) potentiam animæ eſſe ipſius accidens, non remanet aliqua animata facultas in cadavere. Cum propria paſſio alicujus non poteſt ſeparari ab eo, cujus eſt paſſio. Quamobrem cum ſint animæ facultates animæ ipſius paſſiones, non potuerunt illæ in aliquo eſſe, in

quo anima non inſit. Eſto tandem aſſentiret *Mercuriali*, quia hæ facultates ad operandum egeant naturali calore, qui cum nullus ſit in extinctis, non poſſet facultas deſtituta caloris beneficio operari. (β) Si quæ ſupereſt eſſet illa imbecillior & fere extincta. (γ) Eſt illa facultas animæ inſtrumentum conjunctum. Non poterit itaque citra concurſum animæ operari. Ea enim eſt inſtrumenti conjuncti natura, ut non niſi motum valeat movere.

§. 150.

A ſpiritibus hæc expectant alii: Spiritus quibusdam fingitur eſſentialis qui ad conſtitutionem hominis concurrere propalatur. Sunt namque ex Antiquioribus qui hominem tribus partibus conſtare docuerunt: Anima, Spiritu & Corpore. In horum acie ponitur *Hermes Triſmegiſtus*. Sed quæ *Hermetis* proſtant ſeculo circiter poſt natum CHRISTUM ſecundo ab homine ſemi-Platonico & ſemi-Chriſtiano confecta evicit *Iſaac Caſaubon. (Exerc. ad Baron. Annal. 1. n. 14.)* & poſt hunc *Petr. Lambec. (l. 2. Prodrom. Hiſt. Liter. c. 1. p. 140.)* ideoque illi titulo falſiſſimo attribui. *Joh. Gorop. Becan. (Hermathen. p. 12.)* affirmat, & inter ſuppoſititia recenſet *Gisbert. Voët. (p. 2. Diſput. Select. p. 612.)* quin & *Hermetem* unquam fuiſſe *Joh. Henr. Urſin. (Exerc. de Hermet. ſ. 8. p. 157.)* pernegat. *Platonis* hanc fuiſſe mentem *(in Phædone) Marſil. Ficin. (argument. in Phædon. f. m. 198. b.)* contendit, dum ſcripſit: Certe hic *Plato* ſignificat, quod vult *Proculus*, ſc. inter corpus æthereum, quod immateriale eſt, & ſimplex & ſempiternum atque corpus terrenum, quod eſt materiale compoſitumque & perbreve perdurans, eſſe corpus aërum quidem, ſed quodammodo ſimplex & longioris ævi: in quo animæ diutius habitent etiam poſt diſceſſum: quod hoc diſſoluto corpus iterum compoſitum induantur, vid. ſi purgatæ non ſint: ſi vero purgatæ cum ſolo æthereo cœlum petant. Si *Syllæ ap. Plutarch. (l. de Fac. in Orb. Lun. p. m. 410.)* diſputationem audire libeat, ita infit: Hominem plerique compoſitum recte hoc, non recte, quod è duobus tantum partibus conſtare putant, ſc. mentem quoque partem animæ opinantes. Etenim mens tanto eſt præſtantior anima ac divinior, quanto anima præſtat corpori. Et paulo poſt: His tribus compactis terra corpus, animam luna, mentem ſol creando homini præbuit. Inter ſequioris temporis Philoſophos & Medicos eminet *Paracelſ. (l. de Secret. Creat. p. m. 114.)* qui easdem partes amplexus docet: *Die Anima kömmt vom Himmel, der Spiritus von der Lufft, das Corpus von der Erden. Durch den Tod des Menſchen geſchehen drey Separationes, die erſte iſt die Separatio animæ von dem Corpus, die andere iſt Separatio Spiritus von dem Corpore, die dritte Separatio des Spiritus von der Anima.* En tres ſeparationes

&

& forſan etiam mortes. Non alienus a ſuo Magiſtro eſt *Valentin. Weigel*; quorſum & quidem trahunt illud *Helmontii*, (*Tr. Sedes Anim. n. 171. p. 231.*) Mens non habet propinquius aut ſimilius ſibi ſubjectum, in quo hoſpitetur, quam illud lumen vitale, quod dicitur anima ſenſitiva, in qua ſc. mens involvitur, & mandato divino ligatur vitæ vinculo. Pereunte autem ſenſitiva, per ſui annihilationem, non poteſt mens diutius in corpore ſubſiſtere: ideoque ad Ens Entium properat, ut ad deputata ſibi loca tranſeat. Addunt præterea locum (*Tr. Mortis introit. in Nat. Hum. n. 11. & 12. p. 514.*) de quo quidem judicent, quibus id commodum. Omnium clariſſime *Joh. Amoſ. Comen.* (*Phyſ. ad Lum. Divin. Reform. c. 11. p. 172.*) componitur tribus homo, *docet*, Corpore, Spiritu, Anima. Corpus habemus ex Elementis conflatum, æque ut bruta; Spiritum à Spiritu mundi, æque ut illa; ſed anima ſeu mens, ex DEO eſt. Illud circumferimus mortale; iſtum diſſipabilem; homo vero perſiſtentem etiam extra corpus, ut per fidem conſtat. Hominem igitur vides, Regem te videre cogita, Regie veſtitum, & in Regio Reſidentem ſolio. Rex enim mens eſt, veſtis ejus ſpiritus, ſolium corpus. Quid hoc ad rem? *inquis*. Maxime, ſunt namque qui Spiritus partes corporis integrales cum Spiritu quatenus eſſentia'is pars exhibetur, confundunt, iisque varia in cadaveribus phœnomena aſcribunt. Videbis id ipſum feciſſe *Comenium* (*c. l.*) comprimis (*c. 10. p. 168.*) ubi Spiritus in cadavere relictos Sympathiam & Antipathiam variam exhibere prodidit. Patet, docet, (*c. 14. n. 11. p. 180.*) cur homo corpore tantum & anima conſtare vulgo dicatur? quod nim. anima rationalis è Spiritu & in Spiritu eſt. Nam ſicut corpus noſtrum conſtituitur è quadruplici materia, id eſt, quatuor Elementis: Ita anima noſtra (generaliter loquendo eamque corpori contra diſtinguendo) è quadruplici Spiritu, naturali, vitali, animali & mentali. *Bernhard. Connor.* (*Evangel. Med. Artic. 2. p. 7.*) Homo totus ex triplici coaleſcit ſubſtantia, Spiritu, Corpore & Anima. Spiritus eſt pars hominis cogitans, quæ vulgo anima rationalis nuncupari ſolet, etſi nullum animæ miniſterium vere exerceat. Anima ipſi ſunt fluida corporis, ſanguis nempe ac Spiritus animales. Corpus vero ipſum eſt mira illa ac concatenata partium ſolidarum ſ. organorum ſeries & fabrica, quæ Spititus & Animæ fulcrum eſt & domicilium. De qua Controverſia forſan *alibi*.

§. 151.

At Spiritus quatenus ſunt pars integralis & impetum facientes dicuntur *Hippocrati*, quibus multum operationis & actionis in hoc negotio aſcribitur paſſim. Fuere qui horum exiſtentiam facerent dubiam *infra*. (*l. 2. T. 3. §. 27.*)

recenſiti Sufficit Spirituum exiſtentiam in dubium revocanti, commentatur *Joh. Theod. Schenck.(Humor. Corp. Hiſt. General. c. 19. p. 127.)* pro affirmativa actionum celeritas, quæ in inſtanti fit, quod occluſi nervi pereat ſenſus & motus interceptis hac ratione ſpiritibus animalibus. Quod in Syncope præceps virium lapſus contingat. Quod ſanguis ex arteria ſpumans proſiliat. Ab ira, triſtitia, aliisque pathematibus corporis repentina mutatio inſtet, non humoribus tantum, quantum ſpiritibus imputanda. Repetit hæc cum auctuario *Seb. Wirdig. (l. 1. Med. Spirit. c. 13. p. 43.)* Ante hos vero memoratus erat *Caſp. Hoffmann. (l. 2. de Calid. innat. & Spir. c. 2. p. 88.)* Diſſentientem *Gv. Harv. & Jacob. Backii infra (c. l.)* attuli, cum quibus eadem *Cornel. Bontekoë, (p. 1. Abhandl. von menſchl. Leben, Geſundheit, Kranckheit und Tod §. 49. p. 94.)* qui naturales & vitales explodendo, quod in homine nullus ſit Spiritus, adeoque confuſioni locus detur, ſequenti Epiphonemate diſcurſum obſignat: *Es iſt wohl wahr, daß man feine Säffte Geiſter kan nennen: Aber ſo es andern ſo beliebet, hat uns auch niemand Urſach zu tadeln, wenn wir dasjenige ſo ein Safft iſt, einen Safft nennen: und Willis thut unrecht, daß er einen Spann-Ader Safft erkennet, mitten in demſelben Geiſter erdichtet, und jenes für das Vehiculum derſelben hält, welches eben ſo viel iſt, als ob er für Waſſer Rauch nehme.* Ipſi *Rob. Boyle. (de Vi Aër. elaſt. p. 308.)* Spiritus maximè ſubtiles & unctuoſæ ſanguinis partes videntur. Spiritus animales in Lympham faceſſere *Georgii Segeri, (Diſſ. Anat. de Lymph. Barthol. Art. 2. §. 8. p. 18)* mens eſt, idque ideò, quod Spiritus vitales ſemper ſangvini inhæreant, neque absque hoc vehiculo perſiſtant: Animales autem liberè vagentur, commune Medicorum ſit dogma. Et ex hac ratione etiam forſan *Exc. Bohn. (Circul. Anat. Progymn. 4. p. 64. & 70.)* Spiritus vitalis dubius, qui tamen animalium exiſtentiam alibi (*Progymn. 19. p. 195.*) rationibus ſuffulcire contendit.

§. 152.

Sympathias cadaverum aut partium ejusdem Senſum hujus oculis propalare proporro tradunt. In Phocæ pelle pili ad æſtus marini & Lunæ incrementum, notante *O. Magno (l. 20. Hiſt. Septentr. p. 508.)* & *Athanaſ. Kircher. (l. 3. M. S. S. 2. c. 2. Diſquiſ. 1. Exper. 3. p. 142.)* ſurriguntur. Orbem piſcem, Phyſam etiam vocatum, Nili & Rubri maris incolam exſiccatum & tomento vel alga oppletum inter Templorum anathemata vel cubiculorum ornamenta ſuſpenſum eam Cœli partem, â qua ventus flat noſtro ad eam converſo ſignificare, *Guilh. Rondelet. (l. 10. Hiſt. nat. Piſc. c. 11.)* autor eſt, quod iterum *Kircher. (l. 3. Mud. magnet. p. 6. c. 2. §. 6. p. 529. ſq. & tripl.*

Regn.

Regn. magnet. S. 4. p. 168.) puncto firmat ſuo, ut idcirco Magnes Æolius, ab Arabibus vero paſſim Alalrucho, hoc eſt DEUS ventorum, â Germanis *Sechatur* ſ. Gallus marinus appelletur. Idem & hirundinem marinam præſtare laudatus *Kircher. (c. l.)* propria edoctus experientia perhibet. An Gulo veraciſſimum animal huc ſpectet, cujus pellis detracta & præparata in hominis phantaſiam adhuc agit *(Vid. Ol. Magn. l. 18. Hiſt. ſept. p. 436.)* & ſolo tegmine externo traducitur phantaſia animantis quondam vivi, pellibus hoſpitata in homine ad dormiendum, *ut J. B. Helmont. (tr. de magn. vuln. curat. n. 165. p. 618.)* loquitur, ut dormientibus ſub harum pellium integumentis evenire ſoleant ſomnia, ejus animalis vitæ & naturæ conformia, in inſatiabilitate devorandi & beſtiis inſidiis faciendis & præcavendis, quod forſan ſub ratione fit, ut qui Zingiber & Piper commedunt comburi videantur: & Sacharum manducantes aquis ſuffocari credantur. Videtur, *pergit Olaus*, & aliud ſubeſſe naturæ ſecretum, ut iis pellibus induti bibendo & comedendo nullum ſaturitatis ſignum relinquant. Apum cum homine vivente Sympathiam concludet, qui leget *ap. Ciceron. (l. 1. de divinat.) Plin. (l. 1. c. 17.) Valer Max. (l. 1. c. 6.) Edmund. Neubuſ. (l. 2. Fatid. Sacr. c. 14. p. 249.)* eas ſeſſitaſſe in ore & cunis *Platon. Ambroſ. (Sim. Majol. Colloqv. 5. p. 167.) Pindari* juvenis, Theſpias proficiſcentis, & in via dormientis ori mellis ſuccum adleverunt, *(Pauſ. in Bœot. ſ. l. 9. c. 23. p. 754.) Nic. Leonic. Thomæus (l. de var. hiſt. c. 48. p. 70.)* infanti vero pro lacte mel præbuiſſe *(Ælian. l. 12. var. hiſt. c. 45. p. 332.)* Hieron. expoſitum congeſto circa jacentem melle multis diebus aluiſſe *(Juſtin. l. 23. c. 4. Plura* collegit *Nicol. Friſchlin. in Hymn. 1. Collimach. v. 49. p. 185.)* Apes in alveariis mortuo patre aut matre familias, ſi non comperta morte eorum oppidò in alium transferantur locum, plerumque emori, idque ab iis compertum eſſe, quos minime ſuperſtitione circumveniri credidit *Phil. Cammerar. (l. 1. Horar. Subſec. c. 73. p. 335. ſq.) Add. Simon. Majol. contin. (T. 2. Colloqv. 3. p. 234.)* Quin ut Apes in tumulis circa cadavera inventas *infra (l. 3. T. 1. §. 1. 49. 150.)* commemoravi. Quando canes, Equi, oves & alia domeſtica animalia repente moriuntur, mortuo hero longè diſtante, ut mortem ejus animalia illa cognoſcere non potuerint, id non ex Sympathia accidere, ſed itidem vel caſu, vel alicujus etiam mali genii opera, quos credibile eſt talia crebro præſtare, ut homines ad ſuperſtitiones, obſervationes & augurandi artes inducat, ſuſpicatur *Laurent. Forer (Virid. Philoſ. Diſp. de Symp. & Antipath. p. 193.)*

§. 153.

Addam & illud, bruta viva erga humana cadavera etiam ſuam declaraſſe Sympathiam annotatum. Delphino præter omnia animalia & ſoli id natura dedit, docet *Plutarch.* (*l. de Solert. anim. p. m. 90.*) quod optimi requirunt Philoſophi, ut amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habet omnibus, benignus eſt, omnes amat, multis auxilium tulit. Atque *Arionis* hiſtoriam omnium ore celebratam nemo ignorat. Et paulo poſt: Apud Nemeum Delphini cadaver *Heſiodi* mari jactatum ſuſtulerunt, aliique ab aliis ſtudioſe excipientes ad ripam expoſuerunt, occiſumque hominem demonſtrarunt. Et (*p. 19.*) De *Cœrano* naufrago â ſuccurrente Delphino ſublato, & in Cydnum delato meminit, cum defuncti neceſſarii prope mare cremarent, multi Delphini ad littus apparuerunt veluti oſtentantes ſe ad perſolvendum juſta venire, & dum id conficeretur advenire. Sola Raja in mari Gethico, ubi Rocca dicitur, obſervata eſt inſigni pietate naufragorum corpora â graſſatoribus piſcibus tueri, *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 189. ſ. 5. p. 621.*) conſtat teſtimonio. Os milvi piſcis aurum trahere *Scaliger contra Cardanum*, quid impoſſibile judicabat (*l. 5. de Subtil. p. 273.*) *Exerc. 102. S. 5. p. 374.*

§. 154.

Antipathiæ crebriores, quæ mortuo corpori cum mortuo intercedunt ſecreta & quadam abdita proprietate, ut *Ambr. Pareus*, (*l. 1. Op. Chirurg. c. 40. p. 41.*) loqui amat, apud hiſtoriæ naturalis ſcriptores leguntur. Qui & Lupi disſidium cum morte non expirare multis probatur. Si altera pars tympani lupina pelle, altera ovilla obducta fuerit, tum pulſato tympano illico ovilla rumpitur, diſſerit *Jacob. Pontan.* (*p. 3. Bellar. Attic. Syntagm. 4. n. 17. p. 359.*) illiusque magis, quæ â lupo vim aut terrorem pertulit, addit *Th. Campanella* (*c. l. p. 299.*) Ita namque remanere affectum in pelle ovis â lupo quid paſſæ, ac deinde tympanizando excitati, ſicuti nauſea Spectandi cibum, quem alias evomuit, palam eſſe dicit. (§. *300.*) Lupi ſic ovibus exitio, ut odium poſt obitum ſervent, narrat *J. B. Porta* (*l. 1. Mag. nat. c. 14. p. 33. & 34.*) nam ſi lupina pelle tympanum accommodabit, inter cætera ex ovibus pulſatum audies ſonoris omnibus & obmuteſcere ea faciet, ex urſi vel lupi corio confectum & pulſatum longè equos abigit & fugat. Et ſi ex omnibus eorum inteſtinis Chorda in lyris tereduntur, obſtrepent nec temperamentum unquam efficient. Lupi tympanum facit tympanum ovis obmuteſcere & raucum edere ſonitum *Caſp. Caldera de Hæredia* (*Tribunal. Mag. Med. Stat. 13. Artic. 2. p. 83.*) meminit, & addit, Lupi pellis pellem ovis conſumit.

ſumit. *Add. Oppian.* (*l. 3. Cynæget.*) *& And. Chioc.* (*S. 6. Muſ. Calceolar. p. 682.*) ob Antipathiam in pellibus Lupinis & ovinis pediculi dicuntur naſci. Corium Leonis cum corio Lupi poſitum, hoc & alia coria depilare *Alb. Magn.* (*l. 22. Hiſt. Animal. f. 181. a.*) in literas retulit. Hyænæ præcipue Pantheris terrori eſſe traduntur, ut ne conentur quidem reſiſtere, & aliquid de corio eorundem habentem non aggredi, mirumque dictu ſi pelles utriusque contrariæ ſuſpendantur, decidere pilos Pantheræ *Plin.* (*l. 28. c. 8.*) habet. Reliquarum avium pennæ, ſi cum aquilæ componantur pennis, pereunt, defluentibus ob putredinem plumis, *Plutarch.* (*l. 5. Sympoſ. probl. 7. p. m. 270.*) obſervat. Aquilæ pennas avium mixtas pennas devorare *Henr. Ranzov.* (*Calendar. Roman. &c. p. 38.*) pronunciat.

§. 155.

Sangvinem Ægithi & Flori piſcis miſceri non poſſe *Ariſtotel.* (*l. 9. Hiſt. Anim. c. 1.*) tradidit. Bellant inter ſe Aquilæ & Dracones, Cornices & Noctuæ, pari& ſpini, (Ægitalli & Acanthillides, Ægithum & Anthum habet *Plin. l. 10. c. 74. & hunc è Plutarch.* corrigendum cenſuit *Joh. Langius l. 2. Epiſt. Med. 31. p. 697.*) adeo ut horum ne quidem interfectorum ſanguinem prædicent permiſceri, & ſi confuderis diſſociet ſe fluatque ſeorſim, declamat *Plutarch.* (*l. de od. & invid. diff. p. m. 316.*) Fortaſſis ſi periculum fieret interemti & veri percuſſoris ſanguinis non ſimiliter miſcerentur, ſed confuſi ſeparentur, *Andr. Libav.* (*de Cruent. Cadav. th. 244. p. 128.*) conjicit. Balænæ oleum cum ſevo nulla arte poteſt componi. Continet enim Balenæ adeps & orcæ & aliorum ejusdem ſeminaria quædam aquæ, quibus diſſimilis fit, in ſpecie *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 101. ſ. 10. p. 355.*) ratiocinatur.

§. 156.

Cadavera duorum Rabbinorum inimicorum ſanguinem in ſe vibrantium hiſtoriam *Joh. Gerſon.* (*p. 2. Talmud. p. 499.*) condidit. De *Oedipi Thebanorum Regis* filiis *Eteocle* & *Polinicz*, de Regno certantibus, mutuisque vulneribus ſe conficientibus perhibent, eorum cadaveribus vago impoſitis fumum & flammas quaſi diſciſſas apparuiſſe, ventus quamvis vehemens extaret. Ita *Higyn.* (*Tab. 68. p. 77.*) *Joh. Boccat.* (*l. 2. de Geneal. Deor. c. 73. p. 54.*) De his *Papin. Stat.* (*l. 12. Thebaid. v. 429.*)

Ecce iterum fratres primos ut contigit artus
Ignis edax, tremuere rogi, & novus advena buſtis
Pellitur, exundant diviſo vertice flammæ
Alternosque apices diviſa luce, coruſcant.

Idque

Idque imprimis notatu dignum ſacra Thebis facta ſemper flammis hoc modo diſſilientibus memorat *Pauſa.* (*Bœot. ſ. l. 9. c. 19. p. 745.*) ſuccinit *Ovid.* (*l. 5. Triſt. Eleg. 6. v. 33.*)

Conſilio, commune ſacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere nece.
Ipſa ſibi diſcors tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.

Et in Ibin (*v. 35.*)

Et nova fraterno veniat concordia fumo,
Quam vetus accenſa ſeparat ira pyra.

Dixit *Bianos*, (*l. 3. Aritholog. Vet. Græc. Edit. Hier. Megiſſeri c. 14. p. 216.*) nec hos apud inferos concordes fratres, hoc argumento, quod ſemper ubi inferiæ iis fiant, ignis diſſilire conſueverit. Plura in hanc rem *Caſp. Barth.* (*in c. 12. Thebaid. Stat. v. 431. Animadv. p. 1492. ſq.*) ſuppeditat.

§. 157.

Imitatus *Statium* forſan *Silius Italicus*, (*l. 16. de Bell. Punic. v. 537.*) aut ille forſan hunc cum *Papinius* floruerit A. P. N. C. 85. *Silius* A. 68. vid. *Seth. Calviſ.* (*Chronol. p. 326. & 334.*) de *Corbe & Orſua* ſequentia cecinit:

Concurrere animis, quantis confligere par eſt,
Quos regni furor exagitat, multoque cruore
Exſatiata ſimul portantes corda ſub umbras
Occubuere; pari niſu per pectora adactus
Intima, deſcendit mucro, ſuperaddita ſævis
Ultima vulneribus verba & convitia volvens
Dirus in invitas effugit Spiritus auras
Nec manes pacem paſſi: nam corpora juncta
Una cum raperet flamma rogus, impius ignis
Diſſiluit, cineresque ſimul jacuiſſe negarunt.

Multa in hoc recenſu deſiderat *Caſp. Barth.* (*ad. l. 11. Thebaid. Stat. v. 500.*) Ficta non vera hæc narratur hiſtoria, *infit*, ad Thebanum par compoſita, neque enim gemini aut fratres fuerunt, neque ceciderunt ambo. Nec ideo flammarum portentum, *addo*, *Livius* (*l. 28. c. 21. p. m. 346.*) qui primus hanc hiſtoriam recenſuit, ſubjunxit, nec qui *Livium* (*l. 9. memorab. c. 11. p. m. 432.*) ſecutus eſt *Valer. Maxim.* Antipathiam illam in Roſas tumulis inimicorum plantatas, quaſi è *Libavii* narratione concludere quis poſſet (*c. l. th. 250. p. 129.*) Nolumus, *ait*, pro certo affirmare: aſſerunt tamen aliqui, quod duorum

hoſti-

hoſtium ſepulchris contiguis impoſitæ Roſæ, poſtquam adoleverant, licet ſtudioſiſſime connexæ fuiſſent non potuerint una manere. Contra de duorum amatorum itidem ſepulchris impoſitis Roſis refertur, quod divelli non potuerint.

§. 158.

Mortua in vivos agere pariter annotatum animadvertes. Credo, *notat. Th. Campanella. (c. l.)* Tympana lupina equos fugare poſſe; & ex pelle Draconis Elephantes. Nam ſi conficias Chordas ex inteſtinis vulpis pulſando eas in lyra, fugiunt Gallinæ: & ex Lupinis fugit ovis, & ex nervis viperæ abſterrentur mulieres ab hac beſtia pavere ſolitæ, & contrariorum animalium chordæ in duobus inſtrumentis pulſatæ obſtrepunt & rumpuntur. Lupi ſtercus in ſtabulis pecudum occultatum non ſolum eas â conſveto cibo deterret, ſed etiam veluti œſtro quodam maleficii actas ultro citroque exagitari, balare & continenter trepidare cogit, ac ſi præſens eſſet, aut cum eis diverſaretur ac voraciſſimus illorum hoſtis Lupus (*Cent. 8. memorab. n. 5. p. m. 164.*). *Anton. Mizald* voluit, Magorum cadavera aves non attingere *Andreas Libav. (ap. Gregor. Horſt. l. 2. Epiſt. Med. S. 17. p. 589.)*. Adde infra *(l. 2. Tit. §. 62.)* Peſtifera etiam (§. *60.*) & venenis enecta (§. *62.*)

§. 159.

Felicitatem in bello operari Alexandri M. Cadaver olim quibusdam perſuaſum. *(J. C. Dannhauer. Colleg. Decalog. p. 59.)* Refert hiſtoria Francica *(De Turcic. Imp.) Agmet* modernum imperatorem regnantem patris ſui *Mahometi III.* defuncti cadaver in exercitu ſecum transportaſſe, ex eo victoriam certam ſibi pollicens, & perſvadens, narrat *Heinr. Kornmann. (p. 4. d. m. m. c. 90.)* Idem de oſſibus *Georgii Caſtriotæ S. Scanderbegii Polemarchi illuſtris* olim ſuperſtitioſe creditum fuit apud Turcas, quod teſtatur *Paul. Jovius (l. 3. Elog. p. 234.)*. Quocirca eorum, in Lyſſum oppidum irruptione facta, oſſa ejus è Sepulchro violenter eruta ſinguli milites pixidulis ſeu argenteis, ſeu aureis ſedulo includebant, ut per ea ſeſe â cunctis belli periculis vindicatos ſervarent, ſibique adverſus inſurgentes bellantium hoſtium impetus animos præſtarent invictos, *citat Mich. Baldit. (Specul. Sacr. Med. angul. 5. p. 177.) Joh. de Trosnoa, Trosnau* vel *Trosnova*, in inſcriptione ſepulchri *ap. Zach. Theobold (p. 3. de Bell. Huſſit. c. 56. p. 226.). Joh. Ziska â Calice* vocatur, Nobilis Bohemus poſt amiſſum in conflictu oculum *Tziska* dictus *(Vid. Nobiliſſ. Dn. Joh. Dan. Major. Heſperus Noſter Bevoelckertes Cimbrien. c. 30. p. 42.)* moriturus mandat mortuo ſibi cutim carnis deradi, eam pro corio induci tympano,

quod ubicunque audiverint hoſtes pollicetur fugituros. Moritur ille, faciunt amici quod juſſit: reperiunt quod ille promiſit. Ita permittente DEO regnat Diabolus in membris ſuis, *commentatur Alb. Kranz.* (*l.3. Wandel. c. 9. p.253.*) Add. *Æn. Sylv.* (*Hiſt. Bohem. c.46. p.100. & l.1. Epiſt. 130. p. 600.*) *Joh. Cochlæus*, (*l.5. de Bell. Huſſit. p.226.*) Zach. *Theobald.* (*c.l. p.227.*) citat *Theod. Funccium*, (*Hiſtor. Scanderbeg.*) *Kornmann.* (*c.l. c.89.*)

§. 160.

A verminatione Cadaverum etiam ſenſum cadaverum deduxit *Hieron. Cardan.* (*l.3. de util. ex adverſ. p.727.*). Generantur vermes in cadavere, quorum ſenſus ex nihilo manare potis non eſt, nec ex materiæ potentia, vel ſinu, quæ ſuſcipit tantum, non dat. Ergo inerat cadaveri ſenſus, calorque nobis occultus, qui natura activus cum fit, nunquam agere ceſſat, aut obliviſcitur, proptereaque ceſſit & liquefacit & attenuat molem & fœtere facit. Dum ergo agitatur calor, & ex portione viſcoſa tenuem ſegregare non valet, ingenerat Spiritum & fit vermis, vel aliud animal, cui magis cognata eſt temperies, illius caloris & illius ſic effictæ molis, concluſit *Th. Campanell.* (*c.l. c.9. p.297.*) Idem ex unguium & capillorum incremento & proventu colligit *Cardan.* etiam (*c. l. p. 298.*) in cruentatione cadaveris præſente occiſore.

§. 161.

Sed hæc omnia gratis afferuntur & citantur. Non anima ſentit, non corpus, ſed homo. Veritate ſua micat illud *Scaliger.* (*Exerc. 102. ſ.5. p.374.*) Hominis anima extra hominis corpus actionem habet nullam. Ratio præſtò eſt, cum abſque inſtrumentis anima poſſit nihil, adeoque ad actiones edendas corpore organico opus habeat. Si verum eſt illud *Tertulliani* (*l. de carn. CHRIST. p.24.*) opinor, *inquit*, ſenſualis eſt animæ natura, adeo nihil animale ſine ſenſu, nihil ſenſuale ſine anima. Et ut presſius dixerim animæ anima ſenſus eſt, cadaver anima exutum, unde ſenſum obtinebit? Qui inani conjectura ad animæ reliquias devolvuntur, qui ſuam ignorantiam palliabunt? Audiamus iterum *Tertullian.* (*l. de Anim. p. 649.*) Anima rationalis eſt ſimplex, & de ſuo tota non magis inſtructibilis aliunde, quam diviſibilis ex ſe, quia nec diſſolubilis. Si enim ſtructibilis & diſſolubilis jam non mortalis. Itaque quia jam non mortalis neque diſſolubilis, neque diviſibilis. Nam & dividi, diſſolvi eſt, & diſſolvi mori eſt. Adde *ſupra* (*§.145. 146. 147.*) *infra* (*l.2. Tit. 7. §.70.*) & *Henric. Kipping.* (*l.7. inſtit. Phyſ. c.3. n.9. p. 270.*)

§. 162.

§. 162.

Reliqua de anima vegetativa & ſenſitiva, de Spiritibus etiam modò expedita. Ad innati caloris remanentiam provocas. Et quomodo â cadavere proficiſci actiones prioris formæ per calorem nativum deducis, cur cadaver ſit cadaver per extinctionem calidi nativi? *Joh. Sperling.* (*de calid. innat. p. 58.*) Detur, Spiritus S. calidum innatum remanere in cadavere, quales vero illi, quantique pauci & debiles, adeoque nullius virtutis & efficaciæ, ſi tempus requiras, breve eſt & aliquando momentaneum. Quod ſi calorem putredinalem in medium afferas, & ille vix talis apparebit in cadavere præterquam accedente prohibita tranſpiratione, de quo paucis olim egi (*Epiſt. ad Mollenbroc. Caſp. Theophili Bierlingi Theſaur. Theoret. Practic. neſcio quo fato n. 16. p. 189. inſerta.*)

§. 163.

Quod ad Sympathias & Antipathias mortuorum cum vivis, aut mortuorum cum mortuis ſpectat, judicium inſignis illius Philoſophi Anglici *Franc. Bacon. de Verulam.* (*oper. col. 483.*) impura eſt admodum hæc pars Philoſophiæ, de Sympathia & Antipathia rerum, quam etiam naturalem Magiam appellant, atque (quod ſemper ferè fit) ubi diligentia defuit. Operatio autem ejus in hominibus, prorſus ſimilis eſt ſoporiferis nonnullis medicamentis, quæ ſomnium conciliant, atque inſuper læta & placentia ſomnia immittunt. Primo enim intellectum humanum in ſoporem conjicit decantando proprietates ſpecificas, & virtutes occultas, unde homines ad veras cauſas eruendas non amplius excitantur, nec evigilant; ſed in hujusmodi otiis acquieſcunt: Deinde innumera commenta, ſomniorum inſtar, inſinuat & ſpargit. Sperant enim homines vani naturam ex fronte & perſona cognoſcere, & per ſimilitutines extrinſecas, proprietates internas detegere. Practica quoque inquiſitioni ſimillima Præcepta Magiæ naturalis talia ſunt, ac ſi confiderent homines terram ſubigere & panem ſuum comedere absque ſudore vultus, & per otioſas & faciles corporum applicationes rerum potentes fieri, ſemper autem in ore habent, & tanquam ſponſores appellant Magnetem, conſenſum auri cum argento vivo & pauca hujus generis ad fidem aliarum rerum, quæ neutiquam ſimili contuitu obligantur. *Add. Excell. Joh. Chriſtoph. Sturm.* (*T. 1. Phyſ. Electiv. S. 1. c. 9. p. 444.*)

§. 164.

Hæc omnia ad exactam veritatis lancem & obruſſam *Vir Magnus.* Bone DEUS, quot in doctrina de Sympathia & Antipathia rerum fabulæ, anilitates,

 futili-

futilitates, oſcitantiæ & ſupinitates. Digesſit has ingenti promiſcuaque farragine, *Sylveſter Ratray*, (*adit. ad Sympath. & Antip.*) non intentus an vera, an falſa, an veritatis ſuſtineant cotem, an è paludoſo quin & ſuperſtitioſo vulgi & mulierum promanarint cerebellulo. Scilicet ſegreganda erant vera à fabuloſis, incerta & dubia à probatis & expertis, quin & illa quorum ratio haud difficulter dari poteſt, ab illis quorum ratio in *Democriti* puteo adhuc latitat. Sunt, qui fingunt occultas proprietates, quas experientia deinde non comprobat, *ſcribit* (*l. 1. Syſtem. Phyſc. c. 8. Theorem. 2. p. 52.*) *Barthol. Keckermann*, aut qui etiam quæſtus vel gloriæ cauſa hominibus imponunt, iisque perſuadere conantur, quaſi nonnullis rebus mirabiles quædam & occultæ vires inſint aliis hominibus incognitæ, ſibi autem ſolis notæ: Id quod uſitatiſſimum eſt Gemmariis & Alchymiſtis, â quibus plurimi ſub titulo occultarum proprietatum omnibus temporibus decepti ſunt. A latere horum ſtant etiam Mercatores & Patres Jeſuitici cum aliis miſſionariis, quod è *Franciſco Redi*, (*Experim. Natur. paſſim.*) conſtat. Ut unda undam trudit; ita error errorem excludit. Datoque uno abſurdo plura ſeqvuntur. Quod imprimis è præſuppoſita de ovis cum lupo Antipathia mox clarum evadet,

§. 165.

Quod de Phocæ pelle, pilorumq; in eadem motu, aëris diſpoſitioni aſcribendum, poros pellis crispantis, ut pilos ſurrigat. De Phyſa & hirundine marina id quidem, cum experientiæ tantorum Virorum proſtent, non nego, nec vim ἀνεμοστροπικὴν in mortua explodo, non tamen ſenſus inde elicietur, de quo nobis hic ſermo, adeoque inter ſpecificas qualitates, etiam in mortuis remanere ſolitas, recenſuit *Athan. Kircher.* (*l. 3. M. Magnet, p. 4. §. 6. p. 531.*) E Gulonis data hiſtoria atomorum evaporantium ſphæræ ſingularis pariter proprietas emergit, non ſecus ut è pelle lupina ventriculi regioni ſuperſtrata appetitum movere quidam è Medicis moliuntur. Quæ de Apibus allegantur caſu, non motu interno facta credo, ſi contigerunt, quamvis etiam adulationem ſubolere quis poſſet, ut in poſtremo caſu credulitatem. De Delphini etiam in hominum cadavera propenſione, hiſtoria non ita firma mihi videtur, ut quidem conjiciunt talium aſſertores. Fictiones potius Poëticas eſſe dixerim. Aut ſi joco locus eſſet, ex *Scaliger.* (*Exerc. 224. ſ. 5. p. 704.*) proderem, Delphini carnem, corium, oculos ad ſuillam ſpeciem non malignè accedere. Inde maris ſus Vaſconibus, Gallis, Germanis. Sanguis autem porci & ſanguis hominis ſunt ſimiles in omni re, ſicut & carnes amborum ſunt ſimiles in omni re, docuit (*l. 2. Canon. Tr. 2. c. 610.*) *Avicenna*, quod allegat *Zacut. Luſitan.* (*l.*

1. Hiſt.

l. Hiſt. Med. Princ. 28. qu. 18. p. 54.) ſed non bona fide, quod vitium ipſi familiare fere eſt. Locus namque allegatus eſt de ſplene, ubi ſplenis ſaltem porci mentionem fecit, nil de humano. Nec ubi de carnium differentiis bonitate & noxa verba fecit (*c. l. c. 142.*) hujus homo geneitatis aliquid annotavit. Clarius *Galen.* (*l. 3. de Alim. Facult. c. 2.*), Suillæ carnis ſimilitudinem cum humana ex eo poteris intelligere, quod quibusdam factum fuiſſe jam compertum. De odore carnis humani facile aſſenſum ſuum, qui coctioni oſſium pro ſceleto conficiendo mecum interfuerunt, largientur. Succinunt noſtri in trivio: *Ein Menſcb ſey im Leibe geſtalt, wie ein Schwein.* A ſimilitudine igitur, ſi joco ratiocinari licet, Sympathia iſta propullulat. Ut *Philippus Naufragus* ſuper patris cadavere caſu ſalvus enatavit, ut eſt ap. *Cüchler.* (*Antholog. Græc. Cent. 4. p. 313.*) & *Cornutus* alterius in *Mario.* (*p. 76.*) Ita & hic Delphini Sympathia donec res compera felicior exulare poterit.

§. 166.

Ridiculæ ſunt Antipathiæ v. g. ovis & lupi Animal pavidum eſt ovis, non ſolum lupum pavet, ſed & canes, & quæ non bruta, quin & hominem? Ovem lupus interimit, non ex Antipathia, ſed Sympathia, cum ejus carne paſcatur & ſatietur. Quis inter capreas, cervas & cervos & lupum unquam Antipathiam commentus eſt, cum æque eos occidat, iisque veſcatur. Si vis ad mentem Carteſii philoſophari audire, *Anton. le Grand* (*Hiſt. Natur. p. 2. Art. 10. n. 4. p. 90.* audi. Ovis viſo lupo in fugam ſe conjicit, quoniam talis eſt in ea fibrarum plexus, ut lupi corpore reflexum lumen, eam affectionem producat, ex qua fugæ motus ſequatur. Evibrantur enim è lupi corpore rodii, qui tenuiſſima nervorum opticorum fila moleſte afficientes, cerebrum ſpiritusque in eo contentos commovent, eosque in nervos & muſculos deducunt eo modo, quo ad fugam arripiendam neceſſum eſt. Fecit fabula fabulis fidem, in quas retrolapſa ſecula pronos invenias. Inde fidium ex inteſtinis lupi & ovis, tympani etiam ex pelle lupina & ovilla diſſonantia. Non viderunt boni iſti Viri inteſtinorum lupi & ovis pellium inter diverſam texturam. Idem in corio lupi & arietis divinare licet. Quid ſi è *Mart. Zeiler.* (*Cent. 5. Epiſt. 17. p. 734.*) ovem lupum peperiſſe adderem? Quod una pelle citius aut tardius pili decidant, pororum cutis laxitati, & radicum debilitati, tribuendum. Aquilæ pennæ aliis pennis additæ, eos non conſumunt, ſed durabiliores & firmiores, reliquis ſua natura conſumtis, perennant. Et ſi conſumerent, prout etiam vulgo placet, dum dicit: *Es ſind Adlers Federn*, cur quis Antipathicum quid inferret, non video. Quod fluida, v. g. ſanguines non omnes miſceri invicem queant, à di-

verſa eorundem textura dependet. Idem in Balæna oleo & ſævo cogitandum, & quis oleum aquæ Antipathiæ contrarium finxit, cum pororum & atomorum irregularitas & indiſpoſitio id removetur. Si ſanguis interfectoris & interfecti miſceri exacte recuſent, aliæ cauſæ ſuberunt, cum primis calor in occiſoris, frigus in occiſi ſanguine multam faciet paginam. *Vid. infra* (*l.2. Tit. 17. §. 85. ſq.*)

§. 167.

Sanguinis duorum Rabbinorum in ſe vibratio, Rabbinicum, ſeu trabale mendacium eſt. Flammarum in rogo diviſio ut naturæ contraria & annilis, ita furori Poëtico debetur, & Roſarum diſſenſus in hoſtilibus, liliorum verò conſenſus in amantium ſepulchris lepidum & ſvave ſomnium. Capita in vita contraria poſt mortem juncta absque vindictæ ſenſu recitat *Joh. Weick. Valvaſor.* (*l. 4. Carinth. c. 24. p. 575.*) De ponte etiam cadit mortuorum in vivos actio. Quæ de heroum reliquiis adduntur, ſi ſuperſtitionem & palpum excludas, pari paſſu ambulant. Qui à verminatione cadaveris ſenſum præſtolantur & præſumunt, cerebrum in calcaneo geſtant. Quis & caſeo ſenſum denegaret, è quo etiam vermes reponit? *Sim. Simon.* (*Diſp. de Putred. comm. 211. p. 210.*) addo, & quis ipſe ſtercori ipſi? Aliam eſſe verminationis, non ridiculam illam cauſam, *infra* (*l.3. Tit. 1. §. 169.*) diſputatum. *Add. Vol. General.* (*Diſſ. 2.*)

§. 168.

Cujusdam Anonymi tenebrionis *Thom. Eraſt.* (*p.3. de Nov. Paracelſ. Med. p. 23.*) mentionem fecit, qui (*propoſ. Sarmat. 7.*) in carne cadaverum vitam ſupereſſe, non veram quidem, ſed aliam quandam, quam præſervatam vocat, dum putreſcat. Ac proinde ſegregari ab ea quintam eſſentiam, non vivam, ſed tanquam mortuam. Similis *inquit*, ratio eſt herbarum exſiccatarum. At metalla, gemmæ, lapides unicam vitam & eſſentiam habent: non moriuntur. Quæ quidem obſcure ſatis novarum vitarum artifex, quem non moror. Cæterum verum eſt remanere in cadavere corrupto accidentia, *Helmont.* (*Tr. de Magnet. Vuln. Curat. n. 38. p. 601.*) quod vires eorum aprico exponunt ſoli. Spiritum inſitum confermentatum vocat acute *Mich. Ettmüller.* (*Vol. 1. Op. p. 3. §. 13.*) à quo omnia mirabilia in cadavere patrantur. Mumiam poſt *Paracelſ.* vocat *Andr. Tenzel.* (*Med. Diaſtat. Tr. 1. c. 1. p. 13.*) Expreſſerunt id primi Philoſophi vi ſpecifica, quam etiam totius ſubſtantiæ proprietatem (*l.3. de Art. Magn. p. 3. c. 3. p. 542.*) *Kircher.* indigitavit, & hanc in vivo non tantum eſſe, ſed & in mortuo manere dictitat (*c. l. p. 6. c. 2. §. 6. p. 531.*) vegetabilium Monar-

narchia id apprimè comprobat, Aromaticorum imprimis Oleoſorum, quod Chemicorem operæ blando exponunt ſoli.

§. 169.

An expirando, an inſpirando moriamur, non ſemel in Controverſiam venit. Morbi & genus mortis diſtinguendum. In laqueo aut aqua aut fumo ſuffocatis inſpirando vitam finiri probabile eſt, quod & in Dyspnœa, in Aſthmate apoplexiæ & morbis convulſivis Diaphragmatis contingere certum, & his ſubſidens ſeptum transverſum & viſcera abdominis conſuetum ſuum occupant ſpatium. Contra cum laxantur fibræ pulmonum (ut in omnibus cadaveribus videre licet) ſurſum fertur Diaphragma, & fit expiratio, & infimi ventris retractio. Fieri autem expirationem in fibrarum hac laxatione, & ſepti retractione ex mortuorum inſpectione abundè probatur. Expirando enim omnes moriuntur, *concludit Nathanaël Highmor. (l. 2. Corp. Hum. Diſquiſ. p. 3. c. 3. p. 186.)* in quibus ſeptum laxum & ſurſum retractum ſemper invenire licet.

§. 170.

Aliud problema *Dn. D. Joh. Lud. Hannemann. (ap. Th. Bartholin. Vol. 4. Act. Hafn. obſ. 13. p. 45.)* in medium produxit, diſquirendo unde plerique moribundi circa oceanum cum receſſu maris animam proſcribant? Meo arbitratu, *reſpondet*, id inde evenit, quod quando oceanus recedit cum ſuo refluxu, tum ſimul inſitum in aëre pabulum ſpirituum ſecum rapiat, ac illud ipſum tum in tanta copia non perſiſtat, quantam ſufficit ad ſpiritus alendos & refocillandos, tumque una maximè conveniens refrigerium, dulce nectar ſpirituum vitalium, & oceano aſſurgens ſubtrahitur, quamdiu enim oceanus ſubſiſtit in ſuo affluxu, quam jucundiſſime illud refrigerium alluit fauces & pulmones, imo cor ipſum, ac hominem quaſi in vita retinet, cum autem illud nunc cum refluxu oceani rapitur, neque novum ſuccedit recedente mari, homo extinguitur. Quare oceanus ſuis accolis aërem purificando, ad eum jucundiſſima refrigerii aura impraegnando uſui eſt, hinc etiam homines imbecilles ut plurimum recreantur rurſum affluente mari vel oceano. *Hæc Dn. D. Hannemann.* cujus ratio an hic militet, equidem diſquirere nolo, fore verò quam plurimos, quibus eadem non ſufficiat, facile conjectandum.

§. 171.

Fuit autem animalium cadavera videre jam olim & nunc omnibus fere hominibus abominabile, in quam rem præclara collecta ſuggeſſit *Caſp. Barth. (in l. 6. Thebaid. Papin. Stat. v. 205. p. 425.)* & gentilibus ad funeris occurſum principis

cipis oculos temerari & impiari erat perſvaſum. De cadaverum contagio quædam *(l. 1. Tit. 2.) infra.* De eorum fœtore intolerabili *(l. 2. Tit. 3. §. 1. & l. 3. Tit. 1. §. 81. 82.).* Cur DEUS in lege vetuerit, corpora ſuſpenſorum (etiam Ethnicorum) relinquenda in patibulo, neve ſol ſuper ea occidat, quærit *J. B. Helmont.* (*tr. de mag. vuln. curat. n. 118. p. 612.*) quem vide.

§. 172.

Interim multa ex homine arcana ex Alembici & cucurbitarum uteris prodire Chemici gloriantur. Secretum totius Artis maximum eſt medicamenta à corpore humano deſumta in hoc arte miracula maxime præſtare poſſe, ſi debite adhibeantur, inculcat *Gvillelm. Maxvell.* *(l. 2. Med. magnet. c. 6. p. 108.)* cautelaſque *(c. 7. p. 110. ſq.)* ſuggerit. Plura magnifica & miraculoſa ſuggerit *Paracelſ. (l. 4. de orig. morb. inviſib. p. 106.)* quem, ſi lubet evolve. Carnem interim vivam & mortuam differre maxime *Honorat. Fabri* *(l. 2. de generat. hom. prop. 47. p. 260.)* non omnino improbandum decretum, prout etiam inter occiſa & mortua probe diſtinxit (*l. 6. de Natur. rer. p. 695.*) *Paracelſ.* Ideo cadaver morbo defunctum paucarum aut nullarum virium erit. *Vid. Helmont.* (*tr. de mag. vuln. Curat. n. 95. 96. p. 610. & tr. Tumul. peſt. p. 857.*) Quod ſane contra Mumiarum Ægyptiacarum baſiatores notetur volo, neve è retolleo Artis arcana expectent, & nubem pro Junone venerentur. Conf. ſupra (§. 129.)

§. 173.

Homines pharmacos natura & arte tales *olim* (*Pnevmatopægn. S. 1. Artic. 11. §. 5.*) in Theatrum produxi. Jam cum mortuos vivorum Medicos aliquando extitiſſe propria experientia prodiderit *Dn. D. Petr. Romel.* (*M. C. Dec. 3. An. 2. Obſ. 255. p. 335.*) pauca quædam noviter propalata (reliqua antecedentium ſeculorum experimenta collata) dudum *libris duobus in Medico Microcoſmo ſ. Spagyria Microcoſmi* evulgavit. *Dan. Reckher. & Joh. Joach. Becher.* (*in Parnaſſ. med. p. 5.*) De ſudore morientium hæc *Helmont.* (*Tr. latex humor. neglect. n. 17. p. 303.*) ſudor ille mirificas vires mortificandi hæmorrhoides, & excreſcentias poſſidet.

§. 174.

Solum etiam tactum cadaveris manus & fricationes partium morboſarum ; Immatura morte raptorum manu ſtrumas, parotidas guttura tactu ſanari, *Plin.* (*l. 28. c. 4.*) affirmat. Ita refertur de quadam matrona in Anglia (*commentatur Noſter Georg. Wolffg. Wedel. Phyſiolog. Med. S. 3. c. 27. p. 189.*) quod Scirrho Lienis laborans ſolo manus defuncti ad anatomen deſti-

deſtinati cadaveris affrictu fuerit curata. Novi quendam conſiliarium Saxonicum Lubecæ, *pergit*, ab excreſcentia palpebrarum ingentis magnitudinis phtiſicæ defunctæ manus applicatione & affrictu ſolo fuiſſe curatum. Repetit hæc, *(M.C.D. 2. An. 1. obſ. 11. p. 23.) vir. celeberrimus* & *(p. 25.)* de tuberculis in palpebris, tumore ſub mento & verrucis in manu non contemnenda ſupperaddidit. De verrucis hoc modo curatis evolv. *Act. Ang. (A. p. 156.)* Imprimis in Sturmis eradicandis celebre nomen tulit (*Vid. iterum Wedel. l. 6. comp. Clin. Exempl. c. 23. p. 162.)* Ægrotum etiam lento morbo conſumtum manu ſcrupuloſo tumori impoſita, donec de ejusdem frigiditate ad intimas tumoris partes ſenſum percepit, ſingularem obſervationem *Rob. Boyle (de Specif. Remed. propoſ. 6. p. 97.)* reliquit. Manus pthiſi mortui præferunt *Ido & Joh. Chriſtoph. Wolffii (l. 1. obſ. Chirurg. Med. 23. p. 80.)* cum penetrans calor ſudorque in pthiſicis obſervetur & ſæpiſſime in & ſtatim poſt mortem udæ ſint horum manus. Meminit hujus curationis etiam *Th. Bartholin. (cent. 3. hiſt. anat. 66. p. 128.)*

§. 175.

Singularis eſt illa *Frid. Loſſii (l. 3. obſ. med. 42. p. 272.)* quæ ita habet: Novi hydropicam quandam, cui venter in tantam molem excreverat, ut in dies rupturus videretur, & ægra â Medicis pro deploratis fuerit habita, quæ tamen peregrini cujusdam forte tranſeuntis ſvaſu ventrem manu demortui adhuc calente aliquoties demulcendo & hydrope paucisſimorum dierum ſpatio in totum fuit liberata, profuſa tum per alvum, tum veſicam, incredibili aquarum copia. An hoc factum ſit imaginationis vi, an verò effluvio aliquo ex demortui corpore emanante, judicent Alii. Maculas fœtus præterea delere *Helmont. (tr. de mentis idea n. 46. p. 227. & tr. Tumul. peſt. p. 857.)* teſtimonio conſtat; Macula (aut verruca) fœtui impreſſa admota manu cadaveris longa tabe extincti omnique vitæ proprietate exuti, donec frigus partem maculatam penetraverit, (quod fit ſpatio unius miſerere,) de cætero ſponte evaneſcit. Quid *Romelio noſtro* profuerit cadaveris anatome in dolore carpi & debilitate manus inde emergente *(c. l.)* prolixius narrat. Curam ebrioſitatis, quam curam per mortificationem Angli dicere ſolent, recitat *Dn. D. Ambroſ. Stegmann. (M. C. D. 3. A. 1. obſ. 15. p. 35.)* Si vas quoddam, vid. Cantharus, vitrum, vel aliud ejusmodi infra bracchium mortui cujusdam per aliquot horas collocetur, & poſtea ex vaſe hoc liquor contentus ebrioſo propinetur, quod mox liquorem ejusmodi alium nauſeat, & per vitam

ſuam averſetur, referunt *prodidit Cardan.* (*l. 8. de var. rer. c. 44. p. 574.*)

§. 176.

Has vires dubias reddere & infirmare non pauci edoctis conantur. Eminet inter hos *Th. Barthol.* (*Epiſt. de Transpl. morb. p. 51.*) vulgo noſtro perſvaſum eſt ſtrumas, tumoresque alios affrictos ad manum cadaveris humani ſenſim aboleri, prout cadaver putret. Difficile tantam mortuæ manus vim concipimus, parumque abeſt, quin hic me *Thomam* profitear, cum ne ipſa quidem omnis bonæ malæque materiæ fœcunda artifex natura rationem rerum reddiderit, ut loquar cum *Valerio* (*l. c. 8.*) ſed ſimplex negatio non è medio tollit ſimplicem affirmationem variis obſervationibus ſtabilitam.

§. 177.

Proſtant & apud Autores rationes, quibus hanc opinionem fulcire ſatagunt. Antipathiam cadaveris allegat *Cardan.* (*c. l.*) indita enim eſt hæc ratio contrarietatis etiam inſectis, & eo magis imperfectioribus animalibus, & maxime equis & canibus, ut odorem mortuorum ſui generis fugiant: Quanto magis humana natura, quæ admodum ſenſu prædita eſt, atque eo exquiſitisſimo? itaque occulta vi natura non amplius audet transmittere exterius humorem peccantem, atque hæc eò magis, ſi hic patiente, hæc ſciente fiant. At dices, retenta ergò majoris morbi cauſa erit? non, nam colligitur, & una emittitur per alvum, aut ſudorem, aut alia via: in quibus concoquitur. Interim allegata difficultas non ſine nervo eſt. Repercuti namque poterit cadaveris frigiditate materia morbifica, aut productum morbi. Exemplum notabile extat *ap. Frideric. Loſſ.* (*l. 1. obſ. med. 34. p. 93.*) quod ita habet: opera triduana ſeptimi filii ſola manuum impoſitione ſine aliis præſidiis ſcrophulæ intro repercuſſæ ægram in præſens vitæ diſcrimen conjecerunt, donec debitis adhibitis remediis erumperent. Quod ſi hoc præſtitit manus calida vivens adhuc, cur non æquè ſummè frigida Cadaveris poterit in actum deducere?

§. 178.

Cadaveris namq; frigiditas, *de qua infra* (*l. 2. Tit. 4. §. 2. 3.*) Archeum pavore concutit, & in fugam conjicit, ſi *Helmont.* (*Tr. Tumul. Peſt. p. 870.*) auſcultes. Manus noſtra; *inquit*, cadaveri ſponte extincto admota, mox ita propter fugam Archei friget, ut longo demum igni vix recaleſcat. Attamen canes, *ſubdit*, non ſentiunt iſtud frigus, dum cadavere vorant, prout non multum friget nobis cadaver pecuinum. Fraudulentum itaque & accidentale cadaveris

veris

veris humani frigus eſt, plusque frigefacit, quam frigoris habet. Plusque cadaver ſenſim extinctum friget nobis, quam cadaver podagrici, aut acuta febre mortui. Cum tamen per machinam, qua metimur ambientis auræ gradus, utrumque horum cadaverum par frigus fit. Scilicet, Archeus extimeſcens mortem, quam appoſita manus cadaveri diutina infirmitate extincto, percipit, fugit, manum deſerit, nec facile, (quia memor,) redit. Patet ergò Archeum mortem ſentire, fugere, etiam illam, quæ ante & extra ſe eſt. Idcirco mandant, ut tamdiu fricetur ſcrophula, Ganglion, verruca &c. donec in illa ſummum frigus ſentiatur. Habent id radii lunares cum cadaveris ſpiritu mortuali commune, atteſtantibus id *Helmont.* (*Tr. Formar. Art. n. 55. p. 115.*) *Sylv. Ratray* (*de Cauſ. Symp. & Antipath. p. 26.*) *Laurent. Strauſſ.* (*Epiſt. ad Kenelm. Dygb. de Pulv. Sympath. p. 131.*). Spectant huc *infra* (*l. 3. Tit. 1.* §. *60. ſq.*) quæ exhibentur. Pavet etiam in conum collectum Lunæ lumen Archeus, ubi id quidem ſentit, & fugit? Vix credo, ut inanis illa *Helmontii* perſuaſio videatur.

§. 179.

Contra, id contingere ob ſal illud mumiale & balſamicum reſolutione ſanguinis & coacta Archei expulſione in extremis partibus effuſum, quod ipſum magnetismum illum, quem alii pro cauſa adducunt, optimè videtur explicare *Magn. Wedel.* (*S. 3. Phyſiol. Med. c. 27. p. 190.*). Pluribus ingenioſe hoc argumenti genus proſecutus eſt *alibi* (*M. C. D. 2. Ann. 1. obſ. 11. p. 26.*) unde cum huc ſpectent, quædam in mea tram pomœria. Duo hic concurrunt præcipue ad tumorem vel excreſcentias has fovendas; exorbitans Archeus & humor alibilis ſeroſus, vel per ſe ſubſiſtens magis, vel criſpaturæ fibrarum propullulaſcentium vitioſe adimi. Quæcunque his obviam eunt, id præſtare judicant. Aptum vero ad hoc eſſe cadaveris contactum illum atque frictum facile patere poteſt. Horremus cadavera, quod exterminium maxime adverſetur natura, horremus conſpectum, nedum contactum inſuetum ingratumque. Refugit igitur Archeus, & deſiſtit ab opere, ideam contrariam complectens; quo aſtite & velut fabro deſtitutum corruit, quod ſtudio quodam congeſtum videbatur. Adde quæ ſeqvuntur. Concludit demum (*p. 27.*) ſit hoc Antipathiæ exemplum nobis, non Sympathiæ. Nulla enim hoc loco fieri poteſt confermentatio mumialis.

§. 180.

Ad quasdam corporis humani partes progredior, cutis, ut totius corporis involucrum & veſtis, ita humana coria Scythis pro amiculis ſerviunt, ſi conſuan-

ſuantur *Vid. Joh. Boëm.(l. 2. de Mor. Leg. & Rit. omn. Gent. c. 9. p. 115.)* Novi, dum ſtudiis Medicis in quodam Academia incumberem, Profeſſorem Medicum Anatomicum celeberrimum, ocreas corio humano in uſum traxiſſe. Cutis vero humana ut præparari debeat, modum deſcripſit *Th. Bartholin. (Cent. 3. Hiſt. Anat. 87. p. 178.)* ubi & uſum cingulorum è cute humana indigitat.

§. 181.

Porro inter has crebrius oſſa celebrari apud Autores deprehendo. Omnia cujuscunque membri corporis humani ulcera continua oſſium humanorum potatione tandem curari *Eberhardus à Pinu* ſe ſæpe numero, etiam in vetuſtisſimis plagis obſervaſſe *Achilli Gaſſero, (vid. obſ. Med. 24. p. 17.)* in comitiis Auguſtanis 1555. Menſ. April. Proprie tamen experimentum hoc ad extremorum ulcera antiqua pertinere adſerens, eaque conditione, ut ſi qui in brachiis laborant, oſſa cubiti & radiorum bibant per annum, qui in pedibus & tibiis earundem partium oſſa uſta, & ſic deinceps. Ad dolores ventris cohibendos oſſa profuiſſe *Anton. Mizald. (Cent. 8. Memor. n. 62. p. 177.)* in literas retulit, qui & oſſa humana ad lævorem pulverata & ex vino rubro ſub auſtero rubro ſumta in dyſenteria & ventris proluvie *(Cent. 9. n. 43. p. 196.)* laudat. Plura lege ſis *ap. Dan Beckher. (l. 2. Microcoſm. Med. c. 6. p. 254.)* Oſſa *judicat cit. Beckher. (c. l.)* inſignes edunt effectus in exſiccandis, abſumendis & extirpandis vitioſis in corpore humoribus pituitoſis. Salina enim ut ſunt corpora ita etiam ſalinam exſiccandi & abſumendi obtinent facultatem. Etiam quod ichores affluentes ſiccando abſumant, id fieri credidit *(in not. ad Achill. Gaſſer. obſ. 24. p. 18.) illuſtr. G. H. Velſchius.* Inter medicamenta quæ pediculorum examen fugant, non ultimum locum tenere oſſa de mortuorum intra veſtes quocunque modo geſtatata vel à collo ſuſpenſa, quorum effectum ſalutarem plus ſemel ſe vidiſſe aſſeruit *celeb. noſter Roſin. Lentil. (d. 3. M. C. A. 7. & 8. obſ. 78. p. 129.)*

§. 182.

Cranium imprimis prærogativam inter omnia ſibi ſumit, ob dotes, quibus præ cæteris pollere fertur. Saltem os capitis valet ad Epilepſiam, non ita oſſa reliqua, *ſcribit Helmont. (Tr. de Magnet. Vuln. Cur. n. 51. p. 603.)* tum demum, cerebrum totum in cranio conſumitur & liqueſcit, cujus liquoris ab Autoribus raro commentatur accuratius (viſceris inquam) irroratione (evaporatione forſan rem explicuiſſet,) continua vires cranium acquirit alias, quas aliis abeſſe oſſibus animadvertimus. An una pars Cranii prævaleat alteri,

Salo-

Salomon. Albert. Hiſt. part. corp. hum. p. 7.) libet audire. Meo arbitratu ex æquo omnibus calvæ partibus eadem vis ineſt, neq; anticæ, neq; poſticæ præter cæteras egregia, aut prærogativa. Quamvis prætulerim tamen ego quoq; anticam cæteris, quippe quæ aſpergine & rore cerebri ſubinde humeat, uni homini in infantia ſimiliter arteriis quadam vicisſitudine per intervalla palpitet, neq; roboretur ante primum ſermonis exordium. A cerebri irroratione parum forſan expectandum cum illud à Cranio hiatu quodam fere ubiq; ſeparetur, interveniatq; comprimis dura meninx, quæ prima facie rudem ac panni linei denſioris texturam repræſentat, in extima ſuperficie quidem aſperiorem in concava magis levigatam, ut *Anton. Pachion.* (*de Dur. Mening. Fabr. & Uſ. c. 1. p. 3.*) loquitur. Reliquis totius membranis craſſiorem duriorem & robuſtiorem proclamarunt Anatomici, ut inde duræ meningis nomen ſibi aſciverit. Vid. *Caſp. Bauhin.* (*l. 3. Theatr. Anat. c. 8. p. 289.*) Cum tamen diverſa textura gaudeant oſſa, forſan & dotibus inter ſe diſtinguentur. Quod ad vires Cranii in febribus intermittentibus ſpectat, eadem hujus ratio videtur *Georg. Hieron. Velſch.* (*in not. ad Hieron. Reuſner. obſ. Med. 118. p. 65.*) quæ cornu cervini cochlearum, lapillor. ex Aſtac. fluv. & ſimilium.

§. 183.

Quod ad oſſa ſpecialiora capitis, monuit olim *teſte Plinio* (*l. 28. c. 1.*) *Democrit.* ad alia noxii hominis è capite oſſa plus prodeſſe, ad alia amici & hoſpitis. Sutura Cranii λαμβδοειδὴς nonnunquam ingeminata excludit in medio ſui triquetrum oſſiculum, quod præter cætera capitis oſſa, neſcio quam vim mirificam adverſus comitiales obtinet, idque indultu familiæ *Paracelſi:* quod de oppoſita oſſis parte, coronalem deſcribente ſuturam, noſtri affirmare audent, quorum utrumque non ſenſus, non ratio, ſed una patefaciet experiendi & obſervandi conſuetudo, diſcurrit *Salom. Albert.* (*c. l. p. 6.*) verba *Paracelſi* (*l. de Caduc.* §. *4. p. 603.*) hæc ſunt: *Ein Bein iſt am Haupt, nehmlich es iſt gerad und gleich der Centrum: So daſſelbig getruncken wird, ſo genieſt der Menſch.* Et paulo poſt: *Das Bein iſt nicht über ein Kreuzer breit, etwas ecklet, und ſpalt ſich ſelbſt hinden, und wird nichts in allen gefunden, ſondern in etlichen, denn die Aſtra ſpaltens, und nicht die Corpora, auch nicht die Geburth.* Negat id ipſum in Cranio reperiri, *Th. Eraſtus, Paracelſumque* id ipſum affirmantem arguit. Verum immerito. Etſi enim *Eraſtus* id ipſum ſuis nunquam conſpexerit oculis, alii tamen celeberrimi Medici fide maximè digni id ipſum viderunt. Citat hos *Beckher.* (*c. l p. 236.*) Audiendus *Guilh. Fabric. Hildan.* (*Cent. Epiſt. 65. p. 1008.*) qui iſta ad *Joh. Küferum:* Mitto oſſa aliquot triangularia, quæ ad Epilepſiam

debellandam ſingularem vim habere expertus ſum. Ante ſexennium ultra centum horum oſſium habui, inter quæ, quod notandum, vix duo reperiebantur, quæ ſibi invicem magnitudine & figura reſpondebant.

§. 184.

Novit milites, *Hieron. Reuſner.* (*obſ. Med. 31. p. 22.*) qui digitum hominis demortui ſecum geſtarent, quo ſe experimento ab omni pediculorum pulicumq; moleſtia liberos teſtabantur. Magis pediculis timendi vivorum digiti, & imprimis pollex, quem ſane utroque pollice laudere verentur, ipſis adeò infeſtum, φθειροκλόνον, (*den Laüſeknicker*) optimo jure proclamare poſſint. De oſſium pedum medulla intro ſumta, & extra in contractura applicata, notabile exemplum retulit *Mich. Bapſt.* (*Artzeney Kunſt und Wunder-Buch N. n. iii I.*) De mentulæ exſiccatæ in morbis mulierum feliciter exhibita, Vid. *Chriſt. Franciſc. Paulin.* (*l. 1. obſ. Med. Phyſic. 16. p. 25.*) Ita & Priapum Cervi hyſtericis utiliter adhibitum recordor, quem & ad Venerem promovendam à Medicis præſcriptum *Joh. Andr. Graba* (*ſ. 2. Elaphogr. c. 20. p. 250.*) fidem facit.

§. 185.

Heſiodi cinis ſ. oſſa Naupacti jacentia ad oraculi Delphici monitum, valido peſtis contagio Orchomenios invadente, ab Orchomeniis domum portata, peſtem fugaſſe, *Nicol. Leonic. Thomæus* (*l. 2. Hiſt. Var. c. 85. p. 248.*) ex aliis recitat. Quod ſi fuit, Dæmonis opus fuit, in ſuperſtitionis Labyrinthum Gentiles allicientis. A *Deliis* edocti *inſulani* & *Iones* cœtus agere inſtituiſſe & nominatim *Argin* & *Opin* decantare (Hic olim è Lycia profectus alios quoq; vetuſtos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) dum cinis, qui ſupra ſepulchrum eſt *Argis* & *Opis*, diſpergitur ſuper infinitam ægrotorum turbam, qui ad aram ſunt, *Autore Herodoto* (*l. 4. p. m. 103.*) Vulnera â ſagis illata ſagarum combuſtarum cinere curarii *Exc. Joh. Dolæus* (*M. C. D. 1. A. 6. obſ. 61. p. 91.*) intimat. Qui vero obtinebitur ſine cinerum & carbonum mixtura? Asbeſto hic opus. Id non reticendum puto, quod *magnus ille Dan. Georg. Morhof. in P. Conſtantii Albini Villanovenſis Magia Aſtrologica ſ. Clave Sympathiæ ſeptem Metallorum* & *ſeptem Selectorum lapidum ad Planetas* pro majore illius dilucidatione (*l. 1. Polyhiſt. c 11. p. 100.*) ex alterius relatione excerpſit, de vitro è cineribus cadaverum ſtrangulatorum certiq; mineralis conflando, cui lotium ægri immiſſum affectas corporis partes in ipſa urina oſtendat.

§. 186.

Cadaverum inſignis copia terræ pinguedinem conciliare, ut ubertim fruges propullulent. Poſt pugnam cum barbaris commiſſam & victoriam nullis

lis ſeculis ſimilem, in qua ſupra millium hominum occidere aut cepere, tellurem conſumtis in ea cadaveribus, ac per hyemem imbribus delapſis, ita pingvem redditam, quippe putredine in profundum penetrante repletam, ut legitimo tempore abunde fructuum protulerit: & quod *Archilochus* dixit, hoc modo agros pingveſcere, id tum fuiſſe confirmatum *Plutarch.* (*T.* 2. *vitar. Parall. in Mario. p.* 58.) prodidit. Cadaver animalis juxta radicem plantæ ſepultum eandem valdè recreat & laborantem reficit, *Honorat. Fabr.* (*l.* 2. *de Plant. prop.* 57. *p.* 40.) dictitat. Ratio eſt, quia Cadaver illud non parum pinguioris ſucci (urinoſi non ſeptici & corroſivi, ſed mumialis volatilis) ſuppeditat, & exquiſiti, utpote, qui in corpore animalis multiplici percolatione præparatus eſt. Igitur exquiſitum alimentum eſt. Canis imprimis commendat (*c. l. Prop.* 141. *n.* 9. *p.* 71.) At ego cum *Paulinio meo* (*ſ.* 3. *Cynogr. c.* 1. §. 5. *p.* 131.) omnis generis animalium cadavera ad arborum radices ſpe ulterioris fructuum proventus tumulari vidi.

§. 187.

Chemia etiam hic operas ſuas locat, quid in deſtillatione ſuppeditaverit *Franciſc. Joſepho Burrho his Th. Barthol.* (*Epiſt. de Cerebr. p.* 15.) edocuit. Scias, *inquit*, tres partes ponteris illius abiiſſe in aquam inſipidam, partem unicam circiter contractam fuiſſe in maſſam pinguem & flaveſcentem, â qua poſtea calidiſſimum expreſſit oleum incombuſtibile inſigne Anodymum ad leniandos exterius applicatum dolores Podagricos, quod in modico frigore gelaſcit, quaſi fuiſſet eductum â ſquamis Ceti. Quid vero miſtura, cum ſperma Ceti Orcæ piſcis cerebrum reputetur? Huc pertinere videtur aqua, quam nonnulli divinam appellant, ob mirabiles ejus virtutes & ſic conficiunt: Accipiunt totum Cadaver hominis morte violenta peremti, qui ſanus antea fuerit, ejus carnem cum oſſibus & viſceribus in fruſtula minutiſſima ſecant, & omnia quam optime inter ſe invicem permiſcent, poſtea per alembicum aquam inde proliciunt, eandemque rectificant. Hæc aqua, præter alias in medicina virtutes, dicitur de vita vel morte infirmi certum ferre judicium, vid. tres vel novem guttæ ſangvinis ab ægro aliquo extracti, uni drachmæ circiter illius aquæ imponantur, & igni lento admoveantur. Si ſanguis & aqua invicem commiſcentur, ſignum eſt vitæ; ſi manſerint incommiſta mortis imminentis eſt indicium. In defectu ſangvinis ſimiliter procedunt majori tamen doſi, cum urina, ſudore ſanie, aliiſque corporis excrementis. Hæc (*de Typh. Gen. Hum. c.* 6. *n.* 3. *p.* 56.) *Hieron. Hirnhaim.*

§. 188.

§. 188.

Jecur vulturis tritum cum ſuo ſangvine propinatur ter ſeptem diebus, meliusque prodeſt, ſi ea avis, quum occiditur ſatura ſit humano cadavere. Carnes caprinæ in rogo hominis toſtæ comitialem pellunt morbum, *Caj. Plin. (l. 2. de re. med. c. 58. f. 61. b.)* memorat. Comitialem ſanari cibo è carne feræ occiſæ eodem ferro quo homo interfectus ſit; *(Plin. 28. c. 4.)* Ferrum quo homo occiſus ad varia prodeſſe, *Anton. Mizald. (Append. ad Centur. p. 264.)* refert. Sed hæc ludicra, nullum in natura fundamentum habent.

§. 189.

Sangvis *Canuti* terræ redditus ſalutarem fontis ſcatebram perpetuis uſibus mortalium adminiſtrat, *Saxo Grammat. (l. 14. Hiſt. Danic. p. 240.)* teſtatur. Additque corpore tenui funere Ringſtagium delato, divina beneficentia locum, in qua pauſantibus gerulis funebris ejus lectus conſtiterat, repentino fontis ortu ſignavit. In Norwegia, quo loco *Iſtenii Regis* ſangvis decidit *à Simone* obtruncati, fons proſiluit, aliusque ſub monte prope templum, ubi cadaver ejus pernoctaverat, dicuntur, quod *è Sturlejo (in Chronic. Norweg. A. C. 1157.)* allegat *Thom. Bartholin. (Addit. ad Med. Danor. p. 518.)*

§. 190.

In amoris caſti & conjugalis Symbolum cineres & oſſa conjugum & amatorum demortuorum adhibitos novi. *Arthemiſia Mauſolum* virum, *teſte Agellio (l. 10. c. 18.)* amaſſe fertur ſupra omnes amorum fabulas, ultraque affectionis humanæ fidem. Hoc fato perfuncto Arthemiſia luctu atque deſiderio mariti flagrans oſſa cineremque ejus mixta odoribus contuſaque in faciem pulveris aquæ indidit, ebibitque, multaque alia violenti amoris indicia feciſſe dicitur. Non ita pridem, *tradidit Henric. Engelgrav. (p. 2. Luc. Evang. p. 254. è P. Speelbergen Wesken der Saliger. f. 578.)* puella amantis cineres (an & cur crematus fuerit, non addit,) quemdum viveret ſtulte deperierat, ſtudioſè collegit, atque intra vitrea vaſcula concluſit, horasque ad illos dilecti ſui cineres & noctes & dies lacrymando metiebatur. Horologio hoc Chriſtianum documentum *pius Poëta* aſcripſit:

Irrequiete cinis miſeros teſtaris amantes;
More ſuo nulla poſſe quiete frui

Ita *Virgil. (l. 2. Æneid. v. 539.)*

Nos flendo ducimus horas.

§. 191.

Veſtimentis mortuorum etiam vis medica aliquando aſcripta legitur. Vitam mortui Cephalalgiæ mederi *Vit. Rietlin. (A. 6 lin. Med. obſ. 17. M. O. p. 1173.)* mortualis ſ. funeralis lintei (cui cadaver involvitur) reſiduum, aut abſciſſam partem eſſe remedium adverſus ani procidentiam Belgarum vulgus credit. (*Gisbert. Voët p. 3. Diſp. Select. p. 110.*) Meminit libelli cujusdam *Theophr. Paracelſi,* inediti *Marc. Fried. Roſencreuzzer (Aſtron. infer. p. 79.)* & ex illo ſequens communicat: *Ein trefflich Sympathicum magicum für die Schwindſucht. Hänge das Holz einer Baar, darauf eine Kindbetterin mit dem Rückgrad verfaulet, an den Halſ und trage ſolches. Urſach* (egregia quidem tantoque Philoſopho digna!) *dann vis vegetativa auctrix & nutritiva puerperæ, ſo im Rückgrad liegt iſt in das Holtz gezogen, und magnetice zeuchts das lebendige Corpus aus dem Holtz an ſich.*

§. 192.

Ut verò, quod hunc juvat, alteri nocivum exiſtit; Ita hic contingit. *Man hat erfahren, daß die Urſache des Cardinals Petri Matthæi Petrucci Todes geweſen, daß er die Gebeine der H. Agnes in der Abtey angerühret, ob es ihm gleich widerrathen worden.* (*Altes und neues aus dem Schatz Theolog. Wiſſenſchafften A. 1701. M. Jul. p. 253.*) A cadaveris attactu menſium momentaneam ſuppreſſionem in quadam, in alia iterum *D. Sylv. Sam. Anhorn.* (*M. C. D. 3. A. 1. obſ. 87. p. 136.*) obſervavit. Quosdam, ut eo plus ſitiantur bieræ, quo plus ſunt potæ, è cereviſiarum coctoribus ad tantam rediguntur truciditatem, ut etiam oſſa funeratorum hominum cereviſiæ incoquant. *Scillæ* hi inſiſtunt veſtigiis, cui non ſatis fuit vivis hoſtibus illudere, niſi mortuorum etiam oſſa e ſepulchris eruta in fluvium mergi juſſiſſet, ut de *Marii* cadavere hiſtorici ſcribunt, *recitat Hieron. Reuſner.* (*Exerc. 4. de Scorbut. p. 149.*) cæterum & vapores è ſepulchris elevatos plantas vitiare, *Athan. Kircher.* (*ſ. 1. Scrutin. Peſt. c. 11. §. 4. p. 170.*) protulit. Allegant quidam experientiam penitus interiiſſe, ſ. frutices ſive arbuſculas integras, quod ſurculi inde abſciſſi loculis fuerint mandati. Sed hoc caſu obtigiſſe tantum, recte enunciat *Hermann. Grube,* (*de Arcan. Medic. Artic. 2. c. 2. p. 44.*) Quod ſi enim ſurculi arboribus avulſi & loculis defunctorum commiſſi vi quadam Sympathetica toti poſſunt arbori labem aſpergere; quidni & ipſi pari opera & avulſi & conjecti in ignem mali non nihil toti arbori communicarent. Vinca per vinca ſane in capite exhumato adhuc recens viſa. (*Vid. l. 3. Tit. 2. §. 94.*) & Rosmarinus in manu ſepulti cujusdam excreſcere (*M. C. D. 2. A. 4. obſ. p. 103.* Clavus ex tumba lignea, in qua cadaver com-

putruit, arboris cujuſpiam trunco impactus, illam facit ſi non perire, ſaltim ſterileſcere, *H. Hirnbaim.*(*c. l. c. 9. n. 4. p. 98.*) recenſuit.

§. 193.

Nitrum Cœmiteriorum ad varios morbos utile, *infra* allegavi (*l. 3. Tit. 1. §. 183.*). Terræ tamen Cœmiteriorum contagium, *ibidem* (*c. l. §. 168.*) tetigi. Terra è Calvaria Pſilothrum eſſe palpebrarum tradunt. Herba, ſi quæ ibi genita ſit, commanducata dentes cadere *Plin.* (*l. 28. c. 4.*) propalavit. Terram (*in not. ad h. l. p. 1223.*) interpretatur *Jacob. Dalechamp.* vel quæ intra calvariam reperitur, vel qua calvaria obducitur. Id vero non de cranio, putredine correpto & corrupto, accipiendum, ſed recenti, cum crania in uſum poculorum adhibita legamus, v. g. *juxta Plin.* (*l. 7. c. 2.*) ab Anthropophagis Scythis *Joh. Boëm.* (*l. 2. Mor. Leg. & Rit. omn. Gent. c. 9. p. 115.*) & aliis, quos ſagaci ſtudio *Eraſm. Franciſci* (*p. 2. Theatr. Curioſ. Dialog. 1. p. 59. ſq.*) in manipulo exhibet collectos. Inſanus Lycurgus coronabat humanis ſuum veſtibulum capitibus *Nonno* (*l. 20. Dionyſ. v. 152.*) ebuccinante.

§. 194.

Ad magicas operationes etiam partes ab homine demortuo expetunt Magi, Sagæ, & alia Dæmonis mancipia. Hinc dextras infantium ex utero matris præmature exciſorum ſtriges, latrones & id furfuris tenebriones avidiſſimè deſiderant, & earum digitos de nocte accendunt, ut impune furari in aliena domo, aut latrocinari poſſint, certi videlicet, neminem à ſomno evigilaturum, quamdiu funeſta & lethalis illa flamma arſerit *Laurent. Forer.* (*Virid. Philoſ. Diſp. de Magnet. th. 25. p. 263.*) & adultorum manus & pedes eorumque digitos, quin & ipſam dorſi ſpinam in ſubſidium vocari è *Joh. Chriſtian. Frommann.* (*l. 3. de Faſcinat. p. 5. c. 3. §. 6. p. 681.*) liquet. In quo id mirandum, flamma extincta tam integros & illibatos manere digitos, quam ſi lumini fomitem præbuiſſent, idque quoties opus cum eadem digitorum incolumitate repetere poſſe. Medicatum ſomnum interpretantur quidam, & allegant illud *Medeæ* (*Epiſt. Heroid. 12. v. 117.*) *ap. Ovidium.*

Flammea ſubduxi medicato lumina ſomno
Et tibi, quæ raperes, vellera tuta dedi.

De pollice furum res eſt notiſſima, & adeo trita, ut à plebejis ad Oeconomiæ & imprimis in arte braxandi felices ſucceſſus multoties appetantur & carnificibus magno pretio redimantur. *Vid. Mich. Bapſt.* (*Artzney-Kunſt und Wunderbuch, 55. ib.*) *Joh. Prætor.* (*de Pollice furum p. 151.*) Factum inde, ut pecuniæ inhiantes arte è poricinis pedibus eoſdem fabricare, & deſiderio ſuperſtiti-

ſtitioſorum ſatisfacere conati ſint horum nundinatores excoriatores. Feſtiva hujus conaminis hiſtoria extat *ap. Joh. Fried. Zittmann.* (*Med. Forenſ. Cent. 2. Caſ. 15. p. 391. ſq.*)

§. 195.

Hieron. Cardan. (*l. 16. de Rer. Var. c. 90. p. 1038.*) ex aliis acceptum narrat, candelam ex ſevo humano accenſam delatamque loco ubi theſauri reconditi ſint, ſtrepitu illos detegere, inde etiam dum proxima fuerit extingui. Quod ſi verum eſt, (de quo quidem dubito, quæ namque inter ſevum humanum & theſauros convenientia & connexio, ſed audi) ex Sympathia contingit: Sevum enim ex ſanguine, ſanguis autem ſedes animæ atque Spirituum, quæ ambo cupiditate auri & argenti, dum homo vivit, tenentur, & ob id etiam ſanguinem perturbant. Itaque velut in coriis arietis atque lupi Antipathia viget, quanquam mortuis: ita hic Sympathia. Bene, ſed in coriis arietis atque lupi Antipathia non viget, ut è *ſupra datis* (*§. 165.*) clarum evadit, ita nec hic Sympathia.

§. 196.

Ad veneficia Magica apud impios homines frequens fuit, ut pergamena virginea uterentur, confecta ex cute puelli recenter nati & ante baptiſmum emortui, vel abortivi, inſcripta præterea quibusdam Characteribus ac magicis verbis. *Joh. Bened. Sinibald. l. 1. Geneanthrop. Tr. 2. c. 12. p. 38. &c. 8. n. 15. p. 130.*) Plura etiam de uſu particularum cadaveris in Magia, *Joh. Chriſtoph Frommann.* (*l. 3. de Faſcinat. p. 5. c 3. §. 1. ſq. p. 677.*) De Mumia Sagarum noxia ſparſit quædam *Paracelſ.* (*Tr. 2. de Peſtilit. p. 350.*)

§. 197.

Coronidis loco ſit ſequens. In Breviculis militum nominibus, qui prælio ſupererant, *Iſidoro* (*l. 2. Origin. c. 23.*) adnotante, V. ſ. Τ. aſcriptum videbatur defunctorum Θ. Prius negat *ab Iſiodoro* bona fide ſcribi *Juſt. Lipſ.* (*l. de Rect. Pronunc. L. L. c. 14*) qui loco & Τ reponere jubet V. quæ prima ſit in voce vivus. Recte vero hic monet *Magn. Th. Reineſ.* (*l. 1. Var. Lect. c. 7. p. 21.*) A Græcis iſta σημείωσις manavit, ut alia quam plurima, at latinos t hoc interpolaſſe ita, ut viſum *Lipſio*, nemo crediderit. Scripſerat *idem* ante (*p. 20.*) Homines Romanos è diverſis Linguis deſumtas literas notasve in eodem ſ. textu ſ. lapide adhibuiſſe, ita ut quæ mortuum ſignificaret è Græca, quæ vivum, è Latina peterent, minime omnium eſt veroſimile, cum ſua ipſis utriusque ſignificantes, ſiquidem Latinis uti vellent, ſuppeditaret. M. & V. vel ex his detorta inter notas Tyronis & Senecæ ſigna. It. Literam Θ etiam Græcis Medicis mor-

 tem

tem ſignificare, in aliis ægris ſanitatem literam *υ*, *Galeni (in l.3. Epid. Com. 2. t.4.p.m.218.)* teſtimonio conſtat. Nunc cum literam, qua mortuum ſignarent à Græcis mutuati ſint, *pergit Reineſius*, etiam eam, qua vivum & ſuperſtitem notarent ab iisdem petiiſſe conſentaneum eſt. Ea vero eſt Υ, *υ*, quæ & ſimili cum latino Vau figurabatur olim V, & in lapidibus igitur, qui utramque Θ & V ſimul exhibent, hæc neque Latina eſt, neque Latinæ vocis initium, ſed Græca Υγιὴς & ſalvum & ſanum, vivum incolumemque repræſentat. Ita judices literam Theta apponebant ad eorum nomina, quos ſupplicio afficiunt. Merito, *judicat V. CL. Mich. Meiſner. (Syntagm. ſuper. Addit. Philol. p. 16.)* Θῆτα ἀπὸ θανάτȣ, eo quod quaſi habeat telum ſuum: idque triſte intelligitur: vel mortis ſignum. Vid. *(ibid.)* plura, eaque elegantia.

§. 198.

Diſtinguebant Romani funus in tacitum & indictivum. Taciti *meminit Seneca. (l. 1. de Tranquill. c. 1. p. m. 130.)* Morti natus es, minus moleſtiarum habet funus tacitum. Sine Cantu & Symphonia expoſuit *Dionyſ. Gothofred. (Nomenclat. in Senec. p. 308.)* & *Livius (l. 39.)* tacito ſigno exercitum abducere dixit, nempe ſine cornu, ſine claſſico, ſine tuba, ſine ſigno vocali. Sine pompa, ſine deſignatore, ſine ludis, præcone & indictione, interpretatur *Joh. Kirchmann. (l. 1. de Fun. Roman. c. 4. p. 23.)* Indictivum huic opponebatur, quibus ludi & deſultores, ac etiam ludorum quædam genera adhibebantur. Indicebantur per præconem, cujus ſolennia verba erant: OLLUS QUIRIS LETHO DATUS EST. L. TITIO EXEQUIAS IRE CITE (Alii QUIBUS) CUI COMMODUM EST. JAM TEMPUS EST. OLLUS EX ÆDIBUS ECFERTUR. *(Kirchmann. c. l. p. 19. Joh. Mich. Dilberr. T. 1. Diſp. Philolog. p. 454.)* Simpludeareum etiam habebant, *Feſto teſte*, quibus adhibebantur D. T. Ludi corbitoresque, (*Corvitores aliis*) quidam ea dixerunt quibus neutrum genus eſſet ludorum. Simpludaria ideo nominantur quibusdam, quaſi ſimpliludii adhiberentur, commentatur *Joh. Roſin. (l. 5. Antiqu. Roman. c. 39 p. 444)* Quod ad literas Capitales D. T. locus viris doctis merito ſuſpectus, cum in antiquis Codicibus ſcriptum ſit D. R. *Scaliger* D. T. ex vulgaribus notis interpretatur, DUNTAXAT. Credo, *divinat Jacob. Guther. (l. 1. de jur. Man. c. 21. p. 120.)* ſcriptum D. M. quod eſt Diis Manibus, in quorum honorem hi ludi fieri ſolebant.

§. 199.

Epitaphia Sepulchris addebantur, quorum tria præcipue genera eſſe comperit *Jacob. Guther. (l. 2. c. l. c. 27. p. 354.)* unum ad honorem: ridiculum

alte-

alterum : tertium ad imfamiam. Oppidorum cognomina apud Græcos ſepulchris olim inſculpta. *Thom. Altobrandin. (in l. 1. Diog. Laërt. de vit. Phil. p. 29.)* ſequentia dictitat: Ego cognomina in ſepulchris inſculpta ad oppida, refero, è quibus originem mortui duxiſſent. Scimus enim Græcos nulla familiarum habuiſſe cognomina, ſed nomine proprio & patris & oppidi poſito ſe ipſos eſſe indicare: ut *Socrates Sophroniſci ex Alope.* Si conteris an univerſale, unicuique conveniens individuo detur Epitaphium? Aſſurgam. Deſcribitur illud in ſacris in Patriarcharum ante deluvianorum hiſtoria *(Geneſ. c. 5.)* ſonatque, moriebatur, & mortuus eſt. In quem locum dum commentatur *Cornel. à Lapide (p. 101.)* ſubjungit: De me quoque brevi dicetur: Et mortuus eſt. Hoc meum & cujusque eſt, aut erit Emblema, hoc Epitaphium. In primaria Germaniæ civitate in Senis tumulo legi: Et mortuus eſt. In juvenis etiam: Et mortuus eſt? *Hieron. Drexel. (Prodr. Æternit. c. 3. §. 11. p. 232.) tradidit*, ubi lectorem obſervare jubet huic alteri (juveni) additum interrogandi ſignum, quod in priore (ſene) abeſt. Capularem illum ſenem eſſe mortuum pauci dolent, nemo miratur: florentisſimum hunc juvenem mirantur omnes, plurimi dolent. Meus eſt *Seneca (Epiſt. 27.)* ad *Lucilium ſuum* ſcribens: Hoc denique tibi circa diem mortis præſta: moriantur ante te vitia. Meus etiam *Drexel. (c. l. p. 239.)* Bene vixiſſe, pulcherrimum omnium Epitaphium eſt.

DISSERTATIONIS PROOEMIALIS.
SECTIO II.
DE
MIRACULIS.
Summarium.

I. *PHyſicorum & Medicorum an ſit in miraculorum genium inquirere?* 2. *Miraculi diverſa acceptio.* 3. *Quatuor gradus, Primus.* 4. *Secundus, tertius, quartus.* 5. *Fiunt divina virtute V. T.* 6. *N. T. Meſſias* 7. *Apoſtolis vim illam impertiit.* 8. *An adhuc fiant?* 9. *Dubitatur.* 10. *Thaumaturgi mortui.* 11. *Exempla.* 12. *Reliquiarum miraculoſarum è ſacris fundamenta.* 13. *Contra Dæmones Vis.* 14. *Contra morbos.* 15. *Divinum in morbis.* 16. *Morbus ſacer quis Hippocrati.* 17. *Morbos à DEO inferri.* 18. *Etiam Ethnicis notum.* 19. 20. *Morbi ſanctis aſcripti.* 21. *Sacrorum Morborum remedia.* 22. *Sancti qui in variis morbis invocantur.* 23. *Herbarum à Sanctis nomina.* 24. *Reliquiæ morbos averruncantes.* 25. *Vis hæc à multis exploditur.* 26. *Reliquiæ è Sanctorum veſtibus & ſupellectile.* 27. *Ridiculæ.* 28. *Reliquiarum unius individui numerus innumerus.* 29. *Crucis Chriſti fragmenta.* 30. *Reliquiarum ſuppoſitarum baptiſmus.* 31. *Rejicitur.* 32. *Idola miraculoſa Mariana.* 33. *Cauſæ.* 34. *Vim ſalutiferam communicant locis.* 35. *Medicis damno cedunt reliquiæ.* 36. 37. *Mortuos, qui non Sancti, ſanaſſe morbos.* 38. *Ariſtander Telmiſſenſis.* 39. *Heſiodi cineres. Oſſa Pelopis.* 40. *Translationes Cinerum & Oſſium apud Gentiles.* 41. *Sibylla poſt mortem vaticinans.* 42. *Judicium P. Petiti.* 43. *Reliquiæ Sibyllæ Cumis.* 44. *Incubatio in fanis Deorum ſanitatis cauſa.* 45. *Mira de Pindaro relatio.* 46. *Virtuoſorum Apotheoſis apud Gentiles.* 47. *Fulminatos Deos evadere.* 48. *Mi-*

Miracula Sanctitatis in vita non eſſe κριτήριον. 49. Cauſæ naturales. 50. 51. Paracelſi & Helmontii meditationes. 52. Pomponatii. 53. Ejus vis an à cœlo? 54. Dæmonibus. 55. Imaginatione. 56. Hujus vis ex Avicenna. 57. DEUM ſequi aliquando naturam. 58. Dæmones quid poſſint? 59. Diaboli ſcientia naturalis an adhuc incorrupta? 60. Negatur. 61. Mira poſſunt. 62. DEI & naturæ miracula. 63. Operis Titulus. 64. Corollarium.

§. 1.

DIxi hactenus de Cadavere ſeu Corpore mortuo, age & de miraculis quædam prælibemus. Non autem in Theologorum Pomœria irruendi eorumque ſuper hæc cogitata examinandi nos titillat curioſitas, ſed ubi unam vel alteram miraculi veri definitionem ex his allegavero, ad illa ſtatim miracula, de quibus hic ſermo eſt, progrediar. Eſſe autem & Phyſicorum & Medicorum officium in miracula inquirendi *Rotæ Romanæ* conſuetudo confirmare videtur, de qua iſta *Paul. Zacchias*, (*l. 4. quæſt. Med. Legal. Tit. 1. 1. quæſt. 1. n. 14. p. 326.*) In nonnullis miraculis examinandis ſacra Rota Romana, ut plenam & indubitatam veritatem aſſequatur, Medicos interdum accerſi jubet, eorumque ſententiam expoſcit, ut ipſamet teſtatur *in relatione B. Andreæ Corſini. (part. 2. verſ. ulterius per S. Thomam.)* Nos enim, *pergit*, qui Naturæ operibus indeſinenter inſiſtimus, facile ea, quæ ab ejus operibus deſciſcunt, ejusque operandi potentiam exuperant cognoſcere poſſumus. Quocirca & in Canoniſatione Sanctorum ſanationes eorum miraculoſas expendere, & ſuper iisdem reſpondere tenentur apud Romanos Medici, quod iterum *Zacchias (T. 3. quæſt. Med. legal. Conſil. 1. 2. ad 10. usque)* probavit.

§. 2.

Dicitur autem miraculum effectus rarus & admirabilis, ex ipſa nomenclatura quaſi admiratione plenus. *Zacch. (l. 4. Tit. 1. quæſt. 1. n. 18. p. 326.)* Effectus hi rari, inſperati, quorum autorem aut cauſam præter DEUM dare vix licet. Hinc *Lucret. (l. 6. de Nat. Rer. v. 53.)*

Ignorantia cauſarum conferre Deorum
Cogit ad imperium res, & concedere regnum
Quorum operum cauſas nulla ratione videre
Poſſunt, hæc fieri divino Numine rentur.

Nemo

Nemo namq; eò usque tardus & hebes, *pronunciante Seneca*, (*l. 7. Nat. Quæſt. 1.*) & demiſſus in terram eſt, ut ad divina non erigatur, ac tota mente conſurgat: utique ubi aliquod novum è cœlo miraculum fulſit. Cæterum miraculum ſæpe pro eo accipitur, quod rectius mirum dixerimus. Mirum σημεῖον & θαῦμα à Græcis fere appellatur: Miraculum autem τέρας. Vid. *Lamb. Danæus*, (*l. de Venef. & Sort. c. 4. p. 100.*) *Martin. Delrio*, (*l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 7. p. 284.*) Idcirco miraculum ſtupendus effectus, *Bernard. Connor.* (*Evang. Med. Art. 7. p. 39.*) qui ſenſus percellit, & ingenii captum excedit. Nec id mirum, cum modo fiat inſueto.

§. 3.

Miraculorum quatuor gradus, *præeunte Jacobo Biedermanno* (*l. 1. agoniſt. c. 14. n. 60. p. 129.*) & Aliis quos Idem citat, conſtituit *laudatus Zacchias*, (*c. l. qu. 2. n. 12. p. 327.*) Primus ac ſupremus miraculorum gradus, eſt eorum, quæ abſolute miracula dicuntur, neque ullo cauſarum naturalium medio fiunt, aut fieri poſſunt, ſed immediate ex mera & libera DEI virtute emanant, v. g. mortuorum reſuſcitatio, montium de loco ad locum ex ſe translatio, ſolis à ſuo motu ceſſatio. Et hæc miracula καθ' ἐξοχὴν declarantur. Quodſi quis hujus miraculi è noſtris Theologis definitionem expectet, accuratam à *B. Joh. Conrad. Danhaueri* ἀκριβείᾳ profectam (*T. 1. Theol. Conſc. part. 2. ſpec. Theol. Symbol. Dial. 3. p. 461.*) propino: Miraculum eſt actus verus & ſolidus, arduus, ſupernaturalis, rarus, haud temere provocabilis, paradoxus, ſumme evidens à DEO vel immediate vel mediate profectus ad effringendum hominum infidelitatem & fidei veræ aſſertionem.

§. 4.

Secundus gradus eſt eorum, quæ fieri quidem poſſunt mediantibus cauſis naturalibus, & tamen alio cauſandi modo à DEO, & ab ejus ſervis divina virtute fiunt, v. g. repentina (in inſtanti absque remediorum exhibitione & applicatione) morborum curatio. Tertius quæ mediis cauſis naturalibus in actu fiunt, ſed DEO ipſas naturales cauſas, aliàs ad eos effectus producendos nequaquam diſpoſitas, diſponente & ordinante, vel earum virtutem adaugente, ſufficientiamque illis canſandi tribuente, ut curatio lepræ in Naëman per Jordani aquas, dulcoratio aquarum amararum per lignum immiſſum. Quartus & poſtremus eorum, quæ per media naturalia fiunt, etiam diſpoſita ad agendum & talem effectum producendum, non tamen de proximo, unde neque illum eſſent productura absque concurſu divinæ voluntatis, non tantum permiſſivè, ſed ſpecialiter, & cum effectu ad eam cauſa-

ſarum applicationem concurrentis, ut de Leonibus devorantibus translatitios Samaritanos. (*4. Reg. c. 17. v. 25.*) De ſerpentibus in deſerto. (*Numer. c. 21. v. 6.*)

§. 5.

Miraculi verè & propriè talis exhaurit naturam, quod fiat ſola divinâ virtute, aut quod immediate, & ex merâ & liberâ DEI virtute emanet. Fuere olim, qui DEUM inviſibilem viſibilia miracula operari negarunt, ſed his oppoſuit *Auguſtin. (l. 20. de Civit. DEI. c. 12.)*, quod ipſi non diffiteantur Ipſum feciſſe mundum, quem certe viſibilem negare non potuerunt. Verè *Th. Campanella: (l. 4. de ſenſ. rer. c. 3. p. 272.)* Miraculum verum ſine DEO nullum fuit unquam. Teſtimonio id firmat ſuo *Pſaltes: (Pſ. 72. v. 18.)* Benedictus Dominus, DEUS Iſraël, qui facit mirabilia ſolus. Et alibi: *(Pſ. 136 v. 4.)* Qui facit mirabilia ſolus. Dicuntur autem miracula, non reſpectu DEI, cum nihil ſit, quod divinæ potentiæ & ſapientiæ comparatione miraculum dici queat. Nam miraculum alicui dicitur, quod ejus facultatem & intelligentiam excedit, *monente Bened. Pererio*, (*l. 1. de Mag. c. 8. p. 47.*) ſed reſpectu noſtri, *Vid. Zacchias* (*c. l. qu. 2. n. 17. p. 328.*). Ad perfectum autem DEI miraculum duas res imprimis cenſuit eſſe neceſſarias *Jac. Bidermann.* (*l. 1. Agoniſt. c. 14. n. 59. p. 127.*), quarum altera, ut rarum id opus, & ſive qua toto effectu, ſive certe qua modo ſit omnibus inſolens. Altera eſt ut præter aut ſupra naturæ totius vires divinitus efficiatur. Quæ igitur non immediate operatus eſt miracula Omnipotens noſter JEHOVA, mediate in Veteri Teſtamento per ſervos ſuos *Moſen* & Prophetas eſt operatus. *Moſes* in hoc genere excelluit quam maxime, vincens numero miraculorum omnes V. T. Prophetas. Ita *Menaſſe ben Iſraël (l. 3. de Reſurr. c. 11.)*: Videmus ipſum *(Moſen)* non modo excellentia & ſublimitate Prophetas, ſed etiam miraculorum multitudine omnes ſuperaſſe. Etiam ſupputatione inita comperimus, per, aut propter Moſen LXXVI. miracula edita. At per, vel ob reliquos omnes Prophetas à principio mundi usque ad excidium templi primi tantum LXXIV.

§. 6.

In novo Teſtamento Meſſias θεάνθρωπος omnipotentiæ ſuæ crebriora theurgica edidit ſpecimina. Patrabat ea propria virtute, authoritate etiam propria abſentibus ſe thavmaturgum probabat. Fulmina erant, quibus petebatur Erebi domus, quibus conſternebatur Beel Zebul cum manipularibus ſuis Philoſophis Ethnicis, qui ſimul Magiæ indefeſſas locabant operas. Ag-

gregabant ſe his Judæorum Pontifices ſummi & Sanhedrim, qui mendacii eadem inſimulabant & præſtigiarum. Ipſum cooperantem Satanam habuiſſe clamabant. *Apollonii Thymnæi* miracula his opponebant & *Simonis Magi*. Schemhamphoraſch demum ſubſidio JESUM tam mira operantem dictitabant Judæi. Naturaliſmo eadem obfuſcare tentabant, ad Horoſcopum CHRISTI recurrentes, ejusdemque temperamento vim ſalutarem aſcribentes. Medicamentis, etiam Lapide Philoſophico uſum perhibent, quin & ſoli DEO competens miraculum mortuorum reſuſcitationem pernegare & imfirmare non erubeſcunt. Adduxi hæc & ex parte refutavi alibi. (Pnevmatopægn. S. 1. Artic. 16.)

§. 7.

Nec ſolum miraculoſum hoc exercitium ſibi reſervavit SERVATOR Optimus, ſed & diſcipulis & Apoſtolis ſuis, & ſubſequis ſeculis Epiſcopis & Eccleſiarum Antiſtitibus communicare dignatus eſt. Quod ipſum & merito inter miracula maxima reponendum. Objicit id paganis *Arnobius (l. 1. adv. Gent.)*, dum ſcribit: Neque quicquam ab illo (CHRISTO) geſtum per admirationem ſtupentibus cunctis, quod non omne donaverit faciendum parvulis illis & ruſticis, & eorum ſubjecerit poteſtati. Quid dicitis, ô mentes incredulæ, difficiles, duræ, alicuine mortalium *Jupiter ille Capitolinus* hujusmodi poteſtatem dedit? Curionem aut Pontificem maximum, quinimò Dialem (quod ejus eſt) Flaminem iſto jure donavit. Non dicam ut mortuos excitaret, non ut coecis reſtitueret lucem, non ut membrorum ſitum enervatis redderet & diſſolutis. Sed ut puſtulam, reduviam, papulam, aut vocis imperio, aut manus contrectatione comprimeret. Vocat tales DEI amicos, & concludit *Th. Campanella (c. l. p. 271.)*, miracula facta absque DEI amicitia non verè eſſe miracula; ſed naturalis Magiæ opera, aut Diabolia ut aſtutiæ imperitos ludificantis.

§. 8.

An adhuc præſtari poſſint miracula à Sanctis DEI viris, ſi in controverſiam veniat? affirmativam tenent Papæi, illudque CHRISTI promiſſum præprimis allegant (*Marc. 16. v. 17. & 18.*), Signa, eos, qui crediderint, hæc ſubſequentur: Per nomen meum Dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: ſerpentes tollent: & ſi quid lethale biberint, non nocebit eis: ſuper ægrotos manus imponent & bene habebunt. Non negat è Pontificiis quoque eſſe, qui naſcentis Eccleſiæ infantiam ſpectaſſe, hanc Miraculorum promisſionem ultro ipſi fateantur *Jacob Biedermann. (l. 3. Agoniſt. c. 6. n. 34. p. 328.)* negat tamen audacter, fuiſſe boni nominis ullos, qui θαυματεργοῦντας ita omnes

mnes reſtrinxerint ad primæ Eccleſiæ rudimenta, ut ſimul dicerent, poſt ejus tyrocinium nullos ad noſtram memoriam extitiſſe. Ait igitur, (*n.35. p. 331.*) hanc CHRISTI promisſionem non ſingulis Eccleſiæ fidelibus definite, ſed ipſi toti Eccleſiæ fidelium ſic eſſe factam, ut nunquam poteſtas τ̃ θαυματοποιεῖν in ea profus ac univerſim deſideretur. Sed de his Theologi. Semper obſervamus, *commentatur Joh. Maldonatus* (*in Matth. c. 15. v.32.*) CHRISTUM nunquam ſine magna compertaque necesſitate miracula feciſſe. Placet illud *Caſp. à Rejes*, (*Camp. Elyſ. jucund. quæſt. qu. 24. n. 17. p. 266.*) ubi non datur ingens, quæ cogat necesſitas, ad quid miracula præſtabit DEUS? Nec diſplicet illud *Marſil. Ficini: (de Chriſt. Religion. c. 10.)* Num quolibet temporis momento DEUS authoritatem ſuam retimere miraculis cogitur? & tanquam præſtigiator mercenarius aliquis in theatrum prodire ad nutum cujusque compellitur?

§. 9.

Et, ſi verum illud è Topicis: Acquiſito fine, ceſſat actio ſive ratio cau- ſandi illa, quæ ob illum finem conſequendum erat. Miracula Eccleſiæ plantandæ ſerviebant, per quæ quaſi ad homines loquebatur divina omnipotentia, veram fidem aſſertura, gentiumque debellatura infidelitatem. Sicut humana conſuetudo verbis; ita divina potentia etiam factis loquitur: Et ſicut ſermoni humano verba nova vel minus uſitata, moderate ac decenter aſperſa ſplendorem addunt: Ita in factis mirabilibus congruenter aliquid ſignificantibus quodammodo luculentior eſt divina eloquentia, *Auguſtin. (Epiſt. 49. qu. 6. p. m. 209.) ad Preſbyterum DEO gratias* ſcripſit. Jam vero plantata Eccleſia & veritate verbi ſtabilita, ad quid proderunt miracula? Fruſtra eſt *Jacob. Bidermann.* (*l. 3. Agoniſt. c. 11. p. 58. p. 583.*) aſſerens, miracula multa etiamnum ad teſtandam fidei Romanæ veritatem perpetrari. Quod ſi articulos iſtos inquiras, ſunt CHRISTI in Sacra Cœna præſentia & veneratione, etiamſi à nemine dum ſumatur, de Cultu imaginum, de Cœlitum ope vocanda, de Cereo Agni Sigillo, de Aqua piaculari, de Sacrificio incruento, flammisque purgatoriis, (*n. 60. p. 589.*) quæ hæreſes novæ ſunt, & cum Sacra Scriptura, fidei noſtræ norma, illas neſciat, ex eaque iſtas demonſtrare nunquam poſſint cucullati, ad miracula confugiunt, plebique cum ridicula & ficta ſint, ludum faciunt. Bone DEUS, quot calumniarum plauſtris (*citato libro*) in Islebicos (*Lutheranos*) in veritate divina aſtruenda & eruenda è Sacris occupatos debacchatur *Biedermann*, quam verò ridicule ſe & Romanam proſtituit eccleſiam, miraculo illo nugis Mileſiis maxime conformi de Mulo & *Antonio*, præſentiam CHRISTI extra uſum in Ev-

 chariſtia

chariſta publice demonſtraturus. Perpetuario ſane mulioni, tempus ut fallat, quam tanti miraculorum ordinis ſui Epoptæ, gerræ digniores. Apud nos tutiſſimum ſemper fuerit ex doctrinæ veritate de miraculis judicium facere, non de doctrina ex miraculis. Vid. *Rudolph. Hoſpinian.(l. 1. de Orig. Jeſuit. c. 1. p. 10.)*

§. 10.

Hæc de Sanctis Thavmaturgis viventibus. Quid de mortuis, eorumque reliquiis, quibus etiam adhuc miracula patrari inſignia tota Romanorum Papicolarum concio non ſine publico præconio proclamat. Sanctitatis ea, ut in vita, ita poſt fata his judicantur τεκμήρια. Eccleſia, *inquit Paul. Zacchias (c. l. qu. 1. n. 12. p. 325.)* ad probandam alicujus viri ſanctitatem per miraculorum teſtimonium non modo vult probari, ea in vita celebrata fuiſſe, ſed etiam poſt mortem facta deſiderat. Et paulo poſt: *(n. 14.)* absq; miraculis in vita factis poteſt quis canonizari, non autem absque miraculis poſt mortem.

§. 11.

Nerquillinus mortuus, *Joh. Fileſacco (Tr. de Mag. f. 25. a. & f. 30. b.) teſte*, ſanabat. *Heribertus Archi-Epiſcopus Colonienſis* mortuus miraculis clarus celebratur. *Albert. Kranzio, (l. 4. Metrop. c. 32. p. 97.) Henricus Bavarus Imperator* Chriſtianiſſimus Princeps *cum Cunigunda Uxore* perpetuam virginitatem ſervavit, poſt obitum miraculis clarus *Eidem (c. l. c. 35. p. 48.)*

§. 12.

Subſidium hujus efficaciæ tum mortuorum corporum, tum partium, quærunt in Oſſibus *Eliſæi, (*vid. *Rob. Bellarmin. l. 2. de Reliqu. Sanct. c. 3.)* quibus tactis miles mortuus revixit, *(2. Reg. c. 13. v. 21. Eccleſiaſt. c. 48. v. 14.)* ubi verò tanta inter noſtros pietas, quæ poſt fata ſe exerat? quærit *Th. Bartholin. (Epiſt. de Transplant. morb. p. 52.)*. *Paracelſum* id Mumiæ *in Eliſæo* naturali ab ortu aſcripſiſſe, *Andr. Libav. (P. 3. ſingul. l. 7. de Bitumin. c. 21. p. 969.)* autor eſt, ſed fallit Lectores ſuos *Libav.* in genere namque ejusmodi miracula ſanctorum & aliorum hominum â mumia deducit Novator ille, nulla *Eliſæi* facta mentione, de quo mox plura. *(§. 45.)* Memini me olim â Prædicante Papæo in Thermis Töplicenſibus in Feſto S. Viti è ſuggeſtu audiviſſe: Iſraëlitas reliquias *Joſephi* ex Ægypto ſecum portaſſe, ut earum vi Mare rubrum divideretur, illisque per illud tranſitus pateret. Ἄγραφον id, ut non dicam blaſphemum eſt. *Eliſæi* verò caſus verè miraculoſus, ſingularis & typicus ad reliquias è ſanctis minime applicandus. Semel vim iſtam exeruerunt, nec amplius, adeoque nec Sanctorum Papæorum reliquiis aſſimilanda, cum illæ quotidie monachis id lucripetis

ſug-

ſuggerentibus, vim explicent ſuam. Hoc ipſo peculiari & extraordinario miraculo veritatem vaticinii *Eliſæi* confirmare voluit DEUS, ne timerent incurſiones hoſtiles Iſraëlitæ, modo Domino adhærerent, explicat *B. Martin. Chemnit.* (*P. 4. Exam. Concil. Trident. p. 5. & 6.*). Add. *Andr. Prückner.* (*in h. l. p. 141.*). De *Joſephi* oſſibus iterum *B. Chemnit.* (*c. l. p. 6. & 7.*). Add. *J. C. Dannhauer.* (*Hodom. Spir. Pap. Phantaſm. 6. p. 1187.*). Deque eorum translatione *Dan. Chamier.* (*T. 2. Panſtrat. l. 16. c. 9. n. 22. p. 412.*)

§. 13.

In ſcenam etiam producunt veterum de harum contra Dæmones vi & efficacia teſtimonia. Dæmones has fugere, *Chryſoſtomi* (*de Laud. S. Apoſt. Paul. Serm. 3. Col. 531.*) locum allegant. Ex *Hieronymo* perhibet *B. Mart. Chemnit.* (*p. 4. Exam. Concil. Trident. p. 13.*) *Apollinem Daphnæum Juliano* ſciſcitanti oraculi teſtimonio indicaſſe, ſe propter vicinum mortuum (erat autem *Babilæ Martyris* ſepulchrum vicinum,) non poſſe. *Beati Antonii* corpus cum à *Theophilo* duceretur per Eremum, invenerunt ibi tria corpora mortuorum à feris ſylveſtribus occiſa, quibus cum impoſuiſſet *Theophilus* corpus Beati Confeſſoris ſtatim ſurrexerunt, & ſecuti ſunt beatum corpus usque ad Conſtantinopolin, ad cujus præſentiam *filia Conſtantini* liberatur, Dæmones rugiunt illiusque vim ac ſanctitatem confitentur, quaſi præſentem viventemque Sanctum adeſſe ſentirent, vivunt enim Sancti omnes, nec mortui ſunt, qui in DEO moriuntur, ſed dormientes dicuntur. Unde SALVATOR *de Lazaro* ait: non eſt mortuus ſed dormit (*Joh. XI. v. 11.*) Et *Apoſtolus* (*1. ad Theſſal. c. 4. v. 13.*) vetat de dormientibus contriſtari. Vivunt enim Sancti in corporibus & reliquiis ſuis mirandis virtutibus illis divinis ſua aſſiſtentes per illas operantes, licet illa naturaliter non informent, judicat *Cornel. Agrippa* (*T. 2. Op. Declamat. de B. Anton. p. 575.*) Ad ſepulchrum *Eliſæi. Joh. Baptiſtæ* & *Abdiæ* Dæmones rugire conſueviſſe, *infra* (*l. 1. Tit. 3. §. 8.*) dicetur. Terram ſanctam Hieroſolymis allatam in cubiculo quidam ſuſpenderat, ne quid mali ipſe etiam pateretur, cum maligni Spiritus domum infeſtarent, *Auguſtin.* (*l. 22. de Civit. DEI c. 8.*) obſervavit.

§. 14.

Sed ne hæc fruſtra prædicarent, etiam vim contra morbos Sanctis his eorumque lipſanis aſcripſerunt, reputantes vota intervenire, quæ & loculos pecunia emunctos reſtaurarent. Emerſit inde Sanctorum numerus innumerus, quibus id darent negotii, ut morbis his vel illis certos Sanctos præficiendo lipſanarumque efficaciam ebuccinando accurrerent, vota litarent, proceſſiones &

peregrinationes ad Templa & Sacella iſtorum inſtituerent. De Sanctorum numero ad nauſeam usque confictο *narrat Jacob. Maſen.* (*util. curioſitat. ad hum. vit. felic. c. 25. n. 4. p. 514.*) jam triginta & amplius Tomos (quorum octo jam vidit) Belgas Patres moliri, *Bollando & Henſchenio* auſpicantibus, (prodiiſſe jam aliquot Tomos, *ex actis Lipſienſibus* non ignotum eſſe poterit,) ubi per ſingulos anni dies & ſuperiora, usque ad CHRISTUM, ſecula, infinita pene deprehendimus miracula, & ipſis plerumque Avtographis locorum, aut certe cæteris ſcriptoribus depromta autoritas deeſſet. Verè igitur *Dan. Chamier.* (*T. 2. l. 16. Panſtrat. c. 14. p. 347.*). Tota quantacunque eſt religio papiſtica, eſt θαυμάτων διαϊελὴς ἔνδειξις, miraculorum perpetua oſtentatio.

§. 15.

Quod ad morbos; Divinum in his aliquando quid latere Ethnicis placuit. Θεῖόν τι etiam in morbis fatetur *Hippocrates* (*S. 2. Op. l. prænot. Tr. 4. p. 3.*) quod ipſum divinum Numen appellat, (*S. 5. l. de Nat. Mul. p. 126.*) Dæmones intellexiſſe *Hippocr. Galenum* nunquam ſtatuiſſe *Marcell. Donat.* (*l. 2. Hiſt. Med. Mir. c. 1. p. 107.*) eò quod Dæmones nullibi à *Galeno* admitti ſciat, ſi unicum locum excipias, (*l. Euporiſt. p. m. 1022.*) ubi ſuffitum pro Dæmonibus abigendis deſcripſit. Sed *Marcellum* à metu liberare potuiſſet, quod inter ſpuiros hic liber ab omnibus recenſeatur, perinde ut ille de hiſtoria Philoſophica, (*p. m. 13.*) in qua caput de Heroibus & Dæmonibus Plutarcho dudum vindicata. Ingemuit olim circa hoc decretum *Magnus trium Imperatorum Medicus Joh. Crato.* (*ap. Laur. Scholz. Conſil. 174. col. 497.*) Quorſum attinet, *ſcribit*, Medicum verba fundere? Si Spiritus CHRISTI in iis eſt, qui hominis, neſcio quo Spiritu ducti, in poteſtatem Spiritus mali tradunt, cur non eadem vi optimum & innocentiſſimum ægrum eximunt? O cœcas hominum mentes!

§. 16.

Quid verò morbus ſacer *Hippocatri?* Epilepſia ἱερὴ νῦσος *Ipſi* (*l. 2. prorhet. p. m. 74. & l. de Flat. p. 83.*) expresſis vocatur. Add. *Coel. Aurelian.* (*l. 1. tard. paſſ. c. 4.*) & qui varia annotat (*in l. Hipp. de morb. ſacr. p. 148.*) impugnat hanc rationem, quod à DEO proveniat, (*Autor. l. de Morb. Sacr.* quem non *Hippocratis* eſſe poſt alios *Hieron. Mercurial. l. 1. Lect. Patavin. c. 26. p. 101. & Caſp. Hoffmann. Comm. in l. 8. Galen. de U. P. p. 567. tradunt*) dum perhibet: Neque hominis corpus à DEO inquinari exiſtimo τὸ ὑπικηρόταῖον ὑπὸ τȣ̃ ἁγιωτάτȣ, impuriſſimum à puriſſimo. Et concludit: Homines ex imperitia & admiratione ei naturam quandam & cauſam divinam ineſſe cenſuerunt, quod nulla in re reliquorum morborum ſimilis eſſet. Et per conſilii inopiam

am quod morbum non cognoſcunt, illi divinitatem aſſerunt. Ne ad ſolam Epilepſiam id nomen applicet quispiam, *Dictator* (*S.3. l. de aër. loc. & aqu. p. 65.*) τῶν ἱερῶν νοσευμάτων meminit, quæ ὀλίγα quidem, ἰσχυρὰ δὲ pronunciat.

§. 17.

Morbos à ſummo DEO illatos dari, ipſa ſacra Oracula prodiderunt, idque dilucidis enunciarunt verbis, comminationibus Exemplisque. (*Exod. 9. v. 15. Levit. c. 26. v. 25. Numer. 14. v. 12. Deut. 26. v. 21. 2. Reg. 24. v. 25.*) Minitatur Iſraëlitis ipſe DEUS peſtem (*Jerem. c. 15. v. 2. & c. 21. v. 6. c. 29. v. 17. 18. Ezech. 5. v. 17. & c. 14. v. 19. Amos c. 4. v. 10. Habac. 3. v. 6.*) Inde ſagittæ DEI. (*Pſ. 91. v. 5.*) Plura *Ludov. ab Hornig* (*Würg-Engel. qu. 5. p. 10.*) Talis forſan illa, quæ in omnes indifferenter Idololatras & paganos, Chriſtianorum planè intacta congregatione deſæviit, quæ deſcribitur *ab Euſeb.* (*l. 9. Hiſt. Eccleſ. c. 8.*) & *Paulo Diacono* (*l. 6. de reb. geſt. Longob. c. 5. A. 682.*) θεήλατος erat arthritis *Agæ Regis* (*2. Chron. c. 16. v. 12.*) Morbus inteſtinalis *Regis Jorami* (*ib. c. 24. v. 14. 15.*) Melancholia *Nabucadonoſoris*, (*Dan. 4. v. 13. & 29.*) *Herodis* verminatio. (*Act. 12. v. 23.*) Conf. & *Steph. Roder. Caſtrenſ.* (*l. 1. de Meteor. Micr. c. 17. p. 34.*) Reliqua Theologi.

§. 18.

Agnoverunt id etiam Ethnici, inde ob circa lucum Dianæ paſcentem capream Dianæ ſacram jaculo *ab Agamemnone* transfixam lues pecora invaſit, quod *è Dicty Cretenſi* recitat *Nic. Friſchlin.* (*annot. ad Callimach. hymn. 2. v. 263. p. 250.*) Talis & illa Athenienſium ab *Epimenide* expiata *ap. Diog. Laërt.* (*l. 1. de vit. Phil. in Epimenid. p. 78.*) *Appollinem* immiſiſſe peſtem in Græcorum exercitum, *Homer.* (*l. 1. Iliad. v. 44.*) cecinit, ubi & peſtem κῆλα θεοῖο, ſagittas DEI (*v. 53.*) vocat, explicat verò *Philipp. Beroald.* (*l. 1. de Peſt. f. 153.*) *Apollo* inde *Macrobio* λοίμιος (*l. 1. Saturnal. c. 17.*) quod inferat & auferat peſtem. Pateſcit idem *ex Platone* (*in Phæd.*) qui maximos dolores & morbos ob peccata hominum ex Deorum ira credidit.

§. 19.

Sed & Divis ſuis varios aſſignant morbos Papæi. Epilepſiam *Divo Johanni CHRISTI præcurſori*, inde *S. Johannes* Rach *Paracelſo* (*l. 1. de Orig. Morb. inviſ. p. 97.*) quamvis & *S. Johannis* morbus potius vulgò audiat, *judicante Mich. Baldit.* (*Spec. Sacro-Med. Angul. 4. p. 148.*) quod Epileptici feliciſſimo ſucceſſu ad hujus morbi ſævitiam infrigendam appenſum collo geſtent *S. Joh. Evangelium* in chartula ſcriptum, quod identidem tum recitant, tum lectitant. *Va-*

lentino

lentino etiam, inde *die Våltens Kranckheit* & Noſtri: *Daß dich der Vållten (Veltins) Sichtag* vocat *Paracelſ. (c. l.) Joh. Bodin. (l. 1. Dæmonom. c. 4. p. 107.)* Forſan inde promanavit ut inde Pœonia (ap. *Joh. Bauhin. de Plant. â Sanct. denom. p. 98.*) *Sancti Valentini* Herbæ, *Sanct Våltens Kraut* nomen acceperit. Ridet hic *Cornel. Agrippa, (de Vanit. Scient. c. 5. 7. p. 107.)* Germanos, quod caducum morbum Valentino dent, hoc nomen à cadere *(fallen)* forſan *à Velentino* infelici denominatione deducentes, & Galli *Etropio* addicentes Hydropicos ob vocis conſimilem ſonum. Addicitur etiam Epilepſia *Cornelio, Hubertoque. (Vid. Levin. Lemn. l. 2. de Occ. Nat. Mirac. c. 3. p. 143.)*

§. 20.

Herpeticus ille affectus, quem Roſam vulgò pronunciant Ignis *S. Antonii* nomen retulit. Ulceroſa quædam tibiaria ſ. abies malum *S. Mennenii* obſervatum etiam fuit quoddam delirii genus, quod Chorea ſ. Saltus *S. Viti* appellatur. *S. Antonio* tribuitur ille ignis ſacer, quia ignis ſub regimine & poteſtate *S. Antonii* eſt, quod *Paracelſus* perhibet, *(c. l.)* Ulcera etiam quædam *S. Küris Buß* dici Idem obſervat. *(p. 93.)* Luem Veneream *S. Dionyſium* concitaſſe quorundam *ap. Eundem (c. l. p. 94.)* traditione accepimus.

§. 21.

Morbos hujusmodi ſacros non remediis naturalibus, ſed divinis, ſanari, aut ſi naturalibus, non naturali, ſed divina virtute agentibus curari, monet *citatus Baldit. (p. 141.)* Inde Romano-Catholicis perſuaſum fuit ad Sanctos certos confugere, & ab illis morborum levamina expoſcere. Ut Peſtis Mediolanenſis deſineret, & reliqui adhuc ſani præſervarentur, proceſſio nova, *teſte Athan. Kirchero, (Scrutin. Peſt. S. 1. c. 10. p. 111.)* inſtituta fuit, qua corpus *Caroli Borromæi* quaternorum fulcitum Epiſcoporum humeris, tum Cardinale Urbis Archi-Epiſcopo, tum Prælatis, totaque nobilitate concomitante inæſtimabili apparatu circumferebatur.

§. 22.

Nec ad Sacros tantum morbos depellendos Sanctorum ſubſidia hinc emendicant, ſed & in aliis morbis, ita ut unaquæque invaletudo peculiarem è Sanctis habeat averruncum, â quo miraculoſè curari expectat. In Rabie & Hydrophobia *S. Hubertum* appellent Belgæ, Catholici Longobardi *S. Bellinum & Doninum* (Vid. *Joh. Bapt. Helmont. c. l. n. 52. p. 229. & de Magn. Vuln. Curat. n. 45. p. 622.*) Audiamus iterum *Mich. Baldit. (c. l. p. 149.)* In Doloribus Capitis ſæpiſſimè ad *S. Caſarium* confugiunt, ad *S. Hildegarden* in Phrenitide, ad *S. Laurentium* nec non ad *S. Apolloniam* in dolore dentium, ad *S. Luciam* in oculorum

lorum morbis, in mammarum affectibus ad *S. Agatham*, ad *S. Blaſium* in angina & gutturis ægritudinibus, ad *S. Rochum & S. Sebaſtianum* in Peſte, ad *S. Phocam* in ſerpentum morſibus, ad *S. Johannem Urticanum* in ſterilitate, ad *S. Margaretham* in difficili & laborioſo partu, ad *S. Stephanum* in calculo, ad *S. Mennam* in ulceroſâ tibiarum ſcabie & aliis in morbis quamplurimis alii ſimiliter Sancti invocantur ſubſidiarii. Et ſicut in amiſſis rebus inveniendis vulgò recurritur ad *S. Antonium Paduanum*; ita & in deperditâ ſanitate per morborum depulſionem non inutilis erit, *opinatur Baldit*, Sancti ſancta & auxiliaris procul dubio futura invocatio, qua egregia divinatione diſcurſum ſuum concludit. Et, ne Panacea deſit, in omnibus morbis quibuscunque vel exploratisſimis, nunquam fruſtra imploratum auxilium Sacratisſimæ virginis CHRISTIPARÆ præſentaneum, quod etiam bis ſe expertum prædicat (*c. l. p. 150. & 152.*). Inter Ethnicos in Epilepſia ad *Neptunum*, *Herculem*, *Ennodium*, Appollinem, Nomium, confugere, conſveviſſe, *ex Autore* libri (*de morbo Sacro*) novimus.

§. 23.

Neſcio an hic inſerere debeam Herbas cum quibusdam mineralibus, quæ à Sanctis nominibus nomina ſua emendicarunt. Ob quas equidem cauſas id factum, non decerno, forſan honoris cultusque gratia id factum, aut quod à ſanctis iſtis dotes efficaciores expectent cum Medicis ægroti, & hi Sanctorum opera curentur, & illi inclareſcant. Ita *S. Alberti* herba, *S. Antonii* herba, napus & nuculæ. *S. Aridomaci* ſaccharum. Herba *S. Barbaræ*, *Benedicti*, *Catharinæ* & flos. Herba *S. Chriſtophori*, *S. Claræ*. *S. Franciſci* ſpina. *S. Gauthier* pommes. *S. Georgii* Roſa, flos, radix, herbæ, viola, fructus. Herba *S. Gvilhelmi*. *S. Gvyteriæ*. *S. Helenæ* Radix. *S. Jacobi* herba vel flos, herba marina. Herba *S. Innocentii*. *S. Johannis* baccæ, flores, balteus, cingulum herba, nuces, panis, pyra, (poma etiam nobis ſunt,) racemi. Herba *S. Juliani*, *Kunigundis*, *Ladislai*, *Laurentii*. *S. Magdalenæ* flos. *S. Mariæ* Arbor, Calceolus, Carduus, Chirotheca, claves, flores, fumus, herba, lac, lachrymæ, lilia, linum, manus, mentha, pallium, pyra parva, ſigillum, ſtramen, tribulus. *S. Mariæ Magdalenæ* flores, herba, poma. *S. Marthæ* poma. *S. Martini* pyra. *S. Mauriti* Ocymum. *S. Nicolai* pyra. *S. Ottiliæ* herba. *S. Pauli*, *S. Philippi*, *S. Petri* clavis, herba, triticum, radix. Herba *S. Quirini*, *Rochi*, *Ruperti*, *Simeonis*, *Stephani*, *S. Thomæ* arbor. *S. Valentini* herba. Plura de his *Joh. Bauhin. (de Plant. à Sanct. denominat.)* cui hæc debeo.

§. 24.

Nec ſolum Sanctorum cultus, ſed & reliquiarum Sanctarum vis ad morbos profligandos in uſum tracta. Cum varia ę regno minerali & vegetabili ad morbos præſidia allegaſſet *Mich. Baldit, (c. l. p. 176.)* ad lipſana ſacra confugit, quorum Amuleta accedente viva fide & prece, ſpei Chriſtianæ præſidio roborata tanta divinitus adepta dynamia prodidit, ut morbis omnibus eliminandis ſecuriſſima certiſſimaque celebrari valeant auxilia. Addit *è Gregor. Nazianzen. (orat. contr. Julian. Apoſtat.)* aſſerere, Sanctorum corpora eandem habere poteſtatem, quam ipſorum animæ, ſive manibus pertractentur, ſive venerationi habeantur, exiguasque ſanguinis guttulas ex iis ſanctis corporibus ſtillantes, & minimas paſſionis martyriique notas æqualem corporibus integris à DEO participare virtutem.

§. 25.

Sed hanc Sanctorum Sanctarumque reliquiarum dynamin riſu potius excipiunt & ſubſannant plurimi, tantum abeſt ut colant. Cauſas habent ſonticas, cum ex illis Sancti multi ſint Chimærici, quod *Giſb. Voët. tribus elegantiſſimis diſputationibus demonſtravit (habentur P. 3. Diſput. ſelect. à p. 472. ad p. 539.)* Præterea valet apud Theologos illud *Hieronymi, (Epiſt. 84.)* multorum reliquias coli in terris, quorum animæ ardent in inferno. *(M. Joh. Schreiter Nov. Decad. metall. Conc. 10. p. 228.) Das will ich bezeugen, daß viel unter den Menſchen für Götter und Heiligen gehalten werden, die elender als ein Cadaver ſollten gehalten werden. Denn das iſt einmal alſo, daß der Teuffel ſeine Sataniſche Tugend anſeet, damit er den Menſchen wieder anrichte, diſcurrit Paracelſ. (præfat. in Phil. Sagac. p. 337.)* Nec quæcunque DEUS per Sanctos ſuos in hac vita fecit, eadem etiam per Corpora & Oſſa ipſorum ſe facturum promiſit, quod optime monet *B. Mart. Chemnit. (P. 4. Exam. Concil. Trident. p. m. 4.)*

§. 26.

Ridiculæ etiam ſunt non raro iſtæ reliquiæ non è Sanctorum corporibus, ſed veſtimentis & ſupellectili: Magnetica miracula & ſanationes patrandi facultate quaſi imprægnata. Non dicam de veſtimentis CHRISTI & *B. Mariæ,* quorum ubique copia datur in Templis & Monaſteriis. In Belgio apud Catholicos Stola *S. Huberti,* illaque, *teſte Helmontio, (c. l.)* in arca ſex clavibus diverſis obſerata, à diverſis quoq; clavigeris cuſtodita. Quotannis autem præſcindunt ſtolæ illius partem, remanente interim ſtolâ ſemper integrâ, ab octingentis jam & amplius annis. Nec eſt imposturæ locus, *pergit,* quod neſciatur hodie

hodie, an ſtola ſit ex byſſo, lana, lino vel bombace, adeoq; non poſſet nova quotannis ſubſtitui. Præſcindunt autem de ſtola partem, ut filamentum ſingulis demorſis à rabido intra cutim frontis incarnetur. Inde enim aliud miraculum, quod qui ſemel ſuſcepto filamento è ſtola per ritus ſuos convaluit, poteſt alteri demorſo differre terminum, & ſopire rabiem adventantem per quadragenarias, idque in annos aliquot, dum tandem ſuo commodo adire queant *S. Hubertum.* Ea tamen conditione, ut tantillum ſi quis ſupra quadraginta dies expectet, nec prorogationem termini (ut dictum eſt,) ante impetraverit confeſtim in rabiem incidat deſperatam. Calceum *S. Thomæ* Cantarienſis ſeniculum mendicabulum oſculandum porrigebat in via *Gratiano* apud Eraſmum, (*c. l. p. 401.*) qui ipſi incanduit & regeſſit, quid ſibi volunt hæ pecudes, ut oſculemur calceos omnium bonorum Virorum? Quin eadem opera porrigunt oſculandum ſputum? aliaq; corporis excrementa?

§. 27.

Ne Dramati deſit Ludio ſanctas reliquias venditant, quas vix pro talibus venditaſſet *Oreſtes,* nec *Coridon* his ſubſcripſiſſet, cum non Sanctorum ſed peſſimorum, omnisque fidei & pietatis expertes quin & Gentiles. Proſtat in hoc cenſu apud illos *Judæ Apoſtoli proditoris* laterna, laqueus etiam quo ſe ſuſpendiſſe creditur, quem olim Romæ inter Sacras reliquias pendentem, *illuſtris ille Bellator Fronsbergius* rei inſolentia delectatus inſtar ſingularis Spolii Auguſtanam Vindelicorum *Vid. Caſp. Bertram.* (*Comment. in Matth. c. 27. p. 784.*) transtulit. Extat & inter has Judæ laterna, qua uſus fertur cum SERVATOREM O. M. in horto Oliveti quæreret & traderet Judæis. Scala, in qua cantavit paſſionis tempore Gallus, *Pilati* malluvium. *Longini,* ita inſulſi Monachi vocarunt militem, qui lancea latus CHRISTI perforavit. Addas his propter infrunitam licentiam, quam ſibi in res ſanctas ſumunt Papicolæ. Crepidam *Hannæ ap. Gabriel. Bucellin.* (*in Sacr. Benedict. 26. Jul. p. 19.*) Duas ampullas pinguedinis *S. Laurentii,* (*ap. Eund. c. l. 10. Aug. p. 21.*) Halitum *Joſephi* ampullæ incluſum & aſſervatum propè Rhemenſes in pago Conſenti herni. (*Molin. Hyperaſp. c. 28. p. 134. 140.*) *Michaëlis Archangeli* pugionem & clypeum, caudam aſini, *ap. Joh. Wolf.* (*Lect. Memorab. Cent. 16. p. 239.*) Applicares huc illud Beſſarionis Cardinalis, qui Sanctorum novorum introductioni præſens exclamabat; Novi hi Sancti de veteribus mihi dubium movent, *ap. Thom. Laaſ.* (*Omt. contr. Ital. p. 550.*)

§. 28.

Nil præterea lectores & peregrinantes magis hærere fecit ſuſpenſosq;

tenuit, quam reliquiarum unius individui inſignis abundantia. Tot ſæpe capita Sancti alicujus, quot finguntur hydræ Lerneæ fuiſſe, tot brachia quot Briarei, plura corpora quam Geryonis, *B. J. C. Danhaueri* (*Hodomor. Spir. Pap. Phænom. 6. p. 1181.*) judicium eſt. Neapoli in templo *S. Ludovici* ad *S. Janum Carbononne* ſangvis *S. Januarii*, ad *S. Mariam Decanam*, *Joh. Baptiſtæ.* (*Maximil. Miſſon. p. 1. Itinerar. Epiſt. 22. p. 530.*) Verto me *cum Eraſmo Roterodamo* (*Colloqu. Peregrin. ergo p. m. 381.*) ad cœleſte lac beatæ virginis. O matrem filio ſimillimam, *exclamat*, ille nobis tantum ſanguinis reliquit in terris, hæc tantum lactis, quantum vix credibile eſt, eſſe poſſe uni mulieri uniparæ, etiamſi nihil bibiſſet infans. Liquidum id quidem produnt, ſed concretum eſt; dicas cretam tritam alboque ovi temperatam. De præputio CHRISTI, *Joh. Wolff.* (*Centenar. 16. Lection. Memor. p. 233.*). Charnovienſes Monachi dentes, crines, etiam præputium CHRISTI (horreſcit mens præ his blaſphemiis, *ſubdit*) hominibus ut revereantur oſtendunt, præputium idem Romæ in templo Lateranenſi aſſervatur.

§. 29.

Concederem veram crucem CHRISTI *Helenam Imperatricem* acquiſivisſe, eamque agonizantis fœminæ morbum ab eadem ſublatam, & mortuum reſuſcitatum ſatis declaraſſe, prout *Nicephor.* (*l. 8. Hiſt. Eccleſ. c. 29. p. 345.*) *Ruffin.* (*l. 1. Hiſt. Eccl. c. 8. p. 223.*) *Sozomen.* (*l. 2. Hiſt. Tripart. c. 18. p. 331.*) *à Stammer* (*Itinerar. Hieroſolym. p. 173.*) & *Joh. Boſius* (*l. 6. de Triumph. Cruc. c. 16. p. 662.*) prodiderunt, verum cum fragmenta ligni Crucis tam multa paſſim proſtent, ut ſi colligenda ſibi ſumeret quiſpiam otio abundans, dubio procul non Simone, ſed Siſypho opus foret, ut tollerentur, *autumat Th. Bartholin.* (*Diſſ. de Lat. Chriſt. c. 7. p. 89.*) Imò ſi in acervum redigantur, *judice Eraſmo*, (*annotat. ad Matth. c. 23. p. 92.*) vix una navis oneraria vehat. Sed hæc cum ſeculis artificumque ingenio in majus creverunt. Quod ſi igitur ſpuriæ crucis particulæ veras maxime ſuperent, quis mihi has ab illis ſeparabit, quibusve notis veras à Spuriis diſtinguet, ſi venerationi & cultui locus eſſet, aut ſi ſubſidium ſanitatis ab illis petendum?

§. 30.

Cum ante aliquot annos *R. P. Eliam. Nentwig S. J. Theologum & in Reſidentia Graupenſi t. t. Patrem Superiorem* in Thermis Töplicenſibus ulcere pedis laborantem curarem, aliquando in Feſto *Viti*, cum reliquiæ hujus Sancti, Cranium & aliæ partes in templi Altari publice exponerentur, ex Eodem reſcire volui, unde certò ſciret, has eſſe *S. Viti* reliquias, eam quidem ob cauſam, quod juve-

juvenis martyrium ſubiiſſe legatur *Vitus*, caput autem grande expoſitum eidem ætati vix convenire, id reſponſi dedit: *Der Päbſt tauffet ſie.* Papa id nominis impoſuit. Mirabar iſtam reſponſionem, & aliis urgentibus ægris avocatus diſcurſum amplius extendere prohibebar. Legi poſtea *in Claudio Salmaſio (Epiſt. 2. de Cruc. p. 395.)* ſequentia: Hodie, ſi vera narrantur, quotannis Feſto Mortualium, niſi fallor, aliquis ex junioribus Cardinalibus (Romæ) in Cœmeterio D. Petri ſtat. Curat effodiendum cadaver aliquod temere oblatum, cujus oſſa jam caro reliquerit. Cujus hominis ſit, maris an fœminæ parum refert. Prolata inde oſſa accipit. Petentem Sancti alicujus reliquias, quales multi ibi tum hujus rei gratia adſunt, interrogat, cujus Sancti velit? Si reſpondet *D. Petri* partem oſſiculi detractam baptizat, in nomen *Petri*, & ei dat. Idem in aliis facit, qui cupierint habere *Pauli* aut *Barnabæ*, aut aliorum. In eorum nomen baptizata oſſicula idem valere exiſtimantur, ac ſi ipſius Sancti eſſent, cujus nomen præ ſe ferunt.

§. 31.

Proh DEUM atque hominum fidem! Siccine *Necrobaptiſtarum Cataphrygum* (de quibus *è Philaſtrio l. de Hæreſ.* ab Eccleſia Africana *in ſuo Canonum Codice Canon. 18.* damnatis *Joach. Hildebrand. Ritual. Baptiſm. Vet. p. 54.*) reducunt Sancti illi Patres, quin & ipſa Sanctitas, Papa Romanus? Oſſibus cadaveribus ſanctiſſimum polluunt lavacrum ſolis viventibus hominibus eorumq; ſaluti deſtinatum. Idololatriam quæſtus gratia introducunt, & propagant, ſimplicium exenterant loculos & crumenas. Interim Sanctorum reliquiis apud oculatiores omnem detrahunt fidem & decantatam efficaciam. Quis namque credet *Marcolphi* oſſibus in nomen *Eliſæi Baptizatis*, easdem ineſſe vires, quæ veris *Eliſæi* reliquiis? Fruſtra nos Sanctorum reliquias veneramur, diſputat contra *Joh. Robertum Jeſuitam J. B. ab Helmont. (de Magn. Vulner. Curat. n. 38. p. 601.)* Si ſola materia impoſſibilis Ariſtotelicorum ſuperſit, & non accidentia quædam in concreto remanſerint, quæ olim erant in vivo. Si hoc fruſtra, ſpurias iſtas & pſeudonymas reliquias quis colet venerabiturque, cum ſancti iſtius non ſint in cujus nomen ſunt baptizatæ, niſi forſan â baptiſmo id virtutis imprimi credant, non aliter ut campanis baptizatis tonitrua, Agnis DEI & cereis conſecratis Dæmones & ſpectra fugandi potentia. Sed & ſic reliquiarum verarum virtus & gloria obtunditur, enecaturque.

§. 32.

Ita Papa approbante imagines & ſtatuæ miraculoſæ in magnis arboribus inventæ *Mariæ* nomine gaudent, baptiſmo forſan ejusmodi initiatæ & ſanctificatæ.

catæ. Primus talismodi B. genetricis imaginis meminit *Nicephorus, (l. 14. Hiſtor. Eccleſ. c. 45. p. 765.)* qua mentione mirum in modum triumphat *Joh. à Chokier de Surlet. (Cent. 2. Fac. Hiſtor. c. 92. p. 351.)* & Novatorum ſannas exſibilat. Inventæ autem fuerunt in Cupreſſo, ut illa *Nicephori*, in trunco quercino, ut hiſtoriam propinat allegatus *Chokier (c. l.)*. In aliis etiam arboribus, *ſecundum Eundem (c. l. p. 354)* A quo vero illarum fabrica? An ab Angelis? E quo loco? An è Cœlo?

ut lapſa Ancilia cœlo.

(Virgil. l. 8. Æneid. v. 664.) occultatum à quodam in Cupreſſo *Nicephorus* fatetur, quod forſan & in aliis æris aucupibus Monachis factum. Vocantur *unſer lieben Frauen Wunderbilder*, quod & forſan Romanenſes movit, ut ipſi ſibi fingerent ſtatuas has *Mariæ* miraculoſas, inter quas facile principatum tenent in Italia *Lauretana*; in Hiſpania *Cæſar Auguſtana*, in Germania *Oettingana*, in Belgio *Aſpricollis*. De his ad Paulum V. Pontificem *Juſt. Lipſius (Cent. 5. Miſcell. Epiſt. 98. p. m. 1044.)* thraſonicè ſatis: Non poſſumus alia re, *credo*, efficacius frangere & calcare hæreſin, quam hoc miraculorum fulmine: ubi non verbis, ſed factis diſputamus, & impudentiſſimorum etiam oculos utque animos perſtringimus iſta rerum Majeſtate.

§. 33.

Quod de miraculis in genere apud Papæos olim ſcripſit *Albert. Kranz. (l. 9. Wandal. c. 11. p. 210.)* Miracula vanitate partim populi, accedente avaritiâ Cleri facta & infecta nunciantur: Idem in ſpecie de miraculoſis Sanctorum reliquiis proclamare poterimus. Avarum Sacerdotale genus, notat *Cornel. Agrippa, (de Vanit. Scientiar. c. 57. p. m. 106.)* avari homines non modo ex lignis, & lapidibus, ſed etiam ex mortuorum oſſibus & Sanctorum Martyrum reliquiis materiam avaritiæ ſuæ captantes, ſuæ rapinæ inſtrumenta fecerunt: attollunt ſepulchra confeſſorum, exponunt reliquias Martyrum, vendentes illorum contactus & oſcula, exornant illorum ſimulachra, & feſta illorum magis pompis decorant, prædicant illos ſanctos, & extollunt magnis præconiis vitam illorum, quos tantopere laudant, longisſime fugiunt. Nonne iſtis locutus eſt SALVATOR: Væ vobis, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, ſimiles illis, qui occiderunt eos! Proinde Gentilium more Sanctis ipſis officia diſtribuunt, & hunc *cum Neptuno* aquarum periculis ſubvenire, illum *cum Jove* fulmen incutere, aut *cum Vulcano* ignem, alium meſſes curare *cum Cerere*, alium vitibus præeſſe cum *Baccho*. Et habent mulierculæ ſuas Divas, à quibus ceu *à Lucina aut Venere* liberos petant, & quæ

cum

cum Junone iratos placant vel vindicant maritos. *Hactenus Agrippa.* Vulgus ignarum, quæ ignorat, dæmonibus & Sanctis tribuit, pronunciat *Petr. Pomponat. (de incant. c. 12. p. 292.)* Fraudes Papicolarum etiam tetigit *(l. 2. Berthon. c. 7. p. 267.) Paracelſ. Dan. Chamier (l. 16. Panſtrat. c. 12. p. 342.)* Mangonis callidisſimi oſſa clanculum è tumulis effoſſa pro Martyrum reliquiis venditantis exemplum narrat *Glaber. Rudolph.* (l. 4. c. 3. p. 42.)

§. 34.

Vim ſalutiferam etiam locis, in quibus latebant Sancti aut Sanctorum reliquiæ, affrictam teſtantur. Ad tumulum *S. Dympnæ Virginis* obſeſſos à Cacodæmone liberari, *Helmont. (Tr. Demens Idea, n. 49. p. 228.)* tradidit. Speluncæ odoriferæ pasſim per Aſiam citeriorem & Ægyptum harum gnaros attonitos habent, neque dubitant reliquiis Prophetarum ibi olim conditis hanc gratiam tranſcribere; feruntque hodienum dormientes in ejusmodi locis futurorum indiciis in ſomnis inſtrui, *notat Joh. Chriſtoph. Becmann. (Diſſ. de Prodig. ſangu. c. 3. §. 7. p. 34.)* Mediolani in tumba trium Regum antequam Coloniam transferebantur relicti vapores morbos, ſed non difficiles, ſanant, *Anonymi (P. 1. Deſcript. Ital. p. 65.)* teſtimonio proditum. Lacum Alexicacum à reliquiis *S. Stanislai* evaſiſſe *Sim. Majol. (Colloqu. 12. p. 439.)* narrat. Quin & à Deiparæ immagine in cavo trunco quercino latente, ipſe truncus quercinus evaſit miraculoſus, quod *Joh. à Chokier de Surlet (Cent. 2. Hiſt. Fac. c. 92. p. 354.)* retulit. Propter vicina Martyrum oſſa & ſepulchra vel Monaſteria, vel loci genium judicabant papales ſalubriora. Et ex hac cauſa auſpicatum aliquod omen civitatis Samgallenſis, Campiduni & Werthæ fundatores collegiſſe *Jacob. Gretſer. (l. 1. obſ. ad vit. S. Richardi & Wilibaldi c. 18.)* arbitratur. Ridiculam vocavit ſuperſtionem *Joh. Mich. Dillher. (T. 1. Diſp. Acad. §. 4. p. 5.)* Ad viliores uſus etiam Terram è tumulis Sanctorum adhiberi certum eſt. In templo *D. Uldarici* Auguſtæ Vindelicorum eſt ſepulchrum *D. Uldarici*, ex quo terra, quæ depromitur, prædita eſt vi & facultate pellendi glires, ut prædicant, atque ideò peregre adventantibus particella ejus donari ſolet, ità ut longè latèque aſportetur ad prædictum effectum, *Henric. Kornmann. (part. 4. M. M. c. 27.)* memorat, qui & hoc poſt *(c. 29.)* ſubjunxit: Coloniæ Ubiorum in Cœmeterio ad templum *S. Johannis Baptiſtæ* & *S. Cordulæ*, buſtum nominatæ *S. Cordulæ* lapideum conſpicitur, cujus terram in dedicatione annali dicti templi ab incolis effodi, donumque aſportari & diſpergi vidi ad depellendos mures. Forſan quod terra cœmeteri-

teriorum corroſiva, quod *ſupra* (*S. 1. §. 191.*) & *infra*, (*l. 3. Tit. 1. §. 69.*), aut male olens animalibus iſtis non favet.

§. 35.

Suos hic patiuntur manes Medicorum ſtipendia & reditus. Nullum morbi genus eſt, quod inter Divos non habeat ſuum Medicum, iterum *Cornel. Agrippa* (*c. l.*) perorat: quæ cauſa eſt, quo minus lucrentur Medici quam Cauſidici, cum nulla lis ſit tam puſilla, tam juſta quæ Divum aliquem habeat patronum. *Der Herr Claude Pons geweſener Medicus zu Lyon meldet gar artlich, daß er ſolcher Heiligen Freund nicht ſey, die ſich in ſeine Profeſſion mengeten*, memorat *Jacob. Spon.* (*l. 4. Itinerar. p. 15.*) A Medicis, quos DEUS creavit ad nugas iſtas trahitur vulgus, etiam ſapientiores, quibus parum jujudicii, & ita ſuperſtitio non ſolum proſeminatur, ſed & mora facta ægri in majus præcipitantur periculum, quin & in mortem ipſam à nugivendulis iſtis Monachis: Quæ res conſcientiæ tamen ab iſtis æruſcatoribus neutiquam attenditur.

§. 36.

Cæterum non omnia corpora Sanctorum eſſe, quamvis ſigna faciant, prolixo diſcurſu evincere conatur *Paracelſ.* (*l. 4. de Morb. inviſ. Orig. p. 106. ſq.*) Inde etiam ad Principum & aliorum, quibus nulla Sanctitas tributa, ſepulchra prodigia facta. De ſepulchro *Barnimi Ducis Pomeraniæ* miraculis famigerato *Mart. Zeiler.* (*T. 2. Epiſt. p. 229.*) ſe ipſum miraculoſum poſt fata pronunciavit *Ziſchka*, dum moribundus præcepit, ut ſui mortui corpus excoriarent, atque tympanum ex pelle facerent, pollicitus, ſi ad illius tympani pulſum pariter ejus nomen invocarent, hoſtes eis nunquam repugnaturos, & victores evaſuros. Vid. *Joh. B. Fulgoſ.* (*l. 3. c. 7.*) Ita & Turcæ in *Georgii Caſtrioti Scanderbegii* reliquias ferebantur, ejusque ſepulchrum ad Lyſſæum pie venerabantut, poſt ſuperſtitioſi homines eruta ſepulchro tanti Herois oſſa religioſe deripiebant, qvum quisque ſe bello invictum tutumque fore crederet, ſi fruſtulum ex oſſibus reliquiisque invictiſſimi Imperatoris in amuleto cervicibus ſuſpenſum iturus in prælium geſtaret. *E. P. Jovio H. Kornmann.* (*p. 4. m. m. c. 89.*) Quin & de Sanctis Turcarum, quos nemo in verorum Sanctorum Catalogum recipiet, quædam miracula proſtant. De ſepulchro *Ardoydis Joh. Leonclav.* (*l. 3. Hiſt. Muſulman. p. 557.*) ſepulchrum ejus, habet vim talem, ut ſi quis eqvus in illa regione ventris dolore quodam laboret, & circa hanc ſepulturam ter ducatur, mox eo morbo liberari, ſuperſtitioſorum hominum opinione exiſtimatur. Præterea ſolet Turcarum vulgus, quod illac tranſit, humum illius ſepulchri ſecum por-

portare, febrium curandarum cauſa. Nam ſi qui febri laborant, pauxillum ejus terræ ſumunt, & aqua miſcent qua epota febricitantes curari creduntur. Retulit & hiſtoria Francica *de Turcicis. Imper. Agmet patris ſui Mabommeti III.* defuncti cadaver in exercitu ſecum transportaſſe, ex eo victoriam certam ſibi pollicitus. *(Heinric. Kornmann. p. 4. m. m. c. 90.)*

§. 37.

Neryllinum mortuum apud Troadem pro DEO cultum, *Athenagoras (Apol. pro Chriſtian.)* memorat, qui ſanare ægrotos dicebatur. *Theogeni* multa ſimulacra poſita, iisdem divini honores ab indigenis habiti, exiſtimantibus ægris & quopiam affectis morbo ſalutare ejus numen eſſe. *(Pauſan. Eliac. poſt. ſ. l. 6. deſcr. Græc. c. 11. p. 479.)* Bebnucha in palma ſuſpenſus fuit, quæ illa ipſa hora fructus tulit, *Job. Ludolf.* (*Comment. ad l. 3. Hiſt. Abiſſyn. c. 3. n. 23. p. 293.*) retulit.

§. 38.

Alexandro M. mortuo *Ariſtander Telmiſſenſis* ſeu Divûm Numine percitus, ſeu alio quodam caſu correptus, *Æliani* teſtimonio *(l. 12. var. hiſt. c. 64.)* in medios Macedones progreſſus his eos compellavit: Omnes omnium ſeculorum Reges Alexandrum felicitate ſuperaſſe, tam vivum, quam mortuum. DEOS igitur immortales ſibi notum feciſſe, futurum, ut quæcunque terra corpus ejus exciperet, in quo primum anima ipſius habitavit, felicisſima & ab hoſtium incurſionibus in perpetuum libera foret. Succeſſit igitur inter *Ptolomeum* & *Perdiccam* contentio & bellum. Aſtu tamen *Perdiccam* circumvenit *Ptolomeus*, inque Ægyptum *Alexandri* cadaver deportavit. De Lapide ad Aſpidis morſum, quæ ſequuntur *Ariſtoteles (l. 8. Hiſt. animal. c. 29.)* notat: Aſpis angvis, *ſcribit*, ex quo medicamentum putrificum illud componunt, in Africâ gignitur, cujus ictui nullum remedium eſt. Naſcitur in eodem agro, in quo Laſer, ſerpens quidam puſillus, cujus remedium lapis eſt, quem ex ſepulchro cujusdam Regis antiqui accipiunt, eoque perfuſo è vino bibunt.

§. 39.

De *Heſiodi* Cineribus & oſſibus in Peſte efficacibus jam ſupra *(S. 1. §. 184.)* relatum. Coſtæ *Pelopis* eburneæ meminit *Plinius (l. 28. c. 4.)* De oſſe vero Pelopis translato ſequentia *(in Eliac. c. 13. p. 407.) Pauſanias:* Quod ad *Pelopem* attinet, memoriæ proditum eſt, quum Trojanum bellum duceretur, monuiſſe vates, non ante expugnari Ilium poſſe, quam Græci *Herculis* ſagittas, & de *Pelopis* oſſibus unum comportari curaſſent. Quare & *Philo-*

ſteten tunc in caſtra accerſitum, & Piſa Scoptulum opertum *Pelopis* deportatum. Redeuntibus verò Græcis ad Euboeam, navim eam, in quam *Pelopis* illud os fuerat impoſitum naufragio periiſſe. Multis deinde annis poſt Ilium excifum, *Eretrienſem piſcatorem Demarmenum* jacto everriculo è mari os extraxiſſe: miratum magnitudinem in arenis id annotato loco abdidiſſe. Veniſſe Eundem Delphos ſciſcitatum cujus os, & ad quem uſum illud à ſe conſervari oporteret. Tunc etiam fato aderant, quos Elei conſultum miſerant, quæ foret depellendæ peſtis ratio. Atque his quidem reſponſum eſt, ut *Pelopis* oſſa requirerent: *Demarmeno* verò, ut quæ reperiſſet Eleis reſtitueret. Hoc ille cum feciſſet, & alia accepit ab Eleis munera, & ei ejusque poſteris cuſtodia oſſis demandata eſt. Scoptulum opertum *Pelopis* ætate mea, *pergit Pauſanias*, jam evanuerat. Id eo accidiſſe opinor, quod quum alte abſconditum fuiſſet, tum vetuſtate tum aquæ marinæ illuvie extabuit.

§. 40.

Translationes cinerum & oſſium Heroum & aliorum virorum celebrium dudum ante Pontificios celebratas ab Ethnicis demonſtrat *B. Mart. Chemnit.* (*P. 4. Exam. conc. Trident. p. 13.*) Et has poſtmodum à Chriſtianis ex κακοζηλία quadam Splendoris in Ethnicis pompis & ſepulchretis inſtitutas (*p. 14.*) aſſeruit. Patrabant id Ethnici utplurimum Oraculorum monito. De *Theſei* oſſibus transferendis conſilium oraculi Athenienſibus datum *Plutarch.* (*in Vit. Theſei p. m. 24.*) ſepulta erant in Scyro Inſula, quâ à *Cimone* expugnata inventa eſt, magno ſtudio conquiſitus, & ab Aquila manifeſtatus magnus loculus magni corporis, adjectaque cuſpis ænea & gladius. *Cimon* igitur reliquias has in triremi cum attuliſſet læti Athenienſes, tanquam ſi ipſe *Theſeus* in urbem redierit, illuſtri pompâ obviam progresſi peractis ſacrificiis exceperunt. Oſſibus *Oreſtis* Spartam delatis, ex eo tempore quo Lacedæmonii cum Tegeatibus congresſi ſunt ſuperiores extitere. (*Herod. l. 1. p. m. 12.*)

§. 41.

Ne mortuam quidem Sibyllam â divinatione ceſſare *Clemens Alexandrin.* (*l. 1. Stromat. p. m. 223.*) his innuit: *Serapion* dicit in verſibus, ne mortuam quidem â divinandi arte ceſſare Sibyllam: & id quidem, quod ex ea in aërem receſſit poſt obitum, id eſſe quod in ſortibus divinat & auguriis: ex eo autem quod in terram mutatum eſt corpore, exorta, ut conſentaneum eſt, herba, quæcunque eam beſtiæ comediſſent, cum in eo loco eſſent, *ſcribit*, perfectam futuri cognitionem per exta hominibus ſignificaſſe. Ejus autem

tem animam eam eſſe faciem, quæ apparet in Luna. Gerræ & nugæ! Sortes ante natam Sibyllam jactæ, & divinando rerum eventus explorati. Exta etiam ab Aruſpicibus inſpecta ante viſam in orbe Sibyllam, quod ipſum etiam qui de facie, quæ in Luna conſpicitur, non præſumit excors & mentis impos eſt. *Tireſiam* poſt mortem oracula edidiſſe *Callimachus* (*Hymn. 5. v. 129.*) innuere videtur, dum *de Tireſia* ex interpretatione *Nicod. Friſchlin. (p. 124.)*

Solus & à letho Stygiis conſultus in oris
Vivet: & hunc Pluton Angeſilaë coles.

cujus notas *(in h. l. p. 302.)* vide. Enatum inde proverbium, ſolum inter mortuos *Tireſiam* ſapere.

§. 42.

Hæc aperte declarant, *judicat. P. Petit. (l. 2. de unic. Sibyll. c. 11. p. 242.)* quo ingenio fuerit Sibylla, quantos in pectore Spiritus geſſerit, quantum de divinandi facultate inſita gloriaretur, quam ne morte ſua extinctum iri, ſed in aëre regnaturam ſemper, ac ſuffecturam ad voces divinas & omnia hominum auribus immittenda jactaret. Senſuram quoque hanc vim terram, novaque pabula è corpore ſuo reſoluto parituram, quibus pecudes refectæ oportuna habeant exta divinatione, clarioraque rerum futurarum ſigna oſtendant. Quæ ſi Poëtica levitate non ſunt effutita, ut quidem videri alicui poſſet, cum *Serapionem in Verſibus* id pronunciaſſe dixerit *Clemens*, *(vid. §. præced.)* immanem arguunt faſtum, ac plane tartareum mulierculæ iſtius, haud dubie â Dæmone animum ejus obſidente, & tales ei cogitationes immittente profectum: quod apertius ex oraculis ejus patebit. Quod autem ſic transmittendam ſuo exceſſu è vita vim illam fatidicam, qua vivens prædita eſſet, in elementa vaticinatur, ſumtum videtur ex iis, quæ de Spiritus prophetici translatione & ſucceſſione memorantur in ſacris Ebræorum literis: quæ cum Dæmon facta ſciret divinitus in ſanctis Vatibus, ipſe in Sibylla ſuo modo exprimere voluit, vel certe perſvadere populis, talem fore ſucceſſionem fatidici Spiritus *Sibyllæ*, qualem fuiſſe quorundam Prophetarum ſanctorum in alios meminiſſet. Allegat de morte *Moſis* (Devteronom. c. 34. v. 9.) & *Eliæ*, (4. Reg. c. 2. v. 15.) ubi Spiritus *Moſis* in *Joſuam*, in *Eliſæum Eliæ* tranſiiſſe dicitur. *De Eliſæi* Cadavere *Siracides* (*c. 48. v. 13.*) Ἐν κοιμήσει ἐπροφήτευσε τὸ σῶμα αὐτοῦ. In dormitione prophetavit corpus ejus. *Da er todt war, weiſſagete ſein Leichnam.* Quomodo præſtiterit illud, verſu ſequenti explicat. Et in vita ſua fecit prodigia, (τέρατα) & in morte ſua, (θαυμάσια

 ἔργα

ἔργα αὐτοῦ) mirabilia opera ejus. Non ſolum Prophetarum erat futura prænunciare, ſed & miracula aliquando edere.

§. 43.

Cumis *Juſtino Martyri* (*Vid. Parænetic.*) loculum quendam lentis forma ex ære oſtenderunt, in quo reliquias Sibyllæ cuſtodiri dicebant. Hoc cum recenſuiſſet *laudatus Petit.* (*c. l. c. 14. p. 266.*) ſuffragatur *Trimalcio apud Petronium* (*in fragment. Traguriens. p. 21.*). Nam Sibyllam (*inquit*) Cumis ego ipſe oculis meis vidi in ampulla pendere, & cum illi pueri dicerent, Sibylla ti thelis? reſpondebat illa: Apothanin thelo. Verbis iisdem eundem locum recenſuit *Joh. Schæffer.* (*in not. ad h. l. p. 221.*). Vidimus, cum in urbe, cui Cumæ nomen eſt, locum quendam, ubi baſilicam ingentem uno fabrefactam ſaxo conſpeximus. In media baſilica nobis oſtenderunt tria folia, ex eodem exciſa lapide, quibus aqua repletis laviſſe ibi eam, & ſtola ſumta in penitisſimam baſilicæ ædem, eodem extructam ſaxo abdere atque in media æde ſuper ſublimiore gradu & throno conſidere & ſortes ad eundem modum promulgaſſe dixerunt. Hic plane nulla mentio ampullæ, *ſubjicit Schæffer.* Neque ſcio quomodo pependerit in ampulla, niſi forte ſicut cineres in urnis feralibus ſuſpenſa fuerit, in ea ad tectum illius baſilicæ, quam *Juſtinus* deſcribit.

§. 44.

Incubabant ad aras & fana Deorum, aut potius Deificatorum Ethnici, aut curioſitate, aut neceſſitate adacti. Illa ut futura prænoſcerent, hac ut ægrotis in ſomno medicamen ad ſanitatem recuperationem & tutelam manifeſtaretur. *De Iſide Diod. Siculo* (*l. 1. Bibliothec. c. 25.*) Iſin multa ſanitati hominum pharmaca inveniſſe Ægyptii tradunt, utpote quæ ſcientiæ Medicæ fuerit peritisſima, adeoque multa ſolerter excogitaſſe: quam ob cauſam nunc quoque ad immortalitatem elata, ſanatione hominum maxime gaudeat, & in ſomnis ſi quis opem expetierit, manifeſtum numinis præſentiam, promtamque indigentibus benemerendi facultatem exhibeat. Et paulò poſt. In ſomnis aſſiſtentem ægrotis Eam remedia contra morbos ſubjicere, eique morigerantes nec opinato convaleſcere. Ita & *de Horo*. *Horum Appollinem* interpretantur, qui medendi & vaticinandi artem ab *Iſide* matre edoctus oraculis & medicationibus bene de mortalium genere meritus eſt. Hinc *Tibull.* (*l. 1. Eleg. 3.*) his *Iſidis* opem expoſcit:

Nunc Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Audiamus & *Ciceronem* (*l. 1. de Divinat.*) Quid Scammoneæ radix ad purgandum,

dum, quid Ariſtolochia ad morſus ſerpentum poſſit, quæ nomen ab Inventore reperit, rem ipſam inventor ex ſomnio. Video quod ſatis eſt, cur poſſit, neſcio. De Radice ſylveſtris Roſæ, quæ Cynorrhodos appellatur, *Plin.* (*l. 8. c. 41. & l. 25. c. 2.*) De *Æſculapii* templo *Galen.* (*in 6. Epidem. comm. 4. ſ. 8.*) hunc namq; per DEUM intelligere nullus dubito. De *Vulcani* æde circa Memphim *Idem* (*l. 5. de Med. Secund. Gen. c. 2.*) memorat, quod *Hero Cappadox* medicamenta quædam tanquam ex illa æde accepta recitet. Preſſit hujus veſtigia *celebris ille impoſtor Alexander*, qui ſua pharmaca conſulentibus ex oraculo commendabat, *ut Lucian.* (*in Pſeudomant.*) eundem perſtringit. Ipſe *Georg. Fabric.* (*Comment. in Poët. Chriſtian.*) aſſeverat ſe Patavii adoleſcentes & puellas ruſticanas in Cœnobio *D. Antonii* certa nocte incubare vidiſſe.

§. 45.

Exacta jam ætate *Pindarus* viſus eſt adſiſtere *Perſephonem*, & queri, ſe ex omnibus aliis non fuiſſe ſui ipſius carminibus exornatam: Verum ubi ad eam veniſſet ſuum etiam ipſi hymnum eſſe facturum. Paulò certe poſt, atq; adeò ante decimum ab eo ſomnio diem vitæ muneribus eſt perfunctus. Erat Thebis anus quædam *Pindaro* genere conjuncta, & in plerisq; ejus canticis decantandis valde exercitata, ei *Pindarus* ſe per quietem oſtendens hymnum in *Perſephonem* cecinit. Illa mox experrecta conſcripſit omnia, quæ cantantem *Pindarum* per viſum in quiete audierat. In eo ſane cantico inter alia *Ditis* cognomina eſt Chryſenius, ab aureis nempe habenis, quod ad Proſerpinæ raptum pertinere ſatis conſtat. *Hæc Pauſanias.* (*in Bœot. ſ. l. 9. c. 23. p. 755.*)

§. 46.

De Apotheoſi virtuoſorum *apud Eundem* (*in Arcad. ſ. l. 8. c. 2. p. 600.*) hæc lego: Erant priſci illi homines Dis ipſis hoſpites & convivæ pro juſtitiæ & pietatis merito. Et ſane bonis & piis præmia certisſima, ſontibus ex Deorum ira ſupplicia erant expoſita. Quin etiam recepti cœlo multi ex hominibus, quibus adhæc ſui permanent honores: in quorum numero fuere *Ariſtæus*, *Britomartis Cretica*, *Alcmenæ filius Hercules*, & *Oiclis Amphiareus*; ac præter hos *Pollux & Caſtor.* Quare neque abſurdum videri posſit, *Lycaonem*, in feram, & *Nioben* Tantali filiam in ſaxum converſam. At enim ætate noſtra, qua gliſcens fraus & audacia omnes prope orbis terræ partes urbesque occupavit, nulli jam homines in Deorum numerum veniunt, niſi forte per inanes titulos, & immodicæ adulationis licentiam: & noxam commeritis, qvum demum è vita exceſſerint, ſeræ Deorum judicio pœnæ irrogantur.

§. 47.

Fulminatos etiam Deos evadere gentilibus creditum de quo *Joh. Henr. Urſin. (V. 1. Analect. l. 2. c. 28. p. 151.)* pluribus. Ita & Comorenſes & Circasſii iſtos pro ſanctis habent, & talem mortem gratiæ divinæ & amoris ſignum interpretantur, *Joh. Bapt. Tavernier (l. 3. Itinerar. Perſic. c. 12. p. 144.)* teſtatur. Hinc *Zoroaſtrem* ſub *Nino* precatum ajunt, ut cœleſti igne abſumeretur, monuiſſeque Aſſyrios, ut cineres ſuos aſſervarent. Ita Regnum illis fore æternum. E *Suida* iterum *Urſin. (Exerc. de Zoroaſtr. ſ. 3. p. 19.)* ſtulti illi, (Ægyptios, Babylonios & Perſas intelligit,) tanquam amicum DEI & fulminis vehiculo ad cœlum ſublevatum adorare auſi ſunt, & poſt mortem vivens aſtrum pro nomine accepit *Zoroaſtres*, obſervat *Clemens Rom. (l. 4. Recognit.)*

§. 48.

Patet ex his non ſolum Sanctorum, ſed & gentilium Lipſanis virtutem miraculoſam, competere, adeoque id minime ſanctitatis κριτήριον reputandum, ut *recte Paracelſ. (l. 4. de Orig. Morb. inviſ. p. 107.)* enunciavit. Quare naturales Origines horum miraculorum quidam eruere tentarunt. *Idem Paracelſ. (l. 2. Philoſ. Sagac. c. 6. p. 458.)* Magiam habet, fidei & infernorum. Magicam cœleſtem naturæ, cœleſtem *in Moyſe, Abrahamo*, item *Heliſæo, der die Bähren ſchuff, daß ſie die Kinder fraſſen, was aus dem Geheiß GOTTES geſchicht, durch den Glauben deß, den es befohlen wird, daß daſſelbig Magica ſey. Als da die Kinder Iſraël mit trucknen Füſſen durch das Meer giengen, das geſchach durch den Glauben, der da ſtunde in dem Geheiß GOTTES. Aber Pharaoni ward dieſe Magica nicht gegeben, darum ertranck er mit den Seinen. Daß das Fell Gedeonis naß ward, und trucken blieb, der war Magicus, dann in Ihm war der Glaube, was GOTT hier, daß alſo wär, und nicht fehlen möchte, daß Jonas im Fiſch lag, war Magicum cœleſte.* Urget igitur *Paracelſ.* in hac Magia (1.) Mandatum DEI. (2.) Fidem indubitatam & certitudinem animo conceptam, id ita & non aliter futurum. Diſtinguit porro *(p. 459.)* Magicam cœleſtem antiquam; *Dieſe iſt aus, hat in CHRISTO und Johanne Baptiſtâ auffgehöret,* & novam *die neu iſt nun fürhin anzunehmen, als nehmlich von CHRISTO her, biß auff den Tag des jüngſten Gerichts. Dieſelbe Magica cœleſtis iſt nun fürhin Magica beata im Neuen Teſtament.* Et paulo poſt: *Alſo ſollen wir auch weiter wiſſen, daß ſolch cœleſtis Magia auch durch die Abgeſtorbenen geſchicht, als nehmlich, daß die Monumenta, Sepulchra &c. Magicas operationes haben. Und das iſt die Urſach, daß die Heiligen untödlich ſeyn, nicht daß der irrdiſche Leib der ſey, der das thu, denn er iſt ein Erden. Dieweil aber die Aufferſtehung auff ein Tag männiglich gegeben wird, dieweil ſeynd ſie von*

uns

uns nicht geſchieden, mögen das für und für thun, das ſie gethan haben, da ſie in ihrem Leben geweſen ſeynd, das iſt im tödlichen. Hæc ſi exacte trutines, non videntur cum ſuperioribus cohærere. Ubi mandatum DEI? ubi fides in mortuis & putredini obnoxiis? Et cum maximam partem Theologiam ſpectent, iſta retuliſſe ſufficiat, ad cauſas naturales vere tales me confero.

§. 49.

Sed & alibi naturales cauſas hujus effectus commentus eſt *Theophraſt. Paracelſ.* Sanctos id patrare per Eveſtra & Trarames; *Das Eveſtrum thut Zeichen, dann die Heiligen allein durch ihr Eveſtrum Wunderzeichen zu verſtehen geben und würcken*, philoſophatur. *(l. 2. Philoſ. ad Athen. t. 21. p. 15.) Eveſtrum nimmt ſeinen Anfang mit der erſten Gebährung eines ieglichen Dinges. Dann ſeeliſches und unſeeliſches, empfindlichs und unempfindlichs, hat mitleufftig des Eveſtern, und alles das Schatten gibt. Trarames aber als ein Schatten verſtanden, wird unſichtbaren Weſens: Dann aus der Urſach, daß er gebohren wird mit der Vernunfft, und mit Sinnlichkeit der Thieren, vernünfftigs und unvernünfftigs (t. 18. p. 14.)* Spiritum vocat *(t. 22. p. 15.)* Aſtra Necromantiæ *(t. 21. & lib. 9. de Nat. Rer. p. 921.)* add. *infra* (*l. 1. Tit. 3.* §. *13.*) Spiritus Olympicus forſan *Ejusdem (Vid. l. 2. Tit. 10.* §. *112.)* hic intelligendus.

§. 50.

Mumiæ in corporibus id pariter aſcripſit *(l. 4. de Orig. Morb. inviſib. p. 104.)* fundamentumque hujus aſſertionis poſuit in homine, quod ſit Microcoſmus, inde omnes virtutes metallorum, mineralium & vegetabilium, terrarum & aquarum inveniri in homine dictitat. Poſt *(p. 104.)* inquit: *So eine Mumia vergraben iſt, und die Natur ein ſolchen Zulauff mit Zeichen der Geſundmachung, der in dieſer, und der ander in dieſer: So laß dir gleich und eben ſeyn, als lege ein Hauptmann zu Leon, und was da käm bezahlt er mit Krohnen, und leg einer zu Trient, der ſoldet mit Reiniſchen Gold, und einer in Sachſen, der bezahlte mit Schwerd-Groſchen, und einer lieff ihn zu, und der ander dieſen zu. Das ſind alles natürliche und menſchliche Händel, Abgötterey bey lebendigen Leib. Und alſo mit gleicher handelt auch der Mumia: Der zahlt mit kalten weh, der andre mit Peſtilenz: Und iſt doch gleich eine weiß, und die eine Arth. Und wie nicht ein jeglicher kan ein Hauptmann ſeyn, und Geld ausgeben: alſo kan auch nicht ein jeglicher Mumia Zeichen thun. Dieſe Mumia werden von vielen für Heiligen geachtet.* Iterum *(p. 107.)* Magnetem quibusdam corporibus & mumiis tribuit: *Hat der Cörper einen Magnetem an ihm, ſo zeucht er an ſich das Völckly, was er artzeyen kan, das macht er geſund: was nit, das läſt er hinſtreichen.* Poſt: *Das ſind*

ſind Ubrſprung heidniſcher Abgötterey, und alſo wird ein verborgen Kirchfarth durch natürlich Impreſſiones. Iterum (*p.108.*) *Ob ſchon der Geiſt von den Cörpern kommt, ſo bleibt doch das in Cörper, das ſeine angebohrne Natur und Eigenſchafft iſt, und liegt in der Erden bedeckt, wie ein Saffran in einer Büchſen, und die Erde iſt gleich mit ſolchen Cörpern verſorgt, wie ein Apotheck mit Büchſen.* Et hæc hactenus è *Paracelſi* ſententia, qui antiqvum ſuum obtinet: Multa dicit, pauca probat. Deliria vocat *Jacobus Gaffarell.(Curioſ. inaudit. p. 2. c. 5. p. 99.)* Facile poteſt *Paracelſ.* dicere per Mumiam id fieri, cui nihil non eſt Mumia, ſi admittenda ſit ejus pertubata inſanaque Philoſophia: poteſt & dici non fieri, ut huc ducam illud *Libavii.* (*p.3. Singul. l.7. de Bitum, c. 21. p. 969.*)

§. 21.

Helmont. (*Tr. de Mag. Vuln. Curat. n. 47. p. 602.*) Magnetem facit ſupernaturalem & naturalem. Magnetem ſupernaturalem in DEO ejusque miraculis per reliquias Sanctorum agnoſcit, & hunc majoris efficaciæ eſſe profitetur. Par ſcilicet, *inquit*, eſt utrobique ratio, & par modus, niſi quod in mundo materiali (ſanguine & unguento Sympathetico) mediis corporalibus contingat. In ſupernaturali vero, per Amicorum DEI reliquias, multum ſaltem hoc nomine venerandas: quæ unguento Magnetico proximiores evadant, è quibusdam fontem olei, liquoris balſami indeſinenter ſtillantem excitavit noſtri miſertus DEUS; quo ſcilicet magnetico remedio utrobique ſuffulti certò ſciamus curationem mundo conſimili ordine, pari paſſu, unoque ductore ire. Hinc nempe reliquiæ recentes plura & auguſtiora edunt miracula, vel ubi transferuntur, tanguntur &c. quia neceſſe eſt magnetem fricari, moveri, ſi ipſum trahere oporteat.

§. 52.

Petr. Pomponatius miracula, quæ ſunt præter ordinem naturæ creatæ ſoli DEO tribuenda quidem & adſcribenda, eaque demonſtrare inſufficientiam doctrinæ *Ariſtotelis* & cæterorum Philoſophorum ipſamque veritatem & firmitatem Religionis Chriſtianæ aperte declarare pronunciat: (*l. de incant. c. 13. p. 337.*) Multa enim eſſe in CHRISTI miraculis, quæ minime in cauſam naturalem reduci poſſunt; Veluti eſt de Reſurrectione *Lazari* quatriduani & jam fœtentis: de cœco â nativitate illuminato: de ſaturatione tot mille hominum ex quinque panibus & duobus piſcibus. Aliqua tamen, quæ referuntur eſſe facta tam in hiſtoriâ *Moſis*, quam legis CHRISTI ſuperficialiter reduci poſſe in cauſam naturalem nullus dubitat. (*c. l. c. 6. p. 88.*) Nihil etiam inconvenire, duos effectus eſſe ejusdem ſpeciei, quorum unus factus ex miraculo, alter verò factus

factus ex cauſis naturalibus. Nam,ut refert *Thomas,pergit*,ex *Auguſtino* : (*ſuper Geneſ.*) ſerpentes facti à Magis Pharaonis per cauſas naturales ex procuratione Dæmonum: Facti autem à *Moſe*, facti fuerunt oratione *Moſis* intercedente divina virtute, quanquam ſerpentes omnes illi eſſent naturales. Contrarium ante exhibuerat (*c. l. c. 5. p. 71.*). Quæ per Moſen facta ſunt, & per Magos Pharaonis facta ſunt, ut in Exodo legitur, quia nihil videtur vetare, ut, quod habuerunt Magi Pharaonis ex Dæmonum invocatione, id experientia Philoſophiæ naturalis & Aſtronomiæ habuerit *Moſes*, veluti etiam nunc quidam exiſtimant de eo: & quis diceret, quod fortaſſis utrique ſc. Magi illi & Moſes conſimiliter habuerint per ſcientiam?

§. 53.

Cœlum in ſcenam etiam vocat *Pomponat.* (*c. l. c. 3.*) & multum conducere influentias & ſiderum conſtellationes ad proprietates & affectiones hominum individuales, *Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ. jucund. quæſt. 34. n. 25. p. 412.*) non abnuit. Vim medicam naturaliter homini ineſſe etiam poſſe *ex Eodem Pomponat. & Petr. Borell. alibi* (*S. 1. Pnevmatopægn. art. 11. §. 4. 5. & 6.*) diſſerui. Temperamentum anaticum & proportionatum huc traxerunt, habitudinemque corporis temperatiſſimam (*Vid. c. l. art. 26. §. 20.*) in medium vocant. Hinc ſequitur CHRISTUM & Prophetas temperamenti virtute miracula feciſſe, ut & magnes trahit ferrum. Sed impiè falluntur, judicat *Th. Campanell.* (*l. 4. de ſenſ. rer. c. 2. p. 270.*) Quæ enim naturalem vim ſequuntur virtutes, ſemper & abſque precibus & religione opus ſuum per ſe conſequuntur, ut magnes ſemper ferrum trahit. Neque virtutem ſuam abſque ri propria communicant, ut magnes ferro vim attrahendi dat, quia africato proprium odorem & atomos impingit. At ſancti & quicunque miracula fecerunt vera, non niſi DEI nomine invocato miracula faciunt, etiam incredulis ægris conferendo ſanitatem in teſtimonium cœleſtis doctrinæ. Neque ſemper: item, nec ſi vis individualis eſt, poteſt aliis communicari. CHRISTUS autem virtutem miracula faciendi Apoſtolis communicavit, & ex illis usque ad nos pervenit: & quocunque etiam temperamento etiam pravo donati illam exercent. Neque illis aliquid ex individuo communicante additur, ut ex Magnete ferro, ſed ex virtute DEI cunctis communicabili, ſicut palam eſt valentibus veritatem invenire, non calumniari. Profecto ſi vis temperamenti *in S. Paulo* faciebat miracula, etiam antequam Chriſtianus fieret, feciſſet. Detur demum, vim illam connatam & naturalem aliqud patrare in vivis, poteritne in mortuis exſpirare? Poterit utique. Ita Magnes contra-

U riis

riis vi ſua ſpoliatus & quaſi trucidatus attractricem dynamin in ferrum exercere prohibetur. Vid *infra (l. 1. Tit. 2. §. 29.)*

§. 54.

Vulgus ignarum, quæ ignorat Dæmonibus & Sanctis attribuit, idem non ſine cauſa exiſtimat (*c. l., c. 12. p. 292.*) & ignorantiam Philoſophiæ naturalis in naturam miracula introduxiſſe *Jan. Huarti (Scrutin. ingen. c. 4. p. 103.)* ſententia eſt. Aliqui (naturalia miracula patrantes,) exiſtimati ſunt à vulgaribus Sancti, *pergit Pomponat. (c. l. c. 4. p. 47. & 62.)* & crediti habere commercium cum Angelis propter opera, quæ videbantur, cum tamen fortaſſis fuerint viri ſcelerati. Quod ſi dicatur, horum aliquos ſignum crucis & orationes Sanctorum dicere; alios verò oppoſitum. Viros autem doctos & bonos malum non propalaſſe exiſtimo, ne ſcientia vileſcat, & prophanetur.

§. 55.

Sola etiam imaginatione aliquando rem perfici *Petr. Pomponat.* placuit. *(c. l. c. 11. p. 328.)* Tantum imaginationi aſcribit *Pomponat. Th. Fien. (l. de virib. imag. qu. 4. p. 41.) prodidit*, ut putet oſſa canum tanta poſſe miracula facere, ſi à colente ea putarentur eſſe oſſa Sanctorum, quam ſi vere oſſa Sanctorum eſſent, per ſolam colentis imaginationem. Aſſentitur *Pamponat. (l. de cauſ. mirab. Effect.) Andr. Catanæus & Mich. Watſon (p. 2. un. Sapient. S. 3. c. 8. n. 8. p. 551.)* Male id habuit *Th. Fien. (c. l. qu. 11. concluſ. 37. & 38. p. 98. & 101.)* qui eum impie locutum & ideo librum ejus à ſancta ſede meritò eſſe prohibitum, cenſuit. Et hujus opinionis falſitatem refelli *à Barthol. Piſan. (Prolog. l. Conformitat.)* qui tamen *Martin. Schookio (tr. de Fabul. Hamelenſ. p. 45.)* nugaciſſimus & mendaciſſimus autor audit. Ex cultu oſſium Sanctorum confidentiæ ſuæ virtute cum ægro ſanitatem redire in gratiam ſuſpicatur *Pomponatius* ad inſulas infortunatas hoc aliiſque nominibus relegatus memorat *Th. Bartholin. (de N. T. Paralyt. 2. p. 42.)* Peſtem curaſſe cultum idolorum imaginationis ſubſidio, *Fab. Paulin. (l. 2. Prælect. Marc.)* indicat.

§. 56.

Ex mente *Avicennæ*, ſi hominis animæ voluntas, & maximè imaginativa fuerint vehementes, Elementa, venti & reliqua naturalia ſunt nata eis obedire, iterum *Pomponat. (c. l. c. 12. p. 255.)* dictitat. *Add. Th. Fien. (c. l. qu.*

qu. 4. p. 40.) Hujusmodi autem effectus non ſemper ſuccedunt (*addidit p. 256.*) quoniam agens non eſt æquè potens, vel materia eſt magis rebellis, aut multò validiora ſunt promoventia ad unam partem, quam ad contrarium. In morbis curandis comprimis imaginationis vis inſufficiens eſt *Paul. Zacchia (l. 4. T. 1. Quæſt. med. leg. 8. n. 10. p. 351.)* quia non poteſt omninò cauſam morbificam abigere, & idcirco morbus facillime revertitur. Imaginatio illa aliquando reliquiarum naturali virtute firmatur, quorſum etiam modum applicandi & vehiculum referendum. *Die Reuſſen pflegen die Reliquien oder Knochen in Waſſer oder Brandewein zu tauchen, daß der Krancke davon trincket. Adam. Olear. (l. 3. Itinerar. Muſcov. Perric. c. 3. p. 313.)* annotavit. Poteſt aqua aut Spiritus vini ſumme exaltatus, hoc namque in potu utuntur, Gelatinam ex oſſibus extrahere huic vel illi morbo proficuam poteſt & vehiculum, aqua & Spiritus vini huc ſuum conferre Symbolum, adeoque etiam abſente imaginatione ſuas locare operas. Mel in ſepulchro *Hippocratis* ab apibus ibidem degentibus confectum ad Aphtas puerorum maxime valere, quorundam perſvaſio fuit. *Vid. Hier. Mercurial. (l. 2. Lect. Patav. c. 2. p. 190.)* add. infra *(l. 3. Tit. 1. §. 150.)* ſed hoc in genere ad gutturis & tonſillarum inflammationes & anginas ſeu illitum ſeu etiam gargarizatum, dudum laudavit (*l. 2. c. 101. p. m. 122.*) *Dioſcorides.*

§. 57.

DEUM in miraculis ut plurimum ad latus naturæ ire *J. B. Helmont. (c. l. n. 46. p. 602.)* quod & ſupra è *Zacchia (§. 4.)* illuſtratum. Audiendus tamen iterum hic *Fienus* (*c. l. qu. 20. Concluſ. 53. p. 194.*) DEUS quando facit aliquem effectum ſupranaturalem, utendo cauſis ſecundis ad ejus productionem, nunquam utitur eis ſic, ut ipſæ operentur contra naturam ſuam, ſed benè, ut operentur ſupra naturam: potentia ſua divina ita eos elevando, ut effectum edant longè majorem, quam ſua virtute naturali edere poſſent. Ego hanc faveo ſententiam, diſcurrit *Jan. Huart.* (*Scrutin. Ingen. c. 15. p. 434.*) DEUM in multis accommodare ſe naturalibus, quoties quod vult efficere per illa poteſt, ac ſupplere ſua omnipotentia, quod naturæ deeſt.

§. 58.

An Dæmones poſſint miraculis divinum quid oſtentare? id pauci credunt. Quæ de ſcientia Dæmonum quoad effectus particulares afferuntur, non ita firmo talo mihi ſtare videntur. Non ſolum enim dona gratiæ per

prævaricationem penitus amiſerunt, ſed & naturalis ſcientiæ, quippe quæ ita obtuſa & corrupta apparent, ut creaturarum miſerrimus Diabolus nil poſſit, niſi malè velle. (*Helmont. tr. Recept. injecta n. 11. p. 455.*) Ergò Diabolus ad omnem ulteriorem fabricam in natura per ſe totus impotens, quia incapax eſt. Et per conſequens, neceſſe habet ad operandum mendicare naturalia, habentia in proprietate poteſtatem liberam, quam optat applicare. Imo nec quidem eandem idcircò abſolutè ac immediatè adminiſtrare valet, niſi per devinctorum ſibi (Sagarum & Magorum) animas & manus. Interim ſuas ſcrofas in hirci adorationem infandam rapit, quaſi omnium moderamen penes ſe ſtaret, ſolusque operandi miracula donum conferret. (*id. ib. n. 6.*) Dæmones multa noverunt herbarum & plantarum genera, multa aromatum & Lapidum, quæ humores vel contrahant & condenſent, vel diſtrahant aut rarificent, naturali quadam facultate ſibi indita, & id vel brevi vel longo tempore, tum & corporum & ſuperiorum, ac maximè Lunæ influxus, *docuit* (*l. 4. de præp. Evang. c. 1.*) *Euſebius.* Hæc cum adhibuerint & morbum profligaverint, ecquid idcircò divini iis ineſſe cogitabimus? Id ipſum credidit quidem antiquitas, ſed errorum pleniſſima mater, ut ait *Arnob.* (*l. 1. adv. Gent*) Subdit *Joh. Fileſacc.* (*de idolol. Mag. §. 5. f. 24. b.*)

§. 59.

Athan. igitur *Kirchero* (*ſ. 1. Scrutin. Peſt. c. 10. p. 107.*) minime aſſurgengendum cenſeo, ſcribenti: Conſtat, Diabolum naturali ſcientiæ dono ob peccatum non privatum, ſed illud veluti ſibi concreatum inſeparabili nexu retinere, unde cum totius naturæ conſultus ſit, omnesque naturalium rerum rationes elementorum abditas virtutes perfectè capiat, imo conſenſus diſſenſusque leges à natura unicuique inditas intimè & profundiſſimè calleat certè, ex applicatione activorum cum paſſivis miros eum & ſtupendos in natura rerum effectus producere poſſe, nemini dubium eſſe debet. Mitigat hanc ſententiam (*l. 2. de Nat. Dæmon. p. 75.*) *Joh. Laurent. Ananias*, Dæmones, *inquit*, naturali ſcientia nequaquam ob commiſſum crimen privati fuere; licet nonnihil obſcurati, cum ea non ad DEI gloriam, uti faciunt Angeli, ſed ignominiam potius utuntur. Proinde hæc eorum ſcientia potius nocturna, quam veſpertina, quæ propria eſt Angelorum, à propriis ſc. eorum naturæ emanans principiis, nuncupanda eſt, qua quidem omnium rerum virtutes ita percipiunt, ut unico tantum actu ad cognoſcendam quamlibet formam, cum omnibus indi-

dividuis convertantur; & ſi non ad diverſas rerum ſpecies, uti intelligentiæ propria virtute converti queunt, ex quarum quidem ſingularum perfecta cognitione ſi haberi ullo ab homine poſſet, multo certe major, quam ex totius mundi perſpectione, oriretur voluptas & delectatio, qua quidem Dæmones ob commiſſum in DEUM ſcelus deſtituti, etſi ſcientia non careant, nihilominus hac, quantacunque eis reliqua ſit, haud tamen aſſeqvuntur ea, quæ à DEI tum etiam noſtra dependent voluntate, vel jam exiſtentia tantum abeſt futura. Quæ de præſagitione futurorum dixit ad producta naturalia facilè applicanda.

§. 60.

Homnis ſane ante lapſum ſcientia naturalis transgresſione facta poſt lapſum mire deflorata, de qua hoc *Helmontianum* extat (*Tr. intell. Adam. p. 561.*) ſomnium: Quamdiu *Adam* eſſet immortalis, ejus mens immediatè vivificabat & regebat, imo eatenus quoque perfecte intelligebat, quæcunque pedibus ſuis ſubſtrata leguntur. At, poſtquam anima ſenſitiva ſeminaliter introducta, eſt media inter mentem & corpus, *Adam* deinceps vixerit in anima vitaque media, id eſt, more moderno. Ac mens ſua ad ſuſtentationem animæ ſenſitivæ duntaxat tenebroſum de ſe ſpargebat lumen per carnis nebulas, ſuper vitam novæ & impuræ generationis. Scientiæ ita priſtinæ, quas ante lapſum habebat, fuerunt in vita ſenſitiva depoſita per reminiſcentiam; caliginoſo tamen, miſeroque rationis diſcurſu obtenebratæ Quis igitur non præſumeret idem de Diabolo dici poſſe & debere. Et quamvis ſcientia eadem polleret, qua Angeli boni, non tamen concludendum, vim miracula præſtandi ex illa ſcientia eliciendam, cum miracula ſint ſupra naturæ Sphæram, ſoli omnipotentiæ propria, adeoque ſoli Creatori, nulli verò creaturæ conveniant. Credo, *cum Helmontio* (*Tr. de Inject. Mater. n. 4. p. 476.*) cum pietate pugnare, ſi Diabolo tribuatur poteſtas naturam ſuperans. Nempe facere, deſtruere, iterum reficere, totiesque à privatione ad habitum reducere eandem rem, cujus ſemen diſpoſitum ad finem jam deveniſſet. Et poſt: (*n. 6.*) Æque neſcitur modus, quo id natura faceret. Æque neſcitur modus, quo id Satanas faceret. Lucrantur ergò nihil, qui opus naturæ in Diabolum transferunt.

§. 61.

Dæmones igitur cum ſocienis & ſequacibus mira facere non miracula,

 con-

conſtans eſt doctorum conſenſus. Dæmones mira quædam faciunt, *ratiocinatur Paul. Zacchias.* (*l.4. T.1. Quæſt. Med. Legal. 3. n. 4. p. 329.*) quæ tamen miracula non ſunt, quia vel non ſunt vera, ſed apparentia tantum, & vocantur propriè præſtigiæ & illuſiones, eò, quod Dæmones nobis illudant, oculosque ita perſtringant, ut ea, quæ non ſunt, neque eſſe per ipſos poſſunt, realiter eſſe apparere noſtris ſenſibus faciant; vel ſi vera quidem ſunt, non virtute divina, ſed naturali fiunt, neque ipſius naturæ vim pertranſeunt, à nobis tamen miracula judicantur, quia talia vel nunquam, vel de raro videmus, aut earum cauſas neſcimus. Dæmones faciunt nonnulla ſanctis Angelis ſimilia, non veritate, ſed ſpecie; non ſapientia, ſed planè fallacia. *Auguſtin.* (*Epiſt. 49. qu. 6. p. m. 258.*) Magos etiam poſſe mirabilia præſtare, ſed reſpectu noſtri, Dæmone adjuvante, DEO permittente, *Martin. Delrio,* (*l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 7. p. 288.*) demonſtravit. Quomodo id in actum deducat Cacodæmon, alibi (*M. C. Dec. 3. An. 7. & 8. obſ. 64. §. 21. p. 115.*) expoſui his verbis: Quod, ſi quid quod Sphæram intellectus ſupergrediatur, præſtet per Sagas Diabolus, ſcientiæ ejus naturali noſtram ſuperanti, dandum, ut namque dotes naturales latentes ex lapidibus, Metallis & Herbis eruere novit Chemicus, & exaltare præ ſe plaſiario, cui decocta communia parare incumbit: Ita & Diabolus modum & modo nobis incognito corporum naturalium vires efficaciores ſiſtere valet, non easdem illis infundendo, ſed latentes ſuſcitando, ut majori activitate agant in objectum, cui devoventur.

§. 62.

Miracula DEI & naturæ accuratè diſcernenda, monet *Th. Bartholin.* (*in Paralyt. 1. N. T. p. 77.*) ne vel DEUS vileſcat, vel natura cum DEO paria dicatur feciſſe. Hæc DEI vim præſupponit, at illa ſine hoc liberè & extra ordinem communem operatur. Sunt autem naturæ miracula inſolita corporum naturalium Phænomena & Effectus, hinc & Phyſicis & Medicis miraculum ſeu mirabile id eſt, quod quia ſit inſolitum admirationem adferre ſolet, prout *Franciſc. Valleriol.* (*l. 1. obſ. Med. 9. p. 97.*) cenſuit. Veteres etiam mira & miracula pro monſtris vel horrendis ponebant; ut eſt *ap. Lucilium* (*l. 1. Satyr.*) Miracula ciet *Thelephantes.* Et *apud Plaut.* (*in Amphitruon.*) *Nimia memoras mira.* Et *ap. Virgil.* (*l. 4. Georg. v. 445.*)

Omnia commutat ſeſe in miracula rerum.

Unde

Unde mirari propriè eſt re aliqua, tanquam nova, ſtupefieri. (*id. ibid.*) Naturam igitur dicimus, *pergit Valleriola*, (*p. 99.*) arcano quodam operandi modo mira & prorſus incredibilia facere, ut, quæ pro ratione materiæ ſubditæ, in quam operatur, admirabiles formas, temperationes rerum varias atque monſtroſas effingat. Hinc tam multæ, tamque admirabiles in certis plantis, animantibus ac cœli tractibus rerum formæ, proprietates, diſcrimina, effectiones, miræque virtutes. Ludit natura & ſubinde grada varietate individuorum, ſortem diſtinguit, ex qua in perpetuam veritatem nemo eam aſſerere audeat, *ſcribit Thom. Bartholin.* (*Cent. 1. Epiſt. 36. p. 146.*) Certis agendi organis non alligata eſt, quin diverſis idem munus præſtare valeat inſtrumentis. (*Nicol. Stemo, Epiſt. de Anal. Rajæ. p. 68.*) Suis ſeipſam aliquando exſolvit legibus, inſolitasque tentando vias in morborum ſolutione admirandam ſe præſtat. Non eget natura tam rigoroſa & exquiſita ac immutabili operandi regula ad ſuos effectus celebrandum, monet *Paul. Zacchias.* (*c. l. qu. 7. n. 55. p. 348.*) Non enim philoſophatur illa, cum neceſſitate urgente quicquam molitur. Trahit undecunque oportuerit, expellit quocunque libuerit, & quacunque ſibi viſum fuerit: in via acceſſa, ſibi inconſueta, intentata, incomperta odit, nullo tempore nullo modo, nullo ordine ſervato. Atque hinc miracula in natura apparent, & *Averrhoës* dicere ſolitus eſt: Monſtra in morbis fieri.

§. 63.

Quando igitur miracula mortuorum operis hujus frontiſpicium præſefert. Miracula divina adduco & veneror ea, qua poſſum & debeo pietate & cultu. Quæ ab amicis DEI, Prophetis & Apoſtolis patrata ſunt, admiror, inque his digitum DEI exoſculor. Quæ Sanctis aſcribuntur DEI viris & miniſtris, ſi authentica unius aut plurium fide dignorum Scriptorum teſtimoniis firmantur, illa non rejicio. Quod ſi verò è limoſo putidoque fabularum Monachalium & anilium oceano, aut è turbidis Gentilium Mythologiis & commentis profluxerint, ſuis Autoribus ea remitto, benivoloque LECTORI judicium relinquo liberum, aliquando ſale frico, myrrhaque aſpergo, ne faſtidium LECTORI honorando creent. Præcipuum autem mihi fuit ſtudium, Naturæ mira in Cadaveribus pandere Phænomena, eaque expendere, adque veritatis lancem appendere, eaque perpetuis obſervationibus & parallelis hiſtoriis illuſtrare. Mira hæc quidem appellitet, aut miracula, mihi perinde eſt. Miracula dixi, ſecutus *Henric. Kornmann.* qui ante ſeculum ferè de miraculis mor-

mortuorum opus, ut vocat, novum & admirandum in decem partes diſtributum edidit. Quilibet inde videt, me cum illo miraculi nomen non ſimpliciter & propriè mortuis tribuere, ſed in laxiori ſignificatu, cum Phænomena iſta non omnibus ſint miraculoſa aut mira, ſed iſtis tantum, qui ſcientiæ naturalis cognitione non imbuti, aut etiam è plebe ſunt.

§. 64.

Ut non ſine corollario compareat hæc ſectio tria verba tantum *D. Auguſtin.* (*l. 10. de Civit. DEI c. 12.*) addo: Omni miraculo, quod fit per hominem, majus miraculum eſt

HOMO.

LIB.

LIB. I. TIT. I.

De

Capillorum in Cadaveribus Augmento.

Summarium.

1. A Capillis ordiendum, ſi vera illis ab Helmontio aſcripta dignitas. 2. Quæ examinatur. 3. A Capitis dignitate dependet. 4. Homonymia tollitur. Problematum triga. 5. Capillos in mortuis perennare. 6. E Capillis funes. 7. Germani olim ruſſi. 8. Ruſſitatis cauſæ. Romanorum in ruffos odium. 10. Perennant & brutorum pili. 11. Lebendige und todte Haar. 12. Generatio Capillorum ſecundum Veteres. 13. Materia ex qua pili juxta Eosdem. 14. Materia glutinoſa Hippocratis. 15. Pilos non eſſe excrementa. 16. Structura pilorum. 17. Materia varia. 18. Pili non ſint morboſi. 19. Pili in Cranio radicantes. 20. Capillorum in Cadaveribus incrementum. Negantes. 21. Aſſirmantes. Ægyptiorum teſtimonium. 23. Nugæ Jeſuiticæ. 24. Avicula Martinetæ. Alcedinis pellis. 25. Inſontibus damnatis id contingere. 26. Cur non omnibus Cadaveribus. 27. Cur in ægris & ſenibus magis, quam junioribus. 28. Increſcunt non propter reliquias animæ, caloris innati. Caloris & humidi elementalis. 29. Non ab excrementorum copia. 30. Pilis congenita vis caloris. 31. Pilos neque excrementa eſſe corporis, nec partes. 32. Unicuique pilo ſua eſt anima. 33. Luſus verborum exploditur. 34. Autoritate veterum probatur, pilos eſſe vegetabilia. 35. Recentiorum. 36. Pilos non eſſe plantas excrementitias. 37. Poëtarum & Oratorum teſtimonia. 38. Pili ut plantæ

è ſemine. 39. Radices habent, earum deſcriptio. 40. Partem glutinoſam non eſſe radicem. 41. Nutriuntur per intus ſuſceptionem. 42. Cerebrum eſſe capillorum nutrimentum. 43. Non eſſe. 44. Arvum pilorum. 45. Cutis glandulæ. 46. Cicatrices cur depiles. 47. De aſinis & equis lupatis problema. 48. Plica è vulnere capitis. 49. Tota cutis pilis ſcatet. 50. Toto corpore hirſuti. 51. Unumquemq; hominem fieri poſſe Satyrum. 52. Nabuchodonoſoris fatum. 53. Piloſi piloſos generant. 54. Loci mutatio & veſtium uſus hirſutiem deponit. 55. Attritione in corpore pilos defluere. 56. Citiberbes. 57. Sexus ſequior barbatus. 58. Utrumque ſexum participare quædam Gentilium Numina, 59. In partibus glabris aliquando crines. 60. In partibus internis & apoſtematibus. 61. Pili in Lingua, in Ore loco dentium. Narium. Aurium. Vertriculi. 62. Cor hirſutum. Κῆρ λάσιον *Homeri. Pili in ſanguine. 63. In vulva. Teſticulo. Ovario. 64. Renibus. Urina. Excrementis. 65. Examinantur hiſtoriæ. 66. Matris imaginatio. 67. Malum mammarum pilare. 68. Pilæ in brutorum ventriculis. 69. Unde in aliis partibus internis. 70. In utero. 71. Luxuriant cum plantis pili. 72. Barbati inſignes. 73. Nimium crinita pubes, ut inde capillamenta. 74. Locorum in pilis diverſitas. 75. Galliæ fertilitas. Climata pilos mutare. 76. Colores pilorum varii. 77. Pili cærulei, purpurei. 78. Pilorum à plantis differentia. 79. Pilorum color unde Galeno. 80. Refutatur à Conringio. 81. Colorum in die mutatio in plantis. 82. Plumæ avium variegati coloris. 82. Pennæ & plumæ vegetabilia. Pavo. Pſittacus. Avicula Sinica. 83. Unde colorum iſta diverſitas. 84. Fermentum congenitum. 85. Demonſtratur. 86. Color quid? 87. Sanguinis conſtitutio è pilis non cognoſcitur. 88. Aquæ diverſitas. 89. Aliæ cauſæ externæ. Æthyopum infantes. 90. Illitus aquæ Apoplecticæ. Unguenta, Urſi pinguedo. 91. Pororum conſtitutio. 92. Plantarum & pilorum ætas. 93. Canities ſoli homini aſcripta. 94. Bruta albeſcere. 95. Canities à primo ortu. 96. Cauſa an Aſtra? matris imaginatio. 97. Qua parte pili caneſcant? 98. Poſt genita cani-*

canities. Præcox. 99. Hæreditaria. 100. Repentina absque cauſa. 101. Ex levi cauſa. 102. Cauſa interna an pituita? ridetur, aër, ſaccharum, nix. 103. Poëtica canitiei ſenum deſcriptio. 104. Ab annis. 105. A morbis. 106. Imaginatio matrum in brutis. Rejicitur. 107. Affectus animi. Terror. 108. Mortis metus. 109. Curæ & labores. 110. Athmoſphæræ puritas canitiem non admittit. 111. Frequens capitis lotio. Germani cur non amplius ruffi. 112. Venus nimia. Halitus humanus. 113. Capilli aliquando variegati coloris. 114. Cani priſtinum colorem recipientes. 115. Pilorum morbi. Acari vermes. 116. Plantæ monſtroſæ. Plica Polonica. Pili Nabuchodonoſoris. 117. Plicæ abſciſſionem inſequentia Symptomata. 118. Plicæ in diverſis partibus. 119. Plicam reſectam incrementa ſumſiſſe. 120. Calvities. 121. Calvi in conſortio Bacchi & Veneris. 122. A morbis. Tonſum Proſerpinæ. 123. Philotra. Turcorum Ruſna. Alopæcia. 124. Nimia capillorum cultura. 125. Clavis aliquando poſt aliquot annos pilos renaſci. 126. Ornamento homini eſſe pilos. 127. Tegumentum addunt alii. 128. Senſus pilorum. 129. Pilos eſſe vegetabilia, Controverſias varias ſopit. 130. Colorum in mortuis mutatio. 131. Hiſtoriæ. 132. Helmontii Paradoxum ridendum. 133. Petri Borelli variæ ineptiæ. 134. Pennarum in Gallinis annua facta mutatio. 135. De capillis in utero ſingularis obſervatio.

§. 1.

UT Capillis primum in hoc Tractatu aſſignem locum, ſi vera eſſet, *Franciſci Mercurii ab Helmont. (in Alphabeth. Nat. Colloqu. 4. p. 31.)* urgere potuiſſet ratio, quando pronunciare non veretur, capillos non tàm abjectos eſſe, quantum quidem habentur, quia inſimul tot tamque vehementes ideæ per illos & in illis potisſimum ſe exerunt. Colligit *idem* ex analogia majoris & minoris Mundi, Cœlum microcoſmicum eſſe Caput, Stellas Capillos, cumprimis, quia de DEO non tantum dicitur, quod numeret Stellas, ſed & Capillos capitis noſtri. Inde concludit: Ut Stellis ſua non deneganda influentia; ita nec Capillis.

§. 2.

Suo quidem Autori relinquens ſententiam, miror, cur ut in multis aliis, ita & hic parentis reliquit veſtigia, quodque non ſine ratione dictavit Decretum: Analogon in Phyſica & Medicina odi: in mente non habuit. Nec accurati Philoſophi partes mihi executus videtur, dum concludit. DEUS numerat Stellas, numerat etiam capillos, ergò capilli ſunt Stellæ Microcoſmicæ. Numerat namque & Sapientiſſimum Numen arenas maris, numerat etiam guttas in pluvia, quis inde probare niteretur, ergò guttæ in pluvia, arenæque maris ſunt Stellæ, aut in Capite humano Capilli?

§. 3.

Sanius forſan philoſopharetur quiſpiam, ſi à Capitis eminentia Capillorum gloriam derivaret. Capite namque ignis ille divinus, ratio & mens acris vigens & ſagax, Character quidam & effigies divinæ eſſentiæ, quinorum ſenſuum ſatellitium Animæ, tanquam Collo regitur, ut inde Codium (κωδείαν) Græcis dictum quidam Eruditorum *ap. Ludovic. Cœl. Rhodigin. (l.3. Lect. Antiq. c. 23. col. 142.)* optinatur. Principio Dii figuram capitis ad rotunditatem mundi, in eoque duos illos animæ divinæ circuitus ſtatuerunt. Eſt autem caput membrum corporis diviniſſimum reliquorumque membrorum princeps, cui totum corpus connexum Dii ſubeſſe & parere juſſerunt, jam olim *Plato (in Timæo f. m. 292.)* docuit. In hoc ea de cauſa religio & quoddam Numen θειότατον ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς dixerat *Ariſtot. S.32. probl. 7. p. 1030. add. Athenæus l. 2. Deipnoſoph.)* ineſſe fertur. Quapropter ibi honorum inſignia & Diademata Regum eſſe voluere *(Salomon. Alberti hiſt. part. corp. hum. p. 1. & 2.)* Jovique id Ethnici detulere. *(Hadrian. Jun. l. 4. Animadv. c. 12. p. 174.)* Quin & ordinis ratio ſuadet, ut à capite ad Calcem tractationis inſtituam modum.

§. 4.

In anteceſſum ſaltem noto, Capillos non tantum capitis, ſed totius corporis pilos, cumprimis etiam Menti, quos Barbam vocamus, deſignare, adeoque, quæ de Capillis prodidi maximam partem omnes corporis pilos tangere, atque ad eorum ortum, conformationem, nutritionem & alterationem applicari etiam poſſe. Mira autem quæ in Capillis mortuorum deprehenduntur. Potiora ſunt, (1.) quod perennent, (2.) creſcant, (3.) ratione coloris mutentur.

§. 5.

Quod perennent in Cadaveribus vel *Ambroſii Paræi (de Embammat. p. 660.)*

660.) obſervatio docere poterit, quippe qui in Cadavere ſuſpendioſi Arte condito poſt aliquot annorum ſpatium barbam & capillos adhuc integros demonſtravit. In iſta civitate, (Carthaginem forſan innuit,) *ſcribit Tertullianus*, (*l. de Reſurrect. Carn. p. 65.*) cum hodie fundamenta tot veterum ſepulturarum collocarentur: quingentorum ferè annorum oſſa adhuc ſuccida, & capillos olentes populus exhorruit. Dignum ſcitu: Narrat *Ludov. Cœl. Rhodigin.* (*l. 3. Antiqu. Lect. c. 24. col. 146.*) & *Fortun. Licet.* (*l. 1. de Lucern. Vet. ſubt. c. 2. f. 8. & l. 4. c. 4. f. 267.*) Cum Pontifex Sixtus, ejus nominis IV. Reipublicæ Chriſtianæ præſideret, compertum Romæ in via Appia, è regione Ciceronis conditorii, muliebre Cadaver, quod ex inſcriptione conjectatum eſt, fuiſſe Tulliolæ. Id erat Aromatibus ita conditum, ut temporis injuriam non ſentiret. In eo viſebantur Capilli aureo impliciti reticulo, ſumma omnium admiratione, reperiri aliquid, in quod mille anni quingenti ferè nihil valuiſſent. Se Cadaver vidiſſe & tetigiſſe *Gabriel de Zerbis* (*Anat. human. f. 105.*) teſtatum reliquit. Nullam inſcriptionem ſe vidiſſe tunc temporis Romæ degentem & αὐτόπτην *Alexandr. ab Alexandr.* (*l. 3. Genial. Dier. c. 2. f. 116. b.*) meminit. Et quis credat, Tulliolæ Cadaver non fuiſſe crematum? judicioſè reponit *Caſp. Sagittarius*, (*Comment. ad vit. Tulliol.* §. *71. p. 22.*) quamvis etiam Poppeæ corpus non igni abolitum, ut Romanus mos, tumuloque Juliorum illatum, referat *Tacitus*, (*l. 16. Annal. c. 6.*) Eſt & *Andræas Lacuna, qui* (*l. 1. Commentar. in Dioſcor. c. 13.*) non *Tulliæ*, ſed *Mariæ Arcadii & Honorii imperatorum* ſororis, & *Stiliconis* uxoris fuiſſe, & in Vaticano inventum prodidit. In Mumiis etiam perennare, Mumiæ Uratislavienſes *ap. And. Gryphium* (*Hiſt. de Mum. Uratislav. p. 4.*) docuerunt.

§. 6.

De Capillis abſciſis, quod putredini non facilè obtemperent, in Antiquitate etiam quædam conſervata teſtimonia. De Crinibus, Fœminarum præcipuè & exinde confectis funibus, ſi nervini non ſufficerent εἰς τὰς ἐπιτάσεις καταπελτῶν ad Catapultarum intentiones *ap. Juſtum Lipſium* (*l. 3. Poliorcet. Dial. 3. p. m. 133.*) ex *variis* collecta reperies. *Byzantii* obſeſſi funiculos ex mulierum capillis *teſte Joh. Xiphilino* (*in Sever. p. m. 589.*) fecerunt. Tanta fide *Aquilegenſes* contra *Maximinum* pro ſenatu fuerunt, ut funes de capillis mulierum facerent, cum deeſſent nervi ad ſagittas emittendas, quod aliquando *Romæ* dicitur factum, inde in honorem matronarum templum *Veneris* Calvæ Senatus dicavit. Hæc *Jul. Capitolin.* (*in Vit. Maximin. Jun. p. m. 270.*) Habet id etiam *Veget.* (*l. 4. c. 8.*) & *Lactant.* (*l. 1. de Falſ. Relig. c. 20.*)

(A) 3 &

& ex eo *Cæl. Ludovic. Rhodigin.* (*l. 18. Antiq. Lect. c. 12. col. 986.*) add. *Dan. Beckher.* (*l. 1. Microcoſm. Med. c. 1. p. 6.*) Id verò ad ſcopum noſtrum facit maximè, quod *Pauſanias* (*l. 7. ſ. in Achaic. p. m. 534.*) de *Herculis Erythræi* ſimulacro literis mandavit. In Lignorum rate inſiſtit DEUS, uti è *Tyro Phœnices* mari delatum memorant, *Erythræi*. Satis conſtat eam ratem in Ionicum pelagus delatam primum appuliſſe ad *Heram*, quæ *Media* appellatur, quod ſcilicet è portu *Erythræorum Chion* ſolventibus propemodum media eſt. Quum jam promontorium ratis attigiſſet conſpecto ſigno, quamvis viribus *Erythræos* & *Chios* certatim ad ſe illum pertrahere conatos. *Erythræus* poſtremo quidam, cui è mari & piſcatu victus fuerat, ſed ex morbo erat oculis captus (nomen verò ei *Phormio* fuit) quod per ſomnum moneri ſibi viſus fuerat, expoſuit, oportere *Erythræus* fœminas comas tondere è capillo, earum ſi viri funem contexuiſſent, non difficulter, quo vellent, ratem pertracturos. Ei ſomnio ut obtemperarent, quum cives fœminæ animum ſibi non inducerent è Thracia mulieres, quæ voluntaria ſervitute, ingenuæ ortu cum eſſent, victum ſibi apud *Erythræos* quæritabant, ſe tondendas præbuerunt, quare jam rate poſiti *Erythræi* edixerunt, ſe his è *Thracia* mulieribus in *Herculis* fanum introire ut liceret. Oſtendunt autem funiculum illum è Comis, ac etiam ætate à ſe diligenter conſervatum, & piſcatorem illum oculorum calamitate liberatum in reliquum omne vitæ tempus oculis probè uſum affirmant. Hæc *Pauſanias*. *Kayſer Albrechts des III. Zopff ſoll noch zu Laxenburg vorhanden ſeyn*, ſcripſit (*M. C. Dec. 1. Ann. 4. & 5. obſ. 148. p. 187.*) add. *Dn. D. Joh. Scultetum. D. Chriſtoph. Ludovic. Dietherr.*

§. 7.

Et quid ex antiquitate ſuffragia cumulamus? Tonſores & capillaturæ ſuppoſititiæ ſtructores fidem hujus facere poſſunt. Fidem etiam facit jam comata alieno quidem & appoſititio, non proprio & germano, capillitio Germania corniculæ Æſopicæ alienis ſuperbienti plumis æmula. Congenita olim rutilabant Germanorum capita coma. Habitus Germanorum corporum, *inquit Tacitus*, (*l. de German. c. 4.*) quanquam in tanto hominum numero idem omnibus. Truces & cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpore, & tantum ad impetum valida. Rutilæ *Caledoniam* habitantium comæ, magni artus germanicam originem aſſeverant, arguit *idem* (*in Vit. Agric. c. 11.*) Ita *Jovinus*, *Equitum Magiſter* (*ap. Ammian. Marcellin. l. 27. p. m. 358.*) adventans, abditusque in valle denſitate arbuſtorum obſcura Alemannos videbat la-

vantes

vantes alios quoſdam comas rutilantes ex more, potanteſque nonnullos. Et *Claudian.* (*de 4. Conſulat. Honor. v. 446.*)

Ante Ducem noſtrum flavam ſparſere Sicambri
Comam.

Sicambros Germanos ſingulari pro communi verbo poſito interpretabatur *Matth. Rader.* (*Comment. in l. 1. Martial. Epigr. 3. p. 33.*) quibus & flavam Cæſariem dedit *Juvenal.* (*Satyr. 13. v. 164.*) Plura diſſeruit *Hadr. Jun.* (*Comment. de Com. c. 9. p. 422.*) *Frid. Lindenbrog.* (*obſ. in Marcellin. l. 27. p. 168.*) *Herm. Conring.* (*de Habit. Corpor. German. Cauſ. p. 141.*)

§. 8.

De cauſis rutilantis & luxuriantis comæ Comæ Germanorum ſollicitis iſtum regionalem *cum Marco Antonio Ulmo*, (*S. 3. Phyſiol. Barb. Human. p. 268.*) neceſſitate quadam naſcendi olim inductam vocare poſſem. Plagæ glacialis incolis flavos crines tribuit *Plin.* (*l. 2. c. 78.*) eò, quod humidam & frigidam regionem habitent, Illyrii, Germani, Sarmatæ & omnis Scythica plaga modicè auctiles & graciles, & rectos & ruffos pilos, ex mente *Galeni*, (*l. 2. de Temper. c. 5.*) obtinent. Ita pelles brutorum hyeme multò hirſutiores ſunt, quam in æſtate. Pellicea quoque è frigidis regionibus advecta nobiliores ſunt & carius venduntur, quod *Franc. Gliſſon.* (*Tr. de Part. Contin. in gen. c. 8. p. 51.*) annotat. Cutis namque, *ratiocinante Eodem*, externo frigore denſata hanc materiam facilè retinet, quæ ſic retenta in pilos efformatur aut rectius largius pilis nutrimentum ſuggerit. Habet & quædam *Philoſophus.* (*l. 5. de Gener. Animal. c. 3.*) Lucem affundet *Joh. Leodienſis* nudo corpore aliquot annnos in Sylva commorantis inde totum corpus hirſuti facti hiſtoria, cujus *infra* (§. *45.*) memini. Colorem etiam externa cultura exaltavit, & capiti integumenta imponere erat præter morem Veterum. Vid. *Herm. Conring.* (*c. l. p. 144.*) *Aër namque & ſolis radii colori capillorum maximè facere in aprico eſt.* *Daher kommts* (judicat *Conr. Tiburt. Rango de Capillament. c. 6. m. 5. n. 6. p. 140.*) *daß ſelten ein Schäfferknecht, der viel an der Sonnen liegt, auch wohl die Haare zu Zeiten mit Waſſer (Regen) nätzet, in Teutſchland ohne gelbes Haar iſt.* A calore albeſcere ſicca etiam rura norunt. Tales enim Agricolarum, Paſtorum, Nautarum capilli *ſcribit Scaliger.* (*Epiſt. 114. ſ. 1. p. 427.*) Ita noſtræ mulierculæ capillos humanos, ut & pilos caprinos albicantes, humectatione & apricatione ſæpius repetita ad ſummum candorem perducunt. Ut autem tegumenta capitis non attenderent, non minimum monumentum attulit,

lit, quod hic crinis fuit in nodum coactus, quod *è Seneca (l. 3. de Ira c. 27. p. m. 73.)* patere poterit, Juvenale etiam *(Satyr. 13. v. 164.)*

Cærula quis ſtupeat Germani lumina, flavam
Cæſariem & madido torquentem cornua cirrho?

Hinc Germania è Poëtis appellatur cornigera, commentatur *(in h. l. p. 519.) Eilhard. Lubinus.*

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri

Martial. (l. 1. Epigr. 3.) palpum Imperatori ſuo obtrudit, in quem locum vid. *Rader.* modo (§. *præced.*) citatum. Quod cur Suevis præſtantiſſimis Germanorum *à Plutarcho Joh. Boëmo (l. 3. de Mor. Leg. & Rit. Gent. c. 26. p. 274.)* dictis, gentique maximæ & bellicoſiſſimæ *Jul. Cæſari (l. 4. de Bell. Gallic. c. 1.)* tantum id tribuat *Tacit. (l. de Mor. German. p. 38.)* qui antecedentia legit, mirabitur. Ita verò ille: Inſigne gentis obliquare crinem nodoque ſubſtringere. Sic Suevi à cæteris Germanis: Sic Suevorum ingenui à ſervis ſeparantur.

§. 9.

Sed quorſum? à via in diverticulum me abripit in patrios lares affectus, quo adactus optarem mollitiem modernam temperarent Atavorum ſtrictioris vitæ obſervantia, & ſervilem tonſuram naſurati & ingenuo capillorum augmento expiarent, ne quos Roma vetus totius orbis tremorem olim habuit, moderna modernis nationibus ridicula, & ipſa effœminatam rideat & exſibilet. Romæ verò mentio, antequam hinc abeam, Romanorum in ruffos odium, quod & in ipſa Germania vigere adhuc nemo non neſcit, in memoriam revocat. Hinc noſtri *Roth Haar, Loſe Waar. Rothbarth, Teuffels Arth.* Et Iberi: *Man ſoll einen Rothbarth auff vier Meilen grüſſen.* Et quæ non alia ſcommata? Diſtinguit hos *Hippocrates (l. 2. Epidem. ſ. 5.)* Quicunque ruffi ſunt, & acuto naſo, & parvis oculis, pravi; qui verò ruffi, ſimi & magnis oculis, boni, In Sacris Literis duo celebrantur ruffi, commentatur *Fr. Valleſius. (in h. l. col. 185.) Eſau & David,* quorum alterum odio habuit DEUS, alterum ſecundum cor ſuum eſſe pronunciat. Cogitent hinc velim Philologi noſtri, annon à Germanis ruffis hocce ſcomma ſuam traxerit originem? Sed ad rem.

§. 10.

Perpetuitate dicta etiam trucidatorum brutorum gaudent pili: Ita in longum ſciſſi fiſſilis autem naturæ eſſe pilos, jamdudum decrevit *Ariſtoteles. (l. 3. Hiſt. anim. c. 11.)* Quondam è pilis fronti fœminæ decus parabatur, ut ex caudæ equinæ pilis priſci confectis criſtis galearum ſuperbierunt, cujusmodi & *Achilli* eximias quasdam *Homerus* (aut potius *Vulcanus apud Homerum l. 19.*

Iliad.

Iliad. v. 382.) imponit implicitas diverſis cincinnis. Vid. *Joh. Camerar. (Hippocom. p. 29.)* Quin & *apud Homer. (l. 3: Iliad. v. 330.) Paris*

Capiti formam galeam affabrè factam impoſuit

Criſtatam è ſetis equinis. Horribilis autem criſta deſuper nutabat.

Lanam cum colo & fuſo *Tanaquilis (Tarquinii Priſci uxoris)*, quæ eadem *Caja Cæcilia* vocata eſt, in Templo *Sangi* duraſſe prodente ſe autor eſt *M. Varro ap. Plin. (l. 8. c. 48.)* & *Servii Tullii* prætextæ, quibus ſignum Fortunæ ab eo dicatum, coopertum erat, duravere ad *Sejani* exitum, nec teredinum injurias ſenſiſſe annis DLXV. *Idem (c. l.)* annotavit. Ex Ovillis adhuc texuntur, & dum orbis ſtabit texentur panni, ex Camelinis Camelottum. Ex ovillis, fibrinis, leporinis, caninis, (noſtris *Budel Hunde*) & forſan aliis brutis deſumtis pilei, qui eorundem diuturnitatem ex aſſe probant. Et cur Periſtromata è pilis caprinis texta ad operiendum Tabernaculum à *Judæis* ex mandato divino applicabantur, quam ut adverſus aëris, pluviarum & tempeſtatum injuas eaſdem defenderent, lineis, ſericeis & aliis ſuperſtratis texturis diuturniora. Nec id ignorant Nautæ & piſcatores, qui funes & alia utenſilia libero Jovi & Neptuno exponenda, è brutorum pilis contexta, navibus, cymbis & retibus ita milites *Romani* nivibus pruinisque obruti ſub pellibus durabant, *ap. Livium, (l. 5. c. 2.)* in quem locum ex Aliis notat *Wilh. Godeleneus (p. 64.)*: Sub pellibus durare ideò dicitur, quoniam militum tentoria pellibus obtegerentur. Pelles igitur pro tentoriis ſcorteis apud Claſſicos legas, quorſum quibusdam & illud *Horatii, (l. 1. Sermon. 6. v. 22.)*

quoniam in propria non pelle quieſſem,

refertur, quamvis aliter (*in not. marginal. ad. h. l. p. 239.)* explicet *Joh. Bond.* Ita *Cicero, (in Lucullo)* ut non multum Imperatori ſub ipſis pellibus otii relinquatur. Et ap. *Tacitum (l. 13. Annal. c. 35.)* Retentus omnis exercitus ſub pellibus, quamvis hyeme ſæva, & poſt (*l. 14. c. 38.*) contractus deinde omnis exercitus ſub pellibus habitus eſt ad reliqua belli perpetranda. *Julianum Imperatorem* ſomno depulſo ad æmulationem Cæſaris Julii, quædam ſub pellibus conſcribere conſveviſſe, *Ammian. Marcellin. (l. 25. c. 5.)* in literas retulit.

§. II.

Sed ne & hoc intactum, cum ad rem præſentem pertineat, relinquam, diſtinctio à capillamentorum Architectis obſervata, qua inter capillos vivorum & mortuorum diſtinguunt; *Das lebendige und tode Haar;* non poſt habendam inculco. Capillos equidem cum corpore non emori, ſimul è di-

cendis (§. *19. 28.*) patebit, interim ob alimenti impuritatem variè alterantur, & tunc potius morbidis, quam ſanis accenſendi. Et ut vivi ſani dignationem tuentur ſuam; ſic è morbido aut mortuo corpore deciſi ſcelus incurrere videntur & crimen. Ita genus mortis eos maximè diſtinguit, ut durabiliores in violenta, quam in lenta morte extinctis exiſtant. Alias circumſtantias & phænomena expendenda curioſitatis & prudentiæ trutina ſiſtet. Vivos capillos olim è puerorum, ſervorum, captivorumque verticibus Græci & Romani colligebant, quod multis *Rango*, (*c. l. membr. 2. n. 7. 8. 9. p. 102.*) demonſtrat. Noſtris è diverſis locis advehuntur, qui an honeſtorum & virtuoſorum, an cucullatorum, furum & facinoroſorum ſint φυτεύματα, nec Delius divinabit. Beguinarum & monialium eſſe quorundam mercatorum recenſione ſcimus. E locis pudendis depromi aliquando, *Chriſt. Fr. Paulini noſtri* obſervatio (*M. C. D. 2. A. 6. Append. obſ. med. 20. p. 24.*, quam *L. 4. obſ. med. 58. p. 476.* repetit,) evincit. E mortuorum cadaveribus reſecta etiam proſtant. Vivi à ſanis non ægris, non decidui, ſed exſecti, ut elegantiores, molliores, ad criſpaturam aptiores, ita & pretium capillamentorum adaugent, cum elegantiora & durabilia exiſtant, ſi à mortuis è violenta morte ſublatis bonitatis & durabilitatis præ ſe ferunt laudem. Qui lentè obierunt & morbis acutis & contagioſis v. g. Phtiſi, Hectica febre, Lepra, luæ Venerea, febribus malignis, petechialibus, peſtilentialibus & peſte ipſa *Vulcano* conſecrandi, non *Jovi* microcoſmico, Capiti, cum crinium potius cadavera, quam crines tempus non ferant, criſpaturam difficulter admittunt, & retinent, & viroſum, quod ii corpore demortui fuit, in viventis ſani caput & corpus facillimo negotio transplantant.

§. 12.

Durationis hujus Cauſas è generatione & productione capillorum facilè erui antiqui hariolarunt. Generationem his deſcripſit *Galen.* (*l. 2. de Temper. c. 5.*) Si veluti fuliginoſus craſſusque & terreus vapor ſit, ſubinde contingit, ut in anguſtis ſpiramentis impactus, nec facilè introcedat rurſus, nec vacuari poſſit. Hunc igitur alius rurſus è profundo ſubiens ferit, prorſumque impellit, tum hunc rurſus alter atque alius. Ac multos mihi ejusmodi vapores fuliginoſos alium ſuper alium impactos tempore complicari conjungique intellige, ac unum ejusmodi efficere corpus, quale eſt ea, quæ foris cernitur fuligo: niſi quod hic quantum ſpiſſatum eſt, tantum etiam per tranſitus anguſtiam ſtipatum in anguſtam prorſus redactum eſt formam. Ubi autem tale corpus totum obſtruxerit meatum, deinceps jam violenter i-

ctum

ictum ſimilibus ſui, quibus exitus non eſt excrementis, totum interim propellitur: adeò ut cute exire cogatur, jam lori formam adeptum. Aſſimiles autem, quod in meatu impactum eſt herbæ ſtirpisque veluti radici: quod verò ex cute extat ipſi velut ſtirpi. *Hactenus quidem Galenus*, quem locum hic inſerere placuit, cum antiquorum & ipſius *Galeni* circa pilorum generationem in prioribus pandat παραφέρματα, aut ſi *Caſp. Hoffmanno* (*l. 2. Inſtit. Medic. 29. §. 2. p. 66.*) auſcultes nænias. In poſtremis verò in Neotericorum caſtra tranſituris viam.

§. 13.

Ex excrementicio fuliginoſoque craſſo vel terreo vapore, (quem tertiæ concoctionis vulgò productum propalant) provenire, error decumanus eſt. Non vaporatione, ut communis fert ſententia ſerum excrementicium ad glandulas ſubcutaneas deferri, ſed per vaſa cum ſanguine laudabili influere acute contra *Dioclem* & *Sennertum Excell. Dn. D. Joh. Bohn.* (*Circul. Anatom. Progymn. 15. p. 231.*) diſputat. Et detur id abſurdum, cur vapor ille fuliginoſus cum aliis non per cutis ſpiracula inſenſibiliter, aut ſenſibiliter evaporat & diſcutitur? Quodnam eſt, quod vaporem coërcet repagulum? E vapore ſi quid fieri quis ſuſtinebit, coagulum, quod in craſſiorem materiam eundem compingat requiritur. Sub cute id contingere, & quadam quaſi repercuſſione facta patrari opinaberis. Si hoc, quo operario debitam pilis formandis acquiret conſiſtentiam, quare impulſore, ut loquuntur, propellatur? A quo formatur in tam nobilem mirandamque ſtructuram & figuram? Frangetur ſi aëri exponatur, quod excrementis alvi etiam ſiccisſimis animalium contingit, unde igitur in tam ſubtili corpore flexibilitas & duratio? Capilli & pili capillis & pilis proportione reſpondent, ut alius alio non ſit craſſior aut ſubtilior, non heterogeneæ texturæ, nec longitudine monſtroſa præveniat alius alium. Cur non potius materia illa excrementicia poros obſtruit, cum ſit craſſa terreaque, aperit, & ſub cute condenſata obſtructis poris tumorem & abſceſſum ſubcutaneum potius, quam capillos piloſque architectatur? Adeò factioſa & ſcrupuloſa hæc aſſertio, ut ingenio curioſo judicioſoque ſit horrori & abominationi.

§. 14.

Iſto qui currunt tramite confundunt generationis pilorum materiam cum eorum nutrimento. Materiam fuliginoſam craſſam terreamque Galeni, glutinoſam judicioſè dixerat (*l. de Carnib. ſ. 3. Op. p. 38.*) *Hippocrates*. Et tale ineſſe cutis parenchymati, *Ariſt.* (*l. 3. Hiſt. Anim. c. 11.*) non inficiatur, eò quod ex tergore bubulo glutinum conficiatur, & pellium â pellionibus elaborata-

boratarum, & à pilis mundatorum particulis in chartis bibulis, ne literas tranſmittant planandis utantur avari Bibliopegi. Capitis cutis in homine hujuſmodi glutine comprimis turget, ut de copioſo pilorum in capite proventu nihil miri ſubeſſe videatur. Pinguem forſan idcirco vocavit *alibi* (*l. 5. de Gen. Animal. c. 20.*) *Philoſophus.*

§. 15.

Cum nutritionem adjudicent pilis Veteres, miror ob quam cauſam pilos excrementa corporis nuncuparint, mortuumque & inane quid præ ſe ferre (Vid. *Hadr. Jun. Comment. de Coma c. 4. p. 353.*) cum *Syneſio* opinati fuerint. Egregiè iterum *Ariſtot.* (*l. 2. de Anim. t. 9.*) ſunt tria: Quod alitur, quo alitur & alens: Alens quidem eſt prima anima: quod verò alitur eſt habere hanc corpus: quo autem alitur alimentum. Si igitur nutritur pilus, animam habet, corpus habet, & cum ſecundum trinas mathematicas dimenſiones non tantum exſenſus ſit, ſed & ſecundum illas augeatur, evolv. *Isbr. de Diemerbroeck* (*l. 3. Anat. c. 2. p. 484.*) corpus habet heterogeneum ſ. organicum (*id. ib. p. 480.*) & per intus ſuſceptionem alimentum ſibi appropriat. Si pili, ſecundum veterem fabulam, ſunt excrementa tertiæ concoctionis, cur fatiſcente in cadaveribus hac & reliquis concoctionibus & digeſtionibus non emoriuntur? Cur elongantur & creſcunt? Si à calore excrementum illud protruditur quare calore ſufflaminato & excuſſo majus ſumunt incrementum, ac in vivente calore illo adhuc dotato?

§. 16.

Quod ſi demum capillorum pilorumque ſtructuram externam oculis nimia credulitate, præjudiciis & autoritate præceptorum non faſcinatis uſurpasſent, quale diſcrimen inter excrementum relollæum, chaoticum & informe & pilum dextre & ſapienter elaboratum, & optimè conſtitutum haut difficulter deprehendiſſent. Et ſi ad ſubtiliorum pilorum inſpectionem caligaſſet obtuſa oculorum acies, herinaceorum aculeos, quos genus piloſum eſſe *Ariſt.* (*l. 5. de Gener. Animal. c. 3.*) pronunciavit, aut τὸ ἀνάλογον ἀυ]αῖς, pilorum proportionale, avium pennas & piſcium ſquamas optarem inſpexiſſent, & dubio procul veritati felicius litaſſent. Eo quod fiſſiles meatus habere *Ariſt.* (*l. 3. Hiſt. Animal. c. 11.*) Pilos eſſe concavos in Alcis vivæ pelle quondam vidit *Conr. Geſner.* (*Cap. V. Isbr. à Diemerbroeck c. l. p. 484.*) Hiſtricis ſpinas triangulares proclamavit (*Med. Vet. Reſtitut. c. 50. p. 363.*) *Dav. Græbner.* Figuram pilorum quadrangulam inſtrumenti optici ſubſidio, quod res quantumvis minutisſimas evidenti magnitudine oculis obfert, (Microſcopium modernis audit,)

dit,) jam ſuo *Adr. Spigel. (l. 10. de Hum. Corp. Fabr. c. 1. p. 911.)* notavit, Symboloque ſuo firmat *Natan. Higmor. (l. 3. Corp. Human. Disquiſ. Anat. c. 2. p. 198.)* Omnes fere rotundos *Rob. Hoock. (Microgr. Curioſ. in Ephem. Erudit. T. 2. n. 42. p. 185.* ubi plura.) Pilos non eſſe rotundos, ſed quot crines (ſpecierum), tot figuras *Anton. de Leewenhoeck (Anat. & Contempl. Rer. Nat. p. 35.)* rectè prodidit. Capillum perforatum eſſe, inficiatur *Andr. Cæſalpin. (l. 5. Controv. Peripat. qu. 3. f. 120. b.)* Cavum ex concurſu plurium minutisſimorum filorum veluti compoſitum, arguit *Joh. Theod. Schenck. (Schol. Part. ſ. 2. c. 1. p. 21.)* Microſcopii auxilio id declaravit *Domin. Panarol. (Pentecad. 4. obſ. 34. p. 132.)* cum *Thom. Bartholin. (An. Reform. l. 4. c. 1.)* quod in Alcis pilis conſpicuum maximè. Concavos & ut canales pertuſos ac perforatos *Athan. Kircher. (l. 10. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 2. c. 8. §. 5. Pragmat. 2. p. 727.)* adeò, ut pennas avium præſentent, & in iis varios colores quaſi irides *Petr. Borell. (obſ. Microſcop. 20 p. 18.)* animadvertit. *Oculatisſimus Rob. Hoock.* (*in Micrograph.* cujus excerpta dederunt *Ephem. Erudit. T. 2. n. 43. p. 455.*) crines omnes ferè rotundos deprehendit, verſusque extrema craſſiores, veluti cornu aliquod. *Philippi Bonanni (Micrograph. Curioſ. c. 6. §. 7. p. 87.)* in Capillo humano nihil invenit, quo cavitas indicetur vel rimula, & ſi rimula in illo appareat ex ſiccitate crinis non oriri propria, ſed per accidens ipſi judicatur. Cur hæc infelicitas obtigerit *Bonanno in aliis naturalibus ſcrutandis feliciſſimo Lynceoque*, miror, cum pilos concavos eſſe obſervationes etiam absque Microſcopio evincant. In icterico quoties quis capillum evelleret, aut etiam abrumperet guttulam ex eodem extillare vidit *Vit. Rietlin. (Ann. 3. Lin. Med. p. 89.)* In plica polonica crines abſciſſos ſanguinare ſæpius deprehenſum, de quo *Dan. Sennert. (l. 5. Med. Pract. p. 3. ſ. 2. c. 1. p. 301. & c. 9. p. 330.)* quod quidem multos negare idque ſe nunquam obſervaſſe memorat *D. Simon. Schulz. (M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 138. p. 193.)*

§. 17.

Materia igitur illa humidæ *(* ſed non tantum talis, ut vult *Arnold. Senguerd. Oſteolog. c. 1. p. 9.)* verum etiam glutinoſæ ſubſtantiæ & conſiſtentiæ *juxta Avicenn. (l. 4. Canon. Fen. 7. c. 1. f. 505. b.)* quin & viſcida oleoſa, ſulphurea, pinguis & gummoſa terreis particulis ſubacta. Succum limoſum appellabat *(l. 14. M. M. c. 18. p. 541.) Galenus.* quo pili nutriuntur & conſtant ad perennitatem eorum multum facit, ſecus ac ſi excrementiciis humoribus conſtarent. Servant materiæ, ex qua conſtant, naturam, idcircò & cocti gelatinam profundunt, & *Exc. noſtri Roſini Lentilii (M. C. D. 2. obſ. 155. p. 357.)* experi-

entia & teſtimonio in oleum, aut ſal volatile, innatæ viſciditatis teſſera, facilè fatiſcunt, quod quidem multis impoſſibile viſum, ſi *Caſp. Hoffmann. (l. de part. Simil. corp. Hum. c. 29. p. 115.)* evolvas. Olei hujus comparandi modum *(l. 1. Microc. Med. c. 1. p. 10.)* docuit *Dan. Beckher.* Qua ratione etiam Auro amiſſum colorem fumo pilorum reſtitui, quod *idem (c. l. p. 9.)* recitat, nullus dubito. Cortice etiam ſuo operiri *oculatiſſimi Anton. de Leewenhoeck (c. l. p. 33.)* obſervatione ſcimus. Qui cum levis ſit & humiditatem non facilè admittit, aut retinet diutius. Ipſa tandem crinium ſiccitas, qua in ſummo gradu etiam *Galeno* non renuente *(l. 2. de Temp. c. 3.)* pollent, adeoque terræ magis, ad dictamen *Philoſophi (l. 4. Meteor. c. 18.)* ſunt, ipſisque oſſibus ſicciores *juxta Joh. Theod. Schenck. (Schol. part. S. 2. c. 1. p. 20.)* vim putredinis eludit.

§. 18.

Hæc verò noſtræ aſſertionis veritas in capillis & pilis ſecundum naturam ſe habentibus ſolum militabit, non in iis, quos capitis morbi cum interni, tum externi, præcipuè corruptionis characterem impreſſerunt. Ex ſtriis capillorum ſtrigas contingere, ita inſolenti ap. Latinos ratione ſtrigam à ſtriga diſtinguit, & hac ſtructuram ſ. fiſſuram ex ſtria factam exprimit *(c. l.) Leewenhoeck* notavit. Et ſi hoc, udis & prava qualitate imprægnatis vaporibus & humiditatibus porta patet. Ita crines, quorum defluxionem morbi maligni, lepra &c. (Vid. *ſupra* §. 11) cauſarunt, aut quibus caput furfuraceum, tineoſum, ſquamoſum, cruſtatum aut ſcabioſum contigit, & nutrimenta ſuggeſſit, aut quos fiſſura aut ῥαγάκεια ſ. Radatio, vulgò die Mülben, corrupit facilè corruptioni obnoxios, cum ejus principia in ſua textura foveant, nemo non declarabit.

§. 19.

Nec hoc prætereundum cenſeo, quod *Nobil. Dn. D. Petr. Rommel. (M. C. D. 2. A. 6. obſ. 225. p. 472.)* annotavit: vidit in Cœmiterii oſſuario Calvariam omni prorſus cute & pericranio nudatam adque ſiccisſimam innumeris ferè vegetabilibus microcoſmicis Capillis, & quidem in plicas & ſpiras adhuc (pro more religionis) intortis (*Eingeflöchtene Zöpffe*) ſuperbire, plegma etiam (cui crines intorti erant) ex Sindone & Goſſypio confectum licet hinc inde lacerum, capillis tamem ubique illaqueatum eſſe. Radices ſ. bulbi capillorum altius cranio infixi erant, & non niſi adhibita vi abrumpi vel extrudi poterant. Ante annos autem 34. humo mandatum cadaver ex veſpillonibus reſcivit. Mira illa, & ſi rectè memini, à nullo hactenus viſa & annotata

ſtata illa capillorum in ipſo cranio radicatio, quæ facit, ut capillorum durationem non miremur, cum hos ad aliquod annos nutrimentum è ſucci plena calvaria, ejusque medulla obtinuiſſe nullum ſit dubium.

§. 20.

Ut ad alterum phænomenon me convertam, ordinis ratio poſtulat, quod eſt capillorum poſt mortem incrementum. Hoc quidem inter commenta & nugas habere quis poſſet ex illis *Alexandri Aphrodiſæi (l. 1. probl. 145.)* aſſerentis: In defunctis marceſcente cute & carne omnes partes pilorum usque ad radices ſe oſtendere, & inde fieri, ut longiores videantur, non quod ullo modo augeantur & vere creſcant *Thom. Groſſ. (Lect. de Febr. p. 287.)* Quod in defunctis creſcant pili, cum potius deberent defluere *Averroës & Joh. Grammaticus (in Comment. ſup. 2. de Gener. Anim. c. 2.)* cauſam ſiluerunt, quia forſan, ut puto, hoc Ariſtotelis dictum non crediderunt, conjicit *Hier. Mercurial. (l. de Morb. Cutan. c. 3. p. 13.)* Adde *Marcell. Donat. (l. 1. Hiſt. Med. Mir. c. 1. p. 10.)* incertam etiam *Ariſtotelis* narrationem proclamavit *Laur. Forer. (Virid. Philoſ. Diſp. Miſcell. th. 36. p. 512.)* Plura *Petr. Sal. Diverſ. (Tr. de Febr. Peſtil. c. 19. p. 120.) Caſp. Hoffmann. (l. de Part. Simil. Corp. Hum. c. p. & c. 19. p. 121. l. 2. Inſt. Med. ſ. 3. c. 9. §. 4. p. 47.)* Dubius videtur *M. Anton. Ulmus* dum mollis cadaveris ſubſiſtentiam in Scenam vocat *(l. 3. Phyſiol. Barb. Hum. c. 5. p. 243.)*

§. 21.

Contrarium evincunt veterum teſtimonia, & Neotericorum obſervationes. *Democritus* crementa unguium & comarum in ſepulturis aliquanti temporis denotat, teſtatur *Tertullian. (l. de Anim. p. 682.)* Tabidis & defunctis pilos vere creſcere & augeri non verò naſci diſertis verbis *Ariſt. (l. 3. Hiſt. Animal. c. 11. & l. 2. de Gener. Animal. c. 4.)* inculcat. Cujus à latere ſtant *Plin. (l. 11. c. 39.) Plotin. (l. 2. de Dub. Anim. c. 19.) Laurent. Joubert. (l. de Peſte c. 4. p. 308.) Franc. Valleſ. (l. 2. Controv. Med. & Philoſ. c. 5. p. 167.) Conimbricens, (in Ariſt. l. 1. de Gen. & Corrupt. c. 4. qu. 23. artic. 2.) Horat. Augen. (l. 11. Epiſt. Med. 39. p. 431.) Melch. Sebiz. (Diſp. 2. de Pil. Probl. 21.) Th. Campanella (l. 4. de Senſ. Rer. c. 9. p. 298. & c. 12. p. 317.) Joh. Bapt. Helmont. (Tr. Butler. p. 474.) Nath. Highmor. (l. 3. Corp. Hum. Diſquiſ. Anat. p. 1. c. 2. p. 200.)* Certa eſt hiſtoria, tradit *Hier. Cardan. (l. 3. de Util. ex adv. p. 728.)* quod multis, qui imberbes, (poſt mortem) longa barba ad multos annos creverit, & ungues quoq; longitudine admiranda.

§. 22.

§. 22.

Fidem huic facit Ægyptiorum factum (*inquit Hadr. Jun. c. l. c. 4. p. 353.*) qui è Cadaveribus cutetenus eraſis inſequenti anno comam barbamque erupiſſe notarunt. Referunt de *B. Gaudentio* cum ſex perpetuis menſibus ab obitu inhumatus remaneret, perpetuò illi ungues & capillos ſuperauctos, *Hieron. Cardan. (l. 8. de Var. Rer. c. 40. p. 516. & 518.)* De *B. Salmone Henr. Kornmann. (p. 3. de Mir. Mort. c. 25.)* In viri ante viginti & octo annos cadavere jam Sicleto offendit *Eraſm. Bartholin. (M. C. D. 1. A. 2. obſ. 170. p. 368.)* barbam, in qua hoc admirationem adimplevit, quod pili ex curtis in prolixos aucti diffuſi erant calore fulvo, qui in vivente nigreſcebant. *Die Crainer an denen Grentzen pflegen allen und jeden Türcken, ſo ſie todt auff der Wahlſtadt finden, die Köpffe abzuhauen, und auff Pfähle zu ſtecken, allwo, wie ich (J. W. Valvaſor l. 3. Carinth. c. 12. p. 116.) persönlich offters angemercket habe, etliche, welchen das Haar und Barth gantz friſch und kürtzlich abgeſchoren, und die Haut gantz glatt geweſen, über etliche wenig Wochen von denen gewachſenen Haupt- und Barth-Haaren wild und rauch worden ſind. Daß die Haare nach dem Tode wachſen können, habe ich Anno 1674. bey Strasburg erfahren, woſelbſt ich einen Cörper von der Wahlſtadt bringen laſſen, um ein Scheleton zu meinen Nutzen auffzurichten, demſelben iſt das Haar, nach dem ich es täglich abſcheeren laſſen, allezeit eines Fingers breit wieder heraus gewachſen und glaube ich, wenn es das Werck leiden wollen, es wäre mit vieler Umſtehenden Verwunderung länger geſchehen, allein ich eilte damit*, retulit *Matth. Godofr. Purman. (p. 1. Chirurg. Lorbeer-Kr. c. 26. p. 109.)* Hoc etiam in ſuſpendioſis, quos lavat, & Apollo ungit & ſiccat frequenter accidere *Mich. Neander (p. 2. Phyſ. philoſoph. p. 131.) & Martin. Delrio, (l. 2. Diſquiſ. Mag. quæſt. 25. p. 26.)* cum *Aliis* memorat. Sed & Poëtæ in ſcenam vocandi. *Jupiter* rogatus ab *Acceſti*, ut Atis reviviſceret, non ſimul, quod tamen fieri per fatum poſſet, ſine ulla difficultate condonet, ne corpus ejus putreſcat, creſcant ut comæ, digitorum ut minimus vivat, & perpetuò ſolus agitetur motu. Hæc *Arnobius (l. 5. adv. Gent. p. m. 157.)* Hoccine quisquam (*ſubdit. p. 163.*) admiſerit aut credulitatis aſſenſione firmarit, pilos in mortuo creſcere, partem interiſſe & ſejunctum à lege putredinis immortale corpus adhuc usque durare. Quod ſi noſtra legiſſet forſan pilorum in demortuis incrementum crediiſſent *Arnobius*.

§. 23.

Quod verò *Delrio (c. l. p. 262.) Dammis* oppido propè Brugas perſuaderi ſibi paſſus eſt SALVATORIS Crucifixi imaginem prægrandem ligneam

gneam camam & barbam producere, quæ quotannis attonſæ refruticarent non miror cum nugivendulæ ſectæ pars habentur. Apud *Dedanenſes* hoc rei fertur contingere, narrat *Herodot.(l. 8.p.m. 773.)* ut quoties *Amphictienſibus* aliquid adverſi certum intra tempus eſt eventurum, tunc Antiſtiti, quæ illic Minerva eſt grandis barba naſcatur, quæ res bis apud eos accidit.

§. 24.

De Aviculæ Martinetæ (Aviculum S. Maria vocat *Paul. Zacchias l.4. quæſt. Med. Legal. 10. Tit. 1. n. 7. p. 362.)* in Islandia pelle & pennis, (quod namque in homine pilus, in Avibus eſt penna, ut mox demonſtrabitur,) quæ retulit *Mercator, (in Atlant. Minor. p. 93.) & ex eo Mart. Zeilerus (part. 1. Epiſt. 79. p. 224.)* quod in loco ſicco aſſervatæ non tantum non putreſcant, & veſtibus additæ eas à blattis defendant, ſed & ſingulis annis novas recuperent pennas huc ſpectare videntur. Alcedinis pellis ſingulis annis plumas abjicit, & novas producit ejusdem coloris, idque multorum annorum tractu continuo, *teſte Theophr. Paracelſo, (l. 2. Chirurg. Magn. tr. 3. c. 7. p. 106. & de Cœleſt. med. prolog. p. 107.)* &, qui forſan ex eo hauſit, *Guern. Rolfinckio. (l. 5. Chym. in Art. form. red. S. 14. c. 1. p. 412.)* Iſidem vocat *Simon Majolus. (T. 1. Dier. Canicul. Colloqu. 6. p. 197.)* Ipſidam *Albertus Magnus, (l. 23. de Animal. f. 193. b.)* qui ſe id in quibusdam verum non eſſe probavit. Sceleratum id eſſe mendacium, ille, qui tales pelles multas propter venuſtatem colorum ſervabat, ſanctè juravit *Th. Eraſto (T. 2. Diſput. Paracelſ. p. 152.)* Hoc verò Neapoli vidit *Sim. Majolus*, & putat id frigido Cœlo non contingere, ſed ſiccis tantum locis, adeoque *Alberto* in frigida Germaniæ Provincia viventi experimentum non ſuccesſiſſe.

§. 25.

Ut cauſas dicamus & evolvamus

Nos non turbat, quod pravi credula plebes
Tunc putat hoc fieri, culpæ, cum purus & exſors
Fortè aliquis falſo damnatus crimine mortis
Vitam conſtricta laqueo cervice reliquit,
Perque nefas rapidis agitatus pendulus auris
Clamoſos paſcens ſublimi corpore corvos.

(*Joh. Pincier. l. 1. ot. Marpurgenſ. p. 27.)* Neque ad Dæmonem Sagas aut Veneficos recurrendum, quod *Martinus Delrio (c. l.)* fecit cum ipſomet etiam fatente, cauſæ naturales non deſint.

§. 26.

Non in omnibus cadaveribus id deprehenditur augmentum, ſed cumprimis in junioribus aut conſiſtentis ætatis, in violenta morte extinctis, aut quorum fatum magnus aliquis morbus acceleravit. His enim ſuccus ille glutinoſus & oleoſus, verum capillorum nutrimentum, eſt copioſus, qui florido ſuo balſamo pilos facit germinare, corpus quamvis reliqua membra tabo diffluat. Poteſt hoc naturaliter præſtare complexio morientes, (*ex Aliis* philoſophatur *Delrio c.l.*) quando in corpus manavit aliqua vegetantis animæ ad formam imperfectam diſpoſitio. Jungit huic (*c.l.*) in ſuſpenſis *Michaël Neander* calorem ſolis ambientem, qui totum humidum reſolvit in fumum, aut, forſan rectius ſuccum illum glutinoſum & viſcidum præparat, ut commodum pilo ſuppetat nutrimentum.

§. 27.

Cur Capilli & Barba ægrotantium & ſenum magis, quam ſanorum & juvenum augeantur, ut quærit *Ulyſſ. Aldrovand.* (*Hiſt. Monſtr. p. 157.*) & reſpondet, aliqui doctè reſpondent ægrotantes & ſenes excrementiciis ſuperfluitatibus, quam ſanos & juvenes redundare: unde calor naturalis in illis infirmior minus illa conſumere & diſſipare poteſt. Ita in hecticis & tabidis adhuc, ut *ſupra* (§. *21.*) dictum, decreſcentibus reliquis partibus pili & ungues ſuccreſcunt felicius; quod calor latens hecticus pilorum generationi proportionatus, glutem illud nutritium, ut debitam conſequatur conſiſtentiam â ſeroſa colluvie per nocturnos ſudores ſenſim ſenſimque purgat. Secus evenire videmus in febribus ardentibus & mali moris, in quibus nutrimentum illud partim corrumpitur partim cum radicibus aduritur & exſiccatur, ut calvi appareant reconvaleſcentes, quos capillatos offendit primus inſultus.

§. 28.

Sunt qui cum *Plotino* (*l. 2. de dub. Anim. c. 19.*) & *Levino Lemnio* (*l. 2. de occult. Nat. mirac. c. 7. p. 174.*) in corpore mortuo per aliquod tempus veſtigium aliquod animæ remanere, aut cum *Democrito*, quod *Tertullian.* (*l. de Anim. c. 5. p. 682.*) ipſi tribuit ipſam animam poſt mortem corpori adhere aſſerunt. *Th. Campanella* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 9. p. 298.*) Caloris innati reliquias ex orco reduxit; expirationem caloris inſiti *Marc. Anton. Ulm.* (*Phyſiol. Barb. Hum. ſ. 3. c. 5. p. 243.*) caloris humidi non quidem vitalis, ſed elementalis (*Diſſ. de Pilis. p. 113.*) *Joh. Riolan. Hier.* verò *Cardan.* (*c. l. p. 516.*) Calorem præternaturalem. Sed neque animam, neque animæ reliquias, nec

nec calorem innatum, præter naturalem (quem quomodo in frigidiſſimo quæres & invenies) dudum *ſupra* (*Diſſ. general. ſ. 1. de Cadav. §. 136.*) ex eſſe juſſi. Detur ille ad tempus, quantillum erit, vix aliquot horarum, aut unius noctis aut diei. Animæ reliquiæ ſi ineſſent, alia quoque membra (calefacerent &) moverent, *cum Tertulliano (c. l.)* concludo, quin & *ex eodem* (*c. l. p. 683.*) ſubjungo: Mors ſi non ſemel tota eſt, ſi quid animæ remanſerit, vita eſt; non magis miſcebitur vitæ mors, quam diei nox. Et quid poſteà? Quomodo cadaver, dum corrumpitur, ſcintillulæ illæ relictæ ſufficienter & ſoli capillorum capillorum incremento micabunt? Si inter vitæ alicujus ſigna ſunt expulſio & motus, quomodo expulſiva potentia, ubi non augmentativa, retentiva, motiva, quæ tamen eodem modo animæ præſentiam comitantur, ingeniosè quærit (*im Würg-Engel. qu. 180. p. 247.*) *Ludovic. ab Hornig.* Ad calorem putredinalem recurrit *Gregor. Horſt.* (*l. 1. Epiſt. Med. ſ. 5. p. m. 387.*), ſed qui nullorum virium, quin imò nullus ferè eſt. Pilos creſcere, ſicut muſcus creſcit ſuper lapidem, ex aëris concretione non accuratè divinare *Joh. Riolan. (c. l. p. 113.)* mihi videtur.

§. 29.

Excrementorum copioſam in cadavere productionem, quam *cum Ariſtot. & ejus Expoſitore Joh. Philopono Fort. Licet.* (*l. 2. de Quæſit. per Epiſt. p. 251.*) ante quem eadem *Paracelſo* (*l. 2. de Nat. rer. p. 888.*) mens fuerat, in medium affert, quæ affatim nutrimenti pilis ſuppeditare creditur, Ridicula quidem & vana ratio. Cadaver non generat excrementa, ſed diffluit in ſaniem & fit excrementum ipſum deteſtabile. Vid. *Hieron. Mercurial.* (*l. 1. de morb. Cutan. c. 3. p. 13.*) Præterea quod ad pilorum auctionem non modo neceſſaria excrementorum copia, verum etiam vis (attractrix, concoctrix &) expultrix (quam quidem pro ſtabilienda ſua ſententia cur maculæ peſtilentes poſt mortem efflorescant *alibi tr. de Macul. peſtif. c. 8.* adduxit & approbavit,) requiratur, quæ in corporibus mortuis non adeſt. Quaſi verò egerit his *Georgius Entius* (*Demonſtrat. Circul. Sangu. Digreſſ. 3, p. 77.*) prudens Natura noxios humores retineat? aut facultas poſt obitum, ceu nova phœnix, vegetior reſurgat? aut Atropos expultrici magis, quam retentrici benigna ſit, ut illa ſola poſt funera ſuperſit? Aut tandem facultas aliqua ſine Anima eſſe poſſit, à qua tamen omnino dependet? Profectò æque radii ſolares fuerint absque ſole.

§. 30.

Accuratiſſimus Hermann. Conring. (*Diſſ. de Hab. Corp. German. Cauſ. p. 143.*)

143.) ſequentia ſuggerit: Veriſſimum eſt, quod *Ariſtoteles* notavit, ipſis pilis congenitam eſſe vim aliquam caloris, qua ſe amplificant & nutriunt. Stirpis enim alicujus inſtar habent: eoque & mortuo animali identidem propria virtute ſolent creſcere. Et hæc quidem ad veritatis ſtateram. Nec *Helmontii* mens (*Tr. Bütler. p. 474.*) à verò deviat, quando vegetativam vitam pilis aſſignat.

§. 31.

Infero inde, pilos neque excrementa corporis, neque partes exiſtere. Prius *ex ſupra dictis* planum evadit; poſterius patet, quia non vita totius, quod partium eſt, vivunt, ſed peculiari vegetabili: Haud ſecus *ut judicat Isbr. de Diemerbroeck* (*l. 3. Anat. c. 2. p. 487.*) atque Moſchus (muſcus) vel Herba aliqua, ut polypodium in arbore creſcens, (quamvis ad complementum Arboris non faciat, ſicut pili ad complementum hominis) ſeparatam & diverſam ab arbore vitam vivit, licet ex Arbore viva nutrimentum ſuum deſumat: vitæ diverſitas ex eo patet, quia mortua Arbore adhuc vivit & creſcit, quousque vel ex mortua arbore, vel aliunde conveniens nutrimentum habere poteſt. Sic etiam pili, quousque è corpore vel vivo vel mortuo conveniens nutrimentum ipſis confertur, ſuam vitam peculiarem vivunt, & ad juſtam magnitudinem increſcunt: quam vitam reliquis partibus non eſſe communem docet illud, quod mors pilis non ſit communis cum reliquis partibus, quippe ablata anima moriuntur omnes partes eadem anima animatæ, ſed non pili, utpote quos diu poſt hominum mortem vixiſſe & increviſſe multoties obſervatum eſt. Unde liquet illos non eſſe communi cum cæteris anima animatos, neque talem vitam vivere, qualem vivunt reliquiæ partes.

§. 32.

Quamvis ſint, qui in hoc diſcurſu animadverſionem mereantur, & alibi vindicanda, nihilominus ſi præſentem theſin reſpicias, pilos non eſſe corporis partes *Isbrandi Diemerbroeckii* aſſertum amplectendum cenſeo, cum capillorum poſt mortem argumentum id perſuadeat quam maximè. Unicuique interim pilo cum *Arn. Senguerdio* (*Oſteol. Corp. Hum. c. 1. p. 3. & l. 6. Introd. ad Phyſ. c. 1. p. 466.*) ſuam tribuo animam, & quidem cum *Diemerbroeckio* (*c. l. p. 480.*) & *Aliis* (*Vid.* §. *præc.*) vegetantem, non advertens *Rod. Caſtrenſis* ſententiam, quæ (*l. 3. de Meteor. Microc. c. 9. p. 114.*) pilos pro vivis habere ſuperſtitioſum declaravit; & pilos etiam viventibus mortuos declararint *ex Syneſio Hadr. Jun. & Joh. Anton. Lindan.* quos (*l. 1. Exerc. Anat. 2.* §. *121. p. 104.*) allegat *Præceptor, Joh. Theod. Schenck.* jam *Bonaventuram Durandum* pilis animam propriam ſola vegetandi facultate

tate

tate præditam dudum tribuiſſe, hocque defendere *Conimbricenſes Gisb. Voët.* (*p.1. Diſp. Select.p.769.*) mentionem facit, iisque ſe aggregat. Sicuti autem anima nunquam magis aut minus admittit; Ita nec animæ eſſentia permittet, ut peculiaris anima ſingulari parti tribuatur, ut rectè concludit *Collega Noſter Dn. D. Joh. Graba* (*Elephogr. ſ. 4. c.1. p.85.*) Add. *Th. Bartholin.*(*l. 4. Anat. Reform. c.1.*) Et ut paucis me expediam, aſſero: *Capillos & pilos in corpore humano & brutali eſſe vegetabilia ſ. plantas ornamenti potiſſimum gratia eidem à ſummo Conditore concreatas.*

§. 33.

Luſus verborum non mihi curæ. Anatomiæ eſſatæ conditori Paracelſo, qui metaphoram Microcoſmi, in ipſam veritatem, *judicante J.B. Helmontio,* (*Tr. inventio Tartar. n.15.p.192.*) transſumſit non lito, nec procis Paracelſicis, qui hanc *Helenam* aut *Penelopen* amplexi, Macrocoſmum conſiderantes, quicquid ille complectitur in homine tanquam Microcoſmo demonſtrare ſatagunt, quos ſecutos etiam eſſe quosdam è Galenicis, inter quos *Fr. Tidicæus,* (*Tr. Microcoſm.*) cum *Aliis,* quos citat *Noſter Phil. Jac. Sachs.*(*Ocean. Macro-Microcoſm. §. 2.p.4.*) Comparat *citatus Tidicæus* (*c. l. Tr. 7.p. 437.*) pilos vegetabilius, ſed cum Analogon vera Phyſica & Medica ſcientia ignoret, *cum Helmontio* (*Tr. imago fern. impr. maſſ. ſen. n. 7. p. 91.*) nudam lubens Phyſicam aſpicio ubique, non ſanè figuras, aut vires moventes applico naturæ: Analoga devito quantum poſſum, ut & locutiones Metaphoricas. Exclamo *cum Eodem* (*Tr. Inventio Tartari n.18.p.293.*) Faceſſent è natura ſenſus allegorici & morales. Natura pertractat Entia, qualia revera & actu ſubſiſtunt in entitate ſubſtantiali ac profluunt à radice ſeminis usque in Tragœdiæ Epilogum. Nec aliam interpretationem admittit, quam per fieri & eſſe ex cauſis ordinatis. Qui per Analogiam docent ſumunt ſibi tanquam probatum, quod probandum erat. Benè igitur *divinus Senex noſter* (*6. Epidem. ſ. 7. n. 49.* quod & *Galen.* (*in Comment. 4. aph. 2.* allegat.) optimis Medicis ſimilitudines imponunt, & difficultates pariunt. Vera igitur vegetabilia pilos aſſero, nullo ad analogiſmum, metaphoram aut comparationem reſpectu habito.

§. 34.

Ne novum Lectori Paradoxon obtrudere videar, antiquiorum venerabili autoritate & modernorum aſſenſu in natura fundato hoc muniendum erit aſſertum. De Hippocratis mente ſecuros nos eſſe jubet ea, quæ de radicibus pilorum *infra* (*§.39.*) dictitavit. Ἐπιφύματα *Galeno* (*l.2. de Temperam. c. 5. & l.11. de Simpl. Facult. c. de Ovis p. m. 1008.*) lana & pili, cui aſſenſum præ-

buit *Caſp. Hoffmann. (l. de Part. Corp. Hum. Simil. c. 19. p. 120.)* cui ſubſcripſit *Franc. Gliſſon. (de Part. Contin. c. 8. p. 47.)* Galen. Præterea pilorum & è terra naſcentium eandem eſſe generationem (*l. 2. de Temper. c. 5. & l. 1. de Compoſ. Med. ſec. loca p. 433.*) cenſuit, quem fruſtra carpit (*Paradox. Concluſ. 40. p. 151.*) *Laur. Joubert.* Aſpiſce, *diſſerit Tertull.* (*l. de Carn. CHRISTI p. m. 22.*) ut Muſcos, & comam ut ceſpitem. Sunt, qui pilum nil aliud eſſe, quam plantam *Joh. Argenter* (*in Galen. Art. Parv. Comm. 2. p. 454.*) Pilus quid aliud quam planta? Subtilitatum Architectus & Cenſor (*Ep. 114. ſ. 3. p. 437.*) pronunciat. Quod in terra plantæ, frutices & arbores, hoc in homine pili, *juxta Joh. Fien.* (*l. de Flatib. c. 3. p. 12.*) Sanè id quod in meatibus, ſ. poris cutis impactum eſt, radici alicujus herbæ in terra hærentis aſſimilari poteſt, quod verò ex cute extat velut ipſi herbæ. aſſerit *Caſp. Bauhin.* (*l. 3. Theatr. Anat. c. 2. p. 263.*) usq; adeò pili ſe totos in plantarum familiam dedunt *Fr. Gliſſonii* (*c. l.*) fatum eſt. Pili jure meritoque dici debent partes corporis Zoophytæ. Cutis ſolum; Pilus exiſtit planta. Hinc à me pili vocantur Animali-Plantæ, ſ. Plant-Animales, *Marcus Anton. Ulmus* (*l. 3. Phyſiol. Barb. Hum. p. 256.*) prodidit. De convenientia Plantarum cum pilis *Albert. M. (l. 29. de Animal. c. 7. f. 161. a.) Franc. Tardinus* (*Tr. 7. de Microcoſm. p. 437. & 444.*) *& Phil. Jacob. Sachſius noſter* (*Ocean. Macro-microc. §. 13. p. 12.*) *Joh. Tardinus, Diſquiſit. Phyſiol. de Pilis p. 253.*) Capillorum defluvium defrondationi arboris comparavit & *Ariſtoteles* (*allegante Hadr. Junio Comment. de Com. c. 11. p. 426. docuit l. 5. de Gen. Animal. c. 3. p. 1340.*) id eſſe ait in homine calveſcere, quod in Avibus depenneſcere, πτερορρυεῖν in foliis. Caſtaneta calveſcere, *Columella* (*l. 1. de R. R. c. 33. p. 430.*) docuit. *D. Andr. Rivinus,* (*ad Diacont. l. 1. Hexaëm. v. 228.. Sirmondi* lectionem recenſens,

Surgunt in meſſe capilli,

iſta ſubdidit; Quaſi cum totus homo è pulvere tetræ productus & proſatus: ut aliæ fruges in ſummo pro ſpicis & ariſtis capillos demetendos protruſerit. Conſiderate (*tradidit P. Bellonius de Negl. Stirp. Cult. Probl. 7. p. 23.*) arbores certo temporis ſpatio folia abjicere, non ſecus ac animantes quadrupedes & bipedes, quarum illæ pilos mutant, hæ plumas atque etiam ſerpentes exuvia. Aridæ quercui Andronici Calvitiem (*l. 2.*) æquabat *Nicetas Choniates.*

§. 35.

E Recentioribus hoc Argumentum plenius pertractavit *Honoratus Fabri, Philoſophus ingenioſiſſimus, qui* (*Tr. de Plantar. Generat. l. 3. Proem. p. 93.*) tres plantarum ſpecies fecit, unam earum, quæ in terra creſcunt; alteram, qui in ipſis

ipſis plantis; tertiam, quæ in animalibus, ut ſunt pili (eorumque ἀνάλογον aculei in Erinaceis, ſquamæ in piſcibus, *de quibus Ariſt. l.5. de Generat. Animal. c.3. p. 1339.*) cornua, pluma & ungues. De Pilis quod ſint plantæ ratiocinatur, quia ipſis competit definitio plantæ, quando illam definit (*l.1. Definit. 2. p.2.*) corpus vegetans non ſentiens, h. e. cui præter qualitates elementares unum vegetare competit. Potentia autem vegetativa ipſi eſt, qua corpus aliquod nutritur & creſcit per intus ſuſceptionem &c. (*c. l. Def. 1.*) Applicat id ad plumas Avium (*l.3. Propoſ. 10. p. 98.*) & pilos (*Propoſ. 14. p. 103.*) Nempe creſcunt, *inquit*, ab intrinſeco per intus ſuſceptionem. Sunt enim pilis ſua organa (*Vid. mox dicenda de Radicibus* §.*37.*) ſui ductus atque meatus, quibus alimentum traducitur atque percolatur. Cuncta hæc adhibito exquiſito microſcopio facilè obſervabis. Hos præterea non nutriri (rectius augeri) per juxta poſitionem amplius probat, (α) quia ſi hoc eſſet nota pilo inuſta ab extremo apice ſemper æquè diſtaret. (β) Pilus verſus apicem non decreſceret, ut plantæ verſus extremum ramum minuuntur. (γ) Quia pilus proportionaliter creſcit. Pilos tandem non vivere Anima totius, philoſophatur (1.) quia creſcunt poſt mortem animalis, (Vid. §. 20.) (2.) quia anima ſentiens corpori ſentienti minimè ineſt, alioquin ubi eſſet ſenſus. (3.) quia ubi tonderetur mutilaretur animal, quod ridiculum.

§. 36.

Cur verò Pilos plantas vocat excrementicias? Quod pilus excrementitia ſit planta, vel ex eo probatur, quod ſucco excrementitio nutriatur. Ex excremento tertiæ concoctionis craſſiori ortum pilorum deduxit *Galenus* (*l.1. de T. S. c. 17. p. 342.*) *Ariſtoteles* ex excremento naſci pilos paſſim, comprimis (*l. c.*) & pilorum abundantiam & hirſutiem copiam excrementi indicare (*c. l. l. 4. c. 5.*) profeſſus eſt. Quocirca forſan *Syneſius* (*l.* περὶ Φαλάκρας *cit. Hadr. Junio comm. de Coma c. 4. p. 364.*) Crines ſunt quisquiliæ & glumæ animantis, ac putamina quædam fructuum Naturæ ludibria, & imperfectæ materiæ ſuffrutices. Inde *Timoth. Polus (l. 2. Epigr. 129.)*

Excrementa pili ſunt. Tu vir purus es ergò,
Cuncto eſt Calve tuum non ſine crine caput.

Sed excrementi nomine ludere *Ariſtotelem*, Ejus commentarios inſpicienti facilè erit obvium. Nec ob nutrimenti qualitatem pilus excrementicia planta accuratè vocabitur aliàs & Triticum, & Hordeum, & Secale leguminibus &c. eodem titulo eſſent mactandæ, quod agros ſterquilinio pinguiores reddimus, & ſtercoramus, ut ſemina felicius germinent & incrementa ſumant. Et Animal

mal illud Veneri & Minervæ inviſum & exoſum porcum excrementicium idcircò vocandum cenſebimus, quod omnis generis excrementis & cibis abſurdis veſcatur alaturque? Quicquid excrementis alitur, non excrementis propriè dictis alitur, ſed ſucco laudabili & nutricio, qui ſub Excrementorum Schemate & larva latet. Nec dum confectum eſt, excrementa pilis in alimentum deſtinata, ut mox dicenda evincent.

§. 37.

His ita ſe habentibus non mireris, ſi à Poëtis ac Oratoribus Arboribus Comam, Cæſariem, Crines, Capillos, Capillitium tributum legas, ſi Sylvas comatas, montes intonſos &c. dictos. Loca varia ex his collecta ſuggerent *Andreas Senfftleben* (*in Not. Philolog. ad Phaſel. Catull. p. 44. 45.*) *Conrad. Tiburt. Rango*, (*l. de Capillament. c. 5. p. 71. ſq.*) *cum Aliis*. E Medicis Poëtis ſaltem audiamus *Stephan. à Caſtro*, *qui* (*in Carm. Tr. de Meteor. Microcoſm. Præfixo*) hunc in modum poëtatur.

Non etiam nemora, & denſis loca conſita plantis
Deeſſe putes homini, videas herbeſcere crines,
Radices agere, & tenues emittere in auras.

Huc reſpexiſſe videtur Ovidius, quando (*l. 4. Metamorph. v. 659.*) metamorphoſin Atlantis in mortem deſcripturus canit:

Quartus erat mons factus Atlas, nam barba Comæque
In Sylvas abeunt.

Et de Daphne (*l. 1. v. 550.*)

In frondem crines, in ramum brachia creſcunt.

De Hyſtricis ſetis *Claudian.* (*Epigr. 2. p. m. 76.*)

Stat corpore toto
Sylva minax, jaculisque rigens in prælia creſcit
Picturata ſeges.

Pendulam Sylvam barbam prolixam *Suſibiani* argutè vocat *Adrian. Scord.* (*Poëmat. p. 63.*)

§. 38.

Seminibus certis gaudent plantæ, è quibus progerminant. Haud aliter pili. Valet & hic illud: Quicquid fit ex ſuo ſemine fit. Illud quamvis inviſibile ſit, nullum tamen idcircò non eſt. Superadditur ſemini humano talis odor fermentaceus, qui concretus, atque denſiori aura ſaltem perfuſus vegetat, ut argute *Helmont.* (*Tr. Magn. Oportet n. 2. p. 121.*) Experimentum proſtat: Si caper ovem ineat, aut aries capram in fœtibus lana & pili multum ab illis differunt

runt, quando aries capram, & caper capram imprægnavit. Clarius iſta ſemina in avibus oculis ſubjiciuntur. In plumarum namque exortu primò obſervavit *Guilh. Harveus (de generat. animal. Exerc. 56. p. m. 236.)* quaſi puncta quædam in cute, poſteà verò plumulæ (veluti è terra herbæ) excreſcunt, tandemque explicantur & totum corpus circum veſtiunt, contraque aëris inclementiam tutantur.

§. 39.

Radice gaudent ut plantæ, quod jam olim aſſeveravit *Hippocrates (l. de Nat. puer. p. m. 21.)* & poſt hunc *(l. 3. hiſt. animal. c. 11.) Ariſtoteles.* ῥίζαι inde pili *Hippocrati* dicuntur. *(c. l. p. 194.)* Qui calveſcunt, *(pergit. p. 195.)* ii ſanè phlegmate redundant, quod per coitum in eorum capite agitatum & & incaleſcens in ſummam cuticulam illapſum pilorum radices exurit, ita ut pili effluant. Humidi autem ob eam cauſam non calveſcunt, quod neque vehementius moventur, neq; phlegma in coitu incaleſcens pilorum radices exurat. *Wo keine radices ſint, da wächſt kein Haar,* dictitat *(Chirurg. magn. Apocr. de vulner. p. 553.) Paracelſus.* Pili præciſi à radice creſcunt, non pennæ, neque alæ inſectorum, *Hieron. Cardan. (l. 8. de variet. rer. c. 40. p. 518.)* annotavit. Quid verò in pilo ſit radix, nemo, quod ſcio, exactè expreſſit, præter unum Reinerum Solenandrum, qui eandem delineare *(S. 1. Conſil. Med. 1. p. 1.)* his tentavit verbis: Non illud eſt album, quod in extremis nigris pilis circumnaſcitur, quia hoc non extruditur, ſed in ipſo poro hæret pituitoſum quoddam, ac veluti pilo tranſeunti viam & commeatum præbet. Percurras animo varios vaſorum in corpore noſtro divaricationes, quibus diligens & ſollicita Natura ſemper aliquid apponit, glandulas, pinguedinem, aut ſimile quiddam, quo hujusmodi vaſorum divaricationes tutius abſcedunt. Eodem modo hæc viſcoſitas adnata videtur pilo. Scio, *pergit,* quod eundem uſum non præbeat, neque data opera Natura eò ſupponit, attamen meatus nonnihil offarcit, ac pilum magis ne excidat, retinet ac firmat. Quod verò radix non ſit, ſic agnoſcas non in omnibus pilis reperitur, neque in quolibet corporis loco, ſed ſolum ubi cutis craſſiuſcula eſt. Prætereà in Exanthematis, Pſydraciis, Favo, manantibusque capitis ulceribus, ſi pilum extrahas, ſtipatam admodum ejus imam partem invenies hac materia. Conſpicies ſtatim ſubſequi & emanare humidum, quod utplurimum ei ſimile, quod nullo modo pilis materiam præbere, confiteare neceſſe eſt. Invenies quoque hoc album non extremum eſſe in pilis, neque earum partem, quod radix tamen eſſe debet. Nam vel unguibus, vel cultello potes pilo, quem ambit, illæſo abradere. Taceo, quod omnes o-

mnium pili (hac exiſtente radice) albidi conſpicerentur, aut ſaltem ſubpallidi, nam ferè ex his coloribus unum ea materia referre ſolet. Sed quænam igitur, *quærit demum*, eſt pilorum radix? Ea ſanè varia eſt, in quibusdam ſubnigra, in aliis pallida, in plerisque fuſca: nonnullis copioſa, quibusdam pauca: aliis vix conſpicua. Hæret extremo pilo glutinoſa, putares muſcæ excrementum; in calidis & ſiccis copioſior eſſe conſuevit, in quibus picem nigram, vel bitumen illud, quod Judaicum nominamus, colore & lentore ſuo utplurimum repræſentat, quod ſi extractum pilum chartæ, aut alicui corpori injicias, ita pertinaciter hæret, ut vix excuti ſe patiatur. *Hactenus Solenander.*

§. 40.

Verum enim verò pars illa glutinoſa non eſt radix, ut quidem *Reiner. Solenander* ſuſpicatur, ſed humor lentus pili radicem, tanquam vagina ambiens, & forſan etiam nutriens. Non ignotus fuit lentor ille *Archi-Philoſopho* (*c. l.*) dum ſcribit: Habet genus quodque pilorum ad ſuam radicem lentum quendam humorem, quo protinus, ubi evulſum eſt, ſi qua leviuſcula tangat, adhæret, ut ea trahere poſſit tenacius. Circa radicis ſtructuram ſ. texturam hactenus curioſè occupatum inveni neminem. Geniculatas radices reperit *David Græbner.* (*in Med. vet. Reſtitut. c. 50. 363.*) Bulbulum vocavit *Joh. Veſling.* (*Syntagm. Anat. c. 13. p. 105.*) & *Isbrand. de Diemerbroeck.* (*l. 3. Anat. c. 2. p. 480.*) Nec forſan ineptè, cum à bulbi figura non multum diſcrepent. Cur igitur *oculatiſſimus minutiarum naturalium contemplator Anton. de Leewenhoeck* (*p. 2. Anat. & contemp. p. 32. 33.*) radices has non viderit, miror, adeoque negarit crines plantarum more pullulare, ſed creſcere propulſione quadam, ut quæ pars hodiè intra cutem & veluti radix eſt, poſt dien unum & alterum extra cutem ſit protruſa. Hic Crinis, *pergit*, ex cute proveniens in omnibus ſuis partibus eſt admodum humidus, ac ſtatim humor ille evaporare incipit. Et hæc forſan cauſa eſt, ut illis, quibus tenerior & mollior & levior eſt crinis, caput pinguedine & oleoſitate quadam perfuſum, comprimis circa cutem videatur. Aliter de productione pilorum ejusque Radicum *Franc. Gliſſonius* (*de partibus continent. c. 8. p. 49.*) *Philoſophatur*: Materia ſpermatica imperfecta & excrementicia, (è qua pili) ſimul ac ad cutem appellit, ibidemque concurrente cutilæ denſitate retinetur, quaſi ovum quoddam conficit, (cur non bulbulum?) formationemque aggreditur. Radices primò agit, mox conſimilem ſuccum ad ſe attrahit, hinc augetur, demum erumpit, ut ſata è ſua Terra.

§. 41.

Ut igitur plantæ per intus ſuſceptionem, adeoque verè nutriuntur & augen-

augentur; ita & pili. Poros cutaneos excipiunt glandulæ, & has arteriarum extremitates, quibus paſſim immiſcentur papillæ nerveæ, nervorum propagines, *inquit Henric. Gevrit. von Herfeld (p. 2. Philoſ. Hom. c. 10. §. 333. p. 335.) Adde Fr. Gliſſon. (c. l.)* venas addit *Highmor. (c. l. p. 201.)* horum munus non eſſe adducere, ſed abducere, recordatus. Pilos aliquem venarum plexum habere, *Honorat. Fabri (l. 3. de Plant. propoſ. 11. p. 100.)* argumento à Plica Polonica deſumto probat, qua de cauſa motus forſan *Caſp. Hoffmann. (l. de part. ſim. corp. human. c. 19. p. 114. & l. 2. Inſt. Med. c. 29. §. 2. p. 65.)* Sanguinem capillorum nutrimentum fecit. Cum his igitur communicat pilorum radix filamenta ſua undique porrigens, quibus ſuccum appropriatum ex ſuperfluitate alimenti à nervis eò delati, *juxta Gliſſon. (c. l. §. 19. p. 56.)* attrahit & concoquit, ut decernit *Nathan. Highmor. (l. 3. Corp. hum. Diſquiſ. Anat. p. 1. c. 2. p. 200.)* Materiæ iſtius genium dudum *ſupra (§. 17.)* expoſui. His addo facultatem illam ridiculè ſatis dici *ap. Herfeltum (c. l. §. 326. p. 339.)* pilificam, æquè ut animæ vim pilificam animæ ſpecificæ effectum, ſuccum quidem illum introduxit *(c. l. p. 199.)* Highmor. Et nomine ignotum pronunciat Idem in ſanguine tamen & corpore diſperſum aſſerit. Paucis, hujus naturam & conſiſtentiam *ſupra (§. 14.)* delineavi, ubi etſi eundem oleoſum & pinguem reputavi, minimè tamen *Realdo Columbo (l. 13. de re anat. c. 2. p. 470.)* pilos à pinguedine trahere ſuum alimentum aſtruenti. Si hoc, cur in tabitis & emaciatis, quibus oſſa & pellis ſunt mira macritudine largo proventu fruticarent. Nec ſolum materiam iſtam pinguem & oleoſam promulgavi, ſed & gummoſam & terream, aduſtam non nihil *addidit (c. l. c. 9. §. 10. p. 78.) Franc. Gliſſonius*, &, ut paucis me expediam, ſeroſam ſed congulatum, & glutinis inſtar compactam. In tale namque gluten lympham ſ. ſerum non ſolum aëri (& igni lento) expoſitum coaleſcere, vel ſanguis V. S. emiſſus evincit, ſed & leni calore faceſſere verum conſtat. Et hæc cauſa eſt cur in puerili ætate Eunuchi facti neque in pube, neque in mento pilos habent, leveſque toti ſunt, contra vero viri Eunuchi facti barbam ſervant, quod *Petr. della Valle (p. 2. itinerer. Epiſt. 5. p. 232.)* annotat *Ariſtotelisque* ſancito *(l. 5. de gen. animal. c. 3.)* contradicit, qui ſpadones pilos, qui poſteà gignuntur aut non producere, aut amittere, ſi fortè habeant, docuit. Temperamenti namque maſculini calidi in fœmininum frigidius tranſmutatio, & coacervatio ſeri in ſanguine aquoſioris, gluten illud adeò temperat & aqueum reddit, ut pilorum nutrimento officiat. Non igitur in cutis rareſcentiam *cum Hippocrate (l. de Nat. puer. p. 21.)* oculi convertendi, ſed quod Spado

nes, *ſecundum Ariſtot.* (*c. l.*) in fœminas ſint mutati: virili ætate autem quibus caſtratio contigit, temperamento virili jam confirmato talibus mutationibus minimè obnoxii. Barbam à teſtibus (maturis *tr. ignot. act. Regiminis n. 42. p. 270.*) generari à viro *Helmont.* (*c. l. n. 38. p. 269. & n. 47. p. 272.*) ob ignotam actionem regiminis inculcat, quod alibi forſan diſcutitur.

§. 42.

Cerebrum capillis nutrimenta ſuppeditare olim creditum, & forſan creditur adhuc. Comæ quoque alimenta de cerebro, *ſcribit Tertullian.* (*l. de Anim. p. 682.*) quod aliquandiu (poſt mortem) durare præſtat ſecreta nutritio. Denique etiam in viventibus pro cerebri ubertate vel affluit capillago, vel deſerit. Cur in Capite dives pilorum proventus ubi diſquirit *Ariſtoteles* (*c. l.*) Cerebrum quod humidum & frigidum eſt, largam humoris nutritii copiam ſuggerere nullus dubitat, cui & *Caſp. Bauhin.* (*l. 3. Theatr. Anatom. c. 2. p. 264.*) aſtipulatur. Cranium vapores è corpore in ſublime raptos tanquam cucurbitulam (*ita Hippocrat. l. 4. de morb. p. 58.*) aut Alembicum attrahere, qui per ſuturas exeuntes materiam pilorum generationi ſubminiſtrare, quidam, inter quos *Conſtant. Varolium* (*l. 1. Anat. c. 3. p. 11.*) nominare lubet, addunt. Et cur Spadones non calveſcant, *Philoſophus* dum quærit (*ſ. 10. probl. 56.*) an ideò, quod multum Cerebri obtinent, quod his contingit qui rem Veneream non agunt. Semen enim labi per ſpinam è Cerebro videtur. Præterea Cerebrum ea, qua pollet, exuberante humiditate haud omninò excrementoſa radices ipſas pilorum, ne exareſcant, irrorat jugiter, accedente præſertim naturali caliditate humidum terminante non acri, ſed benigna, qualis eſt in habitu Eunuchorum, ut decidit *Joh. Benedict. Sinibald.* (*l. 3. Geneanthrop. tr. 3. c. 6. p. 323.*) Quod ſi humitate excedat Cerebrum (μάλιστα ὑγρὸν) calvities ſuccedit, & in occipite quidem primum, cum in patre priore Cerebrum, juxta *Ariſtot.* (*l. 5. de generat. anim. c. 3.*)

§. 43.

In medium proferunt hæc, ſed ſine ratione. Quid namquè cerebro cum pilorum radicibus commercii? Mennynges, cavitas inter Cranium & Mennyngum par, cranii galea ejusque διαπλοή, ſeu duplicatum cum Pericranio communionem ſufflaminant. Vaporibus nihil evinces, cum nihil per ſe vaporotenus ex internis partibus ad habitum deferatur. Per ſuturarum commiſſuras perpetuò vaporibus Cerebrum depleri, inconſideratè nimis veteres cum multis Neotericorum v. g. *Galeno* (*l. 9. de U. P. c. 1.*) *Realdo Columbo*, (*l. 2. de*

R. A.

R. A. c. 5. p. 30.) Andr. Laurent. (l. 2. Hiſt. Anat. c. 8. p. 124.) Conſtant. Varol. (c. l.) Baſſiam. Lando, (l. 1. Anat. Corp. Hum. c. 4. p. 9. & 11.) Caſp. Bauchino. (c. l. c. 5. p. 275.) Caſp. Hoffmann. (l. 2. Inſt. Med. c. 6. §. 4. p. 241.) Zacut. Luſitan. (l. 6. Med. Hiſt. Princ. Hiſt. 4. ſ. 3. p. 936.) N. Highmor. (l. c. c. 4. p. 204.) Guern. Rolfinck (l. 2. Diſſ. Anat. c. 23. p. 220.) Isbr. de Diemerbroeck. (l. 9. Anat. c. 4. p. 220.) Non hæc Suturarum actio, non hoc finis. Partum in utero, dum adhuc Embryo eſt, mihi ſpectare videtur comprimis, qui ut faciliorem per oſſa pubis, (quæ non à ſe mutuo ſecedunt,) tranſitum obtineat, os frontis & occipitis mollibus, latis, laxis, flaccidisque vinculis, ſuturis atque commiſſuris colligantur, ut *Volcher. Coiter. (l. de Oſſ. inf. c. 2.)* & *ex Eo Theod. Kerckring. (Oſteogen. Foet. c. 2. p. 217.)* loquitur. Poſt partum ubi oſſa duriora & denſiora, ſuturæque combinantur ad Mennyngis ſuſpenſionem faciet. Cum in craſſa membrana cerebrum undiquaque ambiens pondere ſuo ejus dilatationem impedire poſſit, natura remedium anxiè quærens huic incommodo, ut cerebro liberum ſpatium ſuum & ventriculis ſua cavitas relinqueretur, membranam hanc ſuturis alligavit, probè judicat *Præceptor poſt fata collendus, Rolfinck. (c. l. p. 321.)* Ita arctè autem ſeſe diviſionibus illis in oſſe capitis, membrana illa ſe inſinuat, ut etiam in cadavere ſemiputrido, quod *Varolius (c. l.)* obſervavit, non niſi magna cum violentia ab oſſe diſtrahatur. Noto hic *ex Anton. Pachiono, (Diſquiſ. Anat. de Dur. Menning. Fabr. & uſu c. 3. p. 30.)* Duram mennyngem hærere cranio etiam, vel per chordas tantum, (quæ inſtar ligamentorum ſunt,) vel per fibras tenuiores, vel per utrasque ſimul, prout locorum neceſſitas poſtulat. Sed hæc obiter. Quod ſi verò per rimulas ſuturarum fumi iſti & fuligines cerebri alimenta crinibus promerent, promisſiores & copioſiores vel ſolum circa ſuturas cerneremus, cui Experientia refragatur, circa ſuturas etenim præcipuè coronalem & ſagittalem, primò decidunt, & calvities incipit: In occipite verò & circa tempora ubi ſuturæ non ſunt aſpectabiles, ut vapores emittantur, tempus ferunt. Quibus verò ſuturæ prorſus deſiderantur (non quod fœtui, pueris, aut juvenibus non fuerint, ſed quod ætate ingruente coaluerint, earumque coalitus, nullum præſentiæ ſuæ ſignum oculis ſubjiciat, prout *Herodotus (l. 9. p. m. 237.)* quod quidem *Reald. Columb. (c. l. p. 33. add. p. 35.)* non credit, ut ut ipſe talem calvariam viderit, *(p. 31.)* ſed & *ipſe Ariſtot. (l. 1. Hiſt. Anim. c. 7. & l. 3. c. 7.)* ſuo tempore viri calvariam absque ſuturis repertam teſtatur. Id autem non miratur *Andr. Veſal. (l. 1. de Corp. Hum. Fabr. c. 6. p. 67.)* ob rationes, quas ibi legere licet. Vidi & ipſe cum *Dn. D. Godofr. Buxbaum,* Ileburgi interemtum, cui iſtæ ſuturæ in

Cranio inconſpicuæ erant. Tales perpetua calvitie deturpari concluſit (*c. l.*) *Highmor.* Nec quos in oſſibus frontis & ſyncipitis notavit *Clopton Havers* (*Oſteal. nov. Diſcurſ. 1. p. 61.*) pori, & quos in Calvaria plurimos conſpicuos, (& ego in præfato cive Ileburgenſi) offendi, theſi ob datas rationes velificabuntur, ut ut illos ille per ſpiracula eſſe conceperit, per quæ vapores nocivi intra cranium exſurgentes & collecti tranſpirent, quod è ſudoribus in fronte facilè & frequenter oriundis concludit: hic verò fumos evaporantes condenſatos in capillos degenerare longisſimos aſſeverat. Et ſi Cæſaries cerebro debet ſuum ortum, unde in reliquis partibus è Cerebro remotis larga crinium ſeges?

§. 44.

Vidi pilorum radices & nutrimentum, arvum ſ. agrum in quo fruticantur agedum luſtremus. Arvum voce *à Galeno* inductus (*l. 11. de U. P. c. 14.*) qui κορύφην à κρύπτω quaſi κρυφή, quod pars ea capitis (verticem intelligit,) crinibus tegatur, cum ſit velut arvum piloſum. Hic eſt cutis parenchyma, cujus naturam terream aſſeruit (*l. 5. de Gener. Animal. c. 3.*) *Philoſophus.* Eſt Parenchyma illud propria & immediata pilorum ſedes, decernit *Fr. Gliſſon.* (*c. l. c. 8. §. 13. p. 53.*) in qua radicentur, & è qua nutrimentum petant. Quare ut plantæ, quæ pinguiori ſolo inſeruntur liberalius fruticant; ita pili bullulantes è parenchymate uberiore frequentiores, majores & prolixiores efflorescunt. Ratio eſt, quia non tantum commodiorem & ampliorem locum habent, in quo radices agant, ſed & alimenta copioſiora ſuppeditantur. Ubi glandulæ *Hippocr.* (*l. de Glandul. p. m. 238.*) aut rectius & verius, licet hanc opinionem abſurdam proclamet *Isbr. de Diemerbroeck* (*l. c. c. 5. p. 488.*) ubi pili, ibi glandulæ, ut mecum concludit *Joh. Riolan.*) *l. 6. Anthropogr. c. 52.*) & *O. Borrich. ap. Th. Bartholin.* (*V. 1. Act. Hafn. obſ. 98. p. 191.*) De cute autem nihil probabilius dici, quam eam eſſe ſubſtantiam glanduloſam, hoc uno à reliquis diverſam, quod præter vaſa capillaria etiam pilorum radices per corpus ſuum habeat diſperſas, mecum opinatur *Nicol. Steno* (*Obſ. Anat. de Muſcul. & Glandul. Specim. p. 42.*) Et iſtæ glandulæ cum ſint minimæ, & non niſi oculo armato ſe exhibeant, miliarium (quod ſint magnitudine ſeminis milii,) nomen retulerunt, ut & acinorum. Materia aut pilorum nutrix humor glandularis *Roſino noſtro Lentilio.* (*M. C. D. 2. A. 2. obſ. 155.*) Miror igitur & demiror cur *Diemerbroeck Joh. Riolan.* refutaturus in pectore, tibiis, femoribus, manibus, mento glandulas reperiri neget, cum cute veſtita glanduloſa deprehendantur. De glandulis cuti ſubſtratis loquitur; ego cum Neotericis de Cutaneis. In capite verò comarum Arvum, *judice Galeno* (*l. 1. de U. P. p. 734.*) natura fecit. Eſt enim pars calidior, ſiccior, (ſic-

citas

citas illa cum grano ſalis accipienda, non quod ſicca excesſivè ſit, aut parum humida, ſed quod humido mucoſo, glutinoſo, unctuoſoquè gaudeat, non humido nimis aqueo, ut ad plantarum, ita & pilorum conſervationem parum faciente, robuſtior,) ſolidior, aſperior, & uberiori parenchymate donata, quam aliæ partes, *Gliſſon.* (*c. l.* §. *17.p.55.*) ratiocinatur. Ita ubi cutis firmior & robuſtior v. g. circa dorſum, è jubis & caudis equorum majores ac hiſpidiores pili effloreſcunt. (*ib.p.52.*) Pili iſti è poris cutaneis, & quidem majoribus emergere *Th. Williſio* (*p.2.Pharmaceut.Rat.ſ.3.c.5.p.462.*) obſervatum. In cute ad ſiccitatem prona luxuriant, durabiles tamen præ illis, qui in humidis in longum extenduntur, & feliciter fruticant. Plantæ quæ in terra dura atque arida proveniunt, quemadmodum generationem (radicationem rectius,) habent difficilem multamque poſtulant providentiam; ita interitum habent difficilem. Fortiter enim radicibus ſunt fixæ, continenturque undique & conſtringuntur. Ad eundem utique modum & *Æthiopum* capita parvos quidem, nulliusque ferè incrementi habent capillos, præ cutis ſiccitate, verum non facilè calveſcunt. *Hæc* (*c. l.*) *Galen.* Qui paulo poſt ſubjicit: in lapidem plantæ principium inſeri (ab opifice) omnino non poterat, quemadmodum certe inos pili radix. De plantis *alibi* (*de Plant. monſtroſ.*) commentatus, ad pilos recurro, & ad ſupra prolatam *è Rommelio* datam obſervationem (§. *19.*) in qua etiam pilos in oſſe cranii radices egiſſe oſtendit, benivolum lectorem remitto. Forſan & in poris Calvariæ à *Varolio* & *Cloptono Havers* notatis radicatio illa contingit.

§. 45.

Lynceus ille ap. Amſteladomenſes Proſector Fred. Ruyſch. (*Vid. Act. Erud. Lipſ. An. 96. p.270.*) pilos non ſemper è glandulis cutaneis emergere indigitat, dum in ſcroto vaginulas pilorum plurimas tam productiores glandulis planè deſtitutis ad oculum oſtendit. Tricis his nos ut extricemus, in memoriam revocamus herbarum in Macrocoſmo diſcrimen, quo in bulboſas, tuberoſas, & radicoſas, radicum ratione diſcriminantur. Forſan & hoc in Microcoſmo locum habebit. Bulboſæ è glandulis emergunt, ſuntque fere capiti inquilinæ; tuberoſæ videntur barbæ ineſſe. Quamvis namque glandulæ à primis annis in regione barbæ ſ. mento & labiis reperiantur, & aliqua lanugo etiam in his depehendatur, poſt multos tamen annos hirſutia mento implantatur, barbæque pili duritie & rigiditate præ capitis pilis ſetoſiores offendes. Capillis demum non ſemper, ſi calorem reſpicias cum barba convenit, ut ſæpius rubra barba & nigrum capillitium & v. v. contemplantibus riſum moveat

moveat: Fulcire poterit hunc *ϛοχασμὸν* *Dav. Græbneri (Med. vet. reſtit. c. 50. p. 363.)* obſervatio, quando bilorum radices geniculatas ſe vidiſſe teſtatur. Radices reliquas pilorum dicere, ſive extra ſive in corpore conveniet. Hæc mea quidem conjectura, quam curioſioribus examinandam offero.

§. 46.

Cutis igitur cum glandulis miliaribus & poris cum genuinus pilorum ſit ager, non miraberis ſi in cicatricibus nullus pilorum obſervetur proventus. Cutis enim, quæ talis erat, quæ periit, *(effato Galeni l. 3. M. M. c. 5.)* prorſus reſtitui non poteſt, ſed ſimile quippiam cuti; & quod ejus officium ſuppleat, poteſt; non tamen planè cutis. Nec quod in locum cutis ſuccedit cutis videtur, ſed caro quædam calloſa & ſui generis, quod & *Galeno (l. 14. M. M. c. 26.)* non diſplicuit. Rationes ſubjungit, quod denſior cicatrix cute viſu, tactuque cenſeatur, & quod pilos non edat, quod & jam *Ariſtoteli (ſ. 4. probl. 4.)* viſum. Sicut caro, ex concreto à natura, ſanguine fit, *judicat Franc. Peccet. (l. 2. Chirurg. c. 35. p. 268.)* ſic ex denſata & ſiccata ſuperficiali carne cicatrix fit & formatur. Ex eadem ratione etiam pili poſt variolas in capite & barba rariores, inque foſſulis relictis fruticare non valent. Pororum texturæ immutatæ id imputat *Joh. Nicol. Pechlin. (de Habit. & Color. Æthiop. c. 13. p. 146.* De pororum textura, *inquit,* ſolæ cicatrices documento ſunt, quantum ad pilorum efflorescentiam ſ. colorem conferat: Relicti poſt variolarum ferociam nævi non transmittunt pilos, quod textura illa vitiata ſit, & proportione pilorum arctius coacta. In Equis & aliis ubi rudior corii diſpoſitio pilorum vis vehementior, perrumpunt quidem per cicatrices pili, ſed ex nigris candeſcunt ſtrictura & ſiccitate meatuum, quæ callo propria ſic modificante colorem. Plura hic mihi præter pororum texturam immutatam penſitanda videntur. Pororum textura non eſt mutata ſed abolita, carne ſpuria compacta & calloſa ſuaque textura à fibroſa carne planè aliena, cuti corroſæ ſuccedente, neque pororum foraminula admittente. Cutis abeſt, ergo & pori, hisque ſociatæ glandulæ miliares. Contrarium evincit Aſinorum & Equorum pellis deperdita, aut uſtione altius læſa & ſanata pilos iterum protrudens, quod jam ſuo tempore *Ariſtoteles (ſ. 10. probl. 28.)* advertit. Id quod nec ego inficior. Corium brutis his ſolidius & craſſius, inde cuticula ſaltem & ejus ſuperficies atteritur & auffertur, ſalva pororum & glandularum conformatione, quod ſi verò affecta & contuſa carne ulcus ſuboriatur & cicatrice claudatur, ſi attendas cicatricem pilis vacuam deprehendes, quamvis à vicinis pilis tegatur, & depilis non videatur.

tur. Unde verò caloris pili in album mutatio? Strictura & ſiccitas meatuum cum mihi non ſufficiat hariolo opus erit.

§. 47.

Sed cur Equis & aſinis dum mordentur à lupis (lupatos vocant) in cicatricibus non oriuntur pili? quærit *Ludov. Septal. (in c. Probl. Ariſtot. p. 95.)* Pro hujus ſolutione obſervandum, quod annotavit *Plutarch.* (*l. 2. Sympoſ. Probl. 9.*) ubi quærens rationem, ob quam carnes animalium à lupis jugulatorum ſint ſuaviores, inquit, ideò eſſe, quia dentes & fauces illius animalis ardentiſſimæ ſunt. Ita carnes quas tangunt teneriores reddunt, & inde ſuaviores. Ex his colligi noſtri problematis ratio facilè poteſt, eo tempore, quo mordent lupi hæc animalia habere dentes accenſos quam maximè; & quemadmodum aduſta tergora brutorum nunquam emittunt pilos, ſic morſuræ factæ à lupis ob immenſum fervorem nunquam emittunt pilos. *Hæc Septalius.* Ego, quod faucibus & dentibus tribuit *Plutarchus*, potius ſalivæ & halitui corroſivo tribuerem, ſuperaddens morſus & vulnerum profunditatem & magnitudinem, ut particulas cutis & carnis rapax illud animal vi à dentibus eruat, & deglutiat.

§. 48.

Quid tandem de plicis è capitis vulnere natis, & *(M. C. D. 2. A. 2. obſ. 1. p. 2.)* annotatis. Nati hi fœminæ ex loco olim in bregmate vulnerato, quæ cum poſt febrem malignam cum reliquis capillis omnibus ſpontè decidiſſent, absque ullo dolore recreſcentibus capillis loco duorum renatus eſt unus ejusmodi villoſus cirrhus, isque ad trium ferè ulnarum longitudinem terram lambens. Obſcura & imperfecta mihi illa videtur narratio, cum non exprimat an magnas cicatrices poſt ſe reliquerint inflicta vulnera, & an è cicatricibus relictis iſti cirrhi, an è partibus vicinis ſanis & illæſis adhuc progerminarint. Poſterius ſuſpicor, nec vûlnera in ſorum protrudenda, ſed aliæ cauſæ nobis ignotæ, cum poſt multos à vulneribus inflictis & conſolidatis annos, cirrhorum γένεσις demum facta ſubeſſe poterunt. Nil conſulit vulnus, diſpoſitio ſanguinis ad plicam omnem facit paginam.

§. 49.

Ut nulla ferè Terræ particula ſecundum naturam glabra, & vegetabilia ubique germinare conſpicis. Ita & tota cutis hominis vegetabilibus microcoſmicis obſita, neque nudum hominem ſtrictè & propriè naſci aſſerere, & hominis præ brutis infelicitatem deflere, pilorum per totius corporis ambitum progerminatio permittit. Pilos ubi non deprehendis, lanuginem vide,

idque ſi nec dum cognoſces, Microſcopia in ſubſidium voca. Movit id *Joh. Argenterium*, ut ad operimentum ferè omnes, qui ſunt in corpore, pilos factos aſſeveret. (*Comm. 2. in art. Galen. parv. p. 452.*) Toto corpore ſenſibiliter hirſutos miramur Satyros, de quorum exiſtentia evolvendi *Plutarch. (in Sylla p. m. 143.) Anton Sabellic. (l. 3. Ennead. 6.) Albert. Magn. (l. 3. de Animal. c. 4. f. 31. b.) Simon. Majol. (Dier. Canicul. Colloqu. 2. p. 81.) Caſp. Schott. (l. 3. Phyſ. curioſ. c. 2. p. 396.)* Satyri cujusdam ſale conditi, per *Ægyptum, Phrygiam* & *Græciam* portati, ac pro ære oſtenſi mentionem fecit *Helmont. (tr. venat. ſcient. n. 35. p. 21. & tr. Demonſtrat. Thetis n. 88. p. 543.)* Indici iconem delineat *Nic. Tulp. (l. 3. obſ. med. c. 56. p. 283.)* ſed cum in ancipiti ſit, rationem his eſſe declarare non audet *Majolus*, *Tulpii* homo, qui ſylveſtris dicitur, ad ſimiarum progeniem referendus, huc non ſpectat. Ridiculus eſt, & nugas agit *R. Abraham (Comm. in Geneſ. ap. Edon. Neuhuſ. l. 2. ſacr. fat. c. 12. p. 221.)* tales imperfectas creaturas aſſerens, quod eos Sabbathi veſpera non abſolverit, qua de cauſa ſanctæ quietis fugientes lucem in intimos ſylvarum ſeceſſus montiumque latibula ſecedunt: unde ad infeſtandos homines circa veſperam revertantur.

§. 50.

Ratione præditos & loquentes toto corpore hirſutos facili negotio ut invenias obſervationum proſtant decuriæ. Eminet inter hos *Eſavus Iſaaci Patriarchæ filius* natu major; toto corpore à prima nativitate hirſutus, adeò ut pelles hædorum lactentium viloſitate referret, quem olim in illuſtri Leucorea inter Monſtra referre non erubuit *Martin. Pohl. (Diſp. de quæſt. An Eſau fuerit Monſtrum? ſub. præſ. M. Nicol. Paſchæ ann. 1669.* hab.) Caramannos populos præter capita toto corpore hirſutos *Pomp. Mela (l. 3. de ſit. orb. c. 8.* deſcripſit. *Alto bellus de Bondanis Hieron. Cardani ſocer.* toto corpore, *Cardano teſte (l. 3. de util. ex adverſ. capiend. p. m. 457.)* videbatur pilis horridus. Infantem ex utero extractum toto corpore hirſutum in Spiritu Therebinthinæ natantem *O. Borrichio* monſtravit *Tamponetta (Th. Bartholin. V. 1. Act. Haſn. obſ. 94. p. 183.)* Alius infantis mentionem propolavit *cit. Barthol. in (Cent. 3. Hiſt. Anat. 38. p. 79.)* Puellam Germanam villoſam & barbatam annos 4. cum dimidio natam Lutetiæ Pariſiorum vidit *Joh. Riolan. (obſ. anat. rar. p. 871.)* Aliam *Antwerpiæ Caſp. à Rejes (Camp. Elyſ. jucund. quæſt. qv. 45. n. 19. p. 544.) Georg. Hieron. Velſch. (obſ. Med. Epiſagm. 96. p. 63.) Petr. Schumacher. (ap. Th. Bartholin. Cent. 2. Epiſt. med. 83. p. 669.)* Conf. *Matth. Villan. (l. 5. Hiſtor. c. 52.) Marcell. Donat. (l. 2. Hiſt. med. mirab. c. 1. p. 81.) Th.*

Bar-

Bartholin. (*Cent. 1. hiſtor. anat. 42. p. 68.*) *Olig. Jacobæus* (*ap. Eund. v. 5. Acti Hafnienſ. obſ. 103. p. 274.*). Vidit puerum Hiſpanum ex India advectum, ali parentibus Indicis in Hiſpania natum putabunt, *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 114. ſ. 2. p. 427.*) & candidis pilis tetus tectus fuit, ideoque *Barbet* à Gallis dictus. Hoc nomine vocant villoſum canem Flandri *Walterhund.* Puerum villoſum, quod matri gravidæ imago Johannis Baptiſtæ veſtibus hirſutis induti inſperatò obvenerat, notavit *Petr. Porell.* (*Cent. 1. obſ. med. Phyſ. 58. p. 59.*) Hiſpanum deprehendit pilis refertisſimum in omni corporis parte, præter quam in facie, & manuum parte, & Veſtalem piloſam *Reald. Columb.* (*l. 3. de re Anatom. c. 2. p. 470.*) *In Typographo Martino den Schlaper* totum pectus & abdomen hiſpidum, imò & dorſum, præcipuè brachiorum ſuperiora, nec tamen iſti pili præſertim in dorſo ad inferiora vergebant, ut ſolenne aliàs ſed nitebantur omnes verſus ſuperiora in humeris, qua brachia exerebant, tam hirſuta omnia, ut penè urſi alicujus armos ſe videre exiſtimaret, in cruribus verò vix pilorum veſtigium animadvertit *O. Borrich. ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 3. Epiſt. 97. p. 428.*)

§. 51.

Non miraberis Satyros, ſi expendas quemque noſtrum, ſi nudus in locis abſconditis, lucis aut cryptis terræ degat & ad longum temporis ſpatium delitescat villoſitate Satyrum poſſe evadere. Extat Exemplum *de Joh. Leodienſi à Kenelmo Digby* (*tr. de Nat. corp. c. 27. n. 7. p. 315.*) communicatum. Hic cum puerulus eſſet infeſtatis bello Leodienſibus, cum parentibus & aliis latebras quæſiturus ſylvis ingenti Ardennæ ſaltui confinibus ſe commiſit. Latebant illic aliquandiu, nec per exploratores certiores facti eſſent, milites quoque adeò timebant, incenſo pago abiiſſe. Quo audito ad ſuas quisque domos rediere, hunc puerulum, cujus phantaſiam, cum eſſet natura admodum meticuloſus, terroris imagines tàm altè inſederant, ut primò celerius quam cœteri in pagum penetraverit, deinde putaverit quemlibet per dumeta apparentem eſſe militem, vocem omnem quam audivit militis cujuspiam vocem eſſe. Hinc factum eſt, ut ſe à parentibus anxiè eum perquirentibus, nomenque illius, quanto potuerunt, cum clamore ingeminantibus abſconderit: qui cum inaſſo labore unum alterumque diem quærendo inſumſiſſent, domum tandem rediere; ipſe annos plurimos in Sylvis tranſegit, radicibus, pomis Sylveſtribus glandibusque victitans. In hoc ſtatu permanebat, donec ingruente inſueti rigoris & aſperitatis hyeme, in qua plurimæ ſylvæ iſtius feræ cibi inoxia peribant, tandem illi audaciam dedit neceſſitas, ut relictis interioribus

Sylvæ penetralibus inclinante jam veſperam dia furtim ſe pecudum gregibus, dum pabularentur, adjungere, porcorum præcipuè, inter quos, quod miſerabilis vitæ ſuſtentationi utcunque ſufficeret, colligebat. Detectus tandem & viſus inſuetæ formæ animal videbatur (nudus penitus, niſi quod pilis ferè operiretur) rati ſe Satyrum vidiſſe, aut monſtrum aliquod, tentis laqueis incautus irretiebatur. Et tunc quidem licet loqui penitus dedidiciſſet, humanam in eo naturam ſtatim agnoſcebant. In nemoribus ad Lithuaniæ & Rusſiæ confinia ſitis à venantibus Sylvicolis captus fuit inter gregem urſorum juvenis ſylvaticus, decem circiter annos natus, aſpectu horridus & pilis hirſutus, qui neque rationis, neque loquelæ, imo neque vocis humanæ uſu gaudebat: pedibus & manibus inſtar quadrupedis incedebat: nihil cum homine commune habebat præter externam nudi corporis figuram. Cum autem vultu ſaltem hominem imitaretur lavacri fonte fuit initiatus, & à brutorum grege ſemotus, humanæ ſocietatis ipſum primò tædere videbatur; inquietus enim, anxius & ad fugam propenſus erat, quaſi in carcere ſeipſum detineri crediderit: Donec levatis contra murum manibus pedibus tandem ſtare, uti infantes vel catuli ſolent edoctus, & dapibus humanis paulatim aſuefactus, poſt longum tempus cicuratur, & verba quædam rauca & inhumana voce proferre incepit. Interrogatus autem de Sylveſtris vitæ curſu non magis recordatus erat, quam nos meminimus eorum, quæ acta ſunt, quando in cunis vagivimus. Recitat hæc *Bernhard. Connor.* (*Evang. Med. Artic. 15. p. 133. & p. 1. deſcr. Vet. & Nov. Polon. Epiſt. 6. p. 389.*) *Regis Poloniæ, Joh. Sobieſci t. t. Archiater* αὐτόπτης teſtis. Homines agreſtes, commentatur *Fr. Gliſſonius* (*c. l. c. 8. n. 7. p. 51.*) multi ferarum more degentes, quod frigori & inclementis aëris continuo exponantur, tractu temporis pilis inveſtiuntur. Ratio eſt, quia tranſpiratio impedita calorem internum auget, qui materiam aduſtam (vel aliam, generationi pilorum aptam undique ad cutem propellit. Cutis verò externo frigore denſata hanc materiam facilè retinet, quæ ſic retenta in pilos formatur, aut verius lanuginis radicibus in nutrimentum cedit, ut augeatur præter ſolitum in pilos. Addo & hoc naturam de operimentis corporis nudi pro tutela adverſus aëris incommoditas hic non levem inſumere operam.

§. 52.

Mentem ſubit *Nabuchodonoſoris* fatum & Metamorphoſis, qui Monarcha Orbis, qui Monarcha Mundi Melancholia correptus (*Vid. Franc. Valleſ. Sacr. Philoſ. c. 80. p. 462.*) *Valent. Henric. Vogler.* (*Comment. de Reb. Natur. & Med. in S. S. p. 204.*) & ex hominibus abjectus, fœnum uti bos comedit, & rore cœli corpus

ejus

ejus infectum eſt, donec pili ejus in ſimilitudinem Aquilarum creſcerent, & ungues ejus quaſi ungues avium. *(Daniel. 4. v. 20.)* Ita domeſtica animalia, præſertim quæ hyeme ſtragulis cooperiuntur, curtis pilis ornantur, quæ verò foris in agris ac ſylvis victum quæritant, longò ac denſo pellicio inveſtiuntur, iterum tradit, *Gliſſon.(c. l. n. 26. p. 54.)* De *Nabuchodonoſore* ſi regeras, quod ille vixerit in Babilonia, Provincia ut vocatur *Ariſtoteli (l. 3. Polit. c. 2.)* h.e. regione calida, Americanos & Africanos nudi incedentes piloſos non deprehendi. Reſpondet quidem *Vogler. (c. l. p. 205.)* Et in illis Regionibus ſunt anni vicisſitudines, & quo calidiores dies fuerint, eò frigidiores quoque plerumque ſolent eſſe noctes. Sed hoc omnem dubitationem non exhaurit. Cum ex decreto divino adeoque θεήλατος morbus contigerit, θεῖον illud hic potius allegandum.

§. 53.

Hic mihi inferendum videtur, *pergit philoſophari Gliſſon. (c. l.)* ſi homo ab infantia inclementiæ frigidi cœli objiceretur, piloſum eum evaſurum eſſe: cumque parentes generant filios ſibi ſimiles, illa diſpoſitio cutis parentum ad pilos protrudendos cuti prolis non minus communicaretur. Quo dato, cauſa cur homines nudi naſcantur? fuerit, quod eorum parentes veſtibus amicti perpetuum vixiſſent. Hinc enim forſan parentum cutis mollior, & ad pilos ſuperficiales proferendos inepta reddita fuerat. Quare conſimilis etiam mollities, laxitas & ineptitudo in cutem prolis derivatur, adeoque fœtus humanus nudus in orbem prodit. Memoriæ obverſatur *Felicis Plateri (l. 3. obſ. Med. p. 554.)* obſervatio *Gliſonii* effato claram fœnerans lucem: Erat Lutetiæ vir quidam ob raram piloſitatem totius corporis *Regi (Galliæ) Henrico II.* percharus, & in illius aula verſatus prolixis admodum pilis totum corpus, faciemque omninò, ſi exiguam regionem ſub oculis excipias, obſitam habens, ſuperciliis & crinibus in fronte adeò longis, ut eos ſurſum, ne viſum impedirent, premere cogeretur. Hic uxore ducta glabra, & aliis mulieribus ſimili liberos cum ea procreavit hirſutos quoq;, qui Duci Parmenſi in Flandriam miſſi fuerant, quos in Italiam unâ cum matre maſculum novem & foeminam ſeptem annorum transportandos hic Baſileæ vidi Anno 1583. & depingendos curavi. Erant facie hirſuta magis maſculus, minus paulò puella, cujus tota regio ſecundum ſpinæ dorſi longitudinem prolixis admodum pilis erat hiſpida. Spectat huc *Caramannorum gens,* cujus non ita pridem (§. 50.) mentio facta.

§. 54.

Facit & huc, quod *Gliſſon. (c. l.) annotat illi Johanni Leodienſi* pilis ſuperficialibus horrido corpore veſtibus induto eosdem magna ex parte excidiſſe.

Idem *Nabuchdonoſori* contigiſſe non vana ſuſpicione teneor. Ita & plantæ hirſutis foliis inviſæ loci varietate hirſutiem deponunt. Cichorium dulce(annotat *Fab. Columna Lynceus in annot. & add. in Nard. Anton. Rechii l. 5. Rer. Med. nov. Hiſpan. c. 47. p. 877.*) in montano natali loco & frigido hirſutum eſt admodum translatum & cultum, Neapoli autem hirſutiem depoſuit, ſic etiam in Sanguiſorba & aliis obſervatur, & maritima Braſſica oleracea. Hoc uno medio alias ſumſiſſe facies plurimas herbas, & inde, diſcrimen emerſiſſe inter herbas ſylveſtres & hortenſes firmiter perſuaſus ſum. Nimiam præterea in pueris inveſtibus capillorum culturam & curam ſubſequis annis calvitiem inducere *Sim. Pauli* (*p. 2. Quadrip. Boton. p. 71 ſq.*) monuit, haud ſecus, ut nimia cultura plantas, *teſte Theophraſto Ereſio*, (*l. 1. de Cauſ. Plant. c. 18. p. 44.*) effœminat & corrumpit.

§. 55.

Patiuntur interdum etiam quædam corporis partes pilorum defluvium: ut ſunt coxæ & tibiæ cum ſine interpoſitione longo tempore ſuis veſtimentis opertæ permanent, ut cuidam *ex Cardinalis Turonii* comitatu accidiſſe vidit *Guilh. Rondelet.* (*l. 1. Meth. Cur. Morb. c. 1. p. 5.*) qui cum pluribus diebus caligas non exuiſſet, tandem ubi voluit deponere, ſimul cum illis pilos illarum partium evulſit citra morbum. Hoc autem accidiſſe credidit *Rondelet.* propter fuliginoſæ ſubſtantiæ retentionem, unde putredinem quandam conceperat; Ego verò attritionem factam cum aliis cauſis mallem in medium produxiſſet.

§. 56.

Barba decet virile mentum. Citiberbes tamen etiam invenias. Ætate *Conſtantini Imp.* Anno 308, puer recens natus *Antiochiæ* barbatus, urbi ingentes imperii mutationes, & ſubſecuta bella domeſtica portendens. Vid. *Ulyſſ. Aldrovand.* (*Hiſt. Monſtr. p. 446.*) Apud *Daphnem* amœnum illud & ambitioſum *Antiochiæ* ſuburbanum *Conſtantii Imperatoris* temporibus infans monſtroſus ore gemino, dentibus cum binis & barba, quatuor oculis, breviſſimis duabus auriculis natus, memoratur *Conr. Lycoſtheni* (*de Prodig. & Oſtent. Chronic. p. 273.*) De alio puero barbato *Spindler.* (*Cent. obſ. Med. 97. p. 172.*) Adde *M. C.* (*D. 2. A. 4. Append. p. 81.*) Pueto ſexto menſe mentum barba inveſtiebat, pubesque tam denſa pilorum; eorumq; longiſſimorum ſegete videbatur, ut prodigio res proxima eſſet. Ex obſervatione *Gerberonii ap. Nicol. Blegny*, (*Zodiac. Gallic. A. 2. M. Octobr. obſ. 9. p. 209.*) Puerum tertio anno barbatum deſcripſit (*M. C. D. 2. A. 4. obſ. 163. p. 318.*) *Jac. Dobrozensky de Nigroponte.* Puer qui-

quidam non procul â monte in *Jura vulgò S. Claude*, ſexto ætatis menſe ſolus incedebat, vix annum integrum aſſecutus, quocunq; vellet, progrediebatur, nec faſcias, quibus infantes volvuntur, ferre poterat, anno ſeptimo virili erat habitu ac barbatulus. Vid. *Joh. Bapt. du Hamel* (*l. 4. Reg. Scient. Acad. Hiſt. ſ. 6. c. 6. n. 10. p. 377.*) De puello vix ſexenni bene barbato *Alex. de Inſula* (*Breviar. obſ. edit à Paulino & M. C. D. 2. A. 4. Append. inſert. obſ. 32. p. 203.*)

§. 57.

Ratione ſexus, *ait Caſp. Hoffmann.* (*l. de Part. Simil. Corp. Hum. c. 19. p. 121.*) differentia ferè ſolet eſſe, quod mulieres non barbeſcunt. Cujus rei cauſam invenire non poſſum, quam providentiam Creatoris, quicquid dicant Alii. Quod autem quædam barbeſcant, monſtro ſimile. Eſt *mons Climax Æthiopiæ* ſecus rubrum mare, quo fœminæ prolixis barbis degunt. (*Henr. Kornman. de Mirac. Viv. p. 94.*) Georgianorum fœminæ barbatæ. (*Lambert. Danæus, de Hæreſ. c. 97. p. 593.*) *Phaëtuſæ Pythei* & *Namyſiæ Gorgippi Conjugis* barbatarum hiſtoriam recenſuit *Hippocrat.* (*6. Epidem ſ. 8. n. 55. & 56. p. 297.*) In quem locum vide Commentatores v. g. *Galen.* (*p. m. 297.*) *Fr. Valleſ.* (*col. 734. Anut. Fœſium p. 301.*) Conf. *Avicenn.* (*l. 3. Fen. 21. tr. 3. c. 26. f. m. 393.*) Viduæ Græcæ *Alex. Benedict.* (*l. 26. de Cur. Morb. c. 4. p. m. 1002.*) Veſtalis *Reald. Columb.* (*l. 15. de re Anat. c. 2. p. 422.*) *Barbaræ Urſinæ* Auguſtanæ *Georg. Phil. Harsdörffer.* (*Lehrgeſchicht hiſt. 68.*) Puellam trium annorum formoſam & pulchram cum barba magna, cui totum corpus nimis hirſutum erat, tuitus eſt *Zacut. Luſitan.* (*l. 3. Prax. Med. admir. obſ. 95. p. 118.*) Plura Exempla deſiderantes evolvant *Tob. Magir.* (*Polymnenon. f. 348.*) *Joh. B. Portam.* (*l. 2. Phyſiognom. c. 24. p. 261.*) *Zacut. Luſitan.* (*l. 3. Hiſt. Med. Princip. Prax. qu. 16. p. 467.*) *Caſp. Schott.* (*l. 3. Phyſ. Curioſ. c. 32. p. 482. ſq.*) *Joh. Riolan.* (*obſ. Anat. rar. Anthropol. annex. p. 871.*) *Joh. Rhod.* (*O. 3. obſ. 45. p. 133.*) *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. Anat. 42. p. 68.*) *O. Borrich.* (*ap. Eund. Cent. 4. Epiſt. 42. p. 514.*) *D. Sam. Ledel.* (*M. C. Dec. 2. A. 5. obſ. 48. p. 91.*) *Carol. Rayger.* (*in Spindler. obſ. Med. 97. p. 173.*)

§. 58.

Sunt qui tradunt utriusque ſexus participationem habere Numina *teſtatur Servius* (*in l. Virgil. 12. Æneid. p. m. 296.*) nam ut ait *ap. Calvum Acterian.* legendum

Pollentemque DEUM Venerem

Ita *& Virgil.*

Nec dextræ errati DEUS abfuit,

quum aut *Juno* fuerit, aut *Alecto.* Eſt autem, *pergit,* in Cypro barbatæ Ve-

neris

neris ſimulacrum, veſte muliebri cum ſceptro ac ſtatura viri, ut putant eandem marem & fœminam eſſe *referente Macrobio* (*l.3. Saturnal. c. 8.p.333.*) Venerem igitur almum adorans, ſive fœmina ſ. mas eſt, ita ut alma noctiluca eſt. *Philochorus* quoq;, *addit(c. l. p. 334.) Macrob.* in *Atthide* eandem affirmat eſſe *Lunam*, & ei ſacrificium facere viros cum veſte muliebri, mulieres cum virili, quod eadem & mas æſtimatur & fœmina. An κακοζηλία aſtuti Dæmonis hic ſubſit, dum DEUM noſtrum, qui ſe modo ſub patris modo ſub matris Schemate & nomine, amorisque conſtantiam nobis pollicetur ſacris DEI viris expendendum relinquo. Quod *Ariſtophani* ἀφρόδιτος vocatur, & hoc ad Græcorum imitationem, qui ὁ θεὸς καὶ ἡ θεὸς dicunt, ſidut ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἄνθρωπος. *Minervæ* bis grandem barbam natam *ſupra* (§. 23.) proditum.

§. 59.

In aliis partibus glabris etiam pilorum germina oriuntur. De Capillis in fronte modo (§. 53.) Exemplum recenſitum, aliud communicat iterum *Fel. Plater. (l.3. obſ. med. p. 555.)* Add. *Excell. noſtrum Roſin. Lentil. p. 1. Miſcell. Med. Pract. p. 198.*) Quamvis vitium ſit in palpebris χάλασις, quia inverſis Ciliis pili intro vergunt, & oculos pungunt, de quo affectu *Aëtius* (*tetrabibl. 2. ſerm. 3. p. m. 66.*) id tamen huc non ſpectat, cum pili non ſint in oculis. Vidit tamen in Eruca fructus Arboris Suſack oculos piloſos *Maria Sybill. Meriana* (*Metam. Inſect. Surinam. fig. & p. 3.*) *Homero* dicuntur *ex Heliodoro* (*l.3. Hiſt. Æthiop.*) *ap. Paul. Zacch.* (*l. 1. quæſt. Med. Legal. 6. n. 8. p. 17.*) poſtridiè ab ortu pili in inguinibus nati, ex quo caſu cognominatus ſit *Homerus*, cum anteâ *Meleſius* vocaretur, quod ad *Melitam Smyrnæ fluvium* natus. Pilos albos in adoleſcentis pene ſterilitatis indices obſervavit *Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. Phyſ. med. 11. p. 19.*) & mentulam in puero ab ortu hirſutam (*c. l. obſ. 58. p. 59.*)

§. 60.

Quod quod in partibus internis, viſceribus & Apoſtematibus pili naſcantur aliquando. De plica ſubcutanea infra (§.   ) in portione muſculi glutini bovis folliculum profundè carni immerſum invenit miles, in quo crines rubri variè impliciti latebant, quod recitat *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. hiſt. anat. 100. p. 166.*) Trictriaſi ſeu malo pilari mammarum varia compilavit (*l. 2. obſ. med. p. 305.*) *Joh. Schenck. E partu naſci Plin.* (*l. 26. c. 10.*) quorum etiam meminit & remedium appoſuit (*l. 32. c. 10.*) Poterit & de his evolvi *Marcell. Malpighius* (*T. 2. op. tr. de Ren. Struct. c. 6. p. 289.*) in Steatomate mulieris *Stephan. Blancard.* (*Anat. Practic. Cent. 2. obſ. 26. p. 239.*) In Apoſtematibus & glandulis aſciticiis exulceratis non ſemel inventos, quos à Magia inductos vulgus firmi-

ter credit, recordor. Pilos in abſceſſibus, in partibus corporis noſtri internis, externis omnibus juxta teſtimonia veterum ſcriptorum conſtat, non enim referam ullos homines, qui noti ſunt, & aluntur *ap. Sereniſſimum Ducem Parmenſem*, prodit *Marc. Anton. Ulmus.* (*ſ.3. Phyſiol. Barb. hum. p. 257.*) & *addit*: Ad hæc pilos Magia naturalis beneficio generari, non generari, eorundem generationem accelerari & retardari uno ſubſidio Magico-Phyſico, quod evocat ſuis ex principiis barbam quoque in fœminis noſtris, ut enim generis noſtri aliquæ fœminæ obtineant barbam omnibus numeris æquipollentem barbæ virili, eandem prorſus juxta omnes differentias accidentales; atque id ſeſe interno unum ſolo principio, attamen barbam poſſunt habere mulieres ex auxiliaribus atque externis præſidiis. *Hæc Ulmus.*

§. 61.

Pilos in lingua natos, qui evulſi renaſcebantur, recenſuit *Amat. Luſitan.* (*Cent. 6. Cur. 65. p. 263.*) & ex *Eo Marcell. Donat.* (*l. 6. hiſt. med. mirab. c. 2. p. 615.*) Muſculum piſcem pilos in ore intus habere vice dentium, quibus omninò caret, ſuillis ſimiles, *Ariſtotel.* (*l. 3. hiſt. anim. c. 12.*) *autor. eſt.* De pilis in aurium & narium anfractibus genitis nemo ambigit. Pilos in ventriculo generari non impoſſibile videbatur *Dan. Sennerto.* (*l. 3. Med. Pract. p. 1. ſ. 1. c. 15. p. 61.*) Interim vomitus piloſus in Epilepſia ſuſpicionem faſcini movit (*M. C. D. 2. A. 9. obſ. 178. p. 344.*) *Roſino noſtro Lentilio.*

§. 62.

Cor hirſutum in quibusdam poſt fata apertis apparuiſſe ex antiquis *Plin.* (*l. 11. c. 37.*) *Plutarch.* (*Pararell. n. 7. f. 174. a.*) *Valer. Maxim.* (*l. 1. Memorab. c. 8.*) E Medicis *Amat. Luſit.* (*c. l.*) *Anton. Beniven.* (*de abd. morb. cauſ. c. 83. p. 227.*) *Joh. Schenck.* (*l. 2. obſ. med. p. 269.*) In nobili Polono ſe Patavii anno 1650. tale deprehendiſſe *Joh. Scultet.* (Trichiaſ. admir. p. 80.) fidem fecit. E Philologis & quidem *Suida* & *Philoſtrato Cœl. Rhodigin.* (*l. 4. lect. antiqu. c. 16. col. 203.*) *Anton. Muret.* (*l. 10. var. lect. c. 10. p. 321.*) *Nonnus* (*l. 26. Dionyſ. v. 91.*) Sabæis hirſuta pectora

Τοῖσιν ἐνὶ κραδίῃ λάσιαι τρίχες

tribuit, animi confidentiæ inſigne. Riſu has hiſtorias excepit & tanquam leſchas rejecit *Baſſian. Landus* (*l. 2. Anat. corp. hum. c. 4. p. 158.*) & *cum Euſtatio Homeri interprete ap. Homer.* (*Iliad. π. v. 554.*) κῆρ λάσιον non hiſpidum & pilis denſum, ſed prudens interpretatur. Add. *Læl. Biſciol.* (*Tr. Horar. ſub. ſeciv. l. 10. c. 11. col. 761.*) Rideat, per me licet, videat interim, ne & ipſe derideatur *ab aliis* tam diu, donec in cadavere cor prudens demonſtraverit. De-

mus id *Lando* ap. Græcos, λάσιον κῆρ, prudens cor deſignari, prout etiam *ap. Homer. (c. l.)* id *interpretes* vertunt, nunquam tamen obtinebit, id ſemper contingere, ὄϊς λάσιος μέγας *ap. Eundem (Iliad. 10. v. 127.)* ovis prudens magna interpretandum eſſe, ſed ovis lanigera magna, quovis pignore decernam. Leonem etiam λάσιον καὶ φοβερώτερον appellavit (Epiſt. 25.) *Philoſtratus.* Quid ad Latinorum teſtimonia reſpondebit v. g. *Plinii*, *Valerii Maximi*, comprimis verò *Anton. Benivenii*, *Mureti* & *Sculteti*, qui Corda hirſuta propriis uſurparunt oculis? Ex hirto pectore ſ. Thorace multis pilis obſito audacem animum colligunt noſtri, inde tritum: *Er hat Haare auf den Herzen, er iſt des. T.* ubi diſtinctio mihi adhibenda videtur. Duri nigri & rubri pili audaciam; albi, flavi, brunni & molles in Venerem propenſiorem innuere, mihi non ſemel compertum. Λάσιον κῆρ iterum *ap. Homer. (Iliad. β. v. 852.)* quod quidam prudens Cor, denſum verò Cor, expoſuit *Oberti Giphanii* editio, cum *Ariſtomenis Meſſenii* Corde piloſo compoſuit, & audaciæ ſignum expoſuit *Joh. Gerop. Becan. (l. 9. Orig. Antwerp. ſ. in Venet. & Hyperbor. p. 956.)* qui videatur. De fatuo ſcripſit *Plato (Alcib. 1. f. m. 14. b.)* ex quo recitat *Caſp. Bauhin. (l. 2. Theatr. Anat. c. 21. p. 223.)* ἀνδραποδώδεις ἔχων ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας, ob ruſticam imperitiam, ut rectè interpretatur *Marſil. Ficin.* Pilos *in illuſtris Matronæ Catharinæ Dani l' Owicowæ* ſanguine teſtimonio *Joh. Sculteti (c. l. p. 52.)* offendit *exercitatiſſimus Cracovienſis Mathematicus & Medicus Slovacius*, qui idem in Plica defunctis animadverti *(p. 53.)* notavit.

§. 63.

Subtiliſſimus & Curioſiſſimus Medicus ac Mathematicus Ambroſ. Rhodius Nobiliſſimo noſtro D. Chriſtian. Fr. Paulini (V. Ejusd. obſ. Med. Phyſ. in. App. M. C. D. 2. A. 5. obſ. 82. p. 53. & Cent. 1. obſ. med. phyſ. 24. p. 35.) faſſus eſt, ſe *in Laplandia* vidiſſe puellam lepidam & venuſtam cujus vulva intus hirſuta: In viduæ Bernenſis utero pilos genitos animadvertit iterum *(c. l. p. 85.* *Joh. Scultet.* Gemellum conſignavit *Steph. Blancard. (Anat. Pract. Cent. 2. obſ. 26. p. 348.)* De quadam in cujus medio utero crines (ac veluti lana flaveſcens & adipoſa materia involuta) reperta fuerunt. Ita *Caſp. Bauhin. (l. 1. Theatr. Anat. c. 35. p. 114.)* Pilos conſpexit numeroſos in dextro muliebri teſticulo, ovi anſerini magnitudine prominente concreſcentes, ut *Laudatus Blancard.* etiam in mulieris Hydropicæ ovario ſ. teſticulo dextro ad anſerini ovi magnitudinem adaucto, pilos confusè in globum actos, & materiæ cuidam purulentæ & oleaginoſæ commixtos. *(c. l. obſ. 27. p. 240.)*

§. 64.

§. 64.

De pilis in Renibus & teſticulo *Joh. Rhod. (Cent. 3. obſ. 44. p. 14.)* De capillis flavis per urinam ejectis, *Hieron. Cardan. (Comm. in. ſ. 4. Aph. Hippocr. 76.)* & *Guilh. Fabr. Hildan. (apud Gregor. Horſt. ſ. 5. Epiſtol. Med. p. m. 397.)* flavos, rufos, longitudine medii digiti comitiſſa quædam Ungariæ *teſtimonio Dav. Spilenbergeri (M. C. D. 1. A. 9. & 10. obſ. 12. p. 50.)* Quid ſint in urina σαρκία ἢ ὥσπερ τρίχες *ap. Hippocr. (ſ. 4. aph. 76.)* Vid *Galen. Anton. Muſ. Braſſavolam., Hier. Cardan. Joh. Heurn. Joh. Viſcer. Theophr. Paracelſ. (Comment. in h. l.) Joh. Fernel. (l. 3. Patholig. c. 16. p. 232.) Henric. Martin. (Anat. Urin. Spagyr. c. 10. p. 216.)* cum *Aliis*. Hoc ſaltem addo, quod *Th. Bartholin. (Cent. 4. Epiſt. 87. p. 501.)* cenſeat portionem ἢ, delendam, quin & ipſe *Hippocr. (l. de Nat. puer.)* ſine disjunctione σαρκία μικρὰ τριχώδεα junxit. Cum olim *in Aphoriſmos Hipp.* privato ſtudio in gratiam commilitonum prælectiones in Illuſtri ad Pliſſam inſtituerem, filamenta iſta putredinem animatam interpretabar, vermiculis in aceto conformem. Setarum ideò capillamenta in veſica inveniri *Plin. (l. 10. c. 37.)* edixit. Narratum fuit Biterris *Laur. Jouberto (l. de urin. c. 20. p. m. 22.)* Ruſticum quendam craſſiora ejusmodi filamenta circiter 25. intra paucos dies minxiſſe, quorum nonnulla palmi longitudinem æquabant, ac vermes à Spectatoribus judicabantur. Plura de Trichiaſi Renum *Zacut. Luſitan. (l. 2. de Med. Princ. hiſtor. 134. 135. p. 418.) Gregor. Horſt. (c. l. p. 391.) Joh. Scultet. (c. l. p. 54.) Marcell. Malpigh. (T. 2. op. de Ren. ſtruct. c. 6. p. 288.)* Pilos cum excrementis per alvum egeſſit, *teſte Cardano (c. l.)* nobilis Hiſpanus, quod & puero contigiſſe ex obſervatione *Joh. Echtii Reiner. Solenander (ſ. 5. Conſil. Med. 15. obſ. 3. p. 488.)* recitat.

§. 65.

Et hæc de hiſtoriis mirabilibus & ſingularibus pilos in internis partibus viſos & repertos concernentes. Quis verò cauſas generationis & ortus horum è curioſis eruet, dictabitque. Veros non fuiſſe crines, multi autumant. Pilorum horum, (de uterinis loquitur *Stephan. Blancard. c. l. p. 239.*) generatio, quibusdam admodum obſcura videbitur, præſertim illis, qui omnia occulta ad occultas qualitates (faſcinationes) dirigunt. Certè res quamvis explicatu ardua, hoc tamen dicam, pilos hos nihil aliud fuiſſe, quam vaſcula minima obſtructa, quæ variè ſibi invicem torta, atque à functione deſiſtentia pilorum ſpeciem præbuerunt. Novimus venam & arterias umbilicales concreſcere & ligamenti phaſin acquirere; ita hæc minuſcula vaſcula non ligamentorum, ſed ob tenuitatem pilorum genus referre. Pili enim revera non ſunt; ſed vaſcula

 alicu-

alicujus glandulæ contorta. Ego verò quid inter capillitium, & prædictos pilos, cum unicuique diſcernere in propatulo ſit, miror *Blancardum* oculatiorem non fuiſſe. Pilare malum in mammis non pilos eſſe, non absque cauſa ſontica multos dubitatio mecum ſubit *Andr. Veſalio*, (*l.5. de Corp. Hum. Fabr. c. 18. p. 488.*) In mammis, rénibus, urinariisque meatibus quid pili ſimile gigni poſſe non omni ex parte abſonum videtur, & *Alex. Benedict.* (*l.3. Hiſt. de Part. Corp. Hum. c. 4. p. 1214.*) id pro impoſſibili non habet cum *ex Galeni* mente in abſceſſibus ob varias humorum qualitates materiam in calculum, arenam, ligna, carbones, amurcam, fecem, ſetas porcinas, in aliasque iſtiusmodi formas converti conſtet. Rectius ſentiunt, qui materiam tenacem piliformem aut *cum Dan. Sennerto* (*l. 4. Med. Pract. p. 3. ſ. 1. c. 10. p. 526.*) vermiculos dorſulibus conformes aſſerunt. Fecerat id & *Guilh. Rondelet. Hier. Cardani* (*l. 8. de Var. Rer. c. 44. p. 572.*) *teſtimonio*. Lactis fibras mulieres credulas pro pilis agnoviſſe *Rod. à Caſtro* (*l. 4. de Morb. Mul. c. 26. p. 514.*) conjectura eſt.

§. 66.

Qui veros pilos in partibus internis agnoſcunt & aſſerunt, ad cauſam generalem, matris gravidæ imaginationem confugiunt. Ita puellæ vulvam intus hirſutam à phantaſia matris deduxit *noſter Amicus & Collega D. D. Chriſt. Fr. Paulini* (*c. l.*) quæ fortè crebrius contrectarat membrum mariti, pilis valdè luxurians, & dormiens digitum intruſerat in ſua genitalia. Aſſumta *Alii* huc referunt. Ita ex cibis craſſioribus & mucoſioribus v. g. orobo & faba quin & caſeo (quem maximè huc facere probat. *Zacut. Luſ.* (*l. 2. Med. Princ. Hiſt. 134. p. 418.*) Urinæ pilos, ſ. Capillitium profitetur *Galen.* (*Com. in 4. Aphor. Hippocr. 76.*) gigni ex craſſa lentaque materia, quam calor fecit, exſiccarique; quemadmodum in quibusdam locis Arabiæ ferunt in tib iis naſci δρακόντια (ſic enim vocant) nervoſas partes, lumbricis & colore & craſſitudine ſimilia, *Rabbi Moyſes* (*ſ. 23. Aphor. 7. p. 475.*) prodidit.

§. 67.

Sed cum inimici ſint pili, ad alia propero. Ab *Ariſtotele* (*l. 7. Hiſt. Animal. c. 11.*) relatum accepimus: ubera fungoſa ita ſunt, ut ſi in poculo pilum fortè hauſerit mulier, dolor moveatur in mammis, quod malum pilare appellant; nec ſedatur, donec pilus vel preſſus exeat ſponte, vel cum lacte exſugatur. Accedit *Philoſophus Alſaravius* (*Tr. 14. Pract. c. 2.*) ſeque teſtem ſiſtit pilum è mammis fuiſſe excretum. Adde huic *Petri Foreſti Romæ Præceptorem Gisbertum Horſtium* (*ap. Foreſt. l. 17. obſ. Med. 21. p. 126.*) Riſum tamen movit plurimis cum Philoſophis, tum Medicis, bonum Philoſophum Ariſtotelem ab anu

qua-

quapiam perſuaſum *Andr. Veſal.* (*c. l.*) pronunciabat. Aures dabit (*l. 2. obſ. Med. p. 305.*) *Joh. Schenck.* Neque difficilè fuit, *cenſuit* (*c. l.*) *Rod. à Caſtro Ariſtotelem* ab aliqua muliercularum, quæ id perperam retulit, circumventum eſſe, ſubindeque viros doctos rei ſpecie, & viri autoritate ludificatos in eandem credulitatem incidiſſe. Interim pilos deglutitos, cum à fermento ventriculi non ſubigantur, etiam in canibus, qui oſſa durisſima in ſuccum & ſanguinem vertunt, crines tamen absque mutatione cum excrementis ejiciunt, ad mammas cum Chylo ferri impoſſibile non videbitur illi, qui legerit, quæ *alibi* (*M. C. Dec. 2. A. 10. obſ. 185. p. 369.*) in hanc rem diſſerui. Ad. & *J. B. Helmont.* (*Tr. de Inject. Mater. n. 7. p. 476.*)

§. 68.

In brutorum ventriculis & inteſtinis pilorum globulos aliquando reperias, quod contingit dum pilos cutis lambunt lambendoque conglomerant & deglutiunt. De bovillo lege ſis apud *Steph. Blancard.* (*Cent. 1. obſ. 27. p. 49.*) De alio, & vitulinis *Joh. Wier.* (*l. 3. de Præſtig. Dæm. c. 15. p. 431.*) Evolv. pariter *Ool. Curioſ. General.* (*Diſſ. 2. §. 7. p. 60. & infra l. 3. Tit. 3. §. 90. & ſq.*) *Georg. de Sepibus* (*Muſ. Colleg. Roman. S. J. p. 2. c. 6. p. 35.*) Talem globum etiam in hominis ventriculo repertum *Steph. Blancard.* (*c. l.*) luſtravit.

§. 69.

Si glandulæ pilorum locus natalis, quomodo in cordis ſuperficie, lingua, veſica & aliis partibus internis radices agent? Duplicem hic comminiſcitur capillitii productionem *Gregor. Horſt.* (*c. l. p. 387.*) æquivocam & univocam; hac ſecundum naturam; illa præter naturam emergunt; hac intentione prima; illa ſecundaria, ob neceſſitatem materiæ convenientis, qua data etiam in abſceſſibus & læſis partibus noſtris otioſa non eſt, quod generatione puris & aliorum contentorum p. n. cum mille artifex ſit calor, noſter evincere conatur. Sed hæc fundamenta curioſa deprehendes, ſi ſecundum *ſupra* (*§. 38.*) & *alibi* (*Oolog. Curioſ. Gen. Diſſ. 2. n. 76. p. 110.*) dicta, ut omnia, imprimis etiam vegetabilia, ita & pilos è ſuo ſemine & radice progerminare æqua judicii lance trutines, eaque à primo ortu, inque ſemine inviſibiliter primum, tum viſibiliter in utero perfectis partibus interioribus cum cute emergunt, & non ex cute, quod quidem *Philoſopho* (*l. 2. de Generat. Animal. c. 4.*) placuit. Spectant huc, quæ de plumarum ortu ex *Gu. Harveo* (*de Generat. Animal. Exerc. 56. p. m. 236.*) *ſupra* (§. 38.) retuli. Sicubi igitur in partibus internis fœtus radices pilorum præter ſolitum etiam in utero imprimantur, pili ſuccreſcent, quamvis in iisdem locis nullæ ſuppetant hujusmodi glandulæ, quales in cute. Sub cute

namque pone aurem plicam productam *D. Mart. Gerbez.* (*M. C. D. 2. A. 8. obſ. 71. p. 183.*) notavit, & recordor aliquando *ad Illuſtrem Generoſiſſimum Dn. Wolffgang. Dieteric. ab Erdmansdorff Regium & Electoralem ſupremum Aulæ Venatorem*, ſ. ut vocant *Magiſtrum, Patronum meum gratioſiſſimum, quem in debitæ venerationis cauſa nomino*, particulam corii in caprea circa aſperam arteriam crinibus hiſpidi intra cutem & carnem inventam, crinibus carnem verſus ſpectantibus inventam & delatam, quod phænomenon à circumſtante Venatorum turba parum æſtimabatur. Et hujusmodi cauſam agnoſcunt omnes abſceſſus pili condi; comprimis ſi in locis piloſis in capite, pone aures, in collo, ſub axillis & in inguine oriantur, è quibus ſæpius lapides, cortices, ut videbantur ovorum & pilos extractos mihi conſpicere licuit. Et ſi in ſanguinis oceano pili natare comperti (*Vid.* §. *64.*) facilè in partes interiores transvehi poterunt. *Greg. Horſt.* (*c. l.*) ſub cute pilos formari admodum apertè ſatis aprugnam carnem teſtari aſſerit, qui ſæpius ex ſubſtantia carnis, quaſi ſetas provenientes, & cutim poſtea tranſeuntes exhibet. In cordis peripheria capillitium, ut oculis abſconditum; ita & rationi, niſi ex datis aliqua lux affulgeat, poterit autem in & ſub adipe ejus glandularum latitare congeries, in quibus bulbulis ſit locus, aut *ſupra* (§ *41.*) prolatæ conjecturæ ſubſcribas pinguedinem & adipem eſſe genuinum pilorum nutrimentum, aut pilorum diſtinctionem datam admittas, difficultatis nubes diſcutietur oppido.

§. 70.

De uteri, ſ. vulvæ crinibus minor eſt difficultas, cum in ejusdem collo glanduloſæ cutis partes extent, & in eadem æquè, ut in naribus & auribus radicare queant. De crinibus vero in abſceſſibus res non ita clara, niſi eos abſorptos aliquando in certo corporis loco, comprimis in & circa glandulas, quo excrementa ſanguinis ſeroſiora deponuntur, eosdem colligi ſtatuas & exulcerationes ciere. Hoc ſi Trichophago illo, de quo *ap. Steph. Blancard.* (*Cent. 6. obſ. 72. p. 301.*) *J. von Düren*, ſi contigiſſet, nemo tanquam ſingulare quid reputaſſet. Memini me (*ap. Cornel. Stalpart. van der Wiel, Cent. 1. obſ. 93. p. 383.*) legiſſe, tales abſceſſus pilicondos in locis glanduloſis, prout (*§. præced.*) dictum à glandulis provenire. Credat qui volet. Plurimi, iisque *è Simpliciſſimi Schola*, abſceſſus illos à Magis, pilorum intruſione facta, concitari credunt, è quorum numero & fuit ille Medicus, qui crines iſtos *Ein Hexen Geſchoß* vocabat. Vid. *M. C.* (*D. 2. A. 8. obſ. 71. p. 183.*) aut à Diabolo ſuppoſitos.

§. 71.

Vides plantas luxuriare ſoli bonitate, ſeminis electi abundantia & aëris con-

congruitate, ut plantæ in frutices, frutices in arbores elongentur & excreſcant. Et hoc in pilis & capillis nullo negotio deprehenditur. In toto corpore Satyrorum & Faunorum chorus modo in ſcenam productus, uberrimam pilorum meſſem & elongationem oculis offert. *Cteſias ap. Photium (in Monobiblo p. 145.) Indos in Inſula Formoſa* comam alere longisſimam, ad ipſa usque genua demiſſam, atque etiam infra cum barba longiore, quam apud ullos hominum retulit. Quæ quidem ubi illis promiſſior eſſe cœperit, nulla deinceps veſte uti, ſed capillos multò infra genua à tergo demiſſos, barbamque præter pectus ad pedes usque defluentem per totum corpus in orbem conſtipare & cingeré, atque ita pilos ipſis ſuos veſtimenti loco eſſe. *Hæc Cteſias*, ſed qui *Ariſtoteli* ὐκ ἀξιόπιστος *(l. 8. Hiſt. Animal. c. 28)* & mendacii convincitur ab Eodem (*l. 2. de Gener. Animal. c. 2.*). Ad alia igitur me confero. In viri corpore unam & ſesqui ſpithamam longos crines obſervavit *Steph. Blancard.* (*Cent. 5. obſ. 99. p. 215.*) *Sacchius Ciſalpinus* ab inimico captus & in loco ſubterraneo 19. annos ſervatus, pauxillo pane & aqua nutritus, nunquam veſtem aut exuens aut mutans, poſt mortem inimici inventus apparuit lacera prorſus veſte, barba usque ad genua, capillis ultra humeros protenſis, ſylveſtris hirſutique hominis figuram præ ſe tulit. Vid *Sim. Majol. (Dier. Canic. Colloqu. 4. p. 151.)* Sed hæc pilorum ſuccretio non tam nutrimenti copiæ, quam ſqualori aërique viſcido & mucido aſcribenda. In Superciliis providè conſtituendis ſummi opificis miratur & prædicat ſapientiam *Galen. (l. 11. de U. P. c. 14.)* quod non excreſcant, & ſemper æqualem ſervent magnitudinem. Supercilia velut imbricamentum quoddam humoribus, qui capite emanent, oculis parata compluribus ſeneſcentibus adeò creſcere, ut tondenda ſint, obſervavit *(l. 2. de Part. Animal. c. 15.) Ariſtoteles.* Superciliis etiam quidam Gallus erat adeò prolixis & luxuriantibus ut viſum impedirent, niſi ea premeret, quod ex relatione *ſupra* (§. 53.) præſtita pateſcit.

§. 72.

Ut barbatorum exempla modo (§. 57.) ſuppeditavi. Ita eximiè barbatorum innumerus reſtaret numerus, ſi ea quidem colligere porrò animi ferret lubentia. Cynicis ſumma cura fuit barbam alere, idque Antiſthenem primum feciſſe *Suidas* (*Hiſt. col. m. 469.*) *autor eſt.* Dimiſſam comam perſonato Philoſopho non indecentem, Cynico penè neceſſariam varii obſervarunt, quos *Martin. Rader. (in l. 4. Epigr. Martial. 53. p. 33.)* citat. Conjunxit eos canes morſurus *Martialis* (*l. 4. Epigr. 53.*)

Cum

Cum baculo peraque ſenem: cui cana putrisque
Stat coma, & in pectus ſordida barba cadit.

Socratem & *Platonem* philoſophicæ multitudinis, & denſitatis barbas aluiſſe conſtat. Inde *Prudent.* (*Apotheoſ. v. 197.*)

Conſule barbati deliramenta Platonis
Conſule & hircoſos Cynicos.

Talis & *Epicrates Orator*, quam σακέσφερον *Athenienſes* ſcommatibus nobiles appellarunt, quod Clypei loco promiſſam gereret barbam, puſillus alioquin homuncio. *Vid. Hadr. Jun.* (*c. l. c. 2. p. 339.*) *Antiocheni, teſte Socrate* (*l. 6. Hiſt. Eccleſ. Trip. c. 40. p. 468.*) de barba promiſſa valdè *Juliani Imperatoris* facetias proferebant: Tondatur ut ad funes proficiat Ejus barba. In *Patre Abearo Semedo* barba ad pedes protenſa baltheo majoris commoditatis gratia ſubinde conſtricta, ut habet *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. 43. p. 69.*) *D. Joh. Ulric. Pregizzer. Cancellar. Acad. Tubigenſis* prolixitate barbæ alterum Aaronem referebat, de qua Gallici Duces *Generali* ſuo *Turennio*, cum Tubingæ hybernarent, dixiſſe feruntur: Se in uno illo obſervaſſe plus barbæ, quam videndum ſit circa omnium menta, in univerſa Gallia. *Voila il y à homme plus de barba, que touts les hommes de France. D. Tob. Wagner* (*in Ejus memor. p. 11.*) narrat. In expeditionibus adverſus Turcam in Ungaria miles quidam fuiſſe memoratur adeò prolixa, ut ea ſe præcingere convoluta poſſet, disjecta verò obtegere, cujus quidem ipſe tàm fuit amans, ut cum Præfectus totum legionem radi juberet vitam pro barba offerret, atque is ſolus barbæ gratiam nactus eſt. (Vid. *Tob. Magir. c. l.*) De *Andreæ Eberhardi Rauberi Equitis*, & *Maximiliani Cæſaris Conſiliarii aulici & bellici, Imperatoriæ demum filiæ naturalis mariti* barba *Joh. Weickard. Valvaſor.* (*l. 11. Ehre des Herzogthums Crain p. 631.*) cujus iconem cerne depictam ap. *Wilh. Erneſt. Tenzel.* (*Monatliche Unterredung 1690. M. Nov.*) Plura *M. C.* (*D. 1. A. 3. obſ. 163. p. 295. A. 4. obſ. 148. p. 183.*)

§. 73.

De Crinibus in pube fœminæ luxuriantibus *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. hiſtor. anat. 49. p. 69.*) De militis uxore, quæ *Paulini noſter* narrat (*M. C. D. 2. A. 6. Append. obſ. Med. 20. p. 24.*) hic inſerenda. Illa crines pubis geſtabat ad genum protenſa, quas paupercula ſubinde abſcindebat, & pro conficiendis comis aſciticiis (barbarè vocant Parrüquen) vendebat. In recens natis capillorum non contemnenda aliquando ſeges exhibetur. *Hieron. Cardanus* de ſeipſo id inter memorabilia literis conſignavit, ſe utero exceptum uberiori capillitio nigro & criſpo luxuriaſſe (*l. de vita propria c. 2. p. 6.*) quod

etiam

etiam habet *Joh. Bapt. Ricciol.* (*T. 1. Almgeſt. p. 1. Append. p. 725.*) oculis expoſuit non ita pridem tale capillitium filiola recens nata, cujus capilli nigri ad aures usque pertingebant. Matris imaginationi id deberi conjecturabam, eò, quod pater, ob capillamentum artificiale ſibi usque ad aures capillos decurtare paſſus erat. Brevi tempore Epilepſia extinguebatur, quod & in quibusdam aliis, non tamen omnibus, me deprehendiſſe confirmo.

§. 74.

Plantæ diverſis locis gaudent natalibus. Audiamus (*l. 1. Georgic. v. 53.*) *Maronem:*

Non omnis fert omnia tellus,
Hic ſegetes, illic veniunt felicius uvæ,
Arborei fœtus alibi, atque injuſſa vireſcunt
Gramina.

Egregiè Philoſophatur *Helmont. (tr. Magnum oportet n. 38. p. 126.)* Inhabitant locis, nedum lumina & colores, tanquam immediati hoſpites; ſed fermenta, Rationes. Ideoque à Conditore verbo locata, ut ſint radices ſeminum ſucceſsivorum in mundi usque finem. Clarius *Sylv. Ratray.* (*Cauſ. Symp. & Antip. p. 34.*) Locis omnibus à creatione indita eſſe principia quædam activa ſpermato-poëtica in ævum duratura, quæ neque ſunt calor & frigus &c. aut contemperatio iſtarum qualitatum inter ſe pugnantium, aut influentia Solis aut Lunæ, aut cæterorum ſiderum. Nam ſi hoc eſſet, quodlibet ex quodlibet fieret, & id promiſcuè in omnibus locis. Nec hic capillares herbæ, ſegetes uvæ, illic blitum ſedum, leucoion &c. Trahit unumquodque alimentum ex terra, quale ſane ipſum olim *Hippocrates* (*l. 4. de morb. p. 57.*) protulit, idque exemplo Laſeris declarat, quin ſunt agreſtia non pauca in loco naſcentia, quæ ad ulnæ ſpatium translata non amplius produci comperias (*p. 58.*) ſubdidit. Manuducit nos inſectorum providentia, qui ſemina ſua arborum, fruticum & plantarum foliis & ramis agglutinant illis, è quibus futurum, ubi revixerint, alimentum debitum capiant. Iſtis principiis nullum nomen melius quadrare putat *Ratray* fermenti nomine, quæ prius à ſolo *Helmontio viro in multis perſpicaciſſimo* ſatis perfunctoriè leviter & obſcurè delineata ſunt. Loca autem fermentorum, *juxta Eundem (p. 35.)* ſunt in terra, aëre, aquis, vegetabilius, animalibus, vivis & mortuis, & eorum partibus & mineralibus. Et iſta loca ſunt vel in ſeptentrione, oriente, occidente, Auſtro. Sunt & in particularibus regionibus, Saſſafras in Florida, radix Chinæ in China,

Malabathrum & Agallochum in India. Sunt & in particularibus locis omnium ferè regionum, talia ſunt prata, uda loca, Sylveſtria &c.

§. 75.

Dicis, multa ferè ubivis creſcunt. Ita de Gallia ſua gloriatur *Renat. Rapin.* (*l.4. Hortor. v.19. p. 87.*)

Quamvis non omnis tellus ſit idonea plantis
Omnibus, & certas leges ac fœdera certis
Præſcribat natura locis, præſcriptaque ſervet,
Illis Franca tamen non eſt obnoxia tellus
Legibus, eximiæ quæ fertilis ubere glebæ
Nil fructus non læta ferat, nil culta recuſat.

Sed hanc tranſplantationem rectè vocavit *Ratray (p.36.)* & hæc vegetabilia cum animalibus in propriis locis provenientia fortiora ſunt & meliora, quam ſi tranſplantentur. Nam adventu fermenti extranei debilitantur & morbida redduntur, ſicut animalia aëre & cibis inſolitis & extraneis & venenatis veſcentia, aut in locis contagioſis degentia morbos aut mortem incurrunt. Ad eundem prorſus modum ſe habet textura pilorum, qua homines, qua bruta in Europæis, Aſianis, Africanis & Americanis. Variant ratione Climatum, Provinciarum & Regnorum, in Europæis potiſſimum, quin & ipſæ animalium partes diverſæ, diverſitatem illorum ſatis confirmant. Alia textura eſt in homine capillorum, Ciliorum, alia barbæ, alia in reliquo corpore, comprimis ſub axillis, in inguine & in aliis partibus. In Equo & Leone jubæ à pilis diſcrepant, diſcrepant & in Equi & Aſini cauda. Apri & porci ſetoſi, ſetæ tamen in dorſo horridiores & longiores illis, quæ in reliquo corpore. Erinaceo pellis exterior aculeata & ſpinoſa in ima parte ventris mollis & innoxia.

§. 76.

Variis coloribus nobiles ſunt capilli, non aliter ut plantæ, & ita etiam certas quasdam conſtituunt ſpecies. Nequit quadrupes colores, viridem, aureum, cœruleum admittere, utpote colores naturali temperamento repugnantes, cum prædicti colores aqueæ naturæ opus ſint, & conſequenter vegetabilium proprii, pronunciat *Athan. Kircher.* (*l. 1. Art. Magn. Luc. & Umb. p. 3. c. 7. p. 68.*) Junge huic *Franc. Gliſſon.* (*Tr. de Part. Contin. c. 9. §. 18. p. 72.*) Interim virides pilos in homine annotavit *Marcell. Donat.* (*l. 1. Med. Mirab. c. 1. p. 3.*) vidit *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. 40. p. 66.*) *Petr. Borell.* (*Cent. 2. obſ. 56. p. 153.*) Ruſticum ſanum & robuſtum in agro Patavino tuitus eſt. *Excell. noſter Petr. Rommel.* (*M. C. D. 2. A. 6. obſ. 227. p. 474.*) *Junior Hannemann. Kiliæ* (*M. C.*

D. 2.

D. 2. A. 7. obſ. 155. p. 298.) Adde, quæ aliorum relatione *Paulini* (*Cent. 1. obſ. Med. Phyſ. 93. p. 133.*) citat. Barbam viridem Romæ *Caſp. Schott.* (*Cent. 1. joco-ſer. Art. & Nat. Propoſ. 65. p. 59.*) Cum pueri iſti ſubterranei & Sylveſtres *ap. Guilh. Nebriſſenſ.* (*l. 1. Rer. Angl. c. 27. p. 92.*) quam hiſtoriam etiam allegat *Athan. Kircher.* (*l. 8. Mund. Subt. ſ. 4. c. 3. p. 120.*) toto corpore fuerint virides, viriditatem etiam dubio procul conceperant capilli. Parmæ in Italia in Ducis ſereniſſimi ſtabulo inter alios equos primarios unum omniò viridibus pilis ſuperbientem *Laudatus Rommel.* obſervavit, qui proptera la Speranza (*Spes.*) vocabatur, quod nomen etiam tabulæ majoribus literis inſcriptum, & columnæ appenſum legebatur. De raro hoc equi colore interrogatus Hipparchus, reſpondit, equum ipſum absque omni fuco à natura hos pilos obtinuiſſe, & proinde à Sereniſſimo Duce præ cæteris æſtimari. Simiarum genera quædam viriditate conſpicua *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 115. ſ. 3. p. 428.*) teſtatur. Cur virides comas tribuat *Flaccus*, *Joach. Feller.* *amicus deſideratiſſimus* (*obſ. 15. in Horat. p. 1307.*) explicavit.

§. 77.

Cœruleos pilos recenſuit *Plin.* (*l. 4. c. 12.*) in *Agathyrſis*, ſed cum fuco. Indis omnibus promiſſa Cæſaries non ſine fuco eſt. Pilos cœruleos etiam tum capitis tum barbæ publicavit *celebr. noſter Arion* (*c. l.*) *add. Alex. de inſul.* (*Breviar. n. 33.*) ab ipſo in lucem protractum. Tales verò naturaliter dari maximè dubitat *Conrad. Tiburt. Rango* (*l. de capillam c. p.*) *Polyphemi* ovibus violaceam lanam tribuit (*l. 6. odyſſ. v. 426.*) *Homerus.* Lucentes deſcripſit *Th. Bartholin.* (*l. 1. de luc. c. 10. p. 75. Addit. infra l. 2. Tit. 9. §. 54.*) & argenteos. (*c. l. p. 78.*) Splendorem in pilis & plumis amphibiorum animalium ſecretiori & unguinoſo cutis cuticulæque texturam penetrante ingenioſè *Splendidus ingenio J. N. Pechlin.* (*de habit. & color. Æthiop. c. 6. p. 62.*) De purpureis *J. C. Scaliger* (*c. l.*) ubi Giraffæ maculas, quas natura purpureo colore pinxit, allegat. Nitor namque purpuram commendabat, talisque videbatur, ut veſtes ad ignem vel Solem poſitæ ardere cernerentur. Ideo *ap. Valer. Flacc.* (*l. 3. Argonaut. v. 340.*)

Dat pictas auro, atque ardentes murice veſtes.

Aliqui igitur purpuram dictam putant, quaſi purum putum אור ur vel ignem, vel quaſi purum putum urens, vel quaſi πῦρ πῦρ, quod tamen minimè ſalivam movet *Dn. D. Joh. Dan. Majori Noſtro* (*Anot. ad Fab. Columnæ Opuſc. de purpur. c. 1. §. 3. p. 11. & 12.*) Inde in Sole purparati ambulabant, Vid. *Macrob.* (*l. 2. Saturnal. c. 4.*) Nihil verò penè in totius antiquitatis defectibus

Caſp. Barthio (*ad l. 4. Thebaid. v. 265. Stat. p. 994.*) quam quod hoc genus tincturæ, quod per totum terrarum orbem, tot ſecula nobilitatum, & omnibus mortalibus notum fuit, adeô penitus interiiſſe, ut nec ratio ejus reparandi ulla ſuperſit. Sunt & purpurei Poëtis capilli, De filia *Phorci Ovid.* (*l. 1. de art. amand. v. 331.*)

> *Filia pupureos Niſo furata capillos*
> *Puppe cadens celſa facta refertur avis*

Dixit fortè hos, ut cygnos purpureos *Horat.* (*l. 4. od. 1.*) & nivem purpuream *Albinovan.* (*Eleg. ad Liv.*) Poëtis namque ſolenne quodvis pulchrum & eximiè nitens cujuscunque caloris ſit purpureum pronunciare. Interim in Cretæ finibus ovibus λάχνη πορφυρέοσα lana purpurea *ab Oppiano* (*l. 3. Cynaget. v. 377.*) aſſignatur. *Macrob.* (*l. 3. Saturn. c. 7. p. m. 232.*) ad illud *Maronis* (*Eclog. 4. v. 43.*)

> *Ipſe ſed in pratis aries jam ſuave rubenti*
> *Murice, jam croceo mutabit vellere luto.*

Traditur *autem*, *commentatur*, in *libro Etruſcorum*, ſi hoc animal inſolito colore, fuerit indutum, portendi Imperatori omnium rerum felicitatem. Eſt ſuper hoc, pergit, *liber Tarquinii* tranſcriptus *ex Oſtentario Thuſco*, ibi reperitur purpureo aure ove colore ovis ſ. aries aſpergatur, principi ordinis & generis ſumma cum felicitate largitatem auget, genus progeniem propagat in claritate, lætioremque efficit. De aureo vellere quædam è Poëtis *Joh. Weizz.* (*ad Valer. Flacc. Argonaut. l. 5. v. 490. p. 165.*) Sunt autem *Nicolai Erythræi* (*indic. in Virgil. f. 302. b.*) judicio ſvaves colores, Flavus, Purpureus, Candidus & inprinis Roſeus.

§. 78.

In hoc tamen pili à plantis diverſi, quod ſimplicem & unam tantum ament coloris ſpeciem, ubi in cauſis eruendis mirè diſcrepant curioſi. Qualem humorem caro attraxerit ſive alvum, ſive nigrum, talem etiam capillus induit, *dictitat Hippocrates* (*ſ. 3. op. de Nat. puer. p. 31.*) Conf. *Cœl. Ludov. Rhodigin.* (*l. 13. Var. Lect. c. 27. col. 705.*) in brutis, *Philoſophatur Ariſtotel.* (*l. 5. de Gen. Animal. c. 5.*), cauſa colorum cutis eſt, non in homine, eò quod omnium maximè tenuem cutem habet, qui alibi contrarium protuliſſe videtur. (*l. 2. de Gen. Anim. c. 6.*) Nec ea ratio in Avium genere militat, cujuscumque enim coloris in pullo fuerint plumæ, ſubjecta cutis non niſi unum exhibet. Quin etiam una eademque penna variis non raro coloribus tingitur, & ad pompam exornatur, ut probè *celeb. Guilh. Harv.* (*Exerc. de Gen. Animal. 56. p. 239.*

p. 239.) advertit. Colores varios à varia deduxit *Caſp. Hoffmann.* (*l. de Part. Similar. corp. human. c. 19. p. 114.)* cujus exploratio res ipſi difficillima (*c. l. p. 118.*) audit. Qui excrementorum varietati id detulerunt, noſtro judicio erroris non abſolvendi. Excrementis illos, non ut alimento, jam explicatum eſt.

§. 79.

ὁμόψηφον adduco *illuſtrem Hermann. Conring.* quantæ eruditionis & autoritatis virum, cujus verba (*Tr. de Hab. Corp. German. Cauſ. p. 143.*) potius quam mea accipias. Non equidem ego temerè aſſenſerim iis, quæ *Galen. noſter* habet (*l. 2. de Temper. c. 5.)* fit niger pilus cum deuſto vi caloris vapore excrementum in exactam fuliginem mutatur. Flavus verò cum vapor minus torretur, quippe quod tum eſt impactum flavæ bilis, non nigræ, feculentum excrementum eſt: Albus verò pilus ex pituita naſcitur: Rufus ſicuti coloris flavi albique eſt medius, ſic ejus generatio ex pituitoſæ bilioſæque fecis media natura quadam provenit. Galenum forſan ſecutus *laudatus Th. Bartholin. (Cent. 1. Hiſt. 40. p. 66.)* virorum pilorum ab inſita bile deduxit. Cani aurigine ſuperveniente viri, *Donato Marcello (l. c.) Paulo à Sorbait* (*Tr. 6. Med. Pract. c. 5. p. 739.)* conſpecti, ut aliquando ab Ictero pilorum color mutatus ſit, quod non credidit *Hieron. Mercurial. (l. 3. Prælect. Patav. c. 23. p. 343.)* & rationes reddere conatus eſt, quæ lydium lapidem vix ferent. In eadem *cum Galeno* palæſtra dimicare videtur *Martin. Schoock* (*de Ferment. c. 18. p. 273.*), qui ut barbam & alias generis pilos circa ſeminis generationem erumpentes, non eſſe ſeminalem progeniem inficiatur cum albedine ſemini non reſpondeant.

§. 80.

Quid adhæc *Conring.?* Non, *inquam*, his acceſſerim facilè. Neque enim ejusdem neceſſum ſit coloris pilus ipſe cum materia, qua alitur: quemadmodum ex ſanguine rubro nihil non fit partium corporis etiam albarum. Itaque flavedo pili non indicat ſtatim materiam ſuam eſſe flavam bilem: ut nec albedo pituitam, aut nigredo arguit humorem melancholicum. Nec omnes, qui pilo ſunt flavo aut ruffo in venis multum continent flavæ bilis. Certè ſanguis illorum æquè eſt plerumq; dulcis, atque alborum, neque plus flavedinis in eo, quam in aliorum cruore deprehendas. Quanto rectior eſt *Ariſtotelis* Philoſophia, pergit, colorum illam varietatem eſſe à diverſa coctione in ipſis pilis. Scilicet veriſſimum eſt, quod ille notavit: ipſis pilis congenitam eſſe vim aliquam caloris, quo ſe amplificant & nutriunt. *Hactenus vir clariſſimus.* Ita Æthiopes cujuscunque ætatis & temperaturæ fuerint pilos habent nigros,

Galeno-maſtyx Joh. Argenter. (in Art. Med. Galen. Comment. 2. p. 584.) Galena reponit.

§. 81.

Facilius id quidem ſibi quis perſuaderi patiatur in capillis unica coloris ſpecie renidentibus. Quid verò mihi ad flores variegati coloris reponet Galeni æmlus? quid rationis hujus varietatis admirandæ ſuggeret *Galenicæ* hypotheſeos ſititor? In Mirabili de Peru ex pluribus duodenis elegantium florum, quos ſua tempeſtate ſplendida hæc planta indies ferè, vix duos notavit *Robert. Boyle (Experiment. & Conſid. de Color. p. 1. c. 2. §. 1. p. 4.)* qui ſibi invicem penitus ſimiles tingerentur. Roſæ *in Tartaria* videntur, quæ bis quotidie colorem immutant, quæq; nunc purpureo, nunc albicante colore apparenti *(Vid. T. 1. Ephem. Erud. 32. p. 367.)* Quod ſi contingit, neutiquam à vero deviabit *Dioſcoridis (l. 4. c. 135.)* de Tripolio narratio, quod perhibeatur ter die colorem mutare, ita ut mane condidum, meridie purpureum, veſperi puniceum aſpiciatur. Sunt qui foliis polii idem aſcribant, *addit Anton. Mizald. (l. 2. Arcanor. Nat. p. 79.)* niſi quod Sole occidente cœrulea videri poſſint. In Amarantho tricolore folia alternatim viridi, roſeo & luteo colore picta ſunt, jucundiſſimo ſpeculo Pſittaci plumam referentia, vel Avis illius peregrinæ Arach dictæ. In Caryophyllis in uno ſtipite diverſitatem florum admirabilibus quis Chromaticam mihi fundamentaliter explicabit. Plura qui cupit adeat illuſtres hortos & Floræ mirabilia, miracula penè dixerim, curioſis uſurpet oculis.

§. 82.

Et cum *J. C. Scaligeri* effato *(c. l.)* planta, ſ. vegetabile ſit pilus, ſit etiam volucrium penna aut pluma *Honor. Fabri* decreto *(l. 2. de Plant. Propoſ. 10. p. 98.)* quocirca illas jamdudum floribus comparavit *(l. 2. Pædagog. c. 10. p. m. 139.) Clemens Alexandrin.* Quod eleganter enunciat *non inelegans Chymicus P. J. Faber. (l. 3. Panchym. ſ. 2. c. 4. p. 313.)* Verè, *ait*, volucres nonnullæ ſunt flores dulce modulantes. Quid in floribus mirum eſt & admirandum? quin idem reperiatur circa colores & odores. Id rectius de pennis & plumis Avium interpretabimur, nullo modo vermiculatis plantarum Emblematibus cedentibus. Hic ſane curioſa mens materiam ſat amplam reperiet, ſi prata aëris perluſtrando botanicum iter inſtituere, cumque iis, quas terra promit componere non gravetur. Commodius in terreſtribus id procurabit, ſi in pavonem ſaltim oculos convertet. Huic enim natura fermè in volucribus, *bene arguente Varrone (l. 3. de R. R. c. 6. p. m. 139.)* dedit palmam. Hic *Tertulliano (l. de Pallio) judice*

dice omni Conchylio depreſſior, qua colla florent & omni patagio inaurantior, qua terga fulgent & omni ſyrmate ſolutior, qua caudæ jacent multicolor & diſcolor, & verſicolor. Admirandus eſt Pavo, *ſcribit P. J. Faber* (*c. l. ſ. 3. c. 14. p. 343.*) & tantæ admirationis, ut ſi unus eſſet in terris, credo admirabiliorem eſſe ipſo Phœnice, quid enim cauda ſua admirabilius eſſe poteſt? quid capite ſuo galeato pulchrius? quid voce ſua horridius? In iride ipſa non majores ac nitidiores, & pulchriores conſpiciuntur colores. Adi & *Plin.* (*l. 10. c. 20.*) ſi extimas aves oculis luſtrare geſtis, advolet

Pſittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmam volucris junonia cauda
Vinceret aſpectu, gelidi non Phaſidis ales.

Papin. Stat. (*l. 2. Sylv. 4. v. 25.*)

Hic poterit virides pennis hebetare Smaragdos,
Tincta gerens rubro punica roſtra Croco.

(*Ovid. l. 2. Amor. Eleg. 6. v. 19.*

Color illi viridis & intimis plumulis & extimis palmulis juxta Apulejum, niſi quod ſola cervice diſtinguatur. Enimverò cervicula ejus circulo niveo velut aurea torqui pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur. De Avicula Sinica omni elegantiorum colorum miſtura & nitore commendabili, vide, quæ collegit *Eraſm. Franciſci* (*Dial. Menſtr. 6. p. 134.*) *unde von den Africaniſchen Blumen-Vogel* (*p. 135.*) colorum ſanè, ut id repetam, in plurimis avibus & plantis diverſitas Galenicam ſtrangulat hypotheſin. Quanta namque humorum miſcela in una pluma aut flore eſſet concipienda, ſi vel unicum pavonis ſpeculum oculis trutines.

§. 83.

Unde igitur iſta colorum diverſitas? A diverſa coctione reſpondit *Conring.* Coctio iſta cum à culinari multum differat, adeoque fruſtra ad eam experimento à carne mitulorum, quæ ſi coquantur igne è pallido in luteum tranſit deſumto confugit *Philipp. Bonann.* (*p. 1. de Teſtac. c. 9. p. 60.*) non per ſe tingit humorem, ſed tincturam potius latentem evocat. Pyra deglubata ſi coquuntur, rubicundiora apparent, eadem non cocta, ſi aëri exponuntur, conſpicies. Vides in compluribus ſpeciebus fructuum, ut ſunt ceraſa, pruna &c. in quibus, prout ſuccus vegetabilis dulceſcit, vel alioquin maturatur, ab uno maturationis gradu ad alterum progrediendo, exterior pars fructus pariter ab uno ad alium colorem tranſit. (*Rob. Boyle Experim. & Conſ. de Color. c. 2. p. 5.*) quod ipſum coctionem ſuo modo acceptam firmare videtur. Quis vero his acquieſcere

eſcere poſſit? Naturam ſuperare ingenium quis non videt? Latet Natura hæc ſicuti aliæ rerum ſpecies in profundiſſima caligine ſcientiæ humanæ, optimè ratiocinatur *J. C. Scaliger. (Ex. 325. ſ. 4. p. 1031.)* Amœnus eſt color, ſed dum oculos paſcit, ingenium excoecat. *Honor. Fabri (l. de Color. in Princ.)* Verum manebit *Ath. Kircheri (c. l. c. 8. §. 4. Reg. 6. p. 150.)* effatum: Lubricum negotium eſt de colorum in pilis eluceſcentium varietate judicium ferre, ob copiam vel defectum alimenti, ut in pueris, vel ob coctionem, vel ob cruditatem ejusdem, vel per morbum, vel per ætatem variat. Abſumunt quoque varietatem ab humoribus ſuperfluis per modum Tincturæ. Externus aër multum valet, aquæ itidem diverſitas.

§. 84.

Fermentum congenitum in Theatrum olim introduxi. Utor hoc nomine interim donec magis accommodatum me perſpicaciores aſſignabunt Naturæ Conſulti. Latet illud in ſemine, adeoque ſeminale audit Helmontio, de quo *alibi (Ool. Curioſ. General. Diſſ. 2. §. 34. p. 77.)* Audiamus *Athanaſ. Kircher. (l. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 3. c. 5. p. 79.)* Sicut vis plaſtica in ſemine latens unicuique ſuam largitur formam & figuram, naturalitus operationibus convenientem: Ita in ſemine uniuscujusque rei vis chromatica ſ. colorifica latet, qua unum quodque conveniente colore ornaretur. Quod inter colorum diverſitatem punctulis non rarò lineatis, ſtrigis, & ſtriis notantur diverſicoloribus admirabilium claſſem pertinet, & vix explicabitur à quoquam mente & oculis Lynceo, niſi forſan ad colorum mixtionem recurramus, qua ut è tabula Chromatica *ab Ath. Kirchero, (c. l. c. 2. p. 67.)* & *Phil. Bonanno (c. l.)* promulgata apparet è miſcella tertius exſurgit color. Conf. *Franc. Gliſſon. (c. l. c. 9. §. 8. p. 64.)* Quomodo namque in Chemicis demonſtrationibus ex confuſione duorum liquorum diaphanorum, niger, cœruleus aut luteus prodit, & addito alio pellucido nigredo diſparet. Vid. *Joh. Jac. Sachſ. (l. 1. Gammarol. c. 16. §. 4. p. 336.)* Quomodo olim juvenis circa colores luſerit *Th. Willis (l. de Ferment. c. 11. p. 17.)* narrat. Rideo hic cum *Athan. Kircher. (c. l. c. 4. p. 73.)* Metaphyſicorum quorundam inutiles ſpeculationum conatus, qui cum rem omnium manifeſtiſſimam, & cui nulla magis obvia in uſum humanum magis venit, lucem, inquam, & colores comprehendere non poſſunt, altiſſimorum & ab omni corporis contagionis inquinamento longè ſemotorum entium naturas, entitates, proprietates, affectiones ſe aſſequi poſſe præſumit. Vellem & hoc Floræ cultores ruminent, antequam colorum in vegetabilium floribus productioni manum admoveant, deque hujus certitudine & felici ſucceſſu ſesquipeda-

pedalibus verbis coloratas nubes animis affundant. Modos floribus colores indulcendi deſcripſit *J. B. Terrar.(l. c. c. 5. p. 458.) à Styli floridi elegantia magis, quam hujus rei ſcientia & experientia commendandus.*

§. 85.

Interim fermenti allegati vim & dotem variis experimentis confirmare poſſem, ſi πολυφασίας crimen non horrerem. Sufficiat oculos in oves convertere, qui iisdem alimentis nempe gramine, fœno & ſtramine & tamen diverſi coloris lanam ferunt. Bombyces etiam lumen hypotheſi accendunt, quorum hic album, alter citrinum, ad cœruleum vergens, tertius ſericum egerit, omnes tamen uno eodemque utuntur pabulo, foliis nempè mori, lacteum ſuccum ſtillantibus. Sanguis inſectorum (cur verum ſanguinem illis phyſici denegent, non video, ſanguinem proportionalem jam olim proclamavit (*l. 4. de Generat. Anim. c. 1.) Ariſtoteles.*) modò flavum, modò album, modò nigricantem & obſcurum præ ſe fert calorem, id verò ſoli fermentorum diverſitati eſt acceptum ferendum.

§. 86.

Qui prætereà varias Philoſophorum & Medicum de coloribus ſententias cognoſcere avet, adeat *variæ lectionis Philoſophum & Medicum P. J. Sachſium* (*noſtrum l. c. §. 3. p. 329.*) qui & nomina & diverſitates colorum 239. numero accurato ſtudio collegit (§. *15. p. 352.*) & explicuit. Hoc non negligendum colores eſſe lumen modificatum, juxta *Rob. Boyle* (*p. 1. Experim. & Conſid. de Color. c. 2. p. 8. c. 3. §. 6. p. 26. & p. 2. c. 1. §. 11. p. 44.*) ad quorum perfectionem ſuperficierum & partium textura multum conferat, ut *Idem* (*c. l. p. 16. & p. 5. Chym. Scept. p. 213.*) quem *Joh. Jac. Harder.* (*Exercit. Anat. Med. 43. p. 247.*) ſequitur. Et hac ratione cœcos colores deprehendere tactu (utpote quibus manus & ſcipio ſexti cujuspiam ſenſus organum datum, ut *Renat. Carteſ. Diopt. c. 2. p. 42.* loqui amat) maximè tamen ſimplices *Johannes Vermanſen Cœcus* (*ap. cit. Boyle c. l. c. 3. p. 39.*) inquirentes docuit, omne diſcrimen ex majori minorive aſperitate deſumens. Equidem ajebat, nigrum afficit ſenſum, ac ſi tangeres cuſpides acicularum, vel duriores quasdam arenulas; Ruber verò glabri ſenſationem efficit. Niger & albus ipſi erant maximè aſperi & inæquales, atque ſibi invicem ſimiles, ut difficile ſit admodum eos diſtinguere: attamen horum aſperior eſt niger, viridis aſperitate proximus albo, cæſius viridi. Flavus quintum locum obtinebat in gradu aſperitatis. Ruber & cœruleus adeò ſimiles, ut æquè difficile ſit eos diſcriminare, ac nigrum & album. Sed tamen rubrum aliquanto aſperior cœruleo, adeò, ut ruber ſextum teneat, cœruleus

 ſepti-

ſeptimum in aſperitate. Ex arte Anaclaſtica pariter clarum evaſit reflexione luminis varios colores in corporibus diaphanis exhiberi. Ita *Athan. Kirchero (l.8.M.S.ſ.1.c.6.p.17. & Itiner. Ecſtat. 2. Dial.2.p.606.)* in frequenti pennarum (Pavonis, Anatum, Columbarum &c.) ope Smicroſcopii inſpectione innotuit, quod omnes illæ pennæ tanta colorum varietate radiantes naſcantur ex naturali pennarum conſtitutione, quarum filamenta natura ita diſpoſuit, ut Diaphanæ in anguloſam formam trigonis vitreis haud abſimilem concinnata ſint. Quid verò ad pavonum alborum pennas & plumas dicet *Kircher.?* quibus eadem, quæ variegatarum textura ac ſuperficies contigiſſe videtur.

§. 87.

Falluntur proinde profecto, judicat *Roſin. Lentil. noſter (in Curland. Memorab. M. C.D. 2. A. 10. App.p.126.)* qui ex pilorum colore ſanguinis temperiem divinant. Hoc enim conceſſo diverſicolor equus aut canis diverſæ temperiei cenſebitur, & Tigris, cum nigredine maculatur, erit melancholica, cum candet, phlegmatica. Quis autem hoc vel ſomniavit? Et cum *ſecundum Mart. Weinrich. (p.1. de Monſtr. c.15.f.145.b.)* temperamentorum infinitæ ſint differentiæ, quis ſe hic omni ingenii vi extricabit ne fallatur? Interim nec hoc prætereundem cenſeo, Veterinariam profitentes, id crebra in equis experientia edocti prodere. Si equus tuſſiens in ſtabulis aliis equis ſanis ejusdem quoad colorem pili adjungatur, infici ſanos, (*ſie werden Haarſchlechtig* unde forſan denominationis rationem divinare poſſes) neutiquam, quibus diſſimilis pilus. Sympathiam pilorum in equis id vocare lubuit *(Cent.4. Epiſt. 45. p. 261.) Th. Bartholin. Oppianum* etiam *(in Cyneget.)* per Venationum genera equorum colores diſtinxiſſe *(in Hippocom.p. 15.) Joach. Camerar.* annotavit.

§. 88.

Aquæ diverſitatem pilorum & capillorum colorem mutam in homine annotatum legimus. *Æthiopes* nigros & criſpos alere propter aquas *ex Oneſicrito Strab. (l.15. Geogr. p.463.)* retulit. In regiones verò noſtras delati aqua, cereviſia & vino noſtro utentes, nil alterationis in colore pili ſiſtunt. Qui *Sibarim* bibebant, nigriores eſſe & criſpo capillo, qui ex *Crathide* candidos molliores que ac porrecta coma *Plin. (31. c. 2.)* prodidit. Apud *Hierapolim* aqua quædem adeò tingendis lanis idonea eſt, ut ex radicibus cum his decertent, quæ ex vermiculo purpuraque *Strabonis teſtimonio (l.13.p.453.)* tinguntur. De *Scamandro*, ſi potetur, flavas oves reddente *Ariſtot. (l.3. hiſt. Anim. c.12.) Ælian.(l.8. hiſt. animal. c.21.) Solin. (Polyhiſt. c.12.)* Alia flumina ſunt, quæ potæ inficiunt greges ovium: intraq; certum tempus, quæ fuere nigræ albam ferunt lanam:

nam: quæ albæ venerant, nigræ abeunt. Hoc etiam in *Bœotia* amnes duo efficiunt, quorum alteri ab effectu nomen *Melas* eſt: uterque ex eodem lacu exeunt diverſa facturi. In Macedonia quoque, *ut ait Theophraſtus*, & flumen ad quod qui facere albas oves volunt, adducunt. Quod ut diutius potavere, non aliter quam infectæ mutantur. At ſi illis lana opus fuerit nigra vel pulla paratus gratuitus infector eſt, & ad *Penejum* eundem gregem appellunt. Autores novos habeo, *pergit Plin.* eſſe in *Galatia* flumen, quod idem in omnibus efficiunt: Eſſe in *Cappadocia*, quo poto equis, nec ulli prætereà animali color mutetur, & ſpargitur albo cutis. Hæc *Seneca* (*l.3. Nat. quæſt. c. 25. p. m. 53.*) De fluminibus fœtus in utero tiragentibus *Vitruv.* (*l.8. Archit. c.3.*) Numerum horum olim auxit *Clitumnus*, de quo *Poëta* (*l.2. Georg. v. 156.*)

Hinc albi Clitumne greges, & maxima Taurus
Victima.

Add. *Plin.* (*l.2. hiſt. Nat. c. 103.*) *Plin. junior.* (*l.8. Epiſt. 8.*) de hoc peculiarem exaravit Epiſtolam, in qua tamen hanc ejus energiam ſilentio, quod miror, præteriit. Collecta plura propinant *Simon Majol.* (*Dier. Canic. Colloqu. 11. p. 415.*) & *Joh. Saubert.* (*de Sacrif. Vet. c. 18. p. 421.*) Nivis continuum eſum & uſum in Alpibus leporinos pilos exquiſito candore tingere, quà liqueſcente rutileſcunt omnes iterum, *Plinii* olim (*l.8. c.55.*) obſervatio fuit, à quo non diſſentiunt *Th. Bartholin.* (*Tr. de Uſ. Niv. Med. c. 19. p. 125.*) & *Iſaac Schoock.* (*Diſſ. Phyſ. de Niv. th. 57. p. 18.*) Sed de hoc pluribus, ubi de canitie differendi locus erit. Addo è *Nicol. Lyra* (*Comment. in Exod. c.32.*) Hebræos Doctores tradere, quod Iſraëlitæ Moſcholatræ bibentes aquam putrere vituli aurei à Moſe combuſti infectam, barbas aureo colore fulgentes accepiſſe, quo ab aliis diſtinguerentur & interficerentur. Vid *infra* (*l. 2. Tit. 9. §. 51.*) Ita ex auri potabilis uſu aureos naſci crines Chemici *Th. Bartholin.* (*l.1. de Luc. c. 10. p. 79.*) perſuaſerant.

§. 88.

Ab externis aliis aliquando capillorum color dependet, & mutatur. Ambientis aëris aliquando conſtitutione id contingit, ut *Celtiberorum* equi, ſi in exteriorem traducantur *Hiſpaniam*, *Strabonis* (*l.5. p. 110.*) recenſu. *Æthiopes* omnes habere pilos nigros ob vehementiſſimum Solis ardorem, qui illos torret *Joh. Argenter.* (*Comm. 2. in Art. Galen. p. 534. & 540. poſt Theodectem ap. Strabon. l. 10. p. 463.*) cenſuit. Sed fœtum in utero contentum & latentem, qui ferient radii Solares, ut inde capilli tingantur? Curioſum tamen eſt *ap. Rob. Boyle* legere (*Experim. & conſid. de Color. p. 2. c. 4. Exper. 11. p. 139.*) *Æthiopum* infan-

tes prodire eodem fere cum Europæis colore ſubrubenti, eosque non multos poſt interpoſitos dies nigreſcere. Plura quæ ſequuntur, ut attentè legas, ſanè merentur. Poterunt & à vaporibus tingi metallicis. Vidit virum viridi capillitio luxuriantem *Th. Bartholin.(Cent. 1. Hiſt. Anat. 40. p. 66.)* Et ferè, *pergit*, virides efficiuntur metallorum fuſoribus, quibus hic fortaſſis adfuerat. Cani citius tinguntur in virides aut cœruleos, quod in ſtanni fuſoribus non ſemel animadverti. De Cuprifabris idem annotavit *Viet. Rietlin. (Ann. 6. Lim. Med. M. Mart. obſ. 29. p. 342.)* Capparorum aquam deſtillatam virides ferè pilos & capillos efficere *Hier. Cardan. (l. 18. de Subtil. Rer. p. 935.)* dictitat. Memini in patria puellas & virgines, imprimis ruſticas, in fuſo florum Stœchados Citrinæ capillos tingere ſolitas.

§. 90.

Illitu Aquæ Apoplecticæ crebriori albos evaſiſſe capillos *(M. C. D. 2. A. 5. obſ. 95. p. 201.)* ab *Ehrefried. Hagedornio noſtro* inſertum reperio. Ab unguento à Carnifice oblato cincinnum capillorum fortè digitis adhuc non curioſè deterſis canum factum, memoravit *(A. 5. Lin. Med. M. Jul. obſ. 30. p. 776.) ſolertiſſimus Viet. Rietlin.* Taxi id pinguedinem præſtitiſſe hariolabantur. Urſi pinguedo ap. vulgum inclaruit, quod illita canos reddat albidosque capillos. Vid. *Caſp. Schwenckfeld. (l. 1. Theriotroph. Sileſ. p. 133.)* quod & teſtimonio firmat ſuo *Joh. Crato (ap. Laurenz. Scholz. Conſil. 286. col. 824.)* dum ſcribit: Urſi pinguedo canitiem pilorum affert, cum avellanis uſtis vis illa impeditur. Meminit & hujus *Joh. Bened. Gründel. (M. C. D. 2. A. 8. obſ. 103. p. 233.)* inde noſtri dum caput bicolor intuentur: *Man hat ihn mit Bären-Schmalz geſchmieret.* Miror igitur quod *Plin. (l. 8. c. 36.) & Sext. Platon. (l. 18. c. 110.)* hujus facultatis forſan neſcii, axungiam hanc contra capillorum defluvium commendarint. *Caſp. Schwenckfeld. (c. l.)* cum Ladano & Adiantho eandem ad Alopecias præſcripſit.

§. 91.

Pororum conſtitutionem, in quibus lumen non reflectitur multitudinemque nigredinem res pingere, *oculatiſſimus Robert. Hoock. (in Micrograph. Vid. T. 2. p. 1. Ephem. Erud. n. 39. p. 487.)* tradidit. Exemplo carbonum id firmare nititur, quibus pororum tantus numerus, ut omnem molem ipſorum permeet, carboque licet maximæ longitudinis flatui viam non deneget, ſique pars aliqua accipiatur brevior lux cum Microſcopio per eundem videri poſſit. Et ex hoc inſigni pororum numero eſſe, quod carbones appareant nigri. Si namque corpus multos habeat poros, in quibus lumen non reflectitur, neceſſario

rio apparet nigrum, adeò ut nigredo ipſi nihil aliud ſit, quam privatio luminis ſ. defectus reflexionis. Sed hic Argus Tireſia cœcior videtur. In cute humana pororum multitudinem magnitudinemque nigredini aliquando velificari, equidem non inficior, ſed hæc erit ſaltim intentionalis. In carbonibus vera & realis eſt nigredo, quibus & nigri ductus, litteræque nigræ ſcribuntur, & tangentes nigro colore inficiunt. Lignum ligno oppone, uſtoque carioſum, quorum hoc de numero forſan pororum cum illo certabit, & tamen album aut citrinum præ ſe fert colorem. Lignum putridum noctu non nigreſcit, ſed lucet. Vid. *infra* (*l. 2. Tit. 9.* §. *83.*) Pulvis carbonum ſubtiliſſimus, æque nigrore valet, ac carbo ipſe, quamvis illi pori deſint, huic adhuc ſint.

§. 92.

Plantæ ſuas quodammodo obtinent ætates, *notante id Magnifico olim Præſide noſtro D. D. Joh. Mich. Febrio,* (*Tr. de Scorzoner. qu. 6. p. 162.*) quod & pluribus *alibi* (*in Buxeto curioſo*) declaravi. Secutus eſt hanc Methodum etiam quondam (*in deſcriptione Zedoariæ*) *Amicus colendus Dn. D. Manitius.* Has verò quis curioſorum capillis denegabit? In Brutis id evidentius deprehenditur, ac in homine videmus bruta quotannis depilari. *Sie häären ſich alle Jahr.* Et cum in Avibus eadem pennarum atque plumarum, quæ in brutis ſit conditio, & illas autumno implumes, ut absque foliorum ornatu arbores offendimus,

Donec replumi veſtiantur corpore,
Penniſque floreſcant novis.

(*Paulin. ad Cyther. v. 329. & 850.*)

§. 93.

Canitiem ſoli homini tribuit *Philoſophus* (*ſ. 10. probl. 50.* ut habet *Julii Pacii* editio, *ſecundum Ludov. Septal. 62.*) dum quærit: διὰ τί ἄνθρωπος μόνος τῶν ζώων πολιὰς ἔχει; Qui tamen ſibi ipſi tota diametro adverſari videtur, ut etiam *cit. Septal.* (*in Ariſtot. c. l. p. 142.*) animadvertit, dum (*l. 3. hiſt. Animal. c. 31.*) tradidit: Mutatur color pilorum in ſenectute, candidique pili efficiuntur, quod vel cæteris animalibus accidit, ſed non ſolis, præterquam in equo. Sed non expendit accurata, qua debuit, induſtria Ariſtotelem Septalius, cum *Philoſophus* inter apertam & obſcuram canitiem diſtinguat, illamque homini, eò quod longævus ſit, hanc brutis, utpote brevioris vitæ aſſignet. Hinc *Baſſian. Land. Ariſtotelis* mentem quidem credidit (*l. 3. hiſt. Anatam. Hum. Corp. c. 3. p. 136.*) unum quidem hominem inſigniter caneſcere & multum; alia verò animalia perobſcurè & parum. Cæterum nec equum hic excluſit *Ulyſſ. Aldrovand.* (*l. 1.*

de Quadrup. c. 1. p. 12.) & ſenectutem in equis boni Veteranarii ex carnis ſuperciliis intelligunt, *inquit Baſſ. Land.* (*c. l. p. 125.*) & canes caneſcere *Caſp. Bauhin.* (*l. 3. Theatr. Anat. c. 2. p. 266.*) quod circa eorum ora & caudas cuilibet patet.

§. 94.

Reliqua bruta albeſcere pronunciavit Veterum Philoſophorum turba. Sed quæ iſta ἀκρίβεια philoſophica? Scilicet caneſcere hominis proprium in tertio modo dixerunt logici. Sed minoris rationis eſt id κενσφύγιον, cum ſic albedo & canities apertè confundantur, cum ratione cauſæ albus & canus pilus, *monente* etiam *Alberto Magno* (*l. 3. de Animal. Tr. 2. c. 2. f. 40. a.*) differant maximè, & *Philoſophus* (*l. 5. de Generat. Anim. c. 6.*) pilos inter ſe differre dixerit, qui morbo ætate, quique natura albuerint, eò quod cauſa ſit diverſa. Enumerat has cauſas (*l. 1. Encycl. Chir. c. 2. p. m. 10.*) *Joh. Dolæus.*

§. 95.

Canities, comprimis in homine, eſt vel congenita, vel poſtgenita. Quosdam à prima origine caneſcere poſſe *Hippocrat.* (*ſ. 3. op. de Natur. Puer. p. m. 24.*) non latuit. *Numam Pompilium,* qui ferociam populi Romani primus ad ſacra contulit, à prima ætate canum fuiſſe, *Servius* (*in Virgil. l. 6. Æneid. p. m. 560.*) autor eſt, qui & illos *Maronis de Numa* (*v. 810.*) huc trahit;

Quis procul ille autem ramis inſignis olivis
Sacra ferens? noſco crines, incanaque menta
Regis Romani.

Senecæ inde nomen impoſitum, *Casſiodor. ap. Ludovic. Cœl. Rhodigin.* (*l. 24. antiqu. Lect. c. 10. col. 1330.*) putabat. Duplicem *Gargonum* ordinem *Natal. Comes,* (*l. 7. Mythol. c. 12. p. 713.*) recenſuit, quarum quædam canæ natæ. *Ludovicus Hungariæ Rex,* ut cætera membra debilis, & abſque Epidermide; ita & cano capillitio Mundum & Regnum ſuum ſalutavit, quamvis hunc adoleſcentem demum canos nutriiſſe *ſcribat Theod. Theod. Schenck* (*l. 1. Exerc. Anat. 3. ſ. 2. c. 8. p. 232.*) *Add. M. C.* (*D. 2. A. 1. obſ. 69. p. 169.*) ſingulare eſt, quod *Chriſt. Fr. Paulini Noſter* (*M. C. D. 2. A. 6. in Append. obſ. 10. p. 24.*) de canis in pube ab ortu memorat.

§. 96.

Cauſam in Aſtra retulit *Joh. Jovian. Pontan.* (*l. 1. de Rebus Cœleſt. c. 20. p. 334.*) Hunc (brutis) colorem non indunt Stellæ, ſed nives locorum perpetuæ, *Claud. Salmaſ.* (*de Ann. Climact. p. 757.*) dictitat. A matris imaginatione eandem fœtui imprimi poſſe non ſine ratione augurabatur *Ath. Kircher.* (*l. 3. Mund.*

Mund. Magnet. p. 7. c. 7. p. 569.) Hic namque Xenodochium Spiritus Sancti Romæ viſitaturus in Pædotrophio infantem fœmellam quatuordecim dierum toto capite, imo & oculorum ſuperciliis canam conſpexit, & imaginationi vehementiſſimæ matris talem pronunciavit. Illa namque adultero dum copularetur, vehementi metu agitabatur, ne maritus cujus caput canitie conſperſum continua & intenſa vi imaginationis ſecum volutabat, superveniens vindicta de rupta matrimonii fide ſumturus, utrumque vita privaret. Unde vehemens matris nimio timore perculſa imaginatrix, facultas tantum potuit, ut canitiem mariti, quam verita ſibi imaginabatur, infanti pariter impreſſerit. Cur verò in pube tantum, non in capite & aliis locis piloſis, non addidit Paulini, quod utique maximè neceſſitas requirebat. Mirum videri poſſet, quod ex Oppiano tradidit *Joach. Camerar. (Hippocom. p. 15.)* colores, quos fortè concupiverint Domini arte quadam fœtui equino conciliari, quos conceptus temporis illis oſtenſis fœminæ. Habet id etiam de aliis animalibus *Kircher. (c. l. p. 570.)* Ita *à Jacobo Patriarcha (Gen. c. 30. v. 41.)* id in ovibus compertum, *ſacræ* aſſerunt *literæ*. De Pavonibus, ut candidiſſimos pullos excludant ovis incubantes, ut & columbis ex illo *Oppiani*

- Columbarum pullos hac arte figurat,
Stragula flammeolis oculis, rubosque tapetes,
Et veſtes oſtro perfuſas objicit Auceps,
Sicque oculos paſcens, animos eludit amantes,
Et pullos edit rubeo diſcrimine mixtos.

maximè cum illo facio, quando de hoc opificio (artificio forſan) valdè dubitat. Nam ſi gallinæ & gallinacei, cæteræque aves incluſæ locis variegatis tapetibus ornatis ibidem coëant, ova vim quandam variegatos pullos excludendi contractura facilius admitti poteſt, quam tempore incubatus. Nam poſt ovi productionem pullum matris imaginatione ſignari amplius non poſſe, inde patet, quod pullus ſolo calore benè attemperato, ut excludatur indigeat, nec à noſtra tantum, ſed quacunque alia ave, quin ab ipſo homine ovo ſub axillis contento, aut etiam fornacibus, quemadmodum in Ægypto fieri notum eſt, excludi poſſet.

§. 97.

Candeſcunt pili à parte ſui poſtrema, ut ſegetes & gramina. Non omnis tamen pars piloſa ſimul cum reliquis candeſcit, ſed una præ altera citius aut ſerius. Ita *Philoſophus (l. 3. Hiſt. Animal. c. 11.)* Tempora hominum & partes primores celerius canitiem ſentiunt. Quocirca & πολυκροτά-

φους

φῦς γέροντας *Homer.* (*l. 1. Iliad. v. 515.*) pronunciavit. Rationem reddere nituntur *Ariſtot.* (*l. 5. de Generat. Animal. c. 5.*) & *Lud. Septal.* (*Comment in Ariſt. Probl. ſ. 10. Probl. 56. p. 142.*) ſed infeliciter nimis, quod ipſos evolventibus patebit. Pubes noviſſimè caneſcere dicitur, forſan quia omnium noviſſimè in conſpectum venit, ſed ſi hoc, illud & barbæ conveniret, quod tamen experientiæ refragatur. Multi namque mentum canum absque capillorum mutatione exhibent, de quibus noſtri: *Sie haben ſich ſehr ums Maul bekümmert.* Ciliorum nigrorum in alba mutatorum hiſtoriam recitat *Theod. Zwinger. Vir Excell.* (*M. C. D. 2. A. 9. obſ. 139. p. 232.*) Multum pilorum textura & fermenti alteratio conferre videntur, quo fit ut unius coloris præ altero citius mutationem ſubeat. Alimenti pariter copiam & paucitatem in medium vocavit *Ariſtoteles* (*l. de Color. c. 15.*) qui puerorum omnium, (forſan Græcos, apud nos namque fallit) principio capita ruffa propter alimenti paucitatem & ob id capillos imbecilles & raros tradidit. Ἡ πυῤῥότης ὥσπερ ἀῤῥωστία τριχός. Omne autem quod debilitatur in virtute naturali citius caneſcit, *juxta Alb. M.* (*l. 19. de Animal. c. 7. f. 161. a.*) *decretum.* Et ruffitas pilis imbecillitas ipſi eſt, ob quod & ruffos celerius, quam nigros caneſcere ſtatuit, (*l. 5. de Gen. Animal. c. 5.*) Ita & *Stratoni Lampſaceno* (*l. de Color.*) ruffos puerorum capillos ob affluentem alimenti ubertatem nigricare placuit. Humiditatem & partium teneritudinem allegat *Franc. Aquilon.* (*l. 1. Opt. Propoſ. 1. p. 5.*) Puerorum noſtrorum capilli ab ortu albeſcentes & flavi obſcuriorem ſucceſſu temporis ſortiuntur tincturam.

§. 98.

Poſtgenita canities aliquando annos præcocia antevertit vel ſecundum naturam, vel ob alias tum internas, tum externas cauſas. *Pſamnides Aaronis Camarinæi filius,* ætate adhuc florente canuit, terque victor Olympicus à *Pindaro* (*Olymp. δ. E. p. 132.*) celebratus. Huic ſimilis *Clymeni filius, Rex Orchomeniorum. Argonauta Erginus,* qui *ex Aliis referente Eraſmo Schmidio,* (*Comment. in Pindar. p. 138.*) *Lemnum* appulſus ab *Hypſipile Thoantis Lemniorum Regis filia* patri mortuo funebre certamen inſtituente cum reliquis Argonautis invitatus, & ad ſtadium ὁπλιτῶν ingreſſus, canus, ſed non annoſus riſum movit Lemniis mulieribus, ut qui cum robuſtis juvenibus armatus curſu fruſtra certare videretur. Verum cum præter expectationem Lemniarum ſpectatricum *Boreæ filios Calvim & Zetem* perniciſſimos curſu ſuperaſſet, eò majori poſteà iisdem admirationi fuit. Εργίνου πολιάι, *Ergini* canities præverpitata proverbio ortum dedit. (*Conf. Eraſm. Adag. p. m. 633.*) in *Albanica* pueros caneſcere *A. Gell.*

Gell. (*l.* 9. *Noct. Att. c.* 4.) *cum Plinio* (*l.* 7. *c.* 2.) memorat. *E Cteſia*, quem tamen ὐκ ἀξιόπιϛον pronunciavit (*l.* 8. *hiſt. anim. c.* 28.) *Philoſophus*, retulit *Hier. Mercurial.* (*l. de Morb. Cutan. c.* 6. *p.* 47.) eſſe quandam Indiæ gentem ubi mulieres ſemel tantum pariunt, & illi partus ac in lucem editi incipiunt caneſcere. Ita (*l. c.*) *Plin. Pandoras* Indiæ populos in convallibus ſitos juvenes canos, ſenecta ætate nigros capillos narravit. Feſtinata ſenectutis inſignia in *Trajano* (*Panegyr. c.* 4.) inſeruit *Junior Plinius.* Circa decimum ſextum annum criſpum & ſpiſſum capillitium & propter canos, qui frequentes inſperſi erant argenti inſtar albicantes, & ſpumanti æquori ſimiles *Proëceſius*, ut de Eo ſcribit *Eunap.* (*in vit. Ejus p.* 102.) Circa vigeſimum *Caſp. Hoffmann.* incanuit, quod de ſeipſo (*l.* 2. *de part. Simpl. corp. hum. c.* 19. *p.* 121.) De juvene 18. annorum, quem ſenem ſexagenarium dixiſſes, *Dn. D. Joh. Lud. Hannemann.* (*M. C. D.* 2. *A.* 1. *obſ.* 69. *p.* 169.) *Joh. Uldarici Rumleri pater Macarius Rumler.* 30. annos natus, nullo præſente periculo, totus canus evaſit. Vid. *Rumler.* (*obſ. med.* 63. *p.* 38.) Habet & quædam *Hadrian. Jun.* (*comm. de Com. c.* 20. *p.* 479.) *Petr. Laurenberg.* (*Paſicompſ. c.* 9. §. 17. *p.* 77.) Ejusmodi hominem προπόλιον dici, quod ante tempus caneſcat *ex Ælio Dionyſio* citat *citatus junius* (*c. l. p.* 425.) innaturalemque vocat canitiem *Petr. Foreſt.* (*l.* 8. *obſ. med.* 10. *p.* 242.)

§. 99.

Eſt & hæreditaria canities & quaſi certis familiis gentilitia. Vidi olim vegetum, & in operibus militaribus expeditum juvenem annos viginti ſex natum, ſed canum grandique & denſo capillitio dotatum, qui talem jam ante decennium conſpiciendum exhibuiſſe ſanctè affirmabat. Id vero & Patri Avo contigiſſe, candoremque huic familiæ quaſi proprium & gentilitium ſuperaddebat. De canitie hæreditaria plura *D. Joh. Lud. Hanem. M. C.* (*D.* 1. *A.* 8. *obſ.* 69. *p.* 169.) *Vid. Rietlin.* (*A.* 1. *Lin. Med. M. Dec. obſ.* 16. *p.* 479.) Rectè igitur (*c. l.*) concludit *Pindar.*

Φύονται δὲ καὶ νέοις
Ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
Θαμὰ, καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας
Ἐοικότα χρόνον.
Naſcuntur enim & juvenibus
In viris cani
Sæpè, etiam præter ætatis
Congruum tempus.

De his Noſtri feſtivè jocantur : *Der Eſel grauet auch in Mutterleibe.*

§. 100.

Quidam repentè absque apparente aliqua cauſa facti ſunt cani. A particulari ut incipiam, in puella ſeptem annorum ciliorum color palpebræ ſiniſtræ nigerrimus candidiſſimus obſervatus *Sergio*, quod teſtis oculatus *Theod. Zwinger.* (*M. C. D. 2. A. 9. obſ. 136. p. 232.*) confirmat. *Gaba* ſacrificante puero, miniſtranti acerram, totius capitis capillitium repentè canuiſſe, *Sueton.* (*in Serg. Galb. c. 8. p. m. 228.*) *memorat.* Non defuerunt, *addit*, qui interpretarentur ſignificari rerum mutationem, ſucceſſurumque juveni ſenem, hoc eſt ipſum *Neroni.* Pater *Matthæi Lippi de Scarparia*, & *Cechius* ſutor repentè incanuerunt, è *Nicol. Florentino* (*Sermon. 7. tr. 6. ſ. 3. c. 24.*) *Joh. Ben. Sinibald.* (*l. 9. Geneanthr. tr. 2. c. 1. p. 758.*) retulit.

§. 101.

Quidam ex levi cauſa. Novi religioſum, narrat *Hier. Hirnhaim* (*Typh. gen. hum. c. 6. n. 6. p. 58.*) qui ſubita inviſæ cujusdam rei apprehenſione correptus caput palma extenſa ſupernè contigiſſet, quique digitorum veſtigia eidem impreſſit, capillis, quos tetigerat, ſubitò de nigris in canos mutatis. Ejusdem ferè commatis eſt illa *ap. J. B. Helmont.* (*tr. Tumul. Peſtis p. 888.*) Quidam expectans manè Prætorem in ſuum ſupellectilem miſſum iri tota nocte ſedens mœſtus, capite in palmam manus inclinante manè latus capitis canum habuit, qua parte manus tetigerant tempora. Non ſine riſu & admiratione ſimul audivit *Paul. Zacchias* (*T. 3. Quæſt. med. legal. Conſil. 61. p. 115.*) *D. Joh. Bap. Monſilardum Mediolanenſem optimum ſenem, optimum Medicum* narrantem, quod villicus quidam qui duos mulos habebat ad vitam ſuam tuendam, cum comperiſſet, illos ſibi furto ablatos totus ex mœrore incanuit, mox verò duobus annis transactis mulos reperit, ac denuo canos pilos in nigros commutavit. De Cive Herbornenſi, cui ob annonæ caritatem anxio inopina canities obrepſit, annonaque rurſus vileſcente hilariori evanuit *Joh. Pincier* (*l. 1. Otii Marpurg. p. 36.*) In Capitaneo quodam captivo poſtridianum ſuſpendium metuenti, & inde caneſcenti poſteà paulatim illa canities receſſit, ita ut biennio poſt ferè omnes capilli nigricarent, commemoravit *Isb. à Diemerbroeck* (*l. 3. Anat. c. 2 p. 486.*)

§. 102.

Inter cauſas internas vulgò pituitam numerant, in quam refrigerato corporis habitu humores abeuntes ſubitaneam accelerare canitiem dicuntur *Paulo à Sorbait* (*Med. Pract. tr. 6. c. 5. p. 740.*). Sed floridos illos canos & ætatis

tis gloriam *cum illuſtri Th. Bartholino* (*l.3. de luc. anim. c. 6. p. 385.*) infra dignitatem ejus cenſeo. Neque pituitoſi humoris, quamvis albi, celer adeò motus, neque Splendor ullus eſt, niſi connati luminis inumbratione, neque pituitoſis ſolis, ſed cujusque temperamenti hominibus lucente canitie caput induunt, & omninò plures ſunt juvenes phlegmate detenti ſine canis, quam ſenes vergentis ætatis cani ſine phlegmate: non tamen inde pituitam candicantem luminis idoneum in pilis receptaculum eſſe iverim inficias. Pituitam in exilium proſcripſit *Caſp. Hoffmann.* (*c. l. p. 119.*) Alb. Magnus inter cauſas recenſuit internas nutrimentum pili aqueum, qui & in albedine pilorum ſimul addidit aëreum, quod forſan in canitie potiorem faciat paginam. Vidit *O. Magnus* (*l. 18. hiſt. Septentr. Gent. c. 8. p. 43.*) mures candidum ſaccharum continuo comedentes candidum induiſſe colorem, atque itidem eundem exuiſſe Sacchari comeſtione ſubtracta. Albedinem pilorum in animalibus Norwegicis eſui nivis ex aliorum relatione aſcripſit (*l. 8. c. 55.*) *Plin.* Quo etiam inclinare videtur *Subtilis Scaliger* (*Exer. 59. p. 213.*) ubi aquam colores accipere & dare enunciat. Neque ab his alienus *Th. Bartholin.* (*tr. de Uſ. Niv. c. 19. p. 123.*) Sed nive non veſcuntur bruta, ut cibo, famem ut fugent, ſed ut potu ſitis ſedandæ gratia, quod in ſylvis videmus facere cervos & capreolas, in domibus verò Gallinas, Anates, Anſeres. Et ſi nix pro cibo eſſet, fame hyberno non interirent bruta Sylvicola, & in Norwegia, ubi durior eſt nix rupibus incumbens, ut ad abſcondita gramina non poſſent pervenire, non morerentur oves, ſi de fœno his non proſpicerent incolæ, quod *è Petro Claudio* (*Deſcr. Norweg. c. 32.*) memorat (*c. l.*) *Th. Bartholin.* Nec aquæ nivales ſimplices cutim tingent aut pilos, ſed metallicis imprægnatæ moliculis, pro quarum diverſitate diverſam tincturam easdem exhibere poſſe, *cum acutiſſimo Joh. Nic. Pechlino* (*l. de Hab. & Color. Æthiop. c. 13. p. 143.*) non repugno. Quin & cibos Alcanthinis moleculis gravidos nigredine pilos tingere & conſervare equinos, experimento veterinariorum à laudato *Pechlino.* (*c. l. p. 147.*) Suadent & apud nos ut equis in cibum miſceantur germina quercus Hippiatri.

§. 103.

Poëtæ ſenum frontè aurea argento nitenti conſperſa, elegantiſſimè venerandam ſenectutis faciem deſignarunt, ſcribit iterum *ipſe ingenioſus Poëta Th. Bartholin.* (*l. de Luc. Hom. c. 10. p. 79.*) in qua ſub canitie ultimus vigor ſplendet, ſive ob concurſum reflexionemque lucis peculiarem cum candore, ſive ob veras luminis reliquias, quæ ex enervi & exſucco corpore in comam

refulgentem refugerunt, jam jam cum vita exhalaturæ, ut hæc conjectura novam nec auditam hactenus canitiei extruxerim rationem, ſiquidem ingenioſo eſſe licet. Sed hæc conjectura Oratori aut Poëtæ magis convenit, quam Phyſico, Medico & Philoſopho.

§. 104.

In homine ſenecta, morbo illo naturæ naturali, (*Ariſtot. l. 5. de Gen. Animal. c. 4.*) urgente fermentum pilorum, dum à nutrimento non conſervatur, nec à calore proportionato, ut par eſt, actuatur, canities illa ut fermenti, ita & ſolidioris alimenti defectum arguit, cui & attractricis languorem & torporem addere licebit. Fibræ namque radicis bulboſæ nutrimentum viſcoſum ſugentes duriores evadunt ſuccioresque, ut illud amplius non admittant, appetantque? Non ſine cauſa igitur pilos candicare ob omnimodam exſiccationem & indurationem, judicavit *Felix Plater.* (*tr. 3. Prax. l. 1. c. 3. p. 107.*) Paucis caneſcunt pili ferè, ut ſtramen & fœnum albeſcunt. Diſtinguitur tamen in hoc à ſtramine & fœno albeſcente capillus canus, quod ille adhuc vivat & creſcat; illa verò planè intermortua ſint & marcida. Verius etiam illud effatum deprehenditur in brutis, quibus annuatim pilus defluit, ac in homine, qui non ordinario deciduum geſtat pilum.

§. 105.

Ob morborum ſævitiam multos caneſcere experimur. Podagricis id ſolenne. Vidi olim Podagricum vix annos triginta natum ſexagenarium cano capillitio referentem. Cutis vitio, quod λευκὴν ideo Græci, vitiliginem Latini vocant, pilos omnes produci canos, apertum eſt. Vid. *Ariſtot.* (*l. 3. Hiſt. Anim. c. 11. & ſ. 10. Probl. 35.*) in Febribus ardentibus, Hungaricis malignis idem contingit, quod & mihi accidiſſe teſtari poſſum. Deprehendi tamen & illud, quod Ariſtot. ſubjunxit: Nonnullis pili, dum ægrotarent, incanuerunt: quibus in bonam valetudinem reſtitutis nigri enati ſunt, canis defluxis. Alibi in eundem ferè ſenſum philoſophatur (*l. 5. de Generat. Anim. c. 4.*) Per ægritudinem, ut totum corpus inopia caloris nativi laborat; (copia verò caloris præternaturalis exuritur & exſiccatur.) Sic partes etiam minimæ participant labe. Multum autem excrementi conſiſtit in partibus corporis, quamobrem in pilis etiam cruditas eſt, quod canitiem faciat, poſt verò cum convaluerint, & vires receperint, denuò mutantur, & quaſi juvenes ex ſenibus redduntur, affectionesque proinde mutantur. Fluxit hinc canitiei diſtinctio, quando in naturalem & morboſam diſcriminatur. Vid. *Hier. Mercurial.* (*l. de Morb. Cutan. c. 6. p. 47.*)

§. 106.

Subtiliori mentis acumine rem examinantes imaginationi brutorum gravidorum candorem illum fœtuum tributum eunt, dum toto imprægnationis & geſtationis curriculo nivem candicantem tuentur, & ita pilis pellibusque fœtuum alliniunt candorem Hos inter eſt *Libert. Frommond.* (*l. 5. Meteorol. c. 5. Artic. 5. p. 390.*) & ante hunc *J. C. Scaliger.* (*l. c. p. 214.*) dum ſcribit: Sed & præter alimentum ſolus nivium aſpectus affert matri cum phantaſiæ coloris hujus ut vel parturiendo, vel incubando (dudum ſanè creditur. Vid. *ſupra* §. *96.*) fœtus excludant concolores. Lepores albos ita progenerari *Excell. Noſtri Roſin. Lentilii* (*M. C. D. 2. A. 10. in App. p. 125.*) mens eſt. Cur verò ad matrum phantaſiam recurrant tanti viri, eſt quod miror, & tantum non rideo. Inſolita & inopinata non conſueta phantaſiam turbant & afficiunt, & cum in brutis directrice non tantum careat, ſed & tranſiens quid ſit, an huic monſtra & hujusmodi colores tribuendi ſint. Et ſi quid imaginatio poſſit, tempore coitus potius, quam geſtationis poterit, quod *ſagaciſſimus ſanctusque Opilio Jacobus Patriarcha* obſervaſſe (*Geneſ. c. 30. v. 41.*) legitur, quamvis & hic Θεῖόν τι ſubfuiſſe Theologi confiteantur. Monſtra aliquando pariunt bruta, ſed caſu ob inſolitam à cauſa obſcondita oculo impreſſam figuram aut ideam, haud aliter ut plantarum ſemen aut radix per ſe, aut cauſa aliqua externa concurrente monſtrum vegetabile parturit. Spectant huc, quæ habet *Th. Fien.* (*tr. de Virib. Imag. quæſt. 20. concl. 53. p. 175.*) Et ſi illud de candore valeret, cur bruta non viridi habitu comparent, à graminis & arborum viridium per æſtivale & autumnale tempus continuo aſpectu, eſu & uſu cum *Martin. Schoocki.* (*l. de Signat. Foet.*) repono. Unde paſſeres albi, qui vere ova ponunt & ſub æſtatis principium ovis incubant? Unde Hirundo alba? quam *Scaliget* vidit (*c. l. p. 213.*) quæ non hybernat.

§. 107.

Inter animi affectus terror & metus magnam faciunt paginam. Incanuere quidam unica nocte præ metu ingenti, ſummo frigore capiti inducto, *Hieron. Jordan.* (*de eo quod eſt in morb. div. c. 37. p. 138.*) pronunciat. Capillos hos affectus ferire noſtri innuunt: *Die Haare ſtehen mir gegen Berge.* Et *Poëta:*

Obſtupui, ſteteruntque comæ, vox faucibus hæret.

(*l. 2. Æneid. v. 574. & l. 3. v. 38.*) Et *Naſo* (*l. 1. Faſtor. v. 97.*)

Obſtupui ſenſique metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.

Mulier quædam incidit in foveam, in qua erat lupus & vulpes, ea una no-

cte incanuit & poſt tota vita manſit triſtis *Andr. Libav.* (*p. 2. Singular. p. 142.*) teſtatur. Plura in hanc rem expedita vid. *ap. Hadrian. Jun.* (*Comm. de Coma c. 4. p. 363.*) Novi, qui è naufragio præter ſpem ſalvi enataverant repentè canos evaſiſſe, prodidit (*c. l. c. 10. p. 424.*) Idem. Repetit & confirmat *Eraſm. Franciſci,* (*Oſt-Weſt-Indiſch. und Siniſch. Luſt. und Staats-Garten P. 1. p. 7.*) Junxit his milites (*l. 2. de Complex. c. 2. p. 112.*) *Lev. Lemnius.* Commemorant Alii (*addit Jun.*) nonnullos, qui in præruptas rupes aucupii gratia, θήρης μεθέποντες γλυκερὴν πόνον, ut *Nizianzeni* verbis id eloquar, funis ope pervaſerant, ſaluto eo deſperabundos præproperam canitiem accerſiviſſe. *Ballus* quidam ex oppido Columnæ *Architectus*, cum laquear quoddam deſtrui curaret ob novum reficiendum in periculum lethalis caſus ex improviſo lapſu illicò canus evaſit, ea maximè parte in quam caſus imminebat *meminit Paul. Zacchias* (*T. 3. Quæſt. Med. Legal. Conſ. 61. n. 8. p. 215.*) ſingulare etiam exemplum habet de Monacho Romæ *Th. Campanella* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 26. p. 334.*) *Uvipertus* aut rectius *Ubipertus* nec dum profeſſus, nec caputularis à fratribus in Epiſcopum Raceburgenſem electus cum propter annos diſpenſatione opus eſſet, Romam petiit, repulſam à Pontifice paſſus, proxima nocte incanuit, ut poſtero die à Pontifice non putaretur is qui pridem confirmationem petiiſſet. Ergo juſſit Eum in Epiſcopum conſecrari, quem evidenti ſigno DEUS probaſſet. *Hæc Alb. Kranz.* (*l. 9. Metrop. c. 47.*)

§. 108.

Incarcerati mortis metu, eandem ſubiere viciſſitudinem. Exemplis & hiſtoriis mecum qui delectatur evolvat *Marc. Donat.* (*l. 1. Hiſt. Med. Mimb. c. 1. p. 1.*) *Joh. Schenck.* (*l. 1. obſ. Med. p. 1.*) *Sim. Majol.* (*Dier. Canic. Colloqu. 4. p. 422.*) *Lev. Lemn.* (*c. l. p. 111.*) *J. C. Scalig.* (*Exerc. 312. p. 1006.*) *Joh. Rud. Camerar.* (*c. 2. Syllog. Memor. n. 14. p. 73.*) *Albert. Ott. Fabr.* (*l. de Aur. Potab. p. 16.*) *Martin. Zeiler.* (*p. 1. Cent. 1. Epiſt. 17. p. 43.*) *Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 16. p. 32.*) *Isbr. à Diemerbroeck,* (*l. 3. Anat. c. 2. p. 486.*) *D. D. J. L. Hanemann. Amicum & Collegam honorandum* (*M. C. D. 2. A. 4. obſ. 60. p. 134.*) Metum hunc non rarò incuſſere conſcientiæ ſtimuli & ſpectra. *Ludovicus Bavarus Imperator* poſt damnatam morti propriam uxorem horrendis viſionibus tentatus, unica nocte incanuit. (*Joh. Cuſpian. de Cæſar.*) Idem juveni ſomnio de extremo judicio territo accidiſſe, *è Vincentio B. D. Martin. Gejer.* (*Joh. Bus-Stimm. p. 2. p. 552.*) recenſuit. Gregarius homo, qui per octiduum in ſpecu Baumanni oberraverat variis ſpectris miſerè exagitatus totus canus factus, *teſte Henrico Eckſtormio* (*Epiſt.*

piſt. de Spec. Baumann.) add. Georg. Henning Behrens (Hercyn. Carioſ. c. 1. n. 1. p. 29.) evaſit. Exclamares hic *cum Poëta:*

O nox quam longa eſt, quæ facit una Senem!

§. 109.

Curarum & laborum moles non reticenda. Notum eſt in trivio:

Cura facit canos quamvis homo non habet annos.

Exemplum de Architecto Joh. Hollio conſignavit *Joh. Uldaric. Rümler. (obſ. Med. 63. p. 37.)* Felicius id procedit, ſi & annorum numerus accedat. Audi *Ovid. (l. 1. de Ponto Eleg. 5.)* qui ita ad uxorem:

Jam mihi deterior canis aſpergitur ætas,
Jamque meos vultus ruga ſenilis arat.

Paulo poſt:

Confiteor facere hoc annos: Sed & altera cauſa eſt,
Anxietas animi, continuusque labor.
Nam mea per longos ſi quis mala digerat annos,
(Crede mihi) Pylio Neſtore major ero.

§. 110.

In Athmoſphæram oculi mentis dirigendi, hæc ſi pura & intemerata canos exeſſe jubet. Audiendus *Guilh. Piſo. (l. de Med. Braſil. p. m. 603.) Braſiliani*, ait, ob aëris, aquarum & locorum temperiem optimam, parumque ex ſe culpabilem maturè pubeſcunt, ſeneſcunt tardè, idque ſine canitie & calvitio. Qui fit quod longè ultra centeſimum ætatis annum viridi ſenecta non Americani tantum, ſed & ipſi Europæi fruantur, totumque adeò territorium macrobium dici mereatur. Contra in regionibus frigidioribus v. g. Norwegia urſi ſunt albi, corvi & lepores, & homines ipſi candida cute & pilis albis & flavis, quod *inclutus Th. Bartholin. (Tr. de Niv. Uſ. c. 19. p. 123.)* in literas retulit. Ita in Alpibus perdices albas & vidit & eſitavit *J. C. Scaliger. (Exerc. 59. p. 213.)* Et hanc canitiem regionalem *Marco Antonio Ulrico (ſ. 1. Phyſiolog. Barb. Hum. p. 33.)* vocare non ſine cauſa placuit. Frigori hyberno hic multum dandum *O. Magnus (l. 18. de Septentr. Hiſt. c. 8. p. 439.)* nos informat, dum omnes lepores aquilonares poſt æquinoctium autumnale primo præſertim nivium caſu condidum (dimiſſo griſeo) induere pilum aſſeruit. *Es giebt in Pohlen, noch mehr aber in Lithauen eine Arth von kleinen Thieren, die den Wieſeln nicht ungleich, und auff Polniſch Zaſſicz genennet werden. Derſelben Fell, welches ein wenig ſchlechter als Hermelin iſt, ſiehet im Sommer braun aus. So bald aber der Schnee fället, werden ſie in einer Nacht über und über weiß, und bekommen ihre Farbe nicht eher*

wieder

wieder als auff den Frühling.Bernh. Connor. aut ex memoriis Ejusdem J. S. (*p. 2. Deſcr. Polon. Epiſt. 9. p. 780.*) Notabile de mutatione à frigore extat Experimentum *ap. Adam. Olear.* (*l. 3. Itiner. Muſcovit. Perſic. c. 2. p. m. 156.*) quem ſi placet evolve, cui junge *Claud.* (*Salmaſ. Diatr. de Ann. Climact. p. 757.*) De Aëre etiam *ſupra* (§. *89.*)

§. III.

Inter externas cauſas frequentem capitis lotionem & nimium capillorum cultum numeravit *Petr. Foreſt.* (*l. 8. obſ. Med. 10. p. 242.*) quem etiam ad calvitiem diſponere *infra* (§. *120.*) notabitur. Ut ut è *Q. Seren. Sammonici verſibus* ibidem adductis contrarium appareat. Ocyus apertos quam detectos, difflatosque caneſcere pilos *Ariſtot.* (*l. 3. Hiſt. Anim. c. 11. & l. 5. de Gener. Animal. c. 5.*) advertit. *Hermann. Conring.* (*c. l. p. 148.*) cauſam redditurus, cur ruffo capillitio non amplius, ut olim, rutilent Germani, hanc etiam ſubjunxit: Jam capiti tegumenta dudum incepta imponi præter morem veterum, unde crines multorum aquei humoris copia neceſſum eſt, ut plus ſcateant, atque utpote, qui à Sole & Ventis, non diffletur & abſumatur. Hæc etiam cauſa eſſe poterit, cur barba colore capillis ſæpius non reſpondeat. Qui verò caput tectum gerunt citius, *juxta Hier. Mercurial.* (*c. l. c. 6. p. 51.*) candicant. Quia cum calor nativus capitis non poſſit perſpirare, cohibitus in pilis veluti ſtrangulatur, ex quo fit ut pereunte calore nativo facilè poſtmodum humores illi putreſcant. Et hæc etiam ratio eſt (*pergit p. 52.*) cur unguenta capiti frequenter illita canitiem accelerent, non quod exſiccent, prout hanc menrem *Athenæus* (*l. 15. Dipnoſ. c. 18.*) *Ariſtoteli*, licet repugnanti (locis modo allegatis) affinxit, quem idcirco confodit (*Comment. ad ſ. 10. Probl. 33.*) *Lud. Septalius*, ſed unctuoſitate & craſſitie meatus ſ. pori capitis ita obſtruunt, ut non poſſint exhalare, prout (*c. l.*) Mercurialis ratiocinatur.

§. 112.

Venus immodica huc etiam ſuum confert Symbolum. Novit juvenem *Joh. Bened. Sinibald.* (*l. 9. Geneanthop. tr. 2. c. 6. p. 756.*) ſibi familiaritate junctum, qui vix vigeſimo anno peracto ob libidinis exceſſum niveo penitus capite canuerat. Colorem avium & brutorum à ſalacitate deduxit *Joh. Bodin.* (*l. 4. Theatr. Nat. p. 373.*) Alioquin & amoris flagrans deſiderium *Aitæ ap. Theocrit.* (*Idyn. 12. v. 2.*) ſenectutem accelerare dicitur

οἱ τε ποθεύοντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν

Qui deſiderio conficiuntur, uno die fiunt ſenes.

Singularem planè canitiei cauſam *Albert. M.* (*c. l.*) dictitat, multum anhelare

re ad locum ortus pilorum: & ſimul in uno loco dormientes & contra ſe invicem anhelantes citius caneſcunt: quod anhelitus ſuo calore nimis aperit vias pilorum & poros, & tunc erit ſubtile pingue, & caneſcit, & non remanet niſi viſcoſum humidum frigidum, quod eſt cauſa canitiei. Vid. *H. Cardan.* (*l. 8. de Variet. Rer. c. 4. p. 517.*) Sed ſic hoc myſtax citius menti pilis caneſcet, aut halitus humanus id non in proprio corpore præſtat, quod in alieno. Quod ſi contigerit acori ſalivæ, & halitus acredini id erit deferendum. Plura *Pneumatopægnion.*

§. 113.

Quamvis autem variegatas plumas pennasque & pilos in brutis conſpicere poſſis, capillos tamen unius coloris ut plurimum animadvertes. Vidi in Colonello myſtacis crines ad ruffitatem vergentes, apicibus albis mirabiles. Ejusmodi phænomenon etiam in ſuſpenſis aliquando oculis uſurpare licuit. Vidimus Londini, *notat* (*l. 1. Encycl. Chirurg. c. 2. p. 13.*) *Joh. Dolæus*, hominem, qui crines habuit omnium colorum inſtar Iridis, cujus rei non aliam cauſam agnoſcere poſſumus, quam quod pili fuerint inſtar priſmatis, inde & radii incidentes & talem colorum diverſitatem repræſentabant. Nihil notius eſt barbam à capillis colore diſſentire. Ante triennium occurrit ruris alumnus, cui capilli nigerrimi, barba ruffa, lepidum & ridendum ſpectatoribus exemplum. Nec novum eſt aut cœruleorum aut alborum ad canitiem vergentium glomos nigris aut alterius coloris miſceri, quos ne rideantur, urſinæ pinguedinis clam factæ illinitioni vulgò imputant, de quo pauca quædam *ſupra* (*§. 90.*) ſparſa. Puer tribus ferè capitis partibus capillis, quorum colorem muſtellinum nominare potuiſſes, quarta verò & quidem Syncipitis ſiniſtra parte ruffis exiſtentibus *teſtimonio Viti Prietlini* (*A. 6. Lin. Med. M. Mart. obſ. 29. p. 346.*) Fœmina minus honeſta, quæ in toto corpore crines oſtendebat nigricantes, in pube rubicundiſſimis ſeptam offendebat *Nobiliſſ. Dn. Benjam. Schart.* (*M. C. D. 3. A. 5. & 6. obſ. 87. p. 123.*) Id verò, ut credam, non ſemel pilorum obſtitit differentia mollitiei & ſetoſitatis ſ. duritiei, & quod interdum ad radices nigri reperiantur. Capillos in capitis dextra parte flavos, in ſiniſtra & barba albos nutriebat *ruſticus*, *Georg. Wittgebl.* id nominis inde conſecutus. In Plica ſubcutanea, cujus *ſupra* (*§. 70.*) mentio facta, varius erat pilorum color, quem à Magia excitatum ſibi perſuaſit junior quidam Medicus, quod tanta capillorum varietas à natura ipſi practicabilis non viſa fuerit, ſed naturaliter, & quomodo id acciderit, rationes conſignare aggreſſus eſt *Dn. D. Marc. Gerbez.* (*M. C. D. 2. A. 8. obſ. 71. p. 184.*)

184.) quem vide. Barbam ſubruffam cum glomis canis à matris imaginatione in ruſtico propriis uſurpavit oculis *Joh. Schenck.* (*l. 1. obſ. Med. p. 3.*)

§. 114.

Canos tandem priſtinum recuperaſſe colorem ex obſervationibus notum. Octuagenario dentes exciderunt novis ſuccedentibus cum pilis canis nigricantibus *autore Leonh. Thurneuſſer.* (*l. 7. Piſon. c. 69. p. 347.*) Idem eveniſſe *Guilielmo Poſtello annos 130. nato*, & ætate vergente *Joh. Montano Chemico Sileſio è Joh. Franci* (*Epiſt. Chem.*) excerpſit *Dan. Sennert.* (*l. de Conſ. & Diſſ. Ariſt. c. Chem. c. 18. p. 315.*) De mutatione coloris, præter canum, hæc conſignavit (*p. 1. Manud. ad Med. c. 1. p. 1.*) *Joh. Dan. Horſt.* Crine ruber ante quinquennium factus eſt Giſſæ *Nobil. Craffiſchenck ab & in Schweinsberg*, poſt dolores capitis intenſiſſimos febris petechialis. *Anton. Maria Catabenus* pro canis luteos accepit; pro albis verô *Joſephus Fontana*, nigros.

§. 115.

Pergo ad reliqua, quæ pili cum plantis communia habent, v. g. morbos. Referunt inter pilorum morbos etiam canitiem, inter quos *Ariſtoteles*, (*l. 5. de Gener. Animal. c. 4.*) quod tamen cum grano ſalis accipiendum Hanc veluti quandam putredinem eſſe pilorum, *Idem* (*ſ. 10. Probl. 35.*) Hinc fieri ſuſpicatur *Septal.* (*Comm. in h. l. p. 107.*) & approbat quando in Comœdiis pruina & ſitus transfertur convitio in canitiem, dum eam Senectutis ſitum pruinamque vocant, quod etiam *Ariſtoteli* (*c. l.*) debet. Ætativam ſ. ætatilem appellavit *Marc. Anton. Ulm.* (*ſ. 1. Phyſiol. Barb. Human. p. 33.*) & pilum talem cadaveroſum, non quod emortuus jam ſit, ſed quia prænuncius exiſtat futuri cadaveris. Noſtri, canos vocant: *Kirchhoffs-Blumen.* De plantarum morbis *Theophr. Ereſius* (*l. 3. de Cauſ. Plant. c. 27. p. 193.*) egit. Vermes affligunt imprimis plantas, adeoque quælibet planta etiam amaricans, v. g. abſinthium &c. ſuos alit vermes, de quo *Magnif. noſter Argonauta Joh. Mich. Febr.* (*Hier. Picr. p. 125.*) Varia excerpta communicat *Ulyſſ. Aldrovand.* (*l. 6. de Inſect. c. 4. p. 273.*) capillis etiam ſui ſunt Acari. Affectum paucis notum & notatum aſtruit *Dan. Sennert.* (*l. 5. Med. Pract. p. 3. ſ. 2. c. 5. p. 315.*) Tineamque vocat; quod ſicut veſtes à tinea, ita & ab his vermiculis capilli, in quibus naſcuntur, erodantur. Ῥατάκισιν ſ. radationem, vulgò *die Mölen, Milben oder Fräulein juxta Sam. Haſenreffer.* (*l. 1. Noſodoch. c. 9. p. 68.*) dici confirmat. Quin & capilli mulierum in vermes & ſerpentes tranſmutatos vidit *Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 23. p. 29.*) Id verò cur mulierum capillis tantum tribuit antiquitas non virorum, an quod *ap. Tibull.* (*l. 1. Eleg. 3.*)

Tiſi-

Tiſiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sævit.

Sed hæc è fictionum Poëticarum lacunis. Si mulieris capillus in ſerpentem tranſit, cur non & viri? Quæ capilli & ſerpentis proportio & homogeneitas? Retulit *Roderico à Fonſeca (T. 1. Conſult. Med. 1. p. 3.)* vir fide dignus, ſe vidiſſe apud Indos novæ Hiſpaniæ equorum capillos, qui, dum equi biberent, in aquas incidebant verti paulatim in angues. Multò magis, *ſubjungit*, verterentur in eos capilli hoc morbo (Plica Polonica) infectorum propter putredinem & ſaniem. Ex juba equi mortui innumeros ſerpentes exortos fuiſſe *Joh. Chriſtoph. Stecbio (Cœl. Sephirot. ſ. 1. n. 1229. p. 108.)* retulit *illuſtris. Comes à Leiningen Hartenburg*, omnesque aſtantes aſſerebant vidiſſe capillos equi ſemi-ſerpentes vivos. Expertum eſt, *ſcribit Hier. Hirnhaim (Typh. Gen. human. c. 9. n. 6. p. 101.)* pilos ex caudis equorum in aquam pluviam ſcrobibus exceptam impoſitos animari, & in longos atque graciles vermes paulatim converti. Idem aliqui docent de jubarum ſetis fluenti aquæ impoſitis, quas dicunt tranſire in ſerpentes. Sunt è hæ è fabulis Mileſiis, è quibus pilos deglutitos in corpore animato in ſerpentes animari, credidit *P. Borell. (c. l.)* Rectius *Felix Plater. (tr. 3. Prax. Med. l. 2. c. 16. p. 1021.)*: Animantium pili interdum deglutiti rurſum cum excrementis excernuntur, qui ſidum adhuc calent, conſpiciantur ſe nonnihil torquentes ac ſi viverent, vermiculos vivos referunt, talesque ab inperitis eſſe putantur.

§. 116.

Plantæ monſtroſæ curioſis ſæpè occurrunt oculis, quod *tribus libris de Plantis monſtroſis* fuſius oſtenſum. Pari modo & pilis ſua ſunt monſtra. Setoſi & denſi in agreſtibus & Titanicis corporibus. Ita *ipſe monſtrum Polyphemus ap. Ovid. (l. 13. Metamorph. v. 844.) ad Galatheam:*

Coma plurima torvos
Prominet in vultus; humerosque ut lucus obumbrat,
Nec mihi quod rigidis horrent denſiſſima Sylvis
Corpora turpe puta.

Et *ipſa Galathea (c. l. v. 765.)*

Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos,
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam.

Probat id crinium illud crimen Plica Polonica, cum Rhopaloſi. Rhopaloſis concretione pilorum conſtat, quando in baculos coagmentatur (Vid. *Joh. Gorræus Defin. Med. p. 405. Sam. Hafenreffer l. c.*) Hanc *perilluſtris Raderus*

rus, narrante J. D. Horſtio (*c. l. p. 12.*) horæ ſpatio à brevi ſomno meridiano contraxit Veronæ. Sæpius capillus horrore implexus atque impeditus, ſtuppeo tomento aſſimilis & inæqualiter hirtus & globoſus & congeſtus prorſus inemendabilis diutina incuria, non modo comendi, ſed ſaltem expediendi & diſcriminandi, ut *Apulei* (*Apol. 1.*) *verbis* utar, evadit. Voluntarium hunc morbum proclamavit, ſiquidem morbus dici debeat *Theophraſto veridico* (*in Plico-maſtyg.*) cauſam plicæ nullam aliam ſtatuens. Sed hanc opinionem evertunt Symptomata plicæ eruptionem præcedentia, malusque totius corporis habitus, ubi jam creſcere incipit, & intricantur crines. Ubi verò perfecta Symptomatum iſtorum ceſſatio & reconvaleſcentia. Nec ſoli capilli hic concurrunt, ſed gluten aliquod corruptum capillos inviſcans, texturamque eorum vitians. Quod ſi è capillorum pectendi negligentia. Poloni ſanè longam comam minimè nutriunt, ſed curtam, nec in fine illa cirrhorum generatio advertitur, ſed in capillorum circa radices, ubi tricis abſciſſis cruentatio non rarò operationem turbat. Retudit igitur *iſtius Theophraſti* ſpicula quondam *Collega noſter D. Simon Schulz.* (*M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 138. p. 200.*)

§. 117.

Quin & hic in cenſum vocanda Symptomata, quæ ſæpius hujus capillorum intorquii abſciſſionem ſequuntur. Neapolitani, ſi extremi capilli puerulis ſuis cirrhi inſtar promineant excreſcantque nolunt, decurtare, perſuaſum namque illis audivi moriturum infantem ſive Epilepſia, ſive febri peſtilenti, ſi pili occipitis abſcindantur, tradidit *Th. Bartholin.* (*C. 2. hiſt. 94. p. 340.*) Inſequitur præterea mentis imbecillitas, ut eſt *ap. Joh. Nicol. Binninger.* (*Cent. 3. obſ. 13. p. 263.*) aut cœcitas, de qua *Dan. Sennert.* (*c. l. c. 9. p. 329.*) *Bernh. Connor.* (*c. l. p. 790.*) aut ſi etiam ſpontè & ex improviſo excidat ſteatomatis admirabile augmentum, quod ſingulari obſervatione firmat *Exc. Sylv. Samuel Anhorn* (*M. C. D. 2. A. 20. obſ. 19. p. 41.*) quamvis etiam ſine noxa aliquando præciſa legatur (*M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 128. p. 193.*) & *Judæus Jonas* adhita prius frictione & unctione Mercuriali ſalivationis gratia absque ullo periculo eas ſecabat. Vid. *Bernh. Connor.* (*c. l. p. 759. & 792.*) Cum plicæ ortus ex materiæ vitioſæ è corpore expulſione non ſine cauſa *Danieli Sennerto* (*c. l. p. 327.*) reputetur, dicendum fortè ſi materia illa morboſa maligna ab ejus exciſione ſymptomata ſupra dicta cum aliis ſubſequi. Secus verò id materia benigna præſente contingere. Præterea etiam ætas plicæ accuratè attendenda. Si namque ſtatim primam eruptionem illa abſciſſio inſequitur, ob

ob materiam adhuc crudam, & non totum excretam ſanguinatio & alia Symptomata ob imperfectam & impeditam criſin, materiæque μεταστασιν eveniunt, haud ita, ſi per aliquot temporis ſpatium, materia ritè evacuata, criſique perfecta abſciſſione malum profligare tentent, cum ſæpius natura ſucceſſu temporis absque ſanitatis diſpendio ipſa decidat. Majora etiam in corporibus cachecticis deprehendentur Symptomata.

§. 118.

Cæterum non Caput tantum Gorgonei hi fœtus devenuſtant, ſed & barbam, in qua tres in milite obſervavit *D. Joh. Auguſt. Hübnerwolff* (*M. C. D. 2. A. 8. obſ. 34. p. 200.*) Apud Judæos comprimis ſub axillis, quod è Judæo reſcivit *D. Ambroſ. Stegmann.* (*M. C. D. 3. A. 7. & 8. obſ. 36. p. 58.*) nidulantur. Quid quod & in pudendis muliebribus *Joh. Paterſon. Hagn.* (*M. C. D. 1. A. 3. obſ. 220. p. 401.*) *Chriſt. Franc. Paulini* (*M. C. D. 2. A. 5. in Append. obſ. med. phyſ. 9. p. 10. & Cent. 1. obſ. 77. p. 92.*) De plica è vulnere *Supra* (§. *48.*) Nec ſenes tantum infeſtat hoc malum, ſed & pueros. Filius Comitis cujusdam ſexennis jam plicas aliquot in pilis capitis habebat, quod etiam aliis *obſervante Dan. Sennerto* (*c. l.*) contigit. De pueris Neapolitanis jam (*præced. §.*) dictum. Id etiam malum hoc habet ſingulare, ut in momento aliquando præter omnem ſpem accidat. Exemplum duorum militum in medium attulit (*Epiſt. de Plic. Polon. p. 19.*) *Joh. Abrah. Gehema*, qui cum in ſtagno quodam ſe abluere cuperent, vix emergentes multas plicas contraxerunt. Nocte plerumque concreſcere alii obſervarunt, è quibus *Bernhard. Connor.* (*c. l. p. 787.*). A ſpectrorum ſuctione comarum vulgares ortum eorum deducere geſtiunt. Vid. *infra* (*l. 3. Tit. 3.* §.)

§. 119.

Id autem maximè circa plicam huc ſpectare videtur, quod Epiphonema plicæ ſuæ explicatæ *M. C.* (*D. 1. A. 6. & 7. obſ. 138. p. 202.*) *D. Sim. Schulz.* Hiſtoria eſt mira de plica reſecta, & poſt ſedecim annos è clavo pendente in loco ab hominibus remoto, in cœnobio quodam Poloniæ majoris ordinis S. Brigittæ circa *Poſnaniam* ad ſemiulnæ longitudinem accreta monialis cujusdam ejusdem ordinis nomine *Kozialka*, quam ſibi vera fide retulit monialis altera S. Brigittæ Ordinis *Conſtantia Mieszkowska*, dum temporis *Illuſtriſſimæ Dominæ Comitiſſæ à Dönhoff* domeſtica, in præſentia *Ejusdem illuſtriſſimæ Dn. Comitiſſæ.* Aderant tùm unà duo Patres S. J. Colleg. Thorunenſis & duo alii monachi Reformati diſcalceati cis Viſtulam Podgurzienſes, atque *Georg. Grunack, Civis & Chirurgus Thorunenſis.* Diceres mecum, quis reſectæ plicæ menſuram &

 lon-

longitudinem à reſectione obſervavit? quis poſt tanti temporis decurſum eandem iterum menſura dignatus eſt? Teſtimonium etiam monialis ad credulitatem maximè proclivis quis venerabitur? Quod ſi tamen ita accidit, crines in Cirrhis iſtis à materia glutinoſa, aut ſanguinis ſeroſi glutine inviſcati radices egere fibroſas, haud aliter ut Narciſſi aut Tulipæ, cum aliis bulboſis ad tempus aquæ impoſitæ fibrillas emittere cernimus, indeque eorum incrementum, quousque ſuccus nutritius non defuit, proceſſit.

§. 120.

Ut canities cum aliis phænomenis pilis morbos inducit; ita calvities eorum extirpatio & mors, (quam itidem cum plantis habent communem) omni jure affirmatur. Hac namque radicum corruptioni & ſiderationi, aut etiam exſiccationi ob nutrimentum deficiens, & pravum debetur. Naturaliter hanc aliquando accidere poſſe demonſtrat Scytharum quædam gens, ab ipſo natali calva, de qua *Herodot.* (*l. 9. Hiſt. f. m. 117. b.*) A certis cauſis apud nos utplurimum naſcitur, eamque ῥῆσιν τῶν τριχῶν (*l. 1. c. 2.*) *Alex. Trallian.* vocabat. Paucis multa dixit *Galen.* (*l. de Med. ſec. loca c. 2.*) plantæ aliquæ ob humoris inopiam reſiccatæ corrumpuntur, aliquæ verò ob humoris alieni ab ipſarum natura commercium; cujusmodi ſunt urina, muria aut lixivium; eodem modo & capilli aut propter humorum ex quibus nutriri conſueverunt, inopiam, aut propter eorundem vitiationem accidit, ut corrumpantur. Venena epota calvitium procreare *Q. Seren. Sammon.* (*l. de Morb. Cur. c. 8.*) cecinit;

Defluit expulſus morbo latitante capillus
Si rarò lavitur, ſeu vis epota veneni eſt,
Seu Salmandra potens nullisque obnoxia flammis
Eximium capitis tactu dejecit honorem.

Exempla recitat *Joh. Schenck.* (*l. 7. obſ. Med. p. 842.*) *Th. Bartholin.* (*l. 2. Anat. Ref. c. 1. p. 304.*) A Mercurii fumo in deauratione in Aurifabro exemplum dedit *Petr. Foreſt.* (*l. 8. obſ. Med. 5. p. 240.*) Horribile eſt, quod *Bohusl. Balbin.* (*Dec. 1. Miſc. Bohem. c. 16.* §. *3. p. 193.*) retulit: *Nobilem Bohemum Bechimium* à ſpectris crines noctu involantibus & vellicantibus totum calvum factum, cui crines nunquam, quoad vixit, recreverunt. De calvitie à ſpectro viſo *J. Weick. Valvaſor* (*T. 3. Deſcript. Carinth. l. 11. p. 2411.*)

§. 121.

Calvus *Bacchi* comitatui nunquam defuiſſe credebatur, inde & *Silenus individuus Bacchi comes* capitis iſta turpitudine laboraſſe dicitur, *Chriſtoph. Neander* (*Hiſt. Bachanal. membr. 8. ſ. 1. p. 138.*) Calvitium quippe ex immodico vini

ni uſu *juxta Balduin. Ronſ.* (*Epiſt. Med. 59. p. 223.*) Ex ebritate aſſidua calor nativus opprimitur, ut benè *Steph. Roderic. Caſtrenſ.* (*Exerc. Med. 26. p. 206.*). Addo & pilorum nutrimentum & radicum ſ. bulborum fomentum ab acri & corroſiva ſeri colluvie corrumpuntur. Vitem vino rigatum areſcere perhibent, quod ignis vis (corroſiva) vim in vitem exerit, & nutrientis humidi facultatem exurit omnem, ut *Plutarch.* (*Probl. de Cauſ. Nat. 31.*) philoſophatur. Sed nec ſolus calvitiem ſibi vendicat Bacchus, ſed & ipſa Venus ſ. Salacitas calvitiei mater ebuccinatur. Quod ipſum & *Ariſtotelis* (*l. 5. de Gen. Animal. c. 3. & l. 3. Hiſt. Animal. c. 11.*) & vidit & notavit. Hinc tritum enatum: Calvi, Moechi, illudque *in Julium Cæſarem Dictatorem* calvum ſcomma: Urbani ſervate uxores, Moechum Calvum adducimus, quod *ap. Sueton.* (*in Vit. Jul. Cæſar. c. 51. p. 23.*) legitur. Conf. & *Joh. Bened. Sinibald.* (*l. 2. Geneanthop. Tr. 2. p. 165. & l. 9. Tr. 2. c. 7. p. 259.*) Invenit in Græcorum monumentis *Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l. 29. c. 18. antiqu. lect. col. 1641.*) Venerem ſtatuam effingi ſolitam cum pectine, ratione ejusmodi, quod Romanis (Græcis) quandoque mulieribus peſtilens obrepſerit pruritus, quem vocant κνήφην, quo excidentibus pilis omnibus nullus amplius fuerit uſus pectinum ea re tàm invenuſta, tamque prorſus odioſa, qua molliculæ aliàs plurimum angerentur, ubi mox Veneri vota nuncupaſſent, rurſus ſuccreviſſe pilos ferunt.

§. 122.

A morbis etiam capilli fluunt, de quibus *C. Celſus* (*l. 6. de Remed. c. 1.*) Poſt febrem acutam cum Aliis mecum obſervavit *Petr. Foreſt.* (*l. 8. obſ. Med. 7. p. 241.*) Puellam novem annorum febre maligna primum, poſt quartana correptam cuticulam univerſi corporis, ungues & capillos bis intra ſemeſtre ſpatium depoſuiſſe *D. Joh. Petr. Albrecht,* (*M. C. D. 3. A. 3. obſ. 124. p. 251.*) *teſtis eſt.* Calvum ex febre acuta notavit *Albert. M.* (*l. 19. de Anim. c. 6. f. 160. b.*) Juvenis quidam nobilis in palæſtra pugillari ſe exercens ſubitò inſtar trunci obriguit (quem in Scholio rectè Catalepticum judicat (*Exc. Actorum Academ. Leopoldin. Collector Dn. D. J. P. Wurfbain*), ita ut nullum membrum nec artus officio ſuo fungi potuerint, qui affectus tamen ſubitò diſcuſſus. Triduo poſt omnes corporis partes, quæ alias pilis luxuriant, illis denudatas ſenſit, imò, quod mirum, ipſa etiam cilia & ſupercilia exciderunt, mentum quoque barba privatum, nec poſtea ullus in corpore renatus eſt pilus, *referente juniore Dn. Hannemanno* (*M. C. D. 3. A. 3. obſ. 63. p. 77.*) Quod ſi hoc & aliis è ſequiori ſexu eveniat, illas à *Proſerpina* tonderi, & orco initiari diceres, de qua ſuperſtitione *Macrob.* (*l. 5. Saturnal. c. 19 p. 433.*) *Joh. Saubert.* (*de Sacrif. Vet. c. 10. p. 230.*

230.) M. Cunrad. Tiburt. Rango (l. de Capillam. ſingul. c. 6. membr. 1. n. 12. p. 103.) conſulendi. Plura de Calvitiei cauſis *Joh. Argenter. (in Galen. Art. Comm. 2. p. 541.) Petr. Vaſc. Caſtell. (Exerc. ad omn. thor. aff. tr. 8. Diffic. 8. p. 731.)*

§. 123.

Efficere & illam valent Pſilothra dicta Medicamenta, corroſiva & venenata, quale apud Turcas, Ruſma, quo orientales fœminæ in balneis ad depilandas partes utuntur, de quo *cum Wedelio Magnifico* non dubitat vocabulum eſſe corruptum à Græco χρίσμα, qualia plurima reperiri in vulgari Turcica, lingua, idque ex Auripigmento & calce viva componi *virum præfatum ſummum (Epiſt. Reſponſ. quæ addita Cent. 1. Exerc. Decad. 5.) per illuſtris Dn. D. Alexand. Maurocordatus Portæ Ottomannicæ Conſiliarius & Archiater & t. t. ad Sacram Cæſaream Majeſtatem Legatus interpres*, docuit. Alopeciæ nomen à vulpe translatum in morbum hanc modo illam partem capitis depilantem, quia ubi vulpes minxerit locum ſterilem facit. Evolv. *Nic. Friſchlin. (ad Callimach. hymn. 3. v. 89. p. 227.)* De urina muris majoris idem venditant, quod locum comatum pilis orbet ſuis.

§. 124.

Nimiam præterea capillorum culturam & curam in pueris in veſtibus annis ſubſequis præproperam calvitiem inducere *Simon. Pauli (p. 2. Quadrip. Botan. p. 71.)* monuit, haud ſecus, ut nimia cultura plantas *juxta Theophr. Ereſ. (l. 1. de Cauſ. Plant. c. 18. p. m. 44.)* effœminat & corrumpit. Idem etiam in juventute & ulteriori ætate accidere ex eadem cauſa, elegans illa *ap. Ovidium (l. 1. Amor. Eleg. 14.)* Elegia teſtis eſſe poterit, ubi puellam conſolatur, cui præ nimia cura comæ deciderant. Merentur imprimis excerpi & huc referri ſequentes:

Facta manu culpaque tua diſpendia ſentis:
Ipſa dabas capiti mille venena tuo.

§. 125.

Calvis nunquam redire pilum *Ariſtotel. (l. 5. de Gener. Animal. c. 3.)* prognoſticon reliquit. Nec hactenus à quoquam, quod ſciam improbatum, licet tricho poëtica medicamenta non ſine magno numero proſtent. De perfecta autem & confirmata calvitie, non annua, in qua radices ſalvæ extruſis mortuis novam machinantur comam. Communicavit tamen hiſtoriam admirabilem *Excell. & propter ſingularem amicitiam per tot annos intemeratum colimus, Venerandus Dn. D. Martin. Schurich. Phyſicus ap. Dreſdenſes meritiſſimus celeberrimusque.* Publico illam feci ſacram in *Miſc. Curioſ. (D. 3. Ann. 7. & 8.*

obſ.

obſ. 120. p. 191.) & in ſcholio hujus cauſam ad ductum naturæ, an feliciter judicare meum non eſt, eruderare annisus ſum, quam hic repetere, cum Miſcellanea noſtra omnium terantur manibus non neceſſarium duxi. Singulari obſervatione potius has de calvitie meditatiunculas obſignare placet de capillis ex inſperato prorumpentibus, & niſi evellantur retrogradis *à D. Davide Spilenbergio (M. C. D. 1. A. 9. obſ. 12. p. 18.)* communicata. Vidua quædam immaninibus capitis doloribus in menſe ſemel, & quandoq; bis tali typo recurrentibus. Poſtquam intra cranium dolores capitis punctorii, telorum inſtar ab uno latere ad alterum vagantes & quaſi cerebrum transfigentes tertia vel quarta ab inſultu die deſævierunt, inter capillos naturales ſeu natura atros pili novi, præteritis annis albi, jam cani medium digitum longi, canini ab illis appellati, exurgunt, infra verticem potisſimum hic ſparſim, illic densè (*Buſch-weiſe*) occiput & latera cingentes, coronamque effingentes, atque per ſpatium unius noctis incrementi ſui terminum abſolvunt; doloribus tum ad interna calvariæ parte ad pericranium ſ. ad radices prædicti capillitii plurimum tranſgreſſis, tantis quidem in principio ejus ſtatus, ut cutis ibidem, nec levisſimum digiti tactum admittat. Eos pilos ſi intra quatriduum evelli curet nobilis fœminæ dolor indies decreſcit: imò inter evellendum in extima cutis parte eundem jam non ſentit, niſi ſimul vicinum naturalem incautè convelli contingat. Sin vero ultra prædictum tempus ſtare permittat, Rem! reciproco & ſtupendo motu intra cutem illi ſe retrahunt, & abſcondunt. Quo facto dolores capitis interni multò majori quam ante, pilorum egreſſum atrocitate recrudeſcunt, multoque diutius durant, adeò, ut in rabiem propè incidat afflicta mulier. *Hæc ille.*

§. 126.

Ornamento Terræ ſunt plantæ. Plantas Microcoſmi partibus addidit ſapientiſſimus Conditor, non ut uſum præſtarent neceſſarium, ſed ſaltim ornamentum. Pili in homine nulli neceſſarii *J. C. Scaliger (in l. 1. Ariſtot. de Plant. p. 185.) diſſerit*, quidam verò adeo ſunt inutiles, ut etiam impediant uſum vitæ: cujusmodi ſunt ei, quos in ſupremo labro muſtaces Græci vocant. Nam quod *ait Galenus, pergit Scaliger*, ad tegendum homini datos à natura, tollit ejus prudentiam, ſimulque elevat eorum fidem, quæ de ipſa prædicabat. Et paulo poſt: Cæterum ineptia hujus pertinaciæ apparet in Cadaveribus, quibus pilos creſcere manifeſtum eſt, cum tamen illorum iis nullus ſit uſus. Scaligeri hoc decretum refellere aggreſſus eſt *Marcus Anton. Ulm. (c. l. ſ. 2. c. 1. p. 84.)*

§. 127.

Ornamentum & tegumentum combinant Phyſicorum & Medicorum non poſtremi. Dicant quæſo cur non omnes animalium partes eodem tegumento bearit natura? ſiccine infelicior præ brutis erit homo maximam partem hoc tegumento privatus? Sufficit & homini & tegumenti bruto loco cutis adverſus externas injurias firma & conſtans tutela. Non minus horrent Reptilia pilis carentia aëris inclementiam quam hirſuta greſſilia. Setæ porcorum quem calorem vibrabunt, quem Erinacei ehini? quomodo tutelam corpori ſpondebunt Gallinarum quarundam pennæ per totum corpus inverſæ & ſurrectæ? Dantur & Catelli abſque conſpicuis pilis, ſi mentum excipias, ex India allati. Poterat, *inquit Joh. Sperling* (*l. 2. Zoolog. Phyſ. c. 2. Axiom. 1. p. 132.*) brutum eſſe ſine cornibus, ſine ſqamis, ſine pennis, ſine pilis, ſi mentum excipias ex India allati. Conf. *Adrian. Spigel* (*l. 8. de corp. human. fabr. c. 1. p. 229.*) Avium alas ad volatum facere opponis. Non nego. Interim ad piſces volantes & veſpertiliones te ablego. Si uſum potius reſpexiſſet quam ornamentum natura, cur in parandis pennis verſicoloribus tàm impigrè laboraſſet?

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine Campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

(*Ovid. l. 3. de Art. Amand. v. 249.*) ſi cujuslibet eximiæ, pulcherrimæque virginis aut fœminæ caput capilli honore ſpoliaveris, & faciem nativa ſpecie denudaveris, licet illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam Venus ipſa fuerit, licet omni gratiarum choro ſtipata, & tota Cupidinum populo comitata, & balteo ſuo cincta cinnama fragrans & balſama rorans calva proceſſerit, placere non poteſt, nec Vulcano ſuo, *eloquens formarum cenſor Mandaurenſis* (*l. 2. Mileſ. p. m. 31.*) judicabat. Ornamento homini ſunt primariò capilli & pili, uſum ſi quem præſtant brutis, per accidens præſtant.

§. 128.

De ſenſu plantarum *alibi* (*l. 1. de plant. monſtroſ.*) prolixius actum. Senſus his denegatus exquiſitus, æquè ut pilis. Exquiſitum dixi ſenſum, cum obtuſo gaudeant pili & ungues dum nutriuntur & creſcunt à ſibi proficuo & proportionato alimento. Ita pili & ungues igni appoſiti diffigiunt, convolvuntur & curvantur, & reſiliunt patiendo valdè, argutatur *Th. Campanella* (*l. 2. de Senſ. Rer. c. 13. p. 98.*), qui (*p. 99.*) opificis ſummi his providentiam collaudat, qui portonibus (oſſibus, pilis, unguibus &c.) ubi vividus ſenſus noce-

nocebat, parum largitus eſt. Dolor pilorum evulſionem concomitans, aut inſequens, partium in quibus pili radicantur, non pilorum eſt. Jocoſum etiam potius, quam verum, Noſtrorum, qui à crapula dum capite dolent, referunt, *die Haare thäten ihnen weh.*

§. 129.

Cum igitur pilos eſſe vegetabilia Microcoſmica ex dictis abundè conſtet, variæ controverſiæ inutiles & otioſæ Philoſophorum & Medicorum ceſſent neceſſe eſt. An pili corporis partes ſint, vario inter ſe impetu dimicarunt, quibus hoc curæ fuit. *Johannem Heuſtium eximium Theol. & Med. Doctorem, Eccleſiaſten Brouvershavienſem in Zelandia Diaſcepſin. de pilis, an ſint pars corporis ſcripſiſſe,* ubi rationum pondere & conſenſu Phyſicorum & Medicorum pro ſententia negante validè diſputavit *Gisbert. Voët. (p. 1. Diſp. variar. p. 772.) teſtis eſt.* Locum his in partium numero dedit *Æmil. Pariſan. (l. 12. de Subtil. Exerc. 4.)* Nondum ſcimus an ungues, capilli &c. ſint partes corporis humani de vita totius participantes, diſſerit *Hieron. Hirnhaim (de Typh. Gen. human c. 5. n. 3. p. 46.)* Ex data verò hypotheſi, *mi Hieronyme!* ſcimus. Illa quoque facit, ut propudioſo excrementorum titulo non amplius ſignentur. Cur demum eos obiter exiſtere *Nemeſius (l. de Facult. Anim. c. 28.)* tradiderit non capio. An vivant facilè etiam decernitur. Nutriuntur, *inquit Caſp. Hoffmann. (de Part. Simil. c. 14. p. 111.)* annon ſatis hoc vitæ? quod tamen *Franc. Valles. (l. 2. Controv. Med. 5. p. 65.)* non credidit.

§. 130.

Ultimum tandem problema diſcutiendum reſtat, nìm. quod pili in demortuis coloris ratione mutentur. Id verò à modernis ſæpius obſervatum & annotatum eſt. Nigri intermixta canitie una poſt mortem hora nigredine omni diſparente in candorem nivis albiſſimæ mutati, quod vidit *D. Joh. Bened. Gründel. (M. C. D. 2. A. 8. obſ. 103. p. 233.)* Cui in vita capillitium cum barba nigerrimum & criſpulum erat, poſt mortem tertia die, cum tumulari debebat caput & barba cœpit caneſcere, quod habet *Noſter Chriſt. Franc. Paulini (M. C. D. 3. A. 3. obſ. 184. p. 315.)* Memorabile de Sororio proavi mei *Eckardo Barbato,* præfecto territorii & urbis *Alsfeld* ex nepotum relatu habeo, prodidit *Joh. Dan. Horſt. Manud. ad Med. p. 1. c. 1. p. m. 11.)* Aperta piè defuncti crypta, ejus cum filius humo mandaretur, barba olim cana tunc ruffa inventa, cætera cinis. Gemellum huic eſt ſequens *Eraſmi Bartholini (M. C. D. 1. A. 2. obſ. 170. p. 268.)* in Conditorio aperto, memorat, nihil niſi ſceleton inventum & barba, in qua hoc admirationem complevit, quod pili ex curtis in prolixos aucti diffuſi

ſi erant calore fulvo, qui in vivente nigreſcebant. Vidit id etiam *immortalis famæ frater, Th. Bartholin.*(*M. C. D. 1. A. 1. obſ. 123. p. 281.*). Nigri & cani, inſit, in viventibus, in mortuis ad flavum colorem mutati cernuntur.

§. 131.

Hiſtorias excerptas retuli, ſed quis exactè hujus phænomeni rationes & cauſas eruet? adeoque inter ardua jure meritoque reponitur *ab Illuſtri Dn. Noſtro Præſide Luc. Schrœckio (M. C. D. 2. A. 8. Schol. ad obſ. 103. p. 232.)* qui, quo valet ingenio, ingenioſè prodidit, pilorum tincturam non tam alimento ſubinde eis accedenti debere, quin potius ipſi eorum ſubſtantiæ eſſe implantatam, quæ inſtar fermenti alicujus ſe habeat, dum à Spirituum præſentia actuatur, lympham vel nutrimentum glutinoſum ſulphure & ſale volatili præditum, alterare, ejusq; particulas ſibi aſſimilare valeat putarem, decidit, à Spirituum ceſſante affluxu potiorem rationem deſumi poſſe. Adde quæ ſequuntur. Et hæc *D. Gründelii* hiſtoriam mirè illuſtrant. *Ipſe* olim (*in prior. edit h. l. p. 15.*) id fermento à calore putredinali, aut mutato, aut in vigorem priſtinum exaltato aſcripſi. Nec poſt habenda forſan erudita *Dn. D. Theodori Zwingeri* (*c. l. p. 234.*) conjectura, qua idem ferè in pilorum canaliculis contingere poſſe, ratiocinatur, quod à diverſorum liquorum commixtione cum calorum ſubitanea variatione attoniti animadvertimus. Sed hæc ad mutationem pilorum corpore jam in cineres ſoluto non ita facilè applicabuntur. De mutatione coloris nigri in flavum ex rure aliam conjecturam afferre libet. Mulierculæ dum cannabim & linum in aqua macerant, in eaque juſto diutius relinquunt: lini & cannabis colorem alias album ad fulvum, quin & nigrorem propendere experiuntur, adeoque in ipſo putredinis & corruptionis limine ſtare. Vulgò efferunt; *Es ſey der Flachs und Lein in der Rõſte verbrand.* Cur non & iſte color à putredine corporum capillis & barbæ imprimi poſſet, ut è nigris flavæ appareant. Veſtes in demortuorum cryptis nigræ ſi ſuperſunt, exuto nigrore ad flavedinem inclinant, dum vitrioli nigredine ſublata, Gallarum &c. tinctura remanſit. Quid, quod pinguiores è cadavere exhalationes ad hanc tincturam multum conferre, dum ventilatione aëris deſtituuntur, piloſque quoad colores, immutare, nullum ſit dubium. Imò & aliàs pinguia in flaveſcere ſi aëri exponantur & putreſcunt, & illita flavedinem inducere, notum eſt.

§. 132.

Coronidis loco addo illud *Helmontii* (*Tr. Tumul. Peſt. p. 857.*) capillum cadaveris ſpontanea ſenſim morte ſublati ſolo attactu calvos facere. Id autem evenire ex ſeminali imaginatione & notione timoris & repugnantiæ &c,

quam

quam carni & ſanguini in gradu excellentiori conſtituit. Sed hujus credulitatem confutabunt capillamenta viris ferè omnibus apud nos geſtari ſolita, quorum capillis ſpontanea morte ſublatorum, comprimis ſi pro plebejis conficiuntur, nullos admiſceri, quis credet, & tamen neminem ex eorum continua geſtatione ad calvitiem redactum inaudivi.

§. 133.

Nec illa *Petri Borelli (Cent. 1. obſ. 10. p. 14.)* obſervatio reticenda. Domina urbis Torrinenſis in Aquitania vulnus in ſupercilio paſſa eſt, quod à Chirurgo filo ſerico crudo conſutum, admovendis admotis ad curam deductum fuit, tamen filum illud ſericeum, parvo poſt curam tempore foràs emergere viſum eſt, quod cum ad nimiam accederet longitudinem reſectum fuit. Addit, *Petrum Duncanum Medicum Montalbenſem* de eo libellum, qui tamen non editus, compoſuiſſe, id, ut opinor, *pergit*, fieri nequit niſi rerum diverſarum inſitione facultas vegetans jungatur, cibumque per eas tranſeuntem ſua qualitate permutet. Demum poſt relatum puellæ toto corpore hirſutæ hiſtoriam *(p. 25.)* credidit capillorum proventum arte paratum fuiſſe. Potuit excoriari *conjicit*, corpus epipaſtico quodam remedio, & poſtmodum ſerico, cannabi vel lino, crudis tegi, imò fortaſſe lana recenter avulſa, ſicque crevit impoſterum, ſicque poſſet fieri transplantatio ſerici in quadrupedibus, adeò ut ſericum verum in cute varia animalia ferrent. Scilicet per modum inſitionis ſericum, linum & cannabim in animalium pelles inſerere ſibi propoſuit. Cur verò non ponderavit ſtolones virides, non emortuos, arboribus inſeri debere, niſi ſucceſſu defraudari velis. Qualis verò in ſerico vita, talis certè, qualis in aranearum telis. Et linum & cannabim è ſemine terræ mandato creſcere vivida, nemo ignorat, natura verò duce arefacta & emortua, aquarum maceratione, exſiccatione in aëre, & clibano etiam, fractione prætereà toties totiesque enervata qui vitam cuſtodient. Inanis igitur & contra naturam eſt illa Borelliana ſpeculatio & curioſitas. Leporinos pilos tenello puero planeque imberbi in genam inſertos memorat *(in Theatr. Sympath. & Antipath. Tr. de Ungv. Armar. p. 2. p. 559.) Petrus Servius.*

§. 134.

Ut trinum perfectum evadat, de avium plumis adhuc quædam annectere placet. Coloris plumarum in Gallina mutationem ſuggerit *induſtrius noſter J. L. Hannemann. (M. C. D. 2. A. 8. obſ. 163. p. 371.)* quæ colore corvi inſtar nigra, mox tota tamen alba & candida, ut nullum priſtinæ nigredinis veſtigium appareret. Poſt alba quidem manſit, ſed quædam nigræ plumæ albedinem

(L) 3 obſcu-

obſcurarunt, anno ſequenti maculæ nigræ majores & frequentiores. Ex ovis in die viridium poſitis pulli excluſi quotannis colorem mutare credulum ſibi perſuadet vulgus. In vivariis Magnatum Gallinas vidit *Joh. Matth. Faber*(*M. C. D. 2. A. 9. p. 462.*) mira colorum elegantia variegatas, virides & cœruleas, attamen cum arte ſic tincta eſſent, non niſi ad deplumationis annuæ tempus durantes. Carduelem ſeptendecim annorum canum alui, & Manucodiatæ plumas, imprimis flavas tractu temporis albeſcere animadverti.

§. 135.

Sed nec iſto trino abſolvetur hujus Tituli terminus. Fœtui etiam, aut potius Embryoni in utero mortuo, & ad aliquod tempus ibidem detento creſcere poſſe anatome ovillorum uterorum Embryis intus ſceletis *Nobiliſſimi Proſectoris Regiomontani Dn. D. Phil. Jac. Hartmanni* perſuadet. In Embryis iſtis pili longitudinem æquabant (*ſcribit M. C. D. 2. A. 6. obſ. 20. p. 43.*) nec lanæ ovinæ ſpeciem oſtendebant, ſed leves demiſſi, minimè criſpi, colore etiam ſubrubente vitulinos referebant. Pilorum longitudo (*ſubjicit p. 46.*) minus admirationis meretur, cum in vulgus notum, quod in mortuis incrementa capiant; id quod noſtris exemplis comprobatur. Quæ illud ſolum dubii movent, quo factum, quod de lanæ degenerarint natura? Nim. exhalatio ab internis partibus corporis ad externas adacta, juſto humidior fuerit, quam ut lanæ congrueret; præſertim accedente ab utero extus humectatione perpetua, criſpos & hirtos pilos magis atque magis leveſcere atque emolleſcere contingit.

LIB. I. TIT. II.

De

Naſi Inſititii Sympathia.

Summarium.

1. *FAcies humana pulchritudinis ſedes. Venuſti Diis accepti, ad imperium electi.* 2. *Vulnera turpitudinem faciei inferunt, eorum diſtinctio.* 3. *In naſi decore maxime venuſtas ſita.* 4. *Naſi mutilatio ignominiæ & pœnæ cauſa facta.* 5. *Gentes absque naſis.* 6. *Naſus abſciſſus an reparari poſſit. Naſenmacher.* 7. *Umbra hujus operationis apud ſeptentrionales.* 8. *Inventores & Artifices.* 9. *Idem de ſeipſo ulmus. Alii.* 10. *Inſitionis eſt ſpecies.* 11. *Operatio ipſa.* 12. *Tradux unde deſumendus?* 13. *E corpore ſano. Tempus anni. Hora diei.* 14. *Symtomata.* 15. *Inter veros & inſitos Naſos differentia. Labiorum & aurium reſtauratio.* 16. *Alius proceſſus.* 17. *Novus inſitionis modus.* 18. *Tradux è carne ſervi, ſervo mortuo, mortuus.* 19. *Qua anima vixerit.* 20. *Sententia J. B. Helmontii. Dygbæi &c.* 21. *Junioris Helmontii.* 22. *Sylveſtri Ratray.* 23. *Experimenta. Biolychnium.* 24. *Narratio iſta fabula.* 25. *Si contigit ab alia cauſa contigit.* 26. *Refutatur.* 27. 28. *Allegantur hujusmodi cauſæ.* 29. *Rationes ponderantur.* 30. *Experimenta. Spiritus ſanguinis humani.* 31. *Biolychnium. Carbones Juniperi.* 32. *Spiritum ſanguinis humani non eludere ignis vim.* 33. *Vulgi experimentum videtur.* 34. *Alia Sympathetica experimenta nil ad rem.* 35. *Alia examinantur.* 36. *Corporum moleculas in fluido integras poſſe vagari.* 37. *Nec ſanguis humanus commodè & innoxiè in hunc finem hauritur.* 38. *Sanguinem non eſſe philtrum.* 39. *Infans in utero refellit.* 40. *De Transfuſoria problema.*

§. I.

§. 1.

FAciem omnium partium corporis humani pulcherrimam dudum proclamarunt ſapientiores. Hæc eſt præcipua pulchritudinis ſedes, cum reliquæ corporis partes ferè veſtimentis tectæ latitent, hæc ſola conſpectui eſt obvia.*(Petr. Laurenberg. Paſicompſ. c. 10. §. 1. p. 78)* ipſe *Imperator Conſtantinus* (*l. 17. ſi quis C. de Pœnis*) hanc ad ſimilitudinem pulchritudinis cœleſtis figuratam dictitavit, quamvis hoc multis è *JCtis v. g. Conrado Rittershuſio(l. 6. Diff. J. C. & Canon. c. 6. p. 205.)*non ſit ad ſalvam,quod tamen, ſi cum grano ſalis accipiatur, *optimique Imperatoris* ſententia ad examen rigidius non revocetur & ſugilletur animadverſionem non meretur. Exinde factum, ut ad Exemplar faciei vulgò venuſti aut deformes homines pronuncientur. Totus igitur homo in capite vultuque *Apulejo Mondaurenſi (Apol. 1.)* conſiſtit. Totus homo in oculis, totus animus in facie *Joh. de Pineda (Comment. in Job. c. 16. v. 5. n. 3. p. 670.)* Quo divino pulchritudinis dono ornati divinis olim, *teſte Athenæo* (*l. 15. Dipnoſophiſt.*) miniſteriis aſcribebantur, quod acceptiores fore victimas, ſi a ſpecioſis manibus proficiſcerentur exiſtimarent. Examen in Elide fiebat. Tanta apud Catholicos Sacrorum reverentia(doçet *Paul. Zacchias l. 8. Tit. 1. Quæſt. Med. Legal. 1. in Proœm. p. 668.)* ut merito ii, qui ad ea miniſtranda per ſacros ordines promoventur, non animi tantum, ſed corporis etiam quacunque notabili labe carere debeant, unde ſi quando alterutram vel utramque contraxerint, polluti ob id cenſeantur, neque ulterius promoveri, aut ſi jam promoti ſint in ſacris miniſtrare per ſacros canones permittantur. Irregularitatem igitur his inducit una vel altera cicatrix aut faciei macula, (*juxta Eund. c. 1. quæſt. 16. n. 1. ſq. p. 693.*) ob turpitudinem & defœdationem quam inducit, ex qua ſcandalum etiam emergit. Majeſtati etiam vultum luculentum & ſine maculis velificari Politicorum axioma eſt. In regiis Perſarum liberis non ſolum Ephororum cura occupabatur,ut non animi tantum cultum,ſed & corporis & comprimis faciei reniderent, quod è *Platone* (*Alcibiad. 1. f. m. 14. b.*) conſtare poterit, & *Cyrus* formioſiſſimus celebratur à *Xenophonte* (*l. 1. Cyropæd. p. m. 4.*)& *à Petro Laurembergio* (*Paſicompſ. c. 32. §. 3. p. 132.*) *Xerxes*, quemadmodum *à Cornelio Nepote* (*in Regib. c. 1.*) *Artaxerxes macrochir*. Quod ſi verò faciei turpitudo in uno alterove patebat, illam corrigere omni ſtudio & pecuniarum erogatione allaborabant. De *Claudio Tiberio Imperatore* (cujus faciei crebros & ſubtiles tumores aſcripſit *Suetonius* (*in Tiber. c. 65.*) quin & ulcera

cera (*l. 4. Annal. c. 57.*) *Tacitus* narrant, quod ad delendum faciei Lichenem quinquaginta millia coronatorum Medicis impenderit. *Manilius Cornutus* Mentagra laboravit. Ad cujus remedium inveniendum (*teſte Plinio, l. 26. c. 1.*) ducenta ſeſtertia elocavit. Plura huc Spectantia *Caſpar. Tagliacot.* (*l. 1. Chirurg. Curtor. c. 2. 3. & 4.*) compilavit, quem ſi placet conſule.

§. 2.

Vulnera igitur faciei, licet ſanabilia, turpitudinem inducentia, quadruplo, cum aliis duplum hic deberetur, ut inſanabilia redimere, & exigi à percuſſoribus juſſit (*l. 9. de Legib. f. m. 354. b.*) *Plato.* Et *Imperator Conſtantinus* (*l. c.*) faciem humano ſtigmate notare prohibuit. Quæ deformis eſt cicatrix, aliquando magis, non rarò minus eſſe deformis ſolet: & quæ itidem apparens: ſæpè aut magis aut minus apparens nuncupanda. Hujus autem diſcriminis ratio, judicat *Fortunat. Fidel.* (*l. 2. de Relat. Med. ſ. 1. c. 8. p. 195.*) tum ab ipſius faciei particulis, tum etiam ab affectus magnitudine haberi poteſt. Ergo, *pergit*, quæ naſo apparet cicatrix, quantum ad partium ornamentum ſpectat, omnium maxime deformis mihi eſſe videtur, data nimirum in reliquis paritate: proxima verò quæ in malis, quas priſci genas appellant, & quæ, ut *ait Plinius* (*l. 11. c. 67.*) pudoris ſedes eſt, ac maximè ruboris judicium: tertio loco, quæ in buccis, niſi barbæ tegumento deliteſcit; quarta quæ in labiis, poſteà quæ in oculis, deinde verò, quæ in fronte apparet, ac quæ tandem in auribus. Ita *apud Maronem* (*l. 6. Æneid. v. 491.*) *Æneas*;

- Priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora;
Ora manusque ambas populataque tempora raptis
Auribus, & truncas in honeſto vulnere nares.

§. 3.

Ut optimo comprimis jure Naſus totam faciem mutare dicitur, ut ſecundum ipſius conformationem & ſitum facierum diverſitas emergat; ita & maximam pulchritudinis gratiam vultui conciliat (*Vid. Galen. l. 11. de U. P. c. 8. p. m. 729.*) *Melitius* (*de Nat. Hum. Joh. Baptiſta Porta* (*l. 2. Human. Phyſiognom. c. 9. p. 144. Th. Bartholin. l. 3. Anat. Reform. c. 19. p. 366.*) Naſi munus eſt, ut ipſius decoris & pulchritudinis modulator quidem exiſtat, judicat (*l. 5. Tit. 3. Quæſt. Med. Legal. 4. n. 13. p. 452.*) *Paul. Zacchias.* Narium dignitatem commendat, quod ſolus homo naſo eminente donatus, *juxta Andr. Laurent.* (*l. 1. Anat. c. 6. p. 14. & l. 11. c. 14. p. 967.*) & naſi parvi viri ad Sacerdotium non admittebantur (*Levit. c. 21. v. 28.*) Addidit his *Caſp. Tagliacot.* (*c. l. c. 5. p. 82.*) quod Pythagoræi

goræi nonnulli in partis hujus efformatione monadem atque Dyadem à Natura expreſſam contendunt. Subſtantia naſi eſt ſtans ſuper duos triangulos planos, ſuper quos erigitur, quorum uterque eſt triangulare, ſuper quod erigitur una narium, docet & demonſtrat *Albertus Magnus (l. 1. de Animal. Ir. 2. c. 6. f. 9. a.)* Quod verò *ex Dante Fortun. Licetus (l. de Mund. & hom. analog. c. 1.)* & ex hoc *Joh. Sigiſm. Elsholz (Anthropom. c. 17. p. 86.)* vocabulum Homo in cujusvis hominis facie naturaliter ſignatum ſit, naſo Attico exſibilandum. Hinc factum, ut ex naſi decore ornatuque ſumma ſacerdotia, ampliſſima Imperia & Regna latisſima pendere videantur *Talicotius (c. l. p. 80.)* includit. Naſum aduncum prominentemque æſtimabant *Perſæ*, quod *Cyrus* tali naſo armatus regnum capeſſerit, in aliis etiam Imperatoribus & Principibus felicitatis & prudentiæ ſignum habitus, prout Exemplis firmatum dedit *(c. l. p. 152.) J. B. Porta.*

§. 4.

Poteſt autem Naſus mutilari aut etiam abſcindi caſu fortuito, aut etiam ignominæ cauſa, qualis Martyribus contigit, Exempla videas *in Martyrologio Romano (III. Id. Octob.) & Audone (IV. Kl. Octobr.)* aut etiam pœnæ loco. Adulterorum etiam pœna naſi abſcisſio extitit. De iſta *Martialis (l. 2. Epig. 83.)*

Fœdaſti miſerum marite moechum
Et ſi qui fuerant, prius requirunt
Trunci naribus, auribusque vultus
Credis te ſatis eſſe vindicatum?
Erras.

In legibus Longobardorum ſcriptum invenimus, *(citat. Fortun. Fidel. c. l. p. 297.)* illis, qui unius furti crimine ſunt deprehenſi oculum erui debere, qui verò duorum, naſum abſcindi. Ut jam hinc conſtet *(addit)* majus ſupplicium, majoremque turpitudinis notam videri ſine naſo eſſe, quam ſine oculo. Neque prætereundum, narrat *Alex. ab Alexandro (l. 3. Dier. Genial. c. 5. f. 125. b.)* quod quidam *Æthiopum Rex* feciſſe proditur, ut delinquentium crimina non mortis pœna, ſed naſi mutilatione puniret, ut eam oris turpitudinem veriti circumſpectius à criminibus abſtinerent. Inter cæteros proditus eſt, *pergit, Perſarum Rex* quidam, qui cum civili tumultu fœdo eſſet convicio jactatus, adeò exarſit, ut totius populi nares exſcinderet. Cum *divinus* igitur *Poëta ſuprà (§. 2.) Deiphobi* vulnera divino Carmine recenſuiſſet, vulnus naſi inhoneſtum pronunciabat, quod turpe & deforme explicat *Servius (in*

h. l.

h.l.p.534.) cum inſignis deformitas & turpitudo ſit in vultu truncis naribus. Pro omnium maxima contumelia illud minatur *per Ezechielem Prophetam (c. 23. v. 25.)* DEUS: Naſum tuum & aures tuas præcident. Abſcindebatur etiam à Tyrannis fratribus eorum, ne hoc modo deturpati regnum capeſſere valerent. Exempla collegit *Theod. Zwinger. (l. 18. Theatr. vit. hum. c. 7.)* Majori idcirco ſeveritate animadvertitur in naſum mutilantes, non ob id tantum, quod hæc pars unica in noſtro corpore ſit, & nequaquam duplicata, ut oculus, manus, pes, auris, labium, ſed quia realiter majus multò dedecus affert abſciſſio Naſi quam alterius cujuscunque partis. Etenim Narium apice abſciſſo panduntur ſinus & partium internarum receſſus, vaſti patent hiatus, & cavernæ inſtar antri Trophonii obſcuræ; horrendum certè & abominandum aſpicientibus obſtaculum, *memorat. Caſp. Tagliacotius (l. c. p. 79.)* Mutilationem hujusmodi inferre irregularitatem à ſolo Papa diſpenſabilem autumat *Paul. Zacchias (l. 8. Tit. 1. Quæſt. med. legal. 8. n. 4. p. 681.)* Canoniſtasque ob eam diſſolvi permittere ſponſalia etiam juramento confirmata. *(Id. l. 5. Tit. 3. quæſt. 4. n. 20. p. 453.)*

§. 5.

Pro monſtris igitur habendi, aut ſi mitius pronunciare libeat, pro monſtroſis Gentibus, ſi fabulatores *Plinio* non impoſuerunt, dum retulit *(l. 6. c. 30.)*, Ferunt ab Orientis parte intima gentes eſſe ſine naribus, æquali totius oris planitie. Obeſæ & parum emunctæ naris illos reputes Naſones, qui *teſte Franciſc. Bacon. Verulamio (Hiſt. Vit. & Mort. col. 554.)* irriſionis pertæſi Naſorum tuberes & quaſi ſurculos amputarunt, & Naſos decentes magis ex aliena carne ſibi efformarunt.

§. 6.

Rides & irrides recentium Naſorum fabros, curtorumque Chirurgos Thraſones inter & fruſtratores numeras, de quibus noſtri Germani: *Sie machen andern Naſen, oder ſetzen ihnen Naſen auff.* Naſum, vel aurem, vel labiorum reſtitui poſſe, pro impoſſibili habuit *(l. 14. M. M. c. 18.) Galenus.* Nec aliter ſenſere, qui poſt eum ſcripſerunt Medici. Et ſane res creditu dura videtur primo intuitu cutem cuti implantare, & ex eadem naſum vel aures vel labia formare. Ut hinc à multis præſtantibus Medicis & Chirurgis in de Chirurgia libris operatio iſta neglecta & omiſſa videatur. Cum verò Exemplis & hiſtoriis id credere compellamur, contra Experientiæ Solem loqui nefas eſſet.

§. 7.

Umbram hujus operationis aliquando apud antiquos perſpicias. Unam

infelicitatem pleræque mulieres (ſeptentrionales) uterum gerendo incurrunt, *ſcribit Olaus Magnus (l. 18. hiſt. gent. Septentr. c. 8. p. m. 440.)* ut vel eſu, vel ſaltu ſuper caput leporis facto generent infantulos oris leporini, inter os & nares diviſa labia perpetuò retinentes niſi ſtatim à principio aſſuant particulam pectoris tenerrimi pulli, illicò occiſi & ſanguinolenti.. Experimentum hoc memoratu dignum vocat *Mart. Aurel. Severin. (p. 2. Chirurg. Effic. c. 175. p. 129.)* Cum verò carnis iſtius ſine dubio mortuæ cum viva conſutura ſpem fallere nemo non opinetur, vix in uſum, uſum ut præſtet, erit vocanda.

§. 8.

Primi, qui hanc operationem tentarunt, celebrantur *Hieron. Fabricio ab Aquapend. (p. 2. Op. Chirur. l. 2. c. 30. p. 857.) Calabri* imprimis *Poſtropheenſes* (Vid. *Carol. Muſitan. T. 3. Trutin. Chirurg. c. 46. p. 238.)* inde Magia Tropienſium audit hæc operatio *(l. 4. de Senſ. Rer. c. 11. p. 308.) Thomæ Campanellæ*, à quibus ad Medicos & Chirurgos Bononienſes devenit. Inter hos commemoratur *Branca Siculus Cataneus Chirurgus excellentiſſimus.* (Vid. *Stephan. Gourmelin. l. 1. Art. Chirurg. c. de Epagoge*) De hoc iſta *Calentinus in literis ad Orpianum* mutilum: *Branca Siculus, ingenio vir egregio*, didicit nares inſerere, quas vel de brachio reficit, vel de Servis mutuatus impingit. Hæc ubi vidi decrevi ad te ſcribere, nihil exiſtimans carius eſſe poſſe. Quod ſi veneris, ſcito, te domum cum grandi quamvis naſo, rediturum eſſe. Vale. Secutus hunc Ejus diſcipulus *Balthaſar Ravonus* etiam *Siculus*, & poſtmodum *Profeſſor. & Chirurgus Bononienſis Caſp. Tagliacotius*, qui quidem in de *Chirurgia curtorum* evulgato ſcripto, nullum Exemplum à ſe reſtituti naſi inſeruit, ſeſæpius tamen ad experientiam factam provocat, qui *teſte Holzapfelio (Epiſt. ad Mocc. ap. Job. Schenk. l. 1. Obſ. Med. p. 185.)* in reparando tertio naſo admirandum ſe præſtitit. Sæpè id præſtare Eundem vidit dum Bononiæ ſtudiis operam navaret *Fortun. Licetus (l. 2. de Monſtr. c. 20. p. 108. & c. 29. p. 126.)*

Semper honore igitur mactabitur, atque feretur
Laudibus in Cœlum, donec naſi ora venuſtant.
Vir Tagliacotius promtisſimus Arte medendi
Truncatos cujus miranda induſtria carne
E viva reparat (quid ceſſas credere?) naſos.

Pincier (l. 1. Ot. Marpurgenſ. p. 60.)

§. 9.

§. 9.

Naſi Chirurgiam feliciſſimis Exemplis in agro Brixiano, atque in oppido, quod Monte Chiaro dicitur, præſtitimus, de ſe ipſo prodidit (*l.3. Phyſiolog. Barb. hum. c. 22. p. 239*) *Tagliacozzi* Synchronus *Marcus Antonius Ulmus.* Conſtat apud Brixianos Medicos, & alios viros doctos Patricios etiam perplures. Auximus & nos priores hanc Artem & die undecima traducem cutem à brachio ſeparavimus, quod Naribus decurtatis omninò coaluiſſet, atque hyeme rigente, fuit enim dies D. Luciæ Sacer, cujus exempli admonuimus *Caſparem Tagliacozzium.* In hoc autem opere ſemper uſus fui *D. Jacobo Zenaro*, cui parentes dedere ſororem meam *Franciſcam* conjugem, hic enim vir conſummatus eſt chirurgus. Junior etiam tertii luſtri huic Arti diligenter incubui, ut eam ſemper mihi fuerit decretum non attingere, conſtititq; nobis ſemper ſuſcepti conſilii ratio, in hujus tamen facultatis apprehenſione ſategimus, ne Medicinam facientibus nobis illuderent quandoque imperiti Chirurgi & Empirici. Præterea nunquam inſano meo addiſcendi voto ſatis feciſſem, niſi & hoc qualecunque quantumcunque Artis eſt, exhauſiſſem. Urget. Urget & urit adeò me cupido ſciendi. Hæc de ſe ipſo *Ulmus. Johanne Griffonio* parario puella naſum abſciſſum, *referente Guilh. Fabricio Hildano* (*Cent.3. obſ. Chirurg. 31. p. 214.*) cum felici ſucceſſu recepit. *Antonii Molinetti* pater *Henric. Mœnichenio autore* (*obſ. Med. Th. Bartholin. communic. & Mich. Lyſeri cultr. Anatom. adi. obſ. 23. p. 256.*) Polono cuidam pariter Naſum ſecundum Methodum *Taglicotii* reſtituit. Minor natu familiæ *à S. Thonno*, obſervat *Ambroſ. Pareus*(*l. 2. op. Chirurg. c. 2. p. 488.*)& ex hoc forſan *Joh. Vigierius.* (*l. 2. Chirurg. c. 20. p. 174.*) naſi argentei & probroſi, quem multos jam annos circumferebat pertæſus ad Chirurgum in Italia perrexit, & Artis induſtria Naſum recuperavit, magna omnium, qui ipſum noverant, admiratione. An adhuc in Calabria & Italia ejusmodi artifices ſint, dubitat *Carolus Muſitanus* (*c. l.*) & ipſe Italus.

§. 10.

Naſi inſitio vocatur, *& Matth. Gottfr. Purmanno* (*p. 1. Chirurg. Lorber-Kranz c. 17. p. 113.*) *das Naſen impfen.* Ab inſitione namque originem ſuam deſumſit, ut pulchrè *Caſp. Tagliacot.* (*c. l. c. 12. p. 149.*) demonſtravit, adeoque ex agricultura ſua principia cepit, plantarumque adulteria æmulatur. Hortulani namque ſtudium eſt:

Ligno infelici felicem includere ramum.

(*Renat. Rapin. l. 4. Hortor. v. 117.*) Cum verò plures ſint inſitionis modi,

Aut nova diſcreto figuntur germina libro,
Aut aliud ſummo robore fiſſa capit.
Aut virides oculos extremum gemma tumoris
Concipit, & lento ſtringitur unda ſinu.

(*Pallad. l. 14. de R. R. qui eſt de inſitione v. 41.*) Quatuor autem comprimis recenſent, cum arbori reſectæ & fiſſæ oculus imponitur, cum inter corticem & librum arborum germina induntur, cum arboris ramo, cum exiguo cortice gemma una adaptatur, & cum perforata quæ inſeritur arbore alterius arboris ramulus, quem traducem appellant, transmittitur. Tres modos habent veteres de qua vid. *Columella* (*l. 5. de R. R. c. 10. p. m. 461. & l. de Arbor. c. 26. p. 684.*) & ante hunc *Cato* (*de R. R. c. 41. p. 20.*) una nempe quæ fit ſub cortice & infoliatio dicitur, altera quæ in trunco & propriè inſitionis nomine venit; tertia Emplaſtrationis aut inoculationis verbo exprimitur. Inſitionis & inoculationis ſaltem meminit *Theophraſtus* (*l. 1. de Cauſ. Plant. c. 6. p. m. 133.*) Priores duas forſan pro una reputans quantam per terebrationem addidit *Columella* (*l. 4. de R. R. c. 29. p. 426.*) quamvis & hujus mentionem fecerit *Cato*, (*c. l.*) diverſam tamen eſſe *à Columellæ* inſtituto *C. Tagliacot.* (*c. l. p. 152.*) tradidit. Sed hæc diſputatio non eſt hujus loci. Id potius *ex Eodem* (*c. l. p. 155.*) ſubjicimus: Convenire, ſi quis rem introſpiciat hanc artem rectæ inſitioni, & non ſaltem uni generi, ſed duobus, imo tribus inoculationi nimirum per traducem inſitioni, & quæ ſurculum à matre pendentem recipit. Ab iisdem & planè ab omni inſitione diſcedit, dum additamentum quoddam ex Artificis induſtria habet. (*p. 157.*) Cum enim Agricolæ uni tantum Arborum coaleſcentiæ ſtudeant, quodque ſi aſſequantur, præter earum conſervationem nil amplius moliantur, non tamen id hic loci ſuffecerit, ſed poſtquam curta membra cum traduce firmiter adhæſerint, & propago ab antiqua matre divulſa fuerit, tunc radix penitus; & informis illa materia ſubigenda, & in figuram amiſſæ partis, ſumma opificis ſolertia reducenda eſt.

§. II.

Materia cutis ſimplex (eaque ſola *l. 1. c. 13. p. 159. & c. 15. p. 168.*) non portio carnis è muſculo brachii bicipite, quod tradit *Ambroſ. Pareus* (*l. c. p. 457.*) & *Purmann.* (*c. l.*) ante conjunctionem cum curtis delineanda prius & educenda (*l. 2. c. 3. p. 326.*). Locus & regio ex qua eripitur eſt humeri pars anterior (de ſitu brachii) (*l. c. c. 14. p. 162.*) Copulatur autem cum decurtatis partibus ipſa materies futurarum opera, (*c. 16. p. 177.*) & pluribus conſtricta deligationibus, iisque idoneis rectè conſervatur, quousque & cutis & curta coaleſcant.

Copiam

Copiam autem in traducis eductione amplectamur, & parſimoniam ceu noxam fugiamus. (*c. 15. p. 173.*) Si cutem arctius deligaverimus imbecillam aliàs jugulamus, neque ſolum ſi radix ipſa, ſed ubi & inſititius ultra modum conſtringendo compreſſus ſit. Nequit enim alimentum attrahere exigua adeò caloris particula: nec demandatum conficere. Hinc rugoſior fit, hinc ſenſim deſinit, & emoritur. Si igitur deligationem duriorem paulò eſſe circa radicem contigerit, nulli dubium eſt, quin ſanguine & alimento ob itineris anguſtiam interclusus, univerſa traducis amplitudo, quod nequaquam nutriatur, juſtam ob cauſam decreſcat. Ideò contingit, ſi prope radicem, qua alimentum effertur partes ſupernas callus quidam circumnectat. (*l. 2. c. 9. p. 399. add. c. 15. p. 493.*) Univerſa demum traducis configurandi ratio tribus partibus contineri videtur: Myxis nempe & columna efformandis, inſitione ejusdem, & tandem æquali traducis atque conſentienti ad naturæ typum conformatione. Nihil tamen tentandum eſt ante decimum quartum ab reſectione diem, quo elapſo adaptatus tradux ſat roboris jam acquiſivit, & obliterata hoſpiti novitate in familiam eandem cum curtis naribus coaluit. (*c. 16. p. 497.*)

§. 12.

An materia traducis è proprio corpore, an ex alieno deſumenda? non immeritò diſquiritur. Traducem ex alieno corpore deſumi poſſe tàm autoritate, quam ratione comprobare confidimus, regerit *Noſter.* (*l. 1. c. 18. p. 194.*) Non usque adeo ingens naturæ intercedit diſſidium, cum homines inter ſe ſpecie conveniant, nec tanta eſt noſtrorum corporum, quanta reperitur plantarum diverſitas, quas tamen parvo negotio ſub eaſdem conjugii leges adduci, & mutuo naturæ vinculo connecti non ſine admiratione videmus. An verò quandoque id generis curta ex alieno corpore reſtituta fuiſſe viſum fuerit, certè neque legimus, neque audivimus, neque attentavimus unquam, neque qui hoc concedat, ut ſeſe fruſtra excrucient, vix nobis perſuadere poſſumus. Procul dubio ex animi ſententia his potiri poſſumus (*concludit p. 196.*) Si traducem ex corpore ſano, florido & ſucculento ſeligamus, & quæ morboſa ſunt, decolora & effœta reſpuamus. Interim nemo non videt, (*pergit p. 200.*) ex colligantiæ difficultate, & incommodorum, quæ bina corpora, ſi conjungantur, conſequuntur, neceſſitate quam dubios, ſi non inanes penitus Artis effectus fore, & eo magis cum neque actio in proprio ejus, cui medemur corpore, haud quaquam vacet periculo. Decernit tandem; Omnibus liquet hanc Chirurgiam magis in proprio, quam alieno corpore expetendam eſſe, cur in illa ſit operis, utcunque fuerit

fuerit ſpes certiſſima; hæc verò periculum inſigne, quinimò de toto negotio quandoq; deſperationem ſecum afferat.

§. 13.

Quod ad reliquas circumſtantias. In ſano ſucculento & florido corpore ad votum ſuccedit, & in virili ætate conſtitutis (*l. 2. c. 10. p. 309.*) Pituitoſa & melancholica omnium ineptiſſima, & ad ſubeundam hanc curtarum operationem minus accommodata ſunt, ut & quæ prava eluvie teterrimaque humorum ſentina ob viſcerum vitia perfuſa ſunt, & à Medicis Caccorhyma & mali habitus dicuntur (*l. 1. c. 17. p. 187.*) Vernum tempus & æſtatem conducere, alterum quidem ut inſertio partium earumque unio ſuccedat, alteram verò ut partes unitæ inſtaurentur & confirmentur; ut hyemem & autumnum inepta eſſe, & in hoc opere præſtando effugienda, non tamen usque adeò iniqua, ut artis beneficia omninò irrita faciant. (*p. 193.*) Diei oportunitas captanda, quæ ut puriſſimi cœli nitore amico vultu renidens animum ægroti quaſi excitet operi non minimum emolumentum afferat. Opportunæ ſunt horæ matutinæ (*l. 2. c. 12. p. 434.*) cultros ſæpius mutare oportet, cum profundente ſanguine acies illa ſubtiliſſima ac tenuisſima vel ob humorem adhærentem, vel ex calore emolliente promptisſimè retundatur. (*ibid.*) Non neget magnum eſſe aptè & & concinnò citim illam exſcindere, ſed neque contemnendum eſſe putat & adeò egregiè & decenter unionem efficere, ut difficulter oculis pateat & nunquid ea pars unquam diſcreta fuerit vix in animum inducas: imò id credit cæteris eſſe maximum (*c. 1. p. 428.*)

§. 14.

Symptomata quæ naribus refectis accidunt, ſunt (*a.*) ſenſus ignavia. Poſt coalitum vita & nutritio neceſſaria eſt, minus verò opus eſt, ut partes tantoperè ſentiant. Itaque parcius Spiritus animales (Natura) demandat, largius verò alimentum atque vitam, ut hac de cauſa nutriantur quidem nares atque vita fruantur, privati tamen ſenſu ad quædam temporis momenta appareant (*l. c. p. 278.*) (β) color narium albicans. Nam narium cute atque etiam faciei totius, quæ in brachio cutis exiſtit ſemper eſt albicantior (*l. 1. c. 24. p. 277.*) (γ.) Flaveſcentia. (δ.) Caloris imbecillitas. (ε.) Flacceſcentia. (ϛ.) Rigiditas. (ζ.) Laxitas. (η.) Livor. Qui paucis à peracta inſitione diebus minus conſpicuus eſt, appetente tamen frigore & præſertim circa initia poſt unum vel alterum conjunctionis annum, quo tandem flos ille perit & venuſtatis gratia evaneſcit (*c. l. p. 187.*) (ϑ.) Rugoſitas. (*c. 25. p. 288.*) (ι.) Propaginis disſimilitudo cum ipſa curtarum partium cute, altera eſt piloſa, altera depilis, hæc glabra, illa verò hiſpida

ſpida (*ib. c. 17. p. 186.*) Frigus iis comprimis familiare eſt, quibus paulo ante hyemem Nares reſtitutæ ſunt, & qui nulla integumenti cura adhibita ambientis aëris iniquitatibus ſe expoſuerunt. (*p. 290.*) Frigoris inde violentia vitanda. (*l. 2. c. 15. p. 489.*)

§. 15.

Diſcernuntur igitur iſtæ ſecundæ & Arte fabricatæ è primis illis & nativis colore, mollitie, ſenſus vigore, magnitudine, pilis & foraminum anguſtia. (*l. 1. c. 24. p. 277.*) Magnitudine vincunt primas illas (*Vid. §. 7. h. Tit.*) & congeneas partes, ſi poſt unum vel alterum operationis annum veram detruncati membri effigiem præ ſe ferre debent. Etenim ab ambiente frigore ſenſim conſtringuntur, & conſtrictæ contrahuntur, unde plurimum de magnitudine illis decedit. Minus intereà malum eſt, amplas geſtare Nares & prolixas, atque id per breve ſaltem ſpatium, quam imminutas & deformes per integrum vitæ curriculum circumferre. (*c. l. p. 279.*) Hæc è *Tagliacotio*, plura vide *in Ejus Epiſt. ad Hieronym. Mercurial.* (quam inſeruit *l. de Decorat. c. 18. p. 116. ſq.*) Confer. *Joh. Schenk* (*l. 1. obſ. Med. p. 185.*) *Alexandr. Benedict.* (*l. 4. Anat. c. 39. p. 1249.* (*Andr. Veſal.* (*l. 3. Chirurg. c. 9.*) *Dan. Sennert.* (*l. 5. Inſtit. Med. P. 1. ſ. 1. c. 14. p. 1062.*) *Carol. Muſitan.* (*Tom. 3. Trutin. Chirurg. c. 46. p. 238.*) *Matth. Gottofr. Purmann* (*c. l. p. 111. ſq.*) Eodem etiam modo poſſe fieri labiorum & aurium reſtaurationem *Tagliacotius* (*l. 2. c. 19. p. 531. & c. 20. p. 546.*) docuit. Confirmat *Fortun. Licet.* (*l. 2. de Monſtr. c. 20. p. 108.*) *Petr. Borell.* (*centr. 1. obſ. med. phyſ. 10. p. 16.* Hocque præſtitiſſe etiam *Tagliacotium*, *Thom. Lanſius* (*orat. pro Ital. p. 497.*) retulit.

§. 16.

Nicol. de Blegny (*Zodiac. Gallic. Ann. 2. M. Mart. obſ. 5. p. 76.*) diverſam abhac Methodum recitat, de rei veritate tamen dubitat, de quodam cui naſus omninò præciſus ab aliquot diebus. Hic ex proprio conſilio Naſi reliquias reſuſcitato vulnere applicuiſſe famuli ſui recens reſectum naſum, ſuccedente utriusque conjunctione & coalitu. Adveniente autem dicti famuli obitu in necroſim abiiſſe, prout corpus cui ademtus fuerat Naſus ad corruptionem vergebat. De veritate verò ſequentis caſus, *ſubdit*, certiſſime conſtat. Anno ſc. proximè præterito militem, cui naſum decuſſerat acinaces, rogaſſe D. Vinſaultium, Chirurgum primarium Legionis Burgundicæ, vellet ſibi reſarcire adhibita ſutura, quod tam egregiè præſtitit, ut naſus reſtitutus æquè ac antea uſui ſit, nulla ſuperſtite in vultu deformitate, imò ne cicatrice relicta manifeſta. De naſo recenter deciſo, & illicò reconjuncto optimè alligato, & reſtituto etiam *Arcæus* (*l. 1. de curand. vulner. c. 7.*)

§. 17.

De naſo Domini perdito & abſciſſo famuli naſo reparato hiſtoria inſitionis à nullo Hortulano tactum aut factum novum, ſed ruſticum & nullius ingenii modum in memoriam revocat, quam Ruſticus ante viginti & quod excurrit annos in hortolino ſuo mihi demonſtravit. Sylveſtrem arbuſculum mali digiti minimi crasſitie obliquè ſecabat, & alterius bonæ notæ craſſitie ipſi proportionatam, & ad eundem modum ſectam eidem ruditer vinculo applicabat, & palo, ne à vento combinatio impediretur, alligabat, & ita feliciter ſatis emphyteuticam exercebat. Ad eandem rationem naſos abſciſſos reſtituti poſſe fortè quis concluderet, niſi inſignis diſparitas inter ramulum & naſum abſciſſum intercederet, cum ille abſciſſus vitam diu ſervet; hic oppido poſt abſcisſionem frigeſcat & emoriatur.

§. 18.

Gemella etiam ex parte videtur iſta narratio ſequenti, quam habet *Anonymus Autor Theſauri rerum admirandarum.* Sibi, *narrat*, à viro fide digno, & qui ejus rei oculatus teſtis fuit, relatum, Anno 1579. Nobilem Neapolitanum, cui in conflictu naſus amputatus erat, cum ſervo quodam contraxiſſe, ut è brachio ſuo, more in Chirurgia deſcripto, naſum ſibi reparari pateretur. Quod, ubi ex Arte factum eſſet, accidit, ut triennio poſt ſervus ille ægrotare inciperet, ſimulque Nobilis ille de dolore Naſi conquereretur, tandemque ſervus planè moreretur. Quo facto & particula illa Naſi è brachio ſervi Nobilis Naſo appoſita, emortua eſt. Recitat hanc etiam *J. B. von Helmont. (tr. de magnet. vuln. curat. n. 22. p. 578.)* aliis tamen verbis mutatisque circumſtantiis, quam idcirco apponere dignam judico. Bruxellenſis quidam, *ſcribit*, in pugna Naſum amiſit, adivit *Chirurgum Tagliacozzum Bononiæ* degentem, ut Naſum præſtolaretur: & cum inciſionem brachii ſui timeret, bajulum ad hoc conduxit, è cujus brachio tandem Naſum dato pretio emit. Mox, tredecim circiter menſes à reditu in patriam, repentè naſus inſititius friguit, & ab inde aliquot diebus putrilagine cecidit. Cujus rei inopinum caſum inveſtigantibus inventum fuit, eodem fortè momento, quo naſus friguit, expiraſſe bajulum. Legitur etiam *ap. Athanaſ. Kircher. (l. 2. Art. Magnet. p. 4. c. 3. p. 280.) G. B. de Saint. Romain. (p. 4. Phyſ. c. 21. p. 357.) Guilelm. Maxvell. (l. 1. de Med. Magnet. c. 7. p. 36.)* qui addit: a quodam amico, Medicinæ Doctore, ſimilem hiſtoriam audivi, cujus ſe teſtem oculatum ſanctè aſſeruit. Ego ſanè non tantum apud probatos Autores expertosque ea legi, *ſcripſit Petr. Servius (tr. de Unguent. Armar. p. 1. in Theatr. Symp. & Antip. p. 551.)*

ſed

ſed etiam à nobili eruditoque viro & ab omni fuco alienisſimo accepi, Panormitanum Equitem multos annos habuiſſe naſum, è famuli carne reſtitutum; hoc vero mortuo, eundem amiſiſſe.

§. 19.

Quæ ipſa obſervatio à præſtantisſimis Philoſophis Medicis, Chirurgis & Chymicis digna æſtimata fuit, ut diſcuterent, cur cadaveris totius putredo particulæ iſtius inſititiæ poſt ſe traxerit putredinem. Quæſiit & è *Thoma Campanella (c. l. p. 309.)* Amicus, cujusnam anima vixiſſet in iſta Naſi particula, ſervi an Domini? quare mortua ſit mortuo ſervo? Si Servi, quare vivebat ab eo ſeparatim? Cur non quæcunq; reciſa membra intereunt? Dixit autem, ad cujusq; rei conſtitutionem concurrere, totam rerum univerſitatem & harmoniam, omniaq; certo ordine currere, qui præteriri nequaquam poteſt: & vitas cunctis bus à DEO ſtatutas omnes, & ſimul à conſenſu omnium cauſarum ſecundarum, & rerum, quæ in virtute primæ ſunt, & operantur. Quapropter fatendum eſt vitam illius particulæ dependere à prima conſtitutione, quam habuit in ſuo toto, ſejuncta ex tota rerum univerſitate. Sed quia à ſuo toto ſejuncta erat, quoad radicalem ſubſtantiam pertinuiſſe ad vitam ſervi, quo verò ad conſervationem nutrimentalem, ad vitam heri. Sicut funiculus lucernæ habet ſubſtantiam à goſſypio, & nutrimentum ab oleo & vivit vita lucernæ & Goſſypii; Et ramulus inſertus de pomo in pyro vivit vita pomi radicali, & pyri nutrimentali. Quapropter ſi deficit nutrimentum, moritur, ſi ſubſtantia nutrita, etiam moritur. Cum ergò cœlum (*pergit p. 310.*) & univerſitas rerum terminaſſent vitam ſervi nutu DEI, neceſſe erat particulam ab eo abſtractam ſimul mori, quoniam cauſæ faventes & adverſantes communes erant illis, & quidem mortua radicalis; ergò fruſtra accurrit nutrimentum, cui res nutribilis defecerat. *Hæc Campanella.*

§. 20.

Si ſenſus Magnetis usque ad polum extenditur, quis dubitet de ſenſu cæterarum rerum in aëre communicantium, *Idem (c. l. c. 20. p. 302.)* concludit. *Citatus* igitur *Helmontius (c. l.)* Mumialem allegat Magnetiſmum. Annon eſt Mumiæ Magnetiſmus ille, *quærit*, quo Naſus vita communi ſenſu & facultate vegetativa tot menſibus inſitionum jure gaudens repentè trans Alpes mortuus eſt? *Kenelm. Dygbæus (orat. de pulv. Sympathet. p. m. 114.)* & *de Saint. Romain (c. l. p. 358.)* beneficio Atomorum id fieri poſſe declarant. Alii Spiritus localiter ſejunctos ſpiritualem ſuam tueri unitatem, aut Spiritus ad priſtina ſua corpora redire *cum Joh. Chriſtoph. Steebio (Cœl. Sephirot. præ-*

fat. m. 17. p. 2.) tradunt. Egrediente enim è putreſcente Ruſtici cadavere Spiritu, particulam ejus è Naſo Nobilis egredi, naſumque putreſcere, putarunt. Vid. & *Laurent. Strauſſ.* (*Epiſt. ad Com. Dygb. de pulv. Sympathet. p. m. 141.*) & *Joh. Commen.* (*Synopſ. Phyſ. Reformat. App. p. 170.*)

§. 21.

Junior Helmontius Franciſcus Mercurius, (*Alphabeth. Natur. Colloqu. 5. p. 42.*) ea, quæ aliquando vitaliter fuerunt unita, eorundemque ſpirituum influxu vivificata, quamvis poſtmodum ſeparentur, ſemper tamen aliquam retinere cognationem atque Sympathiam, ſive illa actu ſive exerat, ſive minus, docuit. Huc pertinet, *addit*, quod in Belgio accidiſſe memini in Clerico quodam, cui ob Gangrænam Chirurgus crus reſecuerat; quo facto cum in alio conclavi quidam cultello in membrum illud reſectum, quod quaſi pro mortuo habebatur, ſcinderent, ægrotus ſummo cum dolore ſectiones omnes ſentire locumque abſens oſtendere poterat, quo factæ eſſent, quaſi illud ipſum crus à corpore ejus non fuiſſet ſeparatum. Ad eum fermè modum Alius quidam militia clarus, cum crus ipſius tormenti ictu ablatum muro alicui inſertum eſſet, non prius ſentire poterat à ſummis doloribus levamen, quam illud exemtum atque ſepultum eſſet. In eandem ferè ſententiam propendet *J. Chryſ. Magnenus.* (*Democrit. Reviviſc. Diſp. 2. c. 3. Prop. 22. p. 197.*) *J. C. Weber.* (*de Liquor. Stypt. p. 23.*)

§. 22.

Sylveſter Ratray, Medicus Scotus (*de Cauſ. Sympath. & Antipath. p. m. 69.*) præſupponit, omne ſuppoſitum conſtare ex materia, forma & fermento. A materia habet ſuam quantitatem & conſiſtentiam, à forma habet, quod vivat, & ſentiat luculentius aut obſcurius, & à fermento omnes alias actiones quæcunque dependent, ut & mutationes ad bonum vel malum. His igitur præſuppoſitis ſequentem format diſcurſum: Hinc patet, quomodo affecto ſanguine & ſpiritibus intra venas hominis fermento Icterico vel Melancholico, afficiatur ſpiritus ſanguinis in vitro Hermeticè clauſo, etiam mutatione coloris in lividum & flavum &c. quod ſimili modo ab eodem fermento iſte Spiritus afficiatur, quo afficitur ſanguis in venis, licet in maxima diſtantia: & cum iſtud fermentum non poſſit produci per ſe intra vitri parietes, oportet illud advehi; unde etiam patet, fermentum penetrans vitrum Hermeticè clauſum, dimenſionum legibus non eſſe aſtrictum, quod etiam patet in Magnete penetrante marmora, ſaxa montes, &c. Secundo, *pergit*, cum conſtet ex prædictis, formas rerum non differre ſpecie aut numero (omnem autem differentiam provenire à fermentis) & eſſe quaſi radios formæ univerſalis, quam demonſtravimus dari, radii

autem

autem iſti in Centro univerſalis formæ conveniunt & uniuntur. Hinc patet, primò radios formarum totius & partis compatientium ſimul convenire, & cum affecto uno, eodem modo afficitur alterum, (ſive id ſit totum, ſive pars,) neque forma unius per ſe alterius radios ſic permutare poteſt, (cum res non alterent ſe per animam, ſed tantum vivant & ſentiant) reſtat, cum radiis unius formæ fermentum (cum ſit ſpirituale) alterius affecti in diſtans ferri, ut reciprocè colloquia privata habeant; ut unum aliud benè aut malè afficiat totum, attrahendo ad ſe ægritudinem partis, pars etiam ægritudinem totius, vel illi communicando robur & ſanitatem ſibi ab alio amico præſenti communicatum: licet non ſit utrique præſens. Sufficit, ut vel toti vel parti adhibeatur, & ſic de morbis, ab inimico uni vel alteri implantatis, dicendum. Prioris exemplum erit, quod teſtacia ferè omnia, procul etiam à mari, fluente eo, aperiantur & contra. Alterius exemplum erit de naſo inſititio. Vel ſic, quia ſigillatur forma rei ab inimico affecta fermenti ſpecie & imagine: & iſtud ſigillum ſic formæ inuſtum, retinet fermenti & rei ſenſibilis vim & efficaciam: & penetrando radios formæ, amici ſigillum in ea ſimile producit (uti fit in colore, ſapore, figura, motu & cæteris ſignaturis ſibi ſimilibus). Sigillatum primò in rei compatientis Phantaſia & Spiritibus, & ſucceſſivè reliquis partibus imprimitur v. g. ſuppono brachium hominis gangræna affectum eſſe, vel ipſum hominem moribundum, de cujus brachio naſus inſititius deſumtus erat, fermentum gangrænoſum & mortiferum ſigillum ſuum inurit humoribus, phantaſiæ & ſpiritibus hominis moribundi, aut gangræna affecti: qui ſpiritus (cum ſint uti formæ reliquorum ex forma univerſali) ſic ſigillati in Centro obviant radiis Spiritus partis, nempè naſi, & pro modulo ſigilli in iis prius impreſſi ſigillant iſtos ſpiritus naſi, & cum totum moritur, moritur etiam pars. *Hæc Ratray.*

§. 23.

Magnetiſmum illum mumialem, aut Sympathiam, beneficio & ſubſidio atomorum conceptam, aut ſpirituum unitatem, harmoniam aut commercium, parum enim hæc à ſe invicem diſtant, ſi verba, ſi res expendas, ut probent, experimenta dant. Deſtillant *cum Joh. Erneſto Burggravio* (*Tr. Ellychn. vit. p. 87.*) admodum obſcurè, *Clariſſ. autem Joh. Helſrich. Jungkenio* (*p. 1. Med. præſent. ſec. accommodand. ſ. 2. c. 1. p. 186.*) clarius traditum è ſanguine hominis ſpiritum, & deſtillatum indunt vitro, & Hermeticè claudunt. Quoties igitur morbo correptus homo, cujus fuit ſanguis, male habet, toties in ſpiritu mutationem & turbationem deprehendi aſſerunt. (*V. cit. Sylv. Ratray c. l. p. 29. 56. 57. 58.*)

Quinimò, ſi ad plures abeat æger, ipſo horæ ſeu momento, ſeu punctiſtitio, ſimul extinguitur Biolychnium, ut edicit *Burggrav.* (*c. l. p.* 84.) aut vi ſpiritus vitrum diſſilit, ut ſcribere non veretur *Joh. Staricius* (*p.* 2. *Heldenſchaz p. m.* 154.) Alii ajunt, experientia compertum eſſe, *addit Henric. Kornmann.* (*p.* 5. *m. m. c.* 23.) Spiritum hunc deſtillatum ex vino & ſanguine miſtis incenſum, non abſiſtere ardere, donec vivat homo, cujus fuit ſanguis, extingui verò cum morte ejus. Conf. & *Dan. Beckher*, (*l.* 1. *Microcoſm. Med. c.* 12. *p.* 133.) Tale Biolychnium (ita namque vocatur) ut *B. D. Zimmermann.* (*Analect. Miſcell. Menſ.* 6. *n.* 4. *p.* 323.) *ex hiſt. Britann.* recitat, tradunt, *Oliverium, Actorem Anglum*, fratribus ſuis reliquiſſe, unde vitam & mortem ſuam cognoſcerent. Monachum quendam Coloniæ ad Rhenum tale Biolychnium habuiſſe; quin & *Hieron. Reuterum* (*Rauschium* vocat *Erneſt. Burggrav. c. l. p.* 89.) *Conſulem Lipſienſem*, qui Anno 1576. moriturus Biolychnium adferri curavit, lectulo moribundi impoſitum, eo defuncto extinctum eſt, teſtis *D. Nicol. Selneccerus* αὐτόπτης, qui morituro cum aliis Medicis adfuerat, quod relatu Senis cujusdam antiqua fide & virtute accepit *citatus Burggrav.* (*c. l. p.* 90.) Aliud *J. B. Portæ, ad Rudolphum II. Imperatorem* allegat *Athan. Kircherus* (*l.* 2. *Art. Magnet. p.* 4. *c.* 3. *p.* 280.) De Studioſo denique Argentoratenſi, *addit Burggravius*, (*c. l.*) quod è proprio ſanguine, vena ſecta, ſibi ejusmodi Lampadem præparavit, cumque in ardentem incidiſſet febrim, flammam Lampidis eadem cum febri caloris augmenta ac decrementa ſumſiſſe, tandem momento eodem, quo æger animam efflavit, extinctam fuiſſe.

§. 24.

Plebejis hoc eſt experimentum. Si duo homines brachio, ſeu alii corporis parti, ſibi quisque vulnus infligat, eique ſanguine utriusque indito vulnus, donec omninò ſolidatum ſit, bene claudat, tunc puncto loco, cui ſanguis immiſſus eſt, alterum quoque, licet in regione valde diſſita degat, illicò etiam dolorem ſenſurum. Si itaque homines illi de certo punctionum numero conveniſſent, quorum aliquem denotarent, in uno momento certiores ſe invicem reddere poſſent, de re aliqua, licet unus degat Pariſiis, alter Romæ. Vid. *Ephemer. Erudit.* (*Tom.* 2. *p.* 414.) *Th. Bartholin.* (*de Tranſplantat. Morbor. p.* 8.) *Samuel Hafenreffer.* (*l.* 3. *de Morb. Cutan. c.* 3. *p.* 369.) Ex hac ridicula Fabula (quæ naſi reparati deſtructionem intendit) plebeji Philoſophaſtri inferunt, quod caro duorum amicorum conſpirantium carni reciprocè inſeratur, futurum, ut vel ad multa millia milliariorum diſtantes, occultos animi conceptus ſibi aperire poſſint. Si enim alteruter communicatæ, ſibique inſertæ carnis partem pupu-

pupugerit, alter in momento, de re aliqua ſe moneri ſentiens correſpondente punctura, amicum, ut loquatur, certiorem reddet; ita puncturis, juxta numerum literarum in Alphabetho diſpoſitarum ſibi inflictis, & reciprocè perceptis, ſibi de qualibet re in quavis diſtantia loqui poterunt, quod prodidit *Athan. Kircher.* (*l. c. p. 281.*)

§. 25.

Quod ſi hæc Experimenta non ſufficiant, alia proſtant. Ita fratres, Gemellos comprimis, longo locorum intervallo diſſitos, eodem tempore variolis & morbillis laboraſſe, obſervatum eſt. (*Hermann. Grube, de Tranſplant. Morbor. ſ. 1. c. 3. p. 23.*) Notius eſt commoveri ipſiſſimos Plantarum liquores in vaſis, dum ſui generis plantæ in flores, fructusque aguntur; colore & partibus; quinimò in commadefactis etiam & pertinacibus maculis conſentire, obſervavit *illuſtriſſ. Princeps Fed. Cæſius (p. 1. Philoſoph. Tabul. 6. Fr. Hernandez. Theſaur. Rer. Phyſ. & Med. Mexican. & Ind. annex. p. 915.)* Cereviſia ex maltha turbatur, dum hordeum floret. (*J. B. Helmont. Tr. vis Magnet. p. 488. Laurent. Strauſſ. c. l. p. 137.*) Vinum, florentibus vitibus, in doliis commovetur, turbatur, fexque, vini flos dicta, ſpumat. *Anton. Mizald.* (*Cent. 9. Aph. 93. p. 207.*) *Petr. Servius* (*de Unguent. Armar. in Theatr. Symp. & Antip. P. 1. p. 549.*) *Cl. Salmaſ.* (*Diatr. de Ann. Climacter. p. 775.*) *J. B. Helmont.* (*de Magnet. Vuln. Curat. n. 63. p. 605.*) *Kenelm. Dygby,* (*c. l. p. 103.*) *Ph. Jac. Sachſ.* (*l. 2. Ampelogr. ſ. 6. membr. 1. c. 3. p. 172.*) Regula igitur eſto, inculcat *Joh. Bapt. Beſard.* (*Antr. Philoſ. p. 242.*) ut, quo tempore roſæ aut vineæ florent, nulla vina commutes; ita retulit *Anton. Mizald.* (*Cent. 2. Aphor. 42. p. 23.*) & *citatus P. Servius* (*c. l.*) *ex Ariſtotele* (*de Mirab. Auſcult. T. 2. Op. p. m. 1091.*) & *Theophraſto Ereſio* (*l. de Odor.*) Urſorum adipem latebrarum tempore exundantem & intumeſcentem vaſa implere. De carnibus urſorum idem ſcripſiſſe *Theophraſtum, Plinius* (*l. 8. c. 36.*) memorat, in quo tamen ſi textum Theophraſti inſpicias, memoriæ lapſum paſſus eſt, quod etiam *Anton. Muretus* (*l. 13. var. lectio. c. 13. p. m. 353.*) monuit. Interim, quod caro cervina in artocreationibus ſervata, in ὀχείᾳ Cervorum putreſcat, alii teſtantur. (Vid. *Lauren. Strauſſ. c. l.*) De aprugna & cervina ſalita idem *Wilh. Daviſſon.* (*Prodr. Comment. in P. Severin. id. Medic. Philoſ. p. 176.*) Ferunt etiam panem & amylum, quando triticum in flore eſt, ſolito citius muceſcere. Nec non maculas à ſuccis fructuum mori, aut oxyacanthi, rubi & ſimilium, pannis affixas, ſolum eo tempore, quo fructus iſti maturari ſolent, elui poſſe. (*Th. Willis, de Ferment. c. 6. p. 33.*) Extractas aquas ex floribus Aurantii, Roſæ & ſimilium odoratas, apparere ipſis florum temporibus in-

odoras

odoras, vulgò increbuit. *Petr. Gaſſend.* (*in l. 10. Diog. Laërt. de Phyſ. Epicur. Animadv. p. 361.*)

§. 26.

Dum verò celeberrimos viros circa hujus problematis evolutionem occupatos deprehendimus, optandum eſſet, ut in hiſtoriæ veritatem diligentius inquiſiviſſent, antequam rei ipſius operosè indagaſſent cauſas. Multa ſunt, quæ, ut de hiſtoriæ veritate dubitemus, nos invitant, imo compellunt. Cui naſus iſte è ſervo inſititius putruit, Nobilis Neapolitanus eſt, *Theſauri rerum admirandarum Autori*; *Helmontio* Bruxellenſis. Qui & *Tagliacozzium* Bononiæ degentem Chirurgum nominat, qui tamen (*l. 1. de Chirurg. Curtor. c. 18. p. 196.*) iſta propoſuit: An quandoque id generis curta ex alieno corpore reſtituta fuiſſe viſum fuerit, certè neque legimus, neque audivimus, neque attentavimus unquam, neque qui hoc concedat, ut ſeſe fruſtra excrucient, vix nobis perſuadere poſſumus. Factam operationem iſtam Anno 1576. prodiderunt, *Tagliacozius* autem Chirurgiam curtorum, ut ex dedicatione operis 1597. patet, in lucem emiſit? An exercuerit iſto tempore hanc Artem, quis fidem interponet? & ſi exercuit & ex alieno corpore traducem exſculpſit, cur contrarium in iſto opere aſtruit. Et ſi alius Chirurgiam iſtam adminiſtravit, qui factum, ut in Tagliacozii notitiam res non pervenerit mirabili & notabili exitu eam comitante. Anonymo poſt triennium ſervus mortuus, naſusque putrefactus aſſeritur; poſt tredecim menſes Helmontio. Tandem *Caſp. Schottus*, (*in Schol. Steganograph. cit. Ephemerid. Erudit. c. l. p. 415.*) aſſeveravit, quod licet bis in ea fuerit civitate, in qua hiſtoria illa accidiſſe dicatur, non tamen unquam fuerit auſus, ut certior propterea fieret, quoniam incolæ, ſi ea de re ſermo haberetur, indignarentur. Ipſe verò meram, quicquid de eo dicatur, fabulam eſſe credit. Ridiculam modò hiſtoriam, modo fabulam nuncupat *Athan. Kircherus* (*c. l. p. 280. 281.*) eamque in Utopia verius, quam in Italia, niſi forte apud Tropenſes in Calabria accidiſſe, pronunciat. Dubitavit etiam de narrationis veritate *Nicol. de Blegny*, (*Zodiac. Gallic. Ann. 2. M. Mart. obſ. 5. p. 75.*) cujus obſervationis mater noſtra forſan fuit, adeoque fabula fabulæ ortum dedit.

§. 27.

Quod ſi verò id contigit, aut fuit alterius cauſæ effectus extra naturæ corporeæ fines, ſecundum *Honorat. Fabri*, (*l. 6. de Hom. Propoſ. 5. §. 6. p. 455.*) aut caſu contigit, quæ *magni Herm. Conringii*, (*l. 2. de Med. Hermet. c. 4. p. 234.*) ſuſpicio eſt. Caro illa ſecus ac *Th. Campanella* (*§. 19.*) ſenſit, *Anton. Deuſingii* judicio ad rationis trutinam exacto (*conſid. Fœt. Muſſipont. ſ. 2. §. 23. p. 28.*)

in

in partium deficientium ſupplementum adjecta alteri individuo eadem cum hoc ipſo anima informabatur. Et niſi id caſu contigiſſet, *pergit*, aliis, quibus ex aliena carne naſus eſt reſtitutus, idem accidiſſet. Verum enim verò, quis emortua & tabeſcente arbore etiam ſurculi, alii trunco inſiti, tabem & mortem obſervavit? Experientia refragatur, & hac ducti citatus *Conringius*, (*l. c.*) & *Hermann. Grube.* (*ſ. 1. de Arcan. Med. c. 2. artic. 1. p. 43.*) Falſum propterea pronunciavit *Joh. Conrad. Wechtler*, (*l. 2. de hom. occid. Diſp. 15. Diffic. 7. p. 267.*) quia nulla eſt actio inter utrumque corpus, aut corporis pereuntis & putreſcentis cum particula, olim abſciſſa & alibi adgenerata.

§. 28.

Nec cauſæ deſunt, quibus ejusmodi Naſus corrumpi potuit & emori. Ex temeraria pharmacopœi cruſtæ lacteæ cura totius naſi naturalis & primi decidentiam notavit *D. Joh. Georg. Grübel.* (*M. C. de 2. Ann. 10. obſ. 43. p. 87.*) In ipſa operatione poſt coalitum naſum ſecundum aliquando livere, &, quaſi exuſta ſit, nigreſcere, non diffitetur (*l. 1. c. 17. p. 187.*) ipſe *Tagliacotius.* Quodſi igitur callo aut alia cauſa alimenti acceſſus ſufflaminaretur, quis fatum naſo ejusmodi inſtare non vereatur, aut credat. Quamvis de eo ſecurus ſit *Tagliacotius*, tamen frigoris damna diſſimulare non potuit, (*l. 2. c. 14. p. 489.*) dum ſcribit: Tanta eſt externi frigoris violentia, ut aufugiens calor ab extimis & frigidis natura ſua partibus, ad penitiores corporis regiones, ſi quod exiguum, qui & in aditu reliquum eſt, obruatur ſtatim atque disjiciatur. Digitos enim pedum, pedes ipſos, aures refrigeratas intercidiſſe multoties compertum eſt. De frigore in Ruſſia multis jacturam digitorum manuum, pedum, aurium & naſorum inferente evolvatur *Eraſmus Franciſci* (*p. 2. der Schaubühne 1. Verſaml. p. 310.*) multosque in Siberia à frigoris inclementia offendit denaſatos *Gergatian Schleuſing.* (*in Neu entdeckten Siberien c. 9. p. m. 86.*) quod & Polonis non raro eveniſſe, *Bernhard. Connor.* (*aut potius l. Savage p. 2. Deſcript. Polon. Epiſt. 5. p. 668.*) tradidit. Id additamentum hyemis vehementiam vix ſuſtinere monuit *Alexand. Benedictus.* (*c. l. p. 1250.*) Curationis etiam initio naſum ne prehendant ſuadet, ne ſequatur. Audaculus igitur ille Chirurgus, de quo *Carolus Muſitanus*, (*c. l. p. 239.*) Nobilis vir, cui in monomachia cum naſus amputatus fuiſſet & ex propria carne eum aſſecutus, verebatur narres emungere, ne naſum evelleret, unde ſudarioli angulos in turundæ formam in narium ſinus ad mucum abſtergendum immittebat, qua re cognita Chirurgo & interrogatus, cur nares aliorum more non emungeret? reſpondit, ne eximeretur naſus. Tunc Chirurgus apprehenſo naſo per to-

tam domum eum diſtraxit & dimiſit. Concludo *cum Laur. Forerio.* (*Viridar. Philoſ. Diſp. de Magnet c. 2. th. 23. p. 280.*) Factitus ille naſus alios naſo ducat: nos tam hebetes non ſumus, ut iſta credamus, quæ nullo fide digno teſtimonio nituntur, ſed vulgi imperiti perſvaſione.

§. 29.

Interim rationes adductæ, cum multum curioſitatis in receſſu habeant, & à multis propugnentur, paucis trutinandæ. Magnetiſmus ille mumialis (qualis ab allegatis Autoribus fingitur & deſcribitur,) otioſi cerebri eſt commentum, è lacunis Paracelſicis hauſtum prognatumque. Paracelſiſtæ namque, Fratres Roſeæ crucis, cum aliis Telungiis antiquioribus, ut Unguento armario, & Recentiores, ut unguento & pulveri Sympathetico ſuam ſervarent autoritatem ſartam tectam, hoc paradoxum, tanquam futilitatum ſuarum Aſylum, excogitarunt. Magnetis hujus actio in diſtans qui agere poterit? Si aëris injuria ſagaciſſimorum canum odoratum turbare & alterare valet, ſi oleiillitus, (ita namq; pro allio *Ahaſv. Ampſing. Conjug. Med. & Aſtronom.* inculcat,) aut parva ſaltim diſtantia Magnetis notiſſimam virtutem attrahendi ferrum impedit, quamvis nec allium, *teſte Joh. Bodino* (*l. 2. Theatr. Nat. p. 249.*) *Anton. Mizaldo* (*Cent. 9. aph. 100. p. 209.*) *Anshelm. Boëtio à Boot* (*l. 2. de Germ. c. 252. p. 225.*) *Athan. Kirchero* (*l. 1. Art. Magnet. p. 2. propoſ. 14. Reg. 2. p. 71.*) *Th. Brown.* (*l. 2. Pſeudodox. Epidem. c. 3. §. 6. p. 475.*) & noſtra experientia, nec oleum id in noſtris Magnetibus præſtent, pinguedine tamen oblitum imbecilliorem evadere, *P. Laurenbergio* (*Diſput. Phyſ. 9. Aphor. 19. p. 76.*) aſſentior, quis in tantam diſtantiam aſſenſum ſuum diriget. Dicant lucem vehere Atomos, dicant id patrare formam univerſi, Spiritum Mundi dictam, aut Lucis ſubſidio. Obſcurum per æquè obſcurum, & incertum per æq; incertum. Quot Atomorum myriades in utero ſuo geſtabit illa forma, Lux illa, Spiritus ille? Quomodo recte illas ne Chaos conſtituant, diſcernet, niſi velis rationem præter rationem illis aſſignare. *Herm. Grube* (*de Tranſplant. Morb. ſ. 1. c. 2. p. 16.*) Nihilne tota hac via (de pulveris Sympathetici cum atomis ſanguinis, ſecundum *Dygbæum,* itinere loquitur *Joh. Marc. Marci à Kronland* (*p. 5. Phil. Vet. Reſtitit. Subſect. 8. p. 529.*) ſimile & amicum occurrit è Caſtris Trojanis, quod Atomos illas removetur & ad ſe divertat? Nihil hoſtile è Latio? nullus Mezentius adeſt inter innumerabiles atomos, quas radii Solis continuò à rebus decerpunt & admiſcent. Quod ſi turbo aut lelaps adverſo flatu & impetu interveniat? (*Martin. Schoock. de Ferment. c. 32. p. 595.*) Quot motus uno nomento adverſos forma illa ſuſtinebit, ut mutuus corporum continuetur contactus, affectus, reciprocæque harmoniæ

niæ modulo in longos prorogetur annos? Planta juxta plantam putreſcens aliam niſi mutuus ſuccedat contactus harum atomorum ſubſidio inficere nequit, nec vivida atomorum virtute putreſcentem à tabe tueri. Sequeretur ex hac infinita Sphærarum activitate mundum neceſſariò diſſolutum iri, cum nemo noſtrum, judicat *Athanaſ. Kircher.* (*l.3. de Art. Magnet. p. 7. c 2. p. 536.*) hic Romæ juxta enormis hujus Philoſophiæ principia à Baſiliſcis Libycis, Diſpadibus Ægyptiacis, Draconibus Africanis, eorumque virulento flatu ſ. vi venenifera indeterminata; nemo à contagioſa qualitate peſtiferorum in Germania, Gallia aut Anglia alicubi ſecurus eſſe poteſt, utpote Sphæra hujus effluxus venenifera indeterminata. Uremur igitur hic ab incendio Æthneo, à Napelli alpini effluvio vertigines patiemur, ab exhalationibus lethiferis Speluncæ Letheæ periclitabimur, quæ omnia ridicula, indigna, ἑτερόδοξα, divinæ humanæque philoſophiæ contraria ſunt. Quid igitur in diſtans actio operetur cuivis conjecturare in promtu erit.

§. 30.

Experimenta allata primo intuitu plauſibilia quidem videntur, & ex ipſius experientiæ penu depromta, nulla tamen ad veritatis Cynoſuram redacta. Primum Pharmacopœus exſibilabit. Experientia hic didicit Spiritum ſanguinis humani è cruore ſanè & robuſti hominis rite præparatum, ſi in loco ſervetur temperato, & ab aëris acceſſu & deprædatione præſervetur, ad multos annos eundem retinere colorem, ſaporem & odorem, ſive benè, ſive malè ſit illi, ſive vivat, ſive mortuus ſit ille, cui detractus fuit ſanguis. Ideò cum *Burggravii* experimentum (*Cent. 1. Joco-Ser. Art. & Nat. prop. 82. p. 75.*) allegaſſet *Caſp. Schottus*, annotat: Fides ſit penes Autorem. Experimentum mihi non conſtat. Nec forſan *Burggravio* ex aliorum mente, non propria experientia id ſcribenti. Imò quamvis moriatur individuum, nihil detrahi pelluciditati Spirituum, ſi omnia probè obſerventur, certò ſcimus.

§. 31.

Quid ad Biolychnium? Ridiculum ſanè eſt, nec temere cuiquam perſuadebitur. (*Herm. Conring. l. de Calid. Innat. c. 8. p. 63.*) Ejusdem notæ eſt cum eo ſufflatoriorum libellorum commento, quo Carbones Juniperi ignitos per annum integrum, imò mille annos ſecundum computum *J. J. Becheri* (*Phyſ. ſubt. ſupplement. 1. c.3. p. 42.*) incorrupto igne ſervare fabulantur. *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 328. p. 1055.*) *Hermann. Conring.* (*c. l.*) *O. Borrich.* (*de Ort. & Progreſſ. Chym. p. 110.*). Falſiſſimum id eſſe *J. B. Porta*, (*l. 12. Mag. Natural. c. 13. p. 485.*) expertus, quod carbo ab illo ſub cineribus detentus, neque per biduum

um, neque per diem detentus, & lignum vehementiſſimè ardeat, & citius quam commune oleum abſumatur. Quod *J. B. Helmont.*(*Tr. Complex. atq; Miſtion. Element. Figment. n. 13. p. 86.*) & *Rob. Boyle* (*p. 1. Chym. Scept. p. 30.*) de Carbone vaſe clauſo toſto refert, ab eo his nullum propugnaculum, cum effluvium liberum illis concedant. Usque adeò hoc non eſt juniperinæ prunæ proprium, ſed aliis quoque commune. Imo ſemper fit quotiescunque ignis aliquis prohibetur exſpirare citra σβέσιν manetque adeò immotus, concludit iterum *Conring.* (*Apologet. contr. Borrich. p. 445. & de Calid. Innat. c. 8. p. 63.*) *Joh. Bohn.* (*de Aër. in infer. infl. c. 1. p. 12.*) Vacillat igitur Chymicorum aſſertum, ſi de plebejo, non de artificioſo igne conſervandi modo interpreteris, cum *O. Borrichio* (*l. 2. Hermet. Ægypt. c. 8. p. 447.*) aſſerimus. Quicquid ſit, ollæ indere carbonem jubent, quæ ſi frangatur, carbones inconſumti ac illæſi deprehenduntur. An ſint carbones accenſi, quamdiu integra & clauſa manet olla, ſi dubitare velis quid prohibet? *Paul. Caſat.* (*Diſſ. 8. de Igne p. 242.*) cum ob anguſtias non poſſint agitari inter ollæ meatus infuſi igniculi. Fracta autem olla eodem momento, quo egrediente aëre datum igniculis immiſſis ſpatium ſe agitandi, & agitantur pariter ſulphureæ carbonum particulæ & prunæ fiunt.

§. 32.

Sed ad rem. Cur Spiritus ſanguinis humani ignis eludat vim, dicant quæſo. Experimentum fidem detrahet experimento, ſi ad experientiæ tribunal res deferatur. Si totus homo reduceretur in Spiritum, illud quod in eo φέγγιστον pauco temporis ſpatio parva conſumet flamma, comprimis ſi cum ſpiritu vini conjungatur. Non addam ſpiritum illum non eſſe ſpiritum ſive auram hominis vitalem in venis fluctuantem, ſed vi fermentationis ſuſcitatum, ignis verò virtute paratum, adeoque non tàm Naturæ quam Artis & ignis productum. Attendas igitur, quod Spiritus ille balſaminus (qualem quidem non vitalem è ſanguine elici poſſe iterum cum veterum Sophorum turba fatetur *c. l. p. 83. Burggravius.*) ſpiritui ardenti in vegetabilibus ſit analogus, quia oleoſus, ſiccusque ſanguis in igne ut lardum flagret, ut rectè cenſuit *acutiſſimus J. J. Becherus.* (*l. 1. Phyſ. ſubſerv. ſ. 5. c. 1. n. 20. p. 308.*) Fides ſtat penes Experimentum, *Joh. Helfr. Juncken* (*p. 1. Med. præſ. ſecul. accommod. ſ. 2. c. 1. p. 88.*) Alia igitur Biolychniorum, de quibus experimenta celebrantur, ratio fuit, alius eadem componendi modus, ut autem curioſos falleret Chimicorum aſtutia, iſthoc figmento eorundem ſatisfacere voluerunt deſiderio.

§. 33.

§. 33.

Ad vulgi verò experimentum confutandum ſibilus ſufficiet. Sanguis aut cruor vulnuſculo immisſus tantum abeſt, ut attrahatur à fibris, ut potius in pus abeat, corrumpaturque. Unde ergò in diſtans agens affectus? unde inſenſibilis illa conſpiratio & harmonia? Plura *Ap. Athanaſ. Kircher. (l. 2. Art. Magnet. p. 4. c. 3. p. 284.) Samuel. Pomar. (tr. de Conſenſ. & Diſſenſ. Corp. Natural. Diſp. 9. c. 5. art. poſt. §. 9. p. 268.)*

§. 34.

Quod Gemelli diſſiti uno tempore morbillis infeſtantur & variolis, à motu interno & textura ſanguinis gemella, non ab externis è locis remotis advenientibus Atomis provenit. *(Vid. Herm. Grube c. l.)* Idem de Cereviſiæ turbatione, quæ etiam hordeo non florente, ſed ſambuco flores protrudente, *teſte Th. Bartholino, (l. de Tranſplant. morb. p. 47.)* Hafniæ contingit, judicandum. Quid vero Hordeo cum Sambuco? Id contingere planè negat *Martin. Schook. (c. l. c. 33. p. 610.)* & ſi contingat, per accidens fieri putandum. Florentis hordei ſpicæ, copioſæ quoque Cereviſiæ dolio impoſitæ, fermentationem nequaquam provocant; imo in viciniſ quoque hordeo florenti domibus condita Cereviſia ordinario manet, & in ſtatu ſuo ſecura fermentationis; atque Cereviſia, ſemel probe defecata haut facile turbulenta redditur, niſi vas in quo recondita eſt agitetur, *addit (c. l.) idem.* Vanus igitur poterit eſſe ille urbium timor, à quibus, *referente Laur. Strauſſio (Epiſt. de pulv. Sympath. ad Com. Dygb. p. 137.)* amœna prata arcent hordei ſationem per multa milliaria, idem de vini turbatione dicendum. Exiſtimandum, ad mentem noſtram decidit *Joh. Marcus Marci (p. 5. Philoſ. vet. reſtitut. ſubject. 8. p. 533.)*, fermentum hoc, quo vina turbantur, non ab atomis eſſe, quæ aërem obtinent, ſed in ſeipſo hujus principium ideale continere, à quo omni loco, etiam ubi nullæ ſunt vites, neque ejusmodi atomi afflare poſſunt, eodem tempore, quo ſi vites adeſſent in florem ſe induerent, vinum concitatur. Neque omne vinum, quod in doliis eſt, effervescit, ſed illud ſolummodo, quod conſiſtit ſuper copioſum ſedimentum, *advertit Martin. Schook. (de Ferment. c. 32. p. 599.)* Agunt autem tunc in ſe invicem particulæ heterogeneæ alicalinæ & acidæ *(Joh. David. Portz. Anat. vin. Rhenan. c. 2. p. 19.)* caloris etiam & temporis in aëre præſentis miniſterium advocant, *Th. Bartholin. (vol. 2. Act. Hafn. p. 1. obſ. 38. p. 107.)* & iterum *Joh. Dav. Portz. (c. l. p. 18.)*

§. 35.

Nec alia ratio ſubeſt, ſi vera eſt urſinæ adipis turgeſcentiæ, aut carnis

cervinæ in Artocreationibus in putredinem motus. Addas & his mucorem in panibus, comprimis ubi probe excocti non ſunt, farinæque & amyli ingratum odorem & ſaporem non tritico florenti, ſed aëris intemperiei & fervori abſcribas. Quæ de maculis linteis impresſis ab anubus afferuntur, anilem dementiam ſapiunt. De aquis florum odoratorum hæc habet *Petr. Gaſſendus* (*c. l. p. 361.*) ſcilicet non ſunt illæ quidem per id tempus minus odoræ, ſed quia cum omnia ſint florum plena, fit, ut eorum odor quoque verſum per aërem fuſus occupet, ſicque cum olfactus moveri perinde non posſit ipſis aquarum odoribus habent illas pro inodoris. Indicio quoque eſt ſanè, quod præterlapſis floribus, olfactuque inoccupato reſtituti ipſis odor videatur.

§. 36.

Corporum moleculas in fluido (qualis eſt aër,) poſſe hac illac vagari, & licet exiles ſatis fuerint, plurimas tamen & diſtinctas ſuas determinatasque retinere naturas, cohærendiq; occaſione data aptitudinem experimento quodam declarare, voluit *laborioſiſſimus Rob. Boyle* (*Exerc. de Determinat. Effluv. c. 2. p. 115.*) Illud autem ſaltim evincit hoc contingere (1.) in corporibus ſalinis, non rarefactis in aëre, ſed ſolutis in aqua, (2.) fluido iſti certo concluſo ſpatio. (3.) Salibus homogeneis, quales Alumen & Nitrum, non heterogeneis v. g. acidis & alcalibus miſtis, qui tertium quid, quod enixum vocamus, conſtituunt. (4.) Neq; omnes, ſed quasdam ſaltem Atomos uniri experimentum ipſum probat (*p. 114.*) Præter enim Nitri & Aluminis ſeparationem concretiones ſalinæ, quæ cum diſtinctæ neutri convenirent, eas eſſe utrique ſatis coagulationes arguebat, remanſerunt. Quare particulare non univerſale Axioma (5.) inde ſaltim tantum extruxit, quando de plurimis non omnibus, & quidem occaſione data id verum pronunciavit. Tandem à Regno Minerali, cui atomi grasſiores & compactiores, ad animale cui ſpirituoſiores, à ſolutione & miſtione corporis cum aqua, ad vaporis & effluvii cum aëre miſcelam non commodè argumentari quilibet ratiocinabitur.

§. 37.

Quod verò *Clarisſimus Pomarius*, cum *Joh. Amoſ. Comenio* (*Phyſ. Reform. c. 10. p. 171.*) ſuadet: Potius hauſtu excipiat alter ſanguinem alterius abominando & barbaro potus genere, & largiar aliquid libentius, in eo nobis non ſatisfacit. Humani ſanguinis uſus olim vetitus & fœtidus *ſcripſit Martin. Weinrich* (*p. 1. de Monſtr. c. 15. f. 143.*) add. *Joh. Helfric. Juncken.* (*p. 1. Med. ſ. 2. c. 1. p. 91.*) verè *Lucanus* (*l. 1. Pharſal. v. 293.*)

Nullus

Nullus ſemel receptus
Pollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.

Exemplis id illuſtratum dedit *Joh. Lang.*(*l. 1. Epiſt. Med. 71. p. 428.*) & *Bernhard. Verzaſcha* (*obſ. Med. 7. v. 18.*) Beſtia manſuefacta

ſi torrida parvus
Venit in ora cruor, redeunt rabiesq; furorq;,
Admonitæq; tument guſtato ſanguine fauces,
Fervet, & à trepido vix abſtinet ora magiſtro.

Ut iterum *Lucan.* (*l. 4. v. 239.*) Add. *Andr. Libav.* (*p. 2. ſingular. p. 174.*) ut in ſanguine animalium præferocium urſorum, Leonum, Tigridum, ſimiliumque quid ferociæ & crudelitatis latet, qui aſſumtus in homine easdem qualitatem ideamque imprimit, & in eosdem motus affectionesque ſtimulat, ut tradidit *Athanaſ. Kircher.* (*l. 2. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 1. c. 10. p. 112.*) ita ſanguis humanus non ſolum inhumani & truculenti quid in ſe habet, truculentioresq; reddidit latrones *Martin. Weinrich* (*c. l. f. 143. b.*) verum etiam ob metum coagulationis & corruptionis in ventriculo cum ingenti periculo aſſumentis, optimè ratiocinante (*l. 2. de Epilepſ. c. 12. p. 235.*) *Matthia Unzero*, conjunctum eſſe. Quin & variis ideis ſigillatus mirandas non raró corpori & menti alterationes infert. Bilioſus, ab ira præſertim, epotus mentem commovet & furorem parit. *Alex. Benedict.* (*l. 1. de Morb. Curand. c. 28. p. 44.*) Ruffi uti morſum *Ambroſ. Pareus* (*l. 20. Chirurg. c. 9. p. 436.*) ita & ſanguinem venenum exiſtere, tradidere paſſim v. g. *Zacut.* (*l. 1. Hiſt. Med. Princip. c. 23. p. 41.*) & quidem infatuans (quod *idem l. 3. Prax. adm. obſ. 82. p. 114.*) quamvis irati ſaltem Characterem venenatum obtinere *Joh. Marcus Marci* (*p. 4. Philoſ. Vet. Reſtitut. ſ. 2. p. 433.*) opinetur. Cur Venenis addatur *Aug. Ezlerus* (*Iſagog. c. 1. p. 9.*) habet, idq; philtra è ſanguine humano parata evidenter probant. Refert equidem *Celſus* (*c. 3. de Re Med. c. 23. p. m. 172.*) quosdam ſanguinis humani potu à caduco liberatos, eundemq; etiam recommendant *Zacutus* (*l. 1. Hiſt. Med. Princ. 23. p. 41.*) & *D. Fried. Hoffmann.* (*l. 2. M. M. c. 19. p. 282.*) cum *Aliis* ſubjunxit tamen Celſus: Verum apud eos miſerum auxilium tolerabile malum miſerius fecit. Quocirca ab eo abſtinendum eſſe in Medicina, monebat *Alex. Benedict.* (*Tr. de Peſte c. 9.*) & medicamenta è ſanguine humano Chymia moderante facta ſuſpectisſima erant *Nobiliſſ. Dn. D. Chriſtiano Langio* (*Diſſ. de Morbill. addit. 8.*) cum ob cauſas prædictas, tum quod cum corporis vitiis morum malitia ſic tranſplantetur inevitabiliter. Mirum quod *Friderici Secundi* tempore, *teſte Bapt. Fulgoſo* (*l. 1. c. 6.*) &, qui illum citat *Theodor. Zwinger.* (*l. 18. Theatr.*

Vit

Vit. Human. p. 717.) de Clerico, is à vena hauſto ſanguine ſervata aliarum rerum memoria, literarum tantum oblitus ſit, ut nec plus aut legere aut ſcribere norat, quam ſi utrumque nunquam didiciſſet: annumq; in hac oblivione manſit. Poſteà eodem tempore atque ex eodem loco hauſto ſanguine, ad eandem legendi ſcribendique ſcientiam, quam antea habebat, reſtitutus eſt. Adde quæ collegimus *infra (l. 2. Tit. 2. §. 68.)* interim quod quædam Chymica, ex eodem ritè præparata laude ſua non ſint defraudanda, quamvis quod idea mumialis per Vulcani torturam deſtructa ſit, & concretum illud planè in aliud ens degenerarit, ut amplius non ſit, ut amplius, quod antea, non ſint *monitore Fr. Hoffmanno* (*l. 5. Clav. Schrad ſ. 1. c. 23. p. 666.*) nos non latet. Conf. ſi placet *Joh. Helfr. Junken.* (*p. 1. Med. præſ. ſecul. accom. ſ. 2. c. 1. p. 92.*)

§. 38.

Contrarium potius ſuggerunt Exempla *à laudato Pomario* in medium prolata, & quidem illud de Uxore *Marci Antonini Philoſophi Imperatoris*, quæ ſanguine athletæ, quem deperibat abſorpto, oppido amoris furias extimuit. Hinc de conjugum & fratrum diſſidentium beneficio Transfuſoriæ conciliatione nihil certi affirmare audet *Joh. Sigism. Elsholz* (*Clyſmat. nov. c. 10. p. 59.*)

§. 39.

Tandem utut ſine noxa cruor ille hauriatur, & coctionum directorio corpori aſſimiletur, philtrum etiam fine non excidat ſuo, modum ſcire vellem, quomodo hac opera ſubjugalis ſpiritibus, novaque idea veſtitis, ſi qui ſuperſunt etiam in parva diſtantia, harmonicè conſpirare, affectuumq; notitiam unus alteri inſinuare poſſet. Infans in utero materno ſit exemplo. Hic quamvis vivido Spiritibusq; ſaturato matris nutriatur ſanguine, materniq; corporis hoſpes & incola verè reputretur, philtroq; iſto per aliquot menſes ſaturetur & impraegnetur, ſeparatus tandem à matre emancipatus & ſui juris factus affectus quidem ubivis pro ætatis & indolis ratione documenta ſiſtit, ſuas tamen calamitates, eo, quo diximus, modo communicare nec valet, nec poteſt.

§. 40.

Dubium tandem illud (quod Herculeum contra Transfuſoriam vocat argumentum *Fautor & Amicus colendus Dn. D. J. L. Hannemannus* (*Tr. Spiritus Univerſi Mund. Reſtitut. §. 13. p. 12. Add. Ejusd. Clymact. enervat. §. 7.*) de Transfuſoria expediendum, quod *Excell. Dn. D. Sigism. Rupert. Sultzberger.* (*in Programm. Lipſ. de 11. Marc. 1669. cum Clariſmo Dn. M. Salomoni Eichlero Competitori & Fautori meo colendo Licentia in Arte noſtra conferreretur P. P.*) *Nobiliſſ. Dn. D. Joh. Tack.* (*Phaſid. Philoſ. 3. p. 149.*) *Dn. D. Georg. Merclin.* (*de Ort.*

Ort. & Occaſ. Fransfuſ. ſangu. c. 8. p. 98.) & *D. D. Fried. Hoffmannus* (*l. 1. M. M. c. 10. p. 178.*) movent, dum ſcribunt: Quæret aliquis, annon transfuſus hoc modo ſanguis internectione corriperetur, ubi animal, cujus ſanguis eſt, morti traditur; quo quidem modo aſcititius alias naſus, emortuo illo, ex cujus brachio exciſus fuit, putreſcit ac decidit. Id verò tanti non eſt, ut nobilem hanc operationem de nobilitate dejiciat ſua. Præſupponimus namque *in literis ad Nobiliſſ. Dn. D. J. Dan. Major.* (*evol. Ejus Infuſor. p. 1. §. 9. p. 103.*) & eandem nobiſcum inflat tibiam primus hujus operationis inventor, (quamvis ad eandem ante hunc viam monſtrare *Laudatum Majorem* affirmari poſſet, dum in *Prodrom. Chirurg. infuſ. §. 44.*) muris ſanguinem Catti domeſtici venis inſtillare ſibi propoſuerat, & hanc jamdudum irriſerit *Andr. Libav. in defenſ. Syntagm. Arcan. contr. Schennemann. Art. 1. p. 8.*) *Excell. Richart. Lower.* (*tr. de Cor. c. 4. p. 190.*) ſanguinem putrilagine minimè affectum, ſuam amiſiſſe texturam, ſuumque viſcera conſvetura adhuc obtinere tonum, & tunc ſanguinem transfuſum, quamvis demortuum animal à putredine ſubjungitur, ab omni ſubſequentis putredinis ſuſpicione abſolvimus. Quantopere allegatæ hiſtoriæ fides vacillet, ſupra prælibata (*§. 24.*) ſatis ſuperque declarant. Et quamvis juſtus hiſtoriæ ſtet veritatis tenor, tamen à carne ad ſanguinem non procedit argumentatio. Cutis namque cuti juncta ſuam ſervat mumiam & craſin, non aliter ut ſurculus trunco inſitus, quamvis ſuccedente tempore aliquo modo ea temperetur & alteretur ad nutrimenti qualitatem. Sanguis verò venis infuſus, ſanguis non manet, & cum ſi *L. Botallo* credimus (*l. de cur. per ſangu. miſſ. c. 28. & 33.*) ſingulis quibusque diebus libra ſanguinis alitioni animalis neceſſaria generetur, aut 7. l. 10. ſaltem unciæ, quæ *J. B. Helmontii* eſt conjectura. (*tr. imag. ferment. imprægn. maſſ. ſemine n. 4. p. 91.*) Sanguis iſte circulationis lege ſanguini in venis fluctuanti per minima miſcetur & unitur, & demum ſub accretione adoleſcentiæ aut aſſimilatur partibus, aut membris perfectis ſub roris ſpecie eadem à ſiccitate membrorum ſenecta, tuetur, & tandem imperceptibiliter per cutis poros tranſvolat. Fœtus in utero hiſtoriam iterum in mentem nobis revocamus, cum in eo Transfuſivæ genium nobis appoſitè depinxerit natura. (Vid. quæ *è Dionyſ. Fr. de Transfuſ.* Exempla allegantur *T. 3. Ephemer. Erudit. 11. p. 167.* & *è Godroëſii T. 4. Ephem. 2. p. 15.*) Qui fit, quod matre fato functa, fœtus etiam utero adhuc concluſus fati non ſuccumbere cogatur ſævitiæ? Hauſit ille beneficio Transfuſionis per vaſa umbilicalia ſanguinem per aliquot, cumprimis dum plantanimalis vitam vixit, menſes, & tamen ſanguis ille cum materno putreſcente

Symbolicè non communicat. Symbolum namque materni ſanguinis, fœtu emancipato, depoſuit, nec amplius matris, ſed fœtus ſanguis vocabitur. Et quid opus erit verbis & rationibus, cum operationes curioſitatis gratia in Anglia & alibi feliciter inſtitutæ (Vid. *Ephemer. Erudit. T. 2. n. 42. p. 490. T. 3. Ephem. 3. p. 33. Ephem. 6. p. 77. Ephem. 8. p. 111. T. 4. Eph. 2. p. 15. 17. 24. & 26. Ephem. 10. p. 152. Joh. Sigism. Elsholz. c. l. c. 7. p. 34. ſeq. Rich. Lower. c. l. Mich. Etmüller Diſſ. de Chirurg. inf. c. 1. §. 4.*) rem aliter ſe habere teſtentur.

LIB. I. TIT. III.

De

Cadaveribus, porcorum mandentium inſtar, in cryptis feralibus ſonantibus, vulgò SCHMÆTZENDE TODE.

Summarium.

1. Tumultus & ſpectra in campo Marathonio. 2. Lamentabiles voces in Cœmiteriis, Tumbis feralibus, domibus. Upupæ, Ululæ, Bubonis & aliarum avium feralium. 3. Sonitus in Inſula Lipara, Concurſus ſepulchrorum. 4. Soni in ſepulchris. 5. In domibus tempore peſtis. 6. Canum ululatus, felium clamor. 7. Cauſæ ejulatuum iſtorum. 8. Angeli mali circa ſepulchra Piorum. 9. Malorum. 10. Animæ ſtridere dictæ & cur. 11. Bubonis vox non timenda. 12. Nec canis ululatus. 13. Aſtra Necromantica, Eveſtrum, & Trarames Paracelſi. 14. Animarum ſtridor à Poëtis fictus. 15. Meteorum Gothanum. 16. Schmätzende Tode. 17. Hiſtoriæ. 18. Prognoſticon. 19. Prophylacticum. 20. Nummus apud Ethnicos mortuorum ori inditus. Δανάκη. *21. Noſtri ſequuntur Ethnicos. 22. Cauſa*

ſa non in mortuis quærenda. 23. Striges. 24. An dentur? 25. Hiſtoria Th. Bartholini. 26. Sagæ infantibus infeſtæ. 27. Plicæ Poloniæ cauſa. 28. Varia nomina à capillorum ſuctu Dæmoniaco. 29. Materia in mammis lactea. 30. Strigibus ſonus iſte non imputandus. 31. Hyena, Jackhals, Mures Pharaonis, urſi Norwagici. 32. Serpens Azazel Judæorum figmentum. 33. Mus Judaicus. 34. Angeli Moncar & Nacir Muhummadenorum. 35. Eorundem XCIX. ſerpentes. 36. Vulgi fabula. 37. Eurynomon. 38. Dæmon & Sagæ cauſæ. 39. Americanorum perſvaſio. 40. Magna Cacodæmonum peſtis tempore poteſtas. 41. Sagæ carnis humanæ appetentes. 42. Ad veneficia. 43. Imprimis carnivoris ereptæ. 44. Mortuorum cryptas invadunt. 45. Ad ſacra adhibent carnem humanam. 46. Illæſis cryptis id ut præſtent. Corda illæſis hominibus comedunt Perſæ. 47. Locus è Petronio. 48. Experimentum in cucumere. 49. Cor, cur in Extis immolatorum brutorum defuerit? 50. Cauſæ Theologicæ. 51. Cur ſub perſona mulierum agat id Dæmon. 52. Cauſæ Phyſicæ. 53. Noxa ſepulchrorum apertorum. 54. Sepulchra in urbe ap. Athenienſes vetita. 55. Peſtiferi profunde ſepeliendi. 56. Manes Catebanæ. 57. Ablata cauſa non ſigno tollitur effectus. 58. Rationes Politicæ. 59. Mortui Sacri. 60. Sepulchra loca ſacra. 61. In ſepulchrorum violatores animadverſio. 62. In quæ Cadavera ſæviendum. 63. Rationes Theologicæ. 64. Sagarum effosſio & truncatio. 65. Mortuorum & ſepultorum nulla ad peſtem vis. 66. & 67. In Diemerbroeck animadverſio. 68. Nihil à Sagis mortuis timendum. 69. Vindicta divina. 70. Impiorum corpora fulmine tacta. 71. Gentilium vana perſvaſio.

§. 1.

IN locis ubi homicidia & ſtrages editæ varios', comprimis noctu, tumultus, ſonos ferales aliaque lugubria verba exaudiri non ſemel ab hiſtoricis annotatum eſt. Diu ſpectra eo loco ubi *Dæmon* trucidatus, viſa, gemitusque exauditi, foresque balnei obſtructæ ſunt, & adhuc, qui ad locum eum accedunt viſa quædam vocesque terrificas ferri putant, *retulit*

(*in Cimon. vit. p. 164.*) *Plutarchus.* In campo Marathonio, ut hoc ſaltem in rei confirmationem adducam, in quo ſunt *Athenienſium* in pugna ibidem cæſorum ſepulchra, una cum *Miltiadis Cimonis Filii* monumento ſingulis noctibus audiri equorum hinnitus & pugnantium virorum concurſus, *Pauſanias* (*l. 1. ſ. in Attic. c. 32. p. 79.*) tradidit. Videri præterea ibidem ſpectra, quæ curioſos horum indagatores plagis excipiant multentque, *Jacob. Sponius (Itinerar. curioſ. p. 59.)* ex incolarum ejuſdem Provinciæ relatione *retulit.* Qui addit: *Der Albaneſer, welcher uns beherbergte, ſagte, daß Er offt dergleichen gehöret, die einer ſich klagenden Weibes-Stimme ähnlich wäre, wann Er aber an den Ort gieng, wo Er es vernommen, ziehe es ſich weiter weg.* Habet & quædam *Laurent. Ananias (l. 1. de Nat. Dæm. p. 153.)*

§. 2.

Audiuntur & tales lamentabiles voces in Cœmiteriis, in ſepulchris, inq; ipſis tumbis feralibus, domibus itidem & aliis locis. Ululæ, upupæ, bubones, (*notat Otto Friſingenſis l. 2. de Geſt. Frid. I. Imp. c. 13. p. 299.*) toto anno ante conflagrationem Friſingenſes in tectis funebria perſonantes lugubri voce aures repleverunt. Piloſi, quos Satyros

Bella præſagiſſe & Regum & aliorum potentiorum obitum Bubonem vulgò putant & annotatum reperio. Bubo ante bellum *Cæſaris* cum *Antonio* in templum primo concordiæ, deinde in reliqua fere omnia, quæ ſanctiſſima habebantur, delubra devolavit, ac cum undique exigeretur, in æde Genii populi conſedit, ac neque captus eſt & tandem omnino evolavit, memorat *Dio Caſſius.* (*l. 50. Hiſt. Rom. p. 260.*) Ante mortem *Commodi Imp.* Bubo in Capitolio cecinit, *Joh. Xiphilin. (in Vit. Commod. p. 379.)* profitetur. In Cœmiteriis & ædibus deſertis, imprimis peſtis imminentis aut proximè futuræ tempore mortis, illud apud Ægyptios ſimulacrum (*vid. Joh. Valerian. Pier. l. 20. Hieroglyph. c. 19. p. 243.*)

Venturi. *Nuncia luctus.*
(*Ovid. l. 5. Metam. v. 548.*)
& feralia Bubo.
Damna canens. (*Stat. l. 3. Thebaid. v. 5.*)

Noctis illud monſtrum nec cantu aliquo vocale, ſed gemitu, (*Plin. l. 10. c. 12.*) cum aliis ominoſis avibus, flebilem & terrore plenam edit vocem, & verbis in morem ejulantium profuſis audientium aures mordet & animum. Ferales & funebres, quin & diræ dicebantur hujusmodi aves, de quibus *Th. Dempſter.* (*ad Joh. Roſin. Antiquit. Rom. l. 5. c. 39. p. 442.*) Noſtris, *die todten Vogel, vid.*

Andreas

Andreas Gallus (*Faſcic: de Peſt.3. c. 13.*) & *Ludov. ab Hornig.* (*im Würg-Engel qu. 164.p. 228.*) *Garrulos Bohemicos peſtis futuræ indices aſſerunt, quos deſcripſit Conrad. Geſner.* (*Hiſt. Av.*) & *depictos dedit.* (*in Muſæo Calicoral. ſ. 6. p. 675.*) Sunt & Aves peſtilentiæ, quas Leowardiæ popularis luis prodromos, noſtris aducis, cætera Aurivittidi ſimiles è Fringillarum familia vidit, & ſuum *Weg, Weg* intonare audiit *Edm. Neuhuſius* (*l. 2. Sacr. Fatid. c. 20. p. 346.*) *Weckvogel* vocat *Joh. Bauhin.* (*l. 4. de Fort. Bollenſ. c. 3. p. 247.*) *iſt eine beſondere Arth der Eulen, von ihrem Geſchrey, den ſie des Abends weck, weck, treibet, alſo genennet. Wird auch Tod-Eule geheiſſen, weil ihrer etliche ſich ſelber überreden, daß ſie eines herzunahenden Tod mit ihrer Stimm einem zuvor verkündigen.*

Hinc Anythaonius docuit quæ plurima Chiron
Nocturnas crucibus volucres ſuſpendit, & altis
Culminibus metuit (*rectius vetuit*) *feralia carmina flere.*

(*Columella l. 10. de Cultu Hort. v. 300.*)

§. 3.

In una ſeptem Æoli Inſularum, quam Liparan vocant, ſepulchrum tradunt eſſe, circa quod cum etiam alia prodigioſa eveniant, tum id, quod ea loca ſecure tutoque nemini accedere liceat, uno ore perhibent. Sonitum enim tympanorum cymbalorumque & riſum cum ſtrepitu applauſuque manuum audiri manifeſtò, *Ariſtotelis aut quis alius eſt* (*de mirab. audit. p. m. 1096.*) *traditione ſcimus.* De Cadmi & Harmoniæ in illirico ſepulchro *Poëta ap. Joh. Henric. Urſin.* (*Theol. Symbol. Symb. 175. p. 147.*)

Namque duo tumuli concurrunt peſte futura
Significant quoties ſævisſima damna colonis.

Quid autem hoc ſit, & quomodo tumuli concurrere posſint, quis divinabit? De montibus duobus inter ſe concurrentibus *Plinius* (*l. 2. c. 83.*)

§. 4.

Inter prodigia quæ *Lucanus* recenſuit, & id poſuit (*l. 1. Pharſal. v. 563.*)

Compoſitis plenæ gemuerunt oſſibus urnæ.

Sylveſtri II. Pontificis Magi Nigromantici, & qui pro divitiis Diabolum adoravit, ut habet *Joh. Wolfius*, (*Centenar. 15. lect. memor. & recond. p. 879.*) Romæ in Lateranenſi Eccleſia *Sylveſtri II. Pontificis* repoſta oſſa in arca ferali crepitaſſe aliquando annotavit, *Simonetta* (*l. 5. Epiſt. 49. f. 116. a.*) & *è Baleo* (*l. 5. de Pontif. Roman.*) pro certo morituri Pontificis ſigno interpretantur, ex Aliis iterum *Joh. Wolf.* (*Cent. 13. Lect. Memor. p. 559.*) & *Chriſtoph. Richter.* (*Axiom. Oeconom.*

nom. 2. p. 8.) Romæ in templo Lateranenſi aliorum etiam oſſa collidi in futuræ Metamorphoſeos præſagium, *Cornel. Gemma* (*l. 1. Coſmocrit. c. 8. p. 180.*) prodidit. Hodie B. Euphemiæ tumulus miraculo eſt, *ſcripſit Bohuſl. Balbin.* (*decur. 1. Miſc. Bohem. l. 4. p. 1. §. 55. p. 77.*) Nam clade urbi aut cænobio imminente, ſepulchri lapis ex imo intus pulſatur & validè verberatur, admonetque eo ictu omnes, ut quæ DEUS intentat verbera patienter ferant vel fugiant à facie arcus & liberentur electi. Harburgi in nobilis fœminæ tumulo per aliquot dies pulſus auribus exceptus. Reſerato Sarcophago in cadavere nec vitæ nec motus præteriti indicia apparuerunt. Tumba iterum terræ commiſſa, pulſare cadaver animadvertitur, effoditur & reſeratur ſecunda vice Sarcophagus, & nil, quod motum aut vitam cadaveris indicarit, repertum. *Ex Adelungo* (*Hiſt. Harburg. p. 218.*) *Ziegler.* (*Hiſt. Labyrinth. der Zeit. n. 626 p. 118.*) Lüzenæ in ſutoris tumulo ſonum pulſantis Anno 1665. auribus hauſit *Paul. Stockmann.* (*Hodoget. Peſtilent. qu. 14. p. 125.*) & ipſe Martisburgi in Patria cum Aliis, dum Romano-Catholicæ fidei addictus conderetur, his accepi. Aperto tumulo & Sarcophago nil quod cauſam hujus pulſationis ſuggerere poſſet in cadavere deprehenſum.

§. 5.

In domibus non raro peſtis tempore ſtrepitus quidam auditi haut aliter ſonantes, ac ſi quis ciſtam feralem clavis ferreis obſeraret. Hiſtorias videſis *ap. Isbrandum à Diemerbroeck* (*l. 4. de Peſt. Noviomag. Hiſt. 60. p. 281.*) Et nihil frequentius caſu horribili in domibus, è quo ſæpe non vano augurio mortes incolarum præſagiunt. Idem de pulſationibus oſtiorum & caſibus tremendis (*als wenn jemanden ein Sack voll Korn von den Schultern auff den Boden fiele*) conſtat. *Evolv. Joh. Friederich Stockhauſen* (*Tr. Præſagia Mortis c. 1. ſ. 9 p. 76.*) Corpuſcula in veſtibus feralibus è cadaveribus relicta cyſtisq; incluſa motu ſuo ſtrepitum ciere, *G. B. de Saint. Romain* (*Scient. Natural. c. 21. p. 358.*) obſervavit.

§. 6.

Canis animal domeſticum cum peſte, tum alio contagioſo morbo graſſante, & intra & extra domos ululatu inſolito & incondito ægrorum mortem inſtantem præſignificare dicitur, quod in trivio notum (*Henric. Kornmann. p. 4. de Mirac. Mortuor. c. 156.*) communis inde vox: *Die Hunde haben geheulet, es wird jemand auff der Gaſſen oder in dieſem oder jenem Hauſe ſterben.* Veritatem hujus firmavit *Alb. Kranzius,* (*l. 5. Metropol c. 10*) canum ululatu *Alberti Epiſcopi Bremenſis* obitum antecedente. Quin & olim *Ariſtodemi Regis Meſſeniorum*

rum mortem inter prodigia retulit. *Pauſanias*(*in Meſſen. ſ. l. 4. c. 13. p. 311.*) quod canes globo facto ſingulis noctibus ululatum dedere. De Amphioniis canibus nocte ſilenti quod ſolita Cothurni gravitate prodidit *Seneca*, (*in Oedip. v. 178.*) etiam allegavit *Th. Bartholin.* (*l. 9. de Luc. c. 9. p. 509.*). Felium lamentabiles voces, ſed hos non incongruè ἐρωτικὰς *Sam. Bochart.* (*T. 1. Hierozoic. l. 3. c. 14. col. 869.*) vocavit, ubi plura.

§. 7.

Cauſas horum terribilium ejulatuum, clamorum & pulſationum in lucem proferre res eſt difficilis aleæ. Tantum honoris à divina bonitate cœmiteriis Martyrum tributum, (*ſcribit Joh. à Chokier de Surlet Cent. 2. Fac. Hiſt. c. 87. p. 342.*) ut ibi nonnunquam Angeli melodian Symphoniacam concinere auditi ſunt. Cum corpus *Ignatii Lojolæ* Anno 1569. Kal. Auguſt. primo exhumatum, alio in loco reponeretur, biduo toto ſuaviſſimarum vocum concentiones in conditorio ſunt exauditæ, ſi vera narrat *Jacob Biedermann.* (*Rer. ab Ignat. Lojol. geſt. m. 222. p. 167.*) Forſan & ideo ad *Orphei* tumulum Luſcinias nidos habere, ſuaviores, quam cæteras & vocaliores cantus edere è Thracum recenſione tradidit (*l. 9. ſ. in Bœot. c. 30. p. 769.*) *Pauſanias*. *Heinricus Bavarus Imperator*, Chriſtianiſſimus Princeps, cum *Cunegunda uxore* virginitatem ſervavit, traduntq; *Heinricum & Conjugem* poſt obitum miraculis coruſcaſſe. Ita *Albert. Kranz.* (*l. 4. c. 35. p. 98.*) qui addidit: Cunegundis poſt aliquot annos à morte Imperatoris tumulata, non cum marito, virgo cum virgine. Cujus rei ferunt tum auditum in aëre teſtimonium, quando vox (incertum unde) inſtreperet; cede virgini virgo locum (*ib. p. 99.*).

§. 8.

Angelos malos hujusmodi ſonos concitaſſe, alii memorant, & quidem cum circa ſepulchra piorum, quod mireris maximè, tum impiorum. Ad ſepulchrum *Eliſæi, Johannis Baptiſtæ* & *Abdiæ* in Metropoli Samaria rugire conſueviſſe Dæmones, ipſius *B. Hieronymi* (*ad Euſtach. de Vit. Paulæ*) *teſtimonio conſtat. Add. Henric. Kornmann.* (*l. 1. d. d. M. M. c. 9.*) *Cornel. à Lapide* (*Comm. in l. 4. Reg. c. 13. p. 269.*) *Chriſt. Adrichom.* (*Theatr. Terr. Sanct. p. 79.*) De fragore cum *Lutheri* cadaver terræ mandaretur, quæ plauſtra mendaciorum vivo adhuc *Luthero* in vulgus emiſerint Papicolæ, rugientibus Dæmonibus perſimiles, ipſe notavit *B. Martin. Luther.* (*T. VIII. Jenenſ. f. 207.*) eosque in ruborem conjecit, ſiquidem fronti Eorum adhuc ſcintilla pudoris ineſt, quod etiam *Dan. Lagus* (*in Vindic. Evang. p. 231.*) prodidit.

§. 9.

§. 9.

Dæmonum ferociſſimorum maximam copiam habitaſſe in horto, ubi ſepulchrum *Jannis* & *Jambris, Palladius (in vit. Macar.)* in literas retulit. *Sylveſtri II. Pontificis* oſſa in arca ferali crepitaſſe tradunt & inde morituri Pontificis ſignum colligi, *Boniſ. Simoneta (l. 5. Epiſt. 49. f. 116.) Joh. Platina, (l. de vit. Pontif. f. 139.) Joh. Micræl. (l. 3. Hiſt. Ecclеſ. p. 84.) Valentini* Hæretícorum defenſoris Cadaver Dæmones frementi cum ſtrepitu ſacro, ſepulchri loco, extraxerunt, *Antonio Daurulcio id (p. 3. Florileg. Exempl. c. 7. Tit. 15. §. 5. p. 45.) annotante.* Amplam igitur in Cœmeteriis poteſtatem Dæmoni aſſignavit *Joh. Laurent. Ananias (c. l.)* à quo aut interemtorum violenta morte animas ſimulet, aut etiam quo malorum perpetratorum memoria refricetur, aut quod loca iſta ipſius naturæ voluntatique perfidæ multum ſint conſentanea, ac ab Angelis non adeò prohibentur. Moti forſan hac ratione olim Sarmatæ (*ut Epiſt. de Relig. Boruſs. ad Georg. Sabin. Joh. Meletius & ex Joh. Loſicio de Diis Samogitarum Th. Bartholin. Vol. 2. Art. Hafnienſ. Med. p. 1. obſ. 8. p. 13.*) in ſepulturis ſtrictis gladiis auras verberabant, vociferantes: *Geigeite begaite pekelte; Eia fugite Dæmones in orcum.*

§. 10.

Animabus ipſis inſepultorum ferales hujusmodi ſonos adſcripſit Paganorum ſuperſtitio, prout (*ad l. 12. Thebaid. Statii v. 56. p. 1437.*) annotavit *Caſp. Barth.* Animas bonorum umbrarum Lunæ locum in Ecclipſi Lunari per ambulantes feſtinare & vociferari, eò quod in umbra exaudire deſinunt harmoniam Cœli, ſimul etiam tunc animas, quæ infra (Lunam) ſunt, ſupplicia luentium per umbram lamentantes & conclamantes afferri, Paganis placuit. Ideò, inquit Plutarchus (*l. de Facie in Orbe Lunæ p. m. 472.*) in defectibus plerique ſolent æra pulſare ac ſonitum fragoremque adverſus animas edere. Terret eas etiam quæ dicitur (in Luna) facies, quando propius accedunt, horrenda eis & terribilis apparens. Animæ τρίζειν ſtridere dicuntur *Homero, (l. 24. Odyſs. v. 5. & 9.)* qui etiam *(l. 23. v. 102.)* de Patrocli Anima

Sub terram tanquam fumus
Abiit, murmure ſtridens.

Mortuorum ſtridulas umbras dixit *Lucianus (in Necyomant. p. m. 332.)* in prato Aſphadelo conſito verſari. Heſiodi Animam apud inferos columnæ adalligatam & ſtridentem videt apud inferos Pythagoras, *referente Hieronymo Philoſopho ap. Diog. Laërt. (l. 8. de vit. Pythag. p. m. 380.) Virgil. Fried. Taubmanni Judicio, (in l. 6. Æneid. v. 753.) Homerum* imitatus animas corpori egreſ-

turbam ſonantem vocavit. In quem locum quidem jejunè ſatis mihi commentari viſus *Servius*, (*p. 558.*) & qui hunc ſequitur (*l. 12. Adverſ. c. 1.*) *Adrian. Turnobus*, dum propter feſtinationem Animas ſonaſſe arguunt, aut quod turbæ perpetuum hoc ſit Epitheton. Animas βομβεῖν finxit olim *Sophocles*, *ut eſt ap. Cœl. Rhodigin.* (*l. 22. lect. Antiq. c. 3. col. 1224.*) quod ex eodem explicavit (*l. 2. de Idolol. c. 28. p. 445. ſq.*) *Gerhard. Joh. Voſſ.* quem lubet audire. Animæ, *inquit*, plerisque gentium Theologis dictæ μέλισσαι, ſ. Apes, ob dulcedinem vitæ: ac propterea etiam Luna Apis vocata, quia Animas immitteret: quippe generationis Antiſtita, imo & Cereris, h. e. Lunæ inferæ, Manium præſidis, miniſtræ, quæ non aliæ, quam manes, itidem Apes vocatæ; Et Proſerpina quoque, vel ipſa Ceres Luna infera, vel Ejus effectus, vis inferas illuminans plagas, mellia ſimiliter dicebatur: nempè quia Apiculis illis, h. e. Manibus, præeſſet. Hæc parum vulgò ſunt cognita. Ut igitur plenius Gentium opinio innoteſcat, non abs re erit firmare illa *Porphyrii* verbis (*l. de Nympharum Antro*) ubi ſic ſcribit; Fontes verò & flumina Nymphis aquaticis propria ſunt, ac multò magis Nymphis animis, quas propriè veteres Nymphas dixere, quia voluptatem pariant. Unde & *Sophocles* non impropriè de Animis dixit: Mortuorum examen edit bombum, atque aliò venit. Imò & Cereris ſacerdotes, velut inferæ Deæ Antiſtites, Apes dixere veteres, & filiam Ejus *Proſerpinam* melleam, Lunam verò generationis Præſidem Apem nuncuparunt.

§. 11.

A bubonis clamore terribili minimè timendum, cum omni tempore moeſtam moleſtamque inflet tibiam, etiam peſte aut alia calamitate non præſente. Benè *Franciſcus Petrarcha* (*l. 2. de utriusque fortun. remed. Diaolog. 90. p. 596.*) Strigis & Bubonis aſpectus & lugubris cantus uterque naturalis, non ſic canunt, ut vobis aliquid prænuncient, ſed quia canere aliter non norunt. Da illis Philomelæ vocem, flebunt dulcius. Fruſtraneum eſſe feralis hujus avis & vocis timorem, Exemplorum biga maximè memorabili (*tr. de ſuperſtit. c. 3. §. 37.*) *B. Martin. Geierus* evicit. Nec ab omnibus inter inauſpicatas aves numeratur bubo. Contrarium ſentiunt Tartari, dum felices reputant futuros, qui pennas de ea Ave ſuper galeis vel pileis geſtent, quod *Haithon. Armenus* (*Hiſt. orient. c. 16. p. 29.*) *retulit*, ejusque rationem ſimul ſubjunxit, quod ſuum Imperatorem Changium Cham in fuga intra quædam arbuſtula ſe occultantem, ſuper illis arbuſtulis ſedens quaſi protexerit.

§. 12.

Idem de canum ululatu ſentiendum. Non nego præſagos hos aliquando habere Spiritus, ut quidem *Joh. Sophron. Kazack* (*Anat. vital. Microcoſm. c. 7. p. 52.*) *arbitratur.* Succinit huic *Naturæ Genius Th. Bartholin.* (*Cent. 3. Epiſt. med. 58. p. 233.*) *dum ſcribit:* Tanta canibus odorandi vis, ut ad longius remota cadavera occurrant, & ululatu funera ſæpè præſagiant, quia cadaveroſum ægrorum odorem percipiunt, & deſiderio illius tenentur, quæ tamen ratio non cuivis forſan ſatisfaciet. *Conf. Eund.* (*Act. Hafn. Vol. 4. obſ. 76. p. 179.*) & *Ol. Borrich.* (*Vol. 6. A. H. obſ. 48. p. 136.*) Peſtis fomitem odorare idcircò dicuntur Quibusdam, *ut refert Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l. 17. Var. Lect. c. 28. col. 845.*) Canis mihi ſano ſæpius accubus, lecto receptus cum febri Hungarica laborarem, ſemper aufugit, retentus vi ejulatum emiſit. Ita & Eremita Tholoſanus eundem percepit odore fœtido inſtar calceorum uſtorum, *ap. Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. Med. Phyſ. 74. p. 74.*) Vetula toto octiduo funus in domo præodorabatur *Vid. Act. Hafnienſ. V. 2. obſ. 117. p.*) Idem de aliis mulieribus mortem futuram ex odoratu præſagientibus, *Dn. D. Ehrenfr. Hagedorn.* (*Cent. 1. ob. Med. Phyſ. 67. p. 101.*) Ventorum alias violentia, ſi canum ſubeat oppoſitos oculos & nares, eosdem facilè in latratus ſolvit & ululatus lamentabiles, cujus rei experimentum facere quilibet poterit. Hunc ululatum ventis ſilentibus, ſi mors hujus vel illius inſequatur, rectius id caſui erit imputandum, de quo *Hieron. Cardan. l. 2. de utilit. ex adv. capiend. p. m. 252.*) *evolvendus.* Frigore hyemis etiam canes ad ululatum adigi ſæpius vidi & audivi. Noctu Hecate præſente formidantes monſtroſum Dæmonem canes ululare gentium erat perſuaſio. *Vid. Caſp. Barth.* (*in 4. Thebaid. Stat. v. 429. p. 1077.*) ita *Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 257.*)

Viſique canes ululare per Umbram
Adventante Dea.

Hecatæ ſacrificiis noctu finitis varii tumultus, pedum ſtrepitus & canum ululatus audiebantur, quod *ex Apollonio* (*l. 3.*) *Lampertus Alardus* (*Comment. ad. Valer. Flacc. l. 5. Argonaut. v. 398. p. 361.*) *notavit.* Neque ſolum canum & id genus animalium fugitum peſtem, ſed & bella inteſtina præſagiiſſe, *è Conrado Lycoſthene* (*Chronic. oſtent. & prodig. p. 205. & 213.*) *patet.*

§. 13.

Aſtris Necromanticis hos ſonos tribuit *Joh. Bickerus* (*T. 1. Hermet. rediv. ſ. 3. c. 7. p. 410.*) Anteſignanum hic ſequitur *Theophr. Paracelſ.* qui de Aſtris Chaomantiæ idem (*tr. de ſignat. rer. p. 971.*) prodidit, & ſimul Eveſtrum obum-

obumbratum, ridiculum illud Trarames *(l. 2. Philoſ. ad Athenienſ. t. 21. p. 15.)* his ſubſtituit. Quid verò Aſtra illa Necromantica, quid Chaomantia aut Trarames illud, quam è tenebricoſo Tartari Antro nubes & larvæ? Expoſuit & deſcripſit iſta *(l. 9. de Nat. reb. p. 921.)* Agnovit id ipſe *Bickerus (c. l. p. 412.)* dum ejusmodi ſonos inconditos, terribilesque voces à malis Geniis deducit. Nec id ſine ratione, prout *ex ante dictis* (§. 8.) id eluceſcit. De Dæmone in peſte 565. anni noctu clangores buccinæ concitante & tumultuante *Paul. Diacon.* (*l. 2. de Geſt. Longobard. c. 4.*) *Sigebertus & Abbas Urſpergenſ.* *(in Chronic.)* Novit *Cornel. Gemma, (l. 1. Coſmocrit. c. 7. p. 124.)* qui ſe videre Dæmones & Spectra balantia graſſantis peſtilentiæ tempore quam ſæpiſſimè faterentur, ut & domos deſcriberent atque familias, quibus Charontis cymba cum toto apparatu funeris immineret. Dum nempè Cacodæmones illi iram DEI præſentiunt, & de futuro hominum exitio gaudent, tales, *Judice Bickero*, aliquando ſonos edunt, quibus homines nocte terrent, quales ſe ante peſtem Miſnenſem audiviſſe *Idem* confitetur. Noſtris dicuntur *die Wehklagen*, infantumque non baptizatorum Animas eſſe, olim rudi credulæque plebi perſuadere rudes Monaſteriorum incolæ non erubuerunt. *J. B. van Helmont. (tr. Tumulus Peſtis p. 874.)* Funera per nubes delata, (addo & Sarcophagos per urbes, funebresque proceſsiones,) tonos lugubres in aëre auditos & ſonitus in Cæmiteriis &c. divinæ bonitatis admonita, adeoque extra naturam referenda interpretatur, ut tempeſtivè quisque ſuis Lampadibus oleum proſpiciat. Neque idcircò illa portenta, Cacodæmonis (niſi inviti) opera autumat: ſine cauſa verò in re aperta tricatur *Helmont.*, & qui Cacurgi in Hominis excidium & exitium pronitatem non ignorat, *Helmontio* non aſſurget. Spiritus ſagaces in ſcenam produxit *Joh. Sophron. Kozack. (tr. de Sale c. 3. ſ. 9. p. 130.)* Malos Genios expreſſe *Laurent. Ananias (l. de Nat. Dæm. p. 189.) Laurent. Forerus (virid. Phil. Diſp. de Sympath. & Antipath. th. 16. p. 197.)* Nihil boni, malorum potius Lernas has viſiones & ſonos portendere *ex aliis docuit Joh. Nicol. Jacobi* (*Heimſuchung der Stadt Gottes. J. 3.*)

§. 14.

Animarum ſtridor fictionibus Poëticis ſuam debet originem. Nec gemitum in Terræ cavernis & montium incendiis eſſe animarum damnatarum, credidit *Joh. Rudolph Glauber (p. 2. Oper. Mineral. p. 18.)* Clamor verò iſte ipſi videtur eſſe ignis ſummo impetu arctos meatus, prædura ſaxa & cavernas perrerrans horrendumque ſonitum, vulgò ejulatum vocant, producens. Optimè hos ſtrepitus tonitruum aëriorum geneſi illuſtravit, & inter tonitura ſubter-

terranea reputavit *Th. Ittigius (de Mont. Incend. ſ. 4. c. 2. §. 6. & 7. p. 292. ſq.)* Eosdem fragores & tumultus glacies petris marinis illiſa, v. g. in Islandia concitat, quem ſonum etiam dammatarum animarum eſſe olim exiſtimarunt, *Vid. Saxo Grammat. (Præfat. in Hiſt. Danic. p. 4.) Marinier (Reiſe nach Norden c. 43. p. 72.) Th. Bartholin. Fil. (ap. Patrem Act. Hafn. Vol. 4. obſ. 35. n. 3. p. 109.)* Vanam illam & homine Chriſtiano prorſus indignam perſuaſionem vocavit, *Stephan. Joh. Stephan. (In not. ad Saxon. præfat. p. 24.)* Diſtinguenda ſunt tempora, *judicat Th. Bartholin. F. (c. l.)* hoc ſeculo etiam (nobiſcum) ſentiunt Islandi cum aliis ſeptentrionalibus, ſed aliter ſeculo Saxonis exiſtimatum eſſe, eſt certiſſimum.

§. 15.

Facit, ut in medium afferam Meteoron illud, ut vocant, Gothanum, *ab Excell. Noſtro Michaële Bernhardo Valentino. (Dec. 2, Ann. 8. M. C. obſ. 74. p. 188)* recenſitum. Veſpillo Gothanus, *memorat*, tumulum parans, in Sarcophagum putredine conſumtum incidit, nihil præter coſtas & oſſa continentem. Quem cum removere vellet, ſonitum percepit, ſibilum & ſtridorem anſerinum exactè referentem, inſimulque obſervavit ex oſſis extremitate ſpumam pugni magnitudine erumpentem, tanto quidem cum foetore, ut labia nareſque comprimere & obturare coactus fuerit; ſubſiſtit in altero, tumuli angulo viſurus, quid tandem inde ſit eventurum. Paulò poſt tantum fragorem edidit maſſa illa ſpumiformis, ac ſi quis bonbardam manuariam exploſerit, ſuccedente & in turbinem ſurgente fumo quodam cœruleo, qui majori, quam ſpuma ante dicta foetore aërem infecit, unde præſentaneo vitæ periculo fuiſſet obnoxius, niſi relicto ocyus tumulo domum ſe contuliſſet, & ſumtis, neſcio quibus, medicamentis ſe refeciſſet. *(Add. Ejusd. Diſſ. Epiſt. 3. p. 131. ſq.)*

§. 16.

Interim ſtridoris iſtius mentio magis animum tenet ſuſpenſum, ſi morbo graſſante exitiali & contagioſo defuncti tumulati, præſertim ſequioris ſexus, veſtes ſuas ferales, ſeu amicula, ore alambant cum claro ſonitu porcorum mandentium ad inſtar (inde vulgò *die ſchmätzende Tode*) ea ſugunt & quantum ore poſſunt attingere, mandant, devorent & deglutiant. *(Paul. Stockmann. c. l. p. 122.)*

§. 17.

Hiſtoriæ ſunt in promtu. Accidit id in pago quodam, tempore *Megalandri Martini Lutheri*, prout ad illum ſcripſit *M. Georg. Roererus (Vid. Trapezolog. Tit. 24. f. 211. 212.)* Anno 1552. in pagis circa Freiburgum Hermsdorff,

Clauſ-

Clauſnitz, Dittersbach (*Conf. Andr. Moller. Annal. Freibergenſ. p. 254.*) Anno 1553. Laubæ in Luſatia (*Martin. Bohem. von den drey Land-Plagen, conc. 17. f. 169. a.*) & in Sileſia Anno 1565. (*Vid. M. Henric. Roth. Conc. Funebr. 30. in Additamentis von ſchmätzenden Toden*) Martisburgi, quod è *D. Adam Roether.* (Conc. peſtilent. 1.) patet. Anno 1581. & 1584. in peſte Schiefelbeinenſi. (*Ignat. Hanniel. de Peſt. Schiefelbein. v. 140.*) Plura dabunt *Henric. Kornmann.* (*Part. 7. de m. m. c. 64.*) *Wencesl. Hagecius* (*part. 1. Chronic. Bohem. f. 419. b.*) *Martin. Zeiler.* (*in Not. ad Reſſet. Hiſt. Tragic. 1. p. 32.*)

§. 18.

Horribilius præfato ſono eſt, quod indè vulgus ſumit prognoſticon. Ea mentem hujus faſcinavit perſuaſio, contagium dato hoc ſigno non ſolum diu duraturum, ſed & majori tyrannide corpora viventium invaſurum, Charontem ut eò magis fatiget. Quid, quod ab eodem ſanguine nati ob hanc cauſam pro conclamatis veniant reputandi. *Sie prophezeyen, es werde der Tod die nächſten Anverwandten und Freunde nachholen.*

§. 19.

Ut ergò à violentia ſibi temperet, malum fulmenq; avertant præſentisſimum, in ipſo ſuperſtitionis, nequid gravius dicam, fundo Laurum prognatam decerpunt. Tumba ſepulchrali aperta veſtes ferales à mortuo deglutitas faucibus ejus vi eripiunt, bipalioque caput devoranti abſcindunt, quo tandem finita iſta ſuctione & carnis præmorſione finiatur & ipſum contagium.

§. 20.

Belle. Siccine dabitur prophilacticum, cujus vis alexicaca & ſonum iſtum ſufflaminet, inque propria membra labiorum & dentium cohibent ferociam? Præſto eſt. Judæi ante ſepulturam, ne inſtitæ ori apponantur, ut admorderi queant, ſummoperè cavent. *Vid. B. Martin. Geier.* (*de Luct. Ebræor. c. 5. §. 10. p. 48.*) Apud noſtros mento gleba ſuppoſita id præcavet feliciſſimè. Aliud ejusdem efficaciæ alibi celebrat vulgi ſuperſtitio. Mortuo priusquam os claudatur lapidem & nummum ponunt in ore, ut ſi in ſepulchro mordere incipiat, lapidis & nummi ſentiat duritiem contra nitentem, & à morſu feriatur.

§. 21.

In Saxonia id in pluribus locis factum ſuo tempore *G. Rollenhagen* (*è quo Henric. Kornmann. c. l.*) in literas retulit. Maximè verò hi Ethnicorum & aliorum ſuperſtitioſorum premunt veſtigia, qui Danacen (*δανάκην νομισματος ὄνομα βαρβαρικὸν πλέον ὀβολȣ͂ (juxta Etymologicum magnum)*) trientem

 habet

habet, *Juvenal.* (*Satyr. 3. v. 267.*) duos obulos *Ariſtophanes* (*in Ranis Act. 1. ſc. 5.*) mortuorum ori indebant portorium, Charonti ut ſolverent, Stygiam transmiſſuri paludem, quod *à Strabone* recitat *Ludovic. Cœl. Rhodigin.* (*l. 10. antiqu. lect. c. 2. col. 432.*) *Add. Eraſm. Roterod.* (*in Adag. p. m. 456.*) *Natal. Comit.* (*l. 3. Mythol. c. 4. p. 197.*) *Alex. ab. Alexandro* (*l. 3. Genial. Dier. c. 8. f. 130. a.*) *Conrad. Rittershuſ.* (*Comment. ad Salvian. l. 1. de Avarit. p. 134. n. 438.*) *Joh. Guther.* (*l. 1. de Jur. Man. c. 17. p. 104.*) *Joh. Nicolai* (*de Luct. Græcor. c. 4. §. 3. p. 39. ſq.*) Viaticum nuncupavit *Plautus*, (*Pœnul. Prolog. v. 71.*)

Ipſe adiit ad Acheruntem ſine viatico.

καρκάδοντα Græci, ut (*in eo verbo*) *Suidas*. Exagitat ſalsè more ſuo hanc ſuperſtitionem *Lucianus*, (*T. 2. Op. de Luctu p. m. 302.*) Simul atque familiaris quiſpiam mortuus fuerit, primum obulum in os illi addunt, ut ſit portitori trajectionis merces, nec illud propius expendunt cujus numiſma legitimum ſit, ambuletque apud inferos, & apud illos valeat. Atticus ne, an Macedonicus & Æginenſis obulus, neque multò ſatius eſſe non poſſe naulum ſolvere, cum ſic futurum ſit, ut non recipiente portitore poſtliminiò redeat ad vitam. Ad Judæos tranſiit etiam hoc inſtitutum, ſi *prædicto Kornmanno* (*c. l.*) fides habenda, qui teſtatur horum capita ante aliquot centum annos ſepulta, inveniri effoſſa, aureum nummum in ore habentia. Mumias Ægyptias etiam ſub linguis aureas habere Laminas, *apud O. Borrich.* (*l. de Hermet. Ægyptior. c. 5. §. 2. p. 139.*) *Titus Livius Burratinus confirmat.* Folium Auri tenuiſſimum reperit (*de Mum. Uratislav. p. 46.*) *Andr. Gryphius.*

§. 22.

Cauſam hujus ſoni & morſus in mortuo qui quærit, tritum illud, quo jam olim *Theodotus ap. Plutarchum* (*in Vit. Pompej. p. m. 432.*) uſus legitur, expendat: Νεκρὸς ὀ δάκνει. Mortuus non mordet: *Ein toder Hund beiſt nicht.* Ceſſante animæ cum corpore commercio, & actiones ceſſabunt verè vitales. Loquor de verè mortuis, non de Epilepticis, Syncopticis, Hyſtericis, aut Ecſtaticis. Hos aliquando tale miraculum patrare poſſe ut credamus. *Cæſar Baronius* (*T. 6. Antiquit. Eccleſiaſt. Theſaur. c. 214.*) *è quo citatus Kornmann. p. 7. m. m. c. 59.*) perſuadet narratione de Zenone Imperatore comitiali morbo correpto, & pro morruo ſepulto, qui finito Paroxiſmo ad ſe rediens præ fame ſuos ipſe lacertos manderat, & caligas, quas geſtabat. Ita Scotum vivum ſepultum extrema manuum devoraſſe, ſunt qui referunt, hosque *citat Caſp. Schottus* (*l. 3. Phyſ. Curioſ. c. 19. §. 2. p. 438.*) qui tamen falſitatis eorum teſtimo-

monia convincere nititur. Spectant huc quæ *alibi Diſſ. de Cadav.* §. 25. & 30.) enunciavi.

§. 23.

Ad alias cauſas deſcendentem, easque exquirentem, Striges ex Avium genere, neſcio, quo fato nos ſalutant, è quadrupedum verò Hyena occurrit. Infauſtum ſanè par! Forſan inter miraculi hujus patratores locum inveniet. Striges & caprimulgi dicuntur, quod noctu caprarum ubera roſtis ſollicitent, & lacte emungant. De Cretenſibus id teſtatur (*l. 1. obſerv. c. 10. p. 29.*) *Petrus Bellonius*. Talem ſe Conſtantinopoli vidiſſe ſuſpicatur (*Epiſt. Turcic. 3. p. m. 144.*) *Auger. Gislen. Busbequius*. Noctu etiam has nutricum & infantum papillas ſumma cum moleſtia incadere, quin & ſanguine humano ſuctu extracto gaudere, dicuntur. Inde condimenta Striges nuncupabat *Plautus* (*in Pſeudol. Act. 3. ſc. 2.*) eò

Vivis convivis inteſtina quod exedant.

Vid. Frideric. Taubmann. (*in h. l. p. 1003.*) Optimum harum en! Apellem *Ovidium* (*l. 6. Faſtor. v. 131.*) audire lubet;

Sunt avidæ volucres, non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabant, ſed genus inde trahunt.
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte volant, pueroſque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera matris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen, ſed nominis hujus
Cauſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Adjungo huic *Joh. Stigelium* (*T. 2. Poëmat. f. 299. b.*)

Grande illis & triſte caput, ſemperque micantes
Igne oculi, roſtrumque capax, hamoque timendum,
Ventes iners, crudo nunquam ſine ſanguine guttur,
Multiplices uncique pedes, aptique rapinæ,
Corpora namque hominum ſugunt & viſcera rodunt,
Humanoq; gulam gaudent implere cruore.

§. 24.

Has aves dari, ut cum *Ariſtotele* (*l. 9. Hiſt. Animal. c. 30.*) & *Caſp. Schwenckfeldio* (*Theriotroph. Sileſ. p. 232.*) nullus dubito; ita quod lac capris & nutrici-

bus

bus, infantibus autem ſanguinem clam ſubtrahant, &c, quod addidit *Caſp. Shottus*, (*l. 9. Phyſ. Curioſ. c. 25. p. 979.*) ubera caprarum emoriantur, & capræ excoecentur, cum Eodem (*c. l. p. 233.*) nego, quod Experientia deſtituatur utraque aſſertio. Audiendus erit *Plinius*, (*l. 11. c. 39.*) Fabuloſum arbitror de Strigibus, ubera eas infantum labris immulgere, eſſe in maledictis jam antiquts ſtrigibus convenit: Sed quæ ſit avium, conſtare non arbitror. Fabuloſum pariter & antiſtrigium (*c. l.*) *Ovidii:*

Virgaque janalis de ſtipite ſumitur alba
Quæ lumen thalamis parva feneſtra dabit.
Poſt illud nec Aves cunas vitiaſſe feruntur
Et rediit puero, qui fuit ante, color.

Habet & aliud *Q. Serenus Sannonicus* (*l. de re Med. c. 58.*)

Præterea ſi forte premit ſtrix atra puellas,
Viroſa emulgens exertis ubera labris,
Allia præcepit Titiri ſententia necti,
Quis veteri claras expreſſit more togatas.

Interim veſpertiliones, dum adveſperaſcit, humanum ſugere ſanguinem *Andr. Libavius* (*l. 6. Hexaëm. ſ. 30. p. 555.*) prodidit. *Excell. Dn. D. Joh. Chriſtian Fromann.* (*l. 3. de Faſcinat. p. 3. ſ. 2. c. 1. §. 7. p. 500.*) Striges etiam infantium ſanguini inſidiari, ſi detur occaſio, exiſtimat. Jam verò cum earum præſentia in cubiculis animadverti & præcaveri queat, experimentum etiam obſervatu haud erit facile, concludit.

§. 25.

Regeris, quod infantes ſpectat hiſtoriam illam *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. hiſt. anat. 9. p. 20.*) quæ ita habet: Tres infantes Paſtoris Fionenſes Lykisholmi in cubiculo conſueto dormientes, inſueto ploratu & inquiete non ita pridem turbabantur, quod ſe mulgeri à quondam ſentirent. Puerorum ſuſpicionem firmarunt papillæ diligentius à parentibus tractatæ, quæ lactantis fœminæ in morem eminebant. Ad averruncandum faſcinum hoc, alexipharmacis amariſque illitæ fuere papillæ. Hinc umbilicus illorum tàm vehementi ſuctione atterebatur, ut non tantum manifeſtè promineret, ſed & oris ſugentis magnitudinem impreſſo velut veſtigio monſtraret. Sit ita, quomodo verò conclave clauſum poterunt intrare ſtriges, cur earundem præſentiam nemo animadvertit? Suctionem, reponis, factum manifeſtè evincit papillarum & umbilici prominentia. Verum cur iſta ſuctio infantes fatiget,

get, ſomnique increpet ſuavitatem & profunditatem, aliæ cauſæ tàm præter-naturales, quam naturales ſunt in promtu.

§. 26.

Si namque, quod è *Spinæo* refert *Hier. Jordanus* (*tr. de eo quod eſt in morbis divinum c. 40. p. 149.*) venæ infantum à ſagis acu, ungue, aut alio modo Dæmonis ope apertæ deprehenduntur, quod conſtat ex parvis cicatricibus relectis & interdum poſt Cattorum apparentium fugam, guttis ſanguineis in pueris ejulantibus remanentibus, cur non & veneficium ſuctionem hanc procurare poſſet. Spiritus naturales Elementares, Ephialtes dictos, Lac & ſanguinem ſugere *Joh. Sophron. Kozack* (*Anat. vital. Microcoſm. c. 17. p. 175.*) *docuit.* Similiter huic commento in feſto Nativitatis CHRISTI ſpectra Vedavéze ubera infantum ſugere apud Carinthios, quibus ſe opponant Sevianſevéze *ap. Joh. Weickard. Valvaſor.* (*l. 11. Carinth. p. 456.*). Naturale quid ſubeſſe *citatus Schwenckfeld*, dudum ſubodoratus eſt. Deprehendit ille Lactis veſtigia in tenellis eſſe pus album, quod ſæpè ex puſtulis minutis papillorum exprimitur. Vidit & hoc *Adrian. Spigel.* (*de format. foet. p. 3. c. 3. p. 47.*) & *Guilh. Harveus* (*Exerc. de mot. ſangu. anat. 2. p. 18.*) qui pro vero Lacte habent, & *Thom. Cornel. Conſentin.* (*Progymnaſm. 6. p. 222.*) qui Lac aquoſum reputat. Ita & ipſe non ſemel in recens natorum papillis aliquot humoris albicantis guttulas fluctuare conſpexi. Exprimitur iſte humor fœmellis tantum à ſuperſtitioſis obſtetricibus, maſculis verò ut exprimant adigi nequeunt. Quod ſi igitur humor iſte in papillis relictus copia peccet, inflammationem & tumorem parit, ut ſæpè ſuctum talem prægreſſum ſuſpiceris. Dolor inde exortus facit noctes inſomnes, vagitum vagitu cumulat, & aliquando humor ferociens Chirurgi manum expetit, gravique moleſtia hanc obſtetricum incuriam & ſuperſtitionem expiare tenetur tenellus. De mammarum ſuctione ſenſibili, ut papillæ etiam inde intumuerint, quæ viro cuidam in ſomno obtigit, memorabilem conſignavit hiſtoriam *Excell. Joh. Dolæus l.* (*1. Encyclop. c. 13. p. 197.*) Quæ umbilicum prominere faciunt, ſunt vagitus & flatus.

§. 27.

Hæc dum ſcribere in animum induxi, cauſam plicæ Polonicæ ex mente vulgi, mihi in mentem revoco. Dæmones vulgò cum Ethnicis in ἀγαθὲς & κακὲς diſcernunt, & in aſperos & immites Dionyſiacos Ethnicis, ſecundum *Joh. Wierum* (*l. 1. de præſtig. Dæmon. c. 22. p. 110.*) dici, & larvas, *juxta Petr. Thyræum* (*l. 1. de Loc. Infeſt. c. 4. n. 3. p. 20.*) & mites, qui nulla damna

 infe-

inferunt, nec ſpecie terribili apparent. Vocantur *die gütigen Geiſter*, *Th. Paracelſo* (*T. 2. Op. l. de Arte præſaga p. 198.*) Mites, *Georgio Agricolæ* (*l. de Animant. ſubterr. p. 491. 492.*) quos & Germani Kobalos, Gutelosque nuncupant. Lares & Fauni, *P. Thyræo* (*l. c.*) *è Caſſiano.* (*Collat. c. 32.*) Fabrelli domorum, Kowardiozky Bohemis, minutiſſimi quaſi tres aut quatuor fabri tunderent. (*Bohusl. Balbrin. l. 1. Miſc. Regn. Bohem. c. 16. p. 45.*) Lingua Ruthenica Coltkii. (*Phil. Camerar. Cent. 1. op. ſubſeciv. c. 73. p. 338.*) Craſmeni Ludzmi Polonis Ruſticis. (*Iſaac. Schook Cent. probl. rar. probl. 28. p. 25.*) Tales etiam Lemures, quos Sylphis accenſet *Joh. Sophron. Kozack* (*Anat. vit. Microcoſm. c. 17. p. 125.*) Utrumque genus in fodinis Metallicis Turcicis inveniri, *P. Bellonius.* (*l. 1. obſ. med. c. 53. p. 119.*) Sed quid de utroque genere dixi? Nullos crediderim *cum P. Thyræo,* (*c. l. n. 4.*) qui tantum ſunt mites: nullos, qui tantum ſunt truculenti: Qui nunc mites, poſt truculenti; qui nunc truculenti, poſt mites. Nam nec mitibus ſua deeſt bilis, aut nocendi poteſtas vel voluntas. Et, qui odio in nos ſæviunt (quia mille artes norunt,) etiam in Angelos lucis ſe transformant & ſummam quandoque ſimulant mititatem. Habet hic locum vulgi pronunciatum: *Es iſt ein Teufel wie der ander.*

§. 28.

Sed è diverticulo in viam. Credunt vulgo Dæmones hos mites capillos ſugere, atque ſputo eorum tanquam glutine conglutinari. Inde tricæ Incuborum, *Mahren-Flechten* & *Schroetlings-Zœpfe* *Joh. Schenckio* (*l. 1. obſ. med. p. 16.*) audiunt. *Mahr* ſignificat Ephialtem, aut incubum. *Schroetling* autem *Th. Paracelſo*, (*l. 1. Philoſ. Sagac. p. 373.*) Umbragines vocantur, ſextamque conſtituunt Speciem illorum hominum ex Elementis ſine anima generatorum. Et cum à mitibus dependere dicantur, *Gütgen-Zöpffe* dicuntur, *Jüden-Zöpffe*, quod ab incubo Judæi ſpecie fieri exiſtimantur, *Wichtel-Zöpffe*, quod ſuperſtitioſè creditum ſit, ab infantibus non baptizatis (quos Antiqui *Wichteln* nuncuparunt,) necti. *Vid. Simon. Schulzius* (*in Plica explicata M. C. D. 1. Ann. 6. & 7. obſ. 138. p. 190.*) Addo hiſtoriam. Multis ab hinc annis in vicinia ancilla quædam uterum geſtare credebatur, dum igitur forte fortuna infans expoſitus ſuffocatus reperiretur, illam uteri onus dum depoſuiſſe, & ſuffocaſſe fama tulit. Re ad juſtitiæ præfectum delata, carceri includitur. Facinus præfractè negans obſtetricibus committitur, quæ à Lactis in mammis proventu eam uterum clam depoſuiſſe unanimiter concludunt. Quid illa? convictam quam putabant, aliud deſperatæ cauſæ invenit aſylum. Plicas capillorum monſtrabat, & à ſpectro nocturno mammas ſibi ſugi regerebat, quæ

ſuctio

ſuctio lactis præſentiam cauſaret. *Sie wendete ein, ſie hätte die Gütgen, die durch nächtliches Brüſte-ſaugen die Milch zuwege brächten.* Tortori oblata pronunciati tenax tandem abſolvebatur.

§. 29.

Sanè ſi rem rectè expendamus, uterique cum mammis conſenſum attendamus, in retentione menſtruorum & Plica Polonica inde orta, talem humorem in mammis colligi poſſe, penitus negandum non eſt. Humor iſte, noctu à Blas ſtellarum motivo motus, mammas cogit intumeſcere, & in ſomno nerveos titillat papillarum colliculos, ut veram ſuctionem, non aliter, ut in Ephialte à Spectro preſſuram patrari falſò ſibi imaginentur. Non fugit id *divinum noſtrum ſenem*, qui humorem illum albicantem Lac vocavit (*ſ.5. Aph. 39.*) non verum, ſed ſpurium, ut alibi (*Diſſ. inaugur. de Nutrit. & Morb. Infant. ſ.1. c.1. §.4.*) id expoſui.

§. 30.

Sed ad rem. Strigibus minimè iſte in cryptis feralibus ſonus erit imputandus. Sugunt enim, ſi fabula vera eſt, placidè, non cum ſtrepitu. Sugunt, inquam, papillas non veſtes ferales, non collo adjacentes partes. Sugunt tandem, non mordent, nec carne veſcuntur Cadaverum. Paucis, vivos lædunt, non mortuos. Soli expoſitos, non ſolo obrutos.

§. 31.

Hyænæ verò id aſcribas hoc urget, quia non huic, ut aliis feris, animalia ſunt præda, ſed erutis alitur Cadaveribus, *ut loquitur J. C. Scaliger* (*Exercit. 217. ſ. 7. p. 685.*) τυμβωρυχεῖ ἐφιέμενον τῆς σαρκοφαγίας τῶν ἀνθρώπων *ſcripſit Ariſtoteles* (*l.8. Hiſt. Animal. c.5.*) Idem *Joh. Leo Africanus* (*l.9. Deſcript. Afric. c. 41. p. 503.*) *Et Auger. Gislen. Busbequ.* (*Epiſt. 1. Turcic. p. m. 63.*) hæc de illa: Illa Zirtlan Turcis dicta, ſepulchra ſuffodit extrahitque cadavera, portatque ad ſuam ſpeluncam, juxta quam videre eſt ingentem cumulum oſſium humanorum, Veterinariorum, & reliquorum omne genus animalium. Non niſi virorum carnes eandem devorare Arabum traditio eſt. *Vid. Sam. Bochart.* (*T. 1. Hierozoic. l.3. c.11. col. 832.*) An Lacta aut Lactea *apud Albertum M.* (*l. 22. de Animal. f. 181. a.*) huc referendum ſit, Alii diſpiciant. Plura de Hyæna carnivora *Plin.* (*l. 8. c. 10.*) Inde & Turcæ graves lapides ſepulchris *teſte Busbequio* (*c. l.*) injiciunt, ut ab hujus, ut & canum & luporum injuriis cadavera tutiora ſint. *Conf. Henric. Kornmann*, (*p. 10. d. m. m. c. 21.*) *Joh. Vesling.* (*obſ. & Epiſt. à Th. Bartholin. edit. p. 47.*) *Petrum della Valle* (*p.3. Itiner. Orient. Epiſt. 15. p. 139. & Epiſt. 16. p. 162.*) *Die Ceiloſen ſtecken auff ihrer*

Verſtorbenen Gräber ſpitzige Dornen, damit der Cörper für den Jackhals ſicher iſt, welcher eine Art iſt wie ein Fuchs und ſehr nach den Menſchen Fleiſch gieret. (*Joh. Jacob Saar Oſt-Ind: Kriegs-Dienſte c. 4. p. 88.*) De vulpeculis Schakalle, quæ forſan idem, quod Jackhals *Jürgen Anderſon*, (*l. 1. Itinerar. oriental. P. 27. p. 46.*) *Walther Schultze*, (*l. 2. Itinerar. oriental. c. 17. p. 175.*) Chakelles vocat *J. B. Tavernier.* (*l. 1. Itinerar. Perſic. c 6. p. 31.*) *Chardin.* (*Itinerar. Perſic. p. 118.*) Idem de muribus Pharaonis in Palæſtina *Franciſc. Ferdinand. Troilo* (*Itinerar. Ind. p. 265.*) De Urſis propè Spitzbergam *Friedrich Martens* (*Spitzbergiſche Reiſe p. 4. c. 4. §. 3. p. 75.*) Ruſſiæ *Strauſſ.* (*l. 1. Itinerar. c. 2. p. 68.*) Cum verò ſingulare illud contingat in regionibus, in quibus nullæ Hiænæ, vulpeculæ Schakalle, Mures Pharaones & urſi (*Vid. Levin. Hulſ. p. 2. Navigat. p. 27.*) illæſis ſepulchris certa tantum corporis pars lædatur, & ipſum Cadaver ferales lambat & deglutiat veſtes, prædictarum beſtiarum hic meritò abſolvitur truculantia.

§. 32.

Figmentum eſt Judæorum ſerpens Azazel. Hi, ut explicent *locum Geneſeos* (*c. 3. v. 14.*): Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ, & illum Eſaiæ (*c. 65. v. 25.*) pulvis panis tuus, corpus humanum, utpote quod terræ ſuam debet originem ab iſto ſerpente rodi & conſumi tradidere Rabbini. *Vid. Paul Roeber.* (*Sermon. de Temp. 29. p. 783.*) *Henric. Kornmann.* (*Præfat. in P. 2. & p. 7. de Mir. Mort. c. 64.*) *Andr. Libav.* (*l. 7. Hexaëm. p. 728.*) *Cornel. Agripp.* (*de Vanit. Scient. c. 45.*) *Joh. Laurent. Ananias* (*l. 3. de Nat. Dæmon. p. 115.*) *cum Aliis.*

§. 33.

Ejusdem farinæ eſt mus ille Judaicus, quem cadaver ſtatim, ut terræ concreditum, tàm crudeliter mordere aſſerunt, ut etiam clamare (riſum teneatis Lectores) cogatur. Ita *magnum Eccleſiæ noſtræ lumen atque columen Magnific. Dn. D. Martin. Geierus* (*Tr. de Luct. Ebræor. c. 6. §. 17. p. 103.*) *ex Antonio Margarita:* Sciſſioni veſtimenti ſuper ſepulchro facta cuncti magno cum ſtrepitu & vociferatione è Cœmiterio diffugiunt, ne Lethiferum defuncti audiant clamorem, quem terra obrutus, atque à Mure nares admorſus edere creditur, & quo audito intra trigeſimum diem mori itidem cogatur animadvertens.

§. 34.

Ab his deliriis, ut iterum *verba Magni Theologi* adoptem, non multum Muhamedani diſtant, qui duos Angelos nigros atque levidos Moncar & Nacir,

Nacir, Mongir & Guarequir, *Sandys* (*l. 1. Itinerar. p. 162.*) Mungir & Quoregner *Phil. Baldeo* (*l. 1. deſcript. Malab. & Coromandel c. 6. p. 29.*) nuncupatos, dicunt cadaveri adeſſe poſt ſepulturam, ut defunctum in ſepulchro erectum ſedere juſſum interrogent, quid crediderit, quid de Mahommede ſenſerit? Si rectè reſponderit, ſuaviter obdormire jubent; ſin minus, gravibus crucient malleorum ferreorum ictibus inter aures impreſſis, adeò, ut clamorem audiant, quot quot inter orientem ſint & occidentem, præter homines & Genios, *ut hæc refert Edo Pocokius.* (*Not. Miſcell. p. 241. ſq.*) Hi autem non terra tegunt ſepulchra, ſed ſaxis, nulla interjecta terra, ut modo Dæmone accuſante & rationem vitæ à mortuo exigente, defendente verò bono Genio locus ſit, ubi mortuus ſedere, & ſe cauſæ commodius dicendæ ergo poſſit erigere. Ita *Auger. Gislen. Busbequius* (*c. l p. 62.*) & *Sandys* (*c. l.*)

§. 35.

Ita narrant XCIX. ſerpentes, quarum unicuique VII. capita, unicuique infideli in pœnam in ſepulchrum immitti, eundemque illic mordere, ut *citatus Pocokius* (*c. l. p. 244.*)

§. 36.

Nec majore veritate lucet illa vulgi fabula, quæ Veſpillonibus hujus mali cauſam aſcribit. Nempè ſi prono in terram vultu cadavera, ad Diogenis Cynici mentem, (*Vid. Alex. ab Alexandro l. 6. Genial. Dier. c. 14. f. 352. b.*) Sepulchris inferant, capillos ori defuncti indant, nec mento glebam ſupponant.

§. 37.

Eurynomon (Euryonium vocat *Joh. Bodinus l. 2. Dæmonom. c. 6.*) *Nicolaus Leonicus Thomæus* (*l. 1. Hiſt. Var. c. 61. p. 82.*) his delineat: Delphorum interpretes, & ii, qui maximè inter illos peritiores habiti ſunt, *Pauſania referente*, Eurynomum dixerunt inferum fuiſſe Dæmonem, qui mortuorum carnes abſumeret & devoraret, ita ut ſola ex iis & nuda relinquerentur oſſa: pingebantque illum horrida quadam ac terribili ſpecie, exertis dentibus trucem, in vulturina pelle ſedentem, colore inter cœruleum & nigrum ferè medio, qualis muſculorum color, inter reliquas animalium carnes eſſe perhibetur. An Spiritus Aſuiti fuit illud Eurynomon, de quo *apud Saxon. Grammat.* (*l. 5. Hiſt. Dan. p. 91.*) & *Henric. Kornmann.* (*p. 2. c. 35.*) Aſmundus vivus ejusdem tumulo unà cum equo & cane illatus, & tandem ex eodem reductus?

Neſcio quo Stygii Numinis auſu
Miſſus ab inferis Spiritus Aſuiti.
Sævis alipedem dentibus edit,
Infandoque canem præbuit ori.
Nec contentus equi vel carnis eſu,
Mox in me rapidos tranſtulit ungues
Diſciſſaque gena ſuſtulit aurem.

Hoc Eurynomon cum neque *Homeri* de Ulyſſe carmina, neque Poëſis ea Mingas appellata, nec poſtremò, quæ eſt Noſti (Νόστοι, id eſt reditus,) inſcribitur, (in iis potiſſimum libris de orco, deq; inferorum terroribus multa expoſita ſunt) inter Manium Deos numerent, de ejusdem exiſtentia dudum ipſe dubitare cæpit *Pauſanias.* (*in Phocic. ſ. l. 10. c. 28. p. m. 868.*)

§. 38.

Ita quidem ſe res habet. Nihil hic Natura. Omne quod hic patratur, malus patrat Dæmon, qui ſolum ſanguine humano & cadaveribus tenetur, *juxta Prophyrii (l. Reſponſor.) doctrinam.* Hic dum iram & vindictam DEI præſentit, & de futuro hominum excidio mirificè gaudet, ſæpè ſolet inconditis quibusdam vocibus ac ſonitibus vel ſpectris aliisque illuſionibus imbecillium animos perterrefacere, vel iisdem aliorum imbecillium exitium & interitum prænunciare, *ut habet Isbr. à Diemerbroeck (l. 4. de Peſt. Noviomag. Hiſt. 60. p. 282.)* Ille eſt Eveſtrum Paracelſicum (*T. 2. Op. p. 290.*) Addo huic Ejus inſtrumenta & manus, Lamias. Ille eſt Hyæna; aſſeclæ ſtriges. Ille Azazel, ille mus Judaicus, ille Angelus lividus, ille ſpectrum Eurynomon; ſerpentes veneficæ. Inde corporum Princeps Cabbaliſtis dicitur Satanas, (*H. Kornmann. præf. in. p. 2. de Mir. Mort.*) neve nimioperè in eadem ſuam exerceat Tyrannidem, Cœmiteria pia antiquitas conſecraſſe, & ſepulchra aqua luſtrali adſperſiſſe, legitur. (*Id. Part. 7. c. 7. Laurent. Ananias l. 3. de Nat. Dæmon. p. 116. Joh. Marcus Marci p. 3. Phil. Vet. reſtit. ut ſubſect. 1. p. 393.*) Sonus porcorum mandentium auditur; Dæmon verò non ſemel ſub porci figura apparuit. Adduco ſaltem, quod *Thom. Cantipratanus* (*l. 2. Mirac. & Exemplor. ſui tempor. c. 30. n. 5. p. 323.*) notavit. Nefandiſſima Vetula Richarda, ſanctitatem in Clauſtro profeſſa, mortua & ſepulta eſt. Sequenti nocte Scrofa nigerrima cum porcellis ſeptem ejusdem coloris manifeſtè viſa eſt clauſtrum intrare, ſepultamque vetulam effodere, & membratim Ejus corpus miſerabile laniare, & viſcera Ejus longo tractu per clauſtri ambitum diſſipare. Quo facto, cum porcellis ſcrofa diſparuit & poſt ſe fœda veſtigia reliquit. Ita ſub Joh. Cuntii imagine

latens

latens Dæmonium nocte venit in cubiculum Theologi, & inſtar porci deglutiit grana, roſtro ſonitum edente clariſſimum. *Vid. Martin. Weinrich.* (*Diſſ. de Spectr. Strigonienſ. & Pentſchenſ.*) Optimè proinde *Cyprianus* (*l. de Vanit. Idolor.*) monuit: Malos Spiritus extorum fibras animare, avium volatus gubernare, ſortes regere, oracula efficere, falſa veris involvere, falli & fallere. Et de præſenti caſu *B. Noſter Martin. Lutherus* (*c. l. f. 211. b.*) *Das iſt des Teuffels Betrügerey und Boßheit.* Et *paulò poſt* (*f. 212. a.*) *Es iſt des Teuffels Geſpenſt.* Ille ſonat, crepat, lambit, mordet in ſepulchris, ſub perſona mortuorum, ut mecum *Martin. Bohem.* (*c. l. f. 169. b.*) *Martin. Hammer* (*Peſtilentz-Pfeil p. 118. ſq.*) *Paul. Stockmann.* (*c. l. p. 125.*) Hecatæ Sacrificiis noctu finitis varii tumultus, pedum ſtrepitus & canum ululatus audiebantur, *quod ex Appollino* (*l. 3.*) *Lampert. Alardus* (*Comm. ad Valer. Flacc. l. 5. Argonaut. v. 398. p. 361.*) excerpſit.

§. 39.

Subit memoriam Americanorum perſuaſio, de qua αὐτόπτης *Joh. Lerius, & ex eo Guilhelm. Stuckius* (*l. 1. Antiquitat. Convival. c. 25. f. 84.*) A prima ſtatim nocte, poſtquam cadaver defuncti terræ fuit mandatum, magnas patinas farinæ, volucrum, piſcium, aliorumq; ciborum prius benè coctorum plenas una cum potu, Caovin dicto, defuncti ſepulchro imponunt, idque more planè Diabolico tàm diu facere continuant, donec ipſum cadaver putrefactum eſſe exiſtimant. Id autem faciunt, quia hujusmodi mentes errore ſunt imbutæ, ut exiſtiment Diabolum, (quem ſua lingua Ayguam appellant,) niſi alios cibos, quos devoret, ibi præſentes habeat, ipſum cadaver effoſſurum atq; devoraturum eſſe. Sunt qui defuncti animam de appoſitis cibis manducare autumant, *teſte M. Paul. Veneto.* (*l. 1. de Reg. Orient. c. 45. p. m. 38.*) Inde comeſtilia ſupra ſepulchra, cum ab Ethnicis, tum Chriſtianis ipſis olim poſita, de quo *Joh. Baptiſta Caſalius.* (*de Veter. Sacr. Chriſtian. ritib. c. 66. p. 342.*)

§. 40.

Magna verò, cumprimis tempore Peſtis, Dæmonis eſt poteſtas, quia tunc, *ut loquitur B. Lutherus*, (*c. l. f. 200.*) eſt DEI carnifex. Quocircà non tantùm peſtem totum orbem devaſtantem, qualis illa Ægyptiorum A. C. 544. *de qua Cœl. Ludovic. Rhodigin.* (*l. 2. Lect. antiqu. c. 6. col 51.*) *Athanaſ. Kircher. Chronolog. Peſt. celebr. p. 410.*) *& Alii*, excitare poteſt, ſed & variis terriculamentis in generis humani perniciem eandem propagare ſatagit.

§. 41.

Qui Dodonam in proprio extruunt corde, Magi & Lamiæ pariter, ſolertes ſe in hoc caſu præſtant. Notum eſt, Eosdem caprimulgorum ad inſtar, vaccarum

carum ſugere ubera ad ſanguinem usq; , indeq; cachexian vaccis induci (*Andr. Libavius ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 78. p. 212.*) Imitaturi in his Principem, quippe qui ſub Joh. Cuntii ſpectro vaccas plenas ſucco evacuabat, ut nihil amplius uberibus ineſſet. Caudas earum ita intorquebat, ut in equis fieri conſuevit. Vitulos ita macros, ut laternis punicis magis eſſent pellucidi. Quin & puerperas, imprimis ſi ubera ſucculentiora habebant, infeſtabat, *quod Martin. Weinrich. (c. l.) teſtatur.* Quantoperè autem demortuorum carnes appetant Magi & Sagæ hiſtoriæ loquuntur. De mulieribus gravidis & tenellis infantibus à Magis diſſectis, *Euſebius. (l. 1. de Vit. Conſtantin. c. 30.)* Objicitur id Apollonio Thyanæo, *ap. Philoſtratum (l. 7. c. 5.) Porphyr. (l. 2. de Abſtinent. ab animatis.)* Exemplum aliud habet *Jacob. Sprenger. (p. 1. Mall. Malific. qu. 11. p. 142.) Joh. Bodin. (l. 2. Dæmonom. c. 3. p. m. 264.) Add. Joh. Kirchmann. (l. 3. de Fun. Rom. c. 23. p. 331.)* Illum cibi loco mandere geſtiunt, & ut his cupediis impunè frui liceat, in canes & lupos libenter transmutantur. *Conf. iterum Joh. Bodin. (c. l. & alibi paſſim.)* Noctu circa ſepulchra verſantur (inde τυμβάδες *Heſychio* & buſtuariæ nuncupatæ *Adriano Turnebo, (l. 30. Adverſ. c. 38. col. 1132.) Cruſio, (de Noct. & Nocturn. Offic. c. 23. p. 437.)* nec in furca ſuſpenſis parcunt Hyænæ crudeliſſimæ. Tenellorum cruorem maximopere ſitiunt, & carnem tanquam Aſiaticas popinationes deſiderant, palatui ut ſatisfaciant. Ita *Marſil. Ficin. (l. 2. de Vit. c. 11. p. 100.)* Lamias conſueviſſe pulchris & juvenibus hominibus corporibus veſci, ubi ad ſummam ſanguinis abundantiam perveniſſent ipſius Lamiæ teſtimonio coram Appollonio depoſito, firmat *Philoſtratus. (l. 4. de Vit. Apollon. p. m. 172.)*

§. 42.

Nec hanc tantum ob cauſam, ſed ut materia ipſis ſit, unde Veneficia parent. Plurimæ Sagæ notat *Franc. Baco Verulam. (Sylv. Sylv. Cent. 1. n. 26. col. m. 759. & Cent. 9. Experim. 859. c. 938.)* & Veneficæ tàm apud Ethnicos, quam apud Chriſtianos paſcuntur humana carne, corroborandæ ut videtur imaginationi foedis acribusque vaporibus. Unguentum Magicum *à Joh. Bapt. Porta (l. 2. Mag. Nat. c. 26. p. 85. edit. prior. in reliquis enim non habetur.)* ingreditur pinguedinis pueri magna quantitas. Depingvedinis infantum non baptizatorum in unguentis uſu, *Laurent. Ananias (l. 4. de Nat. Dæmon. p. 147.) Fr. Baco Verulam. (Sylv. Sylv. n. 975. col. 960.) Godofr. Voigt. (Delic. Phyſ. c. 8. memb. 4. §. 5. p. 273.)* Corda infantum excidunt & comedunt, ut proſpera fruantur fortuna, quod de Veſpillonibus Franckenſteinenſibus *Heinitzius; (Laqu. Venat. Hiſtor. p. 45.)* Ut victoriis patiantur, quod credidere Muſcovitæ, *(Joh. Manlius Collect.*

lect.p. m. 41.) ut tormentorum patientiam conſequantur, *Vid. Martin. Delrio, (l.3. Diſquiſit. Magic.p.1. qu.5.p. 164.)* & *Binsfeld.(in l. Multi c. de Malefic. qu. 2.) citante Godofr. Voigt. (c.l.p. 274.) Laur. Forerus (Virid. Philoſ. Diſp. de Magnet. c. 2. th. 21. p. 257.)* veneficis ſuis compoſitionibus magnam ſanguinis humani copiam admiſcent. Hinc

Nec ceſſant à Cæde manus, ſi ſanguine vivo
Eſt opus, erumpat jugulo qui primus aperto,
Nec refugit cædes, vivum ſi ſacra cruorem
Extaque funereæ poſcunt trepidantia menſæ;
Vulnere ſi ventris, non qua natura vocabat
Extrahitur partus calidus ponendus in aris.

Pulverem Magicum è cinere carnis humanæ parant, teſte ipſarum veneficarum *ap. Nic. Remigium (part. 2. Dæmonol. c. 3. p. m. 239.)* confeſſione.

§. 43.

Et cum efficacior caro cadaverum brutis carnivoris ereptum credatur, Erichto *apud Lucanum (l. 6. Pharſalid. v. 550.)*

Ante feras volucresque ſedet, nec carpere membra
Vult ferro, manibusque ſuis, morſiusque luporum
Exſpectat ſiccis raptura è faucibus artus.

§. 44.

Ne mortuorum quidem, ut jam ſupra monui ſepulchra tuta dicunt, *ſcripſit Apulejus (l. 2. Metamorph. p. m. 40.)* ſed & buſti & rogi reliquiæ quædam, & cadaverum præſegmina ad exitiabiles viventium fortunas petuntur. Clariſſime verò *(p. 42.)* in Theſſalia Sagas mulieres ora mortuorum paſſim demorſicare, eaque illis eſſe artis magicæ ſupplementa. Fidem faciet Canidia illa Horatiana *(Epod. 5.)*

Ligonibus duris humum
Exhauriebat ingemens laboribus,
Quo poſſet infoſſus puer
Longo bis terve mutatæ dapis
In emori Spectaculo
Quum promineret ore, quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exſucta uti medulla, & aridum jecur
Amoris eſſet poculum.

Pinguedinem puerorum è ſepulchris erutorum, habet *Hieron. Cardan. (l. 18. de Sub-*

Subtil.p.909.) Et ob hanc cauſam oſſa humana curioſè occultanda cenſuit *Rudolph. Hoſpinian.* (*l.c. de Templ.c.3.p.412.*)

§. 45.

Ad ſacra prætereà peragenda, ut è *Lucano*, (*c.l.*) *Apulejo*, (*l.2. & 3. Metamorph. & l.1. Apol.*) *Lectantio*, (*l.7. inſtit. divin. c.15.*) *Tertullian.* (*de Anim. c. 33. & Apolog. c. 25.*) patet, carnem adhibent humanam. Humanorum corporum reliquiis animas Numinibus inferni ſacrari credebant, *ſecundum Tacitum.* (*l.2. Annal.p.m. 123.*) Dæmon autem (*ſecundum Varronem ap. Auguſtin. l.7. de Civit. DEI c.5.* quod & probat *Joh. Filleſacc. de Mag. Idolol.* §. *7.f.53.b.*) in Sacrificiis carnem humanam appetit, quia omnium ſeminum optimum eſt genus humanum. Dæmonibus in deliciis haberi ſanguinem humanum, *quod ex Aliis Th. Bartholin.* (*Diſp. de Sangu. Abuſ.* §. *9.*) *confirmat.* Nec id diſplicere poterit, cum ex ſententia Auli Vitellii (*ap. Sueton. in Vit. Ejus c.10.*) optimè oleat occiſus hoſtis, & ille excidio & calamitati generis humani omni tempore invigilet. *Plura Excell. Joh. Chriſtian. Frommann.* (*l. 3. de Faſcin. Mag. p.5. c.3. p. 677. ſq.*) Addi & hoc ex Goetia poterit, magos ſepulchra aperire, ut mortuorum ſpiritus invocent, quod *Joh. Bodin.* (*l. 2. Dæmon. c. 1.p.m.199.*) advertit.

§. 46.

Objicis. Qui illæſis cryptis, nullo id advertente Magi id præſtare poterunt? Hoc nihil eſſe niſi Dæmoniacam perſuaſionem ex imaginativa vi corrupta, aut alto ſomno vitiata, quando iſta de cadaveribus narrent Lamiæ, *cum Joh. Wiero* (*Tr. de Lamiis c. 8. col. 36.*) *pronunciabis.* Sed veneficio præſtigioſo non tantum eos ſonum hunc concitare, ſed & particulam carnis exinde, ut ut ſepulchrum non aperiatur, aut crypta lædatur feralis, ſuffurari, regeto. Rides. Immeritò equidem. Quid in vivis poſſint, illa *apud Joh. Baptiſtam Condronchium* (*l. 2. de Morb. Venef. c.3.p.*) de nobili Fœmina probat, cujus fœtum, ventrem ſaltem blandè contrectando, venefica in utero enecavit, quem in fruſta comminutum poſtmodum rejecit. Accipe inſuper memorabilem obſervationem *à Celeberrimo Ph. J. Sachſio mihi communicatam & ab eo ex Italico in Romanum translatum Idioma.* Deſcripſit illam *diligentiſſimus Orientis perluſtrator Petrus della Valle,* (*in Itin. Perſic. part. 3. Epiſt. 17. ex portu Coinbrut. d. 29. Novembr. 1622. ſcripta p.706. Edit. German. quæ tunc temporis non prodierat p. 218. ſq.*) Corda hominibus devorare, & tali modo ipſos ad mortem deducere non eſt res nova & inaudita. Nam & olim in Illyrico & apud Triballos inventi fuere multi, qui hoc præſtarent, ſicut legimus *ap.*

Abra-

Abrahamum Ortelium (qui id Plinio l. 7. c. 2. acceptum retulit.) Nec hodie res * inſolita hic (in Perſia) & præcipuè inter Arabes, qui habitant circa ſinum Perſicum ad littus ejus occidentale, eſt rés maximè familiaris. Et fit, ut veneficæ, quando volunt devorare cor hominis, ipſum per longum temporis ſpatium fixis aſpiciant oculis, murmurantes aliquot Diabolica verba, cujus incantationis vi, aut opera Diaboli faciunt, ut illa perſona, licet ſana ſit & benè conſtituta, incidat in ignotum & incurabilem morbum, inſtar hectici, brevi conſummatur & moriatur. Et interdum ita cito faciunt hanc operationem, ut illum, cujus cor devorarunt, (nam & in hoc Artem exercent, ut aut totum aut partem devorent, hoc eſt ſtatim conſumant, aut Ejus partes vel cito vel paulatim moriantur,) ſæpè intra paucos dies obeat. Vocant hanc Artem Ruſtici, *mangiare il coure*, devorare cor, quia credunt, quod Diabolus veneficis faciat apparere & repræſentare inviſibiliter, quando proferunt ſpurca iſta verba vigore iſtius incantamenti cor & interiora ægri exeant è corpore, quæ illæ comedant. In quo opere affirmant inveniri ſaporem ſuaviſſimum, & tantum, ut ſæpius abs-que prævia ulla inimicitia tali modo innocentes perimant & ipſis conjunctiſſimos, quia dicunt, quod illorum corda, quæ appetunt, ipſorum palato ſint cibi ſapidiſſimi.

§. 47.

In Petroniano fragmento (edit. Th. Rheineſ. p. 35. Arnoldi p. 51.) ſequentia lego: Dum mater amplexaretur corpus filii ſui, tangit & videt manuciolum de ſtramentis factum, non cor habebat: non inteſtina, non quicquam; ſcilicet jam ſtrigæ puerum involaverant, & jam ſuppoſuerant vaccatorem. Notat *(in h. l. Diſſertat. p. 108.) Hadrian. Valeſius* in Codice Bibliothecæ Vaticanæ, qui Palatinæ olim fuit, reperitur indiculus ſuperſtitionum & Paganiarum, in quo hæc de Strigis verba legimus: De eo quod credunt, quod fœminæ Lunam comedant, & quod poſſint corda hominum tollere, juxta paganos. Ita *ap. Petronium*: Quæ Striges comederunt nervos, *quod Idem (c. l.) & Th. Reineſ. (Not. in h. l. p. 263.) allegavit.*

§. 48.

Refert *Idem Petrus della Valle, (c. l. p. 707. edit. Germ. 219.)* Fratrem Sebaſtianum de Jeſu Auguſtinianum Luſitanum, hominem optimæ fidei ſe oculatum exhibuiſſe teſtem, quod cum in confinibus Arabiæ felicis vidiſſet Arabum captum, hujus nominis reum, qui cum à Gubernatore loci Luſitano (quod in Maſcoti aut in Ormus fuerit) interrogatus fuiſſet, an ſi, ſicut præſumeret, ſe poſſe interiora viſcera & cor hominis devorare, etiam poſſet ex ingenti cucumere

abſque illius diſſectione interiora vorare? reſpondit, quod optimè poſſet. Adducto igitur cucumere, in præſentia Gubernatoris diu ipſum aſpexit, murmurans incantationes, poſt dicens, jam totum eſſe abſumtum, & revera apertum cucumerem totum inventum fuiſſe vacuum. *Hæc ille.* Naturales cauſas idem præſtare aliquando, fulminis certum quoddam genus monſtraret, quo qui tanguntur, abſumtis omnibus viſceribus moriuntur. Ne dubites, ad teſtes oculatos provocat *Paul. Zacchias* (*l. 5. Quæſt. Med. Legal. Tit. 2. quæſt. 11. n. 10. p. 395.*)

§. 49.

Ad Extiſpicinam hic evagari aliquantiſper poſſem, & ex dictis docere, unde in brutorum immolatorum extis hujus vel illius viſceris defectus, v. g. cordis, in opimis bobus eo die, quo Julius Cæſar purpurea veſte procedens à conjuratis interfectus, (*Evolv. Plin. l. 11. c. 37.*) utriusque verò viſceris, Epatis & Cordis in victima, quam paucis ante mortem diebus mactari juſſerat Cæſar Pertinax. (*Jul. Capitolin. in Pertinac. p. m. 106. E quo Caſp. Peucer. de Divinat. Gen. p. m. 363.*) Forſan à Dæmone cor fuit ſuffuratum, hariolatur *Th. Bartholin.* (*l. 2. Anat. Reform. c. 6. p. m. 232.*) *add. cit. Peucer.* (*c. l. p. 373.*) Potuit & ſub adipe luxuriante latere, quod in Strutio Camelo *Adr. Spigelius* (*l. 9. de Fabr. Corp. Human. c. 6. p. 296.* & *Idem ſentit P. Laurenberg.* (*Anat. Corp. Hum. Exerc. 10. th. 12. p. 356.*) & ex diſſectionibus *laudatus Spigelius* (*c. l.*) obſervavit, animalia ſanguinea, quo pinguiora ſunt eò minus cor habere. De Tabe & aliis afflictionibus Cordis *Vid. infra* (*Tit. §. 13.*) citata. An contra hanc tabem, phtiſin dixit *Plinius*, phtiriaſin legit *O. Borrich.* (*l. 1. Hermet. Ægypt. c. 5. p. 4. p. 143.*) ſuccus Raphani ab Ægyptiis decantatus proſit, (*Plinius l. 19. c. 5.*) experientia curioſo facile ſuggeret. De Faſcino demum quomodo illud, tenellis comprimis infantum corpuſculis nocumento eſſe poſſit, niſi de hoc alia occaſione favente Numinis clementia plura, eaque forſan curioſo animo non indigna, nempe *ſingularis de Faſcino diſcurſus*, promitteret. Sufficiunt impræſentiarum hæc ſaltim libaſſe.

§. 50.

Quæ Stygium Draconem ejusque Vaſallos inſtigant cauſæ partim ſunt Theologicæ, partim Phyſicæ. Theologicæ ſunt (α) quando homines ſuſpicioſos, (addo & ſuperſtitioſos,) quos aut tales facit, aut tales in ſuperſtitione confirmat, confirmatosque, ut hos errores latius diſſeminent, inſtigat. (*Magnif. Dn. D. Martin. Geier. Tr. de Superſtit. c. 2. §. 2.*) Inde Dæmonem aliquando non in demortuorum ſepulchris, ſed auribus ſuperſtitioſorum ſonare, non incongruè ſtatuit *B. Dn D. Paul. Röberus* (*Sermon. de Temp. XXV. p. 670.*) in ſecuritatem & à provi-

videntia DEI ad ſepulchra demortuorum abducat, ut non DEO per peccata ad pœnam ſtimulato, ſed demortuis mandentibus & ſonantibus mortis numeroſæ cauſam imputent. Ita *apud Duntenium(Caſ. Conſcient. c. 22. ſ. 1. qu. 19. p. 1114.) Tubingenſes Theologi.* (β.) Famam demortuorum, piorum imprimis, hoc ipſo lambere & mordere tentat, atteſtante id exemplo *ap. M. Henric. Rothium (c. l.)* (γ.) Inter defunctorum cognatos & alios, qui apertionem ſepulchrorum, & demortuorum decollationem urgent, inimicitias ſerit & odia. Præclarè igitur *J. Jac. Chifletius: (de Lint. Chriſt. Sepulchral. c. 1. p. 1.)* Supremus mortalium honor ſemper ſepultura eſt habitus. Pax & quies defunctorum, ſolatium ſuperſtitum atque munus.

§. 51.

Sub perſona mulierum verò hanc agit fabulam verſutus Dæmon, ut ſexum muliebrem reddat infamem, quem SERVATORIS NOSTRI nobilitavit e muliere nativitas. (Conf. *Martin. Bohem. c. l.* & *Paul. Stockmann. c. l. p. 176.*) Addo mulieres, quas nemo non, *teſte Strabone* (*l. 7. Geograph. f. 205.*) ſuperſtitionis agnoſcit autores, hoc ipſo facilius dementat, largioresque fructus ſuperſtitionis ferat Zizania.

§. 52.

Cauſas Phyſicas, quod juxtim habeat Animarum helluo, non eſt quod dubites. Comſummatus eſt Phyſicus, variisque experimentis à mundo condito in hoc usque momentum inſtructiſſimus. Naturali namque ſcientiæ dono ob peccatum non privatus, illud veluti ſibi concreatum inſeparabili nexu retinet, *judicat Athan. Kircher. (ſ. 1. Scrutin. Peſt. c. 10. p. 107. & l. 11. Mund. ſubterran. ſ. 2. c. 2. p. 274.) Add. Laurent. Ananiam (l. 3. de Dæmon. nat. p. 75. & l. 4. p. 177.) & J. B. Helmont. (tr. Intellectus Adamicus p. 561.)* Inde quid Terror poſſit ad unguem novit & cognovit. Terrorem namque in peſte, addo & aliis morbis acutis contagioſis, plus valere, quam ullum reale contagium, *Excell. Q. S. Fl. Rivinus (Diſſ. de Peſte Lipſienſi c. 2. p. 22.)* pronunciavit. Generat Terror cum voluntate & coadunatus cum fide peſtem, ſi credimus *J. B. Helmontio.* (*tr. Tumulus Peſtis p. 860.*) Non autem quævis fides ad hoc eſt ſufficiens, ita ſe explicat, *(c. l. p. 861.)* ſed quæ eſſentialiter in eodem identitatis puncto eſt connexa terrori apprehenſo cum perturbatione ex hauſtu actualis veneni. Terror igitur, occaſio peſtis, vehit in imaginatione aliquam fidem timoremque ſe aliquid contagionis actu hauſiſſe, ſub incertitudine & agonia hujusmodi, eò quod venenum peſtis ſit inviſibile. Quæ particula fidei, cum perturbatione terroris perficit actualem imaginem in Archeo generandæ pe-

ſtis ſemen. Eo quod imaginatum apprehenſum cum perturbatione & creditum ſtent actualiter in eodem puncto Phantaſiæ proferentis imaginem in Archeum, tanquam Ens ſeminale. *Egregiè D. Mart. Geier.* (*de Superſtit. c.3. §.37.*) Dæmonem velle hujusmodi infauſtis ſignis metum incutere hominibus, ut turbatis in corpore humoribus eò facilibus mors triumphare poſſet.

§. 53.

Ex apertis ſepulchrorum cryptis inſalubria & venenata miaſmata exhalare nec ipſum latet. Narrat *Fortun. Licet.* (*l. de annul. antiqu. c. 23.*) veſpillones tres à tetro ſepulchri vapore ſubitò ſuffocatos. De tumba deleteria alia *Ambroſ. Pareus* (*l. 10. Chirurg. c. 13. p.*) ſequentia. Pene multa interfectorum hominum Cadavera in puteum certum ulnas altum projecta fuiſſe, atque hinc tàm fœtidum & venenatum vaporem ſuſcitatum eſſe, ut multa hominum inde millia per totam Agennenſium provinciam, tanquam peſte interierint. De alia *Dominic. Panarol.* (*Pentecoſt. 1. obſ. 18. p. 11.*) Plura *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Hiſt. anat. 32. p. 298.*) Proinde rectè notavit *Cæſ. Ripa* (*de Peſte c. 4. n. 98. p. 135.*) non tam mortuorum quam viventium gratia ſepulchra eſſe reperta, ad removendum nempè fœtorem ex cadaveribus provenientem. E cauſis cur cadavera Romani comburebant & hæc fuit, ne fœtor eorundem peſtem vivis afflaret, *cenſente Cornel. à Lapide* (*Comment. in Amoſ. c. 6. v. 10. p. 320.*)

§. 54.

In urbe olim more Athenienſis populi ſepelire neminem legibus licebat. Quæ leges cum aliquandiu neglectæ fuiſſent, poſt conſulatum *Duillii* ſunt renovetæ. Jus autem in urbe ſepeliendi honorificum, ſolummodo obtinebant Veſtales aut Imperatores, qui legibus non tenebantur: Aut ii, quibus id honoris virtutisque cauſa tribuebatur, ut Val. Publicolæ & P. Poſthumio Tuberto contigit. *Ita Georg. Fabricius* (*de Roma c. 20. p. 169.*) *ubi plura.* E cauſis etiam, cur Cadavera Romani ad portus & mare ſepeliebant, ut de Cadavere Catonis Uticenſis *Plutarchus*, (*in vit. Caton. p. m. 460.*) non ſolum quia vita navigatio, mors portus, *quod iterum notat Cornel. à Lapide*, (*in l. Sapient. c. 5. v. 10. p. 105.*) ſed etiam ut Cadavera flumine conſumerentur, & purgaretus aër, *quod idem tradidit* (*Comment. in XII. Prophet. min. p. 24.*)

§. 55.

Qua de cauſa motus ſuadet *Joh. Bockelius* (*Hamburger Peſt-Ordnung Part. 1. c. 9. f. 30.*) ut profunda ſatis tempore Peſtis faciant ſepulchra, neve Nobili-

bilibus locus ſepulchri in Templis concedatur, ſed velut plebeji extra urbes ſepeliantur. *Add. Joh. Evichium (l. 2. de Off. Magiſt. temp. Peſtis c. 5. p. 141.) & Andr. Rivet. (Epiſt. ad amic. de Peſte.)* Imò curandum, ut absque putredine cadavera tabeſcant, edixere *Nic. Boccagelinus (de Peſte f. 107.) & Anton. Portus (l. 3. de Peſt. c. 2.)* Nempe foveis magnis injiciantur cadavera, ipſis inſpergatur Calx viva, & ita comburantur, (cur non exſiccentur?) quod conſilium tamen, tanquam Chriſtianis indignum, (rationem non addit,) rejicit *Dav. Herlicius (p. 1. Peſt-Ordnung c. 8. p. 209.)*

§. 56.

Nec minus improbare teneor remedium, quo Contagii hujus ſcelus averruncare tentat vulgus, ut fluctus fluctum, ita error errorem trudit. Tale ſuperſtitioni eſt Faſcinum, ut ſemel dementatos ad ſanam menten redire prorſus vetet. Legimus, *ſcribit Henric. Kornmann. (p. 4. m. m. c. 2.) In Cretenſum Annalibus*, Manes, quos ipſi Catehanas vocant, in corpora remeare ſolitos, & ad relictos ingredi, libidinemque perficere. Ad quod evitandum, & quo non infeſtent uxores, legibus municipalibus cautum eſt, ſurgentium Corda clavo trasfigere totumque Cadaver exurere. Qua de Paſtore Cadanenſi Bohemo *memorat Wenceslaus Hagecius (p. 1. Chron. Bohem f. 419.)* huc ſpectant. Habet hæc ex illo *Bohuslaus Balbinus (Dec. 1. l. 3. Miſcell. Bohem. c. 17. §. 7. p. 208. ſq.)* Quid Noſtri? Veſtigia Cretenſium videntur premere, dum ſepulchra aperiunt, veſtes ferales deglutitas mortui faucibus eripiunt, diuturnæque damnatum quieti Cadaver capite plectunt.

§. 57.

Quam benè verò audire licebit Phyſicum. Deteſtabitur ille hoc Alexicacum, ob noxam vaporum ſepulchris apertis exhalantium, fomitemque Peſti ſubminiſtrantium, quod jam *(§. 53.)* allegatum. Opponet pariter illud prodigium, aut cauſam Peſtis eſſe, aut ſignum. Cauſam quidem præſentis; ſignum verò ſeu præſagium imminentis, ſive Peſtem conſideres, ſeu peſtilentialis tyrannidis incrementum. Cauſa non erit, quia antequam contigit, peſtifer halitus multos ſuſtulit. Signi igitur perſonam aget? Detur id. Cur verò inconſideratè ſigni non cauſæ ablationem urgent. Sciant ſublata Cauſa, non ſigno, tolli effectum. Ita ſublato Cometa non illicò tolluntur peſtis, fames, bellum, nec evaneſcente Iridis gratia Cœli ſimul perit venuſtas.

§. 58.

Politici quid hic opponant pariter habent. Generoſa quidem videtur

illa

illa *Senecæ* (*Epiſt. 93. p. m. 217.*) vox: Neminem de ſupremo officio rogo: nulli reliquias meas commendo: ne quis inſepultus eſſet rerum Natura proſpexit. Quem ſævitia projecit, dies condet. Diſſerte *Mæcenas* ait:

Nec tumulum curo, ſepelit natura relictos.

Sin humo non tegaris, ſed inſepultus ſis, quæ hæc moleſtia? aut quid refert igne comburi; aut à cane devorari? aut ſupra terram exiſtentem à corvis; aut defoſſum à vermibus?

Claude meos oculos tua manu mater.

At ſi non clauſerit, ſed videns ac hians moriaris, quid erit grave? Num eorum, qui in mari aut bellis pereunt claudit oculos? Sanè quicquid circa ſepulturam fit, veluti ludus quidam ab hominibus mihi excogitatus eſſe videtur, *quidam ap. Joh. Stobæum* (*Sermon. 38. p. 234.*) *ſermocinatur.* Ita:

- Latiæ pars maxima turbæ
Faſtidita jacet, quam ſol, nimbique, diesque
Longior Emathiis reſolutam miſcuit arvis.

(*Lucan. l. 7. Pharſalid. v. 844.*) Diogenes Cynicus ſe projici juſſit inhumatum. (*Vid. Diog. Laërt. l. 6. de Vit. Philoſ. p. m. 314. Cicero 1. Tuſcular. quæſt. p. m. 171.*) Idem *Summus Diogenis Cynici admirator Dæmonactes*, de ſepulchro ne cogitans quidem: Fœtor me ſepeliet, percontanti regeſſit. Mitius ſenſit Epicurus, qui una *cum Horatio* (*l. 2. Od. 20.*) anxiam ſepulchrorum curam tantum in ſupervacuis habuit. De Troglodytis iſta (*l. 1. de Mor. Ritib. & Leg. Gent. c. 6. p. 57.*) *ex Aliis Joh. Boëmus*: Sepulchra nihili penitus curant. Nam Paliuri viminibus corpus ligantes defuncti cervicem cruribus applicant, deinde cadaver in loco editiori poſitum lapidibus ridentes obruunt, impoſitoque ſupra ſaxorum acervo, capræ cornu abeunt nullo dolore moti. Secus tamen viſum eſt prudentioribus etiam Ethnicis. Athenienſibus maximum in ſepultura erat, ut è *Lyſia* (*Orat. 31.*) patet. Quin imo DEUM ipſum, in quam ſententiam varia exempla collecta *Georg. Richter.* (*Axiom. Polit. 313. p. 705.*) exhibet. Pauperum ſepulturam DEO gratiſſimum ſacrificium, & opus juſtum pronunciabat *Lactant.* (*l. 6. Divin. inſtit. c. 12.*) Spectat huc illud *Prudentii* (*Cathemer. p. m. 97.*)

Qui jacta cadavera paſſim
Miſerans tegit aggere terræ,
Opus exhibet ille benignum
CHRISTO pius omnipotenti.

Cadaver humanum ſepeliiſſe ſemper fuit honori & meritò, judicat *J. B. Helmont.*

mont.(Tr. demonſtratur theſis n. 55. p. 532.) Egregia collegit *Caſp. Barth.(l. 60. Adverſar. c. 12. col. 3010. ſq.)*

§. 59.

Solonis lex fuit, qua vetuit mortuis maledicere, cum pietatis ſit vita defunctos ſacros exiſtimare, juſtumq; ab iis abſtinere, qui non ſint. (*Vid. Plutarch. in Solon. p. 161.)* Mortuos ſacros dictos fuiſſe, è *Plinio (l. 2. c. 63.)* patet, qui de Terra ſequentia: Noviſſime complexa gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum maximè ut mater operiens nullo magis Sacramento, quam quo nos quoque ſacros facit, etiam monumenta ac titulos gerens, nomenque prorogans noſtrum & memoriam extendens contra brevitatem ævi. Sed & *in Numa, Plutarchus* mortuos appellat ſacros, *commentatur in h. l. Cœl. Rhodig. (l. 17. Lect. Antiq. c. 19. col. 928.)* quorum ſacra ſint ſepulchra; quod & Græcorum ſententia comprobatur, qui enunciant ſubinde, *ἀκίνητα μὴ κίνει,* non movenda, monentes, relinqui oportere: quod & in proverbialem ceſſit uſum. Id poſt alios teſtatur (*in Amatorio ſermone)* Plutarch. Zenodoti inde natum putat proverbium, *(not. in Adag. Eraſ. p. 711.)* quod non fas ſit movere neque aras, neque ſepulchra, neque ſacella, quibus reverentia quædam ac religio debetur. *Plutarch. (in Comment. de Dæmon. Socratis.)* ſcribit, hanc vocem editam cuidam evocanti manes defuncti: *τὰ ἀκίνητα κινεῖν.* Immobilia non movere. Erat autem qui evocabat *Theanor,* animam *Lyſidis. (Plutarch. c. l. p. m. 603.)* Gemella habet, ſi recenſita non exſcripſit, *Jacob Spiegel (Annotat. in Prudent. p. 581.)* qui *& Baptiſtam Pium* Pliniani loci enodatorem allegat.

§. 60.

Loca proinde ſacra, apud omnes fere, ſepulchra *(Alex. ab Alexand. l. 6. c. 14. f. 353.)* & illa Gentiles dicabant & inſcribebant Diis manibus, *(Cornel. à Lapid. comm. in c. 2. Amoſ. v. 1. p. 268.)* & Aſyli loco fuerunt olim, quod de *Theſei* ap. Athenienſes ſepulchro narrat *cit. Alex. ab Alexandro, (l. 3. Genial. Dier. c. 20. f. 180. a.)* & de *Jul. Cæſaris* in foro conſtructo ſepulchro *Xiphilin. (in vit. Auguſt.) Henric. Kornmann. (p. 9. m. m. c. 3.) Joh. Ad. Oſiander. (Diſſert. Academ. de Aſyl. Gent. p. 149.)* Idem de *Octaviani* cadavere *Dilo. (l. 56.)* Adorabant ad ſepulchra Chriſtiani, & comedebant, quos hodie ſequuntur Perſæ, ceu paſſim id docuit *Adam. Olcar. (itiner. Muſcovit. Perſic.)* Multum pariter ſepulchrorum honorem adauget, quod olim veteris Eccleſiæ principes ad ſepulchra Martyrum Baptizabantur, ut *Caſp. Barth. (l. 49. Adverſ. c. 10. col. 2298.) obſervavit.* Et in Cœmiteriis Sacramenta adminiſtrabant. *Onuphr. (l. de Rit. Sepel. mort. c. 11.)*

§. 61.

Movit id JCtos, ut graviter in ſepulchrorum violatores animadverterent. Sepulchra violare, cineresque diſſipare, ſceleratiſſimum omnium putabant. *Adrian. Turneb. (l. 14. Adverſ. c. 21. col. 438.) Lud. Cœl. Rhodigin. (l. c.) Andr. Libav. (p. 3. ſingular. l. 7. c. 20. p. 959.) Joh. Guther. (l. 3. de Jur. Man. c. 25. p. 546.) Joh. Kirchmann. (l. 3. de Fun. Rom. c. 26. p. 346. ſq.) Joh. à Chokier de Surlet. (Cent. 2. Fac. Hiſtor. c. 67. p. 308. & c. 78. p. 327.) Martin. Rader. (ad. l. 11. Martial. Epigr. 55. p. 776.)* Lapidem de ſepulchris movere, terram evertere & ceſpitem evellere, proximum ſacrilegio Majores noſtri ſemper habuerunt, *(ff. Tit. de Relig. & ſumt. fun.) ait Imperator.* Mali viri id eſſe Semiramis inſcriptione, quam *teſte Plutarcho, (in Apophtem. Imp. f. m. 81. a.)* Darius pecuniarum inexplebilis, in ſepulchro ipſius reperit, indigitavit. Violabantur comprimis, illati cadaveris contrectatione, mutilatione &c. *Plura Petr. Thyræus (p. 3. de loc. inf. c. 86. n. 6. ſq. p. 308.)* Hoc eſt cum mortuis dimicare, eos quaſi rurſus interficere, & animæ injuriam facere, cum ejus corpus inhonoratur, *judice Cornelio à Lapide. (c. l.)* Animas ſepulchrorum apertione inquietari, Gentiles perſuaſum habebant. Unde etiam *(teſte Joſepho Laurentio l. 2. Polymath. Diſſ. 4. p. 93.)* mos vetus, quo cavebatur, ut nemo ſepulturam haberet in eo loco, quem alius prius occupaſſet. Rogabant igitur in Epitaphiis Romani, ne oſſa eorundem moverentur, ne violarentur ſepulchra. Nec Lapides ſepulchrorum eſſe apud Chriſtianos movendos, hiſtoria *ap. Boluſl. Balbinum (Dec. 2. l. 1. Miſc. Bohem. c. 9. p. 111.)* evinceret cum mortuos perturbet, niſi fermento Papiſtico turgeret, & credulitate Papicolis ſolenni ſuſpecta eſſet.

§. 62.

Inde in nullius cadaver de jure ſævitum eſt, niſi divinam aut humanam læſerit majeſtatem, aut magiæ prohibitæ ſectator fuerit execrandus. *(Henric. Kornmann. p. 9. m. m. c. 33.)* A JCtis etiam ſepulturæ privatio inter maximas computatur pœnas. *(Vid. Ripa c. l. n. 139.)* Et ſepultura tantum prohibebantur perduellionis, parricidii & ſuſpendii ſui ipſorum rei, quos poſtremos tamen exemit ignominia Tiberius, *teſte Tacito (l. 6. Annal. c. 23.) Plura Rudolph. Hoſpinian. (c. l. p. 413.)* Severa hinc Vituleni *(etiam ap. Tacitum l. 1. Annal. p. 34.)* interrogatio: Reſponde Blæſe, ubi cadaver abjeceris? Ne hoſtes quidem ſepulturam invident. Ut ergò ignotorum Cadavera collatitia viatorum tranſeuntium ſepultura funerarentur, Attica lex injunxit ter manu iisdem terram injicere. *(Ælian. l. 5. var. hiſt. c. 4.)* Mos Tartarorum eſt, *(notanter ſcribit*

M.

M. Paulus Venetus l. 2. de Reg. oriental. c. 44. p. 105.) ut non præſumant ea, quæ ſpectant ad pietatem defunctorum. De Cura Eorundem circa demortuorum exequias. *Vid. Adam. Olear. (l. 5. Itinerar. Muſcov. Perſic. c. 20.)* Quam peſſimè igitur tales proſtituant ſepulchrorum honorem, deque inſontibus demortuis capitis ſumant ſupplicia, oppidò liquet. Si Cham, (*concludit R. Hoſpinian. c. l.*) denudando patrem, maledictonem commèritus, & nos oſſa parteſque tegendas Majorum noſtrorum detegendo ejusdem impietatis maledictionem incurremus.

§. 63.

Ut civibus ſuis ad inſtantiam ſatisfaceret *M. Wolffgang Græſius, Superintendens Sangerhuſanus*, has rationes Theologicas ipſis, *citante Rothio (c. l.)* propoſuit. (*α*.) Factum hoc eſt S. S. contrarium, quæ mortuos non eſſe conſulendos expresſis interdixit verbis. (*β*.) Superſtitio hoc modo propagatur. (*γ*.) Cadaver tale ſi peſtem parare poſſet, nil eſſet DEI omnipotentia, nil Ejus providentia. (*δ*.) Si in rei veritate ita contingeret, non niſi ex concesſione divina contingeret. Divinam igitur voluntatem non mutaret ſuperſtitioſum illud remedium, ſed potius magis in vindictam animaret Ejus iram. Itaque ob prædictam ſuperſtitionem, peſtem majora ſumere incrementa, *piè cenſuit (c. l.) B. Noſter Lutherus. Add. Martin. Bohem. (c. l. f. 170. a.) & Alios Theologos.* De Polonorum ſuperſtitione *Joh. Sahwage, (continuat. deſcript. Regn. Polon. Bernhart. Connor. p. 2. Epiſt. 9. p. 791.)* quod ſi ex morbis quibusdam, quales tandem ſint, unus poſt alterum in familia & natione intereat, eosdem ultimum è ſarcophago ſepulto eruere, eique caput à corpore ictu violento modo ſeparare, ſperantes, morbum in illa familia, aut natione deſiturum. Reginam Poloniæ hac ſuperſtitione faſcinatam adeò, ut banni fulmine à patre Dominicano ab opere deterrenda fuiſſet.

§. 64.

Unus adhuc ſupereſt ſcrupulus. Proponit illum *Hercules Saxonia (Tr. de Plica c. 11.) & ex Eo Dav. Sennertus (l. 4. de Febr. c. 4. p. m. 804.) Ludov. ab Hornig, (Würg-Engel qu. 71. p. 140.) dum refert*, ſtupendam peſtem Regno Poloniæ inductam 1572. fuiſſe à maleficis & ſagis jam defunctis, non avulſo capite in ſepulchris recumbentibus & veſtes manducantibus, quæ ante non ceſſavit, quam cadavera veneficorum capitibus truncata eſſent. Et *ex Malleo Maleficorum Jac. Sprengeri recitat Joh. Bodinus (l. 4. Dæmonom. c. 5. p. 660.)* peſtem de vico Germaniæ in agro Conſtantienſi non ceſſaſſe, donec ſagam quandam humo eruiſſent, & in cinerem redigiſſent corpus.

§. 65.

An igitur mortuæ & ſepultæ ſagæ peſtem excitate poterunt? Et ſi hoc, an ad capitis ſupplicium, tanquam ad ſacram anchoram erit recurrendum? Non nego maleficos & ſagas, in vivis dum ſunt, DEO permittente, variis modis, v. g. fontes, puteos, aquas intoxicando, prout Exempla proſtant, infamati ſunt Judæi, quod peſtilentiam fecerint vel auxerint fontibus & puteis injecto veneno, & cremati ſunt à mari usque ad Alemanniam, narrat *Albertus Argentinenſis. (Chronic. p. 194.)* Plura leges *apud Joh. Stumphium (l. 12. Chronic. Helvet. c. 28. f. 398.) Hieron. Cardan. (l. 15. de Venen. c. 80.) Horat. Augen. (l. 1. de Peſte c. 13. p. 60.) Theophr. Paracelſ. (T. 1. Op. Tr. 2. de Peſtilit. p. 350.) Joh. Wier. (l. 3. de Præſtig. Dæm. c. 37. col. 374) Joh. Bodin. (l. 4. Dæmonom. c. 4. p. 593.) Th. Zwinger. (l. 15. Theatr. col. 493.) Joſeph. Querceton. (l. 1. Alexic. Peſtilent. c. 6. p. 126.) Joh. Evichium. (l. 1. de Off. Magiſtr. Temp. Peſtis c. 20. p. 95.) Caſp. Calder. de Hæred. (Tribunal. Mag. Med. Stat. 9. Artic. 2. p. 58.) Athanaſ. Kircher. (c. l. p. 110.) Martin. Zeiler. (p. 1. Epiſt. 74. p. 206.) Matth. Unzer. (l. 1. de Lue Peſtif. c. 17. p. 106.) Paul. Zacchiam (l. 2. Quæſt. Med. Legal. Tit. 2. qu. 2. n. 11. p. 706.) Benedict. Carpzov. (p. 1. Pract. Criminal. qu. 50. Sent. 2. p. 335. & Sent. 25. p. 340.)* aut unguentis & pulveribus, feneſtris, ſcamnis, templorum poſtibus domuumque januis illitis nocendo, quam peſtem manufactam vocavit *Seneca, (l. 1. de Ira c. 6.)* peſtem inferre poſſe. Hoc quidem non credit *Fr. Redi, (Epiſt. de Viper. Miſc. Cur. D. 1. Ann. 2. annex. p. 419.) & Isbrand. à Diemerbroeck (l. 1. de Peſt. Noviomag. c. 8. Probl. 3. p. 26. & probl. 4. p. 31.)* diſtinguit inter ſagas & veneficos. De illis negat, de his ſequentia diſcurrit; Si peſte ægrotantium ſpuma aliaque excrementa, ſi pus & ſanies ex Anthracibus & Apoſtematibus effluens contagioſa ſæpè ſint, ac peſtilens venenum in ſe contineant, quod ſuo periculo ſe didiciſſe teſtatur *Ambroſ. Pareus, (de Peſte qui eſt Op. Chirurg. l. 21. c. 12.)* quare illa venefica unguenta talem peſtiferorum illuviem, nec non carnes putridas cadaverum peſte extinctorum immiſcere ſolent, contagioſa eſſe, & peſtem plurimis aliis contagio inferre poſſe, negabimus? Si alio fomite peſtis excitabitur, quam quidem concedimus adeò furioſam eſſe non poſſe, quam ſi primariò aëris vitio induceres, neque tàm multis locis communem, ſed tamen mediocrem.

§. 66.

Ego quidem, quæ de veneficis habet *Diemerbroek*, non improbo, diſtinguendum tamen reor inter peſtis ortum & progreſſum. A veneficis procurari progreſſum poſſe, non dubito, ortum minimè. Dicunt namque eluviem ſaniem-

niemque apoſtematum, excrementa & carnes peſtiferorum putridas à deteſtandis illis hominibus ad unguenta & pulveres adhiberi, unde verò hi execrandas illas ſpecies ſument & applicabunt, ſi peſtis non præſens ſit, & peſte affecti, infecti & demortui materiam conficiendis deleteriis ſubminiſtrent. Et hoc modo peſtes de loco in locum translatas, ab iſtis veneficies hiſtoriarum monumentis confirmatum, v. g. in peſte Uratislavienſi, (*Dan. Sennert. c.l.p. 803.*) Lugdunenſi (*Ambroſ. Pareus l. c. c. 10. p. 464.*) Franckenſteinenſi, quæ 2000. hominum ſiſtulit hoc modo, Anno 1606. parata, & *à Paſtore loci, M. Samuel. Heinizzio, accuratè deſcripta (Hiſtor. Laqu. Venator. Lipſiæ 1609. edita) & aliis, quos citat (Conc. 1.p.20.) & Lud. ab Hornig (c. l. qu. 72. p. 170.)* Güravienſi 1656. in Sileſia inferiori, quæ 2400. peremit, & Brausnizenſi, de quibus *Everh. Guerner. Happel.* (*l. 8. Stat. modern. Europ. p. 381. ſq.*) Medicamenta deleteria iſta etiam diſtinguenda. Quæ ab infectis corporibus deſumuntur, certè contagioſa ſunt, non quæ à venenis mineralibus vegetabilibus aut animalibus, quippe quæ mortem quidem inferunt, peſtem aut contagium nunquam, cum nullum ſit venenum veneno peſtis ita gemellum, ut peſtem inducere & propagare valeat.

§. 67.

An autem à ſagis peſtis, propoſitis pharmacis à peſtiferis deſumtis, de loco in locum transferri non poſſit, cauſam non video cur *Diemerbroeck* dubitet. Si ab aliis, Dæmoni non devotis, cur non & à ſagis, niſi forſan dicas, ſagas id non ut ſagas, ſed ut veneficas præſtare hominibus indignum factum. Longè nempe aliter ſe res habet, cum ſub directione Satanæ deleterium illud opus perficiant, & pulveres & unguenta ſub Dæmonis pacto lethalisſima evadere, ex eo, quod plus valent Dæmonis potentia, quam artificis, rectè *Caſp. Calver. de Hæred.* (*c. l. p. 57.*) ratiocinatur.

§. 68.

Nihil verò à mortuis ſagis nobis timendum. Mortem & ſepulturam harum beſtiarum peſtem inſequi poſſe nullus mecum dubitabit. An verò peſtis illa recte Magis & Sagis demortuis imputetur, omninò negandum cenſeo. Succurrit iterum illud: *Morta le beſtia, morto il veneno. (Helmont. Tr. Nat. contrar. neſcia n. 49. p. 143.)* Hiſtoria *Saxoniæ* magis fabuloſa, quam vera videtur *Isbr. à Diemerbroeck,* (*c. l.*) quam etiam magnus ille vir non niſi ex Aliorum relatu deſcripſit. Movit id *Gisbert. Voëtium (p. 4. Diſp. ſelect. de Peſte c. 5. p. 303.)* ut Magiam iſtiusmodi remedii genus vocaret, quod ſimul ad ſecundum problema reponendum cenſui.

§. 69.

Inter pœnas id potius reputent ſibi Respublicæ & Magiſtratus, dum fulmini divino adverſus Magos & Sagas (*Exod. 2. v. 18.*) non ſatisfecere. Ipſi Ethnici impios & Deorum inimicos, metu calamitatum, non niſi oraculo moniti ſepultura dignabantur. Locum egregium *è Lyſimacho Alexandrino (l. 13. Rer. Thebanar.)* de Oedipode *citat Natal. Com. (l. 1. Mythol. c. 14. p. 52.)* Inde cum Magi & Sagæ orco aut rogo digniores, quam ſepulchri honore, prodigio iſto pœnæque genere truculento, ut ſupplicium de mortuis ſumerent, ſine dubio Magiſtratui calcar addere voluit divina juſtitia. Peſtem à Saga concitatam non niſi ſaga exhumata & combuſta ceſſaſſe, *Th. Siegfridus (Tr. vom Zauber-Pulver)* confirmat.

§. 70.

Nec Exempla alia deſunt, quibus demonſtrari poſſet, cadavera impiorum indigna, quæ terra, ſcabellum pedum Domini, tegat, per varia prodigia à vindicta divina pronunciata fuiſſe. De Curiali, è cujus ſepulchro flamma oſſa ejus depaſcens exiit, *V. Gregor. (l. 4. c. 32. citant. H. Kornmanno p. 4. m. m. c. 135.)* De Sacrilego verò quod habet *Joh. Biſſelius (Dec. 1. illuſtr. Ruinar. 6. p. 441. ſq.)* dignum ſanè, quod expendatur. Recentis memoriæ exemplum & miraculum, *ſcribit*, tertio circiter quartove lapide oſtenſum mortalibus. Cadebant fulmina quotannis in Cœmiterii locum unum eundemque pariétibus Templi proximum, & quidem ſuper tumulum in quo Villicus ſitus erat, prædii propinqui cultor quondam & inſeſſor. Deſcendebat autem flamma in ipſam ſepulchri profunditatem, donec in Cineres redactum fuit corpus flammis.

§. 71.

Ictum & fulmine *Lycurgi*, ut & *Euripidis* legitur ſepulchrum, aliter verò id interpretati Gentiles. In illo quidem Sanctitatis, ob quam Diis acceptiſſimus; in hoc præſtantiæ ſingularis τεκμήριον. *Conſul. Plutarch. (in Lycurg. p. m. 102.)* Fulgur ſepulchrum tangens, immortalem gloriam decernere creditur, *judicat Hieron. Cardan. (l. 14. de Var. Rer. c. 69. p. 915.)* Noſtra ætate referunt lectum, non ſepulchrum *Ruino Juris conſulto* tactum poſt obitum. Tanguntur excelſa à fulminibus, atque ea fieri ſolent magnis viris. Præterea his in obitus tempore ſol accedit, qui gloriam ſignificat. Sol enim ignis ſignificator eſt, *Hæc Cardanus.*

Lib. I. Tit. IV.

De Faciei Mutatione in Cadaveribus.

Summarium.

1. *Quæ faciem mutare poſſunt. 2. Ætas. 3. Puellæ, Puelli 4. Colli poſt coitum tumor, menſura, vox acutior, corporis craſſities. 5. Oculorum ſubſidentia & tumor. 6. Oculorum hebetudo & cœcitas à Venere. 7. Lunulæ circa oculos. 8. Scotus de pinna naſi. 9. Faciei decor obnubilatur. 10. Senium. 11. Aëris, aquæ & victus ratio mutata. 12. Animæ paſſiones. Amor. 13. Cura & mœror, Timor, Ira. 14. Morbi, Elephantiaſis. 15. Siphylia ſ. lues Venerea. 16. Fracaſtorii verſus. 18. Veneris Mel aculeatum. 18. Facies Hippocratica. 19. 20. Morbi. 21. Facies tornatilis. 22. Cadavera vivida. 23. Cauſæ. 24. Sancti. 25. Faciei cadaveroſæ cauſæ. 26. Pallor in facie & imaginibus. 27. Pallor in ruborem vertitur, etiam in nigrorem. 28. Artificium, an quid poſſit. 29. Cauſæ. 30. Pollinctores. 31. Vulnera mortuorum rubentia. Cadavera vivis habitiora. 32. Cadaveris inſtar venuſtus es, prov. 33. Venena faciem mutant. 34. Morbi alii. 35. Peſtis. 36. Facies, ut ante, ſic poſt mortem. 37. Singularia de faciei poſt mortem mutatione Exempla. 38. Prognoſticum. 39. Rationes Borelli illuſtrantur. 40. Cur facierum diverſitas à natura introducta. Gemelli Gemelli. 41. Non omnes Gemelli Gemelli. 42. Lineamentorum ſubtilitas. 43. Obliterantur ad tempus. 44. Concluſio. 45. Singularis obſervatio. 46. Petrarchæ & Langii vultus Hippocratici ichnographia.*

§. 1.

§. 1.

FAcies, quæ meritò hominis platea nuncupatur, *(juxta Joh. Benedict. Sinibald. l. 2. Geneanthrop. tr. 2. c. 12. p. 164.)* præterea que imago animi. In ſuperciliis namque ſuperbia, in genis pudor, in mento majeſtas in fronte ſapientia, in vultu pulcrituto & genis & mento honeſtas inhabitant. Unica facies eſt, quæ oculos omnium movet allicitque. Hæc prima viſum percellit, prima placet, hac ſola ſupplices, hilares, triſtes, erecti, ſummiſſi ſumus, hæc ſexum, ætatem, pulcritudinem, ſtirpem & totius temperiem indicat, olim *Andr. Laurent. (l. 11. Hiſt. Anat. c. 1. p. 912.)* tradidit. Varias proinde ſubit mutationes in vivis. Cauſas aliquas recenſuit *Paulus Zacchias, (T. 3. Quæſt. Med. legal. Conſil. 6. n. 2. p. 113.)* quas obſervationibus variis interpolatas tradere animus eſt. Reſtringit has ad Ætatem, ad aëris mutationes, ad vitæ genus â conſueto maxime diverſum; ad animi vehementes, improviſas ac repentinas, vel etiam longo tempore detinentes paſſiones; ad morbos aut maxime acutos & malignos, aut maxime diuturnos & in ſumma, ad omnes cauſas, quæ corporis temperamentum inſigniter immutare aptæ ſunt.

§. 2.

Quod ad Ætatem in ſingulis fere ætatis gradibus non ſolum animi, ſed & corporis adeoque & faciei contingere nemo non vidit. Ex infantibus deformibus formoſos pueros & puellas evadere ſæpius, & pulchritudine contra excidere oculorum voluptates, experientia ſuggerit, rationesque afferre conatur *Zacchias (c. l.)* De *Ageti* primum, poſt *Ariſtonis Spartanorum Regis* uxore *Herodotus (Erat. ſ. l. 6. p. m. 154.)* Hanc infantem mala forma præditam eſſe cernens nutrix ſua, idque parentes ejus, utpote locupletes, ægre ferre, hoc excogitavit, ut puellam ſingulis diebus bajularet ad Helenæ templum, quod eſt in loco, qui dicitur, Therapne ſuper fanum Phœbi. Eo quoties nutrix intulerat puellam, ſtans ante ſimulacrum Deam precabatur, ut Alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti de Templo mulier quædam (Helenam declarat *Zacchias*) apparuiſſe fertur, atque interrogaſſe illam, quidnam in ulnis geſtaret & cum Nutrix infantem ſe geſtare reſpondiſſet: juſſiſſe ſibi oſtendi. Cumque negaret nutrix, ſe id facturam, quod infantem parentes ſui vetuiſſent oſtendi cuipiam, inſtitiſſe jubere prorſus, ut ſibi oſtenderetur, magni enim facturam illam, ſi à ſe infans conſpiceretur. Ita nutrice puellam oſtendente, demulcentem caput puellæ dixiſſe, futuram omnium Spartanorum fortiſſi-

ſimam. Rectius forſan formoſiſſimam, ut *Heinric. Stephan. editio* habet. Sed græcus Textus non ad manus eſt. Miraculo igitur res illa contigit, ſi *Herodotum* audias. Hoc verò naturaliter factum, non dubitat *Zacchias*. Ita uxor *Druſi Germanici* uxor, teſte *Tacito (l. 4. Annal. c.3.)* formæ initio ætatis indecoræ, mox pulchritudine præcellebat. Miraculum erat, quod *Tartarorum Regis Caſſani filia* nata, deformitas ipſa, ideoque igne comburenda, Baptiſmi Lavacro tincta formoſisſima evadebat, quod è *Joh. Vibaneo Laurent. Beyerling. (Theatr. l. M. f. 528.)* retulit.

§. 3.

In puellis veſtis illa Animæ urbana, (ut decor formæ) *eloquentiſſimo Patri Tertulliano (de Cult. Fœmin. c. 2.) audit*, tanquam in ſpeculo elucet, imprimis ubi ad pubertatem vergunt, atque lunare tributum exſolvere incipiunt. Tunc namque magna ferocia & elaſticitas ſpirituum in ſanguine orgasmum ciet ruborem cutis & faciei ſplendidum pingit, oculi fulgent, ſcintillantque, labia roſeo colore tinguntur, mammæ ſororiare deprehenduntur & in orbem retundantur. *Vid. Thom. Williſ. (l. de Ferment. c. 5. p. 28.)* qui addit: Etiam in viris â fermento ſeminali, caloris abundantia, vires robuſtæ, vox ſonora & virilis, barbæ & pilorum eruptio accedunt: propter hujus defectum effœminatur viri, ſc. vox gracilis, calor debilis, & deſperatio barbæ inducuntur. Manet permanetq; ſæpius formæ iſta venuſtas, ſi caſtimoniam colant, Veneris fugiant impetum, in ſumma ætate. Cœnobium in Suevia eſt ſacrarum virginum, *narrat Hier. Drexel. (l. 2. de Jejun.)* ubi ſexagenariæ & ſeptuagenariæ inter ſenes vel anus non numerantur. Ego ipſe, *pergit*, cum ad illud virginum collegium reviſerem amitam ſalutaturus, quæſivi ab ea, quot annos in ea Parthenone poſuiſſet? Quadraginta, *inquit*, quod ſi ſuos quis oculos interrogaſſet virginem viginti quinque annorum dixiſſet.

§. 4.

Quòd ſi his alis ſubvectus ad Veneris montem contendere audet uterque ſexus, deſideratisque deliciis fruitur, variæ in corpore mutationes contingunt. Colli peripheriam à primo coitu intumeſcere olim crediderunt. In colli igitur menſuram inclinarunt ad virginitias teſtimonium explorandum, ſi colli rotunditas, *ſcribit Laurent. Joubert. (l. de Error. popul. c. 4.)* menſuretur cum filo, ac deinde idem filum ab externo menti ad ſummum verticis extendatur, & menſura fuerit æqualis, illud præſentem ſignificat virginitatem; ſi inæqualis, corruptionem aut deflorationem. De ſola colli menſuratione id explicuit *Ludov.*

dov. Septal. (*Comment. in Ariſtot. ſ. 4. probl. 4. p. 249.*) *inde ap. Catull.* (*in Epithal. Pelei & Thet. v. 372.*)

Non illam Nutrix oriente luce reviſens
Heſterno collum poterit circumdare filo.

In quem locum hæc *è Mercuriali Simon Abbes Gabbena* (*p. 145.*) annotavit. Cum virgo nupta, *inquit*, prima nocte cum marito concubitura erat, colli menſuram filo circumdato capiebant. Poſtero mane eodem filo collum menſurabant: quod ſi latius quam in filo comprehenderetur, inveniebant, defloratam eſſe ea nocte pro certo habebant, ſin vero nihilo majus evaſerat, adhuc pro integra habebant, aut ante fuiſſe devirginatam cenſebant. Neque id absque ratione factum videtur, ſiquidem ut memoriæ proditum eſt *ab Ariſtotele*, (*l. 7. Hiſt. anim. c. 1.*) præcipue vox mutatur in aſperiorem & minus acutam, quo tempore coitus inchoantur, (*V. Paul. Zacch. l. 4. quæſt. med. legal. 2. n. 17. p. 378.*) ut qui vocem conſervare velint, â coitu ipſis abſtinendum ſit. Infibulati igitur adoleſcentes non ſolum, verum & adulti Comœdi & Tragœdi fabulas altis vocibus cantibusque recitabant, ne coitu vocem corrumperent. (*Vid. Hieron. Mercurial. l. 1. var. lect. c. 19. p. 45.*) Unde facilè conjici poteſt, inſtrumenta voci famulantia, quæ intra collum poſita ſunt, primo coitu dilatari & conſequenter collum augeri. Quod ſi ſemen, dum ab univerſo corpore & præſertim â capite, *ſecundum Hippocratem* (*Ariſtotelem*) *& alios veteres*, per vaſa præcipitatur, vias illas vi quadam cogat atque ampliores reddat; (*Ita etiam Lud. Septal. c. l.*) vel quod corpus in primo coitu magnopere agitatum, ubique & maxime circa collum Spiritibus & humoribus diffuſis repleatur atque in majorem molem attollatur. Arbitror, philoſophatur *Joh. Ben. Sinibaldus.* (*l. 4. Genanthrop. tr. 2. c. 5. p. 462.*) prima Veneris palæſtra, ob amoris in præcordiis flammam ebullientis libidinis æſtum concitatum, in tripudio laborem voluptatis, dulcorem eximium, totamque animam ad oſcula repentem collum turgere, Spiritibus ad carotides arterias affatim convocatis. Totum corpus, non unicum collum, intumeſcere quaſi *Adrianus Spigelius* (*l. 1. de corp. hum. Fabr. 7. p. 16.*) *annotavit.* Illud prætereundum non eſt, *ſcribit*, inter fœminas virgines graciliores fere eſſe, quia poſt congreſſum craſſiores evadunt, venis univerſi corporis in complexu Venereo â calore exagitato dilatatis, id non ſpatio vel unius diei poſt coitum ſtatim advertere licet. Quocirca & ὀργᾶν ſumitur de anxia animalium & præcipue fœminarum (Veneris) appetentia, quæ libidinis impetu concitatæ in Venerem ruunt, earumque corpora turgeſcunt, *ratiocinatur Sebaſt. Wirdig.*

(*l. 1.*

(*l. 1. Med. Spirit. curioſ. c. 30. §. 3. p. 230.*) Non negligenda tamen *Franciſci Ranchini (tr. de Morb. Virgin. ſ. 1. c. 9. p. 359.)* commonefactio, quod pubertas per ſe ob ætatis mutationem inflare collum facit & mutationem vocis infert, dum juvenes hircire incipiunt. Cui & ridicula videtur illa Colli & menti ac verticis menſura, cum inter illa nulla interſit aut ſympathia, aut ſocietas & communicatio.

§. 5.

Sed cum collum ad faciem non ſpectet, ad oculos me converto, ubi etiam annotatum, hos à coitu ſubſidere, aliquando etiam intumeſcere. De quo quidem ita Philoſophus (*l. 2. de Gen. Animal. c. 7.*) ratiocinatur; Sedes oculorum maxime omnium locorum capitis ſeminalis eſt, quod patet, cum ſola ipſa per coitum Venereum manifeſte immutetur, & uſu immodico rei Venereæ oculi apertè langueant, & ſubſideant. Cauſa eſt, quod natura genituræ ſimilis cerebro eſt. *Alibi* (*ſ. 4. probl. 2.*) cauſam ventilaturus, cur illis, qui immodice Veneri litant, oculi & clunes manifeſte ſubſideant, *reſpondet*, quod in ipſo coitu partes hæ perſpicuè collaborant, cum rem ſtudioſius ipſæ perſequuntur, ſe cogunt nituntur que in ſemine emittendo. Præprimis oculi partesque ſedi proximæ collaborant. Haud enim fieri poteſt, ut ſemen profluat, niſi partes cogantur illæ, niſique oculi demittantur; quippe cum partibus his coëuntibus humor quaſi manu è veſica prematur, oculisque coactis cerebrum demittat. In emittendo ſemine primum quaſi in ſe retracti oculi connivent, palpebrarumque compreſſione quadam atque coactione in unum ducuntur, ſubinde ex expresſione convulſione quaſi tentantur, contorquentur, & denique ſpiritibus & ſeminis parte aliqua deciſa conflictati langueſcunt & deprimuntur, *Lud. Septal.* (*Comment. in Ariſt. ſ. 4. probl. 2. p. 242.*) Hanc oculorum cum ſemine communicationem etiam alibi, (*l. 2. de Generat. Animal. c. 7.*) docuit *Ariſtoteles*, & ex eo forſan *Plinius* (*c. l.*), ex oculorum illi fœcunditatis & ad conceptionem aptitudinis muliebris certitudinem exploraturi. *Andr. Libav. (de Cruent. ad th. 207. p. 300.)* addit etiam oculos calefactos, contabeſcere. Id non inficior cum *Ariſteneto* (*Epiſt. Anat. 1.*) *Venerem atque Cupidinem in Oculis habitare*, adeoque oculos in re Venerea multum laborare & ob ſpirituum diſſipationem & fugam concidere & corrugari iis, qui nuper nupſere, ut habet *(l. 11. Hiſt. Anat. c. 3. p. 918.) Andr. Laurentius*. An verò ob ſeminis à cerebro ad loca generationi dicata transfuſionem id fiat, ſeminisque laboratorium ſit cerebrum, ipſis non facilè conceſſero.

§. 6.

Niſi ſemen ab omnibus partibus decidi non per materiam, ſed per ſpiritus, *cum laudato Septalio* (*Comm. in Ariſt. cit. probl. 22. p. 278.*) diſtinguas, cum ipſe *Ariſtoteles* ſemen ab omnibus partibus corporis decidi (*l. 1. Gen. Animal. c.*) prodat. Et hinc contingit oculos à nimio coitu infirmari, nobilemque ſenſum, viſum, ſpiritibus abſumtis, hebeſcere, quod nec inficiatur (*c. l. probl. 32.*) *ipſe Ariſtoteles*, quin & amorem maciem oculorum inducere, *Halyabbas* (*l. 9. Theorem. c. 7.*) notavit, & oculorum vitia varia & ipſa cœcitas exinde propullulant. Novit virum doctum in quadam Germaniæ Academia ex intemperantia συνουσίας excœcatum *illuſtris noſter Georg Francus à Franckenau* (*in Not. ad P. Zacch. l. 7. Quæſt. Med. Legal. Tit. 3. q. 2. p. 636.*) qui & idem fatum equis admiſſariis contingere annotat. Lepidum eſt, quod *ex Ambroſ.* (*l. 4. in Luc. c. 4.*) adducere lubido fert: *Theotimus* cum gravi oculorum incommodo laboraret, & amaret uxorem, interdicta ſibi à Medico Facultate coëundi, cupiditatis impatiens atque impetu libidinis raptus ſe moderari nequivit. Sciens enim prudensque, quod oculos eſſet amiſſurus, priusquam conveniret uxori in ipſo æſtu ferventis cupiditatis & conſuetudinis apparatu: Vale, *inquit*, amicum lumen. Juvenis ad nimium coitum viſum amiſerat, ut parum cerneret, Medicorum conſilio coitu impoſterum fugato, viſum, *Domin. Panaroli* (*Pent. 2. obſ. 28. p. 48.*) *teſtimonio*, recuperavit. Hinc etiam fit judicat *J. B. Sinibald.* (*l. 9. Geneantr. Tr. 2. c. 16. p. 783.*) ut inter alias cauſas, cur in Flandria, Bohemia & Germania pauci reperiantur, qui ob oculorum offenſionem cogantur ocularia gerere, in Italia verò quam plurimi illa potiſſimum referatur, quod Italiæ gentes in uſu Aphrodiſio intemperatiores exiſtant. Idem de Neapolitanis *Carol. Muſitan.* (*l. 1. Trutin. Med. c. 21. p. 284.*)

§. 7.

Eſt & aliud circa oculos Phænomenon ſub palpebra inferiore ab interno oculi cantho deſcendens; Linea nempe ſive circulus ſemi lunaris, modo ater, cœruleus, cœruleo-ruber aut luridus, eodem colore inferiorem palpebram aliquando tingens. Hæc in Venereis veſicæ inſtar tumida, ut & in menſtruatis, quæ à coitu non raro deſidet, & ſucceſſu temporis corrugatur. Oculi ſplendidi cum quibusdam circulis, inferiori ſc. viridi, ſuperiore vero nigro, ingenitæ ſalacitatis ſunt indices, *Sinibald.* (*l. 2. c. l. Tr. 2. c. 12. p. 167.*) Sæpius hæ lunulæ pulchras dehoneſtant præ viris, *quod ex Veteri Juvenalis* (*Satyr. 6.*) *interprete* attulit (*in Not. ad Curt. l. 6. c. 5. Polit. p. 104.*) uncia libidinis in maſculis, undecim in fœminis, quod etiam Tireſiæ tribuit (*l. 4. Antiq. Lect. c. 14. col.*) *Cœlius*

lius Rhodiginus. Junge, ſi placet *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 131. ſ. 4. p. 453.*) Unde & qualis ſit humor aut vapor ille ſubcutaneus, apud Phyſicos & Medicos non facile invenies. Forſan lympha eſt, ſed alterata, è vaſis lymphaticis profluens, quæ in actus Venerei intemperie difflata foſſulas ſemicirculares relinquit & rugas. Si ex mente *Ariſtotelis* philoſophares, ſeminale quid à cerebro deſcendens humidum illud diceres. Plagam hanc lunarem genitalibus & Renibus conſecravit *Philippus Mey* (*Phyſiognom. Med. c. 5. p. 142.*) Venereosque & fœmininos morbos præſagire judicat. Oculos prætereà concavos albumque eorum lividum impraegnationis notis addit *Hieron. Cardanus.* (*Art. curand. parv. 25.*) Noſtræ exprimunt: *Sie ſehen mit 4. Augen.*

§. 8.

Michaël Scotus, qui in gratiam *Federici Imperatoris* Phyſiognomiam compilavit, teſtatur, (*p. 2. in Proëm.*) quod tàm vir, quàm fœmina, ſi ſint virgines, ad pinnam naſi dignoſci poteſt. Manente enim virginitate cartilago pinnulæ naſi ſentitur indiviſibilis, ſed ſi eſt violata ſentitur partibilis. Nares fiſſiles *juxta Joh. de Indagine* virginis corruptæ indicium ſunt, *ſcripſit M. Chriſtian. Moldenar.* (*l. 1. Phyſiogn. Exerc. c. 12. p. 51.*) Cui præſagio quantum tribuendum, conſulenda eſt ratio & experientia. Hoc etiam (*c. l.*) adduxit *Joubert.* & abſurdum ſenſu demonſtrare ſatagit (*c. l.*) *Fr. Ranchin.* cum diviſio ſemper appareat manifeſta, licet evidentius, dum exſiccantur corpora, accedente pubertate. Forſitan his ſignis motus Democritus, referente *Diogene Laërtio*, (*l. 9. de Vit. Philoſ. p. 656.*) puellam *Hippocratis* comitem primo die ſalutavit: χαῖρε κόρη, ſalve virgo: poſtridie verò: χαῖρε γυνή· Salve mulier. Fuerat enim puella illa nocte vitiata.

§. 9.

Decoris in facie ſplendor non raro obfuſcatur in virginibus, chloroſi potiſſimum, quam idcircò morbum virgineum & febrim vocant albam, non quod ſemper adjunctam habeant febrem, ſed quod fœdum & albicantem ex eo contrahant, ut *P. Zacchias*, (*l. 9. quæſt. med. Leg. Tit. 10. qu. 5. n. 19. p. 813.*) aut, ut *Exc. D. Joh. Dolæi verbis* (*l. 5. Encyclop. Med. c. 9. §. 5. p. 976.*) utar, quod miſellæ iſtæ cadaverum inſtar palleſcant. Sanguis namq; his motu, textura & genio, ſpiritusque in eo elaſticitate defraudantur & vappeſcunt. Cauſa hujus ærumnæ eſt menſtrui debiti ceſſatio, idque in principio ab Archei uterini furore & excentricitate, unde œſtro venereo petitæ, culinarum & fermentorum dotes turbant, & tantum non exulare faciunt. Contingit id non ſolum pituitoſis, ſed & ſanguineis virginibus, & quamvis his vitium hoc magis commune præ illis, vulgò ju-

dicetur, placet tamen *P. Zacchiæ* (*l. c. n. 20.*) decretum: Febrem albam eſſe magis familiarem virginibus pulchrioribus non eſt verum; Sed verum eſt, pulchrioribus magis infeſtam, qua pulchritudinem illarum adimit. Addo in formosè coloratis hoc formæ diſpendium citius & magis animadverti, ac in declinatis decoris faciebus. Talibus proderit *Hippocratis oraculum* (*l. de his quæ ſpectant ad virgin. p. 125.*) Ego jubeo virgines, *conſulit*, cum hujusmodi patiuntur, quam citiſſimè viris cohabitent. Coitus namque, juxta *Eundem*, (*6. Epidem. ſ. 6. n. 39.*) morbis pituitoſis medetur. Fluxit inde tritum: *Schöne Jungfern geben garſtige Weiber, und garſtige Jungfern ſchöne Weiber.* Sed hoc tantum de faciei colore, non autem de mala conformatione interpretandum. Non enim cuivis continget, ut ex Mopſæ ligno curvo & pumilo Helenæ à Venere fingatur ſplendidum colore & forma ſimulacrum, quod *Ariſtonis* Conjugi in infantia contigiſſe *ſupra ex Herodoto §. 2.* annotatum. Miror igitur, cur *magnus olim Præceptor Guerner. Rolfink.* (*l. 14. Ord. & Method. Med. Spec. ſ. 3. c. 4. p. 1013.*) hanc in conjugio demum formoſiorem redditam è *Pauſania*, (apud quem tamen de illa altum ſilentium, quamvis *Ariſtonis in Laconic. ſ. l. 3. c. 4. p. 212.* & filii *Demarati* mentionem faciat,) & in noſtræ ſententiæ confirmationem, cum aliis, qui Eundem ſequuntur, hiſtoriam iſtam alleget.

§. 10.

Ætate declinante & faciei nitor & totius corporis decor declinant, & cum viribus Eclipſin patiuntur. Depinxit ſenum formam ſtylo poëtico *Cornel. Gallus*, (*Eleg. 1.*) dum cecinit:

Ipſaque me facies quondam dilecta reliquit,
Et videor formæ mortuus eſſe meæ.
Pro niveo rutiloque prius, nunc inficit ora
Pallor, & exanguis funereusque color.
Aret ſicca cutis, rigidi ſtant undique nervi,
Et lacerant uncæ tabida membra manus.
Quondam ridentes oculi, nunc fonte perenni
Deplangunt pœnas nocte dieque ſuas.
Et quos grata prius ciliorum ſerta degebant,
Deſuper incumbens hiſpida ſylva premit.
Ac velut incluſi cœco conduntur in antro,
Neſcio quid torvum vel furiale vident.

Addo e *Juvenali* (*Satyr. 6. v. 144.*) tunc

- Rugæ ſubeunt & ſe cutis arida laxat,
Fiunt obſcuri dentes oculique minores,

Senes

Senes igitur Scorodæmones ſ. ſepulchrales larvæ dicti, ut eſt ap. *Plutarch. (de Puer. inſt. c. 15.)* & ſenilis cutis ætate iſta aſperior facta paguros *à Caſſandra* dicebatur, *quod Cœl. Rhodigin. (l. 19. var. Lect. c. 22. col. 1082.) in literas retulit.* Erant, *teſte Tacito*, *(l. 4. Annal. c. 57.)* qui crederent *Tiberio Cæſari* in ſenectute corporis habitum pudori fuiſſe, quippe illi prægracilis & incurva proceritas *(de qua Hipp. ſ. 2. Aph. 54.)* nudus capilli vertex, ulceroſa facies & plerumque medicaminibus interſtincta. Inde ad Ligurinæ puerum ſpecioſum *(Horat. l. 4. Od. 10.)*

Nunc & qui color eſt puniceæ flore prior Roſæ
Mutatus, Ligurinum in faciem verterit hiſpidam
Dices, heu (quoties te in ſpeculo videris alterum)
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ.

Senes & anus abjiciant igitur ſpecula *Joh. Pineda (Comment. in Job. c. 14. v. 20. n. 4. p. 619.)* monet.

§. II.

Ad aërem mutatum, aquam itidem & victus rationem non ſine cauſa reſpicit *Zacchias (c. l. n. 6. & 7. p. 114. & 115.)* recte vero monet longo demum annorum decurſu id contingere, ſi in *Johannem Leodienſem à Kenelmo Digbæo (tr. de Nat. corp. c. 27. n. 7. p. 315.)* delineatum, *& ſupra (T. 1. §. 45.) allegatum* oculos convertas, reſerit in menſa ſolis poſita. Neque homines tantum ex cœli terræque varietate diverſam obtinent formam, ſed idem & reliquis animantibus accidere *Pauſanias (in Bœot. ſ. l. 9. c. 21. p. 752.) commemorat.* Nam cum Lybicæ ſint eodem, quo Ægyptiacæ colore, in Æthiopia haut minus, quam homines nigros terra alit. Intemperantiæ autem præprimis luunt pœnas utriusque ſexus individua, imprimis ſi potu nimis calido intempeſtivè, & avidius ſe ingurgitent. Videmus hoc in *Bacchi* mancipiis, quibus naſus tumidus, colore variegatus, variisque extuberantiis nodoſus, genæ puſtulis lucentibus gemmatæ & rubidæ, Fros & mentum furfuribus, cruſtulis & jonthis (quod inſtar ἴνθε, id eſt fimi faciem deturpent, *ap. Samuel. Haferweffer l. 2. Noſodoch. Cut. c. 12. dictis,)* vermiculatum & aſperum. Facies denique tota in hoc rugoſa in aliis tumida cachexiæ prænuncius. Sed hæc pulchritudinis monſtra facilè in ſenſus incurrunt, ſtylique naſum irritant Satyricis. In egeſtate contra annonæque penuria, aëreque craſſo, fœtido, aquaque turbida utentibus vultus perit, enecaturque. Spectat huc illud *Joh. Güntheri de captivis, (l. 8. de Reb. Geſt. Frider. I. v. 275.)*

Nec

Nec minus emiſſi Ligurum de carcere longo
Duraque temporibus multis ergaſtula paſſi
Captivi dudum variis ex urbibus hoſtes
Ordine diffuſo circa veſtigia magni
Conſedere Ducis, ſquallentia tegmine fœdo
Corpora velati: miſerandos poſſidet artus
Fœda ſitu macies, deformia turpis & æger
Inficit ora color, preſſis cutis arida membris
Inſidet, humanæ tantum veſtigia formæ
Servat, & antiquam retinet natura figuram:
Et ſi vera velis imponere nomina rebus,
Non homo, ſed vivens hominis videatur imago.

§. 12.

De animi paſſionibus res notiſſima. Mutationes corporis & faciei ex morbo Hepatico (Amorem interpretantur *ap. Plautum Curcul. Act. 2. ſc. 1*) depingendo ſolertes & acutos deprehendas *Comicos illos Duumviros Plautum & Terentium.* Hunc quidem *in Eunuch. act. 2. ſc. 1.*)

Dii boni quid hoc morbi eſt? adeon homines immutarier
Ex Amore, ut non cognoſcas eundem eſſe.

Illum vero (*in Ciſtell. Act. 2. ſc. 1.*)

Credo ego Amorem primum ap. homines carnificinam commentum,
Hanc de me conjecturam domi facio, nec foris quæram.
Qui omnes homines ſupero atque antideo cruciabilitatibus animi:
Jactor, crucior, agitor, ſtimulor, verſor in amoris rota miſer
Exanimor, feror, differor, diſtrahor, diripior, ita nullam mentem
Animi habeo: Ubi ſum, ibi non ſum, ubi non ſum ibi eſt animus.
Ita mihi omnia ingenia ſunt, quod lubet, non lubet, jam id continuo,
Ita me amor captum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, jactat, largitur, quod dat, non dat, deludit.
Modo quod ſuaſit, diſſuadet, quod diſſuaſit jam oſtentat.

Ab his ærumnoſis mutationibus faciem mirum in modum mutari, nemo credo, contradicet. *Apud Heliodorum* (*l. 3. Hiſt. Æthiop.*) Theaginis amor ex oculis cœcis ac ſiccis lacrymis & conniventibus ducebat.

§. 13.

Cura & mœror, quid præſtent *ex Ovidio* (*l. 1. de Pont. Eleg. 5.*) diſcere pote-

poteris, & ex hiſtoria jucunda formoſiſſimi, qui paucorum dierum ſpecioſitate omnia amiſſa, turpiſſimus evaſit e *Ludov. Areoſto* (*cant.* 28. *ſtr.* 25. *ſq.*) cujus verſus nitidos & ſpecioſos *P. Zacch.* (*c. l.*) *recitat.* *Lamia* mulier forma præſtantiſſima fuit, quam cum *Jupiter* compresſiſſet, fecit *Juno*, ut interirent, quæ ex ea naſcerentur. Illam igitur ferunt ob dolorem non ſolum deformem fuiſſe factam, ſed etiam ob ſuorum filiorum deſiderium aliorumque invidiam in cunis infantes vorare ſolitam, ex *Aliis tradidit Natal. Comes* (*l.* 7. *Mythol. c.* 12. *p.* 744.) De Terrore, hanc ſuppeditat narrationem *Pauſanias*, (*in Corinth. ſ. l.* 2. *c.* 21. *p.* 160.) Peremtis *à Diana* & *Apolline Amphionis* filiis, de eo fratrum ac ſororum numero hanc (*Melibœam*) ac *Amyclam*, quod ſolæ *Latonam* fuerint deprecatæ, ſervatas (ex *Niobes* liberis) fuiſſe. Ac Melibæam quidem præ terrore ſtatim pallidam factam: qui cum ei color perpetus fuiſſet, pro *Melibœa*, ſumto ex rei invento nomine, *Chlorin* appellatam. *Wolfg. Gabelchoveri* (*Cent.* 5. *Curat.* 67. *p.* 145.) Præprimis *ex Andr. Gratiolo* adducta referri huc meretur obſervatio, de Chirurgo quodam, qui cum Principio infectionis peſtilentis Deſenzanenſis imprudentius ægros tractaſſet, & quibusdam incaute venas aperuiſſet, exigua bulla in pectore proprio apparente, adeo perterritum fuiſſe, ut Deſenzanum reliquerit, & in ſylvas ſe abſconderit, per quinquaginta tres dies delituerit, nec ullum ſibi hominem appropinquare tulerit. Hic cùm poſtea ad ſanitatem & mentem rediiſſet, ſe per univerſam vitam ſuam tali timore perculſum non fuiſſe, ſanctiſſimè affirmavit, licet duobus præliis notabilibus Senis & in Pedemontio interfuerit. Addebat; quod nocte illa, in qua mortui illi ſibi apparuerint, inſigni calore febrili cum palpitatione cordis vehementi & ſudore uberrimo correptus fuerit. Ubi verò domum rediit, ita deformatus fuit, ut Satyro & ſylveſtri homini ſimilis videretur & multis ingenue confeſſus fuerit, venæ ſectiones illas, quas ægris paulo poſt mortuis adhibuit, perpetuo ſibi ob oculos obverſari. Spectat huc ira, qua mortui vullum iratorum etiam adhuc ſiſtunt. Romanos adverſo vulnere & truci vultu mortuos *Pyrrhus* cum vidiſſet, *teſte Eutropilo* (*l.* 2. *Hiſt. c.* 6. *p.* 25.) ad cœlum manus tulit, cum hac voce, ſe totius orbis Dominum eſſe potuiſſe, ſi tales ſibi milites contigiſſent.

§. 14.

A Morbis pariter vultus radios infringi, lineasque mirum in modum depravari, quotidiana ſuggerit experientia. De oculorum procidentia non ſemel conſpecta & divina aſpirante Gratia curata, non dicam, nec de maxillæ inferioris cum illa aliquando complicata. Nec de *Nebucadnezaris* metamorphoſi mihi erit ſermo, cum θηλατος fuerit. In Lepra confirmata faciem

præ ſe ferunt transfiguratam in Elephanticam aut Satyricam, â qua & id nominis reportavit. Reſimatur naſus *Galeno autore (l. de Cauſ. Morb. c. 7.)* & labra craſſa fiunt atque aures extenuatæ videntur his, qui Elephantiaſin patiuntur, atque hi omnino Satyrorum effigies præ ſe ferunt, ſimilitudine quadam ad picturas Satyrorum. (*Aëtius Serm. 13. c. 120.*) Elephantiaſin autem ſic vocari conſueverunt ad ſimilitudinem Elephantis. Leoninam autem aut Leonthiaſin, quoniam terribilem facit aſpectum & faciem patientis eam, & ponit eam in forma Leonum, ut ſuggerit *Avicenna. (l. 4. tr. 3. c. 1.)* Aliam tamen denominationis Hujus rationem dedit in ſequentibus *Æmilius Macer. (l. 1. de Mat. Med. c. 15.)*

Et lepræ ſpecies Elephantiaſisque vocatur
Quæ cunctis morbis major ſic eſſe videtur,
Ut major cunctis Elephas animalibus exſtat.

§. 15.

Quid de transfiguratione à Syphilia ſ. lue Venerea excitata dicam? quippe quæ teſte *Marco Aurelio Severino (l. d. admir. abſceſſ. nat. c. 23. §. 3. p. 249.)* male feriatum, direque interminatam à ſe hominem in Satyricam quoque formam immutat. Exemplum ſingulare ille cum delinearit, hac vice dabo, & *Hieron. Fracaſtorii* inſuper illuſtrabo ingenio. Ita autem *Severinus (c. l.)* inter cæteros mihi occurrit unus Neapoli, qui potuit â multis adverti, ad hircinam ſpeciem facietenus abreptus. Utinam autem par mihi ſtyli dexteritas, quæ graphicè talem exprimere queat, utrumque illum ego meo modulo deſcribam. In memoriam autem revocandum eſt primum, Syphilidi, vocato morbo, fermenti plurimum ineſſe, cujus vis in ſublimem faciem rerum, ita ferente conditione, cum attolitur, enormem plane deformitatem inducit. Sic alicui naſum Verrucis undique turgidum Limonii corticoſi magnitudine vidi. Aliis tuberoſa undique facies ac frons eſt notata. Alii rictu prope canino ſe obtulerunt: ſic labia foras extulerat humor. Quæ cum ſigillatim immutata, tantum admirationis pariant, quid? cum omnes ſimul perverſionum modos faciei partes ſingulæ coacervarint? Primum enim homini miſero circa frontis utramque partem, quæ temporibus reſpondet, projectura quædam, veluti nodoſa ſubſultantis inferne oſſis, gummi dixerunt aliqui, cujusmodi & alia complura ſub cutem obducta glabrum caput obliquè dextra levaque coronæ modo præcinxerant, in cujus capitis utròque latere proclivi ſurgentium auricularum tum ſupremas pinnas, tum infimos lobos vidiſſes amplè diſtractos. Sed epiſcenium, quod oculis attrahimus cum deglabratis ſuperci-

perciliis atque glabella tuberculis uno quaſi clivo conſertis ſic extabat, ut ut ſubgrundium utrinque ingens appareret: ſub quibus & verrucoſis depilibusque palpebris occulebantur â nimia viſcerum ariditate retracti oculi, fibris quibusdam veluti ſanguineis tincti. Inter quos Naſi jugum plus ſemiſſe deſiderati nimirum oſſis firmamento, quod interſeptum vocant per abſceſſum collapſo. Cæterum autem Naſi globus flammeo circum rubore obſitus, & ad philtrum humile depreſſus, cum labiis, neſcio quo madore turgentibus; rictum Delphini, vel neſcio cujusmodi pecudum, efficiebant. Conſonum etiam univerſo faciei vitio mentum, quod lichene ſcabrum & pugni modo, præter modum, inſerto pondere maxillam ad infera detrahebat, quod proximè loco dictus anthereon ludibundas barbæ reliquias oſtendebat. Sed malas, quas dico vel quales nunc adumbro cum reliquis partibus? porro liquatis circum carnibus exertiſque penè oſſibus oris muſculi convulſi ſic, ut riſum ludere videretur homo ridendus, quin vero miſerandus, qui cætero corpore, qua quidem abroſus & phagedænis infoſſus qua ſcaber ac tuberoſus, languidus ad ſummum totus ſqualens ac doloroſus, ut etiam commemorantem ac deſcribentem compleat horror.

§. 16.

Satius poſt hac nitido orationis ſtylo adumbratam Ichnographiam *lepidiſsimi Poëtæ Hieron. Fracaſtorii* (*in Siphylid. v. 380.*) audire Symphoniam metricam: Ita vero modulatur:

Ipſe ego Cumomanum, memini, qua pinguia dives
Paſcua Sebina præterfluit Olbius unda,
Vidiſſe inſignem juvenem, quo clarior alter
Non fuit, Auſonia nec fortunatior omni
Vix pubeſcentis florebat vere juventæ,
Divitiis proavisque potens, & corpore pulchro,
Cui ſtudia aut pernicis equi compeſcere curſum
Aut galeam induere, & pictis ſplendeſcere in armis,
Aut juvenile gravi corpus durare palæſtra
Venatusque feras agere, & prævertere Cervos
Illum omnes Ollique Deæ, Eridanique puellæ
Optarunt, nemorumque Deæ, rurisque puelli
Omnes optatos ſuſpiravere hynenæos.
Forſan & ultores ſuperos neglecta vocavit
Non nequicquam aliquem & votis pia Numina movit;

Nam nimium fidentem animis nec tanta timentem
Invaſit miſerum labes, qua ſævior unquam
Nulla fuit, nullam unquam aliquis ſpectabitur annis
Paulatim verè id nitidum, flos ille juventæ,
Diſperiit vis illa animæ: tum ſquallida tabes
Artus (horrendum!) miſeros obduxit, & alte
Grandia turgebant fœdis abſceſſibus oſſa
Ulcera (proh Divûm pietatem) informia pulchros
Paſcebant oculos & Diæ lucis amorem
Paſcebantque acri conoſas vulnere nares
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt
Illum omnes Ollique Deæ, Eridanique puellæ
Fleverunt nemorumque Deæ, rurisque puelli
Sebinusque alto gemitum lacus edidit amne.

§. 17.

Hi blandæ ſcilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum & Venerearum titillationum ſunt fructus. Qui mel guſtarunt & Apum moleſte ſentiunt aculeos & fodicationes. Heu Tragici tantum & miſerabiles, quantum inter multiplices cruciatus amiſiſſe vitæ dulcedinem, & quantum ex humana ſpecie transmigraſſe in brutum. Verè Poëta:

Nocet emta dolore voluptas.

§. 18.

Quidam morbis Chronicis aut acutis aliis ad extremum deducti προσώπου διαφθορὴν, ſeu faciem Hippocraticam ante obitum oſtentunt. Dicitur facies Hippocratica, non quaſi eandem præ ſe tulerit *Vir Summus*, ſed quod eandem accuratè tanquam in tabula *(in Coac. prænot. t. 212. p. m. 137.)* adumbravit. Ita verô *Apelles noſter:* Ῥὶς ὀξεῖα ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, κρόταφοι συμπεπτωκότες, ὦτα ψυχρὰ καὶ ξυνεσταλμένα καὶ οἱ λοβοὶ τῶν ὤτων ἀπεστραμμένοι, καὶ τὸ δέρμα τὸ περὶ τὸ μέτωπον σκληρόν τε καὶ περιτεταμένον καὶ καρφαλέον ἐὸν καὶ τὸ χρῶμα τοῦ σύμπαντος προσώπου χλωρόν τε ἢ καὶ μέλαν ἐὸν καὶ πέλιον ἢ μολιβδῶδες. *Anutius Foeſius* ita vertit: Hujusmodi faciei hæ ſunt notæ: oculi concavi, nares acutæ, collapſa tempora, frigidæ aures contractæque cutis dura, color pallidus aut niger, addo lividus & plumbeus,

Color faciei totius inter
Luteolum viridemque anceps, aut verſus in atrum
Liventemque vel aſſimilem quodammodo plumbo

Carol.

Carol. Spon. (Sybill. Med. Progn. ſ. 1. v. 37.) cecinit. Veteres Chloron aſſolent nominare nonnunquam pallidum colorem, (unde morbus virginum & mulierum Chloroſis) interdum ut plerique brasſicam & lactucam chloros, id eſt virides nominant, qui quidem color nigrior eſt, quam rubicus: eſt etiam tanquam initium quoddam nigri lividique, quem frigus perinde quaſi nigrum effecit, *commentatur (Comment. 1. in prædict. Hipp. t. 6.) Galenus.* Præcedunt mortem faciei totius alteratio, naſo acuto, oculis concavis, genis laborantibus, ſcripſit *Baco de Verulamio (Hiſt. Vit. & Mort. c. 11. col. 559.)* Faciem hanc vocavit cadaveroſam aut faciei corruptelam lethalem *Hippocrates* ap. Latinos facies larvalis in macilentis & eviſceratis & ſceletiformibus corporibus. Inde in 2 etiam Gloſſario larva ſceletum ſignificat. *Vid. Matthiam Martinum. (in lex. Philolog.)* Spectant huc quæ *(T. 1. Op. l. 2. de Urinar. Indic. pag. 744. & 757.)* de Phyſiognomia Medica expoſuit *Theophr. Paracelſus.*

§. 19.

In Eryſipelatorio capitis affectu facies tumet, ita, ut ſæpius oculorum cavitates & Naſi protuberantia occultentur, totaque facies nullam faciem obtinet amplius. Idem in Venenis aſſumtis aut membris illatis tueri licet. Inde *Lucan. (lib. 9. Pharſal. v. 493.)*

Percuſſit Preſter illi rubor igneus ora
Succendit tenditque cutem pereunte figura

& Papin. Stat. (l. 9. Thebaid. v. 748.)

Stat faucibus unda
Sanguinis & ſacri facies rubet igne veneni.

§. 20.

De Variolis, morbillis, ut hac vice nihil proferam; Apoplexiam, Epilepſiam, Cachexiam, & malum hyſtericum, quis æquum judicii lance trutinet, & quas oris, naſi, oculorum, aliquando etiam aurium mutationes inferunt? ſpectat huc etiam oculorum & genarum prolapſus. In febribus malignis res eſt plana, *(Dan. Sennert. l. 4. de Febr. c. 6. p. m. 847.)* in Peſte planior. Mortui in peſte ſignum eſt *(ſcribit Georg. Agricola l. 3. de Peſte pag. 96.)* livor naſi, aurium, unguium fœdior, quam in aliis mortuis eſſe ſolet. *Add. Lud. ab Hornig. (Würg-Engel qu. 166. p. 232.)* Carbo totam faciem pueruli exurebat *ap. Petr. Foreſtum (lib. 6. obſ. med. 25. p. 182.)* In ſtrage illa peſtifera funeſtiſſima faciem hujusmodi deprehendit *Lucret. (lib. 6. de Nat. Rer. v. 1190.)* quando canit:

Ad ſummum denique tempus
Compreſſæ nares: naſi primoris acumen
Tenue cavati oculi; cava tempora frigida pellis
Duraque inhorrebat rictum frons tenta manebat,
Nec nimium rigida poſt ſtrati morte jacebant.

§. 21.

De his cum in vita tum poſt fata Noſtri pronunciant: *Sie ſehen als wären ſie gebacken. ſie ſehen ſich nicht mehr ähnlich.* Arabibus vero cum totum corpus exſuccum ſit, & nihil præter oſſa promineat, facies vocatur tornatilis. Noſtri: *Es iſt Nürnbergiſche Arbeit.*

§. 22.

Non omnes tamen pallent, vividusque color ſæpius vitam mentitur adhuc reſiduam. *De Juſtiniano Byzantiorum Principe Corippus* (*lib. 1. v. 13.*)

Sic ſuprema ſuæ ſervant (Byzantii Principes) *inſignia vitæ*
Juſtinianus erat non mutans morte colorem
Sed ſolito candore nitens, quia vicerat orbem
Mors veneranda viri ſignis monſtravit apertis
Ipſe videbatur cunctis plangentibus unus
Effigie gaudere pia diademate contus
Purpureabuc inveſte jacens requieſcere ſomno.

In Electore Palatino Friderico III. pollincto quidem, ſed totos ſeptendecim dies inſepulto vultus non flaccidus, non pallidus, aut luridus, quales mortuorum facies eſſe ſolent: Sed plenus adeoque roſeus fuit & permanſit, qualis decumbenti & morienti fuerat. *Heinr. Smetius (l. 10. Miſcell. Med. p. 537.)* commemorat. In *Conrado* illo puero â Judæis interfecto idem *Fridericus Miſnenſis & orientalis* Marchio (*teſte Georgio Fabricio*) *lib. 2. Annal. Miſn. Urb. p. 122.)* notavit. De colore vivido in puero aqua ſuffocato, ut magis vivo quam mortuo ſimilis crederetur, Vitus Rietlin. (*Ann. 2. Lin. Med. M. Decembr. obſ. 10. p. 604.*) Tumorem & ruborem Capitis in defuncto deprehendit *Ehrenfried Hagedorn Noſter (Cent. 3. hiſt. 46. p. 343.)* carnem jam dudum demortui adhuc rubere ſpectavit *Bohuslaus Balbin (Dec. 1. l. 3. Miſcell. Bohemic. cap. 17. §. 2. p. 213.)* quin & cruentare alli, *de quo (Tit. de cruent. & incorruptib.)* ſuo loco. Propoſitus fuit ejusmodi etiam caſus olim *Gregorio Horſtio* de juvene nobili annorum 20. qui globo tormentario per ſiniſtram pectoris immiſſo, perque dexteram hypochondriorum exunte petitus protinus occubuit quidem, colorem tamen vividum ad aliquot dies ſervavit incorruptum.

§. 23.

§. 23.

Cauſas rogatus has (*in pecul. de hoc caſu σκέψει Phyſico-Med. probl. 1. pag. 20. 27. & 32.*) reddidit: (α) Calorem nativum poſt mortem non penitus in momento perire, cum non omnis generatio & corruptio eſſentialis ἐν τῷ νῦν perficiatur, ſed cum elemementari conjunctum ſui quoddam veſtigium relinquere partibus cadaveris. (β) Temperamentum ex ſanguineo in cholericum inclinans, quod Cadaver *Alex. M. de quo infra l. 3. Tit.* §. confirmare videtur. (γ) Florem ætatis (addo pulchritudinem faciei. Ita ex *Ælio Sabino recitat Jul. Capitolin. in vit. Maximin. Junior. p. m. 271.* quod tanta *Maximino Juniori* fuerit pulchritudo oris, ut etiam caput ejus mortui jam nigrum, jam ſordens, jam maceratum defluente velut pulcherrima umbra videretur. Recte umbra σκιαὶ namque mortui vocantur, quamvis illud nomen etiam animabus ſeparatis tribuatur. *Vid. l. 2. Tit. 10.* §. *55.*) (δ) Violentum mortis genus. (ε) Aërem temperatum cadaver ambientem. Easdem fere rationes ſuper hac controverſia edixit Collegium Medicum Viennenſe, (*quæ ap. cit. Horſtium c. l. p. 74. legi poterunt,*) & addidit; ſunt aliqui animi affectus, ut flagrantiſſimus Amor, effrenis ira & quibus dominantibus, ſi mors obtingat, cadaver vivo ſimilis diutius perdurare poteſt. Demum quod feretro non occluſo ſervatum fuerit cadaver, pariter allegant. In Cholerica Virgine, notante *Th. Bartholino* (*Cent. 2. hiſt. 71. pag. 317.*) vomituum ante mortem vehementia fecit, ut revocato ad caput ſanguine, poſt mortem rubeus faciei color perſiſteret.

§. 24.

In ſanctis demortuis colorem perſtitiſſe floridum, quaſi viventium ac minimè mortuorum pallore ſuffuſum, Sanctitatis documentum ebuccinat *Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ. jucund. quæſt. 34. n. 8. p. 405.*) De *Ansberto Rothomagenſi Epiſcop. Angradus Monachus ap. Jacob. Gretſer.* (*lib. 1. de Fun. Chriſtian. c. 5. p. 18.*) Cum ſudarium Cera litum capiti ejus imponere vellent, viſus eſt aperuiſſe oculos, effigiem præferens viventis; ita ut aliqui dicerent, eum eſſe redivivum. Nam aſpectus faciei multum erat roſeo perfuſus colore. Quidam vero dicebant pro ſudario cera imbuto indignatum eſſe. S. Dominici Rouzulæ vultus poſt mortem rara venuſtate & gratia renitebat, referente Bohuslao Balbino. (*Dec. 1. l. 4. Miſcell. Bohem. p. 2. Tit. 4. p. 111.*)

§. 25.

Cauſas autem cadaveroſæ hujus effigei rectè poſt *Galen.* (*Comment. 1. in Hipp. prædict. 7.*) *add. & Jacob. Schekkium* (*l. de Calor. vi & Efficac. c. 2. p. 315.*) *La-*

Lazar. River. (*l.* 1. *Inſtit. Med. ſ.* 3. *c.* 2. *p.* 108.) adducit, qui in ſubtractionem ſpirituum & ſanguinis (ſ. humoris vitalis nutritii) eas rejecit; Hi enim tribuunt particulis vividum colorem & mediocrem humorem, qui concidit illis ſubtractis, acceditq; tunc frigus externum particulas comprimens majoris extenuationis cauſa, ut conſumatur ſubjecta cuti caro. (Muſculoſa aut muſculi ut flaceſcant & marceſcant, facit calor, qui malignus eſt, aut intenſiſſimus.) Ut verò ſanguis & ſpiritus ab iis particulis ſubtrahantur, facit aut debilitas tanta calidi innati (Archei aut Spiritus) ut non poſſit emergere, aut tantum interius incendium, ut retrahatur intrò velut à cucurbitula. Rectius incendio iſto deflagrat balſamus aut humidum radicale & influens ſuccus nutritius. Conf. & *Joh. Rudolph. Camer.* (*Cent.* 16. *Syllog. Memorab. n.* 77. *p.* 1306.) & *Franciſc. Ranchin.* (*tr. de Conſult. Med. c.* 19 *p.* 723.)

§. 26.

Hæc de ægris & agonizantibus, qui ſi hæc faciei & formæ diſpendia & mutationes etiam poſt mortem adhuc oculis ſuggerant, mirum nemini videbitur. Pallent ante obitum communiter, niſi ſtent in ſummo Plethoræ faſtigio, aut calore, qualis in morbis & acutis & peſtilentibus exagitentur. Pallida proinde mors (*l.* 1. *Odar.* 4.) *Horatio* & pallidus orcus *Virgilio* (*l.* 1. *Georg. v.* 277.) quod ſit locus pallidorum, id eſt, mortuorum & pollentium umbrarum, ut *Claud. Salmaſius* (*de Ann. Clim. p.* 829.) *interpretatur.* Pallor tamen iſte faciem non mutat in quibusdam. *De Paula S. Hieronymus* (*in Epitaph.*): Nihil pallor mutaverat faciem, ſed ita dignitas quædam omnia compleverat, ut putares non mortuam, ſed dormientem. In Ægypto mortuorum imagines & ſimulacra triſtitiam aliquando præ ſe tuliſſe dudum annotavit *Dio. Casſius* (*l.* 51. *Hiſtor. Rom. p. m.* 279.) *Celeberrimo Noſtro Gabr. Claudero* olim affirmavit amicus quidam, ſi ſanguis alicujus in animalem, quem vocant, lapidem, aut Rubinum, exaltatus Pictorum coloribus miſceatur, iisque effigies illius formetur, tunc ex permanente vegeta effigiei forma illius abſentis ſanitatem, ex coloribus priorem venuſtatem perdentibus, illius morbum; è coloribus penè decidentibus, illius mortem certò colligi poſſe. (*Vid. Diſputat. Inaugur. de Philtris* §. 38.) Hac ex obſervatione *Dn. D. J. L. Hannemanni Noſtri* (*Miſc. Cur. D.* 3. *A.* 3. *obſ.* 62. *p.* 76.) addo imaginem Generoſisſimi Domini pictam, vultum floridum & vegetum referentem in ipſo articulo mortis, quo hic Eques vita ſua functus, etiam vivido fuiſſe privatam, & pallidiorem viſam.

§. 27.

Id tamen curioſum exercere poterit, quod pallor iſte aliquot à morte horas

ras aut dies in ruborem iterum migrat. Cadavera quæ Anatomiæ cauſa pluribus diebus ſervantur, poſt flaveſcentem illum colorem, quo poſtquam expirarunt, pallent, exactis aliquot diebus rurſum in malis & carnoſioribus locis rubere, *Felix Platerus.* (*Cent. poſthum. quæſt. med. Paradox. n. 8.*) Sereniſſimus quidam color poſt mortem ê vultu *Wenceslai VI. Bohem. & Polon. Regis*, teſte *Bohuslao Balbino*, (*Dec. 1. Miſcell. Bohem. l. 4. p. 3. Tit. 26. p. 31.*) emicabat. *Zu Dornick iſt vor 3. Wochen ein Soldate, nahmens Villete, an ſeinen Wunden, ſo er bey Steenkerken empfangen hat, geſtorben. Nach ſeinen Tode iſt er ſchöner worden, als er bey lebzeiten geweſen, und weil noch einige Wärme und keine Fäulung bey ihm zu ſpüren, hat der Biſchoff alda befohlen, ihn in einem offnen Sarge in ein Gewölbe zu ſetzen, biß man ſehe, wie es ferner mit demſelben ablauffen werde.* Hæc è *Novellis Lipſiæ impreſſis* (*n. ſept. 49. p. 4. 1165.*) Dantur & facies nigro colore horridæ, qualis in *Catharina Bononienſi*, *teſte Anonymo* (*p. 1. Deſcript. Ital. p. 72.*) conſpicitur.

§. 28.

Siccine artificium hic aliquid valebit? Perſuadebit forſan experimentis non contemnendis *Regnerus de Graef.* (*tr. de Uſu Siphonis p. 226.*) Notatu dignum eſt, *ſcribit*, omnes totius corporis partes colorem rubicundum majorem vel minorem â majori vel minori ſanguinis qualitate in illis exiſtente ducere. Nam expulſo per ſyringem ex illis ſanguine, nullam in illis amplius rubedinem conſpicies, ſed colorem liquoris impulſi referent; ita, ut ſi colorem nigricantem in arteriam cruralem dextram cujusdam canis infuderis, totum crus colore ſubnigro melancholico dicto tingatur; ſin vero in Arteriam cruralem ſiniſtram colorem flavum propuleris, totum crus ſiniſtrum colore flaveſcente ſ. icterico inficietur. Similiter ſi in vaſa Hepathica, beneficio ejusdem ſiphonis, lac in tanta quantitate infuderis, ut ſanguine expulſo omnes Hepatis partes occupaverit, Hepar albi coloris evadit; & rurſus viridem colorem acciperet, ſi vireſcentem liquorem in ejus vaſa infuderis, quia Hepar ſemper liquoris, quem continet, colorem refert. *Hæc ille.* Celebratur *Frider. Ruyſchii excellentiſſimi apud Belgas Anatomici* artificium, quo Cadavera ab omnibus rugis præternaturalibus immunia ſucceſſu temporis ſaturatiorem rubedinem præ ſe ferunt (Vid. *Act. Erud. An. 1696. p. 271.*)

§. 29.

Coloris vividi in defunctis in pallorem mutatio, ut, prout dixi, Spirituum diſperſioni & abſentiæ debetur, ita, cur, & quomodo pallor iſte in ruborem remeet difficulter eruitur. Poſſunt è modo datis quædam huc transferri

ferri, & non in congruè humorum poſt mortem fermentatio hic magnum facit paginam. De caloris autem putredinalis facultate, ut aliquid ſperem, vix â me impetrare poſſum. De Sanctis credant, quid velint, Papicolæ, multum infringunt, horum autoritates recenſita, non Sanctorum, exempla. Alter autem cum putredinis ſucceſſivè factæ ſoboles ſit, accedente corporis, ambientis aëris & loci ſiccitate lurido colore fœdum vultum & corpus ad tempus conſervabit, ut in durabilium cenſum deveniat.

§. 30.

Pollinctorum hic meminiſſe è re erit. Hi namque *Servio* dicti putantur, quod mortuis os polline oblinerent, ne livor appareret defuncti, *(in l. 9. Æneid. v.*) aut etiam quod vivido colori proſpicerent, ne in luridum migraret. Quo vero polline uſi fuerint, non exprimit, nec forſan in Autorum lectione ab iis expreſſum reperies. Membra omnia in rogum exportandi Cadaveris aromatis perſperſa & os unguine, odore delibutum, *Apulejus (l. 4. Florid. p. m. 30.)* conſpexit. Datur ſane, quod in vivis cutis floriditatem ſufflaminat & expungit. Tale cuminum ſativum, quod *Dioſcoridis aſſerto* (*l. 3. de re. Med. c. 68. p. m. 203.*) cutis colorem bibitum illitumve in pallorem vertit. Illuſtrat id locum *Horatii* (*lib. 1. Epiſt. 19. v. 18.*)

quod ſi
Pallerem caſu biberent exangue Cuminum.

Et illud *Perſii*, (*Sat. 5. v. 55.*)

Rugoſum piper & pallentis grana Cumini.

Hymini etiam ſuffitum adhibent, eoque utebatur *Portius Latro* ut ſtudioſus videretur, *teſte Cardano (l. 8. c. 40. de Rer. Nat. p. 1575.)* Poterimus hoc modo locum dignoſcere purpurei coloris, *ſcribit Joh. B. Porta*, (*l. 9. Mag. Nat. c. 28. p. 396.)* commanducato grana cumini vel allii nucleolo demorſo propius adloquitor, nam ſi nativus, permanet, ſi ceruſſatus vel hydrargyro concinnatus, ſtatim obſoleſcit. Idem Tritici & ſecalis anathymiaſin præſtare in piſtoribus & molitoribus experimur. Sulphuris vapor faciem lurido & pallido pingit colore, ut mortuo ſimilis homo appareat. Palliditatem ut concilient in ſexu ſequiori Creta, arena, calce, limo veſcuntur, & tandem in picam incudunt, non alia de cauſa, quam ut Phantaſia aberrante formoſiores videantur. Addam è *Martiali* (*l. 22. Epigr. 48.)*

Multorum leporumque & ſuminis exitus hic eſt:
Sulphureusque color carnificeſque pedes.

Inde forſan deformitate ex eſu leporum Ejusdem jocus. *(l. 5. Epig. 30.)* Adde *Lampridium* (*in Alex. Severo*) Moſcho utentium membra decolorare *è Joh. Ruellio*

(lib. 1. de Nat. Stirp. c. 27. p. 104.) conſtat. Dabitur, & quod pallorem in auxiliis agat pollen in vivis & mortuorum livori conſulat. Vidi aliquando peculiari vernice Cadaver in illuſtrisſimo pingi. Deſcripſit talem *Steph. Blancard. (Method. Balſ. Cadav. §. 9. p. 9.) de Fred. Ruyſchii* modo (§. 28.) monitum.

§. 31.

Vulnera etiam longo ab obitu tempore rubuiſſe, imo & ſanguinem ſtillaſſe in literas relatum eſt. Prius equidem in admirationem non abripiet quempiam, cum in omnibus ſanguineorum mactatorum brutorum carnibus id conſpiciamus. Fibræ namque carneæ, cum ſanguinis ſint proles, & ipſæ delicati ſanguinis vaporibus turgent, iisque tinguntur, quæ ipſa carnis tinctura aquæ maceratione, coctura aut aſſatura, exploditur. Si ſale contra condiantur & fumo committantur tinctura illa â ſalibus volatilibus lignorum exaltatur & ad aliquot annorum ſpatium durat. Ut ad hominem redeam, quod *de Johanne Georgio Brandenburgico memorat M. Sebaſt. Brenner, (Continuat. Relat. Jacob. Franci, Anno 1590. p. 3.)* huc ſpectat: *Er hatte einen Riß, ſcribit, an dem fœrderſten Finger, friſch und natürlich roth, ob er ſchon 4. Wochen todt war, als ob es erſt geriſſen wäre. Dieſen Riß ſoll ihm Frau Eliſabetha die Churfürſtin gethan haben, mit einem Demant-Steine, als der Churfürſt einsmahls unverſehens in die Ohnmacht gefallen, und Ihm die Churfürſtin um den Hals gefallen.* Sutoris Strigonienſis cadaver, qui ſibi ipſi gulam præſciderat, poſt octavum ferme menſem ſepulchro erutum, apprehendebatur integrum, nulla ſui parte putridum, ſed tumidum inflatumque tympani modo, vulnusque in gutture hians ſine putredine hiabat. *(Vid. Mart. Weinrich. de Spectr. Strigon.)* Sed hic quibusdam Magus judicatus, quod in pollice dextri pedis excreſcentiam quandam Roſæ imagine haberet, Miles ille *ap. Pauſaniam*, poſt multorum annorum decurſum incorruptus, adhuc ſua oſtentabat vulnera & illa incorrupta. Gemellum ferè reperies illi, quod habet *Bonfinius*; *(Decad. 2. Rer. Hung. l. 2.)* In corpore *Abæ Ungarorum Tyranni* non tantum incorruptibilitas, ſed & vulnera ante mortem inflicta cicatrice obducta deprehenſa. In Strigonienſi ſutore in pedibus prior cutis abſceſſerat quaſi flaccida, in cujus locum altera renata, mundior, vegetiorque ſuccreverat. In hoc etiam ab eo tempore, quo in ſepulchro jacuerat, manifeſta prorſus ad ſenſum acceſſione muſculorum carnis inſigniter adauctum fuit cadaver, ut ab intuentibus collatione facta ſuperioris temporis major molis amplitudo judicari poſſet. Ita *Johannis Curtii* cadaver, ſepulchro privatum, multo habitius ac ſi viveret, facies tumens,

buccæ inflatæ, ut pinguiſſimi porci mactati ſpeciem referret. Hactenus allegata (*Diſſertatio de Spectris poſthumis Strigon. & Pentſchenſ.*) *Martin. Weinrich.* prodidit.

§. 32.

Cadaveris inſtar venuſtus es, in proverbium abiit, quid hoc ſibi velit, *Hadrian. Jun.* (*ap. Eraſmum in Adag. p. m. 165.*) expoſuit: Verba *ejus* hæc ſunt χαρίεις ὥσπερ νεκρός. Convenit in hominem macilentum aut præ morbo aridum, citat *Ariſtophanis Commentaria ex Theopompi Papinonibus*

λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος
εὐχρῶς τε φάναι καὶ χαρίεις
ὥσπερ νεκρός.
Leothrophides ille trimeter
Colore vivido & venuſto ſcilicet
Inſtar Cadaveris.

Fuit autem *Leothropides Poëta Dithyrambographus* genere Athenienſis macilentus admodum &levis, de quo jocatus (*in Cercopibus fabula*) *Hermippus apud Athenæum:*

Ἄρα πηρὰ σοι θύουσιν ἤδη βοΐδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ θαυμάντιδος
At immulant tibi mutilas ac tremulas
Exiliores Leothrophide & Thaumantide.

Conſimili dicterio *Phrynichus Comicus Lamprum* quendam σκελετὸν μουσῶν Sceletum ſ. exarefactum Muſarum cadaver nuncupavit hoc Verſu:

Μουσῶν σκελετὸς, ἀηδόνων ἠπίαλος, ὕμνος, ᾅδου.
Muſarum Sceleton, Luſciniarum febris, Inferorum hymnus.

Quæ etiam in illiteratum & invenuſtum poëtaſtrum quadrabunt. *Hactenus Junius.*

§. 33.

In Veneno ſublatis etiam facies aliud ſumere ſolet Schema. Noxii Venenati fungi, ſi diſcerpantur, parvo temporis momento, colores variant. Nam primo albi, ſubinde vireſcunt diluti viſore, rancido aſpectu, livido intus colore, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labio, ut verè horrorem incutiant, qui omnes colores conſpiciuntur in eorum faciebus, qui Veneno fungorum, vel laqueo ſtrangulati ſunt, quæ colorum varietas in innoxiis non conſpicitur, *obſervavit* (*l. 3. Phyſiognomon. c. 33. n. 21. p. 183.*) *Joh. Bapt. Porta.* In Veneficio mortua faciem mirum in modum turgentem, labia tumida, palpebras ita diſtentas,

ſtentas, ut bulbi oculorum omni ex parte retracti intra orbes apparerent, *notavit Petrus Pawius* (*obſervat. Anat. 21. p. 37.*) Cur tumor iſte contingat, *infra* (*Tit. 8. §. 7.*) *ex Helmontio* demonſtrabitur. In Monacho, quem alii peſte, alii ex veneficio obiiſſe concludebant, vidit *Ambroſius Pareus* (*l. 21. Op. Chirurg. c. 33. p. 479.*) cute remota ſubjectam carnem valde nigram, (quæ ſævam & peſtilentem humorum corruptionem intimabat,) *optime judicante Proſpero Alpino.* (*lib. 5. de Præſag. Vit. & Mort. c. 4. p. 429.*) Narium, unguium & aurium livorem, totiusque corporis reliquiis communibus minimè familiarem conſtitutionem. Tum verò & faciem ſic à ſe ipſa mutatam, ut vix à familiaribus recognoſci poſſet. Adde hiſtoriam *J. Nic. Binningeri*, (*Cent. 4. obſerv. & curat. Med. 200. p. 480.*)

§. 34.

Contingit & in aliis poſt fata caput in immenſam molem augeri, & in tantum tumorem faciem attolli, ut oculi & naſus diſpareant, atque ita omnis vultus pereat nitor & venuſtas. Deprehendi id aliquando in Theologo profundæ eruditionis, veræque pietatis typo maxime conſpicuo. Huic Cachexia, & hanc inſequente Aſcite in Domino defuncto poſt alterum à morte diem, ita facies & caput intumuerat, ut Phyſiognomia omni obliterata à nullo agnoſci, nec à pictore depingi poterat. Idem accidit cognato febre ardente maligna ſublato, quod etiam *Guillielm. Ballon.* (*l. 2. Ephem. & Epid. p. 193.*) annotat. Qui Apoplectico fulmine extinguebatur Amicus cum ejus facies, ut effigies haberetur, Gypſo calido effuſo à Gypſio-Plaſte conderetur, ablata Gypſi larva ſubitaneo corripiebatur vultus tumore, & ſuccedente putredine, quoad caput defœdabatur, ut aſtantium oculos & nares confoderet.

§. 35.

In Peſte defunctis etiam mirabiles & varias ſæpe videas faciei turbationes & monſtra. In his autem ante mortem *Joh. Günther.* (*l. 4. de Geſt. Frid. Imp. v. 1207.*)

Occupat ora ſitus, deformes inficit artus
Squalor, & icterico labaſcunt membra colore

Euſtachius Rudius (*l. 2. de Peſt. c. 7.*) in his colorem primo citrinum aut ſublividum, poſt unius vero aut alterius horæ ſpatium lividum ac nigrum evadere, prodidit. Junge huic hiſtoriam *Parei* modo (§. *33.*) recenſitam, cum non veneno, ſed peſte ab eo obiiſſe credatur, & recte quidem, cum maculæ non fuerint ſolius cutis, ſed & partium ſubjectarum & ab ipſo perioſtio initium ſumſerint,

rint, quod *Isbrand. à Diemerbroeck (l. 4. de Peſte Noviomag. Hiſt. 32. p. 251.)* confirmat.

§. 36.

Multum etiam refert, qua facie ex hac mortalitate migrarunt mortis candidati; Retinere namque & poſt mortem eandem hiſtoriæ occurrunt. De cæſi *Catilinæ* cadavere *Saluſt. (de Bello Catilinar.) Catilina* longe à ſuis inter hoſtium cadavera repertus eſt, paulum etiam ſpirans, ferociamque animi, quam habuerat vivus, in vultu retinens; Ita de mortuo *Capaneo* Thebanorum duce *Pap. Statius (l. 11. Thebaïd. v. 9.)*

Ille jacet laceræ complexus fragmina turris
Torvus adhuc viſu memorandaque facta relinquens
Gentibus, atque ipſi non illaudata Tonanti.

Adde quæ de Romanis (§. *13.) ſupra.*

§. 37.

Majorem meretur admirationem, ſi non tantum Phyſiognomia, ut dictum, adulteretur & aliquando penitus confundatur & aboleatur, ſed etiam ſi nova ante & poſt mortem introducatur. Agonizantes & fato functos, atavos, avos, parentes aut cognatos facietenus repræſentaſſe compertum eſt, quibus tamen ſani & incolumes nullo modo vultum ſimiles extitere *Dn. Egeranus Filius (Petrus Paſckequus in obſ. River. communicat. 27. p. m. 659.)* febre afflictus cum non eſſet vultu matri ſimilis, illius tamen vultus materno erat ſimilis ita ante obitum, ut aſtantes omnes mirarentur. Item Neptis mea, *pergit*, nullo modo matri ſimilis, paulò ante mortem matris imaginem præ ſe ferebat. Idem in puella, quæ paulo ante mortem matris accepit faciem, ſemel videre contigit *Petro Borello. (Cent. 2. obſ. Med. Phyſ. 84. p. 187.)* Ita *Dn. D. Auguſtin. Faſch. (in Ord. & Method. cogn. cauſ. c. 28. p. 57.)* Generoſus *Dn. Juſtus Reinhard à Schönfeld* ſtudiorum gratia in Jenenſi Athenæo commoratus, febre ardente maligna correptus in agone vultu Patrem repræſentabat, cum ſanus vix ac ne vix quidem lineamentis ad Eundem accederet. Plura exempla *Vide ap. Th. Bartholin. (Cent. 4. hiſt. Anat. 31. p. 294.) Add. Petr. à Caſtro (tr. de Febr. malign. petech. ſ. 4.* §. *33. p. 84.)*

§. 38.

Prognoſticon quod inde deſumunt Medici, funeſtum eſt ac triſte. Omnes ægroti repræſentantes atavos, avos aut parentes, perierunt, quod mirabile eſt, *judicat (c. l.) Paſckequus.* Et *Autore Borello, (c. l. p. 182.)* hæc ſubita immutatio nil boni auguratur; cum ſubitam naturæ conſternationem & morbi

bi

bi victoriam teſtetur. Movit id *Medicinæ parentem Hippocratem, ut paſſim (Coac. prædict. ſ. Prognoſt. & Aphoriſm.)* Artis filios admoneret, in febribus præſentibus acutis ægrorum faciem, ejusque partes accuratè inſpicerent, eque cœli Microcoſmici Phænomenis & meteoris futuram præſagirent tempeſtatem. *Pythii* inſtar *Apollinis*, quod *de Galeno* pronunciavit *Eudemus Philoſophus & Senator Romanus* (*Proſp. Alpin. lib. 1. de Præſag. vit. & mort. c. 1. p. m. 3.*) ſibique & Arti hac ratione conſulentes, ſe vere præſtarent admirandos. (*Rod. â Caſtro lib. 2. Med. Politic. c. 9. p. 87.*) Quam ob cauſam & aliquid divini in hujusmodi morbis auguratur *(c. l.) Petrus â Caſtro.*

§. 39.

Primus hujus mutationis rationem eruderare & reddere conatus eſt, *Petr. Borell.* cujus verba pluribus diducere & interpolare animo decrevi. Certeſt, *infit*, rem minimam mutatam faciem immutare poſſe, ut in picturis videre eſt, in quibus minima linea hominum vultus mutat. Ita quidem eſt, interjectus oculis inſuper eſt naſus muri inſtar, magnam vim obtinens reddendi faciem formoſam ac deformem; Cum faciei ſpeciem nulla pars magis, quam Naſus variet. (*Evolv. Joh. Sigism. Elsholz. Anthropometr. c. 17. p. 85. J. V. Merbiz de Variet. Fac. Human. §. 17. p. 24. & l. 1. T. 2. §. 3.*) Idem de oculis verum eſſe pictores teſtabuntur, quod ſi Naſus & oculi ex Arte ritè locentur, ſæpe in ſtuporem intuentes conjiciunt. Ita quamvis res communisſima, quod certæ imagines omnes omninò ubicunque ſint conſtituti aſpicere videantur, in admirationem tamen rapit illos, cauſam qui ignorant. Rationem reddidit *Honorat. Fabri (Ephemerid. Erudit. T. 2. p. 391.)* quod Naſus in illis imaginibus paululum in unam, oculi verò in alteram partem ſint converſi, hinc igitur imagines videntur conſpicere ad dextram, quia oculi revera ad illam ſunt converſi. Videntur verò etiam reſpicere ſiniſtram, quia naſi extremitas eò converſa eſt, & tabula plana exiſtente dignoſci haud poteſt oculos in alteram partem eſſe converſos, id quod deprehenderetur, ſi oculi imaginis eſſent convexi. Inde etiam eſt, quod aliqua operis anaglyphici figura fieri non poſſit, quæ omnia reſpiciat latera.

§. 40.

Hanc autem in mutationem facillime pronam faciei diſpoſitionem prudenti conſilio natura fabricavit, ut tot facierum cudere poſſet difformitates quot in orbe ferè ſunt individua; adeoque confuſionis & rixarum in prima, quod dicitur, herba ſuffocaret germina. De Gemellis quidem alibi *(Diſc. Med. Phyſ. de Gemell. & Part. numeroſ. c. 5. §. 2. & 6.)* ſibi invicem faciem & mores

maxi-

maximam partem Gemellis, notabiles recenſui hiſtorias. Id tamen mirum alicui non videbitur, qui expendit, eas ex una ſeminis portione, ſi Veteres audias, conſtare, aut ſi Recentiores ex duobus ovis in uno tamen racemo ſimul prognatis, & poſt uno coitu diviſis, quæ unicus etiam paterni ſeminis effluxus irrigando fœcundavit latentem in cor humanam Ideam actuavit, & in fœtum perfectum tranſire fecit. Accedit alimenti in utero identitas iidemque per certa tempora mutationis gradus. Cui fini pariter operatur maximè efficax in hoc opere matris imaginatio, quæ in his uno eodemque modo ſymbolizat, & præſcriptas lineas ducit & explicat mirabiliter, eodemque temporis momento ſemel impreſſum perficit, & ſigillat Symbolum. Quod ſi contigerit eosdem uno tantum ovo includi, quod pro impoſſibili plane non habet, *Excell. B. Joh. Bohn.* (*Circul. Anatom. Phyſical. Program. p. 22.*) formæ illa paritas felicius & facilius ſuccedet.

§. 41.

Quod autem in his morum & factorum diſparitas non raro ſe conſpectui objiciat, cauſa nulla alia eſt, quam quod tales revera Gemelli non ſint, comprimis ſi utriusque & non unius ſexus notis conſpicui. Tales namque non uno coitu concepti, ſeu ut verius eloquar, & forſan clarius, ſucceſſivo, quam inſenſibilem ſuperfœtationem non incongrue forſan diceres. Ejusmodi ſuperfœtationem ſexus in Gemellis diverſitas tacitè ſubinnuit, inde illam æqualitatem non niſi in unius ſexus Gemellis, ſi hiſtoriarum fidem ſequaris, deprehendes. Addo hoc modo conſideratis Gemellis diverſos contingere potuiſſe Genitores, quod *Alibi* (*c. 1. §. 2. & c. 3. §. 6.*) obſervationibus aliquot dedi probatum.

§. 42.

Concedo *Borello*, quamvis aliquando liberi aliquid vultus parentum retineant, tamen lineamenta aut ſunt ſubtilia, ut viſu non eruantur, aut faciei ſuperficies aſpera, tumida & aucta, aut gracilis, ut in oculos non incurrant, obſtat. Quid? quod cicatrices & foſſæ à vulneribus, aut variolis, aut aliis ulceribus relictæ horum tollant aut obliterent præſentiam.

§. 43.

Quæ etiam ratio militat, quod Avorum aut Atavorum vultus, ut ut parentibus non fuerint, in nepotibus conſpicuæ evadant evidentiſſimè. Perennant certa quædam in his lineamenta, quæ genitiva aut gentilitia quidem, haud ineptè quis diceret in natis, ſed obſcurè, cum à præfatis & aliis cauſis matris, aut patris, cumprimis concurrentibus ideis, obliterantur. Quæ cauſæ in Nepotum conceptione & genitura non influant avorum vultum in iis revocare

viden-

videntur. Lubet hæc accomodare ſequentia *Lucretii* (*lib. 4. de Nat. Rer. verſ. 1220.*)

Fit quoque ut interdum ſimiles exiſtere avorum
Poſſint & referant proavorum ſæpe figuras,
Propterea, quia multimodis primordia multis
Mixta ſuo celant in corpore ſæpe parentes
Quæ patribus patres tradunt â ſtirpe profecta.
Inde Venus varias producit ſcite figuras
Majorumque refert vultus, vocesque, comasque,
Quandoquidem nihilo magis hæc de ſemine certo.
Fiunt quam facies & corpora membraque nobis.

§. 44.

Rarum eſt quod de vitrico ſuo *Dn. D. Valentino Andrea, Mollenbroccio Collega & Amico olim ſuaviſſimo*, poſt motem à ſe obſervatum literis mandavit *Dn. D. Caſpar. Theophil. Bierling.* (*Theſaur. Theoret. Pract. aut potius Cent. 2. Adverſar. c. 27. §. 9. p. 350.*) Cum mundo denatus, ut cœlo naſceretur, in Muſeum ſuum deferebatur, ibique de more omnibus membris compoſitis induebatur inque pavimento ſedens ad parietem inclinabatur, forte fortuna ſuper illum ejus imago, quæ à fœmina quadam (forte fuit *die Raſtrumim pictrix eo tempore non incelebris*) Lipſiæ in Collegio Paulino ſic dicto, Anno 1649. ætat. ſuæ 23. annorum depicta erat, ex qua cum adultior factus eſſet, nemo hariolari poterat, an ejus vel alterius effigies eſſet, niſi nomen inſcriptum hoc indicaſſet. Poſtea vero illi, quoad omnia, tam ſimilis erat, ut horarum duarum ſpatio modo defunctum, modo imaginem, intentis oculis ſatis contemplaria non potuerim, quam adhuc in illius rei memoriam mecum ſumma cum diligentia adſervo. Lineamenta in juvenili facie conſpicua delinearat attenta & judicioſa pictrix, quibus per ætatem, turgente forſan vultu obſcuratis, tandem poſt mortem pictoris ſtudium, remotis impedimentis, emicuit.

§. 45.

Mirum igitur non eſt, ſi in morientibus aut mortuis nova emergat facies, habitu & vultu à morte mutato. Et cur non in facie Hippocratica in conſpectum venirent lineæ ab habitu carnoſo ante occultata? Ne autem Titulus præſens Coronide deſtituatur ſua, moribundi effigiem penicillo *Franc. Petrarchæ*, (*Dialog. 1. de Contemt. Mund.* affabre pictam & *B. Chriſtian. Lang. Præceptoris optimi* coloribus illuſtratam, (*Diſp. publ. de Fac. Hippocr. Anno 1657. Lipſ. hab. ff.* §. 52.) affigere animi fert lubentia.

§. 46.

Fige pedem, *Lector*, & meditatione tua, h. e. ſedula, ſingulas morientium partes ſic percurre: Hominem ſpecta, cujus vires acutiſſimi morbi incendia trahunt: Spectita in illo obſtipum & ſumme fagitatum caput? Vide hic mirè alienati vultus horrorem, cava tempora, liventem gelidamque contractamque frontem. Conſidera feſſos ocelles, quam defoſſi ſepultique ſint illi, & quam miſere in mortis ſtagno natent caligantes, ut videantur,

Paleæ ante oculos atomique vagari.

Intuere obtutum lacrumoſum, nares rugantes acutasque, labentes & tabentes genas, Malas revera malas:

Aſpice quam tenui facie decreſcat, ut ora
Squallidus ex morbo pulverulenta gerat.

Duæ enunciata malarum eminentiæ per ſuperciliorum conjuncta ſupernè cum Naſo ad labia protenſo & oculis intruſis repræſentant fatalem antiquorum literam mortis vel mortalitatis figuram, tali modo: (Θ) (ut *hoc è P. I. Sachſio Dec. 2. M. C. Anat. 2. obſ. 30. p. 58.* cujus inventionem forſan *ex Joh. Sigiſm. Elsholzio Anthropon. c. 17. p. 68., ut hic è Fortun. Liceto l. de Mund. & Hom. Analog. c. 1.* mutuatus eſt, inſerere liceat.) Conſpice labia pallentia atque ſpumantia, & reſpice aures politiſſimas illas capitis anſas, aridè contortas. O torpet jam ſquamoſa & nigricans lingua, vox parco intercipitur ſpiritu, frigidum ſpirat anhelitum, & mœſta ſuſpiria anhelum pectus, raucum rancidumque auditur murmur, fervet guttur infauſta humorum ebullitione, jam ſuffocandum: Quid? ſanguis hebet, & ipſe vitalis Spiritus lenteſcit, membra algido horrore concuſſa inopportuno ſudore defluunt, oſſa relinquit robur, nervi non amplius carnes ſuſtentant,

Oſtro funereo percita vena tremit,

Pulſuque ſalit fatuo, rigent extrema, torrentur media intima, dehiſcunt & penitus diſſolvuntur: Jam adſunt veſpillones illi, ſingultus cordipremi, æger ſingultat. Ave jam extremum, jam ſupremus ſuper ora Spiritus errat, imò aberrat, avolat. Tu ferales nunc accende faces, & crede Tibi, Nobisque ſimile fatum eſſe paratum. De Te quoque brevi dicetur:

ET MORTUUS EST.

Hoc Meum, hoc Tuum, & cujusque eſt, aut erit Emblema, hoc Epitaphium. (*Cornel. à Lapide Comment. in Geneſ. c. 5. p. 201.*)

Fiat.

ΘΝΑΤΑ ΘΝΑΤΟΙΣΙ ΠΡΕΠΕΙ.

LIB. I.

Lib. I. Tit. V.

Mira quædam circa Os & Faciem Cadaverum Phænomena.

Summarium.

1. Lacrymæ mortuorum. Earum Scaturigines. 2, Obſervatio ſingularis. 3. Coribantiſmus, Lagopthalmia. 4. Oculi aperti aut conniventes poſt mortem. 5. In quibus deprehendantur. 6. Oculi in morituris. 7. Pupularum in moriturorum oculis defectus. 8. Pupulas etiam non rarò in oculis videri. 9. Corvi cur oculos mortuorum eruant? 10. Oculi in mortuis cur inſpiciendi? 11. Mirum de Ludomiri oculo. 12. De fulminatis. 13. Oculi cur primum in morituris claudantur. 14. Verſus de oculis barbari. 15. Ritus oculos mortuis claudendi. 16. Os hians clauditur. 17. Lingua exſerta. 18. Sepulchra muta. Silentium pro mortuis. Silicernium. Mortuorum ſoni & loquela. 19. Hiſtoriæ examinantur. 20. Caput abſciſſum an loqui poſſit? 21. Cranium & Cor loquens. 22. Statuæ, Sceleta loquentia. 23. Diabolus & Sagæ non poſſunt beſtiis & cadaveribus loquelam conciliare. 24. Morientium riſus exploditur. Apii noxa. 25. Fungi, Fontes, Cenchris ſerpens. Ridentes mortui. 26. Ægri præter intentionem rident. 27. In Præcordiis vulnerati. 28. Hiſtoriæ examinantur. 29. Moribundi ſpumant. 30. Spuma Epilepticorum. 31. Apoplecticorum. 32. Cadaver ſpumare per os non poſſe. 33. Phil. Salmuthi opinio examinatur. 34. Pechlini ſententia. 35. Exempla in contrarium ponderantur. Spumam emittentes non revera mortui. 36. Moribundis & mortuis pituita & pus per os, nares, oculos, aures. 37. Ructus. 38. Vomitus mortuorum rejicitur. 39. Hiſtoriæ expenduntur.

§. 1.

FAciei mutatione in mortuis luſtrata & expenſa, ad reliqua Phænomena progredior. In lacrymas ſolvi cadaver, vulgus reputat, ſi humiditas ex oculorum ſtillet angulis, quod olim in ſene Apoplexia defuncto mihi obſervare licuit. Impropriè autem lacrymas vocat, cum non ex extremitatibus Venarum intra ipſas oculorum glandulas, utcunque arteriis continuatarum ſcaturiant â ſpiritibus animalibus concitatæ, ut optimè *Nicol. Stenon.* (*obſ. Anat. de Glandul. Ocul. p.m. 92.*) lacrymarum fontes aperuit & deſcripſit. Examinavit & correxit hanc Stenonianam (*l. 3. Anat. c. 15. p. 588.*) *Isbr. â Diemerbroeck*, & lacrymas definit pituitoſi humoris in cerebro collecti tenuiores ac ſeroſiores particulas ex oculorum antris effluentes. Si copioſæ quidem manant, ſcaturigo cerebrum eſt, in cujus veſiculis & ſub pia menynge ſtagnant, idque indicio eſſe poterit, ſi largo proventu ante obitum effluxerint. Bigam obſervationum notabilium communicat *Theophil. Bonnet.* (*l. 1. Anat. Pract. ſ. Sepulchret. ſ. 18. obſ. 31. & 32. p. 340.*) Imprimis notabilis eſt illa puellæ biennis hiſtoria, cui paucis ante mortem diebus caput vel leviter movebatur, ſecutus eſt totius faciei rubor cum lacrymarum imbre. Ita *laudatus Diemerbroeck* (*c. l. p. 594.*) in muliere totum cerebrum adeò humidum invenit, ut ſerum ex ſubſtantia ejus manu detenta, tanquam ex ſpongia aqua imbuta copioſum extillaret, eodemque etiam ventriculi ejus mediocriter repleti ſesſent. Quod ſi parcius ſtillent, glandulis ſcaturiginem ſuam debent, quarum retentrice à putredine ſenſim ingruente labefactata & laxata, contentam & à putredine reſolutam lympham plorant & egerunt. Quibusdam cadaveribus ex oculis guttæ delabuntur ibique etiam concreſcere ſolent, *Andr. Libav.* (*Tr. de Cadav. Cruent. ad th. 120. p. 215.*) memorat.

§. 2.

Corrumpuntur etiam, quamvis rariſſimè, in morientium oculis oculorum humores & confunduntur, & ante & poſt mortem ex oculorum antris inſtar lacrymarum exſtillant. En notabilem hujus rei obſervationem, quam *Amico meo, dum viveret, ſincero, Dn. D. Godofredo Buxbaum, Phyſico Ileburgenſi t. t. clariſſimo celeberrimoque* debeo. Ruſticus è pago Waſewitz intra Ileburgam & Wurzenam ſito, ad Amicum, ni fallor, Grimam profecturus, in via, ut retulit, nullo quamvis ipſum comitante, quaſi quodam afflatu ex inſperato faciem tartari ſenſit. Succesſit oppido aliqualis faciei calor, quem primum oculorum, poſt totius faciei pruritus inſecutus. Sequenti die cum ad ſuos rediiſ-

rediiſſet, pruritum illum intolerabilem tantus faciei tumor, qui etiam oculorum cavitates obliterabat, excepit. Vocatus *modò laudatus Dn. D. Buxbaum* una cum Chirurgo, Eryſipelatoſum effectum pronunciavit, & remediis tum internis, tum pulvere ad Eryſipelas externò applicato malo ivit obviam. Quid fit? Poſt aliquot horas cum linteum pulvere aſperſum amoveret Chirurgus, materiam uveo oculi humori non abſimilem rimas oculorum ſtillare advertit, externamque oculorum nigram, ſphaceloque corruptam. Intereà ægro ad extremum usque halitum, quem quartus à morbo dies exceperat, quod ſanè mirum, ſalva ratio conſtitit.

§. 3.

Sunt qui apertis oculis fato ceduut, ſunt qui conniventibus: id verò non mirum, cum quidam in ſtatu ſecundum naturam lepores

Queis oculi fulgent in glauca fronte coruſci
Pervigili muniti, hirquo.

Ut ex Oppiano (l. 3. Cyneget.) Nicod. Friſchlin. (in Not. ad Callimach. Hymn. 3. p. 229.) Add. Plin. (l. 11. c. 37.) imitentur. Corybantes hi à *κόρη* quibusdam dicti, quod dum juſſu *Rheæ* cuſtodirent à *Saturni* inſidiis *Jovem*, apertis oculis ipſis fuerit dormiendum. *Vid. Joh. Scapula (Lex. Græc. col. 850.)* Aliter *Lucret. (l. 2. de Nat. Rer. v. 712.)*

Dictæos referunt Curetas, qui Jovis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulſarent æribus æra,
Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus
Æternumque daret matri ſub pectore vulnus.

A morbis alii oculos claudere prohibentur. Lagophtalmia *Celſo (l. 7. de Rer. Med. c. 7. p. m. 413.)* indigitatur, aut à nimium exciſa cute, aut alia etiam de cauſa. In quo affectu ſi nimium palpebræ deeſt, nulla id curatio reſtituere poteſt, ſi exiguum, mederi licet. Lanioni hic loci (*quam hiſtoriam* etiam è literis *eleganti & erudito tractatui de Varis, c. 9. n. 23. p. 134. Fautor & Collega quondam ſingularis Dn. D. Valentin. Andr. Mollenbrocc. inſeruit.*) dextri oculi inferior corrugabatur, palpebra genaq; laxata propendebat, ut oculi clauſuram in ſomno linguæque motum ſufflaminaret. Scorbuticus erat in ſummo gradu, inde a ſcorbuto oculo prolapſum illud malum. Curatus convenientibus medicamentis, & fonticulo in ſiniſtro brachio excitato, aliquot annos per DEI gratiam vivebat, poſt aliquot autem annorum decurſum miris Symptomatis Scorbuticis

(de

(de quibus forſan alibi) enervatus, Naturæ ſolvit debitum. Epilepſia detentis oculi aliquando aperti, ſed nihil vident animo caligante, quod etiam *Plinius (c. l.)* notavit. Id in Catalepticis accidere, obſervationes *teſtantur Galeni*, (*Com. in 2. Prorhet. t. 56.*) *Rembert. Dodonæi*, (*obſ. Med. 4. p. 11.*) *Petr. Foreſti*, (*l. 10. obſ. Med. 41. p. 367.*) *Nicol. Tulpii*. (*l. 1. obſ. Med. c. 22. p. 46.*) Oculi connivent quibusdam, pariter dum dormiunt, quibusdam verò, ut in febribus &c. ob nimium lapſum virium, idque φλαῦϱον τὸ σημεῖον pronunciavit *Hippocrates* (*ſ. 6. aph. 52.*) cum ſummam *teſte Laz. Riverio* (*l. 3. inſtitut. Med. ſ. 3. c. 2. p. 109.*) ſpirituum animalium depauperationem denunciet. Tales ut plurimum convulſos mori, *Andr. Spigel.* (*l. 7. da Fabr. Corp. Human. c. 2. p. 206.*) obſervavit.

§. 4.

His ita in ſtatu ſecundum & contra naturam conſtitutis, ſi ultimus vitæ terminus ingruat, oculi modò aperti, modò conniventes & clauſi. Mulierem poſt mortem ſupercilia clauſa aperuiſſe, *notavit Th. Bartholin.* (*Cent. 6. Hiſt. Anat. 4. p. 203.*) illumque motum ſpirituum reliquiis, vel rectius ciliis rigentibus ſerius clauſis imputabat. Oculorum apertionem in ab Aqua ſuffocatis aut imaginariam cenſet, aut ab aquæ evacuatione, quæ oculos tumidos fecerat, ipſis reſiccatis contingere poſſe, *Caſpar. à Rejes* (*Camp. Elyſ. qu. 33. n. 8. p. 391.*) *dictitat*. Hoc vero modo oculis & palpebris detumeſcentibus potius occultarentur quam nudarentur oculorum orbes. Θεῖόν τι quid præ ſe tulit, quando infans à matre trucidatus, ipſique in carcere oblatus, oculos aperuit, eorumque ſplendore carcerem fecit lucidum, quod *ex Alio recenſuit* (*p. 2. Epiſtol. 510. p. 712.*) *Martin. Zeilerus*.

§. 5.

Hoc juxtim notandum omnes ferè violenta, eaque præſentanea & momentanea morte extinctos, oculos obtinere palpebris tectos, ob robur Spirituum, eorundemque in muſculos & nervos paulò ante mortem vegetum influxum, contraque mortis inexpectatæ niſum Nervorum & Muſculorum ſyſtemata in Tetanum abripientem. Contrarium in convulſis, emaciatis, febricitantibus, & in genere valida exſpiratione expirantibus videre licet.

§. 6.

Inter morituri ſigna *cum Dan. Sennerto* (*l. 1. Med. Pract. p. 3. ſ. 2. c. 29. p. 863.*) *Hippocrates*, (*in Coac t. 218. & Progn. t. 30.*) ſi oculi lucem effugiant. Sub mortem & Syncopen oculi corneam lumine privam cerni (*tr. Blas. human. n. 28. p. 148.*) *advertit Helmont*. Qui & ob fugientes Spiritus oculos corneos & defœdatos fieri, (*tr. Spir. vitæ n. 21. p. 160.*) Splendoremque deficere, (*tr.*

For-

mar. Ortus n. 86. p. 119.) & ſub morte manifeſta luce deſtitui oculorum membranas, *(Tr. Aura vitalis p. 578.) ſcripſit.* Eò collimant illa *Quintiliani, ſi Autor eſt, (Declamat. 10.)* Natantium fulgor extremus vaneſcebat oculorum, & jam deſperantibus Medicis crediderat pater. Natantia lumina eleganter vocavit *Virgilius (l. 4. Georgic. v. 396.)* ubi de Orphei conjuge ad inferos revocata

iterum crudelia retrò
Fata vocant, conditque natantia lumina ſomnus.

Albeſcere ante mortem pupillos (*l. de Fun. Roman. c. 6. p. 33.*) ex Aliorum relatione *ſcripſit Joh. Kirchmann.* Habet id etiam (*ad l. 10. Æneid. 417. Virgil. p. 795.*) *Servius*, è quo forſan *Kirchmann.*

§. 7.

Obfuſcantur morituris oculi, imò & mortuis, ac veluti panno quodam obducti, ſpiritibusque extinctis, nullam, evidentem ſaltem reddunt intuentium imaginem, niſi obſcuram, monuit (*l. 4. Quæſt. Med. Legal. Tit. 1. qu. 11. n. 51. p. 374.*) *Paul. Zacchias.* Ea die, quo occiſus eſt *Pertinax Imperator*, negabant in oculis Ejus pupillas cum imaginibus, quas reddunt ſpectantibus, viſas, *Capitolinus (in Vit. Ejus p. m. 106.) tradidit.* Egregia ſunt, quæ in hunc locum commentatus eſt *Magnus Th. Reineſius (l. 2. Var. Lection. c. 18. p. 294.)* ea igitur, cum hunc titulum illuſtrem reddant, in medium afferenda cenſui; Hoc, *ſcribit*, augurii ſ. præſagii figmento nihil ridiculum magis afferri poterat. Obſervarant Medici à pupillis eorum, qui Chronico morbo attritti, obituri tandem eſſent, paulò ante mortem, præter oculorum hebetudines & perverſiones (*Vid. Hipp. Coac. prænot. t. 221. 225.*) non reddi idola aſpicientium, & hanc imaginum in oculis diſparentiam inter ea, quæ inſtantem denunciarent habuerant. Hinc *Servius (in Virgil. l. 4. Æneid. v. 251. p. 398.)* Phyſici dicunt, *inquit*, pupillas, quas in oculis videmus, morituros ante triduum non habere, quibus non viſis, ſumma eſt deſperatio. Et hoc noſtra etiam adſeveratione veriſſimum eſt. Qui in mortuorum etiam pupillis imagines conſpexiſſe jactant, & hinc obſervationis illius vanitatem probare poſſe putant, faciunt, ut quod nos vidimus, ne viderimus, & ſunt fortaſſe nobis oculatiores: Sed quæremus ex iſtis an tunicarum in oculis mortuorum lævitatem & nitorem eundem eſſe, quem in vivis obſervamus, adſerere ſeriò cogitent? Neminem tàm abſurdum fore ſperamus, qui diſſipatis, exhauſtisque vitæ principiis adfectiones iſtas tunicas vitiari negaverit. Benè igitur Veteres cum pupillæ in ægrotis non redderent imagines, quod vitiata lævitate corneæ (in hac enim vel in aranea cryſtallini humoris repræſentatio iſta fieri videtur) ac ſplendore, quo ſpecies transmitteret

re-

reflecteretque accidit, mortem timendam eſſe augurati ſunt. Vulgus autem hanc auditionem malè perceptam etiam iis, qui violenta morte perituri erant applicare cœpit, & hinc ſigna futura paulo poſt cædis in Pertinacis oculis conſpexiſſe nugati ſunt. *Capitolino*, quod fabulam è trivio commentario ſuo inſeruerit, ignoſcimus; non enim aliter poterat, niſi comperta, ſive vera, ſive falſa eſſent, ſcribere, cui hoc propoſitum erat, quæ de Imperatoribus fererrentur oſtiatim in litteras mittere. Non abſimile verò eſt *è voluminibus, ſive Marii Maximi, ſive Junii Cordi*, quem frivola cuncta, ridiculè ac ſtultè multa, ad fabellam usque omnia compoſuiſſe notat, ſublegiſſe ineptias iſtas, ſecurum de earum examine, quod medicam quandam divinationem ſapere, & niti Sapientum experientia viderentur. De *Caſaubono* miramur & ipſum falli potuiſſe. *Servius* enim de accidente in oculis ἀπεγνωσμένων è medicorum ſententia loquitur, in quibus pupularum ἀφάνεια vel tunicarum exſiccationem & corrugationem, vel abſumtionem Spiritus & caloris, à quo lumen & Splendor in tunicis & humoribus ſequitur, quos *Pertinax* tum ſanus valensque naturales & integros habuit. Nihil igitur ad hunc ille. *Hæc Reineſius.*

§. 8.

Secus tamen ſentientes etiam invenias. Id perpetuum non eſt. Quandoque enim à morte etiam, ut lævor, ſic imagunculæ hæ durant, *pronunciat Gerh. Joh. Voſſius.* (*l.3. Idololatr. c. 23. p. 842.*) In Anatome Apoplectici altero à morte die oculi corrugati licet adhuc virunculum, utut non tam clarè, nec tam magnum, conſpiciebant, *teſte Accuratiſſimo Proſectore Amico meo magno Dn. D. Philippo Jacobo Hartmanno* (*M. C. D. 2. A. 9. obſ. 11. p. 31.*) Vidit & ille *Vir Excell.* in fure olim *cum Excell. D. Starckio* tertio à ſuſpendio die rigentibus palpebris pupillas tanto fulgore illuſtres, ut vivam effigiem contemplantibus exhiberent. Inquiſivit an hoc Idioſyncraſiæ aut ſingulari conformationi oculorum deberetur, uti in Phocis fulgurantes oculi debentur peculiari in Choroideam & Amphibleſtroideam candidæ tunicæ (*Vid. Ejus Doctisſima & Laborioſisſima de Phoca c. 3. §. 5. & c. 4. §. 6. Diſquiſitio*) cum in felibus & canibus haud abſimilis tunica peculiarem fulgorem oculis conciliet: aſt nihil quicquam ejusmodi Anatome oculorum in lucem produxit. Sive itaque, *judicat*, in vivacitatem furis fulgor iſte oculorum referendus: ſive lævor tunicarum Splendoris fuerit Cauſa, lævoris autem extenſio tunicarum, extenſionis verò Spirituum ob commotionem ex ſtrangulatione catervatim irruentium copia: qui Spiritus quousque fixi à figore tunicis inhæſerunt perbiduum nativum oculorum Splendorem conſervarunt: Ipſis verò à conclavis,

aut

aut aſtantium, calore alieno turbatis, ſubſidere bulbi, flacceſcere tunicæ; atque diſperire fulgor inſolitus abeuntibus unà Spiritibus. (*c. l. p. 34. & 35.*) Poterunt & humores oculi extravaſati lumen oculis conciliare, prout mihi non ſemel à ſomno expergefacto oculi madidi lumen igneum præſentarunt. Humore abſterſo lumen defecit. In puerulo Catharro ſuffocativo prehenſo & vivorum numero ſubtracto idem *animadvertit Nobiliſſ. Dn. D. Vitus Rietlin.* (*A. 2. Lin. Med. Menſ. Jun. obſ. 29. p. 303.*) Diſputavit igitur (*l. 4. Ophtalmogr. probl. 68.*) *Vopiſcus Fortunat. Plempius* contra *Plinium, Servium & Cardanum* falſum eſſe augurium, non timendi mortem in ægritudine, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt.

§. 9.

Infirmo igitur tibicine fulti prodidere, Aquilas, Corvos & in genus carnivoras aves ſuſpenſorum & aliorum terræ non mandatorum corporum oculos ideo transfigere & devorare, quod in his ſuam tueantur imaginem. *Ita Plin.* (*l. 11. c. 37.*) oculis abſoluta vis ſpeculi, ut tam parva illa pupilla totam imaginem reddat hominis. Ea cauſa eſt, ut plerique alitum e manibus hominum oculos potiſſimum appetant, quod effigiem ſuam in iis cernentes, velut ad cognata ſua deſideria tendant. Evincere id videtur *locus Salomonis* (*Proverb. c. 30. v. 17.*) *Aſtipulari Joh. Bapt. Mantuan.* (*l. 1. Calamitat. v. 238.*)

Paſcuntur per rura canes, Aquilasque rapaces
Effodiunt duris hominum cava lumina roſtris
Inteſtina ferunt volucres: & in arbore ſumma
Exta Patrum ſuſpenſa diu videre nepotes.

Forſan aliquando volucres iſtæ carnivoræ fame coactæ oculos tentant demortuorum, tamen aliis præſentibus alimentis, id temere facere non audebunt, comprimis in ſuſpenſis, quos in perenni motu athmoſphæra conſervat. Si tamen id patrant mollior & tenuior ſuperciliorum & Ciliorum cutis oculorumque ſubſtratorum teneritudo faciunt, ut roſtrorum apices commode applicare & fami urgenti ſatisfacere valeant. Forſan Alitibus humanis ſunt in deliciis oculi humani, prout agnorum, vitulorum, oculos apprimè noſtro ſatisfacere palatui ſcimus. In *Salomonis* adductum locum meretur legi *Sam. Bochart.* (*p. 2. Hieroz. l. 2. c. 2. col. 179.*)

§. 10.

Hoc è *Paulo Zacchia* (*l. 5. Quæſt. Med Legal. T. 2. qu. 12. n. 49 p. 446.*) addere, non inconveniens erit: Oculorum obſervatio in Cadaveribus non ſolum inanis non eſt, *inquit*, ſed magni quidem facienda; nam eorum naturalis conſtitu-

ſtitutio, qualis in Cadaveribus requiritur, vel quam proximè ad naturalem conſtitutionem accedens, ſignum præbere poteſt non omnino, nec in totum extinctarum reliquiarum caloris naturalis & ſic non multo ante corpus illud mortem obiiſſe, contra illud, quod â requiſito ſtatu naturali magis recedit. Et *paulo poſt.* Unde ſequitur falſitas alterius ſententiæ, quod oculi primum moriantur, cum contra dici poſſit, ultimos mori, cum etiam in mortuis aliquos lucidos Spiritus retinere eos experiamur. Itaque Cadaver illud, in quo licet obſervare oculos non omnino obfuſcatos, ſed tantiſper adhuc intuentium imaginem reddentes, conjecturam non levem faciet, hominem illum, cujus cadaver illud eſt, cæteris ſupervixiſſe, qui ex eodem caſu perierunt. Addendum, ſi ſimilem oculorum conformationem obtinuerunt,) & quorum oculi omni ex parte obſcurati, tenebrisque obducti conſpiciuntur, omnique luce & diaphaneitate ita orbati, ut nullam intuentium imaginem reddere obſerventur.

§. 11.

Singulare & tantum non miraculoſum, quod *in fabulas aliàs multum propendens ſcriptor, Thom. Cantipratanus (l. 2. Exempl. & Mirac. ſui temp. c. 30. n. 33. p. 340.)* De oculo beati *Ludovici* (*Leudomiri ſ. Ludomiri legendum, in not. ad h. l. p. 47. Georg. Colvenerius*, non ſine cauſa cenſuit) *Cathalonienſis Epiſcopi tradidit*, quod, poſtquam annis plus quam quadringentis non ſolum incorruptus in terra jacuerit, ſed & præterea Criſtalli inſtar lucidiſſimus, *ab Abbate, Magiſtro Johanne de Firmitate* viſus fuerit. Et juſte quidem oculus, *ratiocinatur*, in mortuo corpore extingui non poterat, qui contra mortificantem hoſtem (Galliarum Reginam Eundem ad concubitum pellicientem) in fragili vaſculo lividus (torvus) permanebat.

§. 12.

Hoc etiam obſervatum ajunt, *ſcribit Paul. Zacchias*, (*l. 8. quæſt. med. Legal. Tit. 2. c. 11. n. 8. p. 436.*) & *Martin Zeiler.* (*part. 2. Epiſt. 456. p. 505.*) Si dormiens ictus ſit à fulmine, oculis apertis reperiatur; ſin vigilans, clauſis. At unde hoc? Dormiens ad fragorem expergiſcitur, oculosque aperit, vigilans ad terrorem concutitur, oculosque ob timorem præſentis mali, claudit. Dormientes tamen fulmine necari haut omnibus probari, *è Plutarcho* (*l. 4. Sympoſ. c. 2. p. m. 244.*) pateſcit.

§. 13.

Inter ſenſuum autem collegia omnium primum ferè viſum claudit mors, cum *ſecundum Ariſtotelem (l. 2. de Generat. Animal. c. 6. p. 1264. ſq.) Plin. (l.*

11.

11. c.37.) & Levin. Lemnium (*l. 4. de Occult. Nat. Mirac. c. 6. p. 405.*) oculi ultimi in fœtu formentur, (cauſam reddere conatur *Joh. Zahn. Ocul. Artificial. Tele Dioptr. Fundam. 1. Syntagm. 1. c. 6. Erotem. 1. p. 34.*) unde Natura reducem agit decurſum, *ut loquitur Nobiliſſ. Dn. D. Chriſtian. Langius* (*Diſſ. de Fac. Hippocrat.* §. *22.*), & à calce ad Carceres, à Circumferentia (oculis) ad Centrum, (Cor illud primum vivens & ultimum moriens, *Vid. Galen. l. 2. de placit. Hipp. & Platon. p. 964.* aut rectius proxima Cordi venæ cavæ pars, obſervante *Nicol. Stenone ap. Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. Med. 25. p. 109. Richard. Lowero tr. de Corde c. 2. p. 70. Add. infra l. 2. T.* §.) unde proruit, redit. Aut, *ut Joh. Sophron. Kozack (tr. de Sale c. 5. ſ. 3. p. 199.) loqui amat:* Primum inchoata longius durant, ultima primis citius intereunt. Quare mirandum non eſt, *pronunciat Pasſian. Landus,* (*l. 2. Anat. Corp. human. c. 4. p. 153.*) ſi *Poeta Homerus* mortis ſedem in oculis, toties id Hemiſtichium (*Iliad. 13. v. 589. & alibi.*)

Τὸν δὲ σκότος ὄσσ᾽ ἐκάλυψε,

repetens, eſſe finxit. Quare cum Oculi certisſimum vulgò mortis dent prognoſticum, Noſtri dicunt: *Der Todt ſiehet ihm zum Augen heraus, die Augen ſind ihm ſchon gebrochen.*

§. 14.

Signa iſta *vulgares* propinant:

Si multum rubeant oculi: vel Spontè madeſcant,
Si lucem fugiant, venæ ſi quando nigreſcant,
Quod ſi ſiccentur, ſpaſmo vel fortè graventur,
Si jam ſint clauſi, pauco poſt tempore aperti,
Alter ſi minor aut altro, dexterve ſiniſtro,
Si non objectis cernant benè lumen ocellis
Si ſint inſtabiles: vel ſi pituita moleſtet
Extremas partes.

Si *Samuel. Fuchſium* (*Ophtalmoſcop. c. 19.* §. *12. p. 139.*) evolvas, iſta poſuit: In morbo acuto oculus ſi hebeſcat, ſi fixus ſit, & caliginoſus, ſi cavus & quaſi emoriatur, connivendo labaſcat, mortis omen imminentis portendit. *Conf. Anton. Conſtantia* (*l. 1. Med. Prognoſ. c. 6. p. 26. ſq.*) *Proſper Alpin.* (*l. 5. de præſag. vit. & mort. ægrot. c. 7. p. 445. ſq.*)

§. 15.

Oculorum iſta poſt fata adhuc conſtans apertio, cum truculentum & deforme reddat Cadaver, ne intuentibus inferatur horror, oculos claudunt.

Apud Romanos ritus iſte obſervabatur. Ita *Plinius*, (*c. l.*) morientibus illos (oculos) operire: rurſusque in rogo patefacere, Quiritium magno ritu ſacrum eſt. Ita more condito: ut neque ab homine ſupremum eos ſpectare fas eſt, & Cœlo non oſtendi nefas. Inde *apud Ovidium* (*l. 3. Amor. Eleg. 8.*)

Hic certè manibus fugientes preſſit ocellos
Mater, & in Cineres ultima dona tulit.

Apud Senecam (*Troad v. 786.*)

Concede parvos ut mea condam manu
Viventis oculos.

Etiam id Hebræis in uſu, Exemplis *Joſephi* (*Geneſ. 46. v. 4.*) *Patris Jacobi*, & *Tobiæ Junioris*, (*Tob. 14. v. 15.*) Soceri ſui demortui oculos comprimentis, edocemur. Officium illud charorum & propinquorum requirebat affectus. *Vid. Pl. Rev. Dn. D Martinus Geierus.* (*de luctu Ebræor. c. 5. §. 6. p. 50.*) In Cauſas inquiſivit *Joh. Heinric. Urſin.* (*l. 1. Analect. Sacr. c. 27. p. 41.*) Hoc nomine infelices, *teſte Plutarcho*, vocarunt illos, quorum oculos parentes aut liberi ob abſentiam non poterant obtegere. *Conf. Henric. Kornmann.* (*p. 7. de m. m. c. 9.*) qui id *è Petro Crinito* (*l. 18. de honeſt. diſcipl. c. 12. p. 463.*) ſuis inſeruit. Ubi etiam de lege Menia, quæ *autore Terentio Varrone*, talis: Ne filii parentibus luci claros oculos ſugillanto.

§. 16.

Os hiat, quia inter anxietates præcordiales, ſuſpiria, cordisque ſingultus animæ cum corpore commercium intercipitur. Expirando anima tuguriolo ſuo ſubtrahitur, inſpirando olim in creatione à ſummo Creatore eidem concredita. Strangulatorum igitur mortem θάνατον μιαρὸν, gladio occiſorum καθαρὸν vocabant Antiqui, perſuaſum habentes, ſtrangulatis animam per obſcœnum corporis cavum, cum per os non poſſit, egredi. Hinc *Seneca in Cajum* (*l. 3. de Ira c. 19.*) Spongiis aut pannis os eorum, quos interficere vellet, occludi jubentem: Quæ iſta ſævitia eſt? liceat ultimum ſpiritum trahere! Da exituræ Animæ locum! Liceat illam non per vulnus emittere? hi Catharris ſuffocativis pulmones viſcido humori impacti ultimo conatu phænomenon illud patrant. Mortui aperiunt os, *ſcribit Albertus M.* (*l. 1. de Animal. Tr. 2. c. 14.*) quia modus claudendi mandibulam, eſt contra pondus naturæ mandibulæ. *Add. Galen.* (*l. 2. de Mot. Muſcul. p. 523.*) Deformitati huic ut conſulant, odorique tetro exhalanti obex ponatur, tenui faſcia ad verticem inferiorem maxillam aſtringunt. Judæis id etiam in more poſitum, *modo laudatus Geierus* (*c. l. §. 7. p. 52.*) *teſtis eſt.*

§. 17.

§. 17.

Os hiat aliquando, lingua ſimul exerta. Eſt ſpecies Anginæ, quam *κυνάγχην* vocant, qua ægri canis ſitibundi inſtar linguam exſerunt & ſpiritum trahunt. *Vid. Dan. Sennert.* (*l. 2. Med. Pract. p. 1. c. 24. p. 95.*) Inde *Marco Zwerio Boxhornio* (*in Poëm. p. 18.*) vocatur:

Linguæ carnifex.

Eſt & aliquando linguæ tumor talis, ut ore contineri non poſſit. Exempla ſuggerunt *Galen.* (*l. 14. M. M. c. 7. p. m. 517.*) *P. Foreſt.* (*l. 14. obſ. Med. 24. p. 125.*) Contingit ab hauſtis venenis aut fungis, comprimis illo peſtilenti, cujus meminit *Leonh. Botall.* (*in Append. ad l. de Med. & Ægrot. mun.*) qui ſummitati linguæ tantum admotus ſtrangulationem ſeu ſuffocationem inducit. A morbo Gallico linguam etiam intumeſcere, ut prodigii modo ingens ex ore excidat *Alex. Benedict.* (*l. 5. de Cogn. & Cur. Morb. c. 11. p. 236.*) & ab opio (*ib. c. 13. p. ead.*) commemorat. Nec inauditum, linguam ob copiam laudabilis alimenti monſtroſa magnitudine augeri. Hiſtoriam curioſam ob oculos ponet *Galen.* (*l. 1. de Diff. Morbor. c. 9. p. m. 17.*) In convulſionibus à Liene, linguam cum clamore prodigioſè ſæpius exertam, aliquando videre contigit, ita ut inſtrumentum, ne linguam patiens morſu læderet, adhibere coactus fuerim. Quod ſi igitur uno prædictorum affectuum diem ſuum obeant ægrotantes, ore hiante, Linguave exſerta vultum quam facillimè deturpare queunt.

§. 18.

Sepulchra olim muta declaravit (*Carm. 95.*) *Catullus*, in illo:

Si quicquam mutis gratum acceptumve ſepulchris
Accidere à noſtro, Calve, dolore poteſt.

Sepulchrorum nomine eos ipſos, qui è vita diſceſſerunt, ſignare Poëtam, *Anton. Mureti* (*ap. Simon. Abbes Gammemam Comment. in Catull. p. 189.*) *Commentariolus* docet. Mutos autem vocat, quod antiqui ſilentium etiam pro mortuis dixere, unde & regna ſilentia inferos, & ſilicernium, cœnam quæ mortuis ponebatur, denotant. Umbras ſilentes *vocat Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 264.*) Quicquid ſit, mortui aliquando ſonum edunt inconditum, qualis ille ſepultorum glotientium aut maſticantium, *de quo jam alibi* (*Tit. 3.*) varia congeſta. De Paſtore Bohemo, cujus ſpectrum viventibus moleſtias varias inferebat effoſſo & à carnificibus cremato *Wencesl. Hagecius* (*p. 1. Chronic. Bohem. p. 411.*) *retulit*, quod in rogo poſitum primum bovis boatum, poſteà aſini rugitum ediderit. Sonos inconditos & voces quaſi mortuorum imminente peſte audiri, *Hieron. Cardan.* (*l. 15. de Var. Rer. c. 78. p. 945.*) *citat. Zu Auerbach, vier Stunden von Studgardt, hat*

männiglich die Todten unter der Erden hören reden, prodidit Zacch. Theobald. (vom Bergfall p. 8.)

§. 19.

Mortuos loqui Papicolæ credunt. De *Maria*, Virgine DEI para, *ex Aliis retulit Joh. Sebaſt. Mitternacht* (*Diſſ. 7. de Johann. p. 137.*) Poſtquam corpus egreſſa eſt Anima, corpus ipſum hæc verba protulit: Gratias ago Tibi Domine, quod Tua ſum gloria. Memento mei, quod Tuum figmentum, & Tuum ſervavi depoſitum. De filio in patibulo ſuſpenſo patrem alloquente & conſolante vide & lege *ex Jacobo Januenſi ſ. de Voragine* (*Hiſtor. Lompardic.*) quæ *citat Joh. Wolff.* (*Cent. 13. Lect. Memor. p. 565.*) fabulamque deride. Mortuos articulatè locutos & clamaſſe, hiſtoriam habet de Notario *Martin. Del Rio* (*l. 2. Disquiſ. Magicar. qu. 26. ſ. 5. p. m. 628.*) & de quodam celeberrimo Doctore ex Aliis *recitant Hier. Cardan.* (*l. 15. de Var. Rer. c. 81. p. 994.*) *Petr. Sutor,* (*l. 1. de Vit. Cartuſ. tr. 2. c. 2. p. 16.*) *Henric. Kornmann.* (*p. 4. m. m. c. 6.*) Hæ verò relationes quid aliud quam fabulæ, miracula ſi non ſunt? Inter miracula poſterius (*c. l.*) repoſuit *Cardanus,* quod etiam *Brunonem* cum ſociis movit, ut electa vita ſolitaria Cartuſianæ in Epiſcopatu Gratianopolitano in monte Cartuſa darent primordium. (*Petr. Sutor c. l. c. 4. p. 30.*) Rectius fabulis accenſuit *Gabr. d'Emilliane.* (*Itinear. Epiſt. 1. p. 65.*) Ejusdem monetæ illam de Monachis pſallentibus hiſtoriam puto, quam *cit. Kornmann.* (*p. 5. c. 11.*) è *Baronio* (*Tom. 7. Antiqu. Eccleſ. c. 165.*) excerptam propoſuit. In eodem cenſu habendum, quod *Th. Cantipratenſis fabularum monaſticarum ſui temporis inſignis eclogarius* (*l. 2. Mirab. & Exempl. c. 29. p. 306.*) recitat. *Ipſe Ariſtoteles,* caput abſciſſum poſſe loqui, (*l. 3. Hiſt. Animal. c. 10. p. 1165.*) *negavit,* & caput *Starchateri* decollatum terram morſu petiiſſe, quod dubitativè recenſuit *Saxo Grammaticus,* (*l. 8. Hiſt. Danic. p. 153.*) non videtur veroſimile.

§. 20.

Regis Angliæ à Danis occiſi caput inter fruteta occultatum loquitur, *ſcribit Joh. Marcus Marci à Kronland* (*p. 4. Philoſ. Vet. Reſtitut. ſubſ. 3. p. 405.*) quærentes ad ſe vocat, ſi miraculum hic, quis finis? Naturaliter eò usque vixiſſe, eo modo, quo caput viperæ? non vererer; niſi eadem natura vocem fieri poſſe absque aëre eo impulſo negaret, præſertim cum nervis recurrentibus præciſis, aut vinculo interceptis, confeſtim animal ἄφωνον reddi conſtet. Dici tamen poſſet, impulſum aëris à vento ſuppleri potuiſſe: qui fortè tunc in arteriam præciſam flabat, eo modo, quo per guttur Anſeris ſonum anſerino ſimilem flatu reddere ſolemus. Poſſet experimentum fieri, *pergit,* loco pulmonis folle in

in capite recens amputato, quo aër per arteriam impulſus, linguæ oriſque motionibus ſubveniret: Verum hanc hæſitationem tollit *Lucretia Anconitana*, mulier ſupra modum delicata, quæ noſtra memoria ob vitam male actam capitis ſupplicium luit, ipſum verò à reliquo corpore avulſum ter nomen JESU clamavit. *Hæc Marcus*, qui tamen confundere videtur motum capitis naturalem, & præternaturalem; motum ut talem, & cum loquela conjunctum; Sonum inconditum & inarticulatum. Viperarum & aliorum inſectorum capita abſciſſa vivere ad tempus, non inficior, & infra *(l. 2. Tit. 5. §. 18.)* rationes dedi ubi huc ſpectantia plura. Quis verò capitis ſeparati ſibilum aut ſonum naturalem, genuinum illi, quem integrum adhuc edere ſolet animal, audivit unquam? Motus & morſus diſciſſarum viperarum ſpasmodicus eſt, & præternaturalis, & longè aliam eſſe inſectorum, reptilium & natatilium ac reliquorum ſanguineorum conſtitutionem infra dicta demonſtrant. Non ſolum motum capitis, aut aëris impulſum ad loquelam ſufficere, muti declarant. In *Lucretiæ* capite abſciſſo vox plaga in inſtanti inflicta potuit audiri, modò non ſibilus inanis fuerit & inarticulatus, aut ſuſpirium. Plura *Joh. Rud. Camerar.* (*Cent. 15. Syllog. Memorab. n. 12. p. 1214.)*

§. 21.

De Cranio iterum *H. Kornmann.* (*p. 4. m. m. c. 10.*) cum preces pro mortuis funderet *Macarius*, in hæc verba erumpente: Quando pro mortuis oras conſolatiunculam ſentimus; quid ſentiendum, ſacra oracula te edocebunt, quæ neque preces pro mortuis præcipiunt, neque emolumenti aliquid in eos redundare aſſeverant. Ejusdem farinæ ſunt illa, quæ habet *Martin. Delrio (l. 2. Disquiſ. Mag. qu. 29. p. 225.)* Comprimis illud *è Bonfinio (l. 3. hiſt. Ungar. Decad. 3. p. 400.)* de loquaci inexpiati capite ſubinde inter oſſa nomen *Salvatoris & Mariæ* reſonante, quid? niſi figmentum curioſumque cultus ſanctorum fundamentum? *Orphei* caput Lesbo appulſum vaticinari ſolebat, *teſte Philoſtrato,* (*in Philoctete) Cyroque Regi* poſt ſexcentos à morte *Orphei* annos, cum aliquos ille conſultum *Babylone* miſiſſet reſponſum hunc in modum; Τὰ ἐμὰ κῦρε σά. Ita *Snoro Sturlæſonius* (*Hiſt. Norwag. c. 1.*) *teſtatur*, *ordinum* Præſtigiatorem & Magum ſua tempeſtate nulli ſecundum *Mimeri Scythici* caput ab Aſianis ſibi transmiſſum balſamo condiviſſe, arteque magica ita præparaſſe, ut articulate loqueretur, & arcana quæcunque ſcire diſcuperet, ſibi revelaret. *P. Rochus Gonzalez* à barbaris nationibus totis cervicibus ferrum hauſit, reſecto autem capite, per ipſum cor eloqui auditus eſt, & clara expeditaque voce arbire in DEI laudes. Narratio Papicolis non indigna è Lobbetio *ap. Henr. Engelgrav. (p. 1. Luc. Evangel.*

gel. Emblem. 40. p. 328.) allegatur. Retulit de *Gabieno, Auguſti Claſſiario, Plin. (l. 7. c. 52.)* cui capto cervix juſſu *Sexti Pompeji* inciſa eſt, ut vix cohæreret. Cum verò per diem jacuiſſet mortuus, allocutus aſtantes ab inferis ablegatum ſe dixit, ut quædam *Pompejo* nuntiaret.

§. 22.

Fuere etiam ſtatuæ loquentes, & forſan adhuc habentur. Sceleton perfectum promiſit *Exc. G. W. Wedelio (de Med. Facult. Præf. ad Lect.) Nob. Sal. Reiſelius* quod vel loqui poſſit. Ille *apud Lucianum (T. 1. Op. in Pſeudomant. p. 764.) Pſeudomantis* pollicitus eſt exhibere multitudini DEUM loquentem, ac ſine interprete reſponſa dantem. Deinde magno negotio Gruum arteriis contextis & per illud arte aſſimilatum caput inſertis alio quopiam per has foris inſonante ad interrogata reſpondebat voce per *Æſculapium* illum linteo confectum ad aures promanante, quæ reſponſa ipſius voce reddita vocabantur, neque quibuslibet neque paſſim dabantur: Verum ſplendidis, opulentis ac munificis. De Statua loquente *Athan. Kircherus (T. 3. Oedip. Ægypt. p. 487.) Caſp. Schott. (Cent. 1. Joco-ſer. Art. & Nat. propoſ. 34. p. 31.)* Statuam loquentem triginta annorum opus, quam *Thomas Aquinas* confregiſſe dicitur, confecit *Albert. M. (Gisbert. Voët. p. 3. Diſput. Select. p. 542.)* quam tamen *Mart. Del Rio (l. 1. Diſquiſ. Mag. c. 4. qu. 4. p. 74.) & Redemtus Barozenus (Diſp. 5. qu. 2. Dub. 7.)* habent ſuſpectam. Jocum Necromanticum Cranii loquentis *ex Andrea Albio à Joh. Jacob. Weckero (l. 17. Secretor. p. 889.) allegatum*, illis quibus his technis alios circumvenire licet, linquo & à Magis è Cranii petita oracula, Magis.

§. 23.

An Diabolus & Sagæ inanimatis beſtiis & cadaveribus loquelam poſſint conciliare? Si quæras, pluribus te informabit modò *citatus Del Rio (l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 29. p. 225.)* & *Strozz. Cigogna (p. 1. Theatr. Mag. omnifar. l. 4. c. 6. p. 528. ſq.) E Joh. Erneſti Pfuels (Elect. Phyſ. part. General. Tit. 2. ſ. 1. p. 126.)* hæc accipe: Loquelam inanimatis aut brutis corporibus conciliare Satanas non poteſt: Sed ipſe occupat illud miniſterium, aureſque audientium veluti ex aliis, facto ſono decipit. Loquitur per ea, ut aliquando per capita magicè conſecrata aut imagines, de quibus jam dictum. Inde, qui ejusmodi imagines aut conficiunt aut conſulunt, imaginarii audiebant *Johanni Sarisberienſi. (l. 1. de Nug. Curial. c. 12.)* Imaginarii ſunt, *inquit*, qui imagines, quas faciunt quaſi in poſſeſſionem præſidentium Spirituum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis doceantur. Loquuntur cadavera & bruta, ut Moneta Junonis & Fortunæ

tunæ muliebris ſimulacrum, *ap. Valer. Maxim.* (*l. 1. Memorab. c. 8. §. 3. & 4. p. m. 44.*) Dæmone verba ſuggerente, *ut pronunciat Edo Neubuſius.* (*l. 2. Sacr. Fatidic. c. 5. p. 97.*) Aut Sacerdotibus Dæmonis officio fungentibus. (*Matth. Zimmermann. Diſſ. Hiſt. Theol. de Chriſtian. ſ. 2. §. 100. p. 75. ſq.*)

§. 24.

Morientes interdum ridere, quidam annotarunt. An verè? dubito. Videntur ridere, non rident. Cauſam vis? Motus convulſivi muſculorum & nervorum ſunt. De Apii Specie commemorant Autores, in Sardinia mediterranei Maris inſula, fœcunda quidem peſtilente, (*Vid. Strabo l. 5. Geograph. Pompon. Mela l. 2. c. 5. p. m. 95.*) eam tanto pollere ſcelere, ut illam comedentes pereant, ſed ridentes. Ita de hac *Dioſcorides*, (*l. 6. de Remed. c. 14. p. m. 734.*) *Nicol. Leonic. Thomæus* (*l. 1. Var. hiſtor. c. 1. p. 10.*) eam convulſiones facere cum labiorum contractione, ut riſus ſpeciem videntibus præbeat. (*Conf. Tob. Knobloch. Inſtitut. Anatom. Diſp. 9. p. 296.*) Inde Sardonia Herba, Apium riſus, riſus verò ille vocatur Sardonius. (*Vid. Pauſan. l. 10. ſ. in Phoci. p. m. 408.*) Aput Antwerpiam non nollos juvenes Italos in acetario hanc herbam deguſtaſſe, quorum nonnulli illicò vitam cum morte commutarunt, (an cum riſu? non addit,) *annotavit Amatus Luſitanus* (*in l. 2. Dioſ. Enarrat. 171. p. 416.*) Simile ferè de Cicuta pro Petroſelino comeſta à Monachis *Anthan. Kircher.* (*ſ. 2. Scrutin. Peſt. c. 2. p. 203.*) Plura de Apii noxa *Joh. Ruellius* (*l. 2. de Nat. Strip. c. 106. p. 426.*) Et Apium etiam hortenſe ſ. Petroſelinum Epilepticis noxium & Aliis declaravit *Dan. Sennert.* (*l. 1. Med. Pract. p. 2. c 31. qu. 12. p. 662.*) Ideò, quamvis Apio virente Nemæi, exareſcente Iſthmiaci victores coronabantur, *juxta Hadrian. Jun.* (*l. 4. Animadv. c. 21. p. 167.*) tamen à menſis veterum relegabatur, non tantum, quia eo ſepulchra coronabantur, ſed etiam, quia hujus eſu, ut dictum, Epilepſia genaratur, & viſus deminuitur, prout ſcribit *Schönborner.* (*Manual. Med. Pract. Tit. Capiti nociva p. 19.*) Caveant proinde Nutrices è Petroſelini uſu, comprimis nimio, ne inſontes temerè huic equuleo ſubjiciant infantulos.

§. 25.

Quod de Apio dictum, idem de fungis verum confirmat *P. Foreſt.* (*l. 10. obſ. med. 116. p. 457.*) Hiſtoria, de virgine, quæ Convulſione ab utero & fungis comeſtis ridentis ſpeciem exhibebat, revera tamen non ridebat, quamvis Sardonico riſu convulſis maxillarum & genarum muſculis multis miſerandum ſpectaculum præberet. Una Fortunatarum Inſularum (*commemorat Pomp. Mela. l. 3. de Sit. Orb. c. 11. p. 145.*) ſingulari duorum fontium ingenio maxi-

mè inſignis, alterum qui guſtavere riſu ſolvuntur in mortem; ita affectis remedium eſt ex altero bibere. Idem Cenchris virulenti Serpentis morſum præſtare *Athan. Kircher.* (*ſ.3. Scrutin. Peſt. c.3. p.302.*) *allegat. Wann ein Perſianer aus Verzweiffelung ſeinen Tod beſchleunigen will, verſchlingt er ein Stück vom Opio, und trincket Weinesſig darauf, und ſtirbt ganz lachend dahin, memorat J.B. Tavernier.* (*l.5. Itin. Perſic. c.17. p.269.*)

§. 26.

Ægris etiam riſus præter intentionem & voluntatem contingit. De Abbate, qui involuntariè ridere coactus ad extremam usque virium proſtrationem ſe exagitabat, legi poterit *Joh. Schenckius* (*l.1. obſ. med. p.12.*) *add. Felic. Plater.* (*l.1. obſ. med. p.156.*) In Studioſo Theologiæ febre maligna laborante, inſtante, morte idem olim deprehendi; ut & in Juris & tumbæ ſepulchralis candidato hectica ſummè emaciato tribus ante mortem diebus, ex quo eum morti proximum certò concludebam. In Peſte anno 1353. pueri & puellæ tripudiantes & ridentes mortui, *Caſp. Hedio.* (*Chronic. f.587.*) & ex eo *M. Tob. Schmid.* (*Annal. Cygn. p. 164.*) *Chryſippus* Philoſophus, aliis *Palæmon* dictus, & *Zeuxis* pictor, riſu obiiſſe dicuntur. (*J. R. Camerar. Cent. 14. Syll. memorab. n. 61. p. 1176*) ut & *P. Craſſus.* (*ap. Tertullian. l. de Anim. p. 683.*)

§. 27.

Qui in præcordiis vulnerati ridibundi pereunt, *quod Ariſtot.* (*l.3. hiſt. part. Animal. c.10.*) *Plinius* (*l.11. c.37.*) & *J. C. Scaliger* (*Exercit. 117. ſ.6. p. 1022.*) *protulit.* Exemplum illud probat *Tychonis ap. Hippocrat.* (*l.5. Epidem. hiſt. 94. p. 254. & l. 7. hiſt. 13. p. 338.*) *Add. Anut. Foëſ. in not. ad. l.5. Epid. Hipp. p.255.*) cui, poſtquam vulnus in pectus acceperat, riſus aderat cum perturbatione. Calorem vulnus movere, & inde riſum concitari *Ariſtotel.* (*c.l.*) ratiocinatur. Convulſionis, ut modò aſſertum, rectius vocatur ſpecies à Conſenſu Diaphragmatis cum Cerebro & muſculis labiorum maxillarumque proveniens à nervis quinti paris, *ut Nicol. Pfizzer.* (*l. 2. judic. vulner. rat. c. 11. p. 96. Add. Ludovic. Mercat. T. 3. Op. l. 1. de Morb. Intern. c. 15. p. 75.*) Id verò ubi ſuccedit conclamata res eſt. Cur autem bruta præcordiis trajectis à riſu ſibi temperent, rationem ſuggeſſit *Philoſophus*, (*c. l.*) quod vi ridendi careant. Ineptè forſan, ſi data ratio attendatur.

§. 28.

Hæc de morientibus. Mortuos ſolvi in riſum omnem ſuperat fidem. Quod *de S. Carpo Martyre* ſuſpenſo referunt Alii, & ex illis *H. Kornmann.* (*p. 5. m. m. c. 15.*) datum non infringit aſſertum. Potuit namque *Carpus* ſuſpenſus

ſus laqueo non ita arctè collo injecto in calamitatum prolongationem riſu exagitare Tyranni furorem, aut moribundus præfata convulſionis ſpecie, quod in ſuſpenſis haut difficulter contingere poteſt, obire. Neque impoſſibile, morituri faciem, ſi ante mortem riſu Sardonio tentetur, diſpoſitionem ridentis poſt fata ſervare poſſe, ut illa, *ap. Thom. Cantipratenſ. (l. 2. Mirac. & Exempl. ſui temp. c. 50. n. 8. p. 462.) & H. Kornmann. (p. 4. c. 10.)*, mulier. Quæ ante mortem quaſi ridibunda proferebat: Agnata mea, hanc oris ſpeciem biduum adhuc poſt mortem, conſervabat. Moriens, ſoluto in riſum ore, *Agnerus, juxta Saxon. Grammat. (l. 2. hiſt. Danic. p. 31.) Conf. Stephan. Joh. Stephanii (not. in h. l. p. 73.)* De *S. Wiborada*, Virgine, *Heidanus Cœnobita S. Galli (l. 1. de vit. Ejus apud Goldaſt. T. 1. Rer. Aleman. p. 2. p. 345.)* quod viderint, poſt mortem faciem Ejus quodam Angelico rubore perfuſam, quaſi in riſum hilareſcere. Sed

Si quaſi non eſſet, narratio verior eſſet.

Cum *Mithridates* lucum Fuarinarum ſuccenderet, riſus exauditus ingens ſine autore. Cum Aruſpicum juſſu Virginem immolarent è jugulo puellæ riſus exortus, turbavit Sacrificium. *Hæc Conrad. Lycoſtenes (Chronic. Prodig. & Oſtent. p. 208.)* Hic verò Sathanæ fraudem & impoſturam quis non animadvertit?

§. 29.

Moribundi ſpumant. Animalia omnia, *inquit Guilh. Harveus, (Exerc. Anat. 3. de Circul. Sangu. p. 237.)* aqua ſubmerſa & ſuffocata ultimò, cum profunduntur & ſubſidunt, bullulas ex ore & pulmonibus emittere ſolent, cum ſpiritum reddunt. Crabrones, Veſpæ & hujusmodi inſecta in oleo demerſa & ſuffocata, ultimò aëris bullulas è Cauda, dum moriuntur, emittunt, unde ita reſpirare vivos, non eſt improbabile. Mortuos Spumam ex ore emittere aliquando, vulgo placet. Id verò ut rejiciam, modus, quomodo Spuma in viventibus generatur, ſuadet. Spumant partim Apoplectici, partim Epileptici, nec Carotici, aut Hyſtericæ excludendæ, *ſecundum Th. Williſium (de Morb. Convulſiv. c. 3. p. 35.)*

§. 30.

Spumam Epilepticorum à pulmone derivavit olim *Hippocrat. (l. de morb. Sacro.)* Addo vaſa ſalivalia, Laryngis, palati, Linguæ & his proximarum glanduloſarum partium. Puellam agonizantem tantam Spumæ ubertatem per os & nares ejaculari vidi, ut vix in corpore demortuo humoris pituitoſi aut lymphatici guttulas relictas judicarent aſtantes. Non tamen, *rectè judicante*

dicante Guilh. Rondeletio (*l. 1. Method. Cur. Morb. c. 36. p. 173.*) in omnibus ſemper apparet. Nam qui ob nidorem vel fumos acres Epilepſiam patiuntur, in his confeſtim ſolvitur etiam ſine Spuma, quæ fit cum diutius durat acceſsio, & cum ob frequentem inſpirationem & exſpirationem aqua tenuis agitatur, aut Spiritu aut ſubſtantia quadam vaporoſa circumplectitur, ex qua Spuma generari ſolet. *Plura* (*§. ſequ.*)

§. 31.

De Spuma Apoplecticorum, curve, *juxta Dictatoris* (*ſ. 2. aph. 43.*) *pronunciatum*, lethalitatem inferat, Veterum explicant mentem (*l. 10. obſ. Med. 74. p. 408.*) *Petrus Foreſtus*, (*in ſ. 2. aph. Hippocr. 43. p. 146.*) *Leonh. Fuchſius & Juſt. Cortnum.* (*de Morb. Atton. c. 57. p. 232.*) E Recentioribus de hac ita *elegantisſimus Nicol. Tulpius*: (*l. 1. obſ. Med. c. 6. p. 11.*) Spuma eſt Spiritus (Aëris) & humorum mixtio. Fitque in morbo attonito vel ex deſtillante capitis pituita per aërem rarefacta; vel ex ſpirituoſo oppreſſi pulmonis vapore. Omnium optimè verò de hac *acutiſſimus Th. Williſius*: (*c. l.*) Ejusmodi ſpuma haud quaquam à cerebro deſcendit, nullus enim, per quem tranſeat meatus, pateſcit; verum à pulmonibus inflatis ac usque ad laryngem elevatis, unde velut cum efferveſcentia, & ebullitione ſaliva ſpumeſcit: Urgente enim caduci paroxyſmo, cum plerique nervi in toto corpore contrahuntur, etiam qui pulmonum & Diaphragmatis motibus inſerviunt, ſpasmos immanes pasſi, præcordia omnia ſurſum elevant, eaque in ſyſtole diuturna ferè immobilia continent, ita nimirum ut pulſus & reſpiratio vix ac ne vix perficiantur. Intereà, ut quia ſanguis intra cordis ſinum coërcitus, diſtendit admodum ac ferè opprimit, pulmones utcunque impediti, ne more ſolito & naturali moveantur, quod poſſunt tamen feſtinata & ſpiſſa agitatione, quoquo ſanguinem è corde exantlare ſatagunt; à quo ipſorum niſu aër humiditatem viſcoſam crebra reſpiratione ſuccutiens, ut agitatum ovi albumen in ſpumam attollit, mox ſurſum in oris cavitatem elevat, & illinc ulterius foràs propellit: quare ſaliva ſpumoſa etiam in aliis affectibus, ubi nervi pneumonici aut contrahuntur, aut a functione ſua obeunda inhibentur, non rarò ſuccedit. *Hactenus Williſius*. Et hoc facilè ad Apoplecticos etiam accomodari poterit, cur & hi turgeant ſanguine & ab hoc ſurſum eleventur, *de quo Franciſc. Bayle* (*Tr. de Apoplex c. p.*) nervique pneumonici multa patiantur, ut aphoniæ cauſa, non tàm in lingua quâm in his, aliquando quærenda ſit. Benè tamen monet *Zacut. Luſitan.* (*l. 1. Prax. Hiſtor. Med. c. 7. p. 192.*) cum ſpuma pauca & alba Apoplecticos evadere poſſe, cum multa flava aut cruenta nequaquam. Qua diſtinctione Hippocratici dictaminis auctoritas

ctoritas ſalvatur, aphoriſmorumque certitudo. Spumæ tamen cruentæ periculum etiam mitigat illa *ap. Zacutum* (*l. 1. Prax. admir. obſ 20. p. 5.*) hiſtoria, ubi in mentem venit illud *Galeni*, (*Comment. in l. 2. aph. 43. l. 4. aph. 44. & l. 6. aph. 58.*) aphoriſticas ſententias eſſe omnia ex parte veras, licet aliquando aliter, rarò tamen eveniant. Veritates namque Hippocraticæ caſus raros non excludunt, qui ſi eveniant, non tollunt aphoriſticam doctrinam, nec problematum medicorum firmitudinem labefactant, *ut iterum Zacutus*. (*l. 1. Hiſt. Med. Princ. 34. Dub. 20. p. 66.*) Nec ex his quæ ſemel aut bis homo videt, pronunciata Medica, *Galeni monito*, (*l. 2. de Format. Fœt. c. 2.*) ſunt conficienda. Interim nec *Dominic. Panaroli* mentem (*Pentecoſt. 1. obſ. 19. p. 12.*) abhorreo, quando inculcat. *Hippocr.* ſententias neque nimis pertimeſcendas, neque temere ſumendas, ſed contemplari debere, an rationi reſpondeant: Multoties enim propter noſtram imperitiam non intelliguntur, cum *Hippocrates* ex numero eorum ſit, qui loquendo, tanquam oraculum, aut Rex cum Majeſtate, intelligi velit.

§. 32.

Trutinatis his, quæ in medium circa ſpumæ generationem attuli, æquiori, ut fas eſt, lance, cadaver ſpumare poſſe, neutiquam erit, cum ceſſante motu totius, inde etiam Pulmonum & Diaphragmatis, quod vel reſpirationis defectus abundè evincit, humorum etiam frigus mortale ſubſequens coagulatio & congelatio, ſpumæ ſufflaminet generationem & expulſionem.

§. 33.

Putat equidem *Phil. Salmuth.* (*Cent. 1. obſ. Med. 22. p. 15.*) pulmones ex ultimo reſpirandi per agonem conatu dilatari ab aëre inſpirato poſſe, & poſt mortem per aliquod temporis tales permanere, & inde ſpumam generari. Sed pulmonum dilatationem ad ſpumæ proventum & emiſſionem minimè ſufficere ex præcedentibus liquet. Si ad fermentationem aliquam humorum in ventriculo, quam deberi particulis igneis vel Alcali & Acido in ventriculo pugnantibus *Joh. Jacob. Wepfer.* (*Cicut. Aquat. Hiſtor. & Nox. c. 3. p. 24.*) ſuſpicatur, confugias, aut ipſius ſalivæ ſpuma, qualis hic concipitur, non erit, ſed humor ſaltem ſalivali ſimilis, bullulis, quibusdam conſpicuus. Et quo pulſore ad fauces & labia deferetur, ut viſum incurrat?

§. 34.

Eſt ſaliva, ſtrangulatorum ſpuma, ſed rarefacta, & in illo corporis rigore vehementius excluſa. Serum, cujus progenies ſaliva, motum ſuum diutisſimè (poſt mortem) in corpore ſervat, & ubi cæteri humores quieſcunt, illud tamen,

 quam-

quamdiu etiam puſillus calor in glandulis reliquus, ſe poſt vinculum copiosè ſequeſtrat. Nemo non paulò exercitatior, lympham, coagulato jam ſanguine, in ſua vaſa tranſire deprehendit; nimirum quamdiu tubuli glandularum adhuc hiant, & volatili liquido conſtat motus, quod diutius in hoc fieri ſolet, quam in alio humore, quoniam particulis coaluit ſpirituoſis planè, & quantum fieri poteſt, ſimplicibus: Itaque ſalivam tamdiu moveri probabile, quamdiu lympha movetur, & ſic etiam nonnihil ejus poſt mortem prodit. Accedit, quod ligatis venis & ſanguine jam quieſcente, ſerum tamen magna mole ſe ad interſtitia habitus effundat, & ad novos ductus non ſine labore affectet viam. Quare ſalivam, etiam in illo ſanguinis intra Carotidas coagulo, ſecerni non improbabile, & ſecretam non tàm ſuopte impetu, tametſi hoc accedat, quam muſculorum faciei, bucconis, panniculi carnoſi & ſubtus didigaſtrici, quandoque poſt mortem ſe convellentium robore elidi, labiorum quoque fibris contractione ſua non niſi anguſtum effluendi ſpatium concedentibus, ut ſic magis in ſpumam reſolvatur facilis aliàs humor. Hæc ſententiæ datæ obſtant *ab ingenioſo & doctiſſimo Joh. Nicol. Pechlino* (*Meditat. de Aër. & Aliment. deſ. c. 7. p. 88. 89.*) prolata. Verum enim verò, licet concedatur poſt mortem lymphæ ad paucum tempus aliqualis motus, debilis is erit & leviter undulans, vix perceptibilis, adeoque ſpumæ generationi ineptus, cum violentum requirat motum. Detur etiam muſculorum faciei, bucconis & fibrorum in labiis poſt obitum motus, quem tamen *præter Helmontium* (*Tr. de Flatibus n. 16. p. 337.*) vix unus aut alter admittet, nec ille ſpumam generabit, cum à Spaſmo Cynico infeſtatis, viventibus licet adhuc, hanc obſervare nunquam potuerim, eò quod illa non tàm muſculorum, quam pulmonum intensè motorum mihi videntur partus. Prudenter igitur, quod ex eſu Strychnimanici defunctus puer per os reddebat aquam fulvam & ſpumoſam, vocat *Joh. Matth. Faber*, (*Hiſtor. Strychnoman. obſ. 2. p. 11.*) quamvis etiam ſpumæ mentionem paulò poſt (*obſ. 6. p. 15.*) fecerit. Et talis fuit iſta ſpuma viridis, quæ poſt obitum ab eſu radicis cicutæ aquaticæ largisſimè per os emanavit. *Vid. Joh. Jacob Wepferus* (*c. l. p. 6. & c. 3. p. 24.*) Scilicet è palato & faucium iſthmo inflictis veſiculis iisque fermentatione ruptis proveniſſe non levis ſuſpicio eſt.

§. 35.

Quid ſi Exemplis aſſerti hujus everteretur veritas? Hos verò non revera diem ſuum obiiſſe regero. Notabile Exemplum proponit *Zacut. Luſitan.* (*l. 1. Prax. Admir. obſ. 19. p. 5.*) de Piſcatore, qui cum quatuor & viginti horarum ſpatio Apoplecticus, toto corpore frigidus lineo panno ad ſepulturam involu-

tus

tus & conſutus in terra jacuiſſet, dum à Veſpillonibus ad ſepulturam deſerreretur, raucum & ignotum clamorem edidit. Audientes hunc veſpillones feretrum ab humeris in terram deponunt, & pannum circa os madidum & ſpumâ plenum conjiciunt. Cui negotio advocatus *Zacutus* cum aliis duobus Medicis, in Metacarpio arteriarum motiones exploravit, easque urgere deprehendit, ſicque auxiliis paulatim ad ſe redire cœpit, & poſt paucos dies valuit pancratice. In quadam convulſionibus Epilepticis tentata die Jovis demortua, die Veneris circa nonam ſpuma circa os apparuit. Quæſiti ſuper hac re *Doctores Pariſienſes* pronunciarunt eam jacuiſſe hyſtericam & ubi ſpuma erupit, fatis ceſſiſſe, *quod Joh. Riolan. (l. 6. Anthropogr. c. 8. p. 398.) & Th. Bartholin. (Vol. 2. Art. Hafnienſ. p. 1. obſ. 43. p. 94.)* retulit. Idem de prægnante ſalivam poſt obitum emittente, *judicavit Joh. Vesling. (obſ. & Epiſt. à Th. Bartholin. edit. p. 52.)* Ita aqua ſuffocati, antequam moriantur, ſpumant, ſpumamque illam in faucibus & labiis eorum deprehendit *Nicol. Pfizzer. (l. 2. Rat. Vuln. Judic. c. 29. p. 187.)* De Aliis inter angores & varias jactationes animam efflantibus idem eſto judicium. Quo referenda etiam de puello ob Strychnum comeſtum extincto *Joh. Matth. Fabri (Strychnoman. p. 11.)* obſervatio. Ita *Sueton. (in Vit. Calig. c. 2.)* Diutino morbo Antiochiæ obiit, non ſine veneni ſuſpicione, nam præter livores, qui toto corpore erant, & ſpumas, quæ per os fluebant, cremati quoque Cor inter oſſa incorruptum repertum eſt.

§. 36.

Moribundis ingens pituitæ copia è capite in fauces exundat. Dum namque lymphatici & ſeroſi humores, *judicio Franciſc. Baylei, (Probl. Phyſ. Med. 83. p. 129.)* per infundibulum in fauces decumbunt. Aut potius cum Cerebrum pituitoſis & ſeroſis humoribus obruitur, quæ in faucibus & palato ſunt, glandulæ ſimile quid patiuntur. Cum igitur in proximè morituris collapſæ ſint vires, & proſtratæ facultates, quibus corpus regitur, neceſſe eſt, ductus illos per quos pituita transcolatur relaxari, & affluentem humorem accipere & deponere, quæ via patet & prona eſt ad eorum affluxum. Inde mortui non rarò ſalivare videntur, veluti cuidam Apoplectico mox à morte copioſâ pituita lenta ac viſcida ex ore profluebat. *(Vid. Rembert. Dodonæus obſ. Med. c. 9. p. 23.)* Eodem forſan modo ad acceſſum matris (quamvis id intermiſſæ curæ aſcribere videatur *Laurent. Strauſſius Epiſt. ad Digb. Theatr. Sympath. & Antipath. p. 141.)* materiam per os exhibuit filia demortua. Quod ſi ad nares transmittitur illa ſeri colluvies, per earum portas evacuatur. Ita *Joh. Bauhinus (ap. Joh. Schenck. l. 1. obſ. Med. p. 88.)* in Apoplexia defuncto faciem tumidam & lividam admodum

dum deprehendit, & per os, nares & prominentes oculos ſpumam fervida inſtar ebullientis fontis aut aquæ effervescentis viventis inſtar egeri. Conjugi *Marci Marci à Kronland* poſt obitum per os & nares effluxit ſanies cruenta puri permixta. In Viro Reverendo, mihi Amiciſsimo, ſimilis materia ante & poſt mortem per nares viam invenerat. Materiam putidam egerebat alius *(ap. Joh. Petr. Lotich. l. 6. obſ. Med. c. 6. obſ. 2. p. 548.)* Copioſiſsimum pus in ſtudioſo, occipite vulnerato, materia per vulnus expurganda ad os Ethmoideum delata. Phrenetico mortuo maxima ſanguinis putrefacti copia ex naribus, ore atque auribus erupit ℔ij. & amplius, *ut tradidit Rubeus (Exerc. Med. Nocturn. 33. p. 390.)* Cuidam à vulnere capitis Menynges Cerebri penetrante mortuo, dum Cranium aperiebatur, inter ſecundum *teſte Phil. Salmutho (c. l. obſ. 12. p. 9.)* copioſiſsimum pus è naribus effluxit, materia per vulnus expurganda, ad os Ethmoideum delata, unde etiam de gravedine ſupra nares conqueſtus fuerat. In eo cui palpitatio Cordis cum Dyspnœa finem vitæ fecerat, ſanguis tribus à morte horis ex ore, quaſi bulliendo effluxit, quod *Rembert. Dodon. (Medicinal. obſ. Exempl. c. 54. p. 117.) habet.* Cerebrum quoque poſt mortem rabioſo cani per naris effluxit *(Carol. Reyger. M. C. Dec. 1. A. 3. obſ. p. 577.)* Poſt multos à morte dies interdum è naribus mucor, ut & ex ore & naribus ſanguinem rejici, *Anton. Santorell. (Poſt Prax. Med. c. 19. p. 54.) deprehendit.*

§. 37.

Ructum ex ore Virginis grandavæ Nobilis *à Th. Bartholino (Cent. 6. Hiſt. 4. p. 203.)* obſervatum addere fas eſt. Emerſit ille ſine dubio, ut *idem* vult, ex vaporibus in ventriculo ex affectu hypochondriaco concluſis. Poteſt & ab aſſumtis medicamentis contingere. Ita in cane, cui 20. grana vitri Antimonii dederat, diſſecto & mortuo perſpexit carneas Oeſophagi fibras adhuc convelli *(Cent. obſ. Med. 92. p. 190.) Antonius de Heide.*

§. 38.

Dum materiam circa os cadaveris fluctuare cernit anilis ſimplicitas, vomitu eandem cadaver exoneraſſe ſtatuit. Aniliter ſanè, ſi in viventibus, quomodo vomitus contingat, trutines. Dabit id αὐτοψία *Olai Rudbeckii, (obſ. Anat. in Meſi. Anat. Sam. Hemſterhugſ. p. 332.)* qui in cane vivo aperto inſperato vomitum hoc modo fieri deprehendit. Primò Pylorus ſe contrahebat, mox ſyſtole totius ventriculi ab orificio inferiori ad ſuperius ſequabatur, ac tandem Oeſophagi materiam effundentis. *Conf. Joh. Jacob. Wepfer. (Hiſt. Cicut. Aquat. c. 8. p. 87.) Luc. Tozz. (p. 2. Med. Pract. p. 19.)* Unde verò iſte, in mortuo motus? Humor igitur ille aut à Cerebro, ut etiam modo dictum, deſcen-

dit

dit ad fauces, aut ad nares, per eaſdem evacuatur, ſine vomitu ;aut ob nimium motum cadaveris, è ventriculo ad fauces compresſionis ſubſidio aſcendit & inde per palati foramina ad nares translatus evacuatur. Demonſtravi id olim cum *Experientisſ. Dn. D. Godofredo Buxbaum* in pago milliari Ileburgodiſtante, Grunau, in cadavere pueri ſeptem annorum à nobis aperto. Huic ante obitum Balneator Dübenſis magnam decocti ſiliquæ quantitatem propinarat, cujus copiam ad levem ſaltem capitis aut abdominis motum nares ſuggerebant.

§. 39.

Sed hos eo conatu, quo vomitus celebrari ſolet aſſumta excreviſſe dubium eſt, cum conatum iſtum nemo adverterit. Sunt qui verum vomitum contigiſſe referunt. Homicidam ad ſupplicium ductum ob Cardialgiam in vomitum propenſum, in ipſo amputati capitis momento vomuiſſe, ut erectus adhuc ex collo truncato non ſolum ſanguinem copioſum, ſed & quicquid in Stomacho continebatur in altum magno impetu egeſſerit, ipſe vidit *Felix Platerus* (*l. 3. obſ. Med. p. m. 754.*) Hic verô potius in via ad mortem conſtitutus, non verè mortuus erat. De mortuis ſanguinem vomentibus hæc habet (*Poſt Prax. Med. c. 19. p. 55.*) *Anton. Santorrellus: Julia Gentilis*, mulier nobilis, eaque valdè religioſa, cum Tertiana correpta vix potuiſſet induci, ut ſemel Ei ſanguis detraheretur, nocte intempeſta purpuream, *ut cum Poëta dicam*, vomit animam, quodque mirari par eſt, cum poſt horas 24. efferenda ad ſepulchrum è lecto removeretur ſanguinis copiam per os rejectavit. Idem Anno 1622. in illuſtriſſima Domina D. *Maria Mendozza*, Apoplexia ex ſanguine correpta, & extincta obſervavimus. Hic verò diſtinguas licet, inter id quod per os ſponte, & quod conatu quodam vomitu rejicitur.

Lib. I. Tit. VI.

Dentium Singularia.

Summarium.

1. *DEntium à reliquis oſſibus differentia. 2. Senſus. 3. Incrementum. 3. Sera eruptio. 5. Perioſteum. 6. Medulla. 7. Durities. 8. Ab aëre non lædi. Uſus. 9. Baſſiani Laudi & Honorati Fabri error. 10. Dentes perennant. 11. Præ reliquis oſſibus in defunctis. 12. Cauſæ. 13. Ignibus invicti non ſunt. 14. Dentium ætas. 15. Qui perennent. 16. Chriſtianis inde futuræ reſurrectionis ſeminario; Ethnicis ſati homines repuraſſe finguntur. 17. Sepultura horum ap. Ethnicos. 18. Cauſæ impulſivæ. 19. 20. Cur viventibus facilè corrumpantur. 21. Mercurii noxa. 22. Dens aureus. Aurum in Cranio. 23. Aliud Exemplum. 24. Aurei in brutis dentes. 25. Ridetur Kircheri ratiocinatio. 26. Dentes in homine metallici & gemmei ficti. 27. Infantes denſitione difficili defuncti dentes eniti. 28. Ratio. 29. Monſtroſæ magnitudinis dentes. 30. An ſub terra creverint? 31. Coronis.*

§. 1.

SUnt, qui inter oſſa Dentibus locum denegarunt, eo quod ab illis differant (α.) Senſu, (β.) Incremento, (γ.) παλιγγενεσίᾳ (δ.) Perioſteo, (ε.) Medulla, (ϛ.) Auritie, (ζ.) ab aëre non lædantur, (η.) uſu. Addit *Mich. Savanarola* (*Tr. 6. Pract. c. 7. f. 106. col. 3.*) quod dislocati relocari non poſſint, neque fracti reſtaurari, ut oſſa cœtera. Evolvantur, ſi placet, *Gregor. Horſt.* (*l. 1. Exerc. Nobil. de Nat. Hum. 4. qu. 9. p. 105.*) *Magnif. Guerner. Rolfinck.* (*l. 2. Diſſ. Anat. c. 30. p. 356.*) *Nobiliſſ. Dn. D. Godofr. Mœbius* (*Fundam. Med. Phyſiol. c. 9. p. 111.*) Ego quidem *cum J. C. Scaligero* (*Exerc. 291. ſ.*

2. p.

2.p.468.) Dentes oſſa, ſed ſuæ ſpeciei reputo, aut *cum J. B. Helmontio acutisſimo per Ignem Philoſopho* inter lapides animales repono, eò quod ſucco, in quo ſigillum coaguli, ſemenque lapideſcentiæ latet, nutriantur, (*Tr. Alimenta Tartari inſontia n. 24. p. 200.*) eorumque materia intra os & petram neutra ſit. *(Tr. de Lithiaſ. c. 1. n. 13. p. 662.) Add. Franc. Oswald. Grembſ. (l. 1. Arb. integr. & ruinoſ. hom. c. 7. §. 3. n. 13. p. 36.)*

§. 2.

Quod ad (*α.*). Sentiunt dentes, non quatenus oſſa, ſed quia nervuli iis in radicibus, ubi eorum ſenſus, inſeruntur. Sentit nervulus non dens. Ita communiter. *Andreas* verò *Laurentius* (*l. 2. Hiſt. Anat. qu. 12. p. 154.*) audacter in hæc erumpit: Ego verò totum corpus dentis ſentire puto, exquiſitius quidem interna parte, & qua propius ad nervos membranasque accedit, minus externa, quia ab aëre alteratur. In cujus ſententiæ confirmationem *Galeni autoritatem* advocat (*l. 5. de Comp. Med. Sec. Loc. c. 9.*) magis urget αἱμωδία ſ. ſtupor & congelatio dentium. Non excludenda caro, quæ dentem continet, *ut Macrobius* (*l. 7. Saturnal. c. 9. p. 522.) loqui amat.* Diſtinguit *Isbr. â Diemerbroeck (l. 9. Anat. c. 10. p. 798.*) dentem pro toto iſto inſtrumento ex oſſe, nervulo & membrana conſtante ſumtum, ſentire; at pro ſola oſſea ſubſtantia ſumtum, non ſentire. Nervulus iſte quarti paris productio judicatur, & in creſcente ætate foraminula, per quæ ingreditur, adeò anguſta videntur, ut viſum penitus ſuperfugiant. Hæc tamen ope microſcopii, haud raro etiam ſine illo, conſpici poſſunt, *annotat Clopton Havers*, (*Oſteol. Nov. Diſc. 1. p. 103.*) ſingulæque radices unum habent: In dente verò, qui unam tantum habebat radicem, duo ipſi occurrere meatus, in quolibet latere unus; foramen verò, ubi unitum tantum eſt, non ſemper exactè in extrema radice eſt formatum, ſed ſæpius aliquantum in hac illave parte laterali. Nervulum autem ingredi docet ſenſus acutus, *pronunciat* (*c. l.*) *Diemerbroeck*, nam dente molari eraſione perforato, ſi acicula vel acus usq; ad membranam, quæ interiorem cavitatem inveſtit, per foramen immittatur valde acutus & doloroſus ſenſus percipitur, qui ſine nervo illic eſſe non poteſt.

§. 3.

Quod (*β.*) ad incrementum dentium, illud neceſſitas injunxiſſe communiter dicitur. Attritu crebro minuuntur, & ſi non creſcerent citò devenirent ad non quantum, *Inquit Joh. Arculanus (in l. 9. Phaſ. de Anat. Dent. f. 64.) Add. Ariſtot. (2. de Generat. Animal. c. 6. p. 1267.)* Dentem autem ad annum quadrageſimum accreſcere, *J. B. Helmont.* (*c. l.*) *obſervavit.* Ex illo incremento

(C c) 2 oſſi-

oſſium, oſſa & dentes comprimis ſentire, probare nititur *Th. Campanella* (*l.* 2. *de Senſ. Rer. c.* 3. *p.* 97.). Si tamen duritiem dentium curioſè expendamus, ciborumque, quorum maſticationi præſunt, mollitiem, ſique forſan panis biscocti, aut aliorum duriorum alimentorum repugnantia dentium attritionem futuram inculcet, ſaliva præſtò eſt, quæ dura emollit, & viſcoſitate ſua dentium robur conſervat. Præterea à radice augerentur dentes, ſublata verò corticis ſubſtantia rupea & lapidea, cum inæqualitatibus & crenis, quomodo reparabitur, ut figuram primam retineat aut recuperet. Sanè crenæ iſtæ & inciſuræ permanentes hujus attritionis certitudinem maximè labefactant. Præterea ſi dentis pars fracta auferatur, reſtituetur illa tandem ſaliva attrita & nova dentis ſubſtantia ſenſim ſuccreſcente tandem rima aut fiſſura explebitur, quod hactenus obſervatum non memini. Sicubi etiam ætate aut morbo dens fragilis evadat, excavetur, & attritioni ſuccumbere videatur, id non denti ut denti, ſed morboſo & ſeneſcenti imputandum erit. Ita de Equis ſenioribus Equiſones & Veterinarii: *Sie haben den Kern weggefreſſen*, & inde ætatis annos colligunt. Quod ſi recreſceret, indicium illud falleret.

§. 4.

Serius (γ.) erumpunt, non, quod non eos unà cum reliquis oſſibus formet in utero virtus plaſtica, aliàs dentatos à prima nativitate non inveniremus ap. Autores, quibus accidens hoc Dentatorum nomen comparavit, in quibus eſt ap. Romanos *M. Curius & N. Papyrius. Vid. Plin.* (*l.* 8. *c.* 16.) Gemellas ex antiquis obſervationes compilavit *Joh. Schenckius* (*l.* 1. *obſ. Med. p.* 198.) E Recentioribus recentiora Exempla ſuppeditant *Guilhelm. Fabr. Hildan.* (*Epiſt. med.* 68. *p.* 1010.) *Joh. Petr. Lotich.* (*l.* 2. *c.* 4. *obſ. med.* 5. *p.* 217.) *Joh. Rhodius* (*Cent.* 1. *obſ. med.* 92. *p.* 51.) *Theod. Kerckring.* (*Spicil. obſ. anat.* 24. *p.* 60.) Nec hoc mirum videbitur ei, qui *Hippocratem* (*l. de Carnibus p. m.* 32.) evolvit, profitentem jam in utero dentes fingi, quare & *Realdus Columbus* in Abortibus ſeptem aut octo menſium dentes ſub Gingivis latentes demonſtravit, (*l.* 1. *de Re. Anat. c.* 10. *p.* 66.) cui ſe aggregat *Guilh. Fabr. Hildan.* (*c. l.*) & *Euſtachius* (*l. de Dentibus c.* 15. & 17.). Evenit id, quia Natura in alimentum infantum mollia & ſorbilia decrevit, & ita Matrum papillis, næ lædantur, conſulitur. *Bernh. Swalbe* (*ventric. querel. & opprobr. p.* 45.) Excidunt autem ſtatuto tempore, quod maxillarum alveoli continuò creſcunt, dentes autem molles & lactei ob durioris, ideoque inepti alimenti appulſum tabe quaſi conficiuntur, & cum ob teneritudinem alimentis maſticandis non ſufficiant, vacillare incipiunt & cadunt. Regenerantur verò, quia ſub illis mino-

minores latentes ſuperioribus ablatis emergunt. Et hæc eſt ratio cur etiam decrepitis & octogenariis demum novi creverint dentes, prout obſervationibus illud aliquando illuſtratum alibi (*M. C. D. A. obſ. p.*) dedi.

§. 5.

Perioſteo deſtitui (*δ.*), quia opus eo non habuere, circa radices autem ejus vice gingivam fungi, vulgaris opinio eſt. Hoc verò acutioris viſus Anatomici non credunt. Dentes omnes Perioſteum habent, in parte gingivis infixa, *ſcribit Clopton. Havers (c. l. p. 100. ſq.)*. Quod verò illa membrana non eſt, quæ aliis oſſibus communis exiſtit, id enim quod immediatè eam dentium partem, quæ obvelata eſt, membrana quadam inveſtit, non eſt continuatio perioſtei oſſis maxillaris, ſed unitum eſt illi membranæ, vel potius ab ea propagatum, quæ gingivas contegit, & univerſo ori communis eſt, quæque non cum gingivis terminatur, ſed quamprimum ad extremas earum oras pervenit, intorquetur & intra alterum gingivæ & dentis latus reflectitur, poſteà verò in alveolum deſcendit, & immediatè illis dentium partibus inhæret, quæ in alveolis ſituantur. Nonnullorum dentium radicibus in ſpecie in maxilla ſuperiore una cum hac membrana aliquid duræ & carneæ gingivarum ſubſtantiæ communicatur per quam dentes eò firmius in loculamentis affixi & annexi ſunt. Et paulo poſt (*p. 102.*) quamvis dentes ipſi de communi perioſteo haut participent, id tamen iis propinquum valde eſt, loculamenta enim ſive alvei, in quibus dentes poſiti ſunt, eo gaudent. Perioſteum quippe, quod oſſa maxillaria contegit ad margines usque alveolorum ſ. loculamentorum excurrens in haſce cavitates inflectitur, contiguumque eſt oſſi ex una parte, ex altera verò parte ſubſtantiæ illi carneæ, quæ firmiorem dentium nexum & inhæſionem juvat, ubi verò nihil carnis hujus durioris intervenit, cum illa membrana, quæ immediatè partem dentium intra gingivas poſitum contegit, coaleſcit, & cum eadem unam quaſi tantum membranam conſtituere videtur.

§. 6.

Medullam (*ε.*) ut obtineant oſſa, ſanè ſemper neceſſarium non eſt, ita oſſa Temporum, os petroſum &c. eadem non gaudent, & ſucceſſu temporis, ubi à natura deſtinatam magnitudinem & firmitatem conſecuta, medulla vacua deprehenduntur. Leonis oſſa plurima modicam aut nullam medullam obtinere, ſi brachia & fœmora excipias *Ælianus (l. 4. hiſt. anim. c. 24. p.*) *Ariſtot. (l. 2. de Generat. Animal. c. 9. & l. 3. hiſt. Animal. c. 7.) Phile (de Animal.) Joh. Bapt. Porta (l. 1. Phytognom. c. 2. p. 4.)* aſſeruerunt, quos immeritò, cen-

 ſente

ſente *Gerb. Joh. Voſſio*, (*l.3. Idolol. c.52. p.1007.*) deriſit (*l.8. Deipnoſoph.*) *Athenæus*. Medulloſa vidit *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. hiſt. 100. p.*), ſed id forſan ob teneram ætatem, fuit enim Leo iſte novem menſium. *Adde Reald Columb.* (*l.1. de Re. Anat. c.29. p. 115.*) *Philipp. Ingraſſ.* (*de Oſſ. Proëm.*) *Marc. Aurel. Severin.* (*p. 2. Zootom. Democrit. c. 7.*) *Petr. Laurenberg.* (*Colleg. Anatom. Exerc. 12. §. 27. p. 487.*) Nullam planè Leonum & Urſorum oſſibus medullam tribuit è recentioribus *Baſſian. Landus* (*l. 1. Anat. c. 8. p. 52.*). Urſorum namque & Leonum genus ex toto durum, ideoque fortiſſimum. Quare & eorum oſſa, quæ difficillimè fluunt reſolvunturque, non excavata ſunt, ſineque grandi reparatione indiguere firmitudine eorum, *ut idem ratiocinatur.* Quamvis interim medulla dentibus non inſit, illis tamen, *obſervante Nicol. Stenone* (*Specim. Mylog. p. 113.*), corpus fibroſum includitur.

§. 7.

Quæ de duritie (5.) inferunt, eos eſſe oſſa potius evincit, quam negat. Ridiculam & puerilem hanc vocat concluſionem *Andr. Laurentius* (*c. l. qu. 14. p. 158.*), majus enim & minus apud Philoſophos non immutat Speciem. Oſſa Ethmoidea reliquis molliora ſunt, oſſa tamen eſſe nemo inficiabitur. Duriores ſanè dentes, quod ex particulis magis conſtantibus adeoque magis elaboratis & homogeneis conſtant, ut *Henric. Gerb. Herfeld* (*l. 2. Philoſoph. Homin. c. 13. n. 343. p. 155.*) philoſophatur, & tales eſſe debuerunt, quia duriſſimos cibos atterunt franguntque. Conſtant autem ex duabus diſtinctis diverſæ ſubſtantiæ partibus, una naturæ Lapideæ, altera revera naturæ oſſeæ, *ut probè Clopton. Havers* (*c. l. p. 92.*) *deprehendit*: Prima pars optimo jure lapis nominabitur, cum lapidea duritie prædita ſit, imò ſilicis inſtar ſolida, ut eodem modo impreſſionibus terræ reſiſtat; præterea etiam lucido quodam & coruſcante nitore, ceu lapidum duriſſimi, gaudet, quamvis diffitendum haud ſit, eam interdum arrodi, & in aqua forti etiam poſſe diſſolvi, quod de ſilicibus compertum non eſt. Firmat hanc duritem lapidis cujusdam ſarcophagi experientia, quo totum corpus intra quadraginta dies abſumitur, exceptis dentibus, *quod Plinius* (*l.36. c.17.*) *recitat*, & ex Eo *Joh. Riolan.* (*Comment. in Galen. l. de Oſſib. c. 11. p. 480.*) Lupi, ſi venatoribus credendum, anterioribus dentibus globulos plumbeos ſclopedo emiſſos ſine noxa excipiunt, *notat G. Moebius* (*c. l. p. 113.*) Dentibus ignem à ligno excuſſum tradidit *Joh. Rhod.* (*Cent. 1. obſ. 96. p. 53.*) Hoc etiam obſervatione dignum cenſuit *Andr. Laurentius* (*c. l. qu. 13. p. 157.*) omnia ferè oſſa à primo ortu eſſe cartilaginea, exce-

exceptis dentibus, qui, ſecundum ipſius ratiocinationem, immediatè ex mucore reſiccato induratoque oſſa evadunt.

§. 8.

Oſſibus (♃.) perioſteo denuatis μελασμὸς, accidit, ſi aëri exponuntur, id verò dentibus non contingit. Ab Aëre tamen eos non mutari, *cum Helmontio* (*c.l. n.26. p.201.*) oppidò nego. Auſtrales Borealibus dentes habent nitidiores: quod aëre benigniore fruuntur. Ob aëris in Ægypto bonitatem nec cariem ſentiunt, nec dolent, *ut habet Weſt-Indianiſche Reiſebeſchreibung p. 37.) Hemmerſamm.* (η.) Uſum quod ſpectat, Scyllam illam evitabis, diſtinguendo inter χρείαν generalem & ſpecialem. Nec oſſium aut aliarum partium indolem ex uſus conformitate metiri ſolent Anatomici & Medici. Uſu ab oſſibus nonnihil diſcrepant dentes, *tradit Guerner. Rolſinck.* (*c. l. p. 357.*) dum totius neque ςάσιν firmamentum, neque εἶδος figuram, neque ὀρθότητα rectitudinem firmant, ſed præcipuè ἐργασίαν τῆς τροφῆς, cibi confectionem promovent. Quis in aurium oſſiculis quæret & inveniet, quod oſſibus vulgò tribuitur, ob quod tamen illa oſſium numero nemo expunget. Nec omnibus, ut cibos maſticent, dentes inſervire, *acutisſimus Scaliger probat* (*Exerc. 241. ſ. 2. p. 740.*) exemplo piſcium, Lucii imprimis, cui dentes mandendi nullum faciunt officium, ſed capiendi & retinendi; integros enim, *addit*, piſces in ejus ventriculo conſpeximus.

§. 9.

Quid verò in mentem venit *Baſſiano Lando, Philoſopho & Medico aliàs non ineleganti*, dum (*l. 1. Anat. Corp. Hum. c. 5. p. 16.*) ſcripſit: Dentes, mea quidem ſententia, nomen oſſis nulla ratione ſibi vendicant, propterea quod ii fermè nervis adhæreſcentes ſentiunt, oſſa verò nullo ſenſu prædita ſunt, ut locupletiſſimus teſtis eſt *Galenus*, qui cum errare mehercle malo, quam cum certis quibusdam Arabibus ac barbaris hominibus vera ſentire. De ſenſu dentium *ſupra* (*§. 2.*) *dictum*, cur verò dum ſputa *Galeni* legere, eique magis quam veritati ſacra facere ſibi propoſuit, *Galeno* contrarius eſt ſcribenti (*l. de Oſſ. c. 5. p. m. 671.*): Dentes eſſe oſſa, & contrarium propugnantes vocat *Sophiſtas?* Nec veſtigia *Honorati Fabri* (*Tr. 1. de Plant. l. 3. prop. 28. p. 118.*) legenda, opinantis, dentes in vegetabilium numerum recipiendos, quod creſcant ab intrinſeco, nec ullo modo ſentiant. Hic ſanè inter corpus & corporis partem veram diſtinguendum erit.

§. 10.

Animalium oſſa facilè putreſcere, præſertim dentes, dictitavit *Joh. Joach. Becher.*

Becher. (*l. 1. Phyſ. Subterran. ſ. 5. c. 1. n. 35. p. 319.*), ſed ſine ratione, ubi ſimul habet repugnantem experientiam. In defunctis id clarum evadit. Ego hic circa dentes occupatus de iis quædam ſaltim in medium afferam. Corpora defunctorum, *tradidit Plinius* (*l. 36. Hiſt. Nat. c. 17.*) condita in lapide Sarcophago abſumi conſtat intra quadrageſimum diem, exceptis dentibus. In Mumiis Ægyptiacis nullam, in à bis mille annis balſamo conditis maxillis, cui dens defecerat, aut cariem ſenſerat, obſervare potuit *Princeps Radzivilius, ut ex Eo habet* (*c. l. n. 20. p. 199.*) *J. B. Helmont.* Et in Mumia Wratislavienſi conſpicua erat integra dentium ſeries: triginta atque duo numerare licuit, cæterum adeò nitidos candore & ſpecie eximios, exiguos dein, ut idem hic, quod de *Zenobia Trebellius Piſo* affirmares, margaritas eam plerique probam habere, non dentes. *Ita Elegantiſſ. Andr. Gryphius* (*de Mum. Wratislav. p. 42.*)

§. 11.

Dentium durationis ſupra terram hiſtoriam incluſam reliquit *Procopius Cæſarienſis* (*l. 1. Bell. Gothic. c. 13. p. 34.* quam etiam allegat *Cœl. Ludov. Rhodigin. l. 4. Lect. antiqu. c. 1. col. 167.*) *Urbem Beneventum* (Italiæ) cum *Diomedes* quondam poſt Ilium captum ex Argis ejectus diripuiſſet, ſuis in ea dentes reliquit Calydonenſis, quos *Meleager* venationis præmia tunc forte acceperat, & ſane hi dentes vel ad noſtra hæc tempora manent, res procul dubio ſpectatu digniſſima, quippe qui Lunarem in ſpeciem pedum trium pentimetrum habeant. Reliquis oſſibus ſub Terra reconditis dudum abſumtis aut friabilibus, dentes integros & tam duros, ut nonnulli minime comminui potuerint, invenit *Vitus Rietlin.* (*Lin. Med. A. 1700. M. ſept. obſ. 21. p. 1065.*) Merentur huc referri, quæ prodidit *Bohusl. Balbin.* (*Dec. 1. l. 4. p. 1. Miſcell. Bohem.* §. *79. p. 136.*) In Cœmiterio Commoravienſi ad Eccleſiam Decanalem tanta dentium humanorum multitudo reperitur, ut, velut in fabulis, miriſſima Dentium ſeges jacta in eam humum videatur, præcipuè, ſi pluvia Cœlo decidit, meros dentes humi legere poteris, ſi vel digito humum terebrare volueris, dentium examina effodies; meipſum, *pergit*, & conſcientiam meam pro teſtimonio Lectoribus offero, ut fides fiat; etiam in ipſis cœmiterii humilibus illis muris, quacunque hiabant, aut patebat fiſſura, dentes reperi, eamque rem noſtris Patribus, qui aderant, oſtendi. Forſitan argumentum eſt, tot millium cæſorum, qui, ut (tradunt Commoravienſes) humati non ſunt, ſepulchri honore relicti aliis oſſibus putrefactis, dentes, qui non niſi tardiſſimè in Cadaveribus corrumpi ſolent, remanſerunt.

§. 12.

§. 12.

Cauſa hujus durationis eſt petroſa eorundem durities, nativa ſiccitas, & ſuperficiei lævitas, quæ humiditatem, putredinis matrem, non admittunt. Duritiem illam tantam eſſe, ut ex illis ſcintillæ eliciantur, quod *Joach. Camerar. (ap. Joh. Hornung. Ciſta, Med. Epiſtol. 118. p. 269.) & Th. Bartholin. (l. 1. de Luc. c. 13. p. 201. & Cent. 2. hiſt. 24. p. 211.)* prodidit. Referunt etiam, *ſcribit Hieron. Cardanus (l. 7. de Var. Rer. c. 33. p. 344.)*, Apri recenter occiſi dentes adeò fervere, ut capillos admotos exurant. Fides ſit penes Autorem. Quin & *Archi-Philoſophus (l. 3. hiſt. anim. c. 7. p. 882.) credidit*: Dentes ferri aciem reſpuere, quod vel juvenes in Inſula Tentaida (niſi id de virorum & ſenum dentibus aſſeras,) experimento confutabunt. Hi namque ſibi Dentes ad radices usque ſecandos curabant, duriores, firmiores, denſioresque ut redderentur, non aliter, ut arbores decacuminatæ craſſeſcunt, *ratiocinante J. C. Scaliger. (Exerc. 272. ſ. 2. p. 829.)* In Mure montano acutis forcipibus dentes ſecantur, una tamen nocte renatos vidit *Petr. Andr. Mathiolus (in l. 2. Dioſcor. c. 63. p. 228.)*.

§. 13.

Dixerat *alibi (l. 7. c. 26.) Plinius:* Dentes tantum invicti ſunt Ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore. Iidem flammis indomiti cavantur tabe pituitæ. Oſſa calore interno conficiuntur, ſicceſcente humore, quamobrem oſſa reſolvi ab igne non poſſunt, *Ariſtot. (l. 2. de Generat. Anim. c. 6. p. 1263.) Philoſophatur.* Utrumque effatum ſi verum eſſet, ad duritiem & terreſtreitatem oſſium & dentium referendum eſſet. Quod ad ultimum *Plinii* illa relatio contrarium ſuggerit. De dentium verò in rogo duratione, id ſaltem infert, diutius Ignis violentiæ illos reſiſtere reliquis oſſibus, cujus cauſa etiam eſſe poterit, quod in apothecis ſuis, in mandibulis abſcondantur, & non niſi mandibulis prius abſumtis ignis ſubeant impetum. Incremabiles autem nemo pronunciabit, qui non ſolum hominum, ſed brutorum v. g. Apri, Lupi, Caſtoris &c. Dentes in furno fictili aut Chymico calcinari vidit, quin & Enchiriſi philoſophica aquis calidis, aut eorum fumis & evaporationibus tractu temporis friabiles & poroſiores reddi. Aqua namque & vapores viſcoſam eorum partem eliciunt, qua orbata, friabilia pariter, ac ſi igne actuali combuſta, evadunt. *Vid. Joh. Conrad. Barchuſen. (l. 2. Pyroſoph. c. 3. p. 103.)*

§. 14.

Notandum hic cenſo ex *J. B. Helmontio (c. l. n. 25. p. 201.)* Dentes ſu-

as habere ætates, quas notanter ſic diſtinguit: Dens qui poſt octennium hominis candorem vitri opaci (quod à Colore Lactis lattimo vocant Artifices) vel Lapidis Limacis refert, adoleſcens eſt. Splendidus & politus eſt color albus. Deinde ſenſim palleſcit: mox dein ſurdè albeſcit, tanquam Ebur. Juventus eſt dentis. Tum poſteà obſcurè pallet, ut in Syncopizatis & defunctis virginibus ſpectatur. Eſtque ætas ejus virilis. Atque tandem pallidè flaveſcit osſis inſtar, priſtinumq; amittit nitorem. Senilis tunc ætas dentis incipit. Quantum enim diſtat cartilago à membrana, tantundem quoque dens ab oſſe differt: frequens autem odontalgia, dum decreſcit Gingiva, & dens oſſicolor eſt. Poſtremò autem dens carioſus, cavus, niger, vermin oſus & olidus, eſt ætas caduca Dentis. *Hæc Helmont.* De Equis *Ariſtoteles (l.2. hiſt. animal. c.3.)* quod ipſorum dentibus contrarium eveniat cum cæteris ſenectute dentes nigreſcant, equo candidioris reddantur. *Idem (l. 6. c. 22.)* de mutatione dentium equinorum plura. Adde ſi lubet *Conrad. Heresbach. (l.3. de Re Ruſt. p.457.)*

§. 15.

Non omnes igitur dentes perennant, ſed juvenes ſolum ac viridis ætatis jam, cæteri cum aut rudimenta putredinis jam in ſinu foveant, aut contagio recipiendo apti nati ſint, facilius putredinis jugo ſubjacere coguntur. Et cum in Ægypto (*ut ſupra* §. 8. *proditum,*) Aëris ſalubritas, addo etiam Nili aquæ laudatum potum, (*Vid. Tit. h. l.* §.) juventutem illis ſervet perpetuam, non mirum ſi corruptionis neceſſitati obtemperare reſpuant. An etiam in dentibus Æthiopum ab aëre candor nitorque, (*de quo Ariſtot. l.1. de Repreh. Sophiſtar. c.4. & l.4. hiſt. Anim. c.9.*) Alii judicent.

§. 16.

Hanc dentium durabilitatem dum conſideravit pia Antiquitas, dentes pro integrandi corporis in Reſurrectione ſeminario, *memorante Tertulliano (l. de Reſurr. p. m. 73.)* habuerunt. Conſtat, *inſit*, non tantum oſſa durare, verum & dentes incorruptos perennare, quæ ut ſemina retinentur fructificaturi corporis in Reſurrectionem. Id an ab Ethnicis hauſerint, meum jam non eſt decernere, apud quos à dentibus Draconum per Cadmum ſerminatis productos eſſe homines, vetus fuit traditio & fabula. Ita *Ovidius (l.3. Metamorph. v. 205.)*

Spargit humi juſſos, mortalia ſemina, dentes
Inde fide majus glebæ cœpere moveri:
Primaque de ſulcis acies camparuit haſtæ

Tegmi-

Tegmina mox Capitum picto mutantia cono
Mox humeri pectusque, oneritaque brachia telis
Exiſtunt, creſcitque ſeges clypeata virorum.

Add. Th. Bartholin. (l. 2. de Luc. c. 13. p. 103.)

§. 17.

Quod etiam Ethnici hanc ob cauſum dentes terræ ſollitè mandarint, non facilè aſſererem, quibus mortuorum Reſurrectio inter jocos & fabulas fuit. Epigramma *Martialis* (*l. 8. Epigr. 57.*) quod *Gothofred. Mœbius* (*c. l. p. 115.*) allegavit ſcommá potius eſt *in Pincentem* edentulum malum Poëtam, ut patet *ex Ejusd. l.* (*Epigr. 62.*). Tenor verborum id arguit, qui ita habet;

Tres habuit dentes pariter quos exſpuit omnes
Ad tumulum Pincens, dum ſedet ipſe, ſuum.
Collegitque ſinu fragmenta noviſſima fracti
Oris, & aggeſta contumulavit humo.
Oſſa licet quondam defuncti non leget hæres;
Hoc ſibi jam Pincens præſtitit officium.

§. 18.

Pro arcana igitur & principali parte olim dens habitus, *inquit laudatus Th. Bartholin.* (*Cent. 4. hiſt. 65. p. 365.*) Sola hæc pars poſt aliquot jam menſes editis naſcitur, non quaſi partis alicujus plus auctæ particula, ſed quaſi aliis inaſcens ac infixa, & poſt aliquot annos excidens renaſcitur. Itaque eſt particula, quam nullam anteà exiſtentem bis producit natura, denuò *tradit Franciſc. Valleſius* (*Comment. in Hipp. l. 2. Epid. part. 6. t. 2. col. 205.*). Horum verò ſepulturam ut procurarent, eorum utilitas & neceſſitas ſtimulum ad diderunt. Faciunt ad vitam longiorem, maſticationi ciborum, quam non ſine cauſa magnificat *Helmont.* (*tr. victus ration. 21. p. 364.*), dum inſerviunt. *Wohl gekäut, wohl verdäut.* Noſtri verè dicunt. Quocirca μακρόβιοι πλείστους ὀδόντας ἔχουσι *juxta Dictatorem* (*l. 2. Epidem. part. 2. t. 2. Ariſtot.* (*l. 2. hiſtor. Animal. c. 3.*) Addere juvabit *Franciſc. Valleſium.* (*c. l.*) Ex dentibus firmis, ſpiſſis, caninis, ſanitatis Cœnam conſtitutionem collegit (*l. Exerc. Phyſiognomic c. 14. p. 57.*). Quamvis hic opponat *Hieron. Cardan. J. C. Scaligero,* (*Exerc. 271. ſ. 1. p. 817.*) *Auguſtum Cæſarem* ſeptuagenarium ſcabros dentes habentem, oculi tamen Ejusdem ſplendidi & vibrantes Naturæ bonitatem declararunt, quod repoſuit *Cardano Joh. Rickerus* (*T. 1. Hermet. Rediv. ſ. 1. c. 1. p. 28.*). Inter rara igitur numeranda illa *P. Borelli* (*Cent. 2. obſ. 41. p. 141.*) hiſtoria de muliere, quæ à nativitate ſine dentibus 60. annos vixit. Res ergò pretioſæ & utiles

cum ſint Dentes non tantum ſepultura eos privare noluerunt veteres, ſed & Incolæ in Cua Cavilca, Americæ Inſula, eos, qui excidebant, Diis ſacrificabant. (*Vid. Gothofr. Schulzius deſcr. orb. p. 228.* Et veteres *Eraſiſtrato authore* (*ita Mœbius c. l. p. 110.*) egregiam dentium dignitatem declaraturi plumbeum odontagogon in Apollinis templo ſuſpendebant; ne eos evellerent poſteri, niſi carioſos & ſummè mobiles, plumbeoque inſtrumento ceſſuros. Famoſa humanitatis Monſtra Turcæ, *referente Menavio* (*l. 3. c. 22.*) Chirurgis ſuis olim interdicebant, ne ſine impetrata Regis licentia dentes extraherent, dubio procul non negligendum ſanitatis conſervandæ damnum declinaturi. Forſan & inde Onirocritici dentis in ſomnio jacturam amici mortem portendere concluſerunt.

§. 19.

Cur verò in viventibus tàm facilè corrumpantur, cum in mortuis contra durent, non ſine cauſa diſquiritur. Hic verò cauſæ poſſunt allegari variæ. Ætas dentium, quando aut conſiſtentem non attigere ætatem, aut eandem ſuperarunt, & ad ætatem vergunt caducam. His ſi adhibeantur acria, & ſub dulcedinis velo latentia acida, qualia ſaccharata, & vina dulcia, quæ ob dulcedinem incauti non raro commendant Magnatibus Practici, quaſi ſub hac dulcedine non hoſtilis ſanguini acor lateret. Inde pueris ſaccharum continuò devorantibus dentes nigri, aſperi, friabiles, & toti quoad texturam deperditi. Gingivæ flaccidæ, cruentæ, & maximam partem abſumtæ. Plura *Dan. Sennert.* (*l. 2. Med. Pract. p. 1. c. 10. p. 22.*) & *Joh. Bruyrin.* (*l. 10. de Re Cibar. c. 8. p. 431.*) Facit huc nutrimenti dentium & gingivarum dapravatio, aut impedimentum. Prius gingivæ ſcorbuto aut aliis humoribus acidam ſalinis obſeſſæ præſtant, quas vulgò Catharros vocant; poſterius lapis ille dentalis (quamvis & hic & illæ etiam concurrere poſſint), qui nec cibi, nec potus, nec ſalivæ productum *juxta J. B. Helmont.* (*Tr. Alimenta Tart. inſont. n. 22. 23. p. 200.*), ſed excrementum gingivarum, quod ut erat ex præparato cruore pro nutritione dentis; Ita quoque ſuſcepit aliqualem determinationem, ſive potentiam dentalis duritiei, *ut Idem* (*c. l. n. 24.*) *loquitur.* Notandum prætereà *ex Eodem* (*c. l.*), dentem nedum in ſui fundo ſive radice nutriri, ſed etiam lateraliter ex ipſis gingivis. Teſtes ſunt ipſæ gingivæ cruentæ, vel minus ſanæ, dentibus non aptè cohærentes, quod caveas ſive foſſulas ad dentem malè nutritum, abinde ab indiſpoſitionis ſuæ exordio relinquant, dentemque nigrore extranenati ſui cruoris tingant.

§. 20.

§. 20.

Calidiorum uſus continuus huc facit, inde tritum:

Pultes ferventes faciunt corrumpere dentes.

Vid. Felix Plater. (*Tr.3. Prax. l. 1. c. 1. p. 20.*) Quid de calidiſſimis Theé, Koffeé potibus exſpectandum, quilibet mentis compos ratiocinari poterit. E contrà frigidum dentibus hoſtilè, & ſenium eorum accelerat. (*Helmont. c. l. n. 26. p. 201.*) Quod nec *Hippocrati* ignotum, qui τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὀδοῦσι (*ſ. 5. aph. 18.*) pronunciavit. *Conf. Marc. Mappum* (*Diſſert. de Pot. Calid. 2. qu. 4. p. 37.*) De acidis ne dubitemus, ſtupor quem dentibus relinquunt indicio eſt. Obiter hic addo è *Jacob. Bontio* (*l. 1. de Med. Ind. c. 5. f. 25.*) de fructibus Billingbirg, quibus nihil acidius naturam protuliſſe putat. Si cui dentes ex cibis acidis afficiantur, ſtupidi his comeſtis, omnis aciditas evaneſcit, ferme ea ratione, *addit*, qua major dolorem minorem obſcurat. Lac putredinem dentibus inferre, eos exeſſe & corrumpere, caſeos etiam, aliorum teſtimonio probat *Salomon Alberti* (*ap. Joh. Philipp. Brendel. Conſil. Med. 36. p. 128.*). Evolvantur etiam *Solernitani* (*c. 2. add. not. Arnold. Villanovan. f. 9.*) ſunt ex prædictis, quæ ſaltem per accidens dentes inficiunt, gingivas dum corrumpunt. Excludit illa corruptio verminoſam propullulaginem, quæ ſtrenuam hic locat operam, ut petroſæ dentium ſtructuræ mors, non aliter ut ſaxis marmoribusque (*Vid. Ephemer. Erud. T. 2. p. 371.*) veniat. Hoc addendum in Scorbuto aliquando humorem acrem & putrilaginoſum prius maxillas, & demum dentes corrumpere, quod olim in Textore quodam Chemnicenſi adverti, cui Chirurgus unà cum dente magnam partem inferioris maxillæ corruptam extraxit.

§. 21.

Mercurium qui crebrius ſumunt, aut tractant, dentium incurrunt nigredinem, cariem & fœditatem. Aurifabris inde dentium varius color & gingivarum corruptio familiaris, cum aliis nervorum Symptomatibus. Exemplum, ſi libet, dabit *Joh. Schenckius* (*l. 7. obſ. Med. p. 891.*) De argenti vivi excoctoribus idem *Georg. Agricola* (*l. 9. de Re Metall. p. m. 344.*) Quod in iis, qui in Mercurii fodina ad Forum Julium laborant quidem non obſervatum. (*Vid. T. 2. p. 1. Eph Erudit. 14. p. 161.*) Ad formæ Artifices, quæ confugere conſueverunt fœminæ, faciemque Mercurialibus purpuriſſare ſolent, deformitatem vultus ut pallient, idem experiuntur, quod *Rod. à Fonſeca* (*T. 5. Conſult. 46.*) & Alii obſervarunt. Quod quomodo Mercurius patret *Helmont.* (*Tr. Catharri deliramenta n. 60. p. 360.*) explicatum dedit. Fontes quibus Mercurius vivus junctus idem concitant. *Conf. Georg. Agricol.* (*l. 2. de Nat. eor. quæ effluunt è Terra p. 542.*) Et ta-

lis fons ille peſtifer, *de quo Plin.* (*l.25.c.3.*) qui exercitui Germanici Cæſaris tot incommoda intulit, adeò ut illum vero Scorbuto laboraſſe mihi non videatur veriſimile, prout *in quibusdam de Scorbuto obſervationibus olim Viro Experientiſſ. Dn. D. Valent. Andr. Mollenbroccio Phyſico Hallenſi Clariſſimo, Collegæ honorando transmiſſis* notavi. Oleo ſeu Spiritu Vitrioli dentium pravum colorem corrigere qui tentant, dentibus, quamvis id non attendat *P. Foreſtus* (*l. 14. obſ. Med. 13. p. 114.*) idem malum ſibi accerſant, *Vid.* præterea *Clopton Havers* (*Oſteol. nov. Diſc. 1. p.*)

§. 22.

Puerum in pago Weigelsdorff in Sileſia *Chriſtophorum Müllerum* anno demum ætatis ſeptimo aureo ſuperbiiſſe dente anno 1593. *Jacobus Horſtius commentario* (*de aureo dente maxillari pueri Sileſii 1595. Lipſ.*) *divulgavit*, eumq; partim miraculoſum & prodigioſum cum *Th. Sagittario*, (*Decur. 5. Quæſt. illuſtr. qu. 5.*) partim naturalem (quod miraberis, ſi Ejus de Efficiente, materia, modo generationis & nutritionis *diſcurſum p. 55. & ſq.* evolvas) pronunciavit. *Evolv. Tr. 5. hujus p. 555. & 79.*). Pro verò etiam propalavit *Jac. Aug. Thuan.* (*Hiſt. l. 104. f. 1114.*) *Diomed. Cornar.* (*Hiſt. Admir. 20. p. 52.*) & *Laurent. Scholz.* (*ap. Joh. Schenck. l. 1. obſ. Med. p. 199.*) De hiſtoriæ veritate iſta *ad Hieron. Mercurialem Val. Acidatius* (*Epiſt. 84. p. 273.*) Neque de rei veritate quicquam Tibi dubitandum putes. Nihil ibi fraudis, affirmare Tibi ſanctè poſſum, quanquam non ipſe quidem vidi, ſed viſum ab illis ſcio, quorum oculis ut meis ipſius credo, viris amicis, minimè vanis, probis, doctis, etiam Medicis quibusdam. Naturalis eſt dens & aurum æquè ipſum naturale, quod lapide quoque Lydio vel obruſſa plures explorarunt, & non niſi purum putum deprehenderunt. Fucum tamen ſubfuiſſe detexit *D. Chriſtophorus Rhumbaumius* & laminam Orichalceam denti inductam Wratislaviæ demonſtravit. *Evolv. Dan. Sennert.* (*l. 2. Med. Pract. p. 1. c. 13. p. 50.*) cui junge *Duncan. Liddelium*, *Martin. Rulandum & Joh. Ingolſteterum* (*pecul. de Aureo dente libris.*) *Oſwald. Croll.* (*præfat. admonitor. Baſil. Chym. p. m. 54.*) *Caſpar. à Rejes* (*Camp. Elyſ. qu. 36. n. 45. p. 441.*) Qui ſi naturaliter contigiſſet, multum illam de Auro in Cranio hominis invento narrationem, quam *ex Alberto Magno* (*l. 4. de Reb. Metall. c. 6. p. m. 365.*) ſuis inſeruerunt *Andr. de Blawen* (*ap. Petr. Andr. Mathiol. l. 4. Epiſtol. p. 309.*) *Petr. Borellus* (*Cent. 1. obſ. Med. 10. p. 17.*) *Joh. Walchius* (*Comment. über den kleinen Bauer p. 123.*) *Joh. Rudolph. Glauber.* (*l. de Lap. Animal. Coroll. p. 42.*) qui dentibus adhæſiſſe oblonga Auri grana, *ex Eodem ſcribit*, quam tamen dubitativè recitat *Mich. Majerus* (*de Circul. Quadrat. c. 9. p. 60.*) cum creditu difficillium intra

cor-

corpus humanum aurum puriſſimum effingi *ſecundum Caſp. Calderam de Hæred.* (*Tribun. Mag. Med. Stat. 12. Artic. 6. p. 77.*) illuſtraſſent.

§. 23.

Propalavit etiam præterlapſo ſeculo hiſtoricam narrationem de puero cum dente aureo *Adalbert. Tylkowski S. J. Anno 1673.* Natus nempe Vilnæ urbe magnæ Lithuaniæ prima ac Metropoli Anno 1670. menſe Januario puer ex parentibus conditione tenuibus, exercitio piſtoribus. Nomen illi Pauli in S. Baptiſmate obtigit. Puer facie candida, capillo planè aurei coloris, manu ac cervice plus quam pro ætate hirſutus pilo rubente, temperamento moroſulus ac cholericus. Huic in gingiva inferiore ſiniſtræ mandibulæ dens aureus molaris minimè vacillans proximus canino erupit. Viderat illum d. 20. Sept. 1673. ipſus nominatus Jeſuita. Color illi Auri communis, qualem fert Gallia & Italia, & veritas colori reſpondet, uti Artifices Lima ex Lydio explorarunt, figura majuscula & ſurſum verſus ſe dilatans, atque in rotundum explicans, quod ferè evenit dentibus cum ſoli ſunt, & non à vicinis arctantur, deſuper plenus colliculis ac valliculis, uti dentes nondum uſu complanati ac detriti. Fabulantur arma præſentis tunc temporis *Regis Poloniæ Michaëlis* illi à natura inſculpta, nihil enim tale inveniebat, qui ab hac imaginatione liber ſpectabat. Incertum quando idos aureum eruperit, nam cum inter fauces lateat nonniſi caſu deprehenſum: Cum ſcilicet infanti ante duos circiter menſes in cibum partes carnium exhibuiſſet, quarum dum aliquæ intra dentes hæſiſſent prolesque matris opem imploraſſet, ut illam moleſtiam eximeret. Sed ut rudis fœmina non æſtimavit eventum, pro ſexus tamen garrulitate variis aperuit. Cuprum aut quid ſimile ſuſpicata, ne quidem auri ſuſpicio pauperculæ ſubrepſit. Tandem res magis obſervari, cœpitque eſſe admirationi, & puer ad primarias urbis perſonas, atque *Virum Sapientisſimum ingentisque experientiæ illuſtrisſimum Dominum Nicolaum Pac, Ejusdem Urbis Epiſcopum* deportari, tum omnes naturæ oſtentum ſuſpicere, & pro ſuo quisque genio explicari atque ominari. Juſſu ejusdem Præſulis Medicorum, Chirurgorum, Aurificum examen inſtitutum, ut fraudi errorive locus non ſupereſſet. *Hæc ille* (*Disquiſit. Phyſ. Oſtenti duorum puerorum, quorum unus cum dente aureo, alter cum capite Giganteo Vilnæ ſpectabatur c. 9.*) Hunc denrem omninò eſſe naturæ effectum judicat (*c. 11.*) atque nihil in eo miraculi intercedere; monſtroſum tamen facilè concludit, cum non minus ſit extra ſpeciei ordinem dentem aureum, quam tres digitos habere. In additamento tandem iſta prodidit. Primò per rumorem affertur ad me, deinde certò comperi, illum dentem aureum pueri in oſſeum tranſiiſſe. Evenit verò

rò id diebus ultimis menſis Septembris ejusdem Anni 1673. intra dies perpaucos, quibus & febricula puer corripiebatur, & vehementem intra ſe commotionem corporis tenſione continua oſtentabat. Dentis intereà primò aliquæ partes albeſcere, aliquæ fulvæ perſiſtere, præcipuè circa centrum ſuperioris cœlo obverſæ ſuperficiei tandem omninò colorem auri deponere, candoremque convenientem aſſumere. *Et paulo poſt:* Si tinctus ſolum fuit dens, bilis nebula tranſeunte, quæ illum colorem dabat, oſſeus comparere debuit. Si ſolidè fuit aureus, haud facilè mutationis cauſam proferemus. Multis ſuſpicionem injecit præſtigiarum hæc mutatio. Aderat enim perſona puero, quam Artium Caco-Magicarum parum rudem quidam ſibi perſuadent, & iſta præſente mutatio dentis incepit. Si itaque opera intelligentiæ noſtris ſenſibus illudentis, hæc contigit mutatio, in ſpeciem certè facta, niſi aut prius deluſi ſumus auri in dente apparentis fulgore, & modo impoſtura finiit, aut arte aliqua, mihi certè ignota, aurum poſſit in os commutari. Veriſimilius autem videtur non ſolido metallo dentem conſtitiſſe, ſed quapiam prætenui ſolummodo veſtitum lamella, quod dum aſtruimus, & Medicorum, Aurificumque honori, quos falli turpe fuiſſet, conſulimus, & à probabilitate non diſcedimus.

§. 24.

Digniſſimus fide ac Theologia Philoſophiaque clarus quidam hoc ipſo Anno, menſe Auguſto, dum ex Pruſſia Vilnam iter faceret, ac inter cibos menſæ appoſita habebat agnellorum capita igni aſſa, in dentibus eorum, ejus metalli, de quo eſt ſermo invenit lamellas. Simile quid itaque denti hujus pueri accidiſſe dixerim, quod aliqua parte ita uber fuit, ut etiam ad limam ſuffecerit. *Hæc iterum Tylkowsky.* Valde veriſimile eſt *Andreæ Caſſio* (*Cogitat. de Auro c. 3. p. 29.*) Tartarum illum aureum, qui animalium dentibus adhæreſcere ſolet ſulphuris aëri aurei coagulum eſſe.

§. 25.

Allegata de Agnellis dentibus relatio in memoriam mihi revocat illud *Joh. Franciſci Mirandulani* (*l. 2. de Auro c. 7. T. 2. Theatr. Chem. 392.*) *dum ſcribit:* Nihil prohibet, id, quod terræ cavernis occulitur, etiam in ſuperficie, reperiri quandoque poſſe, tum quod herbis ipſis atque radicibus ineſſe poſſe, ut ſic loquar, aurificam, negari protervè non poteſt, tum quod ſimilia ſunt viſa etiam in quadrupedibus animantibus: Referunt enim fide digni viri ſe Cretæis in montibus ibices vidiſſe, quorum dentes aurigineo colore ſuffuſi eſſent, præcipuè qua parte prodeunt è gingivis atque herbas tangunt, quarum eſt in Ida Cretæ decantata celebritas. Hoc dum recitaſſet *Athanaſ. Kircherus*

rus (l. 10. M. S. ſ. 4. c. 3. §. 1. p. 219.) id Spirituum auriferorum Tincturæ, qua herbæ imbuuntur tribuit. Sed hic dormitat *optimus Pater*, quod ipſi in Mundi ſubterranei tenebris verſanti plurimum obtingit. Quis credet cœcutienti Patri, profitenti id, quod aureo colore dotatum eſt, aurum eſſe?

O præclare Pater nimium ne crede colori.

Spiritus auriferos hanc dentibus imprimere Tincturam, quis perſuaſit *Kirchero?* Si eodem herbæ imbuuntur, cur non aureæ apparent, ut aliquando in Hungaria vites, de quo *Philipp. Jac. Sachſius Noſter (M. C. D. 1. A. 1. obſ. 131. p. 290.)* volvendus. Aurum ſolutum oſſibus, ligno, etiam pergameno illitum non aureo, ſed purpureo colore eadem tingit, quod olim *apud Beatum meum Parentem* videre licuit. Et forſan aureo dentium colore jam fulgent animalia bruta, dum uberibus paſcuntur maternis, aut fœno nutriuntur, antequam temporis ratione gramen eadem depaſcere liceat, & quod his in dentibus aureum reputatur, in homine inter naaſeabunda, fœtida & putrida non ſine ratione numeratur.

§. 26.

Fridericum II. Electorem Brandeburgicum ferratum, & cum ferreis dentibus, ob res præclarè & fortiter geſtas, *teſte Joh. Cennitio, (in vit. Ejus p. 26.)* vocarunt. De ferreo viri Patavini dente *Th. Bartholin. (Cent. 2. obſ. 24. p. 211.)* quem dum preſſius inſpexit *Joh. Dominic. Sata*, vidit in maxilla ſuperiore cicatricem, unde ſtylo ferreo vulneratum olim ægrum pronunciavit; & cuſpidem in dentis alveolum incidiſſe, ibique ab eo tempore dentis ſpecie permanſiſſe voluit. Dentis ferrei mentio extat *ap. Daniel. (c. 7. v. 7. & 19.) D. de Fontanes* apud Cadurcos per 20. annos globum plumbeum loco dentis habuit, ſe inſcio, quo tamen ad eſum utebatur, *teſte P. Borello Cent. 2. obſ. 9. p. 113.)*. Virginibus inſulæ Macaſſer in juventute dentes extrahuntur, & aurei in locum eorum reponuntur, ut pulchriores videantur, *Joh. Bapt. Tavernier. (l. 4. Itinerar. Perſic. c. 18. p. 206.) narrat*, qui addit Capitaneum quendam in Java quatuor Adamantes in locum quatuor dentium extractorum reponere juſsiſſe. Prodigioſi talismodi dentes, nec temporis metuent dentem, corruptionem, putrilaginemque. Extractos dentes vivis ſive carioſos ſive ſanos aliis vivis extractis reſarcitos fuiſſe & firmas egiſſe radices, *Ambroſio Pareo (l. 16. Chirurg. c. 16. p. 359.) & P. Borello (Cent. 1. obſ. med. phyſ. 10. p. 16.)* quis credet?

§. 27.

Nec id miraculo carere videtur, quod poſt mortem demum graviſſimis

à dentitione ſymptomatibus, quæ recenſuit *Hippocrates* (*ſ.3. aph. 25.*) ſublati infantes dentes enitantur. Pueros multos vidi, refert *P. Borellus*, (*Cent. 1. obſ. 92. p. 96.*) ob dolores inſignes à dentitione gingivis valdè tumefactis, mortuos, poſt mortem verò dentes naſcebantur. Duci Nivernenſi octimeſtri puero ex dentitione demortuo reſciſſis ſcalpello gingivis dentes omnes velut in procinctu ad egreſſum apparuerunt, *Ambroſius Pareus* (*l.23. Chirurg. c. 67. p.540.*) notavit. Gemellum *Philipp. Salmuth.* (*Cent.3. obſ. 37. p. 128.*) ſuppeditat.

§. 28.

Accidit id, quod Spirituum & humorum furor gingivarum parturiens tumorem, ſoluto animæ cum corpore commercio, oppidò evaneſcit. Detumentibus igitur Gingivis in conſpectum trahuntur dentium aculei, aut potius mortis ſpicula.

§. 29.

Retulit præterea *Autor mirabilium Naturæ, Phlegon. Trullianus dicitur Hieron. Reuſnero* (*Exerc. 1. de Scorbut. p. 24.*) *allegante Henric. Kornmanno,* (*p.3. de m. m. c.42.*) tempore *Imperatoris Tiberii* in Sicilia cadavera aliquot mortuorum effoſſa fuiſſe, quorum dentes longitudine pedem viri ſuperarint. *Auguſtinus* (*l.15. de Civit. DEI c.9.*) recenſuit, ſe vidiſſe cum aliis multis in littore Uticenſi molarem dentem adeò magnum, ut diſſectus ad formam & magnitudinem uſitatorum noſtra ætate dentium centuplo major facilè judicari potuerit. Chriſtophori Magni dentem pugno majorem ſe vidiſſe, (*in h. l. comment.*) *ſcribit Ludov. Vives.*

§. 30.

Sub terra hos in tantam molem excreviſſe, ſunt qui reputant, quam benè ex infra dicendis (*h. l. Tit. 10. §. 18.*) conſtabit. Aut igitur fabulæ prædictæ narrationes, quod non facilè admittendum; aut beſtiarum dentes humanis ſubſtituerunt deceptores. De dentibus & oſſibus Antwerpianis Elephantinis falsò Giganteis ſubſtitutis, videatur *Joh. Goropius Becanus* (*l. 2. Orig. Antwerp. Gigantomach. inſcr. p. 178.*). In urbe Scaſſem in Perſide Apros adeò grandes eſſe, commemorat *M. Paulus Venetus* (*l.3. c.35. cit. Simon. Majolo. Dier. Canic. Colloqu. 7. p. 282.* qui, qua uſus fuerit editione, aut MSto equidem neſcio, id in noviſſima ab Andrea Müllero edita non habetur, de civitate autem Scaſſem *l. 1. c.33. p. 20. citat Majolus c. 24.* agens, ſuum ſpinoſorum ſaltem meminit,) ut bobus comparentur, quorum molaris dens aliquando compertus eſt pondo duodecim. Dentes Elephantorum Aprorumque ſimiles obtinere Cetacea Norwagica, *Olaus Magnus* (*l. 21. c. 8. p. 552.*) *prodidit.* De bellua in Gaditana

tana littora expulſa cujus dentes maximi dodrantium, minimi ſemipedum, evolvendus *Plinius (l. 9. c. 5.)* Qua de cauſa dentes molares giganteos quamplurimos ſe vidiſſe *annotat Th. Bartholin.(Cent. 1. Hiſt. Anat. 98. p. 159.)*, ſed partim equinos, partim bubulos, partim arte effictos. *Adde*, ſi libet, *O. Wormium (l. 3. Muſ. c. 26. p. 343.)* & ea, quæ *infra (Tit. 20. §.)* ſubjunximus.

§. 31.

Claudat ex Antiquioribus depromtum illud *Plinii (l. 7. c. 16.)*. Hominem priusquam genito dente cremari mos gentium non eſt. E Recentioribus *J. B. Helmont*. ſuum conferat Symbolum. Ita autem *(Tr. Tumulus Peſtis p. 857.)*: Dens à Cadavere extinctis viribus defuncto, quemlibet dentem hominis vivi, ſolo attactu, marceſcere excidereque cogit. Quod non item præſtat dens è cadavere violenta nece interemto vel acuto mox morbo extincto. Rationem *ex ſupra dictis (Tit. 1. §. 101.)* facilè colliges.

LIB. I. TIT. VII.

De

Cordis Augmento, & in Igne Duratione.

Summarium.

I. *ÆGyptiorum vivacitas. 2. Ultra centum annos non durare. 3. Eorum Experimentum. 4. Antediluviani cur vivaces. 5. Rationes Chymicorum rejiciuntur. 6. Cur noſtri non ad iſtam pertingant ætatem. 7. Bruta longæva. 8. Ultra centum annos homines vixiſſe Longævi varii, imprimis Braſiliani. 9. Ægyptiorum aſſertum rejectum. 10. Pondus Cordis variat. 11. Inuſitata Cordis magnitudo. 12. A cauſis præternaturalibus. 13. Cor tabidum, abſumtum, exulceratum. 14. Cor aliquando non cremari.*

15. Cauſæ ſupernaturales. 16. Mali Genii. Magi. 17. Caſus ſingularis. 18. Cauſæ naturales, humor abexternis ad interiora loca pulſus. 19. Cordis ſitus. Pulmones. 20. Mediaſtinum, Pericardium, ejusque humor. 21. Pinguedo. 22. Reprobatur. 23. Cordis ſubſtantia. 24. Contenta Cordis. 25. Cauſæ præternaturales, morbi, Venena. 26. Animalia ex Igne. 27. Salamandra. 28. Semenda Avis. 29. Homines in Igne viventes. Eziſer. 30. 31. Ignem impunè tractantes. 32. Partem quibusdam eſſe incremabilem. 33. Ignis vehementiam quæ reprimunt. 34. Animalia ex Igne non generari. 35. Salamandræ hiſtoria examinatur. 36. Exanimatur. 37. Homines & Creaturæ in Igne viventes non dantur. 38. Paulus de Sorbait notatur. 39. Nulla in homine incombuſtibilis pars. 40. Quomodo corda incombuſtibilia dicantur. 41. Cur caro viva citius aduretur quam mortua? 42. Veſicantia mortuum non veſicare.

§. 1.

VIvaces eſſe Ægyptios longævosque, ut etiam ad nonageſimum pertingant annum è *Proſpero Alpino* (*l. 1. Med. Ægypt. c. 11. f. 18.*) ſcimus. Cauſam hujus vivacitatis rejicit in ſimplicem victum & Nili potum. *(c. l. c. 12. f. 20.)* Turget namq; Nili aqua, ſecundum *J. P. Fabrum (l. 4. Panchym. ſ. 2. c. 17. p. 453.)* Spiritu ſalis fixo, ſpirituque volatili vitæ mundi; Crocodilus præterea à venenatis qualitatibus aquam ejus purgat peculiari attrahendi facultate & energia.

§. 2.

Quamvis verò hæc ita ſe habeant, ultra centum annos hominem vivere poſſe inficiantur. Putarunt namque, referente *Plinio (l. 11. Hiſt. Nat. c. 36.)*, Cor in homine ſingulis annis usque ad quinquageſimum ad binas drachmas creſcere, à quinquageſimo autem ſingulis annis tantundem decreſcere, adeoque defectum cordis homini, ut occumbat, ad centeſimum ſi vergat, neceſſariò injungere dictitant. Clarius in hanc ſententiam *Cenſorinus (de die Natali c. 17.)* Præterea fieri poteſt, *quod refert Varro*, quodque *Dioſcorides Aſtrologus* ſcripſit, Alexandriæ inter eos, qui mortuos ſolent conſervare, conſtare, hominem plus cen-

centum annis vivere non poſſe. Id cor humanum declarare eorum, qui integri perierunt ſine corporis tabe, eò quod in multis annis pendendo omnis ætatis incrementa, & deminutiones obſervent, & anniculi pondere duas drachmas, bini, quatuor, & ſic in annos ſingulos usque ad quinquaginta accedere, ita ut quinquagenarii hominis cor pondus centum drachmarum habeat, *Vid. Ottho Heurnius* (*l.2. Philoſ. Barbar. c. 16. p. 204.*) binas ab iis centum drachmis ab anno quinquageſimo iterum decedere in unoquoque binas: ex quo perſpicuum ſit, centeſimo anno redire ad anni primi pondus, nec longius poſſe vitam produci. Mitigat hac ſententiam *Joh. Valerian. Pierius* (*l. 18. Hieroglyph. c. 20. p. 224.*) quando Sacerdotum Ægyptiorum mentem fuiſſe *ſcribit*, vitam humanam centum annis plurimum circumſcribi, niſi aut negligenter, aut intemperanter acta, ipſa ſibimet incommoda comparavit, ſeque aliqua parte fraudaverit. Ibim ex ovo incluſam duas appendere drachmas, quantum etiam recens nati infantis cor appendit *retulit Calliſtratus ap. Plutarch.* (*l. 4. Sympoſ. qu. 5. p. 251.*)

§. 3.

Aſſerto huic ut majorem fidem conciliarent, ad αὐτοψίαν & experientiam provocabant, qua ſe illud obſervaſſe in hominum demortuorum cordibus liquori cedrino immerſis & aſſervatis gloriabantur, quod *Joh. Bickerus* (*Tom 1. Hermet. Rediviv. c. 1. ſ. 1. p. 26. & 27.*) addidit.

§. 4.

Quæ Terminum vitæ ſpectant, hic adducere non libet, cum de eo ſatis diſputavit cum Alii, tum *Joh. Beverovicius* (*Tr. de Termin. Vit. & Proœm. Theſaur. Vit. c. 3.*) & *inſigne quondam Ordinis noſtri & Eruditi Orbis jubar J. Dan. Major.* (*Part. 1. Dub. circ. Chirurg. Infuſ. Dub. 2. p. 136.*) cur ante diluvianis longior, etiam in aliquot ſecula, ætas conceſſa, rationes ex Aliis collegit *Urbis ſuæ orbisque decus Jacob. Philipp. Sacelſius* (*l. 1. Gammarol. Curioſ. c. 23. §. 3. p. 502.*) Libavit quædam *Th. Bartholin.* (*Disquiſit. de Sangu. Vetit. p. 65.*) Horum longævitatem ſunt, qui opus providentiæ non naturæ appellent (*Vid. Friedlieb. obſ. Bibl. ad Geneſ. c. 5. p. 36.*) & magis DEI miraculo, quam Naturæ aſcripſit, *Cornelio à Lapide* (*Comment. in Geneſ. c. 5. p. 101.*) *teſte, Lipomannus.*

§. 5.

Ut adeò non audiendus ſit *Rogerus Bacon* (*forſan l. de Occidentibus ſenectutis Oxoniæ excuſo, quem citat P. S. in Not. ad Bacon. Epiſt. de Secret. Nat. & Art. c. 7. p. 77.*) *qui apud Joh. Jonſtonum* (*Tr. de Conſtant. Natur. propoſ. 5. Art. 1. p. 47.*) tradiderat patres ſingularem ſingularium medicamentorum ſenectutem re-

retardantium (Arcana vocabat & aſſentiebatur *Mart. Panſa l. de Prorogand. Vit. Part. Theoret. General. c. 4. n. 13. f. 34*, qui ex Aliorum mente id *poſt c. 13. f. 58.* propoſuit) notitiam obtinuiſſe. Neque *Theophraſtus Paracelſus* τερατολόγος, qui (*l. de Vit. Long. qui eſt Archidox. 9. p. 832.*) *ſcripſit*, Adamum diutisſimè vixiſſe, quod rerum ad vitam longam facientium optimam habuerit ſcientiam, Magiæ, ex cujus influentia tamdiu vixerit, imputat, *alibi* (*l. 1. de Vit. Long. c. 8. p. 842.*). Magiæ naturali (*l. 1. Paramur. c. 8. p. 38.*) qui & lignum vitæ naturale quid & medicinam expoſuit (*l. 9. Archidox. p. 832. Add. Apocalypſ. Hermet. T. 2. Op. p. 668.*) Ridendus etiam *Joh. Walchius*, (*Comment. über den kleinen Bauer p. 152.*) qui credidit, quod juſſu DEI Angelus tincturam Lapidis Philoſophici rubram arbori cuidam applicarit, & eandem hoc modo in Arborem vitæ transmutarit. De Lapide Philoſophorum iſta, *Hadrian. à Mynſicht*, (*Teſtament. Hadrian. p. 20.*)

Hoc primævus Adam, priſci hoc medicamine Patres
Longævam ſani duxere in ſecula vitam.

Add. Joſeph. Michel. (*Apol. Chym. adv. Andr. Libav. calumn.*) Regeras his *cum Andrea Libavio: (de Med. Hipp. & Hermet. Vet. p. 452.)* Si Patriarchæ habuerunt hunc lapidem, eo non ſunt uſi, quia ad tantam ſenectutem pervenerunt, ut etiam oculis penè caperentur.

§. 6.

Atropos illa, quæ ſpem longioris vitæ quo minus inchoëmus, vetat, eſt Intemperantia. Sera Venus priſco ævo commendata ad corporis robur, perfectamq; corporis ſtaturam apprimè *juxta Magn. Herman. Conring. (l. de habit Germanor. cauſis p. 46.)* à noſtris minimè obſervatur, adeoq; pueri & puellæ generant pueros & puellas, *Kinder zeugen Kinder*, h. e. morbidos, debiles, exſuccos. Vino ſepulti thorum intrant, (*Galen. l. 11. de U. P. p. m. 722.*) & dum generare intendunt, occidunt. (*Galen. l. 11. de U. P. p. 712.*) Eleganter *Joh. Sophron. Kozack. (tr. de Sale c. 12. p. 543.)*: Rarus hodiè inter noſtros ſenes *Caleb*, quia rarus inter juniores *Joſeph.* Spectat huc forſan locus *ap. Plutarch. (in Num. p. 120.)*: Iſta etiam, quæ ad ſepulturam pertinent, Pontifices poſcentibus expediunt: docuitque *Numa*, nihil ejus rei pro piaculo habendum: Sed & manes, qui præcipuam noſtri partem accipiunt ſuis religionibus colendos, prſertim verò *Libitinam*, quæ Dea mortuorum juſta procuret, ſive ea *Proſerpina* eſt, ſive *Venus*. Quod Doctisſimi inter Romanos judicant, haud abſurdè ejusdem Numinis poteſtati ortus interitusque noſtri rationem imputantes. *Hæc Plutarchus.* Propter victum ſimplicem & moderatum *Feroënſes Boreales* ſunt longævi

gævi, ut non rarò centeſimum annum attingant. Non ita pridem *(refert. Th. Bartholin. Vol. 1. Act. Med. Hafn. p. 1. obſ. 49. p. 97.) Erasmus Magni* Civis Haraldſundenſis in Inſulis Borealibus obiit. Is primam uxorem duxerat ætatis provectioris, cum qua ſine prole multis annis vixit. Nonageſimo ætatis anno amiſſa uxore novam ſuperinduxit ſpe prolis ſuſcipiendæ. Quinque ex hac liberos ſuſcepit. Supervixit ad annum centeſimum decimum & ætatis anno centeſimo tertio ſuſcepit filium natu minium. Et ne quis ſcrupulus ſit, uxor integræ prorſus famæ fertur. Qui adhuc ſuperſtes eſt filius natu major, ædes paternas inhabitans vir robuſtus & proceritate plerosque incolas ſuperat. Eidem victui veterum vivacitatem *Cl. Salmaſius (Diatrib. de Ann. Climacter. p. 7. 41. & 766.)* aſcripſit. Plura dabunt *Roger Bacon. (Epiſt. de Secret. Art. & Nat. c. 7. p. 50.) Martin. Panſa (part. 1. de Prorog. Vit. paſſim, comprimis c. 56. p. 206. & ſq.) Franc. Oſwald. Grembſius (l. 3. Arb. integr. & ruinoſ. hom. c. 1. p. 456.) Martin. Ruland. Fil. (l. 2. probl. Phyſ. Med. 268.) cum Aliis.*

§. 7.

Bruta id nos edocere poterunt, quæ Naturæ veſtigia dum legunt, ejusque ductum ſequuntur, eundem cum illis, quæ à mundi cunabilis vixêre vitæ terminum conſequuntur. *Vid. Fr. Baco de Verulam. (Hiſt. vit. & morte col. 489. ſq.)* Inde *Virgilius, aut alius Poëtarum (Eleg. de Mæcenat. obit. v.)*

Redditur arboribus florens revirentibus ætas,
Ergo non homini, quod fuit ante, redit.
Vivaceſque magis Cervos decet eſſe paventes,
In quorum torva cornua fronte rigent?
Vivere Cornices multos dicuntur in annos
Cur nos anguſta conditione ſumus?

Sed hæc etiam non ita, ut vulgò creduntur, comperta. Et ſi contingat, des id non mutatæ naturæ, ſed vitæ.

§. 8.

Ultra Centum annos autem vitam noſtram ſe non extendere poſſe, ut Ægyptiis quidem perſuaſum, experientia reclamat. Nolo Exempla coacervare ab hiſtoricis notata. De Ante-Diluvianis res clara eſt. Varia de Spatiis vitæ longisſimis *Plinius (l. 7. c. 48.) Valerius Maximus (l. 8. memorabil. c. 14.) Hippocrates* centum & quatuor ſuperavit annos, *(Joh. Jonſton. c. l.)* duplicatum ſeptuginta annorum ætatem vixit, ſi credimus *J. B. Fulgoſo (l. 8. c. 14.)*

14.) Galenus noſter. De Neſtoris ætate *Franciſc. Floridus Sabinus (l. 2. var. lect. ſubciſiv. ap. Jan. Gruter. T. 1. Lampad. Critic. p. 2096. ſq.)* Catalogum prolixiorem ſi vis, evolve *Franc. Bacon. de Verulam. (hiſt. vit. & mort. à col. 506. ad 515.)* Adde *Joh. Bodin. (l. 3. Theatr. Natur. p. 397.)* Anno 1151. in Galliis vixit 372. annos *Caroli Magni Armiger Joh. de Temporibus â Guazzo* dictus Giovanni de la Stampe, *(Vid Joh. Wolffius Cent. 12. Lect. Memorab. p. 348.) juxta Joach. Cureum (p. 1. Annal. Sileſ. p. 46.)*, quam relationem penè pro fabula habet *Verulam. (c. l. col. 515. & Æmilius (l. 5. de Geſt. reb. Franc.)* hunc non ſub *Carolo M.* ſed ſub *Carolo Simplici* ſtipendia feciſſe, adeoque 160. circiter annorum vitam Eidem contigiſſe credidit. *Conf. Joh. Tilium (Chronic. ad A. C. 1138.) Wilhelm Barſnislai* in Anglia 126. annos complevit, centeſimo viduus factus conjugium iterum iniit. *(Adam. Olear. l. 3. Itin. Muſcov. Perſic. c. 25. p. 259.)* Idem de *Andrea Chriſtiani*, qui poſt expletos 127. annos fatis ceſſit, ut narrat *M. Martin Harlovius (ap. Th. Bartholin. Volum. 4. Act. Hafn. obſ. 10. p. 36)* Gemella recitant *Verulam. (c. l. col. 535.) Joh. Jonſton. (c. l. & Thaumatogr. Natur. cl. 10. c. 6. Art. 3. p. 479.) Edo Neuhuſ. (l. 2. Sacr. Fatidic. c. 18. p. 332.) P. Borellus (Cent. 2. obſ. 39. p. 138.) Claud. Salmaſ. (c. l. p. 748.) Phil. Jac. Sachſius Noſter (c. l. §. 8. p. 507.)* De Braſilianis *Guilhelm. Piſo (l. 1. de Med. Braſil. p. 6.)* notavit, quod centeſimum ætatis annum viridi & longæva ſenecta potiantur. Addidit idem Europæis ibidem degentibus contingere. Cauſas ſubdidit has, (α.) quia athleticis nati parentibus, (β.) Curis non macerantur, ut voluptates ingnorant. (γ.) Eodem ſemper victu & amictu, eoque ſimplici gaudent. (δ.) Nullus illis habendi amor, paupertatique ſe addicunt voluntariæ, ut cui plus eſt lubens impertiat aliis minus habentibus, pari dandi poſcendique facilitate.

§. 9.

Cum igitur Ægyptiorum aſſerto ruborem excutiat experientia, quid ponderis probatio adducta in ſe habeat ponderandum veniet. Juniorum, equidem, nec lenta morte ſublatorum corda liquori ſpirituoſo & balſamico concredita in principio ad tempus in tumorem poſſe elevari partim ob liquorem a fibris carneis imbibitum, partim ob novam concitatam fermentationem non inficior. Et hic tumor credulo imponere poſſet revera augeri & creſcere nobile illud viſcus. Verè autem illud poſt corporis & animæ ſolutum vinculum creſcere traditio eſt inanis, ſomnium vigil. Acutius quam verius id tradi, olim *P. Crinitus (l. 7. de Honeſtar. Diſciplin. c. 9. p. 239.)* autumavit, quin ſuperſtitioſus quam verius *Jodoc. Willich. (l. 2. Anat. c. 11. p. 39.)* Fabulam arbitrabatur *Joh.*

Joh. Riolan. (*l.3. Anthopogr. c. 12. p. 235.*) inter ſtulta reponebat *Hermann. Conring.* (*l. 1. de Med. Hermet. c. 10. p. 90.*) inter falſisſima *J. C. Baricell.* (*Theſ. Secret. c. 151.*)

§. 10.

Nec pondus cordis in omnibus unum. Pendet, *obſervavit Th. Kerckring.* (*Spicil. obſ. Rar. 26. p. 39.*) plus minus ſeptem unciis, qui & cor viginti duarum unciarum fœminæ Amſtelodamenſi exſecuit. Sed ſecundum Ægyptiorum calculum ordinariè uncias penderet plus quam duodecim. Sed qui id primum Ægyptiis aſcripſit nimiæ credulitatis reum pronunciavit *inſignis Ægyptiorum Patronus, Ol. Borrichius* (*l.1. Hermet. Ægypt. c. 5. §. 4. p. 143.* cum nulli dubium eſſe poſſit, omnis ætatis homines ad condituram ab ipſis apertos fuiſſe, adeoque quotidie ſimiles ineptias oculorum ſenſu clarisſimo refutatas. An forſan, *pergit*, Taricheutæ illi Alexandrini Cenſorino memorati fuere vilisſimi quidam ex fece popelli homunciones, quibus atra quandoque candida eſſe perſuaſeris: ſacerdotes tale quid per ſomnium crediddiſſe, incredibile eſſe *dictitat.* Sed quis neſcit quæ, ut in plurimis, ita & hic

Ægyptus portenta colat.

§. 11.

Quæ inuſitatam cordis magnitudinem ſecundum naturam factam referunt, obſervationes quidem rariſſimæ ſunt, proſtant tamen & quædam. Cor magnum & amplum, ſed, quod mireris, ſine pericardio nullove vel minimo ejus veſtigio *notavit Nicol. Tulpius* (*l. 2. obſ. med. c. 25. p. 143.*) totum ferè thoracem replens in Equite *Guichardino* vidit *And. Laurent.* (*l. 9. Anat. qu. 11. p. 803.*). Tres ſinus, quos omni majori animantium generi tribuit *Ariſtoteles* (*l. 3. hiſt. part. anim. c. 4.*) in Veneto velaturam faciente animadvertit *Æmil. Pariſanus* (*l. 6. Nobil. Exerc. 1. c. 1.*). Triplicem ventriculum in infante *Theod. Kerckring.* (*c. l. obſ. 69. p. 139.*) δικορυφὸν duobus verticibus faſtigiatum, *teſte Galeno* (*l. 7. Anat. adminiſtr. c. 11. p. 211.*) Gallum quispiam Diis ſacrificans invenit. Cor cum duobus capitibus *Avicenna* (*11. 3. tr. 1. c. 1. f. 276. a.*) in Simio, in Gallo interpretantur Alii, inventum prodidit. Cor mucrone bifido non acuto oculis uſurparit *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. hiſt. 67. p. 117.*). Bina Corda in Paphlagonia Perdicibus tribuerunt *Plinius* (*c. l.*) & *Theopraſtus*, quod retulit *A. Gellius*, (*l. 16. Noct. Attic. c. 15. p. m. 398.*) *Athenaeus* (*l. 9. Dipnoſoph. c. 10.*). Elephanto *Ælianus* (*l. 14. hiſt. animal. c. 6.*). In Gallina ſe obtulit *O. Rudbeckio*, (*obſ. anat. 18. p. 331.*) In homine, *Zacuto Luſit.* (*l. 2. Hiſt.*

Med. Princ.38.p.) Adde *Joh. Riolan.* (*c. l.*) & quæ collegit *Noſter J. Ph. Sachſius* (*D.1. M. C. obſ. 70. p. 172.*)

§. 12.

A cauſis præter naturam Cordis mutari magnitudinem, in hiſtoriis Medicis non raro legitur. Cor in anheloſo, ſalvis pulmonibus majuſculi capitis magnitudinem *memorante Guilh. Ballonio (l. 1. Epid. & Ephemer. p. 145.)* adæquabat. Adeò increverat, ut omnis ſanguinis & ſpiritus eò facta ſit συῤῥοὴ καὶ συνδρομή. De quodam palpitatione Cordis laborante evolvatur *Guil. Harveus (de mot. Sangv. Ep. 3. p. 254.) Salomon. Reiſelus (M. C. c. l. p. 171.)* De *Philippo Nereo* idem *Andr. Cæſalpin.* (*l. 6. Art. Med. c. 24. p.*) De *Sanctio à Valeſco Chriſtoph. à Vega (l. 3. Art. Med. ſ. 6. c. 8.)* De Cordis excreſcentia in ſacerdote eodem malo perpetuo laborante *Garneri* communicat *Joh. Schenkius (l. 2. obſ. m. p. 286.)* Ita Venena abſorpta cordis magnitudini plurimum conferunt. Narrat *P. Pawius (obſ. anat. 21. p. 35.)* in veneno ſublato Cor triplo, quam pro Conſuetudine & ſubjecti proportione majus apparuiſſe, ut tumidum dextra ſui parte univerſum thoracis latus repleret.

§. 13.

Allegavi *ſupra (§. 2.)* Corda Juvenum, non lento morbo & morte extinctorum. In nimia triſtitia Spiritus & calorem à membris intra Cor contractum ejus humidum nativum & pingue abſumere atque ita lentè torrere *Barthol. Kekermann. (l. 3. Syſt. Phyſ. c. 26. p. 548.) autumat.* Obſervatum etiam ſæpius fuit in febre lenta extinctis Cor exile & aridum. (*Th. Bartholin. Cent. 2. hiſt. 19. p. 205.*) A febre ardentiſſima pyri inſtar toſtum. (*Dominic. Panarol. Pentecoſt. 1. obſ. 31. p. 19.*) *Jacob à Meckern* (*obſ. Chirurg. 32. p. 207.*) in alio ex vulnere mortuo. De quatuor Archi - Ducibus Auſtriæ in Comitiis Ratisponenſibus mortuis *Guerner. Rolfinck. (l. 2. Ord. & Method. Med. Spec. Commentat. ſ. 3. c. 112. R. 8. p. 146.).* In aliis tabidum, quo de evolvantur *Galenus* (*l. de Tabe c. 7. p. 139.*) *Dan. Sennert.* (*l. 2. Med. Pract. p. 3. c. 3. p. 407.*) *Zacut. Luſitan.* (*l. 2. Hiſt. Med. Princip. Dub. 26. p. 256.*) *Theod. Kerckring.* (*c. l. obſ. 17. p. 43.*) Nihil ptæter tunicam in alio morbo diuturno conſumto *Bernbard. Tileſ.* (*l. 5. de Reb. Nat. c. 28.*) planè conſumtum inſtar loculi vacui & corrugati, *Melch. Tribe.* (*M. C. D. 1. A. 3. obſ. 65. p. 111.*) extenuatum & exſangue *Guilh. Fabric. Hildan.* (*Cent. 4. obſ. Ghirurgic. 50. p. 324.*). Penè abſumtum in Cadavere Principis Regiæ, *Mariæ Auriacæ* viderunt Londinenſes, quod refert *O. Borrich. ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 3. Epiſt. 85. p. 365.*) *& ipſe Th. Bartholin.* (*Diſſ. de Hep. Deſumt. p. 29.*). Non exigua ſui parte putridum deprehen-

hendit *Guil. Fabric. Hildan.* (*Cent. 2. obſ. Chirurg. 27. p. 106.*) *Fr. Rota* (*de Torm. Vuln. Cur. c. 23.*) Tabo fluens *O. Borrich.* (*ap. Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. 7. p. 330.*). Ulceribus ſcadens, *Stephan. Rod. Caſtrenſ.* (*l. 3. de Meteor. Microcoſm. c. 20. p. 148.*). Abſceſſum in Cordis ſiniſtro ventriculo notavit *Ant. Benivenius* (*de Abd. Morb. cauſ. obſ. 89. p. 233.*). Tria ulcera in Corde non parum prava & ſordida, *Joh. Fernel.* (*l. 5. Pathol. c. 12. p. 286*). Aliud ulcus in baſi Cordis *Cabrol.* (*obſ. 36. p. 16.*); in auriculis *Trincavell.* (*l. 6. de Rat. Cur. Corp. Hum. aff. c. 11.*) *Job. à Meckern.* (*c. l. p. 206.*) Caſpulam & totam ferè cordis ſubſtantiam ad fibras usque ab ulcere exeſam, *Petr. de Marchettis* (*obſ. med. Chirurg. 47. p. 112.*). Cor albicans & medica ferè ſui parte, quæ Diaphragma reſpicit, exeſum & exulceratum, ut fibræ carnoſæ ſemiputridæ ſummis digitis evellerentur, *Lazar. River.* (*Cent. 1. obſ. 87. p. 581.*). Et animadverſum fuerat, *addit*, fruſtula quædam carnea hujusmodi fibris ſimillima cum ſanguine per ſputum rejecta fuiſſe, ita ut verisſimum ſit iſtam ægrotantem Cordis ſubſtantiam per ſputum rejeciſſe, quod eſt valdè mirum. Cor ulcere corruptum lanio Oxonienſi in bove ſaginato demonſtravit *Nathan. Highmor.* (*l. 1. Diſquiſit. Anat. part. 3. c. 3. p. 66.*). Spectant huc quæ collegit *Marcell. Donat.* (*l. 5. Hiſt. med. mirab. c. 4. p. 570. ſq.*) Fruſtra igitur ſunt, qui cor putreſcere negant pernegantque, de qua controverſia *Vid. Dan. Sennert.* (*l. 4. de Febr. c. 8. p. 486.*) In his autem quis Cordis expectabit augmentum cum vix Cordis nomen mereatur?

§. 14.

Illud Cordis ſingularibus meritò accenſetur, quòd aliquando reliquis partibus ab igne conſumtis cremari non potuerit. Miraculo id proximum aſſeruerunt quidam cauſam ſupra naturalem allegantes. *De Johanna Virgine*, fortitudine plus quam virili celebri, ex aliis recitat *Henric. Kornmann.* (*p. 3. de Mirac. Mort. c. 39. & p. 1. Templ. Nat. Concl. 22. p. 69.*), quod, cum in hoſtium Anglorum manus veniſſet, rogoque impoſita & in cineres redacta, in innocentiæ ſignum cor Ejus miraculo quodam Ignis eluſerit impetum. *Verſus Valeriani Theologi Pariſienſis* ſubjunxit ſequentes:

Poſtremò emicuit pietas in morte puellæ
In cinerem cunctos dum flamma reſolverat artus,
Illæſas cor habet Venas, (mirabile dictu)
Nec ſinceri animi tenerant incendia ſedem
Albaque tunc viſa eſt igni prodire columba,
Et petere æthereos multis ſpectantibus orbes.

De Corde *Huldrici Zwinglii* gemella ferè *Jacob. Aug. Thuan.* (*l. 1. Hiſtor. f. 17.*) Religioni, *inquit*, tributum à Tigurinis, & qui cum illis ſtabant, quod cadavere flammis ab hoſtibus tradito cor exuri non potuerit, cum conſtet, *addit*, in quibusdam eſſe corporis humani quandam partem, in quam ignis nil poſſit. Et *paulo poſt:* Adeô turbatis odio aut amore animis, ut fit in religionis diſſenſionibus, pro ſe quisque omnia ſuperſtitioſè interpretatur:

Cor Zelo accenſum divino, & Numine fervens,
Pruna favilliferi non cremat ulla rogi.

Canit Joh. Jacob. Hoffmann. (*p. 2. Lex. univ. p. 599.*) Cujusdam poſt mortem, ut credebant, ſibi ipſi illatam, rogo addictum cadaver exuſtum quidem, ſalvo tamen corde, quod in teſtimonium innocentiæ nullo modo in cineres redigi potuit, *ex Aliis Martin. Zeiler.* (*Epiſt. 275. p. 957.*)

§. 15.

In ſacris & hiſtoria Eccleſiaſtica res eſt clarior. Triumviri iſti Philothei (*Dan. c. 3. v. 27.*) in igne ſervati id ſatis teſtantur, teſtatur id & Martyrum turba, in mediis flammis intemerata perſiſtens. Habet quædam *H. Kornmann.* (*Templ. Nat. Conſid. 34. Concluſ. 13. 14. 15. 16. p. 67.*). Inſigne eſt, ſi commentum non eſt, quod (*ex vita S. Georgii recitat Athanaſ. Kircherus* (*l. 8. M. S. ſ. 3. c. 1. p. 71.*) Cum eum Tyranni ad ignem condemnaſſent, vererentur autem ne Chriſtiani immunitatem Ejus ab igne miraculo tribuerent Asbeſtinis filis eum intra ignem obvolviſſe, ut hoc pacto conſumto corpore involucrum remanens Chriſtianis in opprobrium cederet; Sed DEO, in cujus poteſtate jura legesque poſitæ ſunt, aliter viſum fuit, Sanctus verò DEI Martyr totus, integer, ne quidem læſo ab igne capillo elapſus, immenſam DEI potentiam, animarum lucro per miraculum tàm inſolitum manifeſtavit.

§. 16.

Malis Geniis id tributum iverunt Alii, à quibus non diſſentit *Martin. Del Rio* (*l. 2. Disquiſ. Mag. qu. 25 p. 537.*) cumprimis quia è Majorum conſortio eorum ope ignem innoxiè tractaſſe conſtet. De Monſtro ex concubitu Dæmonis nato retulit *Sturmius* (*Calend. Sanctor. p. 405.*), quod diu ignem ſuſtinuerit. De vatibus Ægyptiorum *Jamblichus* (*de Myſt. Ægypt.*) eos cum DEI afflatu replerentur & incitarentur, nonnunquam per medios ignes ambulaſſe. Ita ejus qui ſe Dæmoni devoverat cadaver non totum flammam, *teſte Martin. Weinreich.* (*de Mag. Strigon. & Penſch.*) concipiebat. Poteſt namque Dæmon, *concludit Bened. Pererius* (*Comment. in Daniel. c. 4.*) hominem conjectum in ignem multis modis ſervare ab incendio, tum reſtinguendo ignem, tum procul

cul ab eo flammam repellendo. Præterea clam ſubtrahendo verum ignem, & in ejus locum alium ſimulatum ignem ſubſtituendo: Ad hoc ſubducendo hominem ex igne, inibique ſimulacrum ejus relinquendo: denique circum ponendo ei corpus aliquod frigidiſſimum, maximeque reſiſtens igni, quo vid. hominis corpus ab incendio ad aliquod tempus defendi & ſervari queat. *Add. Joh. Chriſt. Frommann.* (*l.3. de Faſcinat. p. 6. c. 11. §. 7. p. 812.*) Divinitus potentiam ab igne ſublatam fuiſſe, negat *Dn. de Stair* (*Phyſiol. Experim. nova Explorat. 6. n. 15. p. 313.*) cum idem ignis eos conſumſit, qui Judæos in fornacem injecerunt. Ergò non erat in igne, ſed in pellibus capillis & veſtimentis Judæorum, quæ pro tempore ita miraculosè indurabantur, ut ignis vim ſine damno repellerent & eadem divina potentia poſt exitum è fornace reſtituebantur ad priorem ſtatum.

§. 17.

Addo in gratiam Curioſorum *J. J. Strauſſii* (*l. 1. Itinerar. c. 8. p. 26.*) relationem de Filiæ Regis in Siam cadavere combuſto: *Nachdem der Leib durch den Brand verzehret, und man die Aſche und was übrig blieben von den Gebeinen in einen güldenen Krug thun ſolte, wurde unter derſelben ein Stück roh Fleiſch gefunden, welches voll Bluth, und vom Feuer gantz nicht beſchädiget.* Veneficio id aſcripſit miniſter Regi à latere *Oja Sabarcibam*; intoxicatam verò obiiſſe Rex inde concludebat.

§. 18.

Utut verò hæc ita ſe habere poſſe non penitus negem, dari tamen cauſas naturales, qui cor, corpore in ignem injecto, ab igne intemeratum ad tempus, reliquis partibus conſumtis tueri poſſunt, non repugno. Igne in exteriores partes agente ad interiora traduntur humores, quod vel lignum viride, ſi comburatur, apertè evincit. Inde non ſolum cor, ſed & reliqua viſcera & inteſtina abſumtis exterioribus partibus flammarum eludunt impetum. Ita ante multos annos, cum incenſo ſtabulo ſeptem vaccæ cremarentur, inteſtina & viſcera flammis intacta & incorrupta ſub cineribus calidis adhuc delituiſſe vidi.

§. 19.

Cor verò prærogativam hanc imprimis præ reliquis viſceribus obtinet, cum ratione ſitus, tum integumentorum, tum propriæ ſubſtantiæ, tum contentorum. Tuentur id Muſculus pectoralis & Coſtæ & Sternum cum muſculis intercoſtalibus. Huic à latere ſunt pulmonum lobi, quæ in humido agunt, & ut extenſioni & reſpirationi vacent commodius irrigationem moderatam expetunt. Pulchrè *Aretæus* (*l. 1. Chronic. c. 10.*) Quemadmodum ſpongia per naturam ſicca imbibit aquam pro uſu commodo: Ita ſpongiæ ſimilis pulmo rarus & foraminulen-

nulentus humorem haud moleſtè fert. *Add. Thom. Bartholin. (Diatr. de Pulmon. ſ. 3. p. 57.)*. Inde in montibus ad mediam aëris regionem vergentibus, ubi aër ſubtilis, nec atomis aqueis impraegnatus, ambulantibus pulmonum motus coërcetur, niſi ſpongia aceto vel alio humore madida tabeſcentibus ſuccurrat lobis. Omnis namque aër attractus etſi condenſaretur in aquam vix guttulam unam vel alteram daret. Aër ex aqua rarefacta creatus, ex computo *Petri Gaſſendi (in Phyſiol. Epicur. animadv. p. 298.)* implebit vas capacitatis non decuplo ſolum, ut *Ariſtoteles* autumat, ſed centuplo ſaltem majoris, & aqua ex aëre condenſato vas centuplo minoris. Deinde etiam ſanguine plerumque in moribundis infarciuntur, & in ſubitò extinctis ex intruſo in eosdem ſanguine, ibique reſtitante, ob motum circularem ceſſantem cauſam mortis in ſectione non ſemel detexit *(c. l. ſ. 2. p. 27.) Th. Bartholin.*

§. 20.

Ab ignis violentia etiam cor tuetur Mediaſtinum, omnium autem maximè Pericardium, quod liquore ſuo ignita temperat ſpicula. Idque eò magis, quia aqua illa non eſt humor velut urina, ut cor in veſica (urinaria) converſari exiſtimes, *ut Autor l. de Corde, qui Hippocrati, (ſed malè ſecund. Bartholin. Diſſ. de Lat. Chriſt. apert. c. 4. p. 27. & 28. & Marc. Aur. Severin. Epidoch. 1. de Aq. Pericard. §. 5. p. 11. & Alios) aſcribitur*, ſentit, nec ex reſolutis circa membranam hanc vaporibus, ut placuit *Joh. Veslingio (Syntagm. Anat. c. 20. p. 76.)*; ſed ſeri portio, ut rectius *Hieron. Barbatus (Exerc. de Sangu. & Sero p. 30.)*, ſeu lympha glutinoſa à ſero ſanguinis orta (eſt namque ſerum ſanguinis fibrorum, *ut vult Joh. Nic. Binninger (Cent. 1. obſ. 13. p. 14.)* & glutinoſum *Th. Bortholin. (Cent. 3. Hiſt. Anat. 49. p. 97.) Diſquiſ. de Sangu. Vetit. p. 61. & T. 1. Act. Hafn. Med. p. 1. obſ. 8. p. 16.)* & lympha carbonibus ignitis impoſita non in vapores, ut aqua ſimplex, ſed in gelatinam (impropriè ſumto vocabulo, quia non calori, ſed frigori ortum debet ſuum Gelatina,) concreſcit, quod obſervavit *Henric. Moinichenius (ap. Th. Bartholin. Epiſt. 4. ad Georg. Seger. de Lymph. p. 50.)* aut calore per ſpeculum cauſticum immiſſo in conſiſtentiam inaequalem ſingularis odoris tranſit, ſolet etiam ſtrepitum edere exiccato humore, quae *Roberti Boylei (ap. Eund. Cent. 4. Epiſt. Med. 92. p. 522.)* eſt obſervatio, adeoque humor idem cum ſero ſanguini poſt venaeſectionem innatanti, reputatur *à Richardo Lowero (Tr. de Corde c. 1. p. 6.)* qui & frigus in gelatinam hunc humorem condenſare juxtim notat in bobus, in quorum Pericardio poſt mortem magnam hujus gelatinae copiam reperit *(ib. p. 7.)*. Ne verò mendacii praedictos Autores mecum arguant Alii, qui lympham hanc interdum concreſcere non experientur, dico in ſanis

non

non in ægris hoc procedere. Inſanis namque cum in pauciori ſit quantitate (*Jul. Cæſ. Claudin. Reſponſ. Med. 39. p. 233.*) glutine magis abundat præ ea, quæ aqua ſ. latice peccante corrumpitur, & quantitate ipſi cordis motui pauſam imperat. (*Galen. l. 5. de Loc. Aff. c. 2.*) De Latice ita *Nathan. Highmor.* (*l. 2. Disquiſit. Anat. p. 1. c. 6. p. 127.*): Coloris in ſanis aliquando eſt limpidi; in Hydropicis aquæ turbatæ ſimilis (quod quidem non perpetuum, comprimis in ſaccato) in aliis præcipuè febre morientibus acuta, loturæ carnium aſſimilatur, ut in pueri Anatome obſervavit.

§. 21.

Idem laudatus, & ut Joh. Theod. Schenckio (l. 1. Exerc. Anat. 2. ſ. 1. c. 31. p. 184.) vocatur *elegantiſſimus Highmorus* (*l. 1. Disquiſ. Anat. p. 1. c. 6. p. 11.*) pinguedinis, quæ cor veſtit fixitatem allegat, ignis viribus reſiſtentem, quod probabile experimentum vocat (*c. l.*) *allegatus J. Th. Schenckius.* Compertum autem *ex Joh. Anton. Lindano* (*Med. Phyſiol. c. 6. §. 152.*), aliquando non ſolum Pleuram & Mediaſtinum adipe pollice alto oblini, ſed & ipſum cor incredibiliter opimum abſcondi ſub adipoſo ſævo, ita ut etiam deeſſe viſum fuerit Auſpicibus, prout hiſtorias habent *Hieron. Cardan.* (*l. 2. de Util. exadv. capiend. p. 251.*) *Jul. obſequens* (*de Prodig. p. 69.*) *Alex. ab Alex.* (*l. 5. Dier. Genial. c. 25. f. 307. a.*) *Caſp. Peucer.* (*de Divinat. Gener. p. 363 & 373.*) *Basſian. Landus* (*l. 2. Hiſt. Corp. Hum. p. 154.*) *Adrian. Spiegel.* (*l. 9. de Fabr. Corp. Human. c. 6. p. 296.*) *Joh. Scheffer.* (*in Not. ad Jul. obſequ. de Prodig. p. 69.*) *Joh. Henric. Urſin.* (*l. 2. Acerr. Philolog. c. 20. p. 91.*) Id verò rectius hariolatur *Isbr. à Diemerbroeck* (*l. 2. Anat. c. 6. p. 377.*) atque *Jul. C. Scaliger.* qui (*Exerc. 349. p. 1085.*) id Diabolum abſtuliſſe pronunciavit. Ita referente *Fr. Hoffmanno* (*Cardian. admir. p. 2.*) Helmſtadii aliquot retro annis cor in ſubſtantia totum adipoſum *à D. Joh. Boſſio* in lucem protractum memorat. Interim magicè & præſtigiosè illud extrahi poſſe, cordis in Perſia devoratores, de quibus *ſupra l. hujus Tit. 3. §. 46.*) quædam adduxi. Quo copioſiori igitur adipe Cordis Parenchyma luxuriat, eo majori vi ignis intemperiem reddet irritam.

§. 22.

Hæc illi. Ego verò *cum Hieronym. Barbato* (*c. l. p. 31.*) non capio, quomodo pinguia inflammationi reſiſtant, ſuapte natura facilè inflammabilia, niſi forſan lymphæ pinguedini crudæ adhuc mixtæ mador flammarum retundat ſpicula excludatque. Inde cum *apud Macrobium* (*l. 7. Saturnal. c. 7. p. 514.*) *Horus* mulierum naturam virili calidiorem probare intenderet, addebat & hoc: Veteres eo tempore, quo igni clari honor mortuis habebatur, ſi quando uſu ve-

niſ-

niſſet, ut plura corpora ſimul incenderentur, ſolitos fuiſſe funerum miniſtros denis virorum corporibus adjicere ſingula muliebria, ut unius adjutu quaſi naturæ flammei, & ideò celeriter ardentis cætera flagrabant. Ad hæc renidens *Symmachus* (*p.515.*); Quod corpus muliebre juvabat ardentes viros, non caloris erat, ſed pinguis carnis & oleo ſimilis. Idem habet *Plutarchus* (*l.3. Sympoſ. probl. 4. p. m. 218.*) ex quo hæc *cum aliis* furatus cenſetur *Hieron. Mercuriali* (*l.3. Var. Lect. c.5. p.147.*) *Jacobo Thomaſio* (*Plag. Liter. Catalog. Hiſt.* §. *113. p. 224.*) *& Chriſtoph. Neandro* (*Hiſtor. Bacchanal. m.11. ſ.1. p.150.*), *qui addit*, quod uruntur cadavera mulierum promtius, ob pinguedinem fit. *Patrocli* tamen & Equi ejus adeps in rogo non omnis abſumebatur, quam rogo extincto in auream collegerunt pateram, *ut eſt ap. Homer.* (*Iliad. l.23. v.206. & 216.*)

§. 23.

Cordis parenchyma non prætereundum. Cor ſolida res eſt, atque denſa, eam ob cauſam dolore minimè affligitur, ut loqui amat *Hippocr. Noſter* (*l. 4. de Morb. p. m. 406.*) Cor creatum è carne forti, pronunciabat *Avicenna* (*l.3. f.3. Tr.1. c, 1. f. m, 275, b,*), ut ſit longinquum à nocumentis. Quamobrem muſculus validus admodum vocatur *Hippocrati aut Autori* (*l. de Corde p. m. 255.*) Muſculum cor ritè examinatum deprehendit *Nicol. Steno illuſtre quondam Daniæ jubar* (*Specim. de Gland. & Muſcul. p. 4. & Elem. Myolog. Specim. p. 68.*). Adde *Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. 70. p. 417.*), cordisque ſubſtantiam omninò muſcularem aſſeruerunt *Guilh. Harveus* (*Exerc. Anat. 1. c. 17. p. 165.*), *Malach. Truſton.* (*Diatr. de Uſ. Reſpir. ſ. 11. p. 40.*) *Richard. Lower.* (*c. l. p. 17. 23. 57. & c. 2. p. 74. ſq.*) quod quidem erroneum ſuo tempore (*c. l. f. 276. a.*) *Avicenna judicavit.* Ergo compacta hæc ſubſtantia, comprimis ſi abſque ventriculis cor ſit, ut illius *ap. Iſ. Cattieri* (*obſ. med. 18. in Schol. p. 72.*) Poloni, quod tamen veroſimile non videtur, magis præ reliquis partibus igni faceſſet negotium. *Conf. Sam. Bochard.* (*T. 2. Hieroz. l. 5. c. 17. p. 1105.*)

§. 24.

Contenta demum cordis ſenum & ſanguis in ventriculis & auriculis fluctuantia his venient jungenda. Ut vitrea, metallica, quin & lignea vaſa humido repleta igni ſine noxa concreduntur, humido verò abſumto crepant, colliqueſcunt aut comburuntur. Ita & Cor ſeroſo-ſanguinei liquoris receptaculum. Pari modo veſica bubula tertiam partem aqua repleta, prius à ſubtiliſata aqua rumpitur, quam à Subjecto igne corrumpitur. *Theodorici Archi-Epiſcopi* in Dania corpore quinque horarum ſpatio à flammis abſumto ven-

ventriculus in formam pilæ corrugatus ad huc conſpiciebatur, ob humorem intus ſtagnantem inconſumtus, de quo *Eraſmus Franciſci (p. 3. Theatr. Trag. hiſt.33. §. 23. p.128.)*

§. 25.

Ex cauſis præternaturalibus Cardiacus morbus, ut & venena aſſumta, ne flamma Cor invadendo in Cineres redigat, quibusdam prohibere dicuntur. Ita *Plinius (l. 11. hiſt. nat. c.37.)*. De *Germanico Suetonius*, *(in Caligul. c. 1.)* Antiochiæ obiit non ſine veneni ſuſpicione; nam præter livores, qui toto corpore erant, & ſpumas, quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter oſſa incorruptum repertum eſt, cujus ea natura exiſtimatur, ut tinctum veneno igne confici nequeat. Hujus ſceleris cum poſtularetur *Piſo*, *Plinii (c.l.) recenſu, à Vitellio* in peculiari oratione genere morbi (Cardiaco morbo) abſolutus eſt. Allegant hoc etiam *Joh. Schenckius (l. 1. obſ. med. p.530.) & Caſpar. Calder. de Hæredia (T. 2. Tribunal. Mag. Med. ſt. 2. art. 1. p. 9.)*. Audire juvabit *(l. 2. Annal. p.m.126.) Tacitum:* Corpus, *refert*, antequam cremaretur nudatum in foro Antiochenſium, qui locus ſepulturæ deſtinabatur. Prætuleritne Veneficii ſigna parum conſtitit. Nam ut quis miſericordia *in Germanicum* & præſumta ſuſpicione aut favore in *Piſonem* pronior diverſi interpretabantur. In morbo Cardiaco ſublatis ſanguinem in vaſis & thalamis Cordis lentum viſcidum, craſſum, congelatumque Vulcani tyrannidi obſiſtere *Adrian. Spigel. (Epiſt. 2. ad Guilhelm. Sophier tr. de Format. Foet. annex. p. 64.)* reputabat, quamvis ea ratio è longinquo petita videatur *Petro Laurenbergio (Exerc. Anat. 10. §. 41. p. 400.)*, qui aliam commodiorem, quam tamen in medium non profert, dari poſſe cenſuit.

§. 26.

Qui contrarium ſuſtinent, ex igne provenire animalia, adeoque ſalvis eorum corporibus etiam in hoc Elemento habitare & vivere contendunt. *Ariſtoteles* poſtquam in nive vetuſtiore vermes naſci docuerat, etiam in igne beſtiolas oriri & vivere ſubjunxit *(l. 5. hiſt. anim. c. 19.)*. In Cypro Inſula, *inquit*, ærariis fornacibus, ubi chaccites Lapis ingeſtus compluribus diebus crematur, beſtiolæ in medio igne naſcuntur pennatæ, paulo muſcis grandibus majores, quæ per Ignem ſaliant, atque ambulent. Emoritur & hoc genus, & illud, nivis alumnus, cum alterum ab Igne, alterum à nive dimotum eſt. Vocantur Pyrauſtæ Aliis, quorum mentionem etiam fecit *Ælianus (l. 2. hiſt. anim. c. 2.) Hieron. Mercurial. (l. 3. var. lect. c. 14. p. 171.) Euſeb. Nirenberg. (l. 4. Hiſt. Nat. c. 18.)*. Pyrales *Plinio (l. 11. c. 36.)*. De Avibus Charyſtiæ *ex Anti-*

tigono Claud. Salmaſ. (Exercitat. in Solin p.177.). De Animalibus Macedonicis & aliis anonymis *Mendoza (l.4. Virid. Philoſ. probl. 23. p. 258.).* De Pyrrhibiis *Caſp. Schottus (l.7. Phyſ. curioſ. c. 8. p.*) quod in igne durent & vivant, ſcriptum reliquerunt.

§. 27.

De Salamandra quæ referuntur à Naturæ Conſultis, in vulgus nota ſunt. In igne hunc, ignibus invictum vivere, ignemque extinguere, plurimi è veteribus prodiderunt. *Ariſtot. (c. l.) Plinius, (l. 20. c. 67.) Ælianus, (l. 2. c. 31.) Theophraſtus Ereſius, (l. de Igne p. m. 145.) Olympiodor. (in 4. Meteor. Auguſtin. (21. de Civit. Dei c. 4.)* Plura teſtimonia collegit *Exc. Joh. Paul. Wurfbain. Noſter (Salamondrolog. Curioſ. c. 12. §. 6. p. 110.)* Movit id Chymicos, ut Aurum Salamandram vocarent, quia ſc. ob Sulphur incombuſtibile (eadem dictio eſt, *judicat. illuſtris Rob. Boyle p. 4. Chym. Scept. p. 127.* æquè ſana, ac ſi dicas: nox Sole colluſtrata, vel glacies fluida,) ignis monarchatum reſpuit, & principia ejus igne paſcuntur *(Joh. Joachim Beccher. Metallurg. p. 3. ſ. 4. p. 229.).* Movit id & *Paul. Venet. (l. 1. de Region. Orient. c. 47. p. 41.),* ut Lapidem Amianthum eodem dignaretur titulo. *Add. Anshelm. Boët. à Boot (l. 2. de Gemm. & Lapid. c. 204. p. 190.)* Egyptii hominem, qui Igne non comburitur, picta ſalamandra ſignificarunt. *Vid. Horus Apollo (l. 2. Hierogl. n. 60. ap. Jacob. Maſen. l. 6. Specul. Imag. c. 58. n. 30. p. 693.) Joh. Valerian. Pier. (l. 16. Hierogl. c. 25. p. 197.)* Et *Andreas Græcus Medicus antiquiſſimus, teſte Græco Nicandri Scholiaſte (in Alexipharm. n. 74. p. 65.)* prodidit: Si quis Salamandræ ſanguine vel manus vel veſtem obunxerit, quod oblitum fuerit ab igne nihil quicquam lædi.

§. 28.

De Ave quadam Indica nomine, Semenda commemorat *Hier. Cardanus (l. 20. de Subtil. p. 602.)* quod roſtrum habeat triplici ordine, atque ut in Ellychniis undique perforatum, quæ moritura dulce canat Cygnorum exemplo, inde collectis ſarmentis motu alarum accendant illa, uraturque: ex cujus cinere vermis, tum ex verme avis denuò renaſcatur. Salamandram tandem in fabuloſam converſam eſſe Semendam *Vir Summus, Jac. Thomaſius (de Exuſt. Mund. Stoic. Diſſ. 9. §. 57. & 58 p. 91.)* prodidit. Arabes Fabulam (de Salamandræ incombuſtibilitate) exceperunt, auxeruntque in majus, dixerat ante *(§. 49. p. 89.).* Quin ex lacerta fecerunt (inſcitiæ non levi argumento) alii murem, alii minorem aliquanto vulpe quadrupedem, plerique avem. Atque his Semendal, (h. e. Salamandra, quam & Sendal, Semend, & Semendar ſcri-

ſcribunt) avis eſt quædam Indica, quæ in igne non comburitur. De eadem, *pergit, Damir*, hæc habet: E mirabilibus naturæ Semendal eſt, quod in igne deliciatur & in igne habitat. Et alii dicunt, Semendal eſſe in Indiæ regione quæ ova ponit & pullos excludit in igne, nec ignis eis quicquam nocet, propter proprietatem, quam DEUS illi indidit. Debemus hæc *Bocharto*, qui primus (*f. 822. ſq. Hierozoic.*) adoratus eſt Semendam, quam navigationes quorundam Indiæ produnt eandem eſſe cum Arabum Semendal, & hanc cum Latinorum Græcorumque veterum Salamandra. *Hactenus Thomaſius.* Rectius *Scaliger* (*Exerc. 234. p. 731.*) dictitat: Phœnicem in Mediterraneis Indiæ reperiri: Semenda vocatur ab Incolis. Cæterum, *addit*, hujus hiſtoriæ fidem levat mendacium. Ajunt enim ei roſtrum triſiſtulare, unde muſcium edat ſonum. Cujus ad imitationem paſtores inſtrumentum compoſuerint haut inſuave. Et quis hæc componet Semendam eſſe Salamandram, cum illa comburatur; hæc ignis violentiam eludat. De differentia Avis & Lacertæ jam dictum.

§. 29.

Dari etiam homines in igne viventes tanquam in proprio elemento, proditum legimus. Talis *ſecundum Martin. Rulandum* (*Lex. Alchem. p. 409.*) *gentilis mulier Eziſer*, quæ ſtatim atque infirmabatur in ignem ſeſe conjiciens reficiebatur, in eo tanquam aliquo balneo ſedens gaudensque. Saldini tales vocantur. Alias creaturas, ut omni Elemento; ita & igni ad evitandum vacuum Creatorem tribuiſſe, *Theoph. Paracelſ.* (*l. de Meteor. c. 4. p. 78. & l. 9. de Natur. Rer. qui eſt de Signatur. p. 920.*) opinabatur. Nuncupat eas Vulcanales (*l. 1. Philoſ. ſagac. p. 416. ſq.*); vulcanos (*ib. p. 736.*); Pennates (*l. de Peſtil. tr. 2. c. 1. p. 348.*); Salamandras & Salamandros (*l. de Nymph. Sylv. Pygm. & Salamandr. p. 143.*). Addunt his alii ſuperos, quorum monſtra Zundel. *Vid. Oswald. Croll.* (*præfat. admon. in Baſil. Chym. p. 15.*) Spiritus in ſuprema aëris regione, quæ igne viſibili abundat, Salamandras vocat *Joh. Sophron. Kozack* (*Anat. vital. c. 17. p. 118.*)

§. 30.

Quosdam ignem impunè tractaſſe pariter conſtat. De Hirpiarum familia ita *Plinius* (*l. 7. c. 2.*): Haud procul ab urbe Roma in Faliſcorum agro familiæ ſunt paucæ, quæ vocantur *Hirpiæ*, quæ ſacrificio annuo, quod fit ad montem Soractem *Apollini* ſupra ambuſtam ligni Struem ambulantes non aduntur. Add. *Joh. Valer. Pier.* (*c. l.*), qui Romæ vidit *Benedictum Teutonicum* arte Speculorum Fabrum, qui non temerè profitebatur, ſe per flammas medias inceſſurum, citra ullum vel capilli unius detrimentum. Ita ſanatores dicti,

Clibanum ardentem, ubi prius in hunc inſpuerint, ingrediuntur prorſus illæſi, extincto protinus hujus ignis vi, prout retulerunt teſtes oculati, *Joh. Marc. Marci à Kronland. (p.5. Phil. vet. reſtit. ſubſ.9. p. 554.)* Inter *quos Illuſtris Comes Franciſcus Verdugo.*

§. 31.

Servam Æthiopicam ipſo præſente carbones nudis manibus ſine læſione tractaſſe, *Petrus Servius (tr. de Ungv. Armor. in Theatr Symp. & Antip. p. 539.) narrat.* De quodam, qui manus in plumbum liquefactum immittebat, *Pierius (c. l.).* Metalli fuſores aliquoties deprehendit in Cupro fuſo ardentisſimo, tanquam in aqua limpida manus utrasque ex improviſo mergere, ac ſi lavarent: Et in moletrinis ferrariis porcis jam compactis & adhuc ſcintillantibus pede nudo ſuper ambulare *Joh. Nicol. Binninger. (Cent. 1. obſ. 8. p. 10.)* Metallurgos Leodicenſes maſſas ferreas ignitas plantis pedum calcaſſe, imò rivo ferri fluidi ex fumo emananti digitorum apices immerſiſſe ac propè manipulum hujus in vicinum parietem ejaculaſſe, vidit Blombergæ *Joh. Jacob. Wepfer. (Hiſt. Cicut. Aquatic. c. 8. p. 86.).* Vidi & hoc olim in beati ſoceri mei *Dn. Henrici Sigelii* Mega-Pöhlenſi officina ferraria. Gemella huc ſpectantia offert *Th. Bartholin. (Cent. 6. Hiſt. 80. p. 287.)*

§. 32.

Sed & conſtat *ſupra (§. 14.)* è *Thuani* relatione, quibusdam eſſe corporis partem in quam ignis nil poſſit. De oſſiculo Lus vel Luz Rabbinorum eſt perſuaſio, *juxta Caſpar. Bauhin. (l. 1. Theatr. Anatom. c. 48. p. 167.). Joh. Riolan. (l. 6. Enchirid. Anat. c. 16. p. 455.) & Theophil. Spizel. (Conſid. Corp. Glorioſ. §. 16. p. 39.). Adrianus* namque *Imperator* quæſivit aliquando ex *R. Jeoſuah filio Hanina*, unde DEUS benedictus germinare faciet hominem in futuro ſeculo? Reſpondit ille ex Lus, ſeu oſſiculo ſpinæ. Rurſus alter, unde hoc? Da mihi, *inquit ille*, oſſiculum, & te docebo; Contudit illud in mola, ſed non tuſum eſt, conjecit in ignem & non conflagravit; conjecit in aquam, & non attritum eſt; impoſuit incudi, malleoque cecidit, ſed ne hilum comminutum eſt. Oſſiculum hoc Arabibus, ac verè occultis tenebricoſisque Philoſophis Albadaran nuncupari, dudum *Andreas Veſalius (l. 1. de Human. Corp. Fabr. c. 28. p. m. 356.)* annotavit. Idem de Al-Aibi oſſiculo juxta os Sacrum Mahomedani, *teſte Eduardo Pokockio (Not. Miſcell. ad Poſt. Moſ. c. 6. p. 117. & c. 7. p. 255.).* De pollice in dextro pede *Pyrrhi* idem tradunt *Plutarchus (in Pyrrho c. 5. p. m. 5.). Plinius (l. 7. c. 2. & l. 28. c. 4.). J. B. Fulgoſus (l. 1. c. 6. p. 88.). Laurent.*

rent. Vair.(l. 1. de Faſcin. c. 11.) De dentibus Alii, *alibi (h. l. Tit. 6. §. 13.)* citati. De primo virginum Zenith, *Henric. Kornmann. (Templ. Nat. p. 68.)*

§. 33.

Proſtant etiam apud Autores varia, quæ ignis actionem ſufflaminare perhibentur. Sanguinem Salamandræ pro inunctione commendat *Andreas, Græcus Medicus (Vid. Scholiaſt. Nicandri in Alexiph. n. 74. p. 65.)* Cor Salamandræ ſine timore contra ignem facit gerentem, ac audacem contra incendium & incombuſtum, perhibet *Autor Kiranidum. (Alphab. 2. p. m. 92.)* Uſum viſci habet *Theophraſtus Ereſius (c. l. p. 145.)* Mercurialis ac Portulacæ ſuccum, *Conciliator (Diff. 24.)* Ovum aut potius albumen ejus *Plinius (l. 29. c 3.)*. Junge his illa, quæ *Caſpar. Schottus (Mag. Univerſ. l. 2. p. 4.)* collegit.

§. 34.

Verum enim verò modo allata vix probabunt, quod debent. Quæ de generatione & vita animalium in & ex igne recitantur, Eruditorum aſſenſum non ferent, cum ignis, quæ eſt mors rerum poſitiva, nullum procreet vivens. In igne generantur, non ex igne, *Caſp. Schottus (l. 7. Phyſ. Curioſ. c. 8. §. 3. concluſ. 2. p. 811.) arbitratur.* De materia ex qua, ita *Joh. Buſtamantinus (l. 6. de Animal. S S. c. 2.)* Nihil vetat ex igne elatis vaporibus viſcidis natura algentibus parte aquæ juncta miſtæ materiæ, quæ exuritur propitia Cœli influentia in miſtis apta, æſtu medio progignentur, ut Pyrigona illa in fornace. Rectius & verius mihi philoſophari videtur *H. Mercurialis (c. l. p. 172.)*, qui potius credit ex terra metallis commixta ea prius nata (optimè omnium è ſemine ibidem relicto) accenſis fornacibus erumpere, quam ex ipſo igne oriri. Pyrrhibia in flammis verſantur, non ut in iis nutriantur, ſed foveantur, ambiunt vaporem calidum ſaltem, centrum, in quo maxima ignis activitas, non penetrant. Dari verò poſſe animalium genus, quod ignem toleret, ut Asbeſtum, in eo *Schotto (c. l.)* minimè pollicem premo.

§. 35.

De Salamandra quæ proferuntur, nil concludunt. Ignem tolerat parvum, non magnum, vehementemque, quamvis etiam ignem ſtipularem non ſine noxa quadam pertuliſſe *Caſp. Schottus (c. l. p. 812.)* perhibeat. Mortua facilè in cineres; viva, difficulter quamvis, revera tamen redigitur, ſi diutius igni committatur. Salamandram ad certum usque terminum, quem tamen non definit, ab igne nihil pati, credidit *(l. 3. de Temper. c. 8. p. m. 283.) Galenus.* Moram duarum horarum in igne non ita vehemente quondam toleraſſe, vidit *Th. Bartholin. (Cent. 2. Hiſt. Anat. 50. p. 260.)*. Salamandram fruſtra creditum

eſt ignibus non uri, jam olim ſcripſit *Dioſcorides (l. 2. de Mat. Med. c. 56. Add. Petr. Andr. Mathiol. in Comment. p. 221.)*, Cujus etiam cineres præſcripſit *(l. 4. de Med. Sec. loca comp. c. 7.) Galenus.* Secutos hunc *Plinium & Paulum Æginetam* animadvertit *Andr. Chiokus (ſ. 6. Muſ. Calceolar. p. 677.)*. Vid. & *Joh. Mercklein (Oſt-Indianiſche Reiſe-Beſchreibung p. 370.) J. P. Wurffbain (c. l. §. 9. p. 115.)*

§. 36.

Cur verò ad tempus ignem ferat, in cauſis reddendis variant Autores. Pellis craſſitiem allegat *Alb. M. (l. 26. de Anim. f. 102. b.)*. Clarius hanc explicaſſe ſibi viſus eſt *Scipio Claremontanus (l. 1. de Venen. c. 29.)*, dum ex limo procreari Salamandram ſomniavit ſuaviter, qui limus deinde ita ſe in cutem inſinuet, ignique refragetur. Quis autem etiam limum igniri non expertus eſt? Frigus innatum cum allegaſſet *J. N. Pechlin. (l. de Aër. & Alim. def. c. 11. p. 155.) addit*, quod ſi corpuſculum illud accuratius exploremus, reperire licet, cum interna viſcera, tum externam ſuperficiem glutine oppleri mucoſo & frigido. Eſt enim, uti in Raja, ita hic quoque tubulis pertuſa cutis, qui viſcum ſudent. Hujus ſucci tàm lenti beneficio, & quem ſalivariis fontibus pro neceſſitate emungit, fieri veroſimile eſt, ut ignei carbonis vehementiam tantillum ſuſtineat, & quodammodo extinguat, notante id illum *Corvino, Equite Romano.* Quod ut clarius pateſcat, audiendus omnino *(c. l.) Th. Bartholin.* qui de Salamandra à ſe viſa ſequentia: Singulari artificio natura dictitante ignis fervorem temperabat. Qualis liquor illi ſit quæras, venenatum reputat, cum aſpectus ejus Caphalalgiam, *teſtimonio laudati Th. Bartholini (c. l.)* excitaverit Romæ ejus Poſſeſſori, *Henrico Corvino.* Salamandræ morſus tot Medicis opus habet, *docet Athan. Kircherus (l. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 3. c. 8. §. 3. Reg. 7. p. 94.)*, quot maculis diſtinguitur, ut eſt in proverbio, quia colorum varietas & venenorum varietatem arguit. Nigrum autem obtinet colorem maculis flavis inſtar ſtellionis diſtinctam. Plura de Veneno Salamandræ terreſtris & aquaticæ *ap. Caſp. Schottum. (c. l. §. 2. p. 808.)* Liquorem iſtum haurit à terra natali. Iterum hic *Bartholini* verba adoptanda: Novem hic menſibus in vitro ſine cibo vixit, terra tamen, cum qua advenerat (non igne ut malè veteres,) alimenti loco utebatur. Ex hac humidum omne exſugebat, qua exſiccata ſequenti ſeptimana eundem liquorem rejecit, iteratisque vicibus ſuxit & evomuit. Demum in aliam terram Cœli noſtri impoſita, citò (ſine dubio alimenti convenientis pernuria) mortua eſt. Eadem ferè *à Nicolao Stenone (T. 3. Eph. Erudit. 8. p. 109.)* notata leguntur.

§. 37.

§. 37.

Dari homines in igne viventes, ſi quis leget, quis à riſu ſibi temperabit. Gentilis mulier *Eziſer* prodiogioſi cerebri informis partus eſt & monſtrum. Creaturæ *Paracelſicæ* vulcanales, vulcani, Pennates Salamandri & Salamandræ ſuperi, quibus occurrerunt præterquam *Paracelſo per febrem deliranti*, rident & has qui in calcaneo cerebrum geſtant. Qui ignem impunè tractarunt è Præſtigiatorum aut Magorum ordine ſunt. Hirpias ſe pharmaco quodam contra ignem ſe muniiſſe *è Varrone* ſcimus, quod *Servium* malè habet *Comment. in l. 11. Æneid. Virgil. v. p.)*, qui artificium illud *Apollini* acceptum retulit. Idem *de Benedicto Teutonico (c. l.) Pierius.* Sed iſta adhibita ad curtum tempus ignis apotropea experieris. Qui nudis manibus ignem tractant circumforanei credulum fallunt vulgum, dum namque plumbo liquefacto manus ſe immergere produnt & gloriantur, Mercurio currente ſ. vivo prunis impoſito & fumanti eandem immittunt ſpectatoresque naſo ſuſpendunt adunco. Ita manus & pedes calloſi prunas non æſtimabunt, aut alia candefacta, cum fortiter calcando prunarum vim, *monente Theophraſto (c. l.)*, infringere liceat, quod & in fortiori manibus facta compreſſione experimur. Conveniunt igitur cum urtica prunæ

- Quam ſi quis contingat molliter uret:
Et timidas lædet tacta Borago manus.
Hæc tamen intrepido franguntnr ſpicula preſſu:
Hacque omnis ſubitò pellitur arte dolor.

Nicol. Taurell. (Emblem. 2.). Quæ de certa corporis noſtri parte flammis invicta in medium allata, nugæ ſunt, & cerebri ad figmenta compoſiti fructus.

§. 38.

Quæ de Venenorum efficacia & morbo Cardiaco regeruntur jam *ſupra (§. 25.)* diſcuſſa. Spectat huc otioſa & contra mentem *Plinii* illa *Pauli de Sorbait (Med. Pract. tr. 1. c. 50. qu. 4. p. 349.)* interpretatio, dum aſſerit, locum *Plinii* non intelligendum eſſe, quaſi Cardiacorum cor ſit incombuſtibile, ſed, cum in Cardiaca, ob Syncopen moriantur, dicat cor uri non poſſe, id velit, cor non poſſe eſſe inflammatum, quia in Syncope ſemper ſummè eſt refrigeratum.

§. 39.

Nec majoris ponderis aut melioris farinæ ſunt, quæ de certa corporis parte ignem eludente. De oſſiculo Lus, ſ. Luz & *Pyrrhi Epirotarum Regis* pollice tàm certa non ſunt, prout vulgò creduntur, & *infra (l. 3. Tit. 2. §.)* diluen-

luentur, quæ ad dentes, ignis vehementiæ repugnantes, ſpectant, *nuper* (*Tit. h. l. 6. §. 13.*) fuſius explicata leges.

§. 40.

Non igitur cordis humani in medio flammarum durabilitatem credidit *Anton. Santorell.* (*Poſt. Prax. Med. c. 42. p. 139.*) cum nulla cordi imprimi qualitas poſſit, quæ igni actuoſiſſimo Elemento reſiſtat. Firmo etiam talo ſtat illa *Excellentiſſimi Anatomici Adriani Spigelii* (*c. l.*) ἐπίκρισις, qua corda iſta ὑπερβολικῶς incombuſtibilia dici decernit, à cujus latere etiam ſtat *Magnus ille quondam Jenenſium Apollo, Guerner. Rolfinck.* (*Diſſ. de Cord. c. 2. p. 22.*)

§. 41.

Coronidem huic titulo imponet *J. B. Helmontius* (*tr. de Lithias c. 9. n. 99. 100. & 107. p. 729.*). Viva caro, *dictitat*, amburitur facillimè, excoriaturque ab aqua ebulliente. Mortua autem caro tardius crematur. Eſtque alia ambuſtio, ſi viva manus, quam ſi cadaveris uratur. Siquidem aduſtio veſicas minimo ardore excitat, ſic ut idem etiam ſub ſole contingat. Poſterior verò combuſtio carnem torret, non ſecus ac ſi aſſaretur, nempe absque veſiculis & excoriatione. Concludit ergò vitam duntaxat eſſe diverſitatis illius cauſam. Quod eſt dicere vitam eſſe agens proprium ſenſationis in ſenſitivis: & vitam eſſe ejusmodi cauſam, quæ inſuper vim habet ambuſtiones faciendi in vivis, & in materia medica, imò etiam ſe ſiſtendi, vel non. Quapropter reperio, *pergit*, vitam primarium efficiens, ac immediatum ſenſus ac doloris. Siquidem vis ignis recepta & introducta in cadaver non eſt ſenſibilis, imò nec propriè ambuſtiva, qualis in vivis: Sed potius aſſativa vel toſtiva. In vivis namque liquor carnis per indignationem animæ ſenſitivæ celerrimè in acres liquorem convertitur ac ſubſtantialiter transmutatur: qui in mortuis non eſt vitali transmutationi obnoxius. Adeoque inter fibras bulliendo & frixando carnes torret & aſſat. Caro enim mortua patitur per gradus, quos alia corpora non ſenſitiva non unico modo patiuntur ab igne. Verum in vivis etiam aqua bulliens ſtatim veſicas parat: pars ſolida dein velociter contrahitur & crematur. Idcirco iſta ambuſtionis actio in vivis ac ſenſitivis fit efficienter ab ipſa vita: ab igne autem effectivè per modum medii activi occaſionalis & externi. Vita nimirum ipſa ſentiens ignis rigorem acuit ſuum liquorem, transmutatque in veſicas, ac dein in eſcharoticum liquamen. Et quantum ſcilicet ab igne corripitur, tantundem poſtmodum per diſpoſitionem relictam corrumpitur, quia mortuum eſt.

§. 42.

§. 42.

Nec negligenda illa, quæ *(c. l. n. 103. p. 73.)* ſubnectit: Conſideravi, quod Ranunculus, Apium, flammula &c. non veſicent in cadavere. Veſicant tamen carnem vivam. Cenſui itaque, quod in ipſa anima ſenſitiva conſiſteret differentia hujus actus, & non primariò in flammula. Quippe quæ tantum veſicat, quatenus mordicatione juſto acriore infeſtat hæc Spiritus ſenſitivos, ut qui ſenſatam acrimoniam mitigent, retundant, aut extinguant, furit anima in illis reſolvitque, ideò propriam membrorum ſubſtantiam vitalem in albumen corroſivum, qua propter ipſamet anima ſenſitiva, ut immediata ſubſtantia ſenſitiva: ita eſt cauſa efficienter effectiva; Flammula verò quæ in cadavere operatur nihil, eſt cauſa effectiva occaſionalis externa & excitativa. *Hæc ille*, *(add. tr. Nat. contrar. neſcia n. 37. p. 139.)*. Unde rectè dicitur *à Thoma Campanella*, cauterium potentiale ſi applicas cuti, & parti animalis demortuæ, nunquam illam corrodet & mortificabit. Tu intellige, *ſubjicit Joh. Theod. Schenckius (Med. Diſputat. l. 5. p. 1. ſ. 1. Act. 1. p. 113.)* ut fiat fonticulus. Notum ſiquidem eſt, quod calx viva cadaveribus inſperſa paucarum horarum ſpatio carnes corrodat & depaſcat, ceu vidimus factitatum ſæpiſſimè hoc ab Italis Anatomicarum diſſectionum tempore, quo cadavera manibus diſſecantium, ipſique theatro Anatomico ſubtraherent. Add. *Th. Bartholin. (Cent. 3. hiſt. 54. p. 107.)* & quæ *infra (l. 3. Tit. 1. §.   )* dixi. Clarius *Th. Willis (p. 2. Pharm. Ration. ſ. 3. n. 3. p. 429.)* Veſicatoria ab effluviis partis ſubjectæ calefactæ, adeoque ad vires ſuas exercendas incitatæ à ſe particulas acres & quaſi igneas copioſè dimittunt, quæ cuticulam ſine dilaceratione penetrantes cuti impinguntur: ubi primò in Spiritus, dein horum affectione in humores & partes ſolidas agunt. Quod autem illa *(concludit p. 431.)* primò in Spiritus agunt, inde conſtat, quod in defunctis nullam vim exerunt, etiam in valde languidis malum omen eſt, veſicatoria non operari, quia ſcilicet indicio eſt, ſpiritus animales proſterni aut copia diminui. *Add. Carol. Rayger. (ad Spindler. obſ. Med. 62. p. 118.)*

LIB. I. TIT. VIII.

De

Abdominis crepatura & viſcerum egeſtione.

Summarium.

1. *Viri ventricoſi. 2. Fœminæ. 3. Excommunicati poſt mortem tympanitici. Burco Lacca, Butbo Laca. 4. Flatuum poteſtas. 5. Aſcites, Calculus. 6. Morbi acuti, venena intus genita. 7. Venena hauſta. 8. Exempla. 9. Preſteris morſus. 10. Medicamenta Mercurialia. 11. Frigore extincti. 12. Arbor Aquapus. 13. Quæſtio. 14. Venenorum vis. 15. Cauſa rupturæ. 16. Status Controverſiæ. 17. Rationes negantium. 18. Exempla in Contrarium. 19. Ira. 20. Venena non cutem ſolum, ſed & abdomen rumpunt. 21. Arii Hæretici mors. 22. Exempla alia. 23. Igni Cadaver injectum rumpitur. 24. Negantium rationibus reſpondetur. 25. DEI digitus. 26. Abdominis corruptio. 27. Judæ mors. 28. Dubitatur de genere mortis. 29. Unde crepatura diverſæ conjecturæ. 30. Judam ex alto ſe præcipitaſſe. 31. Hiſtoriæ gemellæ. 32. An à morbo ſtrangulatus. 33. Ἀπαγχόμενος quid Hippocrati. 34. Judam ſe ſuſpendiſſe Theologi ſentiunt. 35. Arbor in qua ſe ſuſpenderit. 36. Poëtarum luſus. 37. Nova difficultas. 38. Dæmonem Judæ creporem effeciſſe. 39. Jacobi Perizonii opinio. 40. Caſauboni. 41. Wedelii. 42. Jac. Gronovii. 43. Inclinato ad terram vultu ſuſpenſi. Dæmonis cooperatio. 44. Maculæ & tumores abdominis in Strangulatis. 45. Internarum partium putredo. 46. Wedelii Conjectura. 47. Partium internarum crepaturæ variæ. 48. Uteri & Veſicæ.*

49. Paradoxa quædam opinio modeſtè reprobatur. 50. Conjecturæ. 51. Hiſtoriæ gemellæ. 52. Thoracis ruptura fidem excedens in vivo; Abſceſſuum in mortuo. 53. Singulares Ballonii obſervationes. 54. De in aquis inventis, an ſuffocati ab aquis, annon?

§. I.

VEntre prominulo tumidoque multos videas, quibus, *ut Perſii* (*Sat. 1. v. 57.*) verbis eloquar,

Piguis aqualiculus propenſo ſesqui pede extat.

Quam de *Eleazari & Ismaëlis* obeſitate, quibus ventres ita intumuiſſe ſcriptitant Rabini, ut cum faciebus & abdominibus juncti ſtarent, duo validi boves inter eos tranſire potuerint, recenſuit *Petrus Laurenbergius (in Muſomach. p. 64.)* fabulam meritò ſibilis explodo & conſector. Παχυσμῷ conſpicuum in exercitu ſuo habuit *Epaminondas Thebanus*, quem & ideò expulit, cum *referente Plutarcho (in Reg. & Imperat. Apophteg. f. m. 90. b.)*, vix tribus quatuorve ſcutis Ventrem ejus tegi poſſe judicaret, propter quem ne ſua pudenda unquam vidiſſet. Erat *Galeotus Martius* usque adeo diſtento abdomine, ut cum vaſto obeſi corporis pondere vel prægrandia jumenta fatiſcerent, rheda curuli veheretur, ac demum ſenex ad montem Annianum circa Ateſte arvina ſuffocatus interiret. Ita *(in Elogiis n. 44. p. 105.) Paul. Jovius. Apud Scardeonium* (*l. 2. Rer. Patavin. c. 12.*) *Galeotus* â ruina ſuffocatus legitur ſed arvina rectius; reſcribit *Gerhard. Joh. Voſſius.* (*l. 3. Hiſtor. Latin. c. 11. p. 512.*) Aliter etiam hujus obitum deſcripſit *Joh. Pier. Valerian.* (*l. 2. de Literat. Infelic. p. 53.*). *De Dedone iſta Georg. Fabric. (l. 1. Annal. Miſn. p. 33.) Dedo Rochlicius, Conradi Marchionis Filius, dictus* propter obeſitatem Craſſus. Hic arvinam corporis ſecandam Medico præbuit, antequam *cum Henrico VI.* militatum iret in Apuliam, *ut ſcribit Conradus Lauterbergius.* Idem forſan *ex Eodem Elias Reuſner.* (*Geneal. Baſilic. p. 275.*). Quin & *L. Apronii Conſularis viri filio* detracti adipes, levatumque corpus, *Plinii teſtimonio* (*l. 11. c. 37.*), immobili onere. Sed hanc operationem tanquam impoſſibilem & periculoſam nec unquam (cum felici exitu) tentatam, rectè rejecit *Exc. Joh. Dolæus (l. 5. Encyclop. Chirurg. c. 1. p. 478.)*. Plura exempla obeſorum deſideranti *Galen. (de Differ. Morb. c. 9.) Johan. Raviſius (l. 2. Officin, Hiſt. c. 47. p. 177.) Dan. Sennert.* (*l. 5. Prax. Med. p. 1.*

c. 4. p. 21.) Th. Bartholin. (Cent. 3. hiſt. Anat. 38.) Theod. Kerkring. (Spicil. obſ. 66.) Epiphan. Ferdinand. (Hiſt. Med. 82. p. 103.) Joh. Dolæus (c. l. p. 468.) cum Aliis ſuppeditabunt.

§. 2.

In nobili quadam Romana pinguedo infra ubilicum ad genua usque prolapſa pendebat, ut, *Dom. Panarolo (Pentecoſt. 4. obſ. 32. p. 130.) teſte*, faſcia lata ad regendam immodicam molem, quæ collo & humeris firmabatur adhibenda eſſet. Si cum Lacertæ ſepo, halinitro cyminoque farinam tritici miſcueris, gallinæ hoc cibo ſaginatæ, adeo pingue faciunt homines, qui eas ederint, ut diſrumpantur, *memorat. Hieron. Cardan. (l. 18. de ſubtil. p. 940.)*. Partum numeroſiorem, quæ uteri ambitu occultant fœminæ, ſtupenda ventris prominentia non raro deprehenduntur. *E Franciſc. Pico Mirandulano Principe (Comment. in Hymn. 2.) Joh. Schenckius (l. 4. obſ. med. p. 585.)* & ex hoc *Mich. Dœring. (Epiſt. de Hern. uterin. ad Guilhelm. Fabric. Hildan.) narrat, Dorotheam Italam* gemino partu viginti filios ediδiſſe, primo quidem novem, altero undecim. Illa verò utero geſtans longa & lata faſcia circa humeros alvum ad genua procumbentem fulcire cogebatur. Iconem hujus ſi videre aves, *Ulyſſem Aldrovandum (Hiſt. Monſtr. c. 1. p. 57.)* evolvere non graveris.

§. 3.

In his omnia ſecundum Naturam. Quod ad ſtatum ſupra naturalem, excommunicati apud Græos non putreſcunt, abominanda autem eorum cadavera evadunt colore nigro & τυμπανιαῖα, tympani in morem turgentia & inflata, percuſſaque tympanorum in modum ſonum edere dicuntur. *Leo Allatius (Epiſt. de Quorund. Græcor. Opinion. p. 152.)* de ſe puero *ſcribit*, cum Chii Grammatices Tyrociniis, *apud Michaëlem Neuridam* operam daret ſibi ſimile cadaver viſum in adaperto ibi ſepulchro, quod diutiſſime clauſum fuerat. Cutem ejus adeo intumuiſſe *narrat*, ut multis ictibus, quos neque corium bubulinum, neque fornix ipſe commenticius ſuſtinere potuiſſet, ſalva & incolumis ſuperfuerit, omnibus ſuis partibus abſoluta, diſtenta atque ſubnigra. Scribit præterea, tanta vi cadaver injecta repercuſſiſſe, ut etiam graviſſimæ molis machinæ reſiliiſſent, atque niſi caviſſent, qui projecerant, caſu illo fuiſſe ſuccubituros. *De Arſenio* Diacono & *Joannicio Patriarcha Hieroſolymitano* excommunicatis lege, quæ exhibuit (*in Turco-Græc. p. 147. & p. 155.) Martin Cruſius.* Vocabant tale Cadaver Burco laccam aut Butho lacam â fœditate, cum βȣ́ρκα, limus putreſcenti aqua maceratus, adeoque peſtem

ſtem narium exhalans & λάκκ☉- foſſa, ſit, in qua hujusmodi limus continetur, ut è *citato Allatio* (*c. l. p. 42.*) diſpaleſcit. Lurida tumidaque illa cadavera ἀδιάλυτα permanent, donec Anathematis vinculo publicis Eccleſiæ precibus ſolvantur & tunc oppido in eineres deſident. *Vid. Leo Allatius* (*c. l. p. 151.*) *Hotting.* (*Hiſt. Eccleſ. Sec. 12. p. 179.*) *D. El. Vejel.* (*de Græc. Eccl. p. 35.*). Reſolutionem hanc cum fragore contingere quidam annotarunt, & cum Diabolus talismodi cadavera aſſumere, & noctu vivos ad mortem usque terrere credant, aut anathema reſolvendum, aut igne corpus cremandum cenſuerunt.

§. 4.

In præternaturali ſtatu conſtitutis abdomen non rarò magnum in modum diſtenditur. Flatuum quanta ſit poteſtas, quas Tragoedias excitent in propatulo eſt. De Inteſtinorum ſingularis *Antonii Benivenii* eſt obſervatio (*de Abd. Morb. & Sanat. cauſ. obſ. 39. p. m. 176.*): Virum novimus, *ſcribit*, quem dolor in pleniori inteſtino exortus adeò cruciaret, ut nullo interim Spiritu erumpente medium hominem disjectum iri putares, cumque fruſtra multa auxilia adhiberentur, & non ſolum Clyſteria in alvum demitterentur, eadem prorſus ejicerentur, ſed & medicamenta quoque tam nihil ex ipſa alvo deponerent, ut iter hinc inde clauſum crederes. Tandem cucurbitula umbilico affixa, ſoluta eſt umbilici ipſius unitas: indeque Spiritus craſſior erumpens & cucurbitulam ipſam disjecit, & hominem omni amoto dolore priſtinæ ſanitati reſtituit. De flatibus hypochondriorum

Seditionem dum facit Lien & præcordia occupat,

ut eſt *apud Plautum* (*in Mercator. act. 1. ſc. 2.*), *apud Eundem* (*in Curcul. act. 2. ſc. 1.*) huncin modum quiritatur *Leno Cappadox:*

Valetudo decreſcit, accreſcit labor,
Nam jam quaſi Zona Liene cinctus ambulo,
Geminos in ventre habere videor filios
Nihil metuo, niſi ne medius disrumpar miſer.

Eandem ſcenam illos in colica flatulenta, paſſione iliaca, Tympanitide ludere toties circa ægros occupati obſervare poterunt. De flatibus à Menſtrui & Lochiorum retentione obſervationes *Nobiliſſ. Dn. D. Carol. Raygerus* (*M. C. D. 1. Ann. obſ. 6. p. 8. & 9.*) recenſuit. Nec humores omnis criminis abſolvendi, quod aſcites evincit & flatus & humoris Symbolum ſuum huc conferre complicatos, etiam Aſcites, ſcorbutus, morbi maligni, externa aſſumtaque venena liquidò teſtantur.

 §. 5.

§. 5.

Aſcites in quam monſtroſam figuram abdomen elevet, ex hiſtoria *P. Foreſti* (*l. 19. obſ. med. 37. p. 256.*) conſtat. Aſcite, *inquit*, quidem laborabat, cujus venter tumidus erat, & adeò elevatus, ut rumpi videretur: quem cum manu percuterem aqua, ut in utre collecta, ſonabat. Aſcitis inde forſan nomen enatum ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ ab utre, quod utris, inſtar corpus, *ex mente Galeni* (*Comm. in 6. Aphor. Hipp. 11.*), aut potius quod in Hydrope ſaccato abdomen pulſatum ſonum emittat. His circa umbilici regionem ruptura ſæpè imminet, umbilicus dum prominet, qui à tuſſi ferina concuſſus cum Peritoneo rumpitur, quale exemplum *Phil. Salmuth.* Lectoribus ſuis (*Cent. 1. obſ. 84. p. 52.*) offert. Quod aliquando ſalutari cum eventu evenit, dum ſeri colluvies vaſis umbilicalibus hiantibus exitum invenit, abdominisque concidit moles. Exempla *Anton. Benivenius* (*obſ. Med. 12. p. m. 146.*) *& Joh. Schenckius* (*l. 3. obſ. Med. p. 439.*) collecta dabunt. Secuti hinc ſolertiores Medici Naturæ inſtitutum viſceribus adhuc ſalvis, umbilico compuncto, multos orco conſecratos ſanitati reſtituerunt Aſciticos, inter quos comprimis nominandus *Sanct. Sanctorius.* Imitaturis hanc operationem cautelæ, quas *Sanctorius* Medico Polono quodam ſuggeſſit, *& Laur. Strauſſius* operi Schenckiano inſeruit (*p. 453.*) non perfunctorio oculo luſtrandæ. Calculo laboranti ſupprimebatur urina, inde totum corpus ita inflabatur, ut crepaturam, *memorante Phil. Salmutho* (*Cent. 2. obſ. Med. 82. p. 97.*) ferè minaretur.

§. 6.

Quod ad morbos acutos. Ab humore nigricante in abdomine contento cadaver pueri, febre peracuta mortui, venter *ſecundum Nathan. Highmori obſervationem* (*l. 1. Diſquiſit. Anat. p. 3. c. 3. p. 73.*), ſummè extendebatur. De alio, febre peſtilenti & venenata extincto *Dn. Panarolus* (*Pentecoſt. 1. obſ. 47. p. 28.*): In tantam molem (portentoſam aſpectu) membra omnia excreverunt, ut tanquam monſtrum aliquod cerneremus, eoque magis, quoniam in hypochondrio cum elevatione & depreſſione ipſius murmur & rugitus ſentiebatur, tanquam vivus eſſet homo. Febre maligna correptus ſtatim intumeſcebat etiam capite, ut oculorum & naſi vix deprehenderentur veſtigia, corpus verò Sarcophago illatum ita diſtendebatur, ut timerent ne Sarcophagi aſſeres disjiceret. De venenis intus genitis *ap. Laur. Scholzium* (*Conſil. Med. 146. col. 574.*) iſta *Hieronym. Capivaccius*: Humores & Spiritus à proprio principio in materiam deleteriam revocati liberi & ſoluti, quinimò ab eadem refugientes quodammodo ad partes

opti-

optimas delabuntur, & ſic univerſum corpus attollunt, & ora venarum aperiuntur, unde & ſanguis effluere ſolet.

§. 7.

Quis verò non vidit à veneno hauſto abdomen in ſtupendam excreſcere & attolli molem. In vivente nutrimentum in flatus converti *Caſpar. Calder. de Hæredia* (*Tribunal. Mag. Med. Stat. 10. Artic. 7. p. 64.)* ratiocinabatur. Ex aliis principiis philoſophabatur *J. B. van Helmont.* (*Tr. de Flatibus n. 72. p. 344.*) Neque cadaver tumeſcit, *ſcribit,* ob novæ materiæ acquiſitionem: Sed quia vita eſt præcipue in viſceribus, ideo habitus corporis à veneno primum contaminatur. Corruptio autem carnis ſemper eſt in acido (inſigni nempè myſterio fermentata vetita leguntur Judæis) ſubita ergò & atrox corruptio in carnes impingens etiam flatum & tumorem in illis gignit. Spiritum vaporoſum olim vocabat *Galenus(l.2. de Art. Cur. ad Glaucor. c. 3. p. 57.)*

§. 8.

Exemplis rem ut confirmem, forſan non opus erit, cum hæc quotidiè illa nobis ob oculos verſentur, interim evolvi poterit *Th. Bartholin.* (*Cent. 2. Hiſt. 18. p. 202. Volum. 4. Act. Hafn. obſ. 36. p. 118.)* de quodam, *ſecundum Joh. Domin. Salæ* mentem, intoxicato, cujus totum corpus, poſtquam exſpiravit, in immenſam molem auctum, ut monſtrum potius, quam humanum corpus videretur. Strichni ſeu Solani furioſi eundem eſſe effectum, *J. Matth. Faber* (*Strychnoman. obſ. 2. p. 10.) teſtatur.* De *Petro Lorillard* Iſta *J. N. Binninger (Cent. 4. obſ. 100. p. 480.)*: Die poſt mortem prodigioſè corpus intumuit, omninò nigreſcens. Caput præ tumore figuram amiſerat, digiti brachium magnitudine æquabant, coxæ corporis medium; teſtes inſtar veſicæ bubulæ erant, penis proportionatè turgebat. Ita monſtroſè & ſubitò brevi tempore inflabatur univerſum cum livore corpus, ut id magna vi in arcam trudi & recondi opus fuerit, ne in immenſam molem augeſceret, nec ab arca, nec à ſepulchro capiendam. Veneno extinctum credidit vulgus, quod veriſimile eſt; niſi contractum ab extravaſato & corrupto in ventriculo ſanguine virus tantorum Symptomatum autor fuerit. Simile huic propalavit *Dn. Panarol.* (*Pent. 1. obſ. 47. p. 28.*) & hoc phænomenon veneno ingenito aſcribendum cenſuit, quem vide.

§. 9.

Venenatorum morſum aliquando idem ſequitur phænomenon. De *Naſidio,* quem Preſter Serpens morſu impetierat, ſequentia *Lucanus* (*l. 9. Pharſal. v. 793.*)

Naſidium Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit Præſter, illi rubor igneus ora

Suc-

Succendit, tenditque cutem pereunte figura:
Miſcens cuncta tumor toto jam corpore major
Humanumque egreſſa modum ſuper omnia membra,
Efflatur ſanies letè tollente veneno:
Ipſe latet penitus congeſto corpore morſus,
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum.
Spumens accenſo non ſic exundat aheno
Undarum cumulus, nec tanto carbaſa coro
Curavere ſinus, tumidos jam non capit artus
Informis globus, & confuſo corpore truncus.
Intactum volucrum roſtris, epulasque daturum
Haud impune feris, non auſi tradere buſto
Nondum ſtante modo creſcens fugere cadaver.

De Circumforaneo à colubro virulentiſſimo morſo (*l.3. Progymn. Latin. 41.p. 741.) Jacobus Pontanus:* Proh! Proh! quæ viri facies? Num uter magis inflaretur? Totus eſt follis; jam jam crepabit effuſis humi viſceribus.

§. 10.

Idem à Medicamentis Chymicis mercurialibus ante obitum hauſtis (poſt obitum namque infuſum purgans aut laxativum nil operari, rectè *Aureol. Theophr. Paracelſus Secret. de Terr. Element. præfat. p. 687.* ſtatuit,) contigiſſe mihi fidem fecit Medicus quidam celeberrimus. Cum enim ægro duobus ante obitum diebus quidam Mercurium vitæ κατ' ἀντίφρασιν & mortis pararium *à Joh. Petr. Lotichio (l. 4. obſ. Med. c. 1. obſ. 5. p. 290.)* dictum, propinaſſet, non ſolum poſt mortem abdomen immenſum intumuit, ſed & σκύβαλα altero à fato die, non aliter ac ſi vivus purgaretur aliquoties egeſſit. Dejectiones poſt mortem & rugitus hypochondriorum à Solano interemtis familiares, *laudatus J. M. Faber (c. l. p. 45.) notat,* materiam etiam putidam per nares & poſteriora copioſè profluentem *obſervavit (l. 6. obſ. Med. c. 6. obſ. 2. p. 548.) citatus J. P. Lotichius.* Poſt Syrupos copioſè propinatos cadavera cum ſpuma tumida ob fermentationem à ſaccharo concitatam *famigeratiſſimus Joh. Joach. Beccherus (l. 1. Phyſ. Subterr. ſ. 5. c. 2. n. 73. p. 380.) confirmat.*

§. 11.

Frigore extincta cadavera in locum tepidum aut calidum translata mirum in modum intumuiſſe, recordor. *De Caroli Burgundi* Cadavere inter occiſos quæſito & reperto (*l. 13. Wandel. c. 13. p. 301.*) *Alb. Kranzius;* Nadatum corpus & vulnere geluque tumidum. Fulmine ante viginti annos occiſum juvenem

propè

propè pagum Gelenau ſupra modum tumido inveni abdomine. Septem vaccæ ante aliquot annos in pago Helbersdorff fulmine percuſſæ nullum externum percuſſionis obtinuerunt ſignum, præter ventris inflationem, quo etiam attonita & mox reſtituta novem annorum puella affligebatur, ita, ut auxilium Medicum à me exigere coacta fuerit.

§. 12.

Narrat *Herrera* (*in Hiſtor. Americ.*) in novo regno Granatemi Arborem Aquapum dictam eſſe tàm potentis virulentiæ, ut Hiſpani primum exitialis facultatis ignari ſub Umbra ejus dormientes hydropicorum inſtar immodico omnium membrorum tumore diſtenderentur. Barbaros quoque nudos aut ebrietate ſopitos ſub ipſa diutius commorantes rupta nimio tumore pelle omnibus fuſis inteſtinis miſerabili quodam mortis genere paſſim interire aſſerit. Cujus quidem rationem in virulentum vaporem, peſtiferumque halitum tumefactiva vi pollentem conjiciendum eſſe, nemo, qui noſtrum fundamentum Sciognomicum penitius rimatus fuerit, dubitare debet. *Hæc Athan. Kircherus* (*l.* 1. *Art. magn. Luc. & Umbr. p.* 2. *c.* 5. *p.* 43.)

§. 13.

Quando igitur ante & poſt mortem cadavera intumeſcunt non vana nos tenet ſolicitudo, an tumore creſcente & ſupra modum aucto abdomen tandem diſrumpi poſſit, & quidem ut inteſtina & viſcera abdomini in conſpectum veniant, & propendeant.

§. 14.

Cui quæſtioni ut eò melius ſatisfaciam, dico, non quæſtionem eſſe de ruptura cutis abdominis, aut Umbilici, quippe quæ veneno ſublatis rarius, hydropicis frequentius ſolet accidere. De veneno exanimatis notabilis eſt *Alberti Kranzii* (*l.* 9. *Wandal. c.* 9. *p.* 209.) *relatio: Melchior* Dux Brunſuicenſis, frater *Ottonis* Neapolitani Regis, ex Tranſylvanis Ducibus Epiſcopus factus Zwerinenſis, toxico periit fraude ſuorum: Medoni, quem ille cupidè in oppido Roſtock biberat, mala venena miſcuere. Ille, ubi malè ſibi ſenſit ex potu, profectus in Bulzow, Arcem Eccleſiæ, cœpit cruciatibus magis ac magis diſtorqueri. Cernens autem fraga venalia ad oppidum ſuum (quod ignorabat ille addito veneno facerent illum furere) juſſit comparari: & abſumtis ad refrigerium magna vi fructibus illis, adeò intumuit, ut ventrem vix veſtes continerent: crepuitque Spiritum efflans. In Hydropicis id quotidiana ſiſtit experientia.

§. 15.

Cutis namque quo magis extenditur, eò magis de craſſitie ſua remittit, magisque in rupturam inclinat. Supervenit fato ferociens humorum fermentatio, flatusque cutis diſtenſioni ſummoperè velificantes. Ne igitur ſqualorem & fœtorem ingratum cadaveribus affricet luxurians humor circa umbilicum, aut in latere dextro Chirurgi ſcalpillo abdomen aperiunt, aquæ ut in tempore commodus pateat exitus. *Sie zapffen das Waſſer ab, daß die Leiche nicht aufffpringe.*

§. 16.

In hoc comprimis occupabor, an in defunctis ſecundum naturam abdomen vi rumpi poſſit, & quidem ita, ut in teſtina & viſcera viſui ſe objiciant, aut etiam egerantur & propendeant? ubi ante omnia diſtinguendum cenſeo inter abdomen adhuc à putredine minimè correptum, & putridum.

§. 17.

De priori multa ſunt quæ negativam ſuadent. Abdominis modo ſtructuram quis ponderet, ſuoque puncto præfatum obſignabit aſſertum. Cum oſſeum, prout pectus, abdomen inconveniens judicaret ſummus Conditor, ejus partes poſt Cutem pinguedine munire voluit, ſuccedit huic panniculus carnoſus, poſt carnoſorum muſculorum, Rectorum, obliquè aſcendentium, & tranſverſalium, quatuor paria eidem ſuperinduxit. Nil dicam de Peritonæi membrana, nil de Omenti duplicatura. Hoc tantum addam inteſtinorum ſpiras, ne abdomen gravent à Meſenterio coërceri, & variis in locis circa Renum regionem Lumborumque vertebras idcircò annecti. Epar ne propendeat, ſuſpenſorium inhibet, ne Lien, ejus cum ventriculo, Rene ſiniſtro, aliquando etiam Diaphragmate conexio.

§. 18.

Interim exempla variarum Crepaturarum in vivis & mortuis, brutis & hominibus apud hiſtoricos proſtant. Narrat *Georg. Stengel. (tr. de Monſtr. c. 6. §. 14. p. 219.) ex Theophilacto Simocata (l. 6. Hiſt. Maurit. c. 1. & 2.)* de Equis *Imp. Mauritii* nobiliſſimum & aureis ornamentis decorum collapſum, ruptoque ventre confeſtim extinctum. Id equis contingere, ſi ſecali ſicco non prius aqua madefacto, avidè veſcantur, ex Aurigis non ſemel audivi. *Joh. Erneſt. Burggravius (in Achill. Panoplo rediviv. p. 94.) commemorat. è Barthol. Carichtero*, ficus & fructus Halicacabi ſ. Alkekengi tanta erga ſe invicem pollere Antipathia, ut utriusque mixtura in venenum abeat pernicioſisſimum, cani propinatum eum faciat crepare medium. Ob bolum ex pice, pinguedine & pilis *à Daniele* confectum

ctum &DraconiBabylonico devorandum exhibitum Dravo crepuit, *ut in Apocryphis legitur.*

§. 19.

Ex ira, referente *Hieronymo* (*id Epiſt. ad Præſidium Diaconum & ad Athenodorum*, meminit ex hoc *Guerner. Rolfinck. l. 2. Ord. & Method. Med. Spec. ſ. 3. c. 103. p. 145.*) nuper *Valentinianus Imperator*, cum adverſus Sarmatas propter Illyrici vaſtationem in Conſiſtorio ſævus infremeret, ſanguine per vomitum erumpente, diſcrepuit. Trahit hæc illud *Maronis* (*Ecclog. 7. v. 26.*)

Invidia rumpantur ut ilia Codro

H. H. Mejer. (*l. de Occult. DEI judic. §. 5. p. 91.*) ubi inſignem erravit errorem *Servius*, dum (*in comment. ad Ecclog. 5. v. 11. p. 20.*) *Codrum Ducem Athenienſium* interpretatur, cum Codrus ſit Paſtor, & Poëta canat;

Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri,

æque ut *Alcon*, quem etiam immeritò Cretenſem ſagittarium venditat.

§. 20.

In veneno extincto rupturam Cutis modo (§. *11.*) allegavi. En etiam abdominis. De proceribus Polonis & patruis Regis Poloniæ Popieli ab ipſo medicato poculo interemtis, *Cromerus* (*l. 2. de Reb. Polon. p. m. 38.*) Livores corporum & effuſa ruptis præcordiis (rectius diſrupto abdomine) viſcera veneni indicium faciebant. De Apio riſus Norwagico *ad Exc. D. Sim. Pauli* (*Cl. 4. Quadrip. Botan. p. 531.*) *Nob. Georg. Reiwein ſcripſit*, beſtias illo comeſto actutum mori & crepare. Peragitur autem totum hoc, ſimulque cita mors per præſentanea venena animali acceleratur absque ulla fermentatione (*judicat. Martin. Schoockius* (*tr. de Ferment. c. 29. p. 541.*): cum non contingat à Spiritu agitari humidum, ſed venenum juxta malignam ſuam qualitatem, duntaxat congrediatur cum ipſo calido nativo. At expugnato jam calido, ſimulque animali extincto per accidens ſæpè contingit fermentatio, quatenus acer Spiritus, qui in veneno exiſtit, ſuperato jam calido nativo, ſe inſinuat in humidum, ſeſeque, quod & calidus ſit, componit ad fermentandum humidum, quod uſque adeò exagitat, ut malignas qualitates per ſe humido illi impreſſas fermentando quoque propellat usque ad extremas corporis partes. Valet hæc Schoockiana philoſophia in quibusdam, corroſivis venenis, in aliis autem quibus cum humoribus conflictus inſtituitur, fallit. Fermentationem namque horum aſſumtionem inſequi (§. *6.* §. *11.* & *præſenti*) allegata Exempla abundè docent. Et cur diſrumperetur in his ante vel poſt mortem abdomen, niſi impetus Fermentationis id in actum deduceret.

§. 21.

De *Ario Hæreticorum principe ex relatione præſentis tùm Epiſcopi Macarii Athana-*

thanaſius (*Epiſt. ad Serapion. p. 523.*) in nugis ſuis totus ad ſedes neceſſitate ventris compulſus ſe contulit, pronus factus medius crepuit, humique lapſus exſpiravit. Sancti illius fidei ſalvificæ propugnatoris *Athanaſii* fidem in dubium hic vocare quamvis mihi religio ſit, tamen de Ejus interitu & mortis genere non convenire Autores, cuilibet pateſcit. Crepaturæ Abdominis non meminit *Euſebius* (*l. 10. Hiſt. Eccleſ. c. 13. p. m. 229.*) *dum ſcribit: Arius* ad Eccleſiam pergens, Epiſcoporum & populorum frequentia conſtipatus, humanæ neceſſitatis cauſa ad publicum locum declinat. Ubi cum ſederet, inteſtina ejus, atque omnia viſcera in ſeceſſus cuniculum defluxere: Ita tali in loco dignum mortem blaſphema ac fœtida mente exolvit. Nec *Socrates* (*l. 3. Hiſt. Eccleſ. Tripartit. c. 10. p. 352.*), dum illa de morte Ejus reliquit: Cum veniſſet juxta locum, cui eſt vocabulum *Conſtantini* Forum, ubi columma porphyretica collocata eſt, terror Eum deſubitò ex quodam Conſcientiæ ſecreto, conſtrinxit, & cum formidine ſecuta eſt ventris effuſio. Percunctatusque an ſeceſſus eſſet in proximo, & agnoſcens, eſſe poſt *Conſtantini* forum, perrexit illuc. Quo facto defectus Eum quidam cum effuſione corripuit, & una cum ſtercoribus meatus quoque prolapſus eſt. Tunc ergò concidit & ſanguinis multitudo cum ſubtilibus inteſtinis ſubſequenter effluxit: decurrebantque pariter cum ſplene etiam interiora jecoris. Et ita factum, ut repentè ſequeretur mors. Effudit igitur viſcera *Arius*, ſed non per Abdominis rupturam, ſed per alvum ſeu anum, cum Juda Iſchariote, ut vulgò fieri conſuevit, idcircò minimè comparandus. Fecerat id quidem *Arator Poëta* (*l. 1. Hiſt. Apoſtol. v. 449.*) dum *de Ario cecinit:*

Fuſa ruit Arius alvo
Infelix, plus mente cadens: lethumque peremtus
Cum Juda commune tulit, qui gutture pendens
Viſceribus vacuatus obit.

Et paulò poſt: (*v. 581.*)

Nec pœna ſequeſtrat
Quos par culpa ligat; qui majeſtatis honori
Vulnus ab ore parant.

Quo cum eandem fovet mentem *Athanaſii* relatione adductus *Excell. Dn. D. Georg. Wolffgang. Wedelius* (*Dec. 1. Exerc. 1. p.*). *Arius* ſcribit *Epiphanius* (*T. 1. Op. l. 2. adv. hæreſ. p. m. 722.*) de nocte levandi ventris gratia ad cellam veniens crepuit, quemadmodum *Judas* olim *proditor*, & in impuro illo ac fœtido loco finem vivendi fecit.

§. 22.

§. 22.

Anaſtaſium II. Papam poſt mortem viſcera effudiſſe, *Bapt. Campoſulgoſus* (*l. 9. Memorab. c. 12. f. 1064.*) prodidit. Qua via, non addit. Hoc certum eſt, *Salomonis Alberti* (*Append. ad Orat. de Sudor. Sangv. f. 70. b.*) *teſtimonio*, quod ſequitur: Noribergæ accipimus ſenis cujusdam, eum agentis annum, qui inter ſcanſiles, & ad ſuccidendam vitam pollentes decimus eſſet, corpus capite truncato rotæ obligatum eſſe, quod uxorem occidiſſet. Qui cum nec à pueris orare didiciſſet, neque in carcere, ætate propè jam acta, decurſaque addiſcere vellet, quicquid à Diaconis de æternorum ſuppliciorum atrocitate ſubjiceretur, fruſtra tentatis rebus omnibus in planè impia obſtinatione non ſine fremitu tandem morte multatur. Brevi poſt turgidum abdomen rumpitur, & ilia eructando humi ſpargit.

§. 23.

Vivicomburio damnatorum cadavera flammarum furore adacta crepant, & quidem cum fragore aliquo, quod ipſe bis vidi & audivi. Et hoc etiam in rogo cadavera poſita curioſis advertentibus præſtitiſſe, nullum eſt dubium, ſingulare eſt, quod habet *Plutarchus* (*T. 3. Vit. Parallelar. in Gracho p. m. 233.*) Cum quidam *Tiberii* amicus ſubitò eſſet mortuus, ſignaque in ejus cadavere mala apparerent, vulgus eum veneno necatum clamans ad funus efferendum humandumque corpus concurrit. Videbantur autem haud abs re ſuſpicati veneficio eum extinctum fuiſſe. Cadaver enim rogo impoſitum diſſiluit, tantaque multitudo corrupti humoris erupit, ut flammam extingueret, aliaque allata, non prius tamen cremari quivit, quam in alium locum deferretur magnoque labore vix tandem accendi potuit. Humoribus namque ab igne rarefactis & abdomine in tumorem elato, ruptura iſta facilè non ſine ſonitu ſuccedit. Ita Caſtaneæ, Glandes, & alii ejusmodi fructus carbonibus impoſiti ſummo cum fragore non raró in minutiſſimas partes diſſiliunt, & quaſi evaneſcunt.

§. 24.

Et hæc de his, quibus abdomen à corruptione adhuc ſalvum & liberum, & in his rupturam quidem non impoſſibilem, difficilem tamen & raró contingentem reputo. Exempla adducta cum imprimis veneno trucidatorum ſint, in quibus ante mortem putredo fermentatio & flatus jam prædominari inceperunt, mirum non eſt, ſi poſt mortem ruptura iſta ſit accelerata, deſtructis abdominis partibus. Nec iſta inteſtinorum aut viſcerum cum aliis partibus *ſupra* (*§. 14.*) allegata connexio multum ad rem facit. Peritoneo namque corrupto aut ru-

pto inteſtina è loco ſuo moventur facillimè & prodeunt, quod in hernia comprimis umbilicati, & Enterocele ad oculum patet. Audiamus quæ *Joh. von Meckren (rar-und wunderbahre Chirurgiſch und Geneſ-künſtige Anmerckung c. 6. p. 69.)* obſervavit. *Durch ein allzuſchlappes und nachläßiges Binden iſt Daniel Cliſters achtwöchentlichem Söhnlein der Nabel elendiglich auffgeborſt, wodurch alles Gedärme (ſo erbärmlich und ſonder alle Hülffe und Rettung anzuſehen war) heraus auff den Bauch geſchoſſen, welches üm ſo viel mehr ausgedrungen, weil man nach geſchehener Auffborſtung dem unſchuldigen Kinde, annoch eine Wind-brechende Clyſtir beygebracht hatte.* Vidi ante biennium infantem, cui abdominis Muſculi recti deerant, & ipſum Peritoneum nudum oculis patebat. Huic cum aut in partus difficultate in latere ſiniſtro peritonei pars rumperetur, aut forſan, quod magis divinabam, obſtetricis inconſideratæ ignorantia aut errore, & in hoc inteſtinorum maxima pars expoſita cernebatur.

§. 25.

Eſt & in his Exemplis DEI digitus aliquando conſpiciendus, v. g. in Equo *Mauritii Imperatoris*, dum id cum aliis prodigiis *apud* (§. *18.*) *citatum Georg. Stengelium* recenſetur. Quæ de Ario memorantur, itidem occultis DEI judiciis accenſenda, ut omnes ferè è Theologis prodiderunt. Nec Anaſtaſius forſan Papa aut Atheus ille θεῖον τι improbis in terrorem & conſcientiæ ſtimulum inculcarunt.

§. 26.

Quod ſi Abdominis partes exteriores & contenta jam corruptioni ſubjaceant, fermentique putredinalis dominetur ferocia, abdominis in rupturam & crepaturam pronitas facilè in actum deduci poterit. Probant id

Immania Cete.

(Virgil. l. 5. Æneid. v. 826.) Horum trucidatorum namque corpora poſt aliquot dierum ſub aquis moram magno cum fragore rumpi, *Fridrich Martens (Spitzbergiſche Reiſebeſchreib. part. 4. c. 8. p. 112.) teſtatur.* Quam proclives autem in putredinem piſces, *infra* (*l. 3. Tit. 1.* §.   ) declarabitur, & quam velox & ferox humorum in Cetaceis mortem inſequatur fermentatio & putredo *citatum Autorem* inſpicientem fugere non poteſt. Vidi ante mortem umbilicum Gangræna & Sphacelo affectum, quod ſi & interiores partes, quod divinare non ita facilè eſt, præcoci tententur putrilagine, etiam crepatura iſta de facili evenire poterit.

§. 27.

E ſacris literis in medium vocandus *abominandus ille SALVATORIS*

NO-

NOSTRI proditor Judas, de quo (*Lucas Actor. c. 1. v. 18.*) πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. *Lutherus vertit: Er hat ſich erhencket, und iſt mitten entzwey geborſten, und hat alle ſein Eingeweide ausgeſchüttet.*

§. 28.

Quamvis *Matthæus Evangeliſta* ſcelus illud hominis expreſsè laqueo ſe ſuſpendiſſe (*c. 27. v. 5.*) affirmet, fuere tamen qui alio mortis genere eum ſublatum aſſeruerunt. Hydrope correptum diem ſuum obiiſſe Judam jam olim, *teſte Oecumenio* (*Comment. in Act. Apoſt. c. 1. v. 18.*) extitere, qui ſtatuebant. Ex quo à proditione in villam ſuam (quam malè triginta argenteis, proditionis mercede, ſibi comparaſſe ſcribere non verentur) diſceſſiſſet, adeò intumuiſſe, ut non quidem progredi potuerit, ea via qua plauſtrum agi levi curſu ſuevit. Idem ex Aliorum mente recitat *Theophilactus* (*Enarrat. in Matth. c. 27. fol. m. edit. Oecolampad. 92. a.*). Ita autem ille: Scias, quod poſuit quidem collum in laqueum, & cum penderet ab arbore, arbore inclinata ſupervixit, DEO volente ipſum vel in pœnitentiam conſervare, vel in traductionem & confuſionem. Dicunt enim, quod morbo hydropico laborarit, ita ut non tranſire potuerit orbitam, & deinde cecidiſſe pronum, & crepuiſſe medium, hoc eſt, diſruptum eſſe, *ut dicit Lucas in Actis*. Hydrocephalum fuiſſe, qui ex allegatis *Theophilacti* verbis probare contendunt *Th. Bartholin.* (*de Morb. Bibl. Miſcell. 22. p. 99.*) refutat. Solum interim caput currus ſpatium excluſiſſe oculorumque palpebras tumentes omnem oculorum conſpectum ac uſum obliteraſſe, non aliter, ut de Furnario Hydrocephalico retulit *Hieron. Montuus* (*de Pragmat. Inf. p. 8.*). Id ut è Sacris confirmaret *Henric. Stephani* (*Comment. in Act. Apoſt. c. 1. v. 18.*), in codice non πρηνὴς γενόμενος (pronus cecidit) ſed πρησὴς γενόμενος (tumidus factus) legendum eſſe putavit. Jungunt his malis incredibilem pudendorum cariem & fœtorem, qui etiam poſt mortem Judæ prædio iſti & adjacenti ſylvæ ſummum affricuit putorem. Veretur tamen *Guilh. Saldenus* (*l. 2. Exerc. ſubſ. 8. th. 25. p. 396.*) ne fabulas aniles magis oleat iſta relatio, quam divinam veritatem.

§. 29.

Quid crepaturam illam produxerit ſi quæras, aquam ferocientem ſunt qui allegant, quod ipſum quidem fieri potuiſſe, ſi modò de Hydrope Judæ certi eſſemus, admittit *Th. Bartholin.* (*c. l. p. 101.*); cum verò Aquæ ſoli ferocienti intercuti tantam violentiam aſcribi poſſe deſperent Alii, alias finxere, & in ſcenam introduxere occaſiones. Quam *Papiæ Johannis Evangeliſtæ diſcipulo, teſte Cæſ.* *Baro-*

Baronio (*T.1. Annal.ſ.69.p.527.*) aſcribunt, eſt quæ ſequitur: Corpus tumidum plauſtro oppreſſum colliſumque ſceleſta ſceleſti proditoris evomuiſſe viſcera. *Th. Bartholin.* (*Conſ. Med. de Comet. p. 114.*) eum melancholia cum Hydrope complicata laborare potuiſſe conjecturatur, eò quod ληκεῖν crepaturam cum ſonitu, πρηνὴς verò γενόμενος inceſſum Melancholicis ſimilem declaret. Si igitur, *inquit*, ab interno principio Animæ commeatus *Judæ* Melancholico obſtructus fuit, præceps in ſolum lapidoſum factus, tumidum aqua & atra bile ventrem disrumpere potuit, ut viſcera interna effunderentur. *Joh. Paſchalius* (*l. 1. Method. cur. morb. c. 44.*) de muliere Aſcitica notavit, quod ex caſu in lapidem vulnerata per vulnus ventris ſubitò omnem aquam evacuarit, & in animi deliquium inciderit.

§. 30.

Locum igitur *apud Matthæum* non loqui de morte *Judæ*, ſed potius de ulceratæ Ejus conſcientiæ tormento *Guilielmo Saldeno* (*c. l. th. 18. p. 386.*) placuit. Quocirca quidam *Judam* Melancholia adactum ſe ſaltu præcipitem dediſſe & crepuiſſe volunt, *Vid. G. J. Voſſius* (*l. 2. Harmon. Evangel. c. 3. §. 35. p. 271.*) *Henric. Kipping.* (*l. de Cruce Exerc. n. 6. p. 59. & in Omiſſ. p. 271.*) ut de eo dici potuerit illud *Lucani* (*l. 2. Pharſal. v. 155.*)

Hic ſe præcipiti jaculatus pondere dura
Diſſiluit percuſſus humo.

Et ita *Lucæ* verba exponunt. *Add. Joh. Pricæum* (*cujus mentem è Jacobo Gronovio Exerc. Acad. de Pernicie & Caſu Judæ* τοῦ *προδότου breviter recenſeat Act. Erud. Lipſ. A. 1683. p. 515.*)

§. 31.

E Præcipitio autem tali abdominis rupturam & viſcerum egeſtionem ſecutam Edomitæ à Judæis de rupe præcipitati hujus rei teſtes eſſe poterunt, (*2. Paralipom. c. 25. v. 12.*). Et ne rupium eminentium aſperitati poſt inflicta abdomini vulnera crepaturam imputes. De *Simone Mago* in cœlum aſcenſuro, precibus autem *Petri* iterum dejecto *Nicephor.* (*l. 2. c. 36. p. m. 126.*) At ille ſtatim præceps deorſum verſum fertur, & humi alliſus mortuusque rumpitur. Aliud *de Petro Ramo Ariſtotelis & Ariſtotelicorum Attila literis publicavit* (*l. 52. Hiſtor. p. 996.*) *Jacob. Auguſt. Thuanus.* Is (in nuptiis Pariſienſibus) *à Carpentario* æmulo & ſeditionem adjuvante immisſis ſicariis è cella, in qua latebat, extractus, & poſt depenſam pecuniam inflictis aliquot vulneribus per feneſtras in aream præcipitatus eſt, effuſis viſceribus, quæ pueri furentes magiſtellorum pari rabie incitatorum impulſu per vias ſparſerant.

§. 32.

§. 32.

Verbum ἀπήγξατο paſſionem & ſtrangulatum ex morbo demum Alii interpretantur, inque ſcenam producunt *Hippocratis noſtri Oraculum (ſ. 2. Aph. 43.)*. Qui ſtrangulantur & moriuntur, nondum tamen mortui ſunt, non redeunt ad vitam quibus ſpuma circa os fuerit. Απαγχόμενον ibidem explicant Anginoſum, & quidem iſta Anginæ ſpecie, Cynanche dicta, ab ulcere in interioribus Laryngis faucium occludente angiportum detentum. Judæis iſte morbus maximè familiaris aſſeritur, & hoc morbo à prima infantia laboraſſe *Judam* promulgant, indeque appellatum *Iſchariotem* ſeu Anginoſum. Autores hujus opinionis habemus *Hugonem Grotium (in Not. ad Matth. c. 27. v. 5. p. 474.) & Danielem Heinſium (in Exercit. Sacr. ad Act. Apoſt. c. 1. p. 247.)*. Nobile par Criticorum & non ignobilia Sauli ſui ſidera.

§. 33.

Sed & hi falluntur, ἀπαγχόμενος *Hippocrati* anginoſus non eſt, ſed laqueo ſuffocatus aut ſtrangulatus, aut etiam manu vice laquei, ut *Jacob. Hollerius (Comment. in h. l. f. 102. b.) loquitur*, quamvis *Joh. Viſcerus* etiam cauſas internas non excludat *(Enarrat. in c. l. Hipp. p. 145.)*, citra tamen mentem *Hippocratis* id fecit. Per ἀπαγχομένους eos, qui laqueo, quem Græci ἀγχόνην vocant, aut manuum injectione, quæ inſtar laquei ſunt, ſtrangulantur & ſuffocantur, intelligit *Hippocrates*, *Leonh. Fuchſius (in Hipp. aph. p. 146.) commentatur.* De his, qui ex ſuſpendio moriuntur, interpretatus eſt *cum Celſo (l. 2. de Re Med. c. 8. p. m. 81.) Galenus ipſe (comment. in h. aph. p. m. 861.)*. Plura *ex Hipp.* ſcriptis loca collecta ſuggerit *(Decur. 1. Exerc. Med. 1. Philol. p 3.) Magnif. Dn. D. Georg. Wolffgang Wedel.* Ipſum verbum ἀπήγξατο, ſtrangulationem laqueo factam ſemper apud Autores ſignificare, *Claud. Salmaſius (Epiſt. 3. de Cruce p. 618.)* edixit. Nec unquam adhiberi, niſi cum violentia extrinſecus in collo adhibita, quæ circuitu laquei iſtud anguſtet, exprimenda eſt, nec vix ſcriptorem Græcum alicujus autoritatis eſſe, qui non eo verbo ita utatur, *Jacobus Gronovius (Exerc. Acad. de Pernicie & Caſu Judæ τοῦ προδότου in Act. Erud. Lipſ. Anno. 1683. Menſ. Decembr. recenſuit p. 516.)*. Quando igitur *Saldenus (in præf. Otii Theol.) Æliani* locum *(l. 5. var. hiſt. c. 5.)* Σωκράτης μὲν κωμῳδούμενος ἐγέλα, πολύαγρος δὲ ἀπήγξατο. *Socrates* in Comœdia traductus ridebat, *Polyagrus* vero perturbatione animi ſtrangulatus eſt, de ſtrangulatione exponi non poſſe arbitratur, miratur *Jac. Gronovius (c. l. p. 26.)*, iſta *Æliani* verba: κωμῳδούμενος ἀπήγξατο, à *Saldeno* ita accipi, quaſi *Polyagrus* in Comœdia fuerit ſuffocatus, cum longiſſime tunc à Comœdia forſan

 abfue-

abfuerit, & conſtanti Græorum Sententia κωμῳδούμενος dicatur, qui in Comœdia exagitatus & riſui expoſitus fuit. De *Achitophelis* morte & ſuſpendio *LXX. interpretes (2. Sam. 17. v. 13.)* ἀπήγξατο καὶ ἀπέθανε, ſuſpendit ſe & mortuus eſt. Et verbum hoc apud Philoſophum (*ſ. 30. probl. 1.*) de iis, qui laqueo ſe interimunt interpretatur *Theod. Gaza*. Reliqua loca quæ in contrarium afferuntur in quibusdam non in propria ſignificatione verbum illud ponitur, v. g. quando θυμὸς *Ariſtoteli* ἀπάγχεσθαι dicitur. Et demus id *Jacobo Perizonio (diſſ. de Mort. Jud. & Verbo* ἀπάγχεσθαι *c. 4.* etiam *in Act. Erud. Lipſ. 1703. M. Jan. Allegat. p. 18.)*, aliam ſignificationem obtinere in quibusdam ap. Auctores Græcos locis verbum illud; Ergo recte concludetur, ſignificatio illa etiam in hoc loco locum habebit? Non puto. Nec forſan id demonſtrabit, & rigore hujus argumenti evincet vir Celeberrimus. Rogandus omnino eſt, ut monſtret locum, qui *Matthei* locum alia ratione illuſtret, & præcipitium *Judæ*, quod defendere conatur ſtatuminet.

§. 34.

Judam autem laqueo ſibi fauces præcluſiſſe, habuit omnis retrò antiquitas perſuaſum, Evangeliſtæ autoritate mota. Patere id poterit *ex Auguſtino (l. 1. de Civ. DEI c. 17.)*, & aliis locis, quæ è Patribus collegerunt *Guil. Saldenus (c. l. th. 15. p. 383.)* & *Caſp. Sagittarius (p. 2. Harmon. Paſſ. Dom. c. 7. p. 175. p. 494. ſq.)*. Arriſſit ea etiam celebrioribus noſtræ Eccleſiæ Theologis, prout quædam ex illis citat *M. Jacob. Ræſerus (Diſp. Philolog. 2. de Mort. Jud. §. 7.)*. Inſtar omnium ſit *Joh. Gerhardus, quantus Theologus! (in Not. ad. c. 27. Math. p. 1153.)* & *Max. Reverendus Abrahamus Calovius (illuſtr. Bibl. N. T. p. 449.)*. Adde ſi libet è Medicis, *Valent. Henric. Vogler. (Comment de Reb. Natur. S S. in Addend. p. 431. ſq.)*

§. 35.

Et ut eò magis id confirmaret Antiquitas, etiam Arboris ſpeciem deſignarunt, in qua ſe ſuſpenderit Proditor. Ficum allegant communiter. Inde *(l. 4. Hiſt. Evangel. p. m. 140.) Juvencus:*

Exorſusque ſuos laqueo ſibi ſumere fauces,
Informem rapuit ficus de vertice mortem.

Ficum hanc adhuc Peregrinantibus monſtrari à Monachis Sionitis, *Franc. à Troilo (Itinerar. p. 259.) teſtatur.* Sed hæc ficta Poëticè & Synecdochicè prolata cenſuit *Gerh. Joh. Voſſius (l. 1. Harmon. paſſ. Domin. c. 3. §. 29. p. 213.)*, quomodo Alnus, Pinus, Abies, accipi à Poëtis ſolent pro nave cujusque ligni. Quod non attendens *Beda* hiſtoricè & propriè accipit. Sambucum Alii in

ſce-

ſcenam vocant, ex quo factum, ut poſt ſuſpendium perdiderit odoris gratiam, & fungi in ſambuco creſcentes à ſimilitudine Auricularum *Judæ* nomen indepti, & ad morbos Colli & Laryngis v. g. Inflammationes & Anginas adhibeantur, quod tamen rectè inter errores Epidemios retulit (*l. 2. Pſeudodox. Epid. c. 7. p. 7. p. 547.*) *Th. Browne.* Salicem fuiſſe inter vulgares ſunt qui credunt, & hac de Cauſa ſalices annoſas crepare ſibi aliisque perſuadent.

§. 36.

Ex hac ſuſpenſione luſus poëtici promanarunt. Ita *Timoth. Polus* (*l. 1. Epig. 188.*)

Judas turpis erat fur, ut fur mortuus ergò,
In laqueo vitam finiit ille ſuam.

Et *Bohuslaus Balbinus* (*l. 3. Exam. Meliſs. Epig. 46. p. 81.*)

Fur erat & loculos Judas ſine teſte ferebat,
Hinc miſer eſt loculi factus imago ſui.
Ut loculos, ſic & laqueo ſibi colla ligavit,
Denique dum pendet, totus erat loculus.

§. 37.

Ut ut verò hæc ita ſeſe, ſi *Matthæi* verba ſequaris, rectè habeant, tamen ſi cum *Lucæ* narratione componas magnam diverſitatem animadvertes, è Commentariis Interpretibus aquam hic hærere. *Magnus ille Theologus B. Joh. Dorſcheus (in Theologo Latrone p. 184.)* ipſe fatetur, nondum explicatum eſſe, quo pacto ad hanc vel illam interpretationem coincidere queant τὸ ἀπήγξατο, & πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος.

§. 38.

Et hanc ob Cauſam etiam quidam è Recentioribus cum modò ex Antiquioribus adductis (§. *25. 26. 27.*) eandem inflarent tibiam & à ſuſpendio Judam penitus obſolvere niterentur. Inter hos comprimis Dæmoni crepaturam tribuit *Philipp. Theophr. Paracelſus* (*l. 2. Chirurg. magn. tr. 2. c. 18. p. 95.*) dum ſcripſit: *Judas in den der Teufel fuhr, und ihn in mittenzerriß.* Eſt & inter hos *Joh. Lighfoot.* commemorandus, qui (*Hor. Hebr. in Matth. c. 27. v. 5*) perſuadere conatur credulis, cum poſt projectos in templum proditionis ſuæ nummos recederet, ad ſuos forſan reverſurus, raptum à Diabolo in ſublime proditorem ſtrangulatum ac præcipitem datum fuiſſe, ita ut terræ alliſus rumperetur medius, effunderentur ilia, & tam horrendo exitu egrederetur, qui in ipſo habitaverat Dæmon. Et hanc opinionem etiam *à M. Georg. Gœzio* (*Diatr. Academ. de Suſpend. Jud. §. 25.*) propoſitam priori hujus tractatus editioni

 (§. 16.

(§. *16. p. 55.)* inſerui, & probabiliorem declaravi, ſed quæ modo maximè diſplicet, & meritò inter abſurdas numeratur, ἄγραφος namque eſt & *à Guilh. Saldeno (c. l. th. 22. p. 192.) & Jacobo Gronovio (c. 1. c. 15.)* confutata.

§. 39.

Jacobus Perizonius (Diſſert. de Mort. Jud. Vid. Act. Erud. Lipſienſ. M. Jan. 1703. p. 9.) ita ſe explicat: Niſi obeſſet locus *Lucæ, Matthæum* in morte *Judæ* de ſuſpendio exponerem; nunc verò quum *Lucas* aliud genus mortis *Judæ* tribuat, idque diſertius & plenius commemoret, prorſus putem nullam dari commodiorem conciliandi utriusque rationem, quam illud ἀπήγξατο *apud Matthæum* de morte voluntaria præcipitii per mœrorem & deſperationem ſumta, dictum accipiamus. De iſto autem præcipitio modo (§. *27.)* dictum, ubi & *Joh. Pricæo ante Perizonium* id placuiſſe ſimul annotatum.

§. 40.

Scyllam hanc evitaturus *Iſaacus Caſaubonus (Exerc. ad Annal. Baron.)* ita diſſerit: Habent hæ narrationes diverſitatis aliquam ſpeciem, contrarietatis ne ſpeciem quidem. *Matthæus* expreſſit facti initium, *Lucas* finem, ſupplens divinitus, quod deerat narratiunculæ *Matthæi.* Conſilium Proditoris fuerat, ſtrangulatione ſibi vitam eripere, aptat collo laqueum, impellit ſe, ut eò facilius fauces elidat. Placuit divinæ providentiæ, ut non ſimplici morte ſceleratus proditor periret. Frangitur laqueus, cadit in faciem *Judas*: id enim eſt πρηνὴς γενόμενος. Cadit autem vel in ſaxum forſan aſperum, vel in ligni truncum acutum, aut aliàs DEI judicio venter illi funditur, inteſtina effunduntur. Vox ἐλάκησε non tàm caſus violentia, quem Arcana DEI voluntate fiſſionem in ejus corpore factam eſſe, vi quadam extraordinaria intus operante. Hæc eſt Scripturarum ſimplex narratio. Et hanc opinionem etiam *Jacobo Perizonio,* ſi præcipitium Judæ ab ipſo confictum non admitteretur, probari, *ipſe (c. l.) indicavit.* Add. *Caſp. Bertram (in Matth. enucleat. c. 27. p. 784.)*

§. 41.

Quomodo ſuſpenſus pronus jacere potuerit, non capiunt Critici, neque ego. Poſſet id de pronitate ſeu poſitu corporis à ſuſpendio contingente intelligi, *ratiocinatur Exc. Wedelius Fautor æſtimandus (c. l. p. 7.)* unde & reddunt quidam vulgò: Suſpenſus crepuit, vel poſtquam diſciſſo laqueo præceps factus fuerit. Sed uti hoc non videtur probabile, ita nec illud. Suſpendium enim initum corpus ὀρθοστάδιον reddit, neque ſi ponamus inclinaſſe utcun-

que

que caput deorſum hæc circumſtantia quicquam creporis rationem dilucidat. Pronus poſitus dolentium eſt, tam corpore quam animo, *pergit*, unde non ſolum animi cruciatibus, angore, terriculamentis perculſus, verum quoque corporis dolore εἰλεώδη (quæ ſingularis viri celeberrimi opinio eſt,) affectus putandus fuerit, accenſis ſic duplicatis dolorum facibus. Cumque his tortus creperet medius, novo terrore velut exanimatus omni ſpe atque ſolatio privus, ſola memoratione doloroſa nefandi facinoris citra fidem in SALVATOREM, abjecto animo laqueum forſan jam collo deſtinatum, arripuit, ſicque exſpiravit.

§. 42.

Sed nec iſta in faciem pronitas ſic mihi explicari videtur, & creporem ſuſpendium præceſſiſſe docetur, de quo *apud Commentatores* altum ſilentium. Quis verò Doctorum *Jacobo Gronovio* aſtipulabitur, ſequentia aſtruenti: *Judam* poſt mortem non ſepultum fuiſſe, ſed in notam omnibus & deſtinatam cadaveribus & belluinis purgamentis voraginem ac Geennam γεέννῃ abjectum fuiſſe; qui locus tesqui inſtar cum eſſet horridus, eminentibus hic illic rupibus, iſtis impactum infelix cadaver ruptum fuiſſe & viſcera effudiſſe, prorſus loco tali aſpero ad id deſtinato, ut ſic ſqualor cadaverum dum projiciebantur colliſorum citius exſiccaretur & interiret, quam ſi integra alibi in plana abjecta lentè putreſcerent. *Vid. Act. Erud. Lipſ. 1683. Menſ. Dec. p. 516.)* Negat verò *Jacob. Perizonius* (*ap. Eosd. M. Jan. 1703. p. 18.*) damnatorum corpora in vallem quandam ſub dio rejecta fuiſſe, ſed in communia vilium cadaverum ſepulchra condi conſueviſſe. Tradi hoc *Jerem.* (*c. 26. v. 23.*) & *apud Maimonidem* (*in Tr. Sanhedrin. c. 14. §. 9.*), ubi teſtatur *Maimoides* duo fuiſſe ſepulchra damnatis, unum in quo lapidati & ambuſti, alterum in quo capite truncati & ſtrangulati conderentur, idque ad ſua tempora deveniſſe per traditionem.

§. 43.

Poſſe aliquem ſuſpenſum & ſtrangulatum prono vultu ad terram inclinare his vidi. Ruſticus quidam in ſylva voluntario ſuſpendio, ramum abietinum collo adaptans, ſpiritum excuſſerat. Corporis ponderi ramus cedens ita ad terram inclinabat, ut ſuſpenſus in genua procumbere videretur, & intuentes miſerandum defuncti fatum in ſtuporem & admirationem raperet, quomodo infelix iſte ſuffocari potuerit. Hic verò ſe ſtrenuum gerere cooperatorem Cacodæmonem animarum perditioni inhiantem notabili obſervatione nos docuit *Guilb. Fabric. Hildani (Cent. 5. obſ. Chirurg. 68. p. 459.)*. Planè ſtupendam & ope Diaboli factam luxationem ſpinæ dorſi vidi Düſſeldorpii An.

 1583.

1583. Juvenis quidam viginti circiter annorum ætatis refert, cum propter conceptam quandam phantaſiam noctu decumbens in lecto, ſe ſtrangulare vellet, & in hunc finem ex poplitati ſuo funem paraſſet, eumque columnæ ſpondæ alligaſſet, colloque injeciſſet, ſequenti die mortuus in lecto repertus fuit, etiamſi collum nullo modò à laqueo ſtringeretur. Mirantibus hæc omnibus, qui turmatim accurrebant, venit carnifex, qui cum cadaver exuiſſet, Metaphrenum à Diabolo adeò depreſſum repertum fuit, ut os pectoris ferè attingeret. Quod an adhuc præſtet, aut alia ratione operam hominis ſubitaneæ internecioni, ne reſipiſcat locet peſſimus animarum helluo quis dubitabit?

§. 44.

Pergit Evangeliſta, μέσος ἐλάκησε, medius ruptus eſt. Ventrem exanimato corpori findi *Talmud. Hieroſolym.* (*in Mœd. Caton.*) docere *M. Joh. Philipp. Unſelt.*) *Diſp. Philol. de Pernic. & Mort. Judæ Argentorati habita* §. *13. p. 31.*) recitat. Maculas ſuffocationi aſcripſit *Auguſtin. de Laurent.* (*Dec. 1. Diſſ. Med. 5. p. 112.*) Qui ſtrangulantur & ſuffocantur, *inquit*, vehementer intumeſcunt, ac propterea nonnulli ex antiquis Patribus ſcripſere perfidum illum *Iſcariotem* primum Chriſtiani nominis & numinis hoſtem Domini & ſui proditorem poſt mortem; quam manu propria injecto in collum laqueo ſibi dedit intumuiſſe, ut caput ipſius dolium æquaret; & quia in ea ingenti ſtrangulatus vi omnes corporis expulſivæ facultates laborant, atque per omnes partes ſanguinem ſuccosque alios & flatus diffundunt, ideoque ea maculant, ea maculantur, quæ latiora & capaciora habent vaſa (adde & plethoram) veluti dorſum, vultus, pectus atque alia hujusmodi. Tumori autem rupturam ſuccedere poſſe forſan unus & alter arbitrabitur, aut conjiciet.

§. 45.

Internarum partium prædominantem putredinem fiſſuræ huic multum conferre jam (§. *23.*) demonſtravi. Quod ſi & hæc Peritoneum ſimul corripiat, ut in illa muliere, *de qua Georg. Seger.* (*M. C. D. 1. A. 3. obſ. 82. p. 139.*) quem etiam allegat *Theoph. Bonet.* (*Anat. Pract. l. 3. ſ. 11. obſ. 6. p. 896.*), Mulieres ſpaſmo in vita mirum in modum exagitatum corpus poſt mortem intra 40. horas putridum apparebat, eò quod ob muſculos perpetuis ſpaſmis exercitos, mixtionis principia in tantum laxarentur, ut illa in diſſolutionem promta poſt obitum mox ab invicem decederent, pari certè ritu, uti obſervamus de carne ferarum, quæ aut curſu diuturno (comprimis calido aëre, *beym Ausſchieſſen*) fatigatæ, aut fuſtibus contuſæ occiduntur, hæc enim multò citius putreſcit, quam illarum, quæ ſtatu tranquillo & ſedato mactantur, ut *Th. Willis* (*Pathol. Cerebr.*

c. 10.

c. 10. p. conf. l. 3. Tit. 1. §.) animadvertit. In magna conſternatione ſequi reſolutionem, ut virtus retentiva non amplius ſuum faciat officium, ſicut patet ex hiſtoria *Arii.* Et Epiphanius dicit: Judam eadem de cauſa crepuiſſe medium, ſequente magna reſolutione ex deſperabunda trepidatione *Steph. Clotzius* (*Exerc. de Sangu. CHRIST. Sud. 18. §. 5. p. 187. è Martino Chemnitio forſan, quem p. 1. loc. c. p. 83. paulò ante citarat.*) In Judæ namque ſtatum ſi quis è Phyſicis & Medicis oculos convertat proditione peracta ubi Salvatorem damnatum ad mortem percipiebat: Sceleris gravitatem Æthna graviorem ſentiebat, conſcientiæ vi & terrore agitabatur, ut ille *ap. Plautum* (*Menechm. ſc. 5. a. 2. v. 89.*)

Somniabat ſe teneri tædis Furiarum ardentibus.

Pontifices & Sacerdotes adibat ſolatium quæſiturus, irridebatur. Mœrore ſaliebant præcordia, anxietatumque nullus erat finis. Priusquam unum injectum erat telum Satanicum, inſtabat alterum. Res ad reſtim devenerat, & à fune calamitatis finem expectabat. Suggeſtio erat Satanica, *ut Plautinis verbis* (*in Perſ. ſc. 5. a. 2. v. 34.*) *id eloquar:*

Reſtim tibi cape craſſum, & ſuſpende te.

His igitur mœroris & conſcientiæ ſpaſmis exercitatus Judas potuit ad putredinem corpus componere, ut cum morte illa invaderet cadaver, & ad crepaturam diſponeret. Ita in nonagenario Prætore defuncto ob humores ex mœrore corruptos cadaver tumefactum valdè & lividum cum feretro imponendum tolleretur, non ſolum per ſpinam dorſi & coſtas medias diffractum eſt, ſed & digiti tacti à manu facilè revulſi deciderunt, *quod Exc. Dn. D. Salomon Reiſelius* (*M. C. D. 1. A. 3. obſ. 127. p. 201.*) *recenſuit.*

§ 46.

Singularem iterum fovet de iſta crepatura ſententiam *ſæpius laudatus Wedelius* (*c. l. p. 5.*), dum non abdomen, ſed inteſtina crepuiſſe, eaque non extra corpus effuſa & pendula, ſed in ipſam abdominis cavitatem, effuſis illuc fecibus, quique cum his remiſcentur humoribus, imò ſanguine ipſo & conſecutione quadam omnium reliquorum viſcerum vitalibus ſuccis.

§. 47.

De crepatura partium internarum obſervationes proſtant. *Tomaxina Hieronymi Cardani matertera* ſummi luctus acerbitatem ex amiſſa peſte Sobole dum ſupprimere dolorem tentabat, tandem crepuit, atque intus disrupta è medio exceſſit *Salomon Alberti* (*Orat. de Sud. Sanguin.*) *& ex eo Joh. Rud. Camer.* (*Cent. 15. Syllog. Memorab. n. 14. p. 1217.*) Anno 1622. in Polonia ingens peſtis graſſabatur, tanta ſævitia, ut in demortuis Cranium rumperetur. *Guerner.*

Rol-

Rolfinck. (*l. 2. c. 22. p. 313.*) *memorat*, ubi de ſuturarum fiſſuris plura. Mulieri ob Hemicraniæ diritatem oculus tandem expanſionem ab irruente & ſtagnante ſanguine productam diutius ferre neſcius crepuit medius, humoribus & multo ſanguine profuſis, atteſtantibus id *Idone & Joh. Chriſt. Wolfiis* (*l. 1. obſ. Chirurg. Med. 16. p. 55.*) De Tympani auris in urinatoribus *Phil. Bonann.* (*P. 3. de Teſtac. probl. 30. p. 246. ſq.*) ſolet interdum contingere, *ſcribit Th. Cornel. Conſentin.* (*Progym. 7. p. 308.*) ut in animalibus ſtrangulatis vena cava, qua cordi alligatur, disrumpatur à copia ſanguinis, quæ cum præterfluere non poſſit, ibidem affluentibus reſtagnat. Cor in homine rumpi poſſe credidi nunquam, ſed jam fidem fecit hiſtoria eleganti *Excell. Dn. D. Chriſt. Vaterus* (*M. C. Dec. 3. A. 9. & 10. obſ. 164. p. 293.*). Priores ſex vertebræ inferiores dorſi & prima lumborum carie omnino corruptæ & poſt obitum disruptæ inventæ, *teſtimonio Nic. Blegny* (*Zodiac. Gall. T. 2. M. Febr. obſ. 13. p. 48.*) *add.* §. *43.* Frequentius nihil eſt vaſorum pulmonalium ruptura, venam magnam, in eo qui ſanguinem vomebat, & per alvum egerebat ruptam ſuſpicabatur *Guilh. Ballon.* (*l. 2. Epid. & Ephem. p. 168.*) Rupturam Lienis habent *Nicol. Tulp.* (*l. 2. obſ. Med. c. 29.*). *Joh. Bohn.* (*de Renunc. Vuln. ſ. 2. c. 4. p. c. 4. p. 352. ſq.*). *Chriſtian. Vater.* (*M. C. D. 2. A. 8. obſ. 197. p. 498.*) *D. Samuel Graſſius* (*M. C. D. 3. A. 2. obſ. 70. p. 86.*) qui & in eodem cadavere ſimul venam cavam ruptam offendit. Cum me præſente Canis præ modum pinguis è menſa in terram ſaliens oppido extingueretur in cauſam mortis repentinæ inquiſiturus eundem aperui, & inſignem in Liene magno inveni fiſſuram, è qua in abdominis cavitatem ſanguinis extravaſati copia. Inteſtinorum fiſſuram etiam in literas relatam offendo. Ruſticum novimus, *narrat Anton. Beniven.* (*de Abdit. Morb. Cauſ. c. 76.*) qui cum poſt longiores torſiones & ventris diuturnas inflammationes diem obiiſſet, & demortui incideretur corpus, longior in inteſtino (ſed quo?) fiſſura inventa eſt; ex qua etiam recentes uvas, quas paulo ante comederat, prorupiſſe conſpeximus. Retulit & duas & quidem cum fragore factas in iliacis rupturas (*c. l.*) *Dn. D. Wedel.* ſed cum inſpectio Anatomica in his non admiſſa fuerit, recenſione illarum ſuperſedeo.

§. 48.

Nec deſunt uteri à fœtu calcitrante, aut alio impellente rupti obſervationes, ſuggerit talem *Guilh. Fabr. Hildan.* (*Cent. 1. obſ. Chirurg. 64. p. 51.*). Recitat & *Joh. Caſp. Fauſii hiſtoriam*, de alia quæ matrice rupta in ſe ipſam fœtum edidit *Th. Bartholin.* (*l. de Inſol. Part. Viis c. 11. p. 76.*) Aliam publico non invidit *D. Salom. Reiſel. M. C. D. 2. A. 7. obſ. 10. p. 16.*), cui ſe aggregat *Cornel. Solin-*

lingen (*Sonderbare Anmerk. von Frauens und Kindern p. 776.*) *Auguſt. Henric. Faſchius* (*ap. D. Wedel. c. l. p. 7.*) Ligamentis uteri rupturam etiam accidere poſſe compertum eſt. Ligamentum lateris dextri ruptum vidit *Dn. Auguſtinus Hermannus*, *Amicus colendus*, (*M. C. D. 1. A. 2. obſ. 171. p. 270.*) unde uterus inclinabat valdè, ſitu ferè tranſverſo. Nec veſica ab hac calamitate immunis. In Bove diſruptam deſcripſit *D. Samuel. Ledelius* (*M. C. D. 1. A. 9. & 10. obſ. 145. p. 321.*). Ab Equi calcitratione & ictu in pube factam in Ruſtico obſervavi enormem Veſicæ lacerationem. Multa de hoc *Heinrich von Rookhuyſen.* (*l. 2. obſ. Chir. p. 150.*) *Joh. Pharamund. Rhumel.* (*Herniar. cur. Magnet. c. 9. p. 64. ſq.*)

§. 49.

Quamvis igitur hujusmodi rupturas internas dari nullum ſit dubium, maximum tamen occurrit in illo paradoxo de Judæ interitu. μέσος ἐλάκησε, medius crepuit, *Lucas*, aut potius *Petrus ap. Eundem* verba facit, quæ quomodo Paradoxo iſti conſonent non capio. Τὸ μέσος ſanè aliud inculcat, & de cadavere aut ſaltem ejus abdomine non de inteſtinis ſermonem eſſe evincit. Et quomodo quæſo ſequentia verba, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, & effuſa ſunt omnia viſcera ejus, cum iſta opinione conciliabuntur? Ita non viſcera, ſed excrementa in teſtiorum, non foras per crepaturam abdominis, ſed in abdominis cavitatem, effuſa propalantur. Et ſi ita res ſe haberet, quis rupturam iſtam divinaſſet, dum conſpectui ſe ſubduxiſſet, nec abdomen Judæ à quoquam poſt ſuſpendium novacula apertum fuit, qui id demonſtraſſet.

§. 50.

Singulare & inauditum ut Judæ flagitium & ſcelus extitit, ita, Nemeſi divina ita dirigente, etiam mors prodigioſa, & omnibus numeris admiranda pœna. Qui ſuavibus ſomniis delectantur, verborumque aucupantur in Claſſicis myſteria, id operam dant, ut variam lectionem Autorum publico ſiſtant, literatorumque nomen occupent. Divinam verò directionem non attendentes, in devia errorum incidunt, & inextricabiles tricas. Quamvis non omnes circumſtantias, quod ſæpius contingere ſolet, Spiritus Sancti relationes enarent, tamen defectus earum rem non oppidò declarat impoſſibilem. Rem narravit Spiritus Sanctus, modum rei occultavit, cum de fide non ſit, hujus cognitionem obtinere. Voluit divina vindicta, ut ſupplicio non planè abſimili afficeretur ſceleſtus ille Magiſtri ſui proditor, quo proditores Patriæ, vel Magiſtratus ſui affici ſolent, quando in quatuor partes diſſecan-

tur, & cor ipſorum cum reliquis viſceribus vi extrahitur & effunditur, *monet. Eraſm. Schmidius (in declarat. N. T. ad Act. Apoſt. c. 1. v. 18. p. 1776.)* Juſto DEI judicio viſcera corporis effudit, qui non haberet viſcera miſericordiæ, *ait Gerh. Joh. Voſſius* (*c. l. §. 30. p. 214.*). A Cacodæmone cum obſeſſum & diſruptum docuiſſet *(c. l.) Paracelſus (Vid. §. 38.)*, ſequentia ſubjicit: *Alſo ſterben ſolche Leute, daß allemal ein Wiſſen kund thon wird, im letſten Abdruck des Lebens, daß der Satan das Leben abgeſtoſſen hat: Alsdann mannigfaltig augenſcheinlich ſcheint, und bewiſen wird. Denn alſo iſt die Beſoldung ſolcher Leute, und ihrer leichtfertigen Hertzen.* Addam adhuc ſingularem *Guilh. Ballonii* (*l. 2. Epid. & Ephemer. p. 273.*) obſervationem, cui gemellam vix invenies. Præſidi à S. Andrea mirum contigit. Hæc ruptum os Tibiæ & conglutinatum fuit: Extincto corpore (diſſolutis penè omnibus) callus diſſolutus eſt, & os Tibiæ quod ferruminatum erat dividitur ac diſſolvitur nova velut fractura.

§. 51.

Regeris non compertum eſſe, mirando ejusmodi fato quosdam præter *Judam* occubuiſſe. Id verò *Philippum Salmuthum* evolventi conſtabit. Ita verò *ille* (*Cent. 2. obſ. 74. p. 94.*): Suſpendebatur quidam Lipſiæ ob furta, qui poſt triduum medius ruptus ex altera parte decidit. Suſpenſus quoque quidam Serveſtæ eſt, inter diriſſimas execrationes animam exhalans. Altera die media ejus pars ſub patibulo reperta eſt, utraque tamen parte adhuc per inteſtina cohærente. De Cauſa hujus rei non tantum à Doctis, ſed & plebeis inquiſitum fuit. Æſtas erat Lipſiæ ſummè fervida, obeſus quoque ipſe fur. Unde nonnulli putredinem inductam putabant, qualis *Thucidides* in ſua peſte mentionem (*l. 2. de Bell. Peloponeſ. n. 194.*) faceret. Verum obſtabant cur non & Cæteris in ſimili aëris & corporis conſtitutione tale quid accideret? Alii verò ad violentiam quandam externam id referebant. Sed nulla ejus apparebant veſtigia. An ergò Gallicus fuit? An verò ratione torturæ ſævioris & vehementioris in iſtum inſtitutæ ligamenta illa debilitata fuere, ut à calore putredinali eò citius corrumperentur? De altero autem quid dicendum? Num *Judæ* ſupplicium ſubivit. *Hæc Salmuth.* In hac Exemplorum biga ſpinæ rupturam & partium abdominis omnium à thorace ſeparatio mirabilior videtur, ipſa abdominis Judæ crepatura. Addo his caſum Pariſienſem *à Petro Borello* (*Cent. 3. obſ. 100. p. 275.*) relatum: Suſpenſa fuit anus, quæ dum à Carnifice agitaretur, à capite ſeparatum eſt corpus ejus, & ad terram decidit, quod funiculi vi, & ob ſenilem fortè ætatem factum credit.

§. 52.

§. 52.

Suſpecta eſt Autoris vitæ *B. Godefridi Cappenbergenſis* (*Monum. Paderbornenſ. p. 226.*) *de Friderico Arnsbergenſi Comite* relatio, qua ſedens in prandio dirupto ventris thorace medius crepuiſſe dicitur. Ut impoſſibile, ſecundum naturam eſt Thoracem Muſculorum pectoralium, Sterno & Coſtarum robore munitum ruptura tentari poſſe, ita ſeculi iſtius (obiit autem anno 624.) ſimplicitati & credulitati relationem iſtam facilè quis aſcripſerit. Ad veritatem magis accedit, quod de portento illo generis humani *Johanne Baſilide Magn. Moſcoviæ Duce* in literas retulit *(l. 3. in Vit. Ejus) Paulus Oderbornius.* Hic in Lethargum incidit, nec multo poſt cum gemitu & miſerabili vocis reboatu animam efflavit disruptisque ſtatim illis abſceſſibus, qui pudenda, occuparant tanto fœtore ex profluente ſanie totam eam habitationem implevit, ut adſtantes qui à peſtifera labe infici nollent plenis paſſibus eo relicto diffugerent.

§. 53.

Verè memorabiles illæ *Guilh. Ballonii (c. l. p. 270.)* obſervationes. Filia *Domini de Chailly* & Socrus mea, uxor *D. Reburtii*, cum hydropicæ fierent, & aqualiculus valdè diſtenderetur partim aquis, partim flatu aliquo poſtquam utraque extincta eſt, ita reſedit venter, ac ſi nunquam intumuiſſet. Et in filia *Domini de Chailly*, cum gibboſa foret, fato functa, ac repente mortua iſta gibboſitas & incurvitas ferè tota diſparuit.

§. 54.

De ſignis eorum, qui ab Aqua ſuffocati fuerunt, & qui minimè, ſequentia prodidit *Auguſtin. de S. Laurentio* (*Dec. I. Diſſert. Med. 5. p. 109. ſq.*); ſi Cadaveri tota alvus Aqua contenta intumeſcat, à naribus mucoſa quædam excrementa prodeant, ab ore defluant ſpumoſa, extremi digiti detriti & excoriati ſint, eum vivum ab undis ſuffocatum eſſe tutò affirmare poſſumus. E contrà mortuum in Aquam eſſe præcipitatum, ſi nihil tumebit alvus, nihilque ipſi circa os, naresque apparebit, demum ſi digiti excoriati non viſentur. Corpus vivum in Aquas præcipitatum aliquid quærit ubi hærere poſſit, fluctus ſecare, quod non inveniens, tanquam furens in ima arena luctatur ac ſuffodiens effugium contendens id tandem miſerum mergit fatum profundo ideoque ea parte laceri digiti deficiunt. Quæ ſigna majora apparebunt in muliebri cadavere.

Lib. I. Tit. IX.

De

Partu Cadaverum.

Summarium.

1. Coitus cum mortuis. 2. Veneficium. 3. Pœnæ. 4. Mortuas non poſſe impregnari. 5. Gravidas mortuas parere. 6. Hiſtoriæ. 7. Sepultæ parientes. 8. Fœtus aut vivus aut mortuus. 9. Signa fœtus mortui. 10. Vivus cur auram appetat? 11. In partu quæ requirantur? 12. Uteri monarchatus Helmontianus. 13. Quomodo demonſtretur, rejicitur. 14. Wepferi. 15. Williſii Rationes. 16. Uteri monarchatus & ignota actio regiminis iterum exploduntur. 17. Fœtum vivum eſſe partus cauſam. 18. Mortuæ gravidæ non ſemper revera mortuæ. 19. Humorum fermentatio. 20. Partum retardantia. 21. Carmina & ſuperſtitio mulierc ularum.

§. 1.

EO devenit inſatiabilis hominum libido, ut œſtro tentati venereo, mortuorum etiam non parcant corporibus. De Veſpillone, qui virginem peſte defunctam horribili ſcelere iniit, legi poterit *Th. Jordan.(t. 1. de Peſt. Phænom. c. 18.)* & *M. Sam. Heinitz, (Hiſt. Laqu. Venator. Act. Trag. 1. p. 19.)* Execrandum Sigismundi Malateſtæ ſcelus recitat *Joh. Jovian. Pontan. (T. 1. Op. l. de Immanit. c. 17. p. 968.).* Idem de ſepulturæ ap. Ægyptios curatoribus (*Herodotus in Euterp. p. m. 192.*) refert, ut proinde mos apud Eos inoleverat, ut corpora ſepulturæ quarto poſt mortem die crederentur, quo fœtor ab hujusmodi injuria cadavera defenderet.

§. 2.

§. 2.

Veneficium quosdam in cadaverum amorem, ut iis frui, tanquam viventibus appetant, rapere, quidam relatione illa de *Carolo Magno*, ejusque amaſia, quam tamen non inamœnam fabulam vocat *Franc. Petrarcha* (*l.* 1. *ad Familiar. Epiſt.* 3. *p.* 10.) probare ſatagunt. Muliercula illa, quam efflictim in vita arſerat, defuncta, in affectum mors nihil valuit. Eadem mens idem, magno Imperatori erat amor. Inde ne aſpectus Eidem cadaveris ſubtraheretur balſamo, & aromatibus conditum, veſtibus pretioſis gemmis & auro lucentibus decoravit. Dum neglectis curis publicis in lectulo ſuo omnibus excluſis & obſeratis foribus amato corpuſculo adhærebat, amicam ſuam crebro velut ſpirantem reſponſuramque compellans, illi curas laboresque ſuos narrabat, illi blandum murmur & ſuſpiria, illi ſemper amoris comites lacrymas inſtillabat, horrendum miſeriæ ſolamen, ſed quod unum ex omnibus Rex alioquin, ut ajunt, ſapientiſſimus elegiſſet. Addunt fabulæ, quod ego nec fieri potuiſſe, nec narrari debere arbitror. Cauſam hujus ardoris inſueti annulum ſub lingua à muliere detentum allegant, quem cum Colonienſis Antiſtes de cœlo monitus cadaveri eripuiſſet, amorem ſimul Imperatorio excuſſit animo. *E Petrarcha* hanc narrationem repetit *Henric. Kornmann.* (*p.* 4. *de m. m. c.* 14.) & *Joh. Benedict. Sinibald.* (*l.* 1. *Geneanthrop. tr.* 2. *c.* 12. *p.* 30.) qui, ſi vacat, evolvendi. De *Periandro* cum *Meliſſa* mortua, aut potius Ejus ſpectro ſe commiſcente iterum *Herodot.* (*Terpſich. p. m.* 510.) conſulatur. Tales panem ſuum in frigidum clibanum ponere, in proverbium abiit. *Vid. Petr. Gregor. Tholozan.* (*l.* 17. *de Republ. c.* 9. *n.* 5. *p.* 1186.)

§. 3.

Ut igitur ſummoperè deteſtanda & abſurda eſt illa libido, ut tales non immeritò pica venerea laborare diceres, ita de jure in talium transgreſſorum corpora ſævitur. Evolvendi hic JCtorum Commentarii, ut quæ huc ſpectare videntur ſuppleant. Habet quædam (*c. l. p.* 9. *c.* 41.) *Henric. Kornmann. D. Joh. Georg. Simon* (*Delineat. Impotent. Conjug. c.* 2. *th.* 3. *n.* 5.) cum Aliis. Nec divina vindicta & juſtitia abominationes tolerare voluit, immanique ſupplicio in furioſos iſtos animadvertit, cujus Exemplum dedi *infra* (*l.* 2. *Tit.* 2. §. 43.)

§. 4.

Mortuas deteſtabili illa initione impprægnari poſſe, credat Judæus Appella. De puella Deyſa mortua à milite imprægnata *ap. citat. Kornmann.* (*p.* 4. *c.* 1.) relatio figmentum eſt, præſtigioſumque Dæmonem alacres ſuas huic actioni locaſſe manus, tota evincit narratio.

§. 5.

Gravidas verò mortuas parere poſſe (quod quidem *Joh. Matthæus Quæſt. Med. 4. p. 22. & Joh. Benſylvat. Cent. 4. Conſil. 65. p. 351.* qui in ipſo illo mortis articulo, dum mater ad plures migrat, partum contingere credidit, quod aliquando quidem contigiſſe, etiam in illa ipſa, quam allegat Epilepſia uterina extincta non protinus impoſſibile judico, inficiantur) exempla varia confirmant. Sæpè à matribus in feretro jacentibus vitales partus prodiere, & in ſepulturis nonnunquam inventi ſunt pueruli intra crura humatarum parentum, *tradit Corn. Conſentinus*, (*Progymn. 5. p. 212.*). Gravida à Clerico trucidata gemellos enixa eſt, *teſte Phil. Salmutho* (*Cent. 2. obſ. Med. 1. p. 60.*). Quædam ſuſpenſa à militibus, cum pependiſſet horas quatuor totidemque eſſet mortua, gemellos vivos peperit (*E Paulo Ebero, Th. Bartholin. c. 2. Hiſt. 90. p. 352.*) *& Joh. Rudolph. Camerar.* (*Syllog. Memorab. Cent. 7. n. 42. p. 454.*). Quædam poſt aliquot ab obitu horas (*Henr. Watſon. Synopſ. Philoſ. ſ. 3. c. 5. p. 430. Dn. D. Ehrenfried Hagedorn Cent. 3. Hiſt. 13. p. 296. Isbrand à Diemerbroeck l. 1. Anat. c. 24. p. 207.*) Per duodecim horas poſt mortem matris motus fœtus in utero adhuc animadverſus *Excell. Dn. D. Joh. Dolæus* (*M. C. D. 2. A. 5. obſ. 137. p. 279.*) *notat.* Quæ ſub veſperam obierat, manè ſequenti inter femora ejusdem repertus eſt infans, *teſtimonio Guilh. Harvei* (*Exerc. de Partu p. 345*). Alia poſt tredecim à morte horas (*Phil. Salmuth. c. l. obſ. 36. p. 75.*); poſt octodecim horas alia, *Ido & Joh. Chriſt. Wolfii* (*l. 1. obſ. Chirurg. Med. 41. p. 131.*); quædam poſt 36. à morte horas (*Joh. Riolan. l. 6. Anthropogr. c. 8. p. 398.*). Alia ſuſpenſa ſecundo à ſupplicio die (*Joh. Vesling. obſ. & Epiſt. à Th. Bartholin. collect. c. 49.*) fœtum enixa. Anno 1653. in Noſocomio Hafnienſi poſt 48. horas à morte Matris prodiit puer. *Henric. Watſon.* (*c. l.*) Anno 1673. in vicino Hafniæ pago Tronninge poſt biduum fœtus mortuus (*Th. Bartholin. Vol. 2. Act. Hafn. obſ. 35. p. 92. Gothofred. Sam. Poliſius M. C. D. 2. A. 4. obſ. 42. p. 102.*). Poſt triduum (*Joh. Georg. Hager. D. 3. A. 3. obſ. 44. p. 50.*). Poſt aliquot à morte dies fœtus ſemiputridus inventus excluſus. (*Chriſtoph. Schrœter M. C. D. 2. A. 4. obſ. 107. p. 206.*)

§. 6.

Matre rogo impoſita *Æſculapius* natus, & à *Mercurio* flammis ereptus Poëtis fingitur. *Ovidius* (*l. 2. Metamorph.*) *Phœbum Mercurio* ſubſtituit. Verius Exemplum eſt quod ſequitur: *Georgii Epirotæ fortis viri* clara fuit origo *uxta Valer. Maxim.* (*l. 1. Memorab. c. 8. n. 5. p. m. 47.*) qui in funere matris utero elapſus inopinato vagitu ſuo lectum ferentes conſiſtere coëgit, novumq; ſpectaculum Patriæ præbuit, ex ipſo Genitricis rogo lucem & cunas aſſecutus: Eodem

dem enim momento temporis, altera jam fato functa parit, alter ante elatus, quam natus eſt. Elegans in hoc extat in *Theod. Bezæ Epigramm.* (*f.* 92. *a.*) Epigramma, quod in gratiam Lectoris aſcribere non inconveniens reputavi. Ita autem habet:

Prægnante infelix amiſſa uxore maritus
Unas dum geminis apparat exſequias.
Extinctæ (dictu admirabile) matris ab alvo
Salvus & incolumis prodiit ecce puer.
Salve infans elate prius, quam nate, ſepulchrum
Cui cunas, vitam mors properata dedit.
Mortua tu vero ſuperata morte triumpha
Poſt tua nimirum funera facta parens.
Denique tu cunctos inter celebrere maritos
Uni cui ſobolem mors homicida dedit.

§. 7.

Quædam jam ſepulchro illata fœtum non in lucem ſed tenebras edidit, de qua *Diomed. Cornar.* (*Hiſt. Admir.* 15. *p.* 48.) *Joh. Matthæus* (*c.l.*). Plura dabunt *Gregor. Nimmann.* (*Diſſ. de Vit. Fœt. in Uter.*) *Guilh. Fabric. Hildan.* (*Epiſt. ad Mich. Döring. p.* 1174.) *Guerner. Rolfinck.* (*l.* 6. *Diſſert. Anat. c.* 33. *p.* 1195.). *Th. Bartholin.* (*Cent.* 2. *obſ.* 99. *p.* 350.) ubi & mentionem facit fœtus, qui duos dies atque noctes in utero matris mortuæ vivus delituit, & tandem natus eſt. Auxerunt in hoc exemplo admirationem compacta crura, clauſæ viæ uterinæ & lintea cadaver conſtringentia.

§. 8.

Fœtus qui excluditur aut eſt vivus, aut mortuus. Vivus poſt matris mortem durat, ſi perfectus, ſi non à morbo matris ante obitum debilitatus, ſi viribus integer, rectumque & naturalem obtineat ſitum. Conſilium eſt *Caroli Stephani* (*l.* 3. *de Part. Corp. Hum. c.* 1.) in puerperis defunctis ante obitum matri in agone conſtitutæ, aliqua re inter dentes interpoſita apertum morientis os ſervetur, quod quidem neceſſarium minimè videtur, cum mater mortua non reſpiret, nec judicio *Dn. D. Pauli Ammanni* (*Paræneſ. p.* 396.) fœtus vita à vita matris dependeat. Id vero non negligendum, quod *Stephani* addit ne obſtetrix unquam ab oſtio vulvæ manum dimoveat, & incurva ac diducta mulieris femora quanta poteſt diligentia contineat. Denaſcitur antequam naſcitur fœtus, ſi morbis in utero (*de quibus mihi peculiaris commentatio*) tentetur,

tur, ſi à præternaturali poſitu, matriſque infirmitate & obitu defatigetur & refrigeretur.

§. 9.

An verò fœtus ante matrem ad plures ſe contulerit? Signa accuratè deſcripſerunt *Hipp. (l. de Superfœtat.)*; *Melch. Sebizius, (Exerc. Med. p. 604.) Rod. à Caſtro (l. de Morb. Mulier. c. 2. p. 437.)*; An poſt mortem matris adhuc vivat, quo ſectione ipſi ſuccurramus, ſedulò attendendum. Signum certiſſimum eſt, ſi moveatur adhuc in utero, uterique capacitas adhuc caleat, omnium optimè id explorabit. Interim etiam fœtum maturum in utero quieſcere aliquando, ut extinctus exiſtimetur, *Hildani* obſervatione (*c. l.*) monemur. Tunc experimentum forſan *Joh. Dominici Salæ* locum habebit, qui, *referente Th. Bartholino (Cent. 5. Hiſt. Anat. 78. p.*) manum aqua frigida madidam viventi ventri imponebat, adverſa frigiditate ut motum fœtus ſollicitaret.

§. 10.

Vivus ergò vegetuſque partus ut lucem appetat matre mortua ſonticas ſanè habet cauſas. In cadavere prædominans frigiditas, ſanguinis motus interceptus & ſublatus, nutrimenti, quod per os ſumit, inſtans corruptio, cadaveriſque mox ſecutura putredo, ſanies & fœtor, hoſpitii mutet ut ſentinam loco tutiore ſerio inculcant.

§. 11.

Egredi igitur putredinis gymnaſium, locumque in quo

Crudelis ubique

Luctus, ubique pavor, & plurima mortis imago,

relinquere affectabit fœtus jam perfectus. Quibus verò auxiliis? quove modo? Abſurdus non eſt *Horatius Augenius (l. 1. de Partu hom. c. 11. p. 23.)*, qui in partu hominis maximam Artificis potentiam ſapientiamque admiratur, & divinum hunc opificem præcipuam cauſam efficientem ſtatuit. Expultricem tamen materni corporis & vires pueri non excludit. Puerperium non fieri niſu infantis, ſed laboribus potius matris, quæ dum infantem propter magnitudinem & gravitatem geſtare amplius nequit, *Franciſci Mauriceau (Tr. de Morb. Grav. & Puerperar. Vid. T. 5. Ephemer. Erud. 1. p. 12.)* mens eſt. Contra in partu tria convenire, fœtum, mulierem, & uterum, *Roderic. à Caſtro (l. 4. de Nat. Mul. c. 7. p. 199.)* & communis aſſertio eſt. Verum enim verò cum uterus mulieris pars ſit, commodius ad binarium reduxit ternarium *Guilh. Harveus (Exerc. de Partu p. m. 342.)*. In naturali & genuino partu mutuas invicem ſibi præ-

ſtare

ſtare operas matrem parientem, pariendumque fœtum. Utrique incumbit, ut molimine alacri opus illud alacriter moveat & promoveat.

§. 12.

A mortua verò genetrice quale in partu auxilium ſperabit fœtus? Nullum ſanè, ſanæ ſi auſcultemus rationi. *J. B. Helmontius, ingenioſus Paradoxorum faber*, ſuum hic ut oſtentaret novandi ſtudium, utero ſingularem tribuit monarchatum, ejusdemque ob inſignem agendi Craſin, ſibique viciſſim ab aliis viſceribus præſtitam obedientiam, Cordi æquiparat *(tr. de Ideis morboſis n. 2. p. 431.)*. Et hoc contingere ob conſenſum uteri cum reliquis partibus, ut ante eum docuere doctiores Phyſici & Medici; (hoc nomen vocat fallax, quod ideò vel larvam continet, vel præter impoſturam fabulam, id eſt nihil. *tr. ignota regiminis actio n. 30. p. 268.*) ſed ob ignotam actionem regiminis, (quam deſcripſit *c. l. n. 29.*) à qua omnes uteri affectus deducit. *(n. 43. p. 270.)* Sola eſt actio regiminis, (*inquit n. 46. p. 271.)* qua furens uterus cuncta exagitat. Concludit tandem uterum vivere ſæpè tumultuarique à morte mulieris quam intulit *(c. l.)* & hanc ob cauſam non rarò ſuum profligare fœtum *(tr. de Flatibus. n. 26. p. 337.)* aſſerit. Vitam hanc uteri ſingularem alibi *(tr. vita multiplex in homine p. 597.)* vocavit.

§. 13.

Ingenioſa hæc ſunt, neutiquam vera. Actio iſta regiminis ignota quid, niſi ignorantiæ aſylum? Non rarò, *inquit Helmont. (tr. Ignota act. regim. n. 43. p. 270.)*, unicum in pede guttureve tendinem ſtringit uterus, vel gulam totam planè comprimit, tanquam ſi morbus topicus eſſet, cum interim nulla exhalatio ad iſtum nervum vel locum mittatur, dirigatur vel recipiatur. Solo aſpectu (en uterum oculatum!) pulmonem comprimit, ut anhelitu in totum privet. Nugæ ſunt, *pergit*, quæ de vapore nocuo huc feruntur. Quippe qui propinquius inteſtina, ſtomachum & Diaphragma convelleret, quam ad pulmonem ſolum perveniret. Alibi quoque guttur ad menti altitudinem ſurgit, ſiditque iterum, nec eſt vaporum iſtorum merces. Sed dominium, regimen, aſpectus, influxusque & præceptum uteri ſic habet. Partem enim quam vultu afficit, & totum quandoque perimit: quia ſubeſt. Quandiu enim à perturbationibus animæ non quatitur, recto ſtat pede, imò dormitat uterus: At ſemel perturbationibus impeditus, de cætero ſuas parit exundationes per totum corpus & ſubinde in mortem durabiles. *Hæc ille.* Antiquum qui obtinet, quod ante probare debuerat, pro conceſſo ſumit, huicque ſuas inædificat rationes.

§. 14.

Aliter & ad ſanæ rationis ductum forſan verius his philoſophatur *Joh. Jacob. Wepferus* (*Cicut. Aquat. Hiſt. & Nox. c. 8. p. 90.*): Vidi ſæpius omni ſenſu & motu abolitis imò detruncato Capite, cordis motum Syſtole & Diaſtole ritè alternantibus plurimis horis integris perſtitiſſe. Fortè talis vita fibris uteri permanſit ſuperſtes in fœminis, quæ poſt obitum fœtus vivos aut Embryones excluderunt, niſi enim fœtus impulſus fuiſſet, non conſtaret modus, quo fœtus vel Embryo clauſtra hæc perrumpere potuiſſet. *Et paulò poſt:* (*p. 91.*) In fibris harum partium ſenſus aliquis & motus inſtrumentum pertinacius inhærere, nec tàm citò, ut alibi, evaneſcere ſtatuit. Sed hæc ratio in partu, qui ſtatim aliquot horas poſt obitum evenit, quid verò de his, quæ poſt biduum aut triduum à fato pepererunt?

§. 15.

Quare *cum Thoma Williſio* (*tr. de Morb. Convulſ. c. 10. p. 160.*) uterum in hoc & aliis præfatis caſibus abſolvo, nec actionem regiminis iſtius, aut conſenſum tam latè ſe diffundere pronunciare audeo. In Puerperis uteri diſlocatio interdum contingit (*Id. c. l. p. 187.*) & tamen nihil furoris advertimus, nihil quod hyſtericum exprimat malum. Convulſiva igitur eſt iſta hyſterica affectio, & ad Cerebrum & genus nervoſum præcipuè ſpectat (*ib. p. 164.*). Quæ verò in abdomine concitantur moleſtiæ, non tàm utero, quam Meſenterio tribuenda cum Eodem (*p. 181.*) cenſeo.

§. 16.

Quod ſi hac firmo tubicine nituntur, ſpontè mole ſua ruit uteri monarchatus, & ignota actio regiminis perpetuæ ignorantiæ devovetur. Nec ideò tumultuabitur ſemper poſt mortem uterus fœtum cum ſecundinis exturbando, cum omnis actionis virtute unà cum Cadavere exutus, frigeat ut lapis, rigeat ut truncus. *Evolv. Th. Bartholin.* (*l. 1. Anat. Reform. c. 28. p. m. 172.*)

§. 17.

Cum igitur mater fatis functa deſit fœtui, ne ſibi ipſi deſit, auramque hauriat vitalem, omni nititur conatu. Fœtus illud molimen tanti, etiam matre adhuc vivente, momenti eſt, ut ſine eo fruſtra laboret & defatigetur mater. Opportunè illud demonſtravit *Guilh. Harveus* (*l. c. p. 344. 345.*) partu Rajæ, paſtincæ, Galei, omniumque piſcium cartilagineorum, qui ova intus concepta geſtant, eaque perfecta, bicolora atque cortice cartilagineo valido quadrangulari concluſa, è quibus infra abdomen & uterum detentis piſciculi efformati

formati rupto vi cortice foràs egrediuntur. Ita viperæ non parentis alvum excedendo naſcuntur, ut pluribus deduxit *Georg. Voigt.* (*Curioſ. Phyſ. c. 4. p. 107.*); ſed tunicæ incluſæ, Secundam vulgò vocari *ap. Marc. Aurel. Severin.* (*de Vip. Pyth. p. 197.*) legitur, quam erodunt, ut lucem videant, de quo *Joh. Vesling.* (*Epiſt. ap. Eund. p. 245.*) Ita Bombyces & alia inſecta, imò & pulli conſueto tempore non matris, ſed proprio molimine clauſtra Corticis ovorum effringunt, ſibique parant exitum.

§. 18.

Quod verò mortuum fœtum luci ſiſtit, quo pulſore uterum linquere cogitur? Non ſemper revera mortuæ ſunt, mortuas quas conjicis. Exemplum habet *Diomedes Cornarius* (*hiſtor. admir. 15. p. 48.*) alicujus, quæ pro mortua ſepulchro illata infantem peperit. Adde illud maximè notabile *ap. Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ. juc. quæſt. 79. n. 11. p. 1055.*): uteri ſuffocatione oppreſſæ mortuis jacent ſimiles (*Guerner. Rolfinck. l. 6. Diſſ. Anat. c. 33. p. 1195.*), aut longiore ſyncope tentantur. (*Isbrand. à Diemerbroeck. l. 1. Anat. c. 24. p. 207.*) Excludit fœtum in tali caſu ultimus Naturæ conatus; ut in illa ſe ſuffocatura, quæ in mortis anguſtiis fœtum excluſit, *juxta Th. Bartholin.* (*C. 2. hiſt. 99. p. 353.*) & antequam fato cedat, excedere cogitur. Nec uteri amplum orificium excludimus *cum Eodem* (*l. 1. An. Ref. c. 28. p. 172.*). Quæ de reliquiis facultatis vegetatricis in Cadavere inſerit *Phil. Salmuth.* (*c. l.*) *jam* (*in Exerc. prælimin.* §.) diſcuſſa. Nec rationem ſuggeret quisquam, cur reliquiæ iſtæ potentius ipſa anima agant operenturque.

§. 19.

Humorum in utero collectorum tandem impetuoſa fermentatio mortem inſequitur, tantas ciens turbas, ut aliquando, prout vidi eorum magna per vulvæ rimas egeratur copia. Hinc eſt quod cum ſonitu aliquando fœtus prodent, quod hiſtoria *P. J. Hechſteteri* (*Decad. 6. obſ. med. Caſ. 3. p. 657.*) ſatis declarat, imò cum utero & inteſtinis fœtus excutiatur. Vid. *Joh. Schenk.* (*l. 4. obſ. med. p. 590.*) Succedit & debetur huic abdominis tumor & flatuoſitas, comprimis, ſi medicamenta partum facilitantia & longas illas Obſtetricum potiones, quas non ſine Cauſa rejecit *Guilh. Harveus* (*c. l. p. 342.*) ante mortem avidis hauſerint faucibus. Illa fermentatio, ut fœtus egeratur, ſi uterus non conſtrictus, ſed laxus ſit, multum auxilii ſubminiſtrare valebit. Benè igitur *J. Th. Schenckius* (*l. 1. Anat. Exerc. 9. ſ. 2. c. 36. p. 738.*) cauſam quærit (1.) in flatibus una cum fœtu gemellis, (2.) in tono reſoluto cervicis & oris uteri interni. (3.) In pondere fœtus mortui deſcendentis. Primum,

(Mm) 2 *ſub-*

ſubjicit, accelerant & augent aſſumtorum medicamentorum δυνάμεις duo poſteriora humorum reſoluto & augmentum. Sed hoc quomodo fœtui pondus addet? & quomodo pondus premet uterum ejusque vias & portas, ut trans eat?

§. 20.

Putant equidem mulierculæ & qui cum febricitantibus in mentis rapiuntur fluctus, omnem mortuum fœtum à matre mortua expelli, & id, ſi ante funus non contingat, in ſepulchro, indeque *referente Th. Bartholino (c. l. p. 352.)* cum puerpera in arca ferali forficem, acus, ſpongias aliaque puerperii inſtrumenta, quibus credunt prodituro infanti opus eſſe, arcæ ferali includunt, & ſimul terræ condunt. Id verò anilium fabularum tabulis meritò inſcribitur. Cœterum quod non omnis fœtus matre mortua explodatur, variæ poſſunt in medium adduci cauſæ. Quæ partus in vivente moram promovent, huc ſpectant, comprimis verò; *ſecundum Hippocraticum Oraculum (ſ. 5. aph. 40.)*. Omenti, aut ut id olim exponebat *Præceptor in arte Aſclepiadea meus beatus Dn. D. Chriſtian. Langius (in Not. ad h. l. M.)*, ſuminis nimià pinguedo, aut etiam lapidea durities, quam obſervavit *Dominic. Panarol. (Pentecoſt. 3. obſ. 10. p. 69.)*. Si vaſa umbilicalia fœtus collo fuerint involuta (*Hippocr. de Octimeſtr. part. p.*) *Joh. Schenck. l. 4. obſ. Med. p. 586.*); ſi perverſus & non genuinus fœtus in utero ſit poſitus (*Guilh. Fabr. Hildan. Cent. 4. obſ. Chirurg. 57. p. 435.*); ſi fœtus monſtroſus aut biceps (*Aëtius Tetrabibl. 4. Serm. 4. c. 22.*), aut tripes (*Nicol. Tulp. l. 3. obſ. c. 37. p. 257.*), aut magni capitis *P. Foreſt. (l. 28. obſ. Med. 71. p. 751.)*, aut Gemelli adſint, iique connati, *(Vid. it. Foreſt. c. l. obſ. 75. p. 756. & Diſc. de Gemell. & Part. Num. c. 4. §. 4.)* aut fœtus magnitudine excedat; *(Th. Bartholin. c. 5. Hiſt. Anat. 43. p.*) Rumpitur aliquando uterus, aut à fœtu calcitrante (*Guilh. Fabr. Hildan. Cent. 1. obſ. 64. p. 64. Exc. Dn. D. Leonh. Bauſch. Schediaſm. de Ætit. Procem. p. 5.*). Carnea in utero coaleſcentia viam præcludit *(Th. Barthol. Cent. 1. Hiſt. 94. p. 153.)*. Orificii pudendi laterum juxta Nymphas coaleſcentia. (*Guilh. Harv. de Partu p. m. 345.*) Scirrhus uteri *(Tob. Knobloch. ap. Gregor. Horſt. ſ. 17. Epiſt.)* uterus olim ſectionem Cæſaream expertus *(Rod. à Caſtro l. 4. de Morb. Mul. p. 447.)*. Uteri naturalis anguſtia ut & oſſa pubis conjuncta & conſtricta (*Claud. de la Courvee p. 3. de Nutr. Fœt. c. 12. p.*). Et ſexcenta alia, quorum copiam ſuggerent obſervationes Medicæ. Potiſſima cauſa eſt uteri ſpasmodica conſtrictio, quæ etiam poſt fata adhuc durat.

§. 21.

§. 21.

Loco Epimetri ſit illa Ethnicorum ſuperſtitio, qua carminibus partum in utero viventis retineri poſſe perſuaſum habebant. Nec noſtræ hic abſolvendæ mulierculæ, quæ digitos hoc vel illo modo junctos partum vel promovere, vel retardare credunt. Ita cum *ap. Ovidium (l. 10. Metamorph. v. 299.) Alcmena Herculem* eſſet paritura *Ilithyia*

dextro eſt poplite lævum
Preſſa genu digitisque inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus, tacita quoque carmina voce
Dixit, & inceptos tenuerunt carmina partus.

Et de puerperarum Aſtantibus *Th. Bartholin. (Antiqu. Puerper. Synopſ. p. 6.)*: Aſſident, ſed nec poplite in alterum genu poſito, nec digitis pectinatim implexis. Inter veneficia enim id retulit *(l. 28. c. 6.)*. *Plinius.*

LIB. I. TIT. X.

De

Unguium, Cornuum & Oſſium incremento.

Summarium.

I. E*Nochus an ſibi ungues reſecet & capillos in Paradiſo?* 2. *Ungues quid ſint?* 3. *Mediam naturam inter viventia & non viventia habere.* 4. *Nutriri, augeri & creſcere.* 5. *Mortuis non revera creſcere.* 6. *Contrarium.* 7. *Exempla Papæorum.* 8. *Noſtrorum.* 9. *Rationes partis affirmativæ.* 10. *Unguium vita.* 11. *Gallorum calcaria tranſplantata.* 12. *Cornua plantatilia.* 13. *Cornua in pedes &c. non poſſe transplantari.* 14. *Cornutorum Exempla.* 15. *Cornua ex oculis in Chymico ſuſpenſo.* 16.

Cauſa difficulter explorabitur. 17. Cornua in terra non creſcere. 18. Gigantes non fuiſſe, quidam credidere. 19. Refutantur. 20. Oſſa prodigioſæ magnitudinis. 21. 22. Oſſa ſub terra non creſcere. 23. Oſſa Gigantum olim in Principum palatiis ſuſpenſa. 24. Gigantes in locis ſeptentrionalibus fuiſſe. 25. A Goropio eorum ſub terra elaboratio Dæmonibus aſcripta. 26. Sed minus rectè. 27. Medicus circa oſſa talia rogatus circumſpectè pronunciet. 28. Exemplo dentium illuſtratur. 29. Oſſium animalium & mineralium differentia. 30. Circa ungues abſciſſos vulgi ridicula ſuperſtitio.

§. 1.

QUosdam è Papicolis quæſiviſſe, an *Enochus* vivus in Paradiſum terreſtrem, ut nugantur, translatus, & cujus opera tondeat capillos? cum tonſorem in Paradiſo extra hominum ſocietatem, nec forfices aut potius forcipes: num ungues reſecet? cum cultrum non habeat, niſi ſtatuas, cultro aut forcipe inſtructum fuiſſe, cum tolleretur, *Dn. D. J. Conrad. Danhauer.* (*p. 1. Homiliar. Sacr. 10. p. 363.*) è *Sanctio*, ex *Aliis Pl. Rev. Joh. Sebaſt. Mitternacht.* (*Diſſert. 2. de Johanne p. 252.*) demonſtrat, eosque ſale fricatos dimittit.

§. 2.

Nugis hisce riſum reponens, comprimis cum etiam ex Papicolis id fecerint, interque incerta collocarit *ipſe Suarez* (*T. 2. in part. 3. Thom. Diſtinct. 55. ſ. 1.*) alia de unguibus & cornubus curioſè trutinare in animum induxi meum. Ungues clauſulas nervorum ſummas olim exiſtimabant, quod *Plin.* (*l. 11. c. 45.*) annotavit. Unguem *Empedocles*, *teſte Ariſtotele* (*l. de Spirit. c. 6.*) per congelationem è nervo conſtitiſſe *ait*. Non procul ab antiquiſſima illa *Empedoclis* ſententia recedere videtur *Nobiliſſimo Georgio Friderico Franco de Franckenau* (*in Curioſ. ὀνυχολογ. §. 6. p. 7.*) *ſagaciſſimus Naturæ ſcrutator Marcellus Malpighius* (*in Diſſertat. de Corn. Vegetat.*) quando ungulam nihil aliud eſſe, apertè loquitur, quam fibras perforatas, quibus nerveæ papillæ (quas tactus organum conſtituere exiſtimat,) ſenſim ſolidiores factæ ad ultimam usque feruntur ſuperficiem, unà cum mucoſa & nervea exſiccata materia, qua enata inter fiſtulas ſpatia replentur, atque ita ungulam eſſe appendicem cuticulæ & re-

tis

tis atque eandem cum papillis exſiccatis & ſolidioribus factis. Vid. *ipſe Malpighius* (*T.2. Op.p.213.*). Ex digitis cum oſſa denſa & parva habeant, venas ac nervos etiam parvos ac denſos, ita ex ipſis ungues tenues & denſi oriuntur, qui extremas venas comprehendunt, adeò ut nec ulterius progrediantur neque alia aliam excedat, *Hippocratis* mens eſt *(l. de Nat. Puer. S. 3. Op. p. 20.) Joh. Argenterio (in Galen. Art.Med.Comm. 2.p.454.)* magis eorum opino placuit, qui volunt ungues provenire ex cartilaginoſa ſubſtantia extremæ partis indurata. Nam unguium durities media eſt inter oſſa & cartilaginem, tanquam ex cartilagine exſiccata & tendente ad oſſis naturam conſiſtant. Rectè verò ridet Idem *Acachiam* ungues gigni ex craſſis terreniſque nervorum excrementis asſerentem (*p. 452.*)

§. 3.

Concludit tandem *Joh. Argenterius (c. l. p. 454.)* : Ego ita puto ſentiendum, pilos & ungues mediam naturam habere inter viventia & non viventia, cujus generis corallus, fungus, ſpongiæ marinæ & alia quædam eſſe agnoſcuntur. Clarius *Honoratus Fabri (l.3. de Plant. Propoſ. 24.p. 115.)*: Unguis inter oſſeas plantas ſuum locum habet. Quod oſſeus vel corneus ſit, nemini dubium eſſe poteſt. Nutritur enim & creſcit per intus ſuſceptionem, *ut ajunt*, & ab intrinſeco, ſuoque fibrarum plexu conſtat atque radice. Creſcit autem proportionaliter, quod certè vitæ vegetantis perſpicuum argumentum eſt. Igitur ſupponit rudimentum quoddam primigeniæ organizationis, quod revera univerſo plantarum vegetantium generi competit.

§. 4.

Quod ſi hoc, ungues nutriri, augeri & creſcere nullum eſt dubium. Peculiare quid in nutritione pilos & ungues præ aliis corporis partibus obtinere *ex Galeno* comprimis docuit *Franc. Valleſius (l. 2. Controv. c.5. p. m. 65.)*. Augentur *ſecundum Galenum (l. 1. de U. P. c. 11. p. m. 274.)* non ut aliæ partes in longum, latum & profundum : ſed pilorum modo in longum ſolum, ſubnaſcentibus aliis ſemper unguibus novis & antiquos propellentibus. In radicem ipſam non modo nervus, ſed etiam arteria, venaque porrigitur, unde ſenſum & vitam & alimentum ſicut aliæ partes accipiunt; *Alibi (l. 2. de Anatom. Adminiſtr. p. m. 65.)* docuit, & ſupra dictum repetit, quod non placere videtur *Caſp. Bauhino* (*l. 4. Theatr. Anat. c. 45. p. 661.*). *Ipſe Adr. Spigelius* eos ſecundum omnes tres dimenſiones creſcere & augeri (*l. 2. de Corp. Hum. Fabr. c. 31. p. 72.*) demonſtravit. Ad cornua & ungues quod attinet, *Franc. Gliſſon. (de Part. Contin. in Gem. c. 6. n. 4. p. 38.) judicat*, ea ſi in junioribus animalibus cum iisdem

dem in ſenioribus conferantur, evidenter organicè augentur, imo & quoquo verſum atque ſecundum omnes dimenſiones. Eorum enim cavitas ampliatur, circumferentia augetur, craſſities major fit, & longitudo producitur, atque hæc omninò proportionaliter. Et ſi non in latum creſcerent, cur ungues digiti pedum majoris ſe non rarò ad latera cuti circumjectæ profundius inſinuant, acutumque dolorem & moleſtam ambulationem cauſantur? *Gabr. Fallopius* horum incrementum, *teſte Caſp. Hoffmanno* (*l. de Part. Simil. Corp. Hum. c. 18. p. 109.*) qui ſe eidem aggregat, non ultra annum 25. quoad latitudinem & profunditatem extendit, augeri autem ulterius tantum quoad longitudinem aſtruit, ſed cum in ſenibus etiam, mihique ipſi contigit, latitudo increſcat, & ut dictum cuti altius ſe immergant non ſine triſti doloris ſenſu, & nemo neſcit ſenioribus craſſiores eſſe ungues ac junioribus, aſſerti hujus vanitas oppidò pellucet. Quod ſingulis annis ad minimum bis toti unguess fiant novi, idem *Fallopius* ſe animadvertiſſe, *Eodem memorante* (*c. l.*) prodidit. Dicerem, quod in me ipſo obſervavi, ubi maculis albis (*νεφέλιαι* Græcis dictis) illuſtratæ fuerunt ungues, binorum menſium intervallo id aliquando contingere. Cuidam ungues ſecare nunquam neceſſe *Hieron. Cardan.* (*l. 11. de Subtil. p. 637.*) rectè inter ſingularia computavit. Interim pilos & ungues non in immenſum creſcere *Laurent. Joubert.* (*Annotat. in l. 1. Galen. de Nat. Facult. c. 7. p. 169.*) non fruſtra aſſeruit. Sed hoc non impoſſibile videbitur illi, qui *ap. Anton. van der Linde,* (*Med. Phyſiol. c. 16. & 51.*) hiſtoriam mulieris Enchuſanæ legit, cui ex inaudita *δυσχερεία* ſui fœditate & negligentia in pedibus ungues in tantum excreverant, ut ambulare tandem non poſſet. Medicus vocatus ſerrare jubet. Segmentum pollicis duos pollices longum, craſſitudine digiti: circa radices ſolidum, inde ex multis laminis veluti totidem unguibus conpaginatum. Segmen medii digiti æquè longum ac prius, ſed minus craſſum, inſigniter tamen. Nullum pollice brevius etiam minimi craſſius eſt craſſiſſimo pollicis ungue. Quod in latum accrevit introrſum cernitur aduncum. Add. *laudati G. Friderici Franci à Frankenau* (*Onychol. Curioſ.*)

§. 5.

An etiam mortuis adhuc creſcant? controvertitur. Multi è Medicis & Phyſicis id negant pernegantque. Fallacia id videtur (*c. l.*) *Caſparo Hoffmanno,* quæ ortum habeat ex aſſumtis carnibus, unde fit, ut appareant ungues longiores, quam erant. Abſumtis & depreſſis carnibus ob excluſionem ſpirituum & vaporum, quorum proprium eſt diffundere & ampliare, eædem ungues (exiſtimat *P. Salius Diverſus Tr. de Febr. Peſtil. c. 19. p. 120.*) ad ſenſum longiores

eſſe

eſſe videntur. Ungues cum exordia (rectius exodia legit *Hieron. Mercurial. l. de Gen. Hom. c. 17.*) nervorum ſint, meritò nervis reſolutione porrectis provectiores & quotidiè deficiente carne (dum ab ambiente caro pulpoſa & pinguedo exſiccantur, cutisque corrugatur) expelli videntur, *Tertullianus (l. de Anim. c. p. 688.)*. Eadem habent *Alex. Aphrodiſ. (l. 1. probl. 40. Fr. Valleſius (c. l. p. 69.) & Laurent. Joubert. (c. l.)* quamvis & hoc *alibi (l. de Peſt. c. 4. p. 308.)* admittat, ejusque rationem reddere nitatur. *Guerner. Rolfinck. (l. 2. Diſſ. Anat. c. 55. p. 450.) Joh. Theod. Schenck. (l. 1. Exerc. Anat. 2. ſ. 1. c. 20. p. 100.)* Creſcunt igitur non ὄντως ſed φαινομένως. Nec hic reticendum putant muliercularum ſuperſtitionem, qua prohibent ne reſecare ungues ſibi patiatur patiens, metu majoris mali. Inde progreſſu temporis vulturini evadunt, verumque in mortuis mentiuntur incrementum.

§ 6.

Sunt tamen qui contrarium profitentur. *Democritus* crementa unguium & comarum in Sepulturis aliquanti temporis denotat *Tertullianus (c. l. c. p. 682.)* differit. Affirmaſſe id *Archi-philoſophum (l. 3. Hiſt. Anim. c. 11. p. 886.)* patet, quod quidem pronunciatum interpretatione corrigere tentavit *Hieron. Mercurial. (l. de Morb. Cutan. c. 3. p. 15.)* an feliciter, alii divinent. Videas in hac opinione *Plinium (l. 11. c. 45.) Plotin. (l. 2. de Dub. Anim. c. 19.) Th. Campanellam (l. 4. de Senſ. Rer. c. 12. p. 317.) Anton. Santorell. (Poſt Prax. Med. c. 20. p. 56.) Franſc. Gliſſon. (c. l. p. 45.) Isbrand. à Diemerbroek. (l. 9. Anat. c. 23. p. 834.)*

§. 7.

Nec Exempla deſunt id ſatis ſuperque confirmantia. Narrat *ex Aliis Henric. Kornmann. (p. 3. m. m. c. 13.)*: Bononiæ in Romandiola in monaſterio Corporis CHRISTI oſtendi *B. Catharinam*, ejus domus olim, ſororem, quæ incorrupta ſedet, & ungues ejus in manibus pedibus indies augentur, ac ſi in corpore etiam viveret. Subjungit *ex Hieron. Cardano (l. 8. de Var. Rer. c. 41. p. 516.)* de *B. Gaudentio*, cui cum ſex perpetuis menſibus ab obitu inhumatus manſiſſet, perpetuo ungues & capilli fuere ſuperaucti. *(c. l. c. 23.)* Idem de *B. Salome de Domo Regali. Poloniæ. (c. 25.)* De manu *S. Johannis*, quæ in Inſula Pathmo aſſervatur, *Sandys. (l. 1. Itinerar. p. 197.)*

§. 8.

Quod ſi hæc ſuperſtitioſi Papatus commenta reputas, en è Medicis fide dignis Exempla. Certa eſt hiſtoria cum multis etiam, qui imberbes erant, barba prælonga ad multos annos creverit, ungues quoque longitudine admiranda. Ca-

daver ſuſpendioſi cujusdam conditum domi apud ſe habuit *Ambroſ. Pareus*, cujus ungues reſectos à ſe crebrius increſcere, & ad priorem mox magnitudinem redire animadvertit (*Vid. tr. de Embammat. Condiend. Cadav. ap. Petr. Uffenbach. Theſaur. Chirur. p. 660.*). Vidit manum Nobili cuidam Bohemo viventi amputatam aliquot annos jam tumulatam & incorruptam *Michaël Babſt* (*Kunſt- und Wunder-Buch T. t. ij b.*), cujus ungues penè ad mediam digiti longitudinem creverant.

§. 9.

Nec rationes præterea parti affirmativæ deeſſe videntur. Si namque capilli creſcunt demortuis, ut demonſtravi *ſupra* (*Tit. 1. §. 18.*), cur non & ungues, cum, *ſecundum Franciſcum Mercur. Helmont.* (*tr. Alphabeth Nat. Colloqv. 4. p. 32.*) ex una & eadem materia, viſcida nempè, conſtituantur, quia ſi coquantur, gelatinam dant. Mucum glutinoſum vocavit *Hippocrates*. De pilis quidem loquitur (*l. de Princ. aut l. de Carnibus p. 33.* plurima namque Exemplaria habent περὶ σαρκῶν, pauciora περὶ ἀρχῶν. *Vid. Anut. Foëſ. comment. in h. l. p. 105.*). Ubicunque in corpore glutinoſum eſt, ibi pili giguntur à calido. De Unguibus verò, quod ex muco glutinoſo procreentur, & ex denſiſſimis conſtent (*l. de Nat. Pueri p. 20.*). Interim pilorum gluten non ita terreſtri ſqualore abundare, prout unguium, quivis facilè concedet. Pilis & unguibus idem nutrimentum aſcripſit *Joh. Dolæus* (*l. 1. Encyclop. Chirurg. c. 2. p. 27.*). Excrementum id verò *cum Ludovico Septalio* (*in ſ. 10. Ariſt. probl. 59. p. 143.*) proclamare non audeo. Ut ſenibus capilli aliquando præter naturam creſcunt, ita & ungues, ut his manus aduncas eleganter tribuit *Cornelius Gallus* (*Eleg. 1.*). Idem Phtiſicis & hecticis contingit, ut de his *Franciſc. du Port* (*l. 2. de Sign. Morb. c. 23. p. 43.*) cecinit:

Incurvi fiunt velut alitis ungues.

Θηρίωμα ſeu affectum ferinum ob id dici has ægritudines *Hippocrati & Galeno Joh. Gorræus* (*l. Definit. Med. p. 182.*); *Th. Groſſius* (*Lection. de Febr. p. 297.*); *Hieron. Mercurial.* (*l. 5. Lect. Patavin. c. 7. p. 507.*); *Franciſc. Valleſ.* (*in l. 4. Epid. Hipp. col. 335.*); *Joh. Collius* (*l. 2. de Min. Commun. Princip. & Paſſ. Morb. p. 167.*) & *Hieron. Montuus* (*p. 1. Med. Pract. l. 2. c. 12. p. 96.*). Cur non idem contingeret in mortuis?

§. 10.

Quod ſiquis *Stephani Roderici Caſtrenſis* decretum (*l. 3. de Meteor. Microcoſm. c. 9. p. 114.*) opponat: Ungues pro vivis habere eſſet ſuperſtitioſum. Add. *Joh. Poncium* (*Curſ. Philoſ. ad ment. Scot. tr. de Anim. Diſp. 1. qu. 20.*

Con-

Concluſ. 4. n. 151. p. 748.) Et vitam his denegare *ipſe Galen.* (*l. 1. de U. P. c. 11.*) quibusdam viſus, qui tamen *alibi* (*l. 1. de Anat. Adminiſtr. p. m. 65.*) his ſenſum, vitam & alimentum, ut aliis partibus, aſcripſit. Vivos ungues habet in illo *Horatius* (*l. 1. Satyr. 10. v. 20.*)

In verſu faciundo
Sæpè caput ſcaberet, vivos & roderet ungues.

Sed id affirmantem non feriet telum. Ad ſenſum provoco individuum vitæ Comitem. Eorundem idcirco partibus inferioribus vitam non denegant, *Valleſius* (*c. l. p. 66.*) & quos citat *Laurent. Forer.* (*virid. Philoſ. Diſput. Miſcell. Th. 35. p. 529.*). Et ſi ſunt plantæ oſſeæ, quod *ſupra* (§. 3.) commemoravi, vitaque vegetabili gaudent, comprimis anima propria ab animalis anima diverſa & diſtincta, *juxta Anton. Santorell. (Poſt-Prax. Med. c. 20. p. 56.)*, poſt mortem animalis vivent mortuo toto, haut aliter ut pili, & incrementa capeſſent. Si igitur mortuo homine alimentum ipſis non denegatur, vegetant & creſcunt. Audiamus *Aureol. Theophr. Paracelſ. (l. 2. de Nat. Rer. p. 885.)*. *Es ſoll ſich niemand verwundern, daß einem Ubelthäter am Galgen oder Rad ſo lang hernach, Bart, Haar und Nagel wachſen, ſoll es auch für kein Zeichen ſeiner Unſchuld achten, wie die Unverſtändigen meynen: dann ſolches iſt natürlich und gar nicht unnatürlich, hat auch ſeine natürliche Urſachen. Dann alldieweil Feuchtigkeit im Menſchen iſt, wachſet ihm Nagel, Haar und Bart: und das noch mehr und gröſſer iſt, wachſen einem Menſchen unter der Erden, der vergraben liegt, noch Nægel, Haar und Bart biß ins andre Jahr, oder zu ſeiner Verweſung.* Deficiente autem alimento, aut ob cadaveris exſiccationem, aut totalem ſub putrefactionis umbone reſolutionem & deſtructionem & hoc faceſſet incrementum.

§. 11.

Ungues præciſos vitam retinere eſſentialem, audaci calamo *Joh. Marcus Marci à Kronland (Philoſ. Vet. p. 5. ſubſ. 6. p. 499.) prodidit*, & ex hoc fundamento eosdem præciſos & in quercu terebrata incluſos ſuo magnetismo hominem à podagra dicuntur liberare (*p. 497.*). Momentum opinioni afferunt Gallorum calcaria in criſtatum locum (rectius criſtæ abſciſſæ locum) inſita, ibidem uniri, vegetare & creſcere. (Vid. *Th. Bartholin. (de Unicorn. c. 7. p. 48.)*. *Petr. Borell. (Cent. 1. Obſ. Med. Phyſ. 10. p. 15.) Anton. Deuſing. (Conſiderat. Fœt. Muſſipont. ſ. 2. §. 53. p. 28.)* Et hoc imago quædam villicæ inſitionis, & curtorum reparationis *Marco Aurelio Severino (ap. Th. Bartholin. Cent. 1. Epiſt. 60. p. 247.)* eſſe videbatur. Et rectè quidem. Iſta namque inſitio æquè ut in

vegetabilibus contingit, aut etiam animalibus, v. g. in curtorum Chirurgia, *de qua ſupra (Tit. 2.)* ob formarum materialium diviſibilitatem, ut ut vult *Joh. Sperling. (l. 1. Inſtit. Phyſ. c. 3. qu. 5. p. 145.)*. Non tamen immediata calcaris & cranii contiguitate abſolvitur, ſed carnis pulpoſæ in calcaris cavitate latitantis & abſciſſæ criſtæ applicatæ ſubſidio, quæ invicem parvo temporis ſpacio conglutinantur, ut tandem calcaris implantati nutrimentum & incrementum deprehendamus. *Conf. O. Wormius (ap. laudat. Th. Bartholin. Cent. 1. Epiſt. 38. p. 174.)*. Vidi tamen & cornutos capos poſt aliquot à caſtratione demum annos factos, in quibus inſitio illa nunquam celebrata. Quod an forſan à cranii in abſciſſione criſtæ læſione contigerit, an alio Naturæ luſu, non facile dixerim, ut parum abfuerit, quin ejusmodi calcarium transplantationem olim pro fabula habuerim, comprimis cum Gallinarum cornutarum mentionem faciat *Joh. Albert. à Mandelsloh. (l. 2. Itinerar. Or. c. 19. p. 171.) & Thom. Bartholin. (c. l. p. 49.)*, qui & Gallos unicornes & bicornes Patavii & Venetiis vidit, etiam cornutis, ut ferebatur, parentibus editos. Cornuti Galli gallinacei bicornis à cornuto patre nati, cujus cornua pileolo plumeo dum viveret obvelata erant, iconem ſuggerit *Excell. Mich. Fried. Lochnerus (M. C. Dec. 2. A. 8. obſ. 26. p. 74.)*. Cornu appellationem non mereri caponum cornu perſuaſit *Bartholino Ariſtoteles*, qui *(l. 9. Hiſt. Anim. c. 50.)* cervis caſtratis, ſi per ætatem cornua non gerant, cornua germinare negavit. Quia tamen in caponibus ætatis progreſſu, *concludit*, ſimile quid pullulet, nihil vetat, partim aucta ſeminati materia craſſiori, partim excitato calore, anteà ſuppreſſo, qui etiam ad pedes ungulata cornua, calcariaque condenſat, quo per naturæ ſuæ pondus vergunt.

§. 12.

Hoc autem felicius procedet, quam cornuum vervecinorum aut bubulorum in alia corpora transplantatio. Id quidem credidit *Petr. Borell. (c. l.)*, cum vidiſſet vaccam cornua multa in pede (quinque *Cent. 4. obſ. 52. p. 318.*) habentem, & de capra idem legerat. Vidit *Idem (c. l. p. 317.)* cornu cum gyro ſuo in pede vervecis. Capram cornu in crure geſtantem conſpectam, *Ariſtotelis (l. 4. de Gen. Anim. c. 4. p. 1315.) teſtimonio* cognovi. Sed hoc conjectura eſt, & quidem talis, quæ diſtat à veritate,

Quam diſtant æra lupinis.

Longè namque alia ratio calcarium in capris eſt, & eorum inſertionis, ac cornuum. Illa pulpoſâ carne plena cryſtis etiam ſucculentis & carnoſis junguntur, illa capitis aut cranei potius partes in quo radicantur, carne & radici-

bus

bus planè carent, aut una cum radicibus evelli nequeunt. Inde frutices calvariæ cervi cornua Chymicis, & frontes arboreas cervorum dixit *Dracontius* (*l. 1. Hexaëm. v. 520.*) in quem locum *Vide Andr. Rivini notas &c.*

Æquantia cornua Sylvas.

Statius (*l. 9. Thebaid. v. 590.*) Cornua arborea cervis tribuit *Virgilius* (*l. 1. Æneid. v. 194.*) & ramoſa (*Eclog. 7. v. 36.*). Add. *Honorat. Fabri*, (*l. c. prop. 27. p. 117.*). Nec commodus locus implantandi eadem eſſent pedes, aut alia membra, & ita his implantata creſcerent, ut viſci ſemen terræ commiſſum. Credidit tandem *Borellus* (*c. l.*), hæc è materia nimia ungularum (comprimis in pedibus) provenire.

§. 13.

Nec poſthabendum cornua ejusmodi cum in brutis, tum in hominibus morboſum quid & ex Tumorum genere eſſe. Cornu tale definivit *Illuſtris Dn. Georgius Francus à Franckenau, Patronus, dum viveret, incomparabilis* (*Tr. Philolog. & Med. de Cornut. §. 38. p. 20.*): Tumorem præter naturam in externa aliqua corporis humani parte enatum, ſimilitudinem cornu animalis cornuti quodammodo habentem, & actiones lædentem. Ita cornu è latere ovis in dextro hypochondrio circa coſtas ſpurias enatum pro tumore anomalo habet, & corneum vocat *Th. Bartholin.* (*Cent. 2. Hiſt. Anat. 13. p. 193.*). Ita & cornua in abſceſſibus inventa commemorat *Marcus Aurel. Severinus* (*l. de Abſceſſ. Anomal. qui eſt 3. c. 16. p. 114.*) & *Alibi* (*l. de Noviſſ. Abſceſſ. qui eſt 4. c. 25. p. 256.*) de cornu referente abſceſſu hiſtoriam habet.

§. 14.

Cæterum cornutorum apud hiſtoricos & obſervationum ſcriptores innumera proſtant Exempla. *Genutio Cippo* Prætori paludato portam egredienti novi & inauditi generis prodigium incidit. Namque in capite ejus ſubitò veluti cornua emerſerunt, *referente Valerio Maximo* (*l. 5. c. 6. n. 3. p. m. 237.*). De *Actæone* è Poëtis res etiam pueris nota. Audiamus de hoc cornutorum pari *Plinium* (*l. 11. c. 37.*): *Actæonem* & *Cippum* etiam in Latina hiſtoria fabuloſas reor. Inter recentiores agmen ducat ille *Franciſcus Trovillunius* ex montanis Cenomanorum, *à Johanne Bellemontano Lavardino, Provinciæ Gubernatore*, captus cui anno ætatis ſeptimo cœpit creſcere cornu duritie & craſſitie eadem, quæ in vervecinis & caprinis eſſe ſolet, ſed illud non ſpiralibus lineis, ſed porrectis ſtriatum erat, color fulvus, qualis barbæ aut comæ. Hic excepto Syncipite poſtica parte capitis comatus more aliorum fuit, & glomos pilorum barba & mento & ſupra labra habebat, eadem prorſus ſpecie, qua Satyri vulgo pinguntur.

tur. Sinciput verò totum glabritie renidebat, materia omni pilorum in cornu (ſi ſuperis placet, quid cuti capitis cum cranio?) quod in dextra bregmatis parte enatum, non extra caput more vervecinorum, ſed verius ſiniſtram reflectebatur. Unde fiebat, ut extremum cornu in cranium incideret, penetraturum haud dubiè & perniciem allaturum, niſi aliquoties reciſum fuiſſet, qua ex re ſe maximos & continuos ferè dolores, nec non ex contactu attrectantium percipere ſe homo miſer affirmabat. Hiſtoriam dedit *Jacob. Auguſt. Thuan.* (*l. 123. Hiſtor. ad Ann. 1599. p. 884.*). Aliam recenſuit *Amatus Luſitan.* (*Cent. 1. Curat. Med. 51. p. 133.*). *Zacut. Luſitan.* (*l. 3. Prax. admirand. obſ. 97. p. 118.*). *Samuel Fuchſius* (*Metapoſcop. c. 14. p. 80.*). *Barthol. Cabrol.* (*obſ. 11. p. 7.*). Cornu in dorſo geſtavit *Abenzoar* cum alio viro, quod ipſe prodidit (*l. 1. Theiſir. tr. 6.*). Animadvertit & tale in dorſo remigis *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 199. ſ. 5. p. 645.*). De cornu ex vulnere in genu *Alex. Benedict.* (*l. 1. Hiſt. Part. Corp. Hum. c. 14. p. 1188.*); In calcaneo geſtabat alius *ap. Zacut.* (*l. 2. Prax. Med. admir. obſ. 188. p. 89.*). Mulierum cornutarum exempla *Vid. ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. Anat. 78. p. 128. Volum. 1. Act. Hafn. p. 1. obſ. 16. p. 43. & Volum. 3. obſ. 67. p. 108.*). De corpore duro cornu referente ſupra Zigoma vetulæ enato, *Petrus Eſtanone* (*ap. Lazar. River. obſ. commun. 6. p. 682.*). Cornu in palpebris mulieris prognatum inter rariora Ducis Hetruriæ aſſervatum delineat *Oliger. Jacobæus* (*ap. Th. Bartholin. Vol. 5. Act. Hafn. obſ. 104. p. 275.*). Plura de hujusmodi excreſcentiis in utroque ſexu *Joh. Schenck.* (*l. 1. obſ. Med. p. 13.*). *Zacut. Luſitan.* (*l. 2. Hiſt. Med. Princip. 4. p. 170.*). *Th. Bartholin.* (*Tr. de Unicornu c. 1. & de Morb. Bibl. Miſcell. 13. p. 72.*). *P. Borell.* (*c. l. obſ. 14. p. 21.*) & *Celeberrimus Noſter Francus à Franckenau* (*c. l. §. 10. ſq. p. 12.*) qui omnium vota & expectationes explebit.

§. 15.

Hoc verò omnem ſuperat fidem, mortuo non è capite, ſed oculis cornua enatos fuiſſe. Audiamus *Henric. Kornmannum* (*p. 5. m. m. c. 7.*) non auritum, ſed *αὐτόπτην* teſtem. Hocce vidi, *ſcribit*, in Ducatu Charitinorum propè Studgardiam (eſt ea Metropolis ſedes Ducis Wirtenbergici) mirabile: Chymiſtæ furcis ſuſpenſo duo cornua ex oculis longitudinis inſtar digiti naſcebantur anno ſextæ centenariæ primo poſt mille.

§. 16.

Exemplum hoc ſine exemplo animos curioſorum non ſine ratione tenet ſuſpenſos. An eadem ſit cum *Sethi Calviſii* hiſtoria, judicent Alii, (in multis namque Lectores fallere ſolet *Kornmannus*) qui (*Oper. Chronolog. p. m. 880.*) Anno 1607. Pſeudochymicum Stargardiæ ad patibulum ferreum protractum,

nar-

narrat, miraculum tamen illud ſicco tranſit pede, quos talia ſcrutari juvat, judicent. Quid ſi diceret aliquis, eum in vita uſum fuiſſe Azoth, aut Lapide Philoſophorum medicamentoſo, eique morte violenta extincto, lacrymas abiiſſe in cornua, non aliter ut de cervi lacrymis ſcribitur, quæ ad oculorum canthos gummatis inſtar concretæ oſſium & cornuum aliquando exæquant duritiem. Vide quæ collegit *Excell. Joh. Andr. Graba Noſter* (*Elaphogr. ſ. 2. c. 26. p. 214.*). Sed hæc Oedipum requirunt, non Davum.

§. 17.

Nec minorem difficultatem habet, quando iterum *Borellus* (*c. l. p. 318*) aſſeruit ſe cornua vervecina & bubula vidiſſe, quæ radices in terra egerant, ut cornu plantabile *Linſchotti*. De hoc autem iſta *Adamus Olearius* (*in præfat. ad Itiner. Mandelsloh.*). *Dieſes ſchreibet Hugo Johann. von Lindſchotten* (*Indianiſch. Schiffarth p. 4. c. 17.*) *ausdrücklich, und giebt es vor ein warhafft Ding aus, ſaget, daß es auff der Inſel Goa geſchehe an einem ſteinigten Orthe, woſelbſt die Schlächter die Hörner als nichtwürdige Dinge hinwerffen, und habe er ſelbſt etliche aus der Erden gezogen, welche 2. und 3. Spannen lang Wurzeln in die Erde geſchlagen hätten, ſollen ſonſt nirgend als bey Goa gefunden werden.* Eadem *Joh. Albert à Mandelsloh* (*Itiner. Orient. l. p.*). Adduxit etiam *Linſchotani* relationem *Magnus Herm. Conring.* (*de Habit. Corp. German. Cauſ. p. 143.*) eamque, quod miror non ſolum ſine virgula cenſoria dimiſit, ſed potius approbaſſe videtur, dum pilos ſe inſtar ſtirpis alicujus habere, & eandem eſſe unguium & cornuum naturam probare ſatagit. Acceſſit his *Euſebius Nierembergius* (*cit. Franciſco Redi Experim. Nat. p. 163.*), qui ibidem inſtar braſſicæ radicare ipſi dicuntur & non niſi cum maxima difficultate evelli, & erutas multiplicari. Quod ad *Borelli* relationem ſpectat, quamvis illum in arcanis recenſendis ſatis apertum deprehenderit *Th. Bartholin.* (*ap. Jacob. Phil. Sachſium, Epiſt. Gammarol. annex. 1. p. 970.*) tamen & hunc nimis credulum, aliquando etiam nugivendulum facile in obſervationibus animadvertas, v. g. ſi (*Cent. 1. obſ. 10.*) tantum attentè & ſine præjudicio excutere non graveris, ut alia loca allegare jam ſuperſedeam. Non ſatis attentè legit *Linſchottum Borellus*, qui in ſola Inſula Goa cornua iſta plantabilia inveniri aſſeruit, ſed & hanc Naturæ laſciviam (ita de Cornutis loquitur *Plin. l. 11. c. 37.*) in Europa ſe vidiſſe gloriatur. Nobilisſimus Mandelslohius ſuffragio ſuo hanc narrationem fulcire potuiſſet, ſi oculatus non auritus teſtis extitiſſet. De *Nirembergii exſcriptoris* fide multum dubito, eumque dignum judico, cui (quod de *Plinio Joh. Mich. Dilherr. T. 1. Diſp. Acad. p. 273.* aſſerebat.) litera R. imprimatur. Obſtat (*a.*) Autorum alio-

aliorum, qui Goæ deſcriptionem evulgarunt diſſenſus, apud quos altum de hoc ſilentium, imò contrarium in hanc rem inquirentibus reſponſum fuit, ut patet ex illis, quæ *Franciſc. Redi* (*p.* 165.) exhibuit. (β.) Obſtat ipſa cornuum natura & textura. Cornua quamvis vegetabilia ſint, Animalium tamen ſunt, adeoque in animalibus tantum, non in terra radices ajunt, haud ſecus ut viſcum in arboribus, (quod accuratè deſcripſit & depinxit *Lynceus ille indefeſſus Marcellus Malpighius* (*Anat. Plantar. part.* 2. *p. m.* 140. 141.) non in terra provenit & radicatur. Obſtat (γ.) Radicum in cornibus conſtitutio. Dicam cum *J. C. Scaligero*, ut quaſi cornua ex oſſibus animalium: ſic ex arboribus educi viſcum, interim cum Eodem viſcum habere radicem nullam neceſſario. (*in l.* 2. *de Plantis p.* 430.) dicere vereor, inque hoc paſſu etiam cornubus radices omnino denegabo. Et ſanè, quæ cornua hic eligenda cenſeas, non juniora & teneriora, quippe adhuc imperfecta & ad transplantandum inepta, nec conſummata, quippe præſcriptam magnitudinem conſecuta, & radicationi in arena aut terra, ulteriorique incremento ob duritiem non ſubjecta. Dicat nugator iſte, cur tenuibus & teneris in ſolo proprio gaudeat radicibus cornu; in alieno verò laſciviat duobus vel tribus Spithamis longis terræque infixis. Obſtat (δ.) Soli qualitas, transplantatio & incrementum & nutrimentum proportionatum expoſcit. Oſſa autem cujus ſoboles & alumnæ ſunt cornua, mucilaginoſa conſtituuntur & aluntur humore, qui ex arenoſis & petroſis locis minimè expectandus. Nec quiſpiam benè ſubducta ratione in hujusmodi locis radices commodè figi & extendi poſſe facilè ſtatuet. Non igitur poſſum non mirari *cum Franciſco Redi* (*c. l. p.* 162.) credulam Authorum ſimplicitatem, qui has ineptias, (ita ille vocat & jocum eſſe *ex Antonio Morera Canonico Eccleſiæ Cathedralis* Goæ accepit *p.* 164. quo incolæ Luſitanis illudere ſolent, cum mulieres Goæ admodum luxurioſæ ſint) recenſere non erubuerunt.

§. 18.

Quod de unguibus & cornibus hactenus in diſquiſitionem venit, ut etiam de oſſibus quæramus *Illuſtris Vir Th. Bartholinus* anſam nobis dedit. Hic namque dum in Dania oſſa Giganteæ monſtroſitatis paſſim inveniantur, (*l.* 4. *Hiſt. Anat.* 94. *p.* 417.) Fuit cum crederem oſſa demortuorum terræ commiſſa in monſtroſam hanc excreviſſe magnitudinem, præſertim (cum hæc allegaſſet, ſuperaddit *l. de Fermentat. ſ.* 1. *c.* 6. *p.* 57. *Martin. Kergerus*) in Dania, ubi Gigantes unquam habitaſſe nullæ hiſtoriæ meminerunt.

§. 19.

Gigantes inter ea, quæ non ſunt, cur repoſuerit *Seneca* (*Epiſt.* 59.), me ignora-

gnorare fateor. Pollicem huic preſſit *Andreas Brunnerus*, qui (*p.2. Annal. Bojar. p.47.*) tales robore corporis potius, quam mole prodigioſos aſſeruit, & *Jac. Bolduccius (l.1. de Eccleſ. Ant. Leg. c.9. p.71.)* omnia de Gigantibus prolata mythologicè vel metaphoricè explicanda voluit. *Job. Goropius Becanus (in Gigantomach. quæ eſt l.2. Antwerp. p.206.)* Gigantum proſapiæ pariter bellum indixit, *dum ſcripſit:* Confidenter de Philoſophiæ præceptis ſtatuamus, nihil in humana ſtatura ab ineunte immutatum eſſe. Si enim eadem nunc eſt, quæ olim fuit eſſentiæ forma, eandem neceſſe eſt teneri magnitudinis definitionem. Materia enim ſua ſpontè infinita, ab idea ſive forma terminatur, ut *Ariſtoteles* etiam in iis, quæ de Anima tradidit, *annotavit libro*, (*ni fallor*) *ſecundo.* Cum enim corpus corporisque membra ad uſum ſuum ſint comparanda, nunquam ita ſecundum naturam excreſcent, ut uſui ſuo ſint inepta. *Hæc ille vir doctisſimus, inſignis tamen innovator.* Ab hoc non diſſentit *Jacob. Gaffarellus (p.2. Curioſit. inaud. c.5. p.83.)*, quando diſſerit: *Goropium* vidiſſe oſſa magnitudinis inſolitæ in terra producta, & inde, *ſubjicit*, fortaſſe exiſtimarunt veteres fuiſſe in terra aliquando Gigantes prodigioſæ magnitudinis, quibus errandi Cauſam præbuit ignoratio ſecretorum Naturæ.

§. 20.

Erubeſcant verò hi loqui & ſcribere contra Sacrorum Oraculorum autoritatem, Hiſtoricorum fidem, & experientiam & αὐτοψίαν toties totiesque etiam noſtro ſeculo approbatam. Gigantum quoties *Sacra* meminit *Scriptura?* Vocantur Nephelim (*Geneſ. 6.*), quamvis hanc vocem nullam corporis magnitudinem, ſed homines cadentes ſignificare perſuadeat *Job. Gorop. Becanus* (*c. l. p.168.*), eò quod â *Cain* deſcendant, qui primus extra Paradiſum cecidit turpiſſimo Lapſu (*ib. p.206.*). *Enakim* etiam & *Rephaim*, de quibus *evolv. Gregor. Michaël.* (*not. in Jac. Gaffarell. curioſit. inaudit. n.53. p.244. ſq.*), qui &, quod de Regis *OGGI* in Baſan oſſibus nugentur *nugaciſſimi bipedum Rabbini* (*c.l. p.248.*) expoſuit. Ajunt, *inſit*, Cervum in mortui Regis *OG* tibiam ingreſſum per medium diem in ea oberraſſe, cum illum inſecutus ſit Venator. Poterat hic, *ſubjicit Michaëlis*, os impudentiſſimum oſſis labyrinthei nuncium ab indignante veritate ſimul ſe occultare.

Et quit Typhœus, & validus Mimas?
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu?
Quid Rhœcus? evulſisque truncis
Enceladus jaculator audax?

Multa de Gigantibus annotarunt & congeſſerunt *Auguſtin.* (*l.15. de Civit. DEI*

c. 9. p. m. 122.) ubi & *Homerum (l. Iliad. 6. v.*) & *Virgil. l. Æneid. v.*) *teſtes citat. Hieron. Magius (l. 1. Miſcell. c. 4.)*; *Joh. Bocatius (l. 4. Geneal. Deor. c. 68. p. 115.)*; *Sim. Majolus (Colloqu. 2. Dier. Canic. p. 64.)*; *Th. Fazell. (Dec. 1. Rer. Sicul. l. 1. c. 6.). Joh. Jonſton. (Cl. 10. Thaumatogr. c. 4. art. 1. p. 453. & de Conſtant. Nat. propoſ. 5. Artic. 2. p. 50.). Henric. Kornmann. (de Mirac. Viv. p. 9. ſq.). Edo Neubuſ. (l. 2. Sacr. Fatid. c. 16. p. 256.). Joh. Ben. Sinibald. (l. 8. Geneanthr. tr. 2. c. 5. p. 704.). J. Lipſius (l. 3. Phyſiol. Stoic. c. 5.). Philipp. Camerar. (Cent. 1. op. ſubciſiv. c. 82. p. 380.). Athanaſ. Kircher. (l. 9. Mund. Subt. ſ. 2. c. 4. qu. 1. p. 56.). Caſp. Schottus (l. 3. Phyſ. curioſ. c. 8. p. 384.). Eraſm. Franciſci. (l. 1. Spec. Art. & Mor. exot. Tit. 17. p. 119.)*

§. 21.

Hinc etiam prodigioſæ magnitudinis oſſa caſu non rarò inventa. Drepani in Sicilia tres dentes Gigantis in antro primum ſedentis, mox aëre puro accedente in Cineres difflati monſtroſæ granditiei inventi ponderis trium ratulorum, id eſt centum communium unciarum, *teſte Joh. Boccatio (c. l. p. 115.)*. Hos dentes Drepanites in teſtimonium comperti Gigantis, & ſempiternam poſteritati memoriam filo alligavere ferreo, & ſuſpendere in quadam civitatis Eccleſia in honorem annunciatæ Virginis edita & ejuſdem titulo inſignita. Præterea & partem Cranei anteriorem invenere firmiſſimam adhuc, & plurium frumenti modiorum capacem. Sic & os alterius cruris, cujus etſi ob annoſitatem nimiam in putredinem pars deveniſſet, præceptum tamen in reliquo ab his, qui totam hominis altitudinem ad menſuram cujusque minimi oſſis novere, eum fuiſſe magnitudinis ducentorum cubitorum vel amplius. Oſſa Gigantis *Buard* Valentiæ in Monaſterio Jacobinorum ejusque delineationem quindecim ulnas longas vidit *Joh. Wilhelm. Neumayr. (in Itinerar. p. 31.)*. Oſſa talia poſſedit *O. Wormius v. g. Dentem & Coſtas (l. 3. Muſ. c. 26. p. 343.)*. Oſſa hujusmodi etiam in Muſeo obtinuit *Felix Platerus (l. 3. obſ. med. p. 549.)*, ad quorum proportionem ſceleton decem & novem pedes longitudine adæquans delineari & depingi curavit.

§. 22.

Oſſa ſub terra diuturnitate temporis creſcere, *ipſe Th. Bartholin. (Cent. 1. hiſt. anat. 98. p. 159.)* inficiatur, & hoc ipſo magis veritati litat, atque contrario *ſupra* (§. 18.) effato. Notum namque eſt (α.) oſſa à natura deſtinatam habere magnitudinem, non ſecus ac reliquæ corporis noſtri partes, quam excedere non poſſunt. *Conf. Ariſtot. (2. de Gen. Anim. c. 6.)*. (β.) oſſa ad debitam magnitudinem dum pervenerunt, tantam duritiem conſequi, ut viven-

te

te corpore auctrix nihil juris in ea obtineat. (γ.) Si igitur in vivente ſtatuto tempore ob duritiem oſſium ceſſat incrementum, in mortuo qui reſuſcitabitur? (δ.) Dices, oſſa plantarum titulo inſigniri *ap. Honorat. Fabri. (l.3. de Plant. Propoſ. 29. p. 121.)*, creſcent igitur ſub terra ut pili & ungues. Sed prælicenter plantæ nomine abutitur *H. Fabri*, quod vel indoctis patet. Ubi ſunt oſſium radices, ubi nutrimentum & reliqua, quæ auctrix imperat, antequam incrementum impetret pars augenda. Os in corpore non ſua, ut pilus & unguis informatur anima, neque propria vivit quadra, ut unguis & pilus. Quamvis demum in terris quibusdam Gigantes non extitiſſe certò conſtet, oſſibus Giganteis ibidem repertis non oppidò concludendum erit, ergò ſub terra latentia creverunt. Potuerunt tanquam rara & ſingularia eò transferri, aut ab inundationibus notabilioribus eò devolvi.

§. 23.

Oſſa namque Gigantum in tali olim pretio fuiſſe, ut etiam Principes & Magnates ſua illis exornarint palatia, hiſtorici memorant. Prætorium iisdem excoluiſſe *Auguſtum*, *Suetonius (in Octav. Auguſt. c. 72. p. m. 78.)* memorat, & quidem immanium belluarum ferarumque membra prægrandia, quæ dicuntur Gigantum oſſa, habet hiſtoricus. Non poſſum non adjicere *Summi Viri Iſaaci Caſauboni Epicriſin (Comment. in h. l. p. 261.)*. Quæ de Gigantibus prodita ſunt ab antiquis Poëtis & λογογράφοις, ea ſunt ita fabuloſa, ut meritò *Suetonius* illis nullam fidem habuerit. Sed quod propterea Gigantes nullos fuiſſe, aut nulla eorum oſſa reperiri exiſtimaſſe videtur, in eo fugit eum ratio. Simile de Templo Muhammedanorum Damaſci conſpicuo, cui par non fuit ædificium in toto orbe, quodque olim *Benhadadi* palatium fuiſſe dicitur, retulit *R. Benjamin Tudelenſis (Itinerar. p. 56.)*. Ita *Suidas* (in voce *μῆνας f. 591.)* recitat, magnam oſſium Gigantum multitudinem cum ædes S. Menæ Conſtantinopoli repurgaretur in ampla quadam foſſa repertam eſſe, quam *Anaſtaſius Imperator* conſpicatus in Palatio, ut rem admirabilem, repoſuerit. Allegavit hæc *Theologus Magnus B. Joh. Bened. Carpzov. (Diſſert. de Gigant. c. 1. p. 1. 2.)*

§. 24.

Quo Autore verò cognavit *Martinus Kergerus* in ſeptentrionalibus regionibus, imprimis Dania nullos Gigantes extitiſſe & vixiſſe?

Arctorum (Magno ſi quicquam credis Olao
Grammaticoque, prior Patriæ, qui prodidit acta)
Procerorum orbem tenuerunt monſtra Gigantum,

Mole ut corporea qui magni & corpore magni,
Sic animis etiam magni geſtisque fuere.

Joh. Pincier. (l. 4. Ot. Marpurg. p. 190.) cecinit. Arngrimus Jonæ accuratus rerum Islandicarum ſcriptor, Gigantis quindecim ulnarum, qui regnante *Magno Erici filio, Rege Norwagiæ* anno 1338. à quatuor viris trucidatus fuit *(l. 1. Rer. ſ. Comment. Island. c. 4. p. 34. ſq.) meminit.* De *Harchbeno*, cujus proceritatis dimenſio novem cubitis tenderetur, *Saxo Grammat. (l. 7. Hiſt. Danic. p. m. 124.).* Hic proceritate æquabat *OG Regem Baſan, Judicio Stephan. Joh. Stephan. (in not. ad h. l. p. 155.).* Noti etiam ſunt *Starchaterus, Arngrimus, Arverodus* tum *ex Saxone*, tum *ex Olao Magno (l. 5. Hiſt. Septentr. c. 2. p. 164.).* Spectant huc, quæ narrat *Joh. Iſaac. Pontanus (l. 1. Rer. Danic. p. 14. & 55.)* qui in eo ſaltim *à Jona* diſſentit, quod primos omnium ſeptentrionalium regionum incolas Gigantes fuiſſe commemoret. *Ipſe Saxo Gramm. (in proœm. hiſt. Dan. p. 4.)* iſta: Danicam verò regionem giganteo quodam cultu exercitam, eximiæ magnitudinis ſaxa veterum buſtis ac ſpecubus affixa teſtantur. Quod ſiquis vi monſtroſa patratum ambigat, quorundam montium excelſa ſuſpiciat, dicatque ſi callet, quis eorum verticibus cautes tantæ granditatis invexerit. *Conf. Ol. Magn. (c. l. c. 1. p. 162.).* Qui igitur obſtinatè negant, *concludo cum Steph. Joh. Stephanii (in not. ad præfat. Sax. Grammat. p. 27.)* vaſta quadam corporum mole, & extra communem ſortem proceræ ſtaturæ homines olim & præcipuè in Dania cæterisque regnis Borealibus extitiſſe conanturque omnia, quæ non ſolum in prophanis, ſed etiam ſacris literis de Gigantibus leguntur, nunc figmentorum poëticorum nomine, nunc per allegorias Phyſicas, interdum morales eludere, næ illi cum ratione inſaniunt, nec magis ſapiunt, quam benè olent, qui in culina habitant, ut *cum Petronio* loquar.

§. 25.

Credidit *Joh. Gorop. Becan. (c. l. p. 223.)*, Oſſa monſtroſa ſub terra Dæmonis arte confingi, ut ejuscemodi ludibriis credulos homunculos dementaret, & à veritate ad falſas de rebus omnibus deduceret. Convenit ferè hæc opinatio cum vulgi ſententia, qua ollas foſſiles à pygmæis ſub terra elaborari cenſuit, quod *Joh. Jonſtonus, (Thaumatogr. Nat. Cl. 1. A. c. 4. p. 458.)* in literas retulit, & utenſilia eorum, *teſte Georg. Agricola, (l. 7. de Nat. Foſſil. p. 639.) & Joh. Dan. Majore (in Columnam de Purpura p. 15. ſq.)* reputat.

§. 26.

Diabolum verò ignorantiæ Aſylum fingere, aut facere portentoſum. Ipſe *Goropius* dubitanter rem expediit, dum ſubdit & fatetur, ea eſſe poſſe belluæ ma-

marinæ aut Elephantorum oſſa. Ita de illis ab Auguſto in Prætorio repoſitis *Suetonius*, ut *ſupra* (*§. 23.*) memoratur. Oſſa & cornua unicornu ex dente Elephantino ficta Delphis, in Belgio vidit *Andr. Tenzelius* (*ſ. 9. Exceſſ. Chymiatr. p. 666.*). In agro Solonio juxta mare Drepanum & Panormum inter ab Agricolis vera adhuc erui oſſa Elephantum, *Marchio Vintimiglia Athan. Kircherum* (*l. 8. Mund. Subterran. ſ. 2. c. 4. p. 62.*) inſtruxit, qui præteritorum ſeculorum temporibus ab Aſſis in Siciliam contra hoſtes in bellum introducti, ibidemque interfecti & tumulati ſunt, quæ imperiti paſſim pro gigantum oſſibus venditarunt. *Conf. Petrus Gaſſendus* (*l. 3. de Vit. Peireſc. p. 210. & l. 4. p. 366.*), qui & coſtas hæc eſſe aliquando (*c. l. p. 356.*) deprehendit.

§. 27.

Ne igitur decipiatur Phyſico-Medicus, Anatomen, ejusque partem non ignobilem oſteologiam, in conſilium vocet. Docet namque illa oſſa quædam in homine à brutorum oſſibus forma externa in multis differre, v. g. cranium, ſcapulas cum claviculis, oſſa pollicis & calcis, &c. Hæc igitur ſi offendat exactè conſiderata forma externa humana pronunciet. Contra dentes, maxillas, vertebras, coſtas &c. cum brutis convenire, utplurimum αὐτοψία probabit. In his igitur ne fallatur aut aberret, poterit autem facillimè, probè circumſpiciat, imprimis in proportione examinanda cum reliquis oſſibus Argus ſit, ne doctis & curioſis ſe deridendum propinet.

§. 28.

Exemplum nobis ſit dens ille *apud Conrad. Gesnerum* (*l. 4. Hiſtor. Animal. f. 420.*) quamvis circa radicem non integer duas uncias pendens. Jam verò humani dentes plerique omnes, etiam majuſculi drachmam ſeu octavam unciæ partem non excedunt. Unde conjiciendum eſſet, quemadmodum dens ille communem ſedecies excedit, ita quoque hominem illum, ſi homo fuit, toties aliorum hominum corpora excesſiſſe. Quæ ferè proportione *Antæi Gigantis* corpus ſuperavit, utpote ſexaginta cubitos longum, qui exceſſus ad quatuor quindecuplus eſt. Alium computum è magnitudine dentis, qui in Muſæo Wormiano aſſervatur, *M. Chriſtiani Johannis, vide ſis ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. Anat, 98. p. 161.*). Quod ſi eadem proportione dentem illum *ap. D. Auguſtinum.* (*l. c. p. m. 123.*) è quo diſſecto centum, aut illum *ap. Guilielm. Candenum* (*in Britann. p. 351.*) è quo ducenti dentes confici potuiſſent, aut illum Chriſtophori Magni dentem molarem pugno majorem quem vidit *Ludov. Vives* (*Com. in Auguſt. in l. 15. de Civ. DEI c. 9. p. m. 124.*) aut illum Viennam Auſtriæ transmiſſum, quinque & ſemi-libram ponderantem (*Joh. Petr. Lotich. T.*

V. Theatr. Europ. p. 974.) metiremur monſtra Gigantum, & montium inſtar homines produceremus.

§. 29.

Diſpiciendum pariter hic probè eſt, an dentes & oſſa illa Giganteæ molis effoſſa revera oſſa ſint, an lapides oſſium figuram referentes. Illa eandem cum oſſibus hominum aut brutorum conſtitutionem, texturam, confirmationem, ſymmetriam & cavitatem obtinent; hæc figuram ſaltem externam (ſimilitudinem formæ vocant Phyſici,) cætera lapides ſunt, & purum naturæ mineralis opus. Monuit præterea *illuſtriſſimus Comes de Vintimiglia Athanaſ. Kircher.* (*c. l.*) hoc diſcrimen eſſe inter oſſa vera & à Natura minerali efficta & producta, quod illa ſemper tibiarum canales, fiſtuloſosque meatus olim medulla refertos retineant; hæc verò ſolidum lapidem, ſine ullo tibiarum meatu mentiuntur. Perpetuum tamen id non eſſe Enoſtos lapis, cavitates non rarò inſignes, quales in tibiarum oſſibus cernimus, viſui exhibens evincit. Mineralia oſſa inſigni monſtroſitate ſæpius ſuſpenſos tenent ſpectatorum animos; humana autem rariſſimè conſuetam magnitudinem excedunt, & ſi hoc aliquando ſtupendo tamen exceſſu, ut illa, noſtros non feriunt oculos. Vid. iterum (*c. l.* §. *1. p. 56. & ſq.*) *Athanaſ. Kircherus & Philippus Bonannus* (*Part. 1. de Teſtac. c. 7. p. 47. ſq.*). Cum præterea non dicam in toto Terrarum orbe, ſed tantum in caverna illa Panormitana tanta iſtorum oſſium ſeges reperiatur, quis tot exercitus Gigantum ſibi fingere poterit, ſi ad petrefactionem recurras, quorum partes transmutatæ illa dictitentur, quod iterum (*c. l. p. 49.*) *Bonannus.*

§. 30.

Coronidis loco ad ungues revertor, & ὡς ἐπίμετρον cur abſciſſi tàm ſanctè à vulgò cuſtodiantur addo. Noſtros ſi conſulas, ne eos colligant Magi aut Veneficæ, iisque ad incantationes & Veneficia utantur, quod etiam *Caſp. Barthius* (*l. 7. Adverſar. c. 3. col. 316.*) notavit, regerunt. Magis verò ridicula eſt illa, quæ Daniæ, *teſte Th. Bartholino* (*Cent. 3. Hiſt. Anat. 78. p. 155.*) dementat incolas. Ungues reſectos hi ſibi ſervant, *ſcribit*, ſecumque in ſepulchrum recondunt, ſperantes inde buccinam fieri ab Angelis in extremo die. Ungues & pili an beatis corporibus denegandi, quærit *Th. Spizelius* (*Conſid. Corp. Glorioſ.* §. *38. p. 96.*) idque affirmat, ita tamen, ut monſtroſam illam unguium & pilorum omnium, etiam reſectorum, reſtitutionem rejiciat, & ita *D. Auguſtini* (*Enchirid. ad Laurent. c. 89.*) verba & mentem explicet.

LIB. I.

Lib. I. Tit. XI.

De

Penis in Cadaveribus Erectione.

Summarium.

1. *Penis dignitas.* 2. *Honores huic habiti divini.* 3. *Iſidis apud Ægyptios inſtitutum.* 4. *Priapi in æde Bacchi.* 5. *Collo appenſus in victoriæ ſignum, & ſponſæ ornamentum penis.* 6. *Tranſitio.* 7. *Penis in mortuis erectio an Satyriaſis.* 8. *An Priapiſmus?* 9. *Hiſtoriæ.* 10. *Poſt mortem an contingat?* 11. *An à Coitu cum Moniali.* 12. *Muſculi quid conferant.* 13. *Quid Spiritus & Sanguis.* 14. *Pruritus in Venerem inſignes.* 15. *In coitu mortui.* 16. *Mortuæ.* 17. *Singulare Exemplum.* 18. *Apologia. Paolæ.* 19. *Cauſæ, aſſumta Alimenta.* 20. *Medicamenta. Imprimis Purgantia.* 21. *Vis purgatricis transfuſio.* 22. *Cur Aphrodiſiaca.* 23. *Fontes medicati.* 24. *Cantharides.* 25. *Satyrion.* 26. *Bangue.* 27. 28. *Maslach.* 29. *Opium.* 30. *Herba Theophraſti.* 31. *Boletus Cervinus.* 32. *Morbi. Satyriaſis.* 33. *Epilepſia. Caſus ab alto. Podagra. Calculus. Morſus Aranearum.* 34. *Milites in acie cadentes.* 35. *Quid metus poſſit?* 36. *Sanguinis ebullitio.* 37. *Veneficium.* 38. *Erectio penis in cadavere quomodo procuranda.* 39. *Membrum virile è foco Tarchetii.* 40. *Præſtigioſa in vivis penis ablatio.*

§. 1.

IN abſcondito quaſi latet penis fiſtula, ne natura ſtimulum libidinis unicuique ob oculos poſuiſſe videretur, caſtisque oculis ſpontè obtruderet ſcandalum. Ut verò abſtruſo quæ jacent in loco non illicò ignobilia æſtimanda; ita nec præfafatum membrum omni dignitate defraudandum, ſuggerendæ quippe proli ſummè neceſſarium, intra hominis ætatem ali-

alioquin defecturæ. Quare pater omnium membrorum *à Paulo Zacchia* (*l. 5. Quæſt. Med. Legal. Tit. 3. qu. 1. n. 13. p. 449.*) & *Georg. Philipp. Harsdorffero* (*Specul. Hiſt. c. 79. p. 576.*) non immeritò ſalutatur.

§. 2.

Abſit verò divinos huic tribuamus honores, prout Ethnicis in more poſitum fuit. In oppido namque Lavinio Libero integer menſis dicabatur. Quibus diebus unusquisque ſpurciſſimis abutebatur verbis, donec per forum pudendum Liberi patris membrum, palam exultante nequitia, transveheretur. Cui inſpectantibus omnibus matrem familias honeſtiſſimam coronam neceſſe erat imponere. *Vid. Auguſtin.* (*l. 7. de Civit. DEI c. 21. p. 414.*). *Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l. 4. Lect. Antiqu. c. 6. col. 150. ſq.*). Inde & illud apud *Joh. Riolan.* (*l. 2. Anthropogr. c. 30. p. 155.*) leges:

Nota ſub urbanas inter Theletuſa puellas,
Quæ puto de quæſtu libera facta ſuo eſt:
Cingit inaurata penem Tibi ſanctè corona.
Hic Pathicæ ſummi Numinis inſtar habes.

§. 3.

Spectat huc *Iſidis* apud Ægyptios inſtitutum, de quo ſequentia *ex Aliis v. g. Jano Jacobo comprimis Boiſardo* (*l. 9. Divinat. & Magic. præſtig.*), *Joh. Bened. Sinibald.* (*l. 2. Geneanthr. tr. 2. c. 2. p. 129.*): *Oſiridis ſ Serapidis* corpore à *Typhone* & Ejus ſociennis diſcerpto pudenda in Nili profluentem abjecta in mare devoluta ſunt, & à Phagro, Oxyrintho, Lepidauro piſcibus devorata fuerunt. Pudenda igitur ex Auro fabricari præcepit *Iſis*, quæ ſolenni ritu appendit tholo Templi, propoſuitque populo adoranda, tanquam partem datam à natura generationi aptam & neceſſariam ad propagationem generis humani *Phallumque* vocavit. Cujus Numen Sacerdotis ſacrificio honorarunt ejusque cultum ſtatim amplexi ſunt Arabes & Tyri, poſtea tota Græcia, tàm Aſiatica, quam Europæa, Deumque iſtum generationis efficacem nominarunt. *Priapum* Hebræi tunc quoque venerati ſunt & vocaverunt *Phægor & Beel Phægor*, cujus Antiſtes fuit *Maacha* Regis Aſæ mater, ut (*3. Reg. XV, 13.*) traditum. Adde & quæ (*ad Auguſt. L. 2. de Civ. DEI c. 14. p. 95.*) commentatur *Lud. Vives.*

§. 4.

Erigebant etiam in æde Bachi priapos Syri. Ita *Lucianus* (*de Dea Syria T. 2. Op. p. 663.*). Etiam Priapi ſtant in veſtibulis duo admodum magni, quibus inſcriptum eſt *hoc Epigramma:*

Hos poſui Bacchus tibi Juno noverca priapos.

Græci

Græci, *pergit*, priapos Bacho erigunt: in quibus & tale quiddam portant puſillos viros ligneos, magna pudenda habentes. Vocantur autem Neuroſpaſta hæc. Eſt igitur & hoc in templo illo. In dextra ædis ſedet puſillus vir æneus pudendum magnum habens. Genitalibus propriis inferiorem Priapum vocat *Arnobius (l. 6. Adv. Gentes. p. m. 209.)*. Bacchum ipſum dicaſſe ædi ſacræ Priapos ſtatura trecentorum ulnarum. Rectius forſan pro τριηκοσίων legendum eſſe τριήκοντα credidit *Jacob. Palmerius (in Not. in h. l. 672.)*. In horum unum vir quiſpiam ſingulis annis bis aſcendit, perque dies ſeptem in ejus ſummitate habitat, addit *Lucianus* cauſas ſubjungens cur hæc ita contingant. Priapum autem Bacchi Sacris addi multa ſunt in cauſa *Lud. Vives (in Auguſt. l. 7. de Civ. DEI c. 21. p. 414.)* ratiocinatur. Primum quod Priapus comes fuit expeditionum Bacchi: deinde quod ſine beneficio Bacchi frigeat, ideò filius putatur Liberi & Veneris. Jam & Bacchus ſeminibus præeſſe creditur, quorum membrum inſtrumentumque inter omnia primum eſt Priapus, & hac de cauſa hortis præficiebantur, ejusque ſacra per pagos villasque à Ruſticis magna lætitia riſuque celebrata ſunt. Super Priapi immanisſimum & turpiſſimum faſcinum ſedere nova nupta jubebatur, more honeſtiſſimo & religioſiſſimo *Auguſtin. (l. 6. de Civ. DEI c. 9. p. m. 360.) memorat.*

§. 5.

Nec in victoriæ ſignum aut corporis ornamentum cum aliis collo penem appendere nobis animus eſt. Narrat ſiquidem *Hugo Linſchottus (in Itinerar.)* *Cafres* Athyopiæ populos ad oram maritimam, quæ ad caput bonæ ſpei porrigitur, invicem variis bellis occupari. Victores victis cæſis & captis pudenda reſcindere, quæ reſiccata Regi in reliquorum procerum præſentia his moribus offerunt. Pudenda in os aſſumunt ſingulatim, atque ad Regis pedes ea exſpuunt; Rex collecta ac ſublata in regium munus victori reſtituit, quæ victor filo connexa pro monili ſponſæ ſeu uxori ſuæ de collo ſuſpendit. Sponſa hoc habitu incedens, in tantum attollitur, ut ſe vel totius mundi Reginam aut aureo vellere inſignem credat. Allegant hoc etiam *Excell. D. Joh. Theod. Schenck. (l. 1. Exerc. Anat. 8. ſ. 2. c. 34. p. 616.)* & accuratiſſimus Anatomicus *Regnerus de Graaff (de Viror. Org. Generat. Inſerv. p. 130.*

§. 6.

Quid poſt mortem aliquando in pene ſingulare deprehendatur jam ſaltim libare libet. Et quamvis nupta & prætextata verba aliquando ſpargat hæc commentatio, nemini tamen, ut caſtitatis repagula laxet, autor ero. Naturalia tracto utili, non obſcœna, curioſitate inflammatus. Nec quempiam

impurum ablaturum, purum & caſtum animum qui attulit opinor & ſpero, adeoque à prolixiori honoris præfatione libenter abſtineo.

§. 7.

Mirandum illud eſt Penis Erectio, dum in agone penis erectus poſt obitum talem rigorem ſervat, aut poſt mortem demum reliquis Partibus flacceſcentibus rigiditate ſua ſpectantium oculos obrigeſcere facit. Phænomenon illud an Satyriaſis, an Priapiſmus commodè dici poſſit, non immeritò quæritur. Primum haud facilè admitterem. Satyriaſis namque maximam rei Venereæ appetentiam habet Comitem, peracto coitu onobelos vepenem repræſentat. Talis in Venerem Satyrorum erat propenſio, qui ſeniores facti dicebantur Sileni, *juxta Pauſaniam* (*l.1.ſ. in Attic.p.27.*). Unde & nomen huic affectui. Quis verò è mortuis peſſulum oſtio obdere, *ut Terentiano* (*in Eunuch. a.3. ſ.5.* explicat & confutat *Marcellum M. Anton. Muretus l. 12. Var. Lect. c.9. p. 320.*) *utar*, appetet, cui cum vita omnem ſenſum & appetitum abſtulere fata.

§. 8.

Priapiſmus vocatur affectus, quando citra rei Venereæ appetentiam erigitur mutuo,

Minusve languet faſcinum.

Spasmodicus hic eſt motus, non cum titillatione, ſed dolore moleſto, qui unà cum Tetano ne à coitu quidem ceſſat. Nec hi tantum priapiſmo laborare exactè dicuntur, ſed illi propriè, qui ſimul telum aſini & inguinum pondus tam grande præferunt, ut ad ejus pondo, (*verba ſunt Petronii Satyric. p.m. 206.*) ipſum hominem laciniam faſcini crederes. Talem probris magis natus Imperator, quam ei loco ad quam fortuna eum provexerat, Commodus Antonius aluit pene prominente ultra modum animalium, quem onon appellabant, ſibi chariſſimum, quem & ditavit, & ſacerdotio Herculis Ruſtici præpoſuit. (*Vid. Æl. Lamprid. in Vit. Commod. p. m. 89.*) Fingunt autem cum primis incredibili veretri magnitudine Priapum luxuriaſſe, (*Conf. Auguſtin. l.6. de Civ. DEI. c.9. p.m.360.*) Ob Junionis manum veneficam, inde & illum faſtidiens Venus in Lampſaco urbe maris Helleſponti reliquit, quod notat *Natalis Comes* (*l. 5. Mythol. c.20. p. 520.*) Hunc poſt pulſum de Lampſaco propter virilis membri magnitudinem *Servius* (*in 4. Georg. v. 111. Virgil. p. 120.*) aſſeruit, quin & inter Priapum & aſinum Sileni, qui erant in Comitatu Bacchi ortum certamen de membri virilis magnitudine, Priapumque ab Aſino victum interemiſſe victorem, *Lactantius* (*l.1. Inſt. Div. c. 21.*) tradidit. Palum igitur ingenioſè vocavit *Horatius* (*l.1. Satyr. 8. v. 5.*) & Ityphallum terribile mem-

membrum] Columella (*l. 20. de R. R. v. 33.*). Hinc Vepenem (ita legit *Lud. Cœl. Rhodigin. c. l. Alii.* habent pipinnam, ut *Joſ. Langius*, manuſcripta bipinnam *Evolv. Adr. Turneb. l. 8. Adverſ. c. 4. col. 228.*) *Martialis (l. 11. Epigr. 73.)* Priapo opponit, quando ſcribit:

Drauci nata ſui vocat vepenem,
Collatus cui Gallus eſt Priapus.

Quorcirca & morbis in magnitudine accenſetur, & ex inflationum genere eſſe dicitur *Galeno (l. 14. M. M. c. 7. p. m. 515.)*. Conf. *P. Foreſt. (l. 26. obſ. med. 9. p. 573.)*. Si quid hic pronunciandum; Neutrum hic admittendum. Si tamen laxius voce Priapiſmi uti liceat, ad hunc illa eatenus referenda, quatenus quaſi quidam penis Tetanus eſt, & à prægreſſo in viventibus adhuc Priapiſmo & diſtentione, in mortuis aliquando perennat.

§. 9.

Exempla, quæ penis erectionem poſt mortem duraſſe teſtantur, proſtant. Hoc mali genus inſolens admodum eſt, *ſcribit Joh. Fernel. (l. 6. de Part. Morb. & Symptom. c. 13. p. 312.)*, quo tamen narrant jugulatum quendam biduo ab exceſſu è vita intentum rigidumque exhibuiſſe penem. Non ſimplici vice meis vidi in demortuis erectionem penis adhuc integram, *memorat Dn. D. Ambroſ. Stegmann. (M. C. D. 3. A. 4. obſ. 105. p. 221.)*. De mutone ſtrictè erecto alicujus à Papiſmo converſi Clerici *Chriſtian. Lehmann. (Hiſtor. Schauplaz natürlicher Merckwürdigkeit im Meiſniſchen ober Erz-Gebürge ſ. 16. c. 21 p. 938)*. In acie qui cadunt erecto cadere pene à militibus ſæpius accepi, idque variis exemplis demonſtraſſe illos, qui in prælio Lüzenſi olim occubuerunt ex oculati teſtis recenſione notavit *celeberrimus Dan. Ludovici (M. C. D. 1. A. 20. obſ. 158. p. 351.)*. *Nobiliſſimo noſtro S. P. Sachſio* viri militares è bello Turcico ad S. Gothardum commiſſo retulerunt, cum Turcæ veſtibus exuerentur, plurimos illorum in ventos, qui poſt mortem membrum rigidiſſimum ſervaſſent, ac ſi novum in Campum Veneris ſubituri eſſent prælium. Idem in Gallis & noſtris ad Rhenum cæſis alios propriis oculis luſtraſſe, commemorat *prælaudatus Ludovici (c. l. obſ. 34. p. 98.)*. In ſene juvenculæ maritato *Phil. Salmuth. (Cent. 3. obſ. 29. p. 124.)*; In Principe decollato. *Joh. Dan. Erneſti (Gemüths-Ergezligk. Colloq. 45. p. 887.)*; In adultero decollato iterum *Phil. Salmuth. (c. l. obſ. 40. p. 130.)*; In ſuſpenſis *Paul. Zacchias (l. 4. quæſt. Med. Legal. T. 1. qu. 10. n. 31. p. 365. & l. 5. T. 2. qu. 11. n. 5 p. 435.) & Ph. Salmuth. (c. l.)* quod in illis, quos novaculæ Anatomicæ ſubjectos memini, me nunquam deprehendiſſe recordor Urſorum virgas indurari etiam poſt mortem dicunt, ſed partem illam naturaliter

duram eſſe, quod os habeat in extremitate ſua Anatome docuit. (*T. 5. Ephemer. Erudit. n. 4. p. 41.*). Oſſeum etiam penem in bubulco Haſſo vidit *Dn. D. C. F. Paulini parens* & ideò ſemper rigidum, à quo uxori in copula maritali acerrimi ſuborti dolores, quod ultrò faſſa eſt. (*Vid. Ejus. obſ. Med. Phyſ. in in App. M. C. D. 2. A. 4. & 5. n. 116. p. 71.*)

§. 10.

In Cauſas hujus miraculi antequam inquiram, præmoneo, eſſe difficulter credibile poſt mortem demum mentulas cadaveri erigi (niſi forſan totum abdomen in magnum attollatur tumorem, quod à veneno trucitatis contingit, quibus aliquando cum abdomine (Vid. *ſupra h. l. T. 8. §. 8.*) genitalia à flatu mirum in modum intumuiſſe, Exemplum *à Th. Bartholino* (*C. 2. Hiſt. 18. p. 202. & Vol. 4. Act. Hafn. obſ. 36. p. 121.*) notatum declarat, quamvis & in mole abdominis Hydropico penem non ſemel retractum & obſcuratum viderim. Rigidam verò poſt mortem poſſe permanere non impoſſibile.

§. 11.

Cauſam hujus olim à ſupernaturali principio deduxerunt & retulere in ſtuprum cum Moniali commiſſum. Credebant nempè, qui has devirginasſent, illis poſt mortem membrum illud pudendum permanere rigidum. Fluxit inde *verſus barbarus*:

Qui Monacha potitur, virga tendente moritur

Vid. Leonell. Faventin. (*p. 2. Med. Pract. c. 75.*). Citat ex Eo *Henr. Kormann.* (*p. 4. m. m. c. 67.*). Quod ſi verum eſſet, ſancti illi Patres Monachi morte circumventi cæteris partibus languentibus cur non viriles vibrarent haſtas, priapisq; vel ipſum provocarent Priapum. Siquidem in Monaſteriis, ut huc traham illud è Papicolis *ficti nominis Petri Firmiani, in Privilegio* namque *P. Zacharias Capucinus Lexovienſis* audit (*Cyg. Gall. Tr. Ædes pudicitiæ p. 131.*), pietas quaſi lenonis officio fungitur, dum turpiſſimis moribus velum obducit, CHRISTOQUE, qui publicis honoribus colitur, in ſecretioribus aditis præfert libidinem. Hæc eorum caſtitas, ut magis pateſcat, verba ſuperaddam *Cornelii Agrippæ* (*de Vanit. Scient. c. 63.*); Ille cum *in præcedenti capite* (*62.*) de ſectis monaſticis egiſſet, cur titulum de Arte Meretricia ſubjiciat, hanc aſſignat rationem: Reliquum nunc, *ſcribit*, quia apud Ægyptios primos Religionum Autores neminem olim ſacerdotem fieri licebat, qui Priapi ſacris non prius initiatus fuiſſet, atque ita noſtra Eccleſia receptum ſit, quod carens teſtibus, Papa non eſſe posſit, prohibeanturque Spadones, Eunuchi & Caſtrati Sacerdotem ordinari, palamque videmus ubicunque ſunt magnifica iſta templa & ſacerdotum mona-

cho-

chorumque collegia, ut plurimum in proximo eſſe lupanaria, quin & plurimæ Monialium & Veſtialium ac Beguinarum domus privatæ quædam meretricularum fornices ſunt, quas etiam monachos & religioſos (ne diffametur eorum caſtitas) nonnunquam ſub monachali cuculla, aut virili veſte in monaſteriis aluiſſe ſcimus, viſum eſt non præter ordinem de Arte Meretricia ſermonem hic ſubnectere. *Hæc Agrippa.*

§. 12.

Sed hæc cauſa cum obſcura ſit, & nullo claſſico teſtimonio, prout res requirit, firmari poſſit, ad alias me confero. Quod ut felicius procedat, in anteceſſum à quibus viventibus ſecundum & præter naturam penis erigatur, tribus prælibandum. Muſculos penis ad erectionem immediatè facere antiquis perſuaſum fuit, ſed hanc ſententiam dum accuratè exanimavit *Regnerus de Graaff* (*c. l. p. 144.*) rejecit, quia in omnibus muſculis, dum agunt id, ad quod deſtinati ſunt, eorum ventres intumeſcant, atque extremitates ad ſe invicem accedant. Quod cum ita ſit, fieri non poteſt, ut penis hac ratione extendatur; quandoquidem muſculi actio ſit contractio, quæ extenſioni contraria eſt. Neque etiam horum muſculorum ope immediatè penis erectionem contingere poſſe, ex eorum accuratiori inſpectione, & ex iis, quæ jam dicta ſunt, clarè cognoſcitur; quia muſculorum illorum extremitates ad ſe invicem debent accedere, & cum principium, quod coxendicis oſſibus firmiter implantatur, propter illorum quaſi immobilitatem moveri non poſſit, neceſſe eſt altera eorum extremitas appropinquet, cui cum affixum ſit membrum virile, neceſſario id ſequi debet. Si verò ſequatur, quid fiet? penis non erigetur, ſed deprimetur; quia in inferna parte, ſive ſub pene ex coxendicis appendicibus originem ſumunt dicti muſculi, & inferioris penis parti implantantur. Mediatè tamen eos ad hanc actionem concurrere poſſe *aſſerit (c. l. p. 158.)*, quatenus ſcilicet penis muſculi coarctando corpora nervoſa circa eorum exortum ſanguinem verſus penis partem anteriorem propellunt, atque ſic corporum nervoſorum diſtentione erectionem adaugent.

§. 13.

Spiritum & ſanguinem utrumque vaſa diſtendentem allegat *Th. Bartholin.* (*l. 1. Anat. Ref. c. 15. p. 147.*). A flatibus & ſpiritibus à corde per arterias ad penem tendentibus rigere & attolli *Joh. Bened. Sinibaldo* (*l. 3. Geneanthrop. tr. 1. c. 7. p. 265.*) placuit, qui animalia parva corda obtinentia ſalaciſſimis annumerat, quia calidiſſima. Nobile illud licet pudendum membrum, cujus petulantia ad opus nobiliſſimum jucundisſimumque natura abutitur, unde in

tentigine duritiem obtinet, niſi ex ſpirituum inflatione? quibus effuſis, quam citò langueſcit? quærit & reſpondet *Sebaſt. Baſſo (l. Meteorol. in Tent. 4. Artic. 5. p. 613.)*. Spiritum animalem quamvis non excludat *Regner. Graafius (c. l. p. 154.)*, tamen *cum Nathan. Highmoro (l. 1. Corp. Hum. Disquiſ. Anat. p. 4 c. 3. p. 96.)* arterioſo ſanguini primatum tribuit: Ut verò ſanguinem hunc multum ad penis erectionem facere non nego, in eo tamen minimè erit acquieſcendum. Quæ cauſa erit impellens? Cur iſte ſanguis ἀθρέως penis ſubeundo arterias diſtendat, Nulla ſanè alia quam nervoſas partes titillans ſub idea libidinis vapor, quam prægreſſam titillationem doloris levioris propaginem demum ſanguinis affluxus inſequitur. Vapore iſthoc una cum ſemine egeſto, quod detumeat penis, unica cauſa eſt, quamvis ſanguis iſte per venas non retroceſſerit. Quare cum in pueris & ſenibus ſtimulus iſte non deprehendatur, nec tento valent, nec duello. In brutis verò à natura conſtituto tempore expergiſcatur, non omni tempore venereos amant actus. Cauſa eſt pariter hic ſtimulus, cur nobis invitis etiam in ſomno promineat veretrum. Quocirca pudendorum Naturæ in viris inſita vis, inobediens atque imperioſa & quaſi animal quoddam non exaudiens rationem furioſarum libidinum violentia ſubjicere ſibi cuncta conatur dictitat *Plato (in Timæo, fol. 301. b.)* genitaliſque arrectionem beſtiam, de qua *Matreas* conquerebatur, ſe animal alere, quod ſe ipſum abſumeret. (*Vid. Iſaac. Caſaubon. Comment in Athen.*)

§. 14.

Et ita quosdam ſalacitas à natura ita prurire fecit, ut cum à coitu, quamvis ſæpius iterato, nullum ſentirent levamen, in caſtrationis vituperio quæſiverint refrigerium, ut ille *ap. Balthaſ. Tim. à Güldenklee (l. 3. Caſ. Med. 52. p. 198.)*. Quosdam ex intemperantia venerea mortuos non raro inter amplexus animam ejaculaſſe, aut non multo poſt inter vivos eſſe deſiiſſe, *Galenus (l. 1. de Sem. c. 35. p. m. 585.)* memorat. Sunt illi, qui *cum Veteri Poëta (eſt ille Ovidius l. 2. Amor. Eleg. 10.) apud Anton. Nattam (l. de Pulchro) cit. J. C. Steebio Cœl. Sephirot. c. 4. ſ. 3. n. 909. p. 83.)* exclamant,

Felix quem Veneris certamina mutua perdunt,
Dii faciant lethi cauſa ſit illa mei.
Induat adverſis contraria pectora telis
Miles, & æternum ſanguine nomen amet.
Quærat avarus opes, & quæ laſſavit eundo
Æquora perjuro naufragus ore bibat.

At

At mihi contingat Veneris langueſcere motu,
Cum moriar medium ſolvar & inter opus.

Ita quidam enormi ſatyriaſi correptus aſtantes rogabat, uti ſe deliciis iſtis mori ſinerent, quod etiam *teſte Barth. Cabrolio* (*obſerv. 17. p. 10.*) factum.

§. 15.

Exempla eorum, qui inter amabiles complexus Φοβερȣ̃ Φοβερωτάτȣ præda facti, proſtant *ap. Plinium (l. 7. Hiſt. Nat. c. 53.) Valer. Maxim. (l. 9. c. 12. n. 8. p. m. 436.). Petr. Foreſt. (l. 26. Obſ. Med. 20. p. 591.). Joh. Jov. Pontan. de Obedientia.). Guilh. Fabric. Hildan. (Cent. 1. obſ. Chirurg. 19. p. 25.). Felic. Plater. (l. 1. obſ. Med. p. 171.). Laurent. Triſ. (l. 2. Spec. Med. c. 9.). Marcell. Donat. (l. 4. Hiſt. Med. Mirab. c. 17. p. 394.). Georg. Phil. Harsdörffer (Groſſen Schauplatz Jämmerlicher Mord-Geſchichte p. 1. Hiſt. §. 11. p.) Joh. Benedict. Sinibald. (l. 9. Geneanthrop. tr. 2. c. 22. p. 793.). Henric. ab Heer (Spadacren. obſ. 9. p. 138.). Caſpar. à Rejes (Camp. Elyſ. Jucund. Quæſt. 44. n. 23. p. 533.). Guerner. Rolfinck. (Ord. & Method. part. Gener. dicat. p. 2. c. 32. p. 181.) de Johanne Menard. Med. Ferrarienſi* memorat, cum ab Aſtrologo ipſi prædictum fuiſſet vitæ periculum, in fovea ipſi imminere, è foveis & foſſis ſibi timuit. Cum verò ille prolis, quam vitæ cupidior, planè ſenex uxorem duceret juvenculam, prima nuptiali nocte cum dilecta concumbens deſideratis intentus amoribus in genitali fovea extinctus ſuavi morte oraculi implevit ſcopum & funus maturavit ſuum. Huc alludens *Johann. Latomus Germanus* tale concinnavit diſtichon:

In fovea qui te periturum dixit aruſpex,
Vates verus erat, conjugis illa fuit.

Talis & *Menelaus*, cui ſequens poſuit Epitaphium (*l. Funer. f. 66. a.*) *Johann. Secundus*:

Inter opus medium laſciva morte ſolutus,
Hic ſitus eſt, & init jam Menelaus humum.
Qui blandæ Veneri vitæ ſacraverat annos,
Haut aliter vitam ponere dignus erat.

Hoc mortis genus *Panthalonus* (*in Comœdia*) vocabat *la morte del grillo in ſul buſo*, ſubjiciebat *Zanima non cantava.* Sermo erat *de Joviano Poëta*, addit *Henric. ab Heer* (*c. l. p. 140.*)

§. 16.

Citatus Sinibaldus (c. l. p. 744.) & Joh. Faes (in Lil. Girald. l. de Sepulchr. & variis Sepel. rit. c. 2. Animadv. p. 161.) ex Aliis hoc recitat Epitaphium:

F. J.

F. J. Dicat

Cineres & oſſa Laodiceæ Philocaptæ hic ſita ſunt, perpetuæ memoriæ facti & infamiæ cauſa, quæ inſatiabili Venere exhauſta ſubter vivo viro mortua eſt. Vix. Ann. xxiij. Menſ. vij. Dn. W. infœliciſſimi parentes tacito nomine extra ſortem ad rudera poſuere. O voraginem exurientem! Sed nec ſoli *Laodiceæ Philocaptæ* ſors iſta obtigit, cum de *Angirilla* inter amplexus mortua hiſtoriam recitet, *Joh. Anton. Campan.* (*l. 2. Epiſt. 16. p. 82.*) dum ita *ad ſuum Antonium. Angirillam* vicinam ſcribis occidiſſe, & quod miſerrimum atque infelicisſimum putas inter amantis oſcula atque amplexus exſpiraſſe: longè falleris opinione. Siquidem non occidunt, qui ita perire voluerunt, ut animam non deſererent quidem, ſed amanti certiſſima fide committerent. Nam ſi, quemadmodum *Lucretius*, amantes toto corpore in corpora migrare cupiant, eamque ob rem oſculandi coëundique appetitus oriatur, ut oculis animam, corpus coitu in rem transferamus amatam, quid felicius evenire potuiſſet quam corpus in ulnis, animam verò in amantis pectore fuiſſe reconditam. Si enim bonum id eſt, quod omnia appetunt, malum neceſſe eſt ut appelletur, quod omnia *Hæc Campanus*, qui & alia quædam ſubjungit, qui ſi lubet evolvatur.

§. 17.

Nec ſemper hoc mortis genere demortuis viris penis riget, ſed & totum corpus eo poſitu quo obierunt. Notabile Exemplum utriusque ſexus *Thomas Cantipratanus* (*l. 3. Mirac. & Exempl. ſui temp. c. 30. n. 20. p. 331.*) recenſuit de Presbytero & Moniali in concumbendo mortuis Exemplum. Hos vetula Monialis in lecto jacentes & conjunctos & cruribus brachiisque inflexis turpiter ita, ut irrigidati nulla arte ſeparari ab invicem invenit, quorum Cadavera cum horrore & ſcandalo multorum, ſicuti inventa fuerunt, ſimul fuerunt ſepulta.

§. 18.

Sunt ex his, qui merentur, quos ſequenti tueatur Apologia *Valerius Maximus* (*c. l.*); Quorſum attinet eorum cavillari fata, quos non libido ſua, ſed fragilitatis humanæ ratio abſtulit. Fine namque vitæ noſtræ variis & occultis cauſis expoſito, interdum quædam immerentia ſupremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quam ipſam mortem accerſant. Peolas has vocavit antiquitas, *autoritate Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l. 14. Lect. Antiqu. c. 6. coll. 740.*) Peos namque pudendum *Ariſtophani* ſignificat.

§ 19.

Aſſumta alimenta tentigini huic favere nemo inficiabitur.

Vi-

Vina parant animos Veneri ſi plurima ſumus.

Amorum Magiſter Ovidius (*l. 2. de Remed. Amor. v. 411.*) inculcat. Hinc in Priapiſmo, *ſuadente Epiphanio Ferdinando* (*Hiſt. Med. 26.*) Flatuoſa pariter malo addunt ſtimulum cum ſæpè hoc malum flatibus ſuam debeat originem. *Vid. Th. Eraſtus* (*tr. de Cauſ. Morb. cont. p. 22.*) Ideo forſan fabæ Pythagoræ Ejusque aſſeclis ſuſpectæ, quod *ex Ed. Neuhuſio* (*l. 2. Sacr. Fatid. c. 1. p. 13.*) colligere in proclivi eſſet. Qui præter victum calidum & humidum, quo ſemen rurſus gignitur etiam à turpibus deſideriis non ceſſarunt, hi quoque poſt mortem rectum intentumque habere pudendum deprehenſi ſunt, *ex Alex. Tralliano P. Foreſtus* (*l. 26. obſ. med. 9. p. 572.*) *docuit.*

§. 20.

Aſſumta medicamenta anſam huic malo pariter ſuggerunt. Purgantia hic multis ſuſpecta. Ventrem non ſolvunt, *tradidit iterum P. Foreſtus* (*c. l. p. 574.*), in Priapiſmo Medici, ne cum fluxu ventris materia inferius derivetur. Exempla ſingularia communicat *Fel. Platerus* (*l. 1. obſ. med. 9. p. 245.*) Cum amicum quendam meum *narrat*, virum multos annos viduum & continentiſſimum pientiſſimumque leviter purgare vellem, ac pilulas leviores ex aromatibus paratas, ſicque dictas, exhibuiſſem, ſequenti manè ad me venit, expoſtulans mecum, me ſe decipere voluiſſe, cum nullam ab illis ſenſerit per alvum evacuationem, ſed pruritum & ſtimulum ſolum venereum, à quo tota nocte fuerat divexatus, vixque illum à ſententia potui dimovere, etſi à medicamentis purgantibus quandoque irritari etiam ea loca, ad ſeminis excretionem pertinent oſtenderem, ideoque non ſtudio, ſed caſu hoc factum eſſe. Gemellum mox ſubjungit, cui adde quod recitat *Balth. Timæus à Güldenklee* (*l. 3. Caſ. Med. 50. p. 193.*) tertiumque ſuperaddidit *Platerus*: Alius quidam aſſumto Catharctico, cum illud adhuc operaretur, ſimulque eum ad Venerem ſtimularet, uxorem aſtantem illique miniſtrantem compreſſit, unde valdè debilitatus, adeò, ut Medicum accerſere, illique delictum fateri cogeretur, aſſerens ſe nunquam adeò ad Venerem impulſum, atque ea ipſa hora, qua adhuc per alvum dejiciebat, nec ſe ullo modo continere potuiſſe. Gemellum *Miſcellaneis Curioſis* (*D. 1. Ann. 2. obſ. 71. p. 131.*) *inſeruit Dav. Spilenbergerus* & *Actis Hafnienſibus* (*Vol. 4. obſ. 73. p. 176.*) *O. Borichius.* Plura huc ſpectantia communicat *Joh. B. Sinibald.* (*l. 3. Geneanthr. tr. 1. c. 12. p. 274.*)

§. 21.

Quendam à pharmaco irritante excitatum una cum ſemine vim purgan-

tem in meretricem transfudiſſe *P. Borell. (Epilog. Obſ. Phyſ. Med.) & Joh. Dan. Horſtius (obſ. anat. 20. p. 31.)* teſtes ſunt. Operantur ut purgantia *ſuaſu Dan. Sennerti (l. 5. inſtit. med. p. 2. ſ. 1. c. 5. p. 1111.)* nutricibus oblata infantem purgant, lac vi purgatrice impraegnatum dum ſugit.

§. 22.

Cum verò, dum alvi à purgante clauſtra laxantur, muto riget, non omnibus id familiare eſt, ſed junioribus venereis, & Plethonicis, quibus *Sinibaldus (c. l.)* atri bilarios addit. Expertus eſt hoc ille *ap. Alexandrum Benedictum (l. 24. de Cur. Morb. c. 18. p. 922.)* decrepitus, de quo ſequentia conſignavit: Quidam à nobis nobilis Venetus quaeſivit, ut aliquo adjumento ſenectutis effoetam virilitatem reficerem. Septuagenarium hominem demiror, claudum, Hemiplexia debilitatum, tàm impudenter lenocinia adhuc per vicos perquirentem, roganti capulari Seni Dia Satyrion concitatorium promiſimus: at Diaphoenicon abſtulit hilaris ſenex, quo aſſumto inter meretricis amplexus, ſalivariaque oſcula pigritantem Venerem demirans primum atque ſubinde damnans, turbato ventrè ad ſellam properare cogitur, non ſine inteſtinorum tormentis, atque eo modo decies alvum ſtolidus homo exoneravit. Ferunt Alii, ſubjicit *P. Foreſtus (c. l. Obſ. Med. 19. p. 591.)*, idem Monacho contigiſſe, at alio modo: Medicamentum ad continentiam faciens expectabat Monachus: Alius eodem tempore Sponſus utcunque ſenex medicamentum expoſtulabat ad Venerem concitandam, ſed pharmacopolae errore contrarium Monacho exhibitum fuit, ita ut illa nocte tentigine Veneris ſupra modum affligeretur, contra Sponſus novae nuptae nihil hilaritatis attulerit.

§. 23.

Cur autem purgantia Aphrodiſiaca ſimul ſint, brevibus iſta complexus eſt *Nathanaël Highmorus (l. 1. Diſquiſ. anat. p. 4. c. 2. p. 93.)*: Glandulae proſtratae ſunt inter veſicae Cervicem & Inteſtinum rectum poſitae, inde contingit, quod poſt Clyſterem aut acriorem κάθαρσιν affecto inteſtino recto ſemen quandoque emittatur, & appetitus venerei excitentur.

§. 24.

Spectant huc fontes medicati quidem. Ea Spadanorum fontium eſt proprietas, *obſervat Henric. ab Heer. (Spadacren. c. 14. p. 132.)*, qua exteris his utentibus priapiſmum excitat. Id etiam in potu Thermarum Carolinarum, & Acidularum Egranenſium aliquoties obtigiſſe recordor. Militat autem hic eadem (*in* §. *praecedenti*) allata ratio, cum non tantum ſcybala expel-

pellant, ſed & Diuretica ſint, qua poſteriori operatione vaſa Spermatica mirum in modum afficiuntur & irritantur.

§. 25.

Probant id Cantharides. Hæ non tantum extra applicatæ (*Joh. Langius l. 1. Epiſt. med. 47. p. 231. Reiner. Solenander ſ. 1. Conſil. Med. 2. p. 13. Henric. ab Heer. obſ. 9. p. 135.*), ſed etiam in manu detentæ (*Henric. Smetius l. 1. Miſcellan. Epiſt. 8. p. 44.*), imò in burſa geſtatæ (*Joh. Schenk. l. 7. obſ. med. p. 873.*) veſicam & vias urinarias lædunt ita, (quamvis id *teſte Dan. Sennerto tr. de Dyſent. c. 2. p. 10.* perpetuum non ſit) ut mictio ſubſequatur cruenta. Sic intro ſumtæ illæſis reliquis partibus per vias lacteas, (*ut vult Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. 65. p. 480. & de Lact. Thorac. c. 9. p. 77.*) non expectantes, donec per univerſum fiat circulatio (*id. Cent. 3. Epiſt. 75. p. 334.*), ſpontè ad veſicam feruntur, imò & uterum, ut iisdem aſſumtis fœtum tenellum ejiciant ſcorta impura (*Joh. Schröder. l. 5. Pharmac. cl. 4. c. 98. p. 340.*), iisque non ſine vitæ periculo inferunt calamitates. Exempla ex Aliis *citatus Joh. Schenck.* (*c. l.*) compilavit. Evenit inde per accidens, ut ab iſta titillatione juvenes obtineant priapos extentos, ut ille *ap. P. Foreſtum* (*l. 24. obſ. med. 7. p. 448.*) & irritati ſupra modum etiam ad ſanguinis cum ſemine profuſionem coëant. Hiſtoriam notabilem recenſuit (*obſ. 17. p. 9.*) *Barth. Cabrolius.* Mota hoc experimento infamia proſtibula ſcortatoribus cibos earundem pulvere aſpergunt, ut illa, de qua *Joh. Shenckius* (*c. l.*), quin & ipſi ſcortatores ad coitus illecebram Cantharidum pulverem abſorbeant, ut ille *ap. Joh. Langium* (*c. l.*) juvenis Gallus, quovis Gallo gallinaceo ſalacior. Quamvis ſemper funeſtus exitus infame hoc maneat deſiderium.

§. 26.

Proſtant præter hæc alia delicatiora, quæ abſorpta reſtinguunt, ut *Mandaurenſis* (*l. 2. de Aur. Aſin. p. m. 33.*) *loqui amat*, pudoris ignaviam, & alacrem vigorem libidinis incutiunt. Satyrioni à natura ad Venerem inditus ſtimulus, ipſa id atteſtante ſignatura (*Paracelſus l. de Imagin. c. 9. p. 306.*) nomen peperit. Ex aquæ pinguedine eundem deduxit *Joh. P. Faber* (*l. 3. Panchym. ſ. 8. c. 6. p. 404.*). En *ex Athanaſ. Kirchero* (*l. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 2. c. 5. Reg. 2. p. 61.*) memorabilem nec injucundam narrationem. Adoleſcens quidam quoties in horto ſuo locum quendam non viriditate minus, quam umbrarum amœnitate conſpicuum, viſitaret, toties adeò vehementibus libidinis ſtimulis agitabatur, ut inſolita quadam corporis prurientis affectione agitatus Satyriaſin contraxiſſe videretur. Contigit autem *cum Henrico Corvino nobili ſeplaſiario* quodam

dam tempore amicius tractans, ei paſſionem ſuam revelaret. Is quid erat ſuſpicans locum ſibi monſtrari poſtulat, quo facto, totum locum Satyrii quodam genere, cujus nomen conſulto tacemus, repletum invenit, quo invento nihil facilius fuit, quam cauſam tàm vehementis Symptomatis aſſignare. Retulit quoque hanc herbam tàm potenter ad venereos motus excitare, ut vel manu detenta (quod de Satyrio Erythronio in literas retulit *Dioſcorides l. 3. de Mat. Med. c. 144. p. m. 232.*) & ex hoc forſan *J. B. Porta* (*l. 3. Phytognom. c. 44. p. 217.*) quis ſeſe manifeſto Satyricæ commotionis periculo exponat, ut proinde mirum non ſit, tàm potenter fuiſſe agitatum, qui herbam ejusdem genuinam ſobolam tàm frequenter terendo moleſtaverat. Quocirca & ſtuprum rogantes omnes viderentur Satyrion bibiſſe, *Aſcyltoap. Petronium* (*Satyric. p. m. 53.*). In quem locum vide *Georgii Erhardi Symbola* (*p. 549.*). Cum in Satyrione vis deliteſcat Saturnina, illa *ſecundum Paracelſi* (*l. 3. de Vit. Long. c. 11. p. 857.*) monitum, clam virtutem, qua de gloriari Satyrion debebat, ſuffuratur ac debilitat, fitque ſic ejus exaltatio triginta granis minor. Quo fit, ut non raro opem uſurpatus deneget Satyrion.

§ 27.

Bangue Perſas efficaciter in Venerem animare *Adam Olearius* (*Itinerar. Muſcov. Perſic. c. 15. & in Not. ad Itinerar. J. A. von Mandelsloh. l. 1. c. 20.*) retulit. Præparationem his deſcripſit: *Die Blätter werden geſamlet, ehe ſich noch der Saame an den Stengeln ſehen läſſet, werden in Schatten gedörret, und zu Pulver zerrieben, mit Honig vermiſchet, und Kugeln als Tauben-Eyer groß, daraus gemacht, von ſolchen eſſen ſie ein oder zwey Stück, und gehen darauff ihre Gänge. Sie röſten auch die Hanff-Körner, beſprengen ſie mit Saltz, und eſſens an ſtatt des Confects. Add. Anonym.* (*l. 2. de Plant. Ind. Hiſt. c. 25.*) Banguen autem cannabim noſtratem putat, quod è *Garſia ab Orto* (*l. 2. exot. pl. Hiſt. c. 25.*) refutat *Jac. Tappius* (*Orat. de Tabac. & ejus abuſ.*). Quæ de Afferal Specie Bangues habet *Joh. Harmann.* (*tr. de Op. Th. 3. qu. 3. p. 25.*) huc referantur. Ipſe *Galenus* (*l. 1. de Facult. Alim. c. 41.*) cannabim caput gravare & ſomnia turbulentare obſervavit, quod *Alex. Maurcord.* (*Epiſt. mox citanda*) allegat, poſterius *apud Galenum* non legitur, ſed *ap. Sim. Sethi* (*de Alim. lit. K. n. 3. p. m. 46.*) Semen ſi immodicè edatur deſipere facit. Folia verò arida uti farina pota, aut magis, ſi pro potione harum farina mandatur ebrietatem quandam admirabilem & ſenſus privationem devoranti inducit: Apud Arabas eſitatur pro vino & inebriat: deſiccat vero ſemen genitale ut caphura. Unde Atociis admiſcetur & baſis eſt Ægyptiorum narcotici (de ſemine loquitur) Pharmaci, quod Boſam appellant, & quo feſtivam inſaniam accerſunt, pronunciat *Henric. Mund.* (*de Aër. Vit. Eſcul. & Potul. c. 2. p. 124.*).

Can-

Cannabis folia & ſemen Turcas plebejos melle in Electuarium ventriculi infirmitatibus utile coquere, ſed quod Phantaſmata infert, ac ſomnia Gigantum aliorumque terriculamentorum formidine moleſtum retulit *Bapt. Sylvagius Reip. Venet.* interpres ad portam Ottomanicam *Joh. Matth. Fabro.* (*V. Ejusd. Strychnoman. p. 82*)

§. 28.

Maslach Turcarum hic etiam magnum nomen eſt. Quid ſit, inter Autores non convenit. Evolvantur *Joh. Hartmann.* (*c. l. qu. 4. p. 29. ſq.*) *Dan. Sennert.* (*l. 1. Med. Pract. p. 2. c. 6. p. 328.*). *Caſp. Hoffmann.* (*l. 2. de Med. Offic. c. 169. §. 22. p. 421.*). *Andr. Tenzel.* (*Exeget. Chym. p. 547.*). De nomine verò *Leonh. Thurneuſſer.* (*l. 1. Herbar. c. 29. p. 117.*) *Joh. Oberndörffer* (*Apol. Chym. med. p. 71.*) *Excellentiſſimus Noſter G. W. Wedel.* (*l. 2. Opiol. ſ. 4. c. unic. p. 160. & Exerc. Med. Philol. Dec. 5.*) ubi egregiam de hoc *Magni Medici & Miniſtri Sultanis Turcici Alex. Maurocordati ad Eum datam Epiſtolam* leges, multa Curioſa & à vulgari traditione diverſa continentem. De hoc, quod prælium inituri Turcæ non aliter, uti quidam noſtri milites & nautæ pulverem pyrium epotant, quod *Fr. Baco Verulamius* (*Hiſtor. vit. & mort. col. 223.*), ad conciliandam animi fortitudinem devorent, *Leonh. Thurneuſſ.* (*c. l. p. 170.*) & alii teſtantur. Id verò ad venereos amplexus continuandos multum conferre, juxtim fama eſt, ut in campo Martio & venereo ſtrenuos ſe præſtent bellatores. A Turcico Maſlach aſſumto defuncto mentulam fuiſſe erectam (mallem ſcripſiſſet, permanſiſſe erecta) è *Phil. Salmutho* (*Cent. 3. obſ. med. 40. p. 103.*) conſtat. Et cur plurimi Turcarum in prælio Ungarico ad S. Gothardum poſt mortem erectis mutonibus fuerint inventi (*Vid. ſupra* §. *9.*), id unicè eſui & uſui Maſlach imputandum cenſuit *Nobiliſſimus Noſter J. P. Sachſius* (*in lit. ad me datis.*)

§. 29.

De opio idem referunt Indis & Turcis maximè familiari. *Conf. Marcell. Donat.* (*l. 4. hiſt. med. adm. c. 18. p. 402.*) *P. Bellon.* (*l. 3. obſ. c. 15. p. 429.*) Inde quidam Maslach Opium reputarunt, quo etiam inclinat *J. C. Scaliger* (*Exerc. 154. p. 615.*) & illud ex opio eſſe confectum, putat *Dan. Sennert.* (*c. l. p. 329.*) & qui vitulo arat *Matth. Tilingius* (*p. 1. de Laud. Opiat. c. 2. p. 53.*). Aſcribendum illud forſan Opii caliditati. Calidum namque non frigidum, ut veteres, *Dioſcorides* (*l. 4. mat. med. c. 63. & 65. p. 267.*) *Galen.* (*l. 8. de Comp. med. ſec. loca c. 3. p. 877.*) *& alii* pronunciarunt, *P. And. Matthiol.* (*l. 4. comm. in Dioſc. c. 63. p. 527.*) *Joh. Hartmann.* (*c. l. theſ. 5. q. 1. p. 50. ſq.*) cum omnibus

bus ferè Neotericis probarunt, quæ calida, ut ipſa Aromata, œſtrum concitant venereum. Ex illo igitur Indi in Bantam Electuarium parant, Affion dictum, coloris cineritii, ſaporis dulc - amari, quo Chinenſes in Batavia utuntur; ejusque uſu tam alacres fortesque ſub vexillo Veneris evadunt milites, ut non tremula, ſed erecta haſta pugnam per totam noctem continuent. (*Vid. Jac. Saar Oſt-Indianiſch Kriegsdienſte c.2.p. 12.*) Cur verò orientalibus opium Venerem excitet, ſeptentrionalibus extinguat ob laxitatem pororum accidere *concludit prælaudatus Sachſius*, ob quam & calidiſſimam temperiem unoquaſi ictu Spiritus & vires diffluunt, opii autem vi, parumper quaſi freno cohibiti, ad plura certamina repetenda ſufficiunt. Adderem ego Conſuetudinis vim dum à minima doſi ejus uſum incipiunt Perſæ, ut eſt *ap. J. B. Tavernier (l.5. Itin. Perſic. c.17.p.269.)* cum aliis populis, & majorem doſin, ad quam tanquam ad inſuetum Europæi aſcendere nec poſſunt, nec ſine noxa debent. Et dubito ſanè annon potius eſus & uſus quotidianus oryzæ plus armet in Venerem Turcas ac Indos, quam opii. Pluribus de hoc problemate egit *Idem* (*M. C. D.1. A.2. obſ.69. p.127.*). Eadem eſſe videtur cauſa, cur Turcæ ſumpto opiato per ſomnos mox ſibi videntur vivere in Paradiſo: Chriſtiani in inferno (*O. Borrich. de ort. & prog. Chym. p.58.*). Curque bilioſis Venerem reſtinguat, pituitoſis excitet fumus Tabaci & radicum Aſparagi uſus, *Hermann. Grube de Arcan. Med. non Med. art.5. c.1.ſ.2. p.148.ſq.*)

§. 30.

Theophraſtus Ereſius (*l.9. hiſt. plant. c.20.p.126.*) mentionem fecit herbæ quam Indus attulerat. Hæc non ſolum edentibus, ſed ſaltem tangentibus virilia impetuosè erexit, ut quoties vellent (ad Septuaginta vices in die, *ut habet Hieron. Cardanus* (*l.8. de Subtil. p.473.*) coirent. Banguem hanc fuiſſe quidam ſuſpicantur. *Conf. Joh. Fragoſum* (*Hiſt. Med. Ind. tr.3. c.26.p.59.*) De Radice quæ & Venerem augendam mirè confert, & virgines, ſi ſuper eandem ſedeant, aut urinam faciant deflorat *J. C. Scaliger.* (*Exerc.75. ſ.1. p.568.*) *Joh. Pharamund. Rhumel.* (*Theol. Vegetab. Emb. 41. p. 19.*) De arbore Agnacat *iterum Scaliger.* (*c. l. p.569.*) Adde quæ de Satyrione modo (§.24.) dixi.

§. 31.

De Boleto Cervino multa vulgus. Placet mihi *Excell. Dn. D. Joh. Andr. Grabæ* ἐπίκρισις, quando aromatibus, & aliis junctis non Boletis, eam vim tribuit. (*f.3. Elaphogr. c.20. p.258.*). Nec ferè hactenus demonſtratum, qui & cujus naturæ iſti ſint Boleti. Semen ſanè Cervorum aut ſaliva eorum in Venerem

rem ruentium, ut quidem voluit *Paracelſus.* (*tr.* 1. *de Peſtil. p.* 336.) matrem & patrem eſſe vix credet, qui Boletos pro Cervinis jactatos in locis offendet creſcentes, in quibus nunquam Cervi pedes fixerunt & vixerunt. Id mihi aliquoties animadvertere contigit, Cervos Venere exhauſtos & emaciatos fungos illos veſcos, quos à Colore flavos, *gelbe Schwämme*, vocamus, ſummo cum appetitu depaviſſe, quaſi in quandam recreationem. An forſan id nominis inde acceperint divinare nolo. Sed & boleti iſti majores exſiccati cocti & acido jure parati vulgò à vulgô inter aphrodiſiaca habentur & forſan non vulgari ratione cum flatulenti ſint, gemellumque ſemini odorem per auras diſſeminent.

§. 32.

E morbis, ut etiam monitum, Satyriaſis maximè huc confert. Feſtiva eſt illa de Monacho quodam *Petri Foreſti* (*l. c. obſ.* 20. *p.* 575.) narratio. Monachus quidam ſalax incidit in Satyriaſin, cum imaginationibus veneris valdè indulgeret; adeoque tentigine non ſine dolore in Venerem ſtimulabatur, ut furore quodam agi videretur. Is ut tentiginem illatam reprimeret, mentulam in ollam, aqua frigida plenam, immerſit. Sed ex vehementi motu cum veretrum moveretur ollam in frontem impegit: Accitus Medicus ut cicatricem inflictam curaret, rem geſtam magno cum riſu aperuit. Exemplum cujusdam cui ob deſuetudinem Veneris penis extendebatur & rigebat *videſis ap. Galen.* (*l.* 6. *de Loc. Aff. c.* 5. *p.* 608.)

§. 33.

Epilepticas convulſiones etiam penis rigor excipit, *Aretæus* (*l.* 1. *c.* 5.) *memorat.* In caſu ab alto virile membrum donec animam efflavit cuidam aſſiduè erectum permanſit, *ut Joh. Schenck.* (*l.* 1. *Obſ. Med. p.* 121.). Podagrico equuleo ſubjecti venereas titillationes experiuntur, & non rarò erecto pene inter Ideas & ſollicitationes aphrodiſiacas nulli non melleas, ejulant, & dolore ingraveſcente vel melli mixtum deplorant. Expendit id non ineleganti diſcurſu *Georg. Feltmann.* (*Tr. Dea Podagra c.* 6. §. 9. *ſq. p.* 34.). Idem calculi & veſicæ patrant. Utroque Rene calculoſos plus juſto petulcos obſervavit *J. B. Helmont.* (*Tr. Vita brevis p.* 588.). Vidi tales laborantes, *inquit Paul. Zacchias* (*l.* 3. *Quæſt. Med. Legal. T.* 1. *qu.* 4. *n.* 8. *p.* 271.). Et cum à calculi doloribus ſæpius inſtar caudæ propendeat inteſtinum rectum, balanoque pruritus inducatur (*juxta Wolffg. Hœfer. l.* 3. *Herc. Med. c.* 4. *p.* 171.), cur non & tentum vibrarent, comprimis robuſtioribus, junioribus & ſucculentis iſtæ calamitates? Rationes alias ſuggeret *J. Bened. Sinibaldus* (*l.* 3. *Geneanthrop. Tr.* 1. *c.* 17. *p.* 286.). Et hæc etiam cauſa eſſe poterit, quod calculoſi polluuntur pollutionibus arenoſis *ſec. Joh. Theod.*

od. Schenck. (l. 1. Exerc. Anat. 8. c. 35. p. 650.). Iis quos morſu aranea petiit obſervatione *Bertrucii Bononienſis (l. 2. Collector. Med. tr. 3. c. 3. f. 251. b.)* virga erigetur ex multiplicatione ventoſitatum in corpore plurimarum.

§. 34.

Milites in acie erecta haſta virili cadentes iterum in mentem revocat *Alex. Benedictus, dum (l. 24. de Cur. Morb. c. 19. p. 926. ſcribit:* Mirum eſt, quod in caſtris vidimus ad Tarum in Parmenſi agro in pugna adverſus Gallos, nuda erant cadavera paſſim per ripas fluminis jacentia, quorum inguina miræ ſupra modum magnitudinis intenta erant, ſolis (ut puto) vapore ac heſterno imbre, quo corpora perfuſa erant.

§. 35.

Metus mortis inſtantis hic aliquid præſtat, quod exemplo duorum comburendorum, & in Muſico qui ob delictum à lictoribus quæſitus ſe ſubduxerat, & in alio virgis cædendo *Phil. Salmuth. Cent. 3. obſ. 21. p. 121.) meminit.* Ideò metuentibus teſticulos contrahi, *Ariſtoteles ſ. 27. probl. 7. & probl. 11. credidit,* quod ideò contingit, ſi *Caſſio (quæſt. Nat. & Med. 47. p. m.*) credendum, quia moribundi (addit & timidos *Ariſtot. ſ. 4. probl. 8.*). Excernitur autem ſemen more conſueto teſticulis ſurſum recurrentibus, qui deinde ſupra retenti manent. Ex ſemine igitur in crucem actorum effluente Mandragoram veram enaſci, vulgus credit, dum à circumforaneis ipſi imponitur. Id certum eſt ob metum mortis non tantum externas partes rigere, cujus cauſam acido *Franciſc. Bayle (probl. Phyſ. Med. 118. p. 295.)* aſcripſit, comprimis vero pedes, quod ſuppliciorum infamium candidati fatentur, ſed & expultricem ſtimulari, ut excrementa alvi meticuloſi egerant & veſicæ, imò & ipſum ſemen. In junioribus igitur, venereis & ſanguineis, nervum qui habent etiam rigentibus partibus vicinis penis rigere poterit, & cum urinæ & ſeminis egeſtione etiam intumeſcere & erigi. Dixi quædam huc ſpectantia *alibi (M. C. D. 3. A. 7. & 8. obſ. 136. §. 17. p. 251.)*

§. 36.

Aſt cum probro militi vertatur metus & timiditas, fortiter dimicantibus ſanguis ebullit, ſpiritusque ferociunt, non aliter ut amore inſanientibus, adeoque ut ira furor brevis: ita amor diuturna inſania. Pulchrè idcircò Poëtarum ingenioſitas Martem & Venerem uni incluſit thalamo. Quaſi non ſit fortis bellator, niſi qui ſtrenuus amator. A prædicta igitur ſanguinis ebullitione facile penis arrigitur, & ſubſequente inſperatò morte violenta à concluſo in ejusdem vaſis ſanguine per aliquot horas aut dies usque dum conſummata putre-

putredo inſequitur arrectio illa durat. Quod radiis Solis & Cœlo pluvioſo in aſcribit *Alex. Benedictus* (*§.33.*) in eo mihi non ſatisfacit, quando in aliis à Jove non lotis, nec à ſole unctis idem deprehenditur. Interim non nego dum à pluvioſa athmoſphæra ob putredinem corpus intumeſcit, tumorem penis etiam urgente calore putredinali, ut vulgò aſſerunt, aliquantiſper modo penis prius fuerit rigidus, adaugeri poſſe.

§. 37.

Nec veneficium omninò excludendum. Si reperti ſunt Plutonici viri *teſte B. Sinibaldo* (*l.5. Geneanthrop. tr. 2. c. 2. p. 666.*), nec non Stygiæ mulieres, quæ interdiu ſolo intuitu obſcura quædam murmurante lingua: noctu decantatis quibusdam abſtruſis verbis lumine accenſo vel præſentes vel abſentes, ſeu vigiles ſive ſomno ſepultos in pollutionem demerſerunt, cur non & rigorem membro virili inducere poſſent, etiam poſt fata permanentem. Tali forſan faſcino cruciatus fuit olim *Heraclitus Imperator*, quamvis priapiſmum fuiſſe ſuſpicetur *Marcellus Donatus* (*l. 6. Hiſt. Med. mirab. c. 4. p. 637.*). De Eo *Pomponius Lætus* (*in Compend. Hiſt. Rom.* quod novo cladis genere obierit: Teſtium nempe folliculo ſurſum verſo ſimul cum virili membro, & ſemper tenſo, ut quoties mejeret, niſi tabula umbilico admota prohibente, vultum lotio ſparſiſſet. Gemellam huic obſervationem à cauſa naturali excitatam *videſis ap. Zacut. Luſitan.* (*l.3. Prax. Med. Admirand. obſ. 118. p. 128.*)

§. 38.

Ad excitandam in demortuorum cadaveribus penis erectionem Siphone ſuo utitur *Regnerus de Graaff* (*tr. de Organ. Viror. p. 154. de Uſ. Siphon. p. 230.*). Immiſſo, *inquit*, liquore per arteriam hypogaſtricam ad corpora nervoſa excurrentibus ſtatim erigitur penis, idque magis vel minus, prout majori vel minori vi liquorem in corpora nervoſa propuleris. Quin eodem modo flatu id affici poſſet indubium. *Add. Anton. Santorell.* Prout & flatulenta phænomenon hoc præſtare *ſupra* (§. *18.*) recenſui. (*Poſt Prax. Med. c. 21. p. 60.*)

§. 39.

Επιμέτρȣ loco ſequentia Lectori curioſo curioſius examinanda propino. E foco *Tarchetii Albanorum Regis* membrum virile exertum fuiſſe, aliquotque dies duraſſe, cum quo cum Ancilla rem habuiſſet, geminos *Remum* & *Romulum* peperit, *Plutarchus* (*T. 1. Vitar. Parall. in Vit. Romul. p. 36.*) *autor eſt.*

§. 40.

Maleficas non ſolum virilia viris aliquando decurtare, hiſtoriis *Th. Barthlin.* (*Cent. 3. hiſt. 71. p. 143.*) firmat, ſed & occultare penitus & præſtigiosè

auferre videntur, prodidit *Joh. Petrus Lotichius* (*l. 6. obſ. Med. c. 4. obſ. 2. p. 524.*) *& Excell. Joh. Chriſtian. Frommann.* (*l. 3. de Faſcinat. p. 6. c. 18. p. 860.*), adeò ut firmiter credant incantati, Saturnum invidioſa falce genitalia eorundem invaſiſſe. Hiſtorias duas *Jacobus Sprengerus* (*p. 1. Mall. Malef. qu. 9. p. 123.*) quas *ex eo citant. J. Bapt. Condronchius* (*l. 3. de Morb. Venefic. c. 5. f. 114. a.*) *Dan. Sennert.* (*l. 6. Med. Pract. p. 9. c. 3. p. 396.*) *Henric. Nicol.* (*de Mag. Action. Exerc. 9. n. 10. p. 199.*). Nec id mirum, cum & partes internas auferre valeant, ut iterum (*c. l. c. 16. p. 849.*) *Noſter Frommann*, naturalesque ſubſint Cauſæ, v. g. flatus, qui intra triplicem membranorum veſicæ complexum incluſi & diſtenti membrum ad oculorum effugium retrahere valent, ut ſingularem hiſtoriam communicavit *P. Sorbait* (*M. C. D. 1. A. 2. obſ. 50. p. 89.*) & ipſe à pondere Inteſtinorum aut copia urinæ in ſcroto fluctuantis in Hernia inteſtinali & aquoſa non ſemel fiſtulam penis retractam viderim aliquoties, ut aciem ferè oculorum effugeret. Idem in Sarcocele in Parocho deprehendi. A ſpaſmo pudendum contractum intrò ſic ſubinde evaneſcit, ut absque præputio extet nihil, *Helmont.* (*tr. de Lithiaſ. c. 9. n. 133. p. 734.*) *annotavit.* Contrarium ſuſtinet *Caſpar. Calder. de Heredia.* (*Tribunal. Mag. Med. Stat. 8. Artic. 4. p. 50. & Artic. 8. p. 53.*) Utrumque modum eſſe poſſibilem *Jacob. Sprenger.* (*c. l.*) reputabat, & notabile exemplum (*part. 2. c. l. qu. 1. c. 7. p. 273.*), quod etiam citat *Fr. Vill. Torreblanc.* (*l. 2. de Mag. c. 41. p. 20. p. 307.*) & *Eraſmus Franciſci* (*1. Theil der Schaubühne 3. Verſamml. p. 546.*) adduxit. Jungendum huic quod *Nicol. Remigius* (*p. 2. Dæmonol. c. 5. p. 270.*) de ſene, Janitore Baſſumpretano retulit. Verba Sprengeri inſerere, quia merentur, non pigrabor: Retulit quidam, quod dum membrum perdidiſſet, & quamvis quandam maleficam Cauſa recuperandæ ſuæ ſanitatis acceſſiſſet. Illa, ut quandam arborem aſcenderet, in firmo injunxit, & ut de nido, in quo plurima erant membra, ſi quid vellet, accipere poſſet indulſit. Et cum ille magnum quoddam accipere attentaſſet, non, *ait malefica*, illud accipias, & quia uni ex plebanis attineret, *ſubjunxit.* Referunt, quosdam juvenes in Germania, *narrat Andr. Cæſalpinus* (*l. de Dæmon. inveſtig. c. 9. p. 154.*), ex improviſo ſum membra genitalia amiſiſſe, quam rem cum aliis communicaſſent, moniti ſunt, id ex maleficio contigiſſe: Idcircò comperta malefica, quæ in vindictam illatæ injuriæ id perpetraverat, ab eadem ſoluto maleficio reſtituta ſunt. Claudat agmen *illuſtris Joh. Weichardi Valvaſoris* (*l. 12. Carinth. c. 12. p. 117.*) relatio: *Zu meiner Zeit iſt es einem Soldaten und jungen Steieriſchen von Adel zu Carlſtadt geſchehen, daß ihm einige unzüchtige Weibesperſonen das männliche Glied alſo verhexet haben,*

ben, daß er ſelbiges gar verlohren, und zwar aus Argwohn dieſer ſchändlichen Huren, welche vermeynten, daß er ihrer müßig gienge, und üm andre buhlte. Als nun dieſer Verzauberte ſolches guten Freunden klagte, ward ihm gerathen, wofern er vielleicht auf den Schnitt gegangen, und mit einer zu thun gehabt, ſo ſollte er der Bröckin gute Wort geben, und ſie freundlich bitten, ihm ſein abgenommenes Gewehr wieder zu ſchaffen. Der junge Edelmann folget, und bittet von der Huren reſtitutionem in integrum, mit Vertröſtung, hinfort wiederum fleiſſig einzukehren, worauff ſie eine in Sieb oder Reitern hervor gebracht, in welcher neun männliche Glieder gelegen, von welchen ſie das ſeinige ihm zugeworffen. Dieſe Geſchicht hat mir derſelbe Edelmann ſelbſt erzehlet. Parallelas communicant *Dn. L. Jacob. Auguſtin. Hünerwolff (M. C. D. 2. A. 8. obſ. 95. p. 210.) & Magnif. Noſter D. Joh. Paul. Wurffbain (M. C. D. 3. A. 1. obſ. 166. p. 308.)* Naturaliter viro cuidam cauſode cum inflammatione & tumore pedum ac abdominis correpto ante obitum inteſtina Gangrænoſa in ſcrotum delapſa ita inficiebant eum, ut teſticuli deciderent: membrum autem virile penitus diſparuerat; *teſte D. Samuele Ledelio, Collega honorando (M. C. D. 2. A. 4. obſ. 18. p. 98.)* quod an intra abdomen ſe receperit, an ut putridum natum ſegregaverit, & inter lecti excrementa latuerit, adſtantes declarare nequibant.

LIBRI I. FINIS.

Lib. II. Tit. I.

De

Maculis Cadaverum.

Summarium.

1. *STigmata varia pueris & ætate grandioribus impacta.* 2. *Sphragitidibus ſacrandi crucis ſigno Chriſtiani notati.* 3. *Ignominiæ & ſervitutis notæ Servis & Chriſtianis inuſtæ.* 4. *In æternæ captivitatis teſtimonium à Turcis. Diabolus ſtigmatizat Magos.* 5. *Sanitatis cauſa cauteria adhibent Medici.* 6. *Sacrificatio & nota venæſectionis.* 7. *Nomina & imagines fœtui inſcriptæ.* 8. *Maculæ in morbis.* 9. *In Peſte.* 10. *In febre maligna.* 11. *Maculæ Scorbuticæ.* 12. *In morituris.* 13. *In mortuis.* 14. *In Peſte extinctis.* 15. *Signa Peſte extinctorum.* 16. *Violenta morte.* 17. *In à venenis mortuis.* 18. *Alia veneni aſſumti ſigna.* 19. *Cadavera venenatorum an aperienda?* 20. *In aſſumtis venenis mineralibus approbatur.* 21. *Corroſiva venenorum vices ſupplent.* 22. *Venena vaſa Porcellana & Stomachum maculantia.* 23. *Venena in corpore generabilia.* 24. *Ab aſſumtis ſals-acidis ventriculi eroſio.* 25. *In febribus ardentibus & peſte.* 26. *Signa venenorum aſſumtorum.* 27. *Venena inſpirata.* 28. *A vaporibus putridis enecti.* 29. *Fulminati.* 30. *Syncoptici.* 31. *Apoplectici & Epileptici.* 32. Βλητοὶ *qui Veteribus.* 33. *Ante mortem diſparentes, poſt mortem iterum apparentes maculæ.* 34. 35. *Cauſæ macularum in mortuis. Caloris reliquiæ.* 36. *Conatus Naturæ.* 37. *Hechſteterus laudatur.* 38. 39. *Illuſtrantur Hechſteteriana.* 40. *In Aqua ſuffocati.* 41. *Emendantur Hechſteteriana.* 42. *Vibices unde in dorſo.* 43. *Maculæ poſt aliquot à morte dies.* 44. *Cruces in veſtibus*

&

& cadaveribus. 45. Maculæ Embryonum. 46. In partu difficili. 47. Stigmata fœtus in utero. 48. Color luteus in fœtu ab aſſumto Croco. 49. Etiam in aliis non à Croco. 50. An ab Ictero in utero. 51. Aliæ infantum maculæ. 52. Magicæ. 53. Ab inſectis venenatis. 54. Non venenatarum à venenatis differentiæ. 55. Maculæ internæ à plagis externis non ſemper conſpicuæ. 56. Labia vulnerum à venenatis morſibus. 57. Monitum ad Tyrones. 58. Ubi de plaga inflicta conſtat, etiam non apparentibus maculis capitis apertio non negligenda. 59. Singulares notæ in incantatis. 60. Prodigioſæ in infante.

§. 1.

VAriis maculis & ſtigmatibus varias ob cauſas corporis certas partes, imò totum corpus notare gentibus in more poſitum fuit. Infantibus exponendis certas inurebant notas, ne aperta expoſiti conditione fallerentur, *ut Fr. Lindenbrog.* (*obſ. ad Terent. Eunuch. a. 4. ſ. 6.*) obſervavit. De Dacis & Sarmatis *Plinius (l. 22. c. 1.)*. De Britannis hæc Solinus (*Polyhiſt. c. 22.*): Regionem partim tenent Barbari, quibus per Artifices plagarum figuras jam inde à pueris variæ animalium effigies incorporantur, inſcriptisque viſceribus hominis incremento pigmenti notæ creſcunt: nec quicquam mage patientiæ loco nationes ferè ducunt, quam ut per memores cicatrices plurimum fuci artus bibant. Quocirca, *teſte Herodiano (l. 3. c. 14.)* nec induuntur, ne ſcilicet picturam corporis adoperiant, aut, dicam quod res eſt, ſtultitiæ teſtimonia minimè proletaria ſipario involvant. Apud Thraces punctas notis eſſe frontes *teſte Herodoto (l. 5. ſ. Terpſich f. m. 100. b.)*, nobile judicatur: non eſſe notatos punctis ignobile. De Gelonis & Agathyrſi (picti idcircò *Maroni* Agathyrſi *l. 4. Æneid. v. 146.*) cœruleo colore pictis, videatur *Pompon. Mela* (*l. 2. de Sit. Orb. c. 1.*), quod ad Americanos applicat *Georg. Horn.* (*l. 3. de Origin. Americ. c. 15. p. 365.*). Omnes totius orientis incolas id adhuc obſervare, acuque prius vulneratam cutim felle piſcis cujusdam colore obſcuro tingere, *teſtis eſt Petr. della Valle (p. 1. Itinerar. Epiſt. 16. p. 206.)*. De incolis Regni Pegu *vid. J. Schreiber (l. 2. Itin. Orient. c. 12. p. 131.)*. Grœnlandicæ mulieres cicatricibus hinc inde faciem compungunt ſemper, non tàm ad ornatum, quam ut nubiles fœminæ nuptæque à puellis impuberibus aliqua nota diſtinguantur.

§. 2.

Sacrandi apud Gentiles Sphragitidibus ſtigmati: ita *Prudentius* (*l. Periſteph. in Martyr. Rom.*)

Quid quum ſacrandus accipit Sphragitidas
Acus minutas ingerunt fornacibus,
His membra pergunt urere, ut igniverint
Quacunque partem corporis fervens nota
Signarit, hanc ſic conſecratam prædicant.
Functum deinde cum relinquit ſpiritus
Et ad ſepulchrum pompa fertur funeris
Partes per ipſas imprimuntur bracteæ
Inſignis auri lamina obducit cutem
Tegitur (ita forſan rectius, quam tergitur, ut communiter) *metallo quod peruſtum eſt.*

Signaculum crucis frontibus inſcriptum Chriſtiani veteres circumferebant. Varia collegit *Caſp. Barth.* (*l. 43. Adverſ. c. 27. col. 1952.*) & *Caſp. Sagittar.* (*de Cruciat. Martyr. c. 16. §. 16. p. 167.*). In India intermedia, Abaſia dicta, Chriſtiani crucem auream in fronte geſtant, quod eis in baptiſmo imprimitur. Saraceni habent ſignum à fronte usque ad medium naſi. Sunt etiam illic multi Judæi, qui ignito ferro in utraque maxilla ſignati ſunt, recitat *Marcus Paulus Venet.* (*l. 3. de Region. Orient. c. 43. p. 159.*). Jacobitas in Meſopotamia infantum baptizatorum frontes aut brachia ſigno crucis ignito ferro impreſſo ſignare *Phil. Baldeus* (*l. 1. Deſcript. Malab. & Coromandel c. 20. p. 129.*) *autor eſt.* Chriſtiani imprimere in manibus & brachiis ſolebant nomen CHRISTI aut ſignum crucis *Mich. Meiſner.* (*Diatrib. de Stigmat. n. 59. p. 106.*)

§. 3.

In ignominiæ & ſervitutis notam etiam hæc tranſiit conſuetudo. De ſervis literatis quædam *Galenus noſter* (*l. 1. de Dignoſc. pulſu c. 1. & l. 8. de Plac. Hipp. & Platon. c. 9.*). Plura *Laur. Pignor.* (*Tr. de Servis p. 30. 31.*). *Langlæus* (*l. 10. Semeſtr. c. 2.*). *Joſeph. Laurent.* (*l. 1. Polymath. Diſc. 9. p. 22. ſq.*). *Herman. Hugo.* (*de Prim. Scrib. Orig. c. 19.*). *Mich. Meiſner.* (*c. l. n. 19. p. 59. ſq.*). Etiam, ſi quid deliquiſſent gravius pœnæ nomine notabantur, quod ex Aliis notat *Brodæus* (*l. 4. Miſcell. c. 24. ap. Jan. Gruter. p. 2. Theſ. Critic. p. 524.*). Inſcriptus igitur pro ſervo *ap. Martialem* (*l. 8. Epigr. 75.*) & inſcripta ergaſtula *ap. Juvenal.* (*Satyr. 14. v. 25.*) ſervos in ergaſtulis, qui frontes notis inſcriptas gerunt *Henric. Kipping* (*l. 4. Antiqu. Roman. c. 1. p. 567.*) interpretabatur. Ita & ſtigmata ſibi

Ido-

Idolorum cultores inurebant in falſorum Numinum honorem, utque eſſet obſignatio iſta ſervitutis indicium, de quo plura *Joh. à Chokier de Surlet* (*p. 2. Fac. Hiſtor. c. 15. p. 239.*). De Romanis honeſti ordinis viris *à Caligula* hoc modo deformatis, *Sueton.* (*in Calig. c. 27. p. m. 147.*). *Petr. Faber* (*l. 2. Semeſtr. c. 5. p. 52.*) ut eodem ſtigmate Chriſtiani inſtar Servorum fugitivorum notarentur aut potius ornarentur nullo non ſtigmate aut opprobrio notandi veræ Eccleſiæ perſecutores præceperunt, quod iterum *ex Caſp. Barthii* Cornu Copiæ in hoc alveare transfero (*l. 43. Adverſ. c. 27. p. 1982.*) *add. Joh. à Chokier.* (*Facul. Hiſt. Cent. 1. c. 33. p. 77.*). *Caſp. Sagittar.* (*c. l.* §. *12. p. 166.*) *Mich. Meiſner.* (*c. l. n. 28. p. 63.*)

§. 4.

In æternæ captivitatis teſtimonium Turcas captivorum vultus, cute novacula prius diſſecta, poſt inſperſa fuligine, ſtigmatizare proditum eſt. Id verò Satanam ſecuti patrant, qui etiam ſuis mancipiis (veluti fugitivis ſervis de lapide emtis) certas figuras in certis locis ſub oculorum palpebris, inter nates in oris palato &c. (*Lambert. Donæus de Sortiar. c. 14. p. 64.*) aliquando veſtigium pedis leporis, Aranei, interdum gliris aut equi, catelli nigri effigiem, aut manus bufonis, rubetæ vel lacertæ ſimilitudinem referentes inurit, de quibus prolixè *Joh. Bodin.* (*l. 3. Dæmonom. c. 4. p. 282. & l. 4. c. 4. p. 599.*). *J. Bapt. Condronch.* (*l. 3. de Morb. Veneſ. c. 4. f. 107.*). *Petr. Oſtermann. JCtus* (*de Stigm. l. 9. Prop. 6.*). *Paul. Zacchias* (*l. 7. Quæſt. Med. Legal. Tit. 4. qu. 1. n. 11. p. 654.*). *Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 92. p. 91.*). *Strozzius Cigogna* (*p. 1. Mag. Univ. Theatr. l. 4. c. 3. p. 479.*). Negat hæc ſtigmata usque dum aut à certiori experientia per integræ fidei viros, aut per propriam confirmentur, aut aliud ſancta Mater Eccleſia injungat *P. Zacchias* (*c. l. qu. 5. n. 4. p. 663.*), quem ideò elogio mactat *H. Coccejus* (*in Not. ad h. l.*) Conjecturam, ſi abſint notæ, eſſe fallacem, patet *è cit. Bodino* (*l. 3. Dæmon. c. 4. p. 284.*), cum Diabolus illas aliquando deleverit, idque exemplis confirmat. Magos etiam poſt mortem nigerrimo vultu ſiſtit. De Ignatio Lojola Societatis Jeſuiticæ Autore *Joh. Haſenmüller.* (*Hiſt. Jeſuit. cit. Joh. Chriſt. Frommanno l. 3. de Faſcinat. p. 3. ſ. 2. c. 5. §. 5. p. 524.*) ſcripſit, ſe audiiſſe *ex Turriano Jeſuita celebri* ipſius comitem usque ad Miſſæ aram fuiſſe Dæmonem, à quo etiam ſæpè ita fuerit agitatus, ut in magna copia frigidisſimum mortis ſudorem fuderit, & denique cum tremore obierit, mortuum nigerrimo vultu conſpectum eſſe.

§. 5.

Non infamiæ notas Clientibus ut imprimant (prout ille quidem *ap. Aug.*

Tho-

Thomerum allegante Conr. Victor. Schneidero l. 4. de Catharr. c. 11. p. 717. quod & legitur *ap. Diomed. Cornar. obſ. Med. c. 12. p. 20.* qui Medicum cauterium ſuadentem his allocutus: Honeſtus civis ſum, maleficus illa pœna ignis dignus eſt & ſceleratus), ſed ſanitati recuperandæ ut inhient ſolertiores Medici & Chirurgi, monito *Hippocratis Noſtri* obſecuturi (*ſ. 8. aph. 6.*) ad ſumma illa remedia (*ſ. 1. aph. 6.*). Ferrum & ignem, in ſummis morbis vera aſyla confugiunt, non ſemel commendabili ſævitia ſtridulis cauteribus faciunt, ut fervent

inuſta laminis cutis
Vel ſumma pellis ignis obductus coquat
Papulasque fervor æſtuoſus excitat.

(*Prudent. c. l. v. 486.*). Rident hos *J. B. Helmont.* (*Tr. Cauterium n. 15. p. 310.*) experientiam effrons irridet. *Vid. Joh. Coſtæus* (*de Igneis præſidiis*). *Mich. Gavaſſet. Th. Fienus, Caſp. Bartholin.* (*Tr. de Cauteriis.*) *Marc. Aurel. Severin.* (*in Pyrot. Chirurg.*). *Petro Poterio* inter tormenta hanc operationem reponenti (*Cent. 1. obſ. & cur. 25. p. 47.*) nil præter illud *Prudentii noſtri* repono (*c. l. v. 513.*)

Non eſt amarum quo reformatur ſalus.

Et hæc ſtigmata propriè dicta Medicis, *de quibus Aëtius* (*l. 8. c. 11.*). *Scribon. Lang.* (*de Comp. Med. c. 231.*) ubi quidem non contradico Magno *Th. Reineſio* (*l. 3. Var. Lect. c. 9. p. 483.*) qui ςίζειν unde ſtigmata, præter pungendi & vulnetandi ſignificationem etiam, ſignandi, pingendi, variandi & maculandi vim habere aſſerit. Variant hæc prout ſunt Fonticuli, ſetacea, vulnera (de vulnere rotundo & profundo *apud Nicol. Tulpium l. 3. obſ. Med. c. 50. p. 276.* hiſtoria extat) Cicatrices &c.

§. 6.

Ne ſacrificatio cutem devenuſtare videatur, Roſarum, Cordis aut alias figuras cuti infligere Artis filii (tales namque haberi amant deſiderantque) Balneatores conſueverunt. Id verò quod *Reiner. Solenander* (*Conſil. Med. 15. ſ. 5. p. 487.*) monet, annotaſſe è re Chirurgorum erit. Sæpius animadvertitur, *ſcribit*, ut in carnoſioribus venæ lateant, fruſtrenturque Chirurgi laborem. In tali caſu ſi ſemel pertuſa ſit vena, vulnuſculumque coaluerit abraſa cruſta pulveris illius fuliginis, quem vulgò Kyroit (*Kinrouſ.*) nominant, infricetur. Si remanet litura cœrulea in loco, in quo diviſa fuit, quæ nunquam evaneſcit. Et hunc modum in Livonia à Chirurgis paſſim obſervari addidit.

§. 7.

Quid in fœtu uteri ergaſtulis adhuc clauſo moliatur imaginatio Prothei inde

inde filia *Athanaſ. Kirchero* (*Tripl. Regn. Magnet. ſ. 1. c. 3. p. 23.*) nuncupata, neminem latet. Ingredi olim hoc Naturæ ſanctuarium (*Diſcurſ. Inaugur. de Nutrit. & Morb. Inf. Art. 2.*) animo decreveram, ſed temporis & chartarum penuria coactus in ipſo ſubſiſtebam veſtibulo, commodiori id occaſioni (*Theor. Morbor. Embryon. in utero) favente divina gratia* illud reſervaturus. *Epimenidis* defuncti corium ſeu cutem longo tempore poſt (mortem) literis diſtinctam tradidit *Suidas (in Hiſtor. Tit. Epimenides col. m. 319.)* Inde Epimenidem Cutis, ὀπιμενίδου δέρμα res arcanas exprimit. De re repoſita miraculique loco ſervata interpretatur *Eraſmus (in Athag. p. m. 456.)* literatæque cutis non meminit. Sed hæc fabuloſa fortè, ut alia *de Epimenide*, aut Magica. Hujus loco ſit miranda illa *Georgii Stengelii* (*l. de Monſtr. c. 5. §. 11. p. 182.*) relatio : Puer nobilis familiæ, *refert*, Buntruti omnibus ſæpius Spectandum dedit ex utero ſecum natum paternum nomen poſt aures expreſſum, quod acceperat hoc modo: Mater illius ante Conjugium ita Sponſa Sponſium efflictim amabat, ut quicquid manu arriperet, in eo ſtatim Sponſi nomen inſcriberet. Prægnans poſtea fortè perterrita aurem fricuit, quo contactu id nomen, quod animo intuebatur fœtui eleganter impreſſit. De *Cunigunda de Doerſtad* ex veteri membrana *Noſter Chr. Fr. Paulini* (*Schol. ad Alex. de Inſula Breviar. Rer. memorab. obſ. 47. M. C. D. 2. A. 4. p. 210.)* JESU crucifixi ſemper memor, adeò, ut etiam imaginem Ejus in utero adhuc concluſo impreſſerit infanti. Imaginem Crucifixi in utero etiam infanti impreſſiſſe devotiſſimam mulierem, A. 1188. *citatus Alex. de Inſula* (*c. l. p. 209.*) retulit. De *Joh. Friderico Saxoniæ Electore* auream in dorſo crucem à nativitate geſtante *Vid. Abrah. Bucholzer.* (*Chronol.*) De *Guſtavo*, *Rege Sueciæ* galeato nato cum rubra in pectore Cruce (*Monatl. Unterred. Menſ. April. 1694. p. 279.*). De Erucula inſignita puella, *Vid. Rietlin. (Itin. Med. p. 31.)*

§. 8.

In morbis quibusdam quot maculis corpus defœdatur? De Cutis vitiis commemorabo nihil, nec de variolis, aut morbillis quid addam. Memorabilis planè eſt illa, de undecim annorum puella *Eberhardi Gockelii Noſtri* (*obſ. Med. Dec. 4. obſ. 7. p. 713.*) hiſtoria, quæ poſt tenſionem in ambobus temporibus convulſivam & ſpasmodicam cum dolore pungitivo variis in partibus variis crucibus notata. In Paraxiſmo Epileptico maculæ effloruerunt puero, ubi & hoc ſingulare, quod ſanguis venæſectione emiſſus exhibuerit in ſuperficie maculas ejusdem coloris, quod *Amicus & Collega olim Noſter*

B. D. Ehrenfried. Hagedorn. (*M. C. D. 1. A. 2. obſ. 144. p. 345.*) literis conſignavit.

§. 9.

Ipſam Tibi ſiſtam mortalitatem, ut quidem *Cypriano* (*l. de mortalitate*) peſtem vocare placuit, nec ſolam ſed vibicum & Exanthematum ſtipatam ſatellitio. Vibices mihi non ſunt Carbunculi, ut quidem vulgò confundi ſolent, ſed vibex peſtilentialis *Nobiliſſimo Dn. Joh. Dan. Majori Collegæ quondam ſuaviſſimo & poſt fata colendiſſimo.* Eſt macula quædam longa purpurea inſtar veſtigii ex flagellatione prævia relicti, peſtem flagellum Numinis eſſe oppidò declarans. Hiſtoriam ſi amas, ſolertia *laudati Dn. D. Majoris* eandem Tibi (*part. 1. Dub. de Chirurg. infuſ. Dub. 14. §. 3. p. 259.*) communicabit. Maculas his jungo parvas rotundas in Cute, ob venas parvas in ſuperficie cutis ruptas, ut *Stephan. Athenienſis* (*Comment. in 1. prognoſt. t. 5.*) voluit, qui tales ægros *ab Hippocrate* βλη̃τες, id eſt, percuſſos ſ. caſtigatos (*1. de Acut. tr. 35.*) vocari aſſeruit, cujus rationem ſe ignorare fatetur *Hieron. Mercurial.* (*l. de Peſte c. 18. p. 53.*), de quo problemate *mox* (*§. 32.*) pluribus. Huic qui in peſte pleureſi laborarat cadavere vix refrigerato totum dextrum latus nigerrimo colore inſtar carbonis infectum, vidit *Isbrand. à Diemerbroeck* (*l. 4. de Peſt. Noviomag. c. 38. p. 357.*) In peſte extincto animadverterunt in Cadavere multa Exanthemata nigra erupiſſe, vera peſtis indicia notat *Idem* (*c. l. hiſt. 5. p. 232.*). Exanthemata bubonum loco erumpere, deprehendit *Laurent. Giſelerus* (*de Peſt. Brunſuic. obſ. 12. add. obſ. 55.*), ut non ſine Cauſa dictitet *Laudatus Diemerbroeck* (*c. l. hiſt. 27. p. 248.*): peſtis indicia demum poſt mortem apparere.

§. 10.

In febre maligna à petechiis, petechiali dicta, nemo niſi Tireſia cœcior, hunc macularum proventum uberrimum non oculis uſurpavit, ut ita multorum morborum genium in cute depictum curioſus legere queat. Vibices etiam vocavit *Philipp. Hechſteter.* (*Decad. 1. obſ. med. c. 5. p. 22.*), quos tamen paulò ante maculas pulicares nuncuparat. Morſus namque pulicum magnitudine æquant, inde morſus malignitatis, nec non mortis appoſitè eas ſalutat (*c. l. p. 16.*) *Die Toden-Flecken, Paulus à Sorbait* (*de Peſt. Vien.*). Ut verò exactè à pulicum morſibus diſtinguerentur, obſervavit *Dan. Sennertus* (*l. 4. de Febr. c. 11. p. 1006.*) & *Ludovic. ab Hornig.* (*Würg-Engel. qu. 179. p. 245.*): In morſibus pulicum in medio punctum quoddam, morſus veſtigium, quod compreſſione non deliteſcit, etiam reliquo rubore circum quaque evaneſcente;

ſcente; Petechiæ verò ſi digito comprimantur, evaneſcunt quidem, ſed redeunt, & nullum puncturæ veſtigium in medio conſpicitur. Subjungendum huic *Petri à Caſtro (de Febr. malign. ſ. 3. aph. 31. p. 52.)* experimentum: Farina, *ſcribit*, Lupinorum aceto aut oxymelite ſubacta illitaque ſtatim pulicum puncturas delet; non ſic peſtilentes peticulas, quæ, ut à principio interno emanantes, radicitus inhærent, nec cedunt experimento.

§. II.

Sepoſitis reliquis infame ſeculi noſtri flagellum, planiſſimumque illud καθ' ἐξοχὴν Medicorum Scandalum, ſcorbutum, intueri non pigebit. Proh!

Monſtrum horrendum, informe, ingens!

Quid Monſtrum? dicere oportebat belluam truculentisſimam, nulli parcentem, nec ſexui, nec ætati, nec viſceri, nec parti.

- *Hac naſcente putem ſimul omnia diras*
Eumenidas ceciniſſe fera & crudelia nobis.
Tartareos etiam barathro (dira omnia) ab imo
Exciviſſe lacus, ſtygiaque à ſede laborem
Peſtemque horribilemque famem, bellumque, necemque.

Ut huc illud *Hieron. Fracaſtorii (in Syphylide v.)* accommodem. Ne beſtia ipſi cederet peſti, inter ſtigmatias (de quibus *Vid. Ludov. Cœl. Rhodigin. l. 7. Lect. antiqu. c. 31. col. 381.)* ſibi locum eſſe voluit. Colores Cutium cœruleos reddere, jam ſuo tempore *Ol. Magnus (l. 16. Epit. Hiſt. Septentr. c. 3. f. 130. b.) ſcripſit.* Effloreſcunt namque ſcorbuticis, commentatur *Hieron. Reuſnerus (de Scorbut. Exerc. 5: p. 292.)* crurum lituræ & maculæ, ſanguinis leviter diluti faciem repræſentantes, ſimiles lentiginibus à morſu pulicum ſuperſtitibus, majores tamen, quæ licet creberrimè in Crurum propylæo hoſpitentur, interdum tamen etiam non ſolum femorum gurguſtium, ſed univerſi quoque corporis exedram occupant. Dixit quædam *Reuſner.* quæ ſi cum ſubſequentibus componere non graveris, ferè nihil dixiſſe videbitur. Majores utique pulicum morſibus ſcorbuticis contingere Stigmata, experientia magiſtra *cum Thom. Williſio (tr. de Scorbuto c. 3. §. 10. p. 258.)* didici. Obſervavit *ille* nummi denarii, non rarò etiam ſolidi aream exæquare, interdum, *addit*, cutis ad magnitudinem manus aut ſupra, in parte quadam ſugillari videtur. Veriſſimè hæc *Williſius.* Alios ut taceam ante hos triginta annos in Lanione crura cum pedibus nigerrimo Colore deturpata deprehendi. Juraſſes jovem lapidem, morbi inſcius, à fuſtigatione ſugillata, ſenſus interim ſummopere

 obtun-

obtundebat ſalvo manente motu. Idem animadverti annno 1674. in juvene viginti annorum, de quo tutò pronunciare potuiſſes:

Nec facit officium peſque manusque ſuum,

feliciter reſtituto, ut qui curru huc translatus fuerat, pedes iter ſuum remetiri potuerit. In Sphacelum Spurias has lituras & picturas aliquando tranſiiſſe *Excell. D. Val. Andr. Mollenbroc.* (*de Varis c. 3. n. 22. p. 37.*) *confirmat.* Varia prætereà exanthemata extumentia annotavit *Phil. Salmuth.* (*Cent. 3. obſ. 60. p. 141.*) *cum Th. Williſio* (*c. l. p. 259.*). Queis & meas jungerem obſervationes, niſi alia dicenda ſupereſſent.

§. 12.

In morituris etiam maculæ effloreſcunt, unde tritum: *Er hat ſchon Toden-Mähler* (*Phil. Hechſteter. c. l. p. 35. Joh. Tilemann. in Aph. Hipp. p. 237. & Matth. Tiling. tr. de Febr. Petech. ſ. 1. c. 4. p. 51.*) & has à capreolarum maculis, cum quibus conveniunt, noſtros *die Reheflecken* vocare, autor eſt *Andr. Rivin.* (*in Caſſ. problem. p. 75.*), quo nomine & eas *Felix Platerus* (*T. 2. Prax. c. 2. p. 19.*) mactavit, in peſte maculam mortis Belgæ, *teſtante Isbr. à Diemerbroeck* (*l. 4. de Peſt. Hiſt. 41. p. 260.*). *De Valentiniano Imperatore Ammian. Marcellin.* (*l. 30. c. 9. p. m. 515.*): Jam ſuperatus liventibusque maculis interfuſus animam diu colluctatam efflavit. De aliis *Dn. D. Sim. Schultz* (*M. C. D. 1. A. 4. obſ. 121. p. 131.*). Has poſt obitum aliquando diſparere *Hagedorn. Noſter Exemplo* ſingulari (*Cent. 3. Hiſt. Med. Phyſ. 43. p. 340.*) prodidit: Aſtris mortis ſecundum Necromantiam ſignari hominem, *Theophr. Paracelſ. T. 1. Op. l. 9. de Reb. Natur. p. 921.*) philoſophatur. Cæterum has nunquam critice contingere, ſed ſymptomatice, recte auguratur *P. Foreſt.* (*l. 6. obſ. Med. 12. p. 169.*), cum nulla hactenus fuerit macularum occaſione ſecuta criſis, nec etiam tam modica eductio tantæ moli ſufficeret, ut criſis ſequatur. Sugillationem ante mortem ſine ulla vi externa in pueris ſubortam delineavit *Vit. Rietlin.* (*A. 2. lin. Med. Menſ. Dec. n. 31. p. 646.*)

§. 13.

Hæ maculæ, cicatrices, vibices, exanthemata & ſtigmata ſi in mortuis adhuc ſe viſui objiciant noſtro, nemo mirabitur; hoc verò inter ſingularia merito refertur, quod in cadavera hujusmodi ſtigmatibus adhuc fati ferociat ſævitia. *Nicolai Filio ap. Hipp.* (*l. 7. Epidem. Hiſt. 100. in editione Foëſiana p. 332. juxta Franc. Valleſ. l. 5. Hiſt. 85. col. 521.*) alvus ſ. venter ante mortem intumuit & mortuo poſteriora facta ſunt rubra. Hoc ſignum (*addit in Comment. col. 523. Valeſ.*) fieri ſolet in multis recens mortuis & nonnullis etiam moribundis, velut in

iis

iis, qui venenum acceperunt, aut internis iisque malignis inflammationibus erant affecti, aut malignos aliquos ſuccos collegerant. De puero febre maligna extincto, cui ſecundo demum poſt mortem die in facie & corpore macula rubicundis pulicum morſibus ſimiles proruperunt *Ido & Joh. Chriſt. Wolfii* (*l. 2. obſ. Chirurg. Med. 29. p. 235.*). De febre peſtilentiali extinctis *Petrus Salius Diverſ.* (*tr. de Febr. Peſtil. c. 19. p. 118.*): Maculæ (in febri peſtilenti) aliquando non vivo ſed mortuo ſuperveniunt. Quam primum enim extincti ſunt nonnulli, ſtatim eorum commaculantur corpora, perindeque apparent, ac ſi flagellis acerrimis percuſſa fuiſſent. Aliis autem apparent livores maximi, aliis autem minimæ ſuperveniunt maculæ, morſibus pulicum ſimillimæ. Et hæ maculæ omnes ſunt variæ & diverſæ colore inter ſe, & non tantum aliquæ corporis partes commaculantur, ſed etiam aliquando totum corpus uno eodemque colore inficitur, ut ego ſemel in quodam vidi ægrotante, qui cum violentia febris peſtiferæ extinctus fuerat, poſt mortem adeo in toto corpore infectus eſt, ut ſucco pomi totus infuſus videretur. *Hæc Salius.* Ita maculas, quas purpuras vocant, in peſte aliquando non niſi poſt mortem in conſpectum venire, *Ambroſ. Pareus* (*l. 21. Chirurg. c. 18. p. 475.*) & *Isbr. à Diemerbroeck.* (*ſupra* §. *9. allegatus*) retulerunt. Papulas vocat *Laurent. Joubert.* (*Tr. de Peſte c. 4. p. m. 308.*), hasque peſte ſublati certiſſimum ſignum ebuccinat. Maculas diverſi coloris poſt mortem erumpere, *Dan. Sennert.* (*l. 4. de Febr. c. 4. p. 419.*) annotavit, & multi Medici obſervarunt, febre peſtilenti interemptos infici poſt mortem maculis, *Anton. Santorell.* (*Poſt-Prax. Med. c. 10. p. 55.*) promulgavit. De maculis & vibicibus peſtilentialibus poſt mortem *Petr. Foreſt.* (*l. 5. obſ. Med. 37. p. 190.*). *Alex. Maſſarias* (*de Peſte tr. 1. p. 44.*). *Steph. Rod. Caſtrenſ.* (*l. 3. de Meteor. Microcoſm. c. 7. p. 111.*). *J. B. Siton.* (*Iatroſoph. Miſcell. tr. 1. p. 2. & 3.*). *Paulus de Sorbaith.* (*de Peſt. Vienn. qu. 49.*). *Textor refert, diſcurrit Hieron. Reuſner.* (*de Scorb. Exerc. 6. p. 416.*): Cadavera peſte ſublatorum ſi aceto ferventi abluantur, papulas, ſi quæ retroceſſiſſent, denuo emittere & certius facere peſtis indicium. Quod in aliis quoque ſonticis morbis, *addit*, experientia aſtipulatur. Quid ſi aceti acredo & ferviditas has maculas pingeret? Bubones etiam erumpere *Mannagetta* (*p. 3. Peſt- Ordnung c. 7. p. 125.*) expertus. Tumores (ſine dubio bubones innuit) mortuis ſuboriri, qui in viventibus delituerint, ut in plerisque Lugduni hodie fieri narrant certiores mihi (de Peſte) præbet conjecturam, *Laur. Joubert.* (*c. l. c. 8. p. 283.*) pronunciat. Petechias poſt mortem demum comparentes *Vit. Rietlin.* (*c. l. n. 14. p. 611.*) imitatur fere hoc genus morbi *illum Cyrenæorum Tyrannum Nicocratem*, qui, *teſte Plutarcho* (*l. de Clar. Mulier. c. 19. f. m.*

175. b.) poſt multa crudeliter & nefarie perpetrata portis quoque cuſtodes appoſuit, qui mortuos dum efferrerentur gladiolis confoderent, & cauteriis admotis ſtigmatibus compungerent, ne quis per fraudem vivus elaberetur.

§. 14.

De Peſte Parmenſi, quæ Anno 1468. graſſabatur, iſta *Roland. Capellut.* (*tr. de Cur. Peſt. p. 7.*) reliquit: Alii peſte moriebantur, quorum corpora denigrata erant; Alii ſolum Renes habebant denigratos. Alii moriebantur, quorum corpora tota mutata erant. Alii ſolum coxas & pectus mutatum habebant. Alii erant, quorum corpora à proprio colore mortuorum non mutabantur, ſed poſt aures vel juxta oculum dextrum vel ſiniſtrum nigredinem quandam ad lentis ſimilitudinem habebant. Alii etiam erant, qui in corporibus veſicam quandam ad ſimilitudinem glandis, quæ lardo plena eſſe videbatur. In Peſte Lotharingiam Anno 1089. infeſtante cadavera *Sigeberto in* (*Chronic. f. 101. b.*) *& Joh. Trithemio (in Chronic. Hirſaug.)* referentibus carbonum ad inſtar nigricabant, quod & in illo igne ſacro, quo nomine peſtem ſignare videtur 1109. *à Sigeberto (c. l. f. 108. a.) & Alb. Kranzio (l. 5. Saxon. c. 15.)* recenſitum. Poſt mortem conjugis *Henric. Cornel. Agrippæ* peſtilentia ſeſe per univerſum corpus magnis maculis effundebat, cujus rei ipſe teſtis eſt (*l. 5. Epiſt. 81. p. 948.*)

§. 15.

Quærunt *Autores Animadverſionum in Boeckeli Peſt-Ordnung (part. 2. c. 2.). Was für Anzeigungen bey den Todten zu finden, daraus man ſchlieſſen könne, daß derſelbe an der Seuche der Peſt Todes verblichen? Et reſpondet: Es iſt zwar nicht ohne, daß zuweilen ein jedweder erkennen kan, wann nehmlich, nachdeme iemand eilends Todes verblichen, fahren an ſeinem Leibe ſchwartze Flecken aus, Feur-Blaſen und dergleichen Zeichen, bisweilen aber iſt derer keines an den Todten zu ſehen, beſondern der Leib ohne einige andere Geſtaltnüſſe. Derenthalben man auff andere Zeichen Acht haben muß. Und wird zwar dafür gehalten, wann bey denen Verſtorbenen die Spitzen der Naſen hänget, und ſchwärtzlich iſt, auch pinnarium blau und ſchwärtzlich angelauffen, über deme des Toden gantzer Leib ohngewöhnlich weich iſt, daß nichts gutes zu præſumiren ſey. Schwartze und blaue Flecken, oder was Farbe ſie auch immer haben mögen, ob ſie gleich auch zu andern Zeiten ſich haben ſehen laſſen, dennoch geben ſie in Peſt-Zeit nicht wenig Verdacht, bevor da ſie nicht Zircul-rund ſeyn. Hæc illi.* Livorem faciei ac tumorem cruoris per os & nares rejectationem, citam corporis putrefactionem, iſtis ſignis etiam accenſuit *Paul. Zacchias (Tom. 3. Conſil. 27. n. 4. p. 51.)*

§. 16.

§. 16.

In omnibus violenta morte extinctis (niſi decollati fuerint) quos quidem aperire aut occaſio tulit, aut officii ratio flagitavit, dorſum partim rubris, partim cœruleis vibicibus conſpicuum offendi. Idem in aqua ſuffocatis contingere non ſemel compertum. In *prolixæ ſpei juvene Chriſtiano Sigelio, affine chariſſimo*, cui Equus excuſſor fatum accelerarat Ephelides altero poſt obitum die comparebant, hieme quamvis, quo alias diſparent, fato cederet. In à variis inflictis vulneribus mortuo totum caput, facies, brachia & venter in tantum intumuerant, imprimis ſcrotum in magnitudinem capitis elevabatur, ut cadaver horridum aſpectu omninò appareret. Quin etiam prædictæ partes omnes adeò flaveſcebant, ac ſi Croco omnimodò infecta eſſent. Ita *Emanuel Urſtiſius* (*ap. Guilh. Fabric. Hildan. Cent. 2. obſ. Chirurg. 15. p. 103.*)

§. 17.

Venena aſſumta quomodo corporis habitum mutent, *ſupra (l. 1. Tit. 4. §. 32. & Tit. 8. §. 7. & 8.)* tribus tetigi: Illa verò iterum mentem ſubeunt, quando cadavera vi venenata peremta hoſpitis ingrati variis ſubinde maculis & lituris plusquam viperinam produnt truculentiam. Videmus inde variis coloribus veneficio extinctorum cutim aſpergi, *ſcribit Phil. Hechſteter. (c. l. p. 31.)*. Liveſcit eorum facies, lingua labraque corporis extrema, imprimis ungues nigricant, *addit Hieron. Cardan. in Art. Curand. Parv. p. 239.)* non ſolum ungues livere, ſed & cum capillis & barba leviter attractos decidere. Vibices autem dorſi, *ſubdit*, veneno, peſti & abſceſſibus magnis communes ſunt, quos etiam in peſte Vienneńſi mortuis obſervavit *Paul. à Sorbait (de Peſt. Vienn. qu. 49.)*. Livores, ut ad Venena redeam, in *Germanici* cadavere, veneni ſignum *à Suetonio* (*in Vit. Caligul. c. 1. p. m. 132.*) allegantur. Provocat ad hoc *Quintilian. (Declamat. 15.)*: Veneficium ſi arguis, oportet oſtendas putre livoribus cadaver inter efferentium manus fluens tabe corpus. Πελιδιὸν vocat iſtum colorem *Galen. (l. 6. de Loc. Aff. c. 5.)*, de quo varia *è Galeno & Hippocrate Anut. Foëſius (Oeconom. Hippocrat. p. 491.)*. Hoc ipſum cum Neronem nequaquam latuiſſet, *ſcribit Dion. Caſſius* (*in Vit. Ejus*), Britannici corpus gypſo oblitum fuiſſe, ne livor è veneno appareret, pluriamque coortam gypſo amoto ſcelus omnium oculis objeciſſe. De quo *Anton. Santorell.* (*Poſt Prax. Med. c. 10. p. 55.*). Quo loco non poſſum non inſerere, cujusdam demortui faciem gypſo oblitam, à Gypſoplaſte, ablato gypſo ſtatim intumuiſſe, liventem & tandem denigratam, ut cadaver efferendum vix in conſpectum præſentium exponi potuiſſet. Funeſtum cadaveris livorem *Excell. Dn. D. Gottfried Welſchius, olim in alma Philurea Præceptor &*

Pro-

Promotor colendus (*Rational. Vulner. Lethal. Judic. c. 17. p. 193.*) & maculas, circa præcordia imprimis, & in reliquo corpore plurimas; nunc majores, nunc minores coloris modo lividi, modo nigricantis, modo ex rubro flaveſcentis, uno verbo varii, prout ſcilicet veneni & ab eo inductæ corruptionis fert qualitas & conditio. In Melancholico hypochondriaco non ſine veneni ſuſpicione extincto ſiniſtrum latus lividum, dextræque manus digitos impensè liventes nigricantesque reperit *J. P. Lotichius* (*l. 4. obſ. Med. c. 4. obſ. 3. p. 348.*). Totius corporis denigrationem & apoſtemationem aſſumtum Napellum inſequi *Paul. Zacchias* (*l. 2. Tit. 2. qu. Med. Legal. 6. n. 11. p. 216.*) innuit. Extremorum à colore livido cœruleoque contaminationem venenis competere potiſſimum, *aſtruxit Adr. Spigelius* (*l. 8. de Corp. Human. Fabr. c. 1. p. 224.*), cui *adde Johann. Matth. Fabrum* (*Strychnoman. p. 10. & 84.*). Præputium & maximam pudendi partem obſcure rubram in philtrato ſe deprehendiſſe, *meminit Valent. Andr. Mollenbrocc.* (*ap. Caſp. Theophil. Bierling. Cent. 1. Adv. Curioſ. obſ. 11. p. 29.*). Ab aſſumto Arſenico pudenda nigra prorſus, *Phil. Salmuth.* (*Cent. 1. obſ. 10. p. 7.*)

§. 18.

Cum verò cadaveris nigredo non ſemper abſorptum venenum indicet, ut *rectè Vit. Rietlin.* (*A. 5. lin. Med. Menſ. Jun. n. 4. p. 559.*) demonſtrare ſatagit, ſigna hujusmodi attendentes non ſine mentis attentione decreta evomant. Si antecedentia & poſtmodum internorum viſcerum inſpectio idem firment (collectivè namque ſigna eſſe ſumenda, ſapienter admodum *Welſchius* (*c. l. p. 197.*) *monuit.*). Medici de propinato & aſſumto veneno ſuam ferre ſolent ſententiam. Ad antecedentia (ut hæc in Tyronum gratiam addam) referendum venit, ſi quem ſuapte natura probis ſuccis abundantem, ac ſanorum in cenſu habitum absque brevia cauſa repentè eſſe moriturum videris. Ita *Galenus* (*l. 5. de Loc. Aff. c. 7.*). Exempli loco ſit ille *ap. Dn. D. Paul. Ammannum* (*Med. Critic. Caſ. 60. p. 304.*), qui ſanus alioquin ab aſſumto Arſenico in pulte à muliere oblato in momento morbo correptus ſexto Naturæ debitum exſolvebat. Si ſenſum tetri odoris aut ſaporis inter devorandum ſenſerit æger. *Vid. Dan. Sennert.* (*l. 6. Med. Pract. p. 5. c. 3. p. 241.*). Unde *Carolus V. Cæſar* (*teſte Hieron. Cardano l. c.*) dicere ſolebat, ſolum voraces venenum devorare. Quæ venenum aſſumtum inſequuntur ſymptomata *ap. Practicos* fuſius annotata reperias, comprimis *Hieron. Cardanum & Mercurialem, Santem Ardoinum, Ant. Guainerium, Jac. Grevinum, Ferdin. Ponzettum, & Alios*, quorum luculenti de venenis proſtant commentarii. Adde ſi libet *Caſp. Cald. de Hæred.* (*Tribunal. Mag. ſtat. 13. art. 6. p. 62.*)

§. 19.

§ 19.

Cadavera an aperienda, ut de veneni aſſumti certitudine ex illis decernas? Si perconteris, jam olim inventi, qui venenorum lethalium hauſtu perditos, dignoſci ab iis non poſſe, qui ab aliqua corporis affectione perierunt, ſtatuerunt. Quam ſententiam etiam amplexus, contrariam populorum opinionem è trivio ad forum delatam vocat ridetque *Joh. Prævotius (in Op. Poſthum. tr. de Nat. Venenor. p. 784.)*. Hujus verò rationes, ut noſtram de ponte deturbent, tanto robore non pollent. Maximum hujus opinionis fundamentum verſatur in illa theſi, quod venena in corpore generari poſſint, ſed hoc hactenus, ut quidem omnibus ferè perſuaſum, ſufficienter probatum haud quaquam eſt. *Conf. quos citat Caſp. à Rejes (Camp. Elyſ. jucund. quæſt. 64. n. 7. p. 847.)*. Et ſi admittendum, cum grano ſalis & non ſine diſtinctione admittendum. Deinde inter venena mineralia, vegetabilia, & animalia probè diſtinguendum. Horum quædam habitu, fumis, vaporibus enecant, quædam morſu & ictu, ſubſtantia aſſumta quædam. Paucis quædam ſunt fixa, volatilia alia. Quædam nata, præparata quædam. Quædam certæ parti, quædam toti adverſa. Quædam morbis mortem lentam, quædam inopinatò, deleteria vi, violentam inferunt.

§. 20.

Circa aſſumta comprimis mineralia ſollicitis maxime & ſtatim quidem poſt obitum ad Anatomen recurrendum. Præter præfata namque ſigna externa in ventriculo aliquando minerale aſſumtum adhuc offendimus, præcipuè ſi non ante aſſumtionem in alichol redactum fuerit, aut etiam in magna copia abſorptum. Ita in ancilla, quæ Recrementum metallicum, Cadmiam nativam, ſ. Cobattum vulgò *Mukken- aut Fliegen-Pulver,* quibus enecandis dicatum craſſo modo contuſum veſperi ſumſerat, circa matutam autem poſt varias anxietates præcordiales & vomitus ſanguinis enormes invitum excuſſit Spiritum, aſſumtam Cadmiam ventriculi plicis impactam demonſtravi, eroſamque interiorem ventriculi tunicam, vaſaque eroſa & aperta. Inteſtinis & cum proximis viſceribus nihil calamitatis iſtiusmodi malum inflixerat. Forſan quod continuo vomitu exercitus ventriculus clauſo pyloro inferiore viam veneno intercluſerat.

§. 21.

In ventriculo inſuper ſaburra corruptorum humorum, variegati coloris aut à venenis tinctorum, nigerrimam aliquando vidi, ventriculumque quaſi fuligine aut atramento in partibus interioribus ſeu parietibus aſperſum. *Adde*

Godof. Welſchium (c. l. p. 203.) Eſt & his ſtomachus eſcharoticus & excoriatus *(Cardan. c. l. p. 239.)* eroſus, exeſus, & putridus, *(Petr. Pawius obſ. anat. 12. p. 24.)* aliquando etiam ad inteſtina malum tranſit. (*D. Andr. Möller. Annal. Freiberg. p. 283.*) Quocirca multa è venenorum claſſe, non tam quatenus venena, quam quatenus corroſiva, Archeum & vitam fugando, vitale lumen extinguunt. Eminet in horum claſſe comprimis Arſenicum, (exempla habet *c. l. Möllerus*) & his Antidota minus convenienter & appropriatè opponuntur, cum potius unctuoſa & Emplaſtica expoſcant medicamenta; (*Thom. Bartholin. tr. de Unicorn. c. 29. p. 286.*) & ex hoc *Anton. Deuſing. vindic. unicorn. p. 239.*), nec immeritò multum ſpei in pinguia repoſuit *Jacob. Primeroſ.* (*l. 1. de Vulg. Error. c. 6. p. 15.*). Jecur nigritie ſqualere, ſed ſine abſceſſu, iterum *Hier. Cardanus (c. l.)* addidit. Quæ de ſanguinis grumoſa in & circa Cor collectione & ſtagnatione, obſervarunt *Alii*, paucis libat *P. Foreſtus (l. 30. obſ. med. 1. p. 4.)*

§. 22.

Id autem nulli mirum videbitur à veneno Oeſophagum, ventriculum, & Inteſtina maculas exulcerationem & Sphacelum incurrere, quin & perſonari, ut eſt *ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 2. hiſt. 18. p. 202.*) cum ipſis vaſculis terreis, in quibus latuit, antequam propinaretur malitiam & ſcelus affricet. Porcellanis virtutem aſſignat *Guid. Panciroll.* (*in nov. repert. Tit. 2. p. m. 68.*) add. (*Comment. in h. l. p. 75.*) *Henric. Salmuthi*, quod nullum admittant venenum, ſed eo immiſſo ilico rumpantur. Inde *Muſarum Germanicarum Apollo, Mart. Opitius* (*l. 1. Sylv. poët. p. 43.*)

Willt du uns Gifft beybringen,
Die Porzellane wird uns in der Hand zuſpringen,
Und ſagen was du thuſt.

Maculas igitur hujusmodi vaſis, ut ventriculo Eſcharas imprimere compertum ſcribunt. *Baldus Angelus Abbatius (l. de Mirab. Vip. Natur. c. 31. p. 166.)* ſuffragatur, ipſa vaſa, in quibus venena manſerunt, ex colore non ſecus, quam vaſa facta ſono, ac homines voce dignoſci. Vaſa namque aut colore nigro, aut livido afficiuntur, maximè ſi metallica fuerint. Inde *Plinius* (*l. 30. c. 16.*) ungulas tantum mularum repertas, neque aliam ullam materiam, quæ non proderetur à veneno ſtygis aquæ, cum id dandum *Alexandro M. Antipater* mitteret, memoria dignum eſt: magna *Ariſtotelis* infamia excogitatum.

§. 23.

Parum certitudinis ſigna modo (§. 21.) allata alere, *Fortunatus Fidelis (l. 4.*

4. de Relat. Med. c. 3. p. 550.) P. Zacchias (l. 2. quæſt. med. legal. Tit. 2. qu. 7. n. 34. p. 220,) cum Aliis perſuadere conatur, eò quod tale venenum in nobis aut generari posſit, aut etiam ab aliis aſſumtis talia partibus primæ & ſecundæ coctionis dicatis infigi ſtigmata. In quam etiam ſententiam propendet *Caſpar. Cald. de Hæred. (c. l. Stat. 20. Artic. 1. p. 58.)*

§. 24.

Non diffiteor ab aliis ſalſacidis aſſumtis ventriculi interioris tunicam poſſe erodi. A continua Spiritus vitrioli uſu id obſervavit (*in Epiſt. Chym.) Joh. Francus*, ita etiam ut quaſi igne exeſus appareret, ut habet *Domin. Panaroll.* (*Pentecoſt. 1. obſ. 20. p. 12.*). Quod etiam de Magiſterii (forſan non ritè edulcorati) uſu venditavit *Joh. Crato* (*ap. Laur. Scholz. Epiſt. Med. 163. col. 275.*), Ita à multiplici Mercurii vitæ aſſumtione interior ventriculi tunica ita cœpit corrodi, ut quaſi in lacera veſte plurima penderent fruſtra nigricantia, prout *Joh. Rudolph. Salzmann. (obſ. anat. p. 60.)* id ſe vidiſſe profitetur.

§. 25.

In febribus ardentibus, *teſte Th. Bartholino (Cent. 3. hiſt. 92. p. 185.)* & in peſte ventriculum inveniri eſcharoticum, cum ſi *J. B. Helmontio (Tr. Tumulus Peſtis qu. 891.)* peſtis formetur circa Stomachi & Lienis ditionem, lienisque emunctorium ſit propè os Stomachi, adeoque ſcopus illius Sagittarii. Nec fidem inde *Bartholin.* (*Cent. Epiſt. Med. 42. p. 156.*) Helmontio derogare audet, dum ſedem malignarum febrium ventriculum allegat. Obſervatus enim eſt, *addit*, in his ventriculis cum inteſtinis inflammatus. Unde ingens illa ſitis, vomitus, faucium ardor, & alia apparentia oriuntur. Exempla demum ſubjungit *ex Andr. Spigelio* (*l. 1. de Semitert. c. 16. p.*) *Dom. Panarolo* (*Pentec. 4. obſ. 8. p. 115.*) *Isbrand. à Diemerbroeck (l. 4. de Peſt. Hiſt. 15.)*, in quibus poſt mortem ventriculus eſcharoticus & aduſtus deprehenſus. Imò omnia viſcera nigricantia & Sphacelata, quin & ipſe Ventriculus putridus, ut ſine ruptura & læſione digitis attractari nequiverit, quocunque enim digitorum attractu diſrumpebatur, cavitas relinquebatur manifeſta. (*Th. Bartholin. Cent. 3. hiſt. 68. p. 137.*) Non dicam in Epileptica ventriculum in ſiniſtra parte nigricantem, & quaſi putrefactum viridi humore refertum offendiſſe *Joh. Dan. Horſtium*, quamvis & hæc malignæ febris Symptomata fuiſſe exiſtimet *Laudatus Th. Bartholin.* (*C. 3. hiſt. 80. p. 160. 161.*). In *Palatini Electoris Friderici III.* corpore febre & œdemate pedum extincto, interiorem Venrriculi tunicam circa ſtomachum verſus dorſum ſubnigricantem invenit *Henric. Smetius* (*l. 10. Miſcell. p. 537.*)

§. 26.

Dico interim, ſalvo aliorum judicio, ſi homo (*α.*) ſanus, (*β.*) morbis malignis aut peſte non graſſantibus, (*γ.*) nulla ante vexatus febri, (*δ.*) ab aſſumtione hujus vel illius cibi & potus, (*ε.*) ſubito ex optimo in peſſimum deturbetur ſtatum, morbumque vehementem, (*η.*) nulla intervalla admittentem, Symptomatibus (*ϑ.*) intoxicatis aliàs conſuetis concomitatum incidat, & ſibi (*ι.*) quod quidam addunt (inde ſitis carentia maximum argumentum ægrum venenum non bibiſſe *Cardano tr. 5. l. 2. Contradict. 10.* quod etiam *P. Zacchias T. 3. Conſil. 16. n. 7. p. 23. allegat* & diſtinctionem ſuperaddit) nimia tentetur, poſt mortem ſubitaneam autem (*κ.*) lituris (*§. 15. allegatis*) in externis partibus, in internis autem ſive viſceribus (*λ.*) ſtigmatibus (§. *19. notatis*) defœdatus deprehendatur, nullusque ex aſtantibus (*μ.*) ob cum ægro habitam conſuetudinem in eundem morbum, iisdem ſtipatum ſymptomatibus prolabatur, illum pro eo, qui à veneno externo ſ. aſſumto periit, habendum eſſe. Vid. *P. Zacchias (citat. locis)*. A veneno *Henrico Stuarto Scotorum Regi*, ut *Jacobus Abremethius magno uſu medendi præditus* colligebat, liventes puſtulæ tanto cum dolore & totius corporis vexatione eruperunt, ut exigua ſpe vitæ ſpiritum duceret *Georg. Buchanan. (l. 18. Rer. Scotic. p. 656.) perhibet.* Portionem materiæ vomitu rejectam gallinis alii objiciunt, ſed fallit hæc probatio, ob rationes *ab Eodem Zacchia (c. l. qu. 8. n. 23. p. 223.)* adductas. Quod ſi portio aſſumtorum reliqua in promtu adhuc ſit, utique cum humore in ventriculi capacitate fluctuante poterit conferri, quin imò ſi in ventriculo contenta & viſcerum læſiones examinentur accuratius ex impreſſo charactere veneni ſpecies aliquando elici poterit. Ut adeô & hic ſuam commodet operam veritati eruendæ laudabiliter Anatome.

§. 27.

Dixi hactenus de venenis ore aſſumtis, jam de venenis, quæ halitu inſpirantur, verba adhuc pauca facienda. Inter hæc potiorem paginam faciunt halitus metallici. Eſt etiam, *inquit, Georgius Agricola (l. 6. de re Metall. p. 173.)* ubi ratio cum Orco habetur. Nam quidam loci metallici, licet rari ſint, ſuaque ſponte virus gignunt, peſtilentemque auram exhalant. Eadem *Athan. Kircherus (l. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 2. c. 5. p. 62.)*. Chinenſes idcircò Metallorum venas aperire reformidant, imò prohibent, ne vapores venenati inde emergentes ſanitati incommodent. *(Adam. Olear. in not. ad l. 2. Itinerar. Mandelsloh c. 8. p. 138.)*. Experimentum hujus periculi faciunt tale: Si dimiſſa ardens lucerna in cuniculos confeſtim extinguatur, quamvis etiam aër condenſatut, metallicis tamen vaporibus minime infectus, aut aër in cellis vaporibus vini aut cereviſiæ ſaturatus & infarctus idem, *teſte Rob. Boyleo (de vi*

Aër.

Aër. elaſt. Experim. 41. p. 312.) & experientia præſtet. Nec mirum, *ſubjicit Helmont.* (*Tr. Tumulus Peſtis p. 862.*) ſi præter vires etiam præfocent lumen vitale, ſi lumen igneum candelæ extinguant. Cauſa videtur *Malach. Thruſtoni* (*Diatr. de Reſpir. Uſ. Primar. ſ. 19. p. 79.*), quod vapor teterrimus ore hauſtus atque pulmonibus exceptus per tranſeunti ſanguini quaſi manus injiciat, curſum inhibeat, ejusque molem cogat, coërceat, figat, inſpiſſet, conſtringat. Idque minimè ſingulare videbitur illis, pergit, qui (*docente Illuſtriſſ. Boyleo*) norunt Argentum vivum fuſi plumbi halitibus momento ferè temporis figi poſſe, & quidem pertinaciter. Tantis nempè viribus pollet Saturnus ille (ignavum alias uti videtur ſilicernium), ut ipſi Mercurio idem faciat, quod (claudus) vulcanus Marti feciſſe dicitur. In hoc modo examinatis non ſolum corpus turget, facies pallet, (etiam ad tempus in iis, qui evaſerunt, ut mortuis ſimiles appareant, *vid. G. Agricola c. l. p. 172.*) oculi prominent, ſed etiam dorſum ubique ſugillatum quaſi apparet & nigricat. *Der gantze Rücken ſiehet wie eine braune Heidel-Beer.* (*Zacchar. Theobald. de Arcan. Nat. ſ. 22. p. 175. & ex Eo Eraſm. Franciſci p. 2. Luſtiger Schaubühne 2. Verſaml. p. 500.*)

§. 28.

Idem in cadaveribus à vaporibus ſubterraneis malignis & putridis enectis obſervatum. Sepulchri vapore ſuffocati tres veſpillones, *narrat Fortun. Licetus* (*de Annul. Antiqu. c. 23.*) inſignem nigredinem in cute monſtrarunt.

§. 29.

In Fulmine tacto, (quamvis id perpetuum non ſit *obſervante Plutarcho l. 4. Sympoſ. qu. 2. p. m. 244.* cui & mea aliqualis aſtipulatur experientia) collum denigratum non nihil apparuit, (*Joh. Schenck. l. 1. obſ. Med. p. 84.*) ut & in alio facies & collum nigrum & lividum Oxoniæ *à Walliſio* animadverſum prodiderunt *Ephemer. Eruditorum* (*T. 2. Ephem. 29. p. 338.*). Partim ob aduſtionem, partim ob veneni affuſionem, ut *concludit Adalbertus Tylkowsky* (*Meteorol. curioſ. p. 1. c. 10. §. 8. p. 36.*) quem *citat Phil. Jac. Sachſius Noſter* (*M. C. Ann. 2. obſ. 37. p. 68.*). Cruce in pectore Straleſundi quidam ſuperiori tempore (1670.) à fulmine, alius in dorſo vibicibus notatus, quod *Novellæ Lipſienſes Ritſchianæ* (*cit. anni p. 737.*) retulerunt.

§. 30.

Foſſulas variolorum ante non conſpicuas in deliquiis & palpitationibus cordis obſervavit *J. B. Helmont.* (*Tr. Blasbumanum n. 26. p. 148.*). Ego in puerpera febre purpura extincta poſt abdominis tumorem puſtulas in corpore, comprimis in facie.

(Tt) 3 §. 31.

§. 31.

In Apoplexia & Epilepſia ſublatis ejusmodi in dorſo ſtigmata nemo non animadvertit. Obſervavit & annotavit iſta *Phil. Hechſteter.* (*c. l. p.31.*). *Johan. Dan. Horſt.* (*ap. Th. Bartholin. Cent.3. Hiſt. 80. p. 161.*). *Laur. Giſeler.* (*obſ. de Peſt. Brunſuic. c. 19.*). In Hydrope ſublato cutis circa regionem ventriculi, umbilici inguinum, maculis atro-purpureis inſtar Ecchymomatum picta erat. (*citat. Horſt. ap. Bartholin. c. l. Hiſt. 81. p. 163.*). De uxore Fabri ferrarii aqua intercute mortua *Hippocrates Noſter* (*ſ. 7. l. 4. Epid. p. 233.*). Statim ubi deceſſiſſet totum corpus velut ſcuticis cæſum rubore infectum eſt. Nec hyſtericæ excludendæ. Memini, *ſcribit. Helmont.* (*tr. ignota actio regiminis n. 46. p. 271.*) me quondam ſtrangulatas ab utero vidiſſe, quarum cadavera livebant, nigricantia iis partibus, quibus doluerant ante mortem. De hyſterica, cui poſt mortem cutis per totum diſcolor, in hac parte livida, in iſta viridis, inque alia ſubnigra apparebat. *Vid. Th. Willis* (*de Morb. Convulſiv. c. 10. p. 180.*)

§. 32.

Βλητοὶ vero qui Antiquis vocati? βλητὸν *Heſychio* eſſe ἀπόπληκτον à morbo καταβαλικωτάτω ceu fulmine jactum, pulſatum, attonitum & proſtratum, quem barbaries ſemilatinorum ſtuatum appellat *Th. Reineſius* (*l. 1. Var. Lect. c. 8. p. 28. annotavit. Conf. Juſt. Cortnum.* (*de Morb. Atton. Art. 4. c. 26. §. 4. & 5. p. 102.*) habet & quædam *Brodæus* (*l. 4. Miſcellan. c. 23. ap. Jan. Gruter. p. 2. Theſaur. Critic. p. 543.*). Et *è Brunnero Fred. Deckker.* (*in Prax. Paul. Barbette l. 4. c. 3. p. 145.*). *Hippocrates* autem (*1. de Rat. Vict. in Morb. Acut. p. m. 55.*) quem meritò *cum Hieron. Mercuriali* (*tr. de Peſte c. 18. p. 83.*) ſequor, ex lateris inflammatione repentè ſtertore aut difficultate reſpirandi ſuffocatos livores ad latus habentes à veteribus βλητὸς, ſideratos, vocatos aſſerit, (quamvis et am alibi in alio ſignificatu id vocabulum ſumat, ut teſtatur *Juſt. Cortnum.* (*c. l. Artic. 1. c. 3. §. 4. p. 15. ſq.*), eo quod ipſis mortuis latus lividum, plagæ non abſimile deprehenditur. Exemplum de juvene nobili recenſuit (*l. 3. de Met. Microcoſm. c. 7. p. 111.*) *Stephanus Rodericus Caſtrenſis.* Tetigit etiam hunc locum *Alex. Maſſarias* (*c. l*) pluraque huc ſpectantia vide ſis *apud Anut. Foëſium* (*c. l p. 123.*) Cur autem *Stephanus Athenienſis* (*Comment. Super. 1. Progn. tr. 5.*) ægros in Peſte maculatos Hippocratis βλητὸς, id eſt, percuſſos ſeu caſtigatos à DEO fuerit interpretatus, rationem ſe ignorare fatetur (*c. l.*) *Mercurialis.*

§. 33.

Quandoque ſubitò ante mortem maculæ diſparent ſcorbuticæ, & rurſum poſt mortem efflorеſcunt, *narrat God. Smollius* (*tr. Trias maritima Soror. 1. p.*

22.

22. & Dan. Sennert.(l.3. Med. Pract.p.5.ſ.2.c.4.p. 576.). Anno 1648. Lipſiæ in Studioſo quodam tales maculas per totum corpus poſt mortem uberrimè vidit erumpere in ipſo vivente adhuc non conſpicuas *Dn. D. Valent. Andr. Mollenbrocc.(tr. de Arthritid. vag. Scorbut. c. 3. n. 19. p. 35.).* Confirmavit id ante hos dudum *Joh. Wierus(de Scorbut. obſerv. p. 13.)* quando ſcripſit: Morientibus ex hoc malo (Scorbuto) plerisque deliteſcunt maculæ, aliis à morte efflo-reſcunt uberrimè. Colorem totius faciei in nigrum mutatum deprehendit *Dan. Sennert.(tr. de Scorbut. c. 5. n. 5. p. 75.).* Habet & quædam de maculis ſcorbuticis ex *Gregor. Horſt. (T. 2. Oper. p. 378.) Wolffang. Hœfer. l. 2. Herc. Med. c. 1. p. 99.)* .

§. 34.

Hier. Mercurialis, ut cauſam hujus expulſionis redderet, confugit *(l. de Macul. c. 8.)* ad reliquias expultricis in cadavere relictas: Expultricis motorem eſſe, *ait*, calorem, cujus veſtigium in cadavere ſecedens Anima reliquit, ut à ſole & igne ex loco ablatis calor aliquis relinquitur, hunc igitur relictum calorem vapores & ichores illos venenatos ad cutem propulſare, & has maculas cauſari. Addi etiam poteſt hoc, ſubjungit *cum Mercurialem allegasſet Phil. Hechſteter. (c. l. p. 31.)*, ut firmior ſit hæc opinio: Etſi poſt mortem actualis calor, influens & emphytos dictus recedat, ſymphytus tamen & commatus in miſto corpore, quale cadaver eſt, permanet, in cujus dialyſi evaporatione vaporum motio fit. Præterea etiam cum maculæ vi morbi protrudantur, dum muſculis compreſſis arteriæ ſubtiliſatum ſanguinem evomunt, & corpus calidiſſimis morbis extinctum etiam poſt mortem calidum remaneat, maximè ſudore, lucta mortis & ſtragulis adjutum, non ab expultrice Naturæ, ſed motu morbi ad cutem ferrentur. Jungit naturali putredinalem ad cutem, & extra hanc excrementa promoventem *(Tr. de Peſte c. 4. p. 308.) Laur. Joubertus.*

§. 35.

De reliquiis caloris in cadavere eadem conjecturatur *Gregor. Horſtius ap. Wolffgang. Hœfer. (Hercul. Med. p. 99.)* & calore nativo ſecedente, extinctisque ſpiritibus, qui humoribus in corpore vivo dominantur, materiam vel malitioſam, vel putredine turgidam, & Rege ſuo deſtitutam hinc inde vagari, & qua data porta ruere, idem aſtruit. Si humores in ſangvine ſint pauci, maculas parvas rotundas fieri; ſi copioſi venæ (arteriæ) parvæ (capillares) in cute diſrumpuntur præ multitudine ſanguinis his diſruptis ſanguis ſubtus cutem firmatur, ubi maculas illas latiſſimas, ubi vibices illas, quæ & in vivis & mortuis apparent, inducunt, ita contendit *(c. l.) Stephanus Athenienſis.* Cauſa in magnis

Na-

Naturæ conatibus poſita eſſe videtur *Fortunato Fideli* (*l. 4. Relat. Med. c. 1. p. 591.*) quos illa in extremis violenter & magno exercet opere. Illuc enim trudit Natura ſanguinem, qui deinde Spiritu deſtitutus livet, & alienam ſpeciem aſſumit.

§. 36.

Phil. Hechſteterus & cum eo Matth. Tilingius (*tr. curioſ. de Febr. Petech. c. 4. p. 54.*) ſugillationes & maculas has paulò ante mortem & in ipſo agone fieri, non autem poſt mortem (*c. l. p. 34.*) aſſeverat. Allegat autem cauſas, calorem partim extraneum, partim intraneum humores fundentem & moventem, & frigus ſuccedens eosdem condenſans. Frigus igitur coloris & conſiſtentiæ, calor autem motus cauſa erit. (*p. 32.*) Addit his ultimum Naturæ conatum, qui non tantum ad extrema, ut eorum ſuccurrat frigori ſanguinem impetuosè propellit (cum motus cordis poſtrema vitæ actio ſit, ſyſtole illa ſanguinem in carnes & extremas arterias detrudi pronunciat *Honoratus Fabri l. 1. de Hom. Prop. 20. qu. 1. p. 241.*); ſed & vaſa partim aperit capillaria, ut tranſudet, indeque maculæ, aut rumpit, ut ad cutim ſtillet, unde ſugillationes. *Adde*, quæ *Hechſteter. diſputavit alibi.* (*Dec. 8. caſ. 2. p. 195. ſq.*) In eandem propendet ſententiam *Laur. Giſeler.* (*c. l.*) qui rationem, cur in Epilepſia extinctis maculæ compareant, redditurus infit: Ex vehementi Epilepticorum lucta, & motu convulſivo facilè aliquid tenuioris ſanguinis in cutem poteſt protrudi, quod poſt mortem liveſcit, aut nigret calore vitali & temperantè evanido. *Conf. Lud. ab Hornig.* (*Würg Engel qu. 180. p. 247.*) qui *alibi* (*qu. 183. p 249.*) addit: *Was die Flecken* (*in peſte poſt mortem*) *betrifft, ſo kommen ſolche alsdann, wann facultas retentrix mit der Seel hinweg iſt, und die noch im Leibe hafftende humores à calore præternaturali agitati hier und dort hin beweget werden, und wegen der Dunſt zur Haut gelangen, und daſelbſt hangen bleiben, quæ è Dan. Sennerto* (*l. 4. de Febr. c. 6. p. 840.*) hauſta, & in patrium idioma tranſlata mihi videntur.

§. 37.

Placet autem *Hechſteteri* in cauſis reddendis ſtudium & judicium, inde præſuppono (α.) cadaver fuiſſe corpus ſanguineum. (β.) Sanguinem in morbo non fuiſſe Hæmorrhagia, Dyſenteria, per urinam, hæmorrhoides aut menſes copiosè excretum. (γ.) Violenta non lenta morte extinctum. (δ.) Eximia concuſſione, convulſione &c. ante mortem agitatum. (ε.) Magnam humorum fermentationi aptorum copiam adhuc in ejusdem cavitatibus & vaſis fluctuare.

§. 38.

§. 38.

Quod ad (α.), cur non omnia cadavera has cutis defœdationes incurrant, patet. Non autem Plethoram hic κατ' ἐξοχὴν ſeu luxuriantem attendo, ſed carnoſum mediocriter habitum, laudabilem & neceſſariam ſanguinis excellentiam. Quod ad (β.) diſtinctione opus erit. Si ex vaſis à corde remotioribus ſanguis evacuabitur impetuosè, pallor & livor potius totius cadaveris apparebit. Hinc fit, ut etiam rarò in decollatis in dorſo tales offendamus vibices. Contra ſi pulmonum vaſis, cordis thalamis, magnorumque vaſorum canalibus vulneratis, in cavitates abdominis cruor impetuosè ruat, in pedibus, brachiis & dorſo oppido præfatæ comparent ſugillationes, quod in hoc modò ſublatis cadaveribus non ſemel notavi. Cauſa hujus diverſitatis non longè arceſſenda. In prioribus ſanguis ſenſim evacuatur, adeoque in venis capillaribus & fibris quæ fluctuant portiunculæ & miaſmata adhuc ad cor revocantur, & ab externis ad internas partes tranſit rigor; in poſterioribus autem ab internis ad externas, in quibus moleculæ ſanguineæ hærentes ſubito deſtructo caloris foco & nido congrumatæ, præfata ſugillatione notat cutem. Quod ad (γ.) violenta mors non tantum hoc loco nuncupatur, quando ab extremo aliquo violento corpors & animæ rumpitur commercium; Sed & mors ex acutis, malignis & peſtilentibus, ſicut & ex aliis morbis ſubitaneis v. g. Syncope, morbo uterino, Epilepſia, Convulſionibus hic ſubintelligenda innuitur.

§. 39.

Quod ad (ε.), notum eſt, cum morbo fermentationem humorum poſt mortem non ſemper ceſſare. Inde abdominis diſtentio, quod ex ſupra dictis (*l. 1. Tit. 8. §. 10. & Tit. 9. §. 19.*) ſatis liquet. In Scorbuticis & à febribus acutis extinctis id maximè pateſcit, ſi viſcera ſpuriis humoribus impacta putrilaginem vivente adhuc animali à morbo jam conceperunt, aut glandularum cum naturalium, tum aſcititiarum meſenterii fontes à culinarum ſordibus vitiati depravatæ lymphæ evomant ſcaturiginem. De illis *Dn. D. Valent. Andr. Mollenbrocc.* (*c. l.*) evolvendus; de his ſequens è *Nathan. Highmoro* (*l. 1. Diſquiſit. Anatom. p. 3. c. 3. p. 73.*) recenſere animus eſt. Puer duodecim annorum, *ſcribit*, per dies aliquot febre laborans per acuta continua, diris cruciatibus & Paraphrenitide vexatus, tandem in volis manuum, & plantis pedum ac digitorum apicibus puſtulæ magnæ & altæ excitantur humore rubro paulò nigricante plenæ, cui mortuo venter ſummè extendebatur. Aperto cadavere totum abdominis ſpatium inter inteſtina, eo ipſo humore, qui è puſtulis manuum ac pe-

dum effluebat repletum & diſtentum inveni. In Liene verſus partem ejus inferiorem, quæ ventriculum ſpectat, foramen ad magnitudinem pollicis in ſubſtantiam ejus inſinuatum, cujus media pars abſumta fuerat, eodemque humore per foramen illud effluente apparuit, quo humore ungues noſtri nigricante colore adeò tingebantur, ut dies aliquot ad nativam albedinem non redierint. *Hæc ille.* Non autem mirum eſt in cadavere adhuc bullire & fermentare humores, cum extra corpus eos aliquando ad tempus in fermentationis gyrum commotos videmus. Ille *apud Petr. Borellum* (*Cent 2. obſ. 1. p. 104.*) vomitu bilem rejiciebat, inſtar aquæ fortis bullientem. In Scorbutico & Arthritico etiam materiam albicantem ventriculi tumultu exploſam per quartam horæ partem motum talem ſervaſſe olim me vidiſſe memini. Nec novum eſt, urinas Lienoſorum & Scorbuticorum, cumprimis ſi nimia tententur flatulentia, etiam poſt aliquot ab emiſſione horas in vitro circulari ita, ut novæ inde emergant bullæ, & è bullis ſpuma.

§. 40.

Amplector etiam *Phil. Hechſteteri (c. l.)* mentem, quando de ſuffocatis ratiocinatur: At in ſuffocatis fortè alia erit expulſionis cauſa, cum mors iis fiat ob denegatam reſpirationem, quare natura ad tranſpirationem properans ſecum & ſpiritum & ſanguinem ad extrema rapit, ad cutim maximè, refrigerii cauſa, ad virtus in corde reſidens copia & humiditate excreſcementorum obruta ſuccumbit, & ſpiritus una cum humoribus in vaſis capillaribus cutis derelinquit, nec amplius fovere valet. Turgentium itaq; vaſorum oſcula aperiuntur aut rumpuntur, unde ſanguis ad cutem ſtillat, qui condenſatus frigore externo (cur non & interno?) liveſcit & nigricat. Ut igitur & hic pro more ſuo peccet vulgus, quando talismodi ſugillationes Spectris aut Nymphis aquaticis imputat, dum pronunciat: *Der Nix habe ſie gehalten und geknipſſen.*

§. 41.

Interim, quod poſt mortem maculæ in cadaveribus non efflorescant, ambigenti *Hechſtetero*, &, qui hujus veſtigia legit, *Matthiæ Tilingio (c. l.)* aſſurgere non poſſum. Indice res non indiget. Exempla modo allegata (§. 73.) ut ab eo faciam divortium aures vellicant. Vapores putreſcentis, caloris vi (*Vid. Ambroſ. Pareus l. 21. Chirurg. c. 28. p. 475.*) jam ſeſe elevare incipientes ſumto motus initio, (*Caſp. à Rejes Camp. quæſt. jucund. Elyſ. q. 33. p. 399.*) humorum malignorum ebullitio, aut potius, prout Corpularis Philoſophiæ Profeſſores dictitant, motus particularum diverſarum inteſtinus etiam poſt fata durans, imò majores vires, ut è *Greg. Horſtio* non ita pridem (*§. 35.*) allegavi,

gavi, ſumens, aut acidum Helmontianum, non enim adeò, ut primò quidem intuitu videntur, ſi rectè explices & applices, inter ſe videntur pugnare, magnum huic negotio afferunt momentum & incrementum. Flatus huc referendus etiam tumores progignens, de quo *J. B. Helmont.* (*tr. de Flatibus n. 72. p. 344.*). Quod ſi Gangræna incipiens partes quasdam ante mortem jam habeat, quæ vivente corpore rubra aut alba videntur, in mortuò oppido nigreſcunt, quod in nobili vidua Anaſarca laborante notavit *Phil. Salmuth.* (*Cent. 2. obſ. 99. p. 110.*). Inde rectè in peſte & febribus malignis iſtæ maculæ (nigricantes comprimis) *Thomæ Williſio (tr. de Scorbut. c. 3. §. 10. p. 259.)* videntur eſſe ſanguinis ſiderati & νεκρώσει affecti partes quædam rejectæ. Et has non in ſummitate Cutis ſolum exiſtere, ſed aliquando in artubus ad perioſtium & oſſa ipſa penetrare, Anatome edoctus teſtari poſſum. Quare ſi per dies aliquot terræ ejusmodi cadavera non mandentur, depreſſæ apparent, (*ſie fallen ein*) & fœtidum ſudant aut eructant tubulorum inſtar humorem.

§. 42.

Cur verò dorſi regio iisdem potiſſimum contaminetur, non incongruè forſan quæritur? In veneno & peſte extinctis id obſervavit *Adrian. Spigelius (l. 8. Fabr. Corp. human. c. 1. p. 224.)* & *mecum* forſan *Alii.* Cauſam exiſtimat, quod paulo ante mortem dejectis ob vim veneni (addo & morbi) omnibus viribus ſuſtinere ſe & tueri in latere ægri nequiverint, adeoque in dorſum volverint, unde quicquid ſanguinis in corpore fuit, ad partem declivem per venas & arterias à venæ cavæ & arteriæ trunco per dorſum excurrentes repentè ad cutem decubuerint, unde nigro ipſa colore poſteà ſuffuſa fuit. *Hæc ille.* Quæ quidem ſi ad leges circulationis M. S. & moderna principia examinentur, omnium calculum non ferent. Jungenda his vaſorum in dorſi muſculis copia, continuusque eorum in ultimo conflictu isque inordinatus & violentus motus, calorque qui à perpetuo in dorſum decubitu excitatur, ſanguinis particulas alliciens, attenuans, in motum præcipitans, & è vaſis quaſi exprimens. Quæ & Cauſa eſt cur dorſum ſudore madet continuo, & petechiæ, variolæ & morbilli prius in dorſo ac aliis partibus conſpiciuntur & erumpunt. Hoc addo, maculas in peſtiferis poſt mortem, ſi quæ prius receſſiſſent ſi aceto ferventi abluantur, denuò comparere, quod ex Textoris obſervatione *meminit Laur. Joubertus* (*l. de Peſt. c. 8. p. 283.*)

§. 43.

Hæc de Maculis mortem oppidò inſequentibus. Alia ratio eſt livorum

& maculorum, quæ corruptionis prima lineamenta in Cadavere ſignant. Audiamus hac vice *ſolertem Naturæ Secretarium Joh. Joach. Beccherum (l. 1. Phyſ. ſubterr. ſ. 5. c. 1. n. 55. p. 331.)*: Natum ferè idem tempus & modum in putrefactione ſervat, *inſit*, quem in generatione obſervavit, nempè, prout hic gradatim coagulat; ita illic ſenſim reſolvit. Quam primum enim homo (comprimis vi morbi) moritur, oppidò corpus (corpus extra vitalitatis ſphæram conſtitutum) mortalem & cadaveroſum vaporem expirat valdè ſubtilem, qui cum per quinque dies duraverit aceſcere incipit, tandem poſt decem vel duodecim ſulphureum odorem, ſtercoris humani inſtar, ſpirat, interim die circiter trigeſimo (pro cadaveris tamen & loci addo & atmoſphæræ varietate & conſtitutione, ac mortis genere, citius vel tardius hæc omnia contingunt) cutis lanugine quaſi obduci ſolet, atque imprimis flaveſcit, ubi virides maculæ hinc inde conſpiciuntur, quæ lividæ tandem fiunt, & nigreſcunt, ultimò ſic conſtitutæ ſitu obducuntur craſſo, tandem ſubſidere incipiunt, fiuntque foramina ex quibus ſanies & aqua nonnunquam effluit, interim maculæ etiam coëcunt, & quaſi ſtrias & liras digito ductas per totum vultum faciunt, ita ſenſim in vermes (ad veterum generationis æquivocæ Profeſſorum mentem *ſcribit*, adeoque hunc terminum reſolutionis illum vidiſſe creditur durum videtur) abeunt, & tota facies corrumpitur, ut præter calvariem nil ſuperſit, nam quomodo in reliquo corpore putrefactio procedat, animadvertere non licuit. Hæc (*ſubjicit*) in puero accuratè per annum obſervavimus.

§. 44.

Cruces olim etiam præterlapſo ſeculo in veſtibus Baptizatorum, judæorum & aliorum, ut & in peplis mulierum nullo ſenſibili motus veſtigio impreſſæ apparuerunt, Hiſtoricorum id atteſtantibus, è quibus potiores hiſtorias compilatas curioſis communicant *Libertus Fromondus (l. 5. Meteorolog. c. 6. Artic. 3. p. 399.)* & *Athanaſ. Kircherus (p. 1. de Cruc. prodig. c. 2. p. m. 316.)*. Anno præterlapſi ſeculi ſexageſimo à 16. Auguſti uſque ad 15. Octobris Veſuvio portentoſo impetu & fragore cineres, Lapides, variam terreſtrium glebarum diverſorumque ſuccorum mineralium miſcelam eructante in tractu Neapolitano linteis, veſtibus & ſtragulis, non laneis, iſta Crucum Phantaſmata incubuerunt, & ne mirando phænomeno portentum deeſſet etiam linteis ciſtæ incluſis. *Conf. iterum Kircherus (c. l. p. 2. c. 2. p. 330. ſq.)* Phænomenon hoc in Germania quondam *Joh. Trithemii teſtimonio* (quod *idem citat p. 3. c. 2. p. 358.*) epidemica Peſtis lues ut inſecuta, & in peſte inguinaria Conſtantinopolitana anno 746. in veſtibus eorum, qui inficiebantur

tur lue crucum ſignum impreſſum mortem portendebat certiſſimam. *(Id. p. 1. c. 2. p. 319.)* Cruces etiam in ſtragulis lectorum peſtifera lue infectorum anno 1656. quo Roma peſtilentia infeſtabatur viſas, *Idem (p. 2. c. 2. p. 344.)* annotavit. Crucum ex imaginatione matris fœtui impreſſarum *ſupra* (§. 7.) mentionem feci. In ipſis etiam mortuorum corporibus σαυρισμὸς aliquando conſpectus. De *Conrado Rege, Henrici Filio, Alb. Kranzius* (*l. 5. Saxon. c. 15. p. 115.*) retulit: Teſtati ſunt, qui defuncto aderant, cum veneni ſumti eſſet ſuſpicio, crucem ſe in Ejus brachio vidiſſe. Generoſus quidam vir in ducatu Görlicenſi ex forti Apoplexia *(recenſente Dn. D. Ehrenfried. Hagedornio Cent. 3. Hiſtor. Med. Phyſ. 44. p. 340.)* diem obibat ſuum. Elapſo circiter triduo, funereque in ſedem avitam deducto, & cognatis, domeſticis, ſubditisque ſpectandum adhuc ſemel oblato, in mala dextra vultus formam crucis ſanguinolentæ omnibus, qui tunc aderant videndam præbuit. Unde terror plurimos invaſit haud vulgaris, propterea loculo ferali iterum clauſo. Poſt dies non ita multos iterum funus petentibus non nullis in loculo ferali reconditum ſiſtitur ſpectandum, ecce eandem Crucis formam ſartam tectamque in vultu usque vident. Fuerunt, qui ominoſum quid familiæ imminere arbitrarentur, ſine tamen omine rem haud fuiſſe indicio eſſe poterat incendium non longum à morte Domini in ædibus propriis ex improviſo ortum, flamma ignis multa pecora, ædificiaque nonnulla cum duobus ſervis conſumente. In naſo defuncti *Georgii Sandberys* viſa eſt alba ſtella ſexangularis *ex Henric. Swart. (Chronic. Vallis DEI ad ann. 1327.) Nobiliſs. Noſter Chriſt. Franc. Paulini (M. C. D. 2. Ann. 3. obſ. 180. p. 313.)*

§. 45.

De maculis Embryonum quædam adhuc ventilanda occurrunt. Hæ namque à Medico minimè negligendæ, cum ſæpius tanquam ſignum procurati abortus, aut fœtus poſt nativitatem occiſi allegentur. Confricationis in utero factæ quasdam eſſe indicia *Guilh. Harveus (Exerc. de Partu p. m. 331.) prodidit.* Infans namque in utero utplurimum reperitur adductis ad abdomen genibus, flexis retrorſum cruribus, pedibus decuſſatis, manibusque ſurſum ad caput ſublatis, quarum alteram circa tempora vel auriculas, alteram ad genam detinet; ubi maculæ albæ, tanquam confricationis veſtigia in cute cernuntur.

§. 46.

In partu difficili, dum capite exitum molitur fœtus, ſuggillare poteſt quædam capitis loca. Brachium fœtus in utero mortui extra uterum aliquot horas, antequam naſceretur, propendens, nigrorem contraxerat, reliquis parti-

bus nihil macularum monſtrantibus. Quid quod à contrectatione in partu duriore maculæ cœruleæ & purpureæ fœtui poſſint imprimi, quod *notat Balth. Tim. à Güldenklee* (*Reſponſ. Med. 51. p. 117.*). Fallax igitur, à maculis quod deſumitur, fœtus occiſi eſt indicium, niſi ſanguis in cerebro extravaſatus, cranii depreſſio, ſterni & coſtarum compreſſio, vertebrarum luxatio, colli diſtorſio & alia ſigna conſpicua ſimul concurrant.

§. 47.

Interim fœtus in utero variis ſtigmatibus inſigniri minimè inficior. Totius corporis lividum colorem, quamvis ſine morbo in fœtu excluſo deprehendit *Vit. Rietlin.* (*lin. med. A. 96. M. Mart. n. 6. p. 110.*). A febricitante matre debiles & quaſi excoriatos toto corpore *notat Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Epiſt. med. 87. p. 500.*). Excoriationem matre febri ardente detenta, quæ ſedata per vices recrudeſcebat (*Cent. 1. Hiſt. Anat. 21, p. 36.*) habet *Idem.* Uſus nimius aceti & acidorum tempore geſtationis in eandem fœtu præcipitaſſe calamitatem alibi (*M. C. D. 1. A. 2. obſ. 149. p. 233.*) *ſcripſi. Infelicem illum Hungariæ & Bohemiæ Regem Ludovicum* ſine cuticula natum ex *Ænea Sylvio Joh. Riolanus* (*l. 2. Anthropogr. c. 4.*) *prodidit.* Fœtum in utero mortuum febricitaſſe indicio erit, *teſte Dan. Puerario* (*ap. Th. Bartholin. c. l. Epiſt. 86. p. 488.*), ſi totius corporis habitus maculis quibusdam rubris & lividis diſtinctus appareat. Uxor *Bodini* ſeptimeſtrem partum excuſſit ei morbi, eodem modo maculatum (erat enim febris cum Rubiolis) quo & mater, *recitat Guilh. Bellonius* (*l. 1. Epid. & Ephem. p. 55.*). Puella cum cuticula tota puſtuloſa, quam paulò poſt plenaria cutis excoriatio excepit, haud ſecus ac ſi fervida macerata eſſet cutis, quod *Dn. Chriſt. Gockelius* (*M. C. D. 2. A. 6. obſ. 151. p. 313.*) *commemorat.* Infantulo tertio poſt nativitatem die Epidermis omnisque cutis de corpore erat quaſi abrupta & avulſa magnaque ſanguinis copia ſecuta, *Freder. Deckero* (*Exerc. Med. c. 5. p. 277.*) *teſte.* Notabile quam maximè eſt, quod recenſente *D. Valent. Andr. Mollenbroccio* (*M. C. D. 1. A. 1. obſ. 53. p. 150.*) Generoſi cujusdam viri uxor, cum ante Variolis laboraſſet & filiam peperit veſtigiis Variolarum conſpicuam. Idem memorat *D. Johan. Georg. Sommer* (*M. C. D. 2. A. 9. obſ. 23. p. 54.*).

§. 48.

Ab uſu Croci, aut etiam medicamentis crocatis in partu difficili ſæpius repetitis, & per vaſa lactea cum Chylo ad uterum delatis, quæ *Isbr. à Diemerbroeck* (*l. 1. Anat. c. 30. p. 299.*) eſt conjectura, mulierem peperiſſe duas puellas omnino luteas, recenſet *Iſibordus ab Amelunxen* (*Breviar. Rer. Memor. n. 16.*

Vid.

Vid. App. M. C. D. 2. Ann. 4. p. 196.) & *Amat. Luſitan. (Cent. 5. Curat. Med. 34. p. 71.)* quibus pollicem premunt *Joh. Heurnius (l. 2. Meth. ad Prax. c. 14. & l. de Morb. Mul. c. 8. p. 53.). Henr. ab Heer (obſ. Spadan. 14. p. 187.). Isbr. à Diemerbroeck (c. l. c. 17. p. 150.) & Joh. Ferdinand. Hertod. (M. C. D. 1. A. 1. obſ. 60. p. 157.).* Hujus aſſerti veritatem ut erueret *laudatus Hertod.* ſumſit canem fœminam trium vel quatuor ſeptimanarum gravidam, eique toto reliquo geſtationis tempore tàm cibum quam potum Croco tinctum exhibuit, donec octo forſan dies ad partum ſupereſſent, ubi ultimis tribus diebus etiam ad drachmas duas & tres Croci juſculis addidit. Cane diſſecta colliquamentum non exiguo colore croceo tinctum viſebatur, in catellis autem albidiores cutis particulæ plenariè croceum referebant colorem. (*Vid. Ejusd. Crocolog. qu. 4. p. 279.*)

§. 49.

Tantum abeſt, ut *Nobiliſſimi Viri* Experimentum in dubium traham, ut potius rationibus & experientia hac tanquam firmiſſimis Phyſicæ & Medicinæ Atlantibus fulti curioſitatem Ejus exoſculer. Hoc ſaltem adjicere libet, quod bis in infantibus recens natis mihi his tueri licuit. Puellæ nempè Crocea tinctura habitum corporis conſpicuæ à matribus, quæ ne tantillum tempore geſtationis de Croco guſtaverant, neque difficili partu adactæ eundem abſorbere fuerint Coactæ luci datæ ſunt, qui ipſe color, nec aquæ nec vini lotura adhibita diſparuit, quod de fœtibus Croco decoloratis *annotavit (c. l.) Amatus*, ſed ultra menſem fortiter tanquam cuticulæ nativus in ea ſine omni noxa perſeveravit.

§. 50.

Ictero in utero has laboraſſe, & adhuc laborare mulierculatum aſtentium erat ſententia, inde ut malum illud averruncarem, in conſilium vocabar. Cum verò nihil, quod à ſtatu præternaturali recederet, aut eundem turbaret cognoſcerem, aliam cauſam ſubeſſe arguebam tacitè. Notum videlicet eſt, Lochia non rarò flava egeri, quinimò & fluorem muliebrem menſtruum Croceo aliquando comparere colore, prout *obſervavit Alard. Hermann. Cummeniuss (M. C. D. 1. A. 3. obſ. 115. p. 186.)*. Inde etiam contingit, ut infantes recens nati & vomitu & ſeceſſu materiam exponant Croceam hauſti per os in utero alimenti peculiarem indicinam. Si igitur humor, cui innatat fœtus, tinctura crocea & flaveſcente, ſive bilioſam voces, ſive non, hoc ipſo non me movet, fuerit impregnatus, cutis & cuticulæ teneritudo facilè imbibet eandem, crocumque æmulabitur. Ita partes veſiculæ felleæ adjacentes flavedine non rarò rutilare nemo neſcit. Et

ſi

ſi iracunda prægnans abortum patitur, fœtum rejectum ſubflaveſcere *putavit Honor. Fabri (l. 5. de Hom. Propoſ. 47. p. 433.)* & quidem ob motum bilis ad uterum, ut *Frideric. Moller. (de Part. 173. dier. §. 95. & 99. ap. B. T. à Güldenklee Reſponſ. 30. p. 78. ſq.) ratiocinatur.*

§. 51.

Hoc præterea annotaſſe forſan juvabit, quod *P. Borello (Cent. 1. obſ. 45. p. 48.)* debemus, ſæpè obſervatum eſt, ſcribit, pueros ſubitò noctu mortuos fuiſſe, cum clamore & ejulatu ſine morbo præcedente, gutta autem ſanguinis in gena vel alibi reperiebatur. Unde hæc mors ſubita? *quærit*, exiſtimo autem, reſpondet, vel à venenato inſecto quodam vulneratos eſſe, vel acu longa à Sagis transfixos. Quem Satanas mirabili modo in momento enecaverat Æthiopis nigerrimi referebat faciem & cutem *Joh. Bodino teſte (l. 3. Dæmonom. c. 2. p. 427.)*

§. 52.

Quamvis à Magis nulla mortis indicia ſæpiſſimè referre *annotarit Nicol. Remigius (Part. 2. Dæmonol. c. 10. p. 321.)*, in Diœceſi Baſileenſi & oppido Damri quædam incinerata faſſa fuerat, ſe ultra quadraginta pueros necaſſe per modum talem, ut quando ex utero egrediebantur, acum capitibus eorum per ventricem usque in cerebrum infixit, *notante Jacobo Sprengero (p. 2. Mall. Malef. qu. 1. c. 13. p. 319.)*, & qui etiam illum *citat Joh. Bodino (l. 3. Dæmon. c. 5. p. 322.)* & *Strozzio Cigogna (Mag. omniſ. Theatr. part. 1. l. 4. c. 4. p. 495.)*. An puncturæ hæ maculas poſt ſe reliquerint altum eſt ſilentium.

§. 53.

Dum autem venenatorum inſectorum mentionem injicit, *Petr. Borellus.* de maculis ictus & morſus eorundem atteſtantibus in Cadaveribus pauca quædam aſpergere operæ pretium eſt. Quorundam ictus totum corpus aliquando deformant, aliquando partes, comprimis punctas, aliquando nullum virulentiæ poſt ſe relinquunt ſignum. Vidimus quendam, *narrat Ant. Braſſavola (Comm. ad l. 4. Aphor. 62.)* ab echidna, vulgò maruſſio ictum, qui trium horarum ſpatio ab ictu vitam cum morte commutavit, & totus maculis affectus eſt luteis, violaceis, nigris. Aulico cuidam à vipera mordicus arrepto contigiſſe obſervatum eſt, ut corporis totius color in porraceum commutaretur. *Vid. Cœl. Rhodigin. (l. 6. Antiqu. Lect. c. 13.)*. A Scorpionis ictu maculis totum corpus nigris conſperſum maculis deprehendit *Marcell. Donatus*, quod in multis aliis obſervare non potuit *(l. 1. Hiſt. Mirab. Med. c. 9. p. 74.)*. Brachii ex ſerpentis morſu putrefactionem *ex Gilberto Anglico recitat Ambroſ. Pareus (l. 20.*

Chi-

Chirurg. c. 5. p. 434.) ut & de Acontiæ ſerpentis, *Conrad. Geſnerus* (*l. 4. Hiſt. Aquatil. p. 528.*). De morſu viperæ ſequentia *Excellentiſſ. Dn. D. Mich. Ettmüllerus, Amicus etiam poſt fata honorandus* (*in eleganti de Vip. Morſ. Diſſert. c. 2. punct. 1. §. 1.*). Color partis læſæ primò quidem rubicundus, ſenſim alterato per fermentum veneni ſanguine, ſubruber, donec liveſcat, & obrepente Gangræna Sphaceloque nigreſcat; corporis ſimiliter nativus nitor perit, & pro fermenti efficacia, & ſanguinis certa miſtione ac inde orta alteratione nunc rubeſcit, nunc virideſcit, nunc purpuraſcit, nunc nigreſcit, ſanguineæ maſſæ tinctura ſic corrupta: quales alterationes obſervare eſt in ſanguine eorum, qui poſt iræ nimiam incandeſcentiam eundem arte evacuant, quibusdam mirè flaveſcit, (ut in illo *ap. Ant. Braſſavolam. c. l.*) aliis virideſcit, vel etiam omninò liveſcit: confuſa ex inordinata efferveſcentia debita ſanguinis miſtione, indeque obfuſcato & obtenebrato ſplendido ejus rubore. *Hactenus Vir. Beatus.*

§. 54.

Ut venenatorum morſus à non venenatis diſtinguant, Alii puncturam apparere nigram cum circulo cœruleo, partes autem adjacentes tumere, aſſerunt. Plagæ magnitudine vix acus caput referunt, *teſte Jac. Grevino* (*l. 1. de Vener. c. 10.*). Quatuor caninos dentes viperæ fœmellis, duos tantum maribus tribuunt quidam, inde diſtingui plagarum numero poſſe, utrum à fœmina an mare læſio facta fuerit. *Conf. Th. Browne* (*l. 5. Pſeudodox. Epid. c. 12. §. 2. p. 814.*) In plusquam trecentis tamen viperis unius æque atque alterius ſexus duas tontummodo dentes caninos, cum quibus mordent firmos & ſolidos *vidit Franciſcus Redi, Nobiliſ. Aretinus* (*in obſ. de Viper. p. 22.*) & *ante hunc Lud. Locatelli* (*Theatr. Arcan. p. 263.*)

§. 55.

Cæterum nec in omnibus morſibus & ictibus venenatis plagæ notabiles apparent. Ab Aſpide morſis, nec ullus locus affectus, nec livor indicat malum vel notæ omninò aliquæ adſunt, ex quibus criminis autor deprehendatur, adeò ut non peſtifero ictu, ſed venenati pharmaci potione ſublatus eſſe, qui periit, exiſtimetur: Diligenter tamen conſiderantibus gemina quædam punctula minula & ſubobſcura invenientur, per quæ venenum fuerit dilapſum. Inde ſcitè monent Practici: Vulnera à venenatorum morſibus vel ictibus illata plus nocere vi venenata, quam vulnere, quæ per ſe non ſunt magni momenti. De Cauſa ſi perconteris, velocitatem veneni, qua è veſtigio in ima vitalia & abdita ſe condit, nihilque extrinſecus moratur, *allegat Anton. Ludov. Olyſipus* (*l. 3. occult. Rer. Propr. c. 7. cit. Joh. Schenckio l. 7. obſ. Med. p. 868.*) ſubitilitatem *Hieronym.*

nym. Cardan. (*l.* 2. *de Venen. c.* 6.) Spirituoſitatem veneni moderni, aut activitatem fermenti, cujus motum mirum in modum promovet ſanguinis circulus. Mota hac de Cauſa Cleopatra Aſpidem elegiſſe fertur, cujus morſu moreretur, eamque non Cordi aut pectori applicuit, quod Alexandriæ in uſu, (Vid. *Galen. l. de Theriac. ad Piſon.*) ſed brachio, quo ſanguis ab Aſpide infectus citius quoque Cor inficeret, ut contra Antiquitatem *Th. Browne* (*c. l.*) *docuit*, qui & quo mortis genere occubuerit adhuc incertum eſſe tradit. Ab aliis ſerpentibus demorſa membra aliquando etiam parum mutantur à colore naturali, niſi quod in tumorem eleventur, prout hiſtoria *Nicolai Florentini* (*Sermon. 4. tr. 4. c. 18. à Joh. Schenckio pariter allegata c. l. p. 864.*) id evincit.

§. 56.

Labia vulnerum à venenatis armis inflictorum livent & nigricant, ut *voluit Nicol. Pfizzer.* (*l. 1. Ration. Vuln. Judic. c. 10. p. 37.*), id tamen non ſemper evenire, *Franc. Redi* (*obſ. de Viper. p. 26. & 27.*) nos informat. Canis, inquit, poſt mediam horam, quum erat ſagitta ex Bantam percuſſus, frequenter vomuit, & cum labore, tandemque cum ululatibus & convulſionibus mortuus. In univerſis viſceribus ejus non reperiebatur minima læſio, & ille ipſe locus, in quem ſe ſagitta inſinuaverat, nec ad minimum colorem mutaverat.

§. 57.

Annotavi hæc in gratiam Tyronum, ut illis calcar adderem in ſigna à venenatis animalium morſibus mortis diligentius inquirere apud vivos & mortuos Præceptores, adeoque evolvere cum alios, tum ſupra citatos, qui doctrinam de venenis ſolertiori opera indagarunt. Poterit namque contingere, ut in ſylvis, pratis, aut agris, cadavera reperiantur, quorum mors non tam manus violentiæ, quam venenato ejusmodi beſtiarum morſui, puncturæ, aut ictui erit aſcribenda. Ne igitur vacillet præſumtio, fluctuetque viſitantis & decernentis animus omni ſtudio erit præcavendum.

§. 58.

Addam etiam in Tyronum gratiam monitum, benevolæ mentis τεκμήριον, circa cadavera, quos ictus fuſtis, lapidis jactus &c. capiti illatus ſuſtulit. Accidit ſæpe, quod aliquibus hiſtoriis confirmare valerem, ſi neceſſitas id exigeret, ut nulla ictus veſtigia, nec ſugillationes & maculæ in capitis tacti regione, ſi tempora excipias, animadvertantur, & tamen, ſi remota cute cranio denudetur cerebrum in parte oppoſita cranii, non tantum fiſſuræ (contra fiſſuram vulgo nuncupant,) comprimis in interiore cranii lamina oculis ſe objiciant,

ſed

ſed & ſanguinis extravaſati copia non ſpernenda, lethalitatis vera & firma indicina. Nunquam igitur in tali caſu, ut quidem Tonſores & hujusmodi farinæ homines facere ſolent, capitis apertio accurata negligenda.

§. 59.

Obſigno demum hunc Titulum ſingulari obſervationum biga. In incantata deprehendebantur lividæ duæ maculæ in alterutra manu, ſupra cubitos utrosque diverſæ literæ, quas inter exactè hæ duæ N. nimirum & B. in unam quaſi coalitæ, & invicem ſibi in hunc modum appenſæ, notis quoque crucis ✠ his inſignioribus aliquibus notatæ. Poſt Characteres ſub forma crucis unius atque alterius, quæ circa collum, pectus & ventrem infinum, ſummo utplurimum diluculo, erumpebant. Alia nocte denuò cruces novæ, quibus nova ſigna alia, cordis nim. novi, item alii Aſtronomici, Plantarum vid. configurationum uſitatarum, uti ☌. ✱. □. △. ☍, tum & Planetarum ipſorum ac luminarium ♄. ♃. ♂. ☉. ♀. ☿. ☽. nec non ſimplicium quorundam medicamentorum Chimicorum velut 🜊. 🜍. ⊕. ⊖. ⦶ &c. Characteres (non enim horum, ut & Aſtronomiæ ac Chymiæ ipſius, quibus ſæpiusculè tum legendo, tum calculum ducendo ſeſe oblectare ſolebat, præter ſexum muliebrem ignara erat) adjungebantur, cuti quaſi inciſæ efflorеſcebant. Alio tempore manui dextræ figura Roſæ, ſiniſtræ Trifolii forma cum Ann. nativitatis CHRISTI hoc 1635. leviter inciditur, ac quidem artificiosè adeò, ac ſi quis Apelles ea pinxiſſet. Anno huic SERVATORIS Noſtri demum cor telis transfixum, ſtulti item imago, nec non Germanicum verbum hoc, Narr, & neſcio cum crucibus diverſis, quæ alia citra ullum dolorem, ingenti autem aſtantium ſtupore ſubjungebantur. Cruces non ſemper eandem referebant faciem: ſed modo longiores, modo breviores, modo longiſſimæ conſpiciebantur: quædam apparebant profundiores, doloremque ac pruritum excitabant, quædam ad ſuppurationem perveniebant ſuaque veſtigia ultra menſem poſt ſe relinquebant. Hæc *ex literis Balthaſ. Habnii ad Dan. Sennertum datis (Syllog. Phyſ. Med. Caſ. incantationi vulgo aſcribi ſolitarum Decur. 1. Caſ. 4. p. 39. 40. 42. 43.) Georg. Abraham. Merclinus.* Proh! quam crucem ingenioſis figunt illæ cruces Magicæ, quam acumen obtundunt notæ iſtæ & inſcriptiones portentoſæ curioſorum & doctiorum eludunt conjectanea!

§. 60.

Supereſt adhuc alia, quam non invitus ad divina prodigia retulit *Martin. Del-Rio* (*l. 2. Disquiſit. Mag. qu. 25. p. 538.*). Illam conſignavit *Petrus Bizarus* (*Epit. Mirab. Europ. p. 302.*) quæ ita habet: Lintzii dum ibi *à Carolo Auſtrio*

 con-

conventus celebrabatur, cuidam Ruſtico nato eſt infans, in quo nihil ſanè deſiderabatur: vixit dies quatuordecim, & triduo ante obitum ſudavit, atque ita ſudans extinctus eſt. In mortuo infante ſtatim cœperunt apparere ſtigmata in manibus, pedibus & latere; ſicut CHRISTI vulnera pinguntur. In capite etiam corona ſpinea. Cæſar cum hoc audiret, miſit quosdam ex ſuis, qui hoc prodigium contemplati, Eum de tota re plenius edocuerunt, remque ita ſe habere intellexit. Quæ hic partes naturæ? quærit (*c.l.*) *del-Rio*, & reſpondet, nullas certe video ſufficientes.

LIB. II. TIT. II.

De

Cadaverum Contagio.

Summarium.

1. Contagium non dari multis perſuaſum. 2. Contrarium proponitur. 3. Tenzelii aſſenſus. 4. Mortui in Veteri Teſtamento impuri. 5. Cacodæmonis κακοζηλία. 6. Luſtratio per aquam ap. Judæos & Ethnicos. 7. Cadavera an Contagioſa? Diſtinguitur Contagium. Cadaver videre fœtui noxium. 8. Aliæ Contagii acceptiones. 9. Violenta morte ſublata contagioſa. 10. Qua de cauſa quibusdam Anatomici non longævi. 11. Diſtinguendum tempus. 12. Præcautio. 13. Anatomicos brevioris vitæ non à corporum ſectione occubuiſſe. 14. Obſervationibus obſervationes opponuntur. 15. Aquilarum & vulturum odor. 16. Advolaſſe hos ad cadavera è longinquis oris, negatur. 17. Helmontii effugium improbatur. 18. Canum latratus flebilis ſignum peſtis, aut ſtragis imminentis. 19. Odor aëris. 20. Nebula in loco ubi ſtrages. Vapores è mortuis brutis. 21. Fœtore peſtem profligare tentarunt quidam, ſed infeliciter. 22. Mor-

Morbo benigno ſublata non eſſe contagioſa. 23. Contrarium Helmont, Anatomiam localem ſugillans. 24. Refellitur. 25. Anatomes localis utilitas. 26. Anatome Practica Th. Bartholini. In Vulcanum invectiva. 27. Helmont. Helmontio opponitur. 28. Objectionibus reſpondetur. 29. Miaſmatum fœtidorum incommodum. 30. Oſcula morituris data. 31. Data & Mortuis. 32. Noxa. 33. Oſculum contagioſum. 34. Dubium. 35. Contagium per oſculum in malignis. 36. Fœteris cadaverum noxa. 37. Coitus cum peſtiferis & viventibus innoxius. 38. Lactatio peſtiferarum inſons. 39. Sine noxa ſecta cadavera peſtifera. 40. Tutius contrarium aſſeritur. 41. Etiam feretrum geſtantes inſici poſſe. 42. Sepulchra peſtiferorum deleterium quid exſpirant. Remedium. 43. Coitus cum infectis non ſemper innoxius, cum mortuis deteſtandus & exitialis. 44. Tenelli cur ſine noxa matrem infectam bibant. 45. Anatome infectorum quatenus innoxia & quomodo adminiſtranda. 46. Scorbuto extincta inficiunt, ideoque ſtatim à morte non ſecanda. 47. An majus à vivis, quam mortuis contagium? Affirmatur. 48. Negatur. 49. Oſſa mota inficere. 50. Lemnii diſtinctio. 51. Contagioſiora cadavera viventibus. 52. Sennerti diſtinctio. 53. Tempus circa cadavera triplex. 54. Suadent quidam citam peſtiferorum ſepulturam, eamque noctu. 55. Brutorum contagia an carnes deleterias reddant? 56. Prudentia hic opus. 57. Contagium mumiale non ſufficit. 58. Canes, feles & inſecta peſtem propagant. 59. Rabioſorum Anatome & carnes reprobantur. 60. Bruta carnivora peſte mortua animalia vitare. 61. Carnes fulmine tactas obeſſe. 62. Veneno enectas carnivora horrent, ut & Magorum cadavera. 63. Objectioni reſpondetur. 64. Spiculis intoxicatis interemta. 65. Veneno paſtorum animalium haud innoxiæ carnes. 66. Quæ innoxiæ. 67. Carnes humanæ an tuto comedantur? 68. Sanguis humanus an medicamentum? 69. Eſſentia, Spiritus ſanguinis humani. 70. Lac humanum. Cranium. 71. Superſtitioſa varia.

§. 1.

Contagium & morbos contagioſos chimericum quid pronunciarunt quidam, è Republica medica eosdem exeſſe jubentes. *Gregorium Nyſſenum* in hoc contubernio invenio *ab Hieronymo Mercuriali* (*tr. de Peſte c. 3. p. 9.*) *citatum*, qui nullum morbum contagioſum proclamavit, eò quod Sanitas non ſit contagioſa. Sed contrariorum eadem eſt ratio. Quia autem videbat experientiam ſibi reluctari, quandoquidem multi, quotidiè conſpiciuntur ex converſatione peſte laborantium contaminari, *judicat*, hoc evenire, non quia infecti contaminent, ſed quia omnes qui capiuntur peſte, communi aëre utuntur, & eandem internam diſpoſitionem habent. *Hieron. Perlinus* (*in Declamat. adv. morb. contag. comprimis c. 2. p. 20. ſq. & c. 3. p. 24.*) promittit & delineat opus, in quo probaturus ſit, nec peſtem, nec alium morbum eſſe contagioſum & hæreditarium. Sed hoc opus, niſi fallor, lucem non vidit, & cum Autore tumulo illatum blattis tineisque in prædam ceſſit. *Procopius* (*l. 2. de Bell. Perſic. c. 12. p. 123.*) maximam illam peſtilentiam, quæ *ſub Juſtiniano* urbem Conſtantinopolitanam depopulabatur, contagio non nocuiſſe diſertis verbis prodidit, & *Hieronym. Thriverus* (*Comment. in ſ. 5. aph. 11. p. 340.*) phtiſeos contagium inter non Entia retulit. *Ipſe Mercurialis* (*c. l.*) neque *Hippocratem* neque *Avicennam* contagii ſemina expreſſiſſe, veteresque Medicos debiliter & obſcurè de contagio fuiſſe locutos (*c. l. p. 9.*) *tradidit*.

§. 2.

Cur verò ſanitas non ſit contigioſa, *alibi* (*Pneumatopæg. ſ. 1. Artic.* §. 8. *dictum*,) ubi etiam quod ex parte contagioſa pariter monitum. Nec quadrat, ſanitas non eſt contagioſa, ergò nec morbus, ut ibidem demonſtratum. De Peſte illa Conſtantinopolitana ſine peſte, ſive contagii inquinamento etiam (*c. l. ſ. 2. Artic. 5.* §. *33.*) huc referri, forſan non indigna leges. De Phtiſeos noxa contagioſa etiam ibidem (*§. 18.*). Plura dabit *Lud. ab Hornig.* (*Würg-Engel qu. 2. p. 24. ſq.*)

§. 3.

Rectè igitur contagii exiſtentiam cum Aliis emunctioris Naſi Medicis tuetur *Andr. Tenzelius* (*part. 1. Med. Diaſtat. c. 1. p. 22.*), dum infit; Omnes morbi ſunt contagioſi, imò ipſiſſima etiam ſanitas, ſi ſecundum activam propriam duntaxat potentiam perpendatur, ſeu ut Philoſophi loquuntur καϑ' ἐντελέχειαν. Unumquodque enim naturaliter potentia præditum eſt, tale reddere

dere & aliud, quod contingit, quale ipſum per ſe eſt, licet æquè promta & expedita omnium operatio non ſit. Sanitas enim quies quædam eſt, temperies & habilitas naturæ amica, & proin minoris activitatis, quam ut Mumia ei ſubjuncta alium vel ſanum vel ægrum tam promtè afficere queat. Quæ ipſa ratio in reliquis morbis militat, pro non Contagioſis vulgo habitis. Vel enim illi profundius in corpore hærent, & ad fixiorem coagulationem deſtinati ſunt, quam ut vicinum quemvis contingere, vel contactum immutare valeant. Quamvis nullus horum non alicubi ratione contagii alteri perniciem attulerit, ut & καθ' ἐνέργειαν ad paſſivam rationem objecti rem conſiderando omnes morbi, ſed ſecundum magis & minus ſunt contagioſi. In his omnibus prora & puppis Mumia eſt.

§. 4.

Mortui in V. T. reputabantur impuri & tales etiam, qui mortua tangebant corpora (*Levit. c. 11. v. 24. Numer. c. 19. v. 10. 13.*) quinimò contrectatis oſſibus & ſepulchris eadem ipſis imputabatur immundities (*c. l. v. 16. 18. Add. Cornel. à Lapid. Comment. in Num. c. 19. v. 11. 12. p. 894. Jacob. Tirin. in Thren. c. 4. v. 14. p. 706. & in Jerem. c. 34. v. 5. p. 685.*). Sepulchra inde, & Agri, in quibus ſepulchra, calce notabantur, quod è Rabbinis *Joh. Chriſtoph. Rosteuſcher* (*Diſc. de Sepulchr. Calc. Notat. Part. poſt. c. 4. §. 3. ſq.*) demonſtravit. *Samaritani* mortui cadaver, referente Epiphanio (*T. 1. op. l. 1. adv. hæreſ. p. m. 26.*) *abominabantur.* Hæreſis Caiciæ mentionem facit *Cornel. Agrippa* (*T. 2. Op. Declamat. B. Anton. Eremit. p. 575.*) ab *Eunomio* & exinde à *Vigilantio Hæreticis* aſſerta, qui male juxta mentem *Agrippæ*, exponentes ſacras literas ad ſimplicem verborum Corticem attendentes Judæorum & Samaritanorum more corpora mortuorum pro immundis habebant, ita ut etiam contactu polluerent tangentes, quemadmodum litera legis de his loquitur. Quin & animabus à corpore ſeparatis immunditiem quandam affingebant Judæi. Quando aliquis apud Judæos moritur omnem aquam, quæ erat domi in vaſis, extra domum, ut immundam effundunt, quod putent, animam de corpore recenter egreſſam lavari in aqua illa, ſuoque contactu inficere. Addunt alii Angelum mortis ſ. Satanam gladium ſuum, quo hominem illum interemit, in ea aqua rurſum lavare. *Vid. Joh. Buxtorff.* (*Synag. Judaic. c. 49. p. 712.*). Cadavera, quæ aliquo transferebantur in Ieroſolymam admiſſa non ſunt, ne funeſtarentur Sacra Ejus. Sepulchra autem duo duntaxat ibi fuere, unum *Davidis*, alterum *Oldæ*, quæ ſtructæ à priſcis vatibus, ajunt, *commemorat Petr. Cunæus* (*l. 1. de Republ. Hebr. c. 7. p. 55.*). Sub illo verò de mortuis non tangendis decreto apud Judæos myſticum quid inſinuari,

ari, recte *cum Aliis Clemens Alexandrinus* (*l. 4. Stromat. p. 392.*) *&* *Epiphan.* (*c. l.*) non ſine cauſa annotavit. Ἄνοιαν igitur Samaritanorum abominationem vocabat, neq; loculus *Joſephi* quadraginta totos annos in caſtris circumlatus abominationi fuit, neque contagione ſua ullam labem aſperſit. Enim verò (*pergit c. l. p. 28.*) *Joſeph. Iſraëlem* ſepeliit (Patrem), nec deteſtatus eſt: imo poſt ejus mortem in faciem procumbens, exoſculatus eſt. Neque tamen ſcriptum eſt expiandi ſe gratia ipſum abluiſſe. Præterea *Moſis* corpus quemadmodum à majoribus accepimus, ab Angelis ſepultum eſt; neque illi tamen loti ſunt, ac ne polluti quidem ſancti illius corporis attactu. *Hæc Epiphanius.* Execrandam Hæreſin Caiciam appellat (*c. l.*) *Cornel. Agrippa.*

§. 5.

Cacodæmon, ut in aliis DEI ſummi & veri, ut apud Gentiles eſt Simia, ita apud hos eadem eorum animos tenebat perſuaſio. Externis aut religione aliqua devinctis, ne quidem Cadaver conſpicere, ne dum tangere licuit, niſi contaminatorum numero aggregari deſiderabant. Pontifici id nefas fuit, quod ex Aliis recenſuit *Joh. Guthier.* (*l. 2. de Jur. Man. c. 8. p. 221. ſq.*) Homo funebris indignus judicabatur aſpectu Principis, ne oculos omnibus ſalutares impiaret, de quo confer, quæ collegit *Caſp. Barthius* (*animadv. ad l. 6. Stat. Thebaid. v. 205. p. 425.*). Qua de Cauſa moti Perſæ, *teſte Herodoto* (*l. 3. hiſtor. p. 73.*) humana cadavera DEO igni objicere ſcelus habebant, cujus rationem aſſignavit, *ap. Dioſc.* (*l. 3. Anthol. c. 4.*) *Euphrates*, corpus ſuum cremare prohibens, ne ignem inquinaret. *Add. Joh. Michaël. Dilherr.* (*T. 1. Diſput. Academ. p. 114.*)

§. 6.

Luſtrabantur aqua Judæi, idque ex legis decreto, de quo ritu *Cornel. à Lapid.* (*in Numer. c. 19. v. 11. 12. p. 489.*). Laudat *Dilherr.* (*T. 2. Diſput. Academ. p. 233. & 410.*). Quem quidem ritum βαπτισμὸν ἀπὸ τοῦ νεκροῦ vocaſſe *Siracidem* (*c. 34. v. 30.*) quibusdam è Theologis placuit. Expiationem hanc imitati Gentiles, ante ædes, vas aquæ luſtralis, dum buſtum in iis collocabant, quo ſe exiens, aſpergeret & expiaret. (*Dilherr. c. l.*) Et dum ad rogum expectantes collectis conditisque reliquiis funeri finis fieret, non ante à lugubri hoc officio propter contractam pollutionem diſcedebant, quam aqua ter eſſent luſtrati. De funere *Miſeni Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 228.*)

Oſſaque lecta cado texit Chorineus aheno.
Idem ter ſocios pura circumtulit unda.
Spargens rore levi & ramo felicis olivæ:
Luſtravitque viros, dixitque noviſſima verba.

A-

Aſpergillum igitur Rore marino & Oliva conſtabat, *concludit (c. l.) Cornel. à Lapide.* Fiebat etiam luſtratio per ignem & Aërem, ut rectè *Servius (in l. 2. Georg. v. p.)* memoravit.

§. 7.

Hæc cum ſcopum noſtrum non feriant, mitto, diſquiſiturus utrum cadavera viventia corpora inficiant? Contagium autem in triplici ſignificatione admittetur; uno quidem improprio & remotiori, quando terrore, quem aliquando ex improviſo appropinquantibus infert corpus mortuum, humoribus & Spiritibus alterationem & motum præternaturalem inducit, & imaginationem turbando hunc vel illum effectum concitat. Judæi igitur defuncti vultum tegunt, eò, quod ſi aſpiciatur, inducere memoriæ oblivionem, tradunt, *quod Joh. Buxtorf. (c. l.) retulit.* In Gravidis cadaverum aſpectum noxa aliquando non carere *Martin. Weinrich. (p. 1. de Ort. Monſtr. c. 17. f. 160. b.)* & *ex Eo Henric. Kornmann. (p. 7. de m. m. c. 61.)* ſingulari hiſtoria edocuit. Vidimus, *inquit*, Wittebergæ Civem facie cadaveroſa, qui dixit: matrem, cum utero geſtaret, ex conſpectu cadaveris exterritam eſſe, & ex eo fœtum illi aſſimilatum. Referendum huc illud, quod *ex Hector. Boëtio Hieron. Cardanus (l. 8. de Var. Rer. c. 42. p. 568.)* recenſuit. Guanoræ cujusdam beatæ mulieris in Scotia Sepulchrum ſi calcet mulier, perpetuo ſterulis evadit. Gravidarum etiam, & difficultate partus mortuarum ne tranſeant ſepulchra Gravidæ, *Ludovicus ab Hornig. (de Jur. Poſtar. cit. Mart. Zeilero p. 2. Epiſt. 568. p. 930.)* conſuluit, ne videlicet horrore concuſſæ, (*Vid. Henr. Kornmann. c. l. c. 67.*) aut timidiores ob fortem imaginationem factæ, & ſibi & fœtui noceant.

§. 8.

In propiori ſignificatu vox Contagii accipitur, quando noxam, quam putridæ aut ad putrilaginem accedentes aporrheæ viventi affricant, denotat. In proximo & genuino ſenſu tandem, quando morbos, quibus cum in vita dum erat corpus demortuum conflictabatur, aſtantibus communicant, ſive morbi ſint maligni, non tamen venenati & citò interficientes, ut ſunt Ophtalmia, ſcabies, Lues venerea, Lepra, Phtiſis, Scorbutus &c. Sive maligni venenati & acuti, ut febres malignæ, & Peſtis. Deinde illam diſtinctionem cadaverum repetendam cenſeo, quando quædam mors violenta, quædam naturalis è vivorum numero excedere coëgit; medio ferè modo ſe habere venenis trucidata videntur.

§. 9.

De violenta morte extinctis an ſint contagioſa? ſi quæramus, Affirmativam tuentur plurimi, eò, quod ſoluto animæ cum corpore commercio, oppidò putredinis imperio ſubjiciatur Cadaver, ut in terram, quam matrem agnoſcit, quantocyus reſolvatur. Ex illa autem Cadaveris reſolutione quid aliud, quam putidæ & putridæ emanationes aëri ſcelus inferentes, & corpori noxam? *Conf. Tob. Cober.* (*Decad. 1. obſ. Caſtrenſ Hungar. 10. p. 116. ſq.*) Inde in illis locis, ubi ſtrages facta, & cadavera ſub jove frigido cubant, ſemper conſpici nebulam, milites referunt. Quam latè autem per aërem ſe diffundant prædictæ exhalationes, ut de earum copia dubitatio omnis tollatur, vultures & Aquilæ probabunt, qui è diſſitis locis odore Cadaverum allecti, ad eorum magno agmine advolant agmen, appetitui ut ſatis faciant. Quis præterea neſcit corpora cæſorum inhumata ipſam aëri poſſe communicare peſtem, prout exemplum cæſorum à Teutonicis Romanorum id *apud Alb. Kranzium (l. 6. Saxon. c. 24. p. 152.)* evincit? Illam Naugardiæ peſtem, quæ intra ſex menſes octuaginta hominum ſuſtulit tanta celeritate, ut ambulantes in plateis mox deciderent, & ad ſepulchra mortuorum, qui ſani tumulandis advenerant, cum mortuis tumularentur, inſepultis Cadaveribus, *Idem (l. 11. Wandel. c. 5. p. 251.)* aſcripſit. Gemella Exempla ſuggerent *Livius (l. 3. c. 25. & 41.) Dionyſ. Halicarnaſs. (l. 10.) Diod. Sicul. (l. 4. Bibliothec.) Jul. Alexandr. (l. 6. de Bell. Punic.) Joh. Cuſpinian. (in Vita Henric. I. Imperat.) add. Avicenn. (l. 4. fen. 1. tr. 4. c. 1.) Haly (l. 5. Theoric. c. 11.) Horat. Augen. (l. 1. de Peſt. c. 12. p. 56.)*

§. 10.

Et hanc cauſam eſſe, cur Anatomici celebriores brevioris fuerint vitæ, ſunt qui cenſent. Ipſe *Th. Bartholin.* (*de Peregrin. Med. p. 13.*) ſcripſit: Anatomicos exhalationibus cadaverum enervari, ut pauci ad canitiem venerandam aſpirare poſſint. Addo *ex Oro Apolline (l. 1. Hieroglyph. c. 39. p. m. 19.)*: canum ſectiones frequenter exercentes, ob graves ex animali inciſo ſurgentes vapores, ſpleneticos incurrere morbos. Exempla proſtant in *Andrea Veſalio*, *Julio Caſſerio*, *Gabriele Fallopio*, *Adriano Spigelio*, *Franciſco Plazzono*, *Joh. Veslingio*, *Chriſtophoro Schelhammero*, *Marquardo Slegelio* & aliis *ap. Guerner. Rolfinck. (l. 1. Diſſert. Anat. c. 3. p. 42. & 43.)*. *Samuel Mœreſius*, ut ſcripſit *Anton. Deuſingio* (*Vid. Ejus Append. ad Exerc. de Nutriment. Elaborat. p. 331.*) & *Excell. noſter Gabr. Clauderus* cum comitibus (*Method. Balſam. Corp. c. 5. ſ. 3. p. 130.*) Anno 1660. *Ludovicum de Bils* offenderunt lecto affixum, querebatur de diſpoſitione phtiſica,

ca, tuſſi, Aſthmate, Atrophia, ob pulmones cadaverum, brutorum præcipuè copioſiſſimè ſectorum evaporationibus debilitatos: Ferebatur enim, plus ducentos canes diſſecuiſſe, quod nec ipſe *Tob. Andreæ (in Bilanc. exact. Bilſian. & Clauder. Balſam. p. 87. & 88.)* negare potuit. Ante annos non ita multos *D. Laur. Wolffſtrigelius exercitatiſſimus Proſector Viennæ*, vix publica Anatome ad Umbilicum perducta ſubitò vitæ ſuæ pauſam fecit, narrat larvatus *iſte Joachim. Vit. Wigandus (Diſſ. 2. de Philiatr. Germanor. Itiner. p. 156.)*. Hanc ob cauſam *Franciſc. Ranchinus (tr. de Morb. Pueror. ſ. 2. c. 6. p. 348.)* Chirurgos in cadaverum conditura monuit, ne negligant media præſervantia, ſeu Cor & cerebrum recreent, ne à vaporibus putridis à cadaveribus diſſectis exſpirantibus inficiantur.

§. 11.

Diſtinctione hic opus eſt inter cadavera heri aut hodiè interemta, & quæ ante menſem vel unum violentæ ceſſerunt neceſſitati. Contingit aliquando, ut diu ſepulta in lucem protrahantur, & quantum quidem prædominium putredinis admittit, inſpiciantur & cultro Anatomico ſubjiciantur, ut de lethalitatis veritate conſtet. Ita memini me olim Auguſtoburgi militem aliquot ſeptimanas ſepultum & refoſſum Sirio regnante inſpexiſſe, & in læſionis locum inquiſiviſſe. De his, comprimis ſi frequentius Anatome inſtituatur, verum erit modò latum pronunciatum; de illis minimè. Ad Anatomen qui elegerit corpus impollutum (addo recens) bonæque conſtitutionis, nihil habet quod expaveſcat, decidit *laudatus Gu. Rolfinck. (c. l. p. 49.)*. Nimis teneri qui ſunt & delicati, abſtineant, & ad alia ſtudia ſe conferant. Quocirca in eligendis etiam pro Anatomia cadaveribus curioſa fuit antiquitas, ut *ex Alexandro Benedicto (l. 1. Hiſt. Part. Corp. Hum. c. 1.) patet.* Nec omni tempore eandem exercent, ſed comprimis, niſi graviores urgeant cauſæ, hyemali, nec in locis obſcuris & tenebricoſis, ſed amplis & perflatilibus ſuas adminiſtrant ſectiones & demonſtrationes. Vim putredinis eluctaturi diſſectionem ordiuntur ab infimo ventre ſeu abdomine *ad Joh. Veslingii (Syntagm. Anat. c. 1. p. 3.)* manuductionem.

§. 12.

Poſt ſingulas demonſtrationes corpora inciſa liquore conſervativo irrorare quibusdam in more poſitum. Ex vino & ſpiritu vini ſuper herbas Majoranæ, Thymi, Serpilli, Origani, radices Cyperi rotundi, Galami aromatici, Angelicæ, flores Lavendulæ, Chamœmeli Romani, & raſuram ligni Saſſafras per deſtillationem prægreſſa digeſtione debita abſtractus ſpiritus & miſtus dein cum Spiritus Nitri parte aliqua *Excellent. Heſpero noſtro Dn. D. J. D. Majori (Vid. Anat.*

Anat. Kilonienſ. c. 1. §. 11. p. 5.) olim erat in uſu. Quod ſi æſtatis tempore celebranda ſit ſectio, ſuadet *Joh. Riolan. (l. 1. Anthropogr. c. 18. p. 61.)*, ut ſupra ſcordium & clematitem Daphnoidem cadaver recumbat, & peracta lectione iisdem herbis ſepeliatur, interiora autem aqua ſalſa, aut aqua vitæ aut aceto laventur. Ipſa autem ſectio in loco frigido adminiſtretur, & noctu corpus in loco collocetur ſubterraneo. Ad fœtorem præpediendum. Iſraëlitæ cadaveribus regiis lecto argenteo vel ferreo ſuperpoſitis aromata & unguenta partim injiciebant, partim apponebant, quæ mox flammis abſumebant, cadavere ex parte afflato & aduſto. Probat id hiſtoria *Regis Aſſæ, (2. Paralip. c. 16. v. 14.)* quam explicant *Jacob. Tirinus (in h. l. p. 302. & in Jerem. c. 34. v. 5. p. 685.)* & *Joh. de Pineda (T. 2. in Job. c. 18. v. 15. n. 6. p. 35.)*.

§ 13.

Ad clariſſimorum Anatomicorum Exempla reſpondeo, *Veſalium* Itinere Hieroſolymitano confectum, & adverſis ventis ad Zacynthum Inſulam delatum morbo acuto obiiſſe, maligno *Fallopium & Caſſerium*, inflammatione jecoris tenellæ aliàs naturæ *Spigelium*, *Plazzonum* in praxi occupatum, febre ardente. *Veslingius* cum malignis converſans, contagio infectus pœnitendo, *Schelhammerus* autem à teneris valetudinarius hypochondriaco & ſcorbutico miaſmate ad plures abiit. *Slegelio* non cadaveris ſecandi manus terrorem injecit, ut inde in Libitinæ cenſum venerit, quod rumor inanis etiam *Th. Bartholino (c. l.)* perſuaſerat, ſed febrem ardentem hunc vivorum numero eripuiſſe *Mich. Kirſtenius (ap. Georg. Seger. de quiddit. Lymph. Bartholin. Epiſt. 7. p. 59.)* fidem fecit.

§. 14.

Ex altera parte, *pergit Rolfinck. noſter (c. l. p. 47.)*, quot inſignes viri illibata ſanitate pollentes & vigentes occupati his ſtudiis quam maximè canitiem aluerunt. De *Democrito* Centenario *Vid. Th. Bartholin. (c. l.)*. *Hieronymus Fabricius ab Aqua pendente* quinguaginta & ultra annos in Anatomico docendi munere conſumſit, nonagenarius terræ redditus *Joh. Riolanus* octogenarius, *Simon Pauli* Septuagenarius. *Adrianum Falcoburgium, Marcum Aurelium Severinum, Th. Bartholinum* & *Alios* proſectionibus operas navantes indefeſſas vidit adoleſcentia, vidit juventus, vidit demum ſenectus decrepita. Ipſum intuemini *dudum Divis aſcriptum Guernerum Rolfinckium*, quem toties citavi. Ille à primis ſtudiorum incunabulis Anatomiæ, ut ipſe fatetur, fuit addictiſſimus, & intra annos viginti quinque, quibus Anatomiæ illuſtrandæ in illuſtri Academia Salana præfuit, innumeras proſectiones in magna Auditorum frequentia habuit, nec hos tantum, ſed & morbida inſimul aperit cadavera. Vixit tamen ultra

ſeptua-

ſeptuaginta annos vegetus & incolumis,& octuagenario ferè proximus, vitæ ſatur, placidè deceſſit. Tantum itaque abeſt, ut circa corpora violenta morte peremtorum commorationes ad uſum Anatomicum afflatibus noxiis vitæ inſidientur, ut potius verum ſit illud *Heliodori (l. 5. Æthiopic.)*, τȣ̃ ἄιματος ὄψις φρονήματος γίνεται ςόμωσις. Sanguinis intuitus ſapientiæ & audaciæ Chalybs. Odor & vapor hic tibi proderunt olim, ſine tamen omni immundicie, *dictitat iterum Rolfinck.* (*c. l. c. 2. p. 34.*)

§. 15.

Quæ de Aquilis & vulturibus dicuntur, ſi examines, Aquila cadavera potius abhorrere, quam ſectari, obſervatum. Aquilas nunquam attingere cadaver, niſi fortè ab ipſis poſt venationem relictum, *Ariſtoteles (l. 9. Hiſt. Anim. c. 32.)* auctor eſt. Qui verò illis delectatur Percnopterus, avis degener, vocatur *Ulyſſi Aldrophando*, potius vulturis ſpecies eſſe perhibetur, & Aquila vulturina idcircò dicitur. (*Vid. Joh. Sperling. Zool. Phyſ. l. 4. c. 2. Axiom. 3. p. 299.*) Videntur namque vultures à Natura,ſeu DEO potius, producti, *pronunciat W. Franzius (p. 1. Hiſt. Animal. Sacr. c. 13. p. 502.)* ut ſint tanquam animata ſepulchra (*ἔμψυχοι τάφοι* hinc Græcis dicti,) tanquam publici veſpillones, comprimis ſi morem Ibeorum attendas, de quo *Silius* (*l. 13. v. 465.*).

Tellure ut perhibent is mos antiquus Ibera
Exanima obſcœnus conſumit corpora vultur,

qui non patiuntur aërem infici venenatis halitibus exhalantibus ex Cadaveribus. His ea ſagacitas aſcribitur *à Plinio (l. 10. hiſt. nat. c. 6.)*, ut triduo aut biduo ante ad loca volent, ubi cadavera futura ſunt. Unde *Vulgatus:*

Hanc volucrem narrant luces tres noſſe cadaver
Venturum, olfactu nam viget hæc volucris.

Reſpexit eo *facetiarum Magiſter* de paraſitis iſta *(in Truculent. act. 2. ſ.*) eloquens:

Quaſi vulturii triduo prius
Prædivinant, quo eſituri ſunt.

Futuro bello ſeptem ante dies, quam pugna committatur, locum prævidere, in eamque partem, in qua alterutra pars ſuccumbet reſpectare ferunt. *Ælian. (l. 2. Hiſt. Anim. c. 46. p. 124.) prodidit*, eos exercitum præſenſione quadam conſequi, & hominem prætereà vicinum ad moriendum diligenter obſervare, quod omnis pugna ſtragis edere ſoleat. Plura de his *Cœl. Rhodigin.* (*l. 8. var. lect. c. 18. col. 433. ſq.*) Gedulis tamen *cum Joh. Sperlingio (c. l. c. 4. Axiom. 2. p. 310.)* regerimus: Olfactus rerum præſentium non futurorum eſt, & illud

illud *Andreæ Chiocki* (*Muſ. Calceolar. ſ. 6. p. 652.*), quoniam ſenſus ab objecta re præſenti immutatur, *teſte Ariſtotele*, quod nondum eſt, nihil agere poteſt. Ubi nullum cadaver, ibi nullus cadaveris odor, nullaque odoris perceptio. *Add. Lud. Septal.* (*Comm. in ſ. 12. probl. Ariſt. probl. 3. p. 220.*) & hæc ſi quis ut vera admittere voluerit, vultures in prophetas tranſmutabuntur, qui viventium futura cadavera norint olfacere, *regerit* (*tr. de Ferment. c. 28. p. 528.*) *Martin. Schookius.* Quando itaque *apud Mattheum* (*c. 24. v. 28.*) & *Lucam* (*c. 17. v. 37.*) SALVATOR dixit: ubi Cadaver, ibi congregantur Aquilæ, non legitur textus pro Cadaveribus futuris, ut benè *J. B. Helmont.* (*tr. Tumulus Peſtis p. 874.*)

§. 16.

Interim monumentis hiſtoriarum proditum eſt, *ſcribit Kenelm. Digbæus* (*Orat. de Pulv. Sympath. p. m. 94.*): Vultures quandoque per ducenta vel trecenta milliaria advolaſſe ſectatos odorem acervi Cadaverum, quæ poſt cruentam cladem inhumata jacebant; prætereà pro certo cognitum habebatur, vultures hoſce ex tam longinquis locis adveniſſe, quod id genus Avium in vicinia planè infrequens fuerit. Vultures autem, *addit*, ſagaciſsimè odorantur, & ſanè putridas putidasque cadaverum Atomos per Spatia æque longinqua in aëre perlatas fuiſſe oportet, avesque iſtas cùm ſemel odorem hunc perſenſerint, illius veſtigiis inhærentes usque dum ad ipſam morticiniam pervenerint, credendum eſt, idque eò magis, quod odor, ſeu potius fœtor ejusmodi, quo propius abeſt, eò apertius naribus offerri ſolet. Ne nimia locorum diſtantia, cum utique juſtam diſtantiam ſenſus requirant, te offendat, fabarum odorem, dum florent, ad magnam diſtantiam, ſi ventus eò feratur, à viatoribus hauriri; odorem autem Roris marini, qui ex ora maritima Hiſpaniæ efflatur, triginta vel quadraginta milliaria emetiri, ſi faveat ventus, ipſe cum nautis ter vel quater obſervavit. Atomorum copia inſignis, ſi ita eſt, requiritur, earundemque motus continuus, ita ut Atomi Atomis ſuccedant, nulla ventorum vehementia earum contiguitatem turbante. Quid ſi ſuſpicarer, mare tunc temporis talem fragrantiam ſpiraſſe, prout *infra* (*h. l. Tit. 8. §.*) docebitur. Dem verò illud *viro utraque Minerva celeberrimo.* Quid quadraginta, ſi cum ducentis vel trecentis, imò pluribus componantur milliaribus. Sint nobis odoratus ſenſu multò ſuperiores, ut etiam *ex aliis Conr. Vict. Schneiderus* (*l. de Oſſe Cribriform. p. 342.*)

Per auras
Mellis Apes quamvis longè ducantur odore
Vulturiique cadaveribus. (*Lucret. l. 4. de Nat. Rer. v. 699.*)

Ad

Ad Cornicis putreſcentis fœtorem in tota domo commorantes conveniant mures aranei (*Conr. Geſner. l. 1. Quadrup. Hiſt. p. 850.*) Ab Italia tamen in Africam ductu harum Atomorum trahi vultures veriſimile non videtur.

§. 17.

Subodoratus hanc difficultatem *J. B. Helmontius* (*tr. de Magnet. Vuln. Curat. n. 83. p. 608.*) magnetiſmum Aquilarum ſive vulturum ad cadavera commentus eſt, cujus verba allegat, an approbet, non addit *Laurent. Strauſſius* (*in Epiſt. ad Com. Digb. de Pulv. Sympath. p. 132.*). Adjungam, *diſcurrit Helmont.* magnetiſmum Aquilarum ad cadavera: Nec enim volatilia tàm acuto ſunt odoratu, ut ab Italia in Africam ad cadavera concedant. Nec enim odor tàm largè lateque ſpargitur; obſtat namque maris ampla latitudo interjecti, & quædam conſumtionis proprietas elementalis: Nec eſt quod viſu arbitreris has aves percipere cadavera tàm eminus, maximè ſi ponè montem ad meridiem ea jacuerint. At quid opus eſt avium magnetiſmum inculcare pluribus: Si DEUS ipſe, Philoſophiæ initium & finis, eundem proceſſum cordis & theſauri, cum avibus & cadavere, atque viciſſim expreſsè ſtatuat? Si enim Aquilæ ad eſcam, cadavera ducerentur eodem appetitu, quo quadrupedes ad paſcua feruntur, certè dixiſſet uno verbo, quod animalia ad eſcam confluant, ſicuti hominis cor ad ſuum theſaurum, quod falſum contineret. Neque enim cor hominis ad theſaurum pergit, ut ſaturetur eo, ſicut animalia ad eſcam. Itaque non eſt comparatio cordis humani & Aquilæ in fine, propter quem ad deſiderium tendunt: ſed intenſionis modo, nempè quod alliciantur & ferantur per magnetiſmum realiter & localiter. Et *paulò poſt* (*n. 85. p. 609.*) Aquilam peculiari elogio trahi, dicit, ad cadaver; quia à ſpiritu inſito & mumiali cadaveris vocatur, non autem ab odore corporis putreſcentis. Iſtud nempè animal ſolum ſpiritum mumialem in adminiſtrando ſibi appropriat. Hic nempè peculiariter de Aquila dicitur: Juventus mea ut Aquila renovabitur. Siquidem juventus renovatio ab Elixire ſpiritus, probè depurato, per quandam digeſtionem ſingularem iſti volucri propriam, non ab eſu carnium prodit. Alioquin etiam canes & picæ renovarentur, quod falſum eſt. *Hæc Helmont.* Quam benè forſan alibi diſcutitur, cum hæc hoc loco ſaltem libanda, non ventilanda. *Robertus* ſanè *Boyle Vir, gente & mente illuſtris, Helmontio* in hoc tractatu fidem non adhibet, eumque vagum vocat, & primò ab adverſariis Ejus editum (*p. 1. Chymiſt. Sceptic. p. 37.*), addit paulò poſt (*p. 2. p. 56.*): Commenta & falſitates in hoc tractatu, teſtimonia Ejus in aliis ipſius ſcriptis ſuſpecta reddiderunt. Nec ratio valet *Joh. Marc. Marci à Kronland* (*p. 4. Philoſ. Reſtitut. ſ. 1. ſubſ. 8. p. 525.*), dum cenſet, halitum aëri permix-

tum

tum illuc una cum vento deferri, ſic namque in tam longo itinere halitus potius diſpergeretur, & odor, ſi non annihilaretur, infringeretur. Expendens, & has abſurditates *Joh. Sophron. Kozak.* (*tr. de Sale c.3.ſ.9.p.130.*) evitare volens, in majores incidit, tradendo, hujusmodi bruta (*quod etiam ſupra l.1. Tit.3. §.13. allegatum*) non niſi à ſpiritibus ſagacibus obſeſſa id præſtare poſſe.

§. 18.

Quod de vulturibus, idem de canibus referunt. Inter futuræ ſtragis ſigna & hoc numerabat *Lucanus* (*l.1. Pharſal.543.*):

Flebile ſævi

Latravere canes.

Compertum eſt, latratus canum, ejulantium gemitus imitantes, diri ſemper, aut utplurimum, ominis fuiſſe, *ſcribit Majoli Continuator* (*T.2. Dier. Canic. Colloqu. 2.p. 194.*). Spectant huc de ſignis futuræ peſtis *ſupra* (*l.c.* §.*12.*) prolata. Sed ſi futuram peſtem aut ſtragem inde colligere tentes, eadem, quæ modo de vulturibus (*§. 15.*) *è Joh. Sperlingio & Andr. Chioco recenſui*, obſtant. Si præſentis ſignum aſſeras, non temerè rejicienda *Th. Bartholini* (*l.1. Tit.3.* §.) adducta conjectura, comprimis ſi *Cornelio Conſentino* auſcultes, brutis ſenſus peculiares, nobisque incognitas, aſcribenti (*Progymmaſm. Phyſ.1.p.73.*). Melius ad meam mentem *Andreas Libavius* (*de Cruent. Cadav. ad Theſ. 196. p. 284.*). Quod de præſenſione Avium (canum &c.) dicitur, ex accidente eſt. Caſtra ſequuntur non immeritò. Multa enim ad cibum in illis animalia occidi ſolent, à quorum abjectaneis corvi, vultures, & ſimiles, vivunt. Multa etiam fiunt ſuſpendia, interneciones, cadaverumque reliquiæ, à quibus exhalans putredo acutas nares facilè tangit, & ad cibum allicit; ut non neceſſe ſit ſtatuere, vultures cædem præſentientes in loco eo, ubi futura eſt, convenire aliquot dies ante.

§. 19.

An etiam aër odore & ſapore canibus & aliis brutis nauſeam moveat & malam corporis diſpoſitionem, ut in flebilem ululatum ſolvantur, ſanè conſiderationem mereri videtur. Fracedinem tunc temporis aëri aſſignat *J. B. Helmont.* (*Tr. Tumulus Peſt. p. 865.*). De paſſeribus *Anonymus*, quem *Ludobert. Erpenium eſſe, olim B. Præceptor Dn. D. Joh. Michaëlis aſſerebat* (*tr. German. de Peſte*): *Weil die Lufft ſtarck ſchmäcket, verlaſſen ſie die Spazen.* In Peſte Anni 1552, quæ Witebergæ tunc ſæviebat, nullæ conſpiciebantur corniculæ. In oppido Jeſſen, quod tribus illinc milliaribus diſtat, quo fugeramus, quod puriorem illic aërem eſſe arbitraremur, frequentes per aëra volitabant quotidie, *notat Joh. Bœckelius* (*de Peſt. Hamburg. Ann. 1565, c. 4.*). Aviculæ etiam in nido inchoatos pullos

los *experientia Alex. Benedicti (l. de Peſte c. 5. p. 1139.)* deſtituunt, & loca remota petunt. Quæ forſan etiam cauſa eſſe poterit, cur ante peſtem in rabiem agantur canes, & hoc inter ſigna imminentis cal mitatis recenſuerit (*c. l.) Alex. Benedictus,* & è Poëtis *Ovidius (l. 7. Metamorph. v. 538.).* Nec forſan de nihilo, quod quidam obſervant, venenum peſtilentiale primum ſubtile, adeoque minimè naribus aut potius odoratus inſtrumentis, benè verò canum proportionatum, tractu temporis tandem apparere craſſius.

§. 20.

Nebulam demum in loco ubi ſtrages commiſſa Cadaverum emanationes concitant, ſed dum demum, cum putredo in eadem ſuum exercet dominium, ubi laxatis repagulis furit, aëremque peſſundat, ita, ut etiam vivorum corporibus peſtem minetur, & affricet. (*Vid. Ludov. ab Hornig. Würg-Engel qu. 57. p. 96.*) Non tantum aqua paludoſa putreſcens, *Diodor. Sicul. l. 12. Sabellic. l. 8. Ennead.*) aut piſces hyeme à glacie ſuffocati, aut Balenæ Cadaver in littus projectum (*Georg. Agricol. l. 1. de Peſte p. 14. P. Foreſtus l. 6. obſ. med. 9. p. 161.*), Crocodilorum & aliorum monſtrorum multitudo à Nilo in campos eructata, ut inde peſtis Ægypto ſit maximè familiaris, (*Athanaſ. Kircher. ſ. 1. Scrutin. Peſt. c. 3. ſ. 1. p. 19.*) Cadavera à Tiberi accreſcente Romæ in ſicco relicta, (*P. Foreſt. c. l.*) Muſcæ, Scarabæi, Locuſtæ, (*Hieron. in Joël. Georg. Agricol. c. l p. 15.*) Papiliones, (*D. Auguſtin. l. 3. de Civit. DEI c. 31. p. m. 204. Sabellic. Ennead. 5. P. Foreſt. c. l. p. 162.*) Bombyces (in ſcenam hanc ducti *à Gratiolo de Peſte p. 1. c. 17.* quem refutat *Paul. Zacchias l. 9. quæſt. med. legal. Tit. 6. qu. unic. n. 4. p. 792.*), aut boum & aliorum brutorum cadavera, putrilagini ſubjecta, *Athan. Kircher. (c. l. p. 18. Paul. à Sorbait. de Peſt. Viennen. qu. 3.*) contagio ſuo venenato Athmoſphæræ poros ſubeunt & venenant, ſed comprimis humana ſive fame, (*Joh. Cornar. l. de Peſte*) ſive ferro enecta, ſi inſepulta relinquantur, ejusmodi pernicioſas & deleterias aporrheas præ aliis animantibus, *teſte Georg. Agricola. (c. l. p. 16.)* emittunt, quæ quo magis cum vivorum mumia Symbolizant, eò periculoſiores & infeſtiores generi noſtro cenſendæ. Inde Oraculum *ap. Thucididem (l. 2. p. m. 201.):*

Ἥξει δωριακὸς πόλεμ☉, καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ.

Doriacum veniet bellum una & peſtilis aër.

Exemplis id declarant *Ammian. Marcellin. (l. 19. c. 3. p. m. 166.) & Georg. Richter. (Axiom. Oeconom. 113. p. 257.) Add. Hieron. Mercurial. (c. l. c. 21. p. 98.) Ambroſ. Pareum (l. 10. Chirurg. c. 13. p. 260.).* In expugnatione urbis Romæ cadavera humana, & jumentorum ſemiſepulta, adeò funeſtam, eam-

que præcipitem dedere peſtilentiam, ut memoria hominum par lues extitiſſe non credatur. (*Anonym. Hiſt. dirept. urb. Rom. p. 153.*) *Diodorus Siculus* (*l. 14.*), duas potiſſimum res Carthaginenſi peſti incrementa dediſſe, aſtruit, inſepultorum nempè corporum fœtorem, ex paluſtris loci putredinem.

§. 21.

Cum igitur à putredine & fœtore rerum putridarum Peſtis & morbi maligni, næ mihi illi errare videntur, qui fœtoribus aërem vitiatum & infectum emendare, peſtemque peſte profligare contendunt. Narravit quidam Mercator Cretenſis (fide forſan Græca,) *Alexandro Benedicto* (*c. l. c. 6. p. 1144.*), cum in Taurica regione ſæviſſima peſtis orta eſſet aëris vitio, quo finis moriendi non erat, in ea ſumma hominum ſtrage à ſe Medicum viſum, loci incolam, qui canes omnes interemtos paſſim per vias perque vicos omnes abjici juſſit, qui diſtenti & putridi tetro odore Cœlum impleverunt, quo remedio ſtatim civitas ſanitati reſtituta fuit. Cauſam eruere niſus *Remb. Dodoneus* (*Exemp. obſ. med. collect. p. 269.*) quem, ſi lubet, evolve. Coriarios, ut & latrinarum & Cloacarum purgatores Lutetiæ ægrè, quod omni fœtori aſſueverint peſte invadi, *è Jul. Palmario* (*de Febr. peſtil. c. 15. p.*) novimus. Hircorum fœtorem Alii commendant, de quo *Hieron. Mercurialis* (*c. l. c. 22. p. 104.*) *Th. Jordan.* (*de Peſt. Phænom. tr. 3. c. 9. p.*) *Joh. Bikker.* (*T. 1. Hermet. Rediv ſ. 3. c. 14. p. 430.*), odorem urinæ Hirci *Avenzoar.* Salsè hos irriſit *Ludeb. Erpen.* (*tr. de Peſte*): *Etliche halten von glatten ausgearbeiteten Bockfellen zu Unter-Hoſen und Strümpffen mehr, als von Böcken.* Fœtida etiam loco præſervativorum internè commendant, & aſſumunt. Propriam aut pueri potant urinam (*Galen. l. 10. de Simpl. Med. Facultat. p. m. 975. Henric. Ranzov. l. 3. Comment. Bellicor. c. 15. n. 6. p. 228. Caſp. Amthor, Exerc. Antiloin. ſ. 2.*); Forſan quia ex urina arte Chemica ſal ſaluberrimum excoquitur, quod peſtilenti veneno reſiſtit, & ſanguinem purificat, ut notat *Franc. Joël.* (*T. 5. Op. l. 2. ſ. 4. p. 171.*). Urinam etiam Felis præſcripſit *Aug. Ezler.* (*Iſagog. Phyſ. Mag. Med. p. 29.*). Fimum Columbinum potionibus admiſcuit, *referente Alex. Benedict.* (*c. l. c. 9.*), *Zoar.* Stercus Gallinæ nigræ in Peſte Mediolanenſi efficax deprehendit *Anton. Portus* (*l. 2. de Peſt. c. 44. & l. 3. c. 11.*). Matutino tempore Alii ore ſuper cloacam aperto Mephitim inſpirant, ut *Andr. Libav.* (*ap. Gregor. Horſt. l. 2. Epiſt. Medic. ſ. 10. p.*), *Jacob. Sylvius* (*Comment. ad l. 2. Galen. de Diff. Febr. c. 7.*), tradunt. Imò ipſum ſtercus humanum non ſolum externè plantis pedum applicant, ſed etiam aquam ex eo deſtillatam aſſumendam ſuadent. Conf. *Ludov. ab Hornig.* (*c. l. qu. 363. p. 684.*)

684.) Quidam Axungiam (*Stäncker)* aſſumunt (*Joh. Coler. l. 19. Oeconom. c. 8. p. 843.*). His verò nihil repono *cum Dan. Herlicio* (*p. 1. Peſt-Ordn. c. 3. p. 48.*), quam illud *Anaxagoræ*, qui cum Aſinum Carduis & Urticis veſci videret, ridens exclamabat: Similes labris lactucæ. Quantoperè namque tetri & abominabiles odores Ventriculo Cordi & Cerebro ſint inimici, etiam Davum non latet. Autoritates his opponit varias *P. Zacchias* (*c. l. n. 6. p. 751.*), cui junge *Joh. Böckel.* (*Hamburg. Peſt-Ordnung p. 1. c. 11. f. 40.*), *Andr. Starckium* (*de Peſt.*) *Georg. Agricol.* (*l. 2. de Peſt. p. 68.*), *Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ. jucund. qu. 66. n. 2. p. 888.*) & *Alios.* Diſtinguit *Levin. Lemn.* (*l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 10. p. m. 181.*) inter fœtores humidos & calidos, & evaporationes ad ſiccitatem vergentes, illos peſtis pararios; has averruncos aſſerit, quid autem hac diſtinctione proficiat, cuilibet ratiocinari in proclivi eſt.

§. 22.

Qui morti naturali decedunt, morbo laborarunt aut benigno, aut maligno. Illi ferè cum violenta morte extinctis conveniunt. Morbo contagioſo non laborarunt, ergò nec de Contagio poſt mortem timor aliquem ſubeat. Inde etiam non eſt cur ea reformidet cordatus Medicus, ſi occaſio tulerit illa aperiendi. Gratuletur ſibi potius de occaſione in morborum Cauſas & naturam accuratius inquirendi. (*Vid. Th. Bartholin. de Anat. Pract. Conſil. §. 2. p. 10.*)

§. 23.

Sugillat quidem pro more, quo jure, mox patebit, hunc Medicorum Cordatorum Conatum *Scholarum Attila J. B. Helmontius* (*tr. Ignotus hoſpes morbus n. 90. p. 404.*), dum inſit: Poſtremò Cadavera diſſecantur, quod fit ad excuſandum excuſationes in peccatis. Vix namque poſt mille annorum Anatomen moderni aut melius morbos agnoſcunt, aut felicius abigunt. Gaudent quidem imminentem in parte cujuspiam corruptionis notam offendiſſe, inſida illorum ſubſidia impoſſibilitatis clypeo tegentem. Mundo ſc. ſic imponitur alto ſupercilio. Nec enim iſta corruptio ante biduum ibidem erat, etſi locus doleret dudum ante: Tantum abeſt, quod medentem tempeſtivè accerſitum excuſet, quin potius ejusdem culpam pandat: qui ſcilicet alligatum excrementum opportunè diſcuſſiſſet. Nihil enim partium continentium deſtruitur in vivis, quin vitæ commercio prius ſit orbatum. Quin etiam nec poteſt vitæ balſamo dudum privari, nec pars demortua multas expectat horas in corporis tepore, quæ non pariter feſtinanter putreat, fœteat, atque totum in ſui conſpirationem trahat. Liquet itaque inde, quod cor-

ruptio in diſſecto Cadavere obvia paucis ſit horis ante facta, paucisque ante obitum diebus inceperit. Vomicæ enim malignis conciliabulis excitatæ in pulmone, morborum quidem continent ſemina; at partium internarum mortificatio obitus diem non multis paſſibus anticipat. *(Add. tr. Aſthma & Tuſſis n. 48. p. 294.)* Eò collimat Somnium (*tr. Præfatio n. 12. p. 388. & n. 14. p. 389.*), quod pro rei confirmatione, cum ſemivigil de eſſentia morborum, ut benè *cœlitibus dudum aſcriptus Præceptor Dn. D. Joh. Theodor. Schenckius* (*in Defenſ. Anat. Local. A. 3.*) ſcribere ſtatueret, allegat. Conf. *Fr. Oſw. Grembſium* (*l. 2. Arb. integr. & ruinoſ. hom. c. 1. n. 34. p. 162.*)

§. 24.

Propoſuit iſta, cum videret Anatomen localem, ſuas de ortu morborum hypotheſes, quam labili & ruinoſo ex parte fundamento niterentur, aliquando detecturam. Qua de cauſa eandem ſugillat oculis Circeis, nihilque ad artem conferre, poſteris aſtuto ſatis calamo perſuadere conatur. Somniat, dum cadavera diſſecari ad excuſandum Artis transgreſſiones aſſerit. Frontem poſuerat, dum ſcriberet: Vix poſt mille annorum Anatomen moderni aut melius morbos agnoſcunt, aut felicius abigunt, quod & *alibi (tr. Ignotus Hydrops n. 10. p. 408.)* repetit & ſeriò inculcat. Ante hunc *Aureol. Theophr. Paracelſ.* (*Labyrinth. Medic. c. 4. p. m.*), cujus ſequacem ſe venditat *Helmont.* (*de Magn. Vuln. Curat. p. 595.*). Idcircò *larvatus Paracelſus, Schenckio vocatus* (*c. l. & ap. Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. 72. p. 479.*), iſta dictitat: *Das Sehen iſt allein ein Sehen, wie ein Baur einen Pſalter ſiehet, ſiehet weiter nichts als die Buchſtaben, da iſt weiter nichts mehr.* Invidiæ vertigine rotabatur cum juſtum pretium laboribus Anatomicis ſtatuere recuſaret.

§. 25.

Contrarium Anatomicarum obſervationum ſcriptores Soli exponunt. Auſim dicere, (pronunciat *Guilh. Harveus Exerc. 2. de Circul. Sanguin. p. 176.*): plus una diſſectio & apertio tabidi aut morbo aliquo antiquo vel venenato confecti corporis ad medicinam commodi, quam decem corporum ſtrangulatorum affert. Quæ contra *Joh. Riolanum* diſputat *Anatomicorum Aquila, Th. Bartholin.* (*Defenſ. Dub. Lact. c. 2. p. m. 318.*), legi merentur. Commendat cum Aliorum Medicorum clariſſimorum (*Cent. 4. Hiſt. Anat. 20. p. 264.*), tum imprimis *Ballonii* operam ſummoperè, eamque magni æſtimat, dum (*Defenſ. Dub. Lact. c. 2. p. 320.*) edicit: Optarem certè plures in urbe Pariſienſi extitiſſe *Ballonios*, qui in civitate frequentiſſima, & Noſocomiis inſtructiſſima debita diligentia per dierum feriem conſignaſſent, & raros morborum eventus, & remediorum ſucceſ-

ſus,

ſus, & obſervata in morbidorum cadaverum diſſectione. Hujusmodi Diaria & obſervationes centum Anthropologiis præferrem, & quovis ære redimerem.

§. 26.

Hac intentione Anatomiam Practicam dudum deſiderarunt Medici, ſed fruſtra. Laudatus *Th. Bartholinus* quidem deſideriis illorum ſatis facturus, non ſolum obſervationibus ſuis Anatomicis varia inſeruit, ſed & operi tali Anatomico plusculos annos jam dedicaverat, in quo univerſam Anatomem ex corporibus morbo defunctis ea methodo compoſuerat, ut ſingularum partium à capite ad calcem conſtitutio præternaturalis, in quocunque morbo innoteſceret, idque ex ſola αὐτοψία & propria inſpectione, uſus tàm in publicis ſectionibus morbidorum, quam privatis defunctorum in Noſocomiis publicis, ab illo in longa peregrinatione olim viſitatis. Inſpexerat ad inſtitutum promovendum omnium Medicorum tàm veterum, quam recentiorum libros, quos Practicos vocamus, inſtitutiones, obſervationes, Epiſtolas, Hiſtorias, Conſultationes, Anatomes, Caſus & ubicunque morbidum cadaver apertum invenerat, ſuo argumento adjecerat. Quo fine quoque ab Eo lecti ſunt Gentium variarum Annales, & Ephemerides, ubi Principum exenterationes pro conditura annotantur. Magnum inde (& quidem meritò) ad ſedes affectas & curationem morborum momentum promittere auſus fuiſſet, ſi ad finem perducere ſuſceptum opus, ex quo Anatomica tractavit, (tractavit autem iſta ferè à teneris) li cuiſſet. *Conf. Diſſert. de Bibliothec. Incend.* (*p. 58. ſq.*) & *Conſil. de Anat. Pract.* (§. *1. p. 1. ſq.*) ubi opus penè confectum viginti annorum lucubrationibus (*p. 6.*) vocat. Verum,

O Spes fallaces hominum!

Tot annorum labores, tot moleſtiarum, tot periculorum, tot vigiliarum partum

Abſtulit atra dies.

Quid dies? horula

atra ſignanda lapillo.

Vulcanus tot tantorumque calamitatum faber nec piis abſtinuit chartis, nec ſummè proficuis curis pepercit. Devoravit illas plusquam beluino furore, in favillas redegit æternum aliàs victuras paginas. Opus erat, quod unicus promittere poterat ſimulac abſolvere, poſt hunc verò nemo ne quidem promittere audebit. Publicum tangit hæc jactura, pro qua nemo paciſci valebit, quia irrepa-

reparabilis. Inter ſidera locent Vulcanum Chymici, non ſceleris immanitate moti, antiquum ut repetat hoſpitium vovemus.

Vas verò doctæ nobis ſalvete favillæ,
A noſtra toties fulcra petita ſchola.
Ante Patrem rapuit vos inclementia fati,
Fleret ut ad veſtrum magnus Apollo rogum.
Sæpè Venus dixit, veneri parce atque lepori,
Suadæ parce minis Mulciber alme tuis.
Nil movit Claudum. Quæ Mars non perdidit, ipſe
Perdam, ait, hæc flammæ victima ſunto meæ.
Cauſa ſubeſt, dudum Nymphe flagravit amore,
Quæ tandem lympham ceſſit in ignicrepam.
Hanc dum non potui flammis conſumere, corpus
De tot corporibus perdere conſtitui.
Martis tela prius curavi, jam modo Morti
Has chartas perimens tela cupita paro.

Laborum horum diſpendium ex parte reſtituere non infeliciter *in ſepulchreto ſuo* anniſus eſt *Theophilus Bonetus*, *Medicus variis ſcriptis notus*, & *in ſuis ex cadaverum inſpectione editis obſervationibus*, *Stephanus Blancardus*.

§. 27.

Sed ad *Helmontium* redeundum, *Helmontio Helmontium* ut opponam. Anatomen fraudem & craſſam ignorantiam involvulo detexiſſe, *ſcripſit* (*Tr. de Flatibus n.30.p.339.*); Quapropter, *addidit*, deinceps neminem perire ſivi. Ut vomitus continui in peſte cauſam cognoſceret, exactius locali ſupplicavit, & ventriculum eſcharoticum invenit (*Tr. Tumulus Peſtis p. 891.*). Hydropis Cauſam veram indagavit (*Tr. Ignotus Hydropſ. n. 10. p. 408.*), notamque hydropiſin (*c. l. n. 47. p. 416.*) primus delineavit, ſed Anatome monſtrante viam. Siccine multum utilitatis ex Anatome in Medicinam redundabit, quod craſſos errores Medentum filo ductus Anatomes Ariadnæo primus, egregiè, ſi Diis placet, depilavit. Exemplo ſit ſexagenarius ille diſſectus (*tr. Præfatio n.14.p.389.*). Unde cognovit acidum cremorem in duodeno ſalis ſaporem confeſtim acquirere, ſuumque ſalem acidum in ſalem ſalſum adeô libenter commutare? (*Tr. Sextupl. Digeſtio alimenti humani n. 7. p. 167.*) Ex Anatome. Unde fellis ſtomachum eſſe duodenum? (*ib. n. 24. p. 170.*) Ex Anatome. Unde flatum ilio naturalem? (*tr. de Flatibus n. 39. & 43.*) Ex Anatome. Unde pulmonem coſtis re-

trò

trò annatum Aſthma & Diſpnœam non inferre? (*Tr. Aſthma & Tuſſis n. 47. p. 294.*) Ex Anatome.

§. 28.

Quod addit, tempeſtivè accerſitum Medicum excrementum alligatum diſcutere poſſe, id procedit, ſi non obſtet excrementi copia, aut viſciditas, aut malignitas, aut demum partis, cui alligatur, debilitas aut corruptio. Nihil partium continentium deſtrui in vivis, quin vitæ commercio prius privatum, id de deſtructione totali verum erit, ſucceſſiva & particularis corruptio contrarium arguit. Quod corruptio in cadavere (aut ejus viſceribus,) paucis ante obitum diebus inceperit, id vel phtiſis & ſcirrhi, abſceſſus & ſteatomata &c. refutabunt. Neque ſemper corruptiones viſcerum, ut indagent, aperiunt cadavera Anatomici, cum ſint præterea aliæ mortis morborumque occaſiones. Ita Renem ſiniſtrum grumo cruoris extravenati (qualis farcimini elixato ineſt,) tumidum & juſto majorem in Hydrope extincto vidit *ipſe Helmont.* (*Tr. Ignotus Hydrops n. 10. p. 408.*) In lenta febre ſublatorum lapillos (*ib. p. 409.*).

§. 29.

Redeo ad cadaverum contagium, ubi quidem non nego cadaver ſpirare miaſmata fœtida, innocua tamen & minimè contagioſa, quamvis hoc non admittat *Anton. Santorell.* (*Poſt-Prax. Med. c. 6. p. 15.*). Inde dubito an iſta ratio ſemper moveat vulgum, ut feneſtras poſt hominis è vita diſceſſum aperiat, quam *Martin. Zeiler.* (*p. 2. Epiſt. 462. p. 526.*) in medium protulit. Qui prudentiores aliis ſunt, id quidem ita proferunt, ſuperſtitionem ut pallient, aliter vero ſentit ipſa ſimplicitas, quippe quæ hoc ipſo animæ in conclavi detentæ parare nituntur exitum. Quaſi anima cujusvis materiæ expers per feneſtras tanquam per januas exeat.

§. 30.

Oſculabantur ſane apud Romanos ſanguine proximi in mortis confinio conſtitutos ſine noxa & periculo, extremumque excipiebant halitum. (*Alex. ab Alex. l. 3. Genial. Dier. c. 7. f. 177. b.*) Ita *Auguſtus* inter *Liviæ* oſcula defecit, (*Sueton. in Vit. Ejus c. 89.*). In cauſam inquiſiturus *Joh. Kirchmann,* (*l. 1. de Fun. Roman. c. 5. p. 25.*) *ſubjicit,* an quemadmodum peregrè abeuntes, ſic etiam morientes oſculo dimittendos cenſuerunt? Mortem enim ad vitandam δυσφημίαν abitionem dixere. Hinc illud frequens in tumulis: abiit, non obiit, ad id etiam Hebræos & Chriſtianos reſpexiſſe, annotat (*c. l.*) *Anton. Santorell.* Proximus naufragio ille *apud Petronium* (*in Satyric. p. m. 147.*) iſta ad *Eucolpionem:* igitur ſi verè *Eucolpion* dilexiſti, da oſcula, dum licet, & ultimum hoc gaudium fa-

tis

tis properantibus rape. (*Add.p.149. & Joh. à Wouwren in h. l.p.459.*) An verò exeuntem animam hoc modo excipere, & in ſe transferre voluerunt, quod quidem fieri poſſe muliebriter crediderunt, perſuaſi animam per os, tanquam portam exitum ſibi parare. Quare *Ovidius aut potius C. Pedo Albinovanus* (*Conſolat. ad Liv. v. 95.*)

At miſeranda parens ſuprema nec oſcula fixit,
Frigida nec fovit membra tremente ſinu.
Non animam appoſito fugientem extraxit hiatu,
Nec traxit cæſas per tua membra comas.

Et *v. 156.*

Soſpite te ſalſim moriar Nero: Tu mea condas
Lumina, & excipias hanc animam ore pio.

De *Argia* corpus *Polynicis* amati vidente (*Statius l. 12. Thebaid. v. 318.*)

Corpore toto
Sternitur in vultus, animamque per oſcula quærit
Abſentem.

Et de *Tyrrheno* morituro *Lucanus* (*l. 3. Pharſal. v. 747.*)

Ille caput labens, & jam languentia colla
Viſo patre levat, vox fauces nulla ſolutas
Proſequitur, tacito tantum petit oſcula vultu.

Plura *Caſp. Barthius* (*Animadv. ad Stat. 12. Thebaid. p. 585.*). Animam *Moſis* per deoſculationem oris ejus accepiſſe DEUM, comminiſcuntur *Rabbini* (*Vid. Pl. Rev. Martin. Geier. (de Luct. Ebræor. c. 5. §. 11. p. m. 64.)*).

§. 31.

Mortuos præterea oſculabantur in rogum ponendos. Patet id è *Tibullo* (*l. 1. Eleg. 1.*)

Flebis & arſuro poſitum me Delia lecto,
Triſtibus & lacrymis oſcula mixta dabis.

Mortuum *Polynicem* etiam oſculari vovet *Antigone ap. Euripid.* (*Phœniſſ. 1. v. 65.*)

ὦ φίλτατ' ἀλλὰ ςόμαγε σὸν προσπτύξομαι.

Plura teſtimonia *Jacob. Pontan.* (*p. 3 Attic. Bellar. Syntagm. 2. n. 10. p. 101.*) Vulneribus oſcula figebant. Ita *Papin. Statius* (*l. 12. Thebaid. v. 28.*)

Pars oſcula figunt
Vulneribus magnis, & de virtute queruntur.

De vulneribus Martyrum interemtorum quædam habet *Caſp. Sagittarius* (*l. de Cruciat. Martyr. c. 2. §. 31. p. 23. ſq.*).

§. 32.

§. 32.

Aliquando oſcula morituris & mortuis data tamen obfuiſſe proditum. Moriturum ſi minus perturbant, levare certè non poterunt; certò deoſculantes offendunt; nam à mortuis vel in mortis confinio poſitis non niſi tetri halitus perſpirant: at hi ſunt certo exitio inſpirantibus, inſpirabunt autem exoſculantes, nam à facie, & oculis magna fit exſpiratio. Ita *Anton. Santorell.* (*c. l. p. 15.*). *E Schickardo* retulit (*c. l.*) Judæorum commentum *Dn. D. Martin. Geierus*, dentibus obeſſe, ſi quis conſanguineo cadaveri oſculum figat. Tenet ſuperſtitioſa turba mulierum, notat *ex Abrah Sculteto* (*in Concion. ſupra Eſaiæ c. 47.*) *Henric. Kornmann.* (*p. 7. de m. m. c. 66.*) in ſua Philoſophia pro certiſſimo: Si mater mortuo infantulo oſculum dederit, oſculum illud cauſam eſſe, ut & alii infantes paulò poſt moriantur.

§. 33.

De oſculo contagioſo ſingularem in literas retulit hiſtoriam (*obſ. Med. rar. p. 137.*) *Edmund. de Meara.* Vir quidam nobilis, quoties vino incaleſcit, odorem ſpirat cadaveroſum, ſibi & aſtantibus valdè gravem; Sed uxori graviſſimum, cum in Venerem accenditur. Dixit autem, id ſibi accidiſſe ex oſculo conjugis, quam in primis nuptiis duxerat: Illi ſiquidem mortuæ & quatriduanæ, paulò antequam efferretur, oſculum dederat, à quo propter fœtorem ſibi continuo moriendum exiſtimavit. Quomodo ejusmodi oſculum hujus effectus tàm diu continuati cauſa eſſe poterit, ſubjicit citatus Autor, explicatu arduum eſt. An quia miaſma ſeu effluvium quoddam craſſum & viſcidum à cadavere putreſcente expirans inter oſculandum in cavitatem aliquam ſeu porum oſſis Ethmoidis penetrans ibidem hæret innoxium & inodorum, donec corpore incaleſcente agitatur & accenditur. Ita halitus pertinacis, qui triduo balneis & lavacris ex manibus aboleri non potuit, meminit *Th. Bartholin.* (*Diſſ. 9. de Med. Dan. Domeſt p. 418.*); Fœtoris, qui etiam ultra viginti dies cerebro moleſtias creavit & nauſeam, *Conr. Victor Schneiderus* (*l. de Oſſ. Cribriform. p. 122.*).

§. 34.

Ego *cum Excellentiſſimo Heſpero Noſtro* (*p. 1. Dub. Circ. Infuſ. 17. §. 5. p. 285.*), qua ratione ejusmodi oſculum effectus tàm diuturni cauſa eſſe potuerit, nec ſemel affectum maritum quoque paulò poſt jugulare, aut certè eundem in in morbum graviſſimum conjicere, quærerem. Fefellit ſine dubio *Mearam* iſte Nobilis, ut connatum fœtorem palliaret. Invenias enim, qui hircum olent perpetuò, comprimis ubi nimio exercitio in ſudorem ſolvuntur. Judæis naturalis quidam fœtor, propterea vulgare illis Fœtentium nomen, ſicut etiam gra-

ve aliquid habent Arabes & hircino ſimile, quod *è Caſp. Sanctio Comment. ad 2. l. Regum c. 19.*) allegat *prælaudatus Dn. D. Geierus* (*c. l. c. 21. §. 4. p. 376.*). *Plura infra* (*Tit. h. l. 8. §.*)

§. 35.

Quod ſi morbis contagioſis defuncti, haud innoxiè illis oſcula imprimi, obſervationes tradunt. Cum cujusdam magni Comitis ſervus febre valdè maligna decubuiſſet, *narrat laborioſus Vitus Rietlin.* (*Lin. Med. Ann. 96. M. Jan. obſ. 25. p. 40.*), ita, ut ab illa vita privatus fuerit, mortem ejus reſciſcens ſerva quædam è Turcia adducta, & S. Baptiſmate tincta, aut quod amore ejusdem flagraverit, aut quod varia beneficia ab eodem acceperit, aut alia de cauſa, accurrit & cadaveri quam plurima oſcula infixit. Eodem autem adhuc die itidem in febrem malignam tàm vehementem incidit, ut de vita periclitaretur.

§. 36.

Cæterum fœtor cadaverum non ſemper innoxiè naribus inſpiratur. Putridas è cadaveribus emanationes peſtiferas reputabat *Joh. Joachim. Beccherus* (*l. 1. Phyſ. Subterran. ſ. 5. c. 1. n. 41. p. 322.*). Mortuum tangendo febrem quendam contraxiſſe, *D. Vitus Rietlinus* (*Ann. 6. lin. med. M. Febr. obſ. 28.*) *teſtis eſt.* Fœtorem cadaverum ſtomachum ſubvertere, dixit *J. B. Helmont.* (*tr. cuſtos errans n. 46. p. 212.*), id verò de fœtore ſummo, ſummæ putredinis indicio intelligendum. Ratio *Helmontii* eſt, quod aër (ut omnis, ita & fœtidus,) poſtquam per pulmonem in thoracem deductus, ipſum ſeptum transverſum deorſum in formam circularem detrudit, ejus poros penetrat, & dum bibitum aërem Diaphragma transcolat, orificium ſtomachi afficit. Clarius forſan ad mentem *Helmontii*, & ipſo *Helmontio* verè magis *Carol. Muſitan.* (*l. 3. Trutin. Med. c. 8. p. 546.*) philoſophatur. Vomentis, *infit*, aſpectus, ceu etiam rerum formidarum & nauſeoſarum, imò & ſermocinatio & imaginatio ventriculi ſubverſionem concitat, ob imaginationem, quæ radicale in ventriculo dominium obtinet, patet id in oſcitatione, quod ſtatim ſimilem imaginationem & effectum in aliis producit. Nec poſthabenda *Conr. Vict. Schneideri* (*l. c. p. 208.*) ſententia, dum pronunciat: Multi vomunt, aut vomituriunt eo temporis momento, quo illi ſibi maximè adverſum fœtorem perſentiſcunt. Nec mirum: cum hæ membranæ narium tunica, quæ propter nervos ſentit tàm exquiſitè, & gulæ tunica, ut ipſi hæ duo ſenſus affines ſint. Atque cogitatione & nauſea nunc vomitus provocatur, nunc alvus ducitur. Propullulat inde quaſi quædam Antipathia *ab Hieron. Cardano* (*l. 8. de Variet. Rer. c. 45. p. 574.*) obſervata, cujus ratione effici asſerit, ut etiam inſata & comprimis perfectiora animalia, maximè equi & canes

nes odorem mortuorum, ſui generis refugiant Citat etiam (*c. l.*) hanc antipathiam, quando leproſos balneo ejus aquæ, in qua cadaver ablutum, ſanari refert.

§. 37.

An cadavera, quibus maligni, peſtilentes & venenati morbi fatum acceleraruntt, ab omni contagionis culpa liberanda tandem erit decidendum. Affirmativæ non pauci favent, eò quod experientia & obſervationes Practicorum his ſtent à latere. Si cum vivis infectis ſine contagii noxa verſamur, cur non & cum mortuis? Exemplum planè ſingulare eſt, quod habet *Joh. Beverovicius* (*part. 2. Theſaur. Med. c. 11. p. 212. edit. German.*) de ancilla quadam Amſtelodamenſi, qui tribus locis peſte affecta, & in hortum deportata juveni amatori, cui deſponſata erat, ſingulis noctibus condormivit, & illæſo juvene convaluit, de qua lepidum (*C. B. Caſparis forſan Barlæi.*) ſubjicit *Epigramma.*

Incubuit tactam non una peſte puellam
Sponſus, & ægrota virgine prurit amans.
Figit pallidulis rorantia baſia labris,
Et media partes morte precantis obit.
Non juveni fuit ancillæ facere illa moleſtum,
Nec fuit ancillæ res gravis iſta pati.
Ite procul Medici. Non ſunt medicamina peſti,
Sanatur ſponſo ſuccuba ſponſa ſuo.

Convenit, ſi non eadem eſt, hæc relatio cum ea *à Vincentio Fabricio* metricè deſcripta, quæ *Miſcellaneis curioſis* (*Ann. 2. obſ. 188. p. 286.*) inſerta legitur. Prætereundum fortè ob flagitii immanitatem fuerat Exemplum, quod adducit *Th. Jordan.* (*tr. de Peſt. Phænom. c. 18. p. 217.*) de Veſpillone, qui virginem noctu peſte extinctam mane iniit, & indemnis evaſit. Et quis non ſcit veſpillones innoxiè ut plurimum talia cadavera tractare.

§. 38.

Mirus caſus eſt *è Phil. Salmutho* (*Cent. 1. obſ. 98. p. 58.*) qui ſequitur: Roslavii ad Albim fœmina quædam peſte corripitur, moritur. Adjacet ipſi infans annorum unius & dimidii, & lactat matrem defunctam. Maritus quoque poſt moritur, infans autem evadit. Infans duabus nutricibus peſte infectis lactatus ſuperſtes remanſit quoque, *ex obſervatione Joachim. Camerarii ap. Joh. Schenck.* (*l. 6. obſ. med. p. 793.*). Infantes aliquot matum peſte contaminatarum mammas abſque noxa ſuxiſſe matribus pereuntibus ipſe in peſte Chemnicenſi 1680. deprehendi, & teſtari poſſum. Quid *Petro Foreſto* acciderit, (*l. 6. obſ. med. 9. p. 163.*)

163.) retulit. Sex hebdomadas nutricem, ſ. matrem peſte infectam ſuxit infans. (*Cornel. Stalpart van der Wiel. c. 1. obſ. rar. 99. p. 397.*).

§. 39.

Secuit talia corpora abſque ullo incommodo *Guilielm. Rondeletius.* Corpora illa mortuorum, (*ſcribit l. de Febr. Curand. p. m. 806.*) quæ amplius non exſpirant, nullum venenum ejaculantur. Quod ſi aliquid contrahatur, hoc potius ab eorum pannis contrahitur, quam ulla re alia. Siquidem, *pergit,* diſſecuimus aliquando corpora ex peſte demortuorum multis ſpectantibus ſtudioſis ſine aliquo damno, propterea quod mortuo animali perit omne venenum. Quod *Rondeletii* factum etiam allegant *Petrus Foreſtus (l. c. obſ. 28. p. 185.). Dan. Sennert.* (*l. 4. de Febr. c. 2. p. 736.*). Fecerat id etiam *Jacobus Bontius* (*Hieron. Florentin. in Pavii librum de Peſte c. 4.*). Venetiis id etiam in Peſte factum, teſtimonio *Pauli à Sorbait* (*de Peſte Viennenſ. qu. 13.*). Idem tentaſſe *J. B. Helmont. ſupra* (§. *26.*) allegatum. *Plura vid. ap. Th. Bartholin.* (*tr. de Vaſ. Lymphat. c. 2. p. m. 159. & Conſil. de Anat. Pract.* §. *3. p. 13.*

§. 40.

Rectius verò calculum mihi poſuiſſe videntur negativæ Fautores & Patroni. Si namque corpora poroſa inanimata, v. g. veſtes pelliceæ, (*Hieron. Fracaſtor. l. 3. de Morb. Contag. c. 7. p. m. 482.*) Culcitra, (*Alex. Benedict. l. de Peſte c. 3.*) Chordæ, quibus peſte mortuorum cadavera ſepulchris inſerebantur, (*Vict. Trincavell. l. 3. Conſil. 17.*) Corium & ſuber, (inde peſtis ſutorum Valentiæ in Hiſpania Anno 1648. *ſec. Athan. Kircher. c. l. c. 9. p. 103. 104.*) & alia, quorum Catalogum *Nicolaus Maſſa* (*tr. 2. de Peſte c. 1.*) & *Isbrand. à Diemerbroeck* (*l. 2. de Peſt. Neomag. c. 3. n. 19. p. 97.*) collegerunt, non ſolum contagium recipiunt, ſed etiam per plures ſæpe annps ſervant, cum non in corpore, in quo ipſa peſtis ſibi elegit nidum & focum, & in quo ſuam exercuit tyrannidem, contagium illud adhuc poſſet deliteſcere? Ex Contagio cadaveris peſte emortui plures interfectos notat *Zacut Luſitan.* (*l. 3. Prax. admir. obſ 43. p. 105.*). Ideo tempore peſtis, ex Conſilio *Illuſtris Cimbriæ Pro-Ducis Henrici Ranzovii* (*l. 4. Comment. Bellic. c. 15. n. 8. p. 229.*), mortuorum cadavera, quorumcunque etiam fuerint, ex navi ejiciantur omnia: non ideò quod per mare corpus exanime, ut quidam pro certo aſſerunt, duci nequeat, ſed ne inficiantur ſuperſtites reliqui. Cadavera etiam à longiſſimo aërem corrumpere, *Nicol. Maſſa (c. l. f. 16. a.) & Simon Simonius* (*l. 1. Method. Curand. Peſt. p. 36.*) docent, &, ut ſtatim poſt mortem, æſtivo comprimis tempore, terræ mandentur, *Martin Panſa* (*Conſil. Antipeſt. 2. c. 3.*) conſuluit. Conf. *Matth. Unzer.* (*l. 1. de Peſt. c. 16. qu. 3. p. 103.*)

§. 41.

§. 41.

Addo è *Wolffg. Gabelchovero* (*Cent.5. Cur. & obſ.med.71. p.165.)*, etiam per feretrum, in quo mortuus quieſcit, contagium fieri poſſe exiſtimante, quod ſi timidi & meticuloſi tractent, vel humeris ſuis geſtent. Unde morem hunc opificum & artificum, peſtis tempore, nunquam probare potuit, quo Opificium & Artificium quoslibet mortuos per arti ſuæ addictos volentes nolentes efferri cogit, minimè interim conſiderantes, quam latè lues hæc in meticuloſis ſpargi & diſſeminari poſſit. Omnium optimè illud veſpillonibus, & qui ex pacto ob mercedem ſponte ſe huic negotio addicunt, hoc, quicquid eſt muneris, committitur, ita tamen, ut & illi, cum ferè quotidiè unus vel alter inficiatur & intereat, cum internis medicamentis præſerventur, tum etiam, ne iſti operi accincti pereant, omni ſtudio & cura præcaveatur. Si rheda vel curru, non humeris, in cœmiteria deferantur, onere, fœtore, & periculo ſubtrahent humeros, nares & vitam. Ne exſpirent per rimas luridæ iſtæ aporrheæ, pice rimæ in ſandapilis obdurentur, clauſoque feretro illud corio, ad id deſtinato, tegatur, quod in peſte Chemnicenſi ex conſilio ſanitatis curatorum & meo, non ſine ſucceſſu præſtitum.

§. 42.

Sed ne ſic quidem res omnis in vado. Tumbas à concluſo aëre & fœtidis cadaverum exſpirationibus evaſiſſe deleterias, ſupra (*l.1. Tit.3. §.53.*) demonſtratum. Noviomagi in Peſte in ipſo Templo majore, ob ſepulchra nimis multis cadaveribus peſte ſublatis repleta, & pauca terra negligentius contecta, cadaverum peſſimus fœtor exſpirans non uni exitioſum contagium intulit, *Isbrand. à Diemerbroeck (l.2. de Peſt. Noviomag. c.3. n.12. p.94. & n.19. p 97.) prodidit.* Qui prudenter, ne in ejusmodi Templis conciones habeantur, conſuluit. Omnium optimè ſepultura peſtiferorum in Templis à Magiſtratu prudenti non admittitur, & in Cœmiteria, ſolis his ſepulturis deſtinata, *(die Peſt-Gottes-Aecker,)* transfertur. Et cum foſſas iſtas negligentes veſpillones & luxurioſi (quis enim tunc temporis male feriatorum iſtorum coërceat malitiam?) non ſatis profundas parent, exantlata iſta calamitate, negligentiæ iſtiusmodi medela eſt deſtinanda. Prudenter, *inquit P. Foreſt. (c. l. obſ. 25. p. 182.)* in Peſte Delphica, cum cadaveribus cœmiterium Templi antiqui refertum eſſet, ſenatus conſuluit Medicos, quibus præcavendum, ne corpora ibidem ſepulta de novo Peſtem inducerent? Reſponderunt Alii, calce ac cœmento cœmiterium eſſe obducendum; Alii, ut lapidibus ſterneretur. *Foreſtus* autem *cum Cornelio Ericio* conſuluit, ut terra obduceretur ſemine graminis in ea conjecto, ut demum creſcente gramine, ſpiracula clauſa minimè erumperent, quo gramine admodum

denſè excreſcente terra ſolidior facta, minus hæc lues denuò ſuppullularet. Quod quidem conſilium ſecuti, peſtis nullo modo rediit. Cum apud nos in vicinis pagis eadem veſpillonum negligentia animadverteretur, *Electorali Dn. Præfecto* id conſilii dedi, ut ſepulchra limo luteo obruerent ſuperſtatuminarentque, & ſemine Graminis (*Heu-Saamen,*) conſpergerent.

§. 43.

Facilè autem corruent affirmativæ propugnacula & tubicines, ad noſtros arietes. Non valet, benè monet *citatus Diemerbroeck. (l.2. de Peſt. c.3. n.19.p.97.)*, multa cadavera innoxiè tractant, ergò non ſunt contagioſa, quod etiam viva infecta tractantes ſæpius ſine noxa faciunt, quia non habent aptam diſpoſitionem ad recipiendam peſtem. Exemplis de coitu cum infectis innoxio, exemplum aliud *ex Isbrando à Diemerbroeck* (*l.4. de Peſte Noviam. hiſt. 7. p.225.*) repono. Qui cum uxore infecta, *narrat*, inſcius Veneri litabat, inficiebatur, ambo moriebantur. Alia peſtifero bubone correpta à viro hujus rei ignaro ſe iniri paſſa eſt, & ſpongiæ inſtar venenum ab uxore contrahit & uxore evadente, humuminire cogitur, quod *Petrus Foreſtus (c. l. obſ. 20. p. 179.)* commemorat? De coitu cum infecta (execrando & flammis expiando ſcelere) quid dicam? Quid *Franciſc. Mercur. Helmont.* (*Alphabeth. Natur. Colloq. 5. p. 44.*) de duobus nebulonibus, qui in non maligno morbo extincta id ſcelus committere piaculum non duxerunt, recenſeat, audi, & digitum DEI ultoris admirare & venerare. Cum Sueci in Bavaria eſſent, duo quidam Equites ex turma Magiſtri Equitũm notisſimi fortè fortuna domum aliquam ingresſi, cum inventa in ſtramine ſuo fœmina mortua concumbere non fuerunt veriti, (ô quam

Nulla fides pietasque viris, qui caſtra ſequuntur!)

è quibus alter quidem non iterum comparuit; alter verò per menſem, & quod excedit, carro vectus turmam ſecutus eſt, ob fœdiſſimum nempè ex facto illo contractum morbum, qui eum quoque è vivis ſuſtulit. Totum autem corpus ejus undiquaque magnis ſcatebat tuberibus, ex quibus apertis vivi prorepebant vermes, ejusdem ſpeciei cum illis, qui è putreſcentibus demortuis prorepere ſolent. Unde quilibet putabat morbum iſtum non aliunde traxiſſe originem, quam fœmina illa mortua, in qua cum citra abominationem vitaliter mors ſuum exercere potuit imperium, quodque, quamvis à corpore ejus ſeparatum, naturalem tamen Sympathiam amittere eo ipſo non potuerit. *Hæc Junior Helmont.*

§. 44.

Infantes quod concernit, *addit Phil. Salmuth.* (*c. l.*), in humoribus quos infans ſuxit, nulla forſan ſemina peſtis fuere, (quod tamen vix credibile, cum & carni

carni & ſanguini inſint intimè nupta) Quemadmodum febres peſtilentes Diarias, *pergit*, quæ in ſpiritibus figuntur, dari vulgò putatur. (Rectè quidem vulgò, docti namque ſecus ſentiunt.) Et licet in humoribus inſint quoque ſpiritus, hi tamen in proportione multò ſunt pauciores. De lacte quidem minimè verum erit effatum, cum aſſumta purgantia à Nutrice lacti facultatem purgantem imprimant, & animi pathemata cum Aliis circumſtantiis contrarium evincant. Veneni peſtilentis rabiem & ſpicula forſan fregit, & involvit lactis pinguedo, prout aliàs pinguia & inter hæ butyrum venena aſſumta cicurant, aut lac peſtilenti charactere tinctum in ſuccum & ſanguinem, Natura abhorrens hoſtem inquilinum, non convertit, ſed illicò per inferiora, ut alias lac crudum coagulatum, rejecit. Nec divina providentia & tutela inter poſtrema præſidia collocanda veniet. Hujus præſidio *Juſtus Jonas*, *magnus ſui temporis Theologus*, puer adhuc cepam parentis buboni peſtilenti applicatam comedit, ſed ſine noxa, *teſtante Georg. Weinrich* (*Biſem-Knopff Conc. 1.*)

§. 45.

Quod ad *Guilielmi Rondeletii* narrationem, de innoxia cadaverum peſte ſublatorum anatome, ejusque rationes attinet, reſpondent *Dan. Sennertus* (*c. l. p. 743.*) & *Ludovic. ab Hornigk.* (*c. l. qu. 489. p. 903.*): In dubio adhuc eſt, reponunt, an cadavera illa peſte interfectorum fuerint. Nulla enim ſigna ex iis, quæ evidentia ſunt, peſtilentia in iis apparuerunt. Et ignotum ſibi inter ſectionem fuiſſe, an cadavera illa peſte interemtorum fuerint, ipſe refert, neque addit, unde potiſſimum illud reſciverit. Et fuerint ſanè interfectorum peſte illa cadavera. Fieri tamen potuit, ut in cadaveribus illis à frigore hyberno vehementiore contagioſa vis extincta fuerit; Sicut videmus eandem in aliis fomitibus frigore hyberno aboleri. (*Joh. Coytarus l. 1. de Febr. Purpur. c. 3.*). Quæ ab Aliis tentata, raró contingentibus annumeranda. Salubriter monebat *Paulus à Sorbait* (*c. l. qu. 13.*): Si ſigna peſtis adſint certa, Anatomiam cadaverum, ut periculoſiſſimam, eſſe vitandam. Et hæc tutius credi, quam videri, monebat Chirurgum *Isbr. à Diemerbroeck* (*l. 4. de Peſte Nov. Hiſt. 15. p. 234.*). Quare, licet *ille* contagium à diſſectione muſculorum parvi faciat, illud tamen ex apertione cavitatum abdominis & pectoris furioſius in aſtantes irruere poſſe, credidit (*c. l. Hiſt. 32. p. 252.*) Cæterum, ſi malignitate & halitibus fœtidis turgentia cadavera cultelli acie ſe nobis objiciant neceſſariò, in illis non immoramur; Sed cito pede nos expedimus ſuaveolentibus & alexiteriis præmuniti, ex conſilio *Guern. Rolfinckii* (*c. l. p. 49.*) & *Godofr. Welſchii* (*c. l.*) celeberrimorum Anatomicorum.

§. 46.

§. 46.

Afficiunt & inficiunt etiam aliis morbis, mali moris, extincta cadavera vivos. Ita ex fœtore cadaveris ſcorbuto extincti, ſcorbutum contractum tradidit (*tr. de Scorbuto c. 5. p. m. 112.*) *Dan. Sennert.* De Lue venerea ſequens ſubjici meretur *Volbardi* (*de Lue Venerea Diſp. th. 22.*) quod ita habet: Evenit viro cuidam celebri, & curioſo rerum Anatomicarum inveſtigatori, ut ejus manus, dum corpus alicujus Indica Lue extincti ſecaret, undique ulcuſculis Gallicis obſideretur, quæ præſentaneo ſtatim remedio coërcuit. Felicior hoc *Jacobus Carpus, auctore Gabriele Fallopio* (*l. de Morb. Gall. c. 76*), qui quum infenſus eſſet Hiſpanis, geminos ex eis laborantes morbo Gallico cepit, & vivos adminiſtrationibus Anatomicis absque ſanitatis, non tamen non ſine honoris & famæ jactura deſtinavit. Ob id namque factum patria profligatus, Ferrariæ obiit. Nec veneno correptorum & corruptorum cadavera ſine præſervatione ſecanda & inſpicienda eſſe, *Exc. Godofr. Welſch.* (*Judic. Ration. Vuln. Lethal. c. 17. p. 199.*) prudenter monuit.

§. 47.

An verò majus à vivis, an mortuis contagii periculum immineat, multos deprehendi eſſe ſollicitos? *Hieron. Fracaſtor.* (*l. 1. de Contag. c. 12. p. 279.*) & *Guilielm. Rodeletius modo citatus* (*c. l.*) ab omni contagione & veneni ſuſpicione cadavera abſolvit, & ſi contagium ab illis contrahatur, id linteis & pannis illorum infectis aſſignat. Cujus opinionis abſurditatem modo dicta evincunt. *Th. Jordan.* (*tr. 1. de Peſte Phænom. c. 18. p. 190.*) & *Matthias Tiling.* (*tr. curioſ. de Febr. Petech. c. 10. p. 159.*) in cadaverum venenum quidem concedunt, viventibus tamen halitus tribuunt contagio aptiores, cum plus ſit ſimilitudinis inter ſpiritus animatorum, qui de facili inficiuntur, quam inter vaporem aëreum & ſpiritus hominis viventis. Inter vivos, *pergunt*, major comparatio, quam inter hominem & cadaver: hoc enim æquivoce homo, ſicut abſciſſa manus, manus dicitur. At contrarium in ſimili. Facilius itaque afficitur homo ab olido infecti ſpiritu, quam à cadavere, ob potiorem ſimilitudinis rationem & infectionis de ſpiritu corporis vivi in ſpiritum alterius viventis comodiorem tranſitum. Succinit his *Paulus à Sorbait* (*Med. Pract. tr. 3. c. 14. qu. 3. p. 532.*), ſi peſte infectos reſpicias viventes tum per os, tum per nares, plurimum exſpirant, tum etiam per poros à calore febrili hiantes. Peſte contra extinctorum cadavera non minus inſpirationis, quam exſpirationis facultate ſint privata, poros etiam ob extinctionem caloris nativi omnes aſtrictos & conniventes habeant, nec non iisdem veneni intus latitantis actio penè torpida & languida ſit reddita. *Mat-*

thæus

thæus Unzer (*c. l. p. 102.*) nullum vel exiguum ſaltem peſtiferæ infectionis periculum eſſe à mortuis metuendum, rationi conſonum pronunciat. Eadem mens eſt *Thomæ Groſſio* (*Lect. de Febr. p. 261.*).

§. 48.

His ſe opponit *Laur. Joubertus* (*l. de Peſt. c. 3.*), qui à corpore vivente veneni facultatem à calore nativo & vigore cordis, aut à cœlo humano, ut loqui amat *Iſaacius Roët.* (*l. 1. de Peſt. Aphor. 58. p. 24.*), retundi aſſerit, ne facilè aliud corpus invadere poſſit; in cadavere autem venenum ſibi relictum ferocire, & radios ſuos paſſim diffundere, comprimis nova putredine adjutum. Pollicem huic preſſit *citatus Roët.* & addit (*Aph. 56. p. 23.*): Venenum, igneum noſtrum cum agendi vim à ſeipſo non à corpore accipit, non perit homine vel mortuo, quod à cadavere non dependet. Veneficos ex cadaverum ejusmodi ſanie inquinamenta venenata & fomenta peſtifera in perniciem generis humani parare, teſtatur *Flamin. Gaſto* (*tr. de Peſt. ſ. 1. §. 14.*) exemplo illius, qui Guraviæ eo modo perniciem aliis ſtruxit, & poſtremò ſibi invenit. Veſpillones, ut domos & loculos expilare poſſint, ſpumam de primi agoniſantis (forſan & mortui) ore pendulam clanculum cibis immiſcent, quibus reliquos ejusdem familiæ omnes inficiunt, infectos verò & debiles pulvinaribus faciei impoſitis ſuffocant, *advertit Isbr. à Diemerbroeck* (*l. 2. de Peſt. Nov. c. 3. p. 98. n. 21.*). Ex cadaverum peſtilentium elixatorum jure oſtiorum peſſuli, repagula, manubria, poſtes, limina Patavii illita *Julii Alexandrini teſtimonio Th. Jordanus* (*c. l. p. 215.*) *firmat. Add. ſupra* (*l. 1. Tit. 3. §. 65.*). Medicina Diaſtatica igitur hoſtes illos generis humani abuti *Andr. Tenzelius* (*p. 1. Med. Diaſtat. c. 7. p. 83.*) *concludit.*

§. 49.

Ad oſſium conſumtionem in Sarcophago perdurare hoc veneni genus, notabili narratione declarat *Caſp. à Rejes* (*c. l. n. 11. p. 889.*). Tres adoleſcentes inter ſe colludentes Sarcophagum intrarunt, ubi à triginta transactis jam annis peſtis tempore plurima cadavera conjecta fuerant, & ſuper oſſa ambulantes plurima commoverunt; ſed quanto periculo, ipſi poſtmodum experti ſunt, quippe omnibus maligniſſimo morbo correptis, unus tantum evaſit, forſan quia pauciora oſſa à ſua ſede dimovit, aut quia ad contagium ſuſcipiendum minorem diſpoſitionem obtinuit, aut tandem, quia veneno magis reſiſtere potuit. Ergo cum tanta ſit veneni iſtius vis, ut diu etiam oſſibus illorum, qui Peſte extincti ſunt, ſopita reſervetur; quantò promtius in illis, qui paucis horis expirarunt, & in quibus putridi & infecti humores, & virulentæ aliæ

ſtagnationes adhuc calentem & peſtiferum vaporem emittunt, contagium exire putandum eſt.

§. 50.

Levin. Lemnius (*l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 3. p. m. 151.*) litem hanc ut dirimeret, diſtinguit inter contagium, quod à morituris aut modo mortuis, & à cadaveribus, quæ jam rigent & frigent, aliquot à morte horis aſtantibus imprimitur. Minus, *inquit*, periculi imminet iis, qui vivis peſte correptis aſtant, infectisque obſequium præſtant, quam ubi morientibus aſſiſtunt, tunc enim ſe diffundit contagio, atque ad obvia quæque dimanat. Simile enim quiddam corporibus recens extinctis evenit, quod cereis, lychnisque atque funalibus, quæ accenſa nullam graveolentiam naribus offundunt: At extincta flammaque ſopita, tetro undique fumantique odore cœnaculum complent. Ita plus periculi imminet, ubi animam exhalantibus præſto ſunt, (quod non ſine periculo *Felix Platerus c. l. p. 306.* cui, dum pulſum morientis tangeret, & frigido mortalique ſudore manum madefaceret, juxta pollicem carbunculus erupit, ut inde cautè omni ſepoſita audacia infecti à Medicis tractandi, moniti præterea exemplo *Ambroſ. Parei l. 21. Op. Chirurg. qui eſt de Peſte c. 12.. Add. Laurent. Giſeler. de Peſt. Brunſuicenſ. obſ. 34. & 128.*) quam ubi aliquid vitæ ſuper eſt, aut ubi horas aliquot extincti frigent, & rigeſcunt. Peſtifero animam agenti duo filii cum ancilla ante lectum aſtabant, qui tres ſimul ac æger extremum ſpiritum efflaret, eodem momento ſimul contagio affecti ſunt, *notat* iterum *Isbrand. à Diemerbroeck* (*l. 4. de P. N. Hiſt. 45. p. 263.*). Hic eodem Lemniano utitur ſimili *cum Cornel. Gemma* (*l. 2. Coſmocrit. p. 253.*), qui non ſine ratione multo periculoſius putari aſſerit decem languentes inviſere, quam ſemel adeſſe mortuo, præſertim ubi recens cadaver exhalat, aut etiam illis adeſſe propius, qui primum è domo funebri prodierunt. Non potuit tamen ſibi temperare *Lemnius*, ne adderet: Quod, ſi paulò diutius ſupra legitimum tempus hujusmodi corpora reſerves inſepulta, olida efficiuntur ſenſimque mephitim exhalant, ac ſanie taboque diffluunt, peſtemque, *ut hoc è Ludov. ab Hornig.* (*c. l. qu. 54. p. 34.*) *addam*, propagant, augentque.

§. 51.

Aſſentior *Argentoratenſium quondam Hippocrati, Melchiori Sebizio* (*Diſp. de Morb. Contag. th. 124.*) probanti, contagioſiora viventibus eſſe cadavera (α.) quia in defunctis ſal vitæ, calor vitalis extinctus, qui putredinem arcebat in viventibus. (β.) Venenum, quod in vivo corpore à calore naturali reddebatur hebetius, in extincto efferatur, cum non ſit, quod illi reluctetur. (γ.) Duæ cauſæ fortius

tius

tius operantur quam una, nempè μίασμα virulentum, & putredo fœtida, quarum ultima in vivente non, aut non in tali gradu dominatur. Venenum ſiquidem diuturniore mora quaſi fermentatur, indiesque vires acquirit novas, *ut Joſeph. Quercetanus (Peſt. Alexicac. c. 2. p. 30.) loquitur.* Adde quæ contra *Fracaſtorium & Rondeletium* diſputavit *Zacutus Luſitanus (l. 2. Med. Princ. Hiſt. 39. qu. 49. p. 340. & l. 4. Hiſt. 46. qu. 42. p. 756. demumque l. 3. Prax. Med. admir. obſ. 43. p. 105.)* ut & *Hieron. Mercurial. (l. 5. Prælect. Patavin. c. 23. p. 631.).*

§. 52.

Magnum illud quondam in Medicina nomen Dan. Sennert. (c. l. p. 737.) benè diſtinxit inter Peſte contaminatos, quorum morbus in ſalutem & vitam terminatur, & inter eos, quorum morbus lethalis. Qui peſte laborant, & de vita non periclitantur, minus ſunt contagioſi, præ cadaveribus lurido tinctis contagio. Contra illi, quos nec ipſa Salus ſervare poſſet, dum vivunt, contagio cadavera antevertunt. Ita obſervavit *citatus Autor*, neminem ab iis, qui convaluerunt, infectum fuiſſe.

§. 53.

Quod ad ipſa cadavera, tempus eorum commodè in tres partes diſtinxit *Isbrand. à Diemerbroeck (l. 2. P. N. c. 3. n. 12. p. 93.)* (α.) cum cadaver peſte extinctum primis horis adhuc calet, & tunc magis contagioſum eſt, quam corpus vivens peſte infectum, (1.) quia venenum peſtilens in illo cadavere adhuc ferociter dominatur, ut docent bubones & exanthemata, quæ nonnullis poſt mortem erumpunt. (2.) Quia veneni violentia à calore nativo amplius non coërcetur. (3.) Quia halitus, qui ex morboſo adhuc vivente exeunt, cum tenues ſint & magno calore comitati, facilè diſpelluntur, atque exiguam malignitatem conjunctam; contra verò halitus, qui cadavere adhuc calente exeunt, ab exiguo calore comitati, non attenuantur nec diſcutiuntur, ſed propè cadaver hærent, magnamque malignitatem in ſe continent, &, viſcoſitate quadam prædìti, facillimè aliis corporibus adhærent, eaque inficiunt. (β.) Cum cadaver tamdiu mortuum fuit, ut planè refrigeratum ſit, & tunc cadaver multò minus contagioſum eſt, quam corpus morboſum vivens, quia ob frigiditatem & extinctionem caloris nativi pori ſunt aſtricti & concluſi. Humores & ſpiritus non amplius agitantur, nullæ aut pauciſſimæ fiunt expirationes, & veneni intus latitantis actio (quæ à calore & motu anteà excitabantur,) languida & torpida reddita eſt. *(γ.)* Cum cadaver diu extinctum fuit, ut putredinem jam contrahere incipiat, & tunc cadaver rurſus multò magis contagioſum evadit, quam cor-

corpus morboſum vivens, quia tunc, quod anteà languidum latebat venenum, vi caloris externi ſolum modo in actum rurſus promovetur, verum ab inſequente putredine multum exaſperatur.

§. 54.

Moti hac de cauſa prudentiores Medici *cum Anton. Santorello* (*Poſt-Prax. Med. c.21. p.88.*), ſaluti proximi ut proſpicerent, peſtifero enectos veneno, quantocyus humandos conſuluerunt. *Lemnius* (*c.l.*) & *Roët.* (*l. 4. de Peſt. Aphor. 45. p.78.*) ſpatium viginti horarum eligunt. Ne tamen ſemivivos adhuc terræ mandent, veſpillonum turmæ probè erit deſpiciendum & præcavendum. Corpora intereà in loco frigido ſerventur, & ventis expoſito. Noctu eſſe ſepelienda quidam ſuadent. Id quidem utile, non tamen Chriſtianum judicat *Joh. Colerus* (*c. l. c. 6. p. 834.*). Id verò ad *Tobiæ* Exemplum interemtorum cadavera noctu ſepelientis, & Chriſtianorum in perſecutionibus idem obſervantium quomodo quadret, non diſpicio. Durum illud telum, neceſſitatem, tunc temporis id imperaſſe, *Colerus* cum ſubtilibus Theologaſtris reponet. Et hoc idem peſtis tempore ſuperciliosſus à præjudicio liber factus non inficiabitur. Matutinum tempus eligit non ſine cauſa *Barthol. Keckermann.* (*l. 1. Syſt. Polit. c. 13. §. 9.*), eò quod tunc minus periculi ab halitibus, quos cadaver meridiano tempore tepefactum largiores & graviores emittit.

§. 55.

In Controverſiam demum venit, an brutorum carnes, lue contagioſa aut peſtilenti conſpurcatorum in cibum adhibitæ, characterem malignum propagando corpora noſtra lædant? Decertatum, *notat Joh. Theodor. Schenckius* (*Hiſt. Humor. General. c. 2. p.38.*), Patavii & Venetiis viginti abhinc annis inter lanios & incolas graviſſimè fuit, quod illi ex Ungaria boves advectos, emtos & mactatos in macello venditaſſent, quos tamen cives lue quadam infectos fuiſſe noverant, ſiquidem fluxu alvi cruento tentati plurimi perierant, translato nimirum ab uno ad alterum contagio. In conſilium vocati ſunt Medici Patavini, ut ſententiam dicerent, qui ſtatuerunt, carnem hanc innoxiam eſui eſſe, licet affectu quodam contagioſo laboraſſent boves. Etenim non modo eſſe hoc contagium privatum & particulare, certo animalium generi proprium (mumiale vocant Alii,) ex pabuli vitio contractum, ſed & omnem iſtam malitiam ſanguinis contractam fuiſſe & emendatam à prævia agitatione conſueta gymnaſtica boum mactandorum, quemadmodum etiam conſtaret, quod & eſui iterum gratiſſima illorum caro, neminique inde morbus excitatus. Contrarium ſuſtinuerunt Medici Veneti, cum, quia carnes iſtæ ſunt contagioſæ & in

in cibum adhibitæ facilè poſſunt ſanguinem fœdare, tum, quia licet non eſſent contagioſæ, putridæ tamen, nauſeabundæ & cadaveroſæ, ſuccis venenatis & deleteria qualitate prædidis gignendis accommodatæ. Reſponſum recitat *Fab. Paulin. (Prælection. Marcian. p. 370. ſq.)* Quod ſi tamen lue demortuorum carnes in cibum vocare urgeat neceſſitas, ſale aut aceto prius carnes probe macerandæ, viſceraque cum aliis interraneis abjicienda, cum in iis cauſæ morbificæ focus & nidus exiſtat.

§. 56.

Et ſane circumſpectius in hoc negotio eſſe agendum ratio & experientia dictitat. Carnibus & piſcibus in putredinem vergentibus ad morbos exitiales popularesque concitandos (ſi iis continuo utamur,) nil eſſe pernitioſius, *Athan. Kircher. (Scrut. Peſt. ſ. 2. c. 2. p. 208.) demonſtrat.* De ovibus ſcabioſis pronunciavit *Aug. Thonner. (l. 4. obſ. 14. p. 212.)*: Cum ovis eſt ſcabioſa, facilis conjectura, ſanguinem inſimul in venis pravis humoribus inquinatum, qui ex venis capillaribus extillantes, ſe in carnem & cutim inſinuantes, ſcabiem concitant. Id quod ipſa *αὐτοψία* oſtendit, dum alutarii excoriantes oves ſcabioſas, carnem admodum tumidam & ichoroſam ſeroſis humoribus inquinatam deprehenderunt, corruptelam indicantem. Nec lanam ovium contagio mortuarum innoxie tractari, *P. Borell. (Cent. 2. obſ. 12. p. 115.) prodidit*, & qui veſtibus ex lana ſcabioſarum ovium, licet tincta & præparata utuntur, *teſte Hieron. Hirnhain. (Typh. Gen. Human. c. 9. v. 40, p. 98.)* evadunt ſcabioſi. A tibialibus ex ejusmodi lana confectis ulcera mali moris & phagadænica imprimi *Anonymus (Bericht von Begräbniſſen in denen Kirchen,)* declarat. Quam malè ceſſerit ſordido pagano ſuis morboſæ, etiam ſale condita & fumo indurata caro, *Magnif. Noſtri Joh. Mich. Febrii (M. C. Dec. 1. A. 6. & 7. obſ. 191. p. 269.)* declarat obſervatio. Peſte demortuorum animalium pelles eandem in homines transferre non dubitat *(c. l.) Fabius Paulinus*, cum vapores inde exhalantes uſu & tempore facile analogiam & proportionem ad humanam ſpeciem acquirere poſſint. Ab eſu vervecinæ carnis peſtilitatis contagium in homines tranſiiſſe, febresque malignas epidemicas Anno 1648. concitaſſe, *Petr. Borell. (Cent. 2. obſ. 32. p. 130.) autor eſt. Conf. Ludov. ab Hornig. (c. l. qu. 42. p. 82.)*. Obſervatio, quam habet *Joh. Wier. (l. 4. de Præſtig. Dæmon. c. 30. col. 490.)* digna mihi viſa, quæ hic inſeratur. Anno 1552. medicinam faciente in Lucenſium balneis collega meo, narrabat *Franciſc. de Pergula*, ejus loci Lucenſium nomine vicarius, ibi circa pagum Menabiam ſupra balnea in fine Maji morbum quendam invaſiſſe pecora tàm peſtilentem, ut ſtatim correpta tumeſcentia conciderent mortua. Ruſticos verò, cum id

animadvertiſſent, quædam, ſubito affecta, è veſtigio mactaſſe, in quibus id erat obſervatum, ut ſi horum infectorum ſanguis nudum contingeret hominis corpus, Anthraces procrearet, qui, (quod mirum erat) non patefacti erant innoxii: aperti autem & confeſtim cauterio non notati latiſſimè ſerpebant, & aliquibus mortis erant cauſa. Caro pecorum recens læſorum & mactatorum cocta comeſtaque nihil inferebat incommodi: at jus carnis lethale potanti deprehenſum eſt. Comprimis autem à ſanguine & viſceribus talium brutorum cavendum, cum hæc veneni ſint delubra. Narrat *P. Foreſtus* (*l. 6. obſ. med. 11. p. 167.*) boves, vaccas & oves peſte infectas, cum aperirentur, in pulmonibus, Epate & aliis internis viſceribus vivos piſciculos, ſimilitudinem habentes cum ſoleis aut paſſerculis (*die Schollen*), minimos habuiſſe. Idem obſervarunt *Amſtelodamenſes* (*in Annot. Anatom. p. 18.*). De Symptomatis raris ab aqua fontana à certa lue extinctorum jumentorum infecta, evolvatur *Joh. Nicol. Binninger.* (*Cent. 5. obſ. 46. p. 542.*). Optimè igitur *D. Sebaſt. Wirdig.* (*l. 1. Med. Spir. Curioſ. c. 21. §. 6. p. 115.*): Nocentiſſimæ ſunt carnes morticinæ, utpote quæ ſemina morborum, ideam mortis ſibi & ſpiritibus impreſſam, imò ipſam mortem in ſe continent, & hinc quo minus tangantur in lege divina prohibitum eſt. Plura circc hanc Controverſiam doctè ventilavit *Exc. Joh. Chriſtian. Frommann.* (*M. C. Dec. 1. Ann. 6. & 7. obſ. 189. p. 255.*).

§. 57.

Contagium illud, certis animalibus proprium & mumiale, tanti mihi non videtur, ut omnem labem & contagionem iſti carni abſtergat, nosque ex omni parte ſecuros eſſe jubeat. Plurium namque ſeculorum experientia obſervavit, *ſcribit Th. Bartholin.* (*l. 3. de Luc. Animant. c. 9. p. 508.*) à brutis peſtilentiam incipere. Inde *Ovidius* (*l. 7. Metamorph. v. 538*):

Strage canum primo, volucrumque aviumque boumque
Inde feris ſubiti deprenſa potentia morbi eſt.

Claudian. (*l. in Ruffin. v. 301.*)

Infecto morbus crudeſcere cœlo
Incipiens, primo pecudum depaſcitur artus,
Mox populos urbesque rapit, ventisque peruſtis
Corruptas ſtygiam peſtem deſudat in amnes.

Seneca (*in Oedip. Act. 1. Chor. v. 132.*)

Prima vis tardas tetigit bidentes
Laniger pingues malè carpſit herbas.

Silius (*l. 14. v. 593.*)

Vim

Vim primi ſenſere canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente volucris
Inde feræ Sylvis ſterni: tum ſerpere labes
Tartarea atque hauſtis populari caſtra maniplis.

Pecudes prius inficiuntur peſte, quam homines, commentatur in allegatum Senecæ locum *Th. Farnabius (p. 78.)* quia dejectæ ad paſtum, & in terram pronæ τοὺς νοσώδεις ἐκεῖθεν ἀτμοὺς trahant, & ex his primum quibus odorandi præſtantia, ut canes & muli, οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς. Vel etiam quod iis cerebri major caliditas, quam homini. In ululatum proinde canes abripi credidit Antiquitas, ob inſtantis fati ſenſum cujus cruditatem ſenſerant. *(Th. Bartholin. c. l. p. 509.* Plura *ſupra l. 1. Tit. 3.* §. *6.)*.

§. 58.

Canes & feles & alia bruta carnivora ab ejusmodi cadaveribus arcenda eſſe, experientia declaravit, cum venenata è cadaveribus ſuſcepta in alium transferant locum, quod *Marſilius Ficinus* (*Epidem. Antidot. c. 2. p. m. 341.*) memorat. Hiſtorias miras recenſuit *Athan. Kircherus (ſ. 2. Scrutin. Peſt. c. 4. p. 245.)*. Canes peſtiferorum cadaveribus devoratis peſtem in alia loca transtuliſſe, memorabile exemplum *Joh. Hildebrand.* (*Peſt-Regiment. c. 8.)* in literas retulit. A Muſcis & Crabronibus, qui cadaverum virus ſuxere, idem nobis periculum. Obſervationem iterum communicat *Ath. Kircher.* (*c. l. p. 247.*). Nobilis quidam in nupera Neapolitana peſte, cum neſcio quid ad feneſtram obſervaret, ecce crabro quidam advolans naſo inſedit, & promuſcidis ſpiculo eidem infixo tumorem quendam effecit, quo ſenſim creſcente & intra viſcera ſerpente veneno, intra biduum (haud dubiè ex contagioſo humore, quem crabro ex cadavere ſuxerat) contracto, peſte extinctus fuit.

§. 59.

A Rabioſorum brutorum aſpectu & anatome abſtinendum, *Nobiliſſ. Noſtri Chriſtiani Franc. Paulini* obſervatio admonet. Hic namque cum ſocio Chirurgo in rabiei caninæ cauſam inquiſiturus, cerebro canis aperto nullo præſente cadaveris fœtore animo titubare cœpit (*Vid. Cynogr. ſ. 4. c. 11. §. 6. p. 217.*). Rabies non tantum communicatur animalibus à cane rabido demorſis, ſed etiam ſiſtramine, in quo brutum rabioſum incubuit, quod *Jul. Palmarius (l. de Morb. Contag.* *)* obſervavit, veſcantur, Sigillatur illa in carne eorundem adeò, ut in illorum Archeum aut Spiritus, qui easdem comedunt, transplantet Characteriſmum annotatum. Omnes, qui porci à cane rabido demorſi carnem deguſtarant, rabidi effecti, *teſte Mart. Cruſio (p. 3. Annal. Suev. l. 11. c. 10. p. 628.)*

628.) & *P. Borello* (*Cent. 1. obſ. 75. p. 76.*) Simile retulit (*l. de Lue Rab.*) *Caſp. Bauhinus* & *Hier. Hirnhain* (*c. l. c. 9. n. 2. p. 96.*). Idem contigit his, qui felem in rabiem actam conſumſerant, de quibus *Athan. Kircher.* (*c. l. p. 207.*). Venatores quosdam lupum ſæviorem trucidatum in varia obſoniorum genera apparaviſſe & coxiſſe, & eos omnes, quicunque carnes eſitarunt, non multo poſt tempore rabie correptos, alios periiſſe, alios ſociorum morte prudenter ſibi proſpexiſſe, *Joh. Fernelius* (*l. 2. de Abd. Rer. Cauſ. c. 14. p. m. 111.*) *prodidit.* Ab eſitata rabidi equi carne, canes in rabiem acti, prout hiſtoriam communicat *Joh. Riſtius* (*in der erſten Unterredung vom alleredelſten Naß p. 53.*). Ex lacte vaccæ à cane rabido demorſæ ruſticum quendam, ejusque uxorem & liberos rabie infectos *meminit Balth. Tim. à Güldenklee* (*l. 7. Caſ. Med. 23. p. 327.*). Rectè proinde, cum Neapoli Anno 1644. diebus canicularibus à cane morſi boves viderent inſaniæ quoque incurriſſe ſpeciem, vulgus Neapolitanus hoc tempore à carnis bubulæ eſu abſtinebat, *referente Th. Bartholino* (*Cent. 2. Hiſt. 89. p. 332.*), qui ut veneni ſævitiam eò magis declaret, ſequentem ſubjunxit (*p. 333.*) relationem: Mulier aqua Rheni ſanata curru cum alia comite in civitatem reverſura propè portam vomitu ſuperveniente animam evomuit. Itineris Socia, quam vomitus venenoſus aſperſerat, infeceratque tertio inde die quoque exſpiravit. Plura in hanc rem congeſſit *Caſp. à Rejes* (*c. l. qu. 63. n. 37. & ſq. p. 834.*), qui ex hac ratione remedia ab Antiquis ad morſum canis rabidi tantopere commendata, Epar nempe canis aſſatum & carnes ejus ſalitas, quas imprimis laudat *Jacobus Caranta* (*l. 2. Decad. Med. Phyſ. c. 8.*), improbat.

§. 60.

Proſpexiſſe idcircò videtur ſapientiſſima mater, Natura, brutis carnivoris, quando aut peculiari quodam monito, quod divinitus factum edicit *Joſeph. Quercetanus* (*Peſt. Alexicac. c. 2. p. 30.*), aut ſingulari dono nobis incognito illis cadaverum paſtum, tanquam noxium, tacitè interdixit, aut ſurgentium vaporum abominabili odore monuit, ne peſtem, ut *Helmontius* (*tr. Tumulus peſtis p. 864.*) loqui amat, deglutiant. Confirmat id *Thucidides* (*l. 2. de Bell. Peloponeſ. p. m. 197.*), qui obſervat: Volucres & quadrupeda, quæ hominum cadavera attingere ſolent, aut ad ea in peſte Athenienſi non accedebant, aut, ſi guſtaſſent, protinus moriebantur. Ita *Lucretius* (*l. 6. de Nat. Rer. v. 1213.*):

Multaque humi cum inhumata jacerent corpora ſupra
Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum
Aut procul exſitiebat, ut acrem exiret odorem,
Aut ubi guſtarat, languebat morte propinqua.

Et

Et Ovidius (*l.7. Metamorph. v.549.*)

Omnia languor habet, ſylvis agriſque viisque
Corpora fœda jacent, vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor non illa canes avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi.

§. 61.

In fulmine tactis idem deprehendi, olim (*Epiſt. de Infuſ. Chir. 1. ad Exc. Dn. D. J. D. Majorem §. 13. p. 91.*) notavi. *Add. Wolffg. Meurer.* (*Meteorol. p. 240.*). Inde *Quintilian.* (*Declamat. 19.*): Horreo cadaver, & velut corpora, quæ cœleſtis exanimavit ignis adire propius timeo. Id tamen, cum ante aliquot annos in pago Hilbersdorff è vaccino genere ſex aut ſeptem vaccæ fulmine necarentur, vidi excoriatorem rheda ſua cadavera eorum (*das Luder*) in ædes ſuas transtuliſſe, canibus ut venaticis pro victu ſervirent, quorum carnibus etiam ſine noxa, ut poſtmodum reſcivi, nutriti fuerunt. Vulgatum eſt, fulmen venenatis venenum auferre, non ſecus ut ignis venenum fugat, aëremque purgat peſtiferum, *Vid. Adalbert. Tylkowsky* (*p. 1. Meteorol. c. 10. §. 6. p. 32.*). Interim quod non venenatis venenum affricet, multis perſuaſum.

§. 62.

Veneno enectorum cadavera etiam Sarcophaga abhorrere, communiter ferunt. De *Nauſidii* à Preſtere Serpente interemti cadavere *Lucan.* (*l. 9. Pharſal. v. 805.*):

Intactum volucrum roſtris, epulasque daturum
Haud impune feris non auſi tradere buſto.

Rationes ſuggeſſit *Hieron. Mercurial.* (*l. de Venen. c. 16.*), quia (α.) venenum humorem carnivoris ſalivam moventem conſumit. (β.) Nauſeabundos vapores cadavera ſpirant. Hominem à venenato animali demorſum, quamvis curatus fuerit, crabrones, veſpas & apes præſentire, tradit *Plin.* (*l. 28. c. 3.*) & *ex Eo Anton. Mizald.* (*Cent. 8. aph. 81. p. 150.*), adeoque eorum corpora non ferire, eo quod in illis remaneat virus, excepto ſemel malo, ut venefici fiant, venena paſſi. Rectè proinde *Joh. Phil. Hechſteter.* (*Decad. 3. obſ. med. caſ. 2. p. 211.*), venenis idem cum Dæmone commune, fœtorem ut recedentia poſt ſe relinquant. Cum veneficorum mentionem fecerim, addo, balneatorem veneficum rotæ impoſitum aves per multas ſeptimanas non attigiſſe, *atteſtante* id *Sigism. Schnizzero* (*ap. Gregor. Horſt. l. 2. Epiſt. Med. ſ. 17. p. 587.*). Suſpicatur hunc Magum fuiſſe *Andr. Libav.* (*c. l. p. 589.*), qui idem de alio in furcam tracto commemorat. Cauſam habet, cur in audaculos in Peſte invehat, *Ludov. ab Hornig.* (*c. l. qu. 190. p. 270.*).

270.). Unvernünfftige Thiere (ſo ſonſten nichts liebers als Fleiſch eſſen,) rühren keine an der Peſt Verſtorbene an, oder, ſo ſie ſolche anrühren, ſterben ſie, warum wollen wir denn unvernünfftig ſeyn?

§. 63.

Nihil præſidii contrariæ opinionis aſſertoribus, inter quos *Franc. Redi*, qui *(de Inſ. Generat. p. 138.)*, quicquid à vipera, aut terribiliſſimo Peti veneno, aut ictu ſcorpii enectum, tuto edi docuit. Quin & ſerpentum, viperarum, imò & Bufonum carnes non tantum innoxiè in cibum adhiberi, de quo *Jul. Cæſ. Claudinus* (*de Ingreſſ. ad infirm. ſ. 6. p. 207.*). *Bald. Angel. Abbat. (tr. de Vipera c. 26. p. 113.)* qui & varia Veterum teſtimonia citat, *Petr. Borell.* (*Cent. 2. obſ. 37. p. 134.*) & *Joh. Nic. Pechlin.* (*Exerc. de Purgant. ſ. 2. c. 23. p. 304.*), ſed & medicamentis admiſceri commodè, *Excell. Mich. Etmüller. (Diſſ. de Morſ. Vip. Punct. 3. §. 1. ſq.) judice*, utut viperinam rejiciat *Alex. Benedict.* (*de Peſt. c. 9. p. m. 1149.*). Nec dentem viperæ inficere, etiamſi etiam viventi excuſſus carni viventi infigatur, aut etiam pulveriſatus devoretur, *juxta Marc. Aurel. Severin. (p. 2. de Vip. Pyth. c. 8. p. 359. ſq.) Magnif. Noſtrum Joh. Mich. Febrium (tr. de Scorzoner. p. 110.)*. Regero his: Quorundam animalium venenum in toto latitare corpore, omnibusque corporis partibus, & hæc etiam mortua non ſine noxa comedi, imo tangi. De Baſiliſco *Galenus* (*T. 6. Op. l. de Theriac. ad Piſon. p. 1058.*): Ex aliis animalibus, ſi quid illum jam extinctum jacentemque attigit, & ipſum ſubitò interit. Quare omnium aliarum ferarum genus propinquitatem ipſius devitat. Quorundam certæ tantum partes venenatæ. Non carnem viperarum & ſerpentum, neque caput, quod voluit *Galenus (c. l. p. 1069.)*, *Abbat. (c. l. c. 15. p. 76.)* neque etiam caudam *Claudin.* (*c. l.*) eſſe venenum, neque dentes, quod etiam credidit *Abbatius* (*c. 8. p. 48.*); ſed liquorem in duabus circa dentes vaginis, non quidem intro ſumtum, ut experimentis probavit *Franc. Redi* (*obſ. de Viper. p. 8.*); ſed vulneri inſtillatum, uti demonſtrat (*c. l. p. 10.*). Nec Bufones nocere, modo eorum ſudor, ſputum, vel urina non deglutiatur, *Borello* (*c. l.*) relatum fuit.

§. 64.

Quid verò de brutis ſpiculis intoxicatis interemtis? Non tantum carnem horum innoxiè comedi, ſed & ſapidiorem eſſe circa vulnus, ſunt qui tradiderunt. Prius ex Veterum relatione confirmat *Galen. (c. l. p. 1063.)* & *Joh. Crato (ap. Laur. Scholz. Epiſt. Med. 139. col. 243.)*, qui vulneratam tamen partem abjici juxtim addit. Galli olim, *recenſente Agellio (l. 17. Noct. Attic. c. 15. p. 425.)*, in venatibus quidem tingebant Elleboro ſagittas, quod his ictæ exanimatæ feræ

feræ teneriores ad Epulas fierent, propter Ellebori contagium, vulnera tamen ex ſagittis facta latius circumcidebant. Multa venatoriis Gallorum & Ægyptiorum venenis problemata collegit *Joh. Lang. (l. 1. Epiſt. Med. 68. p. m. 394.)*, qui & ſe cervum vix quarto à Granato oppido ampliſſimo Hellebori toxico interemtum cum aliis comediſſe profitetur (*c. l. p. 401.*). Placet deciſum *P. Zacchiæ (l. 2. Quæſt. Med. Leg. Tit. 2. qu. 4. n. 38. p. 213.)*. Ego vix adducor, ut credam, nil nocumenti afferre poſſe animalium eo modo enecatorum carnes. Pro impoſſibili ergo non duco, quod carnes hujusmodi recenter mactatæ, ac ſimul in copia comeſtæ pro veneno eſſe poſſint. Quare ſi quis data opera homini eas afferret, & ille interiret, aliis præſumtionibus currentibus, mortis reus procul dubio eſſet, & tanquam homicida puniendus. *Hæc ille.* Hellebori ſucco interfectus cervus Aſinum, qui mortuum portavit, *narrante Cratone* (*c. l.*), infecit & interfecit. Qui verò Aſinus cervum portare poterit? quærat non ſine cauſa quiſpiam. Adde quæ circa hanc Controverſiam conſignarunt *Dan. Sennert.* (*l. 6. Med. Pract. c. 1. p. 322.*) & *Caſp. à Rejes (c. l. n. 44. p. 842.)*. Et hac de Cauſa Animalia, quæ in uſum Medicum veniunt, haud quaquam veneno necanda cenſuit, *Petr. Andr. Matthiol. (l. 4. Epiſt. Med. p. 302.)*.

§. 65.

An Animalium, quæ venenatis veſci conſueverunt, carnes deleteriam aſciſcant qualitatem? paucis ſtrutinandum. Gallina Araneas deglutit, Anas Bufones, Serpentes Ciconia, & tamen carne earum impunè veſcimur.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,
At capris adipes & coturnicibus auget.

(*Lucret. l. 4. d. Natur. Rer. v. 638.*). Sturnos cicuta nutrit, homines perimit (*Galen. l. 3. de Simpl. Med. Facult. c. 17. p. 666. & l. de Theriac. ad Piſon. p. 1050.*). Diſtinctione hic opus erit, pro quæſtionis hujus ſolutione. Animalia venenis, aut potius rebus venenatis (inter venenum namque & rem venenatam utique diſtinctionem admitto, cum illud neque nutrimento, neque medicamento homini eſſe poſſit, hæc autem utrumque aliqua ſui parte præſtare, *vid. Pneumatopægn. ſ. 2. Art. 3.* §. *1.*) uti aut ſemper, aut raro. Illo modo ſi contingat, alimenti vicem; hoc autem, medicamenti titulum obtinebit. Quæ igitur ex animalibus venenatis herbis &c. nutriuntur, illorum carnes utique deleteriæ erunt æſtimandæ, cum compertum ſit, quosdam educatione venenatorum evaſiſſe veneficos. Ita de puella veneno nutrita, & *ab Indorum Rege*

Alexandro Magno tranſmiſſa legitur, eam adeò fuiſſe venenatam, ut ſputo appropinquantes, reſpirando coëuntes interimeret. *Anton. Mizald.* (*Cent.* 1. *Memor. aph.* 59. *p.* 15.). Idem *de Regis Cambajæ* filio *J. C. Scaliger.* (*Exerc.* 175. *ſ.* 1. *p.* 568.). *Euſeb. Nirenberg.* (*l.* 2. *Curioſ. & Occult. Philoſ. c.* 12. *add. Pneumatopægn. c. l.* §. 4. *&* 5.). Apros in Pamphilia venenoſos eſſe in cibis, quod herbis talibus nutriantur, *Joh. Brugerin.* (*l.* 1. *de Re Cibar. c.* 21. *p.* 55.). Mulier, capra, elaterium aut cucumerem agreſtem comedens pueris purgatio, *juxta Hippocr.* (6. *Epidem. ſ.* 5. *tr.* 34.). In Ægypto & Judæa animalia caſſia fiſtularia purgatoria ſæpè veſcuntur, inde carnes eorum comeſtæ Luſitanis Dyſenteriam intulerunt, *Amat. Luſitan. Cent.* 2. *Cur.* 45. *p.*) prodidit. Ubi veratri copia creſcit, ibi Coturnices comeſtæ ſpaſmum inducunt, ut in Podolia. *Vid. Elzevir.* (*Deſcript. Podol.*) quod & Athenis, *Galeni teſtimonio* (*l.* 6. *Epidem. ſ.* 5. *Comm.* 35.), ſcimus. Accidiſſe novimus, idque *ex Aloyſio Bellacato, Patavino medico celeberrimo* audivimus, ſcripſit *Bruno Seidelius* (*l. de Morb. Incurab. p.* 102.), ut, qui in Sympoſio quodam fuiſſent convivæ, omnes convulſione corriperentur, quidam etiam morerentur. Poſteà inquiſitione facta compertum eſt, appoſitas in convivio coturnices captas fuiſſe in loco ubi magna Hellebori copia proveniret, unde ſuſpicio concepta fuit, ex Hellebori violentia id malum emanaſſe. *Ipſe Plinius* (*l.* 10. *c.* 23.) coturnices olim menſas damnaſſe retulit, quod comitiali tententur morbo. Cum in quadam urbe degerem, *refert Caſp. Schott.* (*l.* 3. *Phyſ. Curioſ. c.* 28. §. 1. *p.* 465.), viri tres cum famulo uno egreſſi ad fluviolum piſcandi gratia, injecta in aquam majori copia Taxi, quam par erat, piſces per imprudentiam intoxicarunt, ac largiter deinde modis variis præparatos devorarunt; ſed mox domum reverſi & ardentisſima febri ad unum omnes correpti, intra triduum, famulo excepto, animam efflarunt.

§. 66.

Quæ verò aliquando venenatis & rarò veſcuntur, ut Aves Araneis, & quidem, ut videtur, tanquam medicamine, (inde avibus ægrotantibus araneos contritos cibo miſtos, offerunt earundem curatores,) ab iis neutiquam, tanquam intoxicatis, abſtinendum. Non ſpernendæ interim *Nicolai Florentini è P. Zacchia* (*c. l. n.* 41. 42.) cautelæ, nempè Animalium carnes venenatis veſcentium, aut viventium eſſe innoxias, (α.) ſi animalia ipſa ex illis venenis nullam læſionem percipiant. Conſuetudine enim medicatas herbas ſibi familiares quis reddere poteſt, quod Hellebori Gulo *ap. Theophraſt. Ereſium* (*l.* 9. *Plant. c.* 18.) evincit; aliquando etiam à peculiari fermento ſubiguntur, *ratiocinio J. N. Pechlini* (*c. l. ſ.* 1. *c.* 4. *p.* 58.). (β.) Carnes eorum non crudæ, ſed coctæ aut elixæ come-

medantur. *Conf. Joh. Langius* (*l. 1. Epiſt. Med. 69. p. 407. ſq*). (3.) Si ad monitum *Joh. Baptiſtæ Sitoni* (*Iatroſoph. Miſcell. tr. 8. p. 42.*) viva capta per aliquod temporis ſpatium domi detineantur, & nutriantur.

§. 67.

Cum caro, ſanguis, & oſſa humana non ſemel medicamentis adjiciantur, aut etiam ſola & ſæpius cruda non ſemel ut medicamenta interne adhibeantur, quædam huc ſpectantia breviter tangere, forſan non erit incongruum. Cum carne non veſcamur ut Anthropophagi, rarius etiam eadem utamur in medicamentorum compoſitionibus, addo ſaltem *ex Hieronymo Benzone* (*l. 1. Hiſt. Nov. Orb. c. 23. p. 75.*), Indos Anthropophagos ab occiſorum Hiſpanorum carne abſtinuiſſe, ne caro eorum, qui tot calamitatibus eos affecerant, damnum poſt mortem illis afferret, corpora eorum intoxicando. Addunt *Alii ap. Joh. Rud. Camerar.* (*Cent. 1. Horar. ſucciſ. c. 14. p. 86.*) à carne eorundem duriore, & exſucca, utpote, quæ niſi tres dies maceretur, (maceratio verò iſta crudis veſcentibus qui innotuit?) eſu apta non ſit, eos abhorruiſſe. Inhumanum oſſa, ſanguinem, & ſimilia hominum præbere hominibus devoranda, *cenſuit Joachim. Camerarius* (*ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. p. 269.*). A mortuorum hominum carnibus ciborum penuria tàm obſeſſis, quam obſidentibus Neapoli comeſtis, originem Luis Gallicæ derivat *Leonhard. Fiorovantus* (*l. 1. Artzney-Kron c. 24. p. 101.*). Idem retulere *Sandyſio* (*l. 4. Itinerar. p. 512.*) *Alii*, quod quidem ad eluendam vel excuſandam gentis ignominiam fictum credidit *Th. Bartholin.* (*de Morb. Biblic. c. 7. p. 40.*). Quæ ſi vera origo (*laudatus Autor addit*) non miramur, quod Indis Anthropophagis familiaris antea fuerit. Collimant huc experimenta, quæ *Fioravantus* (*c. l.*) allegat, qui concludit: *Daß ein jedes Thier durch den Gebrauch des Fleiſches von ſeinem gleichen ſolche Kranckheiten zu bekommen pflege.* Add. *Fr. Bacon. de Verulam.* (*Sylv. Sylv. Cent. 1. n. 26. col. 758.*). *Petr. Petitum* (*l. de Nat. & Mor. Anthropoph. c. 16. p. 248.*). Unus ex Arabiæ ſcriptoribus memoriæ prodidit, (*narrat Georg. Agricola l. 1. de Peſte p. 37.*): hi qui fame urgente cadaverum oſſa fregerunt, & earum medullam comederunt, ſubitò mortui ſunt. Mumiam, quæ in Pharmacopœis proſtat, venenum quavis peſte peſtilentius vocat *Petr. Amelungus* (*Apolog. contr. Guilielm. Pœchel. c. 1. p. 34.*), legitimamque ad nos deferri conſtanter negat.

§. 68.

Si ſanguis humanus recens picas reddit garrulas, uti fertur, & aſini ignavi ſanguis exhibitus Maniacos refrænare valet, uti Practici tradunt, *Joh. Hartmann.* (*Pract. Chymiatr. p. m. 16.*) idque non ſemel ſe probatum inveniſſe *B. Dn. D. Joh.*

Michaëlis, Practicus & Profeſſor Med. celeberrimus non ſemel me auditore è publica Cathedra fidem fecit, quod etiam *Frid. Hoffmann. (l. M. M. c. 19. p. 291.)* retulit, variaque Practicorum ſuper hoc Experimento autoritates congesſit (*Tr. de Aſino ſ. 4. c. 1. §. 5. p. 219.*) *Noſter Chriſt. Franc. Paulini*, ſanguis animoſi juvenis calens melancholicis, meticuloſis propinatus animum quoque addere poſſet, Microcoſmum Medicum *cum Joh. Hartmanno Chymico quondam Marpurgenſi* ſi quis experiretur. Ita *Nobiliſſ. Dn. D. Mauritius Hoffmann. (Theſ. Med. de Sangu. ejusque obſ. Coroll. 8.). Conf. Henr. Kornmann. (p. 5. m. m. c. 21.)*. Pari modo ſanguis humanus à quibusdam contra Epilepſiam hauritur, quam commodè, judicant & obſervationibus illuſtrant *Celſus (l. 3. de R. M. c. 34.). Plinius (l. 28. c. 1.). Tertullian. (Apolog. contr. Gent. c.). Joh. Langius (l. 1. Epiſt. 71.). Nicol. Tulp. (l. 4. obſ. Med. c. 4. p. 297.). Petr. Petit. (c. l. c. 5. p. 111.)* & quæ *ſupra (l. 1. Tit. 2. §. 37.)* in medium protuli. Proprium tamen ſanguinem Epilepticum ſorbere poſſe cum maximo juvamento, *Th. Bartholin. (Cent. 2. Hiſt. Anat. 78. p. 308.)* modumque ibidem monſtravit. Pavorem & manſuetudinem in ſanguine leporis, comprimis venati, adhuc latitare, *J. B. Helmont. (tr. poteſt. Medicam. n. 29. p. 382.)* voluit, inde ad incandeſcentiam Archei in Eryſipelate & Dyſenteria eundem commendat. Proclamarunt igitur *Xenocrates (de Nutrim. ex Animal.) & Polemon. (l. de Vita ſecund. Nat.)* apertè, carnium nutrimentum inutile & aſſimilatum animis beſtiarum, *teſte Clemente Alexandrin. (l. 7. Stromat. p. m. 515.)*. Add. *Sebaſt. Wirdig. (c. l. c. 24. §. 17. p. 136.)*. Eam non tranſire in ſubſtantiam aliti, *Joh. Caramuel. (l. 5. Metalog.) & Paul. Voëtius (Philoſ. Prim. Reform. c. 10. ſ. 7. n. 8.)* putarunt.

§. 69.

Chymici Eſſentiam è ſanguine humano parant, ut *Joh. Petr. Faber (l. 1. Myrothec. Spagyr. c. 8. p. 511.)*. Spiritum etiam, quem in Epilepſia magni æſtimat *Helmont. (tr. Aura vitalis p. 578.) & Joh. Hartmann. (c. l. p. 103.)* qui & oleum & balſamum Ejusdem ibi laudat. Sed omnia è ſanguine humano facta medicamenta *Dn. D. Chriſtiano Langio b. m.* erant ſuſpectisſima, quod his morum malitia transplantetur inevitabiliter (*Diſſ. de Morbill. additam. 8.*). Ita Paſſeris ſalacisſimi, ut vulgo reputatur, volatilium, ſanguis & cerebrum, cumprimis in ipſo coitu transfosſi, aut coitus ſaltem tempore, efficacisſimum contra impotentiam celebratur remedium. (*Scalig. Exerc. 271. p. 818.*).

§. 70.

Obſervavit *J. B. Helmont. (tr. Infantis ad vitam longam nutritio p. 623.)*. Nutricem ſalacem, furtivam, avaram, iracundamque ſuam fragilitatem transtuliſſe

liſſe in pueros. Sic inſolita in familias ſtupiditas, ira, dementia, multaque animi pathemata (præter defectus morales) dudum ſomniantia, ac tandem dierum ſub maturitatem explicata prodeunt, & per lac propagata. Adde quæ alibi in hunc locum (*Diſcurſ. Inaugur. de Nutrit. Inf. ad Vit. long. Helm. ſ. 1. c. 2. §. 7.*) commentatus ſum. Singulare plane eſt, quod *à Joh. Prævotio* obſervatum, *refert Dan. Sennert.* (*l. 3. Med. Pract. p. 1. ſ. 2. c. 8. p. 124.*) & *laudatus Maur. Hoffmann.* (*c. l. theſ. 20.*). Ruminandi deſiderium in quodam Genuenſi, ab ineunte ætate usque ad annum 50. viguit, eò quod infans matre mortua ex ubere vaccæ per biennium lac calidum hauſiſſet. Id non tàm lacti, quam crebræ cum ruminante converſationi aſcripſit *Joh. Conrad. Peyerus* (*l. 1. Merycolog. c. 6. p. 65.*) Ruminantis hiſtoriam propalat *Phil. Salmuth.* (*Cent. 1. obſ. Med. 100. p. 59.*). *Hieron. Fabrit. ab Aqua-pend.* (*l. de Ventricul. p. 135.*) & citatus *Peyerus* (*c. l. p. 66.*) Cranii etiam uſum contra Epilepſiam ſugillat *Petr. Amelung.* (*c. l. p. 33.*) idque absque conſcientiæ gravi ſtimulo in uſum trahi non poſſe credit, cum hoc modo beſtia fiat neceſſariò, quod *ex Plinii* (*l. 28. c. 1.*) de ſanguinis humani effato hauſit. Eadem etiam mens olim erat (*Miſcell. l.*) *Henrico Smetio*. Sed hos mitto. Audent namque & illi curioſoli cenſores album Græcum Hydropicis, neſcio quam audacter, ſcio quam frequenter, præſcribere, *ſcripſit Th. Mauffetus* (*ap. Laur. Schultz. Epiſt. Med. 279. col. 532*). Plura in utramque partem diſputavit *Mich. Boudewyns*(*Ventilabr. Theol. Med. part. 1. qu. 7. p. 48.*). Hæc Medicorum inventa Anthropophagiæ affinia, *Petr. Petitus* (*c. l. l. 3. c. 5. p. 109.*), qui ejusmodi Medicos buſtuarios (*p. 111.*) & remedia non remedia, ſed veneficia declaravit (*p. 112. & c. 10. p. 129.*).

§. 71.

Multum de rure ſapit, ut hoc Mantiſſæ loco *è Caſp. Schotto* (*l. 2. Phyſ. curioſ. c. 3. p. 1524.*) annectam, quorundam Ruſticorum cura, ne cum quis ſibi ipſi laqueo gulam fregit, per eorum agros cadaver in Rhenum (Aquam) deportetur, putantium ſolum agri idcircò ſterile reddi. Quomodo efficitur ſterilitas? Nec DEUS puniens licitum tranſitum, nec cadaver inanime arvis nocet. Pirum, in qua Ruſticus ſe ſuſpenderat tempore quadrageſimali æſtate inſequente fructuum copia ad prodigium luxuriaſſe recordor. A fructibus ejusmodi Arborum multi vulgò abſtinent, ne idem mortis incurrant genus. Irriſit hos jam olim, *Diogenes*, (*teſte Diog. Laërtio l. 6. de Vit. Philoſ. p. m. 305.*). Is namque ex Arbore quadam cum poma legeret, cuſtode dicente, huic ante paucos dies homo ſuſpenſus eſt, ego, *inquit*, illam purgabo. Quid ergò *Plinium* movit *è Cremutio*, ut ſcriberet (*l. 16. c. 27.*): Nunquam vivere arborem, è qua Phyllis ſe ſuſ-

pen

penderit cum fructus ferat? Fabulam hanc fabula explicat *Jacob. Dalechampius* (*Not. in h. l. p. 719.*). Id eſt, quod fabulantur, Phyllidem poſt ſuſpendium mutatam in Amygdalum nudam foliis, & cum Athenis reverſus *Demopheon* ejus truncum amplecteretur quaſi ſponſum ſentiret, frondem emiſiſſe. Eſt & vulgi Belgici perſuaſio, qua putant è carnibus & caſeis putrefactis in propinquo poſitis cereviſiam fermentantem corrumpi. *Vid. Iſaac Schoock.* (*Cent. probl. rar. probl. 15. p. 15.*)

LIB. II. TIT. III.

De

Levitate & Gravitate Cadaverum.

Summarium.

1. *Pondus aëris reſpectu locorum variat.* 2. *Aqua etiam.* 3. *Lacus Aſphaltites & Agrigentinus.* 4. *Sal Polonicum & Armoniacum.* 5. *Vegetabilium pondus varium.* 6. *Animalium etiam imprimis hominum.* 7. *Aquatilia.* 8. *Medulla oſſium.* 9. *Cerebrum.* 10. *Aliæ corporis partes.* 11. *Thibiorum & Sagarum corpora in aqua non mergi. Scribonii rationes.* 12. *Examinantur.* 13. *Sagarum per aquam probatio fallit.* 14. *H. H. Mejeri Scrutinium. Melancholicos non facilè mergi.* 15. *Aliorum Conjectura.* 16. *Sagarum per pondera & lances probatio.* 17. *Martyres appenſis ponderibus in aquas præcipitati.* 18. *Caro carne gravior.* 19. *Cauſas dedit Hippocrates.* 20. *Cauſæ ex Galeno de pane.* 21. *Gravitas ægrotorum.* 22. *Mortuorum.* 23. *Non ſunt ſed videntur graves.* 24. *Ob renitentiam.* 25. *Levitatem viventi conciliat anima.* 26. *Molæ gravitate demonſtratur.* 27. *Spiritus.* 28. *Quomodo levitatem concilient.* 29. *Illuſtratur morbis à defectu ſpirituum.* 30. *Unde juvenibus partium agilitas.* 31. *Senes plumbei.* 32. *A ſomno nocturno unde corpus levius.*

33. Fœtus in utero mortui gravitas. 34. Spiritus non eſſe inanimates. 35. Malè cum vaporibus confundi. 36. Flatus in ſanguine. 37. Cur Gravidæ in Thermis eleventur. 38. Ut & Hypochondriaci, Cachectici, Tympanitici & Hydropici. 39. Fumo Mercuriali tumidi. 40. Thermæ Petſchinenſes in Hungaria. 41. Magæ cur non ope Dæmonis mergantur, nec prolicidæ. 42. Cadavera ad tempus ad fundum delata cur emergant. 43. Seb. Baſſonis philoſophia. 44. Cauſa in cadavere quærenda, ſed non in bilis ruptura. 45. Scaligeri & Aliorum ratiocinia. 46. Kozakii. 47. Kergeri. 48. Quando ſubmerſa emergant. 49. Plinii obſervatio examinata. 50. Conjecturæ Campanellæ. Bonaccioli. 51. Lemnii. 52. Exanimatæ. 53. Aër in pulmones tractus & impulſus. 54. Ex Aëre an alimentum. 55. Viæ aëris in pulmonem. 56. Sanguis timidorum brutorum aëreus. 57. Aër an verè ad Cerebrum pertingat. 58. Sanguinis circulatione id fieri, 59. Jovis omnia plena. 60. Aëris per poros cutis impulſus & expulſio. 61. Staticæ Sanctorianæ baſis. 62. Aër an levis. 63. Quæ contra aëris levitatem afferuntur, refelluntur. 64. Æther quid, ejusque levitas. 65. Variæ gravitatis in mortuis cauſæ. 66. Objectio Sanctorii. 67. Pondus poſt obitum decreſcere. 68. Fœtus pulmones intra & extra uterum, ſuffocatorum in aquis. 69. Fulmina corpori levitatem inducere poſſe. 70. Miracula in Sanctis. 71. Piſces mortui cur ſupernatent. 72. De ficu Ægyptia memorabile. 73. Ovis de die in diem aliquid de pondere decedere. 74. In Ovo pulvis repertus. 75. Sanitas à pondere corporis explorata.

§. I.

Corporum naturalium pondus modo creſcere, modo decreſcere Statices ſubſidio facilè cuivis pateſcit. Aër in tota Athmoſphæra æqualis gravitatis non reperitur (*Caſp. Schottus l. 4. Technic. Curioſ. c. 6. §. 1. p. 259.*). In locis cœnoſis & vallibus gravior illo, qui in montibus altisſimis. (*Id. c. l. p. 260.*) Experimentum habet *Daniel. Lipſtorpius* (*Specim. Philoſ. Carteſ.*

 part.

part. 1. p. 113.), In Andium Peruviæ & Chilesmontibus, toto Terrarum orbe altiſſimis, aër adeò ſubtilis, ut nemo ferè illos impunè & ſine Spiritus defectu tranſeat. Tantam namque Aër ibi ad inflammationem diſpoſitionem habet, ut vel tenui motu & halitu inflammetur. Videas non infrequenter viatores in hiſce montibus totos igneos, equos quoque & jumenta ore naribusque flammas ſpirare. Ita *Alphonſus Dualle, Procurator Provinciæ Chilenſis Societatis JESU oculatus ap. Athan. Kircher. (l. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 1. c. 5. p. 19.)* teſtis. Varia idcircò, occaſione Machinæ Magdeburgicæ *à Prænobili Dn. Ottone Gericio* inventæ, Experimenta collegit *cit. C. Schottus* (*l. 1. Techn. Curioſ. paſſin, præprimis c. 21. p. 45.*), quando ſtatuam ligneam ab Eodem *Dn. Gericio* inventam, variam Aëris gravitatem & levitatem indicantem deſcribit. Propinat & quædam *S. Sanctorius (Med. Static. ſ. 2. aph. 4.)*

§. 2.

In fonte unum pondus, aliud verò extra fontem Aquam habere, *à Cardinali Nicolao Cuſano* edocti (*in Experim. Static.*) ſcimus. Pro ſidereis frigoris & caloris effluviis carnibus & Aquæ mixtis, carnem & Aquam modo eſſe leviorem, modo graviorem *cenſuit J. C. Steebius (Cœl. Sephirot. c. 1. ſ. 2. n. 252. p. 37.)* Nil dicam de marina moleculis ſalinis ſaturata, (quam ideò craſſam & gravem *Plutarchus quæſt. nat. 1. p. m. 134. Hieron. Cardan. l. 1. de Subtil. p. 26. Rob. Boyle Relat. de Fund. Mar. ſ. 5. p. 15.)* dulcem contra, tenuem vocat *Barthol. Keckermann. (Comment. Nautic. probl. 2. p. 223.)*, quæ quamvis ubique ejusdem gravitatis non deprehendatur, circiter tamen & propè verum experimentis deprehenſa fuit ea ratio, quæ verſatur inter 46. & 45., ut 46. unciæ aquæ fluvialis æquiponderent 45. unciis marinæ. *Vid. J. A. Schaidlin. (Diſp. Static. & Æſtim. grav. Jenæ ſub præſidio Ingenroſiſſimi Erh. Weigelii hab. ſ. 2. prop. 1. conſ. 4. n. 25.)* Addam hic *ex acutiſſimi J. C. Scaligeri (in l. 2. de Plant. p. 367.)* obſervatione: Non propter partium tenuitatem craſſitudinemve quicquam eſſe aptum vel ineptum ad ſuſtinendum, ſed ex earum cohæſione. Modum Muriæ conficiendæ docuit *Plinius* (*l. 31. c. 6.*) cujus maturitatis indicium *ex Galeno* (*l. 4. de Simpl. facult. c. 11. p. 716.*) diſcimus, ſi ovum innatet, quod etiam carnes Muria condientes hodienum obſervare deprehendimus. De Thermis & Aquis mineralibus forſan data occaſione alibi. *(infra §. 37.)* De Inſtrumentis Hydrometricis *Joh. Tholdenus* (*p. 2. Haligraph. p. 76. ſq.*) *Auguſt. Hauptmann. (Vom Wolckenſteiniſchen Bad. c. 3. p. 26. ſq.) Dn. D. Carol. Auguſt. Schæfferus* (*Salz-Probe*) *Athanaſ. Kircher.* (*T. 1. Mund. Subterr. l. 5. ſ. 2. c. 5. p. 275. & ſ. 4. c. 2. p. 298.*)

§ 3.

De lacu Aſphaltite *Plinius (l.5.c.16.) Joſeph. (l.4. de Bell. Judaic.c.28. p. 878.) Egeſipp. (de Excid. Hieroſol. c. 18. p. 154.)*: Nullum corpus animalium recipit, Tauri Camelique fluitant. Inde fama, nihil in eo mergi, coorta. Rationem dedit *Plinius (c. l.)* quod nihil gignat præter Bitumen, quo ita refertus, ut *teſte Kirchero (c. l.)* bituminoſum mare meritò dici poſſit. Cum itaque ponderoſiſſimum ſit juxta ac denſiſſimum, & lenta denſaque materia tenaciſſimum, illud utique omnia illa injecta, ſi molem bituminoſam mole ſua non ſuperant, ſuſtinebit. Docemur hoc, *monet Fr. Baco Verulam. (Cent.8. Sylv. Sylv. n.773. col.915.)* depreſſionem ſub aqua nihil eſſe, præter corporis pondus, quo excedit Aquæ pondus; adeò, ut illa tam ponderoſa & valida reddi poſſit ex Mercurio fortè & ſimilibus, ut ſuſtinendo ferro ſufficiat: cujus rei nullum video uſum, ſed dandam impoſturæ occaſionem. Memorat *Idem (c.l. n.790. col.918.)* à Medico uſurpata fuiſſe balnea ex quodam minerali ad curationem podagræ &c. Corpus balneo impoſitum tàm facilè non deſcendebat, quam in vulgari Aqua. Patet etiam cur in Oceano facilior ſit natatus, quam in fluviis. Item cur Naves, quæ in Oceano commodè vehuntur in fluviis vel profundius ferantur, vel planè ſubmergantur. Salſa enim Aqua gravior eſt dulci, ut dictum. (*Add. Phil. Lohmejer. Exerc. Phyſ. de Artific. Navig. per Aërem th. 17.*) Mitigat hanc ſententiam *Th. Browne. (l.7. Pſeudodox. Epidem. c.15. §.1.p.976.)* aſſerendo, viva corpora non facilè in Aſphaltite fundum petere, & præfatæ Cauſæ jungit (*§.3. p.977.*) illam *Strabonis* à Vorticibus bituminoſis injecta in altum protrudi, ut non facilè mergantur, cum contra *Kircherus (c.l.)* Vorticibus corporum injectorum attractus asſignet. De Lacu Agrigentino, in quo etiam nandi imperiti mergi non poſſunt (*l.16. Geograph.*) *Strabo*. De ſimilibus *Athan. Kircher. (l.5. Mund. ſubterr. ſ.4. c.2. p.297.)*

§. 4.

Ut ad ſolida provehar de Sale Polonico primas lineas ducet noſtra oratio. Ille in ſua fodina eſt mollis & levis, extra, in momento ita indureſcit & ingraveſcit, ut unicum fruſtum, quod in fodina ab unico homine tractabatur, extra eam vix quatuor boves movere poſſint, ex obſervatione *D. Joh. Georg. Greiſelii (M. C. D. 1. A. 2. obſ. 78. p. 153.). Adalbert. Tylkowsky (p. 4. Meteorol. Curioſ. c. 4. p. 164.). Act. Erud. Lipſ. (A. 1700. M. Febr. p. 82.)* Idem de Sale Ammoniaco *Athan. Kircher. (l. 6. Mund. Subt. ſ. 4 App. qu. 9. p. 345.)*. Quamvis de Salis Polonici levitate, quid ſtatuere debeat, hæreat *Bernh. Connor. (p.1. Deſcript. Polon. Epiſt.5. p.294.)*

§. 5.

Eandem herbam pro locorum varietate varium pondus obtinere, *prædictus Cardinalis Nic. Cuſan.* (*c. l.*) advertit. Id verò an & quomodo contingere queat, alibi diſcuſſum. Temporis ratione variare poteſt, ut ſucculentiores diſtinguantur à lignoſis, & mediæ ætatis à decrepitis & exſuccis, maturæque ab immaturis, quod imprimis in Radicibus comparet, & lignis. Inde ponderoſiora, rejectis levibus, ut in medicamentorum compoſitione eligant Pharmacopoei, Medici ſolertiores imperant.

§. 6.

In Animalium, imprimis hominis vivi, corporibus diverſum pondus, diverſo tempore etiam deprehenſum. Æſtate temperata corpora ſunt minoris ponderis, quam hyeme tribus libris circiter, tradidit *S. Sanctorius* (*c. l. ſ. 2. aph. 23.*). Corpora terra, cœlo, marique Lunæ Circulo completo incrementis conſequenter augeri, & decrementis obſequenter imminui, olim *Apulejus* (*l. 11. Metam. p. m. 292.*) obſervavit, & Lunam fructus augere, & incraſſare, animantia implere, *Galenus* (*l. 3. de Dieb. Critic. c. 2. p. 711.*) dictitavit. Cœpas forſan eximere licebit, quas Luna ſeneſcente gliſcere & germinare prodidit *Plutarch.* (*l. de Iſid. & Oſirid. p. m. 49.*). Iſiacis inde Sacerdotibus exoſas. Ita & corporum ſanorum pondus augeri atque minui *laudatiſſ. Sanctorius* (*ſ. 1. aph. 65.*) innuit: Corpora virorum ſana & moderatiſſimo victu utentia ſingulis menſibus fiunt ponderoſiora, unius ſc. duarumve librarum pondere, & redeunt ad conſuetum pondus circa finem Menſis, ad inſtar Mulierum, ſed facta criſi per urinam paulò copioſiorem vel turbidiorem.

§. 7.

Aquatilia decreſcente Luna exinanitate corporis laborantia; creſcente verò priſtinum pondus reſumentia id præ modum illuſtrant. Verè *Manilius* (*l. 2. Aſtron. v. 94.*)

Ad Lunæ motum variant animalia corpus.

& *Horat.* (*l. 2. Satyr. 4. v. 30.*)

Lubrica naſcentes implet Conchylia Luna.

Id verò comprimis in illa concha faſciata, quam depictam dedit *Philipp. Bonnanus* (*p. 2. de Teſtac. A. 2. n. 99. p. 111.*), qui in plenilunio impinguatur, & ideò Tarentinis Camadia de Luna dicitur, clarum evadit. Phyſa piſcis, ſi vera notat *Athanaſ. Kircher.* (*l. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 1. c. 15. p. 42.*) & *Sylveſter Ratray* (*adit. ad Symp. & Antipath. p. 31.*) decreſcit & creſcit, cum lumine Lunari. Aulicos inde Gammaris non ineptè compoſuit *Joach. Camerar.* (*Cen.*

4.

4. Emblem. 51. p. 52.) dum pro Emblemate Gammarum ponens ſequens ſubjecit:

Creſcente accreſco Luna, decreſco minuta,
Aulæ num melius pingitur effigies?

Magnam fœneratur lucem *Nobiliſſ. Noſter Phosphorus (l. 1. Gammarol. c. 22. §. 8. p. 491.)*. Rationem dedit *Hieron. Fracaſtor. (T. 1. op. de Dieb. Critic. c. 4. p. 287.)* cuijunge *Fr. B. Verulam. (Sylv. Sylv. Cent. 9. Experim. 890. ſq. col. 944.)*. Non tamen deſunt, qui id non Lunæ, ſed caſui & alimenti abundantiæ aut defectui aſcribunt, inter quos eſt *Anthon. le Grand. (p. 5. Inſtit. Philoſ. Artic. 2. n. 10. p. 833.)*

§. 8.

De Medulla oſſium Luna plena creſcente *Rod. à Caſtro (l. 2. Med. Polit. c. 2. p. 57.)* & *J. B. Helmont. (tr. Vita brevis p. 588.)*, quam quidem Lunæ vim nec forſan ſine cauſa in dubium vocavit *Franc. Bayle (Probl. Phyſ. Med. 104. p. 160.)* Venatores, penes quos ſit fides, ajunt, os de Corde Cervi in Lunæ adoleſcentia eſſe aliquando grandius. Dederim quidem, illud, ob ſanguinem, qui incrementum tum temporis ſumit, fieri ponderoſius, & quoque facilius vitiari poſſe, *ſcribit Conr. Vict. Schneiderus (l. 4. de Catharr. c. 7. p. 255.)*. Cum experimenta de hac obſervationum biga ſumere impoſſibile ſit, nihil temerè pronunciandum & credendum.

§. 9.

De Cerebri pro diverſitate Phaſium Lunæ in & - decremento multa congeſſit *cit. Schneiderus (c. l.)*, cui, ſi placet, junge *Adrian. Spigel. (l. 10. de Fabr. Corp. Hum. c. 4. p. 316.)*. *Anton. Deuſing. (Exerc. de Reſpir. §. 182. p. 195.)*. *Petr. Laurenberg. Colleg. Anat. Exerc. 11. §. 30. p. 444.)*. *Laurent. Joubert. (l. de Paralyſ. T. 1. op. p. 329. & 339.)*. Opinionem hanc arenoſo quidem fundamento ſuperſtratam vocat *Joh. Mays (Decad. 5. Prax. Chirurg. Rat. obſ. 1. p. 25.)*; ita verò explicare niſus eſt *Godofr. Moebius (Fundam. Med. Phyſiol. c. 21. p. 591.)*: Sanguinem Luna plena vel nonnihil augeri vel ſpirituoſiorem fieri, ut vaſa Cerebri magis diſtendantur, cerebrumque intumeſcat. In & detumeſcentiam hanc motui cereviſiæ fermentationem ſubeuntis comparat *Nathan. Higmorus (l. 3. Disquiſit. Anat. p. 1. c. 9. p. 224.)*. Facit huc illud *Hippocratis (cit. Th. Bartholin. l. 1. de Luc. Animal. c. 5. p. m. 45.)*. Luna plena ſanguinem creſcere ut mare. Movit id *Joh. Schrœderum (l. 1. Pharmacop. c. 9. p. m. 26. & 27.)* ut Lunæ imperio non cerebrum, quod fecerat *A. Theophr. Paracelſ. (Comment. in ſ. 1. aph. Hipp. 15. p. 704.)* qui tamen inconſtantiam ſolennem prodidit (*l. 3. von Berg-Kranckheiten*

c.3. p.668.) & *Helmont. (tr. vita brevis p.588.)*, ſed Hepar, utpote primarium ex veterum hypotheſi hæmatoſeos organon ſubjiceret. Hepar quaſi Lunam corporis noſtri aſſeveravit (*tr. 4. de Microcoſ. p.270.*) *Fr. Tidicæus.* Convenit ferè Hippocrates cum *Verulamio* (*c. l. p.945.*) Cerebrum homini per plenilunium magis humoribus turgere *aſſerente*, de quo tamen dubitat *Cl. Salmaſ. (Diatr. de Ann. Climacter. p. 774.)*. Experimentum de oculis Cattorum etiam habet (*c. l.*) *Kircher.* Creſcitivam ideo vim Lunæ tribuunt Aſtrologi & accretionem partium derivat à Cerebro. *J. B. Helmont.* (*c. l.*)

§. 10.

Singularia quædam Exempla in hujus rei confirmationem addenda veniunt. Juveni Halæ in Tyroli Patre Judæo nato, nomine *Bonaquiſto*, creſcente Luna quoddam taurinum excrevit caput, non ſine cornibus, decreſcente autem detumuit, ut Zona prodiret auctiore. Recenſuit *Georg. Stengel.* (*l. 1. de Monſtr. c.5. §.6. p. 174.*). De quodam, cui callus à vulnere in vertice capitis circa ſuturam lambdoideam creſcente Luna elevabatur altius, ita, ut dimidii transverſi digiti ſpatio reliquam ſuperficiem excederet, qui tamen decreſcente Luna quoque deſidebat *evolvendus Phil. Salmuth.* (*Cent. 1. obſ. 72. p.47.*). Vidimus cum admiratione, narrat *Laur. Forer.* (*virid. Philoſ. Diſp. de Sympath. & Antip. th. 8. p.177.*) Ingolſtadii Germanum juvenem, cujus ſuperius oris labrum aliquot menſibus magna cum deformitate vultus ad variam Lunam varie intumeſcebat, quamvis citra dolorem. In puero cui à primo Ortu Lingua portentoſæ magnitudinis, increſcente Luna creſcebat, & continuò modicum cruorem fundebat, notat *Th. Bartholin.* (*Cent.3. hiſt. 44. p.86.*)

§. 11.

Thibios, quos Faſcinatorum naturæ eſſe *Plinius* (*l.17. c. 2.*) aſſeruit, non poſſe mergi, ne veſte quidem degravatos. Tybios hos vocat *Plutarchus* (*l. 5. ſympoſ. qu. 7. p. m. 270.*) eorumque ut ſervorum emtitiorum meminit (*l.1. M. M. p.m.3.*) *Galen.* Evenit forſan inde, ut Sagarum corpora ſolito leviora reddi à Dæmone multi credant, quare cum aquæ injectæ non mergi aſſerantur earundem probatio per aquam frigidam emerſit. Hanc in quibusdam locis adhuc obſervari, teſtantur *Göhauſen* (*Deciſ. quæſt. 1. p.7. ſq.*) & *Heinſius* (*Diſſert. de Prob. Per aquam & Ignem p. 16.*). Contraria hæc proba plane eſt illi, de qua *Joh. à Chokier de Surlet.* (*Fac. Hiſtor. Cent. 2. c. 61. p.299.*) qua vi in vas ingens frigida plenum detruſus & fundum petens à crimine ſubmerſus reputabatur, non autem adeo profunde demerſus criminis abſolvebatur.

batur. Cauſam redditurus *Adolph. Scribon.* (*Phyſiol. de Nat. Sagar. f. 115.*), levitatem Dæmonis, utpote qui plus de aëre, quam aqua participat, iisdem communicari *autumat.* Deinde Dæmonem Sagas ſuſtentare ſuper aquis ſeſe ſupponendo, *addit.* Antipathiam demum aquæ & ſagarum, cum aqua Baptiſmi fuerint perversè abuſæ, *allegat.*

§. 12.

Secundam rationem, ut non planè rejicio, cùm id fieri poſſe nemo forſan inficiabitur; ita primam, quæ corpus aëreum, & ideò levitatem ſpiritui Sathanæ tribuit, ut ut ab hac opinione non alieni videantur *A. Th. Paracelſus* (*pasſim & imprimis in l. Meteoror.*) *&* *H. Nollius* (*l. 3. Phyſ. Hermet. c. 4. p. 167.*) cum *Aliis.* Spiritus enim iſti neque leves, neque graves ſunt, & quamvis leves eſſent, non obſidentur tamen à Dæmone, *regerit Joh. Georg. Gœdelmann.* (*l. 3. de Mag. & Veneſ. c. 5. §. 31. p. 102.*). Conſortio ſaltem cum Dæmone fruuntur ſpontaneo. Nullam autem vidit rationem *Joh. Sophron. Kozack.* (*tr. de Sale c. 3. ſ. 13. p. 139.*) quomodo corpus hominis animale immutare Naturam, poſſit ob tale conſortium. Eſto, obſideat illas, *pergit Gœdelmann.* (*c. l.*), an propterea leviora reddentur illorum corpora? Annon ſues Gergaſenorum obſidens eos omnes in mare præcipitavit. Unde hæc demerſio niſi à gravitate Diaboli. Hæc ut ut reponat *Gœdelmannus* aliæ cauſæ ſubmerſarum ſuum proſtant. Aquarum congerie, profunditate gurgitum, motus velocitate abripi & in fundum pertrahi potuerunt, excluſo etiam Dæmonum concurſu, eorumque gravitate concurrente. Et cur Dæmoni gravitatem aſcribit, forſan quia premere, quin & opprimere dicitur homines: *Er truckt die Leute*, ſed de hoc videatur *Tob. Andreæ* (*Exerc. de mal. Angelor. potent. in Corp. c. 2. §. 2. p. 49.*). Corrigere ſe videtur *Gœdelmann.* dum *Scribonium Scribonio* opponit, ex quo colligas ipſum nec levitatem nec gravitatem Dæmoni aſcribere. Ultima *Scribonii* ratio, quæ Antipathiam aquæ cum Sagis ſiniſtrè, & minus Chriſtianè fingit, Philoſopho Chriſtiano indigna habetur.

§. 13.

Sagas nonnullas aquis ſubmergi juſſit, quod *Rex Bohemiæ, Wratislaus,* hiſtoriis ſuis *Joh. Dubravius* (*l. 8. Hiſt. Bojem. p. 63.*) inſeruit, & ex hoc *Martin. Del-Rio* (*l. 4. Disquiſit. Mag. c. 4. ſ. 3. p. 659.*) *citat*, & dum nares & os claudunt in aquas injiciendis, facilius aquæ tyrannidem & ſubmerſionem effugient. Notus fuit *Petro Gasſendo* è Melitenſi equitatu nobilis vir (*Vid. T. 2. Op. p. 543.*), qui præligatis manibus & pedibus aqua ſuperextabat, & demergi nequibat, ore ſcilicet & naribus præcluſis. Probationem igitur iſtam feſelliſſe,

αὐτο-

αὐτόπτης *Gœdelmannus* (*c. l.*) *teſtatur*, & (*n. 29. p. 101.*) deteſtatur & Dd. autoritate hanc ſuam munit aſſertionem. Adde *Heigium* (*p. 2. quæſt. Jur. 39. p. 346.*). *Joh. Evich.* (*de Sagis f. 35. & 41.*). *Joh. Rudolph. Camerar.* (*Cent. 13. Memorab. n. 11. p. 1053.*). *Martin. Del-Rio* (*c. l. qu. 5. ſ. 2. p. 641.*). *Gisbert. Voët.* (*p. 3. Diſp. Select. p. 573.*). *Jacobum R. A.* (*p. 3. Dæmonol. c. 6. f. 189.*). *Joh. Chriſtian. Fromman.* (*l. 3. de Faſcin. p. 9. c. 1. §. 7.*). *Caſp. Schottus* (*l. 12. Phyſ. Curioſ. c. 11. §. 4. p. 1563.*).

§. 14.

H. H. Meier. (*l. de Occult. DEI Judic. c. 6. §. 5. p. 89.*) his ſubſcripſit & aliam adhuc cauſam ſuperaddidit, mœrorem in Sagis nempè aërem attenuantem, ut reſpirandi difficultas inde naſcatur. Quid mirum igitur, *ratiocinatur*, ſi & inter hoſce homines ſimiles caſus exiſtant, ut dum minitantem judicem, carnificem torquentem, & ridentes lictores juxta ſe vident, concepto mœrore corpus eorum flatuoſius reddatur. Cum, quæ in ſuſpicionem Magiæ trahuntur, ſint ut plurimum Melancholicæ, & ob imaginationes Melancholicas Sagæ tales eſſe perhibeantur, inteſtinis earum flatibus tumidis hanc levitatem *tribuit Joh. Heurnius.* (*ap. Th. Bartholin. Vol. 4. Act. Hafn. obſ. 42. p. 140.*). Singularis planè eſt *ap. Joh. Schenckium* (*l. 7. obſ. Med. p. 843.*) *G. Wolphii* obſervatio de Melancholica à Dæmone diu vexata, cujus corpus paleæ inſtar leviſſimum fuit, quare cum ſuaſu Dæmonis in piſcinam cecidiſſet, ut reſupinata jaceret, & manum utramque decuſſatim pectori impoſitam haberet, ea corporis poſitu aquæ per tres horas innatavit, ut nihil tamen aquæ intra corpus per os hauriret, illam tamen Divina, non Dæmonis ope, qui Eidem, ut fatum anteverteret, autor fuit, evaſiſſe, ad caſum namque præceps clamabat: *Das ſey in Gottes Nahmen*, indubium. Nec ſilentio prætereundum caſus *ab Oldecopio* (*Tit. 4. obſ. Crimin. 13.*) notatus, quem in proba aquæ frigidæ ſe oculis ſuis uſurpaſſe tradit. Suſpectas aliquot Magiæ in Aquam projectas fuiſſe, & omnes ei innataſſe; mox aliquem ſpectatorum crimineà ejusmodi immunem habitum pretio acceptoà nonnullis perſonis illuſtribus eodem modo ligatum & in aquam abjectum fuiſſe, ſed hunc æquè nataſſe ac illas, adeò ut etiam juvante Carnifice non potuerit ſubmergi; Sicque dimiſſo illo omnes aſtantes judicii fallibilitatem admiratos fuiſſe.

§. 15.

Et cum tales Sagæ, utplurimum vetulæ, & corpora earum haud magno pondere ordinariè excedat pondus aquæ, non dubitat *ingenioſiſſimus Phil. Lohmejerus* (*c. l.*) fieri poſſe, ut arida ſenum vetularumque corpora eò usque exſiccen

centur, ut aqua fiant leviora, & per conſequens ipſi innatent. Quod ſi non nudæ, ſed veſtibus indutæ in aquam præcipitentur, fieri poterit, ut aëre ſub veſte retento, quæ madefacta poris occluſis, eum facilè retinere potuit, tela in aquæ ſuperficie, veſicarum aërem continentium inſtar, fluctuante, ita corpus ſuſtentat, atque elevat, quo minus in aquam demergatur, *concludit Felix Plater* (*l. 1. obſ. Med. p. 170.*). Ligaturam Artuum transverſim factam multum poſſe conferre *Heurnius* (*c. l.*) divinat, quem evolve.

§. 16.

Ejusdem ponderis eſt modus probandi Sagas per pondera & lancem. In ea namque opinione quidam verſantur, quaſi ultra certum pondus, nempè librarum quatuordecim vel quindecim deprimere non poſſint, quantumvis ſint proceræ & obeſæ. Contra naturam namque corpori terreo gravitas, & fluido & liquido diviſibilitas (id verò frigus efficit) aufertur, *judicante Caſp. Schotto* (*c. l.* §. *5. p. 1564.*

§. 17.

Cæterum agere & hic Simiam DEI malum Dæmonem, fortè quis ſuſpicetur, cum conſtet, DEUM ſanctos Martyres ſervaſſe, ita, ut ne appenſis iisdem variis ponderibus in aquis ſubmergerentur. *De S. Quirino Prudentius* (*Periſtephan. p. m. 290.*).

Summo pontis ab ardui
Sancta plebis Epiſcopus
In præceps fluvio datur,
Suſpenſum laqueo gerens
Ingentem lapidem molæ.
Dejectum placidiſſimo
Amnis vertice ſuſcipit,
Nec mergi patitur ſibi
Miris vaſta natatibus
Saxi pondera ſuſtinens.

De Cadaveribus Martyrum idem contigit, ut etiam alligatis ſaxis à mari abſorberi non potuerint. Ita corpus *S. Vincentii à Deciano* inſutum corio, ad alligatoque ſaxo ſuper undas innatans ad littus delatum perhibetur. De quo iterum (*c. l. p. 179.*)

Saxum molaris ponderis (cadaveri junctum)
Ut ſpuma candens innatat,

Tantique cuſtos ponderis
Fiſcella fertur fluctibus.

Plura ex Aliis collecta ſuppeditat *Simon Majol. (Dier. Canic. Colloqu. 10. p. 376.)*

§. 18.

Hippocrates, DEUS Medicorum tutelaris, ut vocatur *Zacuto Luſitano* (*l. 3. Hiſt. Med. Princip. qu. 9. p. 456.*), *paſſim*, (*comprimis l. 2. de Diæta*), ubi de carnium natura & genio diſputat, has carnes leviores, alias validiores, aut ut Alii vertunt, praviores, pronunciat. Ita (*c. l. p. m. 325.*) Agninæ ipſi ovillis ſunt leviores, hædine caprinis, quia exangues magis & humidæ. Porcellorum carnes, *pergit paulò poſt, (p. 326.)* ſuillis ſunt graviores.

§. 19.

An carnes ergò dicendæ ſunt graves *ex Hippocrate?* quærit *D. J. Th. Schenckius (l. 1. Exerc. Anat. 2. ſ. 1. c. 27. p. 134.)* Reſpondent, *ſubdit, Commentatores*: De mactatis hoc verum eſſe. Levitate viventes variant, & fit una altera gravior. Cauſam gravitatis *Dictator* rejicit in ſanguinis craſſitiem & copiam, ut in bubula. *(c. l. p. 325.)* In humiditatem ſuperabundantem, ut in porcellorum carne (*p. 326.*). In alimenti aſſumti qualitatem & quantitatem, ætatem & ſexum. Validiſſimæ, *pergit*, eorum animalium, quæ optimè laborant, & ſanguine abundant, & ſupra quos recumbunt. Leviſſimæ verò, quæ minimè laborant, & in umbra latent, & in intimis animalis partibus ſitæ ſunt. Exanguium autem validisſimæ Cerebrum & medulla. Leviſſimæ quæ in ventre inferiore muſculi, pectines, pedes. *(p. 327.)*

§. 20.

Ut verò ob dictas & alias Cauſas carnem carne graviorem & leviorem eſſe non inficior, exemplo panis *à Galeno* (*l. 1. de Facult. Aliment. c. 5. p. 61. ſq.*) allegato; ita & *Hippocratem* de eo ſermonem habere juxtim hariolor, quod carnes aliæ concoctu ſint difficiliores (validæ), aliæ facilores (leves), quod quædam validum ſuggerant alimentum, quædam leve, quædam ſiccitate & carnoſitate viſcera concoctione dicata roborent, quædam levitate ſua aut laxent alvum, & inteſtinorum levitatem procurent, aut facilè aut brevi concocta per alvum ſecedant, quod ipſius de pane fermentato & non fermentato diſcurſus evincit (*c. l. p. 532. ſq.*). Ex panibus autem *inquit*, fermentatus quidem levis eſt, & per alvum ſecedit. Ac levis quidem eſt, quoniam fermenti acore humidum conſumtum eſt, quod in alimentum tranſit; ſecedit autem, quia citò coquitur. At non fermentatus, minus quidem alvum dejicit,

cit, plus verò nutrit. Exſucco autem ſubactus levior eſt, abundè nutrit, & per alvum demittitur. Nutrit quidem, quia purus: Levis verò eſt, quod leviſſimo ſubactus ſit, & ab eodem fermentatus & toſtus. Per alvum autem ſecedit, quod dulci & alvum ſubducenti tritici parti commixtus ſit. Ut ita potius nutrimentum, ſeu carnium facultatem & qualitatem reſpicere videatur *Venerandus Senex*, quod & titulus commentarii de diæta ſeu victus ratione, aut potius alimentorum facultatibus innuit.

§. 21.

Miſſis his, ea potius aſſertio hic expendenda venit, qua prodiderunt, mortuis pondus accedere, quod viventibus non fuit. Inde vulgus de morituris: *Sie werden Erdſchwer.* Graviter Ægrotantium querela eſt: *Die Glieder werden ihnen wie Bley, ſie können ſich weder regen noch wenden.* Ut adeò non tantum Terram oleat (*Vid. l. h. Tit. 8. §. 39.*), ſed & pondere, ſi non ſuperet, ſaltem æquet, id quod Terræ mandandum, & in Terram commutandum corpuſculum. Ægrum facilè converti oportet, & dum ſurgit levem eſſe *Hippocrates* (*Coac. Prænot. n. 493. p. m. 185.*) *pronunciat.* At gravitas, quæ totum corpus, vel manus ac pedes premit, vitioſa eſt. Quod ſi cum gravitate digiti quoque ac ungues lividi fiant, in propinquo mors eſt.

§. 22.

Non autem de gravitate mortuorum hic ago, quæ ipſis à putrefactione obtingit, cum de illa nemo è ſanis dubitare poſſit, de quibus *infra* (*l. 3. Tit. 3. per totum*) verba facio. Sed de vulgi ſaltem §. *præcedenti* murmure & perſuaſione. De Veritate hujus aſſertionis ne dubii hæramus, præfata mortis Candidatorum teſtimonia ſufficere poſſent, imò & Libitinariorum quotidianæ experientiæ. Accedit *Plinii* (*l. 7. c. 17.*) autoritas, dum ſcribit: Mares præſtare (fœminis) pondere, & defuncta viventibus corpora omnium animalium, & dormientia vigilantibus. E Recentioribus eſt, *Hippolytus Obicius* (*in Statico Maſtyg. Dial. 1.*) *Petrus Mexias* (*part. 1. Sylv. var. lect. c. 14. p. 61.*) *Paulus Zacchias* (*l. 5. Quæſt. Med. Legal. T. 2. qu. 11. n. 10. p. 437.*) & *Alii.* Et ut omni ſcrupulo Lectorem exſolvam, Gravidæ teſtimonia dicant. His nempè fœtus onus usque ad ſeptimum menſem, quo *teſte Hippocr.* (*l. de Part. Septimeſtr. ſ. 3. op. p. 36.*) membranæ dum tenduntur, & umbilicus vellicatur, dolores matri pariunt fœtusque priſtino vinculo exſolutus gravior evadit. Hæ igitur ſi ſanitate fruantur integra, fœtus pondus vix ſentitur; ſtatim verò ubi fœtus emortuus, dilabitur in ultero, quocunque ſe vertat mulier, ὥσπερ λίθος, ſicut ſaxum, ut iterum *Dictator* (*l. de Superfœtat. p. 43.*) matrique eſt pondero-

deroſior, ut cum Aliis Practicis *Rod. à Caſtro (l. 2. de Nat. Mul. c. 2. p. 437.) Lazar. River. (l. 15. Prax. Med. c. 19. p. 482.) Franciſcus Moræus (obſ. de Febr. Malign. Paroxyſ. c. 16. p. 232.)* notarunt.

§. 23.

Sed nec hæc multis ſatisfaciunt, qui proinde negativæ ſuos adjiciunt calculos, quia per mortem nihil corpori additur, ut ita dicam, corporeum & ponderoſum. Diſtinxit *S. Sanctorius (ſ. 8. Stat. Med. aph. 9.)* & *Thom. Browne (l. 4. Pſeudodox. Epidem. c. 7. §. 3. p. 734.)* inter id, quod eſt reipſa ponderoſius eſſe, ſive ad ſtateram, & inter id, quod ponderoſius eſſe videtur & creditur. Videntur ſecundum hos Cadavera majus acquiſiviſſe pondus, cum ſi ad ſtateram rem examines in priſtino adhuc deprehendantur pondere.

§. 24.

Quid in re, cujus experientiam per vitam facere, nunquam occaſio tulit, adeoque dubia ſtatuam, hæreo adhuc. Non dubium eſt, graviora corpora apparere emortua, & dum in altum tolli ea ſuſtinemus, reniti. Viva contra leviora, cum absque renitentia proprio motu motum de loco in locum adjuvent, & ſibi ipſis leviora æſtimentur.

§. 25.

Cauſæ, quæ Levitatem vivo conciliant, comprimis ſunt Anima, Spiritus, Æther, Aër. Anima noſtra, quamvis incorporea, ut nemo dubitat, idque evincere ſategit *Kenelm. Digby (tr. de Immortal. Anim. c. 5. 6. 7. & 8.)*, mereque ſpiritualis, adeoque neque gravis neque levis ſit, tamen corpori levitatem inducere videtur, quatenus actus ſecundus eſt, & in eo operationibus ſe prodit ſuis. Inter operationes & proprietates ejus non minima eſt, *Judicio Digbæano (c. l. c. 9. p. 549.)*, qua movere poteſt & operari immota ipſa & intacta. Cum igitur omnis vita in motu ſita, motusque omnis corporum ab alia extra ſe cauſa, licebit certò concludere, animam absque motu extrinſecus impreſſo moventem fontem quendam vitæ in ſe continere.

§. 26.

Quid anima ad levitatem corporis valeat, Molæ carneæ in utero moles, ſi ad fœtum referatur, approbè teſtari poterit. Fætus namque quamvis & magnitudine & pondere, cum ſecundinis & Aquis aliquoties molæ ſuperet pondus & magnitudinem, non tamen ita oneroſus matri videtur, ſeque dum movet, in eo quaſi volitantis muſcæ blanda excusſio & levis titillatio percipitur, præſertim calente manu impoſita cujus ſenſu ſubitò calcitrat, ut *ſcribit Fran-*

Franciſcus Feyneus (*l. 4. Med. Pract. c. 50.*) quia animatus. Molæ contra cum Metaphorica vita gaudeant, & non niſi vegetali facultate inſtructæ ad ſenſum motumque omninò ineptæ ſint, *ut loquitur Anton. Deuſing.* (*in fœt. Muſſipont. ſecundin. ſ. 21. p. 148.*), majori gravitate & pondere gravidas veluti pondera propè os pubis toto geſtationis tempore afficiunt, & ad fœminarum decubitum dextrum vel ſiniſtrum prolabuntur. (*Rod. à Caſtro l. 3. de Nat. Mul. c. 7. p. 392.*) Nomen igitur à motus tum difficultate, tum gravitate Mola accepit *ſecundum Aëtium* (*l. 16. c. 80.*), quod inſtar molaris Lapidis fœminino generi ſit moleſtisſimæ, *prout cenſet Dan. Sennert.* (*l. 4. Med. Pract. p. 2. ſ. 4. c. 9. p. 352.*). Inde omne, uterum quod gravat, ſive tumor uteri ſit induratus *Paulo Æginetæ* (*l. 3. c. 69.*), ſive flatuoſa & aquoſa ſubſtantia, aut quicquid intra uterum concluſum, & ipſum gravidationis modo in tumorem attollit, Aliis, quamvis minus accuratè Molæ nomine venit. Sed & Molam Græco μύλην dici, ſuſpicari quis poſſet à rotunditate, qua utplurimum gaudent non aliter, ut μύλην patellam ſeu rotulam genu impoſitam, dixit *Hippocrates* (*ſ. 4. op. l. de Loc. in Hom. p. 81.*) *Vid. Anut. Foeſius* (*In Oeconom. Hippocr. p. 420.*) Plura dabit *Joh. Bapt. de Lamzweerde* (*Natural. Molar. uter. hiſtor. c. 1. p. 11. ſq.*)

§. 27.

Spiritus fidiſſimos iſtos Animæ ſatellitas Animæ in hoc caſu jungimus. Nihil in univerſo corpore levitate Spiritibus aſſimilari poteſt, quippe qui ſua natura non deorſum, ſed ſurſum feruntur, & corpus ex ſua natura quaſi in ſublime ſuſtentant. E contrario autem corpora, quorum ſpiritus vel inediis vel morborum injuriis imminuuntur & affliguntur, longè graviora, planè autem defuncta propter ſpirituum omnimodam diſſipationem gravisſima fieri, conſtat, *Joh. Matthæus* (*Quæſt. Med. 21. p. 90.*) *ratiocinatur.* Objicis. Spirituum exiſtentiam adhuc eſſe pomum Eridos. Non nego equidem, quod denegarint ſanguini ſpiritus aut potius denegare videantur è Neotericis *Guilh. Harveus,* (*Exerc. Anat. 3. p. 266. & Exerc. de Generat. Animal. 71. p. 314.*) & *Jacob. Bakius* (*tr. de Corde c. 2. p. 65.*), quibus tamen ſatisfecit *Anton. Deuſingius* (*Exerc. de Spirit. §. 43. p. 223. ſq.*). Dixi, denegare videntur, nec ſine cauſa. Non enim ſpirituoſam partem ſanguini ineſſe negant, ſed ſpiritus à ſanguine diſtinctos dari inficiantur, & ſanguini ſpiritus nomen applicant. Spiritus, quos à ſanguine diſtingunt, *inquit Harveus* (*c. l.*) nuſpiam ab illo ſeparati inveniuntur, quin etiam ſanguis ipſemet ſine ſpiritu aut calore non ſanguis, ſed cruor appellandus. Id nobis Medicis ſpiritus eſt (*pergit c. l. p. 315.*), quod *Hippocrati* impetum faciens.

ens. Sanguis autem virtutibus hiſce omnibus dotatus, agendique poteſtate præ cæteris præditus eſt, adeoque κατ' ἐξοχὴν Spiritus nomen meretur. Clarius (*Exerc. Anat. 3. p. 228.*) ſe explicat; Spiritus per venas & arterias excurrentes à ſanguine non ſeparantur, ut nec flamma à nidore inflammabili; ſed ſpiritus ſanguis unum & idem ſignificant, nec diverſi ſunt, ut vinum generoſum & ſpiritus ejus. Igitur ſanguis (*p. 229.*) plurimum ſpiritibus imbui dicitur, non quod illis turgeat, aut fermentetur, aut infletur, aut majorem locum deſideret & requirat, ſed quod hoc, ſicut vinum majoribus viribus & impetu agendi & efficiendi quid polleat, ſecundum mentem *Hippocratis* intelligendum eſt. Collimat eò *Hermann. Conring.* (*l. de Cal. Innat. c. 8. p. 65.*) dum ſcribit: Corpora graviora ſi igniantur, non quidem aſcendunt ſurſum, (ut ignis flamma & vapores,) ſolito tamen redduntur leviora & ponderis ſui amittunt multum: quod liquet, ſi ferru aliquod nunc ignitum, nunc frigidum bilance expendas. Ipſa quoque corpora viva mortuis leviora ſunt ob eandem cauſam.

§. 28.

Sanguis igitur & ſpiritus uniti, quanquam in vaſis ſuis nec leves nec graves ſunt, non aliter ut Elementa in proprio loco, prout demonſtrare conatur *S. Sanctorius* (*p. 3. Comment. in Art. parv. Galen. c. 95.*), tamen corpori levitatem, *teſte Joh. Sperlingio* (*l. 4. Inſtit. Phyſ. c. 3. qu. 10. p. 677.*) imprimunt, partim motu ſubitaneo & continuo circulari, quod ſecundum *Rich. Loweri* computum (*Tr. de Corde c. 3. p. 155.*) totus hominis ſanguis per horam ſexties, imò ſæpius, prout experimentis evicit (*p. 158. 159. 160.*), per corpus tranſit & circulatur, tum in partes influxu, partim ut eas nutriat, quæ ipſa nutritio, ſi *Malachiæ Thruſtoni* (*in Animadv. ad Diatr. de Reſpirat. p. 105.*) credimus, ſub vaporis ſpecie ἀτμοειδῶς contingit, qui proportionatis meatibus opponitur, partim, ut ad ſenſum & motum easdem reddat aptas. A motu demum ipſo ſpirituum, qui eſt ſurſum levitatem accedere corpori *Hippol. Obicius* (*c. l.*) non incongruè forſan argumentatur, & hanc ob cauſam obeſum macro leviorem eſſe poſſe, judicat *Martin. Rulandus Fil.* (*l. 2. Med. probl. 266.*) quamvis & obeſitate ſaginoſa inflati (*die keine natürliche Fettigkeit haben*), ob alias cauſas *infra* (*§. 31.*) allegandas leviores videantur.

§. 29.

Aſſertorum veritatem eximiè illuſtrant à motu ſanguinis & ſpirituum correpto oriundi affectus morboſi. Sequuntur hos κόποι αὐτόματοι laſſitudines ſpontaneæ, *teſte Hippocrate* (*ſ. 2. aph. 5.*) & *Robert. Conſtantino* (*l. 1. Prognoſt. Med. c. 37. p. 86.*). Non tantum plumbeo colore corpus notat Scorbutus, ſed & membris plumbeum addit pondus, ſeu portentoſam laſſitudinem, *juxta*

Hieron.

Hieron. Reuſnerum (Exerc. 5. de Scorbut. p. 264.). Cauſa ſubeſt ſanguinis motus juſto tardior, & debitæ ſanguinis πνευματώσεως defectus, difficilis reſpirationis & repentinæ mortis cauſa, *ſecundum Malach. Thruſton. (Diatr. de Reſpir. ſ. 17. p. 71. & 72.).* Idem in hypochondriaca paſſione evenire deprehendimus, quam non niſi gradu à Scorbuto diſtingui *Idem* concludit. In Incubo, ſeu nocturna illa cum difficili reſpiratione combinata oppreſſione cum primum remotiores, deinde cerebro viciniores partes rigore quodam & pondere gradatim affici videntur; nonniſi ob præpoſterum ſpirituum motum & defectum, uti pluribus *Joh. Mayow. (tr. de Reſpir. p. 16. & 17.)* demonſtrare nititur. Et cur cubitus ſupinus in quibusdam ſemper hunc affectum excitat, prout exemplum recitat *Rich. Lowerus (c. l. c. 2. p. 148.)*, de viro aliàs robuſto & ſano, qui per duos annos nunquam in dorſum converſus dormivit, quin ſimul incubo corriperetur, adeò ut neceſſe haberet ſervum contubernalem in eodem lecto decumbentem admittere, qui ſtatim ac gemitus & ſuſpiria, quibus affectus iſte incipere ſolebat exaudiret, ipſum in latus alterum converteret. Poſitus iſte etiam infantes convulſivos efficit, quod Aqua in Cerebri Ventriculis ſtagnans, *ratiocinante Eodem (c. l.)*, in ventriculum quartum potius quam infundibulum defluit, & proinde Medullam oblongatam, ex qua nervi præcordiorum oriuntur, valdè aggravat, & comprimendo illam ſpirituum in Nervos tranſitum impedit. *Mar* vocatur Noſtris incubus, quod etiam equum ſignificat, non ſolum, quod equus eo laborare frequentiſſimè cernatur, ſed & quoniam eo laborantes maximo pondere ſibi premi videntur, non aliter ac ſi quis ita cecidiſſet, ut equus toto corpore ſibi incumberet, *ut fabulatur Joh. Gorop. Becanus (l. 2. Orig. Antwerp. p. 152.).* De Paralyſi & Hemiplexia res in propatulo, in quibus membra plumbea tentari videntur gravitate, ut & in illo Symptomate cum moleſta acicularum inſtar punctione, & torpore quodam pedes aut manus afficiuntur, & vulgo dormire dicuntur (*wenn Hände und Füſſe einſchlaffen,*) de quo *Anton. Deuſing. (Exerc. de Spirit. §. 17. p. 241)* Aëris craſſitudine ſuccum & ſanguinem vitalem glutinoſum fieri in Avibus, ut earum advolatum rapiditas intercidat, decidit *Joh. Nicol. Pechlin. (de Aër. & Alim. Def. c. 3. p. 43.)*

§. 30.

Unde quæſo in juvenibus ſanis partium corporis agilitas, unde Natura vegeta, nulli cedens labori, & poſt exanthlatos labores, quamvis arduos, adhuc integra? Sanguis his integer, reſpondet *Plautus (in Mercator. a. 3. ſc. 2. v. 7.).* Quærit hic *Petr. Victor. (l. 25. Varior. Lect. c. 21.)* an integer ſanguis copiam ſignificet, an ſincerum illum & purum? Utrumque admitto, comprimis tamen

Juve-

Juvenes ſanguinem attenuatum & defecatum obtinere, cum *Petro Poterio* (*Cent. 2. Obſ. & Curat. 1. p. 4.*) aſtruo.

§. 31.

Senes contra defloccati onuſta ſibi gerunt corpora, his ætas mala, merx mala, & debilitatum Synodus. Ne mireris, cur ob ſpirituum defectum, ad mentem *Hippocratis* (*ſ. 2. aph. 54.*) longa ſtatura

Sit minus apta ſeni?

Corpusque nutans & tremulum, membraque plumbea reddant gibboſum. Eleganter *Syra Anus ap. Plautum* (*c. l. Act. 4. ſc. 1. v. 6.*) quærenti *Dorippæ*

quin is ocyus

Nequeo Mecaſtor, tantum hoc oneris eſt quod fero,

D. Quid hoc oneris? S. annos octoginta quatuor.

Gerontes igitur dictos putat *ap. Plutarchum* (*l. 3. Sympoſ. probl. 3. p. m. 207.*) *Sylla*, non tanquam fluentes ad Terram, ſed quod Eorum conſtitutio corporis jam quodammodo facta eſt Terrea. Mortuis hinc gravitate vix cedunt, ut etiam mortem amplexari *apud Venuſtum Plautum* (*in Bacchid. Act. 5. ſc. 2. v. 33.*) nil aliud ſit, *Frider. Taubmanno Interprete* (*in h. l. p. 604.*), quam ſenem exanguem & Acherunticum ſemi-mortuo quam vivo ſimiliorem, cum tales minus præſumantur vivere, quam ægri, ut loquitur *Nevizzanus* (*t. 2. Sylv. Nuptial. n. 2.*). Illuſtrat hanc gravitatem capitis & Artuum tremor, qui fit, *docente Galeno* (*l. 1. de Cauſ. Symptom. c. 2. & 3. Epidem. Comm. 1.*), inter facultatem moventem & partis movendæ gravitatem. Junge his quæ commentatur *Gregor. Horſtius* (*l. 2. p. 2. obſ. Med. 14. p. 202.*). Eleganter *de Sophocle ſene Archippem* amante *Andr. Alciatus* (*Emblem. 82.*)

Noctua ut in tumulis, ſuper utque cadavera bubo,
Talis apud Sophoclem noſtra puella ſedet.

§. 32.

A ſomno nocturno corpus ſentitur minoris ponderis, ut advertit *S. Sanctorius* (*ſ. 4. Med. Static. aph. 4.*) cauſas ipſe ſuper addit; vires auctas & exhalationem librarum trium circiter excrementorum. Non nego noctu factam tranſpirationem, præ hac tamen virium robur *cum Obicio* (*c. l.*) magnifacio. Spirituum autem abundantia, aut ſaltem ſufficienti copia, nec aliter conſtat facultas, ac corporis virtus, adeoque primariò levius corpus redditur ſolum ob ſpirituum copiam auctam: Et hæc etiam cauſa eſt, cur cibati leviores famelicis. Viator, *inquit Joh. Matthæus* (*Quæſt. Med. 21. p. 89.*) jejuno & vacuo ſtomacho moleſtius & difficilius ponderoſum ſuſtinet corpus (quod tamen non omnibus proba-

babi-

babitur) ob ſpirituum defectum, & ex hoc fundamento atomos malignas ſeu virulenti maleficii minima in corpus obvium jejunum facilius, quam in non-jejunum Magum traducere poſſe largitur *D. Joh. Chriſtian. Frommann.* (*l. 3. de Faſcinat. Mag. p. 4. ſ. 1. c. 11. §. 10. p. 638.*); cibo autem refectus levior apparet, & minori moleſtia corpus circumfert. Hoc ipſum beſtiæ cognoſcere videntur. Equus enim ſeſſorem jejunum difficilius, paſtum alacrius ferre ſolet. Ex appulſu namque atque admixtione Chyloſæ materiæ ſanguinis maſſa redintegratur, novusque calor in eadem (ſpiritus dixiſſet, niſi ſpirituum nomen conſultò abhorreret) à pulmonibus primum ſubacta & quaſi contrita producitur, *ut Malach. Thruſton.* (*c. l. p. 50.*).

§. 33.

De fœtus in utero mortui gravitate ſequior ſexus conſulendus. Quæ viventem ſine mole & moleſtia geſtat, non quia fœtus humori intra amiculum contento innatat, quod quidam crediderunt, non advertentes, ipſum humorem quoque à matre geſtari, quod ipſos deridens *Galenus* (*l. 15. de U. P. p. m. 861.*) adduxit. Sed ob cauſas modo enumeratas, in mortuo, etiam prædictæ aquæ innatanti, pondus moleſtum, & tantum non funeſtum animadvertit. Signis igitur fœtus ante nativitatem denati certiſſimis annumeratur exquiſita illa ponderoſitas. *Vid. Jodoc. Lommius* (*l. 2. obſ. Med. p. 222.*). *J. N. Pfizzer.* (*l. 2. de Morb. Mul. p. 6. c. 3. p. 595.*). *Fr. Moræus* (*de Febr. Malign. Paroxyſ. c. 16. p. 232.*). Rationem dant *Ambroſ. Pareus* (*l. 23. Chirurg. c. 25. p. 513.*). *Rod. à Caſtro* (*l. 4. de Morb. Mul c. 2. p. 437.*) quia fœtus facultatibus, quibus ante regebatur, non ſuſtinetur, & ſpiritus, quibus orbatur, corpori addunt viventi levitatem.

§. 34.

Objicis è *S. Sanctorio* (*ſ. 8. aph. 6,* ſi modò illæ hujus ſectionis Autor eſt) ſpiritus eſſe inanimatos, & magis aëre gravitare. Repono, abſurdum videri, ſpiritum dicere inanimatum, & ſimul *cum Ariſtotele* (*l. 2. de Anim. c. 4. t. 37. 41. & 50.*) edicere ſpiritum eſſe inſtrumenti inſtar, quo in omnibus actionibus utitur anima. Si ſpiritus animæ domicilium, ſi animæ currus, *ut loquitur Marſilius Ficinus* (*Comment. in Conviv. Platon. c. 9.*), ſi baſis & fundamentum omnium operationum (*ſecund. Joh. Sperling. tr. de Calid. Innat. in Theſ. p. 10.*), quæ in viventibus perficiuntur, cum earum, quæ ad corporum formationem & elaborationem requiruntur, tum illarum, quæ in corporibus formatis & elaboratis conſpiciuntur. Si ſpiritus erit *τὸ ἐνόρμων Hippocratis*, adeoque pars corporis (*Dan. Sennert. l. 1. Inſt. Med. c. 6. p. 41.*), aut ſaltem pars partis, cui inhæret, ut ſubtiliter *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 280. ſ. 2. p. 847.*). Si ſanguis eſt animatus, &

 adcò

adeò res eodem redit, ſi ſequamur *Guilh. Harveum* (*de Generat. Anim. Exerc. 71. p. 323.*). Si quis dicat animam & ſanguinem, aut ſanguinem cum anima, vel animam cum ſanguine omnia in animali perficere, ſpiritus autem & ſanguis vix ſeparari queant & conſiſtere, *ut ſupra* (*§. 28.*) adeoque unum conſtituant, cur ſpiritus inanimatos pronunciabimus? cur vitam partium ab inanimato derivandam cenſebimus? Conſiſtit igitur vita in ſpiritibus, ut in calido nativo (non enim ab invicem diſcrepant formaliter, ſed materialiter, ſeu præparativè & incluſivè, ut philoſophatur *Joh. Sperling. c. l. Poriſm. 7. p. 77.*). Et quamvis daretur fides *edicto Sanctoriano*, parum ſanè obtinebit. Qualis namque ſequela, ſpiritus non ſunt animati, E. non ſunt leves, nec levitatem corporibus quibus inſunt, inducunt & conciliant.

§. 35.

Quando ſpiritus aëre magis gravitare, reſpondet *Sanctorius*, vocula ſpiritus ludere mihi videtur *cum Joh. Argenterio* (*l. 2. de Somno & Vigil. c. 5.*), qui vaporoſum quid & halituoſum ſpiritus eſſe aſſeruit, & halitum illum, qui per exſpirationem è corpore exit, pro ſpiritu aſſumit, quem & crasſiorem eſſe aſſerit, quam aër, & ex materia gigni ex univerſis Elementis compoſita. Referri huc poſſet illa *Georg. Segeri* (*de Lymph. Bartholin. Artic. 2. §. 5. & 7. p. 16. ſq.*) ſententia, quando ſpiritus animales rectè vocari vapores ſanguinis arterioſi, eosque demum ad partes delatos in Aquam ſ. Lympham condenſari opinatur, quod ipſum nec ipſe *Th. Bartholin.* (*Cent. 3. Epiſt. Med. 88. p. 379.*) improbat. Cui ſententiæ forſan occaſionem dediſſe videtur *Hippocrates*, qui *l. de Nat. Puer. p. 15.*) vaporem è lignis & ceſpitibus viridibus erumpentem ſpiritus titulo dignatus eſt. Quo modo accepto vocabulo ſpiritus, concedo, ſpiritus aëre magis gravitare, cum nil aliud ſint, quam aqua larvata igneæ ſeu ſpirituoſæ ſubſtantiæ nonnihil continens. Nobis verò cum ſit ſpiritus corpus ſubtiliſſimum, levisſimum, corporis noſtri partes undique pervadens, calore & vita perfundens, meritò *cum Antonio Deuſingio* (*Exerc. citat. §. 18. p. 204. & §. 22. p. 208.*) *de Argenterio* dico, *Eundem* genuinam ſpiritus in animalibus vigentis eſſentiam ignoraſſe. *Segeri* autem hypotheſis paucisſimos hactenus invenit aſſeclas, & ferè nullos. Ipſe *Hieron. Cardanus* vapulat *à Scaligero* (*c. l. ſ. 1. p. 846.*), dum miratur, cur *Galenus* ſpiritus vaporibus tenuiores aſſeruerit, cum liberè vapores extra corpus ferantur, intus manentibus ſpiritibus. At *Galeni* ſectatores, *regerit Scaliger*, viciſſim Tibi: Quomodo tàm ineptus ſis, ut putes, vapores, qui ſpiritibus comparati, nihil aliud quam ſcoria ſunt, eſſe ſpiritibus tenuiores? Quos tamen oportet eſſe quaſi quædam corpora cœleſtia: adeoque idoneos ad animæ corporisque conjunctionem, ut nil aliud eſſe calorem naturalem ſcri-

ptum

ptum reliquerint ſapientes. Adeò, *inquam*, tenues, ut ſolo qualitatis nomine dignos arbitrati ſint. Non igitur exeunt ſpiritus, quia non expelluntur, ſed retinentur in ipſo ſanguine, cujus pars ſunt. Vapores autem ſunt *Agar* cum *Ismaële.* Sufficiens igitur probatio & demonſtratio Sanctorio incumbit, antequam Aphoriſmum hunc ipſius acceptemus & approbemus. Et quantumvis id probatum det *Sanctorius*, nihil tamen præſidii inde lucrabitur lata ſententia, cum parum cohæreant; Spiritus aëre magis gravitant. E. corporibus levitatem non imprimunt. Non tàm ſpirituum pondus, quam pernix & continuus eorum motus, (cum impoſſibile ſit ſpiritus ſtare *ſecundum Hipp. l. de Morb. Sacro ſ. 3. Op. p. 87.* quo circa *Caſp. Hoffmanno l. 2. Inſtit. Med. c. 150. §. 10. p. 280.* ſpiritus inſiti ſemper fuere *ein bölzern Schäreiſen*) & actiones ſuſpicimus & veneramur.

§. 36.

Interim non me latet ab-in corporis noſtri cavitatibus fluctuantibus vaporibus corpus diſponi, ut levius eſſe videatur. Flatus in cavitatibus thoracis & abdominis, inteſtinorum comprimis ſpiris & uteri utre continentur. Vapores etiam ſanguini ineſſe, multis probare nititur *Joh. Sophron. Kozak.* (*paſſim tr. de Hæmorrhog. imprimis l. 2. c. 3.* ubi hæmoptoiſin ab his *p. 408.* deduxit.). In venis eſſe flatus à Chylo flatuoſo venas ſubeunte, *Th. Bartholin. (Diſſ. de Hep. defunct. p. m. 580.)* autor eſt. Flatus in venas ſubire moleſtos, qui niſi cum fuliginibus evacuentur per commune corporis ventilabrum, non tantum varia Symptomata inducunt doloris plena, ſed vel venas rumpere, vel univerſum corpus in tumorem elevare poſſunt, ſi reſtagnent, *è Galeno & Hippocrate* demonſtravit *Idem* (*Diatr. de Pulmon. ſ. 2. p. 47.*). Singularem promulgavit obſervationem *Dominic. Panerol.* (*Pentecoſt. 5. obſ. 1. p. 142.*) de Vetula Romana, quæ quotidiè aſſumto cibo poſt duas aut tres horas ingentem fluctuationem in toto ventre paſſa eſt, nullam aliam ob cauſam, niſi ob maximam Arteriæ Cœliacæ à flatibus poſt cibum emergentibus diaſtolem, qua mediante totus venter elatus fuit.

§. 37.

Cur Gravidarum corpora Thermis immiſſa in altum ab iisdem propellantur, non ita aliarum fœminarum corpora? rationem ex prædictis elicere in proclivi eſt. Gravidarum corpora indies pondere ingraveſcere vel nomen earum, quod illas quaſi fœtu gravatas aſtruit, intimat. Graveſcere inde fœtu Cameli *Plinio (l. 11. c. 41.)* dicuntur. Cur igitur à Thermalibus aquis tanquam levia attolluntur? Non illa *Salomonis Reiſſelii (c. 4. vom Niederbronner Bad p. 31.)* militat: *Daß ſchwangern Weibern die Bäder gefährlich und ſchädlich, lehret uns auſſer denen vielfältigen Urſachen auch die ſorgfältige Natur ſelbſt, indem wenig Schwangere daſſelbe erleiden können, ſondern wenn ſie ſich ſchon hinein ſetzen,*

mit Gewalt ſelbſt vom Waſſer auffgehoben werden. Thermas namque obſervatis circumſtantiis pro Balneo applicatas Gravidis prodeſſe & profuiſſe *alibi* (*Hydriatr. Wiſenſ. c. 6. §. 4. p. 115. ſq.*) indicavi. Præter moleculas illas minerales, quibus Thermales Aquæ largiter dotatæ gravia facilius attollunt & ſuſtinent præ Aquis ſimplicibus (*Vid. Verulam. Cent. 8. Sylv. Sylv. Experim. 790. p. 918. & ſupra* §. *2.*) flatulenta Gravidarum conſtitutio inter cauſas principem meretur locum. Flatus Gravidarum diſtendere uteros, communis evincit querela, quin & uterus flatu diſtentus mulierculis non rarò impoſuit, ut verum ſe conceptum geſtare crederent. Inſtante tamen partu idem illis evenit, quod *Acciellæ*, de qua *Poëta* (*ap Guerner. Rolfinck. p. 2. de Part. Generat. Dicat. c. 20. p. 157.*)

Venter cum tumuiſſet Acciellæ
Septem menſibus & novem diebus,
Cœpiſſetque Lien parum dolere,
Acciri jubet illicò obſtetricem,
Quaſi faſciolas & apparari,
Sperato puerum editura partu,
Mox inter medias manus miniſtræ
Laxo poplite, cruribus levatis
Lucinam geminans quater pepedit.

Exempla alia collecta ſubminiſtrant *Marcell. Donatus* (*l. 4. hiſt. med. mirab. c. 25. p. 457.*) *Zacut. Luſitan.* (*l. 2. Prax. admirand. obſ. 150. 151. p. 79. & 8.*) *Deſideratiſſimus Noſter Phosphorus* (*Ann. 1. Miſcell. Curioſ. obſ. 1. p. 11.*). Quomodo verò flatulentus ejuſmodi conceptus à vero diſtinguatur, *Th. Bartholin.* (*de Inſol. Part. Viis c. 20. p. 217.*) curioſos informat.

§. 38.

Idem etiam Hypochondriacis à Cauſa flatulenta, Cachecticis, Tympaniticis & Hydropicis in Thermis accidere, experientia rationem datam illuſtrante docemur, & hæc confraganeam *Reiſſelii* antipathiam throno dejicit & peſſundat. De Hypochondriacis flatulentis Melancholica *ſupra* (§. *14.*) adducta teſtimonium perhibet. Cachectici & Hydropici non ſolum lympha extravaſata & Aqua intercute diſtenduntur, ſed comprimis flatibus, adeò, ut niſi horum coërceas in cura ferociam, operam in Aquarum eductione perdas & oleum. Trutinet quis *Gregorii Horſtii* (*l. 2. Epiſt. Med. ſ. 28. p. m. 603.*) obſervationem de puella Mundelsheimenſi, quæ deſcendens in labrum fontis Bollenſis protinus innatabat ſuperficiei Aquæ, quam ob cauſam à Balneo penitus abſtinere

ſtinere cogebatur. Cum autem obſtructione Menſium & Cachexia cum incipiente Tympanitide laboraret, Eidem *Horſtius* per 14. dies medicamenta convenientia pro digeſtione & purgatione cum uſu Acidularum præſcripſit, quorum beneficio Menſium apertio ſubſecuta, qua peracta Balneum optimè more Aliorum ſuſtinuit.

§. 39.

In cenſum Cachecticorum etiam veniunt, qui à tractato crebrius Mercurio malè habent, purpuraque genarum deflorata ovo magis pallidi comparent. Tales Chemici, & Aurifabri. De Aurifabro iſta *Leonh. Thurneiſſer. (l. 6. Piſon. c. 4. p. 210.) Eine wunderliche Natur der Dingen. Ich habe einen Goldſchmid kennt, der hieß Herr Hans Schletter, wohnhafft zu Lindau am Bodenſee, der hat ſein Tage groſſe ſchwere Arbeit gemacht, und derhalben gar viel vergölt, derhalben er gar viel Queckſilber an ſich gezogen hätt, als derſelbe nun mit dem Podagra beſchwert, dahin zog zu Pferes* (in Thermis Piperinis) *zu baden, konnt er nicht unter dem Waſſer bleiben, ſondern ſchwamm allzeit empor, unangeſehen, daß es ein ſchwerer Herr von Perſon war, muſt derohalben ungebadet wieder heim ziehen. Das Waſſer leid kein Queckſilber.*

§. 40.

Referenda huc etiam Thermarum Petſchinenſium in Hungaria Aqua, de qua quidam Baro Hungarus *ad Martin. Panſam.* (*Conſil. Antipod. ſpec. 3. Diſſ. 3. p. 89.*) iſta ſcripſit: *Es hat dieſes Bad die ſonderliche Art, daß, wenn Krancke oder Verwundete Leute ſich darein ſetzen wollen, und ihre Kranckheit zum Tode iſt, ſo läſt es denſelben Menſchen nicht auf die Erden kommen, ſondern hält ihn empor.*

§. 41.

Comminiſci hîc etiam ratio poteſt, ſecundum quam mediis naturalibus adjutus Dæmon Sagarum corpora, ne aquis mergantur, ſuſtentet, quamvis ut *ſupra (§. 11. & 12.)* divinavi, ſe iisdem non ſupponat. Qui namque muliebres ſinus ingreſſus è tam fœda cortina muſſaturus, ceu in ventriloqvis (quamvis & Arte tales ſine Dæmonio id præſtare viſi fuerint *à Lud. Cœlio Rhodigino l. 5. lect. var. c. 10. col. 251. Rogerio Bacone Epiſt. de Secret. Art. & Nat. c. 1. p. m. 22. Joh. Wiero l. 2. de Præſtig. Dæmon. c. 14. col. 203. Joh. Brodæus l. 20. Miſcell. c. 19. Edmund. Dikkinſon. de Delph. Phœniciz. c. 9. p. 86. & morboſi, v. g. Melancholici teſte Gerb. Joh. Voſſio l. 1. de Idol. c. 6. p. m. 43.* præſtent, eque flatibus intra Omentum incluſis artificioſo ventris motu colliſis *Joh. Riolan. teſte Joh. Theod. Schenckio l. 1. Exerc. Anat. 5. ſ. 2. c. 16. p. 301. derivet*) pateſcit,

ſcit, ille utique Abdomini & utero flatulentias ciebit & tumores, neve ſubmergantur hoc modo Autor erit. Mulieris in Flandria utrerum ſpiritu expandit Dæmon, quaſi imprægnata eſſet, poſtea onere ſe levatum ſenſit, quod è *Wiero. Henric. Nicolai* (*de Magic. Action. Exerc. 5. th. 6. p. 103.*) *recenſuit.* Mulieres interim prolicidas apud Helvetios pedibus manibusque arcte vinctas è ponte Rheni à Carnifice dejectas haud facile ab aqua mergi & ſuffocari, *Felix Plater.* (*l. 1. obſ. Med. p. 169. ſq.*) animadvertit, quod & in aliis compertum. *Ita Nic. Nancelius* (*l. 8. Analog. Microcoſm. ad Macrocoſ. c. 8. & ex hoc Auguſtin de S. Laurentio Dec. 1. Diſſert. Med. 5. p. 10.*) mulieres fluminibus aut mari demerſas diutius ſupernatare & tardius ſuffocari *aſſeruit*, qui & novit Domiſellam quæ ſecundo Liguri per binas aut ternas Leucas geſtans in ulnis infantem ſupervecta ſoſpes enatavit.

§. 42.

Majorem Lucem aſſertioni huic fœnerantur Aquis ſubmerſorum cadavera, quæ, ad fundum delata, poſt aliquot à ſubmerſione dies aquis ſupernatare & priſtinum pondus depoſuiſſe cernuntur. Innuit id *Nonnus Panolopolita* (*l. 6. Dionyſ. p. m. 195.*)

καὶ διερῷ τότε φῶτες ἀνοιδαίνοντες ὀλέθρῳ
Ὕδατι τυμβεύοντο.
Humida tunc morte homines tumefacti
Aquis ſepeliebantur.

Id verò aquarum, cumprimis Marinæ Antipathiæ cum cadaveribus humanis minimè aſcribendum veniet, ut vulgus quidem opinatur, dum inquit: *Das Meer leide keine Toden (Menſchen) nicht. Vid. Joh. Sperling* (*c. l. p. 678. & quæ l. 3. Tit. 2. §. 175. protuli.*) Videas namque & aquæ marinæ bruta demortua innatare, imo ipſas belluas marinas, v. g. Cete &c. Nec illud *Joh. Bodini* (*l. 2. Theatr. Nat. p. 202.*) veritatis luce radiat: Nihil impurum aquam puram ferre poſſe.

§. 43.

Sebaſtian Baſſo (*l. de Motu Intent. 2. Artic. 5. p. 328.*) cauſam hujus Phænomeni rejecit in certamen, quod inter humidum & calidum eſt in animali continuum. Adverſus enim hoſtem inteſtinum, *ratiocinatur*, dum aqueum animantis in aqua extima quærit ſubſidium in eam animal trahit, ibique ipſum continet, donec abſumto extinctoque omni calore, nexuque humidi ſoluto, ac proinde ejus attractione ceſſante vis fluminis evomit ipſum, pellitque quo aër tendit, quem continet. Quod autem non propria gravitate deprimatur, argumen-

gumento eſt ipſius deſcenſus non in imam quidem, ſed mediam aquam ubi velut collectum (cadaver) neque facile imum neque valeat emergere. Sed hæc *Baſſonis* Philoſophia, ut in multis aliis, ità & in hoc paſſu vix admittetur. Non enim aqua per ſe, niſi ex accidenti ipſa attracta attrahit cadavera & explodit illa iterum, quod etiam ἀφιλόσοφον latere non poteſt.

§. 44.

In ipſo potius cadavere, quam in aqua cauſa quærenda erit. Nunquam vulgo id dabo, putanti, ut *Franciſc. Boyle* (*probl. Phyſ. Med. 48. p. 78.*) *notat*, in cadaveribus cyſtidem felleam poſt aliquot à morte dies putreſcere & disrumpi, bileque effuſa levitatem cadaveri accedere. Unde à bile cadaveri ponderoſitas ne Oedipus quidem divinabit. Riſu igitur id confutat *Georg. Entius* (*Digreſſ. 2. Demonſtrat. Circul. Sangu. c. 1. p. 47.*). Aliter illud vulgi dicterium explicuit *J. B. Helmont.* (*tr. de Flatibus. n. 74 p. 344.*), ſolet dici cadaver emerſurum dum ciſtis fellis rumpitur. Nec enim hoc caret ſuo veritatis vigore. Non quidem, quod literaliter verum ſit, quod rupta fellis veſica, ejus eruptio levitatem cadaveri attuliſſet; ſed fel eſt balſamus cohibens in vivis corruptiones ex acido oriundas. Quocirca dum adeſt corruptio, conjicitur fellis defectus. Alvus recens ſidit: dum verò ſuccus in ea contentus corrumpitur, emergit arbor è fundo. De Bilis vi balſamica, quousque extendenda *infra* (*l. 3. Tit.* §. *11.*). Nec valet illud *Petri Gaſſendi* (*T. 1. Op. ſ. 1. l. 6. c. 5. p. 392.*) reſolutione ſalis in cadavere facta corpus levius reddi. Pulmonum poroſitati & levitati cur id quidam aſcribant *ap. Th. Bartholin.* (*Diatr. de Pulmon. ſ. 2. p. 26.*) non capio, cum pulmonum cavitates in cadaveribus concidant, & aërem excludant, adeoque non leviores, ſed ponderoſiores, non poroſiores, ſed denſiores evadant. Interim dum cadavera pulmonibus privant piratæ, ne fundum linquant & emergant, rem ſuam agunt *Th. Bartholin.* (*c. l. & Vol. 4. Act. Haffnienſ. obſ. 42. p. 191. Add. Anton. Lodovic. l. 2. probl. ſ. 1.* §. *20.*) Aqua namque in cavitatem Thoracis per vulnera penetrans in aqua gravitat, & ita cadaveris emerſionem ſufflaminat. An verò hi nunquam emergant, ſubdubitare videtur *Andr. Libav.* (*p. 2. Singular p. 192.*).

§. 45.

Audiamus & *J. C. Scaligeri* (*Exerc 23. p. 114.*) acumen: In aqua frigida quæ putreſcunt, amittunt primum calorem ſuum. Quare humidum quoque proprium corrumpitur: tum reliquiæ caloris elementaris graſſantur intus per ἀντιπερίστασιν ac diſſolvunt humorem, qui attenuatus diffunditur. Quo fit, ut cadavera intumeſcant & fluitent. Ab humore attenuato contingere nemo

non

non videt, reliqua modernis ſordent. *Arnold. Senguard.* (*Exerc. Phyſ. 76.*) iſta retulit: Cum corpus putreſcit aperiuntur venæ ſanguinem continentes, quibus apertis ſanguis effluit. Cujus pondere cum privatur cadaver, gravitas illius minuitur, & levitas augetur. Fit ergo ipſum cadaver levius aqua, vel levitatem acquirit, quæ à gravitate & levitate aquæ non multum diſtat, eo modo, quo illi innatat lignum. Verum enim vero antequam totalis ingruat diſſolutio venæ vix rumpuntur, eæque ſaltem in cute & artubus, iisque depleſis vix aliqualis levitas ſperanda. Si majora vaſa interna rumpantur cruor cavitates ſubibit internas cadaveris, nihilque de pondere illud amittet: Hoc non diffitendum frigidam & congelatam aquam & carnem (de qua in macello querelas audias) leviorem eſſe, quam æſtivo tempore tepida aqua, itidem & caro viva longe levior, quam mortua. Et hoc ex *Joh. Chriſtoph. Steeb. (Cœl. Sephirot. c. 1. ſ. 2. n. 252. p. 27.) ſententia*, quod in utrisque ſidera interim frigoris & caloris effluviis ſint, quæ aquam aut carnem ſublevent, ſicut pueri cum veſicis inflatis natare diſcentes, & in naufragio miſeri vitam aſſeribus & tabulis ex undis eripiunt.

§. 46.

Non poſthabenda *Joh. Sophron. Kozakii (tr. de Hæmorrh. Præf. ad Lect. 2. p. 55. & in hoc tr. pasſim.)* decreta, dum ſtatuit, in vivo corpore omnia eſſe vaporum plena, humoresq; è vaporibus, vaporesq; ex humoribus oriri, totque vaporum, quot humorum differentias exiſtere. Ita & cadavera vaporum plena pronunciavit, inde eorum intumeſcentia, & quia tunc præponderare cadaveri incœpit æqualis aquæ moles, illud ad ſublimia aquæ neceſſario vergit, & exſurgit. In eandem ferè ſententiam olim *Hieron. Cardan (l. 8. de Var. Rer. c. 44. p. 573.)* Cauſa, *inquit*, eſt flatus, qui inter Peritoneum & Omentum gignitur: quod etiam ita ſit, oſtendit tumor ille immenſus ventris præ cæteris. Videtur autem & tota non ſolum cutis inflari, ſed & pectus (adeoque & pulmo multum aëris, *autore Levino Lemnio l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 6. p. m. 159.* concipit, quod equidem ſecundum Neotericorum hypotheſes inter abſurdiſſima numerabitur), at hoc non ſufficit. Neque enim mergerentur contento ſpiritu. Cauſa verò quærenda eſt, cur adeò venter in tantam molem excreſcat: Flatum enim conſtat eſſe (Vid. *Auguſtin. de Laurentio Dec. 1. Diſcept. Med. 5. p. 111.*): Flatus autem ex humido generari, cum à calido diſſolvitur: calidum autem ex putredine, putredo verò, quoniam pingue multum aquæ immixtum eſt. Aërem novum in cadaverum ſinibus genitum vocat flatus *Thom. Cornel. Conſentin. (Progymn.*

de

de Cogn. Aëris & Aqu. p. 423.). Ob eandem rationem ova recentia aquis merguntur; requieta natant. (Vid. *Eryc. Putean. in Ov. Encom.*)

§. 47.

Accuratè *Martin. Kerger.* (*ſ. 1. de Ferment. t. 10. p. 93.*) Ex aëris expanſione cauſa petenda, quod corpora ſubmerſorum poſt aliquot dies Aquæ ſupernatent: Aër enim anteà, vivente animali, compactus, jam, poſtquam formæ ſpecificæ dominium ceſſavit, quo omnes partes obnoxias ſibi tenebat, naturam ſuam amplius ſpatium repetens facit, ut cadaver intumeſcat, membranis (inteſtinorum comprimis) tanquam utriculo inflatis, leviusque evadat. Idem enim aër tantundem de levitate ſua remittit, quantum de ſua expanſione (Elaterem recentiores appellitant); & è contra, quo magis aër expanditur, eò quoque levior redditur, non ſine Naturæ miraculo, quod ex Hydrotechnia nova *Athan. Kircheri* (*l. 2. de Art. Magnet. p. 1. Progymn. 3. p. 127.*) ad oculum probatur. Adde *Thom. Williſ.* (*p. 1. de Anim. Brutor. c. 3. p. 43.*). Spectant huc quæ habent *Ambroſ. Pareus* (*l. 23. Chirurg. c. 25. p. 513.*). *J. C. Scaliger.* (*in l. 2. de Plant. p. 366.*). *Georg. Entius* (*Demonſtr. Circul. Sangu. Digreſſ. 2. p. 45. ſq.*), qui fermentationem hic rectè in ſcenam introducit. Hinc omnia corpora inflata aut turgida ſupernatare dixit, & duas bovillas veſicas inflatas ſecureque conſtrictas, quas artis natatoriæ Tyro ſibi ſupponat *Nicol. Wynmann.* (*in Colymbete A. 7. a.*) commendat.

§. 48.

Quo autem poſt ſubmerſionem die emergere & auras lambere ſoleat cadaver, non ita certo conſtat. Duorum aut trium dierum ſpatium huic deſtinavit (*c. l.*) *Cardanus*, ſeptimum aut nonum (*c l.*) *Lemnius*, idque poſt fellei ſacculi rupturam, quod *jam* (*§. 44.*) exploſum: Et cum cadavera pro textura diverſa carnis & viſcerum, etiam pro varia aquæ, in qua fluctuant, conſtitutione & natura, modò citius, modò tardius putredini ſuccumbant, certum tempus, quo emergere ſoleant determinare accuratè impoſſibile erit. Nec hic tumor, *judicante Auguſtino de Laurentio* (*c. l.*), apparet in omnibus ab aqua hauſta, nec in iis, qui in aquam mortui præcipites ſunt dati, ſed in iis tantum, qui ſitu & humiditate aquæ corrupti longo tandem poſt præcipitium tempore apparent, & in littus ejiciuntur. Ut ſciant, quorum intereſt, in quo loco ſubmerſi morentur, experimentum de pane aquis injiciendo, qui ſupra ſubmerſum fluctuare dicitur, *recitat Gabr. Fallopius* (*l. 3. Secret. c. 119. p. 249.*) cujus certitudinem, cum in Natura nullum fundamentum habere videatur, nemini recommendare poſſum.

§. 49.

De Cadaveribus aquis innatantibus iſta *Plinius (l. 7. c. 17.)*: Virorum cadavera ſupina fluitare; fœminarum prona. Rationem ſubjicit: velut pudori defunctarum parcente Natura. Has ideò verecundiæ honeſtatem mortuas retinere, *Henric. Cornel. Agrippa (de Nobilit. & Præcell. Fœmin. ſex. T. Op. Poſter. p. 524.)* declamabat. Sed qui fieri poteſt, ut cadaveri vita functo pudor inſit? meritò quidem quærit *Stephan. Rod. Caſtrenſ. (de Nat. Mulier. Diſp. 3. p. 54.)*. Et hæc ratio, ſi ſemper evenit, de quo utique dubito, ut etiam inter fortuita repoſuerit *Georg. Entius (c. l. p. 48.)* morali, quam naturali, Philoſopho dignior. Nec morali quidem ſatisfaciet. Cur enim pudori fœminarum, non æquè virorum proſpicit Natura? An illa virorum genitalia inter pudendas non reputabit partes? Cur Faſcinum Deum, ſeu Priapum turpiculi virilis imagunculam Faſcinum amolituræ collis infantum applicabant mulierculæ, niſi ut obſcœno phallo corriperent faſcinantium intuitum. Cur in veſtibulis hortorum Priapum locabant? non tantum, ut fœcunditatis ſignum, ut è *Jamblicho (l. 1. de Myſt. Ægypt. c. 2.) Joh. Benedict. Sinibald. (l. 2. Geneanthrop. p. 2. c. 2. p. 129.)*, aut ut puero prædoni falce minaretur, ſed etiam, ut florum faſcinatores, qualis ille *ap. Hieron. Videm. (l. 2. Bombyc. v. 43. p. m. 507.)* ſenex:

cui dira rigebant
Ora, graveſque oculi ſuffecti ſanguine circum
Fronsque obſcœna ſitu, hirtique in vertice cani.

Qui

Quocunque aciem horribilem intendiſſet, ibi omnes
Cernere erat ſubito afflatos langueſcere flores,

arcerent, & re turpi turpem expiarent. (Vid. iterum *J. B. Sinibaldus l. tr. 3. c. p. 251.)* Præterea omne cadaver, ſive maſculinum ſive fœmininum ſit, aquis innatans perpetuò in cœlum faciem ſpectantem tenere, & à tali poſitu deturbatum ad eandem mox redire, eò quod occulto ad principium ſuum regatur ſenſu, ſe pluries expertum eſſe *ſcribit Th. Campanella (l. 1. de Senſu Rer. c. 8. p. 34.)*. Id verò & apud Belgas ſe expertum aſſeruit *Levin. Lemnius (l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 6. p. 158.)*.

§. 50.

Quod ſi ſemper contingit *Campanellæ* principium occultum (ſenſus forſàn) arcano iſti Naturæ eruderando non ſufficiet. Audiamus *Ludov. Bonaciol. (l. de Format. Fœt. c. 1. p. m. 153.)*: Muliebribus, *inquit*, ventris alveum in-

ter-

tercapedinemque amplam atque vaſtiorem admodum cum ob viſcera, tum etiam ob grandiorem fœtum continendum provida conceſſit Natura, qui cum aqua per muliebre potiſſimum genitale ingrediente, tum quod aqua in aqua gravitet, & corpus ingreſſa id in fundo potius detineat, quam elevet, expletur, turget, extuberat, ac deinde ad ſummum faſtigiatur. Et ob eam rem ſupinam partem prona impendio graviorem effectam ſuopte ingenio ſuoque nutu, perinde ac ſi in lancibus æquato examine penderet, deorſum trahi, præſertimque præponderantibus ſubinde mammis eodem decumbentibus, jure obſervatum eſt. Contra, viris ampliore ſpatioſitate caveaque neutiquam indigis, anguſtus perexiguusque venter eſt, qui etiamnum aqua ſupra modum oppletus, & in certiorem faſtum erigat, & ſpinæ coxendicumque oſſibus (iis quidem validiſſimis) minus procul dubio liberet: quandoquidem nec prominens extat, neque mammillæ, quæ iis tantillæ ſunt, ponderis quicquam penitus afferant. Ex quo evenit, uti eorum cadavera ſupina (utpote quæ reſupina parte inſigni tantisper pondere præſtent) præpote Naturæ vi urgente, fluitent. Jungenda his, quæ in eandem ſententiam recitat *Ambroſ. Leo Nolanus (Op. Quæſtion. de Rebus in Phil. & Med. probl. 328.) citatus ab Hieron. Fabr. ab Aquap. (p. 2. de Format. Fœt. c. 9. p. 141.). Rod. à Caſtro (l. 1. de Nat. Mul. c. 3. p. 11.)* & *Joh. Heurnium (de Morb. Ventric.)* quem allegavit *Th. Bartholin. (Volum. 4. Act. Haffnienſ. obſ. 42. p. 140.).*

§. 51.

Illuſtrare hoc effatum contendit *Levin. Lemnius (c. l.)* utriculis ac vaſculis obduratis, quorum pars, quæ aërem continet, (adeoque levior) ſublimis exiſtit; quæ humorem, ſubſidit in aquis ac deorſim volvitur. Id ipſum & in ovo animadvertere licet, quod ſalſugini injectum fluitat quidem, ſed pars cui pondus ineſt premitur ac ſubſidit: pars Aëre oppleta, illa ſc. quæ rupto putamine lacunam exhibet, ubi pervetuſta ſunt ac ſubolida eminet, ſurſumque nititur.

§. 52.

Utut verò ſpecioſè hæc proferantur, multa tamen mixta exhibent, quæ obelo & lima indigent. In Maribus uteri loco pudenda ſunt, reponit *Caſpar. Bauhinus (l. 1. Theatr. Anat. c. 40. p. 137.)* foris expoſita & propendentia, quæ ſi ſpectemus gravitatem corporis æquè augent, ac uterus in fœminis. Id etiam, quæ de uteri capacitate, & ab ingeſtæ aquæ mole hauſta in medium proferre non erubeſcunt, à vero maximè declinat. A vivente quidem fœmina aquæ quidem portio, quamvis difficulter, in uterum trahi poterit, ob quam cau-

ſam etiam Equæ & vaccæ, & alia quædam bruta longè minus ſubſiſtere valent, ut citius à poſteriore parte à Ruſticis ſubmergi dicantur, quam Tauri & Caballi, quod *Regnerus de Graaf. (tr. de Mul. Organ. c. 24. p. 232.)* annotavit. Inde Ruſtici: *Die Stuten erſauffen von hinden zu.* Scilicet, ſecundum *Eundem*, aqua per uterum ejusque tubas in abdominis capicitatem delabitur in eaque viſcera refrigerando mortem accelerat. Idque in hominibus æquè ac in brutis illis locum habere poſſe ex partium illarum conformatione *(p. 233.)* concludit. In muliere verò tantæ capacitatis uterus non eſt, ut, aqua repletus, corpus ad fundum trahat, & ſubmergat. Exigua admodum hæc eſt cavitas *Adrian. Spiegel.* (*l. 8. de Human. Corp. Fabr. c. 19. p. 282.*) ut vix vulgaris fabæ magnitudine tota repleatur in coitu. Ego in diſſectionibus in fœminis pyri aliquando majoris, aliquando mediocris amplitudine offendi, & magnitudo ejus non æqualis exiſtit in omnibus, ſcribit *Rod. à Caſtro* (*l. 1. de Nat. Mul. c. 2. p. 4.*); multo minor illius quæ peperit, quam prægnantis, ejus verò quæ nunquam peperit multo minor, quemadmodum & adhuc minor, quæ Veneri nondum indulſere. In recens natis deprehendit *Laudatus Regner. (c. l. p. 101.)* uterum aliquando drachmam, aliquando drachmam unam & ſemis pependiſſe. In vetulis verò & virginibus jam pubeſcentibus ejusdem ferè magnitudinis eſt, & utplurimum ab uncia una ad ſeſcunciam ponderat. Denique in validioribus, & iis quæ ſæpius pepererunt, aut frequentius Veneri indulgent major evadit, rarius tamen duas uncias excedit. Detur igitur viventi Aquæ immerſo uterum Aqua repleri, quale dabit pondus? Nullum ferè, in mortua autem ſpasmodica contractione absque dubio reperietur uterus, & licet apertus adhuc ſit, ut aquæ irruenti porta pateat, parum ponderis addet & momenti. De Equabus & Vaccis quæ proferuntur, ruſticam olent ſimplicitatem. Interim an per inteſtinum rectum Aquæ in Inteſtinorum ſpiras pateat in his, cogitent Curioſi?

§. 53.

Aër attractus aut impulſus etiam vivorum levitati velificatur. Attrahi Aërem à Pulmonibus concurrentibus reliquis reſpirationi dicatis partibus, omnibus ferè ex antiquitate placuit. A Recentioribus tamen aliter decretum, nempè aërem potius impelli in Pulmones, inter quos eſt *Seculi noſtri Plato*, ut Eum vocat *Th. Bartholin.* (*Diatr. de Pulmon. ſ. 5. p. 84.*) *Renatus des Cartes*, cum Aſſeclis *Henrico Regio*, *Abrahamo Pratæo*, *Cornelio ab Hogelande*, & qui id fusè probare conatur, *Joh. Schwammerdamm. (tr. de Reſpirat. c. 3. & 6.)*; cui controverſiæ decidendæ jam non immorabor, evolvat, cui id placet, *(c. l.) Th. Bartholinum.* Nec de fine Reſpirationis litem pertexam, an Cordi & ſangui-

ni

ni refrigerando conducat aër? Sanguinem hunc potius accendere *Joh. Mayow.* (*tr. de Reſpir. p. 19*) concludit. Ignis contra vitalis efferveſcentiæ fervorique inſpirationem Aëris obviam ire *Marquard. Slegelius* (*l. de Sangv. Mot. c. 7. p. 56.*) cum *Franc. de le Boe Sylvio* (*part 1. Diſp. Med. 7. §. 57. p. 120.*) contendit. Quod propter fugam vacui olim in Scholas Phyſicas introductam exerceatur, abominatur *Joh. Pecquetus* (*Exerc. Anat. c. 8. p. 91.*) & imaginarium quid vocat *Joh. Magow* (*c. l. p. 2.*); An ut ſanguinis circulationem adjuvet, ut *Alex. Maurocordato* (*in Pneumat. Circul. ſangv. inſtrum. c. 17. p. 176.*) & *Paulo Ammanno* (*Parænеſ. ad l. 1. Inſt. Med. c. 12. §. 8. p 85.*) placuit, an ut ſanguinem faciat fluxilem, quod *Jacob. Backius* (*tr. de Corde c. 7. p. 146. & 150.*) & colore eundem donet rutilo, ut *Richard. Lower* (*de Cord. c. 3. p. 169.*) & *Malach. Thruſton.* (*de Reſpirat. p. 128.*) ſuſpicantur, *citatus* tamen *Magow* (*c. l. p. 20.*) rejicit; An quia in aëre occultus vitæ cibus, ut cum Chymicis *P. Joh. Faber.* (*l. 3. Panchym. ſ. 2. c. 1. p. 310.*) *Robert. Fludd. à Fluctibus* (*l. 1. Uromant. c. 5. p. 274. ſq.*) *Joh. Tackius* (*Phaſ. Philoſ. 3. p. 14. & ſq.*), ut inde aëre Spiritus nutriri jam olim aſtruxerit *Galenus* (*l. 7. de U. P. c. 8. & l. 8. c. 1. l. 12. M. M. c. 5. l. adv. Lycum c. 7. & 5. de Simpl. facult. c. 9.*), quem explicat *Zacut. Luſitan.* (*l. 1. Hiſt. Med. Princ. qu. 9. p. 18.*) & inter alimenta πνεῦμα recenſuit *Dictator.* (*l. de Flatib. ſ. 3. Op. p. 79.*)

§. 54.

Alimentum hoc non ipſum aërem, ſed ſalem volatilem virgineum in aëre latentem eſſe dictitant *Fluddus & Tackius* (*c. l.*), nitroſum *Sylvius* (*c. l. §. 77. p. 126.*) *Georg Entius* (*Apolog. Circulat. Sangu. p. 69. ſq.*). *Malach. Thruſton.* (*c. l. p. 33.*). *Joh. Magow* (*c. l. p. 23.*), quo exhauſto aër reſpirationi ineptus redditur. Lumen ſolare aëri communicatum in ſcenam produxit *J. B. Helmont Pater* (*tr. Formarum ortus n. 94 p. 120.*), quem ſequitur *Franciſc. Mercur. Helmont Filius* (*p. 1. Paradoxal Diſcourſe qu. 12. p. 5.*) dum aſſeruit. *Weil die Menſchen und alle Creaturen, durch der Sonnen Wärme genehret und erhalten werden, kan ein Menſch nicht ſo viel im Sommer eſſen als im Winter.*

§. 55.

Hæc verò libaſſe ſufficiat. Quam viam eligat in pulmones delatus aër, quorſumve tendat, potius inquirendum. Non attendendus *Andr. Cæſalpinus, l. 5. quæſt. Peripat. 4. f. 121. ſq.* multis demonſtrare contendens, reſpiratione non intromitti aliquem ſpiritum externum in Cor; cui à latere ſtant *Caſp. Hoffmann.* (*in 6. de U. P. n. 385, 386.*). *Hermann. Conring.* (*de Calid. Innat. c. 10. p. 99.*). *Marquard. Slegel.* (*de Sangu. Mot. c. 7. p 64.*). *Anthon. Lindan.* (*Diſp. Phyſ. 42.*

§.34. & Diſſ.57. §.7.). Nathanaël Highmor. (*l.2. Disquiſit. Anat. p.2. c.9. p. 171.*). *Galeni* etiam his favet autoritas (*l. an Sanguis in Arteriis contineatur c.5*) & Ejusdem experimentum (*l. de Util. Reſpirat. c.2.*), quod examinat *Guilh. Harveus in Proœm. Exerc. de Mot. Sangu. & Cord.*). Probabilior eſt illa, aërem in pulmonibus combinari ſanguini, & hinc cum ſanguine cordis ſubire palatium, quod etiam credidit *Ariſtoteles* (*l.1. Hiſt. Anim. c.16. & 17. & l.3. c.3. L. etiam de Reſpirat. c.15.*) & *Avicenna* pulmonem cordi aërem præparare (*l.1. Canon. Fen. 1. Doct.5. c.1. f.9. b.*) aſſeruit, & *Galenum*, qui cor aërem per Arteriam attrahere dixerat (*l.6. de Placit. Hipp. & Platon. p. m. 1092.*) ut per radices arbor alimentum, quare & his eundem aggregat *Anton. Deuſing.* (*Exerc. de Reſpir. §. 144. p. 168.*). Experimento id firmat *Joh. Riolanus* (*l. de Circul. Sangu. c.3.*), quod tamen parvi pendit *Slegelius* (*c.l.p.96.*), pluribus autem vias, per quas aër ad cor pertingit, explorat & explicat *Entius* (*c.l.p.96.*) Aër igitur (purus putus, *ſecundum Joh. Sophron. Kazack. l.2. de Hæmorrhag. c.5. p.467.*) in Corde (ſed per breve tempus, cum in Cordis inquiete ſit

Nec mora nec requies,

quod non obſtat, cum aëri aër aſſiduo ſuccedat,) per obſcuros etiam cœcosque meatus quosdam per membranam pulmonis in thoracis cavitatem penetrat, quod demonſtravit *Joh. Schwammerdamm.* (*c.l. c.4. p.31.*) & *Mal. Thruſton.* (*c.l. in Animadv. p.130.*), tenuiores etiam ejusdem particulæ magisque penetrabiles ſanguini miſcentur. (*id. c.l. p.44.*) Add. *Joh. Fried. Ortlob.* (*Diſſert. Anat. Phyſiol. 10. §.10. p.76.*) & *Joh. Alphonſ. Borell.* (*p.2. de Mot. Anim. c.8. prop. 116.*)

§. 56.

Sanguinem inde aëreum timidis Animalibus aptè dedit *Natalis Comes* (*l. 2. de Venat. v.311. p.1086.*) dum de Leporibus cecinit;

Murmure parvo
Terrentur, facilem capiunt per membra timorem,
Interdum rapidis tolerare ſonantia ventis
In Sylvis folia haud poſſunt, ob murmura frondis
Corripuere fugam, defeſſo corpore tandem
Quæ fugere diu patiuntur murmura tuto.
Sanguinis aëre tulit hoc natura; videmus
Quæ curſu leviora timent magis omnia: motus
Corripit aërius faciles in pectore ſanguis.

In Avium interioribus aut veſiculæ latiſſimæ, aut ventris immane cavum ſolo

lo

lo aëre inſertum penduli corporis juvare æquilibrium, & ſi rareſiat, ſuſtentare aviculam, *J. N. Pechlin. (de Aër. & Alim. def. c. 3. p. 42.)* concludit.

§. 57.

An etiam ad Cerebrum pertingat Aër, diſſentiunt Medici & Phyſici. Affirmarunt id olim *Hippocrat. (l. de Morb. Sacr. Sect. 3. Op. p. 89.) Galenus (8. de U. P. c. 6. & l. de Util. Reſpirat. c. 5.) Andr. Veſalius (l. 6. de Fabr. hum. corp. c. 1. p. m. 548.) Mich. Gavaſſetius (Prælud. Anatom. c. 26. f. 50. b.).* E Recentioribus hanc ſententiam, ſi ad rationes Anatomicas examinetur, falſi arguit *Mal. Thruſton. (de Uſ. Reſpir. ſ. 12. p. 48.). Joh. Riolanus (l. 4. Enchirid. Anat. & Patholog. c. 2.)* Reſpirationem Cerebri quidem rejicit, aëris tamen ad Cerebrum motum pro refrigerio concedit, in cujus caſtra etiam tranſiit *Guerner. Rolfinck (l. 2. Diſſ. Anat. c. 19. p. 301.)* & *Jac. Backius (de Cord. c. 2. p. 66.)*, qui ad motum facere aſſeruit, *(c. 7. p. 148.)* viasque indagavit *(ib.)* cum *Conr. Vict. Schneidero (l. de Oſſ. Cribrif. p. 72.)* & *Nicolao Tulpio (l. 1. obſ. Med. c. 35. p. 72.).* Omnium autem operoſiſſimè *Hadrian. Falckenburgius (in Epiſt. ad. Joh. Neandr. Tabacol. p. 229.)* demonſtrare has anniſus eſt, ut fumum Tabaci ad Cerebrum pertingere, & eidem nigram cruſtam inducere perſuaderet, quod tamen non credit *Guilh. de Mera (ap. Eund. Neandr. p. 219.).* Eundemque refutat *J. D. Horſt. (Manuduct. ad Medic. p. 1. c. 1. ſ. 1. p. m. 22.) & J. Chryſ. Magnen. (de Tabac. Exerc. 6. §. 14. p. 131.).*

§. 58.

Ego quidem per os, Aures & Nares aliquid aëris communicari cerebri mennyngibus & Cranii cavitatibus nullus dubito, cum aër cuncta meabilis Ætheri junctus ubique per inconſpicuos corporum poros ſe diffundat, v. g. in utero per fœtus membranas, ovorum incubatorum putamina, quod voluit *(c. l. §. 183. p. 196.). Anton. Deuſing.* qui apertè infert, aërem poſſe cum ſanguine ad Cerebrum circulari, & in Ejus ſubſtantiam ſe inſinuare, cujus cum ſpiritibus animalibus concurſui motum muſculorum quidam, *teſte Rich. Lowero (tr. de Cord. c. 2. p. 77.)*, inter quos meritò numeres Hippocratem, ſi libri genuinus Autor eſt, adſcripſerunt. Aërem eſſe Cerebro connatum & ipſa oſſa penetrare (per ſuturas forſan,) laudatus *C. V. Schneider. (l. de Oſſ. Cribrif. p. 135.)* demonſtrat. Spuma inter utramque Mennyngem apparens in inſpirando mortua aliquid Aëris in Cerebrum penetraſſe, conjecturam movit *Sylvio, referente id (ap. Th. Bartholin. Vol. 2. Act. Hafn. p. 1. obſ. 14. p. 33.) Joh. Henr. Brechtfeldio.*

§. 59.

Et cum nihil in rerum natura ſit, etiam *ſecundum J. P. Fabrum (l. 1. Panchym.*

chym. c. 13. p. 26.) ne minima Elementorum pars aëre carens, in alimentis etiam reperitur, & abſorbetur. Forſan etiam hoc in cauſa eſt, *autumat. Martin. Kerger. (c. l.)*, quod corpora paſta facilius aquæ innatent, quam jejuna, aëre ſc. è cibis reſoluto, & innata levitate corpora paſtorum ſublevante, quorſum etiam ſupra de flatibus memorata (*§. 36.*) ſpectant. Quamvis Alii, & quidem rectius in Spiritus partim ab aſſumtis reſtauratos, partim ex iisdem emergentes & generatos cauſam devolvant. Vid. *Exc. Joh. Chriſt. Frommann. (l. 3. de Faſcinat. p. 4. ſ. 1. c. 11. §. 10. p. 637.)*

§. 60.

Si Medicis auſcultes homo etiam per cutem aërem in corpus impellit, & quidem, dum Arteriæ diſtenduntur per capita, quibus cutem adeunt, idque è tribus de Cauſis, ut refrigeret, ut ventilet, & Spiritum animalem gignat. Eadem mens *Hippocrati (ſ. 3. Op. l. de Nat. Hum. p. 7. ſq.)* & eo etiam inclinavit *Ariſtoteles (l. de Reſpir. c. 9.)*, de qua perſpiratione vide, ſi lubet, judicium *Simon. Simonii (Diſp. de Putred. contr. Th. Eraſt. Comm. 163.) p. 326.)* & *Anton. Deuſingii (c. l. §. 31. p. 89.)*, qui eam commenticiam vocare (*§. 28. p. 88.*) non verebatur. Nec ſolum attrahi aërem, ſed & per poros fuligines corporis expelli iterum inſenſibiliter hac freti hypotheſi concludunt, imò ſub ultima digeſtione totum ſanguinem perire & exhalare, & aëris auxilio in Gas abire *J. B. Helmont. (tr. Blas human. n. 34. p. 149. & n. 35. p. 150.) decernit.* Plura *alibi (Exerc. Procemial. ſ. 1. §. 64. ſq.)*.

§. 61.

Et hæc hypotheſis, (de qua tamen dubitabundus loquitur *Paul. Ammann. Paræneſ. p. 305.*) eſt baſis & fundamentum totius Staticæ Sanctorianæ, quæ per ſpirationem inſenſibilem ſolam longè pleniorem omnibus ſenſibilibus ſimul unitis præſupponit (*ſ. 1. aph. 4. & 60.*) & ex hujus abſentia corpus pondere plus ſolito augeri (*ibi. aph. 9.*) & naturæ defectus augeri (*aph. 40.*). Contra, facta tranſpiratio corpus ſecundum eandem reddit Levius, ſolito à ſomno ante excretionem excrementorum ſenſibilium tribus libris circiter (*ſ. 1. Aph. 58. & ſ. 4. Aph. 4.*), ut ſi cibus & potus unius diei ſit ponderis octo librarum, tranſpiratio inſenſibilis aſcendere ſoleat ad quinque circiter libras (*ib. Aph. 6.*) ab aſſumto cibo quinque horis libra circiter exhalare, à quinta ad duodecimam tres libræ, à duodecima ad decimam ſextam (quo tempore eſt occaſio alendi vel medicandi) vix ſelibra (*c. l. Aph. 56.*). Et ſpatio unius noctis ſexdecim unciæ lotii plus minusve, quatuor cunctorum excrementorum per alvum, quadraginta & ultra per occultam perſpirationem evacuari utplurimum ſolent

lent (*aph. 59.*). De quantitate inſenſibilis tranſpirationis teſtari potuerunt indumenta& lintea in momento ferè incaleſcentia, & *Franciſc. Gliſsonii* (*Anat. Hepat. c. 39. p. 342.*) experimentum, ſi nempè calidioris pollicis interiorem partem propè argentum aut ſtannum expolitum admoveris, halitus inde emigrans metallum illicò inficiet. Αδηλὸν διαπνοὴν non minori proventu fortasſis è pulmonibus, quam è toto corpore prodire ſe primum obſervaſſe *Mal. Thruſton. (in animadv. p. 128.)* gloriatur, & miratur, quod *Sanctorius* hujus rei computum ſubtiliter inſtituens id non animadverterit. Sed ante *Thruſtonem* id (*c. l.*) deprehendit *Fr. Gliſſonius*, & memoriæ lapſum incurrit *non contemnendus Naturæ ſcrutator.* In principio namque Staticæ (*ſ. 1. Aph. 5.*) *Sanctorius* etiam fieri per os, & unica die ad ſelibram circiter aſcendere, hoc enim indicant guttæ, *ſubjicit*, ſi ori ſpeculum apponatur. Eorum, quæ haurimus & comedimus plus quam dimidium per inſenſiles halitus abſumi, imò tantum alimenti per latentes cutis meatus in unica die evacuari, quantum per alvum in quindecim Sanctorio accedere videtur *Anton. le Grandis* (*Diſc. de Carent. Senſ. & Cognit. in Brut. n. 49. p. 60.*) quod quidem multis paradoxum declarabitur. Commodè huic Experimento inſerviet Pneumatolabium, quo halitus humanus deſtillatur (rectius coagulatur,) & Cryſtalliſatur *à Sereniſſimo Ferdinando Gonzoga Duce Mantuæ & Montisferati Fabricio Bartholetto* communicatum & *ab eodem* (*l. 5. Method. in Diſpnœam p. 391.*) delineatum. *Adde Epiſt. 1. de Chirurg. inf.* (*ap. Celeb. J. D. Majorem* §. *20. p. 94.*) *& Pnevmatopægn.* (*ſ. 1. Artic. 2.* §. *9.*) Expirationis & tranſpirationis hujus copiam hyberno tempore etiam oculis uſurpabis in brutis, Equis comprimis, quibus calor innatus magis igneus, dum exſpirant fumum ore & per poros cutaneos etiam ſtabula ignis inſtar calefacientem.

§. 62.

Sed de Aëris levitate dubitabis. Aërem indifferenter ſe habere, adeoque neque levitate neque gravitate affici *Joh. Chryſoſt. Magnenus* (*Democr. reviviſc. Diſp. 1. propoſ. 13. p. 145.*) exiſtimat, expertus ſæpius diverſæ gravitatis, figuræ, molis pondera æquè velociter ab editioribus locis ad terram pervenire. Quod ſi autem Aër haberet gravitatem aut levitatem, faveret quibusdam corporibus in deſcenſu, alia verò præpediret. (*p. 146.*) De gravitate Aëris non dubitant Mathematum Profeſſores, propoſitione nota moti: Omnes globi terraquei partes eſſe graves. Et Elementa gravitare in propriis Sphæris ſaltem quoad illas partes, quarum nos notitiam reliquam habere poſſumus. Rationes ab ipſo Aëre deſumtas promunt, quod feratur verſus Centrum, quod moleculis aqueis, & terreis turgeat, quod demum corpora multum Aëris con-

tinentia leviora non reddat quod tamen fieret, ſi poſitivè levis eſſet. Experimenta tandem pro Aëris gravitate *à Caſp. Schotto (l. 4. Techn. Curioſ. c. 4. prælud. 4. §. 1. & part. 3. Mag. univ. Nat. & Art. l. 4. pragmat. 10. p. 341.)* allata concludunt. Pilam inflatam & refertam Aëre vacuâ graviorem evadere *Kenelm. Digby (tr. 1. de Nat. Corp. c. 11. §. 8. p. 117.)* annotat. Veſica bovina flaccida erat ſcrupulorum quatuor; inflata ſcrupulorum quatuor & granorum ſex. *(Vid. J. B. Ricciol. Almageſt. nov. T. 1. l. 2. c. 5. n. 14.)* Alium modum aërem ponderandi *à Carteſio* inventum, propalat *P. Borell. (in vit. Carteſ. p. 38.)* ſtateram, qua ventorum vim & impetum ponderat *Sanct Sanctorius (Comment. in 1. Fen. Avic.)* propoſuit. Add. *Davidem Gorlæum (Epit. Phyſ. c. 7. Diſt. 6.) Caſp. Ent. (Taumaturg. Mathem. probl. 93. c. 15.) Georg. Phil. Harsdoerff. (T. 1. Delic. Mathem. p. 9. prop. 16.) Rob. Boyle (journal. de Savans. T. 2. Ephemer. 17. p. 197.) Joh. Chriſtoph. Sturm. (Colleg. Curioſ. p. 1. Tentam. 3. n. 13. ſq. p. 17.)*. Hac Aëris gravitate ductus *Franciſc. de Mendoza (in Viridar. Philoſ.)* confirmat problema: In Aëre ob gravitatem ejus poſſe navigari. Quod nec ipſe diffitetur *Caſp. Scohttus (p. 3. Mag. Univ. Nat. & Art. l. 5. Syntagm. 3. Erotem 1. p. 420.)* & *ex eo J. A. Schaislin. (c. l. propoſ. 1. Erotem 1. n. 29.)*, ſi nempè Cymbæ ſufficientis concavitatis materia ætherea Aëre ſubtiliori & leviori repletæ, in ea regione ubi aër deſinit, & materiæ ſubtilis regio incipit Aëri concredantur. Quod autem in Sphæra noſtra id inſtitui nequeat defectui materiæ illius æthereæ imputandum. Add. *Philipp. Lohmejer. (Exerc. Phyſ. de Artif. Navig. per Aër.) & Joh. Chriſtoph. Sturm. (c. l. Tentam. 10. p. 56.)*. De volatu hominis per aërem nil addo, ne videar ceratis ope Dedalea niti pennis

vitreo daturus
Nomina ponto.

(Horat. l. 4. Carmin. od. 2.)

§. 63.

Objectiones contrà Aëris levitatem non ferire Aërem Elementarem & Ariſtotelicum, ſed Carteſianum, quam congeriem tertii Elementi particularum terreſtrium definivit *Ren. Carteſius (p. 3. Princ. Philoſ. n. 52. p. 54.)* & *ex Eo Chr. Lipſtorp. (p. 3. Specim. Phil. Carteſ. c. 2.)*. Detur, gravem illum eſſe, exceſſivè tamen non erit, cum ſuos gradus etiam admittat gravitas, ſed reſpectu terræ & Aquæ (de puro loquor Aëre) levis, aut non ita gravis erit. Exemplo res clarior evadet. Cur nubes in aëre ſuſpenduntur, quia aëri vicino ſunt leviores, aër autem gravior. Cur condenſatæ in pluvias decidunt? quia aërem gravitate ſuperant; adeoque ſic aër illis erit levior.

§. 64.

§. 64.

Levitatem humani corporis etiam ex mente quorundam Ætherea portio, ſeu æther in aëre adauget. Fuere qui purum aërem, (non athmo ſphæricum) Ætherem quosdam vocaſſe prodiderunt *Caſp. Schottus* (*l. 4. Technic. Curioſ. c. 2. præl. 2. p. 223.*) & cœli continuationem *Th. Bartholin.* (*de Comet. Conſil. p. 15.*). Calidum, quod in ſupremum ambitum ſeceſſit, Veteres (*ſecund. Hipp. l. de Carn. ſ. 3. Op. p. 29.*) in quem locum, quod *è Cicerone* (*l. 1. & 2. de Nat. Deor.*) commentatur *Anutius Fœſius* (*p. 205.*), evolvi meretur. Aëris & ignis miſcelam, *teſte Anton. Deuſingio* (*Exerc. de Spir.* §. *25. p. 210.*), Alii. Eſt in nobis cœleſtis quædam portio, ſublunaris altera, & eſt in utriusque confinio poſita, velut Æther quiſpiam vires utrinque conjungat, *ſcripſit* (*l. 1. Coſmocrit. c. 3. p. 36.*) *Cornel. Gemma.* Vocavit materiam ſubtilem (*paſſim*) *Renat. Carteſius*, materiam cœleſtem *Jul. Placentin.* (*Pecul. Disſert.*), qui & calorem & motum membrorum adeoque etiam vitam ab eadem deduxit. Poſtquam in lucem editus infans (*ſcribit c. l.* §. *20.*), continuo per pulmones aëris particulas ſubtiliſſimis hujus materiæ cœleſtis refertis perfuſas atque circumdatas attrahit & expellit. Ariſtotelis naturam Elemento Aſtrorum analogam *J. C. Sturmius* (*Diſſ. de Circul. Corp.* §. *45. p. 41.*) interpretabatur. Cur aqua, terra, aër & reliqua ſimilia corpora, quibus cingimur, conſtent multis exiguis partibus figura & magnitudine differentibus: quæ nunquam tàm accuratè nexæ & continuatæ ſunt, quin plurima ſpatia inter illas pateant, non quidem vacua, ſed referta materia ſubtiliſſima, dictitat *Renatus des Cartes* (*Meteor. c. 1. n. 3. p. 126.*). Junge huic *Caſp. Schottum* (*c. l. p. 250.*). Præterea cogitandum eſt, *pergit Carteſius* (*c. l. n. 4.*) materiam ſubtilem omnia intervalla, quæ ſunt inter partes horum corporum replentem, nunquam à motu velociſſimo ceſſare, ſed aſſiduè huc atque illuc ferri, non autem eadem velocitate ubivis & omni tempore. (*Add. Princip. Phil. part. 3. n. 51. p. 54.*) Materia hæc omnia penetrare dicitur, quamvis duriſſima, *Placentino* (*c. l.* §. *22.*). Inde, ſi è vitro pro demonſtrando vacuo, extrahatur in locum aëris extracti oppidò ſuccedit, operatorumque de demonſtrando vacuo vacua & inania eludit promiſſa. Quocirca quo ſanguis & alia humida, quæque diſſimilibus & quoad motum, & quoad figuram particulis conſtant, motum ſuarum particularum inteſtinum variumque tueatur, oportet, ut ſpatiola quædam inter ipſas (non quidem omninò vacua), ſed mobili aliqua, atque perpetim agitata materia relinquantur, ſive illa materia Ætheris nomine cenſeri debeat, ſive Aëris, ſeu quod mihi magis arridet, utriusque, Conf. *Malach. Thruſton.* (*c. l. ſ. 5. p. 14.*).

§. 65.

Cum verò præfatæ levitatis cauſæ in mortuis deſint, non mirum eſt, quod pondere augeantur, aut ſaltem augeri videantur. Animalia graviora fiunt, *ait Hieron. Cardan. (l. 5. de Rer. Subtil. p. 270.)* quoniam exhalante Anima ſecum calor etiam (cœleſtis), & quicquid ab illo elaboratum eſt, evaneſcit. Id Exemplo plumbi, aut potius plumbi calcinati creſcens pondus pondere cadaveris illuſtrare conatur, quod, dum in Ceruſſam vertitur ac uritur, tertia decima parte ſui ponderis augetur. *Conf. Hieron. Mercurial. (ap. Laurent. Scholz. Epiſt. Med. 80. & 90. col. 135. ſq.). Thom. Mauffet. (ap. Eund. Epiſt. 280. col. 533.). Petr. Borell. (Cent. 4. obſ. 97. p. 352.).* Hoc fit quia calor ille cœleſtis evaneſcit. Nam certum eſt adjici nihil, & tamen (pondere) creſcit, quæ tamen theſis modernis bilem movebit, quibus ſatis ſuperq; cognitum, calcinata Atomos in Aëre volitantes attrahere ſibique appropriare, quod & alia capita mortua (Chymicis dicta) Aëri expoſita ſatis evincunt. *Athanaſ. Kircherus (l. 10. M. S. ſ. 4. c. 9. p. p. 237.)* rationem, cur plumbum calcinatum gravius ſit propalaturus, cadaverum gravitate rem illuſtrat, quæ depulſis ſpiritibus occluſivè meatibus compactiora metalla reddi judicat. Abſentia Animæ & Spirituum, pondere cadaver illico creſcere *Hippol. Obicius (c. l. Dialog. 1.)* ſentit, & amiſſis ſpiritibus, quilibet cruor gravitatem ſenſibilem, *judice Paulo Ammanno (c. l. p. 324)* acquirit, quæ gravitas Aquæ gravitate *ex Wolferdi Senguerdi (Ex. Phyſ. 76.) computo* ſuperior. Videmus proinde vaſa vivente corpore tumentia nonnihil flaccida, ob ſanguinis in iisdem æſtum & aëris motum impeditum, *juxta Joh. Theod. Schenck. (Hiſt. Hum. General. c. 4. p. 68.)* unde eo exhauſto, quod non ita mirandum, *refert Th. Bartholin. (Disquiſ. Med. de Sangu. Vetit. p. 63.)* levius fit cadaver & Aquæ innatat. Et ſi in vivente ob factam adiapneuſtiam corporis pondus plus ſolito augeri incipit, ut habet *S. Sanctor. (ſ. 1. aph. 9.)* quanto magis in cadavere, in quo primis comprimis à fato diebus penitus ceſſat. *Athanaſ. Kircherus (l. c.)* Cadavera multò graviora, quam dum vita ipſis inerat, exiſtere dixit, eò quod vivens corpus aëre ſpiritibusque plenum quadantenus allevietur mortuum verò omnibus depulſis ſpiritibus canalibusque occluſis compactius reddatur, aut corpus, *ut Wolffg. Gabelchover. (Schol. ad Andr. Bacc. de Gemmis c. 2. p. 31.) loquitur,* exhalato calore ad gravitatem naturalem & ſibi inſitam redit. Add. *Levin. Lemnium (l. 1. de Complex. c. 1. p. 6.)*

§. 66.

Obicium ut refutaret *Sanctorius* hanc format *(ſ. 8. aph. 8.)* objectionem: Fatuus (*Obicius*) putat, corpora viva mortuis eſſe leviora. Nec vidit unquam lani-

lanios, cetarios, & porcarios dum vendunt viva demere decem à libris centum. Reſponderi poſſet *Sanctorio ex Ariſtotele* (*l. 8. Hiſt. Animal. c. 6.*) & *Hieron. Cardano* (*l. 12. de Rer. Varietat. c. 73. p. 848.*) ſextam partem ponderis, quantum ponderarit porcus vivus, abſumi occiſo in pilos ſeu ſetas, ſanguinem & reliqua id genus. Monet etiam *Obicius* animalia irrationalia, ſi ponderentur viventia, ſibi pondus addere dum valida & forti (ſpiritus) attractione (& renitentia *Vid.* §. *24.*) hoc namque erat addendum fortis namque ſpiritus attractio ad levitatem facere videtur *Th. Williſio de Anim. Brutor. c. 3. p. 42.* ubi plura) vinculis ſe liberare nituntur. Non animadvertit, regerit *Sanctorio Herm. Conring.* (*l. de Cal. Innat. c. 8. p. 65.*) gravitatem illam eſſe ex motu animalium, quæ impoſita libræ motum bilancis refugiunt, quantum in ſe eſt, atque ita illam gravant. Diverſitas etiam ponderis in homine apparet, dum, *notante Cardinali Cuſano* (*c. l.*), aliud eſt pondus hominis attrahentis & tenentis anhelitum, aliud expirantis. Interim non capio *Obicii* rationem, qui bruta & præcipuè ſues, (licet differentia ſit exigua) morte accedente pondere decreſcere non diſſimulat, quia conſtant natura magis terreſtri. Contrarium enim hæc ratio potius videtur evincere.

§. 67.

Experimentum *Th. Browne* (*l. 4. Pſeudodox. Epid. c. 7. p. 739.*) non prætermittendum, quod in pullo gallinaceo fecit. Vivum accuratè ponderavit, & poſt enectum, & ratione ponderis nullum deprehendit diſcrimen. Idem tentavit in Mure. Poſt decem autem horas pullus & mus manifeſto leviores ad juſtam ſtateram examinati deprehendebantur. Concludit igitur tanto temporis intervallo pondus hominis ad aliquot uncias decreſcere poſſe. Si calida adhuc corpora, quamvis mortua ponderentur, levitatem ſatis demonſtrare *Theod. Craan.* (*tr. de Hom. c. 37. p. 295.*) prodidit.

§. 68.

Dixi *ſupra* (*47.*) Aqua ſubmerſorum pulmones multum aëris concipere, & corpus ut ſupernatet, aptius reddere. Nec ſine ratione forſan. Embryonis quidem pulmones rubent, & ob denſitatem in Aquam conjecti merguntur. In lucem contra editorum ab aëre inſpirato rariores atque leviores ſtatim etiam albidiores ratione aëris inflati evadunt. Raritatem hanc & levitatem etiam poſt obitum non deponunt ob repletas adhuc admiſſo aëre veſiculas, adeoque aquis concrediti ſumma tenent (quo de phænomeno diſcurrit *Malach. Thruſton* (*c. l. ſ. 22. p. 85. 86. 87.*). An verò Aqua ſuffocatis, ut emergant, ſuam operam hic collocare valent, hæret animus edicere. Notum namque eſt, prout etiam notat *Th. Bartholin.* (*Diatr. de Pulmon. ſ. 2. p. 27.*) in ſubitò ex-

tinctis ex irruente in pulmones ſanguine, ibique reſtitante excuti aërem, & cum eodem levitatem è pulmonum veſiculis. Comprimis ſtrangulati, ut iterum *Thruſton.* (*c. l. p. 88.*), quibus aqua ſuffocati jungendi, quam ob rem naufragos uti laqueo ſuffocatos revocat *Aëtius* (*l. 3. c. 49.*).

§. 69.

A fulminis tactu levitatem corpori induci *Fortunat. Fidel.* (*l. 4. Relat. Med. ſ. 6. c. 2. p. 600.*). & ex hoc *P. Zacch.* (*l. 5. Quæſt. Med. Legal. Tit. 2. qu. 11. n. 10. p. 337.*) ſuſpicari licet, dum ſignis fulminatorum humorum conſumtionem à fulmine factam annumerant. Poterit id contingere ad eundem fere modum, quo dolia fulmine exhauriuntur intactis operimentis, nullo alio veſtigio in vaſis relicto, ut *Plin.* (*l. 2. c. 57.*) habet, fulmenque, ſecundum *Lucret.* (*l. 6. de Nat. Rer. v. 227.*) procurat,

Ut vaſis integris vina repente
Diffugiantur.

Add. Dionem (*l. 57. p. m. 374.*) *ibidem Zacchias.* Quod ſi tale fuerit, cujus meminit, idque ſe oculatis habere teſtibus tradidit, quod omnia viſcera illæſis exterioribus abſumit, dubio locus non amplius concederetur.

§. 70.

Qui miraculis Sanctorum compilandis operam locarunt ſuam, corpora ſanctorum aliquando divina virtute ponderoſiora, aliquando ſolito leviora comparuiſſe ſcribunt. *De S. Wigbrechto Confeſſore Lupus Servatus, & ex eo Henr. Kornmann.* (*p. 4. d. m. m. c. 22.*) cum in translatione corporis Ejusdem in valle ſacros Ejus cineres paulum quieturi depoſuiſſent, ac mox quo cœperant contendere præpararent, mirabile dictu, gravatæ ſunt, quas hactenus detulerunt reliquiæ, nec eas fuit loco movere facultas, donec inſtantiſſimis precibus id à Domino obtinerent. De Cadavere *S. Galli* ſimile ferè *Wolafrid. Strabo* (*l. de Vit. S. Galli c. 30. ap. Goldaſt. T. 1. Rer. Alemannic. p. 2. p. 254.*) *de S. Corbiniani Andreas Brunner.* (*l. 5. Virt. & fort. Bojor. p. 719.*) Contra de S. Adalberti Cadavere *Cromerus* (*l. 3. de Reb. Polon. p. m. 52.*). Hujus corpus *Boleslaus Dux* à Pruſſis redemit & minimo quidem, propterea quod appenſo in ſtatera per exiguum ipſius pondus divina, ut creditum eſt, virtute efficiente ineſſet. Tantum enim argenti, ſive Auri, ut alii volunt, barbari pacti erant, quantum corporis ponderi reſponderet.

§. 71.

Cur piſces mortui utplurimum ſupernatent Aquæ, ventris amplitudini detulit *Ariſtoteles.* Cauſam igitur redditurus cur Anguillæ non ſuperfluitent mor-

mortuæ, nec ſurſum, ut cæteri piſces maxima parte efferantur? *(l. 8. hiſtor. Animal. c. 2.)* infit: ἔχουσι τὴν κοιλίαν μικράν. Sunt enim ventre exiguo. Rectius id imputavit aëri, qui in illorum vacuis continetur *J. C. Scaliger* (*in l. 2. de Plant. p. 366.*). Alias præterea rationes lege *apud Johann. Rudolph. Camerar. (Cent. 9. Syllog. Memor. n. 17. & 18. p. 655.)*. Paucis, uti motus Avium contra naturam eſt alarum ſuccuſſu & aëris diverberatu ſurſum, idque animæ & ſpirituum præſentia ſic dirigente, Vid. *Franciſc. Valleriola* (*l. 6. Enarrat. Med. fol. 420. & ſq.*); Ita Piſcium motus eſt deorſum in profundum Aquæ pinnarum remigio. In morte igitur anima & ſpiritu excuſſo avis è levis aëris regione profundum ſive terram petit; piſcis autem aquæ gravioris ſubſtantia ſublimis fertur. Si anguillæ mortuæ fundum petunt, & carnis gravitas, & figura externa id facit, nec facilè anguillam, niſi prædæ forſan inhiet, ſuperiora aquæ petere videas. Quod ex limoſa ſit ſubſtantia, aut ex limo vel ex anguillarum cadavere procreata *Joh. Bodinus (l. 3. Theatr. Nat. p. 402.)* arbitratur.

§. 72.

Claudat hunc Titulum ſingularis *Solini (Polyhiſt. c. 45. p. m. 150.)* narratio. Materia, *inquit*, ficus Ægyptiæ in aquam miſſa ſubſidit. Deinde cum diu ſederit, in liquore levior facta, ſuſtollitur, & verſa vice, quod natura in alio ligni genere non recepit, fit humore ſicca. Cujus phænomeni rationem dum explicare aggreditur *Martin. Schockius (tr. de Tunſis c. 19. p. 162.)* ita diſſerit: Ut illud, quod natat, levius eſſe debet liquore ſubſtrato, cui innatat, (manifeſtum hoc eſt vel hinc, quod clavus ferreus innatet plumbo liquefacto,) ita exiſtimandum eſt, quoddam lignum usque adeò ponderoſum eſſe, ut ſi conſideretur ratione ſuæ ſuperficiei, aqua ſecundum quantitatem reſpondens, deprehendatur levior; quo in caſu illud, quod alias innatare deberet, non poteſt non ſubmergi atque fundum petere. Quod verò lignum, quod ob cauſam jam dictam, aquæ fundum petens, poſteà deprehendatur eidem innatare, hoc exiſtimandum eſt propterea accidere, quod materia reſinoſa lenta viſcidaque quæ ejusmodi ligno pondus potiſſimum procurat, ab aqua eliciatur, ſimulque lignum illud levius (aqua autem viſcidior & gravior) reddatur, locum talis ponderoſæ materiæ in ligni poris ſubeunte aëre aut aqua minus ponderis habente, præ ejusmodi materia.

§. 73.

Ova recentia demum aquæ injecta fundum petere, progreſſu verò temporis iterum emergere, obſervationes memorant. Libravi quoddam à Gallina jam partum, *narrat Petr. Petitus Tom. 3. Ephem. Erud. 5. p. 67.)*, quod unciam unam

uram, ſex ſolidos, 22. grana ſ. 1030. grana habebat in pondere. Hoc ipſum duobus diebus præterlapſis trium granorum pondere erat imminutum, & quinto die granis ſeptem eadem tempeſtate, eodemque loco temperato. Æſtate enim ulterius adhuc imminuuntur, quare ut ſervari queant, certum eſt remedium illud quo in aqua ſervantur, probatum eſſe. *Rob. Boyle* etiam (*de Athmoſphær. Corp. Conſiſt. p. 5.*) hyeme valdè rigida non obſtante aëris, in qua aſſervantur, frigiditate, in exacta bilance horarum non multarum ſpatio reddita ſenſibiliter leviora, comperit. Cauſam in flatus rejecere *Cæl. Rhodigin.* (*c. l.*) & *Eryc. Putean.* (*in Encom. Ovi.*) ſed tunc pellicularum & teſtarum ruptura rem decideret. Rectius (*c. l. p. 60.*) *Petitus* recentia adhuc ſua ſubſtantia eſſe adimpleta, ad teſtam usque, neque quicquam aeris ipſis ineſſe. Verum quando requieſcunt, particulæ nonnullæ albuminis exhalant, vacuumque relinquunt ſpatium verſus extremitatem obtuſam, in quam per poros ipſius teſtæ intrat aër. Reperies etiam hanc ſententiam (*in l. 2. de Plant. p. 353.*) *ap. J. C. Scaligerum.* Paucis, ut in omnibus etiam in lapidibus & metallis continuò innatus eſt partium interiorum motus inteſtinus, ita etiam in ovis, inde Atomorum exhalatio.

§. 74.

Cum celeberrimus *Eraſmius Bartholin.* Anno 1669. ovum Gallinaceum incautius fortè tractaret, putamine fracto interius ferè inane, nihilque præter exiguum pulveris flaveſcentis deprehendit, hinc orta mox ſuſpicio de materiæ ovi continuo decremento *Vid. Th. Bartholin.* (*Vol. 1. Act. Hafn. p. 1. obſ. 52. p. 104.*). Addendum cenſeo præterea teſtas recens expoſitorum ovorum, aliquando multum humiditatis obtinere, ut vix teſtæ eſſe videantur, aliquando parum, quæ ipſa humiditas, dum progreſſu temporis exhalat, leviora ova conſtituit, inde teſtæ excluſis pullis omnium leviſſimæ, quia ſicciſſimæ.

§ 75.

Nec hoc prætereundum pondere à quibusdam de corporis conſtitutione ſana aut morboſa aliquando deſumi. Perhibent id Medicis Magni Mohol, qui ſingulis annis Calendis Septembris Ejus corpus exactè ponderant, & inde de ſanitatis conſtitutione argumentum & judicium formant. *Ex Aliis* allegat *Eraſmus Franciſci* (*l. 4. Ausländiſcher Kunſt- und Sitten-Spiegel p. 1724.*)

(o)

LIB.

Lib. II. Tit. IV.

De
Cadaverum Frigiditate, Rigiditate, Caliditate & Mollitie.

Summarium.

1. *Frigus, mortis ſatelles.* 2. *Cadaver unde friget. Spiritus vitalis non calidus Helmontio.* 3. *Frigidiſſimum cadaver à pavore Archei.* 4. *An ideo cadaver tangentes impuri & ſemi mortui.* 5. *Archei pavorem frigus augere.* 6. *Morbi.* 7. *Frigore mortui.* 8. *Poſt frigus rigor.* 9. *Exempla varia.* 10. *Rigor ex aliis cauſis.* 11. *Tetanus ante mortem.* 12. *Decollati ſtantes.* 13. *Cauſæ aliæ.* 14. *Callimachus interemtus in prælio ſtans.* 15. *Heinſiana Patris Callimachi declamatio, & Balbini Epigramma.* 16. *De Rege Salomone fabula.* 17. *De Franciſco & Dominico.* 18. *An ſtare ſecundum naturam? Zacchias.* 19. *Rationes Ejus refelluntur.* 20. 21. *Cartaleptici.* 22. *Fulguriti.* 23. *Conjectura.* 24. *Stantes rari.* 25. *Peſte extincti.* 26. *Corpora in peſte aſtricta.* 27. *Tetanus. Litera longa quid.* 28. *Cadav. rigiditas & frigiditas an novaculam hebetet? De Cute quadam.* 29. *Mercurialis à peponibus rationem deſumit.* 30. *Ab acore carnis & cutis Helmontiani.* 31. *μελασμοὶ à frigore unde?* 32. *Lumbrici & pediculi ante & poſt mortem cur corpora derelinquant?* 33. 34. *Cauſæ.* 35. *Rigiditatem immutare poteſt Dæmon, non frigus.* 36. *Cadaverum Calor.* 37. *Hiſtoriæ.* 38. *Hydrops cum febre. Febricitantes alii & peſtiferi.* 39. *Aſſumta ante mortem.* 40. *Recaleſcentia unde.* 41 *Partium cadaveris flexibilitas, vulgi Prognoſticon.* 42. *In Magis quare naturalis ſecundum Santorellum.* 43. *Rigida primum poſt flexibilia.* 44. *Problematis reſolutio.* 45. *Cadaverum in ſepulchris ſitus varius,* 46. *Sedentes ſepulti.* 47. *Stantes.* 48. *Erecti extra ſepulchra.* 49. *Tyli Saxonici (Eulenſpiegels) ſepultura.*

§. 1.

CAlor vitæ, frigus mortis indicium, quia individuus ſatelles, *Loquitur J. B. Helmont* (*tr. de Flatibus n. 24. p. 338.*). Is Spirituum præſentiæ, hoc violentæ eorum diſperſioni imputandum. Mortem pronunciabant quidam *Attalenſis Athenæi* ſectatores corpora ad frigidum ſiccumque perducere, & mortuos græcè alibantas vocari, quaſi nihil humecti in ſe habentes, utpote tum caloris abitione exhauſtos, tum frigore rigentes, quod retulit (*l. 1. de Temper. c. 3. p. 223.*) *Galenus.* Ante mortem igitur frigidam advertimus ſpirationem. De frigida inſpiratione, *inſerit Anton. Santorell.* (*l. 6. Anteprax c. 2. p. 140.*), ante mortem putant multi id fieri, quia Cor propè mortem frigida temperie laborat, quod, quanquam videatur *Galeno*, mihi tamen non omninò ſatisfacit, nam alibi docuit, ſi quis in ſiniſtrum Cordis Ventriculum mortuo animali immittat digitum, adhuc calidiſſimum obſervari. Rectè id quidem, ſed rationem frigidæ ſpirationis non addit, quæ abſentiæ Spirituum, & diſſolutioni virium aſcribenda, quod ſpiratione ſenſim ſenſimque debiliore facta aër pulmones & cor non ſubeat, & atomis eorum calidis parum imprægnatus, iterum exſpiretur. Ideò Mors *Plutarcho* (*l. Aqua an ignis ſit utilior f. m. 131.*) nil aliud, quam extrema caloris defectio, & mortem definit frigus, animam à corpore ſeducentem *Caſp. Barthius* (*in Stat. l. 8. Thebaid. v. 934.*), ubi extremum frigus pro mortifero poſitum, reſpiciens ad illud *Didonis* morituræ *ap. Virgil.* (*l. 4. Æneid. v. 392.*)

Et cum frigida mors anima ſeduxerit artus.

Argutè *ap. Petronium Arbitrum* (*in Satyr. p. m. 177.*) *Encolpius ad Gnithonem*, cujus funerata erat illa pars corporis, qua quondam Achilles erat: Si idem frigus genua manusque tentaverit, tuas licet ad tibicines mittas. Qua de cauſa cum frigus proprium ſit mortuorum, ſecundum *Servii* (*in l. 11. Æneid. Virgil. v. 39. p. 834.*) effatum, frigens pro mortuo poſitum invenias *ap. Maronem* (*l. 6. Æn. v. 209.*) in illis

Corpusque lavat frigentis & ungit.

Si frigidum nomen eſt anima Græcorum, quare corpus ea abſente friget? quærit *Tertullian.* (*l. de Anim. c.   p. 661.*)

§. 2.

Nullus igitur mirabitur, ſi cadaver frigere, tactu explorante ſentiat experiaturque. Ridet hic Scholas *J. B. Helmont.* (*tr. in Sole tabernaculum p. 621.*), Spi-

Spiritibus cordis & totius calorem aſcribentes, cum Spiritus ex ſe ſint frigidi, pereatque in inſtanti illorum calor, ſimul atque à Cordis radio & ſubſidio dirimantur, adeoque nec Cor, quod repetit, nec ejusdem Spiritus vitalis ex ſui natura & ſubſtantia caleant originaliter, ſed ex ſanguine arteriali partim ſalſo, partim pingui & ſulphureo pulſuum concuſſione ſicut ex lacte fit butyrum, per concuſſionem eliciatur ſulphur vitale. (*Add. tr. Blas humanum n. 23. p. 147.*) Quod deinde dum per ejusdem operæ concusſionem in Spiritu volatili lumen concipit, propagatur formale ſeu vitale lumen: tanquam lumen de lumine ſumtum. Spiritum vitalem *alibi* (*tr. Spiritus vitæ p. 157. & tr. Aura vitalis, ubi eadem* repetuntur, *p. 576.*) ſanguinem reſolutum in auram ſalſam & illuminatam à vita, adeoque lucem eſſe aſſerit, ætheream ſobolem, luminis vitalis immediatum hoſpitium, (*tr. Blas human. n. 23. p. 147.*) caloremque vitæ noſtræ duntaxat adjacens & comitans indicium, non autem fundamentum primarium. Vita igitur illi (*c. l.*) lux formalis, & ipſa anima ſenſitiva lucida adeoque hujus exſufflationem mors è veſtigio ſequitur, quod & nuper de venenis (*Tit. 1. h. l. §. 21.*) Blas igitur cordis vitalis Spiritus & conſequenter ſui caloris fomes: Spiritus verò ſic animatus ſui caloris fomes, ut iterum (*c. l. n. 24. p. 147.*). Nec ſine pulſu accenditur nimium calor, ſed confeſtim vita etiam perſtite, calor interit. Interim à pavore Archei, ſ. Spiritus inſiti, & retroceſſione influi corpori induci frigiditatem, *alibi Helmont.* aſtruere nititur, ut mox patebit.

§. 3.

Ut enim (*tr. Ortus imaginis morboſæ n. 14. p. 443.*) ideas ab Archeo formari, non minus quam à vi Phantaſtica Tironibus perſuadeat, hoc utitur argumento. Cadaver, *ſcribit*, ſpontaneo fluxu mortuum friget ſuper omnem glaciem, (aut, ut alibi loquitur *tr. Poteſt. medicam. n. 4. p. 378.* Cadaver humanum, languida morte extinctum, etſi juxta ignem violenter intepeſceret, tamen tactui videtur eſſe frigidiſſimum, adeò ut manus vix queat inde dudum etiam igni admota, ut habet *tr. Tumulus Peſtis p. 870.* poſt recaleſcere.), non verò quod frigidius ſit cadaver vaccæ, ſpontè demortuæ, (id namque per organum qualitatum ac gradus ambientis diſtinguens clarè demonſtratur), quanquam tamen id noſtro attactui ſic cenſeatur. Contingit id enim Archei ſolius pavore, qui contactu mortis in cadavere pavet. (1.) Sentit mortem, quam fortaſſis Phantaſia adhuc ignorat. (2.) Pavet. (3.) Retrocedit Spiritus influus. (4.) Inſitus autem manui pavore turbatur & concidit, adeoque initium mortis ſibi è pavore concipit. Non inconcinnè ideò ſacra, ut qui

mortuos tangeret impurus & ſemi-mortuus cenſeatur. Quam mortis imaginem Archeus velit, nolit, concipit, eamque ſic mordicus aliquandiu retinet, quam diu ſuperſtes illa pavoris idea: quod intra horam vix ad focum recaleſcat. Ergò pavoris Idea realiter ibidem eſt: Siquidem operatur affectum, eſtque formata ab Archeo, & non ab imaginativa hominis. Igitur, ſi Archeus pavore fugiat tremens: pari quoque ratione triſtabitur, iraſcetur, furore aliisque paſſionibus concitabitur; Et caloris & frigoris exceſſivi cauſam in Archeum ipſus rejicit, (*tr. Poteſtas medic. n. 8. 9. 10. p. 379.*), & ſi lumen quorundam animalium tanquam Solare Calidum. Finge enim (*diſcurrit. tr. Formarum Ortus n. 86. p. 119.*) bovem 800. ℔. pendentem, qui extincto vitæ lumine mox friget. Ergò lumen iſtud calidum neceſſe eſt, ſi tanti, ut totidem libras in frigus ruentes continuo ſui fomento à frigore præſervet. Archeus autem in quadrupede apertè fluctuat & ſplendet, & lux eſt, utique in partes noſtras inclinare videtur, ſolaque verborum diverſitate à nobis declinare. Add. *Anonym.* (*in der Betrachtung der Begräbniß in Kirchen. p. 16.*)

§. 4.

Cur verò in ſacris mortuum tangentes impuri reputentur ex Helmontiana non profluit hypotheſi. Nec mortuum tangentes pro ſemimortuis in ſacris haberi ullibi reperiet *Helmont.* Nec pollutio per mortuos attactos Ethnicis incognita, ut alibi quædam (*h. l. Tit. 2. §. 5.*) ſparſi. Cæterum myſticam in ſacris ſubeſſe rationem Theologi docent, ut acu minimè ſenſum S. S. tetigerit, quæ ejus ubiquè ferè eſt infelicitas, novus ſacrorum interpres. Hoc tamen *Philoſopho per ignem* largior, ad corporum mortuorum tactum, inſperatum comprimis, facilè plurimos pavore concuti & pallere, ut inde inter abominabilia cadaver locum meritò invenerit.

§. 5.

An autem ob hunc Archei pavorem cadaver nobis frigidius, atque revera exiſtit, appareat, non ita facilè aſſentirer, cum ſenſus non fallat. Frigiditatem parit caloris aut vitalis luminis abſentia, *ut dictum*, ambiens aër, cum in frigidioribus locis aſſerventur cadavera humana, adauget. Exaſperare eandem in homine videtur cutis, pars exſanguis & ſua natura frigida, adeoque aptiſſimus frigoris fomes, qua in ovibus & bovibus detracta, caro, pars ſanguinea & calidior frigoris ejusmodi gradus excellentiores non recipit. Hujus aſſerti veritatem carnis ſuillæ frigiditas pariter illuſtrare poterit. Tantam demum eſſe frigiditatem, ut parti viventi tactus beneficio communicata ægrè expellatur. *Helmontio* non credo, quia experientiæ ſigillo deſtituitur.

§. 6.

§. 6.

Morbos, quibus periit æger eſſe attendendos, itidem *Helmont.* (*Tr. Tumulus Peſtis p. 870.*) notavit. Plus cadaver, *ait*, ſenſim extinctum friget nobis, quam cadaver Podagrici aut acuta febre mortui. Syncope affecti cum etiam viventes adhuc frigidi ſint, frigidi, *Galeno teſte* (*l. 1. de Præſag. expulſ. c. 4. p. 545.*), obeunt. Eadem frigiditatis intenſio in fulminatis obſervatur, inde evenit, ut etiam pars vulnerata fulmine reliquis frigidior, *ut Plinius* (*l. 2. c. 56.*) cujus phænomeni *ſecundum Simon. Majolum* (*Dier. Canic. Colloqu. 1. p. 21.*) forſan ratio, quod ignita omnia cum refrigerantur frigidiora ſolito fiant. *Proth. Caſulanus* (*l. 1. Æthiol. n. 152.*). Spiritus in ea parte, quæ icitur, abſumi docet, indeque frigus deducit. *Adalbertus Tylkowsky* (*Meteorol. Curioſ. p. 1. c. 10. §. 6. p. 32.*) *cit. Sachſio noſtro* (*M. C. D. 1. A. 2. obſ. 36. p. 68.*) id metui & veneno aſcripſit. Valet prima ratio in Gangrænoſis partibus, quas nullo igne ſ. actuali, ſ. ſpiritibus calidis adhibitis calefacias. In fulminatis autem partibus nullum frigus unquam, quas conſpexi, offendere potui. Qui igitur hæc conſignarunt, potius traditione, quam experientia edocti, in literas retulerunt. Seniora & obeſiora his annumerat corpora *Paul. Zacchias* (*l. 5. Quæſt. Med. Legal. Tit. 2. qu. 12. 34. p. & n. 36. p.*).

§. 7.

Quod ſi frigore perierit mortuus, aut in loco frigido repoſitum cadaver, frigus augebitur, quod vel lippis non ignotum. De illis ſequentia *Hieron. Cardanus* (*l. 7. de Var. Rer. p. 574.*): Qui frigore pereunt, mortis quidem initium à genitalibus ſuſcipiunt. Indicio eſt, quod mortuis genitalia involuta inveniuntur, atque corrupta: neque enim videntur interiora membra per ſe adeò à frigore affici, ut corrumpantur, quoniam ſeptis fulcita ſunt. Gemella habet *Georg. Hornius* (*in Arca Noæ p. 174.*) *è Cardano* forſan exſcripta. Conſenſu autem exterioris & principalis ſic afficiuntur, unde mulieres minus, genitale enim his intus eſt: Unde juvat ea fovere. Viatores proinde, *ut ſcribit cit. Hornius* (*in Arca Moſis p. 147.*) hyeme membrum virile charta multiplici contra penetrabile frigus muniunt. *Cardano* autem aſſurgendum eſſe exemplum juvenis olim frigore enecti & à me diſſecti monet, cujus priapus cum ſcroto colore plumbeo & cœruleo in putrilaginem vergere videbatur.

§. 8.

Rigor excipit frigus. Idque ferè in inſtanti. Cum conducat os claudere, caput directè ſtatuere, pedes reducere, levare bracchia ad pectus deducere iſthæc omnia fieri ſuadet *Anton. Santorellus* (*Poſt-Prax. c. 7. p. 19.*) ſtatim ac animam

efflavit, nam ubi obriguerit, aut flecti nullatenus poterit, aut non poterit commodè componi, cauſa *juxta Eundem (c. l. c. 8. p. 21. ſq.)*, aut eſt frigiditas congelans, aut replens ſubſtantia in muſculorum & artuum cavitate concluſa, aut quod plerumque accidere obſervamus, eſt utrumque. Et quidem rigeſcere mortuos, *pergit*, à frigiditate. Inde aptè, ſecundum Eundem deduci poſſe videtur, quia ſuſpenſi, & in univerſum omnes, qui pereunt ſuffocati, quo usque ſe flectunt & flectuntur, & quoquo verſus vertuntur, qui extincto calore refrixerint, ita rigent, ut amplius flecti nequeant. Frigus autem hoc facit replendo, nam cum aſtringat frigiditas, eamque ob cauſam cohibeat cuncta, poſſunt, detenta, quæ anteà perſpirabant, ſic artuum cavitatem repleri, ut flecti nequeant. Facit hoc ſecundo condenſando aquoſam ſeroſamque ſubſtantiam, quæ in partibus continetur. Unde quidem concreta in articulis pituita, & in tophum converſa tollet omninò flexibilitatem; ſicuti à multa frigiditate aquoſa materia in artubus contenta gelaſcit, reddit illam partem inflexibilem. *Et hactenus Santorellus.*

§. 9.

Frigore enectos quis non rigere vidit? Quosdam *ex Alexandri Macedonis* militibus applicatos arborum truncis obriguiſſe frigore, eos tamen non viventibus ſolum, ſed etiam inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. *Q. Curtius (l. 8. de Geſt. Alex. M. c. 9.) autor eſt*, Adde *Anton. Sabellic. (l. 6. Ennead. 4.)* & *Conrad. Lycoſthen. (Chron. Prodig. & Oſtent. p. 95.)*.

Multi ceu Gorgone viſo

Obriguere gelu,

Claudianus (de Bell. Getic. v. 342.) dudum cecinit. Conſtantiæ memorat *Poggius (l. 1. de Miſer. Hum.)* hominem intemperie frigoris mortuum equo inſidentem in publicum hoſpitium delatum conſpeximus, ita ſtantem, ut vivus videretur. Obriguerant membra ſingula, adeò, ut corpus equo in hoſpitium deveheretur. Gemellum in milite excubitore, qui manè ſtans quidem, ſed non vigilans repertus eſt, jam & noctis & totius vitæ vigiliam finierat, idem Viennæ obſervavit. *Didacus Almagrus* per gelidiſſima Alpium juga primus è Peruvio in Chili Regnum cum copiis ſuis penetrare auſus, frigoris immanitate, & peſtifera aura non paucos ſuorum amiſit, & cum reliquias exercitus per easdem reduceret, rem comperit inauditam. Stabant adhuc Equites peditesque, ut *Joh. Biſſelii verbis (l. 4. Argonaut. Americ. c. 2.)* hæc efferam, qui quinto ante menſe obriguerant immoti, inconſumti, ſitu, forma, habitu, quo repentina peſtis

ſtis quenquam illigaverat. Alius pronus humi ſtratus, alius rectus: non nemo tanquam aſturconem urgens, videbatur inſerta manibus fræna quaſſare. In ſumma, invenit eos tales, quales reliquerat: odore nullo tetro, colore non ſolito funeribus, ac, niſi quod anima dudum intercidiſſet, cætera ſpirantibus, quam extinctis, ſimiliores. Pedites prope Metim congelati haſtas in manibus adhuc tenentes, mortui deprehenſi ſunt, *annotat P. Foreſtus (l. 10. obſ 41. p. 367.).* Notandum, (*inquit Th. Bartholin. de Uſ. Niv. Med. c. 12. p. 83.*), Corpora occiſorum hyeme eodem poſitu, eademque figura permanere rigida, qua ante cædem deprehenſa ſunt. Viſum id eſt extra urbem noſtram (Hafniam), cum 11. Febr. 1659. oppugnantes repellerentur hoſtes, magnaque ſtrage occumberent: Alii enim rigidi iratum vultum oſtendebant, alii oculos iratos, alii ore diducto ringentes, alii brachiis extenſis gladium minari, alii alio ſitu proſtrati jacebant. Imo ex mari gelato primo Vere reſoluto eques equo ſuo inſidens integer emerſit, neſcio quid manibus tenens. Add. *Theoneſt.* (*de Veterin. Med.* quem citat *Joh. Rud. Camerarius Cent. 6. Memorab. n. 60. p. 393.*).

§. 10.

Ex aliis etiam cauſis & morbis ſublatos rigere ſenſu diſcimus, ut à brutis incipiam, cauda teſtudinis, quæ in ſui extremo cornea poſt mortem ſic incurvata, ut nulla vi flecti potuerit. Eadem inflexibilitas in maxillarum muſculis reperta, quarum *ex Ariſtot.* vis eſt maxima. *Vid Joh. Baptiſta du Hamel (l. 1. Reg. Gall. Scient. Acad. Hiſt. ſ. 11. c. 6. n. 1. p. 144).* In homine exempla quotidie ante oculos verſantur, ut nullus ſenſui obliqui audeat. Singularis plane eſt *Alexandri Taſſoni (l. 9. quæſt. 2. cit. P. Zacchia l 4. Qu. Med. Legal. T. 1. qu. 10. n. 4. p. 361.)* obſervatio, de Veneta muliere, quæ ex venenato pomo cum mortua eſſet, ſic riguit, ut in petram converſa videretur, nec potuerit ullo modo gladio aut cultro venter ejus incidi. Servant, ut gelati non rarò certum, quem circa mortis articulum habuere, membrorum poſitum. Ita ajunt, *teſte Galeno (l. de Theriac. ad Piſon. p. 1059.)* Cleopatram ab aſpidis morſu extinctam manu dextra capiti admota, & diadema, ſicut eſt conſentaneum, tenente fuiſſe inventam, ut vel eò usq; ſpectatoribus Regina eſſe videretur.

§. 11.

De ejusmodi caſibus *J. B. Helmontii (tr. Tumul. Peſt. p. 887. & tr. de Flatibus n. 14. p. 337.)* Philoſophia hæc eſt: Homo cum totali virium extinctione moriens, relinquit ſuum cadaver generali Tetano, utrinque tenſum; aſt, ubi violenta abripitur morte, eſt ejus cadaver flaccidum. Unde didici, *pergit*, vitam quandam ſenſationem & motum ſ. Blas eſſe in carne, prætervoluntarium. Vita illa

nimi-

nimirum venena & mortem cum extinctione apprehendens, utrinque tendit tendines. Unde falſum eſt, cor eſſe ultimum moriens. Superſtes namque manet vita muſculorum. Hiſtoria rem illuſtrat, *T. Bartholin.* (*Hypomnem. de Cruce 1. §. 13. p. 98.*), furem quendam patibulo depoſitum lictores cruci affixerunt, trajectis per volas manuum & pedum plantas clavis, ut accurato penicillo *Caroli van Mander Regii Apellis* cruciarius vivis coloribus delinearetur. Ubi nullo quodam hypopodio aut ventriculo medio ſubſtrato tam rigido ſenſu pendebat cadaver, ut nec deprimentibus lictoribus cederet. Ut non nego generali Tetano ante mortem corpus tentatum rigere, idque potiſſimam ſæpius exiſtere rigoris cauſam, ita inter commenta Helmontiana vitam muſculorum dudum (*Diſc. de Gemell. & & Part. Numer. c. 4. §. 4.*) reputavi.

§. 12.

Nec veritati litat *Helmont*, dum morte purpurea ſublata cadavera flaccida pronunciat. Reclamant hiſtoriæ & experientia. *Leodegarius Martyr* capite plexus ſe erexit & ultra horam immotus ſtetit. *Petrus* etiam *Martyr* decuſſo jam capite ſubmiſſis genibus corpore reliquo manſit erectus, quod etiam de aliis (*evolv. Hieron. Drexel. Prodr. Æternitat. c. 3.*) quam plurimis legimus. Quod ſi hoc divinum quid ſpirare ſuſpiceris *Th. Bartholin.* (*l. 3. de Luc. c. 4. p. 353.*) quendam truncato capite Amſtelodami per horulæ ſpatium erectum ſtetiſſe.

§. 13.

Spectat huc, quod *Ammian. Marcellin.* (*l. 18. Rer. Geſt. p. m. 140.*) recenſuit, ſcilicet ob alias circumſtantias ex vulnere mortuos ſtetiſſe. Mixti, *inquit*, cum Perſis, eodem ictu procurrentibus ad ſuperiora nobiſcum ad usque ortum Solis alterius ſtetimus, ita conferti, ut cæſorum cadavera, multitudine fulta, reperire ruendi ſpatium nusquam poſſent: utque miles ante me quidam diſcriminato capite, quod in æquas partes ictus Gladii fiderat validiſſimus, in ſtipitis modum undique coarctatus hæreret.

§. 14.

Callimachum præſtantiſſimum Athenienſium ducem ad Marathonem dimicantem, *Herodot.* (*l. 6. p. 584.*) egregia in ipſo prælio navata opera, interfectum aſſeruit. *Plutarchus* autem ſtrenue dimicantem plurimis haſtilibus confoſſum, & in ipſo eorum pondere libratum mortuum inter Cadavera ſtetiſſe, (*in Parallel. f. m. 173. a.*) fidem fecit, adeoque *Veſpaſiani* ſcitum (*ap. Sueton. in Veſpas. c. 24. p. m. 266.*), quod etiam *Sixtus V. Papa* nunquam decumbens, licet

licet ægritudine debilitatus (*teſte Piaſecio Chron. Geſt. in Europ. Singul. p. 87.*) in ore frequenter habuiſſe fertur: Impetatorem non decere, niſi ſtantem mori, adimpleſſe ſcribitur. *Vide Gregor. Lædi* (*l. 4. de Vit. Sixti V. edit. Germ. p. 686.*) Idem febre detentus, ut poſthabitis negotiis publicis reſpiraret paululum à Cardinali Nepote monitus reſpondiſſe fertur, *Ejusdem teſtimonio* (*l. 11. p. 408.*). *Ihr ſollet wiſſen, Vetter, daß gleichwie die Nachtigal mitten im Singen ſtirbt, alſo ein Fürſt mitten im Befehlen ſeinen Geiſt auffgeben muß.* Sapientem in actu mori debere, Stoicorum erat ſententia, quod *in Sueton. Veſp. c. l. p. 558.*) *notat Iſaac. Caſaubon.*

§. 15.

Elementi ſub perſona *Callimachi Patris* declamatione *Dan. Heinſius* (*Orat. 34. p. 588.*) hanc hiſtoriam illuſtravit, quam, quia brevis & nervoſa, inſerere allubeſcit. Ita autem ad Athenienſes Pater: Hoc, quem videtis hic, Athenienſes, ſanguine victoriam hanc Vobis peperi. Nemo vulnera filii mei quærat. Sic ſtetit cum pugnavit. Dubito an moriendo vicerit, an vincendo ſit mortuus. Mors certè victoriam non interrupit, ſed continuavit. Bis vicit: Semel *Xerxem*, iterum Naturam. Mille vulnera pertullit, plura optavit. Totam Aſiam ſuſtinuit, nec cecidit, mortuus eſt & ſtetit. Quod potuit mori, culpa Naturæ; quod non cecidit, laus illius eſt. Natura rerum tecum mihi res eſt. Quare aut cœleſtem filio meo animum dediſti, aut mortale corpus? Moriantur, qui timere mortem poſſunt. Ille nec cadere potuit, nec vinci & coactus eſt mori. Ille corpus non reliquit, ſed à corpore relictus eſt: Primus ille eſt, qui Naturæ ceſſit, ſed qua triumphavit: Primus qui ſic vicit, mortuus non jacuit: Primus idem, qui virtutis poſt mortem documentum dedit: Primus, qui ipſa morte vitæ ſpatium extendit. Quo honore dignus vobis, quo videtur præmio Athenienſes? Nam ſi fortiter in bella cecidiſſe laus eſt: Ille & fortis fuit & non cecidit. Quæritis an mortem timuerit? ne ſenſit quidem, ut videtis. Sepulchrum debam ambire, neſcio an recuſare. Utinam loqui poſt mortem, ſic ut vincere potuiſti, *Callimache*, potuiſſes: reſponderes hoc modo: Pro ſepulchro memoriam mei vobis Athenienſes mando. Pudet jacere inter reliquos, quorum multi ante mortem ceciderunt, nemo in acie poſt mortem ſtetit. Repetunt ignava corpora terram, & in matrem ſuam toto impetu feruntur. Abſtine manum quisquis es, ne crudelior ſis ipſo hoſte: qui occidere potuit, nec potuit movere. Nemo mihi ſtatuam erigat, ſufficit hoc Cadaver. Nemo de Perſis erigat Trophæum, ſufficit hoc corpus. Vos virtute barbaros viciſtis: ego ſocios exemplo. Cur torpetis manus, cur non amplius pugnatis? An time-

timetis ne quis ſit crediturus ? Ego vos hoc metu libero. Mortuum non minus credent poſteri pugnaſſe, quam ſtetiſſe. Feſtivum & ingenioſum etiam eſt illud *Bohuslai Aloyſii Balbini* (*l.3. Exam. Meliſſ. Epigr. 70. p. 89.*)

Pro patria ſtat Callimachus jam mortuus; at jam
Stat pia pro charo patria Callimacho.
Non cadit in mortem vir ſtare aſuetus in armis,
Imò mori aſuetus, neſcit ab enſe mori.
Hic jacet; erravi ſtat adhuc vitæque ſuperſtat,
Mors ſub Callimacho ſtante necata jacet.

§. 16.

De Salomone Rege in Alcorano (*Surrat. 38. cit. Dn. D. Auguſt. Pfeiffero Diſſertat. 4. th. 26. p. 77. & 78. & Gregor. Michaël. Not. in Jacob. Gaffarell. Curioſ. Inaudit. n. 27. p. 147.*) ſubſequens legitur commentum: Cum *Salomoni* in Sacello Angelus mortis ultimum diem ſignificaſſet, *Salomon* rogavit DEUM, ut Diabolos, quos ad templi ædificationem conduxerat, mortem ſuam celaret. DEI ergò providentia factum, ut moreretur ſcipioni innixus. Dixerunt autem Dæmones, non eſt mortuus, ſed vivit, & noluerunt eum relinquere, ſed permanſerunt in labore ſuo donec elapſo anno baculus à tinea corroderetur, & ſic *Salomon* declinans inſtar graminis aridi concideret.

§. 17.

Aſſiſi iſt der Ort, alda S. Franciſcus gebohren worden, alwo auch, der gemeinen Sage nach, ſein Leichnam in dem groſſen Franciſcaner Kloſter, in einer Capell unter der Erden, und zwar unter dem hohen oder Fron-Altar ruhet. Man hält dafür, daß ſein, und des H. Dominici Leichnam beyde alda noch unverweſen liegen, und aus eigner Krafft ganz auffrecht auf den Füſſen daſtehen, und einander die Hand biethen ſollen. Alſo habe es Gott geſchicket, daß dieſe zwey heilige Männer, die ſo gute Freunde Zeit ihres Lebens mit einander geweſen, auch im Tode ungeſchieden bleiben möchten, ſcribit Gabriel d' Emiliane. (*Itinerar. Epiſt. 3. p. 287. ſq.*)

§. 18.

Hoc ipſum an ſecundum naturam accidat? *E Paulo Zacchia* ſi quæras (*l. 4. quæſt. med. legal. Tit. 1. qu. 20. n. 35. p. 365.*) reſpondebit: Cadavera per ſe ſtare ſupra naturam eſt: Nam neque ab ipſo Dæmone id fieri poterit, ut per ſe realiter ſtent, ſed benè ut appareant per ſe ſtare: non modo enim cadaver per ſe ſtare non poteſt, ſed neque in alterutrum latus reclinatum permanere: Cadavere enim in latus converſo, *inquit Galenus* (*l. 2. de Mot. Muſcul. c. 4.*)

&

& poſt eum *Rhaſes (l.31. Contin. tr. 1. c. 1.)* ne minimo quidem tempore ſuper latus manet, ſed illicò vel pronum vel ſupinum fit, quod etiam annotavit *Henric. Kornmann. (è Brunon. Seidelio de Ebrietat. part. 3. de m. m. c. 17.)*. Cum enim ut corpus ſtet valida muſculorum actione ſit opus, quippe qui maximoperè in ea actione operentur, ut docet *Fabricius ab Aquapend.* (*de Greſſ. Animal p. 6. & 76.*). In hac autem tam valida actione plurimi Spiritus requirantur, impoſſibile omninò eſt, ut hoc naturaliter ſuccedat deficientibus omninò Spiritibus. *Hactenus Zacchias.* Cadaver inde à cadendo ſecundum *Iſidor. (l. 11. Etymol. c. 3.)* quod *Exercitatio prælim.* (*de Cadav. & Mirac. ſ. 1. §. 1.*) pluribus expoſuit.

§. 19.

Labefactant hanc *Zacchiæ* aſſertionem, *ſupra* (*§. 9.*) de frigore extinctis adducta, & ille decollatus, de quo *Th. Bartholin.* (*c. l.*) ſpatio horulæ nullum ante caſuri ſignum monſtrabat, quam à Carnificis manu deturbaretur. Cataleptici etiam contrarium ſuadere videatur. Hi etenim non tantum rigidi extenſi, oculis apertis jacent, ut condiſcipulus ille *Galeni (de quo in 2. prorhet. Hipp. comm. 56. p. 392.)* aut ſedentes morbo correpti ſedent, ut *M. Offilius Hylarus hiſtrio ap. Plin. (l. 7. c. 53.)* quædam *apud Joh. Wier.* (*l. 3. de Præſtig. Dæm. c. 26. p. 474.*) & ille apud *Nicol. Tulpium* repulſam paſſus amator (*l. 1. obſ. med. c. 2. p. 46.*) De ſeipſo attonita *L. Apulejus Mandaurenſis (l. 2. Metam. p. m. 60.)* Fixus in lapide ſteti gelidus, nihil ſecus quam una de cæteris Theatri ſtatuis & columnis. *Curtius fide dignus Medicus Petro Foreſto* (*c. l.*) retulit de ſacerdote, qui cum in ſacrificio conſueto manus in altum elevaſſet in tali habitu permanſit. Vulgares ac plebeji ſpectantes divinum quid eſſe putarunt, ac ſacerdotem cum DEO colloqui, & in ecſtaſin raptum exiſtimarunt, Medici tamen periti, congelatum ſeu catalepticum animadverterunt. Rarum eſt, quod habet *Georg. Buchananus (l. 6. de Reb. Scotic.)*, in mediis ſcalis unus aſcendentium ſubito ſtupore correptus, ita gradibus adhæſit, ut nec ulla ratione diverti poſſet, & ſequentibus viam præcluderet. Aliud recitat *Joh. Francus* (*addit. ad Caſtorolog. Joh. Maji §. 26. p. 128.*): Quædam febricitans per biduum in habitum ſtatuæ mercurialis diriguit, motu omni, præterquam oris, privata, *retulit O. Borrich.* (*Th. Bartholin. Vol. 3. Act. Hafn. p. 1. obſ. 52. p. 85.*). Noſtra ætate *ſcribit Hieron. Jordanus (tr. de Eo quod eſt in morbis divinum c. 23. p. 88.)* à philtro totum aliquando corpus velut in truncum aut ſtipitem diriguit, cauſa denſiſſima undique obtectum, ita ut ſex integris ſeptimanis perdius pernoxque ſteterit commiſeratione digniſſimus ju-

 venis,

venis. Adde quæ recenſuit *Magnif. Noſter Joh. Mich. Febrius (Hier. pior. p. 59. & Decur. 2. Miſcell. C. Ann. 1. obſ. 1. p. 2.)*

§. 20.

Poſt Catalepſin, ſi diutius duret, corpus induratur ſæpius,

Sic lethalis hyems paulatim in pectora venit
Vitalesque vias, & reſpiramina clauſit.

(Ut Ovidius l. 2. Metamorph. v. 827.) & ſtant, aut alio ſitu corporis permanent, inſtar frigore enectorum, in quo fata conceſſerunt. Fuit Francobergæ in Haſſia, *narrat Adam. Lonicerus (in explic. morb. capit. p. 5.)* qui dum in templo ſacra aqua ſe conſpergere vellet, ſtatim cum aquam ſumſiſſet, congelatus eſt, & rigidus & arrectus cum flabello in manu contento in templo conſtitit, & mortuus eſt ſtans, magno hominum miraculo. Et *P. Foreſtus (c. l.)* concludit, veriſimile videri, frigore correptos Catalepſi prius tentari.

§. 21.

De Philemone Comico iterum *Apulejus (l. 2. Florid. p. m. 348.)*: Ille anima edita obriguerat, jacebatque incubans toro ſimilis cogitanti. Adhuc manus volumini implexa, adhuc os recto libro impreſſum, ſed enim jam animæ vacuus, libri oblitus & auditorii ſecurus. Stetere pauliſper, qui introierant perculſi tâm inopinatæ rei, tàm formoſo mortis miraculo. Deinde regreſſi ad populum renunciavere, *Philemonen Poëtam*, qui expectaretur, qui in Theatro fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam conſummaſſe. Dum *apud Maronem (l. 1. Æneid. v. 478.)* legi:

Parte alia fugiens amiſſis Troilus armis
Infelix puer, atque impar congreſſus Achilli
Fertur equis, curruque hæret reſupinus inani
Lora tenens tamen

In Servii Commentarium (in h. l. p. 209.) incido, qui *Troilum* mortuum lora adhuc tenuiſſe putavit. De Gigante Drepani in antro ad radices montis reperto iſta *Joh. Bocacius (l. 4. Geneal. Deor. c. 68. p. 114.)* viderunt ſedentem Gigantem in ſede & ſiniſtra manu innixiam baculo tantæ altitudinis atque groſſitiei, ut excederet quemcunque prægrandis navigii malum. Sic & hominem inviſæ atq; inauditæ amplitudinis nulla ex parte corroſum aut diminutum. Et cum ex eis (aſtantibus) unus porrecta manu tetigiſſet ſtantem malum, è veſtigio malus ſolutus in cinerem corruit, remanſitque veſte nudatus baculus alter plumbeus ad manum usque tenentis aſcendens, & ut ſatis adverterunt plumbum erat ad augendum gravedinem malo infuſum, quod poſteà ponderantes aſſerunt, qui viderunt,

derunt, ponderis quindecim Cantariorum (Centenariorum nota marginalis habet), quorum unusquisque ponderis eſt librarum communium centum. Demum hominis ſtatura tacta æque eorruit, & in pulverem omnis ferè verſa eſt.

§. 22.

Fulguritos aut fulminatos aliquando toto corpore, aliquando certis partibus artubus, vid. ad miraculum usque rigidos & conſtrictos reperiri obſervationes docent. Referunt, *narrat Hieron. Cardanus* (*l.3. de Var. Rer. c. 43. p. 550.*) in Inſula Lemno, ubi Inſulæ cornu dividitur octo meſſores ſub quercu cœnantes à fulmine percuſſos & exanimatos manſiſſe ſub ea ſpecie (mavult *Exc. Noſter Georg. Caſpar. Kirchmaier Diſp. de Fulmin. ſ.3. Dub. 1.* §. dixiſſet, figura) qua diſcubuerant, ut unus comedere videretur alter poculum ori admovere, alius bibere. Cumque omnes nigri eſſent, imaginem ſtatuarum totidem repræſentabant. Monachi duo ſedentes fulmine tacti altero die adhuc ſedentes ac ſi dormirent ſedentes inventi, *è M. de Beaulie* (*tr. de Tonitru & Fulgure*). *Eraſmus Franciſci Lufft-Kreiß Diſc. 26. p. 1249.*). Singularis eſt etiam planè illa *Caſp. Barthii* (*Animadv. in Stat. ad l. 9. Thebaid. v. 540. p. 1020. & l. 11. v. 4. p. 1289.*): Miles ferocior unus ex præſidiariis Fortalitii Cüſtrinenſis ingenti oborta tempeſtate, totoque æthere coruſcante & pertonante, malis dictis vim fulminis provocabat. Ictus repentè concidit, & obmutuit, uno momento tàm rigidè mortuus, ut ingens ſera penſilis, quam manu vix ſuſtinebat ob pondus, ſerræ ope digitis conciſis fuerit eximenda. Leisnicii quidam è furum cohorte in carcere à fulmineis telis d. 9. Auguſt. 1687. tactus & enectus manibus complicatis inventus (*Vid. Pl. Rev. Dn. D. Joh. Nicolai Jacobi des donnernden Gottes verderbende Donner-und Wetter-Pfeile p. 12. & 86.*). Lipſienſes (*Relat. Hiſt. Autumn. 1687. c. 10. p. 120.*) hiſtoriam his referunt: *Den andern zu Leiſnig vom Donner erſchlagenen Dieb hat man mit zuſammen gefaltenen Händen gefunden, ſo alles Bemühens ungeacht nicht wieder auffzulöſen geweſen.* In inopina illa multorum ex incendio pulveris pyrii Anno 1564. d. 7. Auguſt. Mechliniæ coorta devaſtatione *è Heutero Delphio* (*l. 2. in Vit. Carol. V.*) *Joh. Philipp. Camerarius* (*p. 3. Horar. ſubciſ. c. 86. p. 324.*) tradidit: Congerrones aliquot potatum ad tabernam Cereviſiariam ierant, temporisque terendi, Symbolique conficiendi cauſa chartis luſoriis certabant. Hoſpita ad promendam cereviſiam (interea dum incendebatur à fulmine pulvis) in ſubterranea erat cella, rediens hoſpites ad menſam, ut eos reliquerat, ludentes omnes, ſed mortuos reperit, manibus chartas luſorios tenentes.

§. 23.

Coagulavit forſan in his fulmen ſanguinem & lympham, ejusque ſpiritus, non aliter ut vinum ſolet, prout olim *in Epiſt. ad Excell. Dn. D. Joh. Dan. Majorem* (*Vid. Dub. de Chirurg. Infiſ. p. 1. ſ. 2. Epiſt. 14. §. 11. p. 90.*) id declaravi. Confer, quæ *ſupra* (*l. h. Tit. 1. §. 27.*) de halitibus Metallicis pronunciavi. Cauſam hujus phænomeni ex hypotheſi ſua dedit *Joh. Mayow* (*tr. de Mot. Muſcul. c. 6. p. 360.*). Particulæ nitro-aëreæ, *ratiocinatur*, non tantum in Cerebro, ſed etiam in partibus motricibus exiſtentes fulminis ictu nonnunquam veluti accenſæ ſunt: Particulæ autem nitro-aëreæ in motum penè igneum concitæ fibrillas adeò vehementer contorquent & convellunt, ut eædem denuò protrahi nequeant, ſed usque obrigeſcentes manſuræ ſint, haud ſecus ac chordæ contingeret (Experimentum habet *c. l. p. 358.*) ſi eadem propius ad flammam lucernæ admota fuerit.

§. 24.

Ut verò rariſſimus eſt affectus catalepſis, ita & rariſſimè mortuos ſtantes deprehendimus. Et cum in aliis affectibus ſubitaneis ſenſim ſpirituum fiat diſſipatio, aut cerebri & vitalium obſtructio, & ita luminis vitæ continuitas impediatur, ut in Syncope, Apoplexia & Catharro ſuffocativo

Tales ante oculos noſtros, ut fulminis ictu

concidunt. (*Lucret. l. 3. v. 489.*). In Chronicis autem cum grabbatis affixi hæreant ægri, ſenſimque tabeſcant, eò quo morituros poſitu advertiſti, mortuos deprehendis. Hic igitur aliud eſt corpus ſtans, quod antequam cecidit, adhuc ſtat, & reſurgens quod poſtquam cecidit, iterum reſurgit, aut erectum in pedes ſtat. De priori ut dubitemus, experientia id confirmante, cauſa nulla ſubeſt, de poſteriori verò ratio contrarium dictitat, cui merito faſces defero. Quod ſemel cecidit cadaver, quo tandem modo ceciderit nunquam ſe erigere, aut erigi poterit, ut ſtet, cum centrum dependentiæ ut ſervet, & ſpiritus & conſequenter vires ipſi deſint. Quod ſi tamen rigidi in pedes erigantur, & inclinante ad parietem corpore ſuſtineantur, fieri poteſt ut rigidus iſte mortuus ſtare opinetur. Ita, *teſte Emanuele Meterano* (*l. 6. Bell. Belgic. p. 170.*) in obſidione Lugduni Batavorum Anno 1574. mortuus rigidus adhuc in platea repertus, erectus ad ædes cujusdam conſulis locabatur.

§. 25.

Nec ſolum prædicto modo rigent cadavera, ſed & quæ peſte morborum principe orco damnantur. Occurrit, quod habet *diſertus ille Pater, ut quidem ſuis videtur, Abraham à S. Clara Tr. Mercks Wien ſ. de Peſte Viennenſi 1679. p. 47.*)

Die-

Dieſes hat man mich für eine Warheit aus dem Lazareth bericht, als im Anfang des Septembris dieſes Jahrs die Siech- Knechte unterſchiedliche Toden auff denen Gaſſen und Straſſen haben angetroffen, ſey unter andern ein Prieſter, kein Ordens-Mann, todt gefunden worden, bey der Blancken des Spaniſchen Kloſters in der Vorſtadt, welcher den halben Theil kniete, mit der rechten Hand die Blancken haltend, in der andern Hand ein kleines Büchlein, welches insgemein das Diurnum genennet wird, die Siech-Knechte aber, als welche ohne daß auff allen Raub begierig, wolten Ihm ſolches Büchlein aus der Hand reiben, konten aber mit aller möglichen Gewalt ſolches nicht zu Wege bringen, ſondern waren gezwungen Ihn ſamt dem Büchlein zu begraben.

§. 26.

Sed non hoc ſolum cum aliis morbis id habet commune peſtis, ſed & ut cum rigore iſto ſimul aſtricta evadant cadavera. Obſervavit id in Peſte Parmenſi Anno 1468. *Rolandus Capellutus.* Aliqui peſte moriebantur, (*inſit tr. de Peſte p. 7.*), qui in extremis quaſi ad os genua applicabant, & ita eorum corpora attracta ſ. aſtricta remanebant, & hoc magis fortibus corporibus adveniebat, quam debilibus & proſtratis. *Hæc ex illo.* Sine dubio ſpaſmus ἐμπροσθότονος, ob muſculos, qui corpus in anteriora flectunt à malignitate laceſſitos, tales morti dedit, quod ſi ὀπισθότονος mortem acceleret, partes poſteriora verſus flexa manebunt.

§. 27.

Ἐμπροσθότονος, & ὀπισθότονος ut longitudinem juſtam cadaveri detrahunt, ita τέτανος incrementum eidem largi, creditur. Fluxit inde illud: *Der Tod hat ihn geſtreckt. Streckebein iſt über ihn gekommen.* Hinc ille ad ſuam uxorem joco-ſerio (*notante Joh. Heidfeldio Sphyng. Theol. Philoſ. c. 39. p. 1241.*) dicere fuit ſolitus: O mea Tu, quam libenter Te longiorem viderem! Mortuam optabat. Præpoſterè qui commoriuntur, ut loqui amat *Cœl. Ludov. Rhodigin. (l. 10. Antiqu. Lect. c. 8. col. 514.)* præcluſo ſpiritu, cui quæreretur exitus, id confirmare videntur. Quocirca literam longam forſan (alii vel alii & quidem forſan rectius I. intelligunt, *Vid. Mart. Martin. in Lex. Philolog. Tit. I. Litera & Fried. Taubmann. (in Aulul. Plaut. a. 1. ſc. 1. p. 173.)* ex ſe facere dicuntur, qui ſe ſuſpendunt, ut *Staphila anus ap. Plaut. (in Aulular. act. 1. ſc. 1.)*

Neque quicquam melius eſt mihi,
Ut opinor, quam ut ex me unam faciam literam
Longam, meum laqueo collum quando obſtruxero.

Id verò qui credunt falluntur. Sola cadaveris rigiditas, & ex longo morbo contracta

tracta macies & tabes imponunt ſenſui, inde quibus ab aqua intercute tumet aqualiculus non rarò poſt mortem breviores eſſe putantur. Puerorum demum in morbis excreſcere interdum corpora *Levino Lemnio* (*l. 2. de Mirac. Natur. Occult. c.24.p.212.*) ultrò largior.

§. 28.

Rigiditas & frigiditas aſſerta cadaverum aciem novacularum hebetare dicitur *Plutarcho* (*l. Aqua an Ignis ſit utilior f. 131. a.*). Experimur namque, *ut ait Paul. Zacchias* (*l. 5. Quæſt. Med. Legal. Tit. 2. qu. 12. n. 37. p. 403.*), quod earum acies potius hebetetur, quam ultro in cutem adigi poſſit, ſic, etiamſi membra aliqua ratione flectere velimus, potius ob eandem rigiditatem cadaveris diſrumpemus. Hujus rei rationem eruderaſſe *virum doctiſſimum Anton. Santorellum l. de Med. Def.* (*Poſt praxin inſcripſit*) *c. 8. allegat.* Ut igitur mentem meam circa hoc problema aperiam, novaculæ hebetudinem imputari debere ejusdem aciei tenuitati, inde evenit, ut cultris Anatomicis minor noxa impendat, feliciusque his anatomica celebretur ſectio. Deinde ſectoris inexercitati hebetudini. Ars namque eſt Anatome, ut eandem definit *Franc. Gliſſonius* (*Polegom. Anat. Hepat. c. 1. p. 5.*) adeoque & artificiales inculcat diſſectiones. Ferri igitur, *inquit. Joh. Theodor. Schenckius* (*l. 1. Exerc. Anat. 3. ſ. 2. c. 3. p. 214.*) aciem non reſpuit, maximè ſi obliquè ſecetur. Accedit ipſa cutis conſtitutio naturalis, quippe ad quam componendam etiam tendines, *ut oculatiſſimus Nicol. Steno* (*Myolog. Specim. p. 98.*) concurrunt, & inde ſi glanduloſas partes addas, emergens craſſities, quæ & pro ratione ætatis, ſexus, cœli & aliarum circumſtantiarum variat. Craſſiſſimam eam, *quod Schenckius citatus* (*c. l.*) *allegat*, ſi cum brutorum coriis componatur *Herodotus* dixit. Id tamen non eſſe κτ' παντὸς rectè iterum *Schenckius* regerit, & forſan de cute in corium apparata (modum elegantem vide ſis *ap. Th. Bartholin. Cent. 3. hiſt. 87. p. 178. 179.*) verba fecit. Rectè *Petr. Laurenbergius* (*Exerc. Anat. 2. §. 24. p. 58.*) in qualitatibus ſecundis mediocriter ſe habere cutem concludit. Cutis illa durities ſubtilitati ſpirituum officere dicitur, & ſtupiditatis arguitur argumentum. Quo ſpectant *Plautini Sales*, quando *Palæſtrio* (*in Mil. Glorioſ. Act. 2. ſc. 2. v. 80.*)

Herus meus Elephanti corio circumtentus eſt, non ſuo,
Neque plus habet ſapientiæ, quam lapis.

Hoc verò de cute, non pinguedine ſubſtrata eſſe intelligendum exemplum *Catharinæ Queſtiers ap. Th. Barthol.* (*c. l. Epiſt. 99. p.*) *ab Olao Borrichio* adductum evincit. Frigoris demum eſt condenſare, dum cutem ipſam & humores in glandulis, & fuligines in poris condenſat & coagulat. Hinc craſſior cutis eſt ver-

verſus Polos habitantibus, *teſte Laurenbergio* (*c.l.p.59.*) & hyeme brutorum pelles craſſiores. Benè *Dictator* (*ſ.5.aph.20.*) τὸ μὲν ψυχρὸν δέρμα περισκληρύνει, frigus (aqua frigida) cutem obdurat. Subjungit *Leonhard. Fuchſius* (*Comment. in h. l.p. 392.*), Exemplo nobis erit lutum, cujus ſubſtantiam à frigore conſtringi videmus manifeſtisſimè. Non tamen lutum, qua lutum, ſed quia humiditatibus mixtum condenſatur, quod & cuti ex eadem cauſa accidit. Siccitas namque ad frigoris truculentiam ſummum præſidium. Frigidisſimi mortui atque adeò inſigniter tales ſunt, ut aciem novaculæ, ſi quis tentet admovere, propter incomparabilem frigiditatem (*Vid. ſupra* §.3.) obtundant, *Plutarchus* (*c. l.*) colligit.

§. 29.

Frigus id equidem aliquando præſtare, non diffitetur *Hieron. Mercurial.* (*l.5. Var. Lect. c. 12.p.264.*), aliam tamen etiam rationem ſubeſſe arbitratur. Experientia, *inquit*, comprobatum eſt, pepones aliosque plurimos fructus, qui vel calidi vel humidi ſunt, vel ſaltem non multum frigidi, cum cultris inciduntur, eorum acumen obtundere, quem effectum potius corpuſculis viſcidis quibusdam aſcribendum putat, quæ adhærendo acutiem ferri remittant. Idque eo comprobari, quoniam hujusmodi corpuſcula paulatim diſſipantur & evaneſcunt: Sic cultris priſtina vis reſtituitur. Habet id etiam *ex Mercuriali* (*in Guidon. Panciroll. l.2. de nov. repert. Tit.1.p. m. 63.*) *Henric. Salmuth.*

§. 30.

Addo & hoc, acorem hebetare cultrorum aciem, quod poma auſtera & & immatura diſſecantibus patebit. Corruptio autem ſemper eſt in acido, *juxta J. B. Helmont.* (*tr. de Flatibus n.72. p.344.*). Ita carnes *Eodem* (*tr. à ſede animæ ad morbos n.5. p.234.*) & experientia *teſte*, ſtatim atque corruptionis initæ limen ſubintrarunt, juſcula acida dant, & colore inſueto tincta.

§. 31.

A frigore μελασμοὶ *Hipp. ſ.5. Aph.17. & 20.*) denigrationes πελιώματα Græcis vocatæ, livores etiam à calidi nativi extinctione. Ab externo proinde frigore omnēs partes corporis, ſecundum *Leonh. Fuchſium* (*Comment. in ſ.7. Aph. Hipp. aph. 2.p.521.*), liveſcunt. Cur rigentes lividi (aut potius nigricantes)? rationem daturus *Ariſtoteles* (*ſ. 8. probl. 1.*) *reſpondet*: An quoniam ſanguis appulſu frigores gelaſcit, gelatus autem nigreſcit, propter caloris inopiam; Albedo namque igni tribuitur. *Add. Th. Bartholin.* (*de Luc. Hom. c.6.p.52.*) Ridiculus propè eſt *Anton. Santorellus* (*Poſt. Prax. Med. c.21. p.59.*

p. 59.) qui nigreſcere Cadavera voluit, quod nigri vapores ad Cutim propria levitate illam inficiant.

§. 32.

Notum eſt lumbricos, pediculos, id genus corporis noſtri incolas aut fato inſtante, aut poſt fatum ſuas mutare ſedes & corpus linqvere. *Chriſtianus Dux Brunſuicenſis (teſte Everando Waſſenbergio parte 2. Flor. German. p. 101.)* ante mortem quatuor ulnarum longitudine & duorum digitorum latitudine vermem excrevit. Ex ore defuncti Phtiſici inmuneri prodierunt vermiculi rubro capite. Ferali arcæ concreditum cadaver iisdem vermicellis ſcatebat, cunctis ſtupentibus. (*Th. Bartholin. Cent. 1. hiſt. 40. p. 73.*) De Lumbricis per os mortui egredientibus hiſtoriam promit *Phil. Salmuth. (Cent. 1. obſ. 26. p. 18.) Paul. à Sorbait (de Peſt. Viennens. qv. 49.)* obſervavit, *daß im Anfang der Kranckheit offt viel Würme von denen Leuten abgangen ſeyn, welches Zeichen der höchſten Fäulung.* De Pediculis *J. C. Scaliger. (Exerc. 246. ſ. 5. p. 757.)*

§. 33.

Cauſas varii propalarunt varias. Tantam eſſe aliquando in talismodi corporibus contagionem, eamque humorum inflammationem, ut exitialem vim morbi perferre nequeant, *Levin. Lemnius (l. 1. de Occult. Nat. Mirac. c. 22. p. 131.*) & *cum Eo Dan. Senertus (l. 3. Med. Pract. p. 2. ſ. 1. c. 5. p. 211.)* conjecturatur. Junge, ſi placet, his *citat. Bartholin.* (*c. l. hiſt. 90. p. 145.*) ſubodorantur, *pergit Lemnius,* Naturæ quadam ſagacitate corpus defecturum, ſeſeque deſtitutum iri alimento, eoque ſtationem ſuam deſerunt. Sic obſervatum eſt, Sorices & Glires ædes ruinoſas deſerere, trimeſtri etiam ſpatio, antequam ſunt collapſuræ. Perſentiſcunt enim Naturæ inſtinctu ſenſim diſſolvi contignationem & ædium compagem, illasque brevi ruituras. Pediculis idcircò inter Ariolos locus *à Dan. Heinſio.* (*Orat. 35.*) aſſignatus. Horrorem quem habet omne vivens erga cadaver, allegat *Paul. de Sorbait (Med. Pract. Tr. 1. c. 6. qv. 2. p. 410.).* Adde elegantem *J. H. Urſini diſcurſum (l. 6. Miſcell. c. 11. n. 2. p. 346.*). Humoris demum calidi, quo nutriuntur, defectum *Sam. Hafenreffer. (l. 1. de Cutan. affect. c. 10. p. 79.)*

§. 34.

Tantum abeſt, ut has rejiciam, ut potius ambabus amplectar, ſed præter datas aliam adhuc Cauſam in morbis in quibus nulla malignitas, nullumque incendium ſubeſſe puto, frigoris nempè, quæ vermium & inſectorum mors eſt ingruentis aut præſentis acerbitas. Experimento Libitinariorum hanc noſtram

ſtram *(c. l. p. 132.)* firmat *Lev. Lemnius.* Compertum fuit, *ſcribit*, ab illis pediculos in morituris ſe in ea lacuna recondere circa ſtomachi orificium, in qua deſinit cartilago enſiformis, vel in ea, quæ mento ſubeſt, ac vocali arteriæ incumbit. Si quidem illæ partes, utpote cordi vicinæ ad extremum usque halitum incaleſcunt: quod cum à nonnullis, qui ægrotis aſiſterent, mihi eſſet relatum, incunctanter pronunciavi, id eſſe imminentis mortis argumentum, jam jamque emigrantis animæ, comprimis ſi alia ſigna concurrant, ut benè *Vitus Rietlin.* (*A. 2. Lin. Med. Menſ. oct. obſ. 21. p. 508. ſq.*) indicium. *Conſ. Alex. Aphrodiſ.* (*l. 2. probl. 30.* &, qui ſe huic aggregat, *Ambroſ. Leon. Nolanum* *(probl. 225.)*, cujus verba *Ulyſ. Aldrovandus* (*l. 5. de Inſect. c. 4. p. 217.*) recenſuit.

§. 35.

Rigorem in Cadaveribus aſſumtis, quamvis corrigat tæmon ita, ut ambulare & alios motus corporis & artuum exercere videantur. Frigus tamen eorum & horrorem aut non vult in teporem mutare, aut à DEO prohibetur. Sentiunt hanc corporis aſſumti frigiditatem ingratam & abominabilem Magi & Sagæ, qui Eo incubo aut Succubo utuntur. Cuidam autem *apud Cajetanum* (*in 2. qu. 95. n. 3.*) de hoc frigore & corporis querenti Dæmon reſpondet, ſe non poſſe melius facere, videlicet, quod addit *Martin. Delrio* (*l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 27. ſ. 2. p. 717.*) DEO obſiſtere, vel ſaltem non concedente.

§. 36.

Non rigent tantum & frigent Cadavera, ſed & calent, idque duplici modo, aut enim calorem poſt mortem ad tempus ſervant, aut fato infrigidata poſt aliquot à morte dies recaleſcunt.

§. 37.

Poſt mortem naturaliter adhuc calere experientia ſuggerit. Integrum diem annotavit *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Epiſt. 72. p. 297.*), & in illa aqua intercute mortua calor, *teſte Hippocrate* (*ſ. 7. Op. l. 4. Epidem. p. 233.*) multo tempore perſeverabat. Spectanda hic eſt ætas, corporum & morbi conſtitutio & aſſumta. Ætatem quod concernit, diutius calida ſervantur juvenilia, quam ſenilia, promtius enim evaneſcere neceſſe eſt calorem imbecilliorem, quam fortiorem, ut concluſit *Paul. Zacchias* (*l. 5. Tit. 2. qu. 12. n. 34. p. 443.*). Corporum conſtitutionem ſi attendas, graciliora quam obeſiora (*Id. c. l. n. 36. p. 444.*); Si morbos, qui ex convulſionibus moriuntur (*Galen. l. 1. de Præſag. ex pulſ. c. 4. p. 545. P. Foreſt. l. 10. obſ. med. 105. p. 448.*), diutiſſimè calidi per-

manent; quia ſuffocati moriuntur, *ſubjicit Dan. Sennert. (l. 1. Med. Pr. p. 2. c. 28. p. 577.)*, muſculis reſpirationi dicatis. Idem de morbo hiſtorico ſublata notavit *D. Sam. Ledelius (M. C. D. 2. A. 4. obſ. 18. p. 50.)*

§. 38.

Quod ad febres, non obſtat aliquando, etiamſi morbis frigidis complicatæ fuerint. Puer Hydropicus acutiſſima febre cum convulſione expirans, calidus permanſit, *teſtimonio Hippocratis (l. 4. Epidem. t. 81.)*. In quem locum vide *Franc. Valeſii commentarium (col. 376.)*, ubi id non naturali, ſed putredinali calori à maligna putreſcentia ſuccorum, quamvis etiam Hydropicos aliquando ad tertium usque poſt obitum diem caluiſſe retulerit *Fran. de le Boë Sylvius*, idque una atque altera vice ſe deprehendiſſe aſſerat *Illuſtr. Dn. D. Lucas Schrœkius, (M. C. c. l. in Schol. p. 50.)* de febre cauſode extincto *laudatus Ledelius Noſter (c. l. p. 49.)*. Idem contingit, ſi ex putrida & maligna febre deceſſerit æger. De Peſte extinctis *Ovidius (l. 7. Metamorph. v. 461.)*

Dura ſed in terra ponunt præcordia, nec ſit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.

Calorem remanſiſſe in Cadaveribus è papulis in à febre peſtilenti mortuis erumpentibus, concluſit *Laur. Joubert. (l. de Peſte c. 4. p. m. 308.)*. Talia aliquando calidiora fuiſſe, quam fuerint in vita, obſervarunt *Petr. Sal. Diverſ. (de Febr. Peſtil. c. 19. p. 119.) & Joq. Hucher. (l. 4. de Febr. c. 10.)*.

§. 39.

Quod ad aſſumta, ipſe deprehendi, febre petechiali ſublatum poſt viginti quatuor horas non tantum calidum, ſed & ſudore diffluentem. Aſſumſerat autem duas ante mortem dies multas doſes Tincturæ, ut vulgo audit, Bezoarticæ, cum aliis medicamentis camphoratis. Ab aſſumto Philtro mortuus, ſiniſtrum latus calidum, reliquis corporis partibus frigidis, ad tres dies habuit, ut *Valentin. Andr. Mollenbrocc. ap. Caſp. Th. Bierling. (Cent. 1. Adv. Curioſ. obſ. 1. p. 29.)* annotavit.

§. 40.

Recaleſcunt cadavera, dum, *philoſophante Petr. Salio Diverſ. (c. l. p. 119.)* extincto calore innato, omnis internus calor, quicunque fuerit, ſeu naturalis, ſeu præter naturam à partibus intimis ad extimas & exteras evaporat, aut à calore, ut quidam, inter quos *Fortunat. Fidel. (l. 4. de Rel. Med. c. 4. p. 520.)* & *P. Zacchias (c. l. n. 36. p. 444.)*, loqui amant, putredinali. Cuncta per ſe à putredine reddi calidiora, vulgo credunt; aliter tamen contingere aliquando per accidens, quia mixto ebulliente, cum putreſcere incipit, calidiores quædam particulæ perſpirant

rant, *Anton. Santorell. Poſt. Prax. Med. c. 37. p. 119.*). Rectius moderni fermentationi id aſcribunt, ita *Guilhelm. Maxvell.* (*l. 2. de Med. Magnet. c. 3. p. 75.*). Spiritus enim in ſanguine & cavitatibus corporis concluſi, cum reliquis particulis ſalinis, ſulphureis & Mercurialibus inordinatè fermenteſcunt, & corporis totius ac viſcerum intumeſcentias faciunt, prout philoſophatur *Th. Willis.* (*l. de Ferment. c. 8. p. 50.*). Poſteà vero partium ſolidarum compages ſaltim laxari, & particulæ ſulphureæ una cum ſalinis fluorem adeptis, evaporare incipiunt. Hinc calor ille, fœtor & tandem totius ſolutio. Plura infra (*Tit. 9. §. 77.*). Ex vegetabilibus fœnum ſole accendi & conflagrare, olim aſſeruit *Plin.* (*l. 18. c. 28.*) & fœnum contrà, non rite arefactum, in tabulato putreſcit: ac ſæpe concaluit, & ignem creat, & incendium nonnunquam etiam, cum fœnum cecidimus, imber oppresſit, *Columella* (*l. 2. de R. R. c. 19.*) ſcripſit. *Add. Joſeph. de Tertiis* (*Curioſ. Phyſ. §. 4. p. 108.*). Calorem autem à putredine excitari *Jacob. Zabarell.* (*l. 2. de Gen. & Interit. Miſtor. c. 9. p. m. 572.*). *Franc. Valleſ.* (*l. 4. contr. c. 3. p. 194.*). *Zacut. Luſit.* (*l. 1. Hiſt. Med. 84. Dub. 56. p. 155.*) docuerunt, quod de Ruſtica non Ariſtotelica putredine explicat *Simon. Simonius* (*Diſp. de Putred. comm. 226. p. 431.*). Id vero contingere ex perverſa quodam fermentatione, qua non commiſcentur particulæ, ſed diſſolvuntur rectius, rationabatur (*Diſſ. 7. de Igne p. 211.*) *Paul. Caſat.* De Stercore Columbino accenſo *Galen.* (*l. 2. de Morb. & Sympt. Cauſ. c. 2.*), à quo projecto in ea *Myſia*, quæ eſt Aſiæ pars, domus hac aliquando ratione, eodem teſte, conflagravit (*l. 3. de Temper. c. 2.*). Cur autem vegetabilia putreſcentia præ animalibus citius & vehementius incaleſcant, cauſam in acidum potentius, quo animalia deſtituuntur, rejecit *Exc. Joh. Bohn.* (*Diſſ. Chym. 10. §. 19.*)

§. 41.

Qui diuturnis vexati morbis, vivum, dum vixerunt, & poſt mortem putridum repræſentarunt Sceleton, ob enervatum muſculorum tendinum, fibrarum & nervorum robur flaccidos, & artus minimè rigidos ſpectatoribus exhibent. Vulgum ſapit vulgi prognoſticon, dum prædicunt fore, ut conſanguineorum aliquis propediem defunctum ſequatur. In Peſte extinctis caſum pollicis annotavit *Ludov. Septal.* (*tr. de Peſte*) & *Flamin. Gaſton.* experientia veſpillonum motus (*tr. de Peſte ſ. 1. §. 42.*) tradidit, mollitie corripi cadavera, ſi peſtis adhuc ferveat & graſſetur; rigere, ſi remittere incipiat. In nimiis hæmorrhagiis id etiam contingere credo. Illud imprimis *Conradus* Filius cujusdam militis in Weisſenſeha palam fecit. Hic namque ſenſim evacuato ſanguine, & ſectis omnibus nervis à Judæis Anno 1303. trucidatus, (*Vid. Sigfrid. l. 2. Epiſt. Hiſtor. p.*

 336.

336. & Georg. Fabric. l. 2. Annal. Miſn. Urb. p. m. 122.) omnia corporis membra, tàm majora, quam minora, adeò flexibilia, ac ſi viveret, exhibuit.

§. 42.

Poſt octo menſium in ſepulchro moram partes cadaveris adhuc incorruptæ & flexibiles *in Sutore Strigonienſi & Conſule Curtio Martin. Weinrichio memorante* (*De Spectr. Strigon. & Pentſchin.*) repertæ. Hi vero fuere Magi, illaque incorruptibilitas & flexibilitas ſuperiori cauſæ forſan imputanda. Naturaliter eam poſſe contingere, jam dixi, & dum in *Anton. Santorell.* (*Poſt. Prax. Med. c. 8. p. 24.*) incido, hujus mentem prætereà, cum non ſit in omnium manibus, huc tranſcribam. Non eſt neceſſarium, (*dixerat ante c. 8. p. 22. 23.*), ut mortui quique ſumme frigidi cadant. Deinde poſſunt quidem & omnes reddi frigidi, nihilominus quidam naturaliter flecti, obrigeſcere alii. Probatur. Nam ad effectus, hujusque productionem, plus valet diſpoſitio paſſi, quam robur agentis. Poteſt facilè accidere, ut quidam humidiori ſubſtantia ſcateant per carnes, artus nervosque diſperſa, terreſtriori alii abundent: Unde creſcere non poterit illa. Quare hi flecti naturaliter; obrigeſcere illi. Poteſt tertio contingere, ut nulla in articulis contineatur humida ſubſtantia, vel quia ab immodicè evacuantibus eſt educta, vel quoniam à valida cauſa exſiccante eſt exhauſta. At nulla exiſtente in artuum cavitate ſubſtantia, quæ à frigiditate ſuperveniente concreſcere poſſit, expediti illi ſunt, & à quavis cauſa impediente liberi. Quære ut ſtatuæ ex ligno efformatæ flecti (non) poſſunt: haud aliter illi. *Hæc Santorellus.*

§. 43.

Rigidi non raro multum à rigore deflectunt & molleſcere incipiunt. Singulare eſt ſequens: *Frater Thadæus à Tacco ordinis Seraphici, in quo* exactis ſumma auſteritate, Angelica caſtitate & vitæ Sanctitate integris nonaginta annis diem extremum clauſit, natus annos centum & ſex. Corpus ejus exhauſtum jejunio & ſenio, ſtatim ab obitu refloreſcere viſum & in teneritudinem & flexibilitatem infantilis ætatis, ſeu teneræ plantæ, converſum eſt; & die ſexto poſt ſepulturam de mandato *Urbani VIII.* exhumatum fuit, eique aperta vena, & (o prodigium inſolens & hactenus inauditum!) ex ſecta vena haud aliter quam ex vivo, vegetoque corpore ſanguis effluxit: ut ex Authenticis teſtimoniis, Romà perſcriptis, manifeſtum eſt, *Heinric. Engelgrav.* (*p. 1. Cœl. Empyr. p. 552.*) *è Ferrando* (*l. 2. Disquiſ. Reliquiar. c. 2. Art. 2.*) *excerpſit.* Addam & hoc, ex *Anton. Santorellus* (*c. l. c. 9. p. 73.*): Periit Anno 1629. M. Majo *Andreas Caſtaldius Theatinus vir certè pietate & omni genere virtutum clariſſimus*; Obriguit primum, ut mortuorum mos eſt, & flecti à morte non potuit; poſt aliquot deinde horas ſic

manus

manus, brachia, digitique cum manuum, tum pedum evaſere ſequaces, ut qua parte liberet facillimè flecterentur: Vivere dixiſſes, nam formæ decorem non amiſerat, non pallor faciem, non livor ungues aut labia deturparat: & quod vix fidem inveniet apud aliquos, frigus corpus nequaquam occuparat: dicam verbo, dormienti ſimilis quieſcebat. Ita verò philoſophatur *Santorellus*: Natura indidit particulis omnibus noſtri corporis, imò & particulæ cuique deſtinatæ motui aquoſam quandam ſubſtantiam in gratiam motus. Illa materia aut eſt pinguis, aut humida & aquoſa.(*c. l. p. 24.*) Nulla cauſa poterit unquam facere, ut qui ſemel obriguerit, rigiditatem deponat, & flectatur. Super naturalem ergò cauſam à rigiditate flexibilitas. Obriguit, *pergit, Caſtaldus*, ut mortis imperio pareret: ut pareret amori, flecti poſteà cœpit & diſtendi. Scilicet nondum eſt extinctus ille ardor charitatis, qua vivens flagrabat: viget, gliſcit, adhuc æſtuat. Ita verò rationatur *Santorellus*, ut monaſticæ ſanctitati palpum obtrudat, miraculumque fingit, ubi miraculum non eſt. Tetanus ſanè ille muſculorum, tendinum & nervorum, adveniente calore putredinali, aut alio quovis externo, à quo humores coagulati funduntur ceſſabit, & membris ſua reſtituetur flexibilitas.

§. 44.

Fluit ex hac διασκέψει problematis reſolutio, aut ſaltem dilucidatio, dum quæritur, quinam ex iis, qui eodem caſu perierunt, qui prius, qui poſterius animam exhalaverint. Hoc ipſum, ut ſolvant & explicent Doctores, etiam à qualitate cadaverum ſenſibili conjecturas ſumunt, prout magis calida vel frigida, magis aut minus rigida, & mollia ſ. flexibilia. Concludit ex hoc *P. Zacchias* (*l. 5. Tit. 2. qu. 12. n. 34. p. 444.*). Certum eſſe videtur, quod, ubi cadaver unius perſonæ, quæ ſimul cum aliis ex eadem cauſa occubuit, fuerit repertum adhuc calore omni non deſtitutum, cæteris aliarum perſonarum penitus calore orbatis ac mortali frigiditate rigentibus perſona illa cæteris ſupervixerit. Hic autem requiritur, (*α.*) ut defuncti non magnopere inter ſe differant natura, temperamento, ætate, habitu corporis, quod & ſupra monitum. (β.) Aliæ circumſtantiæ, quas caſus inculcat, non negligantur, v. g. ſi duo illi ſimul in bello aut duello occumbant, unus ex vulnere lethali, quæ cum minori ſanguinis effuſione, alter è lethali per accidens, ob effuſam nempè ſanguinis copiam, hic quamvis horas aliquot ſupervixerit, illico refrigerari poterit, ob ſecutam ex nimia hæmorrhagia Syncopem, adeoque frigidior apparere eo, qui multo ante anima fuit deſtitutus. (*γ.*) Diſtinguendus erit calor naturalis à putredinali. Recaleſcere poteſt hujus beneficio poſt aliquot à morte dies cadaver, ut modò (*§. 40.*) anno-

notavi. In hoc ne decipiamur, morbi genius, quo deceſſere, explorandus veniet. Si igitur è duobus morbo putrido fato functis, unus poſt aliquot dies calidus, alter frigidus deprehendatur, cæteris rectè ſe habentibus, caliditas illa putredinali imputabitur calori, & contra prædictam normam erit pronunciandum, quod calidus obitu prævenerit frigidum.

§. 45.

Coronidis loco inſerendum cenſui, quod cum apud Gentes tum Chriſtianos ſitus cadaverum pro varia ſepeliendi ratione varius fuit. Communisſima ea componendi ratio, ut jacentes magnæ matri terræ committantur, & componantur. Unde & ſepulchris ut plurimum inſcriptum leges: Hic jacet ille vel ille. Jacentia autem in dorſo ſeu ſupina condunt, cum prona, ut vulgi fert opinio, familiæ exitium inferat, quin & peſtem ipſam, quod in peſte aliquoties præſtitiſſe veſpillonum audaciam & avaritiam non ſine effectu non ſemel narratum audivi. Jacentes terra obruuntur, & cum ſenſum cadaveri quendam adhuc ſupereſſe ſibi perſuaderet gentilis ſuperſtitio, votum addebat: Sit tibi terra levis.

§. 46.

Sedentes *Naſamones* ſepeliunt, obſervantes, ut dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem conſtituant, nec ſupinus expiret, teſtatur & irridet *Cæl. Lud. Rhodigin.* (*l. 18. Antiqu. Lect. c. 38. col. 1038.*). *Alex. ab Alex.* (*l. 3. Genial. Dier. c. 2. f. m. 115. b.*). *Johann. Boëm.* (*l. 1. de Mor. Leg. & Rit. Gent. c. 6. p. 55.*). Ap. *Ruſſos* ruſticos ante funera defunctorum cadavera veſtibus & calceis induebantur, & erecta locabantur ſuper ſellam, cui aſſidentes illorum propinqui perpotabant & helluabantur. Ita *Joh. Meletius* (*Epiſt. ad Georg. Sabin. de Relig. Vet. Boruſſ. quæ legitur apud Mich. Neandr. Deſcript. Orb. Part. in fine.*). *Otto tertius Imperator* vano deſiderio *Carolum M.* videre captus, aperto Aquisgrani Ejus ſepulchro, eundem in Sella Imperatoria ſedentem invenit, quod narrat *Mart. Cruſius* (*p. 2. Annal. Suev. l. 6. f. 169.*) Add. *Jacob. Gretſer.* (*l. 1. de Fun. Chriſtian. c. 3. p. 12.*). *Zu Bolonien im Kloſter von S. Clara ſitzet der Cörper der H. Matronæ Catharinæ von Bolonien in ihren Nonnen Kleidern in einem Stuhl, und hält in ihrer rechten Hand die Ordens-Regeln: Ihr Angeſicht Hände und Füſſe ſind bloß, aber auch ſehr hart und ſchwartz* (*Anonym. Deſcript. Ital. Modern. part. 1. p. 72.*) *Henr. Engelgrav. p. 1. Cæl. Empyr. p. 552.*). Scythæ circa Regis ſepulchrum equos præſtantiſſimos eductis inteſtinis expurgatos paleis implent, equos ſub fornicibus locatos ut ſtent, infrænant, eorumque habenas ad palos extentas alligant. Dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinquaginta juvenum ſtrangu-

gulatorum (Regis famulorum) hunc in modum: unicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad cervicem usque transfigunt, quod inferius ſtipitis extat ultimum infigunt tigno illi, quo equus transjectus eſt. His equitibus ſepulchro circum poſitis abeunt. Ita *(l. 4. ſ. Melpom. p. 108.) Herodotus.* Salſe *Lacon* quidam *ap. Henric. Kornmann. (p. 7. m. m. c. 18.)* cum defunctos in ſellis ſedentes videret: Abſit, *inquit*, ut hic ſedeam, unde Seniori ſurgere fas non eſt. Quod quidem aliter *(in Apophtegm. Lacon. f. m. 111. a.)* recenſuit *Plutarchus.*

§. 47.

Stantia etiam Cadavera ſepulchris illata proditum eſt. Ægyptii recto in pedes poſitu cadavera intulerunt. Situs omnium (de Mumiis loquitur *αὐτόπτης Joh. Vesling. obſ. 39. p. 152. ſq.)* in monumentis rectus eſt inclinante ad parietem corpore, niſi exteriorum impulſu concidant, ventorum præcipuè cryptas Mumiarum violenter ſubeuntium & vim arenarum, ne dicam montes inſpirantium, quæ cadaverum inveſtigandorum præcipuam difficultatem parit. Poſitum illum pariter expreſſit, *Herodotus (in Euterpe. l. 2. p. m. 54.) ſubdit*, cum refert τὸν νεκρὸν ἵστασθαι ὀρθὸν πρὸς τοὺς τοίχους. Spectat huc illud *Silii Italici (l. 13. Bell. Punic. v. 468.)*

Ægyptia tellus
Claudit odorato poſt funus ſtantia ſaxo
Corpora.

Cauſam *Th. Bartholin. (de Lat. Chriſt. c. 9. p. 119. quod etiam repetit obſ. de Unic. c. 23. p. 186.)*, eruere conatus eſt dum ſcribit: In Oriente erecta corporis figura ad majorem cultum ſpectabat, ut ſervato etiamnum more ſacra ferè ſtantes ſua peragant Hebræi & Chriſtianorum nonnulli. Unde ortum puto Ægyptiorum inſtitutum in cadaveribus ſepeliendis, quæ ad majorem religionem in pedes recto poſitu adhuc in Pyramidibus viſuntur.

§. 48.

In Phrygia mortuos Sacerdotes non defodiunt, ſed ſuper lapidibus decem cubitos erectos ſublimes conſtituunt, quod iterum *Alex. ab Alex. (l. 3. Genial. dier. c. 2. f. m. 115. b.)* Apud Braſilianos Tuppam, Imbæ dictos excavata foſſa non oblonga, ut ſolemus, ſed in orbem dolii inſtar cadaver erectum ſepelitur, *notante Joh. Lerio (Hiſt. navigat. in Braſil. p. 267.)* & *ex hoc & aliis Eraſmo Franciſci (l. 6. Spec. Art. & mor. ext. p. 1489.)* In Creta Inſula Terræ motu rupto monte inventum corpus ſtans XVI. cubitorum, quod *Plinius (l. 7. c. 16.)* narrat. Stant & Kebberorum incolarum Perſiæ mortui in cœmiteriis furcis innixi aut palis alligati, ut de animarum felicitate & infe-

(Mmm) licitate

licitate certiores reddant poſteros. (*Vid. Adam. Olear. l.5. Itin. Muſcov. Perſic. c. 6. p. 562. Sanſon. Izziger Stat des Königreichs in Perſien p. 269. Joh. Jacob. Strauſſ. Reiſebeſchreib. c. 32. p. 183. J. B. Tavernier l. 4. Itin. Perſic. c. 8. p. 184.*) De Gauris Perſiæ incolis in Gauriſtan propè Hiſpahan, quæ forſan hodiè Kebberi idem *P. de la valle* (*p. 2. Itinerar. Epiſt. 3. p. 42.*)

§. 49.

A ſeriis ad jocoſa & ludicra. Stat & in antro ferali *nequitiarum Pater Tylus Saxonicus*, noſtris *der Eulenſpiegel*. Lepidis hujus vitam deſcripſit verſibus *Ægidius Periander Bruxellenſis Brabantinus*, ſub titulo *Speculum Noctuæ*, qui ſequentibus Ejus Sepulturam (*l. 2. Hiſt. 102. f. 204.*) delineavit:

Reſtibus imponunt corpus, demittere pergunt,
Franguntur reſtes, corpus inerme cadit.
Franguntur reſtes, qui mortua crura ferebant,
Arbor & in foveam riſibus apta cadit.
Accidit ut ſtaret turpi ſub tegmine Tylus,
Tum magnis cuncti riſibus ora movent.
Cum mirus fuerit, dum ferret ſtamina vitæ,
Reſpondit vitæ vita ſuprema Tyli.
Obruit ergò ſolo ciſtam, quæ proxima ſtabat
Turba, nec huic alium linquit honore locum.
Imponunt lapidem tumulo, bubone tenetur
Pars lapidis Speculum, qui tenet usque pede.
Scripta tulit lapis hæc, quæ noſtra Camena propinat,
Sub tenero quamvis claudicet illa gradu:
Ne Lapidem quis dimoveat, nam viſcera Tyli
Huic data ſunt, dubio ſtat tamen ille pede.

LIB. V.

Lib. II. Tit. V.
De
Motu Cadaverum.

Summarium.

1. *STare motus Galeno.* 2. *Pythagoræ quid Terræ motus. Mortui an agant, an boni an mali Genii.* 3. *Animæ impuræ.* 4. *Revolutio mortuorum apud Judæos in terram Canaan.* 5. *Motus mortuorum ſub & ſupra terram.* 6. *Phyſa ſ. Orbus piſcis.* 7. *Motus cadaverum ſecundum partes fluidas. Sanguis. Lympha.* 8. *Sanguis Martyrum ap. Papicolas miracula.* 9. 10. *Urina. Fonticuli: Semen.* 11. *Crepitus ventris. Excrementorum egeſtio.* 12. *Solidarum partium motus.* 13. *Capite abſciſſo ambulantes.* 14. *Miranda alia.* 15. *Exempla in brutis.* 16. *Capitis abſciſſi motus.* 17. *Loquela.* 18. *Inſectorum, reptilium piſcium abſciſſa capita ſe movere.* 19. *Viperarum imprimis.* 20. *Poſt cor extractum capitis & corporis motus.* 21. *In brutis.* 22. *Cordis extracti motus.* 23. *Cerebri.* 24. *Corde in Sacrificiis extracto fugientes victimæ.* 25. *Cor piſcium exemtum palpitans, ut & viperæ.* 26. *Grandiorum animalium.* 27. *De Torpedine fabula.* 28. *Vulnera cordis in homine.* 29. *In brutis.* 30. *Motus Epatis capræ.* 31. *Ventriculi inteſtinorum. Uteri &c.* 32. *Diviſos homines vivere perhibent.* 33. *Inſecta. Reptilia.* 34. *Piſces exemtos & diſciſſos.* 35. *Diſciſſas partes iterum coire.* 36. *Miracula.* 37. *Motus Galeno duplex.* 38. *Gradus motus & ſubjecta diſtinguenda.* 39. *Motus à ſpiritibus.* 40. *Marci conjectura rejicitur* 41. 42. *Hiſtoriæ expenduntur.* 43. *De manu rigida.* 44. *Capitis abſciſſio & cordis exciſio an ſtatim mortem inferant.* 45. *Ridiculæ Medicorum & Chirurgorum Bagenſium curioſitas.* 46. *Cordis an Cerebri vulnera citius mortem inferant.* 47. *Clamores & mugitus capite reſecto aut*

corde extracto. 48. Motus eſt vel naturalis vel convulſivus. 49. Sunt motus utplurimum convulſivi. 50. Spiritus, facultas motrix in fibris, Muſculis, 51. 52. Piſcium & inſectorum motus cauſæ. 53. Clamores & ſoni. 54. Cicadarum capite abſciſſo cantus. 55. Inſecta diviſa non conjungi. 56. Cordis & ſanguinis motus. Cor an ultimum moriens. 57. An auriculæ, an ſanguis in vena cava? 58. Cor explodit Helmont ſubſtituit vitam muſculorum & uteri. 59. Motus partium in moriente ut deſinat. 60. Motus ceſſans ut redintegretur. 61. Sanguinis S. Januarii motus. 62. Poëtarum fabulæ. 63. Sathanæ, Magorum, Extiſpicum fallaciæ. 64. Dæmon cadavera prodigioſè movet, 65. Motus oſſium è tumulis Cairi. 66. Viſio Ezechielis Prophetæ. 67. De motu oſſium Cairi conjecturæ. 68. Impiorum membra è tumulis prominentia. 69. Prognoſtica. 70. Emortua corpora poſſe caſu vel arte ad motum concitari. 71. Aëre cordi inflato. 72. Santorelli conjecturæ. 73. Partium irritatio. 74. De Tarantula figmentum. 75. Viſcerum in mortuis poſitus. 76. Sarcophagus Muhametis in aëre ſuſpenſus.

§. 1.

VIdimus hactenus rigere cadavera, ſudare, &, ne quid miraculo deſit, etiam ſtare. Plura vis, *Lector Amice*, & majora? Dabo, motum eorundem (quamvis non ſine cauſa, etiam ſtare motum dixerit *l. de Tremore c. 4. p. 292.* Galenus, cujus mentem pluribus illuſtravit *l. 6. Enarrat. Medicin. 3. p. 422. ſq. Franciſc. Valleriola*) ſubjungendo, & in eo calamum exercebo & induſtriam.

§. 2.

Pythagoras famoſiſſimæ ſectæ, quæ Italica dicitur, nobilis Autor cauſam tremoris in & ſub Terra traditurus, dixit, *Autore Æliano* (*l. 4. Var. Hiſt. c. 17.*), illam σύνοδον τῶν τεθνεώτων mortuorum ſub terra congregationem. *Add. Pl. Rev. Dn. D. Thom. Ittig.* (*de Mont. Incend. ſ. 4. c. 1. §. 6. p. 282.*). Sub Æthna, Liparenſibus Inſulis, Puteolano, Neapolitano, Bajano agro & Pithecuſæ *Typhonem aut Typhoeum*, monſtroſum illum Gigantem, quem Dii metuentes, variorum animantium figuris ſe celaverunt, prout fabulam habet *Ovid.* (*5. Metam. fab. 5.*)

5.), ſepultum, cum hic latus vertat, finxerunt *cum Aliis Pindarus*, evaporare flammas & aquas effervescentes, *ut narrat* (*l.5. Geogr. p. 166.*) *Strabo. Caſp. Barth.* (*l.23. Adv. c. 15. col. 1141.*) dum fortè evolvo, hæc offert: Quod impia terribilisque gens hominum, in vita vi injuſtitiæ oppreſſione potentium, poſt obitum Gigantes atque immania corpora apud inferos collocantur & inibi torquentur, cumque immane quid contra DEUM in terra vivorum capesſitur, eos movere carceres ſuos perhibetur, in libris nationum ea res originem *ex ſacris literis* ducit. *Jeſaias* (*c.14. v.9.*) infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui, ſuſcitavit tibi Gigantes. An eò reſpexerit *Virgilius* (*l.3. Æneid. v. 578.*), qui de *Encelado*

Fama eſt Enceladi ſemuſtum fulmine corpus
Urgeri mole hac, ingentemque inſuper Ætnam
Impoſitam, ruptis flammam expirare Caminis,
Et feſſum quoties motat latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, & Cœlum ſubtexere fumo.

Meum non eſt decernere, tollere tamen illa aſſertio transanimationis Pythagoricæ (ita vertit *B. J. Conr. Danhauer. Colleg. Pſychol. Diſp. 1. Controv. 5. p. 27.*) commentatum videtur, quod μετεμψύχωσιν vocant, animæ recividatum interpretatur *Tertullian.* (*l. de Reſurrect. Carn. c. 1.*). Sollicitum id dudum habuit *Excell. Dn. Chriſt. Fried. Franckenſtein.* (*Exerc. Phyſ. de Terr. Mot. ad l. 2. Noct. Att. c. 28. Agellii c. 1.*), qui pronunciatorum Pythagoricorum obſcuritate animatus per mortuos intelligit malos Genios, quibus & *Joh. Bodin.* (*l. 2. Theatr. Nat. p. 179.*) & è modernis *J. B. Helmont*, qui tamen bonos Angelos non excludit (*Tr. Tremor Terræ n. 30. p. 82.*), terræ aſcribit Tremorem. Ita Dæmones Stoicis ὅσιαι ψυχικαὶ Pythagoras: εἶναι πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεον. Vid. *Juſt. Lipſ.* (*l. 1. Phyſiol. Stoic. c. 19.*)

§. 3.

Forſan de impuris animabus verba fecit Pythagoras. Hæ prius ad longum tempus improbitatum pœnas daturæ, infernali ſubjiciuntur equleo, & purgantur, antequam in alia tranſeant corpora: Videtur id illo *Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 748.*) expresſiſſe:

Has omnes ubi mille rotam, volvere per annos,
Lethæum ad fluvium DEUS evocat agmine magno,
Scilicet immemores ſupera ut convexa reviſant,
Rurſus & incipiant in corpora velle reverti.

Fuit hæc *Platonis, Studioſi Pythagoræ,* ſi *Marſilio Ficino* (*in vit. Platonis*) *Sectatoris*

ris ſententia. Diſtinxit namque (*in Phædon. Add. Æn. Gazæum de Immortal. Anim. & Iſidorum Peluſiotam l. 2. Epiſt. 135.*) inter animas puras & impuras. Illæ ad ſimile ſibi divinum abeunt, divinum immortale ac ſapiens, quo ubi pervenerunt, contingit ipſis, ut ſint felices ab errore & ignorantia, & timoribus & agreſtibus amoribus, & aliis humanis liberæ. Impuræ autem apud inferos & circa ſepulchra verſantur, pœnam dantes prioris malæ educationis, & tamdiu oberrant, donec rurſus in corpus illigatæ fuerint. Illigantur autem, velut conſentaneum eſt in ejusmodi mores, quales etiam in vita exercuerunt. Audire juvabit in hanc rem *Claudianum* (*l. 2. in Ruffin. v. 482.*)

Multa ferarum
Cogit vincla pati: truculentos ingerit urſis
Prædonesque Lupis: Fallaces vulpibus addit.

Huic Interpretis vice adjunge *Boëtium* (*l. de Conſol. Philoſ. c. 3.*). De impurorum itaque corporibus & animabus ſermo forſan erit *Pythagoræ*, ſiquidem rectè rem metior, nec *Plato* Platonizat, i. e. aliter loquitur, aliter ſentit.

§. 4.

De Revolutione mortuorum in Terram Canaan quid parturiant Judæorum Magiſtri, ſomnio præfato jungimus eo, quod in eodem hæreant transmutationis luto, prout è *Joh. Hornbeckio* (*l. 8. contr. Judæos c. 3. p. 541. & ſq.*) diſcimus. Docent nempè, Judæos extra Terram Canaan in polluta Gentium Terra ſepultos, in die judicii non reſurrecturos, niſi per abditos Terræ meatus & cavernas revolutionem usque Canaan oſſa & cadavera eorum moliantur, qua de re *Joh. Buxtorf.* (*in Lex. Chaldaicis & Synagog. Judaic. c. 3. p. 35. ſq.*) & *Joh. Hornbeck.* (*c. l. p. 542.*). Cum reviviſcent mortui diſrumpendus eſt mons Oliveti, atque omnes mortui Iſraëlis inde exituri, etiam juſti illi, qui mortui ſunt in captivitate convolventur ſub terra & exituri ſunt ſub monte Oliveti. *E Targum* (*in Cantic. 8. v. 1.*) *Joh. Lightfoot* (*Centur. Chorograph. in Matth. p. 78.*), credunt inſuper ſepultos in Palæſtina jure & privilegio loci primos omnium reſurrecturos, cum & ſtudio Patriarcharum ſepeliendi in Terra Canaan inducti, ut è *Manaſſe ben Iſraël.* (*l. 2. de Reſurrect. c. 3.*) iterum *Hornbeck.* (*c. l. c. 5. p. 557.*) allegat. Singulare exemplum recitat è *Hilar. Prachio* (*in not. ad Wilhelm. Schikkardi Miſpalh. Hammelech. c. 3. Theorem. 10. p. 203.*) *B. Joh. Bened. Carpzov. de R. Juda Selcket Archiſinagogo Viennenſi*, qui ad excitandam anguſtiam volutationis ſubterraneæ jam grandævus iter in Palæſtinam ſuſcepit, ſed ubi iter vix ingreſſus Budam Pannoniæ, Muhammedicæ me-

metropolim devenerat, ad plures ſe penetravit, adeoque nunc longo adhuc anfractu ſubterraneas cavernas permeare tenetur, ad vitam æternam ſcilicet reſurrecturus. Addo *ex Eraſmo Schmidio* (*not. in Pindar. Pyth. δ. p. 199.*) Ethnici in peregrinis terris mortuos ter inclamabant. Credebant enim hoc quaſi ψυχαγωγία ſe Animas interfectorum ad patriam terram reducere.

§. 5.

Linquo fabularum Architectis fabulas, de vero & reali Cadaverum motu ſollicitus. Moventur autem, ſi moventur vel ſecundum totum, vel ſecundum partes. Secundum totum Motum Sarcophagi *Eudoxiæ Imperatricis Nicephor.* (*l. 13. Hiſt. Eccleſ. c. 36. p. m. 702.*) delineavit. Eſt relatio apud noſtros, retulit *Tertullian.* (*l. de Ani. p. m. 682.*): In Cæmiterio corpus corpori juxta collocando ſpatium receſſu communicaſſe. Fabulam dicerem quod de Gregorii Pontificis VI. Cadavere *è J. B. Fulgoſo* (*l. 3.*) retulit *Caſpar Rejes* (*qu. 31. Camp. Elyſſ. n. 15. p. 337.*), illud nempe ad templi valvas feretrô impoſitum, templum intraſſe inventum, niſi id divino Numine adjutum adderet. *Florentiæ Gualtherio Buſtaccii filio* diſſecto publicè à Carnifice capite atque cadavere arcæ impoſito, dum ad Eccleſiam S. Crucis humandum geſtaretur, adeo repente concuſſione valida ſpontè exagitatum, ut arcæ tabulata invicem diſjungerentur, ac benè ex geſtantium humeris decideret, quod ad jactum Baliſtariæ ſagittæ, dum funus progrederetur, perſeveravit, non ſine omnium aſtantium ingenti admiratione. (*Joh. Schenck. l. 1. obſ. med. p. 122. è Matt. Villan. l. 3. Hiſtor. ſui tempor. c. 46.*). Mortuos quosdam in Marchia ambulaſſe & pœnitentiam prædicaſſe &c. *Jacob. Horſt.* (*de Aureo Puer. Sileſ. dente p. 38. & 154.*), & vita functos quandoque veluti ſi viverent motus obire, aut etiam in pedes erigi & ambulare *Joh. Marcus Marci* (*p. 4. Vet. Philoſ. reſtit. ſubſ. 3. p. 403.*) ſcripſit, & rationibus firmare allaborat. *Chryſanthum & Muſonium* ſub terra in ſepulchris ſcripſiſſe iterum *Nicepho.* (*l. 8. Hiſt. Eccl. c. 23. p. 337.*) Μετέωροι ſeu ſublimes facti (ut eleganti joco in crucem actos deſcripſit *Iſaac Caſaubon. ap. Th. Bartholin. de Lat. Chriſt. c. 7. p. 68.*). Ad ſolem converti dicuntur, quod notat *Hieron. Cardan.* (*8. de Var. Rer. c. 40. p. 516.*). Cæterum Athenienſibus mos erat ad orientem ſolem cadavera apertis eorum ſepulchris locare, quod deprehenſum *Diog. Laërt.* (*l. 1. de Vit. Phil. in Solon. p. m. 32.*) annotavit, cui cum *Plutarcho* (*in Vit. Sol.*) minime convenit, qui *Athenienſes* mortuos ad occidentem congerere conſueviſſe, ad orientem Megaricos: veretur ne aut corruptus locus, aut erraverit *Laërtius Th. Aldobrand.* (*in h. Laërt.*

ërt. locum p. 29.). Exemplorum huc ſpectantium Syllogen collegit *Theod. Zwinger.* (*Vol. 2. Theatr. Vit. hum. ſ. 7. p. 565.*)

§. 6.

Phyſa ſ. orbis piſcis Ægyptiacus, ut de brutis etiam quædam ſubjiciam, exſiccatus & tomento ſeu alga oppletus & ſuſpenſus eam cœli partem, à qua ventus flat, roſtro ad eam converſo indicare ſolet, ut *Guilielm. Rondel.* (*l. 10. de Piſcib. c. 11.*) tradit. Quocirca eleganter Eundem Magnetem Æolium appellavit *Athanaſ. Kircher.* (*l. 3. Art. Magnet. p. 6. c. 2. §. 6. p. 529. & Regn. Magn. ſ. 4. c. 1. p. 165.*), qui idem de Hirundine marina, piſce volatili, propria edoctus experientia commentatur, quamvis etiam hic dubitet *Th. Brown.* (*l. 3. Pſeud. Epidem. c. 10. §. 5. p. 599.*). Lacertus Dub Arabibus vocatus, occiſus etiam poſt triduum igni applicatus perinde movetur, ac ſi viveret, ut *è Joh. Leone Simon Majol.* (*Dier. canicul. Colloqu. 8. p. 311.*).

§. 7.

Secundum partes moventur vel fluidas, vel ſolidas. Inter fluidas ſanguis eminet. Sanguinem venæ ſectione emiſſum in lebete, contremiſcere interdum videas, ſcripſit *Salomon Alberti* (*Hiſt. Corp. Part. Human. p. 68.*). *Joh. Lang.* (*l. 1. Epiſt. Med. 8. p. 36.*) & *Andr. Libav.* (*p. 2. Singular. p. 157.*). Hunc vulgus Chirurgorum prius adhuc, quam intepuerit ingurgitare cogit eos, quibus detractus eſt, ratum ſubeſſe animam, quæ tali potatione poſtliminio reſtituatur. *Wenn man durch ein Microſcopium ein friſches Blut, das man von einem Thiere läſſet, anſchauet, da ſiehet man das Leben, wie es ſich leibet, bekleidet, reget, beweget und wieget, Anonymus* (*Schrifft-und Natur-mäßiges Bedencken über die Begräbniſſ in der Kirchen p. 35.*). Fumare etiam dicitur ſanguis & recentia vulnera. En Poëtarum teſtimonia. *Virgil.* (*l. 8. Æneid v. 106.*)

Thura dabant, tepidusque cruor fumabat ad aras.

Et Valer. Flacc. (*l. 2. Argonaut. v. 233.*)

His Cruor in thalamis & anhelo in pectore fumant
Vulnera.

Sanguinem incluſum in Cadavere facillime rotari, *Malach. Thruſton.* (*de Reſpir. p. 109.*) aſſeruit. Undulationem in vena cava poſt emortuam auriculam vaſorum à ſpiritibus per nervos ubique diſtractis corrugatione contemplatus eſt *Richard. Lower.* (*Tr. de Corde c. 2. p. 70.*). Advertit in ſanguine obſcuram palpitationem *Guilh. Harveus* (*Exerc. Anat. 1. c. 4. p. 44.*). De ſanguinis ſeroſi putridi & fœtidi inſigni effervescentia & agitatione in mortuo *Eman. Urſtiſ.* (*ap. Guilhelm. Fabric. Hildan.* (*Cent. 2. obſ. Chirurg. 25. p. 103.*). Addendum

cen-

cenſeo & hoc: Cucurbitula morſui Tarantulæ applicata, & ſcarificata, in quodam fragor ſeu tinnitus auditus fuit. At quia poterat id fortaſſe per accidens, aut ab aëre, aut à Cucurbitula provenire, cucurbitula abſtricta fuit & alia applicata, idemque ſonus obſervatus: atque hoc pluries facto ſemper tum ab ipſo, tum ab aſtantibus ſimilis ſtridor perceptus fuit, ex qua luce meridiana clarius extitit, fragorem auditum, non ab aëre, non à Cucurbitula (ex quibus deceptio fortaſſe pervenire poterat), ſed abſolutè à qualitate, veneni ortum habuiſſe. *Dom. Panarol.* (*Pentecoſt. 5. obſ. 44. p. 172.*) memorat. Add. *Th. Bartholin.* (*cent. 6. Hiſt. Anat. 38. p. 259.*). Solet lympha ſuum curſum continuare per aliquod tempus poſt Obitum *Phil. Verheyer.* (*tr. 1. Corp. human. Anat. c. 5. p. 25.*) annotavit.

§. 8.

Inſpergere liceat quædam Papicolarum circa ſanguinem miracula. Ficta an vera ſint contextus ipſe prudentem edocebit. Sola Neapolis in Italia multa quotannis in Martyrum ſanguine miracula conſpicit *Jacob. Maſen.* (*util. curioſ. de Vit. Human. Felicitate c. 25. p. 527.*) perhibet. *S. Johannis Baptiſtæ* ſanguis, qui lapidis inſtar in ampulla concretus eſt, Feſto Præcurſoris die, dum ſacra peraguntur officia; illa, qua caput cenſetur amputatum, hora colliqueſcit, efferveſcitque. Idem ſpectaculum ſanguis *D. Stephani* per *Oroſium Hiſpanienſem* allati, ibidem ſolennis tempore ſacrificii tertia Auguſti die exhibet, mirumque eſt, quod reſtituto *à Gregorio Papa XIII. Calendario* (arrigite aures Faſtorum conditores!) decendium, cum eodem, ceu correctione hac divinitus approbata, anticipet: quod in *D. Johannis.* ampulla, pariter obſervatum eſt. *De Januarii Martyris Beneventani Epiſcopi* virtute quid dicam? Sanguis illius phialæ incluſus, qui in pilæ formam collectus induruit, quo die ſolenni proceſſione Neapoli circumfertur, ubi in Capitis ejusdem Divi conſpectum venit, repente ſolutus liquescit, &, velut modo ex vulnere defluens ſolvitur, capite verò remoto in prioris figuræ ſphæram indureſcit. *Hæc Maſenius.* Idem de *Genarii Martyris Beneventani Epiſcopi* capite & ſanguine, ex *Bapt. Fulgoſo (l. 1. c. 6.) Theodor. Zwinger.* (*l. 18. Theatr. vit. hum. col. 850.*), ut ovum ovo non ſit tam ſimile ut hæ duæ Relationes. Suſpicor idcircò in nomine Martyris erratum, ubi pro *Januario Genarius* & v. v. ſubſtitutus. Fuere è curioſioribus Neapolitanis, qui alia loca Neapoli ſanguinem ſudantia noſtro ſeculo *atteſtantibus id Novellis Lipſienſibus* non profuſi Januarii ſanguini, ſed montis Veſuvii exhalātionibus ſubterraneis aſcriberent.

§. 9.

Singulare quid de Urina habet *Andr. Cnœfelius* (*M. C. D. 1. A. 4. obſ. 56. p. 43.*). Urina recens è corpore Muliebri excreta ſtatim ebullire, & per ſex ferè horas ſemper moveri conſpiciebatur, cum gravi fœtore ſucceſſu temporis etiam per integrum diem talis motus continuabat in exiſtentis contrarii ſalis (cum aëre ambiente combinati) ſufficiens index. Bilis vomitu in terram rejecta bulliebat inſtar aquæ fortis, teſtimonio *P. Borelli* (*Cent. 2. obſ. 1. p. 104.*) Ipſe materiam ſeroſam ſale podagrico ſaturatam à podagrico vomitu rejectam in pelvi per longum temporis ſpatium ebullire & circulum rotari, conſpexi.

§. 10.

Fonticuli poſt obitum utplurimum inſtar aquæ hydrope mortuis copioſiſſimè fluere ſolent, quod multoties ſe vidiſſe teſtatur *Caſp. Theoph. Bierling.* (*Theſ. Practic. n. 20. §. 8. p. 260.*), ut ut in morituris ulcera ſiccari, vulgo aſſerant. Ex S. Nicolai Cadavere magnam humoris copiam continuo manare, teſtis eſt *Anton. Santorell.* (*Poſt-Prax. Med. c. 24. p. 57.*). Cur in ſuſpenſis urina mox effluat, quod in aliis demortuis non accidit, *Jacob. Müller.* (*ap. Gregor. Horſt. Epiſt. Med. l. 20. p. 238.*) rationem ſuggerit, quod propter ſuffocationem abdomen à Diaphragmate comprimatur, unde conſequente urgente copia urinæ vi compreſſionis Sphincter muſculus aperiatur. Ex hac Urina, ſi innocenter ſuſpenſus fuerit homo, Mandrogoram naſci, fabuloſa aſſeruerunt ſecula, inde Belgis ab urina furis Radix *Pis diven* audit. Audiamus *Jacob. Thomaſ.* (*diſp. Philolog. de Mandrag. c. 3. §. 72. & 73.*): Quod è ſuſpenſi hominis innocentis urina ſub patibulo eam creſcere finxerunt, ὁμόφωνον eſt aliis artis neceſſariæ inſtrumentis, quæ ab ipſis ſuſpenſorum corporibus, è ligno ter patibuli decerpere ſua jubet Satanas. Urinæ autem vocabulo ſuſpicere hujus fabulæ autores ejusmodi urinam innuere voluiſſe, è qua Orioni nomen indidit mendax Græcia. Etſi enim quocunque ſenſu eam vocem interpretere, mendacium pellucet, eſt tamen alterum ad fidem à ſimplicioribus aucupandam magis idoneum: Quod ſi cuipiam obſcurus videatur *Phornaſius* in reddenda orionis nomenclationè, en è *C. Junio Hygino* (*Fab. 195. p. m. 210.*) ipſam fabulam: *Jovis, Neptunus, Mercurius* in Thraciam *ad Byrſeum Regem* in hoſpitium venerunt: qui ab eo cum liberaliter eſſent excepti, optionem ei dederunt, ſi quid peteret. Ille liberos optavit, Mercurius de Tauro, quem Hercules Ypſeo ei immolarat, corium protulit. Illi in eum urinam fecerunt, & in terram obruerunt, unde natus eſt Orion. Poſt multos à morte dies

dies urinam effundi (*c. l. c. 29. p. 54.*) iterum *Santorellus* annotavit, gemellamque docto orbi communicavit *Dn. D. Joh. Ludov. Hannemann. Collega & Fautor. honorandus (M. C. D. 2. A. 8. obſ. 160. p. 354.)*; Lotium à Veſicæ collo, ut Anatome docuit, ſuppreſſum omnibus fruſtra tentatis poſt obitum, *teſte Joh. Rhodio (cent. 3. obſ. med. 26. p. 123.)* effluxit. De ſeminis in ſuſpenſis effluxione iterum *Santorell.* (*c. l. c. 21. p. 60.*)

§. 11.

Viro cuidam mortuo in hypochondrio cum elevatione & depreſſione ipſius, murmur & rugitus ſentiebatur, tanquam vivus eſſet homo, *Dominic. Panarol. (Pentec. 1. obſ. 47. p. 28.)* obſervat. Quod ipſum & eveniſſe illuſtr. *D. Duci Ceſativo à D. Petro Servio* audivit, qui cum mortuus eſſet ſimilem rugitum & habebat motum, quo audito & viſo aliqui ipſum ab inferis revocatum appellabant, cum tamen revera mortuus eſſet. In Hydrope defunctis id etiam manifeſtum. Inde hypochondriis punctim inflictis una cum aqua flatus cum ſibilo & ſonitu auras petunt. Ab illo flatuum impetu, & humorum fermentatione Crepitum ventris mortuis contingere poſſe, *è Phil. Salmuth. (cent. 2. obſ. 36. p. 25.)* conſtat. Feces alvi aliquando poſt mortem effuſas, memorat etiam *Santotorell. (c. l. c. 29. p. 54.)* Vidit A. 1686. M. Martio *Dn. D. Joſephus Lanzon. (M. C. D. 2. A. 9. obſ. 210. p. 350.)* civem quendam Jerrarienſem 45. annorum ſæva Peripneumonia extinctum, altero poſt mortem die non tantum urinam verum etiam ſtercus excreviſſe. Idem quoque obſervavit in puero variolis extincto. In furti inculpato Auguſtoburgi in carcere detento, in dextro pede à glande tormentaria vulnerato, & à vulnere mortuo altero poſt mortem die cum ad inſpectionem & examen vulneris nos accingeremus mortuum ſtercutio litaſſe conſpeximus. In Alio materia putida per nares & poſteriora egeſta, quod *Joh. Petr. Lotich.* (*l. 6. obſ. med. c. 6. obſ. 2. p. 584.*) commemorat. *Ein Agyrtha gab einem jungen Schwediſchen Herren eine Purgation ein, der Patient fängt an zu purgiren biß ihm die Seele ausfähret, nachdem er nun erblaſſet, hat er noch biß 6. Sedes gehabt, unterdeſſen hat der Quackſalber das Weite geſucht, und ſich unſichtbar gemacht.* (*des Getreuen Eckarts ungewiſſenhaffter Apotecker c. 7. p. 373.*). Mercurium vitæ easdem turbas in Inteſtinis defuncti contaſſe *ſupra*, (*l. 1. Tit. 8. §. 20.*) notatum.

§. 12.

Solidas partes moveri, hiſtoriæ loquuntur. Ita mortui videntur oculos aperire (*Vid. l. 1. Tit. 5. §. 4.*) ridere, (*ib. §. 24. 28.*) loqui (*ibid. §. 19.*), ſpumare (*§. 35.*), ructus edere (*§. 37.*), vomere (*§. 38.*). Quando intumeſcunt

& crepant (*Tit. 8.*), pariunt (*Tit. 9.*), penem demum erigunt (*Tit. 11.*). Scio fœminam quandam vernaculam Eccleſiæ, forma & ætate integram factam: poſt unicum & breve matrimonium, cum in pace dormiſſet, & morante adhuc ſepultura, interim Oratione Presbyteri componeretur ad primum habitum orationis manus à lateribus inhabitum ſupplicem conformaſſe, rurſumque condita pace ſitui ſuo reddidiſſe, *narrat.* (*c.l.*) *Tertullian.* Accedente occiſore, occiſus dextra vulneribus admota, digitis occiſorem, *teſte J. J. Schottelio* (*l. de Singular. German. Jur. c. 3. §. 23. p. 99.*) monſtravit. De puellæ à Judæis occiſæ manu in cœlum erecta, *Sanctus ille Nugator Th. Cantipratan.* (*l. 2. hiſt. memor. c. 29. n. 22. p. 34.*) Monialis quædam in Cœnobio *D. Vincentio* ſacro cum per ſex menſes phtiſi laboraſſet, Apoplexia repente correpta, quæ in dextræ partis Paraplegiam terminavit, triduo poſt exanimata feretro imponitur. Monacha altera affinis ingemiſcens ac lacrymabunda demortuæ manum deoſculatum accipiens, ter valdè conſtringi ſentit, tanquam miraculo perculſa reliquas aſtentes Moniales advocat, accurrunt, manum à mortuâ validè comprehendi intuitæ, mirantur. Hiſtoriam habet *Marcell. Donat.* (*l. 2. Hiſtor. mir. c. 3. p. 138.*) & *ex Eo Joh. Schenck.* (*l. c. p. 122.*) *Fortunat. Fidel.* (*l. 4. Relat. Med. c. 1. p. 514.*) *Caſp. à Rejes* (*qu. 33. n. 24. p. 400.*) *De Sancta Wiborada* crus & brachium in finali angore attractum & rigidum indirectum extendente, *Hepidanus, Cœnobita* (*l. 1. Vit. Ejusd. c. 38.*) *ap. Melch. Goldaſt.* (*T. 1. Rer. Allemann. p. 2. p. 345.*) In Nobiliſſima quadam mortua hora una cum dimidium poſt ejus mortem convulſiones pollicis & digiti annularis manus ſiniſtræ obſervavit *M. Zach. Mitlacher* (*Diſſ. inaugural. de Partu Diff. Caroll.*) Celebrem noſtri temporis Anatomicum Marquard. Slegelium Hamburgi à Cadavere ſe movente, dum novaculum adhiberet exterritum, & paulo poſt mortuum fuiſſe, rumor, ſed inanis, (*Vid. l. h. Tit. 2. §. 13.*), ſparſit.

τὸν κλεισθένα δ' ἀκέω
ἐν ταῖς ταφαῖς πρωκτὸν
τέλλειν ἑαυτῦ καὶ σπαράττειν τὰς γνάθες

Scomma eſt *Ariſtophanis* (*in Ranis Act. 1. ſc. 7. in Semichor. v. 70.*) quod è regione metricè hunc in modum *Nicol. Friſchlin.* *transtulit*:

Et fama Cliſthenem fert
Anum ſibi in ſepulchris
Convellere & genas depiles reddere.

§. 13.

Spectant huc Exempla, cum corpus nobiliori & principali parte orbatum, aut

aut diſſectum, non obſcura motus ad tempus exhibet indicia. Capite ablato an quis progredi poſſit? quæſivit *Ariſtoteles* (*l.3. Hiſt. Animal.c. 10.*) & id non temere credendum aſſeruit. *D.Proculus* tamen, miles Bononienſis ſacro martyrio coronatus, caput abſciſſum in locum, ubi nunc ejus Templum Bononiæ viſitur, propriis manibus tulit, referente *L. Surio* (*Tom.3. & ex hoc.*) *Heinr. Kornmanno* (*p.4. m.m.c.11.*), qui gemellum de *S. Dionyſio Areopagita* (*c. 12.*) *& S.Albano* (*c. 15.*) ſubjicit. S. namque *Dionyſio Areopagita* decollato, erexit ſe truncus, & acceptum ſuum caput ſuſtulit, & manibus detulit ad duo milliaria, ubi nunc Regum Francorum ſepulchra ſunt, quod etiam ex Aliis narrat *Chriſt. Adrichom.* (*in Act. Apoſtol. Theatr. Terræ Sanct. Annex. p.283.*). Spatium illud minuit, nec incongruè forſan, *Lud.Cœl.Rhodigin.* (*l.4. Lect.Antiqu. c.23.col.143.*) & id SALVATORIS infinitæ potentiæ aſcriptum voluit ſinceriſſimè. Feciſſe idem ſcribitur *Simphorianus, Felix. Regula &c.* Vid. *Cornel. Agripp.* (*T.2. Op. Declam. B. Anton. Eremit.p.575.*). Factum id *juxta Eund.* (*p.576.*) Anima eorum non Angelo, ut multi opinantur, eos ducente, ducente autem per aſſiſtentiam, non per naturalis informationis actum. Plura recitat *Hieron. Drex.* (*T. 1. Oper. in Prodr. Æternit. c.3. §. 6.p.98.*).

§. 14.

Præteritis annis accidiſſe in quodam conflictu inter Imperiales & Palatinatus rebelles, *memorat Euſeb. Nirenberg.* (*l.3. Philoſ. Curioſ. c. 21.*), Hungarum & Polacum obviam factos, Hungaro irrito conatu hoſtem petente, curvo & lato enſe unico ictu Polacus caput illi dejecit, & tamen ſit decapitatus currente equo, antequam caderet, mediocre ſpatium confecit. Hiſpanus quidam (commemorat *Ludov. Septal. in Ariſtot. ſ. 20. probl. 6. vulgò 67.p. 144.*), cui cum dormiret caput à quodam Ruſtico abſciſſum fuit, ſtatim ferè ſurrexit, & enſem enudavit, bis aut ter ea circumvoluta in terram decidit, nec amplius ſurrexit. Vidimus, *ſcribit Isbr. à Diemerbroeck* (*l. 1. Anat. c. 1.p. 760.*) Leidæ homicidam, virum fortem, qui à judicibus morte condemnatus & decollatus fuit, ſed capite amputato ac detruncato mox erectus ſurrexit, & in pedes nonnihil ſubſtitit.

§. 15.

Veritas hujus aſſerti etiam in brutis lucet. Vervecem capite abſciſſo progreſſum, *Averrhoës* (*in 2. Phyſ. auſcult.*) deſcripſit. Aviculæ capite abſciſſo leviter ſubſultant (*Gerh. Joh. Voſſ. l.3. Idol. c. 1. p. 627.*). Dum Commodi Imperatoris in jaculando mirabilem peritiam depinxit *Hier. Cardan.* (*l. 12. de Rer. Var. c. 62.p. 795.*) reliquis addidit: Idem aliquando ſagittas lunatæ cuſpidis in Ma-

Mauruſias Struthos intorquebat, qui & pedum celeritate & alarum quaſi velis ocysſimè ferebantur, ſicut ſummum contingeret collum atque ita capita amputaret, ut exſectis cervicibus (qui teli impetus fuerint aliquandiu tamen viventibus, ſimilem curſum continuarent. Add. *Franciſc. Bacon. Verulam.* (*Sylv. Sylv. Cent.* 4. *Hiſt. Nat. Exper.* 100. *col.* 840.). Quis non vidit ablato capite, Crabrones, & alia ejusmodi inſecta volare, quod etiam allegat *J. B. Helmont* (*tr. ignota actio regim. n.* 35. *p.* 269.) Vin' majora adhuc? Muſcæ Bombycinæ majores non modò poſt ablatum caput vivunt ac volant, ſed & generant. Mas quidem poſt truncatum caput fœminam comprimere non poteſt, fœmina tamen decollata alacriter marem admittit, & aliquot poſt horis ova confeſtim parit, quod ex obſervatione *Rob. Boylei* (*ap. Th. Bartholin. Cent.* 4. *Epiſt.* 92. *p.* 521.) recitat *Ol. Borrichius.* Canit cicada capite abſciſſo, quod experti *Albertus Magnus* (*l.* 26. *de Anim. f.* 204. *a.*) & *Hieron. Cardan.* (*l.* 7. *de Var. Rer. c.* 28. *p.* 296.) & diu ſupervivit. Non volant tantum veſpæ & fuci, Apes ademto capite, ſed & aculeis feriunt, & ſe ſe defendere conantur. Idem in detruncatis veſparum aculeis licet cernere & experiri. Ipſis terreſtrium teſtudinem capitibus amputatis, ii tamen liberè ac validè per hortum ambulabant ad ſex menſes. *E Caldeſi Martin. Liſter.* (*Exerc. Anat. altera de Buccin. fluviat. & marin. p.* 45.)

§. 16.

Movetur & caput amputatum.

Oſcitat in campis caput à cervice revulſum,
Semi animesque micant oculi, lucemque requirunt.

E Varrone Attaceno citat Fulvius Urſinus (*Virgil. cum Græc. collat. l.* 4. *Georg. & l.* 10. *Æneid.*). Viri fortes in bello morituri, ſolent terram mordicus appetere. Id quod ſignum eſt ingenitæ ferocitatis, commentatur (*in Saxon. Grammat. l.* 8. *Hiſtor. Danic. p.* 178.) *Stephanus Joh. Stephanius*, ubi egregia cum è Græcis, tum Latinis Poëtis collecta dat, aliàs non ubivis obvia, & à paucis animadverſa. Add. *Servium* (*in Virgil. l.* 11. *Æneid. v.* 418. *p.* 873.). Hinc originem ſumſiſſe videtur *Eidem* (*p.* 179.) Germanis hodieque uſitatisſima de iis loquendi formula, qui in præliis occumbunt: *Sie haben ins Graß beiſſen müſſen.* Cecinit in hanc ſententiam *Pindarus Thebanus* (*Iliad. Epit.*)

Ictis in inguine Leucon
Concidit infelix, proſtratus vulnere forti
Et carpit virides moribundus dentibus herbas.

Et *Servius* (*in l.* 1. *Æneid. v.* 100. *p.* 61.) appetere, ore terram petere, i. e. mori, interpretatur. Etiam *Starchatori Gigantis* caput ab *Hathero* decuſſum terræ

glebas

glebas petiit, quod *Saxo Grammat.* (*c.l.p.m.153.*). *Olaus Magnus* (*l.5.Epit.Hiſt. Septentrional.p.182.*) & *Alb.Kranz.* (*l.2. Suec. c. 22.p.448.*) relationibus ſuis inſeruerunt. Sed cum *Starchateri* & *Hatheri à Saxone Grammatico* conſignatas hiſtorias pro monſtroſis fabulis habeat *Joh. Gorop. Becanus* (*l. 7. Orig. Antwerp. p.764.*), en alium *è Th. Bartholino* (*Cent. 2. Hiſt. Anat. 98.p.384.*) caſum. Hafniæ, *ſcribit*, puellæ ſedecim annorum caput manu carnificis decollatum terque quaterque ſe movit & ſubſultavit. Muſculi faciei, bucconis &c. poſt mortem ſe convellunt, indeque ſpumæ generationem deduxit ingenioſus. *J. N. Pechlin.* (*de aër. & Alim. def. c.8.p.89.*). Legas & quædam huc ſpectantia *ap. Leonhard. Thurneuſſer.* (*de Probat. Urinar. c.8.p.49.*)

§. 17.

Quod ad linguæ motum, *Hieron. Cardan.* (*l.20. de Subtilit.p.608.*) fecit linguam Bovis exemtam tota die palpitare, & addit, quosdam affirmare, vitulinam in aquam injectam moveri, quod tamen ipſe non expertus fuerit (*p.609.*). Mirabilius eſt, quando abſciſſa capita locuta legimus. Abſciſſum *S. Pauli* caput ter nomen JESU inclamaſſe hiſtoriæ produnt. Evolve, ſi lubet, quos *citat Th. Bartholin.* (*de Lact. Thorac. c. 13. p.39.*). Hoc miraculoſum cum ſit & ſacrum, ad profana deſcendo. Sunt qui *Homerum* teſtem adhibeant, differit *Ariſtoteles* (*l. 3. de Part. Animal. c. 20. p. 468.*) quaſi ob eam rem illud dixerit:

Ipſeque dum loquitur miſcetur pulvere vertex.

Non enim dum ipſe homo, ſed dum ipſe vertex, intelligi volunt. In terra Caria cum *Cercydas* quidam occidiſſet *Jovis Hoplosmii* ſacerdotem, caput interemti reſectum protulit hunc ſenarium:

Ἐπ' ἀνδρὸς ἄνδρα Κερκυδᾶς ἀπέκτανε

Virum necavit Cercydas ſuper viro.

Ex Hierone ſive Epheſio, ſive Alexandrino narrat *Phlegon. Trallian.* (*de Reb. Mirab. c.2.*) de capite infantis *à Polycrito Ætolorum* præfecto geniti, quod poſt corpus à ſpectro devoratum multa prædixerit. Idem ex *Antiſtene Peripatetico* (*c. l. 3.*) refert, de capite *Publii, militaris apud Romanos Præfecti*, quod, comeſto, à lupo corpore, longum carmen pronunciavit, quo futura continebantur. De *Orphei* Capite Lesbo appulſo vaticinante: τὰ ἐμὰ ὦ κῦρε σά. Mea, ô Cyre, tua, evolvatur *Gerhard. Johann. Voſſ.* (*l.3. Idolol. c. 44.p. 966.*). De capite juvenis abſciſſo peccata confitente *Thom. Cantiprat.* (*l. 2. Hiſt. & Exempl. c. 29. n. 24. p.306.*). Libavi & quædam (*l. 1. Tit. 5. §. 20.*) ſupra.

§. 18.

§. 18.

Eodem modo & inſectorum, reptilium & aquatilium reſciſſa capita ſe movere, imò & mordere conſpiciuntur. Caput Crabronis (quem cervum volantem indigitant) cornuti abſciſſum ſextiduo poſt vivere & mori vidit *J. B. Helmont.* (*tr. Ignota actio regiminis n. 36. p. 269.*). Idem in piſcibus & ſerpentibus nemo non animadvertere poterit. Coquam quandam mordebat jam in ſex partes ſectus Lucius, quod ab ipſa coqua percepi.

§. 19.

Caput parvæ teſtudinis amputatum ſic maxillas per ſemihoram collidebat, ut ſtrepitum quendam ederet *Joh. Bapt. de Hamel.* (*l. 1. Reg. Scient. Acad. Hiſt. ſ. 11. c. 7. n. 1. p. 144.*) memoriæ mandavit. Teſtudinis marinæ caput abſciſſum non continuo moritut, ſed & videt, & ſi ante oculos ei manus obverſetur, eos claudit, & paulo ſi propius manum admoveas mordet, & diu oculos habet fulgentes, quorum pupillæ candidiſſimæ & ſplendidiſſimæ cum exiſtant eruuntur, ut vel auro vel monilibus imponantur. Ita *Ælian.* (*4. Hiſt. Anim. c. 28. p. 214.*). Viperæ colletenus jam pridem exſectæ caput poſſe demorſum à ſe animal perdere veneno, experimentum dedit *M. Aurel. Severin.* (*p. 2. Viper. Pyth. p. 365.*) in Gallo Gallinaceo, quem hora ſemiſſe vidit mortuum. Ego teſtari poſſum, me vidiſſe (aſſerit *Fr. Redi obſ. de Viper. p. 61.*), quod caput Viperæ media hora poſt detruncationem, dum adhuc quidam motus ſupereſt, & ita loquendo quædam ſcintilla vitæ, ſi morderet accidit non aliter, ac ſi corpori adhæreret. Detracta cute poſt aliquot horas mordet adhuc caput, & cor ſerpentum aliquot horas palpitat, obſervavit *Moſes Charas* (*Deſcript. Vip. Edit. German. c. 1 p. 5*) *Add. Petr. Borell. Cent. 1. obſ. 43. p. 47.*). Romæ Pharmacopæi cujusdam famulus à capite Viperæ jam poſt tertium diem abſciſſo, & inter ſordium quisquilias jacente, cum is hoc pede protruſiſſet, deinde manibus quoque projicere tentaſſet, lethaliter in digito morſus, & efficaciſſimis vix tandem Theriacalibus medicamentis ſanatus fuit, teſte *Joh. Fabro Bambergenſi Academico Lynceo* (*in not. in Animal. nov. Hiſp. Nard. Anton. Rechi p. 782.*). Majori cum periculo id expertus *Pharmacopœus Macope junior* in ſolenni Theriacæ præparatione, cujus mentionem fecit *Magnif. noſter Argonauta Dn. D. Joh. Mich. Fehr.* (*tr. de Scorzoner. c. 9. p. 108.*), aut circa dentium viperarum motum articulatum occupatus, ut vult *Joh. Theod. Schenckius* (*Epiſt. 7. Gammarol. D. Sachſii annex. p. 934.*) qui à tali capite morſus Theriacalibus nil juvantibus ſenſim extabuit. De genero & ſucceſſore *Macopii Joh. Knipſio* Idem in hiſtorias retulit *Joh. Rhodius* (*cent. 3. obſ. 89. p. 169.*) *Ita & ille, ap. Petr. Andr. Mathiol.*

thiol. Fœniſeca (*cit. Fehr. c. l. p. 109.* Locum non addidit, nec facilè illum reperies,) qui cum inter demetendum falce ſua viperam fortè diſſecaret, & eam partem, cui caput annatum erat, pro mortua manu apprehenderet intrepidus, fera irritata capite vibrato digitum ejus momordit acriter, quam, ut fieri ſolet, dum ori admovet, ſanguinem ſaniemque expreſſurus, repente mortuus eſt.

§. 20.

Corde extracto ſupervivunt ad tempus homines & moventur. Quidam corde extracto caput expeditè movebat, aſtantes torvo vultu intuebatur, & cor ſuum accuratius contemplabatur, donec caput ambutaretur, quod ſuis inſeruit (*Cent. 3. hiſt. anat. 15. p. 37.*) *Th. Bartholin.* Ego ipſe vidi delinquentem, *inſit. Ferdinand. Kiehn.* (*Diſſ. inaug. de Syncop. c. 4. §. 11. p. 20.*), qui ſententia Magiſtratus ad hoc genus ſupplicii damnatus fuit, ut ei vivo adhuc, & antequam in quatuor corporis ſui partes diſſecaretur, cor eximatur, corde exemto, cum admiratione aliquot centum hominum ſpectantium, ultra quadrantis horæ ſpatium vixit, atque ſuum, quod propè jacuit, Cor, elevatis ſubinde oculis, miſerè intuitus eſt, usque dum duriſſimo mortis genere periit. Alius, cui cor avulſum & in carnificis manu, auditus tria aut quatuor precum verba proferre. Ita *Fr. Baco Verulam.* (*Hiſt. vit. & mort. Artic. 15. t. 322. p. 404.*) retulit, captus juvenis Hiſpanus, cui cum Mexicani Cor exrraxerant, illud Diis ſuis immolaturi exclamabat: *Cavalleros muerto meham*, viri Nobiles me occiderunt. Ex Aliis *Eraſmus Franciſci (Im Sineſiſchen Luſt- und Staats- Garten p. 3. p. 1744.)*, aut ut illud expreſſit *è Joſepho à Coſta Caſpar. Rejes* (*qv. 32. n. 1. p. 376.*): O Nobiles, quare me occiditis? Ita retulit olim Civis noſter ex Hungaria, ubi aliquot annos literis operam dederat, rediens Hungarum quendam, qui ad partes Turcarum deſciverat; ſeque circumcidi paſſus fuerat, captum, & ſectioni deſtinatum, corde à Carnifice evulſo, aliquoties Turcis conſuetum Allah, Allah intonaſſe, aut potius ingeminaſſe.

§. 21.

Id verò & in brutis deprehenſum. Crocodilos maximè eſſe vivaces, ſi iis cor eximatur *à Calcidio (in Platon. Tim.)* notatum. Corde ſimul cum aliis viſceribus privatum uranoſcopum piſcem, valdè multum vivere, magnam facit admirationem, prodit *J. C. Scaliger. (Exer. 227. ſ. 15. p. 714.)*. Idem in Rana conſpicuum, reſecto corde diu natante Experimento *Johann. Schwammerdammi ap. Nicol. Stenonem. (Myolog. Specim. p. 78.)*. Add. *Colleg. Amſtelodam. Anat. (p. 30.) Oligerum Jacobæum. (obſ. de Ran. & Lacert. c. 3. p. 58.)* &

in terra ſaltus robuſtos ingeminante *ap. Joh. Jacob. Harderum* (*Api obſ. 3. p. 9.*) Cerebro contra extracto in momento exſpirante. Teſtudines exemto corde moveri ac vivere, *Ariſt.* (*l. d. juvent. & ſenect. c. 2. & l. de Reſpir. c. 17.*) voluit, & ex hoc ſuis absque dubio *Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l. 21. antiq. lect. c. 1. col.*) inſeruit. In limace majori rubicunda terreſtri; ſi ipſi Cor eximatur, non illico vita ſimul adimitur, *Nobiliſſ. Joh. de Muralto* (*M. C. D. 2. A. 1. obſ. 59. p. 148.*) expertus. De piſcibus ne multa faciam verba, auriculam vellit quotidiana Experientia. De motu corporis Torpedinis trihorii ſpatio, poſtquam cor exemtum, (*Experiment.* N*atur. p. 66.*) *Franciſc. Redi* obſervavit & (*c. l.*) *Harderus* in viperarum excoriatione, capite præſciſſo, omnibusque interraneis exemtis manifeſtum circumgyrationis motum per pluſculum tempus ſubſiſtentem, ſpiritum idonea adhuc copia reſiduorum certiſſimo indicio.

§. 22.

Cor humanum in decollatis ad horam imò ad 80. minuta ſe adhuc moviſſe, *Leonhard. Thurneuſer.* (*de Probat. Urinar. c. 8. p. 49.*), qui (*p. 50.*) addidit: *Es iſt auch gewiß, ſo iemand ein Virtel einer Stund nach dem Streich (in decollato) durch die eröffnete Gurgel mit einen eiſern Trod oder Rüthlein das Herz berühret, wird ſich der gantze Cörper bewegen, oder ſo man das Haupt bey dem Bart oder Haare hart zeucht, oder ein Ohr ümdreht. Wird ſich der Mund bewegen, und die Stirn rümpffen, als obs ihm wehe thät.* Habet id cum aliquibus Paracelſicis, imò ipſo *Paracelſo*, *Thurneuſerus* familiare, ut Anatomicæ penè rudis fuerit. Teſtatur id vel hoc, quod ignarus fuerit ejus, quod lixæ, laniones, excoriatores, & id genus hominum non ignorat, viam per aſperam arteriam ad pulmones, non ad Cor à natura eſſe deſtinatam. Id verò non minimum in viro, qui ex Artifice (Aurifabro), ex quo cum propter adulteratum Aurum Argentumque ex illuſtri urbe diſceſſiſſet, repente factus eſt Medicus, quem etiam Principes in oculis tulerunt. (Vid. *Th. Eraſt. de Auro poculento p. 2.*). Movit autem poſt mortem aliquantiſper durans cordis motus, *Aur. Theophraſt. Paracelſ. ut* (*T. 1. op. Schol. ad. l. de Pulſ. p. 756.*) ſcriberet: Pulſum manere poſſe poſt mortem. Aſtipulabatur huic *Joh. Rhenan.* (*Antidot. peſtilent.*) caſtigatus *à Flaminio Gaſtone* (*tr. de Peſte Sic.* §. *43.*). In pullis gallinaceis jam in plumas indutis atque ita ovo exemtis poſt caput forfice præciſum, Cor integram horam palpitare, manifeſto ſenſu *illuſtris Rob. Boyle* (*referente Ol. Borrichio ap. Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. 92. p. 521.*) expertus eſt.

§. 23.

De motu Cerebri è cranio exemti ſequentia tradidit *Verulam.* (*cent. 4.*

Sylv.

Sylv. Sylv. Exp. 400. col. 839.): Capite porcelli aperto, Cerebrum exemtum & palmæ alicujus impoſitum palpitavit, nulla Cerebri parte læſa & absque ſeparatione à Medulla ſpinæ. Paulo poſt repoſito in locum Cerebro clauſoque porcelli cranio ille paululum obambulavit. Mira quidem narratio, cur cerebrum non amplius ſuſpenſum motum, & non potius collapſum in ſe deſedit? Siccine medullæ ſpinalis tenſio & elongatio, dum eximebatur, nervorum proceſſus tenellos non rupit aut ſaltem afflixit, Cerebro cum primis in illa tenella ætate adhuc perquam molli fluido, ut alia abſurda hiſtoriæ dubiæ non opponam.

§. 24.

Notabilis eſt illa *Galeni (l. 2. de Placit. Hipp. & Platon. c. 4.)*, quam etiam *Rabbi Moyſes (ſ. 3. Aphor. 43. p. 489.)* citat & ad quam etiam reſpexit *Fr. Bacon. Verulamii (Sylv. Cent. 4. Experim. 400. col. 839.)* relatio: Conſpicitur, *inquit*, in ſacrificiis, quæ de more peragi conſverunt, in quibus interdum victima erepto corde arisve impoſito cum reſpirare, & intensè clamare, tum etiam fugere tantiſper viſa eſt, usque dum profluvio ſanguinis commoriatur. Junge (*l. 6. c. 6.*). De bove ſub eviſceratione mugiente vera eſt traditio & fides, inculcat *Th. Bartholin. (Hypomnem. 1. de Cruce* §. *11. p. 79.)* De cane exemto corde per horæ ferè octavam partem currente *Joh. Jeſſenius à Jeſſen. (Anat. Pragenſ. p. 91.)*. Thoracem canis cultro ocyus aperi, corque apprehendito: miniſter verò tuus diligens atque expertus mira celeritate acu craſſa & contorta, in qua contortum filum immiſſum eſt, quatuor cordis vaſa antè colliget: deinde cor abſcindat, eodemque tempore vincula abſcindantur, quibus crura quatuor juncta erant, & in pedes projiciatur, canem absque corde vociferari audies, progredi videbis: qua re nihil magis admirabile conſpicari poteris. Ita Anatomicum inſtruxit *Reald. Columbus (l. 14. de Re Anatom. p. 481.)*. Idem vidit, *Petro Pawio demonſtrante, Gerh. Joh. Voſſ. (l. 3. de Idolol. c. 44. p. 965.)*. Propriam allegant experientiam *Joh. Dan. Horſt. (p. 1. Manuduct. ad Med. c. 1. ſ. 2. p. 75.)* & *Excell. Joh. Dan. Major. (M. C. D. 1. Ann. 8. obſ. 10. p. 15.)* add. *Joh. Schenck. (l. 2. obſ. med. 269.) Tilemannum Coum (p. 120.)*. De catellis *D. Simonis Schulzii* obſervatio *à M. Schelgwigio* communicata (*M. C. D. 1. Ann. 3. obſ. 263. p. 436.*) legitur.

§. 25.

Cor ipſum vivo animali exemtum diutiſſimè naturalem retinet functionem ceu initium motus, tum ſibi, tum aliis, ut habet (*c. l.*) *Galenus*, quo deficiente auriculæ aliquot pulſibus toti actioni colophonem imponunt. De

corde Salmonis, piſcis, hæc (forſan *ex Alberto Magno l. 1. de Animal. tr. 3. c. 4. f. 26. b. & l. 24. f. 199. a.* aut *Ol. Magno l. 10. Hiſt. Gent. Septentr. p. 506.*) *Hieron. Cardan.* (*l. 7. de Variet. Rer. c. 38. p. 485.*) annotavit: Cor Salmonis exſectum omnium animalium cordibus diutius vivit, atque adeo diu, ut id improbi piſcatores inſerant cadaveribus Salmonum jam putreſcentium, ut adhuc vivere videantur. Atque ita plures ſub uno venduntur. Simplicibus forſan Salmo namque extra aquam vix vitam protrahit, & odor ingratus calliditatem piſcatorum eludet. Cor piſcium aliorum v. g. Anguillarum ſuper planam tabulam expoſitum pulſus æmulari, *Renat. Carteſ.* (*Vid. Fortunat. Vop. Plemp. l. 2. Fund. Med. p. 179.*) *vidit*, cujus mentem habet & examinat *Guilh. Harveus* (*Exerc. Anat. 2. p. 134.*). Cor viperæ per quinquaginta horas extractum & reſciſſum licet vivum & ſuo more palpitans, ſervavit, *Honorat. Fabri* (*l. 1. de Hom. Propoſ. 8. p. 221.*). Exemto ex vipera viva corde horis poſt viginti quinque motus adhuc manebat ſuperſtes commemorat *Joh. Franc.* (*M. C. D. 3. A. 3. obſ. 72. p. 92.*)

§. 26.

Hæc de minoribus, ad grandiora quadrupeda progredior. Animadverſum ſæpe eſt, *perorat Cicero* (*l. 2. de Nat. Deor. f. m. 30. b.*), cum cor animantis alicujus evulſum, ita mobiliter palpitaret: ut imitaretur igneam celeritatem. In infernali tecates ſacro ſacrificus manus inſerebat viſceribus & extracto corde aliisque vitalibus ex palpitatione ejus futura pronuncibat. Cecinit in hunc ſenſum *Prudentius* (*Apotheoſ. v. 465.*)

Manibusque cruentis
Tractabat tepidas lethali frigore fibras
Poſtremosque animæ pulſus in corde tepenti
Callidus interpres numeris & fine notabat.

Plura (*in 4. Thebaid. Statii v. 466. p. 1101.*). *Caſp. Barth.* Cor in victimis minimè palpitans, ſilens vocabatur, *Baſſian.* (*Land. l. 2. Hiſt. Hum. Corp. c. 4. p. 160.*) auſpicibus, ut Luna ſilens, dum non lucet, & otio indulgere videtur. Ita

Silentia Lunæ

Dixit Virgil. (*l. 2. Æneid. v. 255.*). Galli, quibus ϑυπολεῖν βρότειον ἀρχῆθεγενος immolare humanum genus piaculum non fuit, ut *Sophoclis* verba (*in Andromed.*) adoptem, hominis libamine perfuſi, tergum gladio ferientes ἐκ τῦ σφαδασμῦ ἐμαντεύοντο, ex palpitatione membrorum divinabant, quod ex *Strabone* (*l. 4. Geograph.*) his addere placuit. Cor evulſum adhuc pulſare, *Galenus* (*l.*

6.

6. de U. P. c. 8. p. 443.) conſpexit, & cor exemtum vervecis horam amplius unam totam fluctuare *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 246. ſ. p. 754.*).

§. 27.

Ferunt eſſe exploratum, animadvertit *Caſp. Barth.*(*animadv. in Claud. Epigr. 4. p. 1008. forſan ex Nicol. Godigno de Reb. Abyſſin. 7.*), ſi inter mortuos piſces Torpedo viva ponatur, & inibidem ſe moveat, eos quos tetigerit interno quodam & arcano motu ita cieri, ut vivere videantur. Tremorem mortuis piſcibus inducere, *Hier. Hirnhaim* (*de Typh. Gen. Human. c. 8. n. 3. p. 82.*) docuit. Add. *Job. Marc. Marci* è quo forſan, ut alia plurima, hauſit (*Philoſ. Vet. Reſtit. p. 5. ſubſect. 2. p. 580.*). Quod rerum cauſas indagantibus ſanè portentum obvenit miraculoſum, *ſubjungit Barth.* Et quidem meritò, ſi vera eſſet Relatio. *Secundum Plin.* (*l. 9. c. 42.*) Torpedo merſa in limo ſe occultet, & piſces, qui ſecuri ſupernatantes obtorpuere corripiat. Præterea relationis hujus certitudini maximè adverſatur experimentum *D. Stephani Lorenzini* (quod habetur *M. C. D. 1. Ann. 10. obſ. 173. p. 399.*), miſi, *memorat*, Torpedines vivas & vegetas in vas quodpiam, in quo alii piſces mortui erant, nullum autem iſtorum piſcium ullo interno motu ferri vidi, nec hujus indicium quodpiam aut ego, aut alius eorum, qui præſentes aderant obſervare potui, præterquam quod mortui piſces in aqua eo ibant, quos eos vivæ Torpedines natando propellebant. Extra aquam autem immenſa nec interno nec externo motu piſces iſti movebantur.

§. 28.

Spectant huc vulnera cordi illata, quæ ſalva vita ex motu totius ad tempus mors in momento non eſt inſecuta. Quidam *Nobilis à Spies* è militibus præſidiariis Chemnicenſibus ſtatim è vulnere cordis Anno 1669. dextro cordis ventriculo illato, expirabat; alter genere & functione militari ejusdem conditionis *à Rabe* Anno 1668. punctura ejusdem ventriculi cordis ſauciatus occubuit Alius *Ambroſio Pareo* (*l. 9. Chirurg. c. 30. p. 230.*) teſte, adverſarium fugitantem ad 200. paſſus, priusquam concideret mortuus, perſecutus eſt. Ingolſtadii quidam Studioſus à Typographo punctim læſus in ſiniſtra parte thoracis vulnus ipſam cordis ſubſtantiam, utrumque ipſius ventriculum transverſim penetrans accepit, plateæ tamen bene longæ ſpatium vulneratus curſu confecit, mente porrò & ſenſibus integerrimis fermè per horam integram ita conſiſtit, ut loqui, & DEO ſe commendare potuerit, ut *apud Joh. Schenckium (l. 2. obſ. Med. p. 275.) Cyriac. Lucius.* Gemellum *Excell. Joh. Dolæus*(*M. C. D. 2. Ann. 2. obſ. 188. p. 419.*). Portenta ferè quæ ſequuntur: Quidam Amſtelodami in profunditatem dextri cordis ventriculi vulneratus vixit biduum, *referente Nicolao Tulpio (l. 2. obſ.*

Med. c. 18. p. 132.). Quatriduum quidam, *teſte D. Zach. Fürſt* (*M. C. D. 2. A. 3. obſ. 113. p. 226.*), à vulnerato corde ſupervixit. Ad quintum diem pervenit alius *ap. Thom. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. Anat. 77. p. 127.*) & *ap. Heinric. ab Heer* (*obſ. rar. 11. p. 155.*). Sexto obiit Judæus quotidiè adhuc obambulans, de quo *Joh. Muis* (*ad Barbett. Chirurg. p. 223.* Vid. *Act. Erud. Lipſ. Ann. 93. p. 512.*) & *Joh. Rhodius* (*Cent. 2. obſ. 39. p. 74.*). Septimo alius *ap. Heinric. ab Heer* (*c. l.*), octiduum quidam Ruſticus poſt vulnus acceptum inter vivos extitit, quod exemplum mihi Anno 1684. occurrit. *Conf. M. C.* (*c. l. obſ. 114. p. 228.*). Nonum quidam diem ſupervixit, iterum *ap. Joh. Rhodium* (*c. l.*), novem dies & horas octo *Isbr. à Diemerbrœck* (*l. 2. Anat. c. 6. p. 382.*). Mendacium diceres tranſparere in ea, quæ has excipit, hiſtoria, niſi fide digniſſimos ea inveniſſet Autores *Andreas Hæſenvager* miles, vulnus in pectore ſinum dextrum cordis penetrans à commilitone accepit ſub veſperam, d. 22. Auguſti 1607. obiit d. 8. Septembr. hora una poſt exortum ſolis, qui erat decimus ſextus è vulnere inflicto, in cujus rei memoriam Tabulam Grœningæ appendit publicè *Nicol. Müllerius*, quam *Godofred. Hegenit.* (*in Itinerar. Friſio-Holland. p. 16.*) & *Dan. Sennert.* (*l. 5. Med. Pract. p. 4. c. 3. p. 362.*) publicarunt.

§. 29.

Pergo ad Bruta. Cervus cujus cor è Sereniſſimo Daniæ Rege Sclopeto trajectum, prius quinquaginta paſſus confecit, quam concideret, *meminit Th. Barh.* (*c. l. p. 128.*). De alio majori admiratione digno à Sereniſſima Regina Pruſſiæ & Electrice Brandeburgica ſclopeto per dextrum cordis ventriculum trajecto trucidato, legatur relatio *illuſtris Noſtri Præſidis Dn. D. Lucæ Schraeckii* (*M. C. D. 2. A. 5. obſ. 4. p. 8. ſq.*). Lepus glande medium cordis perfoſſus ad teli jactum adhuc cucurrit. (*Jul. Alexandrin. ap. Joh. Schenck. c. l.*); Canis corde vulneratus latravit & aufugit (*Heer c. l. p. 156.*); Suem in cordis mucrone vulneratum vidit *Anton. Muſa Braſſavola* (*comment. in ſ. 6. Aph. Hippocr. 18.*) qui per horam ferè ſupervixit & comedit, & non niſi ex iterato vulnere obiit. Vidit. *Hermann. ab. Heer* (*c. l. p. 157.*) *Felicem Platerum* cor porci domi ſua mactati in Anatomicum Theatrum afferentem oſtendiſſe, bacillum acutum, digitum minorem puerilem longitudine æquantem, in cor dicti porci adactum Examinatus Scrofi paſcus quando tereti bacillo, quo porcos agebat ictum hunc inflixiſſet, plus quam ſemeſtre eſſe reſpondit.

§. 30.

Silentio hic prætereundum minimè puto, quod de motu Epatis Capræ extracti ex antiquioribus *Flavius Joſephus* (*l. 6. Antiquit. Judaic. c. 14.*) in medium

dium affert: *Melcha* parato lecto tanquam ægrotanti *Davidi* (hiſtoria *extat 1. Samuel c. 19. v. 13.*) ſtragulis jecur capræ recens exemtum ſubjecit, diluculoque venientibus, quos pater *ad Davidem* miſerat, oſtendit lectum opertum, & quod palpitatione jecoris ſtragulam moveri viderent, maritum ægrum anhelare perſuaſit, addens totam noctem inquietam Eum exigiſſe: *Joſephi* aſſertum arripit *Theodoretus (in 1. Reg. qv. 39.)* & è Recentioribus *Jacob. Tirin. (in l. 1. Samuel. c. 19. v. 13.)*: Epar Capræ recens extractum palpitare poſſe credit. Ut non afferam è Theologis injuriam textui Hebræo inferre hanc interpretationem, quod *Matth. Polus (Synopſ. Critic. in h. l. col. 1325.)* & *Gregor. Michaëlis (Not. in Jacob. Gaffrell. Curioſ. 44. p. 209.)* demonſtrant, id etiam experientiæ Medico-Anatomicæ, imò ipſius Epatis Parenchymatis ſtructuræ repugnare Tyro in Medicina advertet.

§. 31.

Moventur & aliæ brutorum partes. Siluri piſcis ventriculus eductus ultra diei ſpatium vitam traxit, diverſos motus edendo, *obſervante id curioſiſſimo & exercitatiſſimo Anatomico Collega noſtro venerando Dn. D. Philippo Jacobo Hartmanno (M. C. Dec. 2. A. 7. obſ. 40. p. 81.)*. In lupo ab intruſo Napello demortuo cum Diaphragma non amplius moveretur, ventriculus nunc in antro pylori, nunc in medio ſe contra habebat, ibique gracilior, imò quandoque anguſtiſſimus evaſit, verſus ſtomachum verò intumuit, mox conſtrictus iterum laxabatur, atque crebris vicibus iſtæ ventriculi conſtrictiones & dilatationes alternabant. Inteſtina motu periſtaltico ſe movebant, nec tamen poſſe conſtrictiones ventriculi dilatari videbantur, imo poſt iteratos ſuos motus periſtalticos anguſtiora manebant, quamvis nihil per alvum quoque excreverit. Hæc ut obſervavit, literis mandavit *Joh. Jacob. Wepfer. (Hiſt. & Nox. Cicut. Aquat. c. 11. hiſt. 2. p. 179.)* A vomitorio cani dato poſt aliquot horas vomentem canem diſſecabat *Anton. de Heide (centur. obſ. Med. 92. p. 191.)* & neque motum præter naturalem in inteſtino neque in ſtomacho vidit. Carneæ verò œſophagi fibræ, mortuo etiam cane convellebantur. Recenter occiſo animali, apertoque confeſtim abdomine inteſtina, ſe ſe undoſo motu contorquentia oculis uſurpavit *Guilh. Harveus (de Generat. Anim. Exerc. 65. p. 285.)*. Inteſtina ſturionum vivere diſſecta & moveri reptione *J. C. Scaliger. (c. l.)* commemorat. Uterus exſectus vitæ motusque indicia non ſemel exhibuit, profitetur *Joh. Marcus Marc. (p. 4. Philoſ. Vet. reſtit. ſubſ. 3. p. 404.)*. Undoſum & deſtudineum motum quaſi uterus eſſet animal in animali, motumque proprium exerceret, percepit *Laudatus Harveus (c. l. Exerc. 68. p. m. 293.)* Cornum uteri inſtar lum-

lumbricorum ſe moventia ſæpius conſpexit *idem* (*c. l. Ererc. 65. p. 285.*). Plura de uteri vita & motu *ſupra* (*Diſſ. de Cadav.* §. *103. & l. 1. Tit. 9.* §. *12.*). In pedibus araneæ avulſis motum per bene longum tempus ſupereſſe videmus. (*Vid. Dan. Georg. Morhof. Stentor yaloclaſt. c. 16. p. 222.*) De caudis animalium abſciſſis ſe moventibus *Alex. Aphrodiſ.* (*l. 2. probl. 33.*). De cauda Torpedinis *Fr. Redi* (*Experiment. Natur. p. 66.*) Caudæ aut aculei Veſparum, Apum, Fucorum abſciſſi pungunt adhuc vulnerantque cutem. In exuviis Viperæ manifeſtum circumgyrationis motum per plusculum tempus *Joh. Jacob. Harder.* (*Apiar. obſ. 3. p. 9.*) deſcripſit. Majus eſt viperam ſuſpenſam poſt detractam pellem, omniaque exemta viſcera poſt biduum & etiam ulterius ex obſervatione *Dn. D. Michaëlis Ettmülleri, amici quondam conjunctiſſimi* (*inſtit. Med. c. 1.* §. *10. p. 2.*) vixiſſe. Reſectum cum cartilaginoſa coſtarum parte ſternum per intervalla ſubſultaſſe, quibusdam caſu obſervatum tradidit *Nicol. Steno* (*Myolog. Specim. p. 78.*). Muſculos animalium occiſorum & detruncatorum diu ſe movere obſervavi, *ait Nathan. Highmor.* (*l. 2. Diſquiſ. Anat. p. 2. c. 3. p. 137.*) innuit id *divinus Poëta* (*l. 1. Æneid. v. 210.*): Cervarum

Tergora diripiunt coſtis, & viſcera nudant,
Pars in fruſta ſecant, verubusque trementia figunt.

Pilos Phocæ ſeu vituli marini pelle detracta mari inquieto ſe erigere, pacifico in planum ſterni. Sicque maris ſtatus in re inſenſata & mortua deprehenditur, Botnici Nautæ prognoſticum ſuſcipiunt ex veſtitu proprio de pellibus hujusmodi compoſito. *Hæc Olaus Magnus* (*l. 20. Hiſt. Gent. Septentr. p. 510.*)

§. 32.

Dividuntur in Ægypto malefici, quod è *Joh. Leone Africano* (*l. 9. de Subtil. p. 499.*) *Hier. Cardan.* inſeruit, ſupplicii cauſa à Carnifice, ſuperpoſitaque ſuperiore parte foco, ubi calx viva ſparſa, ſupervivunt per quandam horæ partem, agnoſcunt, & reſponſa dant. Pluribus hoc ſupplicii genus etiam Turcis uſitatum, delineavit *Sandys* (*l. 1. Itinerar. p. 146. ſq.*), cui relationi quis fidem dabit? Ego quidem pro ea non ſponderem, Tyronibus inſectionibus Anatomicis ignotum eſſe non poteſt læſa & diviſa vaſorum magnorum biga, ut hujus ſolum mentionem faciam, arteria magna & vena porta, ob Hæmorrhagiam inſignem oppido inſequi Epinituum diſperſionem, profuſionem vivifici Nectaris concomitantem, & in momento quaſi ipſam mortem. Quid in iſta diſciſſione non contiget? Quid non in Medullæ ſpinalis violenta diviſione? Senſus & motus facta diviſione in momento deficient. Interim notabilis illa *Guiberti Abbatis* (*l. 7. c. 11.*) hiſtoria. *Gothofridus narrat*, cum membris exilibus eſſet, & mini-

minimum proceritatis idoneæ, eloquio quidem lepidus, ſerenitatis immodicæ, armorum in illa expeditione (recuperandæ Palæſtinæ) Dominicæ ſe præbuit ſtrenuitate expectabilem, ita ut teſtimonio verace probabile id de ipſo præclari facinoris cantitetur: Turcum eum illoricatum, equo tamen vectum apud Antiochiam ſuper pontem Pharpharis obvium habuiſſe, huicque ilia tam validè gladio trajeciſſe, ut corporis truncus decidens terræ procumberet, & crura ſedentia pertranſiens equus efferret.

§. 33.

In inſectis v. g. Muſcis, veſpis, crabronibus, apibus, formicis, papilionibus &c. diſſectis, comprimis ſi in ipſis inciſuris dividantur, in partibus diviſis etiam per diem & ultra vita ſupereſt & motus. De Serpentibus Lumbricis ſimilibusque vermibus, item Centipedis idem in trivio notum, de quibus *Andr. Libavius (l. 16. Hexaëm. ſ. 16. p. 578.) Auguſtin. (l. de Quantit. Anim. c. 31.)* teſtatur ſtupefactum ſe vidiſſe in agro Ligurino vermiculum multipedem, quem ſtylo percuſſum unus ex diſcipulis Ejus in duas partes ſecuit, quarum utraque in diverſa fugiebat loca, De Salamandra *Nobiliſſ. & Excell. Dn. D. Joh. Paul. Wurfbain, (Salamandrol. c. 9. §. 31. p. 77.)*: Si viva gladio in duas partes diſſecetur, pars anterior progreditur, poſterior retrocedit. Ay, Americanum ignaviſſimum Animalium diſſectum, contumaciter tuetur fibrarum motus, quod *ex Guilielm. Piſone* recitat *J. N. Pechlin. (c. l. p. 154.)*

§. 34.

De piſcibus exenteratis (*in Moſell. v. 170.*) *Auſon.*

Vidi egomet quoſdam leti ſub fine trementes
Collegiſſe animas: mox in ſublime citatos
Ferrum ſubjectum præceps dare corpora in amnem.

Sed & ſi in aliquot partes diſſecentur vitæ & motus indicia præſtant: Orphus piſcis diſſectus non ſtatim immoritur, ſed motum, *autore Æliano (l. 5. Hiſt. Animal. c. 18. p. m. 275.)*, retinet. In libro magni nominis (cui titulus *beneficium Animorum*, cujus auctor *Abuhamed* Hiſpanus) legitur, in mari Græco piſcem eſſe cubitalem, Thalb nomine, qui in minimas partes diſſectus moveri non deſinit. Et ſi torreatur ſuper carbones ex igne in coqui faciem inſilit. Et caput ejus conjectum in ollam, lapide aut ferro obſtructam ne exeat, non coquitur, neque moritur. Hæc ex illo *Samuel Bochartus (p. 2. Hierozoic. l. 6. c. 15. n. 7. p. 863.)*. Marinus pulmo in fruſtula diſſectus nihilominus vivit. Polypus in tomos ſectus omnibus ſuis partibus diu vitam retinet, ut *J. C. Scaliger. (c. l.)*, nec in noſtris piſcibus culinariis teſtimonia deſunt, dummodo quis cyprinos & lucios diſciſ-

ſos oculis uſurpet. Hoc etiam apparet in carne anguillarum, quæ poſt excoriationem, exenterationem, & in fruſta diſſectionem motum retinet, ut habet *Guilh. Harveus* (*Exerc. Anat. 1. p. 42.*), quod & de cordis particulis (*c. l. p. 41.*) notavit. Fruſtillatim conciſa limax, longo vixit tempore, *ap. Joh. de Muralto* (*M. C. D. 2. Ann. 1. obſ. 159. p. 148.*). Vituli recens mactati carnes tremunt, videt quivis, teſtatur ſcriptis *Fortun. Licet.* (*l. 1. de Spont. Viv. Ort. c. 149.*). Cor è corpore exemtum, nullo ventriculorum ſervato ordine, ſi ſecundum longitudinem, vel transverſim, utcumque libitum fuerit, in plura fruſtula diſſecetur, nullis ſervatis ventriculis (qui occludi debent, antequam latera elevari poſſint, in auram alias abiret elevantis ictus) unumquodque fruſtulum aliquandiu ſalit, imò ſeſe contrahendo & erigendo ambientis aëris moleſtiam conatur excutere, poſtque ſingulos inſultus (quibus fruſtula minora fieri facilè cernitur, præcipuè ſi majora inſpiciantur) laxatum concidit, ab opere deſiſtit, & poſt quietem exilem primo ſatis brevem, tandem longiorem erectionem repetit, diſcurrit *Jacob. Back.* (*tr. de Corde ſ. 3. c. 3. c. 2. p. 203. ſq.*). Idem ante hunc *Joh. Walæus* (*Epiſt. de Morb. Chyl. ad Th. Bartholin. Annex Anat. Reform. p. m. 557.*) conformavit. *Confer. Richard. Lower.* (*tr. de Corde c. 2. p. 66.*)

§ 35.

Miro miraculum quaſi ſubjungo. Coëunt iterum in ſe, ſeque unire geſtiunt viperarum, lacertarum, ſerpentumque partes diſciſſæ, *juxta Ælian.* (*l. 2. Hiſt. Animal. c. 23. p. 102.*). Credidit id etiam *Aur. Theophr. Paracelſ.* (*Chirurg. Magn. tr. 1. c. 7. p. 30.*) & nomen pulverum glutinantium (κολλητικῶν, *der Hefft Pulver*) inde deduxit. Vid. de Lacertis & Lumbricis *J. B. Porta* (*l. 5. Phyſiognom. c. 12. p. 324.*). De Echino piſce iterum *Ælianus* (*l. 9. c. l. c. 47. p. 554.*) & ex eo forſan *Cornel. Agrippa* (*l. 1. Occult. Philoſ. c. 38. p. 45.*) Echinos adhuc viventes obductos teſta, atque aculeis communitos, ſi quis contriverit, & alia ſeparatim ab aliis fruſta in mare abjecerit: Hæc tamen cohærentiam inter ſe faciunt, & affinem partem recognoſcunt, & applicata cohæreſcunt & velut conſeruntur, ſimul & naturali rurſus quadam conciliatione integrantur.

§. 36.

Simile de *S. Stanislao Cracovienſi Epiſcopo* recitant aut potius fabulantur *Joh. Longin.* (*in Vita Stanislai ap. Laurent. Surium Tom. 3.*) & ex hoc *Simon. Majol.* (*Dier. Canic. Colloqu. 4. p. 151.*) & *Heinr. Kornmann.* (*p. 4. m. m. c. 42.*) quod à Rege fuerit tanta ſævitate peremtus, ut corpus Ejus in ſexcentas diviſum partes. Queis collectis, & ſuo ordine compoſitis Divina Clementia adeò affulſit, ut omnes ſimul agglutinarentur, conſolidarenturque, ut nulla cicatricum veſti-

veſtigia apparerent. Et cum digitus unus in lacum fuerat abjectus atque à piſce devoratus, piſce illo forte fortuna capto, inventus eſt digitus, admotusque ſuo loco, & ipſe conſolidatus. Poſt quadraginta dies *immani* (ita Sancti apud Perſas vocantur) *Huſſein* caput iterum coadunatum corpori fuiſſe è Perſarum traditione narrat *Thevenot.* (*l. 2. Itinerar. Orient. c. 15. p. 160.*). De Johannis Baptiſtæ capite tradidit *Nicephor.* (*l. 1. Hiſt. Eccleſ. c. 19. p. m. 69.*), *Herodiadem Johannis* reprehenſionem eſſe veritam, conjungereque illud reliquo corpori timuiſſe. Trunco igitur aliud contigit ſepulchrum, aliud, idque abſtruſius, capiti. Non opus fuit his ſanctis illud vulgi remedium, de quo *Burchard.* (*l. 19. p. 272.*) : Homini occiſo unguentum dant in manus, & cum eo ſepeliunt, ut illo unguento vulnus ſanari poſſet.

§. 37.

Verum ſatis Exemplorum. Ad rationis & veritatis Cynoſuram hæc tandem examinanda. Fiet id commodiſſimè, ſi motus naturam paucis repetam & præmittam. Duos actionum naturalium fontes propoſuit *Galenus* (*de Simpl. Morb. cauſ. c. 1.*) φύσιν καὶ ψυχὴν Naturam & Animam, inde ſuam illa motus in naturalem & animalem originem traxit diſtinctio. Illum dicunt fieri Natura urgente, eumque poteſtatis noſtræ recuſare imperium, & hoc motu viſcera moveri, cor & arterias pulſare, hunc appetitu movente de conſilio & voluntate animalis ſuſcipi & perfici, & competere muſculis & nervis. Hanc ipſam verò diviſionem admittere, ratio non admittit. Utrique mortui præſidet Natura, utrique Anima. In utroque inſtinctus Naturæ & Animæ facultas elucet. Imperat aliquando Natura, Anima auſcultat; auſcultat contra imperanti Animæ viciſſim Natura. Inde ſæpius Anima Naturam, Natura animam denotat, aut ſaltem Animæ inſtrumentum calidum innatum, quod declaravit *Anton. Deuſing.* (*Exerc. de Natura §. 9. & 10. p. 253.*), adeò quod concurrant invicem, ut motus & actiones earum non ita facile diſcerni poſſint,

§. 38.

Sed hæc obiter. Haud difficulter fortaſſe nodus ſolvitur, ſi gradus motus diſtinguas ejusdemque ſubjecta. Externum movens objectum eſt ſenſus externus ſenſibili ſpecie afficiens, quæ inde ad internum ſenſum transmiſſa apprehenditur, cognoſcitur, æſtimatur, ſive bona, ſive mala ſit. Ad dictamen æſtimativæ facultatis exurgit appetitus in brutis ſenſitivus, in homine rationalis motricem facultatem animalem impellens ad perſequendum bonum, aut fugiendum malum, ſive revera ſive apparenter tale ſit. Movens internum eſt motrix facultas animalis, ſeu anima ſenſitiva. Inſtrumentale commune ſpiritus, immediatum

ſeu proximum muſculus, aut rectius (cum muſculus nil aliud ſit, quam fibrarum collectio, aut faſciculus, aut è febris conſtituta textura) fibræ muſculi motrices, ut accuratè *accuratus Anatomicus Nicol. Steno (Myolog. Specim. p. 11. & 12.)* ſecundum ſuas differentias (*p. 28.*) conſideratæ. Plura qui deſiderat, adeat comprimis *Guerner. Rolfinck.* (*l. 3. Diſſ. Anat. c. 8. p. 285.*). *Anton. Deuſing.* (*Exercit. de Mot. Muſc.* §. *7. ſq. p.*). *Joh. Theodor. Schenck.* (*Synopſ. Inſtit. Med. l. 1. ſ. 3. Art.* §. *56. p. 45.*)

§. 39.

Cum igitur motus ſit à ſpiritibus, ſpiritus autem inſeparabilem ac dirigentem Comitem obtineant animam, ut *Nathan. Highmorus (de Paſſ. Hyſter. c. 11. p. 105.)* loquitur, in proclivi erit, de motu cadaverum judicium ferre, ſcilicet Anima à corpore ſeparata, Ejusque cum corpore vinculo putato ſpiritibus, nec moveri poterit cadaver, ſive ſecundum totum, ſive ſecundum certas partes.

§. 40.

Nil obtinet *Joh. Marc. Marci*, quando motiones in corporibus mortuis non organicas, ſed naturales vocat, qualis motus Cucumeris ad Aquam & hujus ad Lunam. (*p. 4. Phil. vet. reſtit. ſubſect. 2. p. 400.*). Non enim ſtans, & ſi ita loqui liceat, mortua & putrida ad Lunam movetur, ſed Aqua marina & fluminis ob ſenſum, quem eidem tribuit *Thomas Campanella (l. 3. de Senſ. Rer. c. 12. p. 242.)*, ut credendum ſit, lunæ mariſque motum vel ab alterno alterum, vel à communi quopiam principio gubernari, ut *ſubtilis ingenii & judicii Philoſophus & Medicus Georgi. Baglivi.* (*tr. de Fibr. Matr. & Morboſ. p. 266.*) philoſophatur. Neque Cucumis putrida aut à Caule reſciſſa & marcida, ſed è ſarmento ſuo pendes ſubditum oleum refugit, ita, ut reflectendo ſe curvetur in ſinus, Aquam contra appetit propterea quod ejus conſtitutio aqua permulta confecta ſit, ut *J. C. Scaliger (Exerc. 101. ſ. 10. p. 356.)* loqui amat, & aqua congelata videatur. Idem de Cucurbita (*c. l. c. 14. p. 255.*) promit *Th. Campanella*, quæ, ſi eidem olei vas ſupponas, aliorſum ramos expandit revolvitque, eo quod odoratum habet, per poros exhalationes admittendo. Nec accurate Philoſophari videtur *Paul. Zacchias (l. 4. quæſt. med. leg. 10. n. 57. p. 365. & Conſil. 67. n. 14. p. 130.)*, aſſerendo, hujusmodi motus ex convulſione à putredine excitari, vel à flatu, vel aëre externo.

§. 41.

Supra (§. *5.*) è *Tertulliano* allegata fidem vix merentur. Motus Sarcophagi Eudoxiæ non ritè expreſſit *Nicephorus*, in quo conſtiterit, nec aperta *Gualterii* ferali arca curioſè in corporis ſitum inquiſitu, ſed ſolo auditu ſonus

nus feralis hauſtus eſt. Dicendum igitur, hunc non à corporis concusſione, & violento motu, ſed potius ab aſſeribus arcæ dislocatis provenire, ſuccurrit *P. Borelli* (*cent.3. obſ.97. p.274.*) obſervatio, cui quotidiana favet Experientia. Ingentes & quaſi tormenti pellici ictus ſæpe ſupra caput in lacunari audivit tota noſtra familia, aſcendimus, ſupraque nil percepimus, cum autem ego rem ad Magos (ad ſpectra ſæpiſſimè transfertur, Cobaltos quos vocant, vulgi ſententia) detorquendam non eſſe concederem, diu cogitans, unde hæc procedere poſſent, tandem inveni, hæc veniſſe è clavis quibusdam aſſerum, qui ob earum tumefactionem à tempore nimirum humido conatum facientes eos extra ſedem expulerant. *Hæc Borellus*, quibus addenda cenſeo, in aſſerum & trabium conſtitutione etiam multum ſitum eſſe. Quodſi trunci à ventorum diritate ſæpius Arbores contortæ fibrarum rectitudine deperdita obliquitatem aſſumſerunt, & tandem vi ventorum in terram proſtratæ & eradicatæ fuerint, (*Windbrüchig worden, Windbrüche abgegeben*) aſſeres ex illis ſectæ, ſi iis ſolum compingatur, fibris rectitudinem aſpirantibus magnos fragores, ſonusque horribiles non rarò concitant. Ita in Trabibus medullæ elater rimas & fiſſuras efficit, validaque fibrarum diſciſſione & exploſione metum audientibus incutit.

§. 42.

Quis vero auſit dicere, mortuos ambulare? In vitam revocatos forſan debuiſſet ſcribere *Horſtius*, aut Eveſtra vultus eorum repræſentaſſe. Quæ *Marcus Marci* prodidit, conjecturæ ſunt; quæ *Nicephorus*, fabulæ. De ſuſpenſis res incerta, non etenim quod convertantur ad ſolem, *Cardanus* prodidit, ſed converti dicantur. Et ſi more apud nos uſitato ſuspendantur, minimè converti poterunt. Et de Phyſa piſce & Hirundine marina forſan non ita curioſe inquiſitum. Multa namque non ſatis comperta ſuis inſeruit, ut quidem primo aſpectu opinabatur *Kircherus*, ut Browne dubitatio non inanis ſit. Serpentem ſubmoveri ad ignes, neſcit an admittere debeat *P. Zacchias* (*l. 4. Quæſt. Med. legal. Tit. 1. qv. 10. n. 36. p. 365.*), an dicere potius, ex calore ignis contrahi in ſemetipſum, non autem verè vivere?

§. 43.

Manus rigida, talis namque eſſe debuerat, *Vid. Joh. Theod. Schenck.* (*l. 1. Exerc. Anat. 2. ſ. 1. c. 30. p. 179.*) & incurvata à Moniali extenſa in priſtinam figuram recurrens eam comprehendere viſa eſt.

Et quid non fœmina credit?

Contractionem hanc convulſionis ſpeciem prodidit *Anton. Santorell.* (*Poſt-Prax. Med. c. 21. p. 60.*) *Wiborndæ* vero membra rigida tandem poſt aliquot

dierum ſpatium elapſum flaccida, quod tota die in cadaveribus viſitur, extenſionis factæ opinionem ſuggeſſerunt credulis. Acus, Eſſentia Tabaci impræ-gnata, trajecta vipera ante quadrantem horæ inſtar æris riget, poſt iterum molleſcit, & ita per aliquot dies manet, *Moſ. Charas (Experim. de Viper. ſ. 7. p. 91.)* obſervavit. Rumor de morte *Marqv. Slegelii* inanis fuit, ſuſtulit namque Eundem è vivis febris maligna, quod ad *Georg. Segerum* Hamburgo ſcripſit *Mich. Kirſten. (Epiſt. de Lymph. Bartholin. 7. p. 59.)* & ad *Th. Bartholin. Heinric. à Mœnichen (Cent. 2. Epiſt. 50. p. 569.)* Adde *(l. h. Tit. 2. §. 13.)*. Quæ de *Cliſthene feſtivus Ariſtophanes*, ſcomma eſt, ut dixi, & quidem in illum, qui ſe cum *Cliſthene* cultu indecoro velut in mulierem transfigurat. *Cliſtheni* namque mos fuit ſemper de raſa barba eſſe, ut juvenis videretur, ut de illo *Eraſmus (in Adag. edit. noviſſ. p. 410.)*

§. 44.

An amputato capite, aut evulſo corde homo oppido pro mortuo ſit reputandus? Si quæras, talem morti potius vicinum quam mortuum dixerim. Interim mentem & rationem huic conſtare iterum iterumque dubito. Remanet in corpore diviſo Anima ad breve tempus *(Conf. Marcum Marci Phil. Vet. Reſtitut. p. 3. ſubſ. c. 336.)*, aut in brutis rectius & verius ſpiritus, ideoque *Hier. Cardan. (l. 7. de Var. Rer. c. 27. p. 276.)* animalia avulſo corde non verè vivere, quia abeſt anima, ſed conſuetudine ſpiritus imbuta agitari. Non vivere Anima principio, ſed inſtrumento Ejus proximo, (ſpiritibus) adhuc in membris reſiduo *Andr. Libav. (l. 6. Hexaëm. ſ. 35. p. 575.)* opinabatur. Spiritus hos eſſe vel ramoſos vel cellulatos *Franc. Baco de Verulamio (Hiſt. Vit. & Mort. col. 564.)* philoſophatur. Ramoſi ipſi ſunt, permeantes per parvos ductus, tanquam lineas, ut ſibi continuentur; Cellulati, qui cellam obtinent, ut non tantum ſibi continuentur, ſed etiam congregentur in ſpatio aliquo cavo in bene magna quantitate, pro analogia corporis, atque in illa Cella eſt fons Rivulorum, qui inde diducantur. Ea Cella præcipuè in ventriculis Cerebri, qui in animalibus ignobilibus magis anguſti ſunt, adeò ut videantur ſpiritus per univerſum corpus potius fuſi, quam cellulati; ut cernere eſt in ſerpentibus, Anguillis, Muſcis, quorum ſingulæ portiones abſciſſæ moventur diu. Etiam Aves diutius capitibus abſciſſis ſubſultant, quoniam habent parva capita & parvas cellas. *Hæc Verulamius.* Et in his vitales ſpiritus laxè per omnes partes diffuſe exeunt, minusque organis affixi, quam in perfectis animantibus, *juxta Eundem (Sylv. Sylv. Cent. 7. Experim. 697.) col. 895.)*

§. 45.

Impetrarunt à Rege (Bohemiæ) & Ordinibus Medici: Liceret probatione

ne experiri & periri & periculum facere in Adoleſcente decollando, utrumnè vita in ictu illo fatali (ſeu Meſſi Cervicis, ut *Tertullianus l. de Anim.* loqui amat) tam graviter læſa aliquo tempore ſuſtentari poſſit. Ubi igitur Adoleſcenti illi Hradczam in Arcis Regiæ conſpectu Pragæ, ubi primum à carnifice demeſſum caput, alii Chirurgorum (diviſerant enim officia) truncum corpus in momento elevavere & venas neſcio quo unguento ſubito perunxere, alii mox caput jacens in collum repoſuere & venarum oſcula venis aliis claudere conabantur, quo tandem utcunque feliciter perfecto aliis immotè corpus & caput tenentibus alii Emplaſtro quodam linteolis calidiſſimis colligavere, tum Medici ad confortandos vires verſi odoratiſſima quæque naribus oppoſuere, ſic ut jam revera recreari, atque etiam nictare (id vero non vitæ, ſed capitis non ritè firmati potius fuit indicium) cum totius populi ſecundiſſima vociferatione inciperet. Elevatus deinde lentiſſimè & tractus magis quam ductus in vicinam domum poſtquam parva vitæ indicia dediſſet inter Medicorum & Chirurgorum manus ſine dubio vulnere illo debilitatus, & ſanguine forſitan, qui ſemel efferbuerat, & contineri jam non poterat, expiravit. Hanc narrationem *D. Joh. Marci Marci (Decad. 1. l. 3. Miſc. Hiſt. Bohem. c. 18. §. 4. p. 215.)* inſeruit *Bohusl. Balbin.* Hoc verò tritum confirmat, fruſtraneum eſſe τὸν νεκρὸν ἰατρεύειν, mortuo medicinam facere, cui γέροντα νουθετεῖν, ſenem admonere aut docere ταὐτὸν εἶναι proclamavit *Diogenes* (Vid. *Eraſm. in Adag. edit. noviſſ. p. 319.*)

§. 46.

An capitis aut Cerebri, an cordis defectus citius mortem inferat, definire haud facilè eſt. Cerebri vulnera mortem non ita occelerant, niſi ſint magna & profundiora, atque cordis, ſi ventriculos penetrent. In his namque ſubſequens Hæmorrhagia oppidò ſyncopen, & paulò poſt mortem inducit. In brutis non ſanguineis, quibus ſuccus vitalis lentus, viſcidus & mucilaginoſus, illi ſpiritus vitales inviſcat difficulter difflatur, corporis diſſectione, decollatione facta vita non ita in præcipiti eſt; In ſanguineis verò ob inſtantem Hæmorrhagiam, & capitis detruncatio, & cordis evulſio præſentaneum lethum accelerat. Hæc Hæmorrhagia, ſi in evulſione cordis præcavetur, de quo è *Columbo* Experimentum in cane factum *ſupra* (§. 21.) recenſui. In decollatis motu cerebri ceſſante, cordis motus & pulſus non oppido feriantur, & Rana extracto corde ſubſultat & natat, Cerebro læſo in momento expirat. Vid. etiam *ſupra* (*§. 20.*) inſeruit ex alio Autore (*Sylv. Sylv. Cent. 4. Experim. 100. col. 839.*) *Franc. Baco Verulam.* cui quidem fidem deferre nequeo, & inter ficta & fabuloſa habeo: Capi-

pite porcelli aperto Cerebrum exemtum palmæ alicujus impoſitum palpitaſſe, nulla cerebri parte læſa & absque ſeparatione à medulla ſpinæ. Toto hoc intervallo temporis porcellus ad viſum mortuus fuit, omnique motu deſtitutus. Paulo poſt repoſito in locum cerebro, clauſoque porcelli cranio, ille paululum obambulavit.

§. 47.

Capite reſecto, aut corde humano aut brutorum extracto, quædam verba, aut clamores & mugitus audiri impoſſibile non eſt. In extrema calamitate & periculo mortis conſtitutum ſubjectum vires colligit, mortis ut evadat & evitet præſentaneæ terminum. Nunquam clarioribus radiis ſol ſplendet, *inquit Th. Bartholin.* (*Hypomn. 1. de Cruc. Chriſt. §. 11. p. 78.*), quam jamjam occiduis aquarum mergendus. Momentanea tamen illa eſt poſſeſsio, quia lumen vitale, ut *Helmont.* (*tr. Blaſſ Human. n. 24. p. 147.*) loquitur & judicat, diſcontinuitatem diu non patitur, & una cum ſanguine ſpiritus extravaſantur, cum ſpiritibus autem lumen vitale (ſpiritus enim huic immediatum hoſpitium) extinguitur.

§. 48.

Diſtinguendum etiam inter motum ſenſitivum ſ. naturalem, & convulſivum ſ. præternaturalem. Aliud namque eſt, ſecundum *H. Guilh. Harveum* (*de Generat. Animal. Exerc. 57. p. 247.*), muſculum moveri aut contrahi; aliud verò eundem variis contractionibus & relaxationibus regulatis actionem aliquam perficere, utpote progreſsionem vel apprehenſionem. Certè muſculi vel organa motoria in ſpaſmo & convulſionibus à cauſa aliqua irritante non aliter movetur, quam Gallus aut Gallina, quæ detruncato protinus capite multis quidem pedum, alarumque convulſivis motibus agitatur, ſed confuſis omnino & irritis, quoniam poteſtas cerebri ablata eſt, & ſenſus communis evanuit, cujus antea moderamine cum rythmo & harmonia motus illi ad progreſſum aut volatum regulabatur. Eò etiam *P. Zacchias* (*c. l.*) & *Nathanaël Highmor.* (*l. 2. Disquiſit. Anat. p. 2. c. 3. p. 137.*) inclinant.

§. 49.

Quocirca ſi caput abſciſſum oſcitet, ſubſultet, truncus tremat, artus moveantur & oculi cum ore & lingua, ſi ablato capite volet avis, ambulet brutum, (parum abeſt quin inter figmenta illud referat *Gisbert. Voët. p. 2. Diſp. Select. p. 932.*), caudam moveat piſcis, convulſivus reputetur motus, non ſenſitivus & naturalis, à ſpirituum motu confuſo, & aëre ambiente frigido, quod addunt *Fortun. Licet.* (*l. 1. de Spontan. Viv. Ort. c. 14.*) & *Jacob. Backius* (*Tr. de Corde ſ.*

3. c.

3. c. 2. p. 203.). Quin in cerebro ortus nervorum ac proinde principium motus, quid mirum, ſi reſciſſo capite potentia motrix à reductione nervorum in motus momentaneos erumpat? judicat *(l. 4. de Hom. propoſ. 13. p. 362.) Honoratus Fabri.* In particulis vivi cordis diſſectis & corpore exemtis, *refert (c. l.) Joh. Walæus,* ubi in illis conflictio deſiit, relinquitur quædam palpitatio, ſed ea alterius generis motus eſt (à naturali nempè cordis motu diſtinctus) à ſpiritu in carne detento, & quærente exitum, aut particulis quibusdam ſanguinis activis (quid autem ſanguis absque ſpirituum concurſu agit, aut agere poterit ?) fibris motricibus impactis. *Conf. Richard. Lower. (de Corde c. 7. p. 70.). Martin. Schoock. (Phyſ. General. Diſp. 3. th. 22. p. 99.).* In fibris partium ſenſus alicujus & motus inſtrumentum inhærere, nec tàm citò, ut alibi, evaneſcere, ſuſpicatur *Joh. Jacob. Wepfer. (Hiſt. Cicut. Aquat. c. 8. p. 91.).*

§. 50.

Rejectis ſpiritibus, quid enim cum nihil moveat ſeipſum, moveret illas? Cum ſint *ſecundum Mart. Kerger. (l. 1. de Ferment. c. 14. p. 24.)* tantum inſtrumenta Animæ, adeò, ut neque malleus ſine Fabro aliquid cudere, neque ſpiritus ſine anima aliquid movere *(Vid. Diſſ. de Cadaver. ſ. 1. §. 150.)*, ad potentiam motricem, quæ fibris illis ineſt, confugit *Honorat. Fabri (l. 4. de Hom. & Brut. prop. 13. p. 362. & l. 6. prop. 12. §. 6. p. 460.).* In fibris partium ſenſus alicujus & motus inſtrumentum inhærere, nec tàm cito, ut alibi evaneſcere, ſuſpicatur *(Hiſt. Cicut. Aquat. c. 8. p. 91.) Joh. Jacob. Wepfer.* Sui ipſius oblitus eſt *H. Fabri*, unde namque potentia motrix, nonne Animæ eſt facultas, & ſpirituum, quibus tanquam inſtrumento Anima utitur ſenſitiva? Quod ſi ad levioris calidi miſturam diſſecti piſces moveantur, effœtis intra fibras ſpiritibus vi elaſtica auctis id aſcribit *J. N. Pechlin. (de Aër. & Alim. def. c. 4. p. 53.).* Dum denique muſculus contrahitur, ſingulæ in eo fibræ motrices fiunt breviores, ut *Nicol. Steno (c. l. p. 75.)* tumorque muſculi contingit, *juxta Eundem (c. l. p. 37.)* fit, ut ſi muſculum mortuum, *obſervante Galeno (l. 1. de Mot. Muſcul. c. 8.)*, incidamus, totum per transverſum ſectum ad ſuos fines eundem contrahi videamus.

§. 51.

Cur vero piſces & inſecta diſſecta diu moveantur, antequam emoriantur, Cauſæ apud Phyſicos & Medicos præſtant variæ. E potioribus ſunt caloris in humore & Parenchymate lento ac viſcido, *juxta Joh. Jacob. Wepfer. (de Loc. Affect. in Apopl. p. 25.)*, imbecillitas, quam vel carentia œconomiæ partium vitalium demonſtrat. Plurimis Pulmonum loco veſiculæ, cor autem uno ſaltem inſtructum ventriculo, reliqua à quadrupedum viſceribus planè diverſa. Lu-

men illud vitale frigidum non incongruè vocat, & Lunare in piſcibus (amphibiis & aliis, quibus ſanguis eſt frigidus,) ut quadrupedum calidum & ſolare, *J.B. Helmont.* (*Tr. Formar. Ortus n. 87. p. 119.*) & *Seb. Wirdig.* (*l. 1. Med. Spirit. c. 10.* §. *12. p. 32.*). Indigentque idcirco minori cerebri & Cordis influxu. Fecit igitur illorum vitam à plantarum non multum diſſimilem *Ariſtoteles* (*l. 4. de Part. Animal. c. 6. p. m. 1181. & l. de Juvent. & Seneɛt. c. 2.*). Nihil tam moroſè vitam tuetur, quam quod lento & frigido præditum temperamento, iterum benè judicat (*c. l. p. 50.*) *Pechlin.*

§. 52.

Accedit ſucci nutritii viſciditas & paucitas, quem radicale humidum glutinoſum pingue & lentum vocabat *Guilh. Harveus* (*Exerc. 1. Anat. c. 4. p. 41.*), cui ſpiritus irretiti non ita facilè diſſipabiles, ut *Th. Willis.* (*de Anim. Brutor. D. 3. p. 41.*) opinatur. Vaſorum demum anguſtia, quæ faciunt, ne humidum vitale mucilaginoſum ſubitò, ut per Hæmorrhagiam in ſanguineis animalibus elabatur, ſpiritus diſſipet, vires infringat, mortem acceleret. Audi, ſi lubet *Steph. Roderici Caſtrenſis* (*l. 2. de Meteor. Microc. c. 14. p. 83.*) ἐπιχείρημα. Sonum, *inquit*, conſidera per aliquod breve ſpatium, poſtquam lyra quievit, in aëre relictum. Sic diſcendente vita aliquod momentaneum vitæ veſtigium remanere agnoſces, diutius in inſectis, quia craſſiores eorum ſpiritus, non ita facilè ignem deperdunt. Sic etiam in Aëre diutius remanet ſonus, quam in tenui. Aſſentitur huic *ſæpius citatus Pechlin.* (*c. l. c. 11. p. 154.*), quando ad ſpiritus ægrè diſſipabilis viſcoſitatem provocat. Huc ſpectant, quæ de formarum materialium diviſibilitate, dum ad materiæ extenſionem extenduntur, *juxta Henric. Kipping.* (*l. 1. Inſt. Phyſ. c. 4.* §. *23. p. 31.*), allegant *Joh. Sperling.* (*l. 1. Inſt. Phyſ. c. 3. qu. 5. p. 145.*) *Honorat. Fabri* (*c. l.*) *Ludov. Oviedo* (*Comment. de Anim. Controv. 1. p. 6. p. 18. ſq.*) *Joh. Poncius* (*Curſ. Philoſ. Diſp. 1. de Anima. qu. 8. concluſ. 2. n. 110. p. 741.*) *Joh. Chriſt. Hundeshagen* (*de Plural. Anim. in Hom.* §. *33.*) *Sebaſtian. Baſſo* (*l. 3. de Forma Intent. 2. art. 6. p. 263.*) Non inanis forſan, *acutiſſimi Verulamii* (*hiſt. vit. & mort. col. 564.*) doctrina: Spiritus vitalis duplex eſt, alter ramoſus, tantum permeans per parvos ductus & tanquam lineas: Alter habet etiam cellam, ut non tantum ſibi continuetur, ſed etiam congregetur in ſpatio aliquo cavo, in benè magna quantitate pro analogia corporis, atque in illa cella eſt fons rivulorum, qui inde diducantur. Ea cella præcipuè eſt in ventriculis Cerebri, qui in animalibus magis ignobilibus anguſti ſunt, adeò, ut videantur Spiritus per univerſum corpus fuſi, potius quam cellulati: ut cernere eſt in ſerpentibus, anguillis, muſcis, quorum ſingulæ portiones ab-

abſciſſæ moventur diu : Etiam Aves diutius Capitibus avulſis ſubſaltant, quæ parva habent capita & parvas cellas : At Animalia nobiliora eos habent ampliores : Et maximè omnium homo.

§. 53.

Mortuorum loquela dudum *(l.1. Tit.5. §.18.)* exploſa. Proſtat *Ariſtotelis* decretum *(l.3. de Part. Animal. c. 10. p. 116.)*: Fieri non poteſt, ut caput præciſa arteria & ſine motu pulmonis loquatur. Nec apud Barbaros, qui capita ſumma celeritate abſcindunt, tale quid unquam eveniſſe accepimus. Qui execto corde lingua uſi in mortis jam ambularunt confinio, clamant aliquando ante mortem, ut aliàs agonizantium ſuſpiria crebra & altiora percipimus. Id à virium defectu, non muſculorum Laryngisve vigore. Vocem magnam oriri, profitetur *Ariſtoteles (ſ. 11. probl.3.)*, ex magna frequentique aëris motione. Et in extremo agone, commentatur *Th. Bartholin. (Hypomn. 1. de Cruc. Chriſt. §. 11. p.78.)*, fuligines cum ultimo aëre copioſius è pulmonibus ferè jam emortuis excluſæ vocis conatum adjuvant, facileque recurrens ſiniſter nervus, vocis organum, laryngi implantatus, quia exilis ſextiparis ramus ab exili ſpiritu repletus, præſertim quando relictis exterioribus ad interiora Cordis veſiduus calor recurrit. Is enim recurrens circa truncum Arteriæ deſcendentem quo ad ſpinam transverſus procedit, ante reſolvitur, quam ad Laryngem aſcendat, ut in tranſitu à vicinis Cordis Vaſis ſpiritu infletur. Diſputat ibidem etiam *contra Barthol. Nihuſinum*; qui virium robori clamorem CHRISTI in cruce aſcribit. Capite verò truncatus Paulus, ſi locutus, id Naturæ ſupergreditur limites.

§. 54.

Parum ad rem facit *Cicadas* abciſſo capite canere. Nemo enim ſonum huc ore fieri cenſuit, niſi qui è vulgo. Concuſſione alarum reddi ſonum (τετ]ίγειν Græcis, Latinis fritinnire dicuntur), cum Aliis voluit *Heſiodus (l. 2. op. & dier. v.580.)*. Alii contra à ſpiritu intus allidente ad membranam præcinctūræ obtentam, quibus etiam *Gerhard. Joh. Voſſ. (l.2. Idolol. c.27. & l. 4. c. 78. p. 1572.)* aſtipulatur. Plura ex antiquis *Joh. Joſton. (l. 1. de Inſat. c. 5. p. 38.)*. E Recentioribus *Joh. Schwammerdam. (Hiſt. Inſect. General. p. 83.)* ita diſſerit: Noſtra experientia conſtat non fœmellas, ſed ſolos cantillare maſculos, quorum alis ſolum excitant ſonitum, quidam verò alis pediculisque junctim.

§. 55.

De vulneribus Cordis allegata noſtram non feriunt. Inſectorum au-

tem partes diviſas iterum conjungi & coaleſcere, tum credam, ubi videro. In Lumbricis id non procedere, quamvis ita diſcindantur, ut certis quibusdam fibris adhuc cohæreant, propria edoctus experientia dico. Quodſi penitus diſcindas, potius à ſe invicem recedunt, quam coëunt diſciſſæ partes, quod etiam in ſerpentibus animadvertere licet.

§. 56.

Verificatur ex ante dictis *Ariſtotelicum* : Cor eſſe ultimum moriens, ut primum vivens. *(l. 2. de Generat. Anim. c. 6.)* Limitat hoc aſſertum *Guilh. Harveus (Exerc. de Generat. Anim. 51. p. 192.)*, eique ſanguinem ſubſtituit, eò quod Cordis auricularum motu planè extincto in ipſo ſanguine undulationem quandam & obſcuram trepidationem (extremum vitæ indicium) reperias. Et cuilibet cernere eſt, *addit*, ſanguinem ultimo calorem (pulſus vitæque autorem), quo ſemel prorſus extincto, ut jam non amplius ſangvis eſt, ſed cruor; ita nulla poſtliminiò ad vitam revertendi ſpes reliqua. Reſpondet *Edmund de Meara (in Exam. Diatr. Williſ. de Febr. c. 4. p. 44.)*, ſanguinem, ut aquam moveri ad motum vaſculi, adeoque motus quoddam quaſi ſimulacrum â motu Cordis in ſanguine ad hoc vel illud momentum remanere, quæ ſanè ratio non omninò nulla eſt. Ut verò minima non curat Prætor; ita & hic Anatomicus. Hic motus cum vix ſenſibilis & momentaneus, eundem non attendit *Nathan. Highmor. (l. 2. Diſquiſ. Anat. p. 2. c. 6. p. 158.)*, ſed quieſcente corde oppidò motum ſanguinis ceſſare docuit.

§. 57.

Auriculis Cordis detulere Alii, ipſius cordis Perenchymati *Ariſtotelici*, ut ex mox dicendis *(§. 57.)* patebit. Venæ cavæ partem, in qua undulatio illa advertitur, Cordi ſubſtituit *Nic. Steno (ap. Th. Bartholin. Cent. 4. Epiſt. 25. p. 109.)*. Quin cor cum Auriculis, cum iſtud enunciaret, intellexerit Philoſophus, nullus ambigo. De undulatione ſanguinis in vena cava, ita ſe explicat *Rich. Lower. (l. de Corde c. 2. p. 70.)*: Arbitror illam nullo ſanguinis inteſtino motu, ſed vaſorum à ſpiritibus per nervos ubique diſtractis corrugatione contingere: Non aliter quam ſpiritus in muſculis ubique oberrantes motum illum tremulum diu protrahunt.

§. 58.

Antiquum hic ſuum obtinet *juratus Peripateticorum hoſtis J. B. Helmont. (tr. de Flatibus n. 16. p. 337.)*: Falſum *inquit*, cor eſſe ultimum moriens. Superſtes namque adhuc vita muſculorum, quæ inſectis eſt potiſſima, adeoque & avulſo capite muſcæ adhuc avolant. Et muliere dudum mortua non ra-

rò uterus ſuum profligavit fœtum. Omnis itaque muſculorum Convulſio ſive ex Colica, ſive ſumto laxante veneno (etiam nec guſtu perceptibili, neque deglutitione aut rejectione moleſto, quod epota infuſione Antimonii doctè declarat *Guilh. Harveus de Generat. Anim. (Exerc. 57. p. 245.)*, vel alio, non ex motu voluntario, ſed ex naturali ſenſatione, (Reſpondent hæc Harveanis *modo* (§. *46.*), allegatis. Vita illa *J. B. Helmontio (c. l. n. 14.)* eſt quædam ſenſatio & motus Blas in carne præter voluntarium) motuque muſculorum, non autem quod flatus tendens inteſtina etiam muſculos, efficienter tendat. Sed fumum vendit *Helmont*, aſſertique vanitas ex ante dictis ſatis ſuperque emicat.

§. 59.

Poſtquam igitur fato ſubjacet Corpus primò ſecundum *Tob. Knobloch (Diſput. Anat. 10. c. 3. p. 315.)* moveri deſinit Cordis mucro, deinde ventriculi conquieſcunt, poſteà baſis ſolis auriculis ſeſe diſtendentibus, & contrahentibus, quarum ultima diſſolutio eſt naturæ & vitæ extinctio. Accuratior eſt *Guilh. Harvei* (*Exerc. Anat. 2. p. 124.*) obſervatio, quæ ita habet: Prius, *inquit*, in moribundis à motu & pulſu ſiniſter deſiſtit ventriculus, poſteà ſiniſtra auricula, deinde dexter, ultimò auricula dextra, ita à quo incipit vitalis facultas & pulſus primò, deficit ultimo, qui & memoratam in vena cava undulationem (*Exerc. de Gen. Animal. 51. p. 192.*) addidit.

§. 60.

Motus iſte Cadaverum, aut partium emortuarum, ad aliquod tempus ſufflaminatus à variis Cauſis, perque varia media non rarò aliquantiſper redintegratur. Θεῖόν τι aliquando concurrere, aliquando Magicum quid & præſtigioſum multi reputarunt. Cadavera Sanctorum divina virtute moveri poſſe, nemo controvertet, cum Dæmoni id non impoſſibile quidam pronuncient. Vid. (*§. 6. & 62.*), mota vero aliquando miraculoſe fuiſſe, Papiſmum olet. *Agnetem de Monte Politiano Divæ Catharinæ Senenſi* pedem ori propius admoviſſe, ut facilius ſuperſtes virgo illum deoſcularetur, *P. Zacchias* (*c. l.*) credat, qui talibus delectatur. Forſan & (*juxta* §. *12.*) digiti in occiſorem directi, directionem divinam intimant. De manu erecta puellæ à Judæis trucidatæ, & in fluvium abjectæ, quæ extra aquam à piſcatoribus ducta, adveniente Marchione Badenſi corpore erecto reſidente tetendit manus ad Principem quaſi vindictam ſanguinis, vel forte miſericordiam imploraret, poſt horam verò dimidiam iterum ſe depoſuit defuncti more ſupinam, *Th. Cantipratanus (l. 2. mirac. memor. Exempl. c. 29. n. 22. p. 504.)* prodidit. Hujus

tumba lapidem Pforzenii adhuc in æde S. Michaëli Archangelo ſacra, viſitur, ipſaque puella Martyribus adjuncta ibidem colitur. *Vid. Joh. Heinric. Majus* (*in annotat. ad. Vit. Reuchlin p. 111.*). De *S. Auguſti* corde Altari in Cryſtallo impoſito ad S. S. Trinitatis hymnum, dum ſanctus, ſanctus intonatur ſe quaſi piſcis in Aqua movente, è Variis varia collegit *Heinric. Engelgrave* (*p. 1. cœleſt. Panth. in Feſto SS. Trinitat.* §. *3. p. 237.*). De qua narratione quid judicet devotus *Chriſtian. Scriverius* (*p. 3. des Seelen-Schatzes Conc. 13.* §. *44. p. 1372.*) evolvi poterit.

§. 61.

Sanguis S. Januarii annis abhinc 1398. interempti Neapoli Vitro in ſacro loco expoſitus ebullire monſtratur, ſi capiti jungatur. *Vid. Heinric. Kornmann. (p. m. m. c. 14.) Jacob. Maſen. (in util. Curioſit. c. 25. p. 527.) Laurent. Strauſ. (Epiſt. ad Kenel. Digb. de Pulv. Sympath. p. m. 141.).* Id addo è *Joh. Bapt. Ricciolo* (*p. 1. Almageſt. nov.*): Cruor ille nobilis, qui Neapoli quotannis coram venerando *S. Januarii Martyris* capite liqueſcens ebullit, non 19. Septembris, ſed illa, quæ in Calendario Gregoriano eſt 19. per decem dies miraculo, perinde acſi ſanguis in Romanæ fidei teſtimonium ſemel profuſum iterum ac ſæpius pro Romani Pontificis autoritate fundatur. Non poſſe naturalem illius eliquationis cauſam effingi, ſed neceſſario ad ſupernaturalem recurrere oportere, *Anton. Santorell.* (*Poſt. Prax. Med. c. 22. p. 67.*) autumat. Poſſe vero, *Gabriel d' Emilliane* (*Itinerar. Epiſt. 4. p. 389.*) non impoſſibile tradidit. Ita verò *ille*: *Es iſt mir diß ſchon genung, denſelben deſto eher keinen Glauben zu geben, weil ich weiß, daß dieſer Liquor, oder Blutfeuchtigkeit wohl ſtokken und gerinnen und klumpigt werden mag, wie man dergleichen Säffte, z. e. Roſen-Zucker zubereitet, nachgehends aber wiederum reſolviren und zerflieſſen kan, theils wegen Wärme des Orts, da man ſolch Heiligthum dem Volcke fürzeiget, theils durch die warme Hände darinn ſie es herum tragen.*

§. 62.

Adeamus & Poëtas. De Solis Bobus, ab *Ulyſſis* ſociis cæſis, *Homerus* (*Odyſſ. p. 1. v. 358.*)

Serpebant pelles, carnes ab Verubus imugiebant,
Aſſatæque & crudæ boum qualis fiebat vox.

DEUM in extis ſpirare, olim *Papin. Statius* (*l. 5. Thebaidos v. 76.*) cecinit:

Niger omnibus aris
Ignis, & in nullis ſpirat DEUS integer extis.

Expoſuit id *Vetus interpres Lutatius*: Eſt quoddam in extis ſignum, quod DEUS ap-

appellatur, quod ſi integrum apparuit propitium Numen oſtendit; Sin verò dimidium iratum ſignificat Numen, aut certè non præſens. Fides ſit penes Scriptorem, addidit *Caſp. Barth.* (*in h. l. Stat. p. 112.*). Nihil tale noſtri Scholiaſtæ, nec memini, quin tale quid nunc legatur. Cæterum Deos in extis ſalire, iterum *Statius*(*l. 8. Thebaid. v. 177.*) cecinit:

Quis mihi ſidereos lapſus, mentemque ſiniſtri
Fulguris, aut cæſis ſaliat quod Numen in extis.

Hoc ad vaticinationem Numinis, quæ in ſalientibus extis deprehenditur *laudatus Barth.* (*in h. l. p. 823.*) retulit. Hæc ſi non fabuloſa, aut præſtigioſè prodita, divini quid in receſſu habere videntur. Paucis, fictiones ſunt Poëticæ.

§. 63.

Ad Sathanæ, Magorum & Extiſpicum fallacias etiam quædam pertinent. Cuntii cadaveris lotura occupatæ mulieris, dum complicatas manus Cadaveris in latus reponunt, manus altera reducitur ſponte ſua in eam corporis partem, à qua rejectæ erant. Hujus poſt aliquod temporis ſpatium refoſſi, explorandi gratia indebatur dextræ baculus, quem cadaver compreſſis digitis arctisſimè tenuit: oculi modo aperti, modo clauſi, cumque erigeretur Cadaver, faciem primum verſus ſeptentrionem convertit, altero die verſus meridiem. Et hic Cacodæmonis mancipium erat, dum erat. *Martin Weinrich.* (*de Spectris poſthum. Ærigonienſi & Penſchenſi.*)

§. 64.

Citato etiam *Zacchiæ* aſſurgo, dum Cadavera alio modo à Dæmone præſtigioſè moveri aſtruxit. Aſſumit nempè aliquando deteſtandus Animarum Auceps beſtiarum & hominum corpora homines, ut deludat carnalium impuritatum ſectatores. Ita deluit militem, qui, cum putaret formoſa ſe potitum virgine, invenit ſe in amplexu cadaveris beluini tabe ſoluti fœtidiſſimè jacentem quod *è Guilhelmo Pariſienſi continuator Majoli* (*T. 2. Dier. Canicul. Colloqu. 3. p. 250.*) inſeruit, qui & aliud huic ſuperaddit, qui ideò, ſi volupe eſt, evolvatur. Aſſumere Eundem Cadavera, iisque in deteſtando cum Sagis coitu, tanquam inſtrumentis uti, inde corpus incubum & ſuccubum frigidisſimum, parumque titillationis aut voluptatis, non raro multum moleſtiæ ſentiunt, comprimis cum & ſemen actu frigidum emittere eundem experiantur. Audiendus hic *Gisbert. Voët.* (*p. 3. Diſput. Select. p. 585.*): Dæmon poteſt Cadaver aliquod hominis recenter mortui verè & realiter movere & circumducere, & hominem illum, tanquam viventem actionesque actionibus viventis ſimiles mini-

nimè tamen vitales propriè dictos ad tempus edere, indubium eſt, tum experientia, tum etiam, quod nulla repugnantia aut impoſſibilitas aſſignari poſſit. Hiſtoria Pſaltriæ ſeu Chariſticæ Bononienſis, *apud Caſp. Peucer.* (*de Præcipit. Divinat. Gener. p. 14.*) in hanc rem extat. De Cadavere jamdiu ante mortuo, & forma Cadaveris amiſſa in Elementa reſoluto, imò materia ſub aliis atque aliis formis ſpecifice diſtinctis exiſtente nolim concedere, ſed quicquid moliatur hic Magus ad præſtigias & ſenſuum deluſiones referre. Mortuos homines revera ſuſcitare, & in vitam reducere nequeunt, quicquid hic mimicæ & Dæmoniacæ ſimulationis intervenerit.

§. 65.

De motu oſſium & Cadaverum è terræ tumulis in Ægypto in monte propè Cairum duobus milliaribus à Nilo, quorſum die 25. Martii multi ex Chriſtianis ſe conferunt in reditu à Cairo propè pagum quendam, collem vidimus, *ſcribit Chriſtoph. Führer ab Heimensdorff* (*Itinerar. Ægypt. p. 23.*), de quo affirmant incolæ, ſingulis diebus Paraſceves, mortuos ibi ſepultos, manus pedesque è monumentis porrigere id quod verum eſſe, & oculis ſuis uſurpatum nonnulli ex Comitibus noſtris confirmabant. Pluribus iisque ſequentibus hoc ſingulare delineavit *Phil. Camerar.* (*Cent. 1. op. Subſeciv. c. 83. p. 340.*). Vident Cadavera ibi humata, velut emergentia de ſepulchris. Hoc incipit veſperi die Saturni, durat usque ad diem Sabbathi, tunc omnia rurſus evaneſcunt. Eo autem tempore videre poteris quædam Cadavera faſciis involuta, ſicut olim humabantur defuncti. Non autem conſpiciuntur erigentia, multo minus ambulantia. Sic modò videbis unum atque alterum, & attrectabis ejus brachium, vel crus aliamve partem corporis: poſt ibis in remotiorem locum, ſique mox reverſus fueris invenies illud brachium, crus, aliudve membrum magis extans è ſabulo, quam anteà, quod ſi eo modo hinc inde ambulaveris manifeſto apparebit diſcrimen, quod ea, quæ modo ſub terra fuerunt magis eruta & conſpicua appareant. Eodem tempore multa videbis tentoria circa montem. Nam perſuaſum eſt & ſanis & ægrotis, qui agminatim eò properant, qui ex palude quodam vicino nocte illa, quæ præcedit diem Veneris ſe laverit, ei mirificè proſit ad conſervandam & recuperandam valetudinem. Habet hæc ex itinerario, cui Titulus *Viaggio di Meſſer Alvigi di Giovanni di Aleſſandria nelle Indie*, ubi quidem Autor addit: Verum hoc miraculum non vidi. Nec miraculum hoc ſe vidiſſe Alii fide digni Peregrinatores aſſeruerunt. Si teſtes ſunt, auriti ſunt, non oculati. Aut igitur fabula eſt, pro qua etiam proclamat *Thevenot.*

(*p. 1.*

(p. 1. Itinerar. Orient. l. 2. c. 12. p. 197.), aut præſtigiæ Diabolicæ. Add. *Sandyſ.* *(l. 2. Itiner. p. 276.)*

§. 66.

Ut enim viſionem illam *Ezechielis* (*c. 37. v. 9. & 10.*) quando Propheta conſpexerat

Oſſa patentes
Per campos inſtrata, ſupraque infraque referri
Cum ſonitu, & jungi ſolida compagine in unum
Trunca modis miris, tepefactaque ſanguine, & aura
Exuviis florere novis extendere fibras,
Luxuriare thoris pectus, cor fervere motu
Cruraque humo erigere & ſpirantia corpora ferri
Denſa virum ſegis & campis exercitus

(*Joh. Major de Reb. Divin. Tit. Viſio Ezechielis v. 101.*) imitaretur, veramque ſummi JEHOVÆ ſimiam ſe propalaret, id præſtigioſe effectum dat Cacodæmon. Ita quidam *laudato Camerario* affirmavit *(c. l. p. 339.)* eſſe, peculiarem locum in quodam Promontorio, inter horrendos maritimos ſcopulos, ubi ſæpè, priusquam in eodem tempore, quo prælium aliquod diverſa in parte orbis terrarum committitur, aliæve inſignes clades, in quibus multum humani ſanguinis effunditur, accipiuntur undæ marinæ ſanguineæ, & in iis veluti ebullientia cadavera humana, pleraque trunca tamen & mutilata, utpote absque capite, ſine manibus pedibusque conſpiciantur. Ita Anno 1638. Neobrandicæ urbis portæ, nullo aperiente, cœlo ſereno patuerunt, cumque à Gubernatore ad rem inſolitam ſtupefacto claudi juberentur, emortuorum capita & oſſa circumvolitare conſpecta ſunt, in tantum terrorem Militum, ut unus in loco exanimis ſtatim corruerit, aliis ob injectum ſpectaculi tremorem lethali morbo correptis, quod *Everhard. Waſſenberg.* (*Flor. Germ. p. 396.*) retulit.

§. 67.

Sunt, qui hujus phænomeni cauſas è natura eruere tentant. Motiones in corporibus mortuis non organicæ, ſed naturales dici debent, commentatur *Joh. Marcus Marci* (*p. 4. Philoſ. Vet. Reſtitut. ſubſ. 2. p. 400.*), qualis nim. motus cucumeris ad aquam, & hujus ad Lunam. (Vid. *ſupra* §. *39.*). Qua forte ratione, ſi vera eſt fama, circa pyramides Ægypti annis ſingulis certo die corpora defunctorum ex illis arenis, in quibus ſepulta jacent, dicuntur prominere, alia quidem ex toto; alia nonniſi pedem aut manum proferendo, & poſt ali-

quot horas, ubi eminuerunt, rurſum interius abdi. Quidni enim à vi cœleſti annis ſingulis recurrente, idem fieri in ejusmodi corporibus, quod ab eadem Luna menſibus ſingulis fit in Selonite, & quovis die in aqua maris. Ridiculus hic eſt & dormire videtur alias *acutus & ingenioſius Petr. Gaſſendus* quando (*Animadv. in Phyſiolog. Epicur. p. 635.*) ita philoſphari, an fabulari? incipit: Iſta quidem habere (ſi vera tamen ſint) ſimilitudinem aliquam, aut externam potiſſimum cum partibus humanis poſſunt, at re ipſa tamen ſunt plantarum ſpecies, uti ſunt & Mandragoræ, ſeu illæ Bryoniæ bifidæ radices, ex quibus ſolent impoſtores ſcitas illas ſuas Mandrogoras compingere. Profectò & non veram manum, ſed fungi potius ſpeciem fuiſſe, quam enatam ſcribunt e ſuggeſto quodam circa ſeculi ſuperioris finem (*Mercur. Gallobelg. ad Ann. 1594.*), cum utcunque expreſſa fuiſſet in averſa illius parte humani vultus effigies, id quod de motu digitorum, deque ſudoris emiſſione additur, videatur ad credulitatem, impoſturamque referendum. Ita quoque tametſi *Plinius ex Theophraſto* (*l. 3. c. 18.*) ſcribat, oſſa interdum è terra naſci, & (*Georg.*) *Agricola medullam* (*l. 2. Foſſil. c. 9.*), addatque (*Andr. Libavius part. 1. ſingular. p. 252.*) & carnem, cenſendum tamen non eſſe iſta id ipſum, quod eſſe dicuntur, niſi ex ſimilitudine quadam, &, ut loquuntur, æquivocè; ut neque ſanguinem, aut lac quod & pluiſſe, ut ex Terra emanaſſe hiſtoriæ narrant. Quod dico, ne quis inferat, poſſe iſta omnia conjunctim oriri, poſſeque exinde conformari hominem, quod ipſum fuerit longè fabuloſius, utcunque hujusmodi fuiſſe *Hippocratis* (*l. de Carnib.*) opinio videatur. Cum deſcribit, uti ex Terra humefacta, reſiccata, exuſta, conformata oſſa, cæteraque fuerint. *Hæc Gaſſendus.*

§. 68.

Quorundam hominum maleferiatorum partes tumulatas è ſepulchris aliquando emerſiſſe, & prominuiſſe apud hiſtoricos legitur. An permittente DEO Diabolus hic ſuam locarit operam, Aliis ponderandum relinquo. Memorat *M. Heinricus. Roth.* (*inſtit. Catechet. f. 107. cit. Michaële Babſt* (*Wunder-Buch Tt ij*) *& Heinrico Kornmanno* (*p. 4. de m. m. c. 47.*) Fœminam Ingolſtadii in Bavaria petulantem & perditum filium habuiſſe, qui tum verbis, tum opere matrem malè affecerat. Quum verò Mater ipſum haud corrigeret, tandem DEUS ipſum punivit, ut in flore juventutis moreretur. Hic cum per aliquot dies in ſepulchro jacuiſſet, manum per ſepulchrum extendit. De motu digitorum & brachiorum perjurorum militum extra ſepulchra *Joh. Philipp. Abolin.* (*T. 2. Theatr. Europ. p. 793.*)

§. 69.

§. 69.

E motu corporum aut partium demortuarum, etiam ſigna de futuris imminentibus malis quidam deſumſerunt. E motu ſanguinis *S. Januarii* in Cryſtallo aſſervati, ſi capiti jungatur, varia præſumere & prædicere Neapolitanos *Novellæ* ſæpius teſtatum fecerunt. Sic, ubi *Sylveſtri II. Pontificis* oſſa in arca ferali crepitant, pro certo propediem morituri Papæ præſagio id habent, quod etiam *ſupra* (*l. 1. Tit. 3.* §. *4.*) allegavi. Conf. *Philipp. Camerar.* (*cent. 1. Hor. Succiſiv. c. 73. p. 336.*). De *Beatricis Atheſtinæ* corpore narrat *Georg. Richter* (*Axiom. œconom. 2. p. 8.*), quod quoties aliquid novi Eſtenſi familiæ imminebat, toties in ſepulchro de more ſupinum jacens in alterum revolutum latus reperiatur, Idem *Continuator Sim. Majol.* (*T. 2. Dier. Canic. c. 3. p. 234.*)

§. 70.

Caſu vel arte emortua corpora, aut partes eorum aliquando in motum concitata ſcimus. Parum abeſt, *ſcribit. Zacchar. Neucranz* (*Abſtruſ. Reſp. Hum. negot. c. 10. §. 14.*), quin credam animalium corpora (hominemne excipiam?) eò usque adhuc ad reviviſcendum apta eſſe, quousque ſaltem ſucci in ipſorum vaſis putrefactura alteratione non cœperint deſtrui. Imo & hi putrefientes licet, ſi ſolerti propulſu è vaſis abigi, horumque loco vividiora, idoneaque liquamina ſurrogari tententur, forſitan tum ſpes reviviſcendi, tum Chirurgiæ infuſoriæ & transfuſoriæ laus major fieret. Naturalis calor cum ingruente morte deperdatur, ab externo calore motum ad breve tempus ſuſcitari, notum eſt. Ut ab ovo incipiam, ſi puncto ſalienti alias, jam ſilenti, fomitem admoveris, videbis illico motum redintegrari, *ſcripſit Guilh. Harveus* (*Ex. de Generat. Animal. 51. p. 192.*). Corculum in ovo tres dies à Gallina foto ſaliens, & paulò poſt ab omni actione quietum, nullum vitæ ſpecimen exhibens iterum halitu oris in vitam revocatum, quod expertus *Dn. D. Joh. Francus* (*M. C. D. 3. A. 3. obſ. 72. p. 93.*) ita & Cor pulli ſeptima die ab incubationis initio extracti ab omnibus vaſis liberatum diu in manu pulſabat, inde mortui inſtar quieſcens oris anhelitu in vitam revocabatur, quod *Nicol. Steno* (*ap. Th. Bartholin. Act. Hafn. Vol. 2. obſ. 46. p. 146.*) vidit. In pullo, *pergit*, cum poſt diuturniorem in reliquis partibus moram ad cor tardius redirem, totum corpus calida manu fovendo, & ſimul cordi tepidum digitum admovendo priſtinum modum reſtitui. Inde iterum mortuum, dum ex Hepate novum ſanguinem eò propellerem, ſecundo in vitam revocavi. Similiter alterius mortuo jam cordi vitalem ignem reſtitui. Sed & junioris cuniculi emortuum Cor digiti calore ad ſe reverſum, ultra centies ſponte micare obſervavi. In Corde Co-

lumbæ idem expertus, impoſito digito madefacto, *laudatus Harveus* (*Exerc.* 1. *Anat. c.* 4. *p.* 42.). Idem fomite cordis auriculæ adhibito (*ap. Eund. de Gen. Anim. Ex.* 51. *p.* 193.) contigit.

§. 71.

Eundem effectum producit Aër, Cordi aut pulmonibus inflatus, Corde omni ferè pulſu deſtituto & ſanguine in ejus thalamis coagulato, ſi ſecta arteria aſpera per folles aut fiſtulam infletur, ita, ut pulmones attollantur, & hæc inflatio aliquantiſper continuetur, cor vires ſuas denuò aſſumit, & pulſuum differentias pulchrè evariat, & magnos ructus & veloces edit, *Nicolao Highmoro* (*l.* 2. *diſquiſit. Anat. p.* 3. *c.* 3. *p.* 190.) *teſte*. Si poſtquam cordis motus ob ſuppreſſam reſpirationem ceſſaverit, aër per tubulum venæ cavæ adoptatum inſuffletur, motum cordis poſtlimino reſtitutum videbimus, experimentum eſt *Joh. Mayow.* (*de Reſpirat. p.* 265.). In Lupi cadavere in flata cava, ambæ auriculæ Cordis ſe movere cœperunt, & aliquandiu rythmos continuarunt, *teſtimonio Joh. Jacob. Wepferi* (*Hiſt. & nox. Cicut. Aquatic. c.* 20. *hiſt.* 6. *p.* 115.), qui & in alio lupo (*c. l. c.* 11. *hiſt.* 2. *p.* 181.) ductum thoracicum inflavit, inde vena cava prope auriculam dextram primum micare, inde ſyſtolen & Diaſtolen edere cœpit, mox auricula dextera ex parte non tota aliquot Syſtoles & Diaſtoles motus pergit.

§. 72.

Poſſunt inanima à ſubſtantia flatulenta concuti, ratiocinatur *Anton. Santorell.* (*Poſt. Prax. Medic. c.* 21. *p.* 60.). Poterit & corpus detruncato jam capite à craſſo flatu concuti, non ſecus ac virgam flante vento concuti videmus. Ab eodem flatu cum poſſit pes extendi, aut alia pars pelli, quod contrahi paulò ante diximus, non eſt motus hic in cauſam ſupernaturalem referendus, præſertim, ſi eo articulo temporis contingat hoc fieri, cum quis ad oſculandum illam partem apprehendit, aut quovis modo movet: Cum enim agitatum corpus multo facilius impellatur, quam quieſcens, poterit tunc temporis flatus facilius partem in motu poſitam impellere, aut quovis alio motu agitare. Et quidem, quod ab hac cauſa frequenter ſi motus fiant citra alicujus facultatis ſuperſtitis concurſum aut cauſæ ſuperioris docent frequentes motus, qui in muſculis vituli dilaniati odſervantur.

§. 73.

Quod ſi irritentur Cor & aliæ partes motum iterum renovant. Evenire ut carnes vituli recenter mactati (& aliorum etiam animalium) tremant per aliquot horas, contrahantque ſeſe ab externis aëris injuriis laceſſitæ *Fortun.* *Li-*

Licet. (*l.* 1. *de Spontè vivent. ortu. c.* 49.) tradidit. Idem aciculæ aut cultelli punctura contingere *Viri in arte noſtra inſignes Jacob. Back. (tr. de Corde ſ.* 3. *c.* 2. *p.* 208.) *Richard. Lower.* (*l. de Corde c.* 2. *p.* 66.) *Joh. Bohn. (Exerc. Phyſiol.* 9. §. 10.) *& Alii* mecum annotarunt. Trucidati Ceti ſi puncturis circa genitalia tententur, toto corpore tremere incipiunt, oculatus annotat *Friedrich Martens (Spitzbergiſche Reiſebeſchreibung p.* 4. *c.* 8. *p.* 112.) *Leonh. Thurneiſeri* rudem & inconditum, modum *ſupra* (§. 22.) relatum, iterum huc referre piget. Afferam potius ſingulare & nobile *Excell. Joh. Bohnii (Circul. Anat. Phyſiol. Progymn.* 4. *p.* 74.) Experimentum: Injiciatur, *docet,* mediante ſiphone in animalis quocunque mortis genere modò extincti arteriam aqua frigida, & ſtatim, ſi non à primo, ſane ſecundo hujus impulſu muſculi ramulos ab illa recipientes, & hactenus rigidi in motus & agitationes ſenſibiles abripientur, tales etiam quæ articulos ac membra, quibus deſtinantur, notabiliter flectant & diſtendant, prout in canis cruribus poſterioribus & cauda, item in arterioribus & flexoribus capitis, item maſſetere & temporali muſculo mecum non ſine ſtupore aliquoties viderunt phænomenorum ejusmodi naturalium ſolertiores admiratores. Muſculum ex humano femore exciſum leviſſimo attactu liquoris cujusdam peracris momento ſe contraxiſſe *Anonymus (tr. de Mot. Muſcul. p.* 29.) in literas retulit. Videas & Carpiones, & alios piſces ſectos affuſo aceto convelli. (*Andr. Libav. l.* 6. *Hexaëm. ſ.* 36. *p.* 575.) Meminimus ipſi vidiſſe hominis Cor, qui eviſceratus erat, ſupplicii genere apud nos adverſus proditores recepto, *prodit Franciſc. Baco de Verulam. (Hiſt. Vit. & Mort. p.* 561.), quod in ignem de more dejectum ſalſabat in altum primo ad ſesqui pedem, & deinde gradatim ad minus durante ſpatio, ut meminimus ſeptem aut octo minutarum. Et hoc fibris Cordis vivacibus ſanguini & ſevo in vaſis coronariis, lymphaticis, & in ipſis Cordis thalamis rarefacto jure imputandum. Eadem ratio in hiſtoria de Regulo in veru Corylaceo ſeſe movente, quæ magnos & judicioſos philoſophos in ſtuporem & admirationem, absque ſontica quadam cauſa, egit. Prolixus in hac Controverſia non ſum, cum id operis in *Coryleto* expediverim *Curioſo.*

§. 74.

Sunt, qui ajunt, Tarantulam mortuam, imò in duas partes ſciſſam ad datum cytharæ cantum reviviſcere. Quod ſi ita eſt (quod quidem vix credo, cum Philoſophis de Tarantatis Muſica curatis ſtupor mentem diſtraxerit, ut quod ipſis ſolenne, in novum fabellæ partum propenderent). *Honorat. Fabri (Phyſ. tr.* 3. *l.* 2. *prop.* 273.) inde provenire exiſtimavit, quod inſectum illud inſtar muſcæ &

aliorum animalculorum nondum omnem vitam poſuerit. *Vid. Dan. Georg. Morhof. (Stentor. Jaloclauſt. c. 16. p. 221.)*. Pudendus ſane error, cum Muſica Tarantulæ excitæ non ſaltent, ſed Natura. Tarantatis autem adverſus ſaltum Muſica ut Medicamentum adhibeatur.

§. 75.

Tantum de Cadaverum motu. Ἐπίμετρον expectas L. B.? Præſtò eſt; ſed problematicum. Cum in agone Viſcerum contingat anomalus, quæritur, annon alium poſitum in Cadavere ſortiantur viſcera, quam vivente adhuc corpore? Id vero negandum minimè erit. De Cordis ſitu *Alexander Benedictus (l. 3. Hiſt. Part. Corp. Human. c. 10. p. 1219.)*: Vidimus quendam pugionis ictu interemtum, diſſecto corpore rurſusque per vulnus pugione adacto mucronem neque Cordis neque pulmonis vulneri reſpondiſſe, tanta in Cadaveribus cum viventibus poſituræ differentia. In Pulmonum vulneribus, eorumque cura multum intereſt, quo membrorum poſitu vulneratus ſteterit, ſederit, aut jacuerit cum vulneraretur æger Chirurgos ſcire, cum hujus ignorantia ſanguinis in cavitatem Thoracis extravaſati, evacuationem minus felicem ſpondeat. Advertant & Barbitonſores ſolennem ipſis errorem, quando in hujusmodi à vulnere demortuis, neglecta cadaveris artificioſa Anatome, cum ſint Anatomes ignari, vulnerum profunditatem & lethalitatem faſtuosè quidem, ſed ineptè, ſtylo exploratorio, & aliis inſtrumentis inveſtigare, & judicium de lethalitate huic ſuperſtruere ſatagunt. Quod ad Ventriculum Studioſus Melancholia correptus, Diaphragma & Thoracem gladio ſibi perforaverat, ob quod ventriculi ſitus ita mutatus, ut per Diaphragma in ſiniſtram Thoracis partem aſcenderit, & cor cum capſula è ſede ſua in dextrum latus depulerit, quod è *Dan. Sennert. (l. 2. Prax. Med. p. 2. c. 15. p. 220. & ap. Guil. Fabric. Hildan. Cent. 3. obſ. Chirurg. 33. p. 108.)*. Ventriculum per ingentes ſui exolutiones poſſe ad umbilicum usque juxta veſicam delabi ſe in nonnullis poſt obitum diſſectis obſervaſſe *Ambroſ. Par. (l. 2. Chirurg. c. 4. p. 61.)* meminit, id verò quis credet? agantur, quam ut Diaphragma ei motui reſiſtendo ſit, parteſque iſtas (quantum vincula & connexiones ſinunt) ſuperiora verſus repellunt. Iſta *Franciſc. Gliſſon. (Anat. Hepat. c. 2. c. 50.)*. Cur ſeptum tranſverſum poſt mortem inveniatur concavum, è dictis patet. Vid. & *Jacob. Müller (Exerc. de Mot. & Uſ. Muſcul. qua viam Nic. Stenonio & aliis ad Myologiam pandit ap. Gregor. Horſt. Epiſt. Med. ſ. 20. Coroll. 4. p. 537.)*. Merentur inſuper legi, quæ *(c. l. p. 51.)* de affectione Hyſterica his ſubjunxit *Gliſſon. (c. l. p. 51.)*, quæ tamen cum prolixiora ſint, ad ipſum Autorem L. B. remitto.

§. 76.

§. 76.

In memoriam tandem nobis revoco, quæ de *Muhammetis* Cadavere circumferuntur vulgò & etiam apud doctos itinerariorum ſcriptores commemorantur. Mecca oppidum *(narrat Joh. Hugo à Linſchotten itiner. c. 4.)* quod in Arabia ſitum, notum eſt ex Cadavere Muhammedis. Id ibi ferreæ Ciſtæ incluſum ſubductum à Terra pendet ſub cœlo ex Magnete fabrefacto magnaque viſitantium Turcarum & Maurorum religione celebratur. Plura non conſcribillo teſtimonia. Magnete autem ferroque alia hujus generis olim prodigia facta celebrantur. De ſimulacris ferreis in aëre pendentibus *Auguſt. (de Civit. DEI. l. 21. c. 6.) Ruffinus (l. 2. Hiſt. Eccleſiaſt. c. 33.).* De ſtatua *Serapidis* in Alexandriæ templo à Mangete pendente, *Niceph. (l. 15. Hiſt. Eccleſ. c. 8. p. m. 794.). Iſidor. (l. 16. origin. c. 20.) Nicol. Nancel. (l. 8. Analog. Macrocoſm. c. 6. p. 1300.).* Talis etiam fuit in Arſinoës Templo *Architecto Dinochare* incepta, ſed non abſoluta, ſecundum *Plin. (l. 34. c. 14.)*, quamvis *Auſonius (Idyll. 9.)* de eodem opere, ut confecto, loqui videatur. Hiſtoriam gemellam ſuſpenſi *Mercurii* ex Annalibus Trevirenſibus recitat Marquard. *Freherus (comment. in l. c. Auſon.).* De quadriga ferrea *Serapidis (Proſper. Aquitan. (l. 3. de Promiſſ. DEI c. 38.).* De vitulis aureis *Jeroboami* & *Bellerophontis* paria adduxit *Athanaſ. Kircher. (l. 1. Art. Magnet. p. 1. c. 5. p. 13. & l. 2. p. 4. probl. 9. p. 262.)*, qui & an ejusmodi ſimulacrorum confectio ſit poſſibilis, ibidem diſputat. De *Muhamedis* autem arca ſuſpenſa plurimi dubitant, & eandem inter Nænias vulgares reputant: Confer *Joh. B. Portam. (l. 7. Mag. nat. c. 27. p. 313.) Guilh. Gilbert. (l. 1. de Magnet. c. 1.) Athan. Kircher. (c. l.), Th. Brown. (l. 2. Pſeudodox. Epidem. c. 3. §. 20. p. 482.) Sandyſ. (l. 2. Itinerar. p. 273.) Anton. le Grand. (Hiſtor. Natural. p. 6. Artic. 10. n. 6. p. 254.)* Et quid clarius hoc *Ludovic. Vartomanni (l. 1. Itinerar. c. 11. & 12.)* teſtimonio? Sed tempus jam oppetit, ut refellam opinionem eorum, qui autumant *Mahomedis viri impuriſſimi* arcam apud Mecham in aëre absque adminiculo penſilem conſiſtere. Ego longè aliter ſentio, affirmoque ea nec vera, nec veroſimilia eſſe, utpote qui coram hæc perpendi vidique locum ubi humatus eſt *Mahometes* in memorata urbe Medina Talnabi: Moram enim ibi tridui fecimus, ut in horum omnium certiſſimam deveniremus notitiam. *Man lieſet in etlichen Geſchicht-Büchern, daß die Mahometaner ſolches einsmals fürgehabt, und verſuchen wollen: und mag dieſes die Gelegenheit ſeyn, davon dieſe Fabel entſtanden: aus welcher durch viel lange nach einander ergangenes Nachſagen, und die Abgelegenheit des Orts, endlich eine Hiſtorie erwachſen, als ob ſolches würcklich geſchehen, concludit Th. Browne (c. l.). Aliam* cauſam *Ferdinand.*

à

à Troilo (itiner. orient. p. 516.) è relatione Gemizzarorum his expreſſit: *Weil Mahomets Moſchea zu Meccha kein Licht hat, und nur blos und allein von den ſtets brennenden Lampen erleuchtet wird, ſo ſcheinets, als wenn ſein Sarck in den Lüfften ſchwebet.* Gemina ante hunc literis mandavit *Illuſtr. Princeps Nicol Chriſtoph. Radzivil. (itiner. Epiſt. 2. p. m. 153.)*

LIB. II. TIT. VI.

De

Sudore Cadaverum Aquoſo & Cruento.

Summarium.

1. *LAcrymæ ſtatuarum & ſimulacrorum Deorum. 2. Cauſæ. 3. Sudor ſtatuarum, ſimulacrorum Deorum & Lapidum. 4. Apud Papicolas. 5. Lignorum conſtitutio favet. 6. Sepulchrorum Sudor 7. Situs. 8. Moriturorum Sudor unde. 9. Sudoris portæ. 10. Conſtitutio Cutis. 11. Mortuos proprie non ſudare. 12. Mortuos ſudaſſe. 13. Cauſæ. 14. Obeſitas. 15. Balænarum exemplo firmatur. 16. Morbi genus. 17. Athmoſphæræ conſtitutio. 18. Aër ambiens. 19. Vultus poſt mortem facta irrigatio. 20. Sanguis plantis aſcriptus 21. 22. Lacrymæ ſtatuarum ſanguineæ rariſſimæ. Lacrymæ lacteæ. 23. Simulacra ſanguine fluxiſſe. 24. Apud Paganos cruentantia. 25. Apud Reformatos. 26. Naturaliter aquas cruentare. 27. Statuas. 28. Guttularum ſanguinearum in plantis & lapidibus ſingularis cauſa. 29. Ad pluvias ſanguineas non ſpectabit. 30. Ligna inciſa cur cruentent juxta Paracelſum. 31. Hauſit id è Poëtarum fabulis. 32. 33. Oſſa & cornua cur ſudent ſanguinem? 34. Sudor cruentus. 35. Talis non eſt ſudor rubicundus. 36. An naturalis? 37. Hiſtoriæ. Cauſæ. 38. Sanguinis effervescentia. 39. Motus*

tus animi & corporis. 40. Terror. Angor animi. Verecundia. Amor. 41. Morbi. 42. Serpentis Hæmorrhoi venenum. 43. Serpentes in Braſilienſi Regno & Quintenſi Provincia. Vermes. 44. Sanguinis conſiſtentia tenuior. 45. Sudores hi ſanguinei non ſanguinis. 46. 47. Cutis conſtitutio rara. 48. Cauſæ concurrunt. 49. Infantum ſudores ſanguinei. 50. 51. Particulares cruentationes. 52. Motus ſanguinis varius. 53. Vacua menſtruorum evacuatio. 54. Lacrymæ ſanguineæ. 55. Herba Hæmagoga. 56. Fabuloſa quibusdam. 57. Galenicæ & Borellianæ differentia. 58. Ab externis applicatis. 59. Sudor CHRISTI Sanguineus negatus. 60. Non verus creditus. 61. Naturalis aſſertus. 62. Non mali habitus, ſed purus. 63. Amor CHRISTI. 64. Supernaturalis fuit. 65. Mortuos ſanguinem non ſudare. 66. Exempla contraria. 67. Omen triſte. 68. Curioſa de ſudore. 69. Sudores varii quoad colores. 70. Quoad odores, ſapores tantum. 71. Sudor aridus. 72. E ſudore pediculi, mures, bufones. 73. Sudoris morientium vires.

§ I.

UT non ſemel ſtatuas & Deorum ſimulacra apud Ethnicos ſudaſſe annotatum eſt (*Vide Infr. l. 2. Tit.* §.); ita & lacrimis eadem miraculoſa & prodigioſa evaſiſſe conſtat. *E Prodigiorum & Oſtentorum compilatore ſolertiſſimo, Conrado Lycoſthene* quædam excerpere & huc transferre non pigrabor. Lanuvii ſimulacrum *Junonis Soſpitæ* lacrymavit. (*Chronic. Prodig. & oſtent. p. 157. è Livio l. 40. c. 19.*) Triduum & tres noctes *Apollo* (*p. 159. iterum è Livio l. 43. c. 13.*); *Apollo Cumanus* quatriduum (*p. 169. quod Jul. obſequens l. de Prodig. c. 87. p. 47. & Auguſtin. l 3. de Civitat. DEI c. 2. retulerunt*); *Apollonis* ſimulacrum Terracinæ (*p. 176.*); *Apis* in Ægypto (*p. 234.*). *Antonio Pio* imperante viſæ ſunt apud Bremam cruces ſudaſſe lacrymis. De Prodigiis mortem *Cæſaris* inſecutis *Maro* (*l. 1. Georg. v. 479.*)

ſiſtunt amnes terræque dehiſcunt
Et mœſtum illacrymat Templis ebur, æraque ſudant,

Silius vero *Italicus* omen in prodigiis ante bella Civilia expreſſit (*l. 1. v. 556.*) his:

Indigites fleviſſe DEOS, urbisque laborem
Teſtatos ſudore Lares.

§. 2.

Hic vero Catachreſin vel Idiota ſubodorabit & fictionem poëticam; in prioribus autem vel Dæmonis vel Aruſpicum & ſacerdotum paganorum aſtutiam, fallaciamque quibus prodigia & oſtenta cudere ſolenne erat, ut cultum Idolorum confirment, credulos fallant, pecuniaque eorum emungant loculos. Et hoc etiam â paganis ad papatum paganizantem devenit, in quo ferè quotidie ejusmodi terriculamenta audias & videas, quæ hominum & ſacerdotum deceptiones *Petrus Pomponatius (l. de. Incantat. c. 10. p. 158.)* dudum proclamavit; quamquis & id Spiritibus tribuat, & paulo poſt ab ipſis Intelligentiis mediantibus ſpiritibus cœleſtibus fieri opinetur. Quis vero intelligentias prodigia & miracula edere poſſe *Pomponatio* concedet? Unde illa probabit? Externum Aërem concurrere aliquando, ut in ſudore ſtatuarum non levi conjectura cogor verbis *Polydori Virgilii (l. 3. de Prodig. p. 252.)* hæc obſignans: Sudor & lacrymæ ex vivis corporibus ſunt, ſed humor (in Statuis & Simulacris &c.) extrinſecus allatus, velut in parietibus videmus, utrumque imitari poteſt. De effigie ſudante *Gabr. Clauder. noſter (M. C. D. 2. A. 7. obſ. 173. p. 331.)*

§. 3.

Ad eundem fere modum ſtatuas, Simulacra Deorum, Lapidesque ſudaſſe obſervatum. Quod vero in laxiori ſignificatu Sudoris vox iterum accipiatur, vate non eget. *(Vid. Th. Bartholin. obſ. de Unicorn. c. 29. p. 297.)* In Syriæ templis ſtatuæ ſudant Deorum, moventur & oracula edunt, *Lucian. (de Dea Syria T. 2. op. p. 659.)* notat. Ante Leuctricam calamitatem Herculis ſimulacrum multo ſudore manavit *ad Quint. Fratrem (l. 17. Epiſt. ad familiar.*) ſcripſit *Cicero.* Add. *Eundem (l. 1. de Divinat.)* De ſtatua *Antonini* tale conſignavit *Joh. Xiphilin. (In vit. Antonin.) Appollinis, Auguſtin. (l. 3. de Civit. Dei c. 11.) Calipſi, ſandys (l. 4. Itinerar. p. 589.).* Poſtquam Andromitæ portis apertis *Timoleonti* ſe dediſſent, cum horrore & admiratione nunciabant: commiſſo primum prælio, ſacras Templi januas ſuâ ſponte apertas fuiſſe, viſamque DEI haſtam ſumma cuſpide concuti faciemque ſudore fluere, quod *(T. 1. vit. in Timoleont. p. 442.)* in literas retulit *Plutarchus.* De Antonini Statua *Lycoſthen. (c. l. p. 232.).* Ad locum Libitinæ in ſtatua equeſtri ærea ex ore & pede aqua manavit diu, *idem (c. l. p. 162.).* Quadrigas aureas ſudaſſe, *idem (p. 193.).* In expeditione *M. Alexandri* adverſus *Darium* apud Leibethra

thra Simulacrum *Orphei* cupreſſinum per ipſos iſtos dies multo ſudore fluxit. Eo ſigno omnibus territis *Ariſtander* bono animo eſſe juſſit. Celebria enim & nobilia facinora editurum *Alexandrum*, quibus cantandis multum ſudoris ac laboris eſſent Poëtæ Muſicique impenſuri, quod *idem (T. 2. in Vit. Alex. p. 455.)* memorat, qui & inter Saxeas *Antonii* Statuas quædam ſudore fluxiſſe, qui nonnullis abſtergentibus per aliquot dies non ceſſavit (*T. 3. in Anton. p. 152.*) prodidit. Sudarunt ſimulacra Bernburgi, quod oppidum in Aſcanienſi ſitum eſt principatu, *narrat Caſp. Peucer. (l. de Divinat. Gener. p. 737.)*. Simulacrum ſuper Avernum lacum ſudore tanquam humanum quoddam corpus repletum eſt, *ſcripſit Dio.* (*l. 48. p. 229.*) Si vates audire libeat, en *Maronis* de *Palladii* ſudore verſus (*L. 2. Æneid. v. 172.*)

Vix poſitum caſtris ſimulacrum arſere coruſcæ
Luminibus flammæ arrectis: ſalſuſque per artes
Sudor iit:

Et de *Eliſæ* imagine *Silius* (*l. 1. v. 99.*)

Tum magico volitant cantu per inania manes,
Exciti vultusque in marmore ſudat Eliſæ.

§. 4.

Qui à Papicolis ſimulacrorum ſudores recenſentur, quis hic enumerabit? diem vel annum perdet, qui harum recenſione inſudabit, quin & DEUM & operam. Sudarunt ſimul in Hiſpania, dum Mauri ſacro baptiſmatis lavacro intingebantur, Virginis Mariæ puerili JESU & duorum Angelorum ſimulacra, duod mirabili narratione primum vulgavit *Hieron. Baptiſta de la Naza* (*T. 3. Homil. 35. p. 545.*) & poſt *ex illo Steph. Clozius (de Sud. Chriſt. Sangv. Exerc. 13.* §. *4. p. 120.*). Plura non addo, cum ubique apud Papæos tanto numero proſtent, ut non absque nauſea crambe iſta toties recocta deguſtetur.

§. 5.

Qualitas & textura Lignorum, è quibus conſtant Staturæ & ſimulacra, cum aliis circumſtantiis hic attendendæ, quibus etiam Ventorum & Aëris conſtitutio accenſenda. Diſcimus id *è Theophraſto Ereſio (l. 5. de Cauſ. Plant. c. 4. p. 215.)*, ita vero philoſophatur: Statuæ, quæ exſudant cœlo auſtrino humectaque ita afficiuntur, nec omnis, ſed in quibus aliquid pinguedinis ineſt, ut Cedrus, Cupreſſus, Olea, quæ quidem prodigia & oſtenta eſſe creduntur. Secutus hunc *Hieron. Cardan. (l. 8. de Subtil. p. 473.)* iſta pronunciat: Minore admiratione dignum eſt, quod Statuæ ſudent; Nam ratio in promptu eſt, quum humidum pingue vi caloris expreſſum ſudoris imaginem præſtet. Ob id maximè ſudant, quæ ligno conſtant Cedri, Oli-

væ, Vitis ac Cupreſſi. Contigit hoc magis auſtris flantibus, quod humor ſit copioſior ac tenuior. Scilicet ligna iſta maximè poroſa ſunt & effluviis humidis recipiendis idonea, quæ, ſi athmoſphæra ſic conſtituta, eorum ſuperficiei adhærent, & in guttas abeunt; Vidi, *Th. Bartholin. (Cent. 4. Epiſt. 52. p. 338.) ſcribit*, vaſa lignea variæ magnitudinis oblonga, quæ pro juſculis vel potu hauriendo percommoda, in omnem partem, aqua madida flecti poterant, & iterum in aptam formam extendi. Quantum expiſcari potui, ex radice Cedri variegata tornantur hæc flexilia vaſa. Et hanc ob cauſam Deorum ſtatuas è Cedro fabrefactas *è Plinio J. B. Porta* aſſeruit. Vid. *Joh. Heinric. Urſin. (Arboret. Bibl. c. 20. §. 6. p. 296.)*

§. 6.

Sudorem etiam aliquando ſepulchra profundere in Annalibus eſt. Habetur id familiis illuſtribus mortis inſtantis præſagium. Equites notiſſimi & pervetuſti apud nos Wanczuræ in Eccleſiæ (ſub Horka caſtro & pago ſitæ) ſacrario habent tumulum lapideum, (ac niſi me fallit memoria) marmoreum, *ſcribit Bohuſl. Balbin. (Dec. 1. Miſcell. Bohem. l. 3. c. 19. §. 3. p. 221.)*, clari ex ſua gente *Herois Georgii Wanczuræ*, quod imminente morte alicujus ex ea ſtirpe per totum ſaxum & marmor largiſſimè ſudat, cum tamen ad lapidem ob fornicem ſacrarii nullus imber, nulla pluvia pervenire poſſit. Geminum prorſus ſepulchri miraculum illuſtriſſimis proceribus de Kolowrat conceſſit DEus in Roccovienſi Eccleſia, *addit*, nunc deſerti Cœnobii ordinis Eremitarum S. Auguſtini, quoties enim Kolowratæo cuipiam moriendum eſt, humorem copioſiſſimum profundit lapis ſepulchri *D. Alberti Senioris de Kolowrat*, Fundatoris Cœnobii illius, qui plenus bonis meritis in DEUM & *Cæſarem Carolum IV.* quem Piſis ſuo corpore adverſus hoſtes protexerat. Succinctius iſta leges *ap. Eundem (Decad. 2. l. 1. c. 13. p. 71.)*. Sepulchrum & oſſa *Papæ Sylveſtri II.* ſudore madentia inter morituri Pontificis ſigna recenſeri, *Bonif. Simonetta (l. 5. Epiſt. 49. f. 116. a.)* tradidit.

§. 7.

Sudoris iſtius, ſi putreſcat aut etiam inſenſibilis evaporationis progenies eſt ſitus *(der Schimmel)* aut illuvies illa, quæ in corporibus collecta & non mota, ipſa corrumpit & lanugine quadam humida inveſtit, aut ſudor in illum tranſit, Microſcopio examinata iſta lanugo conglomerata aliqua florum apparuit, *Rob. Hockio (Vid. Ejus Microſcophiam T. 2. Ephemer. Erud. p. 1. Ephem. 42. n. 7. p. 486.)*. Poëtica libertate uſus illum tribuit armis *Tibullus (l. 1. Eleg. 10.)*:

Militis in tenebris occupat arma ſitus.

No-

Notari etiam poteſt in partibus animalium emortuis & in Cadaveribus, de quo *Joh. Joach. Beccher.* (*l.1. Phyſ. Subterr. ſ.5. c.1. n.55. p.331.*). Hæc namque poſt aliquot à morte dies ſitu craſſo mucidoque obducuntur, qui tandem in ſaniem & putrilaginem tranſit.

§. 8.

Si morituros conſideres, decedunt quidam cum, quidam, ſed rarius, ſine ſudore. In extremo Naturæ conatu & anxietate

Gelidus cadit imber anhelo
Pectore. (*Statius l.2. Thebaid v. 672.*)
Tum vero & pallor & amens
Cum piceo ſudore rigor: ceu pectora Nautis
Congelat hiberni vultus Jovis.

(*Valer. Flaccus l. 3. Argonaut. v.*). Vulgi impia vox eſt: In extremo languore conſtitutos aquam Baptiſmi ſudare. *Sie ſchwitzen die Tauffe aus.* Si quid ſub deliquiis & morte ſudoris exhalat, id cruoris eſt liquamen, non ſanguinis arterialis, *judicat Helmont.* (*tr. Complex. atque Miſtion. Element. Figment. n.42. p.90.*) & alibi (*tr. latex humor. negl. n.17. p.303.*). Morientium ſudor non eſt tam latex in ſui natura, quam ros alimentarius reſolutus, cui mors imperat. Quod patet, nam ſtatim corporis habitus ſidit, prout & in Syncope. Sudor h. l. eſt Syncopticus, qui perinde ac Diaphoreticus ex eodem fonte promanat. Ille tamen è peſſimorum familia cenſetur, quia frigidus ob debilitatem caloris nativi & corpus refrigeratum, ut *Galen.* (*l.2. T.5. c.12.*) & *Zacut. Luſitan. l.2. hiſt. med.50. p. 269.*) judicant.

§. 9.

Fit ſudor, dum per arterias, quæ ad habitum poris perfuſum (aut glandulas cuti ſubſtratas & perfibrillas eidem connexas, quod obſervavit *Nicol. Steno ap. Thom. Bartholin. Cent.3. Epiſt. 65. p.262. & 263.* aut ipſas cutis glandulas, quæ noſtra eſt conjectura) terminatur, quicquid tenue & aquoſum ad poros cutis in modum vaporis propellitur & evacuatur, uti *Joh. Theodor. Schenckius* (*l.5. Synopſ. Med. General. p. 2. cl.3. Artic. 4. §. 1. p. 182.*) loquitur. In agone autem Natura deficiens in extremo contra morbum victorem enixa in modum favillæ antequam extinguatur ſcintillantis ſudorem exprimit, quo ſimili utitur *Anton. Merindolus* (*p.1. Arti. Med. p.301.*)

§. 10.

Quod ſi perconteris, qui ſint illi, qui frigido ſudore perfuſi ad plures abeant, en *Hippocratis Oraculum* (*ſ.5. aph.71. & 6. Epid. ſ. 6. t.15.*), quibus cutis obten-

tenditur arida & dura, ſine ſudore moriuntur, quibus vero laxa & rara, cum ſudore moriuntur. Uxori *Dealcis* in Thaſo phreneticæ cutem aridam & diſtentam tribuit *Dictator* (*l. 8. Epid. ſ. 3. Agrot. 15.*), aut cutis aridæ diſtenſionem, vertit *Fr. Valleſ.* (*com. in h. l. col. 311.*), qualis etiam in *Melitea* adoleſcente (*Hipp. c. l. Agrot. 16.*). Addenda ariditati cutis etiam erit calloſitas universalis, qualis in Patribus Cappucinis, quos Stoicos Chriſtianos cenſuit *J. B. Helmont.* (*tr. Stud. Author. n. 7. p. 25.*), in qua pori, callo quaſi quodam clauſi, qui ſudoris egreſſum prohibent. In his mortuis cutis aciem cultrorum obtundit, & cum febribus corripiuntur vix inter centum ipſorum unus ſudorem emittit, nec ſcabie tentantur, quod de illis *Dominic. Panarol.* (*Pentec. 3. obſ. 35. p. 92.*) conſignavit. Pro cutis igitur conſtitutione in agone ſudor aderit, aut aberit.

§. 11.

Mortuos non ſudare, ſi proprie ſudoris vocem accipias, recte aſſeruit *Th. Barthol.* (*de Morb. Bibl. Miſc. 21. p. 98.*), cum ille ſolum ſentientibus competat, ut habet *Steph. Clozius* (*de Sud. CHRIST. Sangu. Exerc. 5. §. 2. p. 44.*) & cauſæ ad ſudoris excretionem neceſſariæ deficiant. Tres autem requiſivit (*ap. Laur. Scholz. Conſil. Collect. 382. col.*) ad ſudorem conditiones *Joh. Crato*, colorem mediocrem, materiam tenuem ſ. attenuatam & vaporoſam & cutis meatus apertos. Non inficior ſerum ſ. laticem adeſſe, ſed non attenuatum coagulationi aut congelationi proximum. Ubi calor quem ſpiritus retentioni, exercitationi, agitationi &c. tribuit (*l. 8. de Var. Rer. p. 508.*) *Hieron. Cardan.* Caloris hujus ſubſidio latex in materiam vaporoſam attenuari & expelli, aut glandulæ ſub cute irritari debeant, ut ſudorem exprimerent, quæ mens eſt *D. Borrichii* (*ap. Th. Bartholin. Vol. 1. Act. Hafn. Med. p. 1. obſ. 98. p. 191.*). Viæ quidem adſunt, & portæ glandularum cutis pori, ſed frigore obſeſſæ & conſtrictæ. Conf. *Exc. Noſter Joh. Chriſtian. Fromman.* (*M. C. D. 1. Ann. 6. & 7. obſ. 185. p. 244.*)

§. 12.

Mortuos tamen ſudaſſe, παχυλῶς accepta ſudoris vocula, variis hiſtoriis & obſervationibus convincimur: *Der unverſehrte Cörper Catharinæ von Bologna ſitzet zu Ferrara in einem Seſſel, und ſchwitzet ſtetig* (*Autor des Cardinal-Huts p. 3. p. 450.*). Concurſum hic miraculorum videas, incorruptibilitatem corporis, ſeſſionem in ſedili, & perennem ſudorem. Sed hæc ſudorem Monachalem olent. De Melancholico Scorbutico continuo in morbo ſudore circumfuſo *Dn. D. Salom. Ledel.* (*Dec. 1. M. C. A. 3. obſ. 83. p. 141.*), qui

vix

vix animam efflaverat & ſudore copioſiſſimo faciem & totum corpus diffluebat. Guttulas linteo abſterſas aliæ ſtatim excipiebant ad quartum usque diem, quo urna claudebatur. Maligna febre extinctum, dum in Patria Praxin exercerem, vidi, ejus cadaver copioſas ſudoris ſtillabat guttulas. Adoleſcentulus febri maligna defunctus tertia ab obitu hora ex omnibus cutis ſpiraculis ſudorem frigidum ſatis liberaliter, *ex obſervatione Nobiliſſ. Dn. Joh. Lanzovii* (*M. C. D. 3. A. 3. obſ. 37. p. 38.*), profundebat. Ruſticus Hemiplexia ſublatus ſtatim poſt obitum emiſit per triduum ſudorem, usque dum loculo inditus terræ mandabatur. Guttulæ tam copioſæ ſtillarunt, ut niſi linteo abſtergerentur, ſponte profluxerint absque intermiſſione. Nobili filiolæ idem contigiſſe ſimul, annotat *laudatus D. Sam. Ledel* (*M. C. D. 2. A. 9. obſ. 36. p. 71.*). De infante terræ mandando, cujus facies ſudoris guttulis poſt obitum madida cernebatur, *Dn. D. Frommanni relatio* (*M. C. D. 1. A. 6. obſ. 185. p. 243.*) evolvenda. In corpore infantili Dyſenteria ſublato, altero poſt mortem die ſudore diffluente, qui ſudor toto die continuavit, caſum annotavit *D. Chriſtian. Helwig.* (*M. C. D. 3. An. 5. & 6. obſ. 191. p. 441.*)

§. 13.

Qui in cauſis reddendis iterum ad caloris nativi reliquias confugiunt, eos ad *Diſſ. de Cadav. in gen.* (*ſ. 1. §. 162.*) remitto, ubi has aut nullas eſſe, aut nullarum in hoc negotio virium probatum dedi. Hoc certum eſt, quando vita animalium periit, ut verbis *Thom. Williſii* (*tr. de Fermentat. c. 8. p. 50.*) id dilucidem, ſtatim ſpiritus cum ſale & ſulphure confluunt, nec non cujusq; partis inſiti à motu ſuo regulari ceſſant, & in confuſionem aguntur: deinde partim è poris cum calore evaneſcente exhalant, partim intus in cavitatibus concluſi cum reliquis particulis inordinate fermenteſcunt, & corporis totius ac viſcerum intumeſcentias faciunt. Poſteà vero partium ſolidarum compages ſenſim laxari, & particulæ ſulphureæ una cum ſalinis fluorem adeptis evaporare incipiunt. In hoc igitur irregulari principiorum motu inteſtino in locum calidi nativi ſuccedit calor putredinalis ſeu humorum ebullitio, inde ſeroſi laticis attenuatio & evaporatio, quæ etiam fœtore inſuavi, à particulis ſulphureis oriundo, longius diſſidentium ferit nares. Si igitur multum humidi & ſalini contineant, quidni ſudor, concurrente comprimis ambientis frigiditate, tandem emergere poterit?

§. 14.

Favet huic negotio cadaveris obeſitas. Quamvis namque, advertente *Guilh. Ballonio* (*Definit. Med. p. 52.*), obeſorum quidam, dum inter vivos

agunt

agunt, difficulter ſudent, attamen quibus pinguedine ſaginoſa diſtenditur aqualiculus (*die keine rechte Fettigkeit haben*, ut vulgò pronunciant) non ſolum ob impuri & copioſi laticis & ſanguinis mixtionem crebris ſudoribus diffluunt, ſed & ejusmodi obeſum corpus vidit *J. B. Helmont. (Tr. Jus Duumvirat. n. 59. p. 249. & tr. latex humor neglectus n. 44. p. 306.)*, cujus tota pinguedo reſoluta in laticem per lotium excreta fuit.

§. 15.

De Balænis ab Harpunariis vulneratis viventibus adhuc *Friedrich Martens (p. 4. Spitzbergiſche Reiſe-Beſchreibung c. 8. p. 117.) Die Fiſche ſo hart verwundet ſind, entzünden ſich ſelbſt, daß ſie lebendig rauchen. De Enectis: (c. l. c. 7. p. 103.) Es ſtinckt heßlich von ihren Thran und Fett, ſo durch die Schweis-Löcher der Haut giebret, wie ein ſtarck Bier.* Et *(c. 8. p. 114.). Er (der Walfiſch) wird von Stund an ſtinckend und rauchet, das Fleiſch kochet und gebret als ein Bier, und fallen ihm Löcher in Leib, daß ihm das Gedärm daraus hänget.* De pinguedine vero ſeparata (*c. 10. p. 124.*). *In Fäſſern gebret es gleichſam wie Bier.*

§. 16.

Morbi genus, quo mortuus defunctus, huc referendum. Si malignitas ebullitionem & fermentationem humorum excitavit, quæ, cum macularum poſt mortem eruptioni velificetur, cur non & ſudoris? Si ſudor ante mortem copioſè profluxit, quod in Hydronoſo ſ. Sudore Anglico fieri conſuevit, cur non patulis poris comprimis cadavere exiſtente flaccido non tamen arido & nimium macilento, ad tempus adhuc durabit? Neſcio quis penetrans calor ſudorque in phtiſicis obſervatur, memorat *Joh. Chriſt. Wolf. (l. 1. obſ. Chirurg. Med. 23. p. 80.)*. Hoc autem in & ſtatim poſt mortem manus udæ ſunt. Aſſumta medicamenta calida multam hic facere paginam in illo, quem Martisburgi (*Vid.* §. *12.*) poſt obitum ſudare animadverti, experientia docuit. Maligna namque febre defunctus Tincturam Bezoarticam & alia Medicamenta Camphorata absque Medici conſilio crebrius & in magna doſi aſſumſerat.

§. 17.

Athmoſphæræ præterea conſtitutio, tùm per ſe, tùm per accidens Symbolum huc ſuum confert. In genere namque menſtruali virtute gaudet *ex ſententia Dav. Beckii (Experiment. circ. Rer. Nat. Princip. p. 156.)*, atque penetrativis & ſciſſilibus qualitatibus, quæ propria ſunt diſſolventis, ut *Guilh. Clarke (Hiſt. Nitr. c. 2. p. 28.)* philoſophatur. Præterea, ut fluidum quid continuò agitatur, ſive ab æthere ſ. materia ſubtili, aut propria ſpira & quælibet corpora ipſius excurſui expoſita commovet & exagitat ratione juxtim Atomorum ſuarum

rum diſparis figuræ & ſoliditatis, illorum, quibus conſtant moleculas continuò diſſolvit & deprædatur. Vid. *Excell. Joh. Bohn. olim in caſtris Medicis commilito, nunc fautor colendisſimus (Med. Phyſ. Chir. de Aër. in Sublim. influxu c. 5. p. 104.)*. Accedit motus particularum in corpore exanimato inteſtinus, confuſus & anomalus, à quo partim è poris ſpiritus inſiti, lymphæ adhuc immerſi, aut particulæ ſulphureæ, cum ſalinis fluorem adeptæ, ſub ſpecie vaporoſa continuo, ipſo nauſeabundo cadaverum odore id atteſtante, exſpirant, quod ſi præterea Aër ambiens frigiditatis gradu excedat, vapor ille in tenuem faceſſit aquam, & reſolutus cuti adhærens ſudorem mentitur.

§. 18.

Per accidens Aër ambiens ſudoris iſtius generationi favet. In ſtatu caliditatis mediocri conſtitutus, ſi particulis aqueis, intra ſuos poros admiſſis, gravidus agitetur, & illa agitatione ad rigidum & frigidum cadaver ſæpius illidat, exceſſiva illa cadaveris frigiditate calor, motus, & rarefactionis Autor primarius obtunditur & particulæ rarefactæ iterum condenſantur & ſudorem hujusmodi conſtituunt. Quod ſi Aër præterea ſit pluvioſus aut nebuloſus, aut fracidus & rancidus, qualis in cellis, hypogæis, & aliis locis ſubterraneis & concluſis, facilius phænomenon illud conſpectui ſe offeret. Unde & his locis concredita corpora & corporum partes ſitu deturpantur, corrumpunturque. Spectat huc *elegantisſimi Philoſophi & Medici Joh. Matthæi Fabri (M. C. Dec. 2. A. 9. in App. p. 462.)* non inelegans obſervatio, quæ ita habet: Apoplectica defuncta, die ſequenti guttis ſudoris prægrandibus facie manibusque, quæ ſcilicet denutatæ erant, manabat. Deterſæ illæ, die altera, qua Sandapilæ inferebatur, repullulabant, eadem quantitate, rurſusque abſterſæ, cum in Cœmiterio pro more retegeretur, ſudor apparebat largiſſimus, dum in aëri expoſitis ſaltem partibus facie & manibus, non ita in reliquo corpore ſudor comparebat, non alia ſane, quam qua dixi, ratione. Cadavera igitur iſta partesque non aliter ſudant, quam ut ſpecula, feneſtræ, & aliquando imagines & ſtatuæ.

§. 19.

Quod ſi poſt mortem liquore quodam vultus conſervandi & conciliandi coloris gratia, v. g. vino, Spiritu Vini, Aqua Roſarum lavetur, aut linteolis hujusmodi liquoribus impregnatis tegatur, & ita cutis & ejus pori laxentur, aut potius cutis pori iisdem repleantur, eosque imbibant, nemo mirabitur, ſi iis remotis & vultu abſterſo aliquando roſcidus humor in eodem deprehendatur, quod etiam *Frommann. Noſter (c. l. p. 245.)* aperuit. De Bilſianis Mu-

(Ttt) mi-

miis *ad Th. Bartholinum* (*Cent. 3. Epiſt. 47. p. 195.*) ſequentia *Paul. Barbette*: Nunc valde madent, nunc juſto ſicciores pulveraſcunt; Hoc vero nemini mirum videbitur, ſi conditura ſalina ſint, prout *citatus Barbette, & Collega honorandus Gabriel. Clauder.* (*Tr. de Balſamat. Cadav. c. 5. p. 137.*) divinant.

§. 20.

Jungo his *à Paulo Zacchia* (*l. 4. Quæſt. Med. Legal. T. 1. n. 38. p. 366.*) proditum monitum, quando dicit: Si ſudor talis longo abitu prodeat ſuaviter redolens, in certa copia, ſtatisque temporibus, eundem nihil in ſe naturale habere, & vel à Dæmone, vel alia cauſa ſuperiore inſtar prodigii & miraculi concitari. Id verò non ita abſolute accipiendum, ſed cum grano ſalis, ſi nempe in vivis dum extitit illud corpus, non fragranti ſudore maduerit.

§. 21.

Ut lacrymas & ſudorem tribuunt inanimatis imaginibus, ſtatuis &c. ita & ſanguinem, adeoque & hæ ſanguineo madere ſudore non ſemel conſpectæ. Probè igitur his diſpiciendum, ne cum vulgò ſolum ad colorem fluidorum oculos vertamus, ſed & ad conſiſtentiam, odorem, & reliqua requiſita. Id ſi conſideres & expendas, impropriè vinum αἷμα ςαφυλῆς ſanguinem uvæ appellavit *Æſchylus*, quod nomen ipſi in ſacris tributum legimus (*Gen. 49. v. 12.*) & ſanguinem terræ *Androcydes, ſapientia clarus*, literis ad *Alexandrum M.* vocavit, ejusque intemperantiam cohibens (*Plinio l. 14. c. 5. teſte*) ſcripſit: Vinum potaturus, Rex! memento Te bibere ſanguinem Terræ. An quod vinum è cruore Gigantum, Terræ filiorum, ortum, quod *è Cœlio Calcagnino immortalis Noſter Phoſphorus* (*l. 2. Ampelogr. ſ. 6. membr. 2. c. 1. p. 293.*) memorat. De Sanguine Draconis alibi. In Hiſpania, juxta *Gerionis* ſepulchrum, duæ ſunt Arbores ſpecie ex pinu piceaque commixtæ, nec eſſe alibi dicuntur, ex illis ſanguis deſtillat, ut ex populo Iliaca; (*Bruſſo T. 2. Rer. Memorab. c. 9.*). Polygomum Cocciferum in granis coccineis ad radices ejus circa ſolſtitium æſtivum inveniri ſolitis, ita dictum, eodem ſenſu, ſanguinem *S. Johannis* vulgus appellitat, cujus meminit *Joh. Sigism. Elsholtz* (*l. 6. Horti cult. c. 4*), deſcribit *D. Barthol. Zorm.* (*in Addit. ad Herbar. Panov. p. 318.*), granaque illa vermiculorum eſſe ova, Microſcopio exploravit, quos accuratè deſcripſit *Celebr. Joh. Chriſtoph. Becmann. de Prodig. Sangu. c. 3. p. 25.*). Mentionem Coccarum harum fecit *Laurentius Eichſtad.* (*Tr. de Conf. Alkerm.*) & *Bodæus à Stapelen* (*Comment. in Theophr. Hiſt. Plant. l. 7. c. 10. p. 846.*), & qui hoc ſe primum demonſtraſſe annotat *Sim. Pauli* (*Cl. 2. Qu. B. p. 114.*), ub in Piloſella has ſe offendiſſe ſimul docuit.

§. 22.

§. 22.

In lacrymas ſanguineas ſolutas Statuas & ſimulacra vix lectione offendes, ſi illum *Iſidori à Stephano Clozio (Exerc. 13. de Sud. Chriſt. Sanguin.* §. *2.p. 114.)* excipias relationem, qua retulit, ſe præſente decem ante diebus, quam *Raudagniſius Gothorum, & Attila, Hunnorum Rex* acerrimo prælio contendiſſent ſtatuam *Raudagniſii* oleum, *Attilam* vero ſanguinem oculis exſudaſſe anno Chriſti 1283. Apud Papæos vero ſtatuæ & Icones lacrymantes magis obviæ. Ita ſtatuam JESU *Benedictus à Goes*, lacteas lacrymas deſtillantem vidit, cujus etiam *Johann. Euſeb. Nirnberg.* (*l. 1. de Mirac. Natur. c. 59. p. 447.)* mentionem fecit S. Nicolai Toleatinatis facies imaginis guttas ſudare viſa. *Joh. à Chokier de Surlet. (Cent. 2. Tac. Hiſt. c. 92. p. 351.)*

§. 23.

Simulacra ſanguine fluxiſſe, *Appiani teſtimonio (l. 24. hiſt. civil.*), ſcimus. Simulacrum *Minervæ*, quod Mutinæ colebatur, primo ſanguinem, poſteà lac, *memorante Dione Caſſio* (*l. 46. Hiſt. Rom.*) ſudavit. Statua *Antonii* in Albano, juxta Jovem lapidem poſita, multum ſanguinis effudit, quo *Antonii* interitus portendebatur, *idem* (*l. 50. p. m. 260.)* Autor eſt. Simulacra Deorum ſanguine Romæ maduiſſe, ex *Aliis Conr. Lycoſthenes* (*Chronic. oſtent. & prodig. p. 228.)* narrat. Qui & ex humo à pollice Jovis cruorem manaſſe, fidem fecit (*p. 230.*) *M. Valerio Levino Str. M. Claudio Marcello IV. Caſſ.* in agro Capinate, ad lucum Feroniæ, quatuor ſigna ſanguine multo diem & noctem madida apparuiſſe, *idem* (*ſupplem. ad Jul. Obſeqv. c. 37.*) tradidit. *Idem de ſignis Lanuvii Junonis Soſpitæ*, idem *(oſtent. & Prodig. Chron. p. 117.)*. In Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe, *è Livio (l. 21.) Val. Maximus (l. 1. Memor. c. 6. n. 5.)* commemorat. Addit *Lycoſthenes* jacula & pectora equis cruenta viſa. In poſtremis non eſt, dummodo fictum non eſt *illa Dionis Caſſii* (*l. 54. p. 322.)* narratio: Majus portentum Athenienſibus viſum, quod ſtatua *Minervæ*, quæ ad ſolem ſpectans in arce poſita, obverſa ad occaſum, ſanguinem expuit.

§. 24.

Sed ſatis hactenus in recenſione oſtentorum de Sudore ſimulacrorum & ſtatuarum ſanguineo apud Ethnicos deſudavi, jam ad ea, quæ noſtra & præterlapſa tempora in Simulacris & aliis Simulacris & Statuis tuliſſe dicuntur, paucis tranſeo. Nubem horum apud Papicolas invenias ſimulacrorum, hujusmodi imprimis Marianorum, nullum fere eſt, quod non de hiſce prodigiis participet. Pleni ſunt talium prodigiorum libri, pleni annales, plena an-

tiquitatis monumenta, ut in hac parte paganorum oſtentis minime cedant concluſorum turbæ. Sufficiat *Mariam Sichenenſem ſeu Apricollem* adduxiſſe, de qua *inconſtans ille Conſtantiæ Scriptor, Juſtus Lipſius* (*tr. de h. c. 5. p. 12.*), evolvatur. *Mortuo Franciſco Xepherio*, per illius anni ſex Hebdomarum ferias, ſanguinem ſudavit imago Crucifixi, promulgante *infidæ fidei hiſtorico, Joh. Euſebio Nirenbergero* (*l. c. c. 75. p. 419.*). De cruce Chriſti cruentante egit (*l. 2. de Cruc. Triumphante c. 6. p. 160.*) *Boſius*. Bernoburgi in Saxonia id etiam accidiſſe Anno 1551. *Joh. Wolff.* (*Centen. 16. Lect. memorab. & recondit. p. 624.*) De oſſibus Martyrum quædam collegit *Simon. Majolus* (*Dier. Canic. Colloqv. p. 34.*) & *Stephan. Clotz.* (*c. l. p. 121.*)

§. 25.

Cruentavit etiam apud Reformatos Crux Chriſti, prout *Kircher.* (*Prodrom. Evang. p. 110.*) & *Joh. Lœſelius* (*de Podagr. p. 47.*) atteſtantur. Sed & in aliis ſanguinis profluvia conſpicua obſervata. In Electoris Saxoniæ imagine (*Theatr. Europ. Tom. 5. p. 818.*), in vexillo Cæſareo (*c. l. T. 4. p. 94.*), In Bombarda (*Andr. Libav. ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 59. p. 175.*), De Cornu Cervino, quod domus Wirtenbergica pro inſignibus habet, *Martin. Cruſ.* (*p. 3. Annal. Suev. l. 12. c. 37.*) advertit, quod anno 1588. cum jam ante viginti annos â Cervi capite reſectum fuiſſet parieti affixum, ſanguinem ſudavit, magnæ cujusdam ex illuſtriſſima illa Domo perſonæ obitum præſagiens. Ipſe, ſi recte memini anno 1666. in pago Battaune prope Ileburgum è cornibus cervinis ultra annos viginti clavo parieti affixis, è foramine clavi, tale ſtillicidium prodire vidi, quod humorem forſan è cornibus & Aëre, colorem vero â rubigine ferri obtinebat. Odore enim & ſapore Spiritui Cornuum Cervi non abſimilis erat. Plura ſuggerent *Joh. Agricol.* (*in Cerv. excoriat. c. 1.*) & *Martin. Zeiler.* (*Cent. 1. Epiſt. 13. p. 133.*) Add. *And. Libav.* (*de Cruent. Cadav. p. 375.*). E ligno arido, ſanguineo humore calente, manante, dum â Sutore ſecabatur, *Theatr. Europ.* (*c. l. p. 719.*) in foſſa oppidi Beihelſtaini infra ex ſalice erupit fluxus ſanguinis diu profluens & fœtens, iterum memorat *Andr. Libav.* (*p. 1. ſingul. p. 261.*). De falcicula *Idem* (*p. 2. Sing. p. 172.*)

§. 26.

Naturaliter Aquas cruentare poſſe, aut ſaltem cruoris colorem referre è *Luciano* (*T. 2. op. 1. de Dea Syria p. 659.*) pateſcit. Fluvius apud Byblios Adonis quotannis cruore inficitur, amiſſoque colore in mare delabitur: magnamque pelagi partem cruentat, tempusque lugendi (*Adonidem*) Bybliis indicat. Fabulantur autem, hiſce diebus in Libano ſauciari, unde in Aquam

dela

delatus ſanguis fluvii colorem mutet, eidemque nomen det. Atque hæc quidem vulgo dictitant. Sed vir quidam Byblius mihi vera dicere viſus, aliam hujus rei cauſam narravit his verbis: Fluvius hic Adonis, ô hoſpes, per Libanum defertur, cujus terra eſt admodum flava, quam minio ſimillimam venti vehementes diebus illis exorientes in fluvium deferunt: eaque facit, ut cruentus videatur. Ita non ſanguis, *ajunt*, ſed terra hujus cauſa eſt. Ac Byblius quidem hæc mihi narravit. Quæ ſi vera ſunt, divinus admodum hic venti ortus mihi videbatur. *Hæc Lucianus.*

§. 27.

De Statuarum autem ſudore & cruentatione ita philoſophatur (*T. 1. vit. parallel. in Coriolan. p. 470.*) *Plutarchus,* Sudare, *inſit*, ſimulacra, lacrymari, guttasque ſanguinolentas emittere, non id quidem omninò fieri non poteſt. Ligna enim lapidesque ſæpe rubiginem contrahunt, quæ in liquorem diſſolvi poſſit: colores excedunt varios, aut inficiuntur ab eo, quod eſt circumpoſitum: quo minus etiam Dii aliquid illis nonnunquam portendant, nihil videtur obſtare. Edere etiam ſonitum, gemitûs, ſuſpiriiq; adſimilem poſſunt, cum exteriores fortè eorum partes uſurpantur, aut violentius â ſeſe diducuntur. Articulatam vero vocem, ita expreſſam atque integram, & quæ intelligi omnino poſſit, ab inanimato corpore edi, creditu eſt perquam durum: quando neque DEUS, neque Anima, ſine corpore, inſtrumentis & partibus animi capacibus apto, loqui posſit. Quod ſicubi hiſtoria nos, ut ita factum credamus, multis & fide alioquin dignis urget teſtibus, ita ſtatuendum eſt, eſſe innatum quendam ſenſus diſſimilem effectum ei animæ parti, quam ab imaginando & iis, quæ concipit viſa, phantaſiam Græci vocant, qui deinde affectus id, quod opinatur, ſe percepiſſe, perceptum nobis eſſe perſuadeat: quomodo in ſomnis, cum nihil audiamus, aut videamus, audire tamen nos & videre opinamur. Verum enim vero iis, qui nimio ſtudio amant ac colunt Numina, nihilque ejusmodi rerum ſibi oblatarum negare audent, his, ut ea credant, multum confert admiratio DEI, idque quod vires ejus longè ſunt aliæ, quam noſtræ. Nihil enim naturæ humanæ DEUS ſimile habet, non motu, non arte, non robore nobiſcum convenit: neque abſurdum eſt, ſi quid iis faciat machineturve, quod nos efficere nequeamus, quin imo per omnia noſtrum diſſimilis maxime eam in ſuis operibus differentiam oſtendit. Sed (quod ait *Heracletus*), ut pleraque rerum divinarum noſtram cognitionem effugiant, efficit incredulitas. *Hactenus Plutarchus.* Admirabile plane & ſingulare, quod *Dio Caſſius* (*l. 54.*) prodidit, antequam Erithream & Æginam, unde fructum

perciperent Athenienſes ademit Athenienſibus, *Octavianus Antonium* recepiſſent, ſtatuam *Minervæ* in arce poſitam ad ſolem orientem ſpectantem obverſam ad occaſum ſanguinem expuiſſe.

§. 28.

Guttulas ſanguineas muris, parietibus adhærentes, quales olim conſpectæ & Lanuviæ in æde *Junonis Soſpitæ (Vid. Conr. Lycoſthen c. l. p. 141. & 194.)*, item, quas in foliis Arborum conſpicimus non pluviæ ſanguineæ: ſed excrementis Papilionum eſſe adſcribendas, docuit & demonſtravit *Nicol. Claudius Fabritius de Peireſ. (P. Gaſſend. l. 2. de Vit. Ejus p. 154.)*, cui aſſurgit *Gottofrid. Vendelin. (de Cauſ. Pluv. Bruxellenſ. p. m. 104.)*. Ante hoc vero tandem conceperant ſententiam *Joh. Schleidanus* & *Jacob. Auguſt. Thuan. Nobiliſſimum hiſtoricorum par.* Ille quidem (*l. 25. Comment. p. 801.*) cum *Joach. Camerarii orationem de obitu Mauritii Electoris Saxoniæ* recenſet, ubi inter prodigia mortem ejus antegreſſa ſanguineas guttas in foliis Arborum hærentes numerat, ita commentatur: Et ſane quantum ad guttas illas cruentas pertinet, multis in locis vulgo conſpectæ ſunt, & Argentinæ quidem ſub initium Junii cum ſuper herbas, frondes, tegulas atque ſaxa decidiſſent. Volitabat tunc ingens turba papilionum, neque deerant, qui cruorem hunc ab iis emanare dicerent. Alii contra portendi aliquid atque ſignificari judicabant (*l. 12.*) *Thuan.*

§. 29.

Imaginarias has pluvias, ut concedo, ita & alias portentoſas ſane ab hac cauſa deducere inſanum eſſet. Anno. 1571. in feſto Sanctorum omnium in ditione Ebdenſi, quæ Deudam vocatur Friſis orientalibus, nocte ſanguine pluit tanta capia, ut ad quinque vel ſex milliarium ſpatium herbæ & veſtes expoſitæ in apricum ex albo colore penitus in purpureum ſint mutatæ pleriſque ad rem poſtea repræſentandam plenos ſanguinis cyathos adſervantibus, quod *Cornel. Gemma (l. 2. Coſmocrit. c. 2. p. 105.)* recenſuit. Plures, quibus ſanguis largiter fluxit pluvias, attulit *Vendelin. (c. l. p. 139.)*, ubi judicioſam *Dn. D. J. C. Dannhaueri (Theol. Conſcient. p. 2. Dial. 4. p. 65.)* ἐπίκρισιν amplector. De hac quamvis multi multa protulerint *ap. Gott. Vendelin. (l. c. Joh. Jacob. Chifletius p. 209. Caſp. Gevalt. p. 113. Petr. Gaſſend. p. 115. Robertus Fervaſ. p. 129. Amand. Frobius p. 133. Vopiſc. Fortun. Plemp. p. 139.)* & *Joh. Marc. Marci (Phil. Vet. reſtit. p. 2. ſ. 7. p. 262.)* Vulgari vulgi Philoſophia fuit, cædes boum æque, ut quando lacteæ ortæ, profluere aſſerit, quod radii ſolares è vaccarum uberibus in campis lac abſorbuerint & in nubes

trans-

transformarint, quod ad pluvias cruentas à cæde citat *Gerh. Joh. Voſſ.* (*l. 3. de Orig. & Prog. Idol. c. 12.*) *Plutarchum* (*in Vita Marii*). Quod ideo poſt prælium Cimbricum id contigerit, memoriæ lapſum incurrit, cum tantum in eo loco poſt magna prælia immodicas pluvias decidere aſſerat, hujusque phænomeni cauſas reddere ſatagat. Maculas interim in linteis licet in arca reconditis ſanguineis muſcilionibus & culicibus ſanguiſugis *P. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 46. p. 49.*) potiori jure tribuit. Tela quidem, licet falſo, putant ſudare in hopliatria, cum de morte vulnerati judicium facere volunt, inquit *Andr. Libav.* (*de Cruent. Poſit. 157. p. 116.*)

§. 30.

Cur ligna inciſa ſanguinei quid prodant, non ita patet. Inter homines ſpirituales (*Geiſt Menſchen*) etiam numerat Nymphas *A. Theophr. Paracelſ.* (*fragm. l. de Sanguin. ultra mortem p. 270.*), his carnem & ſanguinem tribuit. Et quomodo hominem cacodæmon obſidet, & Nymphas eidem obſidere dicitur. *So er ſie beſeſſen hat, ſo fähret er mit ihr in die Bäum, und beugt dieſelben, gleich als wolt er ſie umwerffen, ſo doch kein Wind iſt, und ſtille darzu. Darbey auch läſt er die Æſt und Lauber-Blätter, ſo herab rislen, nicht unter dem Baum liegen, ſicht gleich, als wär es für und für mit einem Beſen ſauber gekehret. Nun auff das folget, dieweil die Nymphen beſeſſen iſt, und aus ihrer Region (den Waſſer) (Vid. lib. 1. Philoſoph. Sagac. p. 417.) genommen und geführet alſo in einen Baum: Alsdann was darin gehauen wird, daſſelbige blutet, und iſt nicht anders, als wenn ein Hexen-Katz, Meer-Wolff gehauen wird, da läufft Blut heraus, und iſt aber kein Menſch, ſondern ein Katz oder Meer-Wolff: Wiewohl der Meer-Wolff, die Katz ein Menſch iſt: Es ſiehet aber nicht einen Menſchen gleich. Hæc ille fabulatur.* Sed ita illa ſe habeant, quomodo in ligno arido id procedat?

§. 31.

Non ſine cauſa *A. Theoph. Paracelſ.* hic fabulari cenſui. Antiqua eſt fabula, Hamadryades, id quidem ipſa vocis compoſitione innuente, cum arboribus, quercubus comprimis, naſci, eas in habitare & iis occidentibus ſimul occidere. Ita *Servius* (*ad Virgil. Eclog. 10. v. 62. p. 42. & l. 3. Æneid. v. 27. p. 315.*). Ante hunc vero *Callimachus* (*Hymn. in Delum. 4. v. 79.*) ut vertit *Nicol. Friſchl.* (*p. 112.*)

At Meliefeſtas Nympha averſata Choreas,
Horruit infelix totoque expalluit ore
Proque ſibi æquæva gemitum dedit ilice: quaſſas
Ut vidit Helicone comas: Mihi dicite Muſæ

Sintne

Sintne una Nymphæ verè cum quercubus ortæ?
Nymphæ equidem gaudent, quum quercus imbre rigantur
Nymphæ iterum lugent, ubi quercus frondibus orbæ.

Ita de Eryſichtone Naſo (*l. 8. Metam. v.* 741.)

Sic etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur, & lucos ferro temeraſſe vetuſto s
Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus vittæ mediam, memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant voti argumenta potentis,
Sæpè ſub hac Dryades feſtas duxere choreas,
Sæpè etiam manibus nexis ex ordine trunci
Circumiere modum: menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat, nec non & cætera tanto
Sylva ſub hac, ſylva quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcircò ferrum Dryopeius illa
Abſtinuit; famulosque jubet ſuccidere ſacrum
Robur: & ut juſſos contari vidit: ab uno
Edidit hæc rapta ſceleratus verba ſecuri,
Non dilecta Deæ ſolum, ſed & ipſa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram
Dixit, & obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit gemitusque dedit Decidua quercus,
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere, ac longi ſudore madeſcere rami:
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſciſſa cortice ſanguis
Quam ſolet ante aras, ingens ubi victima Taurus
Concidit abrupta cruor è cervice profuſus.
Obſtupuere omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas ſævamque inhibere bipennem.
Aſpicit hunc, mentisque piæ cape præmia dixit
Theſſalus, inque virum convertit ab arbore ferrum
Detruncatque caput repetitaque robora cædit.
Editus è medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum Cereri gratisſima ligno.

Has igitur Poëtarum nænias Paracelſum interpolaſſe vel qui obeſæ naris eſt, odorabit.

§. 32.

§. 32.

In demonſtratione quomodo oſſa, addo & cornua, ſanguinent, dum ingenioſus videri cupit, ridiculus fit *Joh. Marcus Marci* (*Phil. Vet. Reſtit. p. 4. ſ. 1. ſubſ. 3. p. 407.*). Magica arte id contingere poſſe, iterum *Paracelſ.* (*l. de Sangu. ultra mortem p. 269.*) nugatur: *Ein Hex kan aus einem dürren harten Stecken, aus einem Nagel, friſche gute Milch melcken, und iſt kein betrügliche Milch. Darauff nun folgt, kan die Unhold das, ſo kan ſie auch ein Todten-Bein melcken, daß Blut giebt.*

§. 33.

Qui cauſam Cornu Cervini in Hortulo Vinarienſi cruentantis ſat longe è Natura petunt, volunt cruoris quiddam in poroſitate cornuum reſediſſe & ſic ortum eſſe. Hoc ſi immergatur aqua, cornu facile ſeparatur, tingitque eam ſimili colore, ut ſanguinem eſſe affirmes. Idem evenire poteſt Vaporibus admiſſis, ibique in Aquam reſolutis, quæ exitum quærens ſeu forte invenit, ſeu eradendo ſibi viam paravit. Unde cumulatim effuſa pro ſanguine ſe geſſit. Ita *Andr. Libav.* (*tr. de Cruent. Cadav. th. 279. p. 375.*). Interim minimè penſihabendum *Sal. Albert.* (*Orat. de Cruent. ſud. p. 44.*) monitum, DEI juſſu ſæpenumerò res inanimes & exſangues, ut terra, ſimulacra, Cervorum cornua multo ſudore manare, quamvis neque ſanguis neque ſudor niſi è corpore ſit.

§. 34.

Ad ſudorem demum cruentum viventium & mortuorum tranſeo. Sudaſſe autem vivos cruorem, hiſtoriæ & obſervationes variæ confirmant. Duplex ille eſt, vel univerſalis ſeu totius corporis, vel particularis, ſeu partis aut partium quarundam.

§. 35.

Probe autem hic non tantum ad colorem humoris, qui ſudore evacuatur, ſed & conſiſtentiam, odorem, & cætera ſanguinis requiſita diſpiciendum. Poterit ſudor eſſe rubicundus & colore ſanguineo, minime tamen ſanguineus & cruentus. In antecedentia, aſſumta cum primis mentis acies dirigenda. *Nobilis Roth*, *ſcribit Phil. Salmuth.* (*Cent. 2. obſ. Med. 28. p. 72.*), dum indulget genio & potui Cereviſiæ atque ſaltationibus, corpus nimis commovet, potus omnino crudus per ſudorem rurſus evacuabatur, ita quidem, ut & Cereviſiam ſaperet & veſtes tingeret, & veſtigia relinqueret. Sic & vinum Alacantinum evacuari & ſanguineum ſudorem mentiri vulgatum eſt, *addit*, quod & in equite Melitenſi deprehendit *B. Noſter Phil. Jacob. Sachſius* (*l. 2. Ampe-*

logr. ſ. 6. m. 2. c. 8. Artic. 1. §. 2. p. 395.) idque diſpoſitioni peculiari acceptum tulit *Joh. Theodor. Schenk.* (*l. 1. Exerc. Anat. 7. ſ. 2. c. 32. p. 562.*). *Franciſc. Zypæus* (*p. 2. Fundam. Med. Phyſ. anat. c. 3. Artic. 17. §. 11. p. 81.*) memorat: Obſervatum eſt, aliquem â largo potu vini Hiſpanici ſudorem illi ſimilem reddidiſſe, ſed hoc ob nimiam copiam, qua calor cordis ferè ſuffocatus, vix illud mutavit factum putat. In ſtudioſo etiam Hafnienſi, poſt uſum talismodi vini, rubrum ſudorem notavit *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. obſ. 62. p. 362.*). A vino rubro ſudores cruentos apparere, *ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 4. hiſt. 45. p. 328.*) legitur. Similiter *Nobiliſſ. Dn. D. Joſeph. Lanzon.* (*M. C. D. 3. A. 1. obſ. 40. p. 58.*) ſe obſervaſſe tradidit, militem â vini generoſi potu ſudorem vino nigro ſimilem effudiſſe. Ita *Craſſum*, dicebat *Apulejus* (*Apolog. 1. p. m. 417.*), ſecundo lavacro ad repotia Cœnæ obeunda, vinolentum ſudorem in balneo ſudaſſe. Et tales forſan cauſas alii obtinuere ſudores rubicundi â Medicis non exquiſitas & animadverſas, quod mecum ſuſpicatur *Excell. Collega. Roſin. Lentil.* (*M. C. D. 3. Ann. 1. in Append. p. 125.*), cujus verba huc referri merentur: Nil prohibet, *inſit*, quo minus â certo quodam fermento, qualecunque demum ſit. Illud ita vitiari glandularis lympha poſſit, ut in perſpirabili corporis parte, quales axillæ ſunt, linteaminibus, comprimis illis, quæ ſunt ex aqua, calcis vivæ multum continente, rubellum colorem affricare queat. Hoc in acidiore lympha perquam facilè contingit, veluti per Chymica experimenta conſtat, Spiritus acidos tingere cum claritate, (*Conf. Joh. Sigmund. Elsholtz. diſtill. curioſ. c. 2. p. 7.*). Salia ſylveſtria ut in ſcorbuticis ſanguineam tincturam urinoſo rejectamento imprimunt, ita & ſero Glandulari id poſſe, non vana eſt *Guerneur. Rolfinck.* (*l. 6. Diſſert. Anatom. c. 62. p. 1284.*) & *Illuſtris Dn. Præſidis* (*M. C. D. 2. obſ. 34. in Schol. p. 64.*) conjectura.

§. 36.

Uterque ſudor, imprimis univerſalis, an naturaliter contingere poſſit, apud Authores diſceptatur. *Joh. Bapt. Selvatic.* (*Centur. 5. p. 39.*) negativam amplexus, cujus rationes *Caſp. â Rejes* (*Canp. Elyſ. jucund. qu. 86. n. 7. & ſq. p. 1112.*) expendit & refutat, tandemque (*p. 115.*) concludit: ipſe *Sylvaticus* ex eo tantum ſanguinis ſudorem impoſſibilem judicat, quod rariſſime accidere poſſit, ſed poſſibilem eſſe omnino non negat, quæ ipſa concluſio mira ſano Cerebro videbitur. Ipſum *Hippocratem* (*l. de Morb. Vulg. ſ. 2. p. 96.*) in hiſtoria *Lyciæ* ſanguineum ſudorem notaſſe, *Jan. Cornar. teſte Anutio Fœſio* (*in not. ad h. l.*) voluit, quo etiam *Matth. Ping.* (*in Ind. op. Hippocr. f. 149. col. 1.*) inclinat. Sudor ſimpliciter in textu habetur, nec aliter explicuit *Franc. Valeſ.*

(*in*

(*in cit. Hipp. locum col. 125.*). Quemadmodum dantur Hæmorrhagiæ criticæ & ſalutares, quæ ſanguinem vitioſum & abundantem evacuant, ita nec impoſſibile eſt dari ejusmodi ſudores ſanguineos, concludit *Caſpar. Bravo de Sobremonte (de Sudor. ſ. 2. Reſol. 3.)*, & iis, quibus ſanguinis ſudor ludibrium eſt, *J. C. Baricell. (l. 2. de Hydronoſ. Nat. c. 11. p. 154.)* hoc repoſuit: Si Natura poteſt ſanguinis reſudationem habere ex illis mammis, oculis, auribus, gingivis, temporibus, digitis pedibus & aliis partibus, profecto ex toto etiam ſuſcitare poterit & vero ſanguine. Si præterea Ars, addo & venena, ſanguineum ſudorem provocare poteſt, quanto magis Natura, quæ ſuperfluum & redundantem ſanguinem per omnem corporis regionem eliminat, maximo cum Animalium commodo, decidit *Zacut. (l. 3. Prax. admin. obſ. 75. p. 113.)*. Et his plurimi Medicorum & Phyſicorum mecum aſtipulantur.

§. 37.

Hiſtoriæ ubique ap. Authores proſtant, quas coacervare hoc loco meum non eſt inſtitutum, inſerenturque ſequenti diſcurſui hujus generis variæ: Sudoris cruenti frequentioris & ſæpe recurrentis in fœmina, hiſtoriam narravit *Dn. D. Joh. Jacob. Franciſcus Vicarius (M. C. D. 3. Ann. 1. obſ. 109. p. 183.)*. In cauſas potius inquiram, quæ cum in ſanguine quærendæ, tum in viis, per quas ſanguis tranſudat. Addidit his facultatum nutritioni inſervientium debilitatem *Joh. Jonſton. (l. 10. Thaumatogr. Nat. c. 3. Art. 5. p. 453.)*, ſi nempè retentrix non retineat, expultrix contra fortiter expellat. *Ariſtoteles (l. 3. Hiſt. Animal. cap. 19. & l. 3. part. anim. c. 5.)* unam in corporis habitu poſuit, alteram in ſanguine præ cruditate colorisque imbecillitate nimium humeſcente ac ſereſcente. Quæ in unam fortè, *judicio Salom. Alberti (Orat. de Sud. Sangu. p. 23.)* non inſcitè conjiciuntur. E poſteriori enim ptior quaſi ex ſtirpe oriri videtur. Hanc de ſudore ſanguineo ſententiam, judicium ſuum exponit, *Idem (p. 21.) Ariſtoteles* more Lacedæmoniorum ejaculatus potius eſt, quam expreſſit verbis brevibus ac contortis, quorum incitationem melius, quam veſtigia videre eſt.

§. 38.

Notum eſt, ſanguinem in corporibus Plethoricis facilè efferveſcere, & in motus anomalos concitari, cum primis, ſi Chylus particulis amaris aut ſalſis turgidus (quas bilem vulgò vocant), eidem miſceatur. A motu iſto ſanguinis inordinato in vaſis majoribus etiam in capillaribus minoribus, & ipſis fibris turbæ & diſtenſiones, ut ita diſtenta glandularum cutis vaſa una cum ſero aut lympha ſanguinis purpuram effundant, emittantque.

§. 39.

Multum huic effervescentiæ favent motus cum animi, tum corporis. *Alexander M.* (ſi rectè notavit *P. Boiſtuau de l' Excellenc. de l' homme p. 225.*) cum ardenti animo in pugna adverſus Indos decertaret, militesque ſuos deficere animadverteret, usque adeo ira ſuccenſus eſt, ut ſanguinem è toto corpore ſudaverit. Bilioſi autem & ſanguinei temperamenti fuiſſe Alexandrum, infra (*l. h. Tit. 8. §. 37.*) dicetur. Firmat hanc aſſertionem particularis illa in *Georgio Caſtrioto* (*Iſenderbeg. ſ. Dn. Alexander Turcis vocato*) ſanguinis per labia eruptio, quoties invicto animo prælium contra Turcas ſuſtinebat. Quid corporis exercitatio & motus poſſit, *eis Actuarii* (*l. 1. c. 10.*) narratione, quam citat *Th. Bartholin.* (*de Lat. Chriſt. apert. c. 13. p. 127.*) diſpaleſcit, de juvene, cui globuli ſanguinis in cutem per ſudorem ab æſtu ſolis, & laborioſo itinere diſtribuebantur, de Adoleſcentulo ab itinere vino hauſto calefacto & febrili ardore correpto, qui primum è gingivis effluentem cruorem rejecit, poſtmodum è totius corporis poris ſanguinem ſudavit, *Georg. Sporlin.* (*ap. Georg. Fabr. Hildan. Cent. 6. obſ. 76. p. 601.*). A motu nimio in ſphæriſterico (*l. de Conſ. Sanitat. c. 9. p. 95.*) *Joh. Jacob. Scharand.* De alio Scorbutico *Sam. Ledel.* (*M. C. D. 2. A. 2. obſ. 34. p. 63.*). A ſaltatione, *Chriſt. Franciſc. Paulini* (*M. C. D. 2. A. 6. Append. obſ. 1. p. 4.*), qui & coitûs, cum ſudore cruento (*c. l. obſ. 47. p. 55.*), mentionem fecit. De ave Erodio in coitu ſanguinem ſudante, ex Aliis *Sigism. Schnizer.* (*ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 57. p. 166.*). Pellæ, quæ ex Aucolarum genere, coitus difficilis eſt: *ſcribit Ariſtot.* (*l. 9. Hiſt. Animal. c. 1.*); Vociferatur enim & ſanguinem ex oculis, ut ajunt emittit, cum coit. Adoleſcens quidam nobilis aſſidebat nobili & honeſtæ cuidam fœminæ, cujus nuptias ambiebat & progreſſu temporis conſecutus eſt. Hic in prandio ad menſam cum colloqueretur: Ecce vena in temporibus prope aures illi ſponte aperta eſt, & profluxit copioſus ſanguis, quem ſtrophiolo compeſcere conatus eſt. Hæc ipſe vidi, ut utrique in menſa aſſidebam, narrat, *è Matth. Cornace* (*l. 1. Conſ. Med. c. 3.*) *Joh. Schenck.* (*l. 1. obſ. p. 141.*). Vulnera ob amaſiæ præſentiam perpetuo ſanguine ſtillaſſe ægrumque inde obiiſſe *P. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 93. p. 192.*) & in vulneribus capitis & nervorum coitum pernicioſisſimis hæc exemplis demonſtravit *Guilh. Fabr. Hildan.* (*Cent. 1. obſ. 19 & 22. p. 25.*).

§. 40.

Terrore ſanguinem moveri præter rationem videtur, *vide Melch. Sebiz.* (*Exerc. Med. 12. probl. 5.*). Terrore tamen militum Monialis ex omnibus meatibus fudit ſanguinem, ut *ap. Florit. Leudat.* (*in Martyrolog.*). *Andr. Libav.*

(*p. 2.*

(*p. 2. ſingul. probl. p. 275.*). *Joh. Schenckium* (*l. 3. obſ. Med. 417.*) & *Th. Bartholin.* (*Diſp. de Sangu. Vetit.* §. *8. p. 145.*) legitur. Conf. *Exc. Dn. D. Georg. Erneſt. Stahl.* (*Diſp. de Paſſion. Anim. th. 26. p. 42.*). In magnis interim conſternationibus & Terrore, v. g. affuſione aquæ frigidæ Hæmorrhagiæ ſiſtuntur & inciſa vena ſanguinis evacuatio minimè ad votum procedit. Angore animi *Joh. Bruſtamant.* (*l. 2. de Animal. S. S. c. 16. p. 128.*) libere pronunciare auſus eſt, ex animi angore, anxietate & anguſtia neminem unquam ſanguinem ſudaſſe. Poteſt quidem, decidit *Stephan. Roderic. Caſtrenſis* (*l. 1. tr.* quæ ex quibus *c. 23. p. 56.*) anxietudine ſanguinem ad interna revocari, revocatum incaleſcere, caliditate attenuari, & ad externa detrudi; Inde contrarium hiſtoricorum monumenta declarant, *Jac. Aug. Thuan.* (*l. 11. Hiſtor. p. 209.*) hanc ſiſtit: Præfectus montis marini cum in obſidione ejus ab *Auguſto*, Soluſionis Principis filio notho, quaſi ad colloquium fuiſſet vocatus, & captivus detentus, morsq; interminata, niſi locum traderet, tantoperè indignæ mortis metu affectus eſt, ut ſanguineum ſudorem toto corpore funderet. Gemellam recitat *Joh. Maldonat.* (*in Matth. c. 26. n. 38.*). Add. *Hier. Cardan.* (*l. de Nat. Hom.*). De verecundia aut potius amore ſpirituum in ſanguine vinolento motore ſequentem ſuggerit *laudatus Alberti* (*c. l. p. 34.*): Nobili cuidam, qui viduam deperibat cum ad colloquium ejus admiſſus eſſet, ex nimia verecundia ſecundum aurem vena rupta ſanguinem profudit. Eadem forſan cum ea, quæ (*§. præced.*) adducta.

§. 41.

Si inſuper alia morboſa miaſmata efferveſcentiam ſanguinis procurantia in ſanguine hoſpitentur, quid mirum, ſi iſtiusmodi phænomenon oculis occurrat. Ad totum cutis ambitum ſanguinem cum Sero præter naturam curſitare & efferveſcere, variolæ, morbili & alia rutis anthemata, imo Phlegmone, Eryſipelas, Phlegmonides, aliaque hujus generis teſtantur, *inquit*, *Th. Bartholin.* (*de Cruc. Hypom. 4. p. 16.*). Sudorem ideò in peſſimis Variolis annotavit *Rhaſes* (*l. 30. Contin. tr. 13. c. 1.*). Spectat huc *Hildani* (*c. l. obſ. 77. p. 603.*) obſervatio de variolis, quando ex puſtulis, loco ichoris & puris ſanguis veluti ſincerus extillavit. In Peſte *Georg. Agricola.* (*l. 3. de Peſt. p. 95.*) & *Joh. Kentmann.* (*de Peſt. cit. Salomon. Alberto Orat. de Sud. Cruent. p. 22.*), Fuit autem mulier *Agatha Altermenna* in Peſte Miſnenſi 1552. quæ per quatriduum ſudabat ſanguinem, & quoties de fronte detergeretur, aliæ guttulæ erumpebant, moriebatur 13. Octobr. Calend. *teſte Georgio Fabricio* (*l. 3. Annal. Miſn. p. 207.*). Alios peſtiferos toto corpore talem ſudorem emiſiſſe, *Zacut Luſitan.* (*l. 3. Prax. Med.*

admir. obſ. 41. p. 205.) autor eſt. De petechiali febre *Guilh. Fabr. Hildan.* (*c. l. obſ. 76. p. 601.*): Profluit ex eodem ſcaturigine in febribus ſudor cruentus Criticus, cujus hiſtoriam iterum *Zacut. (c. l. obſ. 75. p. 173.)* texuit. Singulare proinde, quod de pueri Tertiana duplici laborantis immoderata Hæmorrhagia conſignavit *Thaddæus Dunus* (*Miſcell. Med. cap. 11.*), quæ ſub Paroxyſmi acceſſum ſuppreſſa fuit, cum potius ſanguine inordinatè moto copioſius effluere debuiſſet, cujus ſuppreſſionis cauſam ſanguinis motui ad cor aſſignavit.

§. 42.

Referendum huc ſerpentis Hæmorrhoi venenum, quamvis eo potius ſanguinem corrumpi & corruptis fibris nimium attenuari tradat *Rejes* (*c. l. n. 15. p. 1115.*) & à veneno calido ac effervescente ſuccos animantis diſtendi & (vaſa) acrimonia & malitia erodi *Joh. Buſtamant. (l. c. c. 12. p. 482.)*, quin & cor abrumpi aſſeruit (*c. 11 p. 480.*). Idcirco per vulnus, alvum, tuſſim & cicatrices, ſi quæ ſint in corpore, cruorem expellere docuerunt. *Dioſcorides* (*l. de Theriac. c. 12. p. 429. ſecund. edit. Joh. Anton. Saraceni aut l. 6. c. 50. p. 772. juxta Petr. Andr. Mathioli edit.*). *Nicander* (*in Theriac. p. m. 1058.*). *Galen.* (*l. de Theriac. ad Piſon. p. 1058.*). *Ælian. (l. 15. Hiſt. Animal. c. 13. p. 884.)*. *Diodor. Sicul.* (*l. 17. Biblioth. c. 9. p. m. 884*). *Conr. Geſner.* (*l. 5. de Animal. p. 58.*). Add. *Samuel Hafenreff.* (*l. 3. de Cut. Affect. c. 8. p. 425.*) & quæ collegit *Joh. Jonſton.* (*l. de Serpent. Artic. c. 4. p. 15. ſq.*). Sanguineum ſudorem addidit (*l. 9. Pharſal. v. 812.*) *Lucan.*

Sic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum, pro ſanguine, virus.
Sanguis erant lacrymæ quæcunque foramina novit.
Humor ab his largus manat cruor, ora redundant
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis totum eſt pro vulnere corpus.

Venenum calidum accuſat *Buſtamant.* (*de Reptil. S. S. l. 2. c. 11. p. 482.*), quod facit, ut effervescant ſucci animantis & vaſa omnia diſtendantur. Addo venenatam acrimoniam & malitiam vaſa erodentem.

§ 43.

De Serpente Ibyara *Georg. Marggrav.* (*l. 6. Rer. Natur. Braſil. c. 13.*) ad quem iſta Joh. de Laët notat: Ambigo an idem ſerpens, quem ſub nomine Ibiracua (*l. 15. c. 6. Americæ noſtræ*) deſcripſimus, cujus virus tam vehemens cenſetur, ut homini, quem momorderit, quantocyus ſanguinem ex oculis, auribus, nari-

naribus, gutture & inferioribus corporis partibus expellat tanta copia, ut niſi ſtatim ſubventum fuerit, emoriatur. Ferunt, in Quintenſi Provincia (*memorat Athan. Kircher. ſ. 3. Scrutin. Peſt. c. 3. p. 307.*) cœlo ſereno, nonnunquam in ipſo Aëre vermes quosdam excludi, qui in terram lapſi in Angues vertuntur bicaudatos, ea qualitate imbutos, ut quemcunque non viderint eum ſtatim reſolutis ſanguinis oſtiis non tantum ex omnibus Naturæ orificiis, ſed & per ipſos poros, ſanguinem protrudere usque ad ultimum hominis exitium cogant, nullo adhuc contra tam immanè malum invento remedio.

§. 44.

Quod ad ſanguinis conſiſtentiam tenuior aliquando eſt & humidior. Naturalis quibusdam ſanguinis illa conſtitutio, v. g. Belgis, Gallis, & Anglis ob ciborum humiditatem & copiam, ut vult *Levin. Lemn.* (*l. 2. de Complex. c. 2. p. 123.*). Quare & Angli, ſudore illo Anglico dicto (*juxta Eund. c. l.*), tentantur. A ſanguine acidulorum uſu attenuato hæmorrhagiam advertit *Heinric. ab Heer* (*obſ. 23. p. 270.*). Præternaturalis eſt Aliis, ut in Cachecticis, Scorbuticis &c. quale Exemplum recitat *D. Joël Langelott.* (*M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 10. p. 20.*). Cognovit id jam olim *Ariſtoteles* (*Vid.* §. *37.*). Secutus Præceptorem *Theophraſtus Ereſius* (*l. de Sudor. p. m. 134.*) & Averrhoës (*Comment. in l. 3. de Part. Anim. Ariſtol. c. 19.*). Conf. *Zacut. Luſit.* (*l. 2. Hiſt. Med. Princip. 10. p. 183.*). *Caſp. Hoffmann.* (*Collect. de Ichor.* §. *63. p. m. 269.*). Sudorem talem fumaſſe *Alcmæonem è Plutarcho* citat *J. Bruſtamant.* (*l. c. c. 16. n. 128.*). Talis Studioſus ille Medicinæ apud *Guilh. Rondelet.* (*l. de Cogn. Morb. c. 11. p. 684. & c. 18. p. 702.*). Adoleſcens *ap. Hildan.* (*c. l.*). Adde ſi libet, *Alsharavium* (*in Pr. f. 2. tr. 31. c. 19.*). *Cœl. Ludov. Rhodigin.* (*l. 5. Lect. Antiqu. c. 2. col. 271.*). *Joh. Langium* (*l. 2. Epiſt. Med. 26. p. 666.*). *Marcell. Donat. l. 1. Hiſt. Med. Mir. c. 2. p. 17.*) *Gregor. Horſt.* (*p. 2. obſ. Med. l. 1. obſ. 15. p. 35.*). *Andr. Libav.* (*p. 2. ſingul. l. probl. p. 172.*). *Heorg. Hieron. Velſch* (*obſ. Med Epiſagm. 94. p. 62.*). Obſervatum eſt, *ſcribit Guilielm. Ballon.* (*l. 2. Epidem. & Ephemerid. p. 269.*) in filio clariſſimi illius *Guilielmi Budæi*, qui ſeculi ſui lumen extitit, illud horrendum Symptoma, ubi lintea ſudante maculis cruentis perſperſa fuerint. *Jul. Marcin.* (*ap. Paul. Zacch. l. 3. Tit. 1. Quæſt. Med. Legal. 2. n. 12. p. 290.*). A nimio uſu ſpirituoſiorum & volatilium medicamentorum Matrona, *teſte Florent. Schuyl.* (*ap. Frideric. Deck. Exerc. Med. Pract. c. 7. p. 590.*). *Th. Bartholin.* (*Hypomn. 4. de Cruc. CHRIST. p. 161. & 163.*) *Joh. Jacob Franciſc. Vicar.* (*M. C. D. 3. A. 1. obſ. 109. p. 183.*)

§. 45.

§. 45.

Et horum ſudores non revera eſſe puros putos ſanguineos, ſed ad ſanguineum colorem vergere, multi non ſine cauſa autumant. *Ariſtoteli* αἱματῶδες περίττωμα (*l.3. de Part. Animal. c.5.*), Cruentum quoddam excrementum audit. Sanguis hic eſt dilutior, repræſentat ferè ſaturam loturam carnium aut rubram alvi proluviem in dyſſenteria epatica, *judicat. Salom. Alberti* (*c. l. p. 26.*). Et hic ἀλλοίωσιν εἰς θρόμβον non admittit, neque concreſcit, aut incomptè ſaltem particulatim grumatimque ſpiſſatur. Sanguinis ichorem (aut ichorem potius ſanguineum, cui ſanguis per minima mixtus) fuiſſe ſaltim *Hier. Mercurialis* (*l. 4. Var. Lection. c. 12. p. 121.*) edixit. Rectiſſime vero *J. C. Baricellus* (*l. 2. de Hydronoſ. nat. c. 11. p. 154.*); Sudor cruentus univerſalis â ſanguine procedit ichoroſo, tenui & aquoſo, qui vel per cruditatem, vel per corruptionem oritur. Et acutè *Steph. Roderic. Caſtrenſis* (*c. l.*) inter ſudorem ſanguineum & ſanguinis diſtinxit, & ſanguine Serum coloris rubei, jam *Galenus* (*l. 4. de U. P. c. 4. & comment. 2. in l. 6. Epid. tr. 38.*) tradidit.

§. 46.

Sanguis iſte, aut potius ſerum in ſanguine, ſæpiſſime moleculis ſalſacidis impregnatus deprehenditur, quod ſcorbutus propalat, quando ægris totius corporis pruritus quietem & ſomnum increpat, & oſcula vaſorum aut titillando, aut erodendo aperit. (*Th. Bartholin. c. l. p. 168.*) Ita excitatur & ſtimulatur expultrix debilitatur retentrix, Exempla propinant *Magn. Dn. D. Georg. Wolffgang. Wedel.* (*ſ. 3. Phyſiol. Med. c. 27. p. 188.*) & *D. Sam. Ledel. Noſter* (*M. C. D. 2. Ann. 2. obſ. 34. p. 63.*). Quodſi concurrat ſanguinis orgaſmus & calor efferus, poteſt fieri, ut cutis glandulæ & vaſa capillaria ſanguinem torrentis inſtar effundant, ut egregio Exemplo declarat *Edm. de Meara* (*Diatrib. Williſ. de Febr. c. 3. p. 18.*) Et inde promanavit *ap. Zacutum* (*l. 3. Prax. adm. obſ. 70. p. 113.*) Sudor cruentus Criticus, & in peſtifero ab eodem (*c. l. obſ. 41. p. 105.*) notatus, qualem etiam in peſte deprehendit (*l. 4. de Peſt. Noviomag. obſ. 46. p. 260.*) *Isbr. â Diemerbroeck.*

§. 47.

Cutis conſtitutio rara pororum & vaſorum in cutis miliaribus glandulis (per hæc namque ſudor Cruentus, *optimè Philoſophante Caſp. Hoffmanno l. de Part. Simil. Corp. Human. c. 19. p. 114.* emanat,) laxitas maxime huc ſymbolum conferunt ſuum. Poſſe autem poros cutis laxari, & dilatari, ſive â calore interno motuque ſanguinis, tum ab Athmoſphæra calidiore ab Ignis, aquarum calidarum, Thermarum, aut Balneorum accedente præterea Solis radio-

rudiorum energia, motu corporis, aut frictionibus, Emplaſtris, unguentis, aut aliis adhibitis fomentis, nemo tam bardus erit, ut ambigat. In malo autem corporis habitu (*eloquente* id *c. l. p. 26. Salom. Alberto*) corpus ipſum mole ampliore turgeſcit, unde textura univerſi rareſcere, & hiſcere ſpiracula intercutanea, & quadantenus fieri potentiora neceſſe eſt, per quæ dein ſanguis dilutior ſimulac incitatus fuerit, emanat. De poris Cutis *Oribaſ.* (*Comm. in Aphor. Hipp. allegante Th. Barthol. l. 1. Anat. Reform. c. 2. p. m. 15.*) retulit, ex illa Regem Perſiæ feneſtras paraſſe. Cum Oribaſius non ſit ad manus, *ex Amato Luſitan.* (*Cent. 6. Curat. 100. p. 644.*), quæ *ex Oribaſio* citat, inſerere cogor. Erat pellis humana (præparata) extra poroſam, ſed cum ſicca absque confectura aliqua exiccatur lotis ſpiramentis & foraminibus amplis redditur, ut ad tectoria inutilis omnino ſit, id quod *Oribaſius* ex hiſtoria dixit enarratione Aphoriſmorum, inquiens; Juſſit quidem Perſidis Imperator Corium â quodam tolli, atque inde aliquas umbras tegumenti fieri. Unde probatur, potentiores texturæ cavernas hominem habere, quam cætera animalia. *Hæc Amatus.* Cutis poros ſuper ſtrumam ab impoſito Emplaſtro ita vidit dilatatos *Anton. Lindem.* (*Phyſiol. c. 16.*), ut alicubi hordei granum, alicubi piſum, alicubi digiti ſui extremitatem impoſuerit.

§. 48.

Concurrunt non raro, imo concurrant, neceſſe eſt, cauſarum quædam, quo circa & easdem conjunxit *Daniel. Futlanus* (*Comment. in l. Theophraſt. de Sudor. p. 246.*) dum ſcripſit; ut ſudor ſanguineus erumpat, neceſſe eſt, & corpus rarum eſſe & nimio labore agitatum, æſtivo tempore, cœlo calido præterea ſanguinem habere ichoroſum & tenuem, qui ad meatus corporis attrahatur, & cum hæc raro ſimul ſint, eſſe cauſam cur rarius contingat talismodi ſudor, arbitratur. Conſentientem habet *Steph. Clotzium* (*c. l. Exerc. 12. §. 3. ſq.*). Notabilem in hanc rem conſignavit *Matth. de Gradi* (*p. 1. Pract. c. 35.*) de Moniali, in qua ob ſangunis cruditatem, aquoſitatem & laxum corporis habitum emanabat undique ſanguis per ſputum, per nares, per urinam & per omnia fere evacuatoria in quantitate, ita, ut ad 18. libras aſcenderet, & quod magis eſt, *addit*, applicatis cuti ſiccis cucurbitulis ſtatim ſanguine per poros exeunte repletæ ſunt. Ita aliam matronam honeſtam & pulchram novit *Th. Bartholin.* (*c. l. p. 166. & Cent. 1. hiſt. 13. p. 25.*), cui ſi leviter tempore Menſtruorum cutem ſive faciei, ſive manus frice, quis, cum ſaltu guttulæ ſanguineæ proliciebantur.

§. 49.

Et cum cauſæ potiores in Infantum tenello corpore præſto ſint, ſanguinis cumprimis ſeroſitas, cutisque & cuticulæ teneritudo, pororumque laxitas cruentationes cutis in illius ſæpius obſervatæ ſunt. Infantem in utero vagiiſſe & excluſum oppidò largiter ſudorem cruentum profudiſſe, ex Aliis obſervationes communicavit *Polyhiſtor. Chriſt. Franc. Paulini (c. l. obſ. 37. p. 45.)*. De ſudore hujusmodi infantis recens nati quædam conſignavit *Alardus Maurit. Eggerdes (M. C. D. 2. A. 20. obſ. 65. p. 121.)*. De ſudore ſanguineo infantum evolvatur *Joh. Nicol. Binninger. (Cent. 4. obſ. 52. p. 430.)* Et hic ſemper malus reputatur.

§. 50.

Particulares partium certarum cruentationes ad has cauſas etiam facile poterunt reduci, cujus hiſtorias aliquot ſingulares planè huc transferam. De guttis ſanguineis in facie, narrationem inſtituit *Ehrenfried. Hagedorn. Noſter (Cent. 3. hiſt. 45. p. 352.)*: Fœminæ cuidam, cum primum eſſet gravida, ſæpius in occipite vena aperiebatur & ſanguis cum maximo interdum impetu ad libram unam effluebat, *Dan. Sennerto (l. 3. Med. Pract. p. 6. ſ. 1. c. 2. p. 672.) teſte.* Hæmorrhagiæ è poro alæ ſiniſtræ narium mentionem fecit *Philip. Salmuth (Cent. 3. obſerv. 20. p. 68.)*. De venis ſublingualibus *Sigism. Graſſius (M. C. D. 1. A. 3. obſ. 54. p. 91.)* De Uſſerio *Arnold. Boot. (obſ. c. 7. p. 25.)* quod à plurimis annis paſſus fuerit bis terve anno periodicum ſanguinis poſtfluvium ex ore, nunc linguæ latere, nunc gingivis, nunc labii & buccæ parte interiore. De Nobili Flandro prodidit *Henric. ab Heer. (obſ. 23. p. 270.)*, quod ſub utroque brachio ſudavit ſanguinem ſolidiuſculum, in quo pediculi rubri ab eſu caricarum. Quæ de fluxu ex papilla manus ſiniſtræ in fœmina annotavit *Marcellus Donat. (l. 1. Hiſt. Med. mir. c. 2. p. 30.)* aperuit. Illuſtris Domina è minimo dextræ manus digito ſæpius uno die plusquam 12. libras medicas ſanguinis emiſit, quem nemo ſiſtere, nec locum unde defluxerat, deprehendere poterat (*Heinric. ab Heer. c. l. p. 269.*). Hiberno etiam periodicè ſanguis per extremitatem digiti indicis copioſe ad quatuor libras evacuabatur, *atteſtantibus (Ann. 1686. M. Auguſt. p. 387.) Eruditorum Actis*. De ſanguinis ſtillicidio è manuum & pedum in juvencula tempore menſtrui fluentis, ſingularem caſum *Dn. D. Joh. Paul. Wurffbain (M. C. D. 3. A. 3. obſ. 194. p. 327.)* propoſuit. De Vera in Carpo ſiniſtro *Dn. D. Joh. Maurit. Hoffmann. (M. C. D. 2. A. 6. obſ. 166. p. 337.)* Baſilicæ in dextro brachio apertionem ſpontaneam in viduo Hydropico obſervavit *Philipp. Hechſteter. (Decad. 2. obſ. med. c. 7. p. 167.)*

167.). In uno anno iteratam in Ancilla *Magnif. Dn. D. Joh. Paul. Wurffbain* (*M. C. c. l. obſ. 236. p. 549.*) E medio maculæ atro rubeſcentis in manus ſiniſtræ pollicis extremi parte externa ſingulis annis ter quaterve ſanguis cum ſaltu aliquot cubitorum ſaltitudine ad Lipothymiam fere ſua ſponte nobili Matronæ erumpebat, & poſt nullo rimulæ veſtigio comparente citra opem medicam coaleſcebat, memorat *Johann. Jacob. Wepfer.* (*obſ. de Apoplex. p. 230.*)

§. 51.

De cruentatione lateris (dextri an ſiniſtri non addit) *Joh. Phil. Abelin.* (*T. 2. Theatr. Europ. p. 115.*) ſingulare hoc recitat: *Zu Eingang des Januarii 1630. lagen zween Tilliſche Soldaten in einem Quartier, darunter der eine des Nachts zu ſeinem Schlaffgeſellen ſagte, er ſchwizte ſo hefftig, er ſolte in ſeine Seite fühlen wie er ſo naß wäre. Als nun der andere ſolches thate, und befunde, daß ſeine Hände gantz naß waren und klebeten, bedauchte ihm, es wäre keine rechte Sache, hielte demnach die Hand gegen den Mondenſchein, und ſahe daß ſie gantz blutig war, darüber ihm bange ward, und ruffte den Wirth im Hauſe, daß er ein Licht brächte, da ſelber kömmt, befinden ſie angeregten Soldaten gantz matt, auch die Leintücher voller Blut, deßgleichen ſeine Seiten gantz blutig, und ob ſie wohl das Blut abwiſcheten, ſchwitzte er doch immer mehr, bis etwa nach einer Stunde, da hörte es auff. Des andern Tags war er friſch und geſund, ſagte auff Befragen, er wüſte nicht wie ihm geweſen, als daß ihm angſt geweſen wär.* Alium vidit *Gabr. Fallop.* (*l. de Vulner. c. 37.*), qui ſingulis annis, menſe Majo, integra exiſtente cute per ipſam è jecoris regione libram circiter ſanguinis effundebat. Puella duodecim annorum ab incunabilis per umbilicum ſanguinem leviter ſudabat, ut iterum *Hechſteter.* (*c. l. c. 8. p. 169.*) De viro è cujus umbilico una vice libra una & ſemis ſanguinis effluxit *Guilh. Fabr. Hildan.* (*Cent. 3. obſ. 37. p. 219.*). *Henrici Smetii* filiæ (*ipſo id atteſtante l. 10. Miſcell. Med. p. 549.*) aliquoties ex nævo genitivo Verrucæ latiuſculæ formam habente, qui in ſuperiori femoris parte conſiſtebat ſanguis copioſus in modum ſectæ & ſalientis venæ ſponte ſua erupit. Scorbutico in crure vena per intervalla aperiebatur & ſatis largiter effluebat ſanguis nullo poſtea apparente vaſtigio, *Daniel Sennert.* (*c. l.*) memorat. Cementarius quidam ſatis temporibus fluxum ſanguinis periodicum habuit in Tibia, vena enim quædam externa ſponte rumpebatur, & ſponte etiam nullo adhibito auxilio recludebatur, ut habet *Dominic. Panarol.* (*Pentecoſt. 2. obſ. 4. p. 35.*). Fabri ferrarii cujusdam crus noctu undique per mille poros ſanguinem ſponte emittebat in altum, tanquam per innumeros ſiphunculos, *teſte Petr. Borello* (*Cent. 4. obſ. Epilog. p. 354.*). De vena in Sura

aperta *Illuſtris Joh. Georg. Volckamer.* (*M. C. c. l. p. 550.*). Equis Hungaricis & Tartaricis idem evenire Veterinarii norunt, unde tritum: *Du läſſeſt dir ſelber zur Ader wie die Ungariſchen Pferde.* Ex uſu cum vino infuſi Rad. Ellebori albi varia & enormia Symptomata, inter quæ etiam ſanguinis per rimas unguium ſudor annotatus *à Noſtro Roſino Lentilio* (*M. C. D. 3. Ann. 1. in App. p. 130.*)

§. 52.

Varias in obſtructionibus evacuationum naturalium & præternaturalium Natura molitur metaſtaſes, ut ὕστερον πρότερον committam, memorabile obvenit *Salomon Alberti* (*c. l. p. 17.*) annotamentum: Vexabatur, *inquit*, Lithurgus quidam variolis, quæ Græcis ſunt ἐκθύματα. In his ſeroſior ſanguis alleviare naturæ ſeſe geſtientis robore, non ut ferè aſſolet è naribus, ſed è gingivis laxioribus affatim prorupit. Is retro actus teneri non potuit, quin iter ſibi ad penetisſimè reconditos meatus urinæ ſtrueret: argumento fuit cruentum lotium; Cum autem hic fluxus ægro moleſtus eſſet, in gratiam ejus auxilio aſtringentium mox eſt inhibitus. Tum ergo ſanguis priſtinis veſtigiis inſiſtens ad gingivas remigravit, neque ante emanare inde deſiit, quam papulæ defloreſcerent. Scit ergo circulum facere Natura.

§. 53.

Motus hujus in Menſtruo evacuando admirabilis, ubi ſæpè tritam viam negligit, metamque turbat conſuetam. Miratur igitur hunc Naturæ ingenium non absque cauſa *Ludov. Mercat. l. 1. de Commun. Mul. affect. c. 7. p. 469.*). Evacuatum illud aliquando legas *ap. Paulinum noſtrum* per ſudorem cruentum (*M. C. D. 2. A. 6. in Append. obſ. 46. p. 54.*). Aliquando per πόρους δακρυοφόρους ſ. per oculos (*Vid. Rembert. Dodon. Exempl. c. 15. p. 38. Dn. D. Chriſtian Warliz, Scrutin. Lacrym. Med. Sacr. c. 5. p. 87.*), per minorem oculi ſiniſtri angulum, (*L. Mercat. c. l.*) *Salom. Albert.* (*c. l. p. 19.*), per oculos & aures, *Anton. M. Braſavol.* (*Comment. ad l. 4. Hipp. Aph. 25.*), per dentis evulſi vulnuſculum, *Bald. Ronſæus* (*ap. Joh. Schenck. l. 4. obſ. p. 633.*) à dentis alveo, (*Joh. Rhodius Cent. 3. obſ. 51. p.*), per gingivas, per ventricem *Zacut. Luſitan.* (*l. 2. pr. adm. obſ. 100. p. 63.*). *Theod. Kerckring.* (*ſpicileg. obſ. annat. 85. p. 165.*) *Andr. Laur.* audivit, mulieres quasdam ſuppresſis menſtruis ſanguinem ſatis periodis certisque circuitibus per mammarum papillas profudiſſe. (*lib. 1. Anat. qu. 20. p.*). Exempla ſuggerunt *Braſavolus* (*c. l.*). *Ambroſ. Pareus* (*l. 23. Chirurg. c. 52.*). *Marcell. Donat.* (*c. l. p. 30.*). *Dominic. Panarol.* (*Pentec. 4. obſ. 13. p. 118.*). *Amat. Luſitan.* (*Cent. 2. cur. 21. p. 242.*) *Ido & Joh. Chriſt. Wolfii* (*l. 1. obſ. Chirurg. Med.*

20.

20. p. 66.). Per minimum manus digitum, *Ludov. Mercat.* (*c. l.*), per manum dextram, *Kerckring.* (*c. l. obſ. p. 166.*), per umbilicum *Nicolus* (*Serm. 2. c. 8.*) *Zacut.* (*l. c. obſ. 10. p. 67.*). *Carol. Joſeph. Müller.* (*M. C. D. 2. A. 7. obſ. 228. p. 431.*), per inguina, *Zacut. Luſ.* (*c. l. obſ. 102. p. 67.*). Vidit cuidam vulneratæ ſanguinem non per conſueta loca, ſed per vulneris ſinum effluxiſſe, *Aur. Theophr. Paracelſ.* (*p. 1. Chir. Mag. tr. 1. c. 11.*); per pedes, *Thom. Bartholin. Cent. 1. hiſt. 26. p. 31.*). *J. N. Binninger* (*Cent. 5. obſ. 58. p. 558*). Ex ulcere maligno pedis, *Eſaias Meiſchner* (*ap. Joh. Schenck. c. l.*). De menſtruorum per vomitum ſputum, per narium Hæmorrhagiam, urinam & anum, ſeu Hæmorrhoides, ubivis hiſtoriæ & Exempla proſtant.

§. 54.

Spectant huc lachrymæ, quæ ob non obſequentia menſtrua virginibus & mulieribus aliquando, ut (*§. præcedent.*) dictum, ſed & ob alias cauſas oculi cruorem manare poſſunt, meminit *Nicol. Steno* (*obſ. Anat. de glandul. ocul. p. 98.*). Sanguinem (comprimis ichoroſum & ſalſum) impedito in venas reflexu quosdam ſero excernendo accommodatos meatus vel dilataſſe vel rupiſſe, atque ſic viam inveniſſe, quam tenuit usque dum ceſſante ſpirituum animalium in prædictas partes determinatione per ſolitam viam remeare licuerit. Ob aſſiduos ejulatus pueris aperiri circa palpebras vaſa, *Aëtius* (*tetrabibl. 2. Sermon. 3. c. 63.*) voluit. Septimum Inganum, Peruanorum Regem, *Vatruar Huacacreſcens*, natum fleviſſe guttas ſanguineas, *ex Euſeb. Nirenbergio* (*l. 5. Hiſt. Nat. c. 6.*) conſtat. Gemellam hiſtoriam *Exc. Joh. Chriſtoph. Beckmann.* (*Diſc. de Prodig. Sangu. c. 3. §. 5. p. 32.*) communicat. De Puella undecimeſtri Idem *Phil. Hechſteter.* (*Decad. 1. obſ. 1. p. 1.*), & de infante Schreibicii in Miſnia, Ann. 1670. menſe Decembri rumor non vanus ſparſit. Add. *D. Carol. Rayger.* (*M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 200. p. 295.*). De quodam ira percito *P. Borell. Cent. 2. obſ. 56. p. 152.*). In Hæmorrhagia Narium idem notarunt *Guilh. Fabric. Hildan.* (*Cent. 1. obſ. Chirurg. 16. p. 92.*) & *Joh. von Meckern* (*obſ. Chirurg. c. 4. p. 58.*). Philtrato cuidam cum ſanguinem è naribus copioſe profluentem ligaturis ſortioribus compeſcere Chirurgi cum tentarent, non ſolum ſanguinis per nares impetum non cohibuerunt, ſed & cum æger præ dolore lacrumaretur, ut ſanguinem lacrymis mixtum egereret, & aures Ceruminis loco ſanguinem ſudarent, effecerunt, *atteſtante id* (*obſ. 13. p. 170.*) *Henrico ab Heer.* Vetulæ Octuagenariæ per tres ferè ſeptimanas, *autore Petr. Foreſto* (*l. 11. obſ. Med. 13. p. 21.*) ex oculis ſanguis copioſe emanabat. *Conf. Lamprid.* (*in Vit. Alex. Sever. c. 13.*). *Georg. Fabric.* (*l. 6. Orig. Saxon. p. 641.*). *Zacut. Luſit.* (*l. 1. Prax. admirand. obſ. 54. p. 13.*)

& *Th. Bartholin.* (*Hiſt. Anat. 2. p.*). *Franc. Wærger.* (*obſ. c. 4. p. 42.*). *D. Chriſt. Warliz* (*c. l. p. 85.*). De Hæmorrhoidis, ſerpentis morſis *Lucanus* (*l. 9. Pharſal. v. 814.*).

Sanguis erant lacrymæ.

In lacerti orbicularis Tapayaxin novæ Hiſpaniæ dicto illud memorabile, & nonnulli commune ſummo jure dixit *Nard. Anton. Recchus* (*l. 9. Rer. Med. Nov. Hiſpan. c. 16. p. 328.*) compreſſis vexatisve oculis aut capite; aut parum indulgenter tractatis, ſanguinis guttas per eos effundere, ac longius jaculari, qualis detrahi ſolet ab homine temperatiſſimo & ſana frumenti valetudine tanto interdum impetu, ut ad trium paſſuum diſtantiam contingat rejectari.

§. 55.

Sudores tales cum univerſales, tum particulares cient medicamenta, tam interna, quam externa ſeu cuti applicata. Herbæ, Hæmagogæ (Hæmanthen vocavit *Athan. Kircher. ſ. 3. Srutin. Peſt. c. 3. p. 306.*) meminit *P. Borell.* (*Cent. 4. obſ. 91. p. 340.*) cujus folia inſtar Salviæ & reperitur inter Pyræneos montes, & ab illis usque ad Alpes. De hac ita *Curtaudus* (*in Apolog. adv. Pariſ. p. 212.*): Duos novi, qui Galenicæ herbæ Hæmagogæ (*l. de Purg. Med. Galen. ſ. 6. Citat. Borellus. c. l. p. 349.*) notitiam habuerunt, nempe *Laugarium Delphinatem & Franciſcum Damaſium*, Vallis viridis vel loci de la Crouſette optimum Empiricum, qui ambo cum arcanis ſuis, mortui ſunt. Ultimus eam femori ægri ſanguinei admovit & undique ſanguis manavit & ad Magnetem recurrendum fuit, ut ſiſteretur. Vidi, *pergit*, actionem & herbam, ſed nomen non didici, locum vero me docuit. Succum cujusdam herbæ Indos juncturis applicare, & per ſudorem purum ſanguinem educere, *Petr. de Osma* (*ap. Nicol. Manard. l. 2. de Arom. cit. Caſp. à Rejes c. l. n. 7. p. 1112.*) & *Carol. Cluſ.* (*T. 2. Op. p. 352.*) tradidit.

§. 56.

Quod ſi ita ſe habet, immerito *Henric. Petræus.* (*Noſolog. Diſſert. 12. q. 5. p. 235.*) cum *Andr. Dudithio* (*ap. Laurent. Scholz. Epiſt. med. 36. col. 48.*) & *Bodæo à Stapelen.* (*com. in l. 9. Theophar. c. 15. p. 1119.*) herbam illam *Galeni* inter fabuloſæ antiquitatis particulas repoſuit. Ipſe tamen *Petræus* (*c. l.*) de Moſcho Hyſſopo & Inde florentina notavit, quod extra applicata ſanguinem moveant & alliciant. *Joh. Baptiſt. Sylvaticus* etiam in hac Hiſtoria fabulæ loco habenda illam tanto autori indignam pronunciavit, contra quem diſputat *Zacut Luſitan.* (*l. 2. Hiſt. 11. p. 185.*)

§. 57.

§. 57.

Annotatione præterea dignum videtur, *Galenum (l. de Purg. Med. Facult.)* evolventi apparebit herbas, Galenicam, & quam vidit *Borellus* à ſe invicem multum diſcrepare. Cum enim *Galenus (c. l.)* quæſiiſſet, an aliquod ſit medicamentum, quod (aſſumtum) ſtatim ab initio ſanguinem ducat? Reſpondet id inter deleteria numerari, ſi ſanguinis vacuationem per venas ventris & inteſtinorum moliatur. Tale autem ſeipſum puerum vidiſſe, cum apud Thraces Bithynos eſſet, his indicat: Invenit aliquis herbam ejusmodi, ut qui eam aſſumeret, excerneret ſanguinem & periret. Agnoſcit id etiam *Borellus (c. l. p. 349.)* quando concludit: Non easdem herbas fuiſſe ego crediderim, cum hæc interius aſſumeretur, alias externè. Et talismodi plantæ ſuccum ſine dubio baſin agnovit, illud *à Zacuto (l. 3. Prax. adm. obſ. 75. p. 113.)* memoratum. Quin *Galeni* hæmagoga huc non ſpectat, cum cruentas alvi dejectiones, & non ſudorem moveat ſanguineum, quod non ſolum omne Draſticum purgans in nimia doſi aſſumtum præſtabit, ſed & Decorto foliorum Buxi id operari, adeoque pro ſanguinem depurante *à Thom. Pancovio (in Herbar. Part.)* declarari, quod ſatius mirari nequeo, cum potius ſanguiduca, quam ſanguinem depurans, nominanda veniat. Huc ergo non ſpectat, ubi de ſudore ſanguineo arte procurando mihi ſermo eſt.

§. 58.

Majori veritate lucet illa *Nicol. Tulpii, Conſulis & Medici Amſtelodamenſis* obſervatio (*l. 2. obſ. Med. c. 31. p. 153.*). Virgini annoſæ, ſed ſumme melancholicæ ob induratum Lienem emolliens Ceratum impoſitum elicuit tantum ſanguinis per exilia cutis foramina: ut neceſſe fuerit, *cum Viro erudito, Arnoldo Tholingio*, impetum ipſius ſerio compeſcere: cum per ea, quæ extinguunt fervorem atræ bilis: tum per inſpiſſantia cutem. Quibus certe ſubſidiis, niſi maturè obviam itum fuiſſet currenti ſanguini: miſere certe peſſum iviſſet, quam jam fermè conſumſerat carcinoma mammas exulcerans. Sed nec Ceratum hæmagogum fuit, niſi ex accidenti, quatenus emolliendo cutis poros dilatavit, & ſanguini egreſſuro portam aperuit, & feneſtras. Haud igitur è re aut herba incognita & ab illo, qui non Arti Medicæ, ſed militiæ addictus. (*Petr. de Oſma*, namque miles fuiſſe legitur) & à caſu, qui caſus non per ſe accidit, ſanguineum ſudorem arte procurari poſſe *J. C. Baricello (l. 1. Hydronoſ. c. 11.)* concludenti temerè credendum, & cum *Paulo Zacchia (c. l. n. 12. p. 290.)* his plura ſuperaddere ſupervacaneum puto.

§. 59.

§. 59.

In SALVATORE NOSTRO ϑεανϑρώπῳ in monte Oliveti

Guttæ indicium fecerunt triſte doloris,

Sanguineæ guttæ, monumenta ingentia luctæ

Ingentis luctæ (*Joh. Major Carm. de Rebus Divin. Tit. Agon. CHRISTI v. 258.*)

Sanguineusque fluit toto de corpore ſudor.

(*ibid. v. 61.*)

Varia apud Theologos & Philoſophos videas ſuper hoc ſententiarum divortia. Negarunt hunc quidam, in quorum Bibliis non legatur, inter quos eminet *Hilarius* (*l. 10. de Trinitat. T. 1. op. p. 206.*) & *Anton. Bynæus* (*de morte CHRISTI Vid. Act. Erudit. Lipſ. A. 97. p. 70.*), ſed vindicias paravit *Steph. Clotzius* (*Exerc. 2. & 3. de Sangu. CHRIST. inprimis Exerc. 4. p. 24.*)

§. 60.

Cruſius (*de Sud. CHRIST. c. 2.*) grumos ſanguinis ſaltem guttas explicat. *Hugo Grotius* (*in Not. ad Luc. c. 22. v. 44.*) ex vocula ὡσεὶ non verum ſanguinem, ſed ſimilitudinem cum ſanguine colligit, quem ſecutus *Joh. Pricæus* (*Comment. in l. N. T. p. 463.*) & *Henric. Kipping.* (*de Cruce Exerc. 31. n. 2. p. 288.*). Sed & has ineptias doctè ventilavit & caſtigavit *laudatus Clotzius* (*c. l. Exerc. 5. §. 8. p. 47. & Exerc. 9. p. 74.*), ubi decidit Particula ὡσεὶ non ſimilitudinis, ſed veritatis eſt, & habet vim ὁριστικήν. Quin imò (*c. l. §. 70. p. 99.*) quamvis poſſit ſignificare ſimilitudinem, tamen illa non ad ſanguinem, ſed ad guttas ſive grumos referatur hoc ſenſu: Fuit ſudor ejus ſanguineus ſimilis guttis, quia guttatim decurrebat, guttis inquam non quibuscunque ſed ϑρόμβοις h. e. craſſisſimis aut concretis. In eandem arenam deſcendit *B. Abrah. Calovius* & *Grotium* ejusque complices confodit, (*T. 1. Bibl. N. T. illuſtr. in Luc. p. 647.*) Add. *Caſp. Sagittar. Harmon. Paſſ. Dom. p. 2. c. 3. n. 26. p. 356. ſq.*). Non fuiſſe verum illum ſanguinem ſtatuere, hæreſin vocabat *B. Joh. Mich. Dilherr.* (*T. 1. Diſp. Philol. Academ. p. 489.*) & voculam ὡσεὶ non comparationem, ſed confirmationem aliquam denotare aſſerebat.

§. 61.

Fuerunt qui ſudorem hunc naturalem fuiſſe probare ſategerunt, (1.) quod CHRISTUS fuerit habitus rarioris & delicatisſimæ naturæ. (2.) ſubtiliorem habuerit ſanguinem, imò juxta *Th. Bartholin.* (*Tr. de Lat. CHRIST. apert. c. 13. p. 26. & de Cruc. Hypomnem. 4. p. 131.*) ſeroſum melancholicumque. (3.) Metu mor-

mortis in ſummis anguſtiis conſtitutus. (*Joh. Maldonat. in c. 26. Matth. col. 590. & Steph. Roderic. Caſtrenſ. l. 4. de Met. Microc. c. 13. p. 203.*) Qua de cauſa ſanguis non potuit non vehementiſſime commoveri. Is ergò (*id eloquente Salom. Alberto c. l. p. 42.*) Euripi in modum identidem reciprocando nunc foràs ambitum verſus proſiliit, modo rapidiſſima converſione atque ἐπανακλήσει ad Centrum corporis velut tergum vertens refugit; Ex qua agitatione & metu reciproco ſubinde pro internæ luctationis intentione remiſſioneve varie commutato, retentrix vaſorum virtus plus nimio labefactata eſt, deque crebriore alliſu tandem reſerata cutis ſpiramina, per quæ ſupra modum extenuatus ab æſtuante intus calore, tanquam ergaſtulo exſolutus ſuo volucri vehente ſpiritu ubertim ſcaturiit, humique fuſus mox diruit & in grumos coivit. Audiamus & *Th. Bartholin. (c. l.)*, in emaciato, *inquit*, corpore & varie divexato vigiliis, itineribus, jejuniis, angoribus, metu rerum futurarum & mille malis, non mirum ſi ſeroſi melancholicique ſanguinis (qui tamen alios craſſus Tartareusque ap. Medicos audit) congeſſerit proventum, qui natura dibilior repugnante per ſudorem fuit expreſſus. Et *Hieronym. Jordanus (de eo, quod in morb. divin. c. 37. p. 183.)* ſanguinem primum præ maximo animi moerore liquefactum, & in ſerum ſeu aquam cruentam converſum mox in mirifico illo agone ſeu vehementiſſimo ſtudio & contentione circa ſalutem noſtram inſtar copioſi ſudoris ê corpore protruſum eſſe affirmat. Et hoc poſſet firmari exemplis ſupra (*§. 44.*) adductis. Habet & huc ſpectantia *Gisbert. Voët. (p. 2. Diſp. Theol. p. 170. ſeqv.)*

§. 62.

Sed rectius calculum poſuiſſe mihi videntur, & ad ſacram veritatem proxime accedunt, qui ſanguinem in CHRISTO ſeroſum fuiſſe & Cachecticum & corpus ſumme rarum conſtanter negant. Prodeat in ſcenam è Medicis *Melchior Sebizius (Exerc. Med. 12. probl. 5.)*, Chriſti SERVATORIS corpus (utpote ab omni cauſa morbifica prorſus alienum, cum fuerit ſine labe & ſeparatus â peccatoribus nec morti, nec morbis, ad mortem viam ſternentibus obnoxius fuit, ut bene *Martin. Schookius l. de Butyro c. 25.*) Cachexia illa, de qua *Ariſtoteles* loquitur, minimè laboravit, neque ſanguinem habuit crudum, tenuem aut ſeroſum, qui per patefactos cutis meatus ob debilitatem retentricis ſtillarit. Affectus enim præternaturales Chriſti afflixiſſe corpus, quod idea fuit corporis optimè & in temperie partium ſimilarium & in compoſitione diſſimilarium & in utrorumque unione conſtituti, nusquam legitur. Sanguinem purum putum naturalem fuiſſe, non ſeroſo ſudore mixtum *ſæpius*

citatus Clotzius (*c. l. Exerc. 10. p. 80.*) dedit probatum. Et ſi ſeroſus, aut ſerum ſanguinolentum, qui in grumos coagulari potuiſſet. Qui igitur ſudor cruentus in aliis fuit ſanguineus, in ſolo CHRISTO fuit ſanguis, nec puto quemquam hominum ante aut poſt CHRISTUM ſanguinem purum naturalemque, qui in grumos coagulatus fuerit emiſiſſe.

§. 63.

Addam & hoc è *Franc. Zypæo* (*p. 2. Med. Fundam. Phyſ. Anat. c. 3. Artic. 17. n. 12. p. 81.*): CHRISTUS Dominus in horto ſanguinem ſudavit, partim quia amore noſtri ac ſanctiſſimi Patris ſui ita ſanguis Ejus effervescebat, ut arteriis non poſſet coërceri, partim per triſtitiam usque ad mortem, quam tunc habuit, quam tantus omnium partium horror & colliſio exceperunt, ut ſanguis ex illarum poris violente expreſſus ſit. Adjunxit Timorem *Amori Bernardin. Senenſis* (*T. 1. Op. Serm. 51. de Paſſ. Domin. c. 2. p. 310.*) dum ſcripſit: Licet plena ratio naturalis non poſſit reddi de tam ſtupendo doloris ſigno oſtenſo in ſudore ſanguineo; nihilominus dici poteſt, quod aliqualiter diſpoſitive timor & amor bellantes in corde JESU, quoad ſuum ſenſitivum in cauſa extiterunt: dum enim attenderet tam grave bellum ſuper ſe veriſſime imminere, timore concuſſit ſenſitivum ſuum, ex quo ſanguineus humor ad interiora fuit reductus. Super hunc autem timorem rejiciendum fortiſſimus amor, tanquam miræ magnitudinis malleus repercutiens, & ipſum excludens (forſan recludens) omnes poros Corporis JESU CHRISTI & venam largiter revelavit, ut ſic de toto corpore flueret ſanguineus ſudor decurrens in terram.

§. 64.

Concludunt igitur noſtri Theologi & Phyſici Chriſtiani, multa hic occurrere, quæ Naturæ ſphæram tranſcendunt. Vidit id & declaravit ê Medicis (*c. l. p. 43. ſeq.*) *Salom. Albertus*, dum peroravit: Hic non ſunt θαύματα ἐν θαύμασιν â communi Naturæ lege, â ſenſu omni captuque mentis humanæ prorſus recedentia. Nimirum ſudor ipſe ſimilis guttis non humeſcentis ſed ſpiſſi & fibroſi ſanguinis, inſolenti ac prorſus inuſitato humorum ordine effuſus ê CHRRISTI corpore. Ad hæc, copia ejusdem tanta, ut in terram deſtillavit, cujusmodi ἔχυσιν τοῦ αἵματος λόιβεςν nullum corpus potuiſſet ſuſtinere. Quod demum corpus ad illam usque virium cum ſanguine profuſarum jacturam ſolutionemque potuit durare, quo minus fatiſceret, quod ipſum certe fuit ὑπὲρ ἄνθρωπον. Sudorem hunc contra naturam ejusque intentionem fuiſſe, probat iterum *Steph. Clotzius* (*c. l. Exerc. 11. §. 9. p. 92.*) ejusque differentiam â naturali expresſit (1.) quoad materiam, quæ ſanguis nutrimentalis

(2.)

(2.) quoad locum, ſeu vaſa per quæ facta excretio. (3.) quoad quantitatem, (4.) quoad qualitatem, (5.) quoad modum, non enim excretione, ſed expreſſione factus. Plura collegit *Idem (Exerc. 12.)*, qui poterit cum Aliis Theologis, imprimis *B. Calovio (c. l. p. 648.)* evolvi. Theologos Romanos, qui ſudorem hunc præternaturalem naturalem judicarunt, citavit *(l. a. p. 165.) J. C. Baricell.* Theologis namque & Eccleſiæ Patribus potius, quam Medicis explicare convenit, ut bene *Caſp. à Rejes (c. l. n. 25. p. 1120.)* E JCtis *Waltherum (Poſtill. Harmon. Theolog. Jurid. Polit. Philol. §. 126.) & Dan. Claſen. (l. de Paſſ. J. C.)* E Medicis vero his adjungo *Anton. Santorell. (l. 23. de Nat. Sanit. c. 12.) Thom. Mirandoum (Diſp. 1. de Sud. Sanguin.) Valent. Henric. Vogler (Phyſiol. hiſt. paſſ. Chriſt. c. 3. p. 9. ſq.) Dav. de Græbner, (in Theod. Cman. Diſſ. de Hom. c. 58. p. 278.)*

§. 65.

Hæc de vivis. Mortuorum corpora hunc ſanguineum ſtillaſſe aut ſtillare potuiſſe, inter ἀδύνατα *Andr. Libav. (Tr. de Cruent. Vuln. in Exegeſ. ad. th. 108. p. 244.)* repoſuit. De ſudore ſanguineo, *inquit*, ſi quis rem accipere velit; dicimus, ſanguinem quidem potentiam talem habere, at exudare non poſſe, viis interceptis frigore extremorum. Non autem tenuiſſimæ venulæ, quæ in carnem deſinunt, tunc poſſunt reſerari, neque ſanguis adeò ſereſcere, neque internum principium tantopere perturbari, ut in quibusdam ſit viventibus. Corrigit tamen ſe in ſequentibus: Aut, *ait*, ex vulnere effluit; aut naribus oreque aut auribus, qua ſcilicet via patet, deſinentibus in apertum venis, quæ vel apertæ quodammodo ſunt, vel vi ruptæ vel etiam impetu ſanguinis facile poſſunt reſerari. Et qui innocens (cur non & reus?) ſuſpendio periit, cruentavitque poſt fatis diu, conſentaneum eſt ex impetu laquei elidentis ſurſumque coarctantis ſanguinem ruptas venas fuiſſe: quanquam judicabatur ſanguis ille innocentiæ teſtis eſſe. Idem meminimus, *addit*, multis apoplexia & peſte ſublatis accidiſſe, ut & quibusdam convulſis,

§. 66.

Quamvis verò plurimis difficultatibus affirmativa urgeatur, tamen hanc cruentationem poſſibilem annotata apud Hiſtoricos & Medicos exempla evincunt. Anno 1554. Hermanſtadii in Dacia Virgo tumulo inferenda ſanguineo ſudore aſtantes reddidit attonitos, & paulò poſt revixit. *Vid. Fincel. (p. 1. de Prodig. cit. M. Zeilero p. 1. Epiſt. 85. p. 248.)*, ſed hæc inter verè mortuas neutiquam fuit referenda. Addam alia, *Georg. Donnerwald, Ruſticus Albacenſis* ad nonam ferè horam poſt mortem ſudavit, referente id celeberrimo *noſtro*

Paulino (*M. C. D. 2. A. 6. App. obſ. 1. p. 4.*) qui (*è Breviar. Roman.*) de *Franciſco Xaverio addit*, cadaver illius viva calce per multos menſes bis obrutum, ſed penitus incorruptum odore (oleo forſan) & ſanguine manaſſe. *Friderici I. Dan. & Norweg. Regis* Corpus poſt obitum balſamo conditum & Sarcophago incluſum adeò cœpit ſanguinare, ut defluentem inde cruorem ſubjectis vaſis neceſſum fuerit excipere. *Juſtin. Gobler.* (*l. 2. de Geſt. Frideric.*), factum id Anno 1533. (*Joh. Regmann. l. 3. Chronic. Lubec. f. 17. add. H. Kornmann. p. 4. p. 63.*). Superioribus annis & hoc obſervavi, memorat *Henr. Kornmann.* (*p. 5. m. m. c. 8.*): Myrtilleti in Palatinatu in ſuſpenſo quodam vegeto juvene; qui quatuordecim dies continuos in furca ſanguinem ſudabat & emittebat, ut retulit *Eidem Joh. Henric. Camerar.* (*V. c. l. c. 9.*) & *Juſtin. Bertram ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 2. Epiſt. 11. p. 44.*). De Saletio Haganæo, eſt ea Urbs Imperialis, ante aliquot annos quidam ſuſpenſus fuit, qui ad acceſſum matris poſt octo dies incepit ſanguinem ſtillare per longum tempus. Novit locum *Andr. Libav.* (*p. 2. Singul. p. 172.*), ubi vir cum uxore ſuſpenſus plurimum ſanguinis ſat diu effuderunt, etiam ex pedibus ſurisque & ligna patibuli craſſo cruore obduxerunt. Sanguinationis ſuſpenſi, qua manibus, qua pedibus mentionem fecit (*ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 224.*) *Joh. Ingolſteter*, qui forſan eſt, de quo *ad Sigismund. Schnizer.* (*ap. Georg. Horſt. l. 2. ſ. 17. p. 597.*) ſcripſit *Andr. Libav.* Ita & Stolbergæ olim in furcam tractus poſt unum atque alterum menſem ejusmodi ſtillicidium ſpectatoribus exhibuit. Memini, habet *ap. Joh. Beſold.* (*Theſ. Pract. p. 85.*) *Joachim. Camerar. Archiat. Altorphin.* in Saxonia aliquando accidiſſe, quod quidam, qui hero ſuo non poterat rationes de omnibus reddere in quadam ἀπιστεργῇ domeſtica, ideò fuerat ſuſpenſus, & cum Dominus poſt biennium, etiam, ut puto, longius tempus locum ſupplicii præteriiſſet, cadaver ſemiconſumtum cœpiſſe ſanguinem per os & nares effundere. In Apoplectica vena ante mortem ſecta triduo poſt ſepulchra proxima ſanguinem floridum effudit cum omnium aſtantium admiratione & ſtupore maximo, quod (*M. C. D. 3. An. 1. obſ. 50. p. 65.*) inſeruit *D. Joh. Georg. Grübel.* Cum ſimilem caſum de muliere nobili olim ad me perſcriberet *Dn. D. Joh. Gabr. Clauder.* Fœminam adhuc vixiſſe cruentatione iſta facta, judicavi. In peſte 1680. Chemnitii defuncta virgine tertia poſt mortem copioſa Hæmorrhagia Narium deprehenſa usque ad Cadaveris ſepulturam perdurans. De ſtillatione Narium in philtrato *ap. Caſp. Theoph. Bierling.* (*Adv. Cent. 1. obſ. 11. p. 29.*), de alio *J. N. Binning.* (*Cent. 4. obſ. 100. p. 400.*). Quidam, ut *refert Durandus* (*l. 1. de Rit. Eccleſ. c. 5.*) mulierem in partu extinctam, non eſſe ſepeliendam in Eccleſia eam ob cauſam autu-

autumarunt, ne pavimentum Eccleſiæ ſanguine pollueretur, quæ ratio omninò eſſet ridicula, *infert Anton. Santorell. (Poſt. Prax. Med. c. 19. p. 55.)* ni ſanguis poſſet è mortuo manare. Fluxum menſium poſt mortem notavit Slageloſæ in Dania ſæpius *cit. Paulin. (c. l.)*. De menſtruo quarto poſt mortem die effuſo *D. Chriſtian. Helwich. (M. C. D. 3. Ann. 4. obſ. 31. p. 85.)*

§. 67.

In cauſis allegandis prolixus eſſe ſuperſedeo, cum quæ in ſequenti Titulo de Cruentatione dicenda reſtant defectum hunc commode ſupplere valeant. Id non ſuperhabendum, ſanguineum hunc ſudorem & fluorem tum in inanimatis, tum animatis, tum in vivis, tum mortuis cadaveribus, ut plurimum triſtis ominis eventum tuliſſe. Pluviam ſanguineam dictitat *(l. 27. Dionyſ. v. 14.) Nonnus:*

Φόνȣ πρωτάγγελον Ἰνδιῶν,
Cædis prænuncium Indarum.

Infuſum pateræ in ſanguinem nec ſemel, ſed iterum ac tertio converſum, antequam Athenas invaderet, cladis inauditæ præſagium. *Vid. Valer. Max. (l. memor. c. 6.)* in regione Brionum ſanguis de nubibus fluxit & fluvii quaſi rivuli cruoris emanarunt, cum Italiæ imminerent Longobardi *(Paul. Warnefrid l. 4. de Geſt. Longobard. c. 4.)*. Fons in Hungaria, quoties infortunium aut mors Regi inſtant, ſanguine fluit, *(Joh. Cuſpinian. cit. Phil. Camerar l. 3. hor. ſucciſ. c. 15.)*. De fonte Glomatz apud oppidum Lommitſch ſanguineo colore aut cinere aquæ mixto bella præſagiente, *Georg. Fabric. (l. 2. Orig. Saxon. p. 100.)*. *Add. cit. Camerar. (l. 1. c. 73. p. 353.)*. In Italiæ urbe Teridone appellata, ubi aliquis civium vel laborator mori debet, eo anno, quando laborat ſuam terram, apparet clarè magna effuſio ſanguinis, & ſignificat ſanguis mortem proximam poſſeſſoris iſtius hæreditatis *Henr. Kornmann. p. 6. m. m. c. 7.)*. Ante cladem Ruſticorum Anno 1515 & 1546. quatuordecim dies ante bellum Germanicum Cornua Cervorum ſuſpenſa ſanguinem ſudarunt *Martin. Reiler. (p. 1. Cent. 1. Epiſt. 13. p. 23.)* Manus Chriſtierni Regis Danorum naſcentis ſanguine plena portendit Regi Regnoque infauſta quævis *(Joh. Svaning. (l. 1. Hiſt. Vit. Chriſtiern. II. c. 1. §. 6. p. 11. Thom. Bartholin. Disquiſit. de Sanguin. Vetit. p. 30.)*. Ita *Tamerlanes* natus, manus cruore plenas habuit *(Chriſt. Matthias Theatr. Hiſtoric. p. 995.)*. *Friderici I.* in Sarcophago inuſitata ſanguinatio bella & calamitates graviſſimas portendit, *(Georg. Stengel. de Monſtr. c. 6. §. 14. p. 220. Steph. Clotz. Exerc. de Sangu. CHRISTI Sudor. 13. §. 6. p. 129.)*. Ante Panolethriam Magdeburgenſem copioſum in Haſſia ſanguinem miles ſudavit *(Everhard. Waſenberg. l. 2. Flor.*

German. p. 221.) ſudorem Cornu Cervini illuſtriſſimæ Perſonæ mortem prænunciaſſe, jam *ſupra* (*§. 25.*) proditum. Cum carnis coctæ calore rubro ſudentis hiſtoriam texuiſſet (*Cent. 2. Hiſt. 40. p. 236.*) *Th. Bartholin.* hæc ſubjunxit Si ſuperſtitioſum eſſe liceret, ſequentis Dyſenteriæ omen crederem, quæ ſtatim ſubſecuta & urbem populoſiſſimam multis funeribus & domum noſtram infecit. In infantibus ſudorem hujusmodi jure ſemper malum pronunciavit *J. N. Binninger* (*C. 4. obſ. 52. p. 430.*), & vires humorum copia obrutas denotare; unde tales infantes facile Epilepſia tentantur, huicque commoriuntur. De ſudore adultorum *Th. Bartholin.* (*de Lat. CHRIST. apert. c. 13. p. 126.*) iſta: Omnem ſanguinis ſudorem certisſimo judicio vitium corporis denotare veterum ſapientum autoritas & experientia cunctorum fidem facit. Recte tamen ſanguineum CHRISTI ſudorem *Val. Henric. Vogler.* (*c. l. p. 11.*) ab hac Regula excipit.

§. 68.

Sudori principium dicamus hujus commentationis obſignet & finem ſudor, ejusque ſingularia. Quosdam concretis oſſibus absque medullis natos non ſudare, *Plin.* (*l. 7. c. 18.*) & *Solin.* (*Polyhiſt. c. 4.*) prodiderunt. Recenſetur inter hos *inſignis Pancratiaſtes Lygdanus.* Ob cutis calloſitatem Patres Cappucinos ſudorem non emittere. *ſupra* (*§. 10.*) è Panarolo dictum. Vidit hominem ſudare, cum vellet, *Auguſtin.* (*l. 14. de Civ. DEI c. 23.*); Cujus cauſas dare nititur *Th. Fienus* (*tr. de Virib. Imaginat. Concluſ. 19. p. 44.*), inter quas imaginatio principem locum obtinet. Ita *Olig. Pauli*, Summi Medici Simonis Pauli filius, ætate grandior, fanaticus inſignis, pro lubitu ſudare manibus potuit, quando vel ab amicis rogabatur, vel ipſum ſe juberet, teſte oculato *Th. Bartholino* (*Vol. 4. Act. Hafn. obſ. 82. p. 192.*). Sudoris unius lateris (dextri) hiſtoriam recitat *illuſtris Noſter Georg. Franc. à Franckenau* (*D. 1. A. 4. & 5. obſ. 100. p. 103.*). Aliam (*D. 2. A. 2. obſ. 126. p. 287.*) notavit *D. Joh. Schmid. Maximinus Imperator* uno die ſudore explevit tres ſextarios *juxta Sabellicum* (*l. 6. Ennead. 7.*) de ſudore ſex menſium *P. Borell.* (*Cent. 4. obſ. 36. p. 305.*). Sed & ſudoris ſonori mentio injicienda. Miraberis nomen, ſed res ipſa Te magis ſuſpenſum detinebit. *Petrus Paulus Simoletta* in eruptione ſudoris in quadam ægrotante ſudorem eo impetu erumpere animadvertit, ut perciperetur quidam ſonus, veluti obtuſus, quique ſibilium præferebat ad ſimilitudinem undarum, quarum colliſione emergit ſpuma, quod ex *Ejus Compend. Medic.* (*c. de Sudore*) *recitavit J. C. Baricell.* (*l. 2. de Hydropoſ. Nat. c. 13. p. 182.*), ubi & ſudores in ſonoros & ſilentes diſtinxit.

§. 69.

Quod ad colores, ſudorem Chyli delineat *Th. Bartholin.* (*de Hep. defunct.*

p.

p. 52.) lacteum *C. F. Paulini* (*M. C. D. 2. A. 6. App. obſ. Med. Phyſ. 18. p. 15.*). Melleum translato ſimul melle, quod æger aſſumſerat, ob laxiorem fervidi corporis habitum *Joh. Rhod.* (*Cent. 3. obſ. 68. p. 457.*), Croceum *Guilh. Fabric. Hildan.* (*Cent. 6. obſ. 77. p. 602.*) & ex hoc *Rhod.* (*c. l. obſ. 21. p. 120.*). Ab uſu Hepatum Ranarum contra Epilepſiam fruſtraneo *Magnus Georg. Hier. Velſch.* (*Hecatoſt. 2. obſ. 35. p. 20.*). Ab aſſumto Rhabarbaro *Nobiliſſ. Chriſtian. Menzel.* (*D. 1. M. C. A. 6. & 7. obſ. 78. p. 113.*). Porraceum *Paulini* (*c. l. obſ. 17. p. 14.*), viridem *Petr. Borell.* (*Cent. 2. obſ. 56. p. 152.*), Viridiſculum, iterum *Paulini* (*c. l. obſ. 23. p. 29.*), viridem & fœtidum, qui tali colore etiam induſium tingebat. *Mich. Krügner.* (*de Mat. Perlat. Epiſt. 1. p. 6.*), violaceum & Saphirinum, quem Angli Blew appellant, in infante, ut etiam lintea tingeret. *Edmund. de Meara* (*in Exam. Diatr. Williſ. de Febr. c. 6. p. 75.*), cœruleum *Joh. Dolæus & Salom. Reiſſel.* (*M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 67. p. 93.*), miniatum *Exc. Joh. Mauric. Hofmann.*) *M. C. D. 2. A. 3. obſ. 27. p. 83.*). *Phil. Hechſteter.* (*Dec. 2. Caſ. 5. p.*), nigerrimum *Zacut.* (*l. 3. Prax. admir. obſ. 76. p. 113.*). *Nath. Hodges* (*de Peſt. Londinenſ.*), rubro colore tinctum è potu liberaliori Viri Hiſpanici, *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Hiſt. Anat. 62. p. 361.*), Atramenti, *O. Borrich.* (*ap. Th. Bartholin. V. 1. Act. Hafn. p. 1. obſ. 70. p. 155.*)

§. 70.

Ratione odoris, dulcem & ſuavem obtinuiſſe *Alexander M.* ſcribitur, de quo infra (*Tit. 8. §. 24.*) pluribus. Pinguem & oleoſum deſcripſerunt *V. Andreas Mollenbrocc.* (*M. C. D. 1. An. 2. obſ. 19. p. 34.*) *Simon. Schultz.* (*c. l. A. 5. & 6. obſ. 170. p. 234.*) *Paulini* (*c. l. obſ. 112. p. 70.*), de ſudore capitis pingui, *Fel. Plater.* (*l. 1. obſerv. med. p. 88.*), A nimio uſu olei olivarum oleum redolentem *Joh. Schrœder.* (*l. 4. Pharmacop. cl. 1. c. 233. p. 115.*), urinaceum in calculoſo, *Phil. Salmuth.* (*Cent. 2. obſ. 82. p. 97.*) *Paulini* (*c. l. obſ. 15. p. 20.*), Teterrimum Alliatum in Judæa febre maligna correpta *Paulini* (*c. l.*), Saporem ſitentes, prout ſudorem olim Medicos guſtaſſe retulit *Anton. Mizaldus* (*Cent. 2. memor. 71. p. 39.*). De ſudore, qui corroſivus erat, ut inſtar aquæ fortis lintea ni ſtatim abluerentur, citò exederet & corrumperet, *Th. Williſ.* (*de Morb. Convulſ. c. 9. p. 129.*) Senſilem pedum ſudationem ſalſam eſſe adeò, ut orichalci linaturam calceis impoſitam, in viridem Crocum diſſolvere valeret, obſervavit *Mich. Ettmüll.* (*Med. Hipp. Chym. c. 12. §. 2.*). Quod & mihi videre contingit, ita & annuli orichalcei ab Impoſtoribus ex Electro, ut perhibent, præparati, viridis æris præſentiam arguunt, fucique impoſtores convincunt, quamvis nugivenduli hoc pro ſigno male diſpoſiti corporis proclament. Quod ad tactum ſudoris diutur-

ni

ni frigidi Ebrietate curati hiſtoriam vide ſis apud *Zacut.* (*l.3. Prax. adm. obſ. 125. p.134.*)

§. 71.

Quid ſit ſudor aridus, quem ξηρὸν ὑδρῶτα appellavit *Euſtathius*, *Cœlius Rhodiginus quærit* (*l.5. Lect. antiqv. c.2. col.232.*) & illum interpretatur, qui non balnei proveniat vi, ſed exercitatione, & labore, ſicuti Xeroloephiam intelligimus citra lavacrum ob unctionem factam. Potiori jure ita dixiſſes illum illuſtris cujusdam Viri & Præfecti in Selandia calculo & Arthritide obnoxii, *ap. Th. Bartholin.* (*Cent.1. obſ.34. p.54.*), qui ſubinde in largisſimum ſolvebatur ſudorem, quo non ſerum exſudabat, aut ſuetos per poros liquores, ſed manipulos arenarum quas inducta manu abſtergebat. Add. *Mollenbrocc.* (*tr. de Arthritid. vag. Scorbut. c.13. n.100. p.251.*). *Paulinum* (*c.l. obſ.85. p.54.*). Vitrarius ſudabat guttas vitreas ſeu Chryſtalli ſplendorem & duritiem æmulantes cultello deſecandas, *notante Salom. Reiſel.* (*M. C.D.1. A.6. & 7. obſ.67. p.93.*)

§. 72.

E ſudoris ſordibus pediculos provenire Patres Mendicorum conſcripti *ap. Dan. Heinſium* (*Orat. de Laud. Pedic.*) non ignorant. Sudoris ſanguinei cum rubris pediculis meminit *Henric. ab Heer*, (*obſ. 23. p. 270.*), Verminoſi, *Paulini* (*M.C.D.1. A.6. obſ.3. p.8.*). Mirum ex illo derivat proventum *J. B. ab Helmont.* dum (*tr. Imago Ferment. Prægnat. maſſam ſanguin. n.9. p.92.*) infit: Si induſium ſordidum intra os vaſis, in quo ſit triticum comprimatur, intra paucos vix (21. puta) dies fermentum induſio hauſtum & odore granorum mutatum ipſum Triticum ſua pelle incruſtatum in mures transmutat. Hoc mirabile eſt, *pergit*, è frumento & induſio mures, non quidem parvuli aut lactentes, aut minutuli aut abortivi, ſed prorſus formati exſiliunt. In Dariena Inſula ex Indorum ſudore Bufones naſci *Euſeb. Niremberg.* (*l.6. Hiſt. Nat. Exact. c.14. f.99.*) retulit. Muſcas etiam habet *P. Borell.* (*Cent.3. obſ.50. p.236.*), ſed hæ relationes mihi, & illis quibus æquivoca generatio eſt, non ens, maxime à vero delirare nullum eſt dubium.

§. 73.

Sudori morientium variæ à ſuperſtitioſis aſcribuntur operationes, quas omnes recenſere piget. *Helmont.* qui Eundem non tàm laticem in ſua natura, quam rorem alimentarium reſolutum, cui mors imperat eſſe, aſſerit mirificas ejus vires mortificandi Hæmorrhoides & excreſcentias prædicat. (*tr. neglectus humor latex n.17. p.303.*) Colligitur autem (*monente Franc. Oswald. Gremſio l.2. Arb. integr. & ruinoſ. hom. c.1. §.5. n.74. p.107.*) intra linteolum & hæmorrhoidibus applicatur. Reddit nempè Archeum timidum, qui ex natura ſua mortem timet, ut propterea à furore remittat.

Lib. II. Tit. VII.

De

Cruentatione Cadaverum.

Summarium.

1. *TRanſitio.* 2. *Cauſæ ſtillicidii ſanguinis externæ.* 3. *Aër ambiens.* 4. *Vulnerum inconſideratus motus, lotura, cadaveris ſitus.* 5. *Dæmoniacis & Magicis artibus ſuppreſſa hæmorrhagia.* 6. *Appenſa naturalia. Lapides.* 7. *Vegetabilia.* 8. *Ex animalibus.* 9. *Oſſa Sirenum.* 10. *Dens equi marini. Lapis & Cinis bufonius.* 11. *Illius vires eluſit Redi.* 12. *Magica* 13. *Cauſæ internæ.* 14. *Sanguinis neceſſitas.* 15. *In venis poſt obitum non oppidò ob teporem & ſpiritus concreſcit.* 16. *Fernelii & Aliorum contradictio.* 17. *Sanguis extravenatus cur concreſcat? Fibræ ſanguinis unde?* 18. *An ſanguis pars.* 19. *Negativa Bohnii.* 20. *Receditur ab illa.* 21. *Fibras ſanguini ineſſe.* 22. *Caro è ſanguine venoſo fictitia.* 23. *Fibrarum ortus.* 24. *Altera M.S. pars Lympha.* 25. *Sanguinem in vivis concreſcere.* 26. *Cauſæ.* 27. *Flatus & vapores movent ſanguinem.* 28. *Morbi antegreſſi.* 29 *Hæmorrhagiæ ante mortem.* 30. *Morbi maligni, peſtilentes, Melancholia.* 31. *Cucurbitulæ & VS.* 32. *Aqua ſuffocati.* 33. *Aſſumta.* 34. *Sanguis in venis putreſcens.* 35. *Hæmorrhagia ſanctitatem non arguit.* 36. *Innocentiæ documentum.* 37. *Sepulchra etiam ſanguine maduiſſe.* 38, *Sanguis CHRISTI. Capitis Joh. Baptiſtæ. Aliorum.* 39. *Signum cruentatio in ædibus occultatorum occiſorum.* 40. *Locus è Virgilio.* 41. *An præſentiam homicidæ ſignet?* 42. *Status Controverſiæ.* 43. *Affirmantium fundamenta.* 44. *Confirmatio è Sacris.* 45. *E profanis.* 46. *Phylacterium ne mortuus cruentet.* 47. *Teſtimonia varia.* 48. *Teſtes*

oculati. 49. *Partes abſciſſæ & ſepoſitæ cruentant.* 50. *Latentibus homicidis in Germania ſervantur.* 51. *Veſtes etiam cum aliis.* 52. *In alium finem particulæ abſciſſæ & reſervatæ.* 53. *Das Baarrecht.* 54. *Cruentationis Cadaveris Cauſæ ſupranaturales. DEUS.* 55. *Cur id permittat.* 56. *Notabile Exemplum.* 57. *An Dæmon.* 58. *Ejus fraus.* 59. *Incantatores.* 60. *Naturales cauſæ. Aſtra. Spiritus Mundi. Æther.* 61. *Cauſæ aliæ.* 62. *Animæ.* 63. *Interfectorum.* 64. *Inſtant occiſoribus.* 65. *Poëtarum teſtimonia.* 66. *Hiſtoriæ.* 67. *In vindictam ſtimulabant viventes.* 68. *Applicatur. Spectra circa ſepulchra.* 69. *Sanguine interfectoris fuſo placari animas.* 70. *Abſurdè allegant animæ reliquias.* 71. *Spiritus.* 72. *Sanguis.* 73. *An ſentiat.* 74. *Sanguinem & ſpiritum vivere* 75. *Corpus interemti.* 76. *Character vitæ in mortuis.* 77. 78. *Experimenta.* 79. *Affectus ante mortem in mortuo permanere.* 80. *Homicida. Variorum ſententiæ.* 81. *Majoli.* 82. *Denſtonii.* 83. *Phantaſia.* 84. *Spirituum concurſus.* 85. *Veſtitus rei.* 86. *Antipathia inter occiſorem & occiſum.* 87. *Sympathia.* 88. *Indicium homicidæ cruentatio habita.* 89. *Ratio infirma.* 90. *Præſentibus inimicis viſa ſunt cadavera cruentare.* 91. *Etiam amicis.* 92. *Idioſyncraſia.* 93. *Non omni tempore cruentant.* 94. *Magi & periapta magica.* 95. *Loci è veteribus adducta examinantur & exanimantur.* 96. 97. 98. 99. *Diverſæ Autorum, ratione circumſtantiarum, ſententiæ.* 100. *Sanguinis Abelis clamor quid.* 101. *Sibilus effluentis ſanguinis & oſſis tumulati expenditur.* 102. *Locus Moſaicus luſtratur.* 103. *Latere CHRISTI aperto unde fluxus ſanguinis.* 104. *Ad hiſtorias reſponſio.* 105. *Jus Feretri terræ mandandum.* 106. *Non eſt opus providentiæ divinæ.* 107. *Miraculum non eſt.* 108. *Neque finem miraculi exhaurit.* 109. *Exercendæ juſtitiæ non inſervit.* 110. *Angeli boni, mali, aſtra, ſpiritus mundi exeſſe jubentur.* 111. *Nec animæ id aſcribendum.* 112. *Quæ non eſt forma aſſiſtens.* 113. *Theologiæ adverſatur.* 114. *Animarum exilium nullum.* 115. *Nihil animæ & ſpirituum in cadavere reliquiæ.* 116.

Cur

Cur ſanguinem præ reliquis humoribus elegerint. 117. Et ſpiritus in ſanguine. 118. Cur ſudores ſimplices id non præſtent. 119. Sanguis quid denotet 120. Spirituum vis extra ſanguinem nulla. 121. In ſanguine anima & vita. 122. Quibusdam ſanguis ipſa anima. 123. Sanguine animas delectari putabant Gentiles. 124. Inde ad ſepulchra, & rogum bruta, quin & homines, mactabantur. 125. Sanguis intra venas non extra venas ſentit. 126. Phantaſia ſanguinis Helmontiana examinatur. 127. Problema. 128. Ideæ removentur. 129. Deodato, Daviſſonio & Helmontio reſpondetur. 130. Affectus cadaveri nulli. 131. Occiſor id non præſtet. 132. Nec Aëris & ſpiritus infectio. 133. Imaginatio excluditur. 134. Spirituum occiſi & occiſoris conflictus nullus. 135. Ad Gaſſendi & Grandii Experimentum. 136. Antipathiæ & Sympathiæ exſibilatio. 137. Sympathia ridetur. 138. Multi ad τὸ ἐπέχειν confugiunt. 139. Varia prius dilucidanda proponuntur. 140. ICtorum ſententia expenditur. 141. Incerta reperitur. 142. Cur in judiciis obſervata fuerit iſta conſuetudo, conjectura. 143. Superſtitioſa occiſoris ne elabatur, detentio. 144 In obtruncatis loco ſanguinis Lac effluxit. 145. Sanguinis albedo unde. 146. De occiſoris induſio ſingularis obſervatio.

§. 1.

Evoluta præcedenti Titulo, quæ in viventibus & mortuis per poros cum inſenſibiles tum ſenſibiles illæſa cute & carne contingere ſolet Hæmorrhagia, ad illam devolvor, quæ in mortuis, in vulneratis, aut alio modo peſſimè contuſis & violentia affectis conſequitur. Deprehenditur illa aliquando ſtatim poſt mortem, aliquando aliquot à morte dies, quin & menſes annosque Cadavere aliquando incorrupto aut exſiccato, aliquando ſaniè diffluente & putrido, aliquando in partibus abſciſſis, iisque exſiccatis, partibus etiam â putrido Cadavere relictis, quales ſunt dentes & oſſa.

§. 2.

Exempla hic compilare non neceſſarium judico, cum ea paſſim in cauſarum recenſu inſpergenda veniant. Cauſæ iſtæ ſunt vel externæ vel internæ.

Externæ ſunt aër ambiens, vulnerum contactus violentus, lotura, motus cadaveris, ſitus, ejusdem appenſorum ſ. periaptorum remotio.

§. 3.

Aër ambiens huc Symbolum conferet ſuum, ſi è loco frigidiore in calidiorem transferatur Cadaver. Athmoſphæra namque calida vulnera ambiente grumi fibras vulneratas obſtruentes reſolvuntur, & attenuantur, ut ſanguis adhuc fluidus tranſudare & erumpere poſſit. Probavit hoc experientia, *ſcribit Gregor. Horſt. (probl. de Cruent. Mort. Concluſ. 3. p. 46.* quod etiam *Epiſt. Med. ſ. 9. p 433.* repetiit.) In infante à ſcelerata matre ſtatim poſt ortum occiſo, & ex arce generoſi cujusdam Baronis ſuperioris Auſtriæ in foſſam aqua repletam, injecto, qui poſt quinque ſeptimanas fortè fortuna repertus, atque exemtus, non præſente matre tunc temporis adhuc incerta ſtatim ubi vim externi aëris percepit admodum ſanguine recenti ſtillare cœpit, quod ſcilicet ob frigus aquæ meatus ad ſanguinis fluxum accomodati penitus obſtructi jam calore ambientis aëris reſerati atque aperti fuerint. Addidit his idem & *Gothofred. Voigt. (Delit. Phyſ. c. 1. ſ. 3 memb. 2. §. 1. p. 47. aut de Stillicid. ex interemti hom. Cadav. præſ. occiſ. Diſſ. Phyſ. 2. memb. 2. §. 1.)* maximam hominum in ejusmodi ſpectaculis concurrentium frequentiam, â qua calidæ aporrheæ profectæ ſanguini parant viam, aperiuntque feneſtram. Quæ tamen ratio ſola vix militabit, niſi cum præmiſſorum una conjungatur. Circumſtantes monet *Andr. Libav. (de Cruent. Cadaver. th. 284. & 285. p. 135.)* etiam vaporibus aut odoramentis validis careant. Nam quanta vis ſit in odoribus ad movendum ſanguinem, apparet in plurimis, præſertim in eo, quem malorum odor cruentantem faciebat, *concludit Idem (c. l p. 383.)*. Exempla de malis, de Cydoniis & Liliis communicat *J. C. Scaliger. (Exerc. 142. ſ. 2. p. 486.)* id autem in mortuis non poſthabendum, ipſe *Libavius* iterum inculcat. Ut ut confiteatur quod in Cadavere minus posſint, niſi cum vapore tenui acri exſiccante, atque ita fortè occludente meatus, aut etiam alterante halitus præſentis percuſſoris, quo minus habeant virium ad dandum principium motus *(c. l. p. 284.)*. Sed & aliæ Aëris intemperies non negligendæ. Nebuloſæ ſanè, pluvioſæ & auſtrinæ in hunc cenſum veniunt, cum ſua humiditate vulnera lambentes, à Cadaveris frigiditate condenſatæ aqueæ iſtæ moleculæ à vulnere tingi, & ſudorem ſaltim mentiri queant, in vivis ſanè aëris conſtitutioni pluvioſæ magnum in corpus imperium. Videmus, *inquit Caſp. Hoffmann. (Collectan. de Ichor. §. 68. p. m. 271.).* In continentibus pluviis quibusdam contingere hæmorrhagias humectata & fluidiore reddita tota ſanguinis maſſa. Et cur homo præ cæteris animalibus Hæmorrhagiis nari-

narium laboret, rationem redditurus *Ariſtoteles (ſ. 10. probl. 2.)*, Cerebri humani humiditatem incuſat, & pueros inde in cruentationes narium maximè proclives indicat. *Lud. Septal. (com. in h. l. p. 42.)*

§. 4.

Quod ſi vulnera inconſideratè & tumultuariè tractentur, Emplaſtra violenter detrahantur, etiam eluantur, aqua imprimis calida, & linteo duriore aſtergantur, quis mirabitur, ſi ſanguinem etiam in copia ſtillent? Qua ratione forſan moti, ubi de homicidio ſuſpectus jure jurando ſe purgare in vulnus digitis impoſitis adigitur lanam albam vulneri imponere juſſerunt judices, ut hujus ceremoniæ meminit *Martin. Cruſ. (l. 9. Annal. Suecic. c. 16. p. 536.)*. Quare & hanc digitorum in vulnus imponendi conſuetudinem non immeritò rejecit *Andr. Libav. (c. l p. 150. & p. 271.)*. Ita & vena â percuſſione & ſolutione continui rupta, ſi moveatur, & de loco in locum transferatur cadaver, ſanguis, ſimul commotus, ex vulnere prorumpit. Levem etiam motum id præſtare, *Joh. Sperling. (Inſtit. Phyſ. l. 2. c. 3. qu. 1. p. 342.)* credidit. An unquam viderunt, ſiquidem exequiis interfuerunt corpora etiam non læſa aut perfoſſa, imo ſæpè non agitata copioſo effluxu ſanguinis loculos pavimenta repleviſſe; nedum ut corpora perfoſſa ſanguinem non emitterent, pronunciat *Gisbert. Voët. (p. 2. Diſp. ſelect. 12. p. 214.)*. Add. *Andr. Libav. (c. l. p. 149.)* & *Thomam. (p. 3. qu. 73. art. 7.)*. Comprimis ſi vulnus in parte ſanguinea fuerit inflictum, ut iterum *Libav. (c. l. p. 133.)*. Fieri poteſt, ut ſanguis qui in venis delituit agitato motoque corpore erumpat, *rationatur Levin. Lemn. (l. 2. de Occult. Nat. Mirac. c. 7. p. m. 161.)*. Videmus tales (mortuos) â bajulis ac vectoribus in terram ſubduci ac modo pronos, modo ſupinos conſtitui, ſurſumque ac deorſum devolvi. Quo fit, ut venarum ora reſerantur ac dehiſcant, tum ſanguis, qui nondum genuinam naturam aut calorem exuit, è corpore profluat, in his autem, qui jam pridem exanimati ſunt ac ſerius reperti, non ſanguis rubicundus, ſed cruenta quædam ſanies, ex vulnere defoſſi deſtillat. Si verò caſu vel ruina, vel denique alio modo oppreſſi ſunt, parte qua meatus corporis pateſcunt ſanguinolentus liquor emanat, nempè, aut per os, nares, oculos, aures, infernasque ſedes. *Hæc Lemnius.* Et hanc ob cauſam ſine dubio illi igne ſuffocati *ap. Job. Fincel. (l. 2. de Prodig.)* ad tumulum delati cruentabant. Quod verò è *Polycarpi* in igne confosſi cadavere profluxerit ſanguis, nemini mirum videbitur, id verò, quod in tanta copia, ut ignem reſtingveret miraculo ſimile reputandum. Vid. *Euſeb. (l. 4. Hiſt. Eccleſ. c. 15.)*. Poſitus etiam Cadaveris attendendus, ne ſanguinis effluxus intercipiatur. Si non rectè ſita ſunt Cadavera, *docet Libav. (c. l. th. 282. p. 134.)*

 hoc

hoc quoque aliquid impedimenti afferet, fluxu libero impedito, unde initio ſtatim æqualiter locari interemtus debet, videndumque, ne in vulnus cadat. Obtruncato cadaveris capite, & cadavere in terram prono dimiſſo, facile eſt, quod ex ipſo declivi ſitu atque transſmisſione vel attractione aliqua, qui viventis naturæ motus ſunt, ſimplex fiat ſanguinis in venis non concreti eo ſolum pacto, quo aqua & liquidum unum quodque aliud ex ſimplici continentis inclinatione fluere ſolet, *Joh. Bapt. Siton.* (*Iatroſ. Miſcell. tr. 48. p. 330.*) auguratur.

§. 5.

An ſanguinis fluxus præcaveri queat, à Diabolo aut Magis, ut pars ſauciata ſanguinis ſtillam ne quidem emittat, ſi perconteris, ſtigmata Magorum à Cacodæmone inflicta longiſſima acu transfixa neque ullum dolorem, aut ullum ſenſum movere, neque ſanguinem effundere longa experientia comprobatum, *teſte Paulo Zacchia* (*l. 7. Tit. 4. qu. 1. n. 15. p. 655.*) aſſerunt. Sed & inhiberi ita inſauciato poteſt, ut ne ſtillam emittat, id quidem pariter arte Dæmonica & Magicis incantamentis fieri nullum eſt dubium, ut ſanguinis fluxum Ulysſis ab Apro ſuper genu vulnerati carmine apud Homerum (*l. 19. Odyſſ. v. 457.*) reprimebant, *Autolyci filii*, de quibus, ille

Ε'παοιδῇ δ' αἷμα κέλαινον

Εχεθον

In incantatione ſanguinem nigrum

Tenuerunt.

Add. Plin. (*l. 28. c. 2.*) *&* *Cornel. Agripp.* (*de Van. Scient. c. 44.*) Verbum OIPULU patientis ſanguine fronti inſcriptum, aut Chartæ & fronti applicatum ſine dubio huc ſpectat, de cujus experimentis certis *Joh. Agricol.* (*Chirurg. parv. tr. 2. p. 192. ſq.*) *&* *Joh. Sophron. Kozak* (*l. 2. de Hæmorrhag. c. 3. p. 419.*) In Variolis fruſtulo panis c. ſanguine inſcribebatur: Conſummatum eſt, & oppido ceſſabat, obſervante *Joh. Dan. Horſtio* (*obſ. Anat. 9. p. 25.*). De carmine & verbis incognitis chartulæ inſcripta, in uva recondita & deglutita, *P. Borellus* (*Cent. 1. obſ. 94. p. 93.*). Vidit proprietatem cujusdam rei *Hieron. Cardan.* (*Com. in Hipp. l de Alim. t. 25. Lect. 23. p. 236.*) quæ appenſa collo ſtatim ſiſtebat omnem ſanguinem undiquaque fluentem. Res iſta Magica an naturalis fuerit, non addidit, nec forſan quispiam divinabit. Plura Vid. *ap. Joh. Conrad. Danhauer.* (*p. 1. Homiliar. p. 464.*)

§. 6.

Hujusmodi etiam facultates in rebus naturalibus comperias. Jaſpidem collo

collo ſuſpenſum in ſanguinis effluxu ſedando efficacem *Galenus (l. 9. de Simpl. Med. p. 929.)* deprædicavit. Præclara ſunt, quæ de eodem *Anshelmus Bootius à Boot. (l. 2. de Lap. & Gemm. c. 102. p. 127.)* annotavit Experimenta. Cum Ancilla, memorat, menſtruorum fluxu ita laboraſſet, per aliquot dies, ut nullo modo ſiſti poſſet, Jaſpidem rubram impoſitam femori alligari juſſi, quo facto ſubido menſium fluor ſubſtitit, nec rediit. Alius cum in pede vulneratus eſſet, nec ſanguinis fluxus cohiberi poſſet, admoto Lapide extemplo impeditus fuit, licet vulnus non tegeretur. Memini, *addit*, me virginem Pragæ curaſſe, quæ ſex annis Hæmorrhagia laboraverat, ita vehementer, ut vix unquam hebdomada præteriret, quin aliquoties illi ſanguis efflueret. Hæc cum nullis remediis juvari poſſet, à me conſilium petiit, qui prætermisſis aliis omnibus, quæ à Medicis aliàs præſcribi ſolent, utpote, quibus ad nauſeam jam diu uſa fuerat, Jaſpidem illi commodato do, ut collo appenſam gerat. Paret illa, ſanguinisque fluxus illicò ſiſtitur. Geſtat per aliquot hebdomades, nec redit fluxus. Cum itaque ſe prorſus curatam opinaretur, deponit gemmam, poſt paucos dies redit fluxus, iterum appendit Jaſpidem, cujus beneficio mox liberatur. Armillas ex Jaſpide efficaces etiam expertus eſt *Daniel. Beckher. (Von Preuſiſch. Meſſerſchlucker qu. 4.)*. Cur autem Jaſpis tacto vulnere, unde ſanguis prorumpit, eum ſiſtat, nondum novi, *fatetur Galenus (l. 3. M. M. c. 7.)*. Atque ſi particulatim cujusque naturam explorare ad unguem ſcirem, *ſuperaddit*, utique, qualem fuiſſe *Æſculapium* mente concipio, talem me eſſe putarem. Hunc verò neſciviſſe, quod Jaſpes aſtringat *Hieron. Cardan. (c. l. p. 237.) aſſeruit.* Vidi lapidem penes Academicum quendam notum, quem ſi oculis fuiſſet habenda fides, Achatem judicaſſem, non Hæmatitem, dictitat *Rob. Boyle (de Athmoſphær. Corp. Conſiſt. p. 42.)*. Ideoque non credidiſſem aptum ad Medica effluvia, vehementi Hæmorrhagiæ ſiſtendæ accommodata, communicandum, niſi, qui eum geſtabat morbo illi fuiſſet obnoxius, ſeque ipſum & alios hoc Lapide cervice appenſo, pluries curaſſet; quem ſi deponeret (ut quandoque experimenti gratia factitabat), temperamentum ejus perquam ſanguineum (cui geminum raro vidi,) ipſum paucorum dierum ſpatio in recidivas conjecit. De Gemma, habente colorem quaſi Rubini, cujus virtute & tactu reſtinguebatur Sanguis *Bohusl. Balbin. (Decad. 1. Miſcell. Bohem. l. 6. p. 1. n. 40. p. 56.)*. De Lapide ſanguinali ex nova Hiſpania adverto *Nicol. Monand. (Hiſt. Simpl. c. 36.)* & ex hoc *Bened. Cerutus (ſ. 3. Muſ. Calceolar. p. 403.)* evolvatur de Hæmatitis viribus & quomodo agat *Fr. B. Verulam. (Cent. 10. Sylv. Experim. 967. n. 959.) Rob. Boyle ſ. 2. de Gemm. p. 198.)*

§. 7.

§ 7.

E penu vegetabili commendatur urtica communis. Hæc Herba tantæ virtutis eſt, (ut contuſa plantis pedum & volis manuum, etiam fronti applicata) miros produxerit effectus, imo in vulnere Equi magni pretii hæmorrhagia pereuntis *P. Borellus* (*c. l. obſ. 95. p. 94.*), qui & idem de burſa paſtoris & Hyoſcyamo recenſuit. Succus Menthæ cum acedo potus, ſanguinem ſiſtit, *juxta Dioſc. l. 3. mat. med. c. 31. p. 189.*) *Fried. Loſſ.* (*l. 4. obſ. med. 11. p. 349.*) Ipſus obſervavi, *tradit Simon. Pauli* (*cl. 3. Quadrip. Botan. p. 396.*) Simplex decoctum Menthæ criſpæ, ita ſanguinis motum Circularum ſtitiſſe, ut ne gutta quidem illius ex pede ſtillaret; quamvis ſcalpellum myrtiforme tertium vel quartum ſatis profundè in pede maximè conſpicuos Saphænæ ramulos honeſtisſimæ Matronæ adegiſſet Chirurgus ſolertisſimus, ut proritarentur menſes, cui famula nihil minus, quam mala in honorem Dominæ loco Simplicis aquæ pediluvium paraſſet, id quod aliquod faſciculos Menthæ conjecerat. Jubebebatur autem Heræ parare aliud ex ſimplici aqua, paravit. Hera in id pedes ultra malleolos immerſit, iterare quoque laborem Chirurgus, qui tunc temporis magna ſui laude partibus defunctus eſt ſuis, cum large ſatis ex vena ad malleolum inciſa ſanguis proſiluit. Non negligendum hic *Excell. Auguſt. Quirin. Rivin.* (*Diſp. Med. de Acido Ferment. Ventric. Lipſ. 1677. habit.*) *corollare.* Quod in Quadripartito Botanico *Pauli* annotavit, poſt Menthæ uſum venæ ſectionem incruentam fuiſſe, idem & mihi obſervare licuit in muliere, quæ tabe laborabat ſtomachica. Cum enim propter menſes ſuppreſſos ſanguinis miſſionem poſtularet, factum eſt, ut venæ ſectione tribus vicibus repetita vix una gutta ſanguinis erumperet, poſtquam per tres ferè ſeptimanas uſa eſſet Eſſentia Mentæ, cui aſſociata erat tertia pars Elixiris Vitrioli Mynſichti. An autem hoc ex uſu Menthæ contigerit, aliis judicandum, atque ulterius experiundum relinquo. Addam & hoc *è Schwimmero* (*Curioſ. Phyſ. Diſſ. 4. Theorem. 4. p. 246.*). Perhibent Chirurgi quidam non ſanari vulneratum, ſi ſecum geſtet Mentham. De opio *ex Chræo* (qui, quis ſit, equidem neſcio, nec hactenus ex aliis mihi percontari licuit, forſan mendum ſubeſt typographicum) *M. J. Schreiter.* (*Nov. Dec. Metall. c. 1. Conc. 5. p. 144.*). Concionatur, in abaſſumtione Opio mortuis & ſectis ſanguinem adeò refrigeratum, *daß es wie ein gefrornes Eiß anzuſchauen geweſen.* Plura *infra* (§. 93.)

§. 8.

E Regno Animali, brachiale illud Indi cujusdam proſtat, cujus hiſtoriam deſcripſit *Joh. de Barrios*, *in Latinum vertit Maphæus.* Fuit ex oſſe cujusdam

Ani-

Animalis, quo ſublato ſanguis erupit. Periit navi ſubmerſa illud Brachiale, quod Pro-Rex ad Regem miſerat, recitat *Stephan. Rod. Caſtrenſ.* (*l. 4. de Met. Microc. c. 4. p. 194.*). An fuerit illa Armilla, de qua *ex Hieron. Oroſio* (*l. 7. de Reb. Ind. & Afric.*) *Matthias Berreggerus* (*Quæſt. in Tacit. 39.*) *Philipp. Camerar.* (*Cent. 2. oper. ſubceſiv. c. 76. p. 300.*) *B. Joh. Conr. Dannhauer. c. l.*) *Nahodabeguca* Princeps regionis Malaccæ in conflictu cum Malaccenſibus multis vulneribus conſciſſus, ita cecidit, ut nullum ſanguinem emitteret: Cum vero illum nudaſſent & armillam ex Auro factam, in qua lapis quidam erat incluſus, detraxiſſent: magna repentè vis ſanguinis ex illis vulneribus emanavit: qui Lapis, *teſte Eodem Oroſio*, ex beſtiis quibusdam eruitur, quas Siamenſes Cabriſias appellant, os Animalis Cabal vocati in Regno Jatnua ſupra carnem ligatum idem præſtitiſſe *Joh. Barrus* (*Decad. 2. Hiſt. Or. l. 6. c. 2. fol. 82.*) memoravit, quod forſan idem cum prædicto Lapide cenſendum.

§. 9.

Eadem energia oſſibus Sirenum, ex communicatione *Patris Didaci Boladillæ*, Inſularum Philippinarum, ubi dictæ belluæ capiuntur Procuratoris, & oculati teſtis, tribuit *Athanaſ. Kircher.* (*l. 2. Mund. Magnet. p. 6. c. 2. §. 6. p. 532.*): Hujus piſcis oſſa, *inquit*, habent mirabilem quandam vim atque potentiam ſiſtendi & attrahendi ſanguinem, ut ipſe citatus Pater dixit, vidiſſe ſe oſſa hujusmodi, quæ ſciſſa vena fluenteque ſanguine, cum vulneri applicarentur, ſanguinis curſum ita ſtringerent, quaſi vena ligaretur, etſi non omnia oſſa tam ſint efficacia; Fœminarum marium oſſibus multo efficaciora ad hunc effectum reperiuntur. Unde in Hæmorrhagia pertinaci pulvis inſperſus omnia alia reſtrictiva ſuperat. Diſtinguitur autem virtutis efficacia ex maculis quibusdam accedentibus ad nigrorem, quæ enim habent hujusmodi maculas, melioris notæ ſunt. Habeo ego dono ſanè ſingulariſſimo dicti Patris ex hujus rariſſimi Piſcis oſſibus confectam coronam precariam, experimentum tamen virtutis nec dum ſumſi. *Hactenus Kircherus.* Idem *Pater Philippus de Trinitate, Carmelitanus diſcalcetus* (*l. 7. Itiner. orient.*), allegatus *à Franc. Redi*, (*Experim. natural. p. 95.*) teſtatum reliquit. Oſſa autem præter modum frigida & ſicca renunciat, ita, ut ſiquis dum ſanguinem mittit, unum ex his oſſibus capiat, non ſanguis modo, ob frigus, quo brachium afficitur, ſubſiſtit, ſed in ipſa etiam vena concreſcit. Pro-Regi Indiarum, cum aliquando Chirurgus arteriam ei ſecuiſſet, nec ullum ſalutis remedium ſupereſſet, datus eſt in manum dens hujus piſcis, & ſanguis arteriæ ſtatim ſubſtitit. Variæ coronæ ex his oſ-

ſibus factæ, diverſis temporibus ſereniſſimo Magno Duci (Hetruriæ), pergit *Redi*, (*c.l.p.96.*) donatæ ſunt, quæ à me in uſum deductæ, ne minimum quidem ſignum mihi dederunt memoratæ hujus virtutis, in ſiſtendo ſanguinem. Sed oſſa iſta forſan marium fuerunt, nec maculas iſtas ad nigrorem vergentes oſtenderunt.

§. 10.

Extat & Patris Michaëlis Boim ſcriptum, *ab Eodem Redi (c.l.p. 98.)* citatum, in quo easdem dotes Equi marini dentibus celebrat. Novi Goæ, *teſtatur*, in regio Noſocomio, unum ex maximis dentibus Equi marini, cujus admirandæ facultatis ſi Experimentum ſumere volunt, dentem venæ ſectæ adhibere ſolent, & ecce, mirum dictu, ſtatim ſanguinis proſilientis impetus ſanguine intra venam recepto ſiſtitur. Nota eſt hiſtoria Cadaveris cujusdam Malabarici Principis à Luſitanis occiſi, quod, cum juxta navem occupatam pluribus glandulis transfoſſum, ſine ullo tamen ex hiantibus vulneribus ſanguinis effuſi veſtigio reperiſſent, in veſtibus jam ſpoliati collo fruſtum oſſium appenſum cum detraxiſſent; quod uti unum ex oſſibus Hippopotami erat, ita quoque ſanguinis veluti aggere perrupto è mortui corpore copioſiſſimè ad ſtuporem omnium profluxit. Cujus quidem, *ſubjungit*, aliam cauſam eſſe non puto, quam frigidiſſimam qualitatem, qua ſanguis protinus congelatur & à fluxu prohibetur. Inquirere jubet *Verulam (c.l.)*, num Lapis ex Bufonum capite non probet ſe virtute pari, cum Bufo umbra delectetur & frigore. De Cinere Bufonis *Hieron. Cardan.* (*l.7. de Var. Rer.p.471.*)

§. 11.

Habet hic iterum, quæ opponat (*c.l.p. 99.*) *Redi*. An verò, *regerit*, homo vel quodcunque aliud animal congelato ſanguine in ventriculis cordis & intricatis receſſibus & mæandris canalium ſanguineorum vivere posſit, id verò illis ponderandum relinquo, qui ratione pollent. Porrò, quod attinet aperturam venæ & cohibitionem ſanguinis dente vel oſſibus Hippopotami ita factam, ne quicquam exeat, id iſtiusmodi negotium eſt, ut Indis, ceu hominibus bonæ conſtitutionis & exhiberi & perſuaderi facilè posſit, non vero Europæis, niſi ſit ſimplex quædam muliercula, quæ decipi poſſet, aperiendo venam, & poſteà duorum aut trium digitorum latitudine ſub apertura, ſtricte ligando fruſtulum aliquod dentis vel oſſium, actutum enim ſanguis redundare deſinet: atverò æque deſinet, ſi loco dentis marini digitum unum applices, aut qualecunque fruſtum ligni vel Metalli adhibeas, tantum ut corpus venæ eum in modum ſtringatur, ne ſanguis tranſcurrere & penetrare in vulnus

vulnus poſſit. Ut verò de impoſtura jam dicta litem *Redi Nobiliſſimo* non moveo, ſed potius curioſitati Ejus aſſurgo. Ita veniam ab Excellentisſimo Ejus nomine mihi polliceor, ſi dicam, non totius Maſſæ ſanguineæ coagulationem aſtrictoria iſta medicamenta inferre, ſed partialem ſanè in partibus in peripheria ſ. Circumferentia corporis vulneratis. Sufficit, ſi circulo ſanguinis ſalvo, in regione partium vulneratarum ob coagulum factum vaſa obdurentur, ſanguinisque coërceatur effluxus. Etſi experientia falſum hoc aſſertum demonſtrarit *(p. 96.)*, cogitare debuiſſet *Patris Boimi* monitum, quando, *allegante* id *Friderico Hoffmanno Patre (l. 5. Clav. Schrœd. §. 64. p. 700.)* monuit: Certum eſt non cujuslibet promiſcuè Hippopotami dentes hac virtute pollere, verum illorum ſolummodo, qui certo anni tempore capiuntur.

§. 12.

Quod ſi igitur à fato extinctis, cum Magica, tum naturalia iſta periapta & appenſa ſemoveantur, nullus dubitabit Cadaverum Cruentationem iſtis amotis ſubſequi. De Magicis quidem ſequens *ap. Heinr. Kornmann. (p. 5. de M. M. c. 13.)* proſtat. In conſpiratione illa *à Comite Gouriæ* contra *Jacobum ejus nominis ſextum* Scotorum Regem Perthi die Martis, qui erat 5. Augusti, Anno 1608. intentata Rex victor evaſit, *Alexander Thutuenus* per gradus cochleæ præceps datus, extrema paſſus eſt, *Comes Gouriæ, Alexandri frater* etiam occubuit. Verum cum ædes & Cadavera proditorum, donec quippiam de iis ſtatueretur cuſtodiæ commendarentur ſcripta & literas diligenter Rex eſt ſcrutatus, ſi quid fortè poſſet reperiri, quod ad detegendam Conjurationem faceret, ſed præter marſupium magicis Charecteribus & vocabulis incantatoriis plenum, nihil eſt inventum. In hoc, veriſimile eſt, non parum fiduciæ Comitem collocaſſe, nam ſine eo nunquam tutum ſe arbitrabatur, ideoque perpetuò ſecum geſtabat. Quin & illud obſervandum eſt, quam diu de collo ſuſpenſi illi manebant, vulnera quibus periit, ne guttulam unam ſanguinis diſtillaſſe, ut primum demti fuere totum corpus abundanti ſanguine manaſſe. *Joh. Sophro. Kozack, (tr. de Sale c. 11. ſ. 16. p. 516.)* infans adhuc ſex annorum, vidit militem unum è Paſſavienſibus, â Praga repudiatis exanimatum quidem ictibus gladiorum & malleorum, ſed ſine omni cruore, ſine dubio tali ſchedula munitum, quæ tamen ictibus mallei prævalere non potuit. Adde & *Phil. Camerar. (c. l. p. 302.)*. De naturalibus Exempla *ſupra* (§. *6. 8. & 10.*) allata, curioſi deſiderium explebunt. Id verò conſiderandum reputarem, cur amoto è Mentha facto pediluvio, & in locum ejus ſimplici aqua

ſubſtituta (§. 7.) vena ter vel quater ſcalpello profundè tacta cruorem non evomuerit, ut de novo iſta ad ſanguinis evacuationem obtinendam, in illam ſcapellum adigere neceſſum habuerit Chirurgus. Sanè, ſi rectè calculum pono, bonus ille vir ſcacpello ſaphenæ canalem feriendo aberravit, & errore ſuo creduli Medici animum faſcinavit. Nullam venam ſectam in caduco uteri ſanguinem extravaſare, *Paracelſo* (*tr. de Caduc. Matric.* §. *6. p. 631.*) placuit, quod vix credo.

§. 13.

Inter cauſas internas militant (α.) ſanguinis & venarum conſtitutio, (β.) Flatus & vapores, (γ.) motus ante mortem vehementiores. (δ.) Morbi antegreſſi, (ε.) aut alii caſus violentæ mortis cauſæ. (η.) Aſſumta (ϛ.) Putredo, quæ ſanguinis texturam ſolvendo, & venas corrumpendo & oſcula eorundem corrodendo concurrit.

§. 14.

Sanguinis in laudes debacchari animus non eſt, licet optimo jure id calamus præſtare poſſit. Αναγκαιότατος namque & καινότατος corporis noſtri eſt humor dilectiſſimusque naturæ filius maxime proprius ſuccus & domeſticus *Galeno* (*l. 2. de Temperam. c. 3.*), quia & theſaurus & ſuppetiæ in levamen futuræ, juxta *Joh. Fernel.* (*l. 2. M. M. c. 12. p. 375.*) & ex mente *Critiæ* (*ap. Ariſt. l. 1. de Anim. c. 2. tr. 32.*) & Aliorum. Add. *Guilh. Harv.* (*de Gen. Animal. Exerc. 52. p. m. 197.*), qui ſi ſub fabulæ involucro ſanguinem depingere voluiſſet, ipſum Lapidis Philoſophici titulo inſignire religionem minimè duxiſſet, (*Exerc. 71. p. 324.*). Sanguinis ergò tenax in animalibus Natura ſemper eſt, *Inculcat Joh. Baptiſta Siton.* (*Iatroſoph. Miſcell. tr. 48. p. 319.*), & cum ſanguinem profert, de præcipuo animalis negotio agi oſtendit, hocque didicit ab ipſius naturæ Rectore, qui cum genus humanum admonere vult, ut ſibi quam maximè caveat à ſanguineis, uti ſolet, prodigiis, ad quorum aſpectum de ſumma rerum humanarum agi debere præferat. Hinc optima naturæ poſſeſſio (*l. 3. M. M.*) *Galeno* nuncupatus, & hunc ultimò poſt humores evacuari, quamvis non ita bene, dicitur *Eidem* (*l. 2. de Elem. c. 9. & l. 3. de Simpl. Med. Facult. c. 26.*). Et hic ſanguis à morte non actutum concreſcit, ſed ad tempus aliquando longum fluxilis manet, quamdiu in venis & arteriis adhuc hoſpitatur. Verè namque *Ariſtoteles* (*l. de Part. Anim. c. 5.*): Venas αἵματος χάριν εἶναι, ſanguinemque in venies, corpore adhuc vivo & ſano, tanquam in propria cuſtodia fluctuare, quod

quod (*ad ſ. 6. Aph. Hippocr. 20.*) *commentatur iterum Galenus* & ab illis conſervari, ne ſcilicet coaguletur, & coagulatus putreſcat.

§. 15.

Hanc in venis à coagulatione ſanguinis conſervationem non ipſis venis, ſed caloris tepori (*c. l.*) *Ariſtoteles* aſcripſit. Pollicem huic premere videtur *Franc. Gliſſon. (Anat. Hepat. c. 35. p. 300.)*, qui conſervationem illam ſolum eſſe organicam, qua ſanguinem venæ ſervant unitum, ab alienarum rerum miſtura protegunt, motuique ipſius in orbem famulantur, primariam autem conſervationis cauſam ſpiritum agnoſcit vitalem (*p. 301.*) *Nathan. Highmor. (l. 2. Diſquiſ. Anat. p. 2. c. 6. p. 158.)*. Sanguinis motum in morituris ſenſim ceſſantem accuſat. Quamvis namque motus Cordis in his ſenſim langueat, ſemper tamen concutitur ſanguis, donec motus ille planè nullus ſit. Atque hoc modo fibræ diſſipantur & diſuniuntur non aliter ac ſanguinis ſuilli concuſſione à concretione conſervantur.

§. 16.

Ariſtoteli verò & Highmoro non ſine Cauſa contradicit *Joh. Fernel. (l. 6. Phyſiol. c. 7. p. 150.)* dum ſcribit: Maxima & admirabilis in ſanguine facultas, ſed & magna vis venarum, quæ conceptum ſanguinem coire nunquam ſinunt. Et paulo poſt. Non igitur, quemadmodum *Ariſtoteles* affirmat, conſervandi ſanguinis facultas in venis, & ex caloris tepore, quum & reliquum corpus omne tepeſcat, ſed ex ingenita quadam vi & familiaritate, quæ profectò efficit, ut hæ naturalis & legitimus locus ſint ſanguinis. Hujus apertum id eſto indicium, *pergit*, quod in mortuorum venis refrigeratus etiam ſanguis non concreſcat, quem tamen in viventium inteſtina, aut in ventriculum aut veſicam irruentem tepor à concretione non præſervat. Ita dum Cadavera frigore congelata diſſecandi occaſio tulit, nihilominus in venis ſanguinem, fluidum adhuc videre contigit. Nec ſemel in Cordis thalamis viſcerumque plexibus ſanguinis grumas offendi, quod & *Highmorus (c. l.)* obſervavit, in venis comprimis majoribus autem fluidum. In memoriam mihi revoco olim, dum Anatomica tyrocinia exercerem, commilitones mecum cenſuram & mulctam incidiſſe ob vaſa parva diſſecta, eò quod ſanguis extillans cultrum Anatomicum moraretur, laboremque abſtergendi & mundandi ſimul injungeret. Sanguine igitur non moto, fluxibilitas perdurat, quod *Highmorum*, & ſpiritu vitali jam diſſipato, & in Chaos ſuum revoluto, quod *Gliſſonium* confutat. In eandem *Fernelii* ſententiam propendent *Laurent. Joubert. (Decad. 2. Paradox. 2. p. 93.)*. *Joh. Jacob. Crafft (ap. Guilh. Fabric. Hildan. (Cent. 3. obſ. Chirurg. 12. p. 194.)*.

J. B. Helmont. (*tr. Aqua n.* 10. *p.* 47. *tr. ſextupl. Digeſt. Alim. human. n.* 38. *p.* 172. *tr. Pleura furens n.* 15. *p.* 319. *Schol. Humoniſt. paſſiv. Decept. c.* 3. *n.* 2. *p.* 810. *tr. de Febr. c.* 2. *n.* 22. *p.* 743.). Ad hanc etiam Anatomicorum experientiam provocat *Gisbert. Voët.* (*part.* 2. *Diſp. Select. p.* 214.). Dum igitur in Cadaveris venis ſanguis manet ad tempus fluidus, ſupervenientibus cauſis ſanguinem moventibus aliquot à morte dies cruorem ſtillare ſecundum naturam poterit. Nec quidem repugnarem *Andr. Libavio* (*de Cruent. Cadav. th.* 145. *p.* 229.). Sanguini, cum in venis adhuc concluſus eſt, ſpiritus naturaliter, venasque è Corde ęgredi lentes cordis naturam retinere (*th.* 151. *p.* 233.).

§. 17.

Cur verò ſanguis extravaſatus concreſcat, cauſas afferunt duas imprimis Antiquioris ſeculi Philoſophi; fibras nempe & pinguedinem ſanguinis, quæ refrigerata gelaſcit, quam etiam pituitam vocitant. Fibras duplices fecit *Philoſophus* (*l.* 3. *Hiſt. Anim. c.* 6.). Primum genus carnis eſt, *ut loquitur Caſp. Hoffmann.* (*l.* 2. *Inſtit. Med. c.* 11. *p.* 52.) & inter nervum & venam ſuam habet naturam, & nonnullæ humorem, ſaniem appellatum, (ὑγρότητα ἰχῶρας) continent, tendunt à nervis ad venas, ac inde ad nervos. Secundum genus fibrarum eſt ſanguinis, quod conſiſtere in ſanguine ſolet. Fila dixit *Cœl. Lud. Rhodigin.* (*l.* 14. *Lect. Antiqu. c.* 12. *col.* 753.), quanquam non cujusque animatis. Has terræ opificium dixit, (*l.* 2. *de Part. Animal. c.* 4.) Philoſophus. Terra autem id ſignificat, quod non evaporat adhibito igne, ſed craſſeſcit, inde ſanguinem ex aqua & terra conſtare *Idem* (*l.* 3. *l. c. c.* 5.) affirmavit. Quorum animalium ſanguis admodum multis & craſſis fibris refertus, hæc terrena conſtant natura & animoſa, iracunda proindeque furibunda ſunt, ira enim calorifica eſt: Fibræ verò ſolidæ terrenæque ſunt: itaque quaſi fomenta in ſanguine efficiuntur, fervoremque per iram accendunt. Ex quo fit, ut tauri & apri animati, iracundi furibundique ſint. Sanguis enim eorum fibris refertior eſt. Et quidem taurorum ſanguis omnium celerrime coit & dureſcit (*id. l.* 2. *de Part. Anim. c.* 4.). Quin & aſino craſſiſſimum & nigerrimum tribuit (*l.* 3. *Hiſt. Anim. c.* 19.). Cervi, damæ, bubali & aliorum quorundam denegat, quo circa eorundem ſanguis non ſimiliter atque cæterorum concreſcit. (*Add. l. c. & l.* 4. *Meteorol. c.* 7.) Sed cervorum perinde, ut leporum, ſolet ſpiſſari, videlicet non coitu firmiore, ut cæterorum, ſed fluido, quale lac eſt, quod ſine coagulo ſponte coiverit. Bubali ſanguis, *pergit*, aliquantulo amplius ſpiſſatur, quippe qui proximè ovillo aut paulo minus conſiſtat. Locum modo allegatur (*ex l.* 2. *de p. a. c.* 4.) etiam *Galen.* (*l. quod Animi mores ſequuntur temperamentum c.* 7.) inſeruit. Cervorum

ſan-

ſanguini etiam fibras tribuit *Salom. Alberti* (*Orat. de Sud. Cruent. p. 27.*). *Joh. Fernel.* (*l. 6. Phyſiol. c. 7. p. 129.*); *Nathan. Highmor.* (*l. 2. Diſſ. Anat. p. 2.*) & quod horum ſanguinem non coire idcirco putat Philoſophus, quod fibris è ſanguine detractis non grumeſcat, (*l. 3. Hiſt. Anim. c. 19. & l. 2. de p. a. c. 4.*) id non ἁπλῶς, ſed κατὰ τι limitate ſ. ſecundum quid accipiendum, rectè *Joh. Pancrat. Bruno* (*in Not. ad Joh. Jeſſen. de V. S. judic. p. 111.*) reputavit, & quod Cervorum & Damarum ſanguis coaguletur, Venatores docebunt, quos etiam è Cordis Cervini thalamis cruorem coagulatum eximiſſe vidi. Fibras habet, ſed non ita robuſtas, & in viſum facilè incurrentes, neque omnes fibras denegaſſe videtur iſti cruori, omnemque coagulationem, *Ariſtoteles* adimit, ſed ſpiſſari dixit, coitu infirmiore idque vocabulum (ὁμοίως) ſimiliter, ſatis evincit. (*l. 3. Hiſt. Anim. c. 6.*)

§. 18.

Fibras has inter partes ſanguinem conſtituentes numeravit *Adrian. Spigel.* (*l. 4. de Corp. Hum. Fabr. c. 12. p. m. 182.*) ubi è tribus partibus ſanguinem conſtitui aſſeruit: Sero ſcilicet aqueo, rubro colore & fibris ſanguineis. *Guilielm. Harv.* (*Exerc. de Generat. Anim. 52. p. 203.*) ſanguinem ex anima & corpore conſtare *ſtatuit*, evaneſcente illa ſanguinis anima, (calore nativo) ſanguinem illicò corrumpi & diſſolvi in ea, ex quibus olim conſtituebatur: primo ſcilicet in Cruorem poſtea in partes rubras & albas, partesque rubræ ſuperiores ſunt fluidiores, inferius autem ſitæ nigricant. Partes porrò alias allegat fibroſas & denſiores, alias ichoroſas & ſeroſas, quibus coagulatus rhombus innatare ſolet. Ab his autem, quaſi ſtamine, robur & conſiſtentiam ſanguinis deduxit *Laur. Gisler. de Peſt. Brunſuic. obſ. 65.*) partesque fibroſas (*c. l.*) reliquarum partium vinculum ebuccinavit *Harveus*, ſui oblitus quando poſt unam vel alternam lineam partes has non in eſſe vivo ſanguini, ſed à morte ſolum corrupto, & jam diſſoluto, dictitavit.

§. 19.

Eadem ferè mens ſedet *Excellentiſſimo noſtro Joh. Bohnio* (*Circul. Anat. Progymn. p. 187.*) qui nullas dari ſanguinis fibras aſtruxit: Quamvis ſanguis, *inquit*, aut ex vulnere, aut alias, aquæ calenti immittatur, & cum hac refrigeſcat, inſtar lanæ carptæ, aut fibrarum membranearum veſiculatim ſibi implexarum lateribus ac fundo adhæreſcat. Fictæ tamen hæ ſanguinis fibræ ſunt, quas in hoc nulla oculorum & inſtrumentorum acies deprehendere poterat, ſed aqua calida ſanguinis glutinoſam portionem diſſolvit, quæ cum illâ poſtmodum refrigeſcens in tenuiora filamenta congelaſcit. Et *paulo poſt*: Nec fibras

has

has ſolidiores ſanguini viventi præ inextitiſſe exinde concluditur, quod ſub quacunque exilitate concipiantur, id eſt, ſub qua etiam non niſi Microſcopio inſtructo oculo, comparent, ſemper tamen vaſorum capillarium meatibus crasſiores ſint, adeoque frequentiores horum obſtructiones inde metuendæ forent.

§. 20.

Ignoſcet *Vir famigeratisſimus*, quod ſalva ipſius Autoritate contrarium ſuſtineo. Fibræ idcirco mihi ſanguini conceſſæ videntur, ne in capillaribus vaſis obſtructiones oboriantur. Scilicet, ne craſſus ſanguis in illa irruat, ſed ſaltem ſubtilis & ſeroſus ſubcerniculi vices gerat, ſi Microſcopio armato oculo compareat, in ſanguine eorum præſentia utique concludenda. Ego nullus dubito, quin villi iſti impoſuerint *Petro Borello, ut ſcriberet* (*Cent. 3. obſ. Med. 4. p. 198.*) baleniformia animalia in ſanguine, tanquam Oceano, natare, & *Theodor. Kerckringio*, *qui* (*Spicileg. obſ. Anat. 93. p. 178,*) Vermiculos in omnibus viſceribus, Microſcopii ſubſidio, ſe offendiſſe narrat. De vermiculis in ſemine, quorum numerum innumerum ſe reperiiſſe gloriatur *Anton. à Leuwenhoeck* (*Experiment. & Contempl. p. 33.*) ut multa millia in una guttula computator iſte felicisſimus Microſcopio adjuvante deprehenderit, nil impræſentiarum, quia an ſemen virile hujusmodi villis ſcateat compertum non habeo. Id vero non ſemel admiratus, Chilo fibras has etiam ineſſe, & exinde ſanguini etiam communicari.

§. 21.

Fibras præterea ſanguini ineſſe his Experimentis probavit *Fernel. (c. l.)* ita accuratè diligenterque ſanguini confuſæ ſunt fibræ, ita perturbatæ, *ſcribit*, nihil ut ſenſus, in calido etiam, nunc ſanguine posſit percipere, nihil ut in eo qui jam frigore coivit & conglaciavit, veruntamen ſejungi hæ ſeparari que hac ratione conſveverunt, ſi vel calens tepidusque ſanguis per linteum transfundatur, vel crebra agitatione bacillo manuve concutiatur, dum refrixerit, quomodo ſolent mulierculæ ſuillum præparare. Quin etiam, *pergit*, quum inciſa in malleolo ſaphena, ſanguis, ut mos eſt, in pelvim tepentis aquæ profunditur, mox ut hæc refrixerit, & ad exiguum tempus conſtiterit, tota tenuioris ſanguinis portione tingetur, ad fundum autem delabuntur fibræ illæ prorſus cohærentes & albæ, quæ quamplurimos ſpecie quadam asſimilatæ pituitæ in errorem induxerunt. Hæ quotiescunque exemtæ detractæque fuerint, reliquus ſanguis & à concreſcendi ratione, in quam ſua ſpontè ferretur, & à nutriendi præſtantia longisſime diſtabit. *Hæc Fernel.*

§. 22.

§. 22.

Teſtabitur & harum præſentiam Caro illa è ſanguine venoſo factitia, de qua *ex Andrea Knœfelio in Method. Med. febr. Epidem. & peſtilent.) ſequentia Johann. Tackius (in Chryſogon. Animal. & Minerali ſ. Phaſid. Philoſ. 2. p. 35.)* recitat: Quod in ſanguine poſt venæ ſectionem, *inquit*, aquis mixto album & viſcoſum cernitur, in carneam maſſam facilè compingitur. Fidem liberaturus, *pergit*, ſimpliciter aſſero: Aquam illam innatantem partem ſanguinis eſſe individuam in vita, ὄχημα τῆς τροφῆς balſamicum; Album verò illud glutinoſum eſſe jam ſanguinem fibroſum incarnationi proximum, & agglutinandum; Inferiorem verò rubro nigricantem expectare adhuc ſui perfectionem in tales fibras incarnationis, quas etiam è ſanguine circa malleolos emiſſo, & aquæ calenti immiſſo, aqua illa è luto illo ſanguinis rubro ſeparatas virgultis adhærere deprehendimus. Eædem fibræ in factitiam & artificialem carnem compinguntur hac oculari demonſtratione: Quotiescunque cucurbitis in balneo calente ſanguis exſugitur, toties collecti grumi aliquot hujus extravaſati ſanguinis inter manus conglomerantur, inſtar nivalis pilæ, & ſemper recenti affuſa aqua eluendo ſanguinis rubrum, arctius manibus compinguntur eousque quo tandem illa omnis fibrarum compactura in maſſam condidæ vel incarnatæ & ſic factitiæ carnis portiunculam coaleſcat jucundo & curioſo ſpectaculo. Hoc certum inſimul notat *Mart. Kerger. (tr. de Ferment. ſ. 11. c. 6. p. 59.)* è ſanguine quocunque etiam humano, eluendo eum aqua tepida, & comprimendo poſſe maſſas carneas generari. Sanguinem igitur poteſtate carnem appellandum autumavit *Galen. (l. 3. de Temper. c. 1.)*

§. 23.

Unde autem prima ſtamina ducunt prædicti villi Anatomici, variè diſceptant. *Ariſtotelis* mentem vide *ſupra* (§. 17.) de harum origine. Ita *Joh. Fernel. (c. l. p. 130.)*: Fibras quidem Chylus prima concoctione contrahit è ventriculo, qui ferè totus cum nervoſus ſit, ſuam illi ſubſtantiam quadantenus impertit, qualem obtinere videmus eorum plurima, quæ vomitione redduntur, tum propria ventriculi inteſtinorumque excrementa, ſumme nimirum pituitoſe ac lenta, illapſus dein Chylus in jecur, veram ſanguinis ſubſtantiam ac colorem adipiſcitur. Itaque concreſcendi vim ſanguinis habet è ventriculo, cujus errore corpus omne quaſi Atrophia extabeſcit, ſanguine fibris deſtituto. Hinc non paucos cernimus macie confectos, quibus tamen ſanguis copioſus ineſt, isque benè temperatus, alios opimum corporis habi-

tum & Carnis molem conſequi, licet ſanguine conſtent calidiore. Quæ ipſa tamen *Fernelij* ſententia *Mauritio Hoffmanno* (*Diſp. de Sanguine th. 74.*) non probatur, cum virtute fermenti aſſumtorum compages ſolvatur, adeoque fibroſa hujusmodi communicatio locum vix inveniat. Examinat & refellit hoc veterum decretum *Melch. Sebiz.* (*Exerc. Med. 11. qu. 5.*). Addit *Joh. Teod. Schenck.* (*Hiſt. hum. general. c. 13. p. 97.*): Chylum, etiamſi extrahatur & aliquandiu vaſculo excipiatur, nullatenus coire. Quod quis igitur non habet, alteri dare non poteſt. *Mauritio* igitur *Hoffmanno* (*c. l.*) videntur nil aliud eſſe, quam portiones quædam Spirituum Chyloſorum viſcidorumque ex Cerebro per nervos & vaſa lymphatica ſanguini in confluxu ad cor redditorum; nam & locum in disgregatione ſanguinis extravaſati ſupremum petunt, & glutinis inſtar reliquas ſanguinis partes ad concretionem invitant. *Joh. Theod. Schenkii* (*c. l.*) *judicium* tale eſt: Sunt pars ſanguinis glutinoſior craſſiorque, quæ in aliquibus animalibus fibrarum in modum compacto deprehenditur, in quibusdam verò minus, ſed ſaltim craſſitiem ei dilargiens atque dilutiore & aqueo diſtinguens. Ipſe *laudatorum Profeſſorum Bohnii & Schenkii* decreta conjungo, & fibras illas ſanguinis partes glutinoſiores aut à partibus ſanguineis glutinoſioribus dependere divino, nec ullum absque his dari ſanguinem, nec ſoli frigore deberi easdem, cum in aquam ferventem ſanguis immiſſus easdem viſui accuratius objiciat. Interim non ego ab aëre glutinoſam Lympham condenſari, & ejusmodi fibris ob teneritudinem viſum effugientibus adhærere, ut craſſiores evadant, conſpectioresque.

§. 24.

Et Lympha iſta etiam eſt pars altera ſanguinis, quam ob viſcoſitatem pinguedinem ſanguinis dicere veteribus placuit (*Vid. ſupra* §. 17.). Pituitæ nomine aliquando, aliquando Ichoris, phlegmatis, aut ſaniei expreſſerunt, Moderni ſevum, Lympham & laticem, de cujus glutinoſitate jam *ſupra* (*l. 1. Tit. 7.* §. *70.*) multa protuli, huc referenda. Et hujus Gelatinam & viſciditatem ſanguini adhuc intimè miſtam & confuſam ad grumorum ſanguinis productionem multum conferre, indubium eſt, cum & ipſa quando propriæ ſanguinis partes ſeceſſerunt in pellucidum concrementum, nobilemque Praxagoræ pituitam vitream faceſſat. Acidum, hujus concretionis cauſam, allegat *Fr. Bayle* (*de Apopl. tr. 7. p. 97.*)

§. 25.

Singulare eſt, ſi ſanguis vita adhuc ſuperſtitite à moleculis morboſis denſis & ſanguinem in grumos conſtringentibus congeletur, ut tradidit *J. Joach.*

ach. Beccher. (l. 1. Phyſ. Subt. ſ. 5. c. 1. n. 13. p. 304.), qui non raro in Peſte & Febribus malignis & petechialibus, etiam in malignis variolis & morbillis magno labore, & multis corporis partibus tentatis ſanguinem hauriri potuiſſe teſtis eſt. Ipſe in variolis & morbillis malignis anni 1672. obſervavi ſanguinem rubicundum, & quaſi minio tinctum è naribus ſtillantem omni caruiſſe ſevo, ſtatim concreviſſe & paulo poſt durum, ut Gummi redditum. Plura *Joh. Dan. Major Noſter (Prodrom. Chirurg. Infuſ.* §. *2. p. 20.)*. Junge ſi lubet (*de Chirurg. Infuſ.) Epiſtolam (ap. laud. Major. §. 10. p. 90. ſq.)*. In Lethargo correpti venis lancetta apertis cruorem congrumatum inveni & expreſſi, ſanguinis fluidi ne gutta quidem exſtillante moriebatur. A Melancholico humore, ita fuit, ex obſervatione *Th. Bartholini (Cent. 3. Hiſt. Anat. 94. p. 188.)* exſiccatus, ut omnes venæ & ipſum Cor à perito Chirurgo diſſecari non potuerint. Religionem ferè duxiſſem hanc hiſtoriam inſerere, niſi *Magni Bartholini Teſtimonio* fulciretur, cum ſevo abundent Melancholici, & ſputatores idcircò ſint (*Vid. Caſp. Hoffmann. tr. de Lien. c. 10. p. 7. & c. 17. p. 115.) Valentiniano Imperatori* ex ira decumbenti quidam Medicorum venam ſæpius iterumque pungendo, ne guttam quidem cruoris elicere valuit, internis nimietate calorum ambuſtis, vel (ut quidam exiſtimabant,) arefactis, ideò membris, quod meatus aliqui, quos hæmorrhoides nunc appellamus, obſerati, ſunt gelidis frigoribus concruſtati, *memorante Ammiano Marcellino (l. 30. c. 9. p. m. 515.)*. Forſan Medici imperitiæ id dandum, reliquos namque Medicos (Chirurgos) per varia ſparſerat curaturos militem peſtilentia laborantem *Imperator*. Ita noſtri Tonſores imperita manu venas laxare non potentes, ſpiſſitudine ſanguinis imperitiam ſuam palliare ſtudent: Dicunt: *weil das Geblüthe allzu dicke und verbrant, gehe die getroffne Ader nicht.* Carbones viri quaſi impacti in jugularibus. (*Guilh. Ballon. l. 2. Ephem. & Epid. p. 142.*) Vidimus quempiam, habet *Joh. Fernel. (c. l. p. 130.)* poſt diuturnum languorem de vita exiiſſe, cui ſanguis univerſus in venis concreverat, adeo ut demum Coralli modo fruticans illinc eximeretur. Adde ſi placet *P. Borellum (Cent. 2. obſ. 28. p. 128.)* & *Felic. Plater. (l. 2. obſ. Med. p. 505.) D. Puylon* obſervavit in juvencula mortua febre ardente ſanguinem concretum intra venas à claviculis usque ad ingvina, & intra arterias inſtar ſebaceæ ſubſtantiæ ſeu medullæ ſambuccinæ poroſæ ſimillimum, *teſte Joh. Riolano obſ. rarar. Anthropol. annex. p. 871.* Adde *l. 2. Enchirid. Anat. c. 27.*). Plura huc ſpectantia *Venerandus noſter Phoſphor. Dn. D. J. P. Sachſius (Ocean. Macro - Microcoſ.* §. *136. p. 126.)* collegit.

§. 26.

Facere ad hanc coagulationem Acrimoniam acidam, quando eſt intenſior, teſtis eſt *Fr. Bayle* (*tr. de Apoplex. c. 8. p. 104.*). Adde pituitoſam albam materiam, cujus copiam, in venis Lue Gallica demortuorum, invenit *Nicol. Maſſa* (*T. 1. Epiſt. Med. 30. f. 143. a.*). Ipſe credidit opium aſſumtum huc ſpectare, de quo *Joh. Schreiber.* (*Nov. Decad. Metall. Conc. 5. p. 144.*). Viperæ venenum, de quo *à Mays* (*Podalir. Rediv. p. 133.*) quod viperæ morſus ſanguinem coagulet. Ab externorum quorundam ſanguini communicatorum miſcela id facile contingere Infuſoria Chirurgia declaravit. Aqua forti communi in venam cruralem canis infuſa ſalis coagulatio oppidò ſucceſſit, quod *Carol. Fracaſſat.* (*Diſſ. Epiſt. de Cerebro p. 411.*) teſtatur, & ex eo *Ephemerid. Erud.* (*T. 3. Ephem. 12. p. 181.*). *Joh. Sigism. Elzholz* (*Clyſmat. Nov. c. 5. p. 24.*). *J. D. Major* (*part. 1. Dubior. circ. infuſ. 13. §. 6. p. 256.*). Ab infuſo lacte idem proveniſſe *Richard. Lower.* (*tr. de Corde c. 2. p. 119.*) autor eſt.

§. 27.

Movent ſanguinem Flatus & Vapores (*β.*) cum animi, tum corporis adhuc venis incluſi, cruorique mixti. Idcircò cur vena læſa non ſaliat in vivis *A. Th. Paracelſus* (*T. 1. op. von Aderlaſſen tr. 1. p. 714.*) philoſophatur: *So ſie ein Ader geſchlagen haben, und das Blut wil nicht gehen, ſo wiſſends nicht aus was Urſache, denn daß das Blut zu dicke ſey, oder das Löchlein zu klein, welches hie in kein weg mag ein Urſach ſeyn. Sondern die iſts, daß dem Blut nicht alle Stund gelegen iſt hinaus zugehn. Ein Urſach des es nicht würdig iſt, und ſo es nicht ein Wind in ihm hat, ſo iſts nicht geſchickt zum ausgehen.* Ita *Joh. Sophron. Kozack.* (*l. de Hæmorrh. c. 9. p. 266. & tr. de Sale. c. 5. ſ. 10. p. 214.*). Mortuis ſtrangulatis & ſuffocatis ſolet quoque è naribus vel faucibus manare ſanguis, interdum purus, interdum aliis humoribus miſtus, non quod in ipſis aliqua vena rupta ſit; ſed quod ſanguis interrupto in & exſpirationis motu adhuc à vaporibus intus agitetur & intumeſcat, atque foras propellatur per ordinarios vaporum meatus. Vaporis iſti poſt mortem ſæpius majori vi agunt, ſi nempè ſanguis à miasmate aliquo venenato aut maligno imprægnatus adhuc efferveſcat, ebulliat, calorque putredinalis huic ſimul ſuam locet operam. Talem cruentationem in malignorum & peſtilentium morborum impetu extinctis notarunt varii, ut mox eluſcet. Flatus dum ampliorem locum, quærit, poterit etiam, *divinante Anton. Santorello* (*Poſtpr. Med. c. 21. p. 63.*), diſrumpere venam, & foras erumpens una effundere ſanguinem, corporisve excrementa. Ita in Senz cuidam 75. annorum ex Catharro ſuffocativo, intra bihorium defuncto, non ſine ſtupore (*Dn.*

D.

D. Ehrenfried Hagedorn. (*Cent. 3. Hiſt. 45. p. 342.*) venæ temporalis ſiniſtræ rupturam notavit, quæ per biduum ſanguine ſtillabat, licet ſtrophiolis abſtergeretur. Quod ſi præterea ſanguinis motus ante mortem vehementiſſimo in affectu fuit in corpore, ejus vim & potentiam tàm citò extinctam non eſſe, ſed adhuc in actum proclivem, data occaſione, moveri, ſimiliter *Andr. Libav.* (*c. l. th. 130. p. 113.*) placuit.

§. 28.

Morbi antegreſſi (γ.) vel fuerunt benigni vel maligni. Inter benignos ante omnia loco Apoplexiam. Hanc quidem, cum Aliis, à ſanguinis concretione deduxit *ingenioſus Franc. Bayle* (*c. l. p. 93.*). Evidentius nihil eſt, ratiocinatur, quam repentinam ſanguinis concretionem, inducere ejusdem ſtationem, ac repentinam ſpirituum minutionem, aut etiam extinctionem: ex quibus, ſi in cerebro & pulmonibus fiant, neceſſario Symptomata veræ Apoplexiæ excitantur. Fluxilem contra in Apoplexia ſanguinem *Joh. Jac. Wepfer.* (*obſ. Anat. ex Cadav. Apopl. Hiſt. 1. p. 4. & 5.*) ſectione cadaverum docuit, fluidumque ob ſeri in ſanguine abundantiam, permanſiſſe, *Excell. Dn. D. Joh. Conrad. Brunner.* (*M. C. D. 3. A. 1. obſ. 153. p. 265. ſq.*) etiam tradidit. Ita & venæ ſectione in Apoplectica facta, triduo poſt mortem ſanguis è vena ſecta effuſus ſatis fluidus, ut habet *Clariſſ. Dn. D. Joh. Grubel.* (*M. C. c. l, obſ. 50. p. 65.*), qui in Apoplexia ſanguinem in pulmonibus ſtagnare in reliquis partibus moveri (*p. 66.*) ſuperaddidit. *Felix ille Helvetiorum Archiater Plater.* (*tr. 1. Prax. l. 1. c. 2. p. 27.*) fatetur ſe in plethoricis Apoplecticis ob ruptam venam toties obſervaſſe & viventibus adhuc & poſt mortem magnam ſanguinis copiam per os, nares, erupuiſſe. *Add. Andr. Libav.* (*de Cruent. Cad. p. 149.*) Novit *idem* quosdam, qui morbo Epidemiali quodam & ſideratione aut Epilepſia interemti à morte demum per os, nares, aures & alias vias ſat copioſum profuderunt ſanguinem. In Hydropicis ſanguinem propria rarefactione prorumpere *Joh. Conrad. Wechtler.* (*l. 2. de Hom. Cruent. & Occid. Diſp. 15. Diff. 9. p. 269.*) inculcat.

§. 29.

Quod ſi in corporibus Plethoricis Hæmorrhagia Narium, uteri Hæmorrhoidum fatum acceleravit, nec admiratio te ſubeat, nec de cauſis quærere ſatagas, ſi per eadem loca, qua in vita manavit ſanguis, poſt mortem adhuc manat cruor, apertis ſemel vaſorum oſculis ad conſuetam properat ſcaturiginem, quamdiu à vaporum flatu & incubatu purpurea illa urgetur moles. Inde Lochia puerperis defluunt demortuis, menſes mulieribus, viris Hæmorrhoides. In vulneratis vaſis majoribus, ſi ad ignis aſylum confugiendum fuerit, poſt

mortem Eſchara detracta aut decidens novam vulnerum cruentationem ſiſtet.

§. 30.

Hujusmodi cruentationem in malignorum & peſtilentium morborum impetu extinctis etiam à variis optimæ notæ Medicis notatam curioſum Lectorem non fugit. Nobis etiam licet, ſi libet, animadvertere, in his, qui ſimili aliquo morbo vel febre pereunt, oportere plerumque nares bambace vel alia quapiam re occludere, ex eo quod per eas cruorem, ac tabidos humores ex naribus & ore profundunt, annotat *Paul. Zacchias* (*T.3. Quæſt. Med. Legal. Conſil. 19. n. 5. p. 34.*). Scilicet fibras in ſanguine abſorptas in peſte credidit *Laurent. Giſeler.* (*c. l.*) & impetuoſam cum vita fractam humorum comprimis ſanguinis effervescentiam nemo facilè admittet. Hiſtorias ſuggerunt *Laurent. Joubert.* (*l. de Peſte c. 8.*). *Hieron. Capivaccius* (*ap. Laurent. Scholz. Conſil. 196. p. 572.*). In Peſte Parmenſi *prodidit Roland. Capellutus* (*l. de Peſt. Parm. p. 7.*) alii ſuffocabantur, ab ore quorum non parva ſanguinis quantitas emanabat. In Peſte Chemnicenſi virgo præclara ſtirpe nata poſt mortem tantum ſanguinis è Naribus profudit, ut veſtes ferales pollueret fluxusque ille usque ad ſepulturam nullo conatu inhiberi poterat. Eſt & in his & aliis morbis, v. g. Melancholia, ſanguis cauſticus, quod obſervavit *Dn. D. Ambr. Stegmann.* (*M. C. D. 3. A. 1. obſ. 15. p. 35.*) in Melancholico, inque Scorbuticis ipſe ſæpiſſimè, qui ingruente poſt mortem putredine vaſorum oſcula exedit, eroditque.

§. 31.

Spectant huc cucurbitulæ, & venæ ſectæ poſt obitum adhuc ſanguine madidæ. Ne pueris morbillis & variolis detentis profundiores fiant ſcarificationes prohibuit *Laz. River.* (*l. 7. Prax. Med. c. 2. p. 551.*). Contingit enim, *ſubjicit*, ut penitius adacto ſcalpello ab imprudenti Chirurgo ſanguis fervidus & ebulliens venulis diviſis eo impetu per vulnuſcula effluat, ut difficili negotio cohiberi poſſit. Apud noſtros cautela hæc non eſt neceſſaria, qui in hoc caſu Chirurgiam hujusmodi non admittimus neque propter morbillorum copiam confluentium imprimis admittere poſſumus. Illuſtrat rem illam *Joh. Langii* (*l. 1. Epiſt. Med. 40. p. 194.*), quam etiam citat *Caſp. à Rejes* (*qu. 33. n. 23. p. 400.*) & *primus Collegii noſtri Fundator & Præſes Dn. D. Leonh. Bauſch.* (*Schediasm. Curioſ. de Hæmatit. Procem. p. 15.*) relatio: Uxori nobilis Viri *Bertholdi à Flerſcheym*, de nobili Helmſtettorum ſanguine notæ, graviter ægrotanti cum

dias-

in ſcapulis cutem adhibitis cucurbitulis inciderent ſcalpello, nemo ſanguinis fluxum ulla arte vel carmine ſiſtere potuit. Altera die mortua etiam cruentavit, donec ad ſepulchrum efferretur. An Chirurgus ea fuerit uſus arte, quam quidam Balneator in Monachio, Ducum Bavariæ metropoli, noſſe fertur, qui cucurbitulis tantum ſanguinis, quantum voles, vel ad Syncopem usque elicuit. At illius Hæmorrhagiam quando libuerit, ſiſtere potuit. Hunc verò, *ajebat*, ſuum ſcarificationis ſcalprum, pulvere quodam quibusdam ſpeciebus ſalis mixto expolire, qui ſanguinem concreſcere non ſinit. Nam & ideò in Cancrenæ ſcarificatione, inciſiones aqua ſalſa calente, ne ſanguis ingroſſetur, irrigamus, quem ſi ſpongia recenti marina, aqua ſalis aut maris humectata abſterſeris & fomentaveris, etiam liquidior fluet. *Hæc Langius.* Salis vulgaris aut Ammoniaci meminit *Andr. Libav.* (*de Cruent. Cadav. p. 262.*). Multis in peſte ſanguis è Cucurbitulis emanans, nec validis auxiliis, nec cauterio ipſo potuit compeſci. Omnes obiere, nam facultas retentrix à venefica qualitate prorſus erat extincta, *memorat Zacut.* (*l. 3. Prax. adm. obſ. 42. p. 105.*). Sanguis in febribus mali moris, ex annonæ caritate prognatis, ſatis venis emiſſus, erat vel igneus magis, vel atrior, vel ſevoſior, vel acer, & eam ipſam diſſectam venam, dum flueret, pungens, ut ægrè inde ad cicatricem coiret, *tradidit Galen.* (*l. de Cib. Bon. & Mal. Succ. c. 1.*). De venæ ſectione ante mortem adminiſtrata, *Vid.* (§. 28.) ſimilemque caſum in nobili fœmina contigiſſe, olim ad me perſcripſit *B. Dn. D. Gabriel Clauderus.*

§. 32.

In Aqua ſuffocatis, ut ad alias (*d.*) violentæ mortis cauſas progrediar, ſi aquæ extrahantur, ſtillicidium illud evenit. Baſileæ quidam adoleſcens aqua ſuffocatus periit, ſcripſit *Joh. Jacob Crafft.* (*ad Guilh. Fabric. Hildan. c. l. obſ. 12. p. 194.*), & poſt 16. diem repertus merum, & non loturæ carnis ſimilem, ſanguinem, per os & nares omnium cum admiratione ejecit. Meminit & hujus phænomeni *Anton. Mizald.* (*Cent. 1. Memor. n. 4. p. m. 2.*). Quod etiam in Balneatore juvene olim Ileburgi in Muldæ flumine ſuffocato me obſervaſſe recordor. Sanguini fluidiori & liquidiori reddito, dum ſuffocationis tempore multa aquæ quantitas per patentes meatus eidem miſta fuit, tribuit *Caſp. à Rejes* (*c. l. n. 20. p. 398.*) aëris verò ambientis Narium vaſa cruore turgida penetrantis & oſcula eorum aperientis vis non excludenda. Vidi olim in Patria Commilitonem, cui aquæ ſe committere & natare in deliciis erat à gurgite abſorptum, & ſemimortuum extractum in enormem incurriſſe Narium hæmorrha-

rhagiam, quod impedita aëris attractione aut illapſu in pulmones, vaſa Cerebri intumuerunt, & libera recepta reſpiratione ſanguinis pondere ſe liberarunt. Plura *Andr. Libav.* (*c. l. p.* 297.). Ab alliis rebus ſuffocatio illata ſtillationem hanc parturit. Infans mortuus in faſciculo ſtramineo repertus apud *Theophil. Bonet.* (*Anat. Pract. l.* 2. *ſ.* 2. *obſ.* 43. *p.* 474.) id manifeſtat. Idem de ruina oppreſſis tradidit *Andr. Libav.* (*c. l. p.* 149.) & hæc ratio etiam inſuſpenſorum cruentatione militat.

§. 33.

Quod ad aſſumta (ε.) vidimus à nimio vinorum calidorum & dulcium potu imaginarios ſudores ſanguineos procedere (*Tit. præced.* §. 29.) & horum impetus & fermentatio in ſanguine poſt mortem adhuc impetuoſa Hæmorrhagias concitare poſſe indubium eſt. Ita in cruentatione ſuſpenſi corpulenti, qui ante mortem plusculum vini bibit & æſtivis horis pependit, reſpondit *Andr. Libav.* (*ap. Greg. Horſt. l.* 2. *ſ.* 17. *Epiſt. p.* 589.) Videndum etiam num quod acre medicamentum ſumſerit ſauciatus (*c. l. th.* 365. *p.* 138. *add. p.* 389.) *Idem* præcipit. In Philtrato Narium ſtillicidium poſt mortem deprehenſum, hiſtoriam *à Dn. D. Andrea Mollenbroccio* annotatam *ap. Caſp. Theophil. Bierlingium* (*Adverſ. Cur. Cent.* 1. *n.* 11. *p.* 29.) legi. Ab obitu Hæmorrhagiam ſucceſſive cuidam in quo veneni aſſumti ſuſpicio erat *B. Nicol. Binninger. Cent.* 4. *obſ.* 100. *p.* 481.) memorat. Sæpè accidit, ut medicamenti vi ſubtilis acrisque effectus ſanguis, exeſis eroſisque venis, aut meatibus erumpat; idque cum ſuo fiat tempore, ſæpe poſt obitum completo, fieri poteſt, ut eroſione completa profluat humor, *infert Andr. Libav.* (*c. l. ad th.* 306. *p.* 389.)

§. 34.

Quod ſi aliquot à morte dies, ſeptimanas, aut etiam menſem oculos incurrat hoc phænomenon, ſanguini in venis putreſcenti venarumque putredini & rupturæ id erit deferendum. A putredine cruor ſtagnans fibris abſumtis & corruptis, & cum ſanguis ſit aqueæ & terreæ naturæ immodicæ humiditate unione partium componentium diſſolvitur, fit fluxilis & liqueſcit (*ut Anton. Santorell. Poſtprax. Med. c.* 22. *p.* 66. *autumat*,) oſcula præterea vaſorum laxantur, quin & eroduntur & diſrumpuntur. Quocirca *Joh. Rioland.* (*l. Anthropol. c.* 18. *p.* 61.) monuit. Inter diſſecandum non te terreat, & ab incepto opere revocet ſtillicidium ſanguinis è naribus vel ore, quod ſæpius contigiſſe vidi primo vel altero, tertio & quarto ſectionis die, quandoque meticuloſi ducerent pro ſiniſtro omine, ac ſi nefas eſſet corpus illud attrectare, cujus umbra nondum à

ſan-

ſanguine ſeparata ſui adhuc corporis curam haberet, qua de re *apud Poëtam Polydorus Æneam* hortatur: *(l.3. Æneid. v.42.)*

Parce pias ſcelerare manus.

Nam Cadavera exactis duabus vel tribus diebus in malis, ſeu genis, carnoſioribusque locis, rubere viſa ſunt ex ſanguine ſeroſo putreſcente, & quoquo verſum diffluente ex Cadaveris commotione & revolutione, dum ſecatur, inde ſanguis ex ore, naribus, oculis exſtillat. Infantem partu difficili ſuffocatum, aliàs tamen perfectum, ſanguinis ſtillicidium pati poſſe, ſi aliquandiu exponatur, donec per incipientem putredinem ebullitio nova ſanguinis oriatur, non dubiat *Gregor. Horſt. (l.1. Epiſt. Med. ſ. 9. p. 433.)* Add. *Joh. Jac. Crafftium (ap. Guil. Fabric. Hildan. Cent. 3. obſ. Chirurg. 12. p. 193.)*. Spectat huc Exemplum à *Joh. Manlio (Locor. Commun. Collect. Præc. V. p. 313.)*: Interfectus eſt quidam ſtudioſus inter Dieben & Lipſiam, cujus Cadaver projectum eſt in aquam, ubi totas quatuor ſeptimanas congelatum jacuit. Poſteà verò in eodem loco inventum & erutum ex glacie in proximum oppidum deportatum eſt. Quod, ubi Judex cum multis civibus circumſtantibus inſpexiſſet, cœpit recentem ſanguinem ſtillare cadaver.

§. 35.

Cruentationes iſtæ quid indicent, curioſè quæras. Sanctitatem cadaveris, in vita dum fuit, indicare multis, papicolis præprimis, eſt perſuaſum. De corpore in Baſilicam Cæſarauguſtam translato, quod Cruor inde effluxerit, id *S. Vincentii* extitiſſe, concluſit *B. Eugenius* (*Carm. VIII.*), dum cecinit:

Hic jacet ille cruor, quem das pro corpore pignus,
Nare fluente tuus hic jacet ille cruor.

In quem locum iſta commentatus eſt *D. And. Revin.* Cruor hic diu poſt emanans argumento eſt, verum hoc eſſe corpus *Vincentii*, quod Cæſarauguſtam translatum eſt, cum inuſitatè & miraculosè naribus Ejus profuſe ſtillaret ſanguis. Cum in Francia, *Sigeberto (Chronic. f. 62. a.) teſte*, apud Cenobium Elnonenſe *Sanctus Amandus à Lanthario* elevaretur: à depoſitione Ejus anno circiter 152. cujus corpore adhuc integro invento, cum Ejus capilli & ungues, qui excreviſſe videbantur, præciderentur & de ore Ejus dentes adhibita forcipe extraherentur: Sanguis inde profluxit, qui ad memoriam poſterorum adhuc ſervatur. Plura *Joh. Bapt. Siton. (Iatroſoph. Miſcell. tr. 48. p. 329.)*. De reliquiis ſanctorum ſanguinem ſtillantibus, vide quæ collegit *Stephan. Clozius (de Sud. Chriſt. ſangv. Exerc. c. 13. §. 4. p. 122.)*. Bellus vero argumentandi modus; Hoc

vel illud Cadaver ſanguine ſtillat, ergò hujus vel illius ſancti eſt. *Es wird einer ermordt, und es begiebt ſich darnach, ſo der Mörder bey dieſem Cörper ſtündt, und er bluthet, ſo folget hieraus nicht, daß dieſer Cörper ſoll heilig ſeyn.* *Judicat. Theophr. Paracelſ. (T. 1. Op. l. 4. de Morb. Inviſ. Orig. p. 108.)*

§. 36.

Cruentationem iſtam innocentiæ documentum (interfectum nempè innocenter interemtum,) prodiderunt quidam. De ſanguine *Abelis* mox (§. 43.) plura. Obſervatum fuit & pro divino habitum, *commentatur Andr. Libav. (c. l. ad Theſ. 187. p. 274.)*, innocenter occiſi, etiam à Magiſtratu, hominis cruorem manantem copia admiranda ſat diu perſtitiſſe. Epiſcopus quidam, *pergit narrare*, ſuſpectum habebat Conſiliarium quendam ſuum, hominem divitem, furtique accuſabat. Itaque repentè domo ſuo evocatum, tanquam ad conſilium, in crucem ſuſtulit immerentem. Hujus ſanguis non ceſſavit fluere, quamdiu ibi ſuſpenſus manſit; miraculo admodum ut videbatur; Etſi forte apud noſtros in crucem acti cruore ſtillant, vulgus mortis, citra meritum illatæ, teſtimonium reputat. *Am Jüngſten Tage wird es flieſſen und rinnen aus den unſchuldigen Menſchen, die alſo ertödtet und erſchlagen ſind worden*, pronunciavit (*T. 2. op. tr. de Sangv. Ultra Mortem p. 268.*) *Paracelſ.*

§. 37.

Sepulchra Sarcophagos & alia innocenter interfectorum ſanguine maduiſſe & adhuc madere, obſervationes ſuggerunt teſtimonia. *Zaccharia filii Jojadæ*, aut *Barachiæ* (*patrem Joh. Baptiſtæ* ſubſtituit immeritò *Joh. Manlius c. l. calend. p. 698.*) quod *ex Talmude Hieroſolymitano* recenſuit iterum *Klozius* (*c. l. Exerc. 13. §. 7. p. 129.*), ſanguis in Templo effuſus & in lapidis duritiem concretus, ut retulit *Libav. (c. l. Th. 246. p. 128.)*, cum intemplum aſcenderet *Nebuſaradan.* (non *Titus*, ut hunc errorem *c. l. errat Libav.* & cum eo *Heinr. Kornmann de M. M. p. 4. c. 174.*) mirum in modum ebulliit. Idem ideò ſacerdotibus dixit, quid hoc ſibi vult? Sanguis eſt, *inquiunt*, vitulorum Agnorum & Arietum, quos obtulimus in Altari. Afferte ergò, *inquit*, vitulos, Agnos & Arietes, ut experiar, an hic de eorum ſit ſanguine. Adduxerunt & mactarunt, & ſanguis iſte adhuc bulliit. Rem mihi pandite, *ait*, aut ego carnem veſtram carminabo pectinibus ferreis. Dixerunt ergò Ei, ſacerdos & Propheta & judex hic fuit, qui prædixit hæc omnia, quæ à Te paſſi ſumus, & nos in Eum inſurreximus, & occidimus. Et ego Eum, *inquit*, placabo, Rabbinos adduxit, atque Eos ſuper iſtum ſanguinem occidit, & tamen non quievit. Adduxit juvenes Sacerdotes atque eos ſuper eum occidit, & tamen

non

non quievit. Appropinquabat Ipſe & dixit ô *Zacharia, Zacharia*, optimos inter tuos perdidiſti, num vis ut omnes perdam? tunc quievit & non bullivit amplius. Add. *Sam. Sturmium* (*Calendar. Sanctor. p. 39.*)

§. 38.

De ſanguine Chriſti in Terris ſuperſtite ſingulis annis poſt decantatam in die Paraſceves ebulliente, vidi, quæ recitat *Stephan. Cloz. (c. l. Exerc. 16. §. 6. p. 171.)*. De S. Iohannis Baptiſtæ Capite, *è Keſſæo, Joh. Heinr. Hottinger.* (*l. 1. Hiſt. Orient. c. 3. p. 147.*) commemorat, quod ſanguinem ſemper ſtillavit, ſanguinemqne à Rege ſepultum ita ebulliiſſe, ut ædes regiæ, & loca vicina eo redundarint. E Sarcophago ſaxeo, qui *S. Johannis Baptiſtæ* capitis putatur, certo tempore aliquot guttas ſanguinis deſtillare, *Thevenot. (p. 1. Itin. Orient. l. 2. c. 6. p. 307.) teſtus eſt.* De ramis Cupreſſi rubeo calore, ut & ſepulchro ſancti violenta morte ob religionem mactati, *Petr. della Valle. (p. 3. Itin. Orient. Epiſt. 17. p. 205.)*. De ſanguine *Conradini* & *Alberti* iſta *Heinr. Kornmann.* (*p. 4. de Mir. Mort. c. 176.*): Neapoli in Templo *D. Johannis* majoris in medio ſacello locus, qui cruorem hauſit *Conradini* & *Alberti* ad hodiernum usque diem madet. Novi locum, meminit *Andr. Libav.* (*p. 2. Singul. p. 172.*), ubi vir cum uxore ſuſpenſus plurimum ſanguinis ſat diu effuderunt, etiam ex pedibus ſuisque & ligna patibuli craſſo rubore obduxerunt. Halæ quidam iniquè ſuſpenſus cruentavit triduo. Iniquè ſuſpenſi cruentant, marginale habet. De ruſtico à milite innocenter trucidato *Georg. Hannæus apud Th. Bartholin.* (*Vol. 3. Act. Hafn. obſ. 92. p. 70.*), ut conſtaret omnibus, DEO ita & natura patrocinante, ruſticum ſpiritum innocentem effudiſſe, antequam fata poſcerent, protulit reſperſum & quaſi madentem ſanguine Acinacem ſiler huic proximum loco, quem jugulati occupaverat Cadaver. De bombardis cruentantibus tale tulit olim *Andreas Libav.* (*ap. Joh. Hornung. Ciſt. Med. Epiſt. 59. p. 175.*) Mihi videtur privati cujusdam homicidæ vindicta exigi.

§. 39.

Etiam in ædibus cruentatio injuſte interfectorum & occultatorum cadaverum aliquando extitit ſignum. Audiamus *Joh. Arndium* (*Conc. in V. Præcept. 1. p. 37.*): *So iſt ein groſſes Wunder mit den Blutzeichen, daß das Blut offt nach dem Tode erſcheinet, derer ſo erwürget ſeyn, wie zu meiner Zeit in einer benachbarten Stadt geſchehen, daß das Blut auswendig in einem Hauſe geſehen an der Wand herablauffen, daß davon ein ziemlich Grüblein auff der Erden gefüllet, und als wir alle Stunden und mit Verwunderung daſſelbige anſahen, denn eben ein Proceß einer Leichbegängniß fürüberging, hat ſich hernach befunden, daß eine*

Magd ein Kind im Hauſe gebohren, und erwürgt, und in Keller begraben, welche bald darauff in einen Sack geſtecket, und im Waſſer erſäuffet: Darum iſt es ein groß Wunder, daß das Blut nach dem Tod erſcheinet, und den Mörder offenbahret, und Rach ſchreyet von der Erden. Dis kan man mit keiner Vernunfft begreiffen, noch die Urſache natürlicher Weiſe ergründen, wie wir die Angſt der Creaturen und ihr Sehnen nicht verſtehen. Ideò Ægyptiis DEUS aquam in ſanguinem convertiſſe videtur, qua Ægyptii aquis infantes maſculos merſerant, & ſanguine ipſorum aquas infecerant, è *Theodoreto annotat Celeberrimus Abrah. Calov.* (*T. 1. Bibl. V. T. illuſtr. in Exod. c. 7. v. 29. p. 531.*) ubi, & locum è *l. Sapient.* (*c. 11. v. 7. & 8.*) *allegat.*

§. 40.

Apud Maronem (*l. 3. Æneid. v. 19.*). Æneas ſequentia memorat:

Sacra Dionææ Matri, divisque ferebam
Auſpicibus cœptorum operum, ſuperoque nitentem
Cœlicolûm Regi mactabam in litore taurum.
Forte fuit juxta tumulus, quo cornea ſummo
Virgulta, & denſis haſtilibus horrida myrtus.
Acceſſi, viridemque ab humo convellere ſylvam
Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras:
Horrendum, & dictu video mirabile monſtrum.
Nam, quæ prima ſolo ruptis radicibus arbor
Vellitur, huic atro liquuntur ſanguine guttæ,
Et terram tabo maculant, mihi frigidus horror
Membra quatit, gelidusque coit formidine ſanguis
Rurſus & alterius lentum convellere vimen
Inſequor, & cauſas penitus tentare latentes:
Alter & alterius ſequitur de cortice ſanguis.
Multa movens animo Nymphas venerabar agreſtes.
Gradivumque patrem, Geticis qui præſidet arvis:
Ritè ſecundarent viſus, omenque levarent.
Tertia ſed poſtquam majore haſtilia nixu
Aggredior, Genubusque adverſæ obluctor arenæ:
(Eloquar? an ſileam?) gemitus lacrymabilis imo
Auditur tumulo, & vox reddita fertur ad aures.
Quid miſerum Ænea laceras? jam parce ſepulto,
Parce pias ſcelerare manus. Non me tibi Troja

Æter-

Æternum tulit: haud cruor hic de ſtipite manat.
Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum.
Nam Polydorus ego, hic confixum ferrea texit
Telorum ſeges, & jaculis increvit acutis.

Obtruncarat autem hunc *Polydorum Priamus*, ut auro ipſius potiretur.

§. 41.

In trivio notum eſt, ejusmodi cruentationes in violenta morte ſublatis cadaveribus præſentiam homicidæ ſignare, circa quod problema Theologos, JCtos, Medicos, Phyſicos & quos non occupatos deprehendas. Diſtinguendum autem cenſeo cum *Godofred. Voigtio* (*c. l. ſ. 2. Artic. 2. §. 1. ſq. p. 38. ſq.*). (1.) Inter Cadaver morte naturali extinctum, & inter id, quod violenta morte. De hoc, non de illo impræſentiarum agitatur quæſtio. (2.) Inter Cadaver recens interfectum & inter corpus jamdiu exanimatum atque corruptioni proximum, quin & corruptum. De utroque quæritur. (3.) Diſtinguunt inter occiſorem per ſe, & per accidens talem. Sive de homicida, qui præmeditatò ex odio vindictæ cupiditate (iracundia) & ſimilibus cauſis hominem interemit, & de eo qui fortuito, citra propoſitum & voluntatem id ſceleris præſtitit. Non de hoc, ſed de illo diſceptatur. (4.) Inter Cadaver hominis publica Magiſtratus autoritate à carnifice aut aliis occiſi, & privata vindicta à privatis perſonis ſublati. Non illud, ſed hoc in conſiderationem venit. (5.) Inter hominem à Magiſtratu interfectum juſtè & injuſtè. De hoc, non de illo vertitur quæſtionis cardo. (6.) Inter cadavera omni omninò calore deſtituta, & aliquibus caloris reliquiis adhuc dotata. (7.) Inter calorem nativum & elementarem. (8.) Inter calorem influentem & inſitum. (9.) Inter calorem ipſum & caloris ſenſum. Add. *Joh. Chriſtoph. Hundeshagen* (*Diſc. Phyſ. de Stillicid. in homin. Violenter occiſi cadavere* §. *62.*)

§. 42.

Quod ad ipſum ſtillicidium, diſtinguit *cit. Voigt.* (*p. 40.*) illud (*α.*) in continuum & interruptum. (*β.*) Inter continuum abſolutè, quod perpetuò durat; & reſpectivè, in reſpectu ad interruptum. Non illo, ſed hoc modo quoddam ſtillicidium appellat continuum. (*γ.*) Inter ſtillicidium actuale & potentiale: ſive inter ſtillare actu, & ſtillare poſſe. Ut ut cadaver non ſemper actu emittat ſanguinem, poteſt tamen nonnunquam eundem effundere. Sed hoc nihil ad rem (*δ.*) Inter fluxum, qui mortem ſequitur immediatè, & qui mediate. Non illum, ſed hunc attendit ergo utrumque.

§. 43.

Qui affirmativæ ſuæ addunt Symbola, è ſacris petita afferunt fundamenta, è profanis Exempla & rationes, quæ pluribus examinare & ponderare inſtituti jubet ratio. *Abelis* à fratre *Caino* interemti ſanguinem clamaſſe, ipſa divina vox ad *Cainum*, fratricidam, prodidit. Cum occiſum fratrem abdiderat, *refert Joſeph.* (*l.1. Archeol. c.*), vox profuſi ſanguinis & abditi cadaveris ex ipſis terræ viſceribus erupit, & prædicavit homicidium, atque homicidam prodidit, neque invenit locum latendi in terra, cum de terra clamaret, quæ enim aperuit os ſuum, ut exciperet ſanguinem, eadem ipſa aperto ore cauſam profuſi ſanguinis, atque profuſorem, locum & tempus, & reliqua omnia, quæ coram illa geſta ſunt ingenuè & ſincere conteſtata eſt, quod repetit *Joh. Pineda* (*in c. 19. Job. v. 19. c. 2. p. 668.*). Alii aſſerunt, DEUM, interfecto *Abele*, *Cainum* homicidarum & fratricidarum anteſignanum, cum fratricidium præfractè negaret, ad *Abelis* cadaver deduxiſſe, præfataque cruentatione fratricidam conviciſſe, addita voce: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra (*Geneſ. 4. v. 10.*). Hoc ſi teſtibus idoneis probari poſſet, *judicat Stephan. Clotzius* (*c. l. Exerc. 14. §. 11. p. 154.*), id tamen ne quidem cogitare fas, *ſubjicit*, quod ſanguis iſte effuſus certis quibusdam indiciis, quaſi ſonora quadam voce vindictam clamavit, non vox fratris, non vox animæ fratris, ſed vox ſanguinum clamabat. Non frater, ſed ſanguines fratris, quem occiderat accuſabant, vindictamque rogabant. Terra teſtis erat, quæ ſanguinem imbiberat. Ita prorſus illam ſanguinis è vulneribus, aut occiſi, ebullitionem, de qua hactenus diſſeruimus in cruentatione, clamorem eſſe arbitramur ſanguinis apud DEUM contra occiſorem pro vindicta ſupplicantis, concludit. Sic *in Jacobi ab Aqueria Patricii Arelatenſis* cadavere, vulnere mortuo, cum qui vulnerarat à Magiſtratu comprehenſus in cadaveris conſpectum delatus fuiſſet, ut occiſum recognoſceret, & ſcelus fateretur: mox ebulliens ſanguis multo cum fervore & bullis prodire è vulnere & naribus cœpit, ſpectantibus cunctis, annotante id *Franciſco Valleriola* (*l. 2. obſ. Med. 7. p. 203. & obſ. 9. p. 227.*). *Henrico Abbate Bleſenſi* nequiter à ſuis occiſo, ubi ſequenti die ad ſepulturam occiſi, de locis ubi extra manebant rei criminis, Eccleſiam intraverunt, ecce vox ſanguinis fratris ſui Abel de terra quaſi vindictam clamans per vulnera, quæ à loco occiſionis ſicca remanſerant abundantiſſimo ſanguinis impetu in eorum præſentia manaverunt. Et tale quid aliàs frequenter audivimus factum eſſe *prodidit Th. Cantipratan.* (*l. 1. Exempl. & Mirac. ſui temp. c. 16. §. 2. p. 56.*). Habet & quædam *Paracelſus* (*T. 1. op. l. 4. de Morb. inviſ. p. 104. & T. 2. Fragm. l. Philoſ. de Sangu. ultra mortem p. 268. & l. de Homunc. & Monſtr. p. 281.*). Quidam

Fratri-

Fratricida ſe audiiſſe in ſylva occiſi fratris ſanguinis vocem, *teſte Joh. Manlio* (*Loc. Com. Collect. de 5. Præcept. p. 292.*), confeſſus eſt. Confer. *Jac. Welleri* (*Klappermühle Conc. 3. p. 132.*). Addunt & locum ex *Apocalypſi* (*c. 6. v. 10.*)

§. 44.

In hujus ſententiæ confirmationem proceſſum illum, quem DEUS ipſe præſcripſit (*Deut. c. 21. v. 1. ſq.*) ubi occiſus in campo invenitur, homicida nec præſente, nec noto, allegant, Evolvatur *Paul Zacchias* (*l. 5. Quæſt. Med. Leg. Tit. 2. qu. 8. n. 11. p. 429.*). Imprimis probant id ex manuum ſuper vitulum ablutione, *ſecund. B. Joh. Gerhardi* (*comm. ad h. l. p. 1238.*) teſtimonium. Factam iſtam Ceremoniam, ut autor cædis cruoris ex occiſo effluxu proderetur, *autumat Cornel. à Lapide* (*Com. in in h. l. p. 990.*). *Vincent. Mosles Regiæ Majeſtatis Philippi IV. Medicus* (*in Philoſoph. Natur. Sacroſancti corporis CHRISTI c. 14. dub. 3. cit. Heinric. Engelgravio T. 2. Luc. Evang. p. 161.*), diſquiſivit, an à morte SALVATORIS naturaliter ſanguis ex aperto latere profluxerit? Ubi ſic ille ſenſit: Alicui videri poterit, quod ſanguis naturaliter fluxit, quia erat præſens homicida, naturaliter enim præſente homicida fluit ſanguis è corpore mortuo. Add. *Franc. Coll.* (*l. 4. de Sangu. CHRIST. c. 4.*). Uni tuo, ô JESU mellitiſſime! ſanguini contigit diviniori virtute, quod Natura fruſtra imitetur: Erat, ut occupavi dicere, ſacrilega cædes, ac Deicidium clariſſimis argumentis ſoli exhibendum, ſanguis igitur promanavit, ut creatura univerſa funeſto ſpectaculo perculſa abhorreret, piè peroravit (*p. 1. Homil. Sacr. 14. p. 462.*) *B. J. C. Dannhauerus*. Alluſit ad id *Bohuſl. Aloyſ. Balbin.* (*l. 3. Exam. Meliſſ. Epigr. 24. p. 76.*), dum ad CHRISTUM cruci affixum, ſanguine manantem, hæc ſuſpiria ejaculantem peccatorem introducit.

Quando occiſor adeſt occiſus ſanguine manat,
Poſthumus, & renovat vulneris ora dolor.
Heu mihi! Cum præſens video tua vulnera CHRISTE!
Rurſus hiat lateris vena, madetque Tui.

§. 45.

Ne hoc Ethnicos antiquos latuiſſe perhibent. Locum adducunt ex *Homero* (*iliad 17. v. 82.*) de *Euphorbii* Cadavere:

Hectorem autem gravis dolor cœpit præcordia circa nigra
Circumſpexit autem deinde per turmas: ſtatim autem cognovit
Hunc quidem (Menelaum occiſorem) auferentem inclyta arma illum autem (Euphorbium) in terra
Jacentem: fluebat vero ſanguis per inflictum vulnus.

Ἔρρει

ἔῤῥει δ' αἷμα καὶ ὑσταμένειν ὠτειλήν.

Jungunt huic Lucretii *l. 4. de Nat. Rer. v. 1039.* aſſertum, quo id lepidiſſimè explicatum *Franc. Valleriola (l. c. p. 202.)* edixit:

Irritata tument loca ſemine, fitque voluntas.
Ejicere id, quo ſe contentit dira libido:
Idque petit corpus, mens, unde eſt ſaucia amore,
Namque omnes plerumque cadunt iu vulnus, & illam
Emicat in partem ſanguis unde icimur ictu,
Etſi comminus eſt hoſtem ruber occupat humor.

An huc colliment illa tria Cadaverum mendacia, quæ juſſu magiſtratus & inſtantiſſimo Lictorum impulſu *ab Apulejo* utricida propria manu erant retegenda *(l. 2. Metamorph. p. m. 60.)*, divinare non audeo, ne forſan in meam curioſitatem Lectorum exardeat riſus.

§. 46.

Antiquitatem hujus ritus evincit Phylacterium. Antiquitus receptum fuit, ſcripſerunt *Heſichii & Sophoclis Electræ Gloſſatores*, quod homicidæ, ſi quam. cædem patraverint, talem effluxum præcaveri didicerint, ſi vel aures, vel nares interfecto abſcinderent, aut partem corporis aliam, eamque ſub axilla ferrent. Exiſtimabant enim mortuum ita lacerum omnino invalidum reddi ad ſe ulciſcendum. Ex *Apollonio Rhodio (l. 4. Argonaut n. 41. p. 184.)* ſcimus, antiquitus receptum fuiſſe, ut qui fluxu ſanguinis occiſi corpore prodi nollent, lingerent interfecti ſanguinem, ſtatim expuendum, aut extrema corporis, nares, digitos pedum, manuumve ad collum vel maxillas ſuſpenderent, aut gladium cædis inſtrumentum, capillis interfecti abſtergerent, Conf. *Petr. Gregor. Tholoſan. l. 36. Syntagm. Jur. Univ. c. 20. n. 8.)* & *Heinric.* Kipping. (*l. 2. Inſtit. Phyſ. c. 6. §. 11. p. 92.)*, qui & *Appollon. (l. 4. Argonaut.) citat.*

§. 47.

Firmant id præterea Autorum & Relationum nube, quam ex Aliis collectam dabunt *Vincentius Mosles (c. l.). Zacchias (c. l.). Caſp. à Rejes (Camp. Jucund. qu. Elyſ. qu. 33. p. 383.). Heinric. Kornmann. (p. 9. de m. m. c. 23. 24. 25.) Andr. Libav. (de Cruent. p. 152.)* probant, quibus addo *Franciſc. Roſſet. (Theatr. Trag. hiſt. 10. edit. Germ. à Mart. Zeiler. interpolat. p. 321.)*. Quidam Nucerinus occidit hominem, & obruit humo, poſitusque eſt in carcerem aliam ob cauſam, poſt 20. dies pluviæ illuvio cadaver detexit, detulitque usque in plateam civitatis, ubi erant carceres. Cumque cadaver inſpectaret proximus de feneſtra interfector, cœpit ebullire cadaver & ſanguinem emittere ex vulneribus non

ſine

ſine terrore illius conſcii ſceleris. Quo abeunte ebullitio ceſſavit & redeunte rediit. Ac ille homo ſeorſum confeſſus eſt hoc mihi poſt 29. annos narrat *Thom. Campanella* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 9. p. 296. ſq.*). Confer. & *Georg. Philipp. Harsdörffer.* (*Mord-Geſchichten. 129. p. 444.*). *J. W. Valvaſor* (*l. 11. Carinth. p. 297. & 319.*)

§. 48.

Sunt in his qui ad oculorum propriorum fidem provocant. Hoc in facto Venetiis vidi, *Petrus de Apono* (*in nota marginali Comment. ad partic. 7. Ariſt. probl. 6. f. m. 82. b.*) annotavit. Vivit adhuc Jenæ, *ſcripſit Andr. Libav.* (*de Cruent. Cad. p. 152.*) *D. Joh. Stronerus, JCtus Synedrii Juridici ordinarius Conſul. Principum Saxon. & Profeſſor*, qui Lipſiæ ſe vidiſſe nobis commemoravit, & ex aliis fide dignis cognoviſſe. Stupenda eſt hiſtoria *Hippolyti de Marſiliis* (*in Practic. §. diligenter n. 181.*), quam his recitat. Memini, ait, tempore juventutis meæ vidiſſe rem mirabilem, & ſtupendam, dum eram Gubernator civitatis Albinlinganæ, ultra Savonam per 30. milliaria. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore, & neſciebatur à quo, attamen multi erant ſuſpecti, quidam ſenex dixit mihi, Domine Gubernator, vultis ſcire veritatem hujus homicidii? Faciatis coram vobis portari Cadaver, poſtea faciatis vocari illos, qui ſunt ſuſpecti, unus poſt alium ad cadaver accedat, & cum ſupervenerit verus homicida, vulnera illius fluent ſanguinem de novo, & ſic habebitis certitudinem. Quo audito feci portari cadaver coram me, & ſuſpectos feci vocari, & cum ſupervenit verus homicida vulnera illius inceperunt mittere ſanguinem, de quo ſummè fui admiratus. Addit ſe nil tunc, eò quod dubitaret feciſſe: ſed poſt plures dies creſcentibus indiciis ad torturam ſufficientibus hominem comprehendi fecit, & absque tortura crimen confitentem ſecundum juris formam damnavit. Vidiſſe etiam ſe id ipſum, plena teſtatur fide *Fr. Valleriola* (*c. l. p. 203.*). Suo tempore etiam contigiſſe *Nicol. Florentin.* (*Serm. 5. pract. c. 6.*). Conf. *Roſin. Lentil.* (*Miſc. Med. Pr. p. 2. p. 480.*) Et huic relationi hoc Symbolum, prodita hoſtis præſentia, addidit (*l. 1. Specul. imag. c. 10. n. 5. p. 115.*) *Jacob. Maſen.* Quod *Hieron. Magius* (*l. 5. Miſcellan. c. 5.*) ſe obſervaſſe memorat, ſingulare plane eſt. Taurorum interfectorum nempe cadavera ſanguinem ad præſentiam interfectorum in publica arena & ſpectaculis fudiſſe. Acceſſit aliquando, ut occiſus dextra vulneribus admota poſteà digitis occiſorem monſtraret, quod *ex aliis J. J. Schottel.* (*l. de Sing. Jur. German. c. 3. §. 23. p. 99.*) notavit. Vid. (*l. h. T. 5. §. 12. & 58.*)

§. 49.

Nec tantum vulnera inflicta aut corpus per nares, os, aures aut etiam poros imbrem ſanguineum ſtillarunt, ſed & partes abſciſſæ, & longum tempus in hunc finem aſſervatæ, quin & ipſa oſſa ſicca & exſucca. Cui ignota eſt manus illa arefacta, & per decennium in Carcere Izehoæ aſſervata & ſuſpenſa, quæ homicidam, ob aliam cauſam in illum Carcerem conjectum, ſanguinis ſtillatione prodidit? Ita *Illuſtris Henric. Ranzov. (in Reſp. ad David. Chytr. Epiſt. Reſponſ. p. 195. ſq.)*, quod etiam è *Simone Gaulartio Laurent. Strauſ. (Epiſt. ad Com. Digb. in Theatr. Symp. & Antip. p. 141.)* narravit. De arefacta manu jam conſtans fama eſt, ut ferè perſuadeat, memorat (*c. l. ad §. 270. p. 374.*) *Andr. Libav.* Fuit autem Clibano toſta poſt abſciſſionem diu ſervandi gratia: Et ſuſpenſa in Oenopolio publico ſupra menſam convivis & hoſpitibus frequentem. Poſt multos annos accedens percuſor dicitur ſignatus eſſe, deſtillantibus verſus ipſum guttis cruentis. Huc reſpexiſſe putat *H. G. Thulemarius (in not. ad. Paul. Zacch. c. l. p. 429.)*, Conditores municipalium Legum Clivenſium *(tit. 132.)*: Cadaver enim, quia diu ſervari nequit, manus ei olim amputabatur, & in olla recenti per tres vel quatuor horas aqua & ſale coquebatur, huic ſeptem judiciis Aſſeſſores cera coopertæ ſignacula imponebant, eaque recognoſcebant ſi manus in judicio deinde exhibenda erat. Add. *Gerhard. Feldmann. (tr. de Cadav. Inſp. c. 59. §. 12. p. 156.) Dan. Huet. (l. 2. Alnet. qu. c. 12. §. 11. p. 196.)* Ex arefactis oſſibus multoties cruorem effluxiſſe viſum, teſtatur *ex Abulenſi (c. l.) Cornel. à Lapide Joh. Marc. Marc. à Kronland. (p. 4. Phil. Vet. reſt. ſ. 1. ſubſ. 3. p.)* Aliquando non homicida ſed inimico præſente contigiſſe, *Simon. Majol. (Colleq. 1. Dier. Canic. p. 34.)* tradidit.

§. 50.

Enata hinc illa in judiciis conſvetudo, ut judices, homicida transfugo, aut adhuc latente, membrum ab interemto ſeparent, & in homicidii teſtimonium aſſervent. In Germania ferunt id moris eſſe, retulit *Paul. Zacchias (c. l. n. 8. p. 428.)*, ut cum judices ea ipſa die, qua aliquis interemtus reperitur, experientiam de occiſore ſumere eo modo, quo jam dictum eſt, non poſſent, occiſi pollicem una cum muſculoſa ipſius propinqua parte manus abſcindum, & ſervandum curant ad decem, duodecim, quindecim, aut plures dies. Interim, ſi quis de homicidio ſuſpectus in carcerem conjiciatur, vel quomodocunque in juſtitiæ manus veniat, pollicem obſervant, quem in eodem Cubiculo ubi ſuſpectus cuſtoditur, aſſervandum curant: Tunc ſi cruentaverit, ſalvam rem habent, inquiſitumque tormentis ſubjiciunt, & ad ulteriora, prout viſum

ſum de jure fuerit, procedunt. Obſervatum id etiam olim in judicio Chemnicenſi, Acta judicialia declarant. Ita Acta in puncto trucidati *Carl Hergotts 1. Auguſt. 1579. Weil man nach fleiſſiger Nachſuchung in etzlichen Häuſern die Flüchtigen nicht getroffen, iſt von dem Entleibten durch die Gerichte heut dato der Daumen von ſeiner rechten Hand genommen zum Wahrzeichen ſeiner Ermordung, verwahrlich auffgehoben, und ſein Leib alſo bald darauf zur Erden beſtattet worden.* Idem factum in Cadavere *Bartholomæi Blümichenroths d. 12. Decembr. A. 1581. & Caſpari Funckens A. 1618.* vocatur *das Leibzeichen in Actis enecti Chriſtophori Keiſers A. 1610.*

§. 51.

Nec ſolum partem corporis abſciſſæ in judiciis depoſitæ, ſed & loco harum veſtes cruentatæ. Ita olim apud noſtros *de 4. April. 1604. Iſt an ſtatt des Leibzeichens des Entleibten Nicol Roſchers ledern Wammes, ſo inwendig ganz blutig, gerichtlich hinterlegt und verwahret worden.* De parte veſtitus cruenta, quæ poſtea homicidæ oblata eſt, non conſtat nobis exemplum *Andr. Libav.* (*c. l. p. 376.*) fatetur. Mirabilis caſus eſt, qui ex Eodem (*p. 2. Singular. p. 172.*) ſequitur: Fuiſſe Tiguri quendam Cauponem Ann. SALVAT. 1505. cui nomen *Burgelino*, memorant, apud quem, cum pauper quidam Mercenarius peculium depoſuiſſet, eum ille interfecit in Sylva, ibique ſepeliit. Sed cum is fortè repertus eſſet, ſuſpicio homicidii in cauponem cecidit. Habuerat autem ille Mercenarius faſciculam quandam ſub Cingulo, quam arreptam obtulerunt cauponi, quærentes num agnoſceret. Ecce verò, ut primum manibus ejus accepta eſt, ſanguinem ſudaſſe dicitur, quo facto territus homicida, cædemque faſſus, ſupplicio eſt affectus. Recitat eandem *Euſeb. Nirenberg.* (*p. 2. l. 1. Philoſ. curioſ. c. 49.*)

§. 52.

A Romanis hunc ritum translatum, ſuſpicatur *Heinric. Kornmann.* (*p. 9. de Mir. Mort. c. 23.*), quod antiquitus digitus mortuo abſcindebatur, idque, ut ſubjicit *ex Cicerone* (*l. 2. de Legib.*), augendo luctui. Erat nempe, qui ante ἐκφορὰν mortuo digitum præcideret, ad quem ſervatum juſta fierent, poſtmodum quoties luctum vellent reſtaurare. *Feſtus.* Membrum abſcindi mortuo dicebatur, cum digitus ei decideretur, ad quem ſervatum juſta fierent, reliquo compore combuſto. *Hæc Kornmann.* Ne autem cum luctu & luxus augeatur, in legibus XII. Tabularum (VI.) ita habetur: Homini mortuo ne oſſa legito, quo poſt funus fiat: extra quam ſi militia aut peregre mortuus ſit. Vid. (*in h. l.*) *Joh. Roſin. Roman. c. 6. p. m. 564.*) *Joh. Mich. Dilherr.*

(T. 1. Diſſert. Phil. p. 467.). Dextræ etiam, *teſte Philippo Beroaldo (in l. 8. Apul. Metam. p. 686.)* Autochiria mortuis, quæ in ipſos armatæ, quoniam ut corpus ab anima, ita manum à corpore alienam eſſe exiſtimarent. Hæ vero inter ſe quam diſtent, vel obeſæ Naris homuncio ſubodorabit.

§. 53.

Promanavit ex hoc cruentationis fonte jus illud, quod apud Germanos *das Bahr Recht*, aut, ut id exprimunt, jus Sandapilæ & Feretri, aut Cruentationis, ubi *Joh. Juſt. Schottel. (de Singul. & Antiq. in German. Juribus c. 3. n. 4.)* citat *Jacob. Dopl. (p. 1. Theatr. Pœnar. ſupplicior. & Execut. Criminal. c. 1. §. 155. p. 42.)* & de jure Feretri Diſſertationem inſtituit *Chriſtian. Conrad. Oelsner.* civis meus. *Weil nehmlich die übel betraute Leute für die Bahr, worauff der Umgebrachte liegt, geſtellet, und benebenſt ihres ſtarcken Verdachts der warhafften Bekäntnüß erſtlich erinnert werden*, ut habet *Eraſmus Franciſci (2. B. des Neupolirten Geſchicht-Kunſt-und Sitten-Spiegels Tit. 3. p. 336.)*. Singularem caſum de iſto jure in literas conjicit *Chriſt. Beſoldus (Theſ. Pract. Tit. Bahrrecht p. 69.)*, quem toties ab aliis deſcriptum & exhibitum denuo exhibere nolo. Vid. *Jac. Döpler. (c. l. §. 158. p. 45.)*. Invento occiſo convocabantur vicini, ſcribit *Martin. Cruſ. (p. 3. Annal. Suev. l. 9. c. 16.)*, ut occiſum tangerent, ſi ferro aut globo vulneratus maſculus, aliquando & fœminæ; ſi infans, virgines & viduæ; ſi incantatus, perſonæ ſuſpectæ. Quod ſi de homicidio ſuſpecti præfractè illud negarent, ad Cadaver adducebantur. Formula jurandi proponebatur, manu aut digito tangere jubebantur, vulnus aut vulnera, & umbilicum, additis terna vice repetitis verbis: *hab ich Schuld an deinem Tode, ſo gib ein Zeichen von dir.* Fecerat id veneſica, non ſine effectu & aſtantium ſtupore *ap. Joh. Chriſtoph. Hundeshagen (c. l. §. 49.)*. Alii ita enunciant: *So fern ich an dieſem Tode ſchuldig bin, ſo thue GOtt ein Zeichen an mir. (Andr. Hildebrand. c. l. p. 432.)* In quo actu ſimul alta voce factam occiſi Nomen intimant, & exprimunt. (Vid. *Libav. de Cruent. ad Th. 381. p. 376.*). Paucis multa, *Idem (c. l. th. 281. p. 134.)*. Debebat fixis oculis intueri cadaver homicida putatus, aut aliud quid, (quid ſibi hic velit *Libavius*, non decerno,) cum frequenti appellatione nominis interfecti, & criminis exprobratione, tactu quoque arteriam. Veſtituque eodem quo crimen perpetravit, nec odoribus alterato accedat *(th. 283. p. 135.)*. Nec incantatus ſit amictus, cujus rei cum ſuſpicio eſt, nudus ſtatuatur reus *(ib. ad th. 283. p. 302.)*. Sed ceremoniis & aliis adhibitis ſolennibus adjurationibus non opus eſſe, *Idem (c. l. ad th. 184 p. 267.)* dijudicat, & ſufficere præſentiam, aut etiam tranſitum ſaltem occiſoris intra ſpatium juſtum. Ita *ap. J. W. Valvaſor. (c. l.*

p. 297.

p. 297.) hat der Tode Cörper ſo offt gebluthet, als offt die mörderiſche Ehebrecherin vorüber gegangen. Contactus vulnerum imprimis, ſi inter hiatum digiti imponantur, aut violenter intrudantur ſignatum turbare, (*ſupra* §. 4.) monitum, nec approbat *Libavius* (*c. l.* 150. & *p.* 271.). Nec levanda eſſe ante explorationem Cadavera (*ad th.* 283. *p.* 382.).

§. 54.

Et hoc ne ſine ratione cenſuiſſe videantur, cauſas afferunt ſupra naturales, afferunt & naturales. Qui cauſis ſecundis neglectis ad primum, ipſumque DEUM confugiunt è Theologis, inter miracula divina cruentationem iſtam reputant. Vid. è Noſtris *Joh. Gerhard.* (*Comment. in Paſſion. CHRISTI ad Johann. c. 19. v. 34.*). Ex adverſariis *Cornel. à Lapid.* (*in c. l. Joh. Evang. p.* 526.). *Mallon.* (*de Stigmat. CHRISTI p.* 289. & 306.). Et hanc opinionem tenere omnes Theologos, (forſan Romano-Catholicos) *Caſp. à Rejes* (*c. l. n. 14. p.* 394.) inſinuat, cui junge *Matth. Tympium* (*part. 1. Menſ. philoſ. c. 23. qu. 31. p.* 143.). *Gisb. Voët.* (*p. 3. Diſput. Select. p.* 1210.). Pro confirmanda divina providentia eandem allegat *Philipp. Melanchthon.* (*l. 1. Phyſ. f.* 44.). His aſſurgunt è Politicis *Jacob. Angliæ Rex potentiſſimus* (*l. 3. Dæmonol. c.* 6.). In homicidio occulto, *ſcribit,* ſanguis è cadavere tangente homicida erumpit, quaſi cœlitus poſcens ultionem, quod Deus præter Naturæ ordinem voluit eſſe ſecretæ immanitatis indicium. Majeſtatico doctorum Aquilæ ad latus ſtat *magnæ famæ & exiſtimationis vereque doctus Cancellarius Franciſc. Bacon. L. B. de Verulamio* (*ſylv. Sylv. Cent. 10. n. 958. col.* 958.) inquiens: Poſſet hoc juſto DEI judicio, tanquam miraculum aſcribi, qui plerumque homicidia latere non patitur. Junge his *Math. Berlich.* (*l. 4. Concluſ. 11. n.* 4.). *Chr. Beſold.* (*l. 2. Polit. c. 2. n. 28. v.* 4.). E Medicis *Aurel. Theophraſt. Parac.* (*l. l. c. c.*). Luculas (*Lichte Ampeln* in locis ſecretis & fœtidis ob infantes à meretricibus in illa præcipitatis apparere, eò quod ſanguis in ſtercorum illa colluvie deprehendi nequit. *Salomon Albert.* (*Orat. de Sudor. Cruent. p.* 45.). *Gregor. Horſt.* (*Diaſceps. p.* 44.). Ad arcanum DEI judicium *Fr. Valleriola* (*c. l. p.* 203.) confugit, maleficum hominem tali ſigno notaque peculiari ac propria deſignare volentis. Tota illa probatio cædis per αἱματόδειξιν videtur eſſe ſingularis καὶ θεῖόν τι *Joachimo Camerario Norinbergenſi Archiatro*, quod è Conſil. Altorphin. 32. recenſuit *Beſold.* (*Theſ. Pract. p.* 84.). Amplexus eſt eandem (*c. l.*) *Rejes. Th. Fienus* (*de Vir. Imag. c. 24. p.* 198.). *Joh. Lazar. Gutierr.* (*de Faſcin. Dub. 7. n. 28. p.* 169.). Plura etiam *ap. Libav.* (*c. l. p.* 163.). *Steph. Clotz.* (*c. l. Exerc. 14. n. 12. p.* 155.).

§. 55.

Facit autem DEUS hoc ob tres cauſas, *juxta Anton. Santorell. Poſt-prax. Med. c. 21. p. 62.)*, una eſt detectus Autor criminis debitus, non pro eo alius; Alia eſt, ut declaret, quam ſit facinus illud deteſtandum, quod & Theologis ſui temporis aſcripſit *Lud. Cœl. Rhodigin. (l. 3. Lect. Antiqu. c. 12. col. 130.)*. Tertio curare (DEUM) humana, non deſpicere ut multi impiè ſenſerunt. Add. *Joh. Marc. Marci (p. 4. Philoſ. Vet. Reſtitut. Subſect. 3. p. 407.)*. Quod ſi *ex Gregor. Nymmanno* quæras, cur non ſemper id contingat *(Orat. de Imaginat. qu. 7. p. 77.)* reſpondet: Cum DEUS ſit liberrimum agens, libere quoque omnia adminiſtrat, neque ſemper hoc modo autorem cædis prodit, vel quia Autor ſatis notus, & peremtus ipſe cauſam præbuit, aut talem pœnam anteà ſuis facinoribus meritus eſt, vel quia Autorem ad aliam majorem reſervat pœnam, vel quia improviſa & involuntaria planè fuit cædes, venia aliqua digna.

§. 56.

Dubius olim hærebat *Heinricus de Aſia (Comment. in Geneſ. c. 4.)*, An DEO, an Angelis aſcribere id debeat, percuſſoris iniquitatem detegentibus aut ulciſcentibus? Nec DEUM, nec Angelos bonos, nec malos ſeu ipſos Diabolos excludit *Joh. Conrad. Wechtler. (l. 2. Hom. Occid. Diſp. 15. Difficult. 9. p. 269.)*. Ratisbonæ Anno 1630. præſente Cæſare & ſtatibus Imperii Judæus Juvenem, Mercatoris Francofurtenſis filium, occidit, qui ex cauſa probabili, tanquam reus ad occiſum deductus, cum prius additis minis fateri nollet, ad fuſionem ſanguinis & eruptionem conſternatus culpam & factum libere edixit. Quod autem hujus fuſi ſanguinis Autor DEUS vel Angelus bonus eſſe potuerit abſurdi nihil eſt, *ratiocinatur*, quia in defectu cauſæ ſecundæ licitum eſt ad DEUM confugere, ut, cui æquè facile eſt, effectum ſe ſolo, atque unà cum cauſa ſecunda producere.

§. 57.

In Aëre Dæmones & Heroës volitare, à quibus ſomnia, ſigna, & morbi, *Pythagoræ, Ejusque ſequacium* aſſertum fuit, ut è *Diogene Laërtio (l. 8. de Vit. Philoſ. p. m. 857.)* conſtat. An igitur & in hac ſcena Davum ſe ſiſtet Cacodæmon cum ſociennis Magis? Ita videtur. Poteſt hic *ſecundum Wechtleri (c. l.) aſſertum* in corpore tam vivo, quam mortuo ſanguinem & humores commovere, & vaſa dilatare & aperire. Potuit & DEI permiſſione per incantatores Ægyptiacos aquam in ſanguinem mutare (*Exod. 7. v. 19. Add. Paul. Stockmann. Hodoget. Peſtilent. Sacr. qu. 14. p. 127.)*, aut rectius *monente Magno Abrah. Calovio (Bibl. V. T. illuſtr. in h. l. p. 351.)*, aquam præſentem ſubtrahere, & ſanguinem ſub-

ſubſtituere. Mortuorum autem Cadavera à Dæmonibus frequentari, tradidit *Franciſc. Venetus T. 2. probl. ſacr. ſcript. ſ. 2. probl. 79. & 40.*), atque hanc cauſam eſſe, cur terrorem incutiant, ideoque lumina incendi ſolere, quod mali Genii lucem oderint veluti veſpertiliones. Quocirca *B. Joh. Gerhard.* (*Centur. Quæſt. Politic. Dec. 6. qu. 9.*) aſtruxit: fieri poteſt, ut Diabolico aſtu Cadaver inducatur ad ſanguinis profluvium, aut noceat innocenti, aut nocentes etiam ad deſperationem perducere conetur, ut tradit (*de Virib. Imag. qu. 24. Concluſ. 57. p. 198.*) *Thomas Fienus.* Quidam *Primarius Theologus* (*Georg. Mylius. Prof. Jenenſis.*), ſæpè mihi dixit, ſe ferè adduci ejusmodi Exemplis, (ubi homicida præſente ſignum non comparuit & v. v.), ut credat Diabolum illudere judicibus, & hoc operam dare, ut innocentes objiciant ſupplicio, quod eò facilius obtinere poſſit, ſi efficiat, ut ſemel atque iterum vera ſit ſignatura, quæ poſteà inplurimis fallat, meminit (*c. l. p. 150.*) *Andr. Libav.* Innocentium autem ſanguine delectari homicidas Dæmones *Petr. Thyræus* (*l. de Loc. Infeſt. p. 3. c. 61. p. 199. ſq.*) probare ſategit.

§. 58.

Egregium præſtigioſi miraculi, ſanguine canino patrati, habet *Anton. Deuſing.* (*Diſſert. Select. 3. §. 27.*). Cum præſtigiator Satanas, *inquit*, ante aliquot annos in Cœnobio quodam Colonienſi (hiſtoria recens ac veriſſima eſt, infinitos habens oculatos teſtes, qui nondum conſenuere,) omnes Cœnobii virgines impura ſua Magia infeciſſet atq; obſediſſet, (quarum maxima pars ibi igne cremata eſt ex ſimulacro quodam SALVATORIS cruci affixo ſtillare aliquando faciebat ſanguinem, eumq; verum. Res ſummæ admirationis fuit & ſuperſtitioni deditis hominibus ingentem cernebatur religionis ſuæ zelum excitare: ſed cum fraus Satænæ præſtigioſa pelluceret & detegeretur, miſellorum ac ſuperſtitioſorum hominum dementiam ridebat ipſemet ex Monialibus obſeſſis, quod Caninum ſanguinem pro ſanguine SALVATORIS penè adoraſſent: Recitat etiam *Joh. Chriſt. Frommann.* (*l. 3. de Faſcinat. p. 6. c. 6. §. 4. p. 784.*).

§ 59.

An id etiam incantatores & Sagæ poſſint, ſi *Paracelſum* conſulas, ille (*T. 2. Op. Fragm. l. Philoſ. de Sanguine ultra mortem p. 269.*) his reſpondit: *Eine Hexe kan aus einem dürren harten Stecken, aus einem dürren Nagel friſche gute Milch melcken, und iſt kein betrügliche Milch, ſondern eine gute Milch: darauff nun folgt, kan die Unhold das, ſo kan ſie auch hie ein Todten-Bein melcken, daß Blut giebt, oder eine Zauberey dergleichen aufrichten, daß Blut für den Leuthen erſcheint, und doch nicht das Blut iſt, das der Menſch vergoſſen hat: So dieſes wird*

auff-

auffgelöſt, ſo ſind alle Gegen-Streit geledigет, und da iſt ein kurtzer Bericht, alſo der ein, daß ein Mord kein Zauberey geduld, das iſt, in Blutvergieſſen hat Hexerey keine Macht, allein im Stehlen, als Milch, Schmaltz und dergleichen, das geht für ſich. Aber was dem Menſchen ſein Leben und Todt rührt, das mag nicht ſeyn. Dabey auch, ſo ſchreyt das Blut Rach, als GOTT ſagt ſelbſt: Sein Blut ſchreit Rach über dich zu mir im Himmel. Darum ein jeglich Bluth, das Rach ſchreit, das öffnet ſich für dem Gericht und Gewalt, ſo beyd Theil der Mörder, und der (da) todt liegt, und leugnen beſchehe: Hiemit ſo mag kein Betrug einfallen in kein weg, dann da hand die Teuffel, die Geiſter, die Zauberer kein Macht. Wiewohl ſie viel können, iedoch ſo iſt ihr Bluth, und das Blut zweyerley: Das iſt menſchlich, und menſchlich zu erkennen: Das ander iſt eine Farben und Geſtalt, aber nicht menſchlich zu erkennen, denn was von Menſchen kömmt, das kennen die Menſchen, das andere kennen die Ihrigen auch. Sanguinem, qui ex carne hominis, jam ferè putrefacta ad horrorem ſpectantium errant, ſanguis recens de ſanguine, quem Sicarius profudit, nullis educi præſtigiis, ſed genuinum exiſtere, qui Magicis artibus, ſicut lac è trunco non poteſt elici, cenſuit *Joan. Erneſt. Burggrav.* (*in Biolychn. p. 96. & ſq.*). Nec Dæmonem ſanguinem verum producere poſſe, rectè *Magnif. noſter Abrah. Calov.* (*c. l.*) innuit.

§. 60.

Qui Naturæ id tribuunt, ſophos nimis naturales & craſſos vocavit *B. Joh. Conrad. Danhauer.* (*Theol. Symbol. ſ. Caſual. Dial. 4. p. 66.*). *Joh. Heurn.* (*l. 3. Method. ad Prax. c. 9.*) cœlum ſuſpicit, & ſidera in hunc cenſum vocat. Eſt & Magia, quæ fabulatur aſtra moveri verbis enunciatis: inde genios & conſequenter alia Numina, quibus procuratoribus, accidat cruentatio, quod commemorat *Andr. Libav.* (*c. l. ad th. 191. p. 283.*). E Theologis *Wolffgang Franzium* (*Diſp. 11. in Deuteron.*) & *Salomon Geſner. Hiſt. Paſſ. CHRIST. c. 25. p. 467.*) allegant. Spiritum Mundi etiam negotiorum in hoc actu ſe gerere, forſan fuerunt qui ſtatuunt, quod è *Joh. Sperlingio* (*Meditat. in Scalig. 10. p. 258.*) patere videtur. In toto univerſo latet Spiritus quidam (*tradit J. B. Helmont. tr. magn. vuln. curat. n. 151. p. 616.*), quem magnale magnum dicimus, qui Sympathiæ & Diſpathiæ Leno, confabulator, & actionum promotor exiſtit, & ratione cujus magnetiſmus tanquam per vehiculum ad diſtans objectum extenditur. Similis huic ætherea illa ſubſtantia per univerſum mundum diffuſa, quam & primigeniam nuncupat ſubſtantiam eamque corporibus morte violenta interfectis ineſſe, (*Diſſ. de Pulv. Sympath. p. 2. in Theatr. Symp. & Antip. p. 154.*) *Nicol. Papin.* dictitat.

§. 61.

§. 61.

Animalibus id deferunt, alii Spiritibus id imputant, humoribus imprimis ſanguini quidam corpori ſ. Cadaveri ipſi demum, ejusque qualitatibus Sympatheticis aut Antipatheticis, id negotii dant & aſſignant. Eveſtra id etiam præſtare *Paracelſ.* (*l.9. de Nat. Rer. p. 921.*)

§. 62.

Animarum & corporum vinculum mortem quidem ſolvere, non item impedire, ut animæ circa corpora non vagentur, & aliquando aſſiſtant, Gentium pervaſio fuit. (*Vid. h. l. Tit. 10. §. 5.*) Amore in corpus id contingere, quam diu corpus duret, tam diu id officium corpori id præſtare Stoicis placuit. Abſumto corpore locum ſuum recipiunt. Ita *Servius (ad l. 6. Æneid. p. 526.)*, cum anima Aër ipſis putetur in ventos recedere. Juxta illud Maronis (*l. 4. Æneid. v. 669.*)

omnis & una
Dilapſus calor atque in ventos vita receſſit.

Contra animæ eorum, qui violentas manus ſibi injecerunt, *Platone teſte*, corpore non ſolvuntur, ſed corpori magis alligantur, unde circa ipſum, ejusdem ſepulturam vel locum, in quo rejecta manus eſt, pervagantur. Oportebat namque Animam poſt hominem corporeis affectionibus liberari: Liberari autem non patitur, qui vi eam extrudit è corpore, (*ita è Plotino l. 11. Somn. Scipion. c. 13. p. 53. Macrobius*). Nam qui ſponte manum, ſibi injicit, aut metu hoc facit, aut odio, aut alia prava affectione incitatus. His autem ſordeſcit Anima, nulla ut Arte queant cœlo aut ſideribus inſeri, quia nihil impurum pura illa corpora admittunt, quæ *Anton. Santorell. (Poſtpr. Med. c. 17. p. 50.)* addidit.

§. 63.

Eadem de Animabus interfectorum aſſerunt. Vocantur autem illæ *Paracelſo* (*juxta Libav. c. l. p. 137.*) Cabales aut Caballi, & definuntur alio ſenſu quamvis *Martino Rulando* (*Lexic. Alchem. p. m. 109.*) Lemures & Aſtralia corpora hominum, qui immatura morte ante prædeſtinatum vitæ curriculum interierunt. Illi poſt oberrare putantur ſuper terram, donec terminus vitæ completus ſit, ut quod ei vere debebant corporaliter, ſpiritualiter adimpleant, rectè verò, *hic addit*, ſi credere fas eſt, veræque Religioni Chriſtianæ non diſſonum eſſe comperiatur è S. Scriptura. Alibi Lemures vocat Spiritus Elementi Aëris & Æthnicos his deſignaſſe manes defunctorum (*c. l. p. 302.*) aſſeruit. De his Animabus in Terris vagantibus etiam *ap. Lucian. (in Philopſeude T. 2. op. p. m. 346.) Eucrates. Et Arnobius* teſtatur (*l. 2. adv. gentes*), Eth-

nicos ſolitos adjurare certa nomina, ne animæ detinerentur his in terris vagantes circa ſua corpora. Ipſa igitur anima, tametſi vita animali exuta, *ratiocinatur Joh. Marcus Marci (c. l. p. 406.)*, retinet tamen phantaſiam, quæ illi morienti (homini) extrema fuit: & quæ hanc ſequuntur ex morte imminente paſſiones, ut metus, iræ, cupiditatis vindictæ: non minus ſane, quam in dente Apri.

§. 64.

Inſtant igitur occiſoribus, ut vindictam de iis ſummant, *Hieron. Mag. (l. 3. Miſcell. c. 5.)* & *Joh. Brodæum (l. 5. c. 11.)* allegat *Jac. Dalechamp. (in Plin. l. 7. c. 52. p. 324.)*. Ultricis Umbræ vanis exagitari quosdam terroribus dixit *Quintilian. (Declamat. 10.)* Ita *Soleus Ecſtaticus (ap. Plutarch. l. de Ser. Num. Vind. f. m. 202. a.)* ſe Animas vidiſſe narrat, quæ ſeſe amplexantes pariterque binæ, ternæ ac plures cohærentes velut echidnæ ob inimicitiarum & injuriarum animique pravitatem, ac eorum, quæ in vita malè egerant, ſeu perpeſſæ fuerant invicem devorare. Premere Ethnicorum veſtigia quosdam Hebræos, *Cornelii à Lapide (c. l. p. 991.)* aſſertum eſt: Ita verò *ille*: Quidam Hebræi cenſent Animam occiſi in terra vagari, & vindictam clamare in Cœlum, donec Magiſtatus in homicidam animadvertat, eumque de Terra tollat, tunc autem animam illam à terra diſcedere, & ampliorem ultionem non expetere. Trucidato homine, decidit *Victorin. Strigel. (in Geneſ. c. 4. p. 25.)* contra legem DEI, ſupereſt Anima deſiderans ſociam maſſam & vindictam ordine juſtitiæ poſcens. Crederem, *profitetur Heinric. Kornmann. (p. 9. de M. M. c. 23.)* Animam, ſi adſit autor necis, corpus iterum intrare & movere vi ad vitam, cum deficiant, & languida ſint membra ſaltem ad vindictam occiſoris. Etiam rationales defunctorum Animas poſſe in corpore aliquo eſſe per intervallum aliquod, tanquam in vaſe absque eo, quod corpus illud animent, aut vivificent *Fortun. Licet. (tr. quod Anima nihil impertiatur corpori c. 11. p. 4. ſq. & l. 6. de Quæſit. per Epiſt. c. 5. p. 92.)* fatetur.

§. 65.

Priſcum myſterium non contemnendum præcepit *Plato (Dial. 9. de Legib. f. 352. b.)*. Fertur enim, *ſcribit*, vi interfectum hominem, qui libere vixit, interfectori proximo ſtatim poſt mortem tempore iraſci, ac propter violentam mortem terrore turbationeque plenum, maximè ſi viderit interfectorem inter ſuos more ſolito vivere, interfectorem ipſum, ejusque actiones, vim ad hoc ſuppeditante memoria, cunctis viribus terrere, atque turbare. Quare opus eſt, ut homicida interfecti hominis gratia anno integro exul à patria, omni-

que

que ea regione procul vitam ducat. Sin verò, qui interiit peregrinus fuerit, à patria quoque peregrini annuo tempore homicida pellatur. Hæc Animæ imago, *ſcripſit Cornel. Agrippa.* (*l.3. de Occult. Philoſ. c.41.p.m.146.*) quandoque aëreum corpus impeditur umbra, qua involuta, nunc conſulit amicos, nunc exagitat hoſtes. De pollutis & impuris animabus præterea (*in Phædone f.m.204. a.*) *Plato* docuit, eas infectas involutaſque contagione corporea, quam conſuetudo congreſſuſque cum corpore propter continuam familiaritatem plurimumque ejus cultum inſeruit, quaſi jam naturalem. Et dum ponderoſum grave, terrenumque viſibile illud Anima ſecum trahit, ab eo gravatur & ad viſibilem retrahitur locum, metu inviſibilis atque occulti: & quemadmodum fertur circa monumenta ſepulchraque revolvitur, circa quæ jam nonnulla apparuerunt animarum umbroſa phantaſmata, qualia præferunt ſimulacra, tales Animæ: quæ videlicet non purè deceſſerunt à corpore, ſed viſibile aliquid trahentes, quo fit ut videri poſſint.

§. 66.

Trahit huc illud *Didonis apud Platonicum Maronem* (*l.4. Æneid.v.301.*) *Marſilius Ficinus, optimus Platonis interpres.* (*Argument. in Dial.9. de Legib.f.m. 350.*)

ſequar atris ignibus abſens:
Et cum frigida mors anima ſeduxerit artus,
Omnibus umbra locis adero: dabis improbe pœnas,

Ibim ſe ita impetiturum poſt mortem *Ovidius*, aut quisquis eſt *Dir. in Ibin. v.139.*)

Bella geram tecum, nec mors mihi finiat iras,
Sæva ſed immanes manibus arma dabo.
Tunc quoque cum fuero vacuas dilapſus in auras
Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tunc qnoque factorum veniam memor umbra tuorum
Inſequar, & vultus oſſea forma tuos,
Quicquid ero ſtygiis erumpere nitar ab oris,
Et tendam gelidos ultor in ore manus.
Me vigilans cernes tacitis ego noctis in umbris
Excutiam ſomnos, viſus adeſſe tuos.
Denique quicquid ages, ante os oculosque volabo,
Et querar, & nulla ſede quietus eris.
Verbera ſæva dabunt ſonitum, nexæque colubres
Conſcia fumabunt ſemper ad ora faces,

His vivus Furiis agitabere, mortuus idem
Et brevior pœna vita futura tua eſt.

Ita *Papinius Statius* (*l.3. Thebaid.v.75.*

Te diro horrore volantes
Quiquaginta Animæ circum noctesque diesque
Adſilient.

De *Ruffino* Claudian. (*l.2. in Rufin. v.457.*)

Tunc Animæ, quas ille fero ſub jure peremit,
Circumſtant, nigriquæ trahunt ad judicis urnam
Infeſto fremitu. Veluti paſtoris in ora
Commotæ glomerantur Apes, qui dulcia raptu
Mella trahit.

Et *Horat.* (*Epod.5.*) *in Canidiam:*

Nocturnus occurram furor
Petamque vultus umbra Curvis ungvibus
Quæ vis Deorum eſt Manium.

Noctu autem comprimis id fieri perſuadebantur. *V. Martin. Delrio* (*in Senec. Octav. n.117.*)

§. 67.

Exemplo ſit *Spartanorum Rex Pauſanias* (*ap. Plutarch. T. 2. Vit. in Cimon. p.m.168. & de Sera Numinis vindicta p.m.321.*) à virgine ingenua Byzantia à ſe interfecta, ipſique poſtmodum irata in ſomniis apparente noctu ſubinde quiete privabatur. *Caſſium* infeſtabat *Jul. Cæſar.* (*Valer. Maxim. l.1. Memor. c.8.n.8.p.m.44.*). Ita *Nero Cæſar* ſæpe confeſſus, exagitari ſe materna ſpecie, verberibus Furiarum ac tædis ardentibus, *ap. Sueton.* (*in Neron. c.34. p.210.*) Add. *Tacitum* (*l.14. Annal. c.10.*). Dicitur *Salvius Otho Galba* & *Piſone* trucidatis ea nocte per quietem pavefactus gemitus maximos edidiſſe: repertusque à coucurſantibus humi ante lectum jacens per omnia piaculorum genera manes *Galbæ*, à quo deturbari expellique ſe videret propitiare tentaſſe, ut idem (*in M. Salv. Othon. c.7.p.239.*) meminit. De *Otonino Caracalla acerbis* quibusdam viſis à patre fratreque gladios geſtantibus ſæpenumero agitato *Xiphil.* (*in Anton. Carac. p. 607.*). De *Herode*, poſt Conjugis *Mariamnes* necem ad inſaniam ferè redacto, *Joſeph.* (*l. 15. Antiquit. Judaic. c.11. p. 530.*) *Ludovicus Severus* ex Bojorum ſanguine Princeps *Mariæ* Conjugis, cui caput manu carnificis amputari juſſerat, manibus adeò exagitatus fuit, ut cum bar-

ba

ba florente & juvenili, decoraque coma cubitum ſe contuliſſet, una nocte ita incanuerit, ut mane ſenem ſeptuagenarium referret: In quem meritò quadret illud Poëtæ, *(Martial. l. 4. Epigr. 7.)*

O nox quam longa eſt, quæ facit una ſenem!

Quin ſpectrum hoc Principem domo excedere, & in exilium tendere juſſit, *referente id Mart. Radero (T. 2. Bavar. in Vita Mariæ, cit. Henric. Engelgravio Luc. Evang. T. 2. Emblem. 9. p. 110.)*. Parricidam conjux interemta noctu flagellabat, quod in literas ex ore Parricidæ miſit (*l. 2. Dæmon. c. 2. p. 262.) Joh. Bodin. Ex vitis Patrum* retulit *Cornel. à Lapide (Comment. in Proverb. p. 317.)*. Umbram Pueri ab homicida occiſi jugiter homicidam etiam Monachum effectum fuiſſe perſecutam, ac ejus imaginationi perpetim ſe ſtitiſſe, dixiſſeque; cur me occidiſti? Ita ut Monachus angore & tædio victus Monaſterio egreſſus ultro ſe judici plectendum tradiderit. Claudat agmen

Scelerum furiis agitatus Oreſtes.

(Virgil. l. 3. Æneid. v. 331.)

Armatam facibus matrem & Serpentibus atris
Cum fugit, ultricesque ſedent in limine Diræ.

(id. l. 4. Æn. v. 472.). Inde *Apulejus (Apolog. 1. p. 137.)*. Et tibi *Æmiliane*! Deus iſte *Mercurius* ſuperum & inferum commeator, utrorumque Deorum malam gratiam & ſemper obvias ſpecies mortuorum, quicquid umbrarum eſt unquam, quicquid Lemurum, quicquid Manium, quicquid Larvarum oculis tuis ingerat, omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulchrorum terriculamenta. Add. *Petr. Thyræum (p. 3. de Loc. Infeſt. c. 15. n. 9. p. 60.)*

§. 68.

Nec ſolum Animæ putabantur vexare & ſtridore ſuo, (de quo *Caſp. Gevart. ad l. 2. Sylv. Papin. Stat. Carm. 1.)* tenere & infeſtare homicidas, ſed & viventes, ut iis ſint infeſti eorumque turbent actiones, mortemque ulciſcantur, adigere. Inſignis locus extat *ap. Lucan. (l. 9. Pharſal. v. 11.)* ubi *Pompeji* Anima:

Poſtquam ſe lumine vero
Implevit, ſtellasqae vagas miratur & Aſtra
Fixa polis, vidit quanta ſub nocte jaceret
Noſtra dies, riſitque ſui ludibria trunci.
Hinc ſuper Æmathiæ campos & ſigna cruenti
Cæſaris, ac ſparſas volitavit in æquore claſſes

Et ſcelerum vindex in ſancto pectore Bruti
Sedit, & invicti poſuit ſe mente Catonis.

Nec ab hac Æthnicorum opinione abhorrent Judæorum Magiſtri, quocirca quidem è Rabbinis, *teſte Cornelio Agrippa (c. l.)* & *Lud. Lavatero (p. 2. de Spectr. c. 1. p. 124.)*, non verentur dictitare: Animam *Nabothi* (qui propterea ab *Achabo* interfectus fuit, quod *Achabo* ſuam vineam tradere nollet,) fuiſſe ſpiritum illum, qui ſuam operam in decipienda *Achabo* promittebat, ut qui expeteret ejus interitum.

§. 69.

Hinc forte contingit, *hariolatur Ludov. Bonacciol. (Ennead. Mulieb. c. 3. Tom. 1. Gynæc. p. 261.)*, ut occiſi hominis vulnus, jacente etiamnum Cadavere, in eum, qui vulnerarat, ſi modo ille cominus vulnus ipſum inſpexerit, ſanguinem rurſus ejiciat, quod quidem judices in hodiernum diem obſervavere. Cur circa ſepulchra, violenta morte interemtorum, ſpectra obſerventur, diſcurrit *Guilhelm. Maxvell. (l. 1. de Med. Magnet. c. 2. p. 9.)*, cauſa manifeſta videtur. Nam ſpiritu vitali, humidoque radicali, nondum planè diſſoluto, anima hæret, & exhalationibus hoc ſpiritu humidoque impraegnatis formam humanam tribuit. Eadem, cur nonnunquam in Cœmiteriis talia appareant, cauſa eſſe poteſt. Ex eodem fonte ſanguis cadaverum præſentia ſeu tactu occiſoris fluit. Sagax enim Anima adhuc præſens talia, providentia diſpenſante operatur. Quin & hanc, ſi autor adſit necis, corpus iterum intrare & movere, non vi ad vitam, cum deficiant & languida ſint membra, ſaltem ad vindictam occiſoris, credebat *Henric. Kornmann. (p. 9. d. m. m. c. 23.)*

§. 70.

Gentium præterea perſuaſio erat, teſte *Caſp. Barthio (Animadv. ad Stat. l. 12. Thebaid. v. 771. p. 1555. ſq.)*, ſanguine adverſarii fuſo oblivisci injuriarum mortuos. Ita *Ciceronis* filius Patris defuncti obtrectatorem flagris cecidit, *M. Seneca (Suaſor. 7. p. m. 246.)*. Servus, interroganti Domino, quis ille eſſet, qui in imo recumberet? ait. Hic eſt *Caſtus*, qui patrem tuum negabat literas ſciſſe: Afferri (*Cicero*) protinus flagra juſſit, & *Ciceroni*, ut oportuit de Corio *Caſti* ſatisfecit. Quod Exemplum an huc quadret, alii quidem edicant.

§. 71.

Animæ reliquias id præſtare, putarunt Alii, ut *Gerh. Feldmann. (de Cadav. Inſpic. c. 59. §. 6. p. 155.)*, quod tamen abſurdum quid, tinnit. Potuiſſet tamen animæ ſenſitivæ, quæ in eo corpore una cum Ideis ſeminalibus ſuperſtes,

quo

quouſque illud mixtum vino, vi fermenti incipiat diſſolvi, nomen forſan ſub hoc titulo latere; unde etiam vita functi, quandoque, veluti ſi viverent, ejusmodi motus obire, aut etiam in pedes erigi & ambulare cernuntur, prout hæc recitat (*c. l. p. 403.*) *Joh. Marc. Marci.* Vim etiam vegetantem mortuis ineſſe, qua crines & ungues ſuccreſcunt, *Levin. Lemn.* (*l. 2. de Occ. Nat. Mirac. c. 7. p. 303.*). Permanet in his animæ humanæ portio caduca, (ſenſitrix vegetalisque,) in actu ſaltem primo, ad breve ſpatium tridui, *juxta Fortun. Liceti* (*l. 6. de quæſit. per Epiſt. c. 5. p. 92.*) *ratiocinationem*.

§. 72.

Difficultates verò, quæ ex hac hypotheſi propullulant ſubodorantes, in relictos potius in ſanguine & per eum in ſucco inquilinos ſpiritus lapidem hunc devolvunt, eosque hujus ſcenæ actores conſtituunt. Spiritus namque primum vivens & ultimum moriens, verusque intus agendarum ſolus Rector eſt, ut *J. B. Helmont.* (*Tr. Tumul. Peſt. p. 866.*). Cui pollicem premit *Steph. Clotzius* (*c. l. Exerc. 14. §. 7. p. 142.*). Spiritus igitur animalis, *ex Th. Campanellæ ſententia* (*l. 2. de Senſ. Rer. c. 13. p. 96.*), intermanet in corpore, ſicut nauta in navi, aut Dominus in ſuo pallatio, & populus in civitate; non autem ſicut forma informans æqualiter totum compoſitum. Occiſi hominis ſpiritus retinere animum vindicandi, patet ex cruentatione cadaveris, quæ accidit in præſentia homicidæ, *Sebaſt. Wirdigii* (*l. 2. Med. Spirit. c. 28. §. 9. p. 208.*) Philoſophia eſt: Spiritus in ſanguine ſuperſtites ſentiunt præſentiam ſpirituum homicidæ, cum quibus pridem inſtituebatur complicatio, & hoſtilis colliſio in duello, vindictam meditantur, deſiderant, parant, & iracundiæ motu inſurgunt in hoſtem, qui motus ſanguinem calefacit ac fluidum reddit, non ſecus ac ſi in vivo corpore poſt iracundiam ex ſpirituum excandeſcentia, efferveſcentia hæmorrhagia ſequitur. Talem ſpirituum interimendi, vindicandi proclivitatem & indolem peſtilentiæ cauſam eſſe, docent. Evolv. & *J. B. Helmont.* (*tr. de Magn. Vuln. curat. n. 115. p. 612.*). Spiritus igitur hos vocavit occiſores, *Wirdig.* (*§. 10. p. 209. & §. 16. p. 216.*). Veriſimile omnino eſt, conjectat *Joh Amoſ. Comen.* (*Phyſ. Ref. in App. p. 169.*), ſpiritum hominis occidendi irritatum, quando cum ſanguine jam funditur, in vindictam tranſilire in ipſum occiſorem: eo nimirum modo, quo canem, feram, bovem, dum occiditur furenter in percuſſorem ruere videmus. Si enim id Spiritus corpori adhuc hærens facit, quidni ab eodem revulſus? Inſilire igitur in homicidam, eumque occupare, credendus eſt. Unde fit, ut cum is cadaver accedit, (præſertim ſi tangere id aut intueri jubeatur,) quicquid ſpiritus in Cadavere ſit reliquum, id cum vehiculo, ſuo ſanguine, in occurſum ſuo hoſti

(per

(per Sympathiam nempe) ſe ſe proripiat. Eadem fere habet *Joh. Sophron. à Kozack.* (*l.5. Horolog. c.6.*) ubi & ideo hoc fieri exiſtimabat, quia ſpiritus trucidatorum non ceſſant prius in lucem progredi, quam tota eorum corporeitas fuerit abſumta in tenebras, tum & hos ſopiri. Alibi (*Anat. Vit. Microcoſm. c. 17. p. 128.*) ita diſcurrit: Spiritus hominis ab alio vim illatam naturaliter reprimere ſtudet, quod ſi ipſi vires deficiant, aliunde auxilium implorando juvari deſiderat. Quod ſi non aſſequatur atque ſuccumbat nihilominus eundem affectum, quo prædictus exhalavit, tenaciter retinet, & propius accedente hoſte, quia vociferari nequit ob inſtrumentorum læſionem, vi piorum ſanguine aſtantium ſuppetias implorat. (Add. *Ejusd. tr. de Sale c. 5. ſ. 17. p. 223.*). Auram vitalem Abelis Cainum fugitivum feciſſe, *J. C. Weber.* (*de Liquor. Stiptic. p. 22.*) ſtatuit. Confer. *Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l.3. Antiqu. Lect. c. 12. col. 129.*)

§. 73.

Cum vero ſpiritus extra aut absque ſanguine conſiſtere vix poſſe viderant, ſanguinem addiderunt alii. Nec forſan immerito. Sangnis namque, & non alii humores, indicat, quas *infra* (*§. 114.*) recenſitas reperies. Sanguinem primum vivens & ultimum moriens cur ediceret *Guilh. Harv.* (*de Generat. Anim. Exerc. 51. p. 193.*), cauſas ſonticas habuiſſe mihi videtur. In ſanguine videri naturæ aliquem Characteriſmum divinitus poſitum, *Libavio* (*c. l. th. 144. p. 216.*) aſſentior, cum in ſanguine, effato divino, ſit Anima & vita, quod colorem fovet, qui eſt proximum Animæ inſtrumentum & vinculum, quo cohæret pars utraque, prout *Libav.* (*c. l. p. 191.*) interpretatur. Sanguinei inde longæviſſimi *Zacuto* (*l. 2. Hiſt. Med. Princ. qu. 9. p. 186.*), ſanguisque vitæ theſaurus, *Joh. Meſuæ* (*l. 1. de Re Med. Theor. 1. c. 2.*) audit. Hunc moveri poſt mortem in Cordis auricula, ea quieſcente, *Joh. Walæus* (*Epiſt. de Chyl. & Sangu. mot. Th. Bartholin. Anat. Reform. annex. p. 551.*) obſervavit, & cruor viget ſpiritu poſt mortem influo, ſeque movet, *juxta Franciſc. Oſwald. Grembſium* (*l. 1. Arbor. integr. & ruinoſ. hom. c. 8. §. 8. n. 6. p. 92.*), adeoque in hoc etiam quandam actionem admiſit *Dn. D. Ehrenfried Hagedorn.* (*Cent. 3. Hiſt. 45. p. 341.*)

§. 74.

Sanguinem ſentire, *Critiam* docuiſſe, *Philoſophus* (*l. de Anim. t. 32.*) affirmat, adeoque animam reputaſſe. Senſum & motum huic primariò ineſſe, plurimis indiciis *Guilh. Harv.* (*c. l. Exerc. 52. p. 197.*) comperit. *J. B. Helmont.* (*Tr. Schol. Humoriſt. paſſiv. decept. c. 3. n. 2. p. 820.*) ita ſentit: In Cadavere dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor manet in venis, vivitque tantiſper. (*Tr. de Lithiaſ. c. 9. n. 93.*). Nec cruor, nec ipſe ſanguis arteriarum ſenſu tactuq;

ani-

animali pollent licet ſympathetice ſentiant etiam extravenati. In ſanguine etiam extravenato anima ipſa habitat (*tr. de Magnet. Vuln. Curat. n. 15. p. 617.*). Hic & in ſanguine ſuam eſſe phantaſiam, quæ quia potentius ibidem viget, quam in rebus cæteris, ideò ſcripturam alto elogio ſanguinem adhuc coctum & edi promtum (fortaſſis & per fotum planè putridum *addit n. 156.*) animatum vocare dictitat (*tr. de Magn. Vuln. Curat. n. 163. p. 617.*). Et *alibi* (*Tr. Tumul. Peſtis p. 857.*) in carne & ſanguine eſſe quandam ſeminalem notionem, diſtinctionem, imaginationem, amoris, convenientiæ, ſimilitudinis; itemque timoris, terroris, triſtitiæ, repugnantiæ &c. cum intuitu lucri & damni, noxæ & complacentiæ. Ne de ſanguine mortuorum dubites *Idem* (*tr. de Magn. Vuln. curat. n. 88. p. 609.*) concludit: inſunt ſanguini vires quædam vitales, tanquam ſi animatæ eſſent, è cœlis vindictam, imò à judicibus terrenis, in homicidam animadverſionem poſtulantes. Modum inveniſſe ſibi viſus *Cornel. Gemma* (*l. 1. Coſmocrit. c. 6. p. 78.*). Videmus extincto cadavere usque ad tertium diem interfectoris imaginem velut in concreto ſanguine latuiſſe, quum eadem ſemel præſente reſiduus ille ſpiritus, propter Ideas inhærentes, in percuſſorem obvium concitetur, nec prius profluvium ſanguinis è vulnere ſupprimatur, quam qui occiderit longius à funere ſit ſemotus. In ſanguine, iterum *Helmont.* (*c. l. n. 114. p. 612.*) pronunciat, etiam poſt mortem ineſt ſuus præſentis homicidæ ſenſus, ſua vindicta, quia ſua quoque phantaſia: ideò non ipſus *Abel*, ſed innocens ſanguis ejus clamat tamen in cœlum vindictam.

§. 75.

In corpore vivente ſanguinem & ſpiritus vivere, mordicus his defendit *Caſp. Hoffmann.* (*l. 3. Inſt. Med. 3. §. 3. p. 295.*): Eſtne rationabile, eſſe in corpore vivo aliquid, quod non vivat? Ut cominus agam, ſpiritus cum ſint proximum Animæ inſtrumentum, humores cum tantum caleant, quantum Caloris à Corde habent: cur non vivant? Vim (vitam habet *Joh. Marc. Marci Philoſ. Vet. Reſtit. p. 5. ſubſ. 1. p. 842.*) mumialem equo mortuò tribuit *Helmont.* (*c. l. n. 110.*), & ſic vocat quandocunque carni (& ſanguini) adhuc confermentata eſt virtus liquoris vitalis, id eſt, ſpiritus inſitus, qualis in ſpontè præ ægritudine aliaque inferioris ordinis diſruptione morientibus non invenitur. E ſpiritu Mumiæ animalis autem hoc phænomenon deducendum, rebatur *Andr. Tenzel.* (*de Med. Diaſtat. c. 1. p. 27. & 29.*)

§. 76.

In corpus interemti etiam cauſam rejicere quibusdam placuit. Judaizare ſi cui Religio non foret, ſenſum cadaveris à Judæis creditum adoptare, & in ſu-

as partes trahere poſſet. Adducam in gratiam Lectoris, quam è *Molthero* (*Theol. Judaic. c. 20.*) *Henr. Kornmann. (p. 8. Mir. Mort. c. 45.)* citatam fabulam, aut verius inſaniam. Quando Anima à corpore diſcedit, ſecundum Hebræorum doctrinam, ſemper memor eſt corporis, & triſtatur de corpore, utpote in quo habitationem & ſedem habuit ſuam. Et quamvis corpus poſt diſceſſum trunci inſtar ibi jaceat, ſcias tamen, ſi verus vis eſſe Apella, corpus omnia adhuc audire & ſcire, quid in mundo fiat, & quando ipſum devorent vermes, væ illud ſentit, ac ſi acu pungatur vivens, (mortuo gravior eſt vermis, quam acus carni viventi, dictitat *R. Lipmann. l. Nizzachon. n. 299.* quod tamen de impiis tantum plurimi interpretantur), ideò & vetitum ad cadaver & funus plura loqui, quam quæ ad ejus neceſſitatem & honorem vergunt, (de mortuis & abſentibus nil niſi benè,) & cœmiteria adeunt, & defunctorum ſepulchra, ut miſereantur viventium, & DEUM pro iis orent. E Chriſtianis, quidam in extincto ſupereſſe ſenſum aliquem, *teſte Ant. Santorello (Poſt-Prax. Med. c. 21. p. 60.)* & illi ſcaturiginem hunc cruentam aſcripſere. Corpus remanere cum ſenſu proprio obtuſo, naturæ ipſius conveniente, *Th. Campanella (l. 4. de S. R. c. 9. p. 296.)*, & in corpore mortuo aliquid vitæ ſupereſſe dixit *Joh. Marc. Marci (c. l. ſubſ. 3. 405.)* cujus ratione Sympathia & Antipathia fiat.

§. 77.

Characterem naturalium corporum viventium in mortuis remanere, multis Exemplis edocemur. Ad formarum materialium à ſuo corpore inſeparabilitatem provocat *Martin. Kerger. (de Ferment. ſ. 1. c. 4. p. 19.)*, eamque probare omni niſu ſatagit. Afferam ex *Athanaſio Kirchero* Phyſam ſ. orbem piſcem Ægyptiacum, ut viventem in mari rubro, ita & mortuum exſiccatum ventos indicare, ſi ſuſpendatur. Inde à Germ nis *See-Hann*, quaſi Gallus marinus dicatur, quod ſicuti gallus templorum turriumque faſtigiis impoſitus ventos demonſtrat, ita & hic piſcis. Ab accolis Nili lingua patria Arabica Allalrucho, DEUS ventorum, quod ipſis quaſi imperare videatur, appellatur (*l. 3. Mund. Magnet. p. 4. c. 2. §. 6. p. 529. ſq.*). Idem Hirundine marina piſce volatili per tredecim annos ſe obſervaſſe, fidem interponit. *Alibi (in Magnet Nat. Regn. tripl. ſ. 4. p. 165. ſq.)* de ipſo ipſe ſequentia: Hic jam à viginti annis (Viginti quinque ſi rectè computes ab anno 1640. quo primum Mundum Magneticum ſe edidiſſe fatetur, ad 1667. quo Regnum Magneticum publicæ luci conſecravit), tholo Muſæi intra Roſam nauticam ſuſpenſus, indicis ventorum officio fungitur, & omnibus advenis inter cætera rara oſtendi ſolet. Habet enim hanc vim ſibi inditam, ut intra Roſam nauticam Rhombis ventorum inſtructam, & juxta quatuor

tuor mundi partes ſituatam tenui filo ſuſpenſus, qualiscunque tandem ventus foras ſpiraverit, illum eundem intra rhombum hirundo, palea ori inſerta demonſtret. Experimentum certum eſt, & jam, uti dixi à viginti annorum curriculis diligenter obſervatum, unde & eundem Magnetem Æolium appellandum duximus. Nec minus admirandum, quod *Ganzalus Fernand.* (*l. 13. Hiſt. univerſ. Americ. c. 6.*) de Phoca ſeu Lupo marino conſignavit. Eſt res notatu digniſſima, quam de Lupo marino (quem & Phocam ſeu vitulum marinum *Plinius nominat*,) modo referam, & ſic ſe habet: Pellis hujus animalis, uti & cingula, ligulæ & marſupia ex ea parata hanc inſitam ſibi virtutem habent, ut mari tranquillo & ſine incremento & pili hujus animalis ſe ſurrigant: Eſtque res frequenti experimento à me cognita, & in dicta pelle ſingulis diebus ſpectatur, adeò, ut quas mutationes in ſuo fluxu & refluxu facit mare, has & ſubeat hujus animalis piloſum corium. Hinc Bothnici Nautæ prognoſticon ſuſcipiunt ex veſtitu proprio, de pellibus hujusmodi compoſito, an mare tranquillum & proſpera navigatio ſit ſperanda, vel periculum in navi ſit ſubeundum, tradidit (*l. 20. Hiſt. Gent. Septembr. p. m. 510.*) *Ol. Magnus.* Spectarent huc quæ de Aviculæ Martinettæ, & Alcedinis pelle & pennis ſupra (*l. 1. Tit. 1. §. 22.*) retuli, niſi in dubium traherentur iſtæ Relationes.

§. 78.

Sed ad rem propius. Characterem (ſ. Ideas) præteritarum rerum, anima excuſſa, in Cadavere remanere, *Claud. Deodat.* (*l. Panth. Hygiaſt. c. 11. p. 105. ſq.*) commemorat, à qua ſententia *Paracelſiſtæ* cum *Helmont.* non abhorrent. In Cadavere vulnerati, notat *Wilhelm. Daviſſon.* (*Prodrom. comment. in Med. Petr. Severin. p. 176.*), etſi receſſerit forma princeps, manet tamen ad tempus rerum præteritarum & omnium, quæ fuerunt in anima, plenus Spiritus, qui ſub ipſam cædem per characterem hoſtilis Spiritus, cum ejus figuram ſibi fortiter expresſiſſet, fit ſanè, ut eodem denuò occurente, per illud impreſſum & adhuc recens veſtigium moveatur, eoque impulſu concitetur & ſanguis, donec per vulnus erumpat. Id ut firmet (*tr. de Magnet. Vuln. Curat. n. 120. p. 613.*) *Helmont.* experimenta in lucem profert. An ſcire fortè aves, *quærit*, cur ſanguis taurinus toxicus ſit, non autem fratris ſui bovis? occidendo ſcil. obmurmurat taurus & ſuo ſanguini vindictæ notam ac potens ſigillum imprimit: Sin etiam contingat mactando bovem non uno ictu evaſiſſe furioſum, & diutius in eodem perſeveraſſe furore: carnes malè ſanas relinquit, niſi prius ſapida perturbatione deſes & ſecluſus relinquatur, jejunio ad ſe redire. Taurus igitur moritur præ cæteris animantibus vindex excellentior. Pavoris & terroris i-

deam in ſanguine Leporis geminatam, ſi venando per canum morſus intereat, alibi (*tr. Poteſt. medicam n. 29. p. 381.*) aſſeruit. Bufo (*ſecundum Eundem tr. Tumulus Peſtis p. 885.*) viſo homine terrorem immenſum concipit naturali dono. Qui terror ab homine naturalem energiam ſibi acquirit & imprimit contra imagines territi Archei in homine. Siquidem terror Bufonis interimit ac annihilat ideas territi Archei (in Peſte), eò quod terror in bufone eſt naturalis, & ideò radicaliter, ac per totum, etiam illi mortuo, incorporatur.

§. 79.

Affectus igitur remanere non modo in exhalante ſpiritu, ſed etiam in corpulentia, in qua ſanguis eſt, & tenuitas, *Th. Campanella* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 9. p. 297.*) profitetur, & *Joh. Marc. Marci*, quosdam non parum referre volunt, in qua diſpoſitione animalia moriantur, quorum partes ad uſum Medicum quæruntur (*l. c. ſ. 2. p. 433.*) Hinc ſanguine leporis, per canum morſum venando interemti, quin imò & carne fumo ſiccata, Dyſenteria curatur, non fallaci eventu, juxta *Helmont. (tr. Poteſt. med. c. l. & n. 29. p. 382.)*. Linteo à ſanguine tincto ſicco Eryſipelas. Pari modo pellis caudæ, lepori vivo detracta, ceu amuletum idem curat Eryſipelas; admota vero omnes curat Ambuſtiones. Raſum cornu Tauri in coitus ardore abraſa mirè armat in Venerem, quod aliàs non facit. Cerebrum paſſeris, in actu Veneris transfoſſi, potentius longè ſtimulat eandem, quam ſi nudè interficiatur alio tempore. Filum, quo ſtrangulata vipera, medetur anginæ, *Dn. D. Mich. Ettmüller* (*Diſſ. de Morſ. Vip. p. 5. §. 2.*). Claudit igitur *Martin. Del-Rio* (*l. 1. Diſquiſ. Mag. c. 3. qu. 4. p. m. 55.*), Neque adhuc dum video, quid ſolidius afferatur illa Antipathia, ex vehementi occiſi in occiſorem, quod qualitatem latentem & arcanam impreſſerit corpori cum Cadavere permanentem. (*Conf. Eund. comment. in Octav. Senec. v. 127.*)

§. 80.

Quod citati Autores peremto detulerunt, id Alii ipſi deferunt homicidæ. In genere ſequentia leguntur *ap. Andr. Libav.* (*c. l. p. 279.*): Cum ſanguis interemti prorumpit, non autem viciſſem interimentis; paſſionem ab hoc in illum illatam manifeſtum eſt. Pluribus id *idem (tr. 187. ſq. p. 121.)* diduxit. Quomodo verò accidat, habet iſta *Petr. de Apono Conciliator dictus (c. l.)*: Dicitur quod ex vulnere recenter interfecti, jam conſtricto ſanguine, fluxus ſanguinis demum fit ab interfectoris præſentia ex illis, quod accidit ex motu impreſſo ab interfectore ad interfectum virtutis ſuæ fortis imaginationis & furiæ. Di-

cunt

cunt enim, *pergit*, impreſſiſſe eum ſpiritus inimicitiæ ſuccenſos interfectum tempore interfectionis, qui ad præſentiam interfectoris moveantur ex interfecto ſuo ad interfectorem ſuum unde exiverunt, propter quod cauſatur motus in corpore interfecti, & vulnera ſic ſanguinem emittunt. Admiſerit latro in via homicidium, cadaver autori intuendum ſit propoſitum, ſanguis è cadavere effluit. Unde hoc? niſi quod ſpiritus interfectoris fixè intuentis & conſiderantis à ſe inflictum vulnus cadaver, ejusque reliquos Spiritus commovent, ſanguinemque eliciunt. Hæc aliorum potius, quam propria ſententia *Martin. Weinrich.* (*p.1. de Monſt. c.17. f.166. a.*). Cum occiſum occiſor intuetur, tranſmittit Spiritus quosdam ira & odio plenos idcircò enim occidit, quare calidos, acutos & igneos. Calefiet proinde ſanguis occiſi, *concludit Anton. Santorell.* (*c.l. c.21. p. 160. ſq.*) exceptis ab occiſore ſpiritibus, tum quia calidi, tum quia ob iram calidiores facti. Excalefactus autem ſanguis, neceſſe eſt ut prodeat, cum nequeat anguſto illo ſpatio contineri. Spiritus occiſorum in occiſum ingreſſi, ad eum (præſentem) redire per vulnera conantur, accedente corpore ſeu Magnete ex quo manaverant, à quo rurſus alliciuntur. Ita *Petr. Borell.* (*cent. 2. obſ. 47. p. 145.*) ob recurſum ſpirituum verſus nativam originem, qui tempore conflictus ex homicida in occidendum corpus confluxerant, ſequi concreti ſanguinis diſſolutionem ad ſpirituum expeditionem & accidentariam effluxionem. *Nicol. Papin.* (*Diſſ. de Pulv. Sympath. qu. 4. part. 2. Theatr. Symp. & Antip. p. 164.*)

§. 81.

Aliter hoc phænomenon explanare aggreſſus *Simon. Majol.* (*Dier. Canic. Colloqu. p. m. 33.*) id ego, *ait*, ex aëris attractione ſimulatque ſpiritus infectione cauſari dijudico. Licet enim Cadaver illud ſit omni ſpiritu deſtitutum, neq; ſentiat quicquam, horrore tamen tunc concutitur, tranſeunte occiſore, quia ſpiritus ibi in vulnere ſunt quadantenus infecti à ſpiritibus interficientis, quo tranſeunte usque ad ipſum vulnus aër infectus trahitur, quo intercepto ſanguis ebullit propter infectionis conformitatem, tàm in vulnere manentem, quam ab interfectore manantem. Aliis autem tranſeuntibus id fieri non poteſt, cum quibus nulla ſpirituum & infectionis communicatio eſt.

§. 82.

Ficti illius Arnoldi Bachimii Denſtonii (*Panſoph. Enchiret. p. 7. §. 223. p. 186.*) philoſophia circa hoc thema ſequens eſt. Dum quis ex malitia alterum occidit, Archæus ipſius totus, quantus, eſt furibundus, Occiſi Archæus è contrà totus, quantus, pavidus redditur, & ferè totum in ſanguinem ſe recipit, aboli-

tionem ſui ex gradu animalitatis horrens. Dum occiſor appropinquat cadaveri à ſe occiſo, Archeus occiſi ſentiens effluvia Archæi occiſoris, ultimam deſtructionem metuens, fugam quaſi molitur, quærens ſpatium in æthere amplius, unde ſecum ſanguinem rapit extra venas. Et hoc ideò, quia dum Archæus occiſor occidebat hominem, ſpecialibus Characteris furioſi & effluviis in timorem & anguſtiam coëgit Archæum occiſi, qui Character manet ſemper in Archæo occiſoris, unde quam primum appropinquat occiſor, Archæus ſimilia effluvia ſpargit & in fugam concitat pavidum Archæum occiſi.

§. 83.

Paracelſus more ſuo phantaſticus, phantaſiæ vehementiori omnia aſcribit, *Athan. Kircher.* (*l. 3. Mund. Magnet. p. 9. c. 2. qu. unic. p. 97.*). Magna miracula imaginatione cooperante fieri poſſe, *Paracelſum* credidiſſe conſtat, an ad cruentationem eandem traduxerit me non legiſſe ſincerè fateor. Interim imaginationi eandem tribuit *Fr. Baco Verulam.* (*Sylv. Sylv. Cent. 10. n. 958. col. 958.*) *& Alii* quod ex modo dictis de ſanguinis Phantaſia (§. 73.) & *infra* (§. 125.) dicendis conſtare poterit.

§. 84.

Spiritus hos occiſi & occiſoris pugillatione quaſi quadam concurrere, ut inde cruoris illa ſcaturigo propullulet, cum utriusque concurſus agitet & in turbas ſanguinem concitet, ut *Galeot. Martius* (*de Doctr. Promiſc. c. 22.*) pronunciat. Referas, ſi libet, huc illud *Paracelſi* (*l. 4. Paramir. c. 3. p. 18.*): *Ich hab ein Geiſt, der ander hat auch einen: Die Geiſt kennen einander, als ich und der ander, ſie üben ihre Sprache mit einander, wie wir, aber ungenöttet, unſer Red, ſondern was ſie wollen. Auff das mercken, daß müglich iſt, daß die zween Geiſt ein Zorn tragen auff einander, und einer den andern lezt, gleich wie ein Menſch den andern.* Et hæ etiam *Ath. Kircheri* (*l. 3. Mund. Magnet. part. 9. c. 2. qu. unic. p. 612.*) & qui Eundem κατὰ πόδα ſequitur, *Caſp. Schotti* (*p. 4. Mag. Nat. l. 5. Syntagm. 2. c. 4. p. 495.*) mens eſt. Ita a. Kircher.: Vehemens & violentus ſpiritus, quo occiſor alium ſibi inimicum impetit, maligna vi plenus per oculos, os, nares in inimici ingreſſus, intimas fibras, tum potiſſimum ſanguinem, ac in ſanguine latentem qualitatem vectore ſpiritu invadit, qui incitatus, vel vi rarefactiva ſanguinis cadaveris, vel alio quodam occulto Naturæ diſſidio loco cedens foràs erumpit, eò quod ſpiritus occiſoris ſanguini occiſi dicta ratione communicatus non commodè in alieno ſubjecto ſubſiſtens proprium videlicet occiſoris ſanguinem naturali inclinatione appetat, hic verò illum ceu ſibi proprium ac naturalem attrahat, repellente Cadavere ſpiritum tanquam ſibi repugnantem

tem atque inimicum. Dum igitur occiſoris ſanguis, quod ſuum, appetit, occiſi autem contrarius ſpiritus ſpiritum inimicum & hoſtilem repellit, fit, ut hac ſpirituum contrariorum lucta, ſanguis, quorum vehiculum eſt, effervèſcens, violenter foràs erumpat. Add. *his Petr. Gaſſend.* (*in Phyſiol. Epicur. p. 354.*). Mirabile certe nobis olim fuit videre ſuum gregem in medio foro grunnientem torveque obtuentem, pertranſeunte non procul lanio. Sed nempè vel ipſa veſtigia interfectorum recens ſuum quæ in veſtibus, manibus, cultrove immanebant, ſpirare adhuc videbantur, cædem ſimilem ob emiſſa corpuſcula, quæ vi ſeducta alienosque motus ſubeuntia horrorem creabant, & internecionem conſimilem minitabantur. Add. *Anton. le Grand.* (*Hiſt. Natur. p. 8. Artic. 8. n. 5. p. 394.*). De Chirothecariis & qui canes interficiunt & pelles ipſis detrahunt *Kenelm. Digby* (*de Nat. Corp. c. 38. p. 427.* evolvendus & *Jacob. Lorhard.* (*Theatr. Philoſ. Diagr. Phyſ. p. 48.*). Eodem vel non abſimili modo dici poteſt commoveri occiſi recens hominis ſanguis ad occiſoris præſentiam, ſi verum eſt tamen, quod leges tanquam non incongruum ſupponunt.

§. 85.

In externis eſt veſtitus rei, qui ſæpè eo eſt odore, ut tum homines, tum beſtiæ ex eo cognoſcant perſonam, diſſerit *Libav.* (*c. l. th. 283. p. 134.*). Conſentaneum eſt, aliquid ſpirituum inde quoque ad vulnus penetrare poſſe. Unde videtur eſſe conſequens, ut eodem veſtitu, ſed non obterato fortibus odoribus accedat reus. Veteres veſtes imbutæ magis ſunt recentibus, iterum (*p. 382.*), à quibus ſæpe etiam corporis mutatur odor: argumento, quod canes peregrino habitu recens ſumto dominos ſuos non facilè agnoſcant. Non lavanda prius ſunt cadavera, *præcipit*, antequam ſignum ſit exploratum. Neve etiam ſit incantatus amictus.

§. 86.

Scaturiit ex hoc alveo Antipathia & Sympathia inter occiſorem & occiſum. Illam ejusmodi ebullitiones in aëre cauſari *Villalpand. Torreblanca* (*l. de Mag. c. 2. p. 10. p. 35.*). *Joh. Riolan.* (*in l. 2. de Abd. Cauſ. Fernel. c. 18.*). *J. B. Siton.* (*Iatroſoph. Miſcell. tr. 16. p. 81.*). *Timoth. Brigth.* (*in Animadv. in Guilhelm. Adolph. Scribon. Phyſ. ad §. 82. p. 44.*). *Robert. Fluddus à Fluctibus* (*l. 1. 1. Amphiteatr. Anatom. ſ. 1. p. 3. c. 10. f. 239*). *Joh. Mayow* (*l. 3. Phyſ. c. 8. p. 224.*) Confer *modo* (*§. 71. & 77.*) allegata & prolata, occiſores etiam abhorreri apud inferos Ethnici credebant. *Caſp. Barth. Animadv. in Stat. l. 11. Thebaid. v. 623.*) in ſcenam produxit *Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 462.*) Dum apud inferos *Dido Æneam* averſabatur:

Tali-

Talibus Æneas ardentem & torva tuentem
Lenibat dictis animum, lacrymasque ciebat.
Illa ſolo fixos oculos averſa tenebat.
Nec magis incepto vultum ſermone movetur,
Quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes,
Tandem proripuit ſeſe atque inimica refugit.

§. 87.

Sympathiam non excluſit *Guilielm. Adolph. Scribon.* (*in Phyſ. l. 1.* §. *80. p. 42.*) nec alienum ab hoc eſſe *Petr. Aponenſem è Petro Gregor. Tholoſano & Proſpero Farinaceo* (*c. c. l. l.*) declarat *Joh. Chriſtoph. Hundeshagen* (*c. l.* §. *81.*) quod ipſum ex verbis *Conciliatoris modo* (§. *79.*) recenſitis vix colligere licet.

§. 88.

Et ob præfatas cauſas in jure pro indicio homicidæ etiam ſanguinatio iſta proclamata, ut ex JCtis *Marc. Anton. Blanc.* (*tr. de Indic. Homic. n. 408. p. 153.*) & quidem pro violenta conjectura, ut habet *Joh. Bodin.* (*l. 2. Dæmonom. c. 2. p. m. 263.*). Hoc in utroque jure video aſſervatum, ac ſi eſſet indicium, quod legali probationi conduceret, & à jure peritis mille etiam hiſtoriis fulcitur, *teſtatur Caſp. Caldera de Hæredia Tribunal. Magico-Med. Stat. 12. Artic. 9. p. 79.*). Hinc & ſufficiens ad capturam, quin & torturam ipſam traditur incitamentum *Jacob. Menochio* (*l. 2. de Arbitr. Jud. qu. Cent. 3. Caſ. 270. n. 16. & 17. & l. 1. de Præſumt. qu. 89. n. 128.*) & quæ allegant *Joh. Bodin.* (*c. l.*). *Paulus Zacchias* (*l. 5. T. 2. Quæſt. Med. Leg. 8. n. 11.*) quæque ad hunc locum (*p. 429.*) ptætereà citavit *Joh. Dan. Horſt. & Heinr. Kornmann.* (*p. 9. m. m. c. 27.*) & *Joh. Döpler.* (*Theatr. Palmar. Supplic. & Execut. Criminal. c. 1. n. 161. p. 47.*). Hoc cum ſemel verum comperiſſet, *Rex Daniæ Chriſtiernus II.* In Curſore cædis inſimulato poſtmodum hunc modum explorandi cædium Autores in toto ſuo regno paſſus eſt obſervari, quod *Henric. Ranzov. Produx Cimbricus illuſtriſſimus* (*in Epiſt. Reſponſ. ad Dav. Chytræi Epiſt. Conſolat. p. 195. ſq.*) prodidit. Suo tempore id Romæ obſervatum quoque, *Jac. Menoch.* (*l. 1. de Præſumt. qu. 89. p. 128.*) & *Hermann. Conring.* (*Diſquiſ. Polit. de Form. Judic. in Republ. rectè inſtit.* §. *294.*). In Bavariæ Ducatu *Georg. Everhard.* (*Volum. 1. Conſil. 35. n. 35.*)

§. 89.

Quæ quidem rationes & fundamenta talia, non ita firma baſi conſtare videntur, ut multi Excellentiſſimi Doctiſſimique Viri aliis rationibus moti non fuerint negativam amplexi, & contra affirmantium fortalitia ſuos producere Arie-

Arietes & Catapultas. Quod ſanguis variis de cauſis è vulneribus, ore, auribus, oculis, quin & poris ſub forma roris aut ſudoris prodire poſſit è Cadavere ſecundum Naturam, Titulo *præcedente* (*§.36.*) & *præſente* (*§.3. ad §. 34.*) idque vel guttatim & ſtillando, tantum roris ad inſtar & ſudoris, vel copioſiori & tumultuante fluxu ebulliendo demum, qualis hiſtoria *alibi* (*l.1. Tit.5. §.39.*) legitur. Add. *Chriſtoph. Beſold.* (*c. l.*)

§. 90.

Nec ad homicidæ præſentiam, & tactum cadaveris interfecti ſemper cruentarunt. Narratum eſt nobis, *tradidit Andr. Libav.* (*c. l. p. 154.*), quendam à Cæde recente inductum confeſſumq; ſe autorem, nullo fuiſſe indicatum cruore. Retulit Gemellum (*2. B. Neupoliten Kunſt-Wunder-und Sitten-Spiegl. Diſc. 3. p. 329.*) *Eraſ. Franciſci.* Acta judiciaria Chemnicenſia hæc annotant: *Es iſt zu regiſteriren anbefohlen worden, daß alle Gefangene mehr als einſten über den entleibten Michel Kirchmeß geführet worden, welche, wie bräuchlich, die Hände auf ihn gelegt, iſt aber darauf keine Anzeigung oder Zeichen erfolget. d. 13. Febr. 1598.*). Præſente quidem inimico & refractario, non tamen homicida, *Henric. Engelgrav.* (*p. 2. Luc. Evang. p. 161.*), id eveniſſe memorat: in morte *Henrici Regis Angliæ*, cujus cadaver dum ad tumulum deferretur, *Richardus* filius contumax & patri rebellis occurrit, & ecce, dum aperta facie parentem aſpicit, cadaver ſanguinis copioſo imbre ſudavit.

§. 91.

Quin & Amicis appropinquantibus in ſubmerſis id prodigii genus viſum, ut de ſubmerſis *Levin. Lemn.* (*l. 2. de Occ. Nat. Mirac. c. 7. p. 161.*) & *Joh. Jonſton.* (*Cl. 10. Thaumat. Nat. Art. 3. p. 449.*), Menſe Julio Anni 1636. *Joſephus Petri Pauli Peregrini* ad *D. Auguſtinum* Barbitonſoris filius flumine abreptus octiduo latuit: hebdomade vero elapſa è Tiberi emerſus, ſecundoque flumine vectus ad Arcum Parmæ, (ſic enim Cloacam appellant è regione molis Hadriani;) ab iis qui in Tibere natabant, delatus fuit ſemi putridus ac penè informis, ſanguine ex hauſto, ſpiritu extincto, & corpore ferè putredine confecto. Adveniente verò fratre germano, ſanguinem ex ambabus naribus effundit, omnibus qui aderant miraculo ſtupeſcentibus, *prodidit Petr. Serv.* (*de Unguent. Armor. p. 1. n. 32. in Theatr. Symp. & Antip. 541.*). De ſuſpenſo, ad matris acceſſum, idem *Heinric. Kornmann.* (*p. 5. m. m. c. 9.*) contingere poſſe, ſi intimus interfecti amicus, quem paulo ante motem conſpexerit commiſſerantem una fuit ingreſſus fidem interpoſuit *Andr. Libav.* (*c. l. th. 300. p. 137.*). Poſtquam ab obitu accedit amatus homo miſera lamentatio exoritur atque ita ex commo-

tione eruptio ſpirituum, in defunctis verò movetur ſanguis eo modo, quo movebatur in vivo, paulo ante mortem. Non altius impreſſa commotionis cauſa, etiam à morte aliquantum ſupereſt. Apparet hinc, non neceſſe eſſe, ut in omnibus cadaveribus superveniente amico erumpat ſudor. Nam nec in omnibus tantum eſt amici deſiderium, nec in omnibus tàm fortè, *pergit* (*c. l. ad th. 199. p. 296.*) Add. *Petr. Borell.* (*Cent. 2. obſ. 47. p. 145.*) *Petr. Heig.* (*p. 2. quæſt. jurid. qv. 39. n. 104. p. 353.*)

§. 92.

Advertendum hic etiam monuit *Libav.* (*c. l. th. 305. p. 138.*), ne proprietate quadam aliquis ſit, ad quem (cujus præſentiam) omnia cadavera talia ſanguinem ſtillent. Cujus vero proprietatis an aliquis extiterit, ſit, aut futurus, non facile dixerim, cum de tali omnium obſervationum libri, quod ſcio, taceant. Venefici cujusdam, qui cum ad cadavera accederet, ſanguinem fundebat, *Idem* quidem mentionem fecit *alibi* (*part. 2. ſingul. p. 172.*), id verò naturaliter poterat accidere, cum Naturæ quodam inſtinctu ſanguinem cum brutis adverſemur, ut *Joh. Amoſ. Comen.* (*Phyſ. Reform. Append. p. 169.*) & *Th. Bartholin.* (*de Sangv. Vetit. p. 28.*), eveniatque inde, ut venæ ſectionem adminiſtrare videntes, animo linquantur (*Secund. Eund. c. l. p. 31.*); ſed & τῶν Φοβερῶν Φοβερώτατον ὁ θάνατος (juxta *Ariſt. l. 3. Ethicor. Nicom. c. 9.*) ideoque cadaver abominabile quid ſit, quod tactum Archeum pavore concutiat, & in fugam vertat. (*Vid. l. 3. T. 2. §. 4.*)

§. 93.

Nec omni tempore viventes ſaucii cruorem plorant ob cauſas naturales, ut *ſupra* prolata (§. *6. & ſq.*) declarant. Jejunis quibusdam vel non benè ſanguinem ex vena ſecta prodire, *Andr. Libav.* (*de Cruent. Cadav. p. 373.*) profeſſus eſt, quod tamen nunquam obſervare licuit. Jectigatio venarum eſt ex oppilatione Tartari in venis, & ſic ſæpe fit, quod vena inciſa non fluat, *Paracelſ.* (*l. 1. de Tartar. tr. 1. c. 3. in annotat. p. 395.*) tradidit. In Caduco Matricis ob ſtupefactionem idem obtingere (*tr. de Caduc. Matric. §. 6. p. 621.*) dictitat. Idem ſi caſeo & piſcibus novem dies veſcatur quis (*l. 7. Paragr. p. 189.*) quod ſi verum eſt, in monachis piſcibus ſolis & leguminibus unicè veſcentibus deprehendetur facillime. Poſſit &, *cenſenti Libavio* (*c. l. p. 281.*), nova alteratio priorem (ante mortem) elidere, aut partes alteratas a corruptione invadi, aut quid aliud id impedire. De Mentha riſpa *ſupra* (*§. 7.*) quædam ſparſa.

§. 94.

§. 94.

A Magis & Magicis Periaptis contingere & impediri cruentationem poſſe, *è ſupra dictis* (§.5. 22. 88.) elucet. Suſpecta hic eſt Magia, qua poteſt in alterum transmitti ſignum, *Eidem Libavio (c. l. th. 304. p. 138.)*. Quod an poſſibile ſit Magis, probare ipſi incubuit. Exempla in obſervationibus vix, credo, reperias.

§. 95.

Quod ad antiquitatem provocant, non expendunt, hanc credulitate & exinde propullante ſuperſtitione in multis abreptam; ceream etiam prodigiorum fidem extitiſſe. Quid *Homeri* locus (*§. 45.*) ad rem? nihil ſanè. Nil mirum, quod ex *Euphorbi* Cadavere

Fluebat ſangvis per inflictum vulnus.

Recens erat, vulnusque magnum & profundum. *Menelaus* interfector præſens erat, regeris. Non id cruentationem cauſabatur, ſed motus cadaveris à *Menelao* inclita ejus arma auferente concitatus. Quid verò de *Lucretii* Oraculo cenſendum? *Lambinus* hos tres verſus, tanquam ſpurios,

Namque omnes plerumque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem ſanguis, unde icimur ictu
Et ſi comminus eſt, hoſtem ruber occupat humor,

exauctoravit. Sed hoc, *judicio Oberti Giſanii* (*in marginal. ad h. l. p. 140.*), peſſimè. Pluribus rem exponere conatur *Joh. Nardius,* (*Animadv. 18. in h. l. f. 330.*) dum, *inſit:* Non tam hoſpes in humanioribus eſt *Lambinus*, ut nexum ignoraverit horum carminum cum ſuperioribus. Verum, ni fallor, hominem deterruit duplex, eaque graviſſima difficultas: Cur nempè ſaucii cadant in vulnus? Cur præterea profluat ſanguis ex interfecti Cadavere, præſente interfectore? Has declinavit aut diſſimulavit, abraſis malo conſilio tribus recitatis verſibus. Senſum expreſſit *Joh. Langius* (*l. 1. Epiſt. Med. 40. p. m. 194.*). Perinde ac ſalax mentis libido affectat ſemen effundere in amicam, cujus amore irritata & ſauciata fuit mens: Sic quoque caro vulnerata rubro ſanguine aſpergere hoſtem præſentem deſiderat. *Anton. Santorell.* (*Poſt. prax. Med. c. 21. p. 61.*) hæc addidit: *Lucretius,* moveri ſanguinem homicida viſo, non ſecus ac ſemen viſa muliere amata. Hic, niſi ponat vim cognoſcentem in occiſo, non poterit homicidam cognoſcere, unde nec adverſus illum effundere ſanguinem. Omnium optimè mihi ſenſum *Lucretii* acu tetigiſſe videtur *Paul. Zacchias, quando* (*l. c. n. 16. p. 430.*) ita pronunciat: Senſus horum carminum is eſt: Quemadmodum vulnerati ſuper ipſum vulnus cadunt, & ſanguis verſus

illam partem fluit, unde ictum experimur, ita, ut hoſtis, ſi propè ſit, fluentem ſanguinem excipiat, & hic quidem eſt germanus ſenſus carminum *Lucretii*, ut teſtatur *Martin. Del-Rio.* (*in Senec. octav.*). Phylacterium in Antiquitatis confirmationem adductum (§. *46.*), utpote ſuperſtitioſum, parum aut nihil ad rem.

§. 96.

Sed cum in Phyſicis rebus, ut optime monuit (*c. l. f. 340.*) *Nardius*, poſtrema omnium auctoritati debeatur fides, plurima rationi, maxima Experimento. In rationibus dandis, & cui proceſſui ſit inſiſtendum, maxime in diverſa abripi Autores deprehendas. Id verò malæ mercis non parvum indicium. Variant. (1.) Autores circa tempus à morte vulnerati computandum. Rarò, aut nunquam cadaver cruentabit, *tradit Anton. Santorell.* (*c. l. p. 62.*). Ne tamen ad miraculum cogaris confugere, ſcias, plerumque vulneratos videri mortuos, nondum tamen extinctos, atque ex illis ſanguinem prodire plerumque, rariſſimè ex iis, qui verè ſunt mortui. Et quamvis verè vita functi fuerint, prodigium illud caloris reliquiis deferunt, adeoque in recens mortuis id omnium optimè explorari, perhibent. Ideoque plerique non niſi poſt ſeptem, (*Cœl. Lud. Rhodigin. c. l. Gaudent. Merula l. 4. Rer. Memorab. c. 8.*) aut octo, vel ad ſummum decem vel duodecim (*Galeot. Martius l. c.*) horas talem ſanguinis ejaculationem obtingere contendunt. Quidam ad tertium diem, (ut *Cornel. Gemma l. c. vid. §. 73.*), ad quartum hyeme, *Hieron. Cardan.* (*l. 3. de Util. ex adverſ. capiend. p. 728.*) & *Luda Parma* (*ap. Caſp. à Rejes c. l. hiſt. 14. p. 386.*) extendunt. Nullum tempus determinatum ponunt quidam, cum id contigerit poſt unam ſeptimanam (*Nicol. ap. Boëm. c. l.*), poſt duas, (*ap. Gregor. Horſt. part. 1. Epiſt. Med. ſ. 9. p. 433.*) poſt tres, (*Th. Campanell. c. l. p. 296.*), poſt quatuor, (*ap. Joh. Manliumc. l. Caſp. Calderand. Hæred. Tribun. Mag. Med. Stat. 12. Art. 9. p. 79.*), poſt quinque demum hebdomadas, (*ap. citat. Horſt. Diaſcept. de Cruent. p. 46.*), in eo, qui duos jam menſes humatus erat, *teſte Boëmo* (*c. l.*) ſanguinatio apparuit. Imo quandocunque cadaveri occiſor aſſiſtat, etiam ſemiputrido, quod *Andr. Hildebrand.* (*ap. Gregor. Horſt. p. 1. Epiſt. Med. ſ. 9. p. m. 432.*) de infante commemorat, quod tamen miraculi ſuſpicionem facere, *Pauli Zacchiæ* (*l. 4. Tit. 1. qu. 10. n. 33. p. 365.*) conjectatio eſt, qui idcircò notoria miraculi accidiſſe refert, aut potius fabulatur, quod *è B. Agnetis à Monte Politiano* corpore plurimus ſanguis poſt Centum annos ab obitu proflueret.

§. 97.

Variant (2.) circa ſubjectum, ex quo ſanguis emanare dicitur. Nam potior pars ex ipſo cadavere occiſi & ipſo vulnere emanare perhibent; Nonnulli

ex

ex naribus, oculis, ore, aliisque partibus cadaveris. Et hoc quidem, ſi tantummodo accedat occiſor, (*Hippol. de Marſil. l. c.*). Alii verò, ſi ſe acclinet verſus illud, & motu manuum & tactu vulneris (*Andr. Libav. de Cruent. Cad. p. 150.*). Alii, dum jurejurando ſe purgant, duobus digitis, inter quos alba lana, in vulnus impoſitis (*Martin. Cruſ. c. l. vid. §. 4.*). Alii, ſi juramento ter præſtito, duos digitos (1.) trucidati labiis; (2.) vulneri; (3.) Umbilico applicet. Alii, ſi occiſor ſaltem tranſeat cadaver. Alii, ſanguinem fundere partes occiſoris. Nonnulli, ex Cadavere occiſi per vulnera, ex occiſore ſimul per Nares (*P. Zacchias c. l. n. 3. p. 428.*). Quidam, ex illo tantum corpore, cui ſpiritus fortes, & difficulter difflabiles (*ut Galeot. Mart. l. c.*), non verò natura exiſtente debili. De Cadavere aliquot dierum Alii id verum pronunciarunt; Alii etiam, de putrido & partibus abſciſſis, toſtis & aridis. (*Vid.* §. *48.*)

§. 98.

Variant (3.) circa emiſſionem ſ. potius modum emiſſionis ſanguinis è cadavere. Aliqui cadaver occiſorem verſus ejaculari ſanguinem dicunt, ſtillare tantum ajunt Alii (iisque plurimi) ab ipſis vulneribus. Quidam ebullire potius, unde extra venas proſiliat. (*P. Zacchias c. l. n. 4.*) Sanguinem ebullientem multo cum fervore & bullis prodiiſſe è vulnere & Naribus, notavit (*c. l.*) *Fr. Valleriola.* Cor cum arteriis ſubſultaſſe, ac ſi viveret adhuc, *Chriſtoph. Beſold.* (*c. l.*) deprehendit. Porro hanc ſanguinis ejectionem quidam coram occiſoribus tantum admittunt, præſentibus rixari Autoribus quidam, quidam coram propinquis & amicis, quin & coram iis quoque, qui occiſi ipſius quoque miſereantur, (Vid. §. *90. & Eraſmi Franciſci c. l. p. 345.*). Brachii extenſione quidam juxta digito occiſorem monſtrabat interfectus ut, eſt *ap. Georg. Phil. Harsdörf.* (*c. l.*)

§. 99.

Variant demum (4.) circa mortis genus, & ejusdem circumſtantias. Quidam ab ipſis tantum cadaveribus emanare cruorem volunt, quæ ferro aut plumbeis globulis ſ. ſclopetis exanimata; Alii etiam, quacunque demum violentia ſint ſublata ſive aquis ſubmerſa, ſive laqueo: aut alio modo ſuffocata, ſibi veneno, philtro aut Magica aſtutia letho data. Quod ad circumſtantias multi indifferenter id evenire dicunt, ſive occiſor per errorem ac caſu vulnerarit hominem, quod tamen negare videtur (*c. l.*) *Beſold. è Joachimo Stephano* (*Demonſtrat. Polit. c. 19. f. 470.*) ſive data opera, ſive cum impetu & ira; ſive absque tumultu & iræ fervore. Alii aliter. Confer. *P. Zacchiam* (*c. l. n. 4. p. 428.*). *Joh. Nardium* (*c. l. f. 340.*)

§. 100.

Quæ de ſanguinis *Abelis* clamore afferuntur (*§. 43.*), contra Scripturæ ſacræ intentionem afferuntur. Peccata clamare dicuntur (*Jerem. 6. v. 7.*). Loquebatur autem ſanguis vindictam, *Nicol. Henning. Comment. in Epiſt. ad Hebr. c. 11. p. 905.*). Per Proſopopœjam atrocitas homicidii exprimitur, (*Salom. Geſner. in Explic. Geneſ. c. 4. qu. 6. p. 118.*) quod ſingulæ quaſi guttæ habeant linguas, & vindictam expoſcant. Anima *Abelis* poſt mortem coram DEO locuta (*Apocal. 6. v. 11.*). Clamor quem *Abel* edidit poſt mortem, adhuc ſonuit in auribus DEI, (*B. Joh. Gerhard. Comment. in Geneſ. c. 4. p. 148.*). A clamore vindictæ ad DEUM, ad clamorem vindictæ ad homines, & ſanguinis deſtillationem, (quam in medium produxit *A. Th. Paracelſ. l. 4. de Morb. Inviſ. p. 108.*) non valet conſequentia, concludit *Joh. Chriſtoph. Hundeshagen* (*c. l.* §. *79.*). Junge huic *B. Joh. Conrad. Dannhauer. part. 1. Homil. 16. p. 535.*). Singularis planè eſt ſequens *Philonis Judæi* (*quod deterius potiori inſidiari ſoleat p. m. 164.*) in hunc locum commentatio; inſurrexit *Cain* in *Abelem* fratrem & interfecit ipſum, prima quidem ſpecie *Abelem* occiſum ſubindicat; ſin autem diligentius rem expendas ipſum *Cain* à ſe ipſo. Proinde ſic legendum: inſurrexit *Cain* & occidit ſe ipſum, non alterum & merito quidem; Anima enim, quæ ex ſe ipſa tollit dogma pium & virtutis amicum, virtuti eſt mortua; itaque *Abel*, quod vix credas, interemtus vivit, exemtus enim ex inſipientis mente, vivit in DEO vitam feliciſſimam. Atteſtatur nobis divinum oraculum, quod vociferari eum ait diſertè, & clamore prodere, quæ à malo ſocio paſſus eſt, alioquin, ſi non amplius erat, quomodo loqui poterat? *Hactenus Philo.* Clamori ſanguinis *Abelis* ad vindictam opponitur ſanguis Summi SALVATORIS clamans reconciliationem, (*Vid. Juſt. Chriſtoph. Schomer. Exegeſ. in Epiſt. ad Hebr. c. 12.*). De ſanguine CHRISTI clamante varia habet *Jac. Pinto* (*l. 2. de CHRISTO Crucif. Tit. 4. c. 6. n. 8. p. 281.*). Res emortuas & vita deſtitutas ap. Prophetam vindictam à DEO ſollicitare, (*Habacuc. c. 3. v. 11.*) legimus.

§. 101.

Quæ de Sibilo ſanguinis erumpentis addidit *Clotzius*, fœcundi ingenii, non judicii accurati partum præſagiunt. De ſtridore oſſis tumulati & ſpumantis hiſtoriam recitavi *alibi* (*l. 1. Tit. 3.* §. *13.*), ſed nec ibi homicidæ præſentiam, nec ſuſpicionem quidem tumuli admiſit vetuſtas, incertumque erat, an vi, an naturali morte olim deceſſerat putredinis frater. Clamorem verò, quem ſe auribus hauſiſſe, interemtorum retulerunt vitæ prædones, in conſcientia ſonum magis illum parturiit, quam in auribus, haud ſecus ac ille, qui cum in Monoma-

chia

chia virum occidiſſet & aufugeret, ante ſolis ortum vidit alterius equitis umbram illum comitantem, unde non parvum horrorem concipit. Sed hæc non ab ulla anima redeunte, *ratiocinante Petro Borello* (*Cent. 4. obſ. 90. p. 347.*), veniebant, ſed à propria umbra ſeu imagine in aëre craſſo & rorido, rectius verò, mea ſuſpicione, à conſcientiæ vulnere.

§. 102.

In Deuteronomio (*c. 21. v. 2.*) autem fundamentum habere hoc productum, malè concludi *B. Joh. Gerhard* (*Com. in h. l. p. 1238.*) *dictitat.* Contrarium potius ex hoc evincere nititur *J. C. Hundeshagen* (*c. l.* §. *70.*), dum infit: Præſcribit quidem modum aliquem ignotum inquirendi maleficum, *Deuteron. 21. v. 1. 2. 3. ſq.*); Atverò, nullam prorſus mentionem facit hujus inquiſitionis, quæ fit per cadaveris cruentationem. *Vid. Gisb. Voët.* (*p. 2. Diſp. ſal. p. 1212.*). Et quando ſummus hujus univerſi Monarcha & Judex præcepit, metirentur à loco cadaveris ad proximas urbes, id pertinere ad excitandam inquirendi diligentiam, collegit *Hugo Grotius* (*in h. l. ap. Abrah. Calov. Bibl. illuſtr. V. T. p. 592.*)

§. 103.

Quod verò de profuſione ſanguinis è lanceâ perforato latere SALVATORIS optimi in cruce quæſiverunt, in ob præſentiam homicidarum ſecuta fuerit? quæſtio otioſa & Theologis indigna reputanda. Ad vaticinium à Propheta (*Zachar. c. 12. v. 20.*) factum implendum punctura iſta tentata, ipſo id ſic *interpretante Evangeliſta* (*Joh. 19. v. 37. & Apocal. c. 1. v. 7.*). Contigit autem partim naturaliter, partim miraculosè. Naturaliter quidem, dum haſta muſculos μεσυπλεύρυς, ubi Diaphragma ſpuriis coſtis annectitur ſurſum perforans & pericordium ipſosque cordis thalamos invaſit, atque ita oceanum illum ſanguineo-lymphaticum oculis objecit. Senſere ante me idem non infimi ſubſellii Medici & Anatomici, quos *citat Th. Bartholin.* (*de Lat. CHRIST. apert. c. 4. p. 24.*). Addendus hic forſan *Petr. Laurenberg*, qui (*Colleg. Anat. Exerc. 10. n. 1. p. 350.*) nullus dubitat, quin perfoſſum ſit CHRISTO pericardium, juxtaque (non quidem cordis ſubſtantia, ſed) vaſa majora cordis; Ex iſto aquam, ex his ſanguinem prodiiſſe & deorſum profluxiſſe, pendulo CHRISTI corpore, qua data porta fuit. Id equidem *Caſparo Bartholino* (*l. 2. Inſt. Anat. c. 5. p. 176.*) diſplicuiſſe videtur, qui humorem alium in Thoracis cavitate contentum finxit & ſubſtituit, quem cum argueret *Petr. Laurenberg.* (*c. l.*) in partes parentis venit *Magnus Filius Th. Bartholin.* (*cit. Diſſ. à c. 5. usque ad finem*), hoc unice agens, ut *Parentis celeberrimi* autoritatem tueretur, *Laurenbergiumque* mendacii convinceret. Rectè verò objecit *Laurenbergius Caſparo*, humorem iſtum in thorace

non

non reperiri in tanta copia, ut effluere poſſet & hunc humorem vocari permiſtum ſanguini, cum qui affluxerint, diſtincti fuerint humores. Dixiſſem ferè, humorem iſtum eſſe fictum, cum oculos hactenus fugerit meos, nec ab alio humore pleuram & Diaphragma madefieri, quin & ſi opus eſt, ipſa cutis. Cauſas (*c. l. c. 12. p. 113. ſq.*) quibus, ſi adeſſet talis Thoraci humor, augeri poſſit, non rejicio, interim non Entis augmentum nemo facilè admittet. Idvero cum pace Virorum iſtorum illuſtrium, qui in pace quieſcunt, mihi modeſtè monuiſſe, ne vitio vertat poſteritas, rogo. Cur autem diſtincti fuerint humores iſti, ſanguis & aqua, facilè potuit erui humoris in Pericardii tunica fluctuantis conſiſtentia ſi conſideretur. Non enim ita fluidus eſt, ut aqua, ſed viſcidus, & idcircò non ita facilè, ut lympha ſimplex, cum ſanguine combinatur. Id equidem ab uno alterove Anatomico animadverſum monitumque me non legiſſe memini, à veritate autem hanc meam ſententiam non recedere, certus ſum. Vidi in vulneribus Cordis ſeorſim ſanguinem & etiam ſeorſim lympham hanc glutinoſam profluere, & exinde pericardii vulnera facta me non fruſtra conjeciſſe αὐτοψία poſt mortem certior factus ſum. Quando cultro Anatomico in vulnerum lethalitatem inquirere occaſio tulit. Quod verò in tanta quantitate, & cum quodam quaſi impetu & ſanguinem & aquam profuderit lancea, *Johanne Calvino* (*Comment. in Joh. c. 19. v. 30. p. 229.*) licet repugnante, miraculo dandum. Agnoſo, *ſcribit Anton. Santorell.* (*c. l. c. 23. p. 68.*), multa quæ vires Naturæ exceſſere, admiror *(1.)* exitum Aquæ cum ſanguine, ut potuerit obſervari diſtinctio. *(2.)* Saltus ſanguinis & Aquæ extra corpus, non poterat extra pectoris cavitatem effundi, ſed ibidem colligi tantum tum aqua, tum ſanguis. Quod rivi ſeu fontis ad inſtar duplicis ſeorſim & copioſè flueret ſanguis, & elementaris aqua, ab unico vulnere, ut *ſancti Patres* ſcribunt, & ex corpore, à quo, ob infinita penè vulnera ac plagas antecedentes, inſignis ſanguinis copia effluxerat, hoc veri miraculi eſſentiam præ ſe fert & ſuſtinet, *Joh. Bapt. Siton.* (*Iatroſ. Miſcellan. tr. 48. p. 330.*) *autumat.* Add. *Joh, Lazar. Gutierr.* (*de Faſcin. Dub. 7. n. 21. p. 162.*). Quocirca & rectè *Joh. Antonid. von der Linden* (*l. 2. Med. Phyſiolog. c. 6. ſ. 173.*) noviſſimum miraculum, quo SALVATORI Noſtro Cataſtrophen paſſionis ſuæ claudere in cruce placuit, dicitur. *Johannes* etiam *Riolan.* (*l. 3. Antipogr. c. 7. p. 229.*) ad magnitudinem miraculi ſignificandam, ter geminatam hanc aſſertionem, & ille ſcit, ſe vera dicere, ut & vos credatis *(c. 19. v. 35.)* appoſitam, nec in comprobando ullo, quantumvis maximo etiam miraculo, in tota Scriptura ſimiliter ſcriptum inveniri animadvertit. Et *Linden.* (*c. l.*) fruſtra contradicentes eſſe quantumque inſe eſt Scripturam extenuare aſſeruit.

§. 104.

§. 104.

Exemplorum ſeges prodigioſa (§. *47. 48.*) non neganda, ficta tamen multa eſſe, multa caſu, multa ob alias cauſas eveniſſe, obſtinatè negare inſimul nequit. Aſtiti aliquando huic actioni in pago milliari ab urbe noſtra diſtante, ubi noctu trucidatus Caupo ultra quadraginta obtinens in corpore vulnera, plagas & vibices à totius pagi incolis absque ulla Cadaveris vulnerum, aut plagarum alteratione tangebatur. Etiam ad præſentiam homicidæ indicium hoc non ſucceſſiſſe, jam *ſupra* (§. *89.*) monitum. Et hujusmodi prabatio, recte advertente *Hundeshagenio* (*c. l.* §. *69.*), procedit à particulari ad inferendum univerſale, quæ conſequentia nulla eſt. Si vel maximè concederem, dari quædam Exempla, quæ probarent affirmativam, non tamen univerſaliter affirmativa vera eſt, quoniam non una inſtantia, ut ſupra adducta evincunt, ejus univerſalitas infringi poteſt. Prætereà nullum habemus ad id DEI mandatum, ſeu revelationem nec mediatam, nec immediatam, nec extraordinariam, nec ordinariam, ut lex Zelotypiæ (*Num. c. 5. v. 11. ſq.*) quod *Gisb. Voët.* (*p. 2. Diſp. ſelect. p. 1212.*) monuit. Si verò id concedatur de partium abſciſſarum, torrefactarum & ſuſpenſarum ſanguinatione, res creditu dura, niſi ſuperior ſuperveniat poteſtas. De partibus veſtium cruentatis non conſtare Exemplum, jam *ſupra* (§. *51.*) *è Libavio* dictum. Sæpe addit *idem* (*c. l. p. 376.*), è judicibus quæſivi, aſſerunt non hujus gratia exhiberi, neque cruentaſſe unquam quod ipſi viderint; Sed homicidam ſæpe conſpecto iſto ſanguine commotum, & confeſſum factum. Idem de inſtrumentis, quibus homicidium patratum, cogitandum, quod verò de falce afferunt, ſi fabula non eſt, miraculum erit.

§. 105.

Arundineo igitur Tibicine innititur jus illud Germanorum Sandapilæ & feretri. Ceremoniæ in hoc vel illo judicio variantes, ſucceſſusque parum felices conſcientioſis judicibus rem fecerunt maximè ſuſpectam. Non hi conſveverunt de vita hominis ludere, quemadmodum ſaccularii cum aſtragulis. Nec profundendus ſanguis innocens, innocenter profuſus ut experietur. Ita ex magni nominis JCtorum numero ſunt, qui dicunt hoc indicium nullo jure vel cauſa, quæ juridicè concludit, nobis conſtare & ne ullum verbum quidem *in Nemeſi Carolina* (*Artic. 33.*), ubi de homicidiis ex profeſſo agitur, reperiri, *Daniel. Claſen.* (*in h. l. p. 178.*). Feretro igitur imponamus jus feretri, terræque mandemus, tanquam perpetuo Carceri.

§. 106.

Quod ſi dicant divinum eſſe ſignum, *(ad* §. *43. 44. 45.)*, interpretatio tamen ejus & accommodatio ad ſignatum, valdè eſt incerta, cum *Andrea Libavio (c. l. p. 259. ſq.)* reputo, niſi poſt effectum pateat indicium, aut etiam divinetur, aut conjiciatur, veluti ſomniorum interpretes. Nam in his connexio cauſæ cum effectu non apparet rationabili neceſſitate, Unde tantoperè variant cenſuræ. Judæi, *pergit*, gladium ardentem in æthere ſuæ defenſionis ſignum divinum eſſe volebant, itaque valdè animabantur. Alii, ultionis ſcelerum eorum & extremæ interneciones rectius concludebant. Et licet ex voluntate DEI hoc poſſit facillime ſuccedere, & ſpeciali ipſius permiſſione, tamen ab eo non eſſe quandocunque dicendum, ſi modo unquam eſt, *decidit P. Zacchias (c. l. n. 18. p. 431.)*. Si contingit à DEO ut ſignum, ubi promiſſum in ſacris habetur? Si ex aliis cauſis, iisque naturalibus contingit, unde divinum illud colligo? Nec DEUS vult extraordinariis remediis delictorum veritatem in homicidiis clandeſtinis proferre, nec abſque neceſſitate producit miracula: Et judices hujus mundi debent judicare ſecundum prudentiam, quæ cadit in hominem, relinquendo cætera judicio DEI. (*Juſtus Oldecop. obſerv. Criminal. Tit. 4. obſ. 16. n. 19.*). Si hoc in DEUM referendum, aliis cauſis naturalibus peſſime aſcriberetur.

§. 107.

Miraculum forſan dices? Dabo hac vice, aut potius repetam (*è Diſſert. de Cadav. ſ. 2.* §. *3.*) accuratam miraculi difinitionem *à B. Joh. Conrad. Dannhaueri ἀκρίβεια* profectam. Miraculum *definit*, eſt actus verus ac ſolidus, arduus, ſupernaturalis, rarus, temerè haut provocabilis, paradoxus, ſumme evidens, à DEO liberrimo agente, vel immediate vel mediate profectus, ad effringendam hominum infidelitatem, & fidei veræ aſſertionem ordinatus. Quot verba, tot pondera, quorum enucleationem ſi expetis, præſtat *Magnus Theolog.* (*Tit. 1. Theol. Conſcient part. 2. ſpec. Theol. Symbol. Dial. 3. p. 461. ſeq.*) Si DEUS liberrimum agens (docet iterum *c. l. n. 21.*) *Zacchias*, & miracula ad proprium libitum operatur, idcirco non poteſt cogi ab eventuum frequentia ad miracula facienda, & interrumpendum Naturæ ordinem: Imò ſiquid clariſſimè oſtendit, in ea re miraculum non intervenire, hoc illud eſt, quia fit ſanguinis emiſſio ad noſtram voluntatem cum occiſorem coram occiſi cadavere ſiſtimus. Præterea in his, quæ miraculo fiunt, nulla requiritur conditio à parte rei circa quam fieri debet miraculum (*n. 22.*), cum miraculum fiat à potentia infinita. Tales autem conditiones circa tempus, mortis genus, &

alia

alia hic attendit Judex, ut modo (§. *95. 96. 97. 98.*) demonſtratum. Quæ de perfectione miraculorum ſubjunxit *Zacchias* (*n. 23.*), ſi lubet, his adde.

§. 108.

Finem demum miraculorum in definitione additam ſi expendas, res erit in vado. Finem habes miraculi, iterum *B. Dannhaueri* (*c. l. p. 469.*) verba adopto, non ſane curioſitatis ac temeritatis explendæ, (quo *Herodes Luc. 23. v. 8.* inclinabat), ſed ſubſidiarium, ut ubi ordo Naturæ & Gratiæ deſinit, ſuccurrat τὸ Θεῖον, e. g. Pluvia Mannæa in deſerto. Ideo *Paulus Timotheum fidelem κακοςόμαχον* non miraculo ſanat, ſed vini uſum ſuadet. Et alibi (*T. 2. Dial. 4. qu. 3. p. 155.*): Quem DEUS ordinem ſemel conſtituit, non facilè mutat, nec pronœa eſt ſerva humanæ curioſitatis & pruriginis, ut miracula prodige fundat.

§. 109.

Ad dices, fieri propter juſtitiam, *pergit Zacchias* (*n. 20.*)? At inquam, juſtitia omnia peccata pro eorum gravitate punienda vult: At multa ſunt peccata homicidio graviora, in quibus tamen propalandis nullum intervenit miraculum. Deinde homicidium unum altero gravius, ferro occidere hominem minus grave, quam veneno, aut alio modo, cur ergo non ſemper occiſa quomodocumque Cadavera coram occiſore cruorem emittunt? Neque DEUS, *regerit Gisb. Voët.* (*c. l. p. 1211.*) ſpecialem providentiam Crimen manifeſtans utitur, aut uti nos docebit fallacibus ſignis.

§. 110.

In operibus Angelorum cum bonorum, tum malorum huc ſuas operas conferentium, miracula non ſunt quærenda; cum eadem præſtare, ſine Numinis ſupremi juſſu & concurſu non valeant. Quid incantatores & ſagæ valebunt, ſi Cacodæmon non poſſit? Aſtrorum influxus commentum è Chaldæorum ſcatebris profluens, ſpiritus etiam ſ. Anima Mundi aut ſubſtantia illa primigenia è putridis Eorundem & aliorum gentilium lacunis derivatæ larvæ, & non Entia.

§. 111.

Si Manibus id operis deferas, aut rectius animabus circa Cadaver adhuc errantibus, in ſanam rationem impingis & ſacram Scripturam. Demus namque, ſeparatas animas ad tempus circa cadaver oberrare, rationalis ſanè non habet potentiam naturalem ad corpus ſubeundum, quod ex *Ariſtotele* & *Scoto Thoma* & Aliis ſatis probatum dedit (*l. de Propenſ. Anim. ad Corpus c. 7.*

& ſq. per totum) Fortun. Licet. A privatione totali ad ſibilum nullus datur regreſſus naturaliter. Non eſt in Animæ poteſtate denuo corpus ingredi, actionesque priſtinas redintegrare. Nec corpus aptum eſt unionem hanc ſuſcipere. Annon ingreſſus animæ ad corporis ſui informationem vitamque à naturalibus materiæ, quas unio hæc arctiſſima ſubſequitur, præparationibus dependet? Vid. *Martin. Del-Rio (l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 26. ſ. 2. p. m. 548.)*. Quanta abſurdorum plauſtra hinc conſequuntur? Egreſſæ ex corpore Animæ, in corpus denuo irrepere. Cumque ipſis nulla alia ſanguinis movendi poteſtas ſit, niſi per ſpiritus & calorem; hæc inſtrumenta requirent. His præſentibus neceſſariò reviviſcet defunctus. Non autem poſſe eas aliter movere ſanguinem in vivis conſtat. Figmentum eſt, ſi quis dicat animas ſeparatas à corpore modo occulto aliquid agere. Eſt enim ipſarum perfectio exiſtentia cum corpore, hæc etiam tota earum natura, non aliter creata, ultra quam ex ſe nihil poſſunt. Imò cum præſentes in corpore ſunt animæ, non poſſunt indicare reum, à quo fortè ita percuſſum eſt, læſumque corpus, ut nullo ſenſu poſſit homo is uti, quomodo id poterunt diviſæ? Indicatio non fit ſine judicandi notitia. Omnis notitia Animæ adeſt per ſenſus, præſertim rerum extremarum, ſentiet igitur. At ſenſu deſtructo quomodo id fiet? Non per ſe ſentiet. Nam ſenſus eſt paſſio corporea, & communis tam corpori, quam Animæ, ita ut utraque paſſio, ita, ut utraque pars ſimul requiratur. Quod ſi Anima in corpus irrepens ſentit, jam homo integer eſt. Ita egregiè ratiocinatur *Andr. Libav. (c. l. p. 177. ſq. add. p. 190.)*

§. 112.

Qui Animam formæ aſſiſtentis nomine defungi produnt, ſane cordati Philoſophi munere neutiquam funguntur. Audiamus iterum *Andr. Libav. (c. l. p. 178.)*. At, *inquiunt*, anima deſiſtit ſuo corpori. Inquam viciſſim ego, eſſe id mendacium Platonicum & Magicum. Anima diverſiſſima à corpore, citra vinculum, quod utriusque naturam participet, nec ineſſe illi, nec aſſiſtere poteſt. Et quomodo aſſiſtet ſiſtendi inſtrumentis carens? Ineptæ perſuaſionis ineptus ſermo, profectus ex ſtulta imaginatione, quaſi anima velut parvus homo in corpore tanquam vaſe latitaret. (Confer. *p. 186. p. 2. ſingul. p. 185.)*. Animam utroque nomine ſive ſit forma aſſiſtens, ſive informans, nihil præſtare putabat *Jacob. Sprengerus (p. 1. Mall. Malef. qu. 2. p. 21.)* quando concluſit: Quia ad præſentiam interfectoris manat ſanguis ex vulneribus occiſi. Ergo etiam absque virtute Animæ corpora poſſunt mirabiles effectus producere.

§. 113.

Nec Theologo ſapiet illud commenti genus. Animæ beatorum *ἀπαθεῖ* dicun-

dicuntur eſſe in felici ſtatu, qui ſine loco felicitatis non eſt: Contra ergò & damnatorum in damnato, argumentatur *laudatus Libav.* (*de Cruent. th. 70. p. 106.).* Converſatio mundana nec beatorum eſt, nec damnatorum, *pergit.* Nam mundani ad judicium agunt adhuc. Quanquam aliter de inchoato & perfecto, manifeſto & non manifeſto ſtatuimus (*th. 73. p. 107.).* Quam conjecturam ex Lemuribus ſumunt, ea feliciſſima eſt. Et potius probant eos eſſe ex genere malorum geniorum, quam animarum humanarum, nec proficiunt exemplo *Samuelis.* Hunc enim verè mortuum, Scriptura affirmat. Plura in hanc rem *Steph. Cloz.* (*c. l. Exerc. 14. n. 3. p. 137.*)

§. 114.

Valeant igitur illa Animarum in terris exilia, & formidanda occurſacula à Poëtis conficta Ethnicis, & Philoſophis credita & approbata. Umbræ & ſpectra homicidas inſequentia & terrentia malæ conſcientiæ ſunt ſtimuli & aculei, nempe:

Conſcia mens ut cuique ſua eſt, ita concipit intra
Pectora pro facto ſpemque metumque ſuo.

(Ovid. l. 1. Faſtor. v. 485.). Multa in hanc rem, eaq; egregia, collegit *Caſp. Barth. (ad l. 3. Stat. Thebaid. v. 4. p. 663. ſq.*). E quibus hoc *è Cicerone* (*Orat. pro Roſcio.)* ſubjungo: Nolite putare, quemadmodum in fabulis ſæpe numero videtis eos, qui aliquid impiè ſcelerateque commiſerint agitari & perterreri furiarum tædis ardentibus, ſua quemque fraus, & ſuus terror maximè vexat, ſuum quemque ſcelus agitat, amentiaque afficit, Suæ malæ cogitationes conſcientiæque animi terrent. Hæ ſunt impiis aſſiduæ domeſticæque Furiæ, quæ noctes diesque pœnas à conſceleratiſſimis repetunt. Singulare eſt, quod *Nic. Leonicen. Thomeus (l. 1. Hiſt. Var. c. 38. p. 51.)* annotavit: Eumenidum Templum ab *Oreſte* in Cyrenia urbe ædificatum ingreſſus cæde pollutus vel quopiam ſcelere alio noxius ſubitis invadebatur terroribus, & amens occulta cauſa efficiebatur. Nec Diabolo difficile eſt perſonam hujusmodi ſumere, & variis formis inſolitis transgreſſores legum coërcere & cruciare.

§. 115.

Animæ in corporibus & ſanguine reliquias jam (*ſupra §. 70.)* inter abſurda retuli. Calor & ſpiritus ad breve tempus ſanguinem fluidum fibrasque ſervant apertas, ut ſanguineo madeant rore vulnera. Stolidus foret, ſi quis calorem, qui eſt primarium Animæ inſtrumentum, anima inſtructum eſſe diceret; aut aſſereret, ſolem ideò eſſe animatum, quia calore ſuo animandi vim haberet, ſeu producendi actum ex potentia materiæ. Sic nec ſpiritus ſentit; nec ſan-

 guis,

guis, at ſine illis ſenſus non eſt. Et quam puerile eſt, id animatum dicere, quod eſt in perpetua diſſipatione & reſtauratione, ſicut flamma quædam, (*Libav. c. l. p. 251.*). Spiritus autem illos eſſe vindictæ cupidos, unde ſcivit ſpeciem paſſionis depingi in ſpiritibus, qua excitatur ſigillum vindictæ prius impreſſum? Absque vi cognoſcente ſpirituum adhuc inhærente id vix continget, quod tamen aſſeveranti, probandum incumbet. Caleſcat cadaver, caleſcant ſpiritus ejus per aliquod tempus, ſervetur ab horum calore ille, qui in ſpiritibus occiſoris in cadavere exiſtit, cum in præſentia rei liquant ſanguinem, cur non antea? cur non poſtea? Joh.

§. 116.

Ad ſanguinem ſpiritibus imprægnatum devolvor. Diſpiciendum autem cur ſanguinem elegerint, ejusque & non alterius humoris aut ſpiritus effluxum Natura jurisque Conſulti? Cauſas ad quinarium reduxit *Andr. Libav.* (*l. c. p. 115. th. 144 ſq. imprimis p. 226. ſq.*) (1.) ex providentia, quæ in ſanguine maximè apparet. (2.) Eam facultatem ſanguini indidit Conditor, ut materia hominis eſſe poſſit tum generandi tum conſervandi, quod attinet corpus (3.) in eo ipſo omnes totius vires quaſi præſidium quoddam habent. Unde nulli animalium eſt vita, niſi ſanguinem aut Analogiam obtinenti. Hinc dicitur in eo eſſe vita. (4.) Innocua cædes (in ſacris) deſignari ſolet per ſanguine pollutas manus & per ſanguinem innocentem effuſum. (5.) Sanguis affectuum ſedes conſtituitur, eorundemque indicium & teſtimonium ex illo labatur. Unde concludit, cum tanti ſit ſanguis, non immerito quendam Naturæ Characteriſmum in corpori. Add. *ſupra* (*§. 72.*)

§. 117.

Spiritus equidem moveri, non negat, ſubtiliſſimi tamen cum ſint facilè ſenſus effugiunt. Non enim coloratus eſt, aut ita terminatus, ut in eo collecto lumen progignat colorem, itaque elabitur inſenſibilis (*p. 226.*), nec ſi apparerent, tam evidens facerent indicium (*th. 140. ſq. p. 114.*). Moventur interim unà cum ſanguine, non cum bile per ſe, nec cum Melancholia, ſero aut aliis tumoribus qui inſunt. Oportet autem hic accipere ſanguinem, rectè ſubjicit, ut in venis eſt ac arteriis, non ſine miſtura quinque humorum, ſanguinis propriè dicti, ichoris, pituitæ, bilis utriusque, quæ in venali ſanguine deprehenduntur potisſimum. (*Add. p. 326.*)

§. 118.

Poterant & tali caſu quidem ſudores prorumpere in calente adhuc cadavere: poterant ſpiritus ſalire in arteriis & partibus ſubcutaneis. Nec abſurdum

dum hoc futurum erat. At non neceſſarium eſt, ut fiat. Sudor enim indiſpoſitus eſt ad talem effectum motumque per ſe præſtandum & patiendum ab agente, percuſſoris cum vitæ principium non attingat, nec cætera obtineat, quæ ſanguis. (*th. 256. p. 115. ſq.*) Nam cum excrementum ſit, idque inutile omnino à corporis natura tanquam alienum excluditur. Nec illam cum animæ vitæq; principio habet connexionem, ut ea mota, commoveatur, aut poſſit impreſſionem retinere diutius, inſuper concidunt pori defunctis, propter calorem naturalem à frigore exactum. Convulſione etiam connivent. Quomodo ergò exciderint? in Hydropicis vix arte ſudorem prolicias, cum tamen humoribus abundent. Cauſa eſt diſtentio, qua exitus ſeu meatus (pori) diſtorquentur, itaque occluduntur. Hoc ipſum potius fit in defunctis, quibus nervorum principia obducuntur & viæ intercipiuntur (*p 241. ſq.*)

§. 119.

Sanguis iſte an primò ſanguis erit? Nos hic de ſanguine recente loquimur, regerit Noſter (*p. 340.*), qui adhuc obtinet potentiam ad actum ſuum, quem etiam exercet, h. e. nutriret calorem & ſpiritus participaret, eſſet ſenſuum Miniſter, ſi principium gubernans (Anima) adeſſet. Hunc ergo adhuc ſanguinem licet appellare. At non ſanguinem hominis primo. Nam homo jam deſiit, jam forma perdita, quæ τὸ εἶναι præſtabat. Correxit ſe *paulo poſt* (*p. 341.*). Non nomina ſignant tantum ſecundum actus, ſed & potentias ſecundas, ſeu omnino actus primos, qui nihil aliud ſunt, quam formæ. Meminimus, *pergit*, nos interdum homonymicum ſanguinem appellaſſe, ſed id ex Philoſophi (*l. 4. Meteor. c. 12. & l. 1. de Part. Animal. c. 1. vid. Diſſ. de Cadav. Hum. ſ. 1. §.*) ſententia, & comparatè ad actus ſecundos, ſeu ad operationes. Eſt ergò ſanguis nondum corruptus, *concludit*, ſuo jure, & primo ſanguis, cum actum ſuum primum adhuc habeat. In caſu autem noſtro & corruptus cruor aut ſanies è putreſcente corpore ejaculatur, quin & aliquando ab omni corruptionis crimine liber & floridus ſanguis,

§. 120.

Si de ſpiritibus ſermo, illi extra ſphæram ſanguinis non rarò deprehenduntur, aut etiam durant. Inde in ſpirituum extra ſanguinem ferociam, impetum & vindictam parum ſpei ponendum, de quo (*§. 71.*), niſi forſan recentiſſimum ſit cadaver, & illo dato ob Animæ eſſentiam etiam occiſoris in ſpiritibus una cum illis ceſſabit, hique ſuum repetent orcum.

§. 121.

In ſanguine eſſe animam & vitam *Sacra Oracula* dictitant, *Levit.* (*c. 17. v.*

11.

11. & 14.). *Deuteron.* (*c.* 12. *v.* 23.). Agnovit id *Plinius* (*l.* 11. *c.* 38.) aſſerens, magnam latere in ſanguine vitalitatis portionem, cum emiſſus ſpiritum ſecum trahat. Si multum nimis ſanguinis effluat, anima deficit, juxta *Ariſt.* (3. *Hiſt. Animal. c.* 19.) Intelligi id nequit, niſi omnis vitalis ignis ſanguine comprehendatur, colligit *Magnus ille Hermann. Conring.* (*l. de Ign. Animal. c.* 11. *p.* 110.). Omnis ævi experientia docuit, ſanguine profuſo ipſam vitam profundi. Prætereà nec hoc incompertum, per ſanguinis ad omnes alias partes fluxum & motum, vitam unice illis communicari, usque adeò, ut illo ipſo denegato, pars ipſa vita privetur. Vid. *Valent. Henr. Vogler* (*de Reb. Nat. ac Med. in ſ. ſ. p.* 113.). Et cum ſanguis (ex mente veterum Philoſophorum & Medicorum,) ſit alimentum animalium, atque ideò cum nutritione ſervetur eorum vita, videtur non inepte dici *Franciſc. Valeſio* (*de Sacr. Philoſoph. c.* 5. *p.* 79.) carnis animam, hoc eſt, vitam in ſanguine eſſe, hoc eſt, in ſanguine ſervari. Prætereà ſanguis eſt inſtrumentum Animæ, & ſequitur Animæ motum, *inquit Stephan. Roderic. Caſtrenſis* (*l.* 2. *de Met. Microc. c.* 15. *p.* 84.). Anima in ſanguine aut cum ſanguine fervet, non ſanguis affectus verecundiæ, iræ, &c. id probant idem de ſpiritibus judicia. Quin videtur ipſe ſanguis animæ proprias operationes operari, eſſeque velut alia quædam. Anima corporalis & manifeſta, exprimens ſuis actionibus illam primam & veram animam, quæ per ſe eſt nobis ignoſcibilis (*Fr. Valeſ. c. l. p.* 80.). Non eſt autem anima in ſanguine, *Ariſtot.* (*l.* 4. *Phyſ. c.* 3.), modos ſi examines, ut pars in toto, nec ut totum in partibus, nec ut ſpecies in genere, nec ut genus in ſpecie, nec ut forma in materia, nec ut in pri mo movente & efficiente, nec ut in fine, nec ceu in vaſe aut loco, ſed, *interprete Guernero Rolfinckio* (*Ord. & Method. Spec. Comment. l.* 4. *ſ.* 2. *c.* 23. *p.* 378.) ceu inſtrumento, non formaliter per informationem aut præſentiam, ſed per ἐντελέχειαν δύναμιν, potentiam, virtutem & operationem. Non περιγραφικῶς circumſcriptive ſubjective ceu in ſubjecto, ſed operative ſolum. Reſidet vero ex cauſa J. B. Helmontii opinione, quæ tamen vix amplectenda, non in Liene viſcere, ut maxime putat, ſanguineo (*Tr. Jus Duumvir. n.* 11. *p.* 261.) Anima, ſed in tota maſſa ſanguinea etiam, ſi ipſi credendum, (*tr. de Magnet. Vuln. Curat. n.* 156. & 159. *p.* 617. *n.* 163. & 171. *p.* 619.). In extravenato per ignem cocto, fortaſſis & per fotum plane putrido.

§. 122.

Sit verò, cum Critia ſanguinem ipſam animam pronunciem, ut de illo *Ariſtot.* (*l.* 1. *de Anim. c.* 2. *tr.* 32.). Triciæ id etiam tribuit *Ambroſius* (*l. de Arca Noë c.* 25.), in quo nomine ſine dubio per methateſin literarum mendum ex loco

Ari-

Ariſtotelis corrigendum ſubeſt, & Critiæ ſubſtituendum. *Diogeni & Empedocli* etiam hoc aſſertum aſcripſit *Steph. Rod. Caſtrenſis* (*l. c.*) quod tamen *Ariſtotelis* (*c. l. tr. 20. & t. 25.*) narratio non comprobavit. Idem ſenſiſſe *Philonem* (*l. quod deterius potiori inſidiari ſoleat.*), voluit (*c. l. p. 77.*) *Fr. Valeſ.* Sed ille de brutis id verum dixit (*p. 170.*) & carnis animam ſanguinem divit, non hominum, in cujus ſententiam etiam conceſſit (*c. l.*) *Stephan. Rod. Caſtrenſis*. Animam brutorum nihil aliud eſſe, quam ſanguinem, *Ren. Carteſ.* voluiſſe, *Anton. le Grand.* (*l. de Carent. Senſ.* & *Cogn. in Brut. n. 12. p. 17.*) innuit. Voluit ergo DEUS, ut ſanguinis effuſione tantum uterentur ad expiationem animarum, ut, quoad fieri poſſet, anima pro anima redderetur, *ſecundum Fr. Valeſ.* (*c. l. p. 81.*)

§. 123.

Sanguine idcirco delectari eundemque bibere Animas, Gentilium erat perſuaſio. Hinc antequam juſta fierent, dum circa lethem adhuc vagari credebantur, nec ad campos admitterentur Elyſios in inferiis, ſanguis ad radices tumuli fundebatur, cum vino vel lacte mixtus, quod ex *Luciano* (*T. 1. Op. in Necyomant. & Charont.*) patet. Mox animæ ad bibendum hoſtiarum evocabantur, quod Delphis ad Veneris ſepulchralis ſ. Epitymbiæ exiguam ſtatuam, ſeu imagunculam fiebat, quod una & eadem Dea principium & finem in poteſtate habeat, quippe quæ ingredientibus & decedentibus præſideat, ut *Plutarchus* (*problem. Rom. 22.*) ſuſpicatur. Intimat id *Poëta* (*l. 3, Æneid. v. 66.*)

Inferimus tepido ſpumantia Cymbia lacte,
Sanguinis & ſacri pateras, animamque ſepulchro
Condimus, & magna ſupremum voce ciemus.

Bene animam lacte & ſanguine ad tumulum dicit elicitam, *commentatur* (*in h. l. p. 319.*) *Servius*. Lacte namque corpus nutritur poſt Animæ conjunctionem & anima ſine ſanguine nunquam eſt, quo effuſo, recedit. Et *alibi* (*l. 5. v. 76.*)

Hic duo ritè mero libans carcheſia Baccho,
Fundit humi, duo lacte novo, duo ſanguine ſacro.

Ægyptiis ideò Accipiter pro animæ Hieroglyphico deſtinatum quod, *Harcpollo* (*l. 1. Hieroglyph. c. 7. p. m. 3.*) innuit, ob eum, quem cum Anima habet, conſenſum. Aquam omninò non bibit, ſed ſanguinem, quo & ipſo nutritur Anima. Ita ſanguinem bibit *ap. Homerum* (*l. 11. Odyſſ. v. 95.*)

ψυχὴ θυβαλέῳ τετρεσσάο

Et *Ulyſſes* apud inferos

pecora ubi cepiſſet, jugulavit

Super foſſa: fluebat ut ſanguis niger, ipſæ autem congregabantur Animæ ex Erebo manium defunctorum (*Id. ib. v. 35.*). Add. *Joh. Spencer.* (*l. 2. de Leg. Hebr. c. 11. ſ. 1. p. 299.*). *Joh. Saubert.* (*de Sacrific. c. 25. p. 659.*). *Anton. Santorell.* (*Poſt-prax. Med. c. 46. p. 152.*)

§. 124.

In hunc finem conſtructo rogo tot animalia bruta mactabantur, quin & ut animas ab interfectoribus irritatas placarent captivi hoſtes. Ita ante *Patrocli* pyram *ap. Homer.* (*iliad. 23. v. 176.*)

Multas pingues oves & errabundas Camurus boves
Excoriarunt & diſpoſuerunt. ——
—— —— —— *quatuor procera cervice equos*
Feſtinanter injecet pyræ (*Achilles*) *graviter ſuſpirans*
Ex menſariis canibus duos obtruncatos:
Duodecim etiam Trojanorum magnanimorum filios fortes
Ferro mactans.

Ita *Maro* (*l. 10. Æneid. v. 517.*)

ſulmone creatos
Quatuor hic juvens, totidem quos educat Ufens,
Vincentes rapit, inferias, quos immolet umbris
Captivoque rogi perfundat ſanguine flammas.

Sane mos erat in ſepulchris virorum fortium captivos necari, quod poſtquam crudele viſum eſt. Placuit gladiatores ante ſepulchra dimicare, qui à buſtis buſtuarii dicti ſunt, *notavit* (*in h. l. p. 802.*) *Servius.* Et *alibi* (*l. 11. v. 197.*) iterum *Maro*:

Multa boum circa mactantur corpora Morti.
Setigeraſque ſues, raptaſquo ex omnibus agris
In flammam jugulant pecudes.

§. 125.

Sed ab his eruditi animi diverticulis in viam. Sanguinem in corpore vivo & venis dum fluctuat, neque mentis inops animatum negabit, animæ verò & Spiritus cum corpore ſufflaminato commercio, vinculiſque ſolutis, quis vitam ipſi aſſeret? Præſentia animæ animat, ſeu vitam conciliat, abſentia mortem. Emiſſum igitur Venæ ſectione, mortuum quid reputat *A. Th. Paracelſ.* (*T. 1. op. tr. 1. de Venæ ſect. p. 714.*) Add. *Andr. Libav.* (*c. l. p. 250. ſq.*) *Joh. Fried. Schrœder.* (*Hiſtor. humor. tr. 2. ſ. 9. α.*). Quod ſi venæ ſectione emiſſus moveatur, (*Vid. h. l. Tit. §. 7.*) momentaneus eſt ille motus, tam diu durans, quam diu

diu præſentia ſpirituum & caloris adhuc illum informat & irradiat, radiis iſtis vero extinctis & ſubtractis cruoris torpidi, & vappeſcentis nomine venit. Et ſi hoc, non ſentiet. Senſus obſcurus ſeu occultus *Th. Campanellæ* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 9. p. 297.*) verè tale nomen meretur, qui & eundem (*c. l. p. 198.*) obtuſum, materialem, & communem appellat. Sed ſi cruentationem in Cadavere exactè conſi deres, ſubtilis, imo ſubtiliſſimus, non obtuſus, erit concipiendus. Naturalem pronunciabat *Joh. Marcus Marci* (*p. 5. Phil. Vet. reſtit. Subſ. 9. p. 546.*). Sed nec ille ſenſum ſenſibus noſtris aperiet ſubtilem, cum in viventibus talis vix ſenſibilis & conſpicuus ſit.

§. 126.

Quid verò Phantaſia illa ſanguini extravenato *ab Helmontio* (*tr. de Magnet. Vuln. Curat. n. 159. & 163. p. 617.*) aſſerta. Mirum id nemini videbitur, qui legerit (*c. l. n. 145. p. 615.*), eum prodidiſſe, res inanimes, v. g Succinum &c. Ob palearum & feſtucarum trationem phantaſia pollere. Phantaſia ſanè, ut reliqui ſenſus cum interni, tum externi, Animæ & Spirituum opus & facultas exiſtunt. ἀκύρως proinde, ut alibi, in plurimis locis, ita & hic loqui amat. Optarem phantaſiæ deſcriptionem ſaltem dediſſet *ille per Ignem Philoſophus*, & ita clarius mentem aperuiſſet ſuam. Sed hanc illum docere non potuit ignis, nec ipſa Chemia. Ratio, quam ſubjicit, is qui totus vita eſt res omnes creat, nullamque ideò è manu ſua mortuam expectandam promiſit, nulla quoque adveniet penitus, in qua & ipſe non eluceſcat præſens. Spiritus Domini totum replevit orbem terrarum: imo hoc quod continet omnia vim vocis habet, utut vera ſit, hunc ſcopum tamen non ferit. Quæ de pomo ſcientiæ boni & mali in Paradiſo adjicit, nec huc ſpectant. Theologis relinquenda, quæ ſcientiæ vocem illuſtrabunt, & an huc pertineat, ſententiam dicent. Quæ de ſimplicium amentiam, inſaniam & furorem maniacum inducentium phantaſia annectit, illa phantaſiam ſuam alienigenam ac furioſam humanæ phantaſiæ non implantant. Lædunt & depravant potius phantaſiam in progenerandis imaginationibus, dum Archeum poteſtate noxia & ſpecifica in furorem laſcivientem concitat, lienemque addo & Cerebrum efficiunt ſpinoſum, (*Id. tr. Jus Duumvir. n. 1. p. 239.*) ut omnis adeò amens vigilans ſomniet, (*tr. Retenta. p. 499.*) adeoque famis & ſitis ſit tolerantiſſimus, (*tr. jus duumv. n. 24. p. 244.*) nec ſentiat frigus, utcunque nudus cubet humi, vel in marmore pernoctet, ſeveriſſimo Boreæ flatu non glacietur, vel artus commoriantur ſibi, (*tr. Demens Idem n. 42. p. 227.*). Quod ipſum commiſerationi mentis, erga animam ſenſitivam, quæ non pro requiſito noſtræ ſpeciei homi-

nem gubernet, imputat, quippe, quæ diffluit radium ſenſibilem, qui corpus amentis mortali frigoris importunitati eximit (*n. 43.*).

§. 127.

Quærerem forſan non injuſtè *cum Joh. Marco Marci* (*c. l. Subſ. 2. p. 486.*): Cur homini externo, hoc eſt, ſanguini & carni corruptionem ingreſſis mentem atque voluntatem electivam tribuat *Helmont*, qui eandem homini ademit? Adderem, cur ſanguinem arteriarum & cruorem ſenſu tactuque animali pollere negaverit, interim ſympatheticè ſentire conceſſerit (*tr. de Lithiaſ. c. 9. n. 93. p. 728.*)?

§. 128.

Dum igitur cum ſociennis & aliis Philoſophis ad Ideas devolvitur, quas phanthaſia in vivo corpore ſanguini impreſſit. Cadaveri adhuc ſuperſtites *Helmont*, Ideas iſtas corpori viventi neutiquam detraho, cadaveri verò quomodo inerunt? Audiamus iterum *Libavium* (*c. l. p. 158.*) *Cornel. Gemmæ ſupra* (*§. 94.*) allegatam ſententiam impugnantem. Contatur, quo pacto Idea in ſanguine latitet, cum ipſe nunquam ſenſerit, aut cognoverit idem? Aut ipſe ſanguis percipit naturali facultate objectum: aut vi impreſſum ab externa Cauſa ſuſcepit. Neutrum eſſe poteſt. Et, ſi latitat, quo pacto citra ſenſorium externum vivum cognoſcet præſentem? Nam neceſſe eſt interiorem Ideam conferri cum exteriore ſenſili. At hoc à nullo, ne à dormiente quidem, ne dum mortuo, fieri poteſt. Remanere quasdam imagines in ſenſoriis, vult *Philoſophus*, unde nocturno tempore obverſentur nobis diei geſta; At clauſis oculis & jam demortuis amiſſa forma & facultate ſua quis conjiciet præſentem illam rem, à qua ante ſenſilem ſpeciem conceperat? Mirabile etiam eſt, cur id ponat in quovis ſanguine, cum non niſi circa Cerebrum ſanguis putetur ad ſentiendum aptus. In ſpiritibus tam fugacibus quomodo erat idea reſidua? Nullus Apoplecticorum, aut dormientium hoſtem ſuum aſtantem percipit, quomodo mortuus? Cur etiam in Concreto ſanguine reſtet, aut quomodo hic poſtea fiet aqueus, ut profluat? *Hæc Libavius.*

§. 129.

De *Claudii Deodati* opinione *ſupra* (§. 77.) adducta mentem dum explicuit ſuam *Stephan. Cloz.* (*c. l. Exerc. 14. §. 4. p. 139.*) hæc enunciat: Quod *Deodatus* de Characteribus & Ideis in corpore mortui reſiduis aſſerit, pro chimæris & Ideis, ſive Characteribus animo *Deodati* impreſſis, meritò habemus, autorique, donec iſtas nobis probaverit, remittimus. Et hæc etiam *Guilielmo Daviſſonio* regero. Helmontii verò experimenta, inter experimenta locum vix meren-

merentur, cum horum certitudinem ſatis confirmatam hactenus non obtinuerimus. Si quid præſtant, id à turbato ſanguine & ab aliorum humorum miſtione alterato & corrupto provenit. Teſtantur id innoxiorum brutorum, imò & ipſius hominis ira & vindictæ cupiditate correptorum motus. Vid. *Sebaſt. Wirdig.* (*l.1. Med. Med. Epir. c. 24. §. 24. p. 140.*). Dormit iſta in cadavere virulentia, usque dum carnes ingeſtæ ab Archeo ſubigantur in Stomacho & digerantur, iſtaque digeſtione virus concentratum & fixum volatile reddatur, ſcelusque maſſæ ſanguineæ in vivo corpore implantet. Applico huc illud *Senecæ (Epiſt. 59. p. m. 36.)*: Quomodo meliorem me facere Ideæ Platonicæ poſſunt? Quid ex iſtis traham, quod cupiditates meas comprimat, vel hoc ipſum, quod omnia quæ ſenſibus ſerviunt, quæ nos irritant, negat *Plato* ex iis eſſe, quod verè ſint, Igitur iſta imaginaria ſunt, & ad tempus aliquam faciem ferunt, nihil horum ſtabile nec ſolidum eſt. Add. & illud *Theognidis* (*v. 128.*)

πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι
Sæpe enim animum fallunt ſpecies. (*Ideæ.*)

§. 130.

Affectus in ſpiritu exhalante non tantum remanere, ſed & in corpulentia, *Wirdigio*, *Campanellæ*, *&* *Marco* non credo. Affectus oritur à notitia ſenſuali, iterum verba *Libavii* (*c. l. p. 309.*) adopto, ſive jam factus ſit ſenſus, ſive olim ut imago rei ex memoria & phantaſia depromta iterum moveat, ut quondam. Non autem movet corpus, ſed omnia per corpus, tanquam aptum organum, quod ſimul inſtruit vita & aliis adminiculis, ut facultate ſua uti posſit. Rectè ergò diximus *(p. 306.)* affectus, ſeu turbidos illos motus animi eſſe nec corporis tantum nec animæ, ſed utriusque ſimul; animæ nempè, non qua ratiocinatur, nec qua vegetat, ſeu alit aut procreat, ſed qua ſentit, cui facultati annexum eſt τὸ θυμοειδὲς, quod propriè affectuoſum eſt: ita, ut duæ rationes ſint hujus partis, altera, quæ ſenſus continet, altera quæ affectus. Applicentur hæc ad corpus anima privatum, & cum ſenſu deſtituatur, nec τὸ θυμοειδὲς conſpicuum erit. Omnia hic poſt animæ diſceſſum inſenſibilia, animoque exulante, etiam animi affectus & perturbationes exulabunt. Poſt mortem ceſſat odium & omnis motus facultatis appetitivæ, non eſt animale amplius cadaver, nedum rationale, decidit *Gisbert. Voët. (p. 2. Diſp. Select. p. 1209.)*

§. 131.

Probabilior videri poſſet illa, quam de interfectore ipſo in medium attulerunt, ſententia (§. *79. citati Autores*). Rationes tamen, ut ut primo aſpectu plau-

ſibiles, vix ſine obelo approbandæ. Quid illud ſpirituum furioſorum ex interfectione in interfecti vulnera involantium & ibidem nidulantium agmen? Qui furor imaginationis ſpiritus & appropinquantis interfectoris ſævitia & adhuc perſeverante odio & ira occiſi vulnera ita invadentis ſpiritusque proprios vulnerum labia lambentes, & cum illis ſanguinem ſimul evocantis. Iram in manſuetudinem ſæpius videas mutatam ferociam in facti pœnitentiam, fervorem in frigus & deſperationem. Legi aliquando, homicidam ad Cadaver accedentem pœnitentia ductum, manes ut placaret, Cadaveris manum deoſculaſſe, & tamen illud ſanguine ſtillavit. Quid de philtratis & potionatis reſpondebimus? Quid fœtu in utero poſt matris ſtrangulationem, extracto adveniente patre homicida, ſanguine è naribus profundente, de quo *Petr. Serv.* (*p. 1. de Ungv. Armor. Theatr. Symp. & Antipath. p. 541.*)? Multos inſidiosè & per cuniculos à ſicariis peti experieris. Sæpius occiſus occiſorem nec vidit nec novit à longe ſclopo vel telo petitus, (*Barthol. Kekerm. Curſ. Philoſoph. Diſp. 2. Coroll. 5.*) etiam contra intentionem explodentis id contingere potuit, quod homicidii caſualis nomine exprimitur, *Wechtler.* (*l. 2. Diſp. 2. Diff. 9. p. 268. 269.*). *Plura Andr. Libav.* (*c. l. p. 367.*). Et qui ſtatim moriuntur, eorum animi forſan nullas vindictæ ſcintillas conceperunt, ut vel metu affecti, vel de improviſo necati, aut alia perturbatione occupati, (*p. 368.*). Nec quid ſibi velit *Michaël. Watſon.* (*Union. Sap. ſ. 3. p. 2. c. 1. §. 14. p. 359.*) divinare audeo. Hic quamvis & occiſi corporis conſtitutioni aliquid tribuat, mox tamen ſubdidit: Metus, aliique affectus homicidæ artus ejus alterant, cumque nudato languido corpori imponuntur manus trementis, in vulnere poterunt ſanguinem refrigerare commovere & educere. Siccine refrigeratio ſanguinem movet & educit? Dum meticuloſi occiduntur, cruentationem non obtingere è *Joh. Sophron. Kozack.* (*l. 5. Horol. c. 6.*) *idem* (*p. 360.*) locum allegavit. In mortuo corpore nil vitæ vitalumque actionum. Quomodo verò ab emiſſis ſpiritibus occiſoris calefieri poterit cadaver? ut ſanguis inde fluorem concipiat, cum ab adhibito igne & calore actuali id ægre, & vix in actum deducatur, *Santorellus* enodare debuiſſet. Ego quidem id pro tenuitate intellectus & judicii non capio, nec forſan alii me judicioſiores & ſapientiores.

§. 132.

Aëris attractio & ſpiritus infectio à *Simone Majolo* (*§. 80.*) prolata, nihil ad rem. Cadaver omni ſpiritu & ſenſu deſtitutum non diffitetur, & tamen horrore concuti, tranſeunte occiſore, quia ſpiritus ſunt infecti à ſpiritibus interficientis, quo tranſeunte usque ad ipſum vulnus aër infectus trahitur. Spiritus igitur

tur in cadavere adeſſe & non adeſſe inculcat, adeoque uno habitu contraria profert & eloquitur. Quid, quod ſpirituum illud contagium nulla ratione demonſtrabile ſit, adeoque incertum per æquè incertum probetur. Eadem via *Arnoldi Bachimii Denſtonii* ratiocinatio progreditur, quando Archeum occiſi pavidum fugare credidit Archeum occiſoris, qui ſecum rapiat ſanguinem & ex vulnere extrudat. Hoc addere libet, fibras carneas diſciſſas inflicto vulnere dolore ingruente criſpari, inde etiam Hæmorrhagiam, copia cruoris prius excreta, ſiſti, quæ ipſa criſpatura etiam poſt mortem adhuc durat, nec ſanguinis effluxum amplius ſperandum, ſanguinis in fibris iſtis congrumatio ſatis inculcat.

§. 133.

Imaginationem in proprio corpore multum valere, nemini non conſtat. Primaria hæc ſenſitivæ Animæ vis, quæ promus condusque omnium ſpecierum, ſeu potius objectorum, ſenſuum externorum nunquam otioſa eſt, ſed præſentia contemplatur, judicat, componit, dividit, & ex eis, quæ vult eruit, recondit & reſervat. Abſentia revocat, revocata mutat, ut aut terreant aut lætificent: omnia regit, perturbat multa; Regina ſenſuum; ſenſitoriorum omnium operatrix. Hæc lucida obſcura, tenebroſa ſplendentia; harmoniam ſtrepitum, ululatum concentum, dulcia amara, acre ſuave, hircum unguem Aſſam fœtidam, ſtyracem, aſpera levia, mollia dura, abſentia præſentia, pulchra deformia, terribilia jucunda, jocoſa horrida, aut è contra, pro ut vadit tramite recto aut obliquo, fingit, efficit, ſuadet, *Phil. Hechſteter. (Dec. 7. obſ. med. caſ. 3. p. 84.)*. Sed & aliena alterare & movere poſſe, plurimi, *Avicenna Duce* (*l. de Animal. ſ. 4. c. 4.*), conſtanter affirmarunt. Ita credidit ille imaginationis viribus alium hominem equo inſidentem, quamvis diſtantem dejici poſſe, & in terram præcipitari, tempeſtates moveri, & terræ motus, in nubibus ſimiles bombardarum ſtrepitus excitari tonitruis & fulminibus. Et ne ulla temeraria opinio ſine patrono & tutoribus fuiſſet, *addit Caſpar. à Rejes (Camp. Jucund. qu. Elyſ. qu. 50. n. 21. p. 632.)* in tantam mentis alienationem venerunt *Algazel, Albertus* (minimè hac parte) *Magnus, Ficinus, Paracelſus, Pomponatius & Montanus*, ut tam enorme mendacium confirmare non dubitaverint. *Joh. B. Montan. (Comm. in Avic. 2. Fen. 1. citante Marcello Donato l. 2. Hiſt. mirab. c. 1. p. 102.)* ait, ſe hominem quendam vidiſſe, qui ex ſola forti imaginatione, quoties volebat, in facto circulo, plusquam centum ſerpentes convocabat, quod & ſi verba quædam ſuſurraret, non virtute verborum, ſed fortis imaginationis, id præſtitiſſe contendit. Imaginationem principium omnium operum Magico-

gicorum venditavit *Paracelſus* (*l. 1. de Peſtil. c. 3. p. 364.*). Imaginatione Aſtra inficit homo. *So wir das Geſtirn nicht inficiren mit unſerer Imagination, ſo fielen keine impreſſiones auff uns. (ib. id. c. 4. p. 365.). Wenn eine Kindbetterin* (tempore peſtis in partu relicta, & omni auxilio deſtituta) *in Angſt des Kindes zu gebähren ſtirbt, ſo iſt wohl zu gedencken, was alda für eine Imagination zu falt. Dann alſo gedencket die Frau, weil ich und mein Kind, oder die Frucht, ſo elendiglich ſterben muß, ſo wolt daß alle Menſchen mit ſtürben. Da folget alsdann auch ein Platzregen, das iſt, ein doppelter Gifft dieſer Kranckheit. (tr. 2. de Peſtilit. c. 2. p. 350. Repetit. T. 2. Fragm. de Virt. Imagin. p. 276.). Wann ein furchtſamer, verzagter Menſch voller imagination den Monden anſchauet, ſo ſiehet er in das ſpeculum venenoſum magnum Naturæ, und wird der Sideriſche Geiſt und Magnet hominis alſo vergifftet durch die Stern und Mond.* Phantaſmata etiam habere dicitur *Libavio* (*c. l. p. 173.*) *Paracelſus*, qui vult eſſe ſpiritus natos ex imaginatione ſylveſtres, ſæpè loquentes cum hominibus. Vixerunt multi vitam alienam, iterum (*l. 2. Vit. Long. c. 9. p. 843.*) idque juxta præſcriptum Delticæ Naturæ, inter quos fuit ſtygus, qui cum de vita laboraret robuſti cujusdam adoleſcentis, qui cum fortè aſſiſteret vim atque naturam attraxiſſe dicitur, idque per imaginationem ſic eſt conſecutus, ut ſenſus, cogitationes, denique animus ipſe in alium transferretur. Per hanc imaginationem *Archæus* unius cujusque eruditi atque prudentis hominis ſcientiam atque prudentiam communicare dicitur. Sed hoc nugari & delirare potius eſt, quam ratiocinari & philoſophari. Vis phantaſiæ ex calamo globum extrahet longius diſtantem? an etiam diſſitum longius pulverem pyrium inflammet? & qua vi? aut collinet, in propriam necem? Non eſt fandum, nec credendum, *concludit Hechſteter.* (*c. l. caſ. 2. p. 57.*). Hic cum recenſuiſſet *è Joh. Montano* (*l. 2. de Morb.*) Sanguinem ex interfecto cadavere imaginatione interfectoris promoveri: in hoc caſu, *addidit*, vix locum habebit. Jungo his *Joh. Marc. Marci* ſingularem planè obſervationem (*p. 4. Philoſ. Vet. reſtit. ſubſect. 3. p. 406.*), quam etiam recitat *Bohusl. Balbin. Dec. 1. l. 3. Miſcell. Boh. c. 18. §. 4. p. 216.*); Fieri poteſt, ut culpa prorſus alienus hac via in ſuſpicionem quandoque veniat, ſi nim. prope mortem conſtitutus ejusdem authorem falſo ſuſpicetur, eaque imaginatione fortiter impreſſâ vitam finiat, cujusmodi phantaſia imbutam puellam annorum 14. hic Prægæ novi, quæ ab alia ſibi venenum datum, eaque de cauſa mori debere opinabatur, periit autem tetano ac convulſione. Tertio die, ex quo deſierat vivere, dum ſepulchro inferreretur; & perſona illa ſuſpecta ſuperveniret, mox ſanguis è Naribus profluere cœpit. Delirium no-

nominat *Libav.* (*c.l.p.172.*) & (*p.161.ſq.*) refutat. Negat etiam *Marcell. Donat.* (*c.l.p.103. & ſeq.*) *cum Thomas Fieno* (*tr. de Vir. Imaginat. c.24. coroll.57.p. 198.*) & *Martin. Weinrichio* (*p.1. de Monſtr. c. 17. f.167. ſq.*). Concludo igitur *cum circumſpecto & egregio Philoſopho Franc. Bacone de Verulam.* (*c.l. n. 986. col. 862.*). Quæ de vi imaginationis & ſecreto: Naturæ inſtinctu circumferuntur, tàm dubiæ fidei ſunt, ut maximam partem examinis ſeveri trutina caſtiganda ſint, antequam extruendis concluſionibus ſervire poſſint.

§. 134.

Quod ad ſpirituum occiſi & occiſoris congreſſum, noto, hunc potius acuti & ingenioſi Cerebri partum, qvam realem & verum conflictum eſſe. In occiſo pauci aut nulli ſpiritus ſuperſunt, ut jam oſtenſum, & ſi adhuc adſint, ſangvini immerſi torpent, & in aciem prodire inepti. Occiſoris ſi conſcientiæ ſtimulos ſentit pœnamqve metuit, agilitate non præſtant, ſin fortis & procax, quo ductore vulnerati & interfecti vulnera & corpus invadunt, portis aut potius poris clauſis. Qvam facile à circumſtantium motu in transverſum agentur & in auras diſſipabuntur, *Joh. Nard.* (*c. l. f.341.*) in *Galeati* ſententia refutanda occupatus, ſequentia propoſuit: Haud ignorare poterat *Vir Eruditus*, quam pernix ſit Natura ſpirituum, qvam labilis atque diffluens, ut niſi novæ ſuppeditentur iis copiæ, brevi abſumantur & avolent. Volare verò omnes in occiſorem, ut ibi vivant, abſurdum penitus eſt: Nam vita eſt Animæ permanſio *Ariſtoteli.* Peribunt igitur in via, ni adverſarii fervens animula occurrat profugis. Alienum pati hos neceſſe eſt imperium, aut hoſtili in ſtatione tumultuari manusqve conferre legionariis cum ſpiritibus, malo cum ſuo, ni tamen infenſum animum diſſimulare norint ad Tempus. Turbat me omnes convolare. Cadmæa igitur erit pugna, aut cadent priusquam pugnent, vel ſibi unusquisque manus conſciſcet, à novis ſatellitibus impulſus, duraqve neceſſitate adactus. Nugamur fateor. Verum nugæ illæ ſunt, & aniles fabulæ, malæ mercis indicium. Cur enim trux Aper, feroxvè taurus ſuperati tandem atqve extincti, accedente Venatore, qvi feras jugulavit, non cruentant? An placidior iis contigit ira, qvam hominibus? aut deſtitui credis ſæva bruta ſpiritibus? Valeant proinde hi cum ſuis Chimæris.

§. 135.

Gaſſendi & *Antonii le Grand* Experimentum (*§. 83. adductum*) nihil ad res. Atomi iſtæ, aut ſpiritus morticini non tam in ipſo lanionum corpore, qvam veſtibus eorum, qui fœtidos & abominabiles odores imbiberunt. Detegit hoc canum ſagacitas, qvia & aliis brutis effluvia iſta concepta abomi-

nationi ſunt. Laniarium invita & non niſi coacta, mactationi deſtinata, ingrediuntur bruta. Horrent nempè locum iſtum corpuſculis hujusmodi fœdum & inqvinatum, ut ipſam internecionem, quæ illa manet. Ita notarunt vivariorum cuſtodes, feras iis tendiculis raro capi, qvibus aliæ ejusdem ſpeciei paulo ante occiſæ fuerant. Id ipſum quoque in muſcipulis obſervare eſt, ad quas propoſitas eſca nullos mures alliciet, ſi jam unus aut alter in iis peremtus fuerit, niſi forte muſcipulæ ita purgatæ fuerint, ut nullus peremtorum odor permaneat, cujusmodi purgatio ſtatim, niſi adhibito igne, vix fieri Poteſt, *notante Kenelmo Digby (de Nat. Corp. c.38. n. 4. p.379.)*

§. 136.

Qui Antipathiam & Sympathiam in Theatrum producunt, ſententia *Libavii(c. l. p.304.)*, videntur hallucinari. Illæ ab ortu inſunt, nec per totum vitæ decurſum abolentur, quin & multis, quamvis falſo, poſt mortem adhuc perdurare creduntur, ut olim *(Diſſ. de Cadav. ſ.1. §. 158. ſeqq.)* dictum. Ob Antipathiam autem effluere ſanguinem, non putat *Jacob. Bürlein (Diſp. Med. de Hoplochriſmat. Th. 75. Theatr. Symp. & Antip. p.645.)*, quia per hanc res ſe ſe mutuo non proſequuntur, ſed fugiunt & abducunt ſe in receſſus intimos. Alterius ſanguis debebat refugere, victus alterius proſequi, aut uterque prorumpere, ſimul data pari occaſione, idque in hoſtibus. Victus enim eſt. Deinde præpollet viventis ſanguis ſanguine defuncti, in qua collatione alter videtur verus, alter æquivocus. In Amicis ratio eſſet, cur uterque prorumperet. Poteſt quidem reduci effectus hic ad Antipathiam & Sympathiam, ſed remotius minusque evidenter, judicium ſuum interponit iterum *Libav. (c. l. p. 305. ſq.).* Nugæ, qui enim ad unionem hoſtis ſui conſanguis inclinet, ſi Antipathia concitatur? Cur, ſi à materia eſt hæc concitatio, non ſemper accidit, quo altore vis impreſſa ſpiritibus jam diſſipatis calore ejecto perſeverat? Cur corpus occiſum vivacem hujusmodi motum concitat, non item corpus vivum ſauciatum? *ſcribit B. J. C. Dannhauer. (c. l. Dial. 4. p. 67.).* Fabulam igitur æſtimat *Honorat. Fabri (l. 6. de Hom. Propoſ. 5. n. 6. p.355.)*

§. 137.

Qui ad Sympathiam meditationes ſuas dirigunt, à *Joh. Magiro (l.3. Phyſ. c. 8. p. 224.)* merito ridentur. Quid hoc eſſet aliud, quam ſuo effluxu velle infenſiſſimo hoſti uniri eundemque amare? Iterum *accuratiſſimus ille Philoſophus & Theologus B. Dannhauerus (Colleg. Pſycholog. Diſp. 4. Controv. 8. p. 131.)* decidit. Pluribus hoc argumentum proſecutus eſt *(p. 1. Homil. Sacr. 14. p. 461.)* his verbis: Nugæ nugarum de *Heliogabolea cœna*, quæ convivarum famem accen-

cendunt magis, qvam reſtinguunt, animum ſpecioſa rationum forma ſuſpendunt, non ſatiant ac eandem, ſi omnia in unum redigas, ad commune ignorantiæ aſylum remittunt, ibique affixos tenent, donec nunqvam venturus veniat, qui cum ſuis nodis luctantes exolvat, & explicet experientiæ ancipitia, quæ nunc ſui tentatoribus ſatisfaciat: num deſtituat eosdem: Secretum Sympathiæ, quæ inter latronem & crudeli morte peremtum eſſe neqvit, aperiat. Qui enim ad unionem hoſtis ſui inclinet? non fugiat magis, ac retro ſe abſcondat, emerſurus? doceat, quo altore vis impreſſa ad plures annos perſeveret in aliis, in aliis deficiat proximo dierum ſpatio, utriusque enim experimenti hiſtoria præſto eſt. Qui fiat, quod idem ſanguis carnificem, cum truncatum corpus ſepelit, non prodat novo effluxu? an in eodem impetu inæqualis naturæ genius, & quæ inæqualitatis ratio? Cur idem non eveniat in mactato beſtiæ Cadavere? Cur corpus letho datum impreſſam virtutem, quadam quaſi reflexione, reddat, non item corpus ſauciatum qvidem, vivum tamen adhuc, & quæ ſunt hujus generis ἄπορα alia, καὶ ἀμήχανα. Quæ foret illa inter inimicos & infeſtos hoſtes Sympathia? qværit *Timoth. Brigth.* (*in Scribon. l. 1. Phyſ. th. 82. p. 44.*)

§. 138.

Videntes igitur circumſpectiores has difficultates, admodum dubitanter ratiocinati ſunt. Hujusmodi ebullitionis cauſam inveſtigare potius poſſumus, quam invenire, *Simon Majolus (Dier. Canic. Colloqv. 1. p. 33.)* tradidit. Inter ea retulit, quorum ratio dari neqvit, *Philipp. Camerar.* (*Cent. 1. Hor. Succiſ. c. 73. p. 335.*). Quæſtionem obſcuram et arduam *Jacob Dalechamp.* (*ad Plin. l. 7. c. 52. p. 354.*) pronunciavit. Miraculum naturæ latentis *Lev. Lemn.* (*l. 2. de Occ. Nat. Mirac. c. 7. p. 160.*). Huic rei nihil certi ſubeſſe, imò nihil omnino tribuendum, ſtatuit *(Diſput. 1. de Cognit. ſui ipſius probl. 8.) Jacob Martini.* Cum nemo adhuc viſus ſit, qui veritatem auſus fuerit juramento atteſtari, ſed ſola referentium fide, vel ſcriptorum autoritate innixi, *addidit Anton. le Grand* (*p. 8. Hiſt. Nat. Artic. 8. n. 4. p. 393.*)

§. 139.

Et ſi credendum ſit, illud prodigii genus inquirendum fuiſſet, an ſeſe res ita habeant, ut vulgò creduntur, & tum demum, cur ita fiant, inquiſitio inſtituenda, optimè monente *Bartholom. Kekermanno* (*l. 1. Syſtem. Phyſ. c. 8. p. 61.*) in hôc caſu autem æque, ut in illo de Naſo inſititio problemate, (*Vid. l. 1. Tit. 2. §. 26.*) factum eſt. In facti ſ. Phænomeni cauſas prius inquiſitum eſt, autequam de Phænomeni conſtaret certitudine. Nec de nihilo igitur ſunt à *Giſberto Voëtio*

ëtio (c. l. p. 1215.), ut exacte trutinentur & excutiantur in medium allata, & ab *H. H. Mejero. (l. de Occult. DEI Judic. Singulari c. 7. n. 2. p. 105. ſq.)* exſcripta problemata. (*α.*) An ſanguis effluat ſine agitatione corporis aut alteratione aliqua extrinſecus adducta? (*β*) An ſemper ad præſentiam cujuscunque homicidæ; & quidem toties effluat, quoties accedit homicida, & toties ſiſtatur, quoties recedit? (*γ*) Annon effluat ad praeſentiam Magiſtratuum, aut militum, aut carnificum, qui juſto titulo, (quamvis injuſta cauſa,) ſæpè occiderunt, ut in bellis injuſtis, Eccleſiæ perſecutionibus Martyriis fieri ſolet. (*δ*) An ſemper effluat ad præſentiam eorundem, ſi juſto titulo & cauſa occiderunt? (*ε.*) An ad præſentiam homicidæ, qui latronem, aggreſſorem, aut alium, quamvis juſtè & cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit? (*ϛ*) An ad præſentiam ejus, qui per Magiam occidit? Quod mirum eſt obſervatum à Magiæ inquiſitoribus. (*ζ*) An ad præſentiam Parricidarum, Aſſaſinorum v. g. *Jacobi Clementis, Balthaſari Gerhardi?* (*η.*) Quæ ſit ſphæra præſentia, intra quam homicida adeſſe debet, ſiquidem Cadaver ſanguinem ſit emiſſurum? (*ϑ.*) Quod tempus circumſcriptum huic Hæmorrhagiæ, poſt quod præciſi ceſſat? An verò etiam cadaver effoſſum ex ſepulchro, dum ſanguis nondum planè periit idem præſtabit. (*ι*) Duo, ſi ſe mutuis vulneribus confecerint, (quod non rarò fit,) an Cadavera utraque ad præſentiam alterius ſanguinem emiſſura? (*ια.*) An viſa ſint cadavera ſanguinem emittere ad primam ſaltem præſentiam parentum, cognatorum &c. quacunque morte obierint? (*ιβ.*) Annon etiam brutorum cadavera ad præſentiam interfectorum? (*ϱ.*) Addo, an ad præſentiam Idiotorum Medicaſtrorum, Dæmoniacorum, Medicorum indoctorum, qui non raro homicidæ titulum jure merentur?

§. 140.

Tantisper de his certò non liquet, optime *judicante laudato Voëtio (c. l. p. 1214.)* & judica & facta quieſcant. Optarem, decernit *Ludov. Dunte (Caſ. Conſcient. c. 10. ſ. 2. p. 317)*, ut vel omninò non fieret, aut non fieret ſeriò; Variis prænotionibus accenſet & inter ſuperſtitioſa computat *Voët. (p. 3. Diſp. de Superſtit. p. 100.)*. De incertitudine hujus etiam diſſeruit *Theod. Thummius (de Mag. qu. 27. p. 314.)* & *Samuel. Pomarius (tr. de Diff. & Conſ. corp. Nat. Diſp. 10. §. 13. p. 193.)*. Veterem fabulam vocavit *Henric. Kipping. (l. 2. inſtit. Phyſ. c. 6. n. 11. p. 90.)*. Politicè id tantum propoſuiſſe *Lucret. Marcello Donato (c. l. p. 104.)* dicitur. Ut mira mendacia explodit *Joh. Nard. (c. l. p. 340.)*. Tutisſima igitur ibit via, *juxta Pomarium (c. l. p. 190.)*, qui DEI, qui Naturæ leges ſequitur, non vanas ſuperſtitiones hominum.

§. 141

§. 141.

Et licet hoc aliqui juris periti crediderint & ſcripſerint, nemo tamen rei veritatem juramento atteſtaretur, nec vitam hominum tam incerto crederet teſtimonio, *Honorat. Fabri* (*c. l. p. 456.*) auguratur. Proinde incertiſſimum declaravit *Anton. Gomez.* (*T. 3. Var. Reſolut. c. 13. n. 15.*). *J. G. Godelmann.* (*l. 1. de Mag. & Venef. c. 5. §. 33. p. 104. ſq.*). *Juſtus Oldecop.* (*Tit. 2. obſ. Crimin. 2. n. 2. p. 54. ſq.*) Add. quos citat *Jacob. Dœpler.* (*Theatr. Pœnar. Supplic. & Execut. Criminal. c. 1. n. 162. p. 48.*). DEUM tentari reputat *Henric. Bocer.* (*tr. de Quæſt. & Tortur. c. 3. p. 95.*). *Petr. Heigius* (*p. 2. qv. 39. n. 96. n. 104. p. 353.*). Nec ad torturam idcircò ſufficere, *Andr. Tiraquell.* (*de Pœn. Temp. Conſ. 51. n. 79.*), niſi alia concurrant indicia, *Sigism. Finckelthauſ. obſ. 68. p. 523.*). Confer & quos allegat *Martin. Del-Rio.* (*l. 5. Diſquiſit. 2. Mag. ſ. 4. §. 20. p. 71.*). *Henric. Kornmann.* (*p. 9. de m. m. c. 27.*). Omnium inſtar ſit *JCtorum noſtri Seculi Coryphæus, Benedict. Carpzov.* (*p. 3. Pract. Crimin. qu. 122. n. 31.*) qui his ſe expedivit: Hoc ſcimus, *inſit*, & ipſemet ex Actis inquiſitionalibus ad Collegium noſtrum transmiſſis compertum habeo, quosdam hoc indicio ſæpe falſo eſſe notatos, ut & illud quod vero homicidii reo præſente interfectus homo, ne guttulam quidem ſanguinis egeſſerit, cum tamen DEUS, qui juſtus eſt, nolit nocentem manere impunitum, aut inſontem damnari. Subjungit (*n. 35.*) Judicium Scabinorum Lipſienſium, qui noluerint huic indicio, & ſi perquam manifeſto, quidquam tribuere, deficientibus adhuc aliis probabilioribus. *Math. Steph.* (*Cent. 4. Quæſt. ad Inſt. Jur. 17.*) concurrentibus aliis, iisque urgentibus adminiculis, accuſatum torqueri poſſe ſtatuit, ſi modo præternaturali ſanguis ex plaga exprimatur. Verum, quomodo judex certò eſt ſciturus, modo naturali vel præternaturali ſanguinem effluere, ne injuriam inferat reo ad quæſtionem abripiendo etiam adhibitis peritis, qui tàm in occulto negotio & titubant & diſcrepant, ſapienter regerit *Juſt. Oldecop.* (*c. l. n. 4. p. 55.*). Et tales laudandos eſſe, ut prudentes & Eruditos, declarat *Joh. Jacob. Speidel.* (*in Addit. ad Beſold. Theſaur. Pract. p. 85.*). Contra, qui contrarium tuentur, judices iniquos proclamat *Caſp. Schottus* (*l. 12. Phyſ. Curios. c. 8. Coroll. c. 6. p. 1304.*)

§. 142.

Cur autem in judicis aliquando introducta fuerit hæc exploratio, aut adhuc aſſervetur, cum ſolidæ baſi ſuperſtructa non videatur, variæ poſſunt allegari cauſæ. Nimia judicium credulitas à ſuperſtitioſa vulgi perſuaſione promanans, agmen harum ducit. Cordatiores verò terrori homicidarum in conſcientia proritando hoc ipſo ſtuduerunt. Cadaver hominis, *notante Veru-*

rulamio (*Sylv. Sylv. Cent.* 10. *n.* 984. *col.* 961.) maximè contagioſum & odioſum eſt homini. Ideò *Helmontium* ſi audias, (*Vid. l. h. Tit.* 2. §. 4.) Archeus contactu Cadaveris quaſi mortis pavet. Quando igitur homicida interemti Cadaver tangit, tremere incipit & pallet, variisque alterationibus faciei circumventus, morſus & aculeos conſcientiæ diſſimulare nequit. Cujus gratia, ſuaſit *Andr. Libav.* (*c. l. th.* 281. *p.* 134.), debebat fixis oculis intueri cadaver, aut aliud quid cum frequenti appellatione interfecti, & criminis exprobatione, tactu quoque arteriarum. Ad interemtoris igitur animum concitandum objecta multiplicanda, *juxta Eundem* (*c. l. p.* 376. *ſq.*). Ita enim cogetur non tantum oculis videre, tangere manibus, auribus audire, ſed & phantaſia penitusque interno principio per reciprocationem motus agitari, dum quod ſenſibus percipit, animoque commovit, etiam ſermone exprimere, & ipſe â ſe ipſo audire, & veluti ſuum ſibi ſcelus objicere, & urgere compellitur. Hoc efficacius erit, ſi repetet jus amicitiæ olim initæ, vel ſocietatis communis, quia uterque amicus homo, Chriſtianus, Civis, & quæ alia facti crudelitatem exaggerant. Notandum tamen etiam, *Idem* (*p.* 388.) *ſuggerit*, quodque certitudinem ſigni infringere poſſet, quod aliqui adeo ſint impotes animi, ut licet innocentes, ex ſuſpicione tamen inducti adeò conſternentur, tremantque & horreant, ut facile diſpoſitionem ſimilem veri percuſſoris poſſint acquirere, idque conſentiente imaginatione ſuper percuſſo præſente, cujus in omnem partem difluentes habitus facilè ſibi inſinuat, indeque commovetur adversè. Inde alteratos halitus proprios non abſonum eſt principium alterum attingere, atque ita commotionem excitare. Solennes adjurationes etiam, ipſi non videntur neceſſaria, niſi ad commovendum animum occiſoris adhibeantur, qui interdum adeo eſt obſtinatus & præfractus, præſertim ubi uſum cædum fecit, ut adamantinus videatur penitus (*p.* 267.). *Conf. Petr. Heigium* (*c. l. n.* 105.)

§. 143.

Epiſagmatis loco quædam adhuc addenda. Qui poſt homicidium commiſſum interemto aſſunt, in faciem illum locant, exemtoque calceo, ni fallor, ſiniſtro & averſim poſito, credunt elabi non poſſe homicidam. Calceum interemti pectori imponi, *Vit. Rietlin.* (*Itin. Med. p.* 42.) notat, id vero ſi in faciem locetur occiſus, quomodo fiet? Affirmant hoc vel recente hiſtoria multiplici graves Autores, quos ipſi audivimus admirantes effectum virium. Et audivimus neglecta collocatione & irrita aufugiſſe multos, *tradidit* (*c. l. p.* 380.) *Libav.* Retrahi tales à Diabolo, enunciavit *Stephan. Cloz.* (*c. l. Exerc.* 14. *p.* 56.

p.56.). Quoſdam, ſubjicit (*Libav.p.381.*), facti conſcientia adeò exagitavit, ut etiam elapſi ſpontè reverterentur ad pœnas, non calceo, aut prona locatione id procurante, ſiquidem ſupinum erat defoſſum cadaver.

§. 144.

Aliud ſuperaddere liceat, nempè aliquando ex obtruncatis lac, ſanguinis loco, emanaſſe. Ita *de S. Paulo* refertur, *ex Ambroſio* & *Chryſoſtomo*, capite hunc truncatum non ſanguinis, ſed lactis undam profudiſſe. Vid. quæ collegit *Th. Bartholin. (Spicil. de Lymph. 1. c. 6. p. m. 449.)*. Idem *de S. Catharina ſub Maxentio* decollata *Hiſtor. Lombardica* (*ſ. Legenda Sanctorum c. 167.*) retulit. *Bohuslaus Aloyſ. Balbinus* (*l. 4. Exam. Meliſſ. Epigr. 7.*) argute & eleganter:

Vulnera lacte fluunt, renuit mutare colorem
Innocuæ mentis candida Virginitas.
Ipſa ſuo ſeſe conſperſerat hoſtia lacte,
Cum ſponſo cuperet concolor eſſe ſuo.
Mira fides rerum! Facta eſt ſine ſanguine Martyr,
Et propè morte carens mortua virgo jacet.
Quod cruor eſt aliis, lac eſt Tibi condida virgo;
Quodque aliis vulnus, virgo papilla Tibi eſt.
Lactea maternos bibit hic facundia fontes
Ex-oleum-tumulo, quo vigilatur erit.

Cujus quidem fluxus viam curioſius ſe detexiſſe per lacteas thoracicas, quæ cum axillaribus fuerunt vulneratæ, Chylumque & ſerum effuderunt, *profitetur Th. Bartholin.* (*c. l. p. 452.*), qui (*p. 453.*) ſubdit: Primò Chylus lacteus emanavit, quamdiu copia ejus ex axillaribus conceſſa, deinde, quod quotidiè in diſſectis obſervamus, aquoſus liquor in lacteis & axillaribus ſucceſſit, deniq; utroque evacuato ſanguis emerſit. Sed hanc Bartholini ſententiam pluribus refutare conatus eſt *Franciſc. Picus* (*tr. de Febr. in Gen. c. 5. p. 213.*), ex quo hæc tantum delibo: conceditur quidem, *inquit*, lac ſeu Chyloſam materiam ex vaſis lacteis in axillarem & jugularem venam guttatim fluere; ſed ingenuè fateor, me capere non poſſe, qui adeò exiguus & tenuis lactis radius per exiles venulas enſe carnificis læſas fluentis, juxta copioſam ſanguinis undam ex vaſis digito majoribus tunc temporis una erumpentem, tàm diſtinctè atque non permiſtè poſſet exire, ut lac à ſanguine à circumſtantibus diſcerni potuerit; profectò eò adducor, ut credam effuſionem hanc aliquo modo extraordinariam & inuſitatam fuiſſe; Nam impoſſibile mihi plane videtur, ſanguinem adeo ru-

brum

brum & Chyloſam ſubſtantiam ſimul motos per colli vaſa citra inquinationem & ſanguinis confuſionem ex detruncato collo exilire poſſe. Plura qui poſcit ipſum evolvat Autorem. Aliter è *Blondo Flavio* (*l.3. inſtaurat. Rom.*) rem narrat *Henric. Kornmann. (p.4. d.m.m. c.5.)*. Viſuntur ab urbe (Roma) ſecundo milliario inter Oſtienſem Ardentinamque viam dulcis aquæ fontes, qui fuſo *Apoſtoli Pauli* ſanguine eruperunt. Hic de lacte nihil. Interim Gemella ſuccurrit Hiſtoria *ab Alberto Kranzio* (*l.4. Saxon. c. 26. p. 94.) conſignata.* Miles nobilis falsò à *Maria Ottonis III. Imp. Conjuge* de pertentata ab illo pudicitia accuſatus & gladio cæſus lac pro cruore profudit.

§. 145.

Lac tale roridam quandam ſubſtantiam habuit, & ſecundas humiditates, judicat *Anton. Santorell. (c. l. c. 23. p. 170.)*. Sanguinis albi meminit *Autor l. de Glandul.* (qui in *Hippocratis* Scripta *T.3.p.m.52.* reperitur), qui è Glandulis provenit, quamvis illam albedinem (τὸ εἶδος λευκὴ) ad carnem glandularum appitcare mavelit *Anut. Fœſius (in not. ad l. c. p. 125.)*, id autem quod in glandulis ſerum eſt, iſtud ergo ſanguinis albi nomenclatura. *Venus à Diomede* vulnerata non ſanguinem ejaculabatur,

Sed qualis fluebat nempe beatis Diis.
Non enim panem edunt, neque bibunt ardens vinum

ut Homer. (Iliad. 5. v. 340.) cecinit, Cruorem autem Ichorem vocavit, inde *Caſp. Hoffmann. (Collect. de Ichor. §. 3. p.m. 251.)* ſanguinem Deorum Ichorem pronunciavit. Sanguinem ratione materiæ & Efficientis albeſcere *Franciſc. Tidic. (tr. 3. Microcoſm. p. 297.)* annotavit. Sanguinem trihorio poſt abſumtum cibum miſſum concreſcentem neceſſario chyloſum & lacteum reperiri, decrevit *Exc. Maurit. Hoffmann.* (*de V. S. Neceſſit. Coroll. 6.*). Add. *Nicol. Steno.* (*ap. Th. Bartholin. V. 1. Act. Hafn. Med. obſ. 111. p. 206.*). De cruſta ſanguinis lactea hiſtoriam habet *Marcell. Donat. (l. 1. de Med. Hiſtor. Mirab. c. 4. p. 50.)* & de ſero ſanguinis, quod idem inſtar lactis ab acido ſuperfuſo coagulati *Regner. de Graaf. (de Organ. Viror. Generat. Inſerv. p. 84. ſq.)* Cerdo verò caſtrenſis *Jacob. Pradeſius* ab omnibus venis, qui vulgò ſecari ſolent Phlebotomatus ſemper ſanguinem album teſte *P. Borello (Cent. 1. obſ. Medico Phyſ. rar. 25. p. 31.)*, emiſit. Lac merum uxori Centurionis puerum lactanti exiiſſe *Petr. à Caſtro* (*obſ. MS. à Phil. Jacob. Sachſio. Macro-Microcoſm. §. 54. p. 53. allegat.*). Ab ingeſtis id contingere quibusdam placuit. Ab ingurgitatione Lactis nimia in puella, menſtruorum obſtructioni ſanguini id potius aſcribendum. Poſt frequentem ingurgitationem cereviſiæ albæ loco ſanguinis lympha copioſa & pura è ſe-

cta

ċta vena effluxit, quod *Maurit. Hoffmann.* (*Theſ. Med. de Sangv. Ejusque obſerv. 70.*) retulit, à piſcium Eſu, conjectura fuit *Joh. Beau*, *ut Acta Anglica Phil.* (*1665. Menſ. Januar. p. m. 105.*) retulerunt. Confer *ſupra* (§. *92.*). Vitio verò ſanguinis, contractisque morbis id accidiſſe, obſervationes docent. In Synocho Vena ſecta, id notavit *Joh. Rhod.* (*Cent. 3. obſ. 32. p. 129.*). In quotidiana *Sachſius Noſter* (*M. C. D. 1. Ann. 1. obſ. 28. Schol. p. 70.*). In Tertiana *Petr. à Caſtro* (*obſ. MS. Vid. Sachſ. laudat. Ocean. Macro-Microcoſm.* §. *54. p. 53.*). In Pleuritide *Franc. Bayle* (*de Apoplex. c. 8. p. 101.*). In Febre maligna, *P. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 25. p. 32.*). In Febre petechiali *Isbrand. à Diemerbrœck* (*l. 2. Anat. c. 12. p. 426.*). A ſuppreſſis purgamentis ſ. Lochiis, *Joh. Rhod.* (*c. l.*). *Chriſtian. Xitzchke* (*Diſp. Inaug. de Lact. è Ven. apert. educt.* cujus nucleum exhibet *M. C. Dec. 1. Ann. 1. obſ. 132. p. 294. ſq.*). A ſuppreſſis menſibus de quibus jam *Th. Bartholini* obſervatio recenſita. De virgine nunquam menſtrua paſſa, florida tamen puraque complexione, *Acta Anglicana* (*c. l. p. 88.*). De Cachecticis *Marcell. Malphig.* (*Epiſt. 1. de Pulmon. p. 326.*). De Scabioſo *Iſ. Riverius* (*ap. P. Borell. c. l*). De leproſo *Marcell. Donat.* (*c. l. p. 37.*). In Scorbuticis ſerum ſanguinis lacteum *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Hiſt. An. 17. p. 32.*). Confer. quæ habet *Richard. Lower.* (*de Corde c. 2. p. 128.*). Lac igitur quibusdam Phyſicis audiit ſpuma ſanguinis, quo nomine *Varro, inquit* nutricem oportet eſſe adoleſcentem, annis enim ut ſanguis deterior, ſic Lac, *prodidit Cœl. Ludov. Rhodigin.* (*l. 3. Antiqu. Lect. c. 12. col. 130.*). Ex dictis, etiam *judicante N. Stenone* (*c. l.*) illorum opinio confirmatur, qui docent ſerum ſanguinis aliud nihil eſſe, niſi chylum pro breviore vel diuturniore mora in ſanguine plus minusve reſolutum, nec lac quicquam eſſe, niſi ſerum recens poſt unum & alterum circulum in mammis ſecretum. Interim non omnis albicans humor in ſanguine pro lacte habendus, cum, ſapore judice, illud aliquando purulentum quid obtulerit, de quo evolvatur *Regner. de Graaf.* (*c. l. p. 85.*). Notandum etiam quod in quibus Jctericis loco ſanguinis è naribus & cucurbitulis ſacrificatis aquam flavam ſolummodo prodire viderit *Georg. Bagliv.* (*de Fibr. matri & morb. Append. Experim. de Bil. Nat. Uſu & Morbis p. 241.*)

§. 146.

Tandem adhuc notandum cenſeo, quod retulit *Eb. Guer. Happel.* (*T. 1. Rer. Curioſ. p. 56.*). *Auff eines Todſchlägers Kleider oder Hemde fället kein Thau.* Idem me olim legiſſe memini de Terra, in qvam ſanguis humanus ab homicidis profuſus eſt.

LIB. II. TIT. IIX.

De

Cadaverum Fragrantia.

Summarium.

1. CAdavera fœtent, non tamen omnia. 2. Aſpis Cuſſo. 3. Cadavera absque fœtore. 4. 5. 6. Fragrantia. 7. Partes Cadaverum fragrantes. 8. Sepulchrum Moſis. 9. Chemica medicamenta fragrantia. 10. Abbas Moſes. 11. Fragrantia ſepulchrorum. 12. Pinguedinis Cadaverum ſubtilitas. 13. Balſama ſtillantia Cadavera. 14. Divinum quid. 15. Mariæ ſepulchrum. 16. Fragrantia ab Angeli præſentia. 17. Deorum Ethnicorum. 18. Gregorii M. & Nicephorii fides, eorumq́; relationes excutiuntur. 19. Omnem fragrantiam denegat Zacchias mortuis. 20. Præter Pantheram alia bruta bene olere contra Ariſtotelem aſtruitur. 21. Aves Moſchum redolentes. Piſces. 22. Homines. 23. Varius in his odor. 24. Εὐωδία Alexandri M. & aliorum ab adulatoribus ficta. 25. An ab Aſtris. 26. Ἰδιοσυγκρασία. 27. Exempla fœtentium. 28. Judæi. 29. In his & Mahumedanis an S. Baptiſmate tollatur fœtor. 30. Non omnes Judæos fœtere. 31. Temperamentum. 32. Humorum corporis odor. 33. Cerebri ſuavis. 34. Sanguis an oleat? 35. Lymphæ odorem imprimit. 36. Bilis. 37. Temperamentum Alex. M. 38. Cur non omnes fragrent 39. Exoticæ tincturæ ſangvinis odorem mutant. 40. Sangvis in vaſis an aliquando fœtidus. 41. Sangvis V. S. emiſſi odor explorandus. 42. Cauſæ fœtoris. 43. Alimenta. 44. Allium. 45. Lepus marinus. 46. Hircus ſub alis. Venus immoderata. 47. Ab hac Lactis corruptio. 48. Ut & humorum aliorum. 49. Remedium ad hircum. 50. Magi & Sagæ naribus moleſtæ. 51. Ab aſſumtis odoratis bruta odorata. 52. Homines ex his moſchati. 53. Scy-

Scybala odorata. 54. *An ab aſſumtis. Mercurialis.* 55. *Excrementorum ſ.v. odor qvalis.* 56. *Ex certis cibis.* 57. *Fermenti ventriculi proprietas.* 58. 59. *Urinæ fragrantia.* 60. *Aquarum & fontium.* 61. *Conjectura.* 62. *Odor Urinæ è Therebinthina & aliis cauſis.* 63. *Moſchus ab urina odorem recuperat.* 64. *Therebinthinata cur urinam odore inficiant.* 65. *Lapides odorati.* 66. *Per minima odor urinæ imprimitur.* 67. *A veſtitu odorato odorati.* 68. *Fragrantia in vita an in morte duret? Multa ex Alex. M.* 69. *Ab aſſumtis in vita in mortuis deprehenſa.* 70. *Cadaverum fragrantiæ cauſa latet.* 71. *Putredo qvid præſtet?* 72. *Qua ratione.* 73. *Moſchus.* 74. *Ambra.* 75. *Brutorum ſtercora an à putredine odorata.* 76. *An Moſchus è Stercoribus Chymicè extrahatur?* 77. *Dubitat Kirſtenius.* 78. *Negat.* 79. *Mellis aqua fragrans.* 80. *Speluncæ & Terræ bene olentes cadaveribus fragrantiam commodare poſſunt.* 81. *Iris plantas & arbores odoratiores reddere perhibetur.* 82. *Ligna putreſcentia benè olere.* 83. *Balſama cadaverum examinantur,* 84. *Facultates.* 85. *Hircorum excoriatorum pelles. Buffalina vulva. Roſa. Hypericum,* 86. *Uni ſpeciei odor obominabilis, alter gratus,*

§. I.

Quod olim de valle Amſancti in Hirpinis cecinit *Maro (l. 7. Æneid. v. 84.)*

Sævam exhalat opaca Mephitim.

Add. *Joh. Jovian. (l. Meteor. p. 268.)*, Idem & nos de Cadaveribus, & eorundem capſis, ſcriniis & ſepulchris, in quibus tanquam terræ uteris reponuntur, pronunciare poſſumus. Sunt namque putredinis Gymnaſia, Inſectorum fœtidorum delubra, omnigeniqve denique putoris horrea. Habitant hic narium peſtes & viſus & linguæ. Retulit *Petr. Damian. Cardinalis (Epiſt. 3. ad Blanc. Comit. c. 10.)* de duorum *Marchiorum Ugoſonis* ſorore & *Rainerii* filia ex abortu mortua, in Abbatia *S. Chriſtophori Martyris* condita in ſepulchro â Cœmentariis probe undique occluſo, quod nihilominus per annum integrum tanta fœtoris illuviem exhalavit, ut tolerari vix poſſet, nec fratres quieſcere in tota illius clauſtri medie-

tate permitteret. Triumphant tamen aliquando de ipſa putredine cadavera & amœnum quid fragrant, ut è feretris delicatus & ſuavis ſurgat vapor,

Vincens odorem balſami, thuris, Croci,
Auras madentes Perſicorum aromatum.

(*Prudent. Periſteph. in Roman. Martyr. Suppl. p. m. 211.*

atque omne benignè.
Virus odoriferis Arabum quod creſcit in hortis.

Hic poterit ſqualorem aptus detergere, ſpiritus profugos revocare, & ſubverſum Stomachabundumque Stomachum (*de quo Helmont. tr. Cuſtos errans n. 46. p. 212.*) mulcere.

§. 2.

Nonnulli Aſpidis ſpeciem dari volunt in Cypro, *ſcribit illuſtris Noſter Lucas Schroeck. L. F.* (*Hiſt. Moſch. c. 47. p. 221.*): Cuffo patria voce dictam, quæ moritura Moſchi odore fragret. In moriente fragrantiam ſpiravit lotium, *teſte Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Hiſt. Anat. 78. p. 388.*)

§. 3.

In mortuis vero id obſervatum quam ſæpiſſime. Quod *Iſidorus Clar.* poſt mortem non halaverit grave virus, inter ſingularia reputavit *J. A. Thuanus* (*l. 26. Hiſtor. Moſch. c. 47. p. 221.*), & quod è corporibus Patrum Kijovienſium nullus omnino odor nec fœtor habet. *Joh. Herbinij teſtimonio* (*de Ergat. Kijov. c. 11. p. 107.*) Rutheni. Non ingratum odorem ſpiraſſe *Epiſcopi Labacenſis Sigismund.* Corpus ante annos 190. ſepultum præſens cum effoderetur, *animadvertit Joh. Weichard. Valvaſor* (*l. 8. Carinth. ſ. 3. p. 659.*)

§. 4.

Vulnera optimi Salvatoris GHRISTI poſt-mortem & reſurrectionem mira fragrantia excelluiſſe *Ludovicus de Ponte* (*Comment. in Act. Apoſt. c. 1.*) ſcripſit, ſed neſcire hoc nos voluit ſacra Scriptura. *S. Stephani Protomartyris, Nicodemi, Pauli Apoſtoli Præceptoris Gamalielis, & Abitonis filii ejus* corpora cum plus minus trecentis ſexaginta annis propè Hieroſolymam in valle, ut videtur Joſaphat in obſcuro & ſordido loco jacuiſſent, *ſub Honorio Imperatore* cœleſti revelatione monſtrata, & ſuavi odore fragantia inventa *ex Aliis* recitat *Chriſt. Adrichomius* (*Theatr. Terr. Sanct. p. 152.*) *Heſychius Hilarionis* Cadaver poſt decem fere menſes Majoniam deferens condidit, illæſa tunica cuculla & pallido & toto corpore, quaſi adhuc viveret integro tantisque fragrante odoribus ut delibutum unguentis putaretur. (*S. Hieronym. T. 1. oper. in vit. Hilarion. f. 116. a.*). Ipſius *Hieronymi* corpus cum non pollingeretur, fragrantiſſimum odorem exha-

exhalavit, qui per aliquot dies non modice duravit. (*Allegat. Iſaac. Cauſabon. ad Perſ. Satyr. 1. p. 87.*). Idem de *Bedæ* exuviis *Sturm.* (*Calend. Sanctor. p. 408.*). De *Onuphrii Marulus* (*l. 5. c. 10.*). De corporibus *Polycarpi* & aliorum Martyrum *D. Chriſtian. Korthold. meus olim in alma Salana in philoſophicis Doctor dexterrimus* (*l. de Perſecut. Eccleſ. prim. c. 5.* §. *23. p. 168.*)

§. 5.

De *S. S. Gervaſio & Prothaſio* Idem *Henric. Kornmann.* (*p. 4. m. m. c. 16.*). De *B. Bonfilio*, uno ex ordine Servitorum S. Mariæ Anno 1231. Florentiæ florente & ſeptimo poſt anno eum ſecuto filio primigenito, *Henric. Engelgrave* (*part. 2. Luc. Evang. p. 68.*) quod poſt decantatas Deiparæ laudes uterque miram à morte reliquerit fragrantiam, memorat. De *S. Feliciani* corpore poſt triennium à morte è tumulo proſcripto incorrupto & fragrante *P. Dan. Barthol.* (*p. 3. Hiſt. Aſiat. l. 3. p. 345.*). *De Wilhelmi Epiſcopi* reliquiis hæc *Saxo Grammaticus* (*l. 12. Hiſt. Danic. p. 216.*): Foſſa ad ſolidum humo incorruptam Antitiſtis togam inter adeſa ſolo oſſa reperiunt. Quibus ſublatis tanta fragrantiæ vis ſine ullo autore ad circumſtantium nares, veluti è beato quodam unguentorum fonte, manavit, ut nemo cœlo potitum ambigeret, cujus cineres tam mira terreſtrium odorum ſuavitas perfudiſſet. Ipſas verò contrectantium manus tanta odoramenti pertinacia aſtrinxit, ut ipſum triduo balneis ac lavacris attentatum abolere nequiverit, *D. S. Antonii de Padua Anonymus* (*de Stat. Ital. Mod. p. 3.*) *de Anachoreta Maimone Gabriel Bucellin.* (*Hiſtor. Sacro-profan. p. 153.*) de *Ludov. Bertrando S Georg.* De *S. Franciſci de Paula iterum Kornmann.* (*c. l. c. 23.*) De *P. Didaco Ruiz, d' Ortiz. Eraſm. Franciſci* (*p. 3. Hoher Trauerſaal Hiſt. 26. n. 24. p 739.*). De Religioſo Laico ordinis *S. Franciſci, oculatus teſtis Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ q. 34. n. 9. p. 406.*). Quid novellæ *Anni 1670.* Venetiis Lipſiam miſſæ & *à Ritſchio* excuſæ memorarint quorundam forſan adhuc memoria tenetur. In gratiam poſteritatis, ſi qua ſperenda & hæc ad illam pertingant, ipſa ſubjiciam Relationis verba: *Es haben die Türcken im Auspützen der Gräber* (*für Candia nach der Eroberung*) *einen Toden, aber noch gantzen Cörper, Barfüſſer Ordens gefunden, welcher einen ſo ſtarcken und lieblichen Geruch von ſich geben, daß ſie es alle für ein Miracul gehalten, und alſo den Groß-Vezier fürbracht, welcher ſolchen der Griegiſchen Nation in S. Nicolai Kirchen zu verehren, geſchencket.* De oſſibus *Gualtheri Brunenſis* balſamum redolentibus *Jac. Aug. Thuan.* (*Hiſt. l. 131.*)

§. 6.

Quod de *Franciſco Xaverio Apoſtolaſtro Japponico* narrent Papicolæ, ex *Aliis*

B. J. C. Danhauer. (*part. 2. Homil. Orat. Doctoral. 3. p. 699.*) egregiè depinxit. Adeundus eſt *P. Maffæus* (*l. 15. Hiſtor. Indic. p. 306. ſq.*). *Phil. Baldæus* (*l. 1. Beſchreib. der Küſte Malabar. und Coronandel c. 13. p. 74.*). Phœbum, ut res clarior fieret, ſolicitavit ſuum *Bohusl. Aloyſ. Balbin.* (*l. 4. Exam. Meliſſ. Epigr. 36. p. 116.*) & cecinit:

Vivus Alexander gratum ſpargebat odorem,
Tam bona temperies cordis & oris erat.
At Xavier roſeos poſt funera ſpargit odores,
Dicite, uter vobis ſit mage mirus odor?
Rex ſordet moriens, qui tam bene vivus olebat,
Qui bene olet moriens, hic bene ſemper olet.

Facit ad miraculi Majeſtatem, quod miaſmatum iſtorum ſuavedo non ſolum aſtantium demulceat Nares, ſed & activitate miraculoſa in diſtans ad ſtuporem ſe diffundat. Ad aliquot namque milliarium diſtantiam excurrere hanc fragrantiam, ex incolis accepit *Joh. Albert. Mandelsloh* (*l. 2. Itinerar. Oriental. p. 127.*)

§. 7.

Quod ad partes Sanctorum, Barii olet ſuaviſſimè brachium *S. Gregorii Nazianzeni*, & Neapoli in DEIparæ Virginis Annunciatæ Baſilica afflant Paradiſi ſuavitates caput *Sanctæ Barbaræ Virginis & Martyris.* Mamilla *vero Sanctæ Agathæ Virginis & Martyris*, quæ intra Sacrarium eſt Baſilicæ *S. Petri* in Galatino miſcellaneam fragrantiam roſarum, violarum, liliorum, laurorum; & nunc horum, nunc illorum exerere ſolet, quaſi odorem agri pleni. Diceres adhuc S. Petrum hujus beatiſſimæ Virginis mammillas curare, ac eis cœli ſuaveolentiam conferre. Hæc *ex Aliis Henric. Engelgrav.* (*p. 1. Cœl. Empyr. p. 553.*)

§. 8.

Sepulchra Sanctorum etiam gratioſum illum halitum ſæpius ſparſiſſe annotatum eſt. Non poſſum me continere, quin huc referam *Georgii Hornii* (*Hiſtor. Eccleſiaſt. p. 364.*) relationem, quam etiam allegat *Celeberrimus Joh. Chriſt. Becmann.* (*Diſſ. de Sangu. Prodig. c. 3. §. 7. p. 34.*) & ita habet; Rem nunc exponam non minus tradentium multitudine certam, quam ipſo facto & eventu mirabilem. Quippe noſtro tempore non defuerunt, qui ſepulchrum *Moſis*, quod ipſe DEUS abſconderat, repertum fuiſſe traderent. Anno 1655. menſe Octobri Maronitæ quidam Paſtores capras in montibus Nebo & Abarim paſcebant, quodcunque frequenter obſervarent, quaſdam capras duobus tribusve diebus longius â grege exſpatiari & abeſſe, reduces vero pilis admodum ſuaviter odo-

odoris eſſe; viſum ſcrutari rem tàm miram. Ergo ducibus capris ad præcipitia immanis profunditatis pervenerunt, intra quæ vallem, brevi circuitu ſed amœniſſimam, invenerunt, in quam difficillimus per rupes, terræ motu, ut videbatur hinc inde convulſas, deſcenſus dabatur. Ibi reperta cavea ſuaviſſimi odoris, & in ejus medio ſepulchrum ex vivo ſaxo literis quibusdam inſcriptis. Ipſi Paſtores cum ſtupore egreſſi latè odorem de ſe ſordidisque cætera veſtimentis ſpargebant, & rei novitate, commoti Patriarchæ Maronitarum in monte Libano & Monaſterio *S. Mariæ,* quod *Kanobeen Kadiſcha Mirjam* vocant, habitanti nomine *Madaxat*, cuncta quæ viderant, quæ repererant, nunciarunt. Fidem faciebat odor inuſitatæ ſuavitatis. Ergo miſſis eò duobus Sacerdotibus, quos inter *Alben-Uſeph, Doctrina ac prudentia excellens,* monimentum repererunt, cui literis Hebræis inſcriptum: *Moſes Servus Domini.* Exhilaratus tanti, ut videbatur, miraculi magnitudine Patriarcha, *Baſſam Damaſci, Morat*, precibus ſolicitat, ut ſibi cuſtodia reperti ſepulchri committeretur. Sed Græci, & Armenii & Franciſcani, ac denique Judæi ſe iis opponere ac ipſi inter ſe diſcordes pecunia & largitionibus in aula apud Muffim & Viſirium certabant de ſepulchro, ut putabant, *Moſis* reperto. Præcipue Judæi contendebant, ſepulchrum *Moſis* ad ſe ſpectare & nihil glorioſus inter titulos Imperatoris Turcici fore, quam quod ſit Dominus trium ſepulchrorum Muhamedis Meccæ, JESU CHRISTI Hieroſolymis & Moſis in monte Nebo. Sed Jeſuitæ cunctorum conatus ſuis artibus illuſerunt, ac magnis muneribus impetrarunt: ut ſepulchrum & ipſe aditus occluderetur, ac ne cuiquam ſub pœna mortis ad illud accedere liceret. Ita *Morat Baſſa* miſſis Sangiaco Jeroſolymæ & Saphettæ montes obſtrui & ſepulchrum claudi juſſit. Ipſi vero Jeſuitæ inita cum Druſis conſpiratione corpus Moſis clam auferre ex ſepulchro & in Europam deportare nitebantur, magnam inde ordini ſuo ſanctitatem & immenſas opes haud vanè promittentes. Jamque ſepulchrum ipſum multo labore aperuerunt, cum vacuum illud & ſine ullo corpore aut reliquiis inveniunt & dum inter ſe attoniti muſſant, dum vel totum ſepulchrum, vel quia id fieri non poterat ob molem, partes ejus auferre, ſecum deliberant, res intereà prodita Sanziakis Hieroſolymæ & Saphettæ, qui cito miſſis ſub *Jaſer Aga* Equitibus in ipſo conatu Jeſuitas male mulctatos oppreſſerunt, & ipſum ſepulchrum ingentibus ſaxis, ut impoſterum inacceſſum foret obſtruxerunt. *Hæc Hornius.* Sunt, qui non *Moſis magni* illius Prophetæ, ſed alterius *Moſis Majmonidis* è Rabbinis celeberrimi, de quo illud A *Moſe* ad *Moſem* non fuit ſicut iſte Moſes, & quamvis ille in Ægypto mortuus A. C. 1205. dicatur, tamen hunc, cum Medicinam etiam profeſſus fuerit, diſcipuli po-

potuerunt conditura honorare & in montem Nebo transportare, juxta *Joh. Chriſtoph. Wagenſeilii* (*in Sota p. 326.*) conjecturam, à qua etiam balſamatione loci fragrantiam deduxit *ap. W. E. Tenzel.* (*Monathl. Unterredung M. Februar. 1692. p. 142.*) ubi & *è Julio Bartholoccio* (*T. 3. Bibliothec. Rabbinic. n. 1032.*) in hanc plura eaque egregia.

§. 9.

Ex illo ſuaveolenti & odoratiſſimo halitu aliquid Chemici extorqueri poſſe, quod ſimiles pene odores polliceatur Chemia, non obſcurè ſibi ſubodoraſſe videtur *O. Borrich.* (*Diſc. de Ort. & Progr. Chem. p. 48.*). Omnipotens illud Menſtruum, ut vocatur Alcaheſt ab *ingenioſo noſtro Joh. Dan. Majore* (*Tr. Genius Errans c. 19. T. 4. b.*), de quo *infra* (*l. 3. Tit. 3. §. 112.*), Analyticis Chemicis fœtida in ſuaveolentia mutare creditum. Chemici, & inter illos *Andreas Tenzelius* (*Exegeſ. Chymiatr. p. 498.*) quædam medicamenta odorum & virtutum ſuarum originem non ex natura, ſed per compoſitionem & digeſtionem conſequi credunt. Aqua vitrioli (*inquit*, quod quidem *è Paracelſo T. 1. oper. l. 7. Archidox. ſ. 813. hauſit*), cum ſale ammoniaco deſtillata muſci refert odorem, quorum tamen ſimilem (*Contrarium infra* §. *leges*) per ſe neutrum habet, vel etiam, ut ſpiritus vini cum ſale Tartari & Vitrioli deſtillatus fragrantiam pomorum odorem ſpirat, quo tamen nullum illorum, (de manifeſto ſi loquitur, asſentior, minime ſi de latente cum p[illegible]mis in Metallis & Mineralibus, ut illa de Arſenico hiſtoria *Ott. Tachenii Hipp. Chym. c. 24. p. 213. & S. Joach. Beccheri ſupplem. in Phyſ. Subt 1. c. 5. p. 98.* de Mercurio cum Auro amalgamato curiosè evincunt) per ſe aliàs præditum eſt. Spiritus vitrioli, ut ab Aſtris in deſtillatione odorem Roſarum acquirat proceſſum, *Joh. Agricola* (*Tr. de Vitriol. p. 554.*) delineat. Spiritus è capite vitrioli mortuo ab aura impraegnato, eductus grato odore & ſapore ſe commendat, qui olim *Præceptori meritiſſimo Dn. D. Chriſtiano Langio, Cephalicus* dicebatur. Salia volatilia quomodo aromaticam acquirant fragrantiam dulcedinemque, docuit *Rob. Bayle* (*Experiment. Phil. Angl. 11. p. 59.*). De Chemico omnia ſalia fixa volatiliſante, & citra Moſchi additionem ad Moſchi fragrantiam exaltante laudatus *Dn. D. Luc. Schrœck.* (*c. l. c. 47. p. 223.*), ut inde nil miri ſubeſſe credam, ſi & ſpiritus ſanguinis humani, juxta *Excell. Joh. Dolæum* (*l. 1. Encyclop. M. c. 9. p. 139.*) gratum habeat odorem. Ex aëre etiam aliquando ejusmodi Chymica odorem attrahere Oleum Tartari, *Kenelm. Dygbæum docuit* (*Orat. de Pulv. Sympath. p. m. 98.*) quod odore Roſaceo fragrabat, cum eo tempore, quo Roſæ florebant pararetur, qui odor tamen perpetuus non eſt & conſtans, ſingulis tamen annis, Roſis florentibus, poſtlimi-

niò

niò quaſi revertebatur. Aliam rationem *ap. Joh. Marc. Marci* (*Philoſ. vet. reſtitut. p. 5. Subſect. 8. p. 513. ſq.*) legere poteris.

§. 10.

Ut ad tumulum *Moſis* redeam, *Franciſcus Ferdinand à Troilo* (*Itinerar. Orient. p. 340.*) notavit, non procul à mari mortuo Monaſterium & Templum inveniri, quod S. Moſis vocatur, jam à Turcis in Moſcheam transformatum, in quo *Moſes* ſepultum etiam Turcas credere aſſeruit. Errori originem dedit, quod olim Monachi Moſaici, ut vocat, ibidem habitarint, quorum *Abbas Moſes* nominatus ibidem terræ mandatus quieſcit.

§. 11.

Cæterum de fragrantia è Tumulo *S. Othmari Iſon Magiſter ap. Melch. Goldaſt.* (*T. 1. Rer. Alemann. p. 2. p. 285. & 289.*) *ex Maroli Monachi Romani* ſepulchro anno decimo quarto ab ejus obitu aperto, *Gregorio Magno* (*l. 4. Dial. c. 11.*) *notante*, incredibilis odoris ſuavitas exſpirabat.

§. 12.

Cadavera pinguiora adipoſam aut oleoſam potius profundere materiam, nemini non notum. Tenuiſſimæ eſſe pinguedinem illam ſubſtantiæ, demonſtrat *Hier. Cardan.* (*l. 12. de Subtil. p. m. 649.*), Sepulchro, *ſcribit, Ducis Alexandri Florentiæ*, quod cum ex candidiſſimo marmore craſſoque conſtaret, pinguedine tamen cadaveris tranſeunte fœdatum eſt maculatum in eam guttulis columnarum. *Alphonſi* quoque *Avali*, (*addit p. 650.*) quanquam medicamentis plurimis, tum ſale ac ſabulo ſiccatum eſſet Cadaver, pinguedo transmeans plumbum, in ſubjectas è loculo petras decidens, eas fœdavit.

§. 13.

Hæc tamen exſtillans pinguedo dubio procul rancore & fœtore aſtantium vulneravit nares. Martyrum vero & Sanctorum corpora unguenta ſtillant & Balſama. Unguenta Martyribus effuſa (*ſcribit Martin. de Roa part. 1. Sing. Locor. ac Rerum S. S. l. 7. c. 22. p. 660.*) unguenta quoque illi profundunt ad pellendos morbos miræ virtutis. Fidem faciunt *B. Andreæ, Nicolai, Glyceriæ, Laurentii & Sociorum. Euſemiæ Euthimii Abbatis, Eliſabethæ Hungaricæ*, aliorumque ſepulchra, quæ partim antiquitus, partim nunc unguentis ſcatent. Jungit præfatis *è Mart. Radero Martin Zeiler.* (*p. 2. Epiſt. 528. p. m. 776.*) *S. Matthæi Apoſtoli, Eliſii, S. Johannis Eleemoſynarii, Catharinæ Walpurgis Tereſiæ, S. Nicolai. Henric. Kornmann.* (*p. 4. de m. m. c. 128.*). De *S. Catharinæ* tumulo *Bohusl. Aloyſ. Balbin.* (*c. l. Epigr. 5. p. 107.*)

Neſcio num tumulo ſit viva an mortua virgo,
Sunt & qui tumulum vivere poſſe putant.
Præſentis certe faciunt opus omnia vitæ:
Lac, oleum, corpus, lumina, ſaxa, ſolum.

Et *Epigrammate præcedenti:*

Hoc differt quia verme caret vivitque perennis,
Et vermes oleum, quo fluit unda, necat.

De *B. Glyceria* etiam *Jacobus Boſius (l. 6. de Triumph. Cruc. c. 6. p. 553.)* cujus unguentum, *teſte Nicephoro (l. 18. Hiſt. Eccleſ. c. 32.)*, vaſculo magicis artibus olim conſecrato exceptum fluere deſiit. Sepulchrum *Walpurgis* in Bavaria hodie dum liquore ſtillat, qui tamen apud Blaſphemas collectus evaneſcit, quod narrat *Jacob. Maſen. (l. 7. Specul. Imag. Occult. Verit. c. 77. n. 29. p. 988.)*. De reliquiis Sanctorum quadraginta Martyrum in unguento quaſi natantibus, iterum *Nicephorus (l. 14. c. 10. col. 868.)*. Quare & in ſacris Lipſanis multum confidentiæ, curam morborum quod ſpectat, Romano-Catholicis, prout è *Michaële Baldit. (Specul. Sacr. Med. Angul. 5. p. 176. ſq.)* patet, & Ruſſi reliquias & oſſa Sanctorum potui ignorantium *(teſte Adamo Oleario l. 3. Itin. Muſc. Perſic. c. 30. p. m. 313.)* eum ob finem indunt. E Poëta *(in faſtis metricis)* ſequens recitat *Joh. Ludolf. (Comment. ad l. 3. Hiſt. Abeſſin. c. 3. n. 29. p. 293.)*

Salutem dico Epiſcopis qui catervatim convenerunt,
Ut in augurarent Adem
Sergii, qui tunc oſtendit per virtutem ſuam
Oleum (inſtar) unguenti ſuaviter naribus omnium dans,
Quod usque in hodiernum diem è Cadavere ejus profluit.

Plura (§. 84.) *infra.*

§. 14.

In veritatem & cauſas admirandi hujus phænomeni inquirentibus Romano-Catholici, non è *Democriti* puteo, ſed ipſo æterno divinæ Majeſtatis abyſſo eas hauriendas eſſe aures vellicant. Sternutat ipſe *Gregorius M. (c. l. c. 13.)* & qui ipſum citat *Rob. Bellarmin. (l. 2. de Art. Moriend. c. 15. p. 224. & l. 4. de Ætern. Felicit. p. 172. cap. 7.)* dum JESU omnis ſuavitatis autoris (cujus corpus ob excellentiſſimam perfectiſſimamque humorum Symmetriam omni Stacte, Balſamo, Nardo, Ambra & Moſcho fragrantius extitit) ſacrorum Angelorum & Sanctorum gravatis piorum moriturorum aſtantium præſentiæ id tribuere non veretur. *Vincentius Martyr.* Chriſti in carcere præſentiam inter alia etiam præſagiebat *apud Prudentium (Periſteph. Hymn. in Laud. Vincent. Martyr. v. 280.)*

Re-

— *Redolente Nectar carcere.*

Idcirco *refert Gregor.* (*Homil. 15. in Evang. de Serv. Paralyt.*) moriente *Servulo* paralytico in cœlo audita fuiſſe cantica Angelorum & odorem mirificum effuſum. Idem narrat de *Romula* ancilla DEI ingentem animarum Sanctarum de cœlo ad eum veniſſe numerum, cum inæſtimabili claritate luminis, & ſuavisſimi odoris fragrantia. De amita ſua *Tharſilla* febri correpta demum recenſet, quod ad extrema deveniens JESUM ad ſe venientem viderit, & in eum intendens exſpiraverit. Tantam autem odoris fragrantiam in eò loco relictam fuiſſe, ut ipſa quoque ſuavitas oſtenderet, illic autorem ſuavitatis fuiſſe.

§. 15.

Spectant huc, quæ *de Maria Deipara (è Juvenale Epiſcopo Hieroſolymitano recenſuit) Nicephor.* (*l. 2. c. 23.*): Sacer Chorus Apoſtolorum, abſente *Thoma*, cum totum triduum ad monumentum (*Mariæ*) perſeveraſſet, iniquum eſſe judicans, ſi ille *Thomas* divinum virginis matris corpus non ſpectaret, atque complecteretur, aperiri monumentum jubet. Quod quidem, ubi ita factum eſt, deſideratum illud corpus non comparuit. Sepulchralia tantum lintea ritè compoſita loco ſuo manebant: itidem ut filii quoque ejus in ſepulchro relicta. Quæ & ipſe, & qui cum eo aderant, cum veneratione exoſculati, incredibiliq; voluptate, & odoris ſuavitate repleti ſepulchrum quidem ad priſtinum conformant modum: Miraculum autem ipſum, quaſi per manus ſubinde poſteris traditum, ad nos transmiſerunt. In Sardinia in Templo noctu ſplendores fulgentisſimi viſi, auditus harmonicus ſuavisq; concentus, fragrantisſimus ac ſuaviſſimus ibidem demum odor, viſus etiam *Gabinus* facie lucida & ſplendente, recitat *Jacob. Pinto* (*l. 2. de Chriſt. Crucifix. Tit. 4 l. 9. p. 442.*)

§. 16.

Quare, ut fœtorem poſt ſe relinquere creditum Cacodæmonem, quod advertit *Joh. Manlius* (*Collectan. p. m. 44.*) *& Joh. Gödelmann.* (*l. 1. de Mag. Veneſ. & Lam. c. 3. n. 8. 9. p. 24. ſeq.*), qui & in convivio nuptiali aliquando convivas merdis inquinaſſe, *ap. devotum Chriſt. Scriver. (im verlohrnen Schäflein not. ad Conc. I. §. 25.)* legitur, ita & ſuaves odores, præſentis alicujus divinitatis omen, ut notat *Hieron. Cardan.* (*l. 13. de Subtil. p. 694.*), cum odor bonus absque cauſa ſentitur. Reſpexiſſe ad id mihi videtur,

Maroni
Syncerus Muſa proximus, ut tumulo.

Ant. Sircer. Sannazar. quando (*l. 1. de Part. Virgin. v. 105*) *Angeli Gabrielis ad Mariam Deiparam* ingreſſum his poëtico delineavit filo:

Cum ſubito ex alto juvenis demiſſus Olympo
Purpureos tetigit vultus, numenque profeſſus
Inceſſuque habituque ingenteis explicat alas
Ac tectis latè inſuetum diffundit odorem.

Et corpora Sanctorum, *ſubjicit Cardan.* cum cætera fœteant, bene olere creditum eſt, vi divinitatis adverſus naturæ decreta pugnante. Nihil naturale in ſe habere ejusmodi phænomena, decrevit *Paul. Zacchias* (*l. 4. Quæſt. Med. Legal. Tit. 1. qu. 10. n. 38. p. 366.*)

§. 17.

Ad eundem ferè modum Ethnici Diis ſuos bonos tribuebant odores, ut tradidit (*l. 3. Hort. Aromat. Bibl. p. 286.*) *Joh. Henr. Urſin.* adducendo illum *Ovidii* locum:

Tenues ſeceſſit in auras
Manſit odor poſſes ſcire fuiſſe Deam.

Deos vertice odorato fingebant divina quædam ſuavitate aërem præ ſe complere; commentatur (*in Claudian. de Nupt. Honor. & Mar. v. 239. p. 838.*) *illuſtris Caſp. Barth. De Apolline Callimach.* (*in Hymn. Apoll. v. 38.*)

Αι δὲ κόμαι θυώεντα πέδα λείβουτι ἔλαιαι
Οὐ λίπος Ἀ'πόλλωνος ἀποςάτουσιν ἔθειραι.

Quod ita vertit *Nicol. Friſchlin.*

Et coma odoriferum terris inſtillat olivum
Haud adipem Phœbi demiſſi à fronte capilli.

De Venere Virgil. (*l. 1. Æneid. v. 407.*)

Ambroſiæque comæ divinum vertice odorem
Spiravere.

Ubi Ambroſias comas Deorum unguento Ambroſia oblitas explicavit *Serv.* (*in h. l. p. 183.*) *add. Joh. de la Cerdam* (*in h. l.*). De *Iſidis* fragrantia *Plutarch.* (*l. de Iſid. & Oſirid. p. m. 50.*)

§. 18.

Quæ ex *Gregorio* & *Nicephoro* adducta Theologorum fidem & ſuffragia non merentur. Sunt ex primariis noſtris Theologis, inter quos *Frider. Balduin.* (*l. 3. Caſ. Conſcient. c. 7. p. 617.*), qui dubitant, utrum allegati *Gregorii M. Dialogi* genuinum ſint ſcriptum, & ſi hoc ex adverſariis, inter quos *Melch. Canus* (*l. 11. Loc. Theolog. c. 6. p. 337.*) eundem in recenſendis miraculis labi, & vulgo interdum indulgere, non diffitetur. Secundum *Dav. Chamier* (*T. 2. Panſtrat. l. 20. c. 4. §. 10. p. 405.*) ridicula & vix fungis digna iſte collegit, quin

&

& *juxta Joh. Dan. Eraſtium* (*l. 3. Apanthiſm. c. 10. p. 559.*) putidiſſimas fabulas. Add. *Anton. Poſſevin.* (*in Apparat. Sacr. p. 603.*). De Nicephoro *B. J. C. Dannhaueri* judicium (*p. 1. Homil. Sacr. 3. p. 426.*) legi meretur, dum perorat: Hæc *Nicephorus Caliſtus*; at qualis ille ac unde domo? Græcus, novitius, ex ſe natus. Sicut Delii olim ſalvis rebus alentes quæſtus cauſa gallinas ovis inſpectis interrogarunt, e quibus eſſent gallinis parta; ita de Relationibus hujusmodi quæri debet, à quo homine provenerint? Si à *Nicephoro?* Satis eſt dixiſſe, Græcus eſt. Quid? quod ſuſpicari in proclivi eſſet, odorem iſtum ab unguentis & floribus ſparſis cum ex Sion in Gethſemani Apoſtolicis *Mariæ* Cadaver geſtantibus manibus ferebatur, ut etiam refert *Nicephorus* (*c. l. c. 22. col. 114.*), profectum non ab ipſo corpore. Neque fragrantis iſtius exſpirationis meminit, quam ex *Damaſceni de Dormitione S. Deiparæ libro* excerpſit *Henric. Kornmann* (*p. 3. de m. m. c. 9.*) traditio. Judæos aromatibus mortuos ſuos compoſuiſſe, *Nicodemi* & *Joſephi* ſtudium in conditura SALVATORIS noſtri comprobat, eosque Aromata odoresque ſepulchris olim inſeruiſſe *Joh. à Chokier de Surlet* (*Fac. Hiſtor. Cent. 2. c. 78. p. 327.*) indigitat, an verò id rectè è *Plinii* (*l. 13. c. 1.*) loco probet, eſt quod dubito. E re etiam in Papicolarum Sanctis curioſe nares in Conſilium vocare, & exquirere cum Cleri fraudulentia ſimplicioribus facilè imponat, fragrantiamque fingat, ubi nulla eſt. Exemplum recitat *Gabr. d'Emiliane* (*Itinerar. Epiſt. 1. p. 18. ſq. & Epiſt. 4. p. 319. German. edit.*) *Wilh. Erneſt. Tenzel.* (*Colloq. menſtr. 1697. p. 72.*). *Cardan.* cum non tam ex propria quam aliorum & vulgi ratiocinatione loquatur, parum nobis faceſſet negotii. Oleum, *S. Catharinæ* dictum, è Cadavere *S. Catharinæ*, quod è Cœnobio ad S. Salvatorem in monte Sinai aſſervatur, deſcribunt *Vincent. Bellovac.* (*l. 13. Spec. Hiſt. c. 8.*) & *Petr. de Natal.* (*l. 10. Catal. Sanct. c. 105.*), ſed hoc unquam ſtillaſſe, ipſi Cœnobitæ dubitant. Et ex quo curioſiore inquiſitione peregrinantes uti ſueverunt, manare deſiit, *Vid. das Reiſe-Buch des H. Landes* (*f. 165. & 365.*) *confirmante id etiam Franciſc. Ferdinand. à Troilo* (*c. l. p. 381.*), quum talem ſanctam, qualis à Pontificiis deſcribitur, in rerum Natura unquam extitiſſe multi dubitarunt. Inter quos *Georg. Caſſander* (*in Hymn. Eccleſ. Not. ad Hymn. de S. Catharin. p. 302. ſq.*)

§. 19.

Quando *P. Zacchias* omnem fragrantiam cadaveribus denegat, dum dictitat: Nec ſecundum Naturam poſſibile eſt, humanum cadaver recens non malè olere, at bene olere, inquam ego eſt impoſſibile; quia bonus odor ex calore naturali in cadavere emanare non poteſt, quia is aut nullus, aut exiguus,

ex calore autem putredinali, quomodo bonus odor emanavit; in eo nunquam nos inveniet aſſentientes, cum in contrarium rationes & experientiæ, noſtro judicio, ſuppetant evidentiſſimæ præſtantiſſimæque. Has vero cur reticuerit *bonus ille Zacchias*, eſt quod ſummoperè miror.

§. 20.

Dixit quidem *Ariſtoteles* (*ſ.3.probl.4.*) nullum animal ſuaviter olere, excepta Panthera, quas in Pamphiliæ parte, aromata copioſè proferente, ex Armenia aromatum, quibus gaudet, odore eò prolectas, non ſemel captas notavit *Philoſtrat.* (*l.2. de Vit. Apollon.p.m.53.*) olea autem beſtiis non homini, quo ſc. odore allectas venetur, & perimat, ſequitur *Ariſtotelem* diſcipulus *Theophraſt. Ereſius* (*l.6. de Cauſ. Plant. c.5 & 26.p.235. & 252.*). Conf. *Ludov. Septal.* (*in Alleg. Ariſtot. probl. p.233. ſq.*). Vulgatiſſimum tamen illud Muſtelæ genus, quod Martem vocant, eundem refutat (*Guilielm. Renod.* (*l.3 de Mat. Med. c. 15.*). In Italia muris genus, Muſcardino dictum, Moſchi odorem præ ſe fert, de quo *Ulyſſ. Aldrovand.* (*l 1. Hiſt. Quadrup. Biſulc. c. 20.*). Ejusmodi mures in Muſcovia *Juſt. Frid. Klob.* (*Hiſt. Ambr. qu.7.p.71*) in India reperiri, & *Andr. Libav.* (*p.3. Singul.l.4.c.1.p.311.*) notarunt. De Elephantis in Indiis orientialibus narravit *F. Gregorius è China* redux *Joh. Fabro Lynceo*, (*Vid. in Nard. Anton. Recch. Animar. Nov. Hiſpan. Expoſit.p.564.*) ſuaviſſimum Moſchi odorem exhalare, quem cum voluptate quis percipiat, ſi cubicula eorum, ubi in umbra detinentur, ingrediatur. Quotiescunque autem operis adhibiti in ſole verſari coguntur, ſudor ipſis erumpit, tam ſuaveolentis moſchati odoris, melleæque conſiſtentiæ, ut à longe muſcas omnes ad deprædandum alliciat, quæ turmatim confluentes miſerum animal mire divexant. Et paulo poſt. Si quis ſudorem illum conchyliorum teſtis, quod Indis facere conſuetum eſt, detergat, & in vaſcula corrivet, moſchi odori minimè cedentem & ſuaveolentem naribus ſuccum lucratur. De Cercopitheco, qui nihilo inſuavius, quam quodvis Moſchum fragrat *J. C. Scaliger.* (*Exerc.211.ſ.2.p.676.*). De Hyæna odorifera *Petr. Caſtell.* (*Tr. proprio*). Pilos in fronte bovis ſylveſtri Moſchi odore potentes deprehendi. Caudam vulpis ſuavi odore violaceo & moſchato, *Th. Bartholin.* Regis Daniæ ſylvarum præfectus narravit. (*Vol. 1. Act. Hafn.p.1. obſ.58.p.117.*). In cujus cauſas inquiſivit *Caſp. Bartholin. Th. F.* (*Exerc. Miſcell. 4.*) ab eodem allegatus (*Vol. 3. Act. Hafn. obſ.21.p.34.*)

Denique amaricinum fugitat ſus, & timet omne
Unguentum.

Lucret. (*l.6. de Nat. Rer. v.973.*) cecinit, in proverbio locum dedit veteri: Nihil

hil cum amaracino ſui. Quid vero obſervarit *Celeber. Mich. Bernh. Valentini* (*Polychreſt. Exotic. Diſput. 3. c. 1. §. 1. p. 31.*) accipe: Glandulas Moſchatas hic adferre liceat, quas unusquisque in porcellorum aſſatorum (*vulgo Spanferckeln*) oculis obſervare poterit, quæ dentibus comminutæ ſaporem & odorem Moſchi tàm exactè referunt, ut Galliam moſchatam quis ori inſinuaſſe videri poſſet.

§. 21.

Quod ad Aves moſchiferas; cariores illæ exiſtunt & rariores. De Ave Indica moſchum redolente *Hieron. Cardan.* (*l. 7. de Var. Rer. c. 34. p. 350.*). De inſectis vaginipennibus *Petr. Caſtell.* (*c. l. c. 2. p. 13.*). Vermiculi granorum Kermes, toto triduo ante & poſt mortem odoris ſuavitate nares deliniunt, ut non Zibethæ, non Moſcho, non Ambræ, ſed ne Citrinorum quidem floribus facile conceſſerint, *teſte Quinquerano* (*ap. Carol. Cluſ. l. 2. Rar. Plant. c. 15. p. 25.*). Eſt & Neptuni gregibus ſua fragrantia. Piſciculus in noſtra Normannia naſcitur in Oſtio Sequanæ, ſcribit *Adrian. Turneb.* (*in Annot. in Theoph. l. de Odor. p. 25.*) ad maris æſtuaria ferè Aquarum generis violam redolens Epelarum vocamus. De alio *Th. Bartholin.* (*c. l. p. 284.*). Ova piſcis Ackari Moſchum ſapiunt, *refert Euſeb. Nirenberg.* (*l. 11. Hiſt. Nat. c. 6. p. 246.*). Carnem Oſtrei margaritiferi ſuaviſſimi odoris pronunciavit *Chares Mitylinæus ap. Athenæum* (*l. 3. Dipnoſoph.*). Crocodili etiam à tergo Caſtoreum & Moſchum redolere obſervat, annotat *Petr. Martyr.* (*Decur. Ocean. 3. l. 3. f. 51. a.*) *Th. Bartholin.* (*Cent. 6. Hiſt. Anat. 52. p. 283.*) & *Sam. Bochart.* (*T. 2. Hieroz. l. 5. c. 17 p. 786.*)

§. 22.

Ad homines devolvor ſingulari fragrantia commendabiles. Eſavi corpus adeò fragrans fuiſſe, ut veſtes inficeret eodem odore, *Andr. Libav.* (*de Cruent. Cadav. ad theſ. 283. p. 382.*) autor eſt. Sed cum aliter id explicent ſacrarum literarum interpretes, ad alios propero. Agmen horum ducit *maximus ille belli Dux Alexander*, de quo (*in Alexandr. & Cæſ. p. m. 447. & l. 1. Sympoſ. qu. 6. p. 169.*) *Plutarchus*, ſuaviſſimum odorem ex ore & univerſa ejus carne exhalaſſe, ita, ut & tunicæ fragrantia inde repletæ fuerint, in *Ariſtoxeni* legimus *commentariis*. *De Leopolemo* ſuo (vere an poëtico & amatorio dicendi genere, non diſputo) *ap. Apulejum* (*l. 8. Metam. p. m. 196.*) Charite: Adhuc odor cinameus ambroſei corporis per nares meas percurrit. Singularis εὐωδίας hiſtoriam memini me legere de illuſtri quodam viro Moſchum redolente, ſed nomen ejus jam non ſuccurrit, ſcribit *Sigism. Schnizer.* (*ap. Gregor. Horſt. l. 2. Epiſt. Med. ſ. 10. p. 500.*). Mihi ab amico quodam (fuit *Dn. D. G. W. Wedel V. Exerc. de Moſch. Jenæ Habit. c. 1. p. 9.*) refert *illuſtris Noſter Præſes Dn. D. Luc. Schrœckius*

(*Hiſt.*

Hiſt. Moſch. c.4.p.215.) bona fide relatum, & non ita pridem per literas confirmatum eſt, ſe noviſſe ſtudioſum, cujus corpus Moſchi odorem interdum de ſe ſparſerat. Proprii corporis fragrantiam *Joh. Tzezzes (in Expoſ. dier. & oper. Heſiod.)* propalavit & *Jacobi Cujacii* corpus Moſchi inſtar ſuavem odorem exſpiraſſe *Papir. Maſſon. (Cit. Conr. Vict. Schneidero l. de Oſſ. Cribrif. p.351.)* teſtatum reliquit. *De Joſepho Scaligero paulo poſt* (§. 23.). In fœmina Ruſtica idem ſe *autor obſervaſſe Cornel. Bontekoë Stophano Blanckardo (Collect. Med. Phyſ. Cent. 7. obſ. 62. p. 93.)* communicavit.

§. 23.

Sunt, qui in ſe ipſis aliquid odoris, aliis aliquando etiam advertentibus advertant. Inter quos numerandus *Hieron. Cardan.* qui (*l. de Var. Rer. c. 43. p. 543. & l. de Vit. Propr. c. 37. p. 121.*) ſequentia de ſe ipſo conſignavit: Aliud eſt prodigioſum in noſtra Natura, & eſt, quod ſemper odorem aliquem percipio. Quandoque mihi carnes bene olere videntur, aliquando thus, aliquando malè. Dum eſſem in Saccenſi oppido, *pergit*, perpetuo ferè biennio ſulphur adeò olebant, ut mihi & timerem & eſſem odioſus. Alii haud ſentiebant. De halitu pueri Hydropici ſulphureo *Joh. Rhod.* (*Cent. 3. obſ. 8. p. 113.*). Extat etiam (*in Append. Conſil. Med. Joh. Bapt. Montan. col. 40.*) conſilium pro quodam, qui ex potu Thermarum Viterbienſium per multos annos ſulphur redolebat, ſi vel ſudaret, vel cutim leviter fricaret, adeò, ut & ipſe & aſtantes læderentur.

§. 24.

Quod ad εὐοδωίαν fictam hanc ab adulatoribus, ſputa lingere & Nectare ſuaviora venditare ſolitis, in Regibus & Principibus promulgari quibusdam videtur. Alexandri illam decantatam in dubium vocare *Henric. Mund.* (*de Aër. Vital. c. 11. p. 70.*) non eſt veritus, cui *Magnif. Noſter G. W. Wedel.* (*ſ. 5. Phyſiol. c. 25. p. 188.*) ſuffragatur. Famigeratum eſt in hiſtoriis, judicat *J. N. Bechlin.* (*l. 2. obſ. Med. 50. p. 328.*), quo melior eſſet Regum aut Heroum veneratio, ſingularia quædam de iis & humanis votis majora efficta eſſe; nunc nævos quosdam prodigioſos in corpore latentes, nunc lucem aliquam lambentem nunc gratum quendam odorem, quo ne ſudores quidem excrementa caruiſſe fabulantur. *Alexandri* adulatores, ut hominis Majeſtatem redderent auguſtiorem & propemodum divinam commenti ſunt, εὐωδίαν aliquam, quam corpus ſpiraret. Et *paulo poſt* (*p. 329.*): Fuiſſe aliquid ſingulare in certis corporibus, non negaverim, ſed quod in divinitatis argumentum rapi omnino non debuit, ne reperta in aliis, iisque minorum gentium Diis, prodigia planè eadem conceptam pridem venerationem traducerent. Adeò etiam ad aſſerendam aut augendam di-

diviniratis ſuſpicionem, quæ *in Joſepho Scaligero* reſediſſe viſa eſt, ineptè allegantur, quæ domeſticorum teſtimonio ſibi conſtitiſſe, ait *Vir Magnus*, excrementa nimirum Ejus, ſudores & alvi ſcybala, non reliquorum hominum more fœdum quid, at Roſam, at Moſchum oboluiſſe. Pro *Joſepho Scaligero* non quidem habeo quod dicam, *Alexandrum* vero gravis & ſuavis Scriptoris *Plutarchi* autoritas (addo & Recentiorum Scriptorum de Aliorum grata fragrantia clariſſimum teſtimonium) vindicare poterit. *Hæc Pechlin.*

§. 25.

Cauſas dicturi naturales, quod

Paſtillos Ruffinus olet, Gorgonius hircum,

(*Horat. l. 1. Sermon. Sat. 2. v. 27.*) *Rucillus* habet *Seneca* (*l. 13. Epiſt. 81. p. m. 182.*) Aſtrologi cœlum petunt; In lucem veniente aliquo, ſcribit *Joh. Jovian. Pontan.* (*l. 11. de Reb. Cœleſt. c. 18. p. 332.*) Venere in Capricorno, quod Saturni domicilium eſt, conſtituta atque ab ipſo Saturno oppoſita è regione infecta nati illius humores inficientur ob cruditatem & corrumpentur adeò, ut malè prorſus ob incertionem eorum graviterque oliturus ſit, Saturno præſertim impugnante, à quo male concocti humores iidemque terreni maleque reſolubiles excitantur. Quid? quod & Venus odoribus præſidet & Capricornus non fruſtra id nomen conſecutus? Etenim caper olidum animal eſt. Itaque Venus odorum artifex & à ſigno & ſigni iſtius domino corrupta fœteant, neceſſe eſt, quando odores ipſi corruptis ac fœdentibus rebus mixti fœtorem ipſum augent. *Hæc Pontan.* Aëris peculiarem conſtitutionem prætendunt Alii. Oxolios populos indigenas Locri ſecundum totum fœtere ex Aëris proprietate, *Pauſanias* (*l. 10. ſ. in Phocic. c. 38. p. m. 895.*) autor eſt, quamvis & alias inſuper (*ibidem*) his jungat cauſas, inter quas non poſtrema videtur, quod corpora, ad frigus propulſandum, ſoliti fuerint ferarum recentibus coriis pilo extrorſum converſo, quo veſtitus plus decoris haberet, velare oportuiſſe itaque conſimilem tergoribus odorem mebra redolere.

§. 26.

E ſiderum poſitu celebrata illa veteribus reſultat ἰδιοσυγκρασία ſ. peculiaris naturæ proprietas, ſeu ut moderni vocant, fermentum odoris, in humoribus, ſanguine comprimis latens. Provocat ad illam *Andr. Libav.* (*p. 4. Singul. l. 4. c. 4. p. 309.*) dum Moſchi odoris ortum explicare ſatagit. Sed & hanc non ſine cauſa ſupinum ignorantiæ aſylum declaravit *Exc. D. Joh. Schmid* (*Dec. 1. M. C. A. 5. obſ. 158. p. 201.*

§. 27.

Ita & fœtent quidam naturaliter, ſi mater offenſa fuerit tempore geſtationis hirco, id ſuſpicatur *Jacob Martini* (*Diſp. de Cogn. ſui indig. 1. probl. 6.*), quod ſi & ipſa hircoſa, ſalax & puriginoſa, olidum illud contagium facile in fœtum transfundit. De Oxoliis jam dictum (*§. 25.*). Gothis etiam fœtorem corporum tribuit *Salvian. (l. 5. de Gubernat. Dei p. 91.)*. *Mævium* olentem introduxit *Horat.* (*l. Epod. 20.*). De *Hugone Nicol. Borbon. (l. 1. Carmin. 16.)*

Si tibi ſint omnes, quos India mittit odores,
Hugo, quos Arabes Æthiopesque nigri.
Si tibi ſit (breviter) quicquid capit orbis odorum,
Ore tuo putet nulla latrina magis.

Thalis forſan Thais, de qua iſta *acutus Martial.* (*l. 6. Epigr. 93.*)

Tam male Thais olet, quam non Fullonis averni
Teſta vetus, media ſed modo fracta via.
Non ab amore recens hircus, non ora Leonis,
Non detracta cani transtiberina cutis.
Pullus abortivo nec cum putreſcit in ovo,
Amphora corrupto nec vitiata garo.
Virus ut hoc alio fallax permutet odore
Depoſita quoties balnea veſte petit.
Pſilotro nitet aut acid. latet oblita Creta:
Aut tegitur pingui terque quaterque faba,
Cum bene ſe tutam per fraudes mille putavit:
Omnia cum fecit Thaida, Thais olet.

De alio *Matth. Chytræus* (*oblat. metric. 10. p. 26.*). Exemplum viduæ aliàs ſanæ recenſuit *D. E. Hagedorn.* (*A. M. C. D. 1. Ann. 2. obſ. 191. p. 293.*); Viri literati, *P. J. Sachſ.* (*in Schol. ad h. l.*); Fœminæ generoſæ, *J. L. Hannemann.* (*ap. Th. Bartholin. V. 3. Act. Hafn. obſ. 19. p. 30.*). Monialis Cadaveris putreſcentium referentis notavit *Sigism. Schnizzer.* (*c. l.*). Odoris manuum cujusdam Sulphurei intolerabilis modo (§. *22.*) mentio injecta, qualem etiam in juvene advertit *Joh. Schmid.* (*c. l. p. 200.*). Medico illi Afro (*ap. Galen. in 6. Epid. comm. 4. ſ. 9.*) adeò fœtebant axillæ, ut nullus ægrotus politior ejus ingreſſum poſſet tolerare.

§. 28.

Judæis fœtorem naturalem eſſe, ſunt qui præſumunt ob continuum ſanguinis per inferiora, ut habet *Fr. Ferdin. à Troilo* (*Itiner. Or. p. 107.*) effluxum,

quo

quo circa & fœtentes eos vocavit *Marcus Imperator* (*ap. Ammian. Marcellin. l. 22. p. m. 225.*). Alluſit addit iterum *Martialis* (*l. 4. Epigr. 4.*)

Quod ſiccæ redolet palus lacunæ,
Crudarum nebulæ quod Albularum,
Piſcinæ vetus aura quod marinæ,
Quod preſſa piger hircus in capella,
Laſſi bardiacus quod evocati
Quod bis murice vellus inquinatum,
Quod jejunia Sabbatariorum,
Mœſtorum quod anhelitus reorum,
Quod ſpurcæ moriens lucerna Ledæ,
Quod Ceromata fece de Sabina
Quod vulpis fuga viperæ cubile,
Malles, quam quod oles, olere Baſſa.

Obſcœni inde *Cl. Rutilio* (*l. 1. Itinerar.*)

Reddimus obſcœnæ convitia debita genti,
Quæ genitale caput propudioſa metit.

Matulæ nomine ejusmodi fœtorem in S. S. venire, ſuſpicabatur *J. H. Urſin.* (*Vol. 2. Aſal. Sacr. l. 6. c. 12. p. 366.*). Sabbathariorum autem nomen impoſitum riſus aucupandi gratia, declaravit *Joh. Brodæus* (*l. 5. Miſcell. c. 29. ap. Jan. Gruter. p. 1. Theſ. Critic. p. 567.*) quaſi jejunent cœteræ nationes gravem animam exhalent? (*Vide Pneumatopægn. ſ. 1. Art. 4. §. 23.*). Cœlum ſolumque regionis Judaicæ accuſat *Caſp. Sanctius*, unde Judaicarum virginum ad ſponſos acceſſurarum lotiones & unctiones, de quibus *laudatus Urſinus* (*l. 3. Hort. Aromat. c. 1. p. 190.*)

§. 29.

Fœtorem hunc ſacro baptiſmate tolli, olim crediderunt; Hinc de quingentis Judæis ab *Avito* baptizatis, *Ven. Fortunat.* (*l. 5. Carm.*)

Abluitur Judæus odor Baptiſmate divo
Et nova progenies reddita ſurgit aquis.

Quam etiam ob cauſam idem recipere Mahumedanos, *J. B. Helmont.* (*Tr. Vita Æterna p. 590.*) & *Joh. Fileſacc.* (*de Idol. Mag. §. 7. fol. 65. b.*) pronunciant. Judæos pariter ſanguinem puerorum Chriſtianorum pro corrigendo iſto fœtore expetere, *Brower.* (*l. 4. Antiq. Fuldenſ. ſ. 306.*) hiſtoriis confirmat.

§. 30.

Negat contra omnes Judæos fœtere *Franc. Philelphus* (*l. 5. Epiſt. 1.*) & fabu-

bulam ratione & experientia deſtitutam appellat, popularibus erroribus accenſet *Gisbert. Voët.* (*p. 2. Diſput. ſelect. 4. p. 89. & 90.*). Plura de halitus morboſi fœtidate *Pneumatopægn.* (*ſ. 2. Art. 5.*)

§. 31.

Peculiariter naturalem εὐωδίαν auget, aut potius infert & accendit ſingularis in ſano corpore (de eo enim ſermo eſt) temperiei conſtitutio, ſecundum quam humores juxta proportionem ritè invicem miſcentur, & concocti ſanguini communicantur. Ridet equidem hanc Philoſophiam, tanquam vulgarem (*c. l.*) *Pechlinus*, cum excrementa quibusdam brutis confragrent tantum, non corpus, & concludit, quod odor ille argumentum eſt harmonici particularum contextus, major erit in excrementis quam corporibus, quorum ipſa ſunt partes perfectio, quod ſanè quam inficetum. Addit huic exemplum Cauſarii & Scorbutici cui ingruente morbo fœtidus in moſchatum mutabatur, oris halitus, alteri verò tabido urinæ violaceus mox futuram Paroxyſmi præſagiebat tempeſtatem, documento inſigni odorem illum gratum majoris putredinis indicium fuiſſe, quam δυσωδίαν (*p. 331.*). Quæ viri ingenioſi & celeberrimi argumenta alio loco (*Pnevmatopægn. ſ. 1. Art. 4. §. 28.*) modeſte ſoluta leges.

§. 32.

Egregiè & acutè *Joh. Theod. Schenck.* (*Hiſtor. Humor. General. c. 8. p. 85.* etiam humoribus corporis noſtri odorem tribuit. Quod verò raro, ſi naturaliter habent humores (*ſemen quorundam animalium excipio*) perſentiatur, videtur facere eorum cum ſaporibus copula, deinde, quod in parte ſpirituoſa ſubtili reſideant. Et quamvis tam evidenter odorem in humoribus non deprehendamus, eum tamen in carnibus, in ſudoribus, in tranſpirationibus, in ructibus, in flatibus negare non valemus, hæ enim ſubſtantiæ humores præſupponunt pro materia.

§. 33.

Audiamus *Franciſci Joſephi Burrhi*, (*Epiſt. 1. ad Th. Bartholin. p. 13.*) de Cerebro commentum: Acrimonia, *ſcribit*, ſpirituum Cerebri ſegnitiem pinguitudinis ejus habitiorem reddit ad motum celerrimum obeundum, atque ſua ſalſilagine trahit in ſe vim aëris inſpirati, eamque liquat in rorem ſubtiliſſimum ſuaviſſimæ redolentiæ à paucis delibatum. In hoc rore ſacro, *pergit*, fertur Spiritus, in quo habitat Anima noſtra rationalis, cujus roris optimæ temperiei magis tribuendum cenſeo acumen ingenii, quam totius Cerebri ſpecioſæ figuræ.

§. 34.

§. 34.

De ſanguinis humani odore, equidem multa dicere experientiæ meæ vetat tenuitas, nunquam enim, niſi prius propinatis medicamentis, mihi licuit eſſe tàm felici, ut curioſitati vel ſaltem ex parte ſatisfacerent nares. Interim non omnem odorem eidem eſſe denegandum, vulpeculæ ſanguis perſuadet, qui odorem & ſaporem viſcerum, pulmonum comprimis, æmulatur. E ſauguinis ferini odore indagant vulneratas feras canes ſanguinarii (*die Schweiß-Hunde*), nauſeant tamen cum reliquis canibus ferinam, quando illis ad devorandum offertur. Sanguinem menſtruum, (quamvis ſano omnem odorem denegat *Hieron. Mercurial.* (*l. 4. de Morb. Mul. c. 1. p. 106.*) mulie rcularum præcipuè bene valentium odorem florum Calendulæ ſpirare, *Petr. Paſchequus (ap. Lazar. River. obſ. Commun. 30. p. m. 659.)* & *Theod. Craan. (Diſc. Phyſ. Med. de Hom. c. 164. p. 720.)* obſervarunt. Sanguinem ex ramo meſenterico effuſum odorem & ſaporem Croci ſimiliumque præ ſe ferre, quidam (*teſt. Excell. Joh. Bohnio Progr. in Promot. D. Ittigii*) obſervarunt, ſed ille odor & ſapor forſan aſſumtis erit aſcribendus.

§. 35.

Sanguis hanc redolentiam vehiculo ſuo lymphæ, ſive ſero, aut latici Helmontiano non raro imprimit, ut vice verſa etiam ſerum ſanguini. De utroq; teſtabitur ſudoris odor. *Vid. Edm. de Meara (Diatrib. Exam. Williſ. de Febr. c. 6. p. 74.).* Sapienter igitur Rex Aracan conjugis futuræ temperamentum ut exploret, ſequenti utitur Experimento: Duodecim virgines lectas annos totidem natas, quot illæ ſunt, lotas gloſſy pino indui jubet panno. Tum ad meridiem usque ſub ſole morari in ſumma ædium area incruſtata. Ubi deſudarunt, quod, cum facile, tum vehementer fit, odor cujusque indumenti exploratur. Quarum male olet, ſuis eas nuptum dat: bene olentium ſibi retinet. Ita *J. C. Scaliger. (Exerc. 189. ſ. 2. p. 620.). Wilhelm Schultze (2. B. Oſt-Ind. Reiſe-Beſchreib. c. 5. p. 95.)*

§. 36.

Bilem, ſi deſtilletur aut concoctione ulterius elaboretur, odore Moſchi æquiparari, advertit *Nathan. Highmorus (Diſc. D. Paſſion. Hyſteric. c. 6. p. 37.)* quod & in præparatione Tincturæ fellis lupini deprehendit *laudatus Præceptor, J. Th. Schenck.* teſtimonio *Venerandi Noſtri L. Schrœckii (c. l. c. 47. p. 221.).* Adde infra dicenda (*§. 75.*)

§. 37.

Temperamentum illud, ſi recte rem metior, calidum & ſiccum exiſtit.

Progignitur, *docet Hermann. Grube* (*de Med. Simpl. Cogn. Act. 2. ſ. 3. p. 45. ſq.*), ſuavitas illa Ariſtotelicis ex partibus Aëreis ab igneo calore tàm exacte miſtis, ut ſpirituoſæ appellari mereantur Chymicis acceptus referri ſulphuri puriori. Carteſiani quærendam putant in moleculis ſuis figuratis mira quadam hæc memoria ab alma rerum parente, Natura, inter ſe miſtis. Quamvis ſint, qui in hirco illo Danielico, ut *Alexandrum M.* appoſitè vocat *J. C. Dannhauer.* (*p. 2. Theolog. Conſcient. ſ. 2. Dial. 3. Art. 7. qu. 1. p. 978.*) hircoſitati ſc. Moſchum argute opponens, Naruram in domitore mundi peculiare quid oſtendere voluiſſe ſtatuant, inter quos *Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ. qu. 28. p. 345.*). *Edo Neuhuſ.* (*l. 2. Sacr. Fatid. c. 14. p. 252.*) *Stephan. Clotz.* (*de Sud. CHRIST. Sangu. Exerc. 11. §. 3. p. 88.*). Temperamento tamen aſcripſit illum obtinuiſſe corpus ex ejus bibacitate & iracundia ſuſpicatur *Plutarchus* (*c. l. p. 448.*), & ex rebus præclarè geſtis, quæ arguunt animum heroicum & ſpiritum fervidum ad egregia facinora edenda promptum atrabilarium illum fuiſſe, judicat *Auguſt. Thoner.* (*l. 6. obſ. & Epiſt. Med. 8. p. 298.*). Cum igitur bonus odor, ſi *Plutarcho* amplius auſcultare libeat, ex mente *Theophraſti* exiſtat, cum humores â Calore coquuntur, contingere poterit, ut exacta miſtio & coctio fragrantia producat miaſmata. Ità ſiccæ & torridæ orbis terrarum partes plurima atque optima gignunt aromata, quod Sal humorem (iterum loquitur *Plutarchus*), qui in ſummis corporibus veluti materia putredinis innatat, attollit. *Plutarchum* ſequitur *Gerh. Joh. Voſſ.* (*l. 3. Idolol. c. 30.*). Temperamentum calidum non ſufficere, rectè conjicit *Stephan. Rod. Caſtrenſis* (*l. 4. de Met. Microcoſm. c. 13. p. 205.*) ideò addidit felicem partium compoſitionem, & optimi Balſami à prima origine abundantiam. Sic non ſola caliditas orientales plantas odoriferas facit, *addit*, ſed melioris Soli ſiderumque & præcipuè Solis influxus. Humorum Symmetriam calori addidit, *J. Bened. Sinibaldus* (*l. 5. Geneanthrop. tr. 2. c. 3. p. 486.*) Alexandrum obtinuiſſe corpus bene temperatum & pingue Aëreum, pronunciat *Clauberg.* (*Phyſ. Contract. th. 952. qu. 12. p. 487.*). *Fr. Baco Verulam.* (*Sylv. Sylv. Cent. 1. n. 8. col. 754.*) demum conjunxit naturam hominis calidiorem, qui exercitatione corporis gaudet, ac illud non immundum habet tenuemque cutem.

§. 38.

Cur autem non omnes poſſint olere unguenta exotica, ut *Plauti* verbis (*Moſtell. Act. 1. ſ. 1. v. 41.*) id eloquar, & vix tot ſint fragrantia corpora,

quod divitis Oſtia Nili,

nemo mirabitur. Ad ſtirpes deducendus erit Lector cum *Hieron. Cardan.* Recenſe ſtirpes omnes (*Cardanum* alloquitur *J. C. Scaliger. c. l. p. 677.*) ex earum

affe

aſſe toto minus quam ſextulam decuties odoratorum. Imo ad bruta, in quibus Sebellinam, Pantheram, Zibeth & Gazellam ſaltem eminere videmus. Non omnes arbores bene olere, quod non omnes ſint ſimili temperamento conditæ *Theophraſt. Ereſ.* (*l. 6. Hiſt. Plant. c. 25. p. 252.*) autumant.

§. 39.

Quod ſi ab exoticis Tincturis, v. g. Aëris, tempore Contagii peſtilentialis, cujus fomitem odoravit Eremita Tholoſanus, odore fœtido, inſtar calceorum uſtorum, *ap. Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 74. p. 74.*) & inquilinis impuritatibus, ut Sulphuris microcoſmici impuri à ſalibus diſſoluti copia, *ut Th. Willis* (*p. 2. Pharmac. Ration. ſ. 1. c. 7. p. 175.*) ratiocinatur, humores inquinantur, non tantum ſuavis illa fragrantia exſpirat, ſed & gravis fœtor eidem ſuperinducitur. Fieri hac de cauſa poterit, ut ægro omnia fœteant, quod, ut plurimum, θανάσιμον pronunciarunt *Proſper Alpinus* (*l. 2. de Præſag. Vit. & Mort. c. 11. p. 169.*). *Iſaacus Roët.* (*l. 3. de Peſt. Aphor. 122. p. 63.*). *Dan. Sennert.* (*l. 4. de Febr. c. 1. p. 839.*). Æger ſimul ipſe terram oleat, in terram mox reverſurus, ut ille *ap. P. Borell.* (*Cent. 4. obſ. 80. p. 342.*). Singularis eſt illa *Matthiæ Jacobi* hiſtoria *ap. Th. Bartholin.* (*V. 1. Act. Med. Hafn. obſ. 117. p. 211.*), cui, quas *alibi* exhibui, adde obſervationes (*M. C. Dec. 1. Ann. 1. obſ. 149. p. 233.*). Anhelitus inde etiam abominabilis & urinaceus, de quo *Phil. Salmuth.* (*Cent. 2. obſ. Med. 82. p. 99.*). De peſte correptis *Lucret.* (*l. 6. de Nat. Rer. v. 1152.*)

Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem,
Rancida que perolent projecta cadavera ſitu.

Ægri prætereà ipſius ſudor, urina, & excrementa inſigni fœtore aſtantes feriunt, *teſte Proſpero Borgarutio* (*tr. de Peſte p. 29. & 31.*). De fœtore ſigno in febribus mortali *Mich. Savanarola* (*tr. 6. Pract. c. 6. f. 106. col. 1.*). De facie cadaveroſa & fœtore corporis ante obitum nulli ferendo, *Guido Patin.* (*ap. Th. Bartholin. Cent. 2. Epiſt. 23. p. 476.*). Id autem putredini in corde (cur non in ſanguine?) confirmatæ tribuit *Laurent. Joubert.* (*tr. de Peſte c. 8. p. m. 281.*)

§. 40.

Sanguinem in vaſis contineri odore fœtidum negant equidem *Laurent. Joubert.* (*Decad. 2. Paradox. 2. p. 94.*). Optaremus, *ſcribit, Simon Simonius* (*ap. Joubert. Tom. 2. op. in Exam. Sentent. Brunon. Seidel. p. m. 111.*) ut nobis qui in quatuor peſtilentibus conſtitutionibus non modo viximus, ſed medicinam quoque & noſtro, & olim Præceptorum noſtrorum ductu attentiſſime fecimus, iſtum fœtentem ſanguinem ſemel non (*inquam*) in libro aliquo ſcriptum, ſed in pelvi jam è vena deſilientem monſtrarent. Inde Sanguis in vena fœtens *Ipſi* ſa-

fabula habetur. Ipſe *Joubert.* (*Provoc. à Sent. Brunon. Seidel. p. 126.*) ſe nunquam in praxi 25. annorum tale obſervaſſe teſtatur *Joh. Jeſſen.* (*Judic. de Sangv. Ven. Sect. p. 13.*). Id tamen impoſſibile minimè reputat *Jac. Pancrat. Bruno* (*in not. ad Jeſſen p. 103.*), qui & *Guilhelm. Pantinum* (*in Not. ad l. 2. Celſi c. 10. p. 244*) citat, quamvis *Franciſc. Peccet. id raro accidere* (*l. 4. Chirurg. c. 12. p. 612.*) v. g. leproſis (*c. l. ſ 1. c. 31. p. 1632.*) aſſerat. Fœminæ ſanguini perditiſſimum odorem aſcripſit *J. Lud. Hannemann.* (*c. l. p. 31.*) in viro 30. circiter annorum habitus corpulentioris, coloris in facie floridi, hilari, obſervantiſſimo Diætæ, & quoad apparentiam ſaniſſimo, qui de nullo conquerebatur, niſi quod aliquando absque cauſa nota tædioſus fieret ſanguinis loco vena ſecta effluxit materia quædam alba & viſcida ſat ingrati odoris circiter ad ℥ij. notavit *D. Joh. Frid. Khern.* (*M. C. D. 3. A. 6. & 5. obſ. 47. p. 101.*) In praxi annorum viginti & novem ſemel ſanguinem calidum venæ ſectione emiſſum in Cive Hafnienſi adhuc ſano fœtorem putidi ovi aut ulceris ſordidi emiſiſſe, naribus accepit *Simon. Pauli*, (*Digreſſ. de Febr. Malign. §. 11. p. 13.*), qui frigefactus neque fœtebat, neque colore diſſimilis erat optimæ notæ ſanguini, niſi quod impensè rutilans perpauco ſero eſſet conſperſus. Fluvium ὄζοντα Centauri vulnerati ſanie infectum graviſſimum odorem exſpiraſſe *Scholiaſtes Homeri* (*in Iliad β*) allegante *Johann. Kühnio* (*in Not. ad Pauſan. l. 10. ſ. Phocic. c. 38. p. 895.*) fabulatur. *Natal. Comes* (*l. 7. Mythol. c. 4. p. 713.*) Anienum flumen illud vocat, in quo Centauri Sagittis veneno hydræ infectis vulnerati ſe lavantes aquam infeciſſe dicuntur: Ita ut unda illa teterrimum odorem diu ſervaverit & piſces, qui in eo flumine naſcerentur eſui eſſent inutiles. Et *paulo poſt.* Deinde ubi *Neſſus* & alii Centauri ſepulti fuiſſent, ex iis vulneribus non procul à Calydone in colle, qui Taphoſſus fuit nuncupatus graviſſimus odor ad montis radicem ſuffundebatur, ac tabo ſimile quiddam manabat, *ut ait Strabo* (*Geogr. l. 9.*). Odoris fœtidatem cui dabimus? An Centauris tanquam ipſis connatum? an Hydræ veneno ſagittis addito & vulnere in ſanguinis maſſam tranſeunte? Utrumque admitterem, niſi è Poëtarum penu deprompta fabula eſſet. An vero ab hac Centaurorum graveolentia Centaurium, ut à *Chirone Centauro* nomen (*Vid. iterum Nat. Comes c. l. p. 714.*) ita & ipſam graveolentiam acceperit, divinare non auſim. De illo ita *Virgilius* (*l. 4. Georg. v. 270.*)

Cecropiumque thymum & graveolentia Centaurea.

§. 41.

Qua de cauſa in ſanguine venæſectione extravaſato examinando etiam odoris rationem habendam eſſe, inculcat *Mart. Panſa* (*de Vit. Prorog. part.*

The-

Theoret. Special. c. 40. n. 12. p. 160.): cum ſanguis boni odoris & delectabilis, arguat bonitatem, fœtidus inſignem putredinem. Sanguinem vitioſum malè olentem ſenſit *Galen.* (*Comment. in 6. Epidem. 4. t. 25. p. 552.*). Odorato cruore *Epiſcopi Kaminaldi* variolam morbum ei tertia prædixit futurum *Notkerus*, quod ita accidit, ut memorat *Ekkardus Cœnobita S. Galli* (*l. de Ca ſib. Monaſt. c. 13. ap. Melch. Goldaſt. T. 1. Rer. Alemann. part. 1. p. 97.*). In febribus non ſolum ſanguinem fœtidum, ſed & graveolentem certum mortis indicium deprehendit *P. Foreſt.* (*l. 1. obſ. Med. 17. p. 19.*). Bis vidi *ſcribit Steph. Rod. Caſtrenſis* (*l. 3. de Meteor. Microcoſm. c. 4. p. 103.*), Olyſſipone *in Domino Johanne de Scuſa*; iterum Florentiæ in quodam juvene nobiliſſimo ex illuſtri familia *de Pilli*, ſanguinem ſecta vena fluentem totum cubiculum infeciſſe. Horum neuter evaſit (add. *Ejusdem l. de Nat. Mul. ſ. 1. Diſp. 6. p. 89*). Ex ſanguinis peſtiferi venæ extracti ſectione horribili fœtore plures infectos, *Zacut. Luſitan.* (*l. 3. Prax. admir. obſ. 44. p. 106.*) commemorat. Sanguinem fœtidum ex Varice exiiſſe, *elegantiſſ. Joh. à Muys* (*Prax. Chirurg. Rat. Decad. 2. obſ. 6. p. 25.*) annotat. In obſervationibus proavi ſui materni *Martini Schipperi* hanc lectu dignam obſervationem invenit *Martin. Schoock.* (*Tr. de Ferment. c. 23. p. 449*): Anno 1589. d. 12. Auguſti vocatus fui ad miniſtrum Stabuli Comitis Culenburgici nomine *Fredericum van Dalem* à tribus menſibus quartana correptum. Quod videretur Sanguinis plethora laborare, venam ſecari juſſi: Sanguis vero, qui effluxit nigricans, viſcidus & glutini non abſimilis, adeò tetrum exhalavit odorem, ut haud æquè cloaca media æſtate. A. V. S. Febris cœpit remittere atq; adhibitis ordinariis remediis ſemel atque iterum Catharctico medicamento decimo ſeptimo die poſt iterum pertuſa fuit vena, atque ſanguis fœtorem quidem exhalavit, ſed minorem. Æger, quod alienior eſſet à medicamentis, juſſus Diætam commodam obſervare, DEI gratia paulatim convaluit. *Adriano Valæo* ſeptuagenario ferè detractus bis ſanguis ad ſex ferè vaſcula. Tria prima, ut narrabant, continuere ſanguinem fœtentem, adeò, ut vix ferre odorem poſſent, & tamen convaluit, narrat *Guilielm. Ballon.* (*l. 2. Epid. & Ephemer. p. 174.*). Et quid ſudor ille ſtercoreus in juvene febri maligna correpto, à *C. Fr. Paulino Noſtro* (*Decad. 1. obſ. Phyſ. Med. 8. in App. D. 2. M. C. A. 7. p. 134.*) memoratus, quam ſeri ſanguinis depravatam texturam & fœtida ejusdem excrementa præſagiebat? Singularis contra plane eſt illa *citati Ballonii* obſervatio (*l. 1. Ephemer. p. 103.*), Cacochymicorum cruorem fragrantiſſimum ſpiraſſe odorem.

§. 42.

Naribus illa execranda miaſmata, ab aſtris deduxiſſe Aſtronomos, *ſupra*

(§. 24.). Quod ſequior ſexus narium peſtem ejaculetur, iram Dearum imprimis Veneris in medium produxerunt Poëtæ. Mulieribus id contingit Lemniis, ut ideò ab illis mariti ſecedere coacti fuerint, *Lutatius Statii interpres*, & qui hunc laudat *Caſp. Barth.* (*ad l. 5. Thebaid. Stat. v. 30. p. 22. & v. 59. p. 34.*) commemorarunt. Add. *Joh. Kühnium* (*in prol. ad Pauſan. p. 895.*)

§. 43.

Sed & ingeſta, ſive alimenta ſint, ſive medicamenta hic nullam faciunt paginam. Subtiliter diſſerit *J. B. von Helmont.* (*tr. Poteſt. Medicam. n. 55. p. 385.*): Quoſdam cibos & medicamenta pertinacius vitam ſui mediam conſervare, & non facilè ab Archeo ſuperari, quod id ipſum (*tr. Magnum oportet p. 122. & ſq.*) pluribus explicatum dedit. Dum igitur vitæ mediæ proprietates manent & ſanguini communicantur, odores etiam in eundem transfluunt. Multoties obſtetrices apud puerperas ex odore & ſæpè etiam ex colore ſordium, quæ in puerperio effluunt, cognoſcunt, quidnam puerpera paulò ante comederit, tradidit *Isbrand. à Diemerbroeck* (*l. 1. An. c. 17. p. 151.*) Ichthyophagi homines & aves piſcium referunt odorem. Parthorum populis ora' fœtere à juventa propter indiſcretas cibos, *Plinius* (*l. 11. c. 53.*) & ab ingluvie Perſas virus ſpargere, (*l. 13. c. 1.*) autor eſt, quod infra Perſarum in victu continentiæ (*l. 3. Tit. 2.* §. *48.*) adverſatur, ut adeo pro Perſis Parthos legendum non levis ſuſpicio ſit. Fœtent idcirco & rapacia bruta *juxta Joh. Bodin.* (*l. 3. Theatr. Nat. p. 401.*). *Egeſandar apud Athenæum* (*l. 2. Dipnoſoph. & ex eo Lud. Cœl. Rhodigin. l. 6. Antiqu. lect. c. 4. col. 273.*) tradit, apud *Elidem*, *Anchimolum & Moſchum Sophiſtas* tota vita fuiſſe hydropotas ac ficubus modo veſci ſolitos & tamen robuſtos extitiſſe, ſed adeò fœtentes, ut propter abominabilem ſudorem certatim in balneis ab omnibus excluderentur. Et *Athenæus*, carnes caprinas diu in cibo commenſas, ſudores facere graveolentes (*l. 9.*) ſcripſit, quod objiciebatur *Thebano Athlethæ*, *Vid. Joh. B. Pont.* (*l. 3. Phytogn. c. 2. p. 145.*). Opio odor gravis, de quo *Michael. Doring.* (*tr. de Opio ſ. 2. p. 1. c. 2. p. 46.*). Hoc ſi crudum adſumatur in majori doſi, ejus gravitas in ſudore ſe exerit, ut ex *Aliis Paul. Zacch.* (*l. 2. Quæſt. Med. Legal. Tit. 2. qu. 6. n. 6 p. 217.*) idem de lepore marino ex antiquioribus *Petr. Foreſtus* (*l. 30. obſ. Med. 6. p. 19.*) (*c. l.*) *Zacchias & Caſpar. Caldera ab Hæredia* (*Tribum Mag. Med. p. 2. Stat. 9. Artic. 6. p. 63.*). Add. (*Diſſ. de Cadav. ſ. 1.* §. *100.*)

§. 44.

De Allio res evidens eſt. Allium comeſtum eodem odore ſanguinem imbuit, notat *Exc. Frid. Hoffmann.* Patronus *optimus* (*Fundam. Med. Semiot. c.*

1. n.

1. n. 28. p. 140.). Quam facile hujus odor Chylo & Sanguini communicetur, propalat, quod Allium ſylveſtre reſipiant Lac & Butyrum, ſi eo paſcantur vaccæ, quod & vilioribus in pagis conſtat & apud *Simon. Pauli (Cl. 2. Quadrip. Botan. p. 39.)* legitur. In rarioris contexturæ individuis Allii intus aſſumti odorem, & aceti & ſucci Limoniorum & Aurantiorum acorem tertia aut quarta â comeſtionis hora exhalando pervadere, & eorum labra incidendo vellicare comperit *Bened. Bennett. (Theatr. Tabid. Exerc. 29. p. 100.)*. Ita ab homine comeſum gravi odore hominis ſpiritum inprægnat, & ſi ſæpius repetatur toti corpori. Inde *ap. Plautum (Moſtell. Act. 1. ſc. 1. v. 38.)* oboluiſti Allium. Et *Fl. Veſpaſianus Imperator* adoleſcentem unguento fragrantem voce graviſſima (*Suetonii teſtimonio in Vit. Ejus c. 8. p. m. 259.)* increpuit: Maluiſſem Allium oboluiſſes, ut (*in Adag. Edit. Nov. p. 623.)* notat *Eraſmus*. Scordalum talem dici *Senecæ (Epiſt. 84. p. m. 169.) Andr. Turneb. (l. 7. Adverſ. c. 4. col. 195.)* &, qui verba Ejus exſcripſit, *Georg. Everhard. (Symbol. in Petron. p. 667)*, quaſi ſcordillum aut ſcordalon, quamvis ſcordalum Alii legant, qui ſordes è balneo defert, ut eſt *ap. Dionyſ. Godofred. (l. 2. Conject. & Var. Lect. in Senec. p. 24.)*. Minimè verò rem acu tetigit *Joh. Guilhelmi (Quæſt. Miſcell. in Plaut. 1. apud Jan. Gruter. T. 3. Theſ. Critic. 457.)*, qui *cum Dionyſ. Lambino (Comment. in Plautum Moſtell. a. 1. ſc. 1. v. 45.)*, Alliatum apud *Plautum (c. l.)* de homine Allium olente explicant, contra mentem & ſententiam Comici. Eſt namque, ut judicioſiores obſervarunt interpretes, Alliatum cibi genus, cui Allium intritum. Moretum vocavit *Dan. Pareus (in Marginal. ad h. l. p. 335.)* & Moretarium alliatum *Donatus (ad Terent.)* plura *Frideric. Taubmann. (in h. l. p. 577. & ad Virgil. p. 19.)*. Judæorum nauſeabundum odorem ut elueret *Franc. Philoſophus (c. l.)* quoſdam cibo & potu minus exquiſito uti, adeoque indefeculentum ſcaturire ſudorem prodidit. In Allii eſum cauſam *Chriſt. Helvic. (in Elench. Judaic. 8.) Martin. Kerger. (de Ferment. ſ. 3. c. 3. p. 232.)* & *Simon. Pauli (cl. 3. quadrip. Botan. p. 192.)* transtulit. Alluſit ad id ſine dubio *Petr. Lotichius (in aper. Poët. p. m. 280.)* dum canit:

Te cæpiant veteri Moyſis de gente puellæ,
Inque tuo ructent Allia fœda ſinu.

Sicuti applicatur Allium odore ſuo per habitum corporis inſinuato, atque in ipſum os transmiſſo guſtu ſentitur, advertente *Malach. Thruſtone (Tr. de Uſ. Reſpirat. Animadv. p. 153.)*. *Et Galen. (l. de Attenuant. Vict. Rat. c. 1.)* acri aut ſunt poſt Allium Cœpæ, Raphani &c. urinas & ſudores graveolentes & acres pro-

movere dictitavit. Idem credidit facere Aſparagos *Jul. Cæſ. Baricell.*(*l.2. de Hydronoſ. Nat. c. 13. p. 176.*) licet deinde corpus odoratum relinquant.

§. 45.

Ichthyophagi piſculentum & viroſum (*ut §. 43. dictum*) effumant odorem & ſudorem. Hic imprimis à Lepore marino comeſto præcipitur, *ut Dioſcorides (in Alexiph. c. 30. p. 413.)* commentatur: παρακολουθεῖ γεῦσις ὅμοια ἰχθύσι βρωμώδεσιν, quod male vertitur *Ulyſſ. Aldrovandi* (*l. 1. de Exſangu. c. 7. p. 31*) *ſententiâ*, piſcium virus olent. Rectius forſan *Janus Anton. Saracenus*: Hauſto marino lepore, viroſus quidam ſapor, qualis piſcium putentium, percipitur. Lepus marinus viroſum odorem habet. Concomitatur eos, qui eum in corpus ingeſſerunt, ſapor in ore ſimilis piſcibus viroſis, *Aetius Tetrabibl. 4. Serm. 1. c. 53. p. m. 632.*) docuit. *Scribonius Largus*, ejusdem guſtum non eſſe abſimilem illotis piſcibus, aut etiam putentibus, ait:

Quod ſi fluctivagi leporis lethale venenum
Deprendas, fœdum qui ſumſerit halat odorem,
Qualiter exemtæ reliquo cum viſcere ſquamæ,
Vel putridi, quod olent neque toto corpore piſces,
Talis & immundo ſapor obſervatur in ore.

Nicander (*in Alexicac. ex Euric. Cordi ap. Poët. p. 69. translatione*). Negat equidem *Aldrovandus* tale virus exſpirare comedentes, ſed ſudorem naribus inimicum hujus eſum conſequi & *Diſcorides & Aëtius* non diſſimulant.

§. 46.

Sunt *- quibus hirſutis cubet hircus in alis,*

ut Horat. (*Epod. 12.*), nempè *ut Cenſorin.* (*de Die Natali cap. 14.*) prodidit in ſecunda hebdomade vel incipiente tertia, vocem craſſiorem & inæquabilem fieri, quod *Ariſtoteles* τραγίζειν, antiqui noſtri hirquitallire, & inde ipſos, putant, hirquitallos appellari, quod totum corpus hircum olere incipiat. Fœtor autem ille ſub alis naſcitur, qua parte pilant, iis, quis per ætatem licet cum mulieribus rem habere, gravior ſi ſæpius, ſi corpore ſudoro, *inquit Joh. à Wouweren* (*Animadverſ. in Petron. p. 481.*). Hirquitallos quidem non â graveolentia dici, ſed à libidine hircorum, *Feſtus* voluit, ſed à libidine hircos hirquitillare, quis ignorat? ut adeò de *Cliſthene* & ejus ſociennis diceres, hi Caprarii in æſtu, fœtidum virus

illud olent, quod viri capellarum.

(*Martial. l. 3. Epigr. 93.*) *Plautoque* (*Menæchm. Act. 5. ſc. 2. v. 85.*) hircus ille eſt, qui & hircum, canem & capram commiſtam, alibi (*Moſtell. Act. 1. ſc. 1. v. 39. & 40.*) & quod Cleopatra, quæ ſub una nocte ſumto cucullo in lupanari proſtibu-

bulo centum & ſex virorum concubitus pertulit, teſtibus ipſius *Antonii* mariti ad *Q. Soranum* datis literis, quæ *Priapeiis à Caſparo Schoppio* (*collectis p. 224. junctæ*) patet, quod Thais, quod Meſſalina, quæ

Tot laſſata viris nunquam ſatiata receſſit,

(*Juvenal. Sat. 6. v. 13.*) quod *Vetuſtina*, utpote ex earum numero, quarum

in octava laſcivia ſurgere meſſe

Cœperat, & dulces fingere nequitias.

aut *Quartilla*, quæ iratam *Junonem* velint, ſi meminerint ſe nunquam fuiſſe virgines, ut de ſe ipſa *ap. Petronium* (*Satyric. p. 71.*), hircini odoris triſtem eluviem deſudatis gravibus ſudoris evaporent, nemo obſtupeſcet.

§. 47.

Intemperies illa Aphrodiſiaca inter alias peſtes, quas corpori inducit etiam labefactato viſcerum balſamo corruptaq; impuros, ichoroſos atq; corruptos humores gignit, aut calorem & malignè alterat, ut *Joh. Crato* (*ap. Laurent. Scholtz. Epiſt. Med. 118. col. 210.*) loqui amat. Si thymus illum ichorem imbibat fœtentem, animam conciliat, ſecundum *Matthiam Tling.* (*de Febr. Petech. ſ. 1. c. 13. p. 217.*) Inde non ſolum lactis in lactantibus odor mutatur & malignus fit, ut etiam nauſeabundum odorem puelli lactantes ſentiant, (de quo notabile in brutis exemplum recitat *Regner. de Graaf.* (*de Organ. Viror. Genit. p. 126.*), adeò ut lege priſca capitis pœna denunciata fuerit lactantibus, ſi coëant & gravidas reddi ſe patiantur, *Fulviusque Sabinam* olim puteo mergi, & Corrivalem ſecuri percuti juſſerit, quod compreſſa *Druſiam* lactarit, *memorante id Joh. Dan. Horſtio* (*ap. Georg. Seger. Epiſt. 2. de Lymph. Bartholin. p. 36.*). Cibis etiam aphrodiſiacis nutricibus interdicebatur, imprimis autem à Græcis Apio, quod veſcentes pronius in libidinem ruant, ut *Joh Ruell.* (*l. 3. de Nat. Stirp. c. 46. p. 532.*) commemorat. Verum & Neogami primis Erotici congreſſus temporibus ſcabioſo tentantur pruritu, quem nuptialem ſcabiem (*die Braut-Krätze, oder Raude*) vulgus ex irriſione vocat. *Vid. Joh. Bened. Sinibald.* (*l. 9. Geneanthrop. tr. 2. c. 11. p. 771.*)

§. 48.

Ex hac commotione ſanguinis & aliorum humorum ſeminis comprimis in actu Venereo facta & continuata, virus illud olidum ſurgit, quod etiam Brutis familiare. Hirci œſtro Venereo perciti hircoſitatem nec Corydon quidem, ut dictum, ignorat, nec Venator Cervi, nec Rangiferi Lappo (*Conf. Joh. Schefferi Lappon. c. 28. p. 372.*). De Cervis etiam *Ariſtot.* (*l. 6. Hiſt. Animal. c. 29.*) deque carne Cervina in ὀχείᾳ Cervorum etiam in artocreatibus putre-

ſcente (evolv. *l. 3. Tit. 1. §. 78.*), deque Cervi extremitatis præputii fœtore *Guilh. Harveus* (*de Generat. Animal. Exerc. 67. p. 288.*). De Muribus Ponticis ſ. Hermelinis *Ol. Magnus* (*l. 28. Epit. Hiſt. Septentrional. c. 16. f. 142. a.*). Dixit igitur *Martialis* (*l. 4. Epigr. 4.*) *Baſſan* olere.

quod preſſa piger hircus in capella.

Adde, ſi lubet, *Lud. Cœl. Rhodigin.* (*l. 15. Lect. Antiqu. c. 10. col. 791.*). Plura *Ariſtot.* (*ſ. 13. probl. 4.*) & *Joh. Bened. Sinibald.* (*l. 10. Geneanthr. tr. 2. c. 2. p. 843.*)

§. 49.

Itaque φιλόκαλοι, ut odorem abigerent, vellebant alas pice & reſina, quod è *Clemente Alex.* (*l. 3. c. 2.*) pateſcit, & verbo πιττȣ̃σθαι exprimitur. Tales etiam δεδρωπακισμένοι vocabantur & reſinati, unde *ap. Juvenalem* (*Satyr. 8. v. 114.*)

reſinata juventus.

Fœtori oris palliendo meritoriæ mulieres Apium comedebant, ut grave virus odoris abigerent, oraque jucundiorem auram exſpirarent, *Joh. Ruell.* (*c. l.*) meminit, ut crudelem, *juxta jocum Catullianum*, naſorum interficerent peſtem, Alii *cum Coracino ap. Martial.* (*l. 6. Epigr. 55.*)

- Semper caſiaque Cinnamomoque
Et nido - - - alitis ſuperbæ
Fragrant.

Evolv. *Caſp. Barth.* (*l. 46. Adverſ. c. 20. p. 67. 72.*). *Henric. Salmuth.* (*in l. 2. Guid. Pancirol. Tit. 10. p. 189. 191.*). Concludit ergo *Martialis:*

Malo, quam benè olere, nil olere.

Argutè infert *laudatus Barth.* (*ad Stat. l. 2. Sylv. 6. v. 87. p. 243.*): Bonus ille odor indicat, eo ſublato hircum Coracinis talibus ineſſe. Acute *in Gallam Mapheus Vegius* (*l. 5. de Pueror. Educ. p. 396.*)

Galla geris tecum redolentia aromata ſemper
Te mundas ſemper, cur? quia ſemper oles.
Galla ubi tàm multo Te ſentio oleſcere nuſco,
Tunc ego me nullis naribus eſſe velim.

§. 50.

Cadaveroſo odore etiam Magi & Sagæ naribus moleſtæ. Id vero impuro cum impuriſſimo Spirituum congreſſui, qui vulgo fœtorem comitem habere, & poſt ſe relinquere dicuntur. (*Vid. ſupra* §. 15.). Et cum, ut plurimum, *notante Henrico Nicolai* (*Exerc. 3. de Mag. Action. c. 3. th. 17. qu. 6. p. 56.*), Diabolus induto cadavere ſ. incubus ſ. ſuccubus cum illis rem habeat, graveolentia

tia Cadaveroſa corporibus affricatur. Dæmones ipſi licet ſint Spiritus, tamen graveolentiam ſecum trahunt. Eſtque Averni atque Diabolorum proprium, ita fœtere, ut priſcis uſitatiſſima vox fuerit: graveolens ut Avernus, (*Jerem. Drexel. Rog. Damnat. c. 5. p. 72.*). De Cacodæmone, *B. Martino apparente* & fœtorem poſt ſe relinquente, *Sever. Sulpit.* (*in Vit. Martin.*). De ſpectro alio fœtorem inferente, *Martin. Weinrich* (*de Spectr. Strigon.*) Ob ſeſſis inde fœtor, halitus gravis & ab his recedere coacti Diaboli, aſtantium nares infeſtare, Exempla videbis *ap. Petr. Thyræum* (*p. 4. de Dæmoniac. c. 52. n. 12. p. 150.*). Sordent etiam, (quod *Nic. Remig. l. 1. Dæmonolatr. c. 16.* tradidit.) Epulæ Diabolicæ, quod ex morticinorum carnibus ſint paratæ. Præterea, Magica quæ tractant, utplurimum fœtida & ſanioſa exiſtunt. Conf. *ſupra* (*l. 1. T. 3. §. 41. ſeqq.*)

§. 51.

Sunt quidem odorata, ſudorem fœtido halitu impraegnantia, quod de Ruta ſcribitur. vid. *Honorat. Fabri* (*l. 2. Plant. Propoſ. 185. qu. 25. p. 91.*). De plurimis tamen conſtat, eadem ſuaveolenti humoris tingere odore. Ad Moſchi odorem facere, quod animal Moſchiferum ſiccis odoratisque veſcatur, (*c. l.*) credidit *Andr. Chioccus.* Utriusque Bonam fragrantiam *ſiccæ Nardi & Myrrhæ* imputavit (*l. 2. Phytognom. c. 8. p. 54.*). *Joh. Bapt. Porta* & *Andr. Libav.* (*p. 3. Singular. l. 4. c. 1. p. 311. & p. 4. p. 363.*). De Cordylo Crocodilo *Plinius* (*l. 28. c. 8.*). In terra tantum odoratiſſimisque floribus vivit, ob id inteſtina ejus diligenter exquiruntur jucundo nitore farcta, Crocodileam vocant. Blatta Byzantina, unguis odoratus πῶμα κογχυλίȣ, quia Conchylia Nardum depaſcuntur, odoramenta reſipit, (*Dioſcor. l. 2. de Mat. Med. c. 10. p. 91.*). Quis fragrantisſimum illum *Æliani Thymalli* (*l. 14. de Animal. c. 22. p. m. 831.*), qui non ut cæteri piſces piſculentum quendam mittit odorem, imò vero exiſtimes, te ejus gentilem herbam recentem ex terra lectam manibus tenere tantaque odoris ſuavitate fragrat, ut qui eum ipſum non videt, gratiſſimam Apibus herbam, unde nomen duxit, in manibus tenere, aliunde quam à Thymi ſuavitate fundere Thymiama dubitet? judicat *Joh. Nicol. Pechlin.* (*Exerc. de Purgat. ſ. 1. c. 6. p. 89.*) Spectat huc illud *Maronis* (*l. 4. Georg. v. 170.*).

Fervet opus redolentque Thymo fragrantia mella.

Mellis Thymum redolentis mentionem fecit *Galen.* (*l. 7. M. M. c. 6.*), illudque reprobat. De Elephanto nigra roſa paſto *Achilles Tatius* (*l. 4. de Leucipp. & Chlitoph. Amor. cit. Th. Bartholin. T. 2. Act. Haſn. p. 1. obſ. 34. p. 131.*). Ovium carnes in Galliæ parte, la Provence dicta, redolent Roſmarinum, in noſtris ſerpillum. In Tractu Suevico Abbecenſi Allium ab Alliariam. Vid. *Joh. Dan. Horſt.* (*Phyſ. Hippocr.*

pocr. Diſſ. 7. §. 8. p. 49.). Cochleas ſerpillum & pulegium depaſcentes odore ſuavi nobilitari *Petr. Andr. Matthiol.* (*in l. 2. Dioſcor. c. 9. p.*) animadvertit. Muſcarum meminit (*in Marmor. Piſan. de Honor. Biſell.*) valeat. *Chimentell.* (*cit. Ephemer. Erud. T. 3. p. 89.*) quæ Piſæ reperiuntur & odorem illum jucundiſſimum ad Moſchum & Zibellum accedentem ſpargunt. Odorem illum ex malorum Aurantiorum Citreorumque floribus, aliisque plantis odoriferis, quibus nutriuntur, contrahere dicuntur. Quando quidem Anno 1655. cum hyemis injuria flores maximam partem eſſent emortuæ, muſcæ illæ odorem minus jucundum, quam conſueverant ſpirare ſunt obſervatæ. Quid? quod æſtate tantum oleant, cum calor ſubagitat, & Jaſmini Citrique flores ſe oſtentant, quorum odore evaneſcente & ipſe ille odor, *annotante Exc. J. N. Pechlino* (*l. 2. obſ. med. 51. p. 334.*) perit. Vermiculi alati ab *Exc. Dn. D. Ehrenfr. Hagedorn* in rore marino reperti, odorem plantæ proprium ſpirant. (*Vide M. C. Dec. 1. Ann. 2. obſ. 190. p. 292.*). Aves ambræ cacatrices ab alimentis excremento illi id odoramenti conciliare, incolæ Madagaſcar (*ap. Juſt. Frid. Klobium Hiſt. Ambj. qu. 8. p. 71.*) perſuadent. Reddunt interdum & feles ſylveſtres & mures Moſchi odore recrementum, *commentatur Joh. Ruell.* (*l. 1. de Nat. Stirp. c. 27. p. 104.*) ut ſæpe in dirutis agrorum ædificiis vidimus, ſed id acceptum ferendum eſt odoratis fruticum cibis, quibus utuntur. Et ne longius in Exempla me diffundam, Lactis & Butyri menſe Majo, Junio & collecti & parati ſaluberrimus odor naribus delinit, linguamque ferit.

§. 52.

Sed è diverticulo in viam. A Brutis ad Hominem. Indiæ Reges meſſem Sabæam olere ob crebriorem uſum Bethelis & Cachunde pretioſiſſimæ compoſitionis odoriferæ, quam deſcripſit *Zacutus* (*l. 1. Hiſt. Med. Princ. c. 36. obſ. 37. p. 74.*), vulgò notum eſt, qui ideò compoſitum illud Cachunde adverſus oris fœtorem (*l. 2. Hiſt. 17. p. 201.*). Reges Indiæ, *ſcribit Ezechiel â Caſtro* (*l. 1. de Ign. Lambent. c. 5.*) continuo hauſtu odorati pharmaci odoratos exhalant odores, quod forſan & *Magnus* operabatur *Macedo*, ut tetros frequentis crapulæ nidores arte vinceret & obtunderet.

§. 53.

Alvi excrementa ſuavem odorem in quibusdam brutis halare occidentalemque Moſchum referre, jam (§. *50.*) dictum, & pluribus Experimentis id explanare difficilè non eſt. Muſtelæ cujuslibet fimum nonnihil Moſchum redolere, notat, *P. Andr. Matthiol.* (*l. 2. in Dioſcor. c. 24. p.*). Martis ſtercus cum Ceraſa edit, odoratum venditat, *Simon. Simonius* (*Diſp. de Putred. Comm. 218. p. 416.*)

416). Cæterum herbis aut fruticibus veſci Martem, negat *Corn. Geſner.* (*l. 1. Hiſt. Quadrup. p. 866.*). Murium Sylveſtrium, qui flavo colore & noſtrorum puerorum delitiæ, (nuncupati Socci Moſcoroli) ſtercus odore præditum eſt, tale etiam ſerpentum quorundam ſentitur, *inquit Petr. Caſtell.* (*tr. de Hyæn. odorif. c. 2. p. 12. & 13.*). De Serpentum & viperarum Scybalis *Hieron. Cardan.* (*l. 20. de Rer. Subtilit. p. 573.*). *Joh. Rhod.* (*Cent. 3. obſ. 98. p. 176.*) *Venerandus noſter Præſes* (*l. c. c. 1. p. 9.*), quibus contrariatur *Fr. Redi* (*de Viper. p. 31.*) ubi & contra *Severinum* viperas aſſatas nihil fragrantiæ fundere expertus monuit (*p. 32.*). De Damarum recrementis *Alex. Aphrodiſ.* (*ſ. 1. probl. 29.*) ipſum Ambarum *Klobio* ſtercus ſ. fimus avis eſſe, ut allegatur, putatur, qui & Aliorum ſuffragia (*c. l. p. 33. & 41.*) in faſciculum collegit.

§. 54.

An ab aſſumtis etiam excrementorum humanorum ſperanda ſit εὐωδία, ſi quæras, fieri non poſſe, ut unquam â cibis aut potibus odorem bonum contrahant feces, *Hieron. Mercurial.* (*l. 2. de Excrem. c. 4. p. 291.*) voluit, eò quod totæ terreæ ſint & proprio quodam malo odore ſemper plenæ, imo quanto odoratiora ipſi commiſceantur, tantò deterius fœtere, niſi tamen multitudine obruantur. Idem enim Ipſis contingit, *ſubjicit*, quod melli, cui ſi fel admiſceatur, tantum abeſt, ut ejus dulcedo minuatur, ut potius magnopere augeatur. Cauſa verò cur odorata fœdum augeant, *pergit*, hæc eſt, quod cum calidæ ſint, vapores, in quibus fœtor collocatur, magis fundunt, & propterea magis putorem apparere faciunt. Ob quod jure ſcriptum eſt *ab Ariſtotele*, (*ſ. 13. probl. 9.*) in *quem locum vide Ludov. Septal.* (*p. 244.*), iis, quibus hircum alæ olent, quo magis unguentis, eò deterius olere. Efficitur enim, ut ab unguentis calidis magis vapores diffundantur, atque ita magis fœtor appareat. *Hæc Mercurialis.*

Quid? quod olet gravius miſtum Diapaſmate virus
Atque duplex Animæ longius extat odor.

(*Martial. l. 1. Epigr. 88.*). Collimant huc illa ancillæ *Scaphæ ap. Plautum* (*Moſtell. Act. 1. c. 3. v. 118.*)

Vetulæ edentulæ, quæ vitia corporis fuco occulunt,
Ubi ſeſe ſudor cum unguentis conſociavit, illicò
Itidem olent, quaſi cum unâ multa jura confudit Cocus.

§. 55.

Ego excrementa, ſi ſecundum naturam ſe habeant, intolerabile Naribus virus obtrudere non puto, ut quidem præſuppoſuit *Mercurialis*, ſed ſaltem minus gratum quid halare, comprimis ſi ſimplex victus præceſſerit. *Ipſe Mercuri-*

curialis (c.l.c.5.p.309.) è *Rhaſe, Galeno & Averrhoë* fœtoris ſtercorum cauſam relicet partim in indigeſtionem, partim putrefactionem, quæ ſane corpus præter naturam conſtitutum arguunt. Et hanc ob rationem forſan adducti Veneti & Pragini Studioſi ſectatores Equorum ſtercora, quo intelligerent, quemadmodum alimenta concoxerint, odorabantur, tanquam ex eo omnem eorum bonam habitudinem cognituri, *Galeno teſte* (*l.7. M.M. c.5.p.256.*), quo & id *Ludov. Cœl. Rhodigin.* (*l.29. Antiqu. lect. c.13. col. 1624.*) recenſuit.

§. 56.

Interim certos cibos excrementis conciliare putorem, nemini non notum. Affirmat id de Alliis eruca pomis, ovis, *Avicenna* (*l.4. ſen. 7. tr.3. c.24. f.518. a.*). Ne de raphanis dubites & Napis, cœpis etiam, plebejorum firmat experientia. Multum hanc fœtidatem adaugent cibi cibis ſuperingeſti variaque multitudine luxuriantes putredinemque accelerantes. Fœtorem proinde Magnatum obſonantium pollucibiliter egeſtis plebei tribuunt, dum dicunt: *Fürnehmer Leute Miſt ſtinckt am ärgſten. Vid. Alex. Aphrodiſ.* (*ſ.1.probl.29.*). *Martin. Panſa* (*part. Theoret. general. de prorog. vit. c.56.p.211.*). Ex adverſo animalia Sylveſtria feces minus fœtentes egerunt, tum quia ſimplici veſcuntur; tum quia multum exercentur, *juxta Mercurial.* (*c. l.*). Et ſi dantur, quæ fecibus omnem prorſus putorem abſtergunt, ut ſunt *Avicenna* (*c.l*) *autore*, Fœnum græcum & aromaticum, cur non etiam darentur Scybalorum grati odoris ſtatores, ubi noto omnem impure & excrementis odoris abſentiam *Hippocrati & Antonino Conſtantin.* (*l. 9. Med. Progn. c.12.p.315.*) ſuſpectam videri.

§. 57.

Quod vero è brutis, &, ſi forſitan contingeret, hominibus quidam odorata recrementa egerunt, id peculiari fermenti ventriculi, ut & inteſtinorum ſtercorei, ſiquidem datur ſecundum *J.B. Helmont.* (*tr. Sextupl. digeſt. alim. Human. n.37.p.172.*) diatheſi veniet aſcribendum. In ſcenam hanc advocanda bilis, quæ utique per ductus patentes & oculis obvios excrementis miſcetur, quicquid ogganniat *Helmont.* (*c. l. n. 35. ſq. p. 171.*), cui ſatis fecit *Joh. Theodor. Schenck.* (*l. 1. Exerc. Anat. 6. ſ. 2. c. 23. p. 407.*) niſi quis addat ſuccum Pancreaticum, me minimè inveniet difficilem. Bilis autem aliquando Moſchatum quid fragrat, ut *ſupra* (*§.35.*) indicatum, quamvis etiam multum & facilè fœteat, ſi putreſcat, quod *Schenckio Noſtro* (*c.l.p.408.*) libenter darem. Ab ingeſtis etiam in homine alterari iſtas exhalationes *Nobiliſſ. Frideric. Hoffmanni* experimentum (*l.3. clav. Schrœder. c.28. §.137.p.369.*)

per

perſuadet, quando ab ingeſto ſulphure excrementa alvina moſchum retuliſſe ſignificat.

§. 58.

De urinæ fragrantia res expedita. In Diabete urina aſſumta liquida & potulenta & colore & odore refert. Oenopotorum perfecta ſanitate gaudentium urina quandoque non fœtorem, ſed ſuavem, dum excernitur, emittit odorem, *Melch. Frid. Geuder.* (*Diatr. de Ferment. c. 10. p. 217.*) teſtatur. De vino rubro *J. B. Sylvatici* experientiam commemorat *Th. Bartholin.* (*C. 1. Hiſt. Anat. 68. p. 118.*). Interim ab urinis, ut talibus, ſuavitatem vix ſperare licet, niſi vel Therebinthinæ, vel Moſchi, vel Silphii, vel odoratioris medicamenti vi affletur, judicat *Joh. Fernel.* (*l. 3. Pathol. c. 12. p. 228.*). Caryophillos Rad. Angelicæ, oleum Succini his addit *Joh. Dan. Horſtius* (*Manuduct. ad Med. p. 1. c. 2. ſ. 2. Art. 2. p. 120.*). Nucem myriſticam, *Fr. Baco Verulam.* (*Sylv. Sylv. Cent. 9. n. 835. col. 929.*). *Georg. Hieron. Velſch.* (*Decad. 2. Curat. 2. p. 71.*). Idem de Radice Iridis Florentinæ & baccis Juniperi medicamentisque inde paratis *cum Theophraſto Ereſio* (*l. de Odor. p. m. 12.*) obſervare mihi contigit. Lactantis infantis lotium redolet aniſum, ſi nutrix oleum aniſi oretenus ſumpſerit, *J. B. Helmont.* (*Tract. Butler. p. 471.*). Graveolet contra ab aſſumto Carduo Scolymo, *Vid. Joh. Lang.* (*l. 2. Epiſt. 6. p. 577.*). Aniſo, Allio, Ruta & Cœpa putri, ut modò citati. De Aſparago *J. B. Helmont.* (*tr. Nat. Contr. neſcia. n. 45. p. 141. & tr. Adit. præcluſ. ad Cardum Viſcer. n. 12. p. 446.*). Medentes ſæpe in urina lactentis ſubſiſtere odores rerum, quas nutrix ſumſit puta ☍ Aniſi, Macis &c. Quin & quod nutrix redolet in urina ſugentis, adeoque ad illum finem nutrici propinantur.

§. 59.

Ab urinis nullam eſſe expectandam odoris ſuavedinem, *cum Joh. Fernelio* aſſerui, & mecum idem ſentire *Henric. Martinium* (*Anat. Urin. Galen. Spagyr. c. 3. p. 51.*) non diffiteor. Interim *Verulam.* (*c. l. n. 832. c. 928.*) annotavit è locis, in quibus urina excernitur violarum odores plerumque percipi, & neſcio, (*addit idem*) annon ipſa aqua habeat ſuavitatis aliquod rudimentum. Non ſanè negarem, ſi Chemico purgatorio deſtinetur. Invenit namque in tàm translucido & ad oculorum ſenſum homogeneo corpore præter phlegma inſipidum, & caput mortuum ignavum pungentem ſalem flammans ſulphur, fumantem Mercurium. *O. Borrich.* (*l. 2. Hermet. Ægypt. c. 7. n. 3. p. 399.*) quod ſi perrexiſſet operari *Vir in hac Arte admirandus*, forſan & in ſulphure fragrantiam attendiſſet. In Centro Urinæ ſal volatile grati odoris latere & Chemica induſtria

 elici

elici, quod ad Retortæ collum aſcendit, viresque aurum ſolvendi obtinet *Petr. Borell.* (*Cent.* 2. *obſ. med. phyſ.* 33. *p.* 131.) ebuccinat. Advertit *illuſtris ille per Ignem Philoſophus Robert. Boyle* (*p.* 3. *Chymiſt. Scept. p. m.* 159.): Salem urinæ ſali marino non eſſe abſimilem. Sal autem marinus recens & ſub dio congeſtus, *referente Joh. Bapt. du Hamel* (*T.* 2. *op. Philoſ. l.* 1. *de Corp. aff. c.* 9. *n.* 1. *p.* 88) exhalat odorem violæ gratiſſimum, & ex eo odorem ſuum Ambram emendicare aſtruit (*l.* 4. *Panchym. ſ.* 7. *c.* 49. *p.* 581.) *Joh. Petr. Faber.* Facit huc *P. Borelli* (*Cent* 4. *obſ.* 66. *p.* 332. *ſq.*) ſuſpicio, Ambram animalem rem ſtatuentis ex Cera & melle, odoremque ex malaxatione in Aquâ marina & digeſtione ſibi comparare aſſeverantis. Ut ita non ineptè quidam Mare lotium Naturæ & Lixivium Mundi *ap. Petr. Joh. Fabrum* (*c. l. ſc.* 1. *c.* 2. *p.* 452.) nominarint. Suavem & jucundum odorem quosdam Sales emittere exemplo Salis Arabici odorati & Cappadocici odoratiſſimi, probat, *Georg. Agricola* (*l.* 3. *de Foſſil. p. m.* 585.) Certum eſt, *inquit,* (*c. l.*) *Verulam.* quod Sal niger aquæ tantum congelatæ ſpecies, quandoque violarum inſtar fragret.

§. 60.

Dantur & aquæ, ſtagna & fontes, gratam odoratui offerentes exhalationem. Aquæ Jordanis roſaceum odorem aſcripſit *Franciſc. Ferdinand. à Troilo* (*Itin. Orient. p.* 327.). Stagna ſalina violacei odoris prope Aſtracham reperit *Adam. Olear.* (*l.* 6. *Itin. Muſcov. Perſic. c.* 22. *p.* 747.). Fontis mentionem fecit *Herodot.* (*l.* 3. *p. m.* 269.) in quo loti efficiuntur perinde atque inuncti violam olentes. De fonte Hianxui *Joh. Neuhoff* (*Oſt-Indiſche Geſandſchafft p.* 337.). In Balneis Puteolanis gratum odorem annotavit *Athan. Kircher.* (*l.* 3. *de Art. Magnet. p.* 7. *c.* 4. §. 2. *p.* 549.) quod peculiari bituminis generi imputat.

§. 61.

Odor iſte marinus annon forſan impoſuerit Nautis & illuſtri *Kenelm. Dygbæo*, qui triginta vel quadraginta milliaribus ab oris Hiſpanicis remoti odorem Roriſmarini ibidem copioſe creſcentis (*Vide Dygb. Orat. de Pulv. Sympath. p. m.* 94.), Cinnamomi etiam ex Inſulis Ceilan & Madagaſcar, de quo *Joh. Albert. à Mandelsloh.* (*l.* 2. *Itiner. or. c.* 4. *p.* 127.) *Rob. Boyle.* (*de Nat. Determ. Effluv. c.* 4. *p.* 155.), Caryophillos è Mollucis (*Athanaſ. Kircher. l.* 4. *M. S. ſ.* 2. *c.* 8. *prop.* 2. *p.* 234.) propriis ſibi viſi ſunt hauſiſſe naribus. Ita & *Fr. Baco Verulam.* (*c. l. n.* 834. *col.* 928.) Sylvas & plana locorum malis citriis & Rore marino conſita odorem ſenſibilem in magnis ſpatiis in mare diffundere, forte ad viginti milliaria, ſcripſit. Quod ad tàm diſſitum ſpatium Atomi iſtæ absque diſperſione in locis ventis & exhalationibus continuò expoſitis, quod

qui-

quidem admiſit. *J. Marcus Marci* (*p. 5. Philoſ. Vet. Reſtitut. ſubſ. 8. p. 525.*) pertingere valeant, curioſi edicant.

§. 62.

Interim Lotium fragrans emiſit quidam moriturus, qui ſe Therebinthinam &c. aſſumſiſſe conſtanter negabat, *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. hiſt. anat. 78. p. 388.*) teſtis eſt. Tale etiam ſedimentis purulentis ſtipatum in *Joh. Piſtorio* deprehendit *M. Erneſt. Henric.* (*ap. Joh. Hornung. hiſt. Med. Epiſt. 193. p. 371.*). In ſcorbuticis etiam non ſemel obſervavit mecum *Experientiſ. Dn. D. Gabriel. Clauder.* ut in literis ad me perſcriptis fatetur. Talis ſi ſit, bonum ſignum *Anton. Santorello* (*l. 8. Arte prax. c. 11. p. 246.*) non videtur. Quod ſi *Paracelſum* (*T. 1. Op. l. 1. de Tartar. tr. 4. in not. ad. c. 3. p. 407.*) audias, quando urina ſapit, (olet, recte ſubſtituit *Georg. Hieron. Velſch. Decad. 2. Cur. 2. p. 71.*) ut viola, ut ireos, eſt malum ſignum, venit à vitriolatis, & (eſt) ſignum malæ digeſtionis & declinat ad putrefactum Tartarum.

§. 63.

Cum Moſchus Orientalium ad nos effœtus plerumque afferatur, ideò urinam Moſcho conciliare odorem ex relatione *Fr. Gregor. de Bolivar.* (*Hiſt. de Moſch. orig. & generat.*) allegat *Fautor poſt Fata colendus*, *Frid. Hoffmann.* (*l. 5. Clav. Schrœd. ſ. 1. §. 27. p. 680.*) qui, & moſchum in locis urinoſis novas acquirere vires (*l. 2. c. 75. p. 107.*) docuit. Panno igitur urina leviter perfuſo moſchum excipere *Petr. Servius* (*l. de odor. p. 128.*) conſuluit. Moſchi activitatem & ſvaveolentiam per lotii & latrinarum exhalationes, ſi his per tempus ille exponatur, aut putreſcente urina frequentius irroretur, augeri & emarcidam reſtaurari, fidem fecit *Nobiliſ. Dn. D. Joh. Bohnius* (*Diſſ. Chym. 10. §. 4.*) Add. *Magnif. L. Schrœckium* (*c. l. c. 12. p. 63. & c. 16. p. 92.*), qui ſpiritu Salis Armoniaci Moſchum aliquando adulterari monuit. Sulphur & Antimonium cum urinæ ſpiritu digeſtioni conſecrata odorem Muſcum & Ambram referentem acquirere, *Joh. Rudolph. Glauber.* (*p. 2. Fumor. Philoſ. p. 133.*) expertus, & hos odores proficiſci ab urinæ ſpiritu maturante, in quo non destructivus, ſed conſervativus & multiplicativus deliteſcit, cunctos colores (*& odores*) exaltans (*p. 134.*)

§. 94.

Cur vero imprimis à Therebinthinatis aſſumtis, imo ſi *Petr. Borellum* (*Cent. 2. obſ. med. phyſ. 33. p. 121.*) conſulas, à Therebinthina externe teſticulis impoſita aut manibus odor fragrans violaceus, aut violas Calthas referens, *ut Hieron. Cardan.* (*T. 1. Opuſc. Conſil. pro diffic. Spirandi p. 432.*) enunciat,

ciat, Urinæ inſpiratur? Latitat in ipſa enum Therebinthina talis miaſmatum conſtitutio. Exhalant eadem ipſa Abies, è qua vulgaris Therebinthina, quæ etiam officinis veneta eſt, affirmante id *Joh. Schrœdero* (*l. 4. Pharmacop. cl. 1. p. 3. & Cl. 2. p. 209.*) & Pinus menſe Majo aut Junio, quod per ea loca, in quibus creſcunt copiosè, iter facientibus advertere licebit.

§. 65.

Odor ille etiam lapidibus ſubſtratis communicatur & imprimitur, ut mecum obſervavit *Mich. Crügnerus* (*im Chymiſchen Thannebaum c. 3. p. 56.*) De Lapidibus, qui circa Dreſdam eruuntur, odorem florum Cheiri ſpirantibus *Paul. Zacchias* aut *D. Horſt. ap. Eund.* (*l. 4. quæſtion. med. legal. Tit. 1. qv. 10. n. 37. p. 368.*) Geodis Miſeni Aldenbergi reperti violam vel iridis illyricæ radicem odore ſiſtentis meminit *Georg. Agricol.* (*l. 4. de Cauſ. & ort. ſubterr. p. 517.*), qui addit, nonnullos eadem halare effluvia, propter lutei coloris muſcum, qui ad eos accrevit. Luteus ille color eſt â farina lutea, quam recens prodeuntes ſurculis largiter ſpargunt, eaque tempore pluviæ â ventis diſſeminata pluveam ſulphuream mentitur. Conf. *Caſp. Schwengfeld.* (*p. 4. de Therm. Hirſchberg. p. 181.*). Non enim tantum Muſcus Cedrinus, teſtimonio *Dioſcord.* (*l. 1. de Mat. Med. c. 20. p. 19.*), ſed & Lacicis & Albietis, advertente *Petr. Andr. Matthiol.* (*Comment. in h. l. p. 46.*), imo pini & pinaſtri, quod conjicit *Henric. Smetius* (*l. 9. Miſcell. c. 20. p. 506.*), cui etiam experientia ſuffragitur ſvaveolens deprehenditur. Plura *Petr. Ablin.* (*Meiſniſche Berg-Chronicke Tit. 19. p. 156.*) *Martin. Ruland.* (*Lexic. Alchym. p. 277.*) *Joh. Jac. Wepffer.* (*Hiſt. Cicut. agunt. c. l. p. 13.*) *M. C.* (*Decur. 2. An. 8. obſ. 28. p. 81. ſeq.*) *Apollonius*, ut & hoc ſubjungam, cum eum comitibus jam Caucaſo propinquaret, olentis terræ jucundum odorem, *referente Philoſtrato* (*l. 2. de Vit. Apollon. p. 52.*) *ſentit.*

§. 66.

Fragrantia iſta in urina percipitur, quod tenuiſſima ſolum fragransque ſubſtantia, (ut loquitur *Hieron. Cardan.* (*T. 2. opuſc. l. de Æther. p. 1542.*) reſinæ cum Urina permeaverit, & quod odor urinæ feriat per ſe. Clarius *Th. Williſ.* (*tr. de Urin. p. 373.*); Videtur quod in hujusmodi mixtis ſulphuris purioris (h. e. Spiritus imbuti) particulæ complures emineant, quæ cum volatiles fuerint, ſero confuſæ mixtionis vinculo non continentur: quare lotio excreto ſtatim hæ ſolitariæ aliisque urinæ fœtidis incomitatæ excipiunt, ideoque odorem ſatis gratum diffundunt; qui licet â comeſtis diverſimodis concitetur usque tamen eodem modo violaceus perſtat, eòquod in omnibus

ſulphu-

ſulphureæ iſtæ particulæ digeſtione ab aliis ejusdem concreti adjunctis liberantur, neque alienis â lotio inficiuntur. Clariſſime *(c. l.) Borellus :* Cum multum ſalis volatilis (gemmei marini) therebinthinæ inſit, quod patet ex eo, quod frictione ſola manifeſtatur, in urinis autem ſolvitur, propriumque urinæ ſalem volatilem (ex Chemicorum operationum ignorantia ſal volatile hoc vagam & incertam cauſam vocat *Mich. Watſon.* (*un Sapient. Synopſ. Philoſ. Contempl. c. 5.* §. *10. p. 450.*) & odorem iſtum delicatum imaginarium) auget, ſicque juncti copia ſua tunc melius pateſit odor violarum in ſale volatili latens.

§. 67.

Exquiſitæ luxuriæ Antiſtites, quibus delicatioris vitæ genus placet, quique mollibus & unguentatis aut peregrini muris olentibus pellicula veſtitus amiciuntur, pulveres odoratos & Cyprios quotidie veſtibus inſpergunt, aut unguenta adhibent mulieroſi, ut ſecundum illud *Zenonis ap. Diogen. Laërt.* (*l. 7. de Vit. Phil. p. m. 450.*) mulierem oleant, & illi ad tempus dum fragrantiam imbiberunt, cutis pori & glandulæ præfatos odores ſervare poterunt. Quo quidem odore, aut ſuo gloriantur, prout *Seneca (Epiſt. 87. p. m. 182.)* jocatur. De Eſavi veſtibus id concionatur *Cornel. â Lapide (Comment. in Gen. c. 27. v. 27. p. 222.)* & addit: Ex hoc loco patet, antiquisſimum eſſe, ut principum virorum & nobilium veſtes, pretioſis unguentis & odoribus condirentur, allegatque *Pſalm.* (*44. v. 9.*) & *Cant. Cant. (c. 4. v. 11.)* De *Cajo Plotio Planco Munacij Planei Conſularis & Cenſorij fratre*, qui, cum â Triumviris proſcriptus in regione Salernitana lateret, delicatiore vitæ genere & odore unguenti occultam ſalutis cuſtodiam detexit, legenti *Valer. Max.* (*l. 6. c. 8.* §. *5. p. m. 289.*) & *Henric. Kornmann.* (*de Mirac. Viv. p. 217.*) Idem fatum ſubiit *Muteaſſes Rex Tumetanus*, quo de *Paulo Jovio Noſter Schrœckius* (*c. l. c. 45. p. 206.*) memorat.

§. 68.

Corporis illa fragrantia an cum vita in auras abeat, an ſuo cadavere impreſſa relinquat veſtigia, diſquirendum reſtat. Moſchia beſtia etiam interemta Moſchum redolet, etiam exuviæ, ſi curioſe explores, *(M. C. Decur. 1. Ann. 6. & 7. obſ. 178. p. 170.)* donec putredo ſuperveniens miſturæ rationem tollat, quod etiam *Andr. Libav.* (*ap. Gregor. Horſt. c. l. p. 504.*) annotavit. In Muſcis Piſanis *Chimentell.* fragrantiæ odorem triduo poſt mortem duraſſe, *ap. Joh. Nicol. Pechlin. (c. l. obſ. 51. p. 334.)* prodidit, De iis quos ſupra in Theatrum adduxi, ad in vita fragrarint, non conſtat. De *Alexan-*

lexandri M. Cadavere quibuſdam affirmativa placuit, ut è *P. Boiſtuau* (*de l' excellence de l' homme p. 225.*) *Henric. Kornmann. (p. 4. de M. M. c. 95.).* De fragrantia ſilent hiſtoricorum commentarii, nauſeabundæ virulentiæ abſentiam tantum allegant. Principibus, *inquit Plutarch.* (*in vit. Alex. M. p. 503.*) per multos dies de ſumma rerum contendentibus interim Cadaver *Alexandri* inſepultum jacens in æſtuoſo loco, nullum tamen hujusmodi corruptionis ſignum habuit, ſed parum atque velut recens permanſit. Ita & *Curtius* (*l. 10. c. 10. p. m. 427.*) ut tandem (poſt ſeptimum diem) curare corpus exanime amicis vacavit, nulla tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui conſtat ex Spiritu, non deſtituerat vultum. Ut adeo memoriæ lapſum paſſi fuerint, *J. B Sinibald.* (*l. 5. Geneanthrop. tr. 2. c. 3. p. 486.*) *P. Boiſtuau* (*c. l.*) *&* *Conr. Victor Schneider* (*l. de Cribrif. p. 351.*), qui ad *Curtii* teſtimonium provocant, narrant *Alex. M.* (diſceptat *c. l. Libavius*) Moſchum redoluiſſe vivum, vix opinor fato functum. Quod de *Alex. M.* Cadavere jactant ni inſepultum per ſeptem dies incorruptumque ſervatum gratum odorem exſpiraſſe, credo eſſe ſcriptorem, qui ut fit, non contenti narrare, quod incorruptum Cadaver ſervatum ſit, ut audierant, addiderunt etiam illud, gratum ſpirare odorem cum ſufficeret ad admirationem excitandem, quod ingratum non ſpiraſſet, *judicat* (*c. l. n. 38. p. 366.*) *Zacchias.* Fortè veneni hauſtus Aquæ nempe Stygiæ in ungula equina oblatæ, quo periiſſe dicitur *Plinio* (*l. 30. c. 6.*), *Arriano* (*l. 8. p. 500.*), *Juſtino* (*l. 12. c. 14. p. m. 377.*) *&* *Vitruvio* (*l. 8. Architectiur. c. 3. p. 529.*) odoris gratiam excuſſit. Aquam iſtam ipſum propinaſſe *Ariſtotelem Bernhard. Teleſius* ſequenti diſticho (*ap. Guilhelm. Daviſſon. Proœm. Comment. in Med. P. Severin. c. 1. p. 32.*) prodidit:

Doctorem calamo ingratus, Dominumque veneno
Perdidit, igne Patrum dogmata nos tenebris.

Theod. Beza (*Poëmat. f. 116. b.*) *Alexandrum M.* ſequens eloquentem introduxit:

Poſt Perſas fuſos quæſitasque orbis habenas
Armis non potui cedere, cedo dolis.

Sed corporis incorruptibilitas usque ad ſeptimum diem, imò poſtquam *teſte Curtio* (*c. l.*) repletum odoribus fuerat duratio ad *Julii Cæſaris* *&* *Auguſti* tempora, qui illud non ſolum viderunt ſed & attrectarunt. *Vide Lucan. l. 10. Pharſalid. v. 20.* *&* *Dion. l. 51. p. 279.*) qui Auguſtam naſi partem aliquam ex attrectatione fregiſſe, prout accepit, *refert,* veneficii ſuſpicionem fictam arguunt, quod etiam

Plutar-

Plutarchus ſuſpicabatur, & *Pauſanias* (*in Arcad. ſ. l. 8. c. 18. p. 636.*) dubitabat his verbis: Fueritne hoc veneni genere enectus *Alexander, Philippi filius* (*Comment. de Potu c. 2. p 312.*) ille non ab aquis illis læſus videtur, nam ſi merum bibiſſet, vehementia aciditatis inſidias prodidiſſet, & multum dilutæ non nocuiſſet.

§. 69.

In his, qui in vita ſuaveolentia crebro abſorbuerant, etiam poſt mortem εὐωδία illa ſuperſtes inventa. Facit huc *Joh. Theod. Schenckii* (*p. 2. Med. Diſputat. Art. 5.* §. *6. p. 20.*) in literas relata hiſtoria. Corpus Marchionis cujusdam Senis Brandenburgici (fuit *Chriſtianus Archi-Epiſcopatus Magdeburgenſis Adminiſtrator*, prout conſignavit *Sigism. Elsholz M. C. Decur. 1. Ann. 6. & 7. obſ. 225. p. 332.*), qui paucos ante annos obiit, ob Ambram & Moſchum propinatum fragrantiſſimum extitit, ipſis etiam extis, quin & corde eodem odore infectis. Facit huc *Eutichii Patriarchæ Alexandrini* (*T. 2. Annal. Alexand. p. 367.*) relatio: *Abdollaho Ebn Zobair* fertur mater Muſci libram bibendam dediſſe. Tum ad Hejajium prodiens pugnavit donec interficeretur, crucique Mechæ affixus eſt, olfaciebantque homines è corpore ipſius Muſci odorem diebus multis. *Conf. J. Cæſ. Baricell.* (*c. l. p. 174.*)

§. 70.

Unde vero illorum, quos ſuprà allegavimus (§. *4. 5. & ſq.*), cumprimis Sanctorum corporum ſvaveolens evaporatio? Oedipus hoc excutiat & ediſſerat, tenuitatem ingenii & judicii id ſupergredi lubens largior. Hoc experientiæ teſtimonio me non fugit, quædam fere inodora fragantiam ſucceſſu temporis conſequi. Contingit id ob crudorum humorum etiam excrementitiorum admiſtionem, quæ ſi corrigit, coquit, aut exturbat internus ab externo adjutus calor, ſulphurque & ſal volatile odorum latens â Centro ad peripheriam propellit, & in ſtatum volatilitatis exaltat, ſvavibus miaſmatibus nares occupant, delectantque. Fructus Arborum, poma imprimis & pira, id ſatis declarant. Radix Iridis ſiccata demum odore delectabili ſe commendat: *juxta Dn. D. Paul. Ammann.* (*Manud. ad mat. Med. c. 8. n. 13. p. 103.*). Idem de Cinnamomo referunt. Junge his agnei humoris, qui odoris, in ſicco conſiſtentis vires infringit & obſcurat ſeparationem & exaltationem. Zibethum recens tetræ & horribilis exhalationis, ſucceſſu temporis deponit illud narium faſtidium: Teſtatur id *Amatus Luſitan.* (*ap. Petr. Caſtell. c. l. c. 9. p. 63.*). Idem quidam de Moſcho Caſtoreum odorem referente usque dum excoctus & ſoli expoſitus abominandum excutiat virus. Sunt inter hos *Anton.*

Muſa Braſſavol. Simon. Sethi Joh. Renodæus, Vopiſcus Fortun. Plempius, à Joh. L. Schræckio (*c. l. c. 5. p. 26.*) allegati, ubi & Confer. *Salom. Alberti* (*orat. de Moſch.*), quibus tamen Alii non ſubſcribunt.

§. 71.

Putredinem hic in aream evocat *J. B. Helmont.* (*tr. de Trib. princip. Chym. n. 80. p. 334.*). Sunt plura, *inſit*, ſimplicia, quæ fragrantiam, quam ante ſua in ſpecie non habebant, inveniant in ſinu putredinum. Qualia ſunt Moſchus, Zibetta, Ambarum, ſtercora quædam brutorum, atque ligna putrentia. Fracedo quippe varia illis ſuboritur, unde ſemina fragrantiam ſibi hauriunt, transplantantque in novam generationem. Idem etiam (*in ſuo Spudaſto*) dudum ante *Helmontium* ſtatuit *Th. Eraſt.* Cerebrum, cui odorem Armeniacum tribuit *Th. Willis* (*Tr. de Cerebr. c. 10. p. 77.*), in putrilaginem verſum, bono odore laudabile invenit *Zacut. Luſitan.* (*l. 1. Prax. admir. obſ. 5. p. 2.*). Vide ſupra (*§. 32.*) de Cerebro prodita.

§. 72.

Helmontio pollicem premo, dum putredinem ad ſuavem & gratum odorem facere aſſerit, quamvis contrarium ſuſtineat *Simon. Simon.* (*c. l. p. 416.*), id tamen fieri per accidens ſaltem, non inficior. Non inducit, ſed educit ſuaveolentiam putredo. Latenti viam pandit, non cauſatur eandem. Diſpoſitivè, non efficienter agit. Quod ſi igitur detur corpus nullis pravis humoribus infectum & corruptum, ſed ſubitanea, aut etiam violenta, non lenta morte extinctum, illud poſt mortem in locum transferatur frigidum & lucidum, ut ita non violenta, ſed lenta ratione reſolvi incipiat, nares parum ſpinoſis & fœdis exhalationibus lædet, & ſi quid odoris in ejus latuit compage in illa blanda & naturæ genuina reſolutione auras petet, naresque deliniet. Inſita namque principia per lentam, non impetuoſam putredinem è carcere ſuo liberata ſuam virtutem produnt, ut benè *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Epiſt. 85. p. 495.*)

§. 73.

Ad Exempla, quibus in ſinu putredinum quandam fragrantiam ſubeſſe perſuadere conatur *Helmont*, reponimus ea, quæ *Eraſto* repoſuit *Simon Simon.* (*c. l.*). De Moſchi generatione ex putrefacto cujusdam beſtiæ Gazelæ ſimilis ſanguine, fabulæ ſunt, qua de *Schræckius Noſter* (*l. c. c. 15. p. 54.*) & tu putide ſentis, qui tot putrida affirmas non nos, qui putridum Zibethum negamus. Et paulo poſt (*p. 417.*) pergit *Simon.*: ut naturali grato ingratum odorem præter naturam ſubſtituere poteſt corruptio: Ita ingrato, qui ſecundum naturam rei accidat, gratus præter naturam coctione vel Arte, vel ut in Zibeth, Ladano, Moſcho, quæ

tem-

tempore purificata virus deponunt & ſuavia fiunt. Neque Sanguinis collectionem illam, quæ ſub ventre animalis in tumorem, quamque capta fera cum Corio ſimul abſcindunt Venatores, calore alieno & putrefaciente, ſed benigno, naturali & coquente, ſubactam dicam. Si namque à cauſa violenta prolicia-tur, ſanguis in abſceſſibus ſaniem quidem generat, ſed malè olentem ac fœtentem. Abſceſſus igitur ſi eſt, naturalis eſt, in quo ſanguis convertitur in ſuccum odoratum Naturæ neceſſitate, eleganter decidit *Th. Bartholin. (Vol.1. Act. Hafn. obſ.58.p. 116.ſq.)*. A putredine rancorem induci ſeminibus, pinguibus &c. neminem latet, qui ipſe rancor Caſtoreo, Moſcho & reliquis inductus fragrantiæ utique pararius eſt.

§. 74.

Paradoxum autem novum (non novum, cum Aliis etiam aſcribat *Fr. B. Verulam. Cent. 8. n. 835. col. 929.*) propinat Helmont, dum Ambari odorem è putredine accerſit. Forſan maris fungum, qui putredini ſuam debent originem illud reputavit. Cum *Serapione* (*de Simpl. c. 196.*) & *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 104. ſ. 10. p. 391.*), quem videtur corrigere *P. Joh. Faber* (*l. 4. Panchym. ſ. 7. c. 49. p. 581.*) dum aſſerit, illud eſſe pinguedinem marinæ Aquæ ex humido ejus pingui & reſinoſo in rupibus ipſius maris enatam fungorum inſtar. Ramum eſſe Arboris vel ſtipitis in bitumen induratum *Augerio Clutio* (*de Nuc. Med. c. 3. p. 3.*) viſum. A piſce Azel provenire, & ejus ſemen exiſtere, notarunt iterum *J. C. Scaliger. (c. l. p. 390). Petr. Andr. Matthiol. Comment. in l. 1. Dioſcor. c. 20. p. 43.*), aut excrementum Avium, quia in hoc avium roſtra aliquando inventa ut *Garcias ab Orto* (*l. 1. Hiſt. Aromat. p. m. 12.* egregio rationandi genere) voluit, quod per rupes ſtillans in aquas vel maſſam reductam à fluctibus marinis inde avellitur, *allegante P. Borello* (*Cent. 4. obſ. 66. p. 320.*), quod etiam amplectitur *Juſtus Fid. Klobius* (*Hiſt. Ambr. p. 33. & qu. 7. p. 71.*) & iſtas aves inſulanorum de Maldivis Anacangri Spasqui, vel lignum Madagaſcarica Aſchibouch dici *ex Alliis* (*qu. 6. p. 76.*) memorat. Rectius forſan Bitumen (*Ceram ſubſtituit Borellus l. c. p. 332.*) judicat è Recentioribus *Dan. Sennert.* (*in Paralipom. ad inſtit. xvi. p. 82.*). *Joh. Schrœder* (*l. 3. Pharmacop. c. 29. p. 509.*). *O. Wormius* (*l. 1. Muſ. ſ. 1. c. 14. p. 33.*). *Dn. D. Chriſtian. Lange* (*Pathol. Animat. c. 57. §. 17.*) Quis autem bitumina odorem à putredine nanciſci unquam aſſeverare auſus fuit?

§. 75.

De Brutorum ſtercoribus *ſupra* (*§. 50. & 52.*) quædam in medium allata, quod autem à putredine acquirant odoris gratiam, ex ibidem dictis facilè refu-

(Qqqq) 2 tatur.

tatur. Probato, ut iterum *Simonii* verba (*c. l p. 416.*) *Eraſto* oppoſita, *Helmontio* opponam, aucta putrefactione fecum Martis odorem ex inſuavi ſuavem redditum eſſe. In quo hallucinaris, id potiſſimum eſt, quod fœtorem (ut & εὐωδίαν) non diſtinguis. Eſt enim quidam rei naturalis, ut Cimici, Caſtoreo, Spatulæ, Stercori, urinæ &c. & hunc putridum fœtorem qui dicet, dicet etiam ſpatulam & Cimicem non eſſe Cimicem & ſtercus non eſſe ſtercus, quia ſecundum partem corrupta ſunt.

§. 76.

Sed Moſchum è fœtidiſſimis extrahimus, dictitat *Th. Bartholin.* (*Epiſt. de Medicin. inquilin. p. 18.*), & è ſtercoribus Zibethum beneficio putredinis colligunt Chemici, inter quos etiam *Joh. Rud. Glauber.* (*c. l. p. 141.*), quemadmodum Aurum ex *Ennii* ſtercore *Maro*, quod notarunt *Th. Bartholin.* (*de Lact. Harvean. p. m. 407.*). *Joh. Theod. Schenck.* (*Hiſt. hum. generat. c. 7. p. 84.*). Carbon vocari *à Paracelſo*, *Joh. Schrœder.* (*c. l. c. 75. p. 263.*) conjicit, & aſſerit *Joh. Hartmann.* (*in Osw. Croll. Baſil. p. 88.*); Ita vero *Paracelſ.* (*l. 7. Archidox. p. 813.*) *Ein Kühdreck der ſtinckt, ſo er elevirt wird, gleicht ſich der Ambra, und das Boden bleibet ärger, denn kein Menſchendreck ſchmäcket.* Stercori Vaccino etiam Moſchum ineſſe ſuum, confirmat *Joh. Agricola*, (*Com. in Joh. Poppii. med. Chym. tr. de Zibeth. p. 255.*) & modum, ſecundum quem præparatur, proponit, cujus rei non ſemel ſe experimentum feciſſe ſubjungit, nec quod idem ex ſtercore humano elici poſſit, dubitat. Ex ſtercore vaccino deſtillatur Aqua Moſchum olens, *Andr. Libav.* (*p. 3. Singul. l. 4. c. 7. p. 364.*) expertus docet. De humano, ſi quæris τὸ περίττωμα τῆς κοιλίας nil aliud eſſe, niſi ſulphur, *Paracelſ.* (*l. 1. de Tartar. tr. 2. c. 2. in annotat. p. 398.*) & Spiritum Microcoſmi Sulphureum in excrementis contineri, *inquit Andr. Tenzel.* (*Med. Diaſtat. c. 5. p. 69.*) in confeſſo eſt. Sit ita, fœtidum tam eſt Sulphur & ſylveſtre, putredini facile auſcultans. Unde igitur fragrantia? Experieris ex Scoriis ſtercoriis eandem deprehendere, regerit *Frid. Hoffmann.* (*Clav. Schrœd. l. 2. c. 75. §. 240. p. 206.*) quarum naturale principium felli debetur, prout & urinæ, unde fel prævia digeſtione deſtillatum Moſchi vel Zibetæ imitatur odorem, educi autem mediante digeſtione (*l. 5. c. 23. p. 665.*) aſtruxit. Adde *ſupra* (*§. 35.*) allegata.

§. 77.

Ut ſe feliciter expediat ad Mundi Animam conſvetum in cauſa deſperata aſylum, potentia ſaltem odorabilem & ſulphur univerſale confugit *Joh. Agricola* (*c. l.*). Reſpondet in genere *Georg. Kirſten.* (*p. 2. Adverſ. & Animadv. in Joh. Agric. commentar. & Chirurg. ſ. 4. c. 2. p. 543.*) (*a*) quod ratione ſulphuris

uni-

univerſalis res fœdi odoris ſua natura, qua talis exaltari ad gratum odorem, quod ſulphur tale non exiſtat, nec abſtrahi poſſit, niſi mentaliter, adeoque nullam faciat ſubſtantiæ naturalis determinationem. (β) Quod diverſa odorabilia, quia diſtinctas & differentes figuras habeant; e. g. aliam res fœtida, aliam ſvaviter olens; aliam vulvaria, aliam caryophylli. Unde (γ) ſequitur cum ſpecies non transmutari poſſint, & una in alteram transformari, quod etiam ex fœtido ſulphure non poſſit fieri odorabile ſulphur, nimirum ex ſtercore humano, aut bubulo *Zibetha*. Audire hic non faſtidiamus *Hermann. Conringium (l. 2. d. Hermet. Med. c. 6. p. 262.)*: Zibetha occidentalis, quam vocant, ait, cur præparari debeat ex ſtercore humano & quidem longa digeſtione, nihil omnino eſt cauſæ. Fruſtraneus ille labor eſt omnis, præſertim coarguente vanitatem ſucceſſu.

§. 78.

Sed ad experientiam provocat *Agricola* & è bubulo Balſamum Moſchatum & Ambram ſe elicuiſſe affirmat. Nolo hic experientiam Agricolæ dubiam facere, quamvis ille variè Lectorum eludit ſpem, quod Chemicis multis ſolenne, nec fruſtra de eventu dubitat *Kirſtenius*. Moneo ſaltem (1) Non omne quod Ambram aut Moſchum odore refert, Ambram eſſe aut Moſchum. Inde *Kirſten. (c. l. ſ. 1. c. 2. p. 138.)*: *Kühdreck iſt kein Schmalz, und ſolte ihm der Geſtanck ſchon entgehen, ſo wird kein Moſchus draus werden.* (2) In corpore imprimis imperfectè mixto, & ex pluribus ſpecie differentibus figuris compacto plura latere ſulphura poſſunt, quorum unum fœtidum, alterum fragrans. Ex reliquiis ſulphuris ſpecifici Plantarum & Herbarum ſulphur odoratum in bubulo latet, quod ubi evanuit, fœtidum deſtillationis medio exaltatum emergit, inde tamen non ſequitur à ſulphure excrementorum ſpecificato hanc ſurgere *εὐωδίαν*. Ne nobis deeſſet experientia, iterum tradit *Kiſten. (ſ. 4. c. 2. p. 545.)*: bis tentavimus in excremento vaccæ, quæ enutrita fuit per æſtatem in pratis floriferis; & poſteà in ejusmodi vacca, quæ domi ſaginam accepit ex ſubacta cum furfure polenta, ſeu malta & ſegmine culmorum: Certò affirmare poſſum in altero illo poſt multas digeſtiones mihi prodiiſſe ex prima deſtillatione fœdiſſimum phlegma; poſteà flores demum ſulphuris, ſed ejusmodi, qui nihil minus, quam Moſchum ſpirabant: in altero vero, in quantum ſenſui & judicio Narium fidendum fuit, meram & ſceleſtiſſimi odoris Mephitim. Itaque de novo utrumque ſtercus ſolaribus radiis ſub dio excolendum, excoquendum & ſublimandum expoſui, ne ſi fortè ſubeſſet aliquid, fruſtratus ego videri poſſim: Et Deum Fidium teſtor, non aliter oluiſſe excrementum illud pratenſe,

poſtquam exſiccatum fuit, quam ſolent plantæ & herbæ, quæ comeſtæ fuerunt; in altero autem præter ſtercus & ſtercus & poſtquam fœtidum ſulphur exhalavit, non niſi corpus recollaceum comparuiſſe. Sed ne manus noſtras & aures tuas *L. B.* collutulem, deſinamus, hic & iſtas delitias cum *Th. Barthelino* (*l. c.*) Coprianis relinquo.

§. 79.

Patet etiam ex præmiſſis, cur Mellis aqua, poſtquam circulatione ad ætheris naturam exaltata, fragret odore germinum pruni, ut loquitur *Hier. Cardan.* (*T. 2. opuſc. l. de Æthere p. 1587.*), aut cur quinta Mellis eſſentia, prout explicat *P. Borell.* (*Cent. 4. obſ. 66. p. 333.*), fragrantiſſima? Mel ſiquidem nil aliud eſt, *juxta Joh. Zwelfer.* (*l. 1. Pharmac. Reg. p. 2.*) quam ex delectu optimorum florum & vegetabilium primo vere & ſuccedente æſtate collecta quinta Eſſentia, atque gloria Roris cum extracto florum, *ſecundum Franciſ. Oswald. Grembſ.* (*l. 1. Arb. integr. & ruinoſ. hom. c. 7. §. 8. n. 21. p. 63.*) continet. Iſte igitur odor latens ſeu Ideæ florum, dum igne ventilantur, ſubtiliſantur, & evolvuntur, facile odoratum ſubeunt, & percipiuntur.

§. 80.

Speluncas & terras ſecundùm Naturam odoris ſvavitate præſtantes dari apud Curioſos obſervatores legimus. Cum montis Zibinii oleum ſeu Petroleum odoris ſvavitate ſe commendet, quis glebas illas atras è quibus in fruſtula ſenſim fiſſis ac ære tepefactis aheno & loculo obſervatis laneo prælis oleum, *ex recenſione Franciſci Arioſti.* (*l. de Ol. mont. Zibin. p. 28.*) exprimunt, omnis odoris expertes aſſervabit? De aliis odoratæ terræ generibus pluribus non laboro. Tales ſpeluncæ, *narrat Excell. Joh. Chriſtoph. Beccmann.* (*Diſſ. de Sangv. prodig. c. 3. §. 7. p. 34.*) paſſim per Aſiam citeriorem, & Ægyptum harum gentes attonitas reddunt, neque dubitant reliquiis Prophetarum ibi olim conditis hanc gratiam aſcribere. Et paulo poſt; Odoris gratia ſingulare aliquid utique ſpirat; verum quid obſtat, quo minus ſuſpicemur totum negotium non incognito lapidi Iditho transſcribendum eſſe, qui in maxima ſaxa ſæpe excreſcit & gratiſſimum odorem violaceum ſpirat, quo nomine etiam in vicina Sileſia ſe probe commendat. Terram Syriæ & Arabiæ etiam allegavit *Ariſtot.* (*ſ. 13. probl. 4.*) Eſt igitur, quod miror, *Athanaſ. Kircherum*, (*T. 1. M. S. l. 7. ſ. 2. c. 3. p. 365.*) varias terrarum differentias recenſentem, hanc quæ ab odore ſumitur præteriiſſe. Advertit tamen *alibi* (*l. 3. Art. Magnet. p. 7. c. 4. §. 2. p. 549.*): Montem illum in quo ſpelunca Braccianorum Serpentum exhalationes grati odoris ſpiraſſe, quod etiam in Balneis Puteolanis ſe deprehendiſſe meminit, quod per ea

loca

loca certum quoddam deferatur Bituminis genus. Ejusmodi igitur locis ſi ſepeliantur corporum reliquiæ, ejusmodi odorem facile imbibere poterunt, aut odor terris proprius cadaveribus adſcribi. De Baſilica ſubterranea *Seraphii Patriarchæ Fratrum S. Franciſci Aſiſienſi* narrant, *referente Joh. Dan. Horſtio, (Reſolut. ſuet. Muſſip. p. 72.)* ſcriptores: Cadavera illa circumjecta gratiſſimum ſpirare odorem, ut olfactus hominum nunquam ſimilem habuiſſe credi poſſet. In Inſula Ogygia Saturno habitata ſvavis fragrantia, quæ ex ſaxo in illo tanquam fonte diffunditur. Eſſe autem in vertice ſaxi aves, quæ *Saturno à Jove* Ambroſiam afferunt, *à Plutarcho (l. de facie in orbe Lunæ p. m. 468.) narratur.*

§. 81.

Sylvas, Arbores, frutices plantasque odoratiores reddi, quibus Iris incubuerit, è Phyſicis ignotum eſſe non poteſt. De lignis *Plutarchus (l. 4. Sympoſ. qu. 2. p. 292.)*, Clarius *Plinius (l. 120. p. 24.)*: Tradunt, *inquit*, in quocunque frutice curvetur arqvus cœleſtis, eandem, quæ ſit Aſpalatho, ſvavitatem odoris exiſtere, ſed in Aſpalatho inenarrabilem quandam. Qui & *alibi (l. 24. c. 13.)* Aſpalatum non ubique odoratum naſci, odorisque vim habere cœleſti arcu in eum innixo perhibuit. Quam ſvavitatem cur non perceperit & notaverit *naſutus* aliàs & *ſagax Helmont*, ſummoperè miror, qui *(tr. Meteor. Animal. n. 7. p. 72.)* de ſe iſta: Ego iridis infimam partem pedibus quandoque calcavi & manibus tetigi: idque non ſolum in montibus nubiloſis; ſed aperto & aprico campo. Cum igitur id ipſum non ſemper & ubique accidat & ex relatione paſtorum ſaltem innotuerit, altioris iſte reputavit indaginis *Philoſophus (ſ. 12. probl. 2.)* & ſi contingat non per ſe, ſed per accidens contingere cautè pronunciavit, qui cum *interprete Lud. Septalio*, *(in h. l. p. 222.)* evolvatur Habent & quædam Arbores alias in odore certo anni tempore, quod naribus placeat, inter quos Pinus & Abies, de quibus *ſupra (§. 64.)*, quod an fabulæ principium dederit, non facile decernendum reor.

§. 82.

Quod ad ligna putrentia, ea bene olere aliquando *Theophraſt. Ereſ. (l. de Odor.)* annotavit. Stirpes multæ & integræ bene olent, & corruptæ ac aridæ magis magisque ſuavem reddunt odorem, ut habet *Ariſtot. (ſ. 13. probl. 4.)*. Ligna tamen bene olere non ſecundum partes putrefactas, ſed corruptas, decidit *Zacut. Luſit. (l. 2. Hiſt. Med. Princ. qu. 13. p. 202.)*. Locum autem *Ariſtotelis* perperam accipi, cum non ſtirpes quasdam putrefactas ſuaviorem reddere odorem, ſed multas tàm integras, quam corruptas, imò vero magis magisque excreſcentes jucunde olere, ibi ſcriptum ſit contra *Th. Eraſt.* diſputat *(c. l. p. 406.)* *Simon Simon.*

§. 83.

§. 83.

Balſamos è corporibus (comprimis Sanctorum,) non novit Natura. Nulla hic Cauſarum veſtigia, niſi dicere velis, miaſmata fragrantia inſita & pinguedini communicata talia conſtituere Balſama. Erit & à Balſamis oleis & unguentis, quæ veteres Tumbis, forſan etiam Cadaveribus Martyrum, honoris & amoris gratia affatim affundere conſueverunt, quod notat (*T. 1. Annal. p. 650.*) *Cæſar. Baron.* Ita & Martyrum reliquias vaſculis incluſas in unguento nataſſe, *Nicephor.* (*l. 14. Hiſt. Eccleſ. c. 10. f. 868.*) declarat, qui & de Maria (*l. 2. c. 3. col. 115.*) idem affirmat. In reliquiis aut miraculum, aut fraus ſuberit, de poſteriori Beguina, ſeu Monialis illa in Orſchot, amplum exhibet teſtimonium, prout quaternio excuſus, cui Titulus *Der Chirurgus mit dem groſſen Meſſer*, id luci ſiſtet publicæ. *Des heiligen Antonii ſein Grab zu Padua giebt einen feinen ſüſſen Geruch, wie Ambra und Biſam durch einander gemenget von ſich*, quæ *Gabrielis d' Æmilliane* (*Itiner. Epiſt. 4. p. 319.*) relatio. Ab oſſibus *S. Anni* iſtam ſuavedinem obtinere, à Monachis perhibetur. Dubitat tamen Autor *ſo lange er weiß, daß ſie ſolche Gebeine mit wohlriechenden Quint-Eſſenzen beſtreichen können, wie es denn auch gewiß, daß ſie ſolches thun. Denn dieſer Geruch eben dem gleichet, den die perfumirte Roſen-Kränze von ſich geben, die man zu Padua in denen Kramläden verkaufft.* Neque dubium eſt, *ratiocinatur J. H. Urſinus* (*l. 3. Hort. Aromat. Bibl. c. 1. p. 286.*), poſſe Diabolum vel aërem odoribus bonis inficere, vel odorem decipere, ut adeò fragile argumentum ſit, quod Cadaverum Lipſana jucunde fragrent, ad probandam ſanctitatem. Neque Narium indagine Sancti deprehenduntur. Sæpius à quibusdam, tantum non omnibus, animadvertitur ſuaveolentia, ut illa incognita odoris circa *S. Othmari* cadaver aſperſa ſuavitas, de qua *Iſon. Magiſter* (*l. 1. de Mirac. S. Othomar. ap. Melch. Goldaſt. T. 1. Rer. Alemann. p. 2. p. 289.*). Et ſi ſanctas efficit olei è Cadavere fluxus, recipiant quæſo in eorum numerum & illum Ducem Militum è cujus viventis bracchio ſpontè olim fluxit unguentum. Hiſtoriam his expreſſit (*T. 2. Vol. Paralel. in Bruto p. m. 719.*) *Plutarchus. Volumnius* retulit, ante pugnam in campis Philippicis alteram, cujusdam, qui primos ordines exercitus *Bruti* duceret, brachium ſua ſponte unguento roſaceo fluxiſſe, fruſtraque id ſæpe abſterſum fuiſſe. Add. *Conrad. Lycoſthenem* (*Chronic. Prodig. & Oſtent. p. 233.*), ubi fontem olei terram exundaſſe, ac per totum diem largiſſimo rivo fluxiſſe ſimul indicat.

§. 84.

Objiciet tamen Papæus, infirmitates corporis olea & pinguedines iſtæ miracu-

raculoſè compeſcunt, innumeris hiſtoriis id comprobantibus. *Gregor. Nazianzen.* (*Orat. contr. Julian. Apoſtat.* ut allegat *Michaël. Baldit. c. l. p. 136.*) aſſerit, Sanctorum corpora eandem habere poteſtatem, quam ipſorum animæ ſortitæ ſunt, ſive manibus pertractentur, ſive venerationi habeantur exiguasque ſanguinis guttas ex iis ſanctis corporibus ſtillantes & minimas paſſionis martyriique notas æqualem corporibus integris à DEO participare virtutem. Id fieri miraculo ob gratia DEI remunerantis honorem, qui ſanctis Ejus exhibetur, Papicolæ credunt. Olea Lampadum & Ceram facum ſepulchralium honori Martyrum conſecratarum & accenſarum vim miraculoſam ex eadem cauſa aſciviſſe *P. Aringhius* (*T. 1. Rom. ſubterran. l. 1. c. 18. n. 7. p. 58.*) ſtatuit. Cum vero illa divina gratia & cultus remuneratio nullo nitatur fundamento, rectius ipſe è Catholicis Romanis *P. Pomponatius*, (*l. de incant. c. 11. p. 228.*) & *Paul. Zacchias* (*l. 4. Quæſt. Med. legal. qu. 8. n. 9. p. 351.*) tales, ſi quam conſeqvuntur ſanitatem, conſequi ſolummodo virtute ſuæ confidentiæ, quam de iis habent, quod ſi canis oſſa colerent, credentes ea eſſe oſſa Sanctorum, eodem modo conſequerentur. Per accidens autem imaginationem ſolum curare morbos, *Th. Fien.* (*l. de virib. Imag. qu. 11. Concluſ. 38. p. 101.*) recte concludit.

§. 85.

Coronidis loco è *Theophraſto Ereſio* (*l. de odor. p. 196.*) noto, Hircorum excoriatorum pelles eò tempore, quo pruriunt hirci, fœtorem emittere. Dictitat ille vim aliquam in exuviis relinqui, aut humorem ejusmodi, qui in vivis quoque odorem excitet, quo ab aere agitato & calefacto conſentaneum eſſe, pelles pro ſua quoque virili moveri. Itaque prima cauſa in habitu eſt; Tum enim olent, qui neque coëunt, neque generando ſunt, atque adeo ipſæ capſæ: ac bonam quidem magnamque partem coitus tunc affert. Juſta tamen per ſe cauſa habitus eſt. Add. *Adrian. Turneb.* (*Annotat. in h. l. p. 26.*) Buffalinam vulvam exſiccantem in urbe Neapoli ſervant, (*ſcribit Th. Bartholin. l. 1. Epiſt. 49. p. 206.*) quia Moſchi odorem, quem à ſcoriis Urinæ, hanc impraegnantibus *Frid. Hoffmann.* (*c. l. §. 240. p. 197.*) derivat, ſpirat, eaque utuntur in ungventis Myropolæ Neapolitani. Roſa trita nihil effluviorum fumat *Adriano Spigelio*, (*Iſagog. in rem Herbar. l. 2. c. 11. p. m. 100.*), quod ſi in mortario contuſione ſubigantur, *wann ſie eingeſtampſſet werden*, non deprehenditur. Hypericum vero manibus confricatum odorem thuris, ut *Th. Bartholin.* (*Act. Med. Hafn. T. 1. obſ. 40. p. 75.*) meminit. An ob hoc miaſma Dæmonifugium, credulus ediſſerat Papicola.

§. 86.

Qui uni ſpeciei abominabilis & nauſeabundus eſt odor alteri gratus & acceptus. Canibus excrementa humana jucundisſimè olere, *Galenus (l.3. de Facult. Natur. c.9.)* affirmavit, quare forſan illa infantum lingere *Helmontio (tr. Sextupl. Digeſt. alim. n.37. p.172.)* obſervatum. Sues odore fecum humanarum delectari à nemine controvertitur, idque *Alex. Aphrod. (ſ. 1. problem. 136.)* non inactum reliquit. Nec hoc ſordidum animal ſtercore detineretur, ſi fœtidate olfacturi officeret. Vid. *Conr. Vict. Schneid. (l. de Oſſ. crib. p.361.)* Qui namque odor Naturæ familiaris & jucundus, benè olet, qui amœnius fœtore videtur, ut rectè *Andr. Spigel. (c. l. pag. 101.)*. Fœtida ſunt, pergit, quæ ceteris animalibus multis odorata & contrà odorata, quæ multis fœtida. Etenim ſcarabæos pilularios, quos Græci κανθάρες vocant, odore Roſæ examinari, apud Veterum plurimos ſcriptores ſatis conſtat. Nec Animalia fugere fœtores, niſi ſint corruptivæ complexionis, *Chriſtoph. Javellus Conapitius (T. 8. oper. tr. de ſenſ. & ſenſat. qu. 19. pag.31.)* perſvadet. Accuratè *Artis noſtræ Jubar, Excell. Joh. Bohnius, (Diſſertat. Chymic. phyſ. 10. §. 4.)*: Pro diverſa ſenſoriorum noſtrorum textura & habitudine præconceptarumque opinionum & conſuetudinis varietate concreta, modo benè, modo malè olere, philoſophatur. Tantùm!

LIB. II. TIT. IX.

De

De Luce Cadaverum.

Summarium.

1. Lux in tenebris. 2. In pecudum mactatorum Cerebro. Carne. 3. In putreſcentibus clarior. 4. In à Numine afflatis. Moſe. Stephano ante mortem. 5. Maria Stuarta. 6. In Matthia Apoſtolo, S. Laurentio. 7. Moſis facies poſt mortem an fulſerit? 8. Claritas corporis B. Mariæ Ignatii Lojolæ. 9. Joh. Phiſcheri caput. 10. Heraiſci lux. 11. Nimbi circa capita Deorum Dearumque.

12.

12. Lux in Cadaveribus. 13. Viventibus omnibus ſua lux. 14. Anima brutorum. Noctiluca. 15. Anima humana. 16. Calidum nativum Lux. 17. Spiritus naturalis. 18. Lux Helmontio Solaris & Lunaris. 19. Spiritus vitalis. 20. Ignis actualis. 21. Cur non aperto thorace videatur. 22. Senſus tactus teſtimonium. 23. Incendium animæ per morbum. 24. Calor inurentem ignem faceſſens. 25. Flamma cum partu enixa. 26. Cauſa. 27. Ignis & fumus inſanis deprehenſus. 28. Lux inſectorum interna. 29. Lux totius corporis. 30. 31. Capitis. 32. Hiſtoriæ Sanctorum. 33. Aliorum. 34. In ſexu ſequiori. 35. Corporis & Artuum in viris. 36. In fœminis. 37. 38. Aureum Pythagoræ femur. 39. Humorum Lux. 40. Sanguinis. 41. Lymphæ. 42. Oculorum. 43. Humoris Cryſtallini. 44. Hyænia gemma. 45. Bilis ſplendida. 46. Experimentum Helmontii. 47. Sudor & urina lucens. 48. Lucem cauſantia externa. Victus. 49. Aurum & Argentum aſſumta. 50. Sennerti experientia contraria. 51. Vituli aurei potus. 52. Boëtus fluvius. Capilli humani. 53. Aër inſpiratus. 54. In mortuis lux emoritur. 55. Poſſe ad tempus ſervari. 56. Piſcium lux. 57. Partium in piſcibus. 58. Cauſæ in piſcibus. 59. Aquæ pelluciditas. 60. Cauſæ externæ. Aër. 61. Experimentum. 62. Sudor capillorum. 63. Ignis lambens. 64. In antennis navium flammæ. 65. Ortus harum. 66. In lambentem ignem aliquando vertuntur. 67. Cur ſylvæ ferociente auſtro incendantur. 68. Fulmen an ignem animalium eliciat? 69. Flammæ ex ore animalium. E ventriculo. 70. Ex inteſtinis. Crepitus ventris. 71. Fulguris inſtar. 72. Coctio ciborum an ventriculi calore abſolvatur. 73 Vomitus igneus in agonizante; flamma è ventriculo in mortua. 74. An ab hauſtu ſpiritus vini. 75. Ab alia Cauſa. 76. An putredo. 77. Quæ calefacit. 78. Quod negat Galenus. 79. Lucem educit, non parturit. 80. Duplici via id contingere. 81. Per modum vaporis. 82. Per lucentia animalia educta. 83. Concurrunt hi modi aliquando. 84. Putredo animata lucens. 85. Non ſemper. 86. Certus putredinis gradus attendendus. 87. Cur non in

uno ſubjecto luceat lux, ut in alio. 88. Noctu cur luceant putrida non de die. 89. Chemicorum lux ſine igne, è putrefactione lucentium. 90. Alia ſuppoſita. 91. Non dari probatur. 92. An lucentia quid portendant. 93. 94. 95. Coruſcationes ante oculos morbos præſagire. 96. In Venefico dorſi ſcintillatio. 97. Ignis cubiculum pervagans honorum, aliquando mortis nuncius. 98. Politicæ aſtutiæ fulgores putridorum Lignorum & piſcium admoti.

§. 1.

ERgone etiam, inquies, in ipſo orco diem quæris, in occaſu orientem inque ipſis tenebris ipſam lucem? Ita eſt, ut tenebræ diei ſplendorem (Solem) condunt, noctis verò ſiſtunt faculas (Stellas), quovis jubare illuſtriores. Ita vitæ

Nobis cum ſemel occidit brevis lux,

ex ipſa putredine, luridoque cadaveris ſqualore lucidas aliquando emergere ſcintillas advertimus.

§. 2.

In recens mactatorum pecudum Cerebro tenuius diſſecto, *ſcribit Joh. Vesling. (ap. Th. Bartholin. Cent. 1. Epiſt. 28. p. 116. & l. 2. de Luc. Brutor. c. 1. p. 226.)* nitorem aliquem luminis oculis evidenter uſurpamus, cui experientiæ favet Cerebri candicans color, lucis mixtura celebris ejusdemque promtum ſubjectum. Anno 868. carnem in cella penuaria ſplendidè lucentem *teſte Iſibordo ab Amelunxen (Breviar. Rer. Memorab. in App. M. C. D. 2. A. 4. p. 185.)* reperit coquus. Luxit Patavii Anno 1592. caro agnina, ut *ex Hieron. Fabric. ab Aquapend. (l. de Ocul. p. 2. c. 4. p. 41. quam etiam repetit tr. de Muſcul. part. 2. p. 86.)* recitat hiſtoriam *Th. Bartholin. (c. l. c. 6. p. 244.)*. Anno 1641. in Monte peſſulano Mulier quædam, cum enectam agninam carnem adhuc congenito calore fumantem propter alia negotia coquere diſtuliſſet, in tuguriolo ſuo ad ſequentis diei uſum ſuſpendit. Nocte experrecta oculos huc illuc ægre circumducens carnem ſuſpenſam (cubile enim culina & procœton eadem contignatione claudebantur) in obſcuro angulo, ita vidit lucentem, ut totam, qua ſe diffundebat, cellam illuſtriſſimo lumine repleret. Res ad vicinas delata certam ſtupendi miraculi fidem fecit. Lux effulgens non ignea erat, ſed alba, ut ſtellarum, non æqualiter totam carnis pinguedinem irrigans, ſed hinc inde gemmarum lucen-

centium inſtar inæquali ſplendore diſperſa. Tempus durationis cum putredine terminatum, cui lux ſenſim extincta ceſſerat, retulit Idem (*c. l. p. 242. 243. l. 3. c. 10. p. 517. Cent. 2. Hiſt. Anat. 12. p. 191. & Cent. 1. Epiſt. 9. p. 28.*) Ejusdem prodigii mentionem quoque fecit *Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 3. p. 5.*) qui Annum 1640. ponit, *add. Dan. Puerar.* (*de Carn. Lucent. p. m. 118. ſq.*). De bubula carne etiam in carnario Monſpelienſi eodem tempore lucente, evolvatur iterum *Th. Bartholin.* (*c. l. Hiſt. Anat. p. 193. & l. 2. de Luc. c. 4. p. 234.*)

§. 3.

In rebus putredini jam obnoxiis, lux illa clarior & frequentior. Putrida ligna, comprimis Quercus & ſalicis noctu coruſcare, nemo niſi cœcus ignorat. Lucerna, piſcis marinus, qui & Milvus, nomen tulit, quod noctu luceat. Ego ejus mortui oculos in tenebris lucere obſervavi, *notat Geſner.* (*de Lunar. & Reb. Noct. Lucent. p. 8.*). Ex Polypo aperto tantus effulſit ſplendor, ut remota tempore veſpertino candela pelatium Piſanum ſectionibus tum temporis aſſignatum ardere videretur, & intranti ſubito timorem incuteret. Lumen maximum quoddam ſub Cute latens non caro ipſa emiſit, & quo vicinior putredini piſcis, eò luxit ardentior. Unguibus, digitisque piſcis admotis ita ſplendor adhæſit, ut quaſi totidem ſtellis ſinguli fulgerent. Ita *Oliger. Jacobæus* (*ap. Th. Bartholin. V. 5. Act. Hafn. obſ. 109. p. 283.*). De Cancris putrefactis idem literis vulgavit *Athanaſ. Kircherus* (*l. 12. M. S. ſ. 2. c. 5. p. 366.*). Inteſtina Orbis piſcis in ſterquilinium abjecta, cum reliquo exenterati piſcis corpore, ſemiputrida in tenebris ſplendent, fulgoremque vicinis reflexione communicant, *Th. Bartholin.* (*Cent. 2. Hiſt. Anat. 1. p. 171.*). Gemella his, quæ de Scorpii marini exuviis cum capite in locum ſordibus excipiendis deſtinatum projectis, *O. Wormius laudato Bartholino* (*l. 2. de Luc. c. 15. p. 313.*) communicavit. Conſtat ex variis à me hinc inde collectis experimentis (*commemorat Nicol. Witt. Epiſt. ad Sachſ. Gammarol. aff. 7. p. 948.*), plerorumque piſcium marinorum capita, oſſa, ſquamas, humores, carnes in tenebris abjectas effulgere, ubi ad determinatum putredinis gradum pervenerint, qui ſubjicit circa putridorum lucem experimenta à ſe ipſo facta congesſiſſe *Franc Baco. Verulam.* (*Cent. 4 Sylv. Sylv. Experim. 352. col. 828.*) Cum eſſet in Scotia, animadvertit piſcium quorundam ſpinas noctu prunarum inſtar lucere, *Hieron. Cardan.* (*l. 13. de Rer. Var. c. 63. p. 839.*), qui nitor tamen poſt quindecim dies evanuit.

§. 4.

Jamblichus (*in l. Myſter. citante id J. C. Scaligero in l. 2. de Plant. p. 311.*) ait: Eum, qui afflatus Numen ſuſcipit ignis excipere ſpeciem quandam ante Numi-

nis ingreſſionem. Conſpici etiam Delo vel adveniente, vel decedente. Et *alibi Idem* ſcripſiſſe dicitur *Scaligero* (*c. l. p. 312.*) ex antri faucibus exeuntem *Sybillam* Delphis igneo globo tum luſtrari, tum illuſtrari conſueviſſe. Divinior multo, non quidem per cornua, (*Vid. Th. Browne l. 5. Pſeudodox. Epid. c. 9. p. 807. Th. Bartholin. de Unicorn. obſ. c. 3 p. 29. Joh. Selden. de Jur. Natur. & Gent. ſec. Ebr. c. 6. p. 186. ſq. Claud. Salmaſ. Epiſt. de Cæſar. Viror. & Mulier. Coma p. 79. Joh. Nicolai l. de Nimb. Antiqu. c. 1. §. 7. p. 12.*) unde & Nummos, Moſen Cornutum exhibentes, adulterinos vocabat *Hermann. Conring.* (*Paradox. de Numm. Ebræor. c. 5. p. 38. ſq.*) & *B. Joh. Bened. Carpzov.* (*Exerc. ad Nummos Moſ. Cornut. ext. c. 2. & 3. p. 7. ſq.*) fusè probavit, ſed in vita lucens fuit Moyſis facies (*Exod. c. 34. v. 30. & 2. ad Corinth. c. 3. v. 7.*) & ſplendor ille Angelicus, jam jam martyrium ſubituri Stephani, (*Act. 6. v. 25*) quem *Petr. Damian.* (*Sermon. de Stephan.*) lucentem & vibranti ſplendore ſerenum *cum Aliis, quos citat B. Joh. Gerhardus* (*Comm. in Act. c. 6. p. 216.*) delineavit.

§. 5.

E ſuggeſtu (ferali) *Maria* (*Regina Scotiæ*) ſolito lætior pulchriorque. Nam viſam omnibus perhibent mira decoris vultus ſpecie prænitentem ſeu vicinæ beatitudinis aliquis jam fulgor afflabat, quod retulit *Fabian. à Stroda* (*Decad. 2. Bell. Belg. l. 8. p. 1587.*), idem de *Anna Bolenia, Henrici VIII. Regis Angliæ conjuge* decollata *Emanuel. Meteran.* (*1. B. Niederländiſcher Kriege p. 31.*)

§. 6.

Matthiæ Apoſtoli facies, cum ſorte eligeretur, lucida fuit, ſi *Dyoniſio* (*Pomer. Sanct. Serm. 57.*) credendum. *De S. Laurentio* martyrium ſubeunte *Prudentius* (*Periſteph. p. 2137.*)

Fulgorque circumfuſus eſt.

Etiam ſcribunt infantem ac lambentem matris ubera conſpectum eſſe non lac, ſed flammas ad uberibus rapere, Qua re illa acerrimi ſpiritus in eo flamma, quæ Reges ſine metu & Pontifices corripuit, ſignificata eſt, *meminit Gregor. Richter.* (*Axiom. Oeconom. 3. p. 17.*)

§. 7.

Moyſen cum Aliis Sanctis poſt mortem in ſepulchro retinuiſſe ſplendorem & decorem vultus ſui, multi è Pontificiis, inter quos eminet *Rob. Bellarmin.* (*l 2. de Reliqu. Sanct. c. 4.*) cum *Aliis*, quos citat *Corn. à Lapide* (*Comment. in Exod. c. 34. p. 597.*) prodiderunt. *D. Auguſtin. contra* (*l. 1. de Mirac. Sanct. c. 35.*) hoc inter ceuſas retulit, cur Dominus occultum eſſe voluerit *Moyſis* ſepulchrum, ne iſtam faciem, quæ conſortio ſermonis Domini rutilaverat, marcere repreſ-

ſam

ſam ullus videret. Sed quis vidit Moyſen mortuum, cum ne ſepulchrum ejus viderit quispiam?

§. 8.

De claritate corporis *Mariæ*, quod tangi quidem à Virginibus lavantibus potuit, videri autem ob reſplendentiam non potuit. *Vid. Joh. Mitternacht* (*Diſſert. 7. p. 137.*). *De B. Martino* (*Epiſt. 3. p. m. 234.*) *Sev. Sulpit.* Teſtati nobis ſunt, qui affuerant, jam exanimo corpore glorificati hominis vidiſſe ſe gloriam. Vultus luce clarior renitebat, cum membra cætera, ne tenuis quidem macula fuſcaret. In aliis etiam, & in illo tantum artubus non pudendis ſeptennis quodammodo pueri gratia videbatur. *Juventii* & *Maximini* vultus poſt mortem ſplenduiſſe, è *Chryſoſtomo* recitat *Dan. Chamier.* (*T. 2. Panſtrat. l. 20. c. 9. n. 14. p. 411.*) *Iſabella Roſelia, Ignatii Lojolæ* Barcinonem profecti & in templo inter puerorum ſtationem ſub Aræ gradibus aſſiſtentis ore ſenſit radiare ſeque intimè percelli, *Jacob. Bidermann.* (*Rer. ab Ign. Loj. geſt. n. 47. p. 24.*) *meminit.* Hunc Romæ deinde *Philippus Nereus* ſæpius ſpectaſſe fulgentibus radiis multoque capitis ſplendore coruſcantem, *Idem* (*c. l. n. 189. p. 121.*). Qua facie etiam *Alex. Petronio* ibidem Medico Romæ celebri graviter decumbenti, eundem inviſens in obſcuro cubili viſus, qui æger confeſtim convaluit. (*n. 190. p. 122.*). Corpus *Ignatii Lojolæ* effoſſum multis luminibus (appoſitis illi pro more à Jeſuitis) fulſiſſe, *ex Aliis* recenſuit & fabulis accenſuit *Rudolph. Hoſpinian.* (*l. 1. de Orig. Jeſuit. c. 1. n. 27. p. 21.*)

§. 9.

De Johannis Phiſcheri, Epiſcopi Roſenſis, in Anglia decollati capite ſequentia *Anton. Maria Gratian.* (*de Caſ. illuſtr. Vir. p. 198.*): Caput ejus cui tributa paulo ante purpurei galeri ornamenta deberentur, quo majori ludibrio ſpectaculum atrocius populo præberet, prælongæ haſtæ infixum oſtentari in eodem foro, in quo truncum jacebat Cadaver, *Henricus* juſſit. Quod nullo turpi pallore deforme & adhuc conſtantiam, qua ſenile guttur feriendum carnifici præbuerat, in vultu retinens. (*vid. Epiſt. de mort. Thom. Mori. p. 15.*). In Germania inferiore rumor ſparſus, illud in ponte Londinenſi de more expoſitum, non ſolum non emarcuiſſe verum etiam magis effloruiſſe, vivoque factum ſimilius, ut multi crederent, fore, ut etiam loqui inciperet: quod in quibusdam Martyribus factum legimus, (*conf. ſupra l. 1. T. 5. §§. 19. 20.*). Ea res, ſeu fama cum vulgo increbuiſſet, caput ſublatum eſt atque abditum. At veriti ne idem eveniret in capite *Th. Mori*, priusquam exponeretur, aqua fervent decoctum eſt, quo plus haberet horroris.

§. 10.

§. 10.

Quo & hic ſe Dei ſimiam ſiſteret Myriotechnites Dæmon *Heriſci* Lux poſt mortem evincit. Ægyptius iſte, cum extremum clauſiſſet diem, ejusque ab *Æſculapio*, ut ſacerdotibus mos eſt Ægyptiis, juſta perſolverentur, quos vita functos *Oſyridis* ſacris velaminibus circumdare ſolebant, tanta ex illius corpore dicitur emanaſſe lux, ut velaminum illorum ſacri characteres, qui alioquin abditi latentesque humanis eſſe dicuntur oculis, clariſſimè percipi, & dignoſci poſſent, ſacræque etiam divinorum phantaſmatum umbræ corpus illud circumvolitaſſe perhibeatur, ut certiſſime dijudicatum ſit, divinum illius animum ad immortalium contubernia Deorum procul dubio commigraſſe. Hæc *Nicol. Leonic. Thomæus* (*l. 2. var. hiſt. v. geſt. p. 274.*), quæ etiam *citat. Henric. Kornmann.* (*p. 4. d. m. m. c. 13.*)

§. 11.

Forſan hæ narrationis coronis radiatis, ſeu Nimbis circa capita Deorum Dearumq; ap. Ethnicos; ipſius etiam veri DEI & Salvatoris unici JESU CHRISTI, Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum ortum dedere. Solis caput radiatum pingebant, fingebantque veteres, poſt modum Chriſtiani morem illum ad illuſtrandam picturam DEI & ſanctorum transtulerunt, *ſcripſit Caſp. Barth.* (*l. 15. Adverſ. c. 1. col. 1212.*). Ægyptiis in Deo ipſo cyclicum quid agnoſcentibus, & inde ad divinitatem deſignandam circulare quid capiti apponentibus horum inventionem tribuit. *Athan. Kircher.* (*T. 2. œdip. Ægypt. cl. VII. f. 87.*). Poſſunt tamen & aliæ cauſæ aſſignari, quod tamen non eſt hujus loci, quas *Fried. Taubmann.* (*in Ciris Virgil. comment.*) *Georg. Philipp. Harsdörffer.* (*p. 3. Delic. Mathem. Philoſ. ſ. 2. propoſ. 48. p. 208.*) *Thom. Bartholin.* (*l. 1. de Luc. c. 12. p. 93. & de Morb. Bibl. Miſc. 5. p. 19.*) collectas exhibent.

§. 12.

Interim præfatæ hiſtoriæ meum non feriunt ſcopum, cum aut à ſublimiore cauſa iſta lux profecta fuerit, aut è nugaci fabulis imprægnato & obtenebrato Cerebello. Nullus tamen dubito, quin aliquando conſpectui ſe ſiſtere poſſet, etiam in humanis cadaveribus hoc phænomenon, ſi noctu Cadavera putreſcentia adire, faſtidio aut horrore non prohiberemur, aut terra, aut aliis obicitus interjectis cadavera iſta, eorumque Lux conſpectui noſtro ſubducerentur. Cadaver pueri à Judæis truculento modo enecti in vepres projectum, inſolito lumine proditum, annotat *è Brewero* (*T. 1. Annal. Trevirenſ. Ann. 1287.*) *Jacob Maſenius* (*util. curioſ. vit. hum. c. 22 p. 436.*). In cujusdam Dani, in patibulum evecti & laqueo ſuffocati capite de nocte flamma viſa, teſtatur *Eraſm.*

Fran-

Franciſci (*Im Erd-umgebenden Luſt-Creiſs. Diſſ.5.p.591.*) Luculas in locis ſecretis aliquando viſui occurrere , quod meretrices fœtus in eadem præcipitarint, *Theophr. Paracelſus* (*T.2. op.l. de Homunc. & Monſtr.p.281.*) tradidit. Dignam poſterorum memoria cenſeo in ſepulchro cujusdam viſam lucem, *memorat* iterum *Th. Bartholin.* (*l.1.de Luc. c.9 p.71.*) , quæ præſente Cardinalium Purpuratorum ordine in æde XII. Apoſtolorum, Feſto *Bonaventuræ* cum fumo exiliit, qvumque ſepulchrum reſeratum eſſet, diutius ex defuncti Cadavere ardere obſervata, ſicut ad nos internuncius Gallicus ad Legatum Pontificium miſſus nuper pertulit, qui id ſe oculis uſurpaſſe fatebatur. E dente Giganteo illo, quem ex Sicilia monſtrorum Gigantumque olim ſede πολύτροπος *Petrus Chariſius* exportaverat, incluſus quaſi ſplendor mobilis obſcuro loco comparebat, quod etiam αὐτόπτης *Th. Bartholin.* (*c. l. c. 13. p. 107.*) teſtatum fecit.

§. 13.

Viventibus omnibus creatis ſua concreata eſt Lux. Dixerat ante corporum creationem ſapientiſſimus Conditor: Fiat Lux, & facta eſt Lux, quaſi Lux omnium rerum baſis eſſet futura. Lux iſta, *ſecundum P. J. Fabrum* (*l.1 Panchym.c.46.p.90.*) poſtmodum in principia rerum diviſa, Cœlum nempè & Terram. Ab iſta luce formas Mineralium, (*c. l. p. 91.*) vegetabilium, (*c. 47. p. 92.*) & Brutorum, (*c. 48. p. 94.*) & eorundem vitam derivat. Et *J. B. Helmont.* (*tr. Blas human. n. 31. p. 149.*) unam quaſi fieri vitam, formam, lumen & animam ſenſitivam docuit. Qui *alibi* (*tr. Formarum Ortus n. 86. p. 118.*) ita diſſerit: Mineralium Archeus planè materialis eſt, ſub ſpiſſitudine liquidus, occultum & torpidum degens nitorem, qui vegetior atque liquidior eſt in plantis; in quadrupede verò apertè fluctuat, atque ſplendet, adeò, ut defungente animali mox in oculis ſplendor deficiens conſpiciatur. Refero huc *ex Helmontio* (*tr. Blas human. n. 29. p. 148.*), quod formæ quædam niteant, ut in lapidibus atque mineralibus; quædam vero etiam inſuper aucta luce ſplendeant, ut in plantis: aliæ vero etiam ſunt luminoſæ, ut in animantibus. Adeoque vitalis luminoſitas datur ſpiritui vitali, per accenſionem, non quidem igneitatis: ſed illuminativam & ſpecificam, ſive per ſpecies differentem.

§. 14.

Ab Anima lucem oriri, patet in Noctiluca, cujus faculam Animæ digreſſu deficere & extingvi videmus, ratiocinatur *Joh. Marcus Marci* (*Lithurg. ment. c. 26. p. 100.*), idque calculo ſuo firmat *Helmont* (*tr. Spiritus vitæ n. 21. p. 60.*). Vidi id & ipſe & punctum illud lucens mortuo animali candidum ſaltim adverti: Res clara eſt, & id quivis in morte iſtius inſecti advertere poterit. Cum lux à vo-

luntario animalis motu dependeat, certe deficiente animali, humorem (rectius, lucem in humore) quoque deficere neceſſarium, concludit *Athan. Kircher.* (*l.1. Art. mag. Luc. & Umbr. p.1. c.5. p.26.*). Videant igitur, qui de expreſſo Noctilucarum fulgente humore ſesquipedalia jactant experimenta, inter quos *Joh. B. Portam. & Joſeph. de Aromatariis* adduxit *Th. Bartholin.* (*l.3. de Luc. c. 10. p.516. ſq.*) Non enim in toto corpore, ſed in illo puncto miliari reſidere & conſpici deprehenditur lux, quis igitur poſt mortem lucidam illam atomum ſeparabit, & quot ad exprimendam & acquirendam unam humoris lucidi guttulam requirentur beſtiolæ. De iſto inſectulo hæc (*c. l.*) *Kircher.* Ego ne unam quidem guttulam humoris vel ex 50. exprimere potui, imo hunc pauxillum humorem, mox ab animalculo ſeparatum una cum eodem interire, ac vix ullum lucis ſuæ veſtigium relinquere comperi: humorem quoque non niſi eo in loco, in quo eum natura ob certos fines abdidit, Lucis veſtigia præbere obſervavi, extra locum verò ſibi connaturalem penitus interire.

§. 15.

Hominis anima quamvis ſublimioris & divinioris originis, nil niſi immortalis lux eſt, multis id explicante *Th. Bartholin.* (*l.2. de Luc. c. 23. p. 20. & l. 3. c.7. probl. 8. p. 458.*) & mentem immortalem ſubſtantiam lucidam & incorpoream definivit *J. B. Helmont.* (*tr. Sedes Animæ n. 23. p. 232.*). Mentem de natura luminum dixerat *Idem* (*tr. Diſtinct. mentis ab Anim. Senſit. n. 2. p. 287.*) & animam plus quam lucem viderat (*tr. Confeſſio Authoris n. 4. p. 12. & tr. imago Dei p. 565.*). Igneus & fervens ſpiritus mens fuit *Hipparcho* (*Macrob. l. 1. in Som. Scipion. c. 14. p. 59.*) & *Leucippo*, Spiritus mobilis ignium Atomis inſertus *Democrito* (*Plutarchus l. 4. de Plac. Phil. c.3.*) *Zenoni* anima ignis videtur, *Cicero* (*l.1. Tuſc. quæſt. p. 152*) *memorat*, mixtus ex aëre & igne *Boëtio* & *Epicuro*, Vid. *Guilhelm. Salden.* (*l. 4. Ot. Theol. Exerc. 7. n. 11. p. 728.*)

§. 16.

Lux in nobis & brutis calidum nativum, quod ideò πυρὸς σύντροφον nomine aliquando deſignat *Hippocrates*, *teſte Anutio Foëſio* (*Oecon. Hippoc. p. 545.*). Scripſerat & *Franciſcus Patricius* (*l.7. Panaug. p. 16.*) vita omnis à ſpiritu & igne eſt, neque non lucere ſua natura poteſt. Et cum ſpiritus, vita & anima in brutis ſæpe convertantur, Animam eſſe quandam flammulam ignisque tenuiſſimi ſpeciem, *Petr. Gaſſend.* (*Phyſ. ſ. 2. Membr. 2. l. 8. c. 4.*) voluit, & animas brutorum igneas eſſe, & veterum v. g. *Hippocratis*, *Platonis*, *Pythagoræ*, *Ariſtotelis*, *Galeni*, *Democriti*, *Epicuri*, *Laërtii*, *Lucretii* autoritate & rationibus probatum dedit *Th. Willis* (*tr. de Anim. Brutor. c.2. p. 12. ſq.*). *Antiquis* Ignis dictus eſt animatus,

&

& ipſa anima ignis, *V. Thom. Bartholin. (de Luc. Animal, probl. 8. p. 459.)*. Vitam animalium radicitus in radiatione Lucis inſitæ per ſpiritus promota conſiſtere, *Ingenioſiſſ. Noſter Georg. C. Kirchmaier. (de Phoſphor. ſ. 2. probl. 6. p. 33.) prodidit*, in quo cum *acutiſſimi ingenii Viro Sebaſt. Wirdigio (l. 1. de Med. Spir. c. 17. p. 85.)* ipſi convenit. Addam *è Stephano Rod. Caſtrenſi (l. 2. de Meteor Microc. c. 14. p. 83.)*: Igni Anima Microcoſmi comparatur, igne vita ſuſtentatur, idcirco apud Veteres ignem extinguere, non minor erat religio, quam hominem occidere. Vita non quippiam ignitum, ſed ignis ipſe. Ut in Cometa adeò materia propter ſuam ſubtilitatem redacta eſt ad ignis actum, ut nihil aliud appareat, niſi ignis, ita etiam in vivente ignis ſubtilem ſubſtantiam apprehendens eò magis ignem, quam ignitam reddit. Merentur hic inſeri, quæ recitat *Edm. Dickinſon. (Phyſ. Vet. & Ver. c. 11. n. 48. p. 288.)*: ineſt in homine lucida atque ignea natura quædam; cui cum ſole cœleſti tanta amicitia & affinitas intercedit, ut quoties ipſis liber congreſſus fiat, in mutuos amplexus ruant, tanta quidem libidinis effervescentia, ut ambientem protinus aërem inflamment: id eſt, ut rem clarius dicam, per artis operam atque ſubtilitatem Sophiæ paratur ex humano corpore miranda certè Tinctura, ad inſtar ſolis fulgida, cujus ſi vitrum Cryſtallinum plenum fuerit, ac ita locaretur, ut illud ſolis radii vel trans feneſtram pertingant, extemplo coëunt, & commiſcentur utriusque radii, tanto ardore, tamque exaggerata multitudine (nam natura naturam amat, attrahit & amplectitur), ut cito flammam concipiant, atque brevi tempore, nî ſeparentur, incendium faciant: prout ſuo magno periculo ſe comperiſſe affirmat *egregius ille Phyſicus, Eduard. Generoſus Anglus (tr. Epitom. Theſ. Sanit.) Hæc Dickinſon.*

§. 17.

Prodigioſum eſt, quod de ſe ipſo narrat *(l. 1. Optic. Propoſ. 11. p. 14.) Fr. Aquilonius*, ſibi dormienti aliquando ſpiritum naturalem ita accenſum fuiſſe, ut impetu quodam eruptura flamma viſa fuerit, niſi ſoluto ſomno vigilantia ſucceſſiſſet. Non ſolum corpus illuminare Spiritus, ſed & conclavia aliquando, proprio exemplo firmat *Athan. Kircherus (l. 2. Art. Magn. Luc. & Umbr. p. 2. c. 1. p. 162.)*. Non deſunt, *commentatur Ant. Mar. Bebtus (de Ort. & Nat. Sangu. p. 105.)* qui aſſerunt, igneas, quæ Apoſtolis inſidebant linguas, nihil aliud fuiſſe, quam ipſos ſpiritus, ultra Naturæ vires à charitate divina effervescentes, accenſoque ac pyramidali acumine, flammarum more, ipſorum capita innoxie lambentes, cui aſſentitur *Th. Bartholin. qui (tr. de Luc. Hom. c. 13. p. 105.)* ad quæſtionem: Cur Apoſtolorum capitibus & non in ore inſederit flamma, reſpondet: Augetur miraculum flammæ magnitudine; quæ ex ore forſan ad caput prætendebatur,

Rectius Lux illa à Spiritus Sancti, veri DEI, qui Lux eſt inacceſſibilis præſentia, non aliter, ut Moyſis cum DEO colloquentis. Adventum Deorum lucem inſuetam comitari ipſi ſciſcebant Ethnici, quod è Poëtis demonſtrat (*in Not. & Animadv. ad l. 1. Claudian. de Rapt. Proſerpin. v. 8. p. 867.*) *Polyhiſtor. Caſpar. Barthius.*

§. 18.

Diſtinxit autem commodè *laudatus J. B. Helmont. (tr. Formarum Ortus n. 87. p. 119).* Lucem in Animalibus in Solarem & Lunarem. Calidum lumen quadrupedum & Avium vocat Solare; piſcium Lunarem ſplendorem aſſeruit, *(repetit id tr. Blas human. n. 15. p. 146.)* Aquatilia calore actuali deſtituta, pronunciat *Palæphat.* (*ap. Bernh. Swalbe tr. Alcali & Acid. p. 233.*), nil aliud docent, quam minimos ſibi gradus hujus ignis (vitalis) in Corde ſuſpenſos. Quin adeſſe tamen, licet in actis terreſtribus debitum non perumpat, monſtrat aliqualis calor & conſequens vapor ab exenterato eorum corde. Minori quidem gradu calor ſanguini communicatur, ut proinde pulmonum ſpiraculis non indigeat, atque unicus cordi ſaltem ſubſtet ventriculus, quod tamen adeſt minori gradu, adeſt. Ita Lunam frigoris fontem aperuit *Sebaſt. Wirdig.* (*l. 1. Med. Spirit. c. 10. p. 85.*) & ſpiritus & ignes frigidos in hominibus (§. 9.), in mineralibus (§. 11.), in Aquis & Aquatilibus (§. 12.), in Animalibus (§. 13.), & vegetabilibus (§. 14.), docuit.

§. 19.

Spiritum vitalem flammulam ex puriſſimo ſanguine in corde natam *Phil. Melanchthon.* (*l. de Anim. L.*) jam cognovit. Quomodo ignis in homine demonſtretur, *Franciſc. Tidicæus* (*tr. 5. de Microcoſm. p. 322.*) patefecit, qui & Veſtæ, cui perpetuus ignis conſecratus (*p. 348.*), Cor comparavit. In ſiniſtro Cordis ventriculo reperiri ἐμφυτὸν θερμὸν veram flammulam, tanquam in lucerna quadam ardentem, ſimilem ei, qui ex Vini Spiritu in linteo vibrat, ſine tamen fuligine puris & ſinceris igniculis, citra uſtionem cordis viſcerumque naturaliter flagrantem, jam olim cognovit *Plato* (*in Timæo*) cum aliis antiquioribus, quos allegavit (*Demonſtrat. Circul. Sanguin. c. 1. Digreſſ. 6. p. 171.*) *Georg. Entius. Jacobus Holſtius* (*Diſſertat. de Flammul. Cord. p. 18. ſq.*) ex *Hippocrate, Ariſtotele & Galeno* idem probatum dedit, quibus aſſurgunt *Joh. Kepler.* (*l. 4. Harmon. Mund. p. 169.*). *Sebaſt. Baſſo* (*l. 2. de Rer. Nat. Princip. & Mixt. Intent. 2. Artic. 3. p. 76. & l. de Viſu Intent. 4. Artic. 5. p. 540.*). *Franciſc. de le Boë Sylvius* (*Diſp. Med. 3. th. 9. ſq. p. 26. & th. 27. p. 32. Diſquiſ. de Febr. 2. th. 11. ſq. p. 202.*). *Georg. Ent.* (*c. l. p. 168. ſq.*). *Th. Bartholin.* (*Epiſt. de Flamm. Cord. p. 4. ſq.*). *Bern-*

hard.

hard. Swalbe (tr. Alcal. & Acid. p. 219. ſq.). Dignus eſt, qui audiatur (*Paralipom. in Vitellion. Opt. c. 1. prop. 32. p. 26.) Joh.* Keplerus, Qui in Animantibus eſt calor, *inquit,* certum quod ex Arteriis in corpus veniat. Statim enim corpora frigeſcunt arteriis intercluſis. In Arterias ex Corde venit, in Corde vero, non vereor, cujus rei *Fernelius* ſimilitudinem ineſſe dixit, rem ipſam ineſſe affirmare, flammam verò perennem. Nam cui rei ſunt pulmonum folles, aërem efflantes, ne vita intercludatur defectu aëris, ut ſolet in Igne, arteriarum fumaria & pulſus ſ. expulſus fumi, ne opprimatur hic igniculus à ſuo excremento, Cordis latebroſa lampas, ſanguis ex ipſo cavæ venæ caudice per canalem peculiarem in Cor traductus, ad inſtar olei, unde vivat hæc flamma.

§. 20.

Ignem hunc non eſſe potentialem, ſeu ſulphur, ut vocat, ob rationes *à Jacobo Holſtio (c. l p. 38.)* datas, ſed actualem, probat *Idem* ex affectionibus veri ignis, quas obtinet, quarum (1.) eſt, quod per ſe creſcat, & decreſcat. (2.) Quod pro varietate aëris admiſſi varietur. (3.) Quod ſine nutrimento perdurare nequeat. (4.) Quod facilè extingui poſſit. (5.) Quod certo gaudeat foco, corde, in quo conſervari amat. (6.) Extinctus, nullum ſui relinquit veſtigium. (7.) Ne adurat, aquæ reſtinctione opus habeat: (7.) Quod ventilatione continua indigeat. (9.) Denique, quod propria vi caleat, & calefaciat, & luceat.

§. 21.

Ignem hunc deridentibus, quod non videatur aperto thorace lucere, *reſpondet*, flammam hanc oculis cernere poſſe, impoſſibile. Extingvi lucem, quam primum aëri externo patet, decidit *Th. Bartholin. (c. l. p. 5.).* Lucernæ perpetuò in monumentis defunctorum ardentes, facem nobis præferunt. Clarius ut id demonſtret *Holſtius (p. 106.),* ad ovi hiſtoriam ſe confert. Ovum fœcundum, ſeu Galli ſemine impregnatum cum Gallinæ incubaturæ ſupponitur, primisque diebus mutari incipit, maculam oſtendit rotundam, quæ quaſi Centrum intra circellos aliquos continet humorem quendam clariſſimè refulgentem, quovis cryſtallo puriorem, non aliter quam oculo corneæ tunicæ albus circulus & iris intra ſe continent pupillam. In Centro autem iſtius humoris, quem colliquamentum candidum appellat *Gv. Harveus,* albus punctus cernitur, quod ignis illius, quem quærimus, lucentis primum rudimentum eſt, ideoque albore ſuo inprimis conſpiciendum ſe præbet. Quadrat huc, quam etiam adducit *Harvej. de generat. Animal. Exerc. 17. p. m. 62.)* obſervatio. Sub initium quarti diei colliquamenti Limbus, linea exili ſangvinem purpuraſcens, rutilat, ejusque in centro ferè punctum ſangvineum ſaliens emicat exiguum, adeò, ut in ſua Dia-

ſtole ceu minima ignis ſcintillula effulgeat, & mox in Syſtole viſum prorſus effugiat & diſpareat. Gemella docet *Athan. Kircher.* (*l. 2. Art. magn. Luc. & Umbr. p. 1. c. 10. p. 151.*). Lucem affundit *Joh. Veslingii* (*ap. Thom. Bartholin. Cent. 1. Epiſt. 28. p. 116. & T. 2. de Luce c. 8. p. 252.*) obſervatio. Memini cum Catuli Hyænæ viventis præcordium diſcinderem, Cor igneo quaſi fulgore aliquantiſper micaſſe, mirante qui diſſectioni favebat *Aloyſio Cornelio, Venetorum Conſule.* Benè igitur *Th. Bartholin.* (*Epiſt. de Flamm. Cord. p. 4.*): Si tàm patulum oculis noſtris eſſet pectus animalium, quam cicindulæ transparens corpuſculum, forſan non abſimile lumen in Corde appareret. Nec quin luculam oculis excepturi *Joh. Keplerus* (*c. l.*) dubitat, ſi nobis contingat excluſa diei luce in cordis latebras illæſa ipſa flamma introſpicere.

§. 22.

Et, ſi manus noſtræ oculatæ ſunt, ſi credunt, quod vident, cur non illas explorationi præficimus? Tactus calorem actualem percipit, qui non niſi ignem etiam actualem præſupponit. Eò ſe nunquam potentiæ extendunt, ut, qua tales, actuale quid producant. Sed ignis iſte non urit. Verum uſtio non eſt de eſſentia ignis, cum plurimi ſint ignes, qui non urant, v. g. fulminis, qui veſtes tangens & tranſiens, nummos ſaltim in pera liquefacit. Ita flamma è vini Spiritu ardet & calet, eo tamen imbutum linteum non lædit. (*Holſt. c. l. p. 201.*) De Apro *Xenophon.* (*l. de Venat. p. m. 224.*): Ejus recenter occiſi dentes adeò fervent, ut crines, ſi quis admoverit, exurant. Nam viventis, ſi quando irritantur, igneſcunt, quod niſi eſſet, ſummos canis villos, cum corpus ab ictu declinant, non incenderent.

§. 23.

Dixit *Hippocrates* (*l. 6. Epid. ſ. 5. p. m. 278.*) incendi nimium per morbum Animam, aut, ut *Anut. Foëſius* (*in h. l.*) interpretabatur ἀνθρώπȣ ψυχὴν humanum animum. Morbum verò potiſſimum Febrem explicat *Holſtius* (*p. 41.*), utpote, quæ πυρὸς nomine paſſim *apud Hippocratem* venit. Loca collegit *Foëſius* (*in Oeconom. Hipp. p. 445.*) & *Petr. Foreſtus* (*l. 1. obſ. med. 1. p. 1.*) Peſte correptis

Anhela flammis corda,

tribuit *Seneca* (*in Oedip. act. 1. v. 38.*). De morbo, qui *Conſtantinum Imperatorem* ſuſtulit, narrat *Ammian. Marcellin.* (*l. 21. p. m. 215.*) quod calor nimius uſſerit venas, ut ne tangi quidem poſſet corpus ejus, in modum foculi fervens. Febri ſimile erat mirandum morbi genus, (*inquit Th. Bartholin. l. 1. de Luc. c. 6. p. 47.*) quod circa Ninervam miſeris mortalibus innotuiſſe *Alb. Kranzius* (*l. 5.*

Sa-

Saxon. c. 15. p. 113.) propoſuit. Tacti namque homines igne inviſibili ardebant, qui facilè penetrabat præcordia, ut alii pedes, alii manus ea occaſione præciderint. In America quoque tantus ſubinde in hominibus calor crevit, ſi credimus Relationibus, ut equi videantur potius comburi, quam abſumi, imò coqui, ut *Aurelianus* loquitur. Quod in fœmina Hibernica *Cl. Vir, Arnold. Bootius*, ut *Th. Bartholino* ipſe narravit, cujus adeò totò corpore exarſit calor, ut admota procul manus valdè incaleſceret.

§. 24.

In verè urentem ignem tranſire immodicum calorem, aut Archeum excandefactum, ſequentia ſuggerunt. Se exuri in febre, clamabat *Nantinus Comes Engelismenſis*, cujus exanimum corpus ita nigredinem duxit, ut putaſſes, eum prunis ſuperpoſitum fuiſſe combuſtum, *aſſerente Cæſ. Baronio* (*ad Ann. C. 583.*). In juvene febre petechiali laborante cutis ultra carpum & maleolum ſpatio 24. horarum adeo ſenſim adurebatur, & ſimilem illi calorem repræſentabat, quo ſolet ſuilla veru aptata conſpici, dum ad prunas verſatur, liqueſcente jam pingvedine, quod obſervavit *Simon Pauli* (*Parecbaſ. de Febr. malign. §. 52. p. 64.*) in peſte anni 1350. ignis corpora usque ad oſſa in viventibus & mortuis abſumſiſſe legitur. Memoria digna illa *D. Matthiæ Jacobæi* (*ap. Th. Bartholin. V. 1. Act. Med. Hafn. obſ. 116. p. 210.*): Fœmina quædam urbis Aurelianenſis gravida febri acuta, & inflammatione circa umbilicum ſubito correpta, opinione citius & ἀλόγως liberata fuit, æſtum vero febrilem in fœtum tranſiiſſe eventus docuit. Mortuus enim ex utero extractus oſſa habuit in pulverem rubicundiſſimum redacta, tanta vis ignis febrilis fuit. Ignem exiviſſe ab iſchio, id eſt, vertebra Crucis, & combuſſiſſe oculos hominis, qui patiebatur dolorem in illa parte, & ceſſaviſſe dolorem Magnetius Alexandrinus Medicus *Simplicio* narravit, prout (*in Ariſt. 3. de cœlo t. 33. com. 30.*) & ex hoc *Job. Baptiſt. Bernhardi* (*Seminar. Phil. Ariſtot. col. 625.*) *tradidit.*

§. 25.

Nec minus admiranda, quam *Paulus Eber.* (*Calend. Hiſtor. p. 217.*) *Conrad. Lycoſthen.* (*Chronic. oſtent. & prodig. p. 648.*) *Cornel. Gemma* (*l. 2. Coſmocrit. c. 1. p. 26.*) *Richardus* (*l. 3. Chronic. p. 145.*) *Th. Bartholin.* (*de Luc. Hom. c. 18. p. 158.*) recitant, hiſtoria Anno 1555. 26. Jun. hor. 3. matutina Sutoris cujusdam in oppido Thuringiæ, Nebra, uxor, quæ biduum totum parturierat, enixa eſt tandem filiolam, quam è veſtigio ſecuta eſt flamma ignis cum fragore imitante bombardarum ſonum, parientis replens conclave fumo graviter fœtente,

&

& ambuſſit fermè totum corpus infantis, & loca matris. Infans mortua eodem die, cujus mater paucos dies ſuperfuit.

§. 26.

Cauſam ut erueret *Marcell. Donat.* (*l. 4. Hiſt. Med. mirab. c. 25. p. 459.*) ex vaporum colliſione mutua, atque attritione ipſos accenſos, eoque modo (& motu) crepitum & flammam excitaſſe, quo in aëreis impreſſionibus, præcipue corruſcationibus & tonitruis fieri, traditum *ab Ariſtotele* (*in l. Meteor.*) profitetur, ut hanc malam flatuoſam vel igneam potius appellare non injuria poſſes. Quod potuerit difficultas pariendi humores inflammare, ruptura autem vinculorum & commotio ſordium, ut voluit *Henric. Wathon. (l. 3. univ. ſapient. p. 2. c. 5. n. 4. p. 430.)* in eo *Eidem*, quod flammæ cauſam concernit, non ſubſcribo. Calor noſter, quamvis igneus non ſit (Philoſophatur *Helmont. tr. Ignotus hoſpes morbus n. 79. p. 402.*) altius exorbitat per furores, tumque confeſtim lumen vitale tanquam combuſtum exuit, & alcali cauſticum aſſumit. Quod cernitur in fœno madido & compreſſo, ubi ignis conſurgit ſpontaneus. Sic in affectibus eſcharoticis calor noſter, vitæ prioris oblitus, tranſit in gradum ignis. Radiorum namque luminarium congreſſu ſpirituumque ſalis degeneratione, prout in fœno verus ignis naſcitur, noſque conflagraret, ſi Archeus hunc ſcenæ terminum ante mortem expectaret.

§. 27.

Ignem & fumum etiam in ſanis deprehenſum, notarunt varii. *Etiam* ſcribunt (*commemorante Petr. Gregor. Tholoſano l. 15. de Republ. c. 6. p. 1102.*): Infantem & lambentem matris ubera conſpectum eſſe, (vid. & *ſupra* §. 6.) non Lac, ſed flammas ab uberibus rapere, & cum naſciturus eſſet, pater ejus *Sabacha* vidit illum ab Angelis albicantibus ſalutari & igne tanquam faſciis involvi, quod è *Dorotheo* & *Epiphanio* recitat *Gregor. Michaëlis* (*in curioſ. inaud. Gaffarell. n. 65. p 306.*). Sed hoc forte commentum Rabbinicum. Ignem è pudendo emiſiſſe quendam, *Euſeb. Niremberg. (in Hiſt. peregrin.)* annotat. Audivi interdum, (*teſtatur Joh. Ben. Sinibald. l. 4. Geneanthrop tr. 2. c. 3. p. 457.*), Salaces quosdam juvenes œſtro libidinis percitos, qui dicerent è ſuis pudendis fervidum pnevma, quaſi flammam, emicare. Ego vero certo ſcio, ait *Petr. Borell. (Cent. 2. obſ. 69. p. 166.)* apud Ruthenos mutum eſſe, cujus veretrum, cum eſt rigidum, fumum manifeſte emittit. Sudore erumpente totum corpus fumum emittere videtur. Si frigore condenſentur inviſibiles effumationes, quod hyeme contingit, toto corpore fumant equi, & cum his reſpirando fumum per os & nares egerunt homines.

§. 28.

§. 28.

Cicindelarum lux interna his lucem fœneratur. Valuit hujus adminiculo quandoque aliquod breve vocabulum non tantum legere *Rob. Boyle (vid. Epiſt. de Adamant. in tenebr. lucent. tr. de Color. affix. p. 363.)*; Sed & hanc ardere, imponendo digitum parti ſplendore corruſcanti, ſuo damno expertus *Georg. Entius. (Apolog. Circulat. Sangv. p. 102).* Hos vero adultos demum lucere *Leonh. Thurneuſſer. (l. 6. Piſon. c. 76. p. 286.)* expertus, & tum demum, ut conjicio, ubi in Venerem feruntur, lucere. Scolopendra, quæ dum fortius in tenebris premitur ſcintillas è pedibus, aut forſan annulis (ſiquidem id in tenebris recte aſſecutus fui,) emittit, cujus cuilibet experimentum facere licebit, *(conf. M. C. Dec. 1. Ann. 1. obſ. 138. p. 307.)*. Quot namque ſcintillas cuti aſperget infectum humore ſcintillante maxime turgens, tot veſiculos dolorem levis ambuſtionis inferentes deprehendet Experimentator. Scorpiones in Inſula Ceylon leviter compreſſi, quoad liquidi quid ex iis effluat, ſulphureum lumen exhibens emittunt, teſtis eſt *D. Hermann. Nicol. Grim. (M. C. Dec. 2. Ann. 1. obſ. 162. p. 406. ſq.)*, qui & vermes alios & Muſcas in Inſulis Coromandel, Ceylon & Java lucentes *ibidem* deſcripſit. Adde *Henric. Oldenburg. (Act. Phil. Angl. 68. p. 690. & 69. p. 897.)*

§. 29.

Lucem etiam in externis partibus conſpicuam exhibuit ſæpius experientia. *De Theodorico Gothorum Regis Patre Ludov. Cœl. Rhodigin. (l. 15. lect. antiqv. c. 5. col. 780.) & Th. Bartholin. (l. 1. de Luc. c. 9. p. 71.)* referunt, ex Ejus corpore toto ſcintillas proſiliiſſe. Adduntque ſapientem quendam prodidiſſe ſcintillantes flammas hinc inde etiam cum ſono emicaſſe. Pro vero habendum eſt, *addit Th. Bartholin. (c. l. p. 75.) quod de Carolo Gonzaga, Mantuæ Duce* conſtans fama tulit, levi per totam cutem facta frictione, flagrantes ſpecies exire ſolitas. Affine his Exemplum communicat *Excell. Dn. D. Rudolph. Jacob. Camerar. (M. C. Dec. 2. An. 8. obſ. 172. p. 428. & An. 9. obſ. 121. p. 212.)* de juvene, cujus etiam Lintea lucebant, quod in ſe facta experientia anno 1677. illuſtrat *(in Add. ad. Dec. 2. An. 8. p. 464.) profundæ doctrinæ & ſingularis induſtriæ Medicus Dn. D. Joh. Math. Faber*, rationesque quasdam ſuperaddit, quem vide.

§. 30.

Capita flammantes Poëtarum & Hiſtoricorum ſcrinia nobis excutientibus occurrunt. Illi ex *Æſculapii*, infantis capite, ignem emicuiſſe narrarunt, *teſtimonio Natal. Comitis (l. 4. Mythol. c. 11. p. 365.)*. Hinc Æſculapii nomen Æ-

 gyptium

gyptium prorſus eſſe, quicquid Græci comminiſcantur, *judicat Caſp. Peucer.* (*Orat. de Stud. Vet. Phil. c. 4.*) vel ex Oez keleph conflatum, vel ex Æſchkeleph, quod capra nutritus, cane cuſtoditus fingatur (aut quod Caprillo lacte ad vires ægrorum reſtaurandas uteretur, canis autem lingua ad externorum ulcerum medelam, *cenſente Ottone Heurnio* (*l. 1. Philoſ. Barbar. p. 66.*) flammaque ex eo invento primum ac conſpecto eripuiſſe dicatur:

Circa Achillis caput nubem dia inter Deas
Aureamque ex ipſa incendebat flammam undique lucentem.

fingit Homer. (*Iliad. 6. v. 213.*). *De Aſcanio Maro* (*l. 2. Æneid. v. 683.*)

Ecce levis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

(vel ſi mavis *Claudiani* verbis id legere, hæc *Panegyr. in Conſ. Honor. v. 192.*) habe:

ventum poteſtas
Claruit Aſcanio, ſubita cum luce comarum
Innocuus flagraret apex Phrygioque volutus
Vertice fatalis redimiret tempora candor.

De Maſiniſſa Numidarum Rege Silius l. 16. de Bell. Punic. v. 119.)

Carpenti ſomnos ſubitus rutilante coruſca
Vertice fulſit apex: criſpamque involvere viſa eſt
Mitis flamma comam atque hirta ſe ſpargere fronte.

In *Caſtorum* cum Argonautis navigantium capitibus ſubitæ quædam ſtellæ effulſiſſe dicuntur *Valerio Flacco* (*l. 1. Argonaut.*) quos & crinibus ſtellatis illuſtres cecinit (*c. l. v. 209.*) *Claudian.*

§. 31.

Ex Hiſtoricorum penu hæc depromta ſufficiant. In acie nobis reſiſtit *Alex. M.* cujus caput in ſummo prælii Indici ardore ſcintillaſſe perhibetur *Bartholino* (*l. 1. de Luc. c. 12. p. 91.*). De *Lucio Martio Livius* (*l. 5. Decad. 3.*) & *Valer. Max.* (*l. 1. c. 6. n. 2.*) quod pœnos aggreſſuro & *Ducem Aſdrubalem* flammam concionans fuderit è capite, ſine ipſius ſenſu, cum magno pavore circumſtantium militum. De *Servio Tullio* res notiſſima, cui puero adhuc dormienti circa caput flammam emicuiſſe domeſtici oculi annotarunt, *Vid. Id.* (*c. l. n. 1.*) & *Apulej.* (*l. de DEO Socrat. p. m. 427.*) cauſam hujus fulgoris allegant, quod in foco regio, ubi à Romanis cum alia ſacra ſolebant fieri, tùm cœnarum litari primitiæ ſupra flammas è cinere virilis membri extitiſſe ſpeciem proditum, ex qua impprægnata *Ocriſia ancilla Tanaquilis Reginæ* fortè aſſidens natusque, *refe-*

rente

rente id *Dionyſio Halicarnaſſæo* (*l.4. Antiquit. Roman, c. p.m.*) & *Plinio* (*l. 36. c. 27.*). Hoc in Dæmonum opera (*c. l.*) recenſuit *Apulejus*, *Serviusque*, Laris familiaris filius dictus. *Bambæ Gothorum Regi* ad ſupremum Regni faſtigium efferendo flamma in formam columnæ à capite aſcendit, quod *Sabellicus* (*l. 1. c. 4.*) in literas retulit. De *Chriſtiano V. Daniæ Rege* tradidit *Th. Bartholin.* (*c. l. c. 10. p. 71. & Cent. 3. Hiſt. Anat. 37. p. 79.*), quod non ſemel pectine capillos ad occiput reducens ſcintillas exiliiſſe viderit, & præſentibus monſtrarit.

§. 32.

De Sanctis DEI viris idem memorant. Singulare plane eſt, quod *è Sophronio (in prat. Spiritual. c. 104.)* citat *H. Kornmann.* (*de Mirac. Viv. p. m. 67.*) quod *Theodoſius Epiſcopus* nocte è feneſtra in Eccleſiam conſpiciens viderit *Nonnum Abbatem* procumbentem genibus ſuis, & ſtellam lucidiſſimam ſuper caput Ejus, unde diſceret, quantus vir ille *Nonnus* eſſet. Ita de *B. Hieronymo Wellero* olim me legiſſe recordor (*forſan in vita Ejus à Philippo Gallo, aut Concione Ejus funebri*), quod *Pius ille doctusque Chriſtianus Scriverius* (*p. 3. Seelen-Schatz Conc. 5. §. 23. p. 1004 repetiit,*) quod lectus in quo dormiebat, imprimis ea parte, in qua caput repoſuerat noctu ſæpius flammis circumdatus & ignibus coruſcus viſus, & virum DEO deditum id Angelicæ præſentiæ aſcripſiſſe. Carmelitani Ordinis Monacho eandem capitis ſcintillationem contigiſſe *Hieron. Cardan.* (*l. 8. de Variet. Rer. c. 44. p. 549.*) & *Joh. Wolfius* (*part. 2. Lect. Memorab. & recondit. p. 507.*). *P. Claudius Aquaviva Filius Ducis Atrii* viſus aliquando *à Philippo Nerio* diu coruſcare. (*Henric. Engelgrav. T. 2. Luc. Evangelic. p. 407.*)

§. 33.

Amicum habeo, ut & de non magni ordinis viris adhuc quid addam, *inquit Petr. Borell.* (*Cent. 4. obſ. med. 43. p. 312.*), qui ſcintillas noctu emittit, ſi fricetur. Gemellum *è Petro à Caſtro* (*in Collectan. M. S.*) citat *Ph. Jac. Sachſius Noſter* (*l. 2. Ampelograph. ſ. 7. c. 2. p. 495.*). Idem de ſe ipſo ſcripſit *Petr. Joh. Faber* (*Pallad. Spagyr. c. 14. p. 836*). De *Joh. Andr. Prolæo Mich. Watſonius* (*ſ. 3. Univ. Sap. c. 2. n. 2. §. 4. p. 374.*) *Idem*, idem de puero Jenenſi *Andr. Libavius* (*l. 1. Hexaëm. p. 110.*). De alio in ludo Portenſi *Joh. Otto Helbig.* (*introit. ad ver. & inaudit. Phyſ. p. 14.*)

§. 34.

Nec in ſequiore ſexu deſunt Exempla. Obſeſſa & mirabiliter liberata mulier, *teſte Cornelio Gemma* (*l. 2. Coſmocrit. c. 20. p. 50.*), cui ante horrenda facies, vultu jam non quid amplius relucente, ſed cujusdam divinitatis radio ac ſplendore pulchritudinis aucto ſupra modum videbatur. Caumontiæ Heroinæ in mediis tenebris capillus dum pectitur ignem vomere videtur, habet *J. C.*

Scaliger. (*Exerc.* 175 *p.* 567.). Puella quædam nobilis forma gratiſſima prædita (*tradit c. l. P. J. Faber*), dum coram me capillos venuſtè admodum pectine implicatos diſſolveret, flammas veluti cadentes cœlo ſtellas è capite ſuo in ſinum excutiebat ſuum, quo meteoro perterrita ipſa puella in Syncopen ferè incidiſſet, ni ſubito verbis lepidiſſimis refocillatæ metum è pectore depreſſiſſem, explicata harum flammarum cauſa illi ipſi & parentibus ſuis. Diverſus ab hoc *Laviniæ novercæ* ſplendor, qui lucem flamma comitabatur. Audiamus *Poëtam* (*l.* 7. *Æneid. v.* 71.)

Præterea caſtis adolet dum altaria tædis,
Et juxta genitorem aſtat Lavinia Virgo,
Viſa (*nefas*) *longis comprendere crinibus ignem*
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regalesque accenſa comas, accenſa coronam
Inſignem gemmis; tum fumida lumine fulvo
Involvi, & totis Vulcanum ſpargere tectis.
Id verò horrendum ac viſu mirabile cerni.

Hæc & alia atiam *ap. Petr. Dan. Huetium* (*l.* 2. *Qu. Alnet. c.* 12. *n.* 10. *p.* 194.) invenies.

§. 35.

De Corporis & Artuum luce ne dubitemus, hiſtorias in medium produxit (*l.* 2. *de Monſtr. c.* 48. *p.* 261.) *Fortun. Licetus.* Ego pluries audivi *à Joſepho Patre, inſit,* ſe dum juvenis in Inſula Corſicæ Medicinam faceret *Franciſco Guido Juriſperito*, artificioſæ memoriæ Monſtro memorabili, nulliique hominum comparabili familiariter uſum, quem ſæpe numero, dum nudus in lecto recumberet, caſu brachia levigantem flammas evidentius excutere conſueviſſe, quam ſi aridæ truncum hederæ virentis lauri baculo vehementiſſimo, concitatiſſimoque niſu attriviſſet. Quinimò, *pergit,* dum Piſis agerem, publicus Philoſophus ſuperioribus annis *ab Antonio Cionſio, Bibliopola Piſano* audivi, ſe bis, dum ſubuculam nuncupatum exueret arctiorem flammas è dorſo & brachiis cum crepitu efflaſſe, ita ut univerſa familia præſens miraretur. Hoc idem frequentisſimo in more poſitum fuiſſe *Maximo Aquitano Medico inſigni Petr. Lupius* inter Piſani Gymnaſii Profeſſores non indoctus, ejus Nepos ampliſſimo teſtimonio mihi retulit. *Hæc Licetus*: De *Tiberio Imperatore Suetonius* (*in Vit. Ejus c.* 14. *p. m.* 132.) veſtimenta mutanti tunica ardere viſa eſt. De Induſio noctu lucente obſervationem ſingularem *Exc. Dn. D. Rud. Jacob. Camerarius* (*M C. Cec.* 2. *A.* 8. *obſ.* 172. *p.* 428.) communicat. Cuidam in pallii conſueta depoſitione ſcintillæ à dorſo petaſi ſparſim proſiluerunt, iterumque repoſito pallio, dum amoveretur,

denuò

denuò eruperunt, (*Hier. Cardan. l. 14. de Rer. Variet. c. 69. p. 916.*). *Alexandrinus Medicus Philalthei* (*3. de Cœl. comm. 31.*) *teſtimonio* adſeverat à vertebra coxæ in laborante coxendice Ignem exſiluiſſe, & oculos inſpicientis combuſſiſſe. In *Joh. Friderico Electore Saxonico* modo nato viſa eſt in dorſo crux aureo colore fulgurans, quod narrat (*indic. Chronolog. p. 452.*) *Abrah. Bucholzer. Georg. Richter* (*Axiom. Oecon. 3. p. 15.*)

§. 36.

Sed nec hoc in viris ſolum animadverſum, ſequior ſexus pariter iſto prodigio non caruit. Illuſtris Matrona in Italia *Domina Caſſandra Burrhi*, *illuſtris Joh. Franciſci Rombaldi Patritii Veronenſis uxor*, eo prærogativæ dignitatis & ſtupendæ Naturæ ſigno ſignata à Creatore, ut quotiens leviter linteo corpus tetigerit ſcintillæ ex Artubus copioſè proſiliant, non ſecus ac ſi è ſilice excuterentur, comitatæ etiam ſtridore omnibus audito. Sæpè ducta manus per induſii manicam ſcintillas excipientem, obſervavit flammam caudato radio ad inſtar accenſarum exhalationum decurrentem, à quo ſæpè deluſæ ancillæ, ignem ſe intra ſtragula lintea ingeſſiſſe per incuriam, cum cubile hyemali tempore etiam copioſiores & clariores micant ſcintillæ, cum metu haud dubio arbitrantur. Ignis autem, ut hoc addam, non niſi noctu aut obſcuro loco in morem luminum noſtrorum cernitur, nec extra ſe urit, quamvis materia ſuggeratur ad inflammationem promtiſſimam, nec denique, ut alii fulgores temporanei ad certi temporis menſuram deſinit, ſed eadem lucentis facie, cum hæc literis mando, adhuc effulget. Hæc *ex Ezechiele* poſtmodum baptizato dicto *Petro de Caſtro* (qui hanc hiſtoriam *tr. de Igne lambente* illuſtraſſe dicitur) *Th. Bartholin.* (*c. l. c. 19. p. 162. ſq. & Cent. 3. Hiſt. 70. p. 139.*). Aliam *P. Borell.* (*Cent. 2. obſ. 69. p. 165.*) his delineavit. Sæpiſſimè oculis propriis mihi videre contigit in ſubucula & induſiis egregiæ & nobilis Dominæ dum Medicinæ operam Monſpelii navarem. Cum enim munda ſumeret induſia, in iis, quæ exuebat, ſcintillæ igneæ erumpentes & in plures ſub diviſione ſua abeuntes percipiebantur, eodem modo, quo ignis Carbonum ſcintillare & in multiplices ſcintillas ſubdividi ſolet.

§. 37.

Aurei *Pythagoræ* femoris mentionem ex Antiquis fecerunt *Plutarchus* (*in Numa p. m. 116.*). *Diog. Laërt.* (*l. 8. de Vit. Philoſ. p. 574.*). *Lucian.* (*l. 2. Verar. hiſtor. c. 26. p. 45. in Somnio ſ. Gallo & Vitarum auctione p. 373.*) *Jamblich.* (*in Vit. Pythag. p. 131.*) *Apud Olympiam* (Vid. *Ammian. Marcellin. l. 22. p. m. 253.*) cum per cœtum populi tranſiret oſtenſum ſtigma quoddam, interpretatur *Joh. Henric. Urſinus* (*l. 1. Anal. Sacror. c. 61. p. 95.*). Cum inter geſtandas tædas, & myſticas ſaltationes *Alexandri Impoſtoris* femur de induſtria renudatum aureum

apparebat, pelle, ut conjicit *Lucian.* (*Pſeudomant. p. 771.*) aurata circumdata, & ad tædarum fulgorem relucente. Quæſtio inde inter duos deſipienter ſapientes orta, utrum ob femur aureum animam Pythagoræ haberet, an aliam Pythagoricæ ſimilem? Quid de eo præterea ſentiat *Fortun. Licet.* (*c. l. c. 47. p. 158.*) addere operæ pretium duxi: Putat nempè aureum femur Eidem attributum myſtico ſenſu, ita, ut cum *Pythagoras* in via morum & ſapientiæ nequicquam erraret, ſed bene incederet, femur aureum illi ſcitiſſimè attribuerent. Ita *Plato* (*in Euthydemo p. m. 220.*) ſcripſit, apud Scythas eos feliciſſimos optimosque viros eſſe, qui in ſui capitis oſſibus aurum multum continent. Dæmones eſſe aureum genus hominum, id eſt, bonum præclarum, *Plato* (*in Cratilo*) *teſtatur*, poſtquam ex hac vita diſceſſerint, fieri Dæmones ſanctos, terreſtres optimos malorum expulſores & cuſtodes hominum. *Vid. Andr. Cæſalpin.* (*de Dæmon. inveſt. peripat. c. 6. f. 151. b.*). Et aureos philoſophiæ participes vocaſſe *Platonem Clemens Alexandrin.* (*l. 5. Stromat. p. 445.*) deprehendit, qui paulò ante *ex Eodem* narrat (*p. 434.*) DEUM dum fingeret aptos ad imperandum iis in generatione commiſcuiſſe aurum; earum autem auxiliaribus argentum; agricolis & reliquis opificibus æs & ferrum. Aureum pulchrum interpretabatur *Caſp. à Rejes* (*Camp. Elyſ. qu. 36. n. 49. p. 442.*) allegans illud *Heſiodi* (*l. 1. op. & dier. v. 99.*)

Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων.

Eburneum illud *Origines* (*l. 6. contr. Celſum.*) vocavit. Femoris pulchritudinem declaraturus *Anacreon.* (*od. 29. ad Bathyll. p. m. 150.*) ignem eidem tribuit:

Μυρῶν τὸ πῦρ ἐχόντων.

Femorum ignem habentium.

in quem locum quid annotet *Mr. de Longepierre ex Henrico Stephano vide* (*p. 161.*) Sunt qui pro χρυσοῦν μυρὸν χρυσοῦν ῥοῦν aureum flumen legunt, quod animadvertit *Martin. Delrio* (*l. 1. Disquiſit. Mag. c. 5. qu. 1. ſ. 1. p. 138.*), qui & addidit, quosdam id de Lapide Philoſophorum interpretatos fuiſſe. Ne repugno *ingenioſiſſimo Chemiatro O. Porrichio* (*Diſſ. de ort. & progreſſ. Chem. p. 40.*) illud de aliquali cognitione Chemiæ ex Ægypto in Græciam translata explicantur: Quod ſi moraliter, ut pleraque Pythagorica accipienda, id explicare tentes, forſan de celebri illa Pythagoræ continentia, non incommodè, interpretaberis mecum, cum femur, (ut *infra l. 3. Tit. 1.* monui) ad generationem referatur, & ideò femoris ſacrificium, ut *ex Eubulo Comico* allegavit *Clemens Alexandrinus* (*l. 7. Stromat. p. 514*) Diis diſplicuit, verba hæc ſunt:

Diis quidem caudam conſecratis & femur,
Tanquam ſceleſtis nempè pædiconibus.

§. 38.

§. 38.

Et hæc prima fuit *Liceti* ratio, notis haud trivialibus forſan illuſtrata. Vel ab imaginatione matris, *pergit*, femori ipſius flava macula impreſſa fuit. Noſtri vocant *die Honigflecken*, & melli tempore geſtationis avidè comeſto aſcribunt, qui ipſi nævi aliquando flavo colore, ut mel rutilant, aliquando obſcurè flavent. Potuit & eidem contigiſſe, *addit*, ut dum nudaretur frictione femoris, confeſtim ex apertis poris flammulenta exhalatio prodiens aureo colore membrum illud inficere videretur (*c. 49. p. 162.*). Tandem morbo arquato, qui morbus aureo colore corpus tingit, ut exemplis *è Cornelio Gemma (l. 1. Cosmocrit. c. 7. p. 157.)* & *Lazaro Riverio* (*Cent. 1. obſ. 6. p. 556.*) conſtat, ut etiam Icteri Lunam aureo tingentis colore *memoret Petr. Borellus* (*Cent. 1. obſ. 68. p. 64.*) inde etiam Aurigo dictus *Aretæo* (*l. 1. Diutrun. Affect. c. 15. p. 84.*). Ultima ratio, ut vix aliquam probabilitatem promittit, cum Icterus in una corporis parte deprehenſus vix legatur, isque non ſit à primo ortu in totam vitam durabilis. Priores autem tres nec rationi, nec experientiæ contrariantur.

§. 39.

Præter lucem prædictam (in vivis namque non ſeparatim conſiderantur, benè tamen in mortuis) etiam unicuique corporis noſtri humani, & parti ſua eſt lux, ipſi, quatenus mixta dicuntur, inhærens. De humorum luce acutè & nervosè colligit *Joh. Theod. Schenck.* (*hiſt. hum. general. c. 5. p. 72.*), è motu, ex eorum ſplendore & effectibus, qui ſunt, lucida reddere corpora flammantia & rutilantia pro varia corporum luminoſorum mixtione. Sicut autem non una eſt ſpecies (*pergit p. 73.*) lucis, ſed innumeræ: Ita ex hoc facilè colligi poteſt, quod, ubi ſeparatim humores extant, aliter lucere, quam ubi vel aliis ſunt permiſſi, vel intra carnes deliteſcunt, vel in aliam degenerant naturam. Eleganter verò illud pigmentorum varia miſcela illuſtrat, & (*p. 74.*) ſubjicit: Non igitur à ratione abeſt, nec mirandum, cum hanc lucem calidam & quaſi urentem in ſinubus cordis; temperatam & ſideream quaſi in Cerebro; fulgurantem in oculis, liliaceam in cute, roſaceam in labiis & genis, in unguibus ſpeculi inſtar gliſcentem, in humore cryſtallino gemmeam, in vitreo obſcurè nitentem.

§. 40.

De Sanguinis luce nemo ferè dubitat. *Ipſe Galenus* (*2. de vict. rat. in acut. t. 44. p. m. 575.*) oculorum coruſcationes ſangvinis copiæ ad caput delatæ aſcripſit. Lymphæ ſplendor oculos effugere non poteſt, probat eundem gelatina, in quam abſumta ſeroſitate faceſſit, ut alibi (*l. 1. Tit. 7 §.*) allegavi. Gluten ex agnorum & vitulorum oſſibus excoctum, quod non tantum pellucet,

ſed

ſed & coloribus, Chartis, Lignis &c. ſplendorem conciliat, oſſa demum ipſa, tendines, membranæ, nervi &c. quæ originem & nutrimentum ſuum præfatæ debent lymphæ, id abundè oculis ſuggerunt. Et ſi rectè quidem calculum pono, ſangvis potiſſimum lucem ob admixta lympha mendicatur. Separata namque lympha aliqualem obſcuritatem oppidò acquirit, & tandem ea ab igne penitus exſiccata, obſcurus penitus redditur. Ita Lac ſangvini miſtum, colorem eidem ſplendentem minio ſimillimum per aliquot dies conſtanter induxit, experimento *Th. Bartholin.* (*de Hepat. defunct. p.m. 585.*). Quin Chylus admiſtus idem præſtet ſæpius ſuſpicio me tenuit. Contra (*idem expertus c. l. p. 586.*) ſubcinericium colorem omni ſangvini facilè impreſſeris, ſi ad ignem in vaſe leviter coquas.

§. 41.

Lympha iſta ſangvini miſta ſangvini concreſcenti varia ſuperficiem mutando imprimere poterit ſimulacra. Spectat huc illud phænomenon, quando Haffniæ anno 1662. menſe Junio Chirurgus in ſangvine ſpeciem hominis capillati, & fœminæ cum corona ſibi invicem obverſa vidit, quod tertia hora evanuit (ſeparata nempè à ſangvine lympha), quod iterum notat *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Epiſt. 24. p. 101.*) Eodem modo Alii in ſanguine effigies ſacerdotis comparuit, ut *Idem* (*de Hepat. exauctorat. deſperat. Cauſ. ſ. 1. p. 642.*) meminit. De Chyli & Lactis Luce nihil amplius addo, ne ſoli lucenti lucem jungere videar.

§. 42.

Germanicum *Auge* concinnè à græco αὐγὴ deducunt, ut ſplendentis radii ſignificatio inſit, ceu *Franc. Tidicæus* (*tr. 4. Microcoſm. p. 274.*) loquitur. Oculum igneum eſſe, prodiderunt multi, quos citat & refutat *Andr. Laurent.* (*l. 11. Anat. quæſt. 3. p. 941.*). Ignis ille, qui è corde vel aliunde in cerebrum erumpens, ibique exquiſitè elaboratus à Natura in viſus miniſterium ſecernitur, inde in Nervos opticos ſe recipiens, dum ab oculi humoribus & tunicis impeditur, quo minus avolet, quicquid eſt ſubtiliſſimum, ejus veluti eruptione facta ex illis anguſtiis longè ſe promittit, ſpatium quærens. Quod manifeſtum eſt in oculis Felis & Noctuæ, *ſcripſit Sebaſt. Baſſo* (*l. de viſu intent. 4. Artic. 5. p. 540.*). Spiritum in Nervis opticis ſplendidum vocavit *Gallen.* (*l. 7. de placit. Hipp. & Platon. p. 1139. & l. 16. de U. P. p. 882.*). Oculi humores orbiculares duplices, alius ita mollis, cujusmodi eſt vitrum mediocriter ſolutum; alius ita durus, cujusmodi eſt glacies modicè concreta. Nominatur à Medicis mollior hyaloides, durior cryſtalloides à vitri & Cryſtalli ſimilitudine, quibus non ſolum ſubſtantia, ſed eti-

etiam coloribus reſpondent. Siquidem exactè purus eſt pellucidus & ſplendidus. (*Id.l.7. de placit. Hipp. p.1145.*). Leonibus & Pardalis aliisque animalibus, quibus ſplendidus admodum eſt oculus, licet tibi noctu ſpectare, qvum pupillam ad nares converterint circulum ſplendoris in ipſa apparentem, (*id. ibid. p.1141.*). Solem non oſtendam quidem in corpore animalis, ſed oſtendam tibi oculum, organum lucidiſſimum, & Soli quam ſimillimam animalis particulam, tandem concludit *Pergamenus* (*l.3. de U. P. c.10. p.386.*)

- - - - πυρόεν τε
ὄμματα - - -

Melitæ tribuit (*in Epigr. V. Antholog. Epigr. l.7. p.m.521.*) *Ruphinus*. In Venereis id contingere præ reliquis, *Martin. Schoock.* (*de Ferment. c.18. p.251.*) autor eſt. Inde *Adamantius Sophiſta* (*l.2. Phyſiognom. c.26.*): oculos σίλβοντας ſ. lucentes Veneri ſacravit, quod imprudentiam demonſtrent. Vid. & *Joh. Bapt. Porta* (*l.3. Phyſiognom. c.7. p.409.*) Plura de oculorum luce *Caſp. Hofmann.* (*l.2. Syntagm. de Calid. innat. & Spir. c.2. p.56.*). Oculos interim animalium non luce innata, ſed participata gaudere, experimentis declarare voluit *Exc. Joh. Bohnius* (*Circul. Anat. Progymn. 19. p.402. & 27. p.413. ſq.*). Et noctivaga animalia nullum extra oculos lumen mittere, itidem Experimentum ſuppeditavit *J. B. Helmont.* (*tr. Formar. Ortus n.50. p.114.*)

§. 43.

De humore oculi cryſtallino multa dicere prohibet Lux præfata oculorum emiſſititia, ut ut hunc neget *Hieron. Fabric. ab Aquapend.* (*tr. de Oculo p.2. c.4. p.45. & p.3. c.6. p.89.*) & ab intimis oculis receſſibus lumen proſilire, inficietur *Athan. Kircher.* (*l.3. Art. Magnet. p.9. c.1. p.610.*). Excelluerunt illa luce *Cajus Marius*, ex cujus oculis in cubiculo umbroſo multas flammas emicare vidit miles, *teſte Plutarcho* (*in vit. Ejus p.72.*) *Auguſtus Cæſar*, *Tiberius*, *Aſclepiodorus*, *Julius Cæſar & Joſephus Scaligeri*, *Beza*, *Burrhus*, *cum Aliis*, quos citat *Th. Bartholin.* (*l.1. de Luc. c.14. p.106. & l.3. c.8. p.493.*) ex *Angelus à S. Franciſco* (*tr. Homo omnia l.1. p.60.*). Novit Grœningæ quosdam nocte expergefactos omnia clarè, Luna non fulgente, cernentes *Iſaac. Schookius* (*Cent. probl. rar. n.44. p.40.*). Idem de ſe *Cardan* (*l.8. de var. rer. c.43. p.542.*) ſibi ipſi ſplendentes oculos tribuerunt *Lud. Cœl. Rhodig.* (*l.15. lect. Antiqu. c.2. col.776.*) *Joh. B. Porta* (*l.4. Phyſiognom. c.6. p.460.*) & *Athanaſ. Kircher.* (*l.2. Art. magn. Luc. & umbr. p.2. c.1. p.162.*): De me teſtari poſſum, quod ſæpius è ſomno expergefactus cameram lucidam deprehenderim, ſed nonniſi oculis humentibus, humore namque in vapores reſoluto, lux evanuit, & oculis ſiccis nunquam comparuit.

§. 44.

Hyæniam Gemmam in oculo Hyænæ inveniri, *ſcripſit Plinius* (*l.37.c.13.*). A ſimilitudine verò nomen accepiſſe, *Anſh.Boët. de Boot.* (*l.2. de Lap. & Gemm. c.299.p.262.*) dictitat. Eruit has (quamvis veræ gemmæ non ſint, cum poſt tres aut plures dies fiant opacæ, & in varias partes ſcindantur,) *Petr. Caſtellus* (*l. de Hyæn. odorif. c.4.p.37.*), cryſtallinas ex Hyænæ oculis duras & diaphanas, quas etiam *apud Eundem* vidit *Th. Bartholin.* (*l.2. de Luc. c.9. p.252.*), qui & ipſe è Civetta talismodi humorem cryſtallinum exemit & deſcripſit (*Cent.4. hiſt. 1.p. 210.*). In hominibus contra ſub mortem vel Syncopen oculi cornea membrana lumine priva cernitur, *advertente J. B. Helmontio* (*tr. Blas human. n.24.p.148.*), quod & calculo ſuo firmavit *Thom Reineſius* (*l.2. var. lect. c.18. p.290.*). Confer etiam quæ ſupra (*l.1. Tit.5. § 7.*) collecta dedi.

§. 45.

In contentione avari *cum Oreſte* ſplendidam huic bilem tribuit *Horatius*, quod cum *cenſente B. Frideric. Rappoldo* (*in not. ad Horat. c.11. p.331.*) *Dionyſ. Lambinus* ad atræ bilis naturam rectè refert, quæ *Galeno docente* ſit στιλπνοτέρα τοῦ αἵματος, ſplendidior ſangvine. *Torrentius* tamen (valdè veretur, ne invita veritate, citraque autoritatem veterum *laudatus Rappoldus*) flavam potius ſeu rubeſcentem, quæ ad cor redundans, iram concitet. *Torrentio* meum aggrego calculum, eò quod irati rubeant, inde *ap. Statium* (*l.7. Thebaid. v.48.*): iræ rubentis, & irati, tum ignea corda, (*l.2. Theb. v.411.*) tum ſcintillantes oculos habere, Poëtis dicuntur. De his locus extat *ap. Apollon. Rhodium.* (*l.1. Argonaut. n.50. v.1258.*)

τοῦ δὲ οἱ ὄσσε
Ὄσσε λίγγες μαλερoῖο πυρὸς ὣς ἰνδάλλοντο.
ipſiq; ei oculi
Scintillæ rutili ignis tanquam fulgurabant.
Ἐκ δὲ οἱ ὄμματ᾽ ἔλαμψαν ὑπ᾽ ὀφρύσιν ἱεμένοιο.
Eiq; oculi ardebant ſub ſuperciliis more incitati.

Oculis Dracorum & Serpentum κακὸν πῦρ *Theocritus* (*Idyll.24.v.18.p.m.187.*) & Apro immani oculos flammeos aſcripſit *Apulejus* (*l.7.Metam.p.m.191.*). Apud *Homerum* (*Iliad.19. v.16.*) *Achilli* irato:

intus oculi
Terribiliter ſub palpebris tanquam jubar micabant.

& (*c.l. v.371.*)

Eidem

Eidem oculi
Ardebant velut ignis flamma.

Imitatus hunc *Virgilius* (*l. 12. Æneid. v. 101.*)

Hic agitur Furiis, totoque ardentis ab ore
Scintillæ aſſiſtunt oculis micat acribus Ignis.

Seneca (*l. 1. de Ira. c. 1. p. m. 20.*): hæc de iratis. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor exæſtuante ab imis præcordiis ſangvine. *Plato* bili flammam tribuit, omnemque inflammationem corporis eidem, (*teſte Galeno* (*l. 9. de placit. Hipp. & Platon. p. 1185.*), cujus mentem ut explicaret, iſta (*p. 1186.*) ſubjecit, ex eo quod appoſuerit flamma ob coloris nomen certum eſt, non in appellatione erraſſe ipſum, ſic ut *Prodicum*, ſed in Naturæ humoris cognitione. Varii prætereà colores bili aſſignantur. Rubram bilem dicunt, quæ ſerum ſangvinis eſt. Vitellina verò gignitur ex flava craſſeſcente, ſicut pallida, cum illi aliqua ſubſtantia intermiſcetur. Et hæc iterum (*in 6. de morb. vulg. comm. 5. p. 586.*) *Galenus*. De atra *Idem* (*l. 2. de nat. facult. c. 9.*), qui & quorundam Taurorum bilem vidit cœruleam (*l. 10. de Simpl. med. facult. p. 971.*). Tauroſque in Colchide ignem ſpirare, è *Virgilio Fried. Taubmann.* (*Comment. in Virg. p. 150.*) prodidit.

§. 46.

Homini vivum aliquod ens igneum ineſſe, ſequens experimentum *Franciſ. Mercur. Helmont.* (*obſ. circ. hom. ejusque morb.* §. *9. p. 8.*) docuit: Accipe *ſcribit*, urinam eorum, qui parum bibunt, eſt enim acrior, aliquandiu repoſitam ad mellis conſiſtentiam evaporare ſine, tum adde triplum carbonis laterisve in pulverem redacti, injice maſſam in retortam ob ignis violentiam luto incruſtandam, & amplum adapta recipiens, cui aquæ nonnihil inſit, tandem igne reverberatorio aſcendet fumus cœruleus lucidus, qui in Aquam figitur in ſubſtantiam ſpiſſam, quæ inde extracta protinus lucet, & nimis ruditer tractata urit, quod Phoſphorus appellatur. De Phoſphoro, quam Tincturam *ſupra* (§. *16.*) vocavit *Edmund. Dickinſon.* (*c. l. n. 49.*), quæ de eſſentia quadam hæc (*p. 289.*) ſubdidit: Ea quæ jam prædicatur Eſſentia, multo ſubtilius elaborari debet, & in liquidam atque puriſſimam naturam redigi, ut Pyropus fiat; quæ, ſi vitro in formam globi ſufflato indatur, ita fulget, ut jubare ſuo totam cameram quamvis ampliſſimam, in qua ſuſpenditur, illico luculentam reddat, tenebras & noctem fugans.

§. 47.

De Sudore pingvi & oleoſo lucente res videtur indubia. De Sudore peſte correptorum *Lucret.* (*l. 6. de Nat. Rer. v. 1185.*)

Sudoriſque madens per cutem ſplendidus humor.

In quem locum iſta *Obert. Giſan.*(*collect. in Lucret p.432.*): tribuitur humori ſplendor à Poëta noſtro fortaſſe, quod, ut lumen à Poëta noſtro liquidum ac fuſum dicitur, ita contra liquor ſ. humor ſplendidus, ſitq; mutua interea translatio. De urina noctu inſtar ligni putridi, cute flammæ ſulphureæ lucente, ſingularem communicavit hiſtoriam *Dn. D. Salom. Reiſſel.* (*M. C. D. 1. A. 6. & 7. obſ. 193. p. 280.*), quod ſulphuri lucenti in illa latenti tribuit *J. J. Beccher.* (*Supplem. Phyſ. 3. p. 75.*). Movit id *Joh. Kunkelium*, *Chymicum induſtrium*, ut Phoſphorum ſuū cum *Helmont.* *laudato* ex urina pararet, quod augurabatur *Fried. Hoffmann. F. F.* (*Diſcurſ. in augur. de Avtochir. p. 15.*) & noctilucam ſuam aëriam *Rob. Boyle* (*tr. de Noctil. Aër. p. 82.*). Evaporationes pingves & ſulphureas è Cadaveribus ſuſpenſorum diurno tempore poſſe elici, quæ nocturno frigore condenſante ignem fatuum & lambentem repræſentent, non dubitat *Eraſmus Franciſci* (*c. l. p. 593. ſq.*) Hæc de humotum luce. In partibus corporis ſolidis pro varietate texturæ & humoris quo nutriuntur & madent, lux modò ſenſum noſtrum fugit, modo penetrat & ſe conſpiciendam dat, quod ſequentia declarabunt.

§. 48.

Externa & aſſumta huic luci velificari, prolixa non indiget probatione. Cum enim quædam aſſumta, v. g. Cibus aut potus luce interna turgeant; alia verò lurida & putredini obnoxia facilè evadant, quod illis lux corporis noſtri exaltetur; his verò obſcuretur, color faciei & labiorum loquitur. Plura *Th. Bartholin.* (*l. 3. de Luc. c. 6. p. 388.*). Ita ſi plantæ noctu lucentes ab animalibus comeſtæ, carnes lucere poſtmodum, ſunt qui aſſerunt. (*Vid. Iſaac. Schoockius Cert. probl. rar. 44. p. 38.*) Cum Monſpelii caro agnina luceret, ſuſpicabatur doctus quidam Medicus ex Cantharidibus, ſplendores eſſe, (quam benè ea, quæ *Decur. 1. M. C. Ann. 1. obſ. 138. p. 307. cum J. P. Sachſio* notavi docebunt,) quibus eo menſe veſcebantur animalia, quod *Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Epiſt. 9. p. 28.*) annotavit. Id verò non Cantharidibus comeſtis, ſed lampyridibus noctu per patentes feneſtras involitantibus carnique & pingvedini ejus denſo agmine inſidentibus, vel examinis inſtar Apum conglobatim adhærentibus imputat *Celeb. noſter Chriſt. Franciſc. Paulini* (*in not. ad Iſibord. ab Amelunxen. Breviar. p. 186.*) In Hippocomiis Regiis dum ſtrigilibus ferreis ſtrigmenta corporis equorum accuratiſſimè excutiuntur, fricta ſurſum & deorſum eorum cute evaneſcentibus fuligineis cutaneis excrementis apertisque cutis poris ſpirituoſa equini alimenti ſubſtantia, quæ in hiſce equis opiparè cibatis uberrima eſt, candeſcit, & flammeſcit, ita ut Eqvus ignitus videatur, *ratiocinatur* (*Pallad. Spagyr. c. 14. T. 2. op. p. 836.*) *P. J. Faber.*

§. 49.

§. 49.

Aurum & Argentum aſſumta, ſive in ſubſtantia, ſive chemicè præparata, huc referri poſſunt. Experimentum in Gallinis factum habet *Franc. Wendlerus (in Prognoſt. Aſtrol. German. ad Ann. 1619.)*, cujus verba in Latinum Idioma translata *à Dan. Sennerto (l. de Chym. & Ariſt. conſ. & diſſ. c. 19. p. 429.)* ita habent: Hoc loco facere non poſſum, quin mentionem faciam, qua ratione Gallina foliis auri & Argenti cum ſagina reliqua cibanda ſit, & quam mira meis oculis viderim, referam. Cum Sol ſignum Cancri ingreditur, quod 22. Junii eveniet, Gallinam aliquam, quam fieri poteſt, optimè ſagina, ſaginæ folia argenti inſperge: quorum quo plura cum cibo ingerit Gallina eò melius ſe res habet. Primis quidem quatuor diebus argentum cum excrementis per alvum rejicitur, quinto vel ſexto vel aſveſcit ventriculus argento, idque arripit, & immutat in ſuam quintam Eſſentiam, melius quam Chemicus aliquis. Si menſem unum ita Gallinam nutriveris ac ſaginaveris, mactare eam licet, & mira videbit. Quæ domi meæ ſaginata & mactata eſt, candida fuit inſtar argenti: Intus viriditas tanta apparuit, qualem nec Chemicus ex Argento parare poſſit. In maſſa illa quæ ova continet, innumera ferè ova magna & parva apparuerunt, quaſi ab Artifice aliquo ex argento formata fuiſſent. Poſteà quando Sol in Leonem ingreditur, quod accidit 23. Julii alia Gallina eodem modo nutriatur Auri foliis. Hoc modo meo ſvaſu nutrita & ſaginata eſt Gallina à Senatore quodam hic primario, & lautioris fortunæ &c. Comederat illa Gallina quatuor circiter volumina (4. *Büchlein Gold)* Auri, malleando in folia ducti. Ubi mactata fuit, mirum, quam pulchra intus fuerit. In pectore verò tres lineas purè aureas habuit, quaſi ab Artifice inductæ fuiſſent. *Hæc Wendlerus.*

§. 50.

Tentavit hoc Experimentum *Sennertus* eodem Anno foliis argenti, ſed ſine ſucceſſu. Tentavit & *Joh. Agricola* cum Auro, qui tamen teſtatur, ſe nihil inveniſſe, *als vergüldeten Hünerdreck (tr. de Auro p. 2. & 3.)*. Add. *Guerner. Rolfinck. (l. 6. Chem. in Art. Form. redact. c. 7. p. 427.)*. *Joh. Sperling. (l. 6. inſtit. Phyſic. c. 7. qu. 3. p. 1102. ſq.)*. *Martin. Schoock. (l. de Ferment. c. 23. p. 384.)*. Sed de eo non dubitat *Anton. Deuſing. (Exerc. de Nutrit. Anim. §. 68. p. 103.)*, comprimis ſi folia vel pulverem impalpabilem Aqua mellis imprægnatum & in ventre Equi digeſtum ſumamus, & cum palea triticea & melle paremus amalgama, & Gallinæ exhibeamus, quod conſulit *Hieron. Reuſner. (Exerc. 7. de Scorbut. p. 504.)*. Conf. *Carol. Roſenberg. (Exerc. Med. 31.)*. *Laurent. Eich-*

ſtad. (*tr. de Conf. Alkerm.*). Colligit id è vitibus Ungariæ & Tranſylvaniæ, quarum folia aliquando aurea apparuere. Vid. *Nobiliſſimi Noſtri Sachſii Collectanea* (*M. C. D. 1. A. 1. obſ. 131. p. 291.*) & *D. Joh. Peterſon Hain* (*c. l. A. 2. obſ. 113. p. 187.*). Habet & quædam *citatus Deuſing.* (*c. l.* §. *71. p. 105.*)

§. 51.

De vituli aurei potu *ap. Eundem* (*c. l.*) etiam quædam è *Lyrano* adducta invenies, è quo etiam aureo colore tinctas barbas Idololatræ retuliſſe dicuntur. Evolvatur etiam *Dan. Sennertus* (*c. l. c. 3. p. 22.*) & *Præceptor olim in Patria fideliſſimus, Affinis & Fautor obſervandus Dn. D. Georg. Moebius* (*Moſcholatr. Diſp. 1. ſ. 2.* §. *36. p. 29.*) & *Exc. Noſter J. D. Major* (*tr. Genius Errans c. 31. H. 4.*) cum *O. Borrichio* (*Diſſ. de Ort. & Progr. Chem. p. 48.*), qui illam mutationem, ſi vera ſit, miraculum ſpirare, non opus Chemiæ, edixit. Verum ridiculum illud Ebræorum commentum non ſine ratione reputavit *celeb. Joh. Selden.* (*Syntagm. 1. de Diis Syris c. 4. p. 155.*)

§. 52.

De Boëto fluvio, Martialis (*l. 9. Epigr. 62.*)

Vellera nativo pallent ubi flava Metalla
Et linit Heſperium bractea viva pecus.

Qui & alibi, (*l. 22. Epigr. 100.*) de Eodem:

Aurea qui nitidis vellera tingit aquis.

In Capillis humanis magnam eſſe virtutem mineralem, præcipuè iſtis, qui de capite abſcinduntur, *Alberti M.* (*tr. 4. de Reb. Metall. c. 6. p. 365.*); majorem in Cranio & Cerebro à ſalis gemmei nimio uſu, *Joh. Walchii* (*Comment. über den kleinen Bauer p. 125.*) fuit aſſertio.

§. 53.

Aërem inſpiratum ſanguini lucem fœnerari, (ſi quidem clarus ſit, obſcurum namque & fœtidum ſanguinem corrumpere, & colorem defœdare obſcuris & humidis carceribus diu incluſi, fidem faciunt,) *Rich. Lowerus* tradidit. Sic & ſanguinis venoſi in vaſe excepti ſuperficies quatenus aëri expoſita eſt, coccineum calorem acquirit; quæ ſi auferatur proxima, quæ ſubjacet, à ſimili aëris contactu in eundem brevi mutabitur. Quin etiam ſi placenta congrumati ſanguinis, poſtquam diu reſederit, invertatur, brevi ſpatio ſuperficies nova (dummodo ſanguis ſit integer & incorruptus,) purpureum colorem induit, quin & vulgo notum eſt, ſanguinem venoſum in patina exceptum & diutina agitatione commotum, quo aërem penitius intromittat, purpureum evadere. Notat hinc *J. Th. Schenckius* (*c. l. p. 75.*) jucundum experimentum, (ſimile fere illis,

quo

quo Iridem repræſentare docent *J. B. Porta l. 4. Mag. Nat. edit. prim. c. 3. f. 12. Wolfg. Meurerus Meteorol. p. 146. Dan. Sennert. l. 4. Epit. Nat. Scient. c. 9. p 345. P. J. Faber l. 3 Panchym. ſ. 1. c. 6. p. 300. Athan. Kircher. l 3. Art. Magnet. c. 3. Exper. 1. p. 435.* & Iridem Natura monſtrante vidit *Ad. Olear. l. 2. Itin. Muſcov. Perſ. c. 10. p. 118.*) inſtitui poteſt, dummodo proſilienti ex vena ſanguini ſolis radios oppoſueris, pro varia radiorum ſolis fractione Iridem microcoſmici ſanguinis non ſine oblectamento ſuſcitabis.

§. 54.

In mortuis igitur ſi lucis cauſam quæras, animæ luci, aut ignis nativi coruſcationibus immeritò id defertur. Solutum namque eſt Animæ cum corpore commercium, & flammula cordis extincta, nullum poſt ſe, quod inter affectiones (*ſupra* §. 19.) numerabatur, ſui relinquit veſtigium. Luci igitur humoribus & partibus inhærenti ſplendor ille aſſignandus veniet, & partium, in quibus coruſcatio contingit, texturæ & ſingulari conſtitutioni.

§. 55.

Duplici autem modo accidit, vel enim lux in vivis aperta poſt mortem aliquandiu durat, vel operta poſt mortem demum emergit & fulgurat. Aperta lux aliquandiu perſeverat, usque dum corpus putreſcat, poſt, protinus evaneſcit, non raro aliquando ob alias cauſas, etiam putredine dominante, adhuc ſtabilis permanet. Priori modo pars corporis ſplendet, quando humor lucidus, qualis lympha, aut eidem ſimilis pura intra tendinoſam & membranoſam, atque adeò pellucidam partem hanc ludit ſcenam, ſecundum quem ſine dubio caro in monte peſſulano & alibi evaſit illuſtris. Quod ut ſuſpicer, facit (1.) carnis inæqualis pinguedo. (2.) Quod tantum aliquæ partes pellucidæ inæquali ſplendore luxerint. (3.) Lux illa effulgens non fuit ignea. (4.) Tempus durationis, quia præſente putredine, quæ lymphæ ſplendorem nativum, colorem ejusdem & conſiſtentiam mutando, ſuſtulit, terminata.

§. 56.

Piſcium Lux ſententiam hanc reddit illuſtriorem. Lucent, in vivis dum ſunt quoad totum corpus. Lucerna Piſcis *à Plinio (l. 9. c. 27.)* & *Guilh. Rondoletio (l. 10. de Piſc. c. 8.)* delineata, cujus Lingua per os exſerta tranquillis noctibus comprimis perſpecta lucere. Idem de piſce, Luna dicta, (*l. 17. c. 7.*)*Harengi*, imprimis eorum oculi, quibus & ſquamas addit *Paul. Neucranz* (*Diſſ. de Hareng. c. 3. p. 20.*). Hi inſtar luminis noctu lucent in mari *ſcribit. Ol. Magnus (l. 20. Hiſt. Septentr. c. 29. p. 531.*), imò quod magis eſt, hujus piſcis maximo motu & reflexu vaſti ſui agminis quaſi fulgura & coruſcationes per æquora excitata

tata apparent, fulgura Halecis (*derHeringsblick*) communiter nuncupata. A ventribus autem verſus ſummum æquor obverſis ſplendorem deduxit (*Thaumatogr. Nat. cl. 9. c. 9. p. 414.*) *Joh. Jonſton.* Et vivæ & mortuæ jubar ſ. lucem fundunt Muræ Gallicæ (*Plin. l. c. c. 23.*). E concharum genere Dactyli ab Eodem deſcripti (*ib. c. 61.*) lucentes in ore mandentium, lucentes in manibus, atque etiam in ſolo ac veſte decidentibus guttis. Manu tritos lumen, velut ſcintillas quasdam, de ſe ſpargere, *Athanaſ. Kircherus* (*l. 1. p. 1. Art. Magn. Luc. & Umbr. c. 7. §. 1. p. 25.*) *autor eſt.* Addidit *Idem* experimento facto, humorem eorundem aſpergillo in tenebroſum aërem diſperſum mox igneam quaſi pluviam oſtendere, manus veſtesque, & quicquid lucentis humoris glutine inficitur non minus ac ſcintillis flammisque coruſcum reddi. Ita & *Dn. de Monkonnys* (*T. 2. Itiner. p. 484.*), ex hiſce Dactylis abraſit humorem lucidum in vitrum aqua plenum, quam ipſam reddidit tranſparentem & luminoſam per unius noctis & amplius ſpatium, usque ad alterum diem, ſed cum illam deſtillare tentaſſet, omnis lux evanuit. De oſtrearum cum vivarum, tum mortuarum ſplendore, evolvatur *Ælian.* (*l. 10 Hiſt. Anim. c. 13.*). De animalculis ex Oſtraceo genere Anconæ ad mare Adriaticum lucentibus *P. Zacchias* (*Philoſ. opt. p. 48.*). De Gammaris *Fortun. Licetus* (*de Litheoſphor. c. 33. p. 123.*). De Scombris Experimenta *D. Beale* (*T. 2. Ephem. Erud. p. 2. Ephem. 30. p. 349.*) exhibuit. De Scorpio marino *ap. Th. Bartholin.* (*Cent. 1. Epiſt. 83. p. 253.*) *O. Wormius.* De recenti juru Capaba ſ. Itajara Braſilienſi piſce *Georg. Marggrav.* (*Hiſt. Nat. Braſil. cit. Bartholin. l. 2. de Luce c. 15. p. 302.*). De Luna piſce mortua Lunam referente *Dn. de Monconnys* (*T. 1. Itin. p. 12.*)

§. 57.

Quod ad partes ſpectat piſcium, inter ea, quæ in lumine quidem non videntur, in tenebris autem ſenſum faciunt, etiam piſcium capita, ſquamas & oculos repoſuit *Ariſtot.* (*l. 2. de Anim. c. 7. t. 72.*). Lucii piſcis caput ſplendere, cutem aſperam Soleæ marinæ & oculum paſtinacæ marinæ *Th. Bartholin.* (*c. l. p. 315.*) annotat; caudam paſtinacæ marinæ, *Guilh. Rondelet.* (*l. 12. de Piſc. c. 1.*); oculos Harengi aliquot dies defuncti, *P. Neucranz* (*c. l.*), in putredinem demum vergentes, & quoad totum corpus, & quoad certas partes aliquando lucidi conſpiciuntur, de quo jam *ſupra* (§. 3.) adducta, rem ſatis expediunt. In piſcibus his vivacius lumen, tanquam in ligno putrido ſe exſerere, *Rob. Boyle* (*T. 4. Ephem. Erud. 4. Experim. 3. p. 49.*) probatum dedit.

§. 58.

Cauſas hujus in Piſcibus phænomeni non longe arceſſere debemus, cum in

in ipſis latent. Si verum eſt illud *Helmontii,nuper* (§. 17.) inſertum pronunciatum,Lunari Luce coruſcare piſces, quid mirum? Si non interdiu, ſed noctu luceant comprimis ad motum lunaris luminis luceant, carnis deinde color & conſtitutio lucida lucem promittit, externa itidem tegumenta, ſquamæ pellucidæ, cuticula viſcida argentei luminis obductæ. Et ſi primam piſcium materiam repetimus, aquarum ſunt progenies, aquarum alumni: Ad hanc mentem *J. B. Helmont. (tr. compl. atque miſt. Elem. figm. n. 12. p. 26.)*: Piſces innati ſeminis vi aquam ſimplicem in pinguedinem, oſſa, carnesque ſuas transmutant: Non mirum itaque piſces materialiter nil niſi aquam transmutatam eſſe & in aquam redire per Artem.

§. 59.

Quid aquis dici formoſius poteſt? quærit *Petron. (Satyric. p. m. 117.)*. Liquor ejus (*Langiana* regerit *Suada de Acidul. Ægran. th. 2.*) omni Cryſtallo nitidior. Fontis eſt candidiſſimum marmor,ſpeculum clarum, claror merus.Manat vitæ ſcaturiginis argentum.

vix pulchrior altos
Phœbus agit currus.

Qui ipſe claror, noctu comprimis, oculos ferit, ut viatoribus ſæpe Ignis fatuus eſſe videatur, coruſcationes namque ejusmodi inſequentes littora aquarum offendunt. Marinarum aquarum ſplendor *à Nicolao Papinio* (*l. de la lumiere de la Mer, cu la mer lumineuſe à p. 115. ad 155.*). *Verulamio* (*l. 4. de Augment. Scient. c. 3. col. 120. & Sylv. Sylv. Cent. 4. Experim. 352. col. 828.*). *Rob. Boyleo* (*in Append. Diſſ. de Qualit. Coſm. p. 24.*). *J. B. du Hamel* (*T. 1. op. Phil. l. 1. de Met. c. 3. p. 311.*). *J. J. Becchero (Supplem. Phyſ. 3. p. 75.)* celebratus,& *à Th. Bartholino (l. 1. Epiſt. 12. p. 43. & l. 3. de Luc. probl. 9. p. 469. ſq.)*. *J. D. Majore* (*tr. Genius errans c. 12. n. 3. a.*) erudito diſcurſu illuſtratus cauſæ titulum jure merebitur. A ſulphure aſtrali eundem deduxit *J. J. Beccher.* (*l. 1. Phyſ. ſubt. ſ. 2. c. 2. n. 10. p. 72.*) quod Margaritis, Conchis aliisque teſtaceis argenteum & ſemi diaphanum ſplendorem præbet. Pinguedo Aquæ marinæ *à Plutarcho* (*Quæſt. Nat. 1. p. 134.*) & *Ejus plagiario Macrobio* (*l. 7. Saturnal. c. 13. p. m. 539.*) tributa huc ſpectant.

§. 60.

A cauſis externis lucem illam augeri, aut in actum deduci probabiliter aſſero. Aeri in ſanguinis fulguratione & purpura multum modò (§. 53.) dedi. Spumæ lux & albedo id oculis ſubjicit. Quod in ore noſtro eſt humidum (*infit Clemens Alexandr. (l. 1. Pædag. c. 6. p. 75.)*,Spiritu albeſcit. Nivem aſpice & mi-

miraberis exaltatam in illa lucem & candorem, quamvis albedinem multis argumentis ipſi denegare conatus ſit *Gothofr. Voigt. (Diſſ. contr. Niv. alb.)* & hanc vetuſtate rubeſcere, *Philoſophus (l.5. Hiſt. Anim. c. 19.)* prodiderit, quod non tantum ex variata partium poſitione contingere arbitrabatur *(Diſſ. Phyſ. de Ign. 13. p. 383.) Paulus Caſatus*, ſed & ex aliorum corporum commiſtione. Glaciem huic junge & ſtirias, frigoris vi induratas, vel ipſum Cryſtallum nitore provocantes. Omnem albedinem deducit ab Aëre copioſo incluſo *Hieron. Cardan.(l.3. de Rer. Var. c. 14. p. 142.)*, qui calcem & oſſa combuſta albedinem propter ſiccitatem aſſequi juxta docuit, *(l.4. de Rer. Subt. p. 239.)* & ſolutis incendio omnibus humidi particulis copioſiſſimo ſubintrante aëre candorem cineribus accedere *Martin. Schoock. (Tr. de Furfis c. 16. p. 120.)*. divinavit, qui cum *V. A. Scarmilionio (l.2. de Color. c. 14.)* Carbonum nigredinem aſcribit inæqualitati maximæ, vel à Terra vel Aqua & minima Aëris portione provenienti. Quamvis aliam cauſam Microſcopii ſubſidio detexerit *Rob. Hoock (Vid. T. 2. Ephem. Gall. 42. p. 488.) ſupra* recenſitam examinatam & rejectam *(l. 1. Tit. 1. §. 91.)*. Lucem in piſcibus & Lignis ſoli aëri deberi, *Rob. Boyle (de Qual. Coſm. c. 5. p. 25. & c. 8. p. 40.)* faſſus eſt. Micas ignis, quas vulgo è corpore ſaxi aut ferri proſilire exiſtimant, lucidas aëris portiones, exquiſitæ ſubtilitatis undiquaque diſperſæ antea, ſed vitandi vacui ergò ſubitò allapſas ad replenda ſpatiola illa ſphærica, quæ ex continua rapidiſſimaque ramentorum rotatione per Aërem aliquanto reſultant celerius, quam Aër è veſtigio poſſit confluere, judicat *ingenioſiſſimus Heſperus (c. l. n. 2. a.)*

§. 61.

Si mortuorum Animalium collapſos pulmones inflaveris, pro ratione Aëris inflati pulmonum lobi albeſcunt. Nim. albedinis ratio in eò maximè ſita videtur, quod corpora alba eam ſuperficiei ſuæ diſpoſitionem nacta ſint ex bullularum numeroſiſſimarum congerie, quæ radios luminis incidentes confeſtim penè omnes reflectant, quemadmodum in ſpuma cernitur, aliisque ferè innumeris. Quamvis facilè credam, uberem illam luminis reflexionem potiſſimum fieri à ſuperficie aëris intra veſiculas contenti. Radios Solares huc advocant *Petr. Borell. (Cent. 1. obſ. 3. p. 5.)* & *Iſ. Schoock (c. l. probl. 44. p. 38.)* exiſtimatq; *Borell.* quod Lux in carne Monſpelienſi ex membranis quibusdam viſcidis lucem ſolis (ut Lapis Bononiæ, qui Soli expoſitus deinde in tenebris lucet) aliquandiu captivam retinentibus fieri potuerit. Sed hæc ratio cum probabilitatem ſubjectam habeat *(p. 6.)*, in aëre quandam ſubſtantiam quintam Aquæ vitæ ſumme rectificatæ, cœlique naturam retinentem, quæ ſic à Sole ſine indivi-

duo-

duorum læſione accenditur, fingit, quam *ſupra* (*Tit. h. l. 7.* §.) ex Aliis ætherem vocavi. Potuit, decernit *Mich. Watſon.* (*Synopſ. Phil. contempl. phyſ. ſ. 3. p. 2. c. 2. p. 373.*) ſubeſſe phantaſiæ operatio, aut aëris lucida diſpoſitio, quæ tale lucis ſimulacrum carni Monſpelienſi publicè expoſitæ communicavit.

§. 62.

Si igitur Sudor & vapor viſcidus, unctuoſus, pinguis & oleoſus in cutis ſuperficie aut capillis hæreat, qualem animalia calidæ conſtitutionis, quæ Solariaquibusdam vocitare placet, emittere ſolent, & cum his Aqua vitæ (ita loqui liceat) Naturæ conjugatur, & per frictiones, pectinationes & alios motus accendatur, ſcintillæ crepitantes & ignem circumferentiam corporis lambentes, non tamen adurentes cieri poſſunt. Exemplum vide ſis *ap. Joh. Otton. Holbig. (introit. in inaudit. Phyſ. p. 24.)*. Ab aëre frigidiore vi antiperiſtaſeos accendi, etiam *Petr. Borellus* (*Cent. 4. obſ. 43. p. 312.*) ſuſpicatur. Accendi ab idonea materia, *ſcribit Th. Bartholin. (l. de Luc. præf. ad Lect.)*. Oſtendit Romæ puer annorum duodecim frictione ſcintillas è capillis proliciens, cujus caput olebat ſulphur (*Autore Alexandro Taſſono l. 5. Meditat. qu. 36.*), quaſi illi apud *Valerium Flaccum* (*l. 8. Argonaut. v. 348.*)

Olentes ſulphure crines.

Tiberii aſinus Rhodi viſus ardere, ut ex Aliis recitat *Iſaac. Caſaubonus* (*Comment. in Sveton. Tiber. c. 14. p. 362.*). Ferunt in Dania locum eſſe (*iterum tradit Th. Bartholin. l. 2. de Luc. c. 3. p. 233.*), per quem, ſi Equi transeant, quaſi undique igniti conſpiciuntur. Quod à Terra ipſa, non exhalationibus ex ipſis Equis provenire ſuſpicatur *Alb. Kyperus* (*l. 2. Inſt. Phyſ. c. 4.*). Ego tamen, *ſubjicit*, crediderim, eam eſſe Equorum naturam, ut ab exhalationibus terrenis facilè interni luminis ſplendor evocetur & promoveatur. In Andium Peruviæ & Chiles montibus (*ſupra commemoratis l. h. Tit. 3. §. 1.*) æthereạm hanc auram luxuriare, experientia monſtrat, cum viatores & jumenta eosdem tranſeuntes igniti videantur, & flammas vomere. Dum ex pingvi & viſcoſo tàm hominum, quàm jumentorum halitu ſudoreque ſubtiliſſimo aëri commoto per motum attrito ſubtiliatoque facillimè ſequatur accenſio. *Vid. Athan. Kircher. (l. 2. M. S. c. 12. p. 84.)* Idem etiam oculis objiciunt furfures & Squamæ capitis candidæ, (candida namque natura maximè ad naturam lucis accedunt). Eqvum ad Cataphracti uſum è Calabria candidum habuit *J. C. Scaliger* (*Exerc. 174. p. 567.*), is in tenebris ubi ſtrigili fricaretur, ſcintillas ejaculari videbatur. Id erat Squama, ſeu furfur candidum à ſudore ſicco, quod diſtrictum exiliret,

§. 63.

In mentem mihi meditationes hæ revocant Ignem, lambentem quem vocare ſoliti ſunt Phyſici. Quare etiam modo allegatos Ignes Microcoſmicos emphaticis ignitisque Meteoris accenſuit *Mich. Watſon.* (*c. l.*). Deſcendere è nubibus obſervatus eſt hic Ignis. Notandum eſt, *recitat P. Borell.* (*Cent. 4. obſ 39. p. 308.*), quid egregio veracique viro *D. de las Planes* accidit. Cum enim noctu iter faceret, quaſi Lunam ab alto deſcendentem vidit, cujus portio myſtaci ejus ſe oppoſuit, ut comites ejus perceperunt: Ignari hiſce non mediocriter perterrentur, ſed ſapiens & doctus illa naturalia eſſe agnoſcens, irridet, ac contemnit, ac ſine ulla admiratione contemplatur. Stellam Germani è denſiſſima nube absque pluvia prorepentem vidit *Princeps Radzivilius* (*Epiſt. 3. p. 223.*) Er poſt magnas pluvias multi ignes lambentes armis militum multorum incubuerunt, obſervat iterum (*c. l.*) *Borellus.* In Sicilia militibus aliquot Spicula; in Sardinia in muro circumeunti vigilias Equiti ſcipio, quem manu tenuerat arſiſſe, retulere *Livio* (*l. 22. hiſt. c. 1. p. 109.*). Ad Monetæ duarum haſtarum ſpicula arſerant. (*l. 33. c. 26. p. 165.*) Idem de haſta filii *L. Annei* (*l. 43. c. 13. p 850.*). Ante pugnam Pragenſem ad montem album, cuſpis vexilli legionarii *Guilielmi Verdugi*, *memorante Joh. Waſſenbergio.* (*Flor. German. p. 20.*) ignea luce effulſerat.

§. 64.

In Antennis navigantium & aliis easdem flammas obſervarunt Alii, de quibus *vid. Plinius* (*l. 2. c. 36.*) *&* *Seneca* (*l. 1. Nat. quæſt c. 1.*). Pertinet huc ignis ille in vertice turris Vitaduri oppidi ſine detrimento anno 1556. d. 4. & 14. Januar. poſt tonitrua fulgura & ventos vehementer viſus, ad quem cum exſtingvendum quidam turrim conſcenderent, nihil ignis deprehendere potuerunt, ut narrat *Conr. Gesnerus* (*l. de Lunar. p. 22. & 23.*), manum namque captantis fuga eludere *Radzivilius Princeps* (*c. l.*) animadvertit. Ante tempeſtatem in tectorum & turrium apicibus metallicis & bipennium mucronibus in Arce Lichtenbergenſi ejusmodi ignes crebrò obſervari *ſcripſit D. Salomon. Reiſſelius* (*M. C. D. 1. A. 6. obſ. 93. p. 248.*) Dicuntur hujusmodi Ignes Caſtor & Pollux, Helena, Stellæ marinæ, Dracones, Globi & ſcintillæ volantes, ignes fatui, ſtellæ cadentes, Lanceæ ardentes, Capræ ſaltantes, qui tamen ſpecie non magis differunt, *ut loquitur V. Cl. Jacobus Thomaſius* (*in Theſib. Meteorolog. Philolog. de Ign. marin. ſ. 1. § 5.*) quam Nanus à Gigante, quieſcens homo ab ambulante, ſtans in turri ab humi jacente, ſedens in navi, à ſedente in terra.

§. 65.

De horum ortu *Wolferdum Sengverdium* (*p. 3. Philoſ. c. 5. p. 199.*) audire libet:

libet: Exhalationes pingves, quæ concitatiori & Spirituum motu è viventium corporibus expelluntur, quæque condenſatæ ab aëris frigore viſcoſitate ſua crinibus eorundem adhærent, ab aliis particulis itidem è corpore exhalantibus attrita & ab aëre ambiente compreſſæ, flammam interdum concipiunt, quæ lambens ignis appellatur; quia ſatis valida non eſt ad crines, quibus adhæret, conflagrandos ſimili modo, ut Spiritus vini, particulas aqueas ſibi admiſtas habens, flammam concipit, nec tamen adurit linteamentum, quod eo humectatum eſt. Eadem ratione, *pergit*, à particulis glutinoſis, oleoſis, & pinguibus vario & concitato motu eductis è pice & pingvedine malis vel rudentibus nævium inhærente, & flammam concipientibus produci videntur ignes, qui nonnunquam circa navium rudentes & malos apparent, Caſtor & Pollux dicti, ſi bini vel plures fuerint; Helena, ſi unus conſpiciatur; cum apparere tantum ſoleant ventis ſævientibus, & aëre procelloſo exiſtente, quibus rudentes variè agitantur, partes pinguiores iisdem inhærentes evocantur, incaleſcunt, & flammam concipiunt.

§. 66.

Ignis iſte aliquando in urentem tranſit & incendentem, ut tàm vera ſit illa *Xenophanis* aſſertio, qua *ſecundum Natal. Comitem (l. 8. Mythol. c. 9. p. 854.)* ſpectra marina ſenum ægrotantium ſomniis æquiparat, & phantaſiæ, propter metum confuſæ, aſcribit, quam illa, qua *teſte Eodem* (*l.3. c.7. p.256.*) Lunam eſſe locum multarum urbium aſſeveravit, quod refutant *Auzutus* (*T. 2. Ephemer. Erud. 3. p. 28.*) & deliria de Animalibus in Luna tangunt & rident *Theod. Kerckring.* (*Spicileg. obſ. anat. 11. p. 30. & obſ. 93. p. 179.*) *Rev. Carteſ.* & *Rob. Hockius* (*Ephem. Erud. c. l. p. 29.*) *Caſp. Schottus* (*Schol. 7. ad it. Ecſtat. Kircher. 1. Dial. 1. c. 2. p. 92. ſq.*). *Plinius* id (*c. l.*) de Caſtoribus ſtellis aſſeveravit: Graves, cum ſolitariæ venere, mergentesque navigia, & ſi in carinæ ima devenerint exurentes.

§. 67.

Et hanc eſſe cauſam, cur ſylvæ, ferociente auſtrina tempeſtate, aliquando incendantur, forſan non ineptè quis divinaret. Aſcripſerunt id etiam cacuminum arborum à vento agitatorum colliſioni, per quam Ignis elicitur non aliter, ut è Canna Indica ſcintillas excitari vulgo innotuit. Ignis Veſtæ, *ut ait Feſtus Pompejus (l. 9.)*, ſiquando interſtinctus eſſet, virgines verberibus afficiebantur à Pontifice, quibus mos erat, tabulam felicis materiæ tam diu terebrare, quousque exceptum Ignem cribro æneo virgo in ædem ferret. Calidas arbores morum, laurum, hederam commendat *Plinius* (*l. 16. c. 40.*), hunc-

que modum Exploratores & paſtores, quibus ad excutiendum Ignem non ſemper lapidis occaſio eſt, inveniſſe, prodidit *Idem.* Braſilienſibus id etiam non incognitum, teſtimonio *Guilh. Piſonis* (*l. 1. de Med. Braſil. p. 5.*) *Georgio Marggravio* (*l. 3. Hiſt. rer. nat. Braſil. c. 1. p. 92.*) & *Aliis* demonſtravit *Paul. Caſat.* (*Diſſ. Phyſ. de Igne 7. p. 289. ſq.*). De Sylvis à motu arborum accenſis *Thucidides* (*l. 2.*) & à Poëtis *Lucretius* (*l. 1. de Nat. Rer. v. 895.*)

At ſæpè in magnis fit montibus, inquis, ut altis
Arboribus vicina cacumina ſumma terantur,
Inter ſe validis facere id conantibus Auſtris.
Donec fulſerunt, flammai flore coorto.

Repetit id (*l. 5. v. 1094.*), In eundem ſenſum *Manilius* (*l. 1. Aſtron. c. 9. v. 187.*)

Sunt autem cunctis permiſti partibus Ignes,
Ac ſilice in dura viridique in cortice ſedem
Inveniunt, tum Sylva ſibi colliſa crematur.

Adde his (*de Ætna*) *Cornelium Severum.* Exemplum ejuſmodi flammarum è ſylvis undique exortarum, quod in diſcrimen vitæ *Neronem* ferè adduxerat, recenſuit *Suetonius* (*in vit. Neron. c. 5. p. 98.*). Ignem hunc in aëre latentem ventorum vis animat, ſubitò autem reſinoſarum arborum excipiunt cacumina. *Vitruvius* (*l. 2. Architect. c. 1. p. 121.*) *ſcripſit*, quod etiam allegat *Polyd. Vergil.* (*l. 2. de Invent. Rer. c. 19. p. 150.*); arbores ab initio ventis agitatis inter ſe terentes ignem primum excitaviſſe, inde verò homines ligna adjicientes conſervaſſe. Add. (*not. in h. l. p. 129.*) *Gualterium Ryffium.* Poſterius verò anus facilius credet, atque è *Vitruvii* Schola tyro.

§. 68.

Fulminis ignem viſum omnem interioris vitæ lucem elicere & deprædari, comprimis ſi debilis ſit, prout in canibus & felibus *Th. Bartholin.* (*c. l. c. 8. p. 66. ſq.*) aſſeruit. Sequentem de virgine Apulejana narrationem inter prodigia retulit (*Sub Coſſ. M. Accilio & C. Porcio*) *Julius Obſequens*: *Pompejus Elrius*, (*Elvius aut Helvius, repoſuit Joh. Schäffer in annot. ad h. l. p. 105.*), Eques Romanus à ludis Romanis cum in Apulia reverteretur, in agro ſtellati Filia ejus virgo equo inſidens fulmine icta exanimataque veſtimento deducto, exerta lingua (pro exerta lingua, exorta flamma, legit *Th. Bartholin. l. 1. de Luc. c. 18. p. 157.*, ipſe exorto igne, & ita neque *Joh. Rhodii*, *nec Joh. Schäfferi c. l. p. 106.* diſtinctionum correctioni non erit locus), per inferiores locos, ut ignis ad os emicuerit,

§. 69.

Ex ore animalium vivorum aliquando flammas prodiiſſe, inter prodigia etiam *à Julio Obſequente* relatum. Ad forum Elii bovem flamma ex ipſius ore nata, non læſit, (*de prodig. c. 73. p. 41.*), è quo & *Conrad. Geſner.* (*c. l. p. 22.*) annotat. In ventriculo & inteſtinis latitare halitus viſcidos & unctuoſos, qui admota externi luminis flamma facile accendi poſſunt, abſurdum & impoſſibile minimè videtur. Audiamus *D. Joh. Jacobum Piſanum* (*M. C. D. 1. A. 1. obſ. 77. p. 180.*): Flamma ex ventriculo prorumpere, & Spiritus vini accenſi inſtar cremare cernitur ex animali, ligato prius ſtrictiſſimè ore ejus ſuperiore & inferiore filo validiſſimo, non tamen more Anatomico, ſc. per medium ligati interpaſſo, ſed ſolum ſimplici ligatura fortiſſimè cincto. Tali modo ligatus ventriculus ſupernè quidem ſupra, infernè verò infra ligaturam exſcindatur, comprimaturque binis manibus taliter, ut in una parte ſit quacunque turgens ac eminens evadat. Hoc peracto læva manu teneatur, ne diſpareat eminentia; dextra verò cultello anatomico (adoptata prius ab aſtante aliquo candela digiti latitudinis diſtante) expeditè aperiatur videbitur, flamma inibi concepta coloris quaſi cœrulei prodiens ad tempus, quo Oratio Dominicalis recitari poteſt, quandoque ardens, & hanc flammam tali ritu non ſolum in ventriculo, verum & inteſtinis curioſis Naturæ Scrutatoribus reperire licebit. Inventor hujus flammæ, me præſente, extitit Bononiæ anno 1669. *Exc. D. D. Andreas Vulparius ibidem Anatomiæ P. P.* Sed ante *Vulparium* hoc Piſcis in Theatro Anatomico obſervavit *Joh. Ruſchius.* Accidit hoc anno 1597. in muliere diſſecta, quæ ante obitum quatuor diebus nihil aſſumſerat, corpus verò adeò ei tumidum, ut falsò prægnans habita fuerit. Cum deveniret ad ventriculum, eumque manu ſiniſtra ſatis antè teneret *Ruſchius*, turgidumque ac durum ea parte redderet, ſublata prima tunica Peritonæi communi, & duarum propriarum diſſecta carnoſiori externa, dum gladiolo punctim perforaret internam, aſtante Scholare quodam cum candela, repentè & inopinato foràs exiit à facto foramine flamma continuo cum ſtrepitu perdurans illud temporis Spatium, quo ter dici potuit: Videte, videte, vide-. Color flammæ inſtar picis græcæ, aut ſulphuris ardentis, flavus ad viridem inclinans abſque tamen notabili odore. Diutius putarunt duraturam fuiſſe flammam, niſi Ruſchius ea territus manum à compreſſione ventriculi removiſſet. *Vid. Fortun. Licet.* (*l. 2. de Lucern. Antiq. c. 23. f. 94.*)

§. 70.

De Inteſtinorum flatibus ſcripſit *J. B. Helmont.* (*tr. de Flatibus n. 49. p. 341.*), Stercoreus flatus, qui in ultimis formatur Inteſtinis, atque per anum erumpit, trans-

tranſmiſſus per flammam candelæ tranſvolando accenditur, ac flammam diverſicolorem Iridis inſtar exprimit. Add. *P. J. Fabrum* (*l. 2. Myrothec. Spagyr. c. 2. p. 538.*). Ridicula id confirmat hiſtoria *Licetus* (*c. l. f. 96.*): Cum Chirurgus candenti ferro excreſcentias carneas adoleſcenti ſuccubo circa nates inureret, flatus ex ano in ferrum ignitum irrumpens flammam repentè concepit, non ſine aſtantium riſu. Scurris id non eſſe infrequens, qui admota candela poſterioribus & caligis conſtrictis erumpentes flatus accendunt, de quo etiam *Rudolph. Goclenius* (*Phyſiol. crepit. Ventr. probl. 16. p. 18.*), aut *potius Jodoc. Willichius*, (hic enim, ut ipſe fatetur *Goclenius & Matth. Hoſtius* (*in Vita Willichii Senioris D. 4.*) autor eſt, notas verò quaſdam ſaltim addidit *Goclenius*. Non igitur flatus, ſed fulgur erit,

Extremo ructus qui venit à barathro,

(*Martial. l. 1. Epigr. 88.*), quod faceto obſignat ænigmate *J. C. Scaliger.* (*p. 1. Poëmat. Tit. Ænigmata p. 523.* Conf. *Nicol. Reuſner. Ænigmatogr. 181.*)

Ima à ſede ruens, cognatus fulminis alti,
Summani videor ritè venire manu.
Vicini fugiunt, quatiuntur tecta cachinnis
At ſi mutus ero, jurgia ſæpè cio.

§. 71.

Et cur non fulgur? cum ſtercus ſecundum *A. Th. Paracelſum* (*T. 1 Op. l. 2. de Tartar. tr. 2. annot. in c 2. p. 398.*), aliud non ſit, niſi ſulphur, & ventus, qui exit, accendatur & ardeat ſicut ſulphur, & ſtercus quoque & vapores è Cloaca exeuntes admota accenſa candela facilè flammam concipiant, ut exemplo id firmat *Dan. Sennertus* (*de Conſ. & Diſſ. Chem. c. 11. p. 158.*). Add. *Zodiac. Gallic.* (*Ann. 4. M. Mart. obſ. 18. p. 94.*) ubi hominem ſe noviſſe fatetur Collector (*p. 95.*), cujus excrementa alvina alia adeò calida erant, & pinguia, ut è feneſtra projecta, flammam conciperent. Flatus à Spiritu nitro-aërio derivari poſſe aſſeverat *Joh. Conrad. Peyer.* (*de Glandul. Inteſt. c. 5. p 47.*), qui quatenus vi expanſiva inſigni præditus cum excrementorum particulis ſulphureo-ſalinis impurioribus ac efferis coëundo, illas tamdiu exagitat, donec quoad minima contritæ & reſolutæ in exhalationum volumina commigrent, quæ inde per anum ſubinde proruentia, ob particularum ſulphurearum & nitro-aërearum, quoddam velut torrente erumpentium agmen inſtar pulveris pyrii admota flamma celerrimè deflagrat.

§. 72.

Vapores iſti inflammabiles, ſi ventriculo & inteſtinis eſſent connati & ſpecifici

cifici, multum ſanè Veterum hypotheſin, quod calor ſit cauſa concoctionis, confirmarent, & cur ſpirituoſa concoctionem adjuvarent potius, quam acida, nos informarent. Ut igitur plurimi fermentationi ventriculi faventes *cum Th. Williſio* ejus ortum & geneſin à reliquiis ciborum in plicis ventriculi arceſſunt (*de Ferment. c.5.p.25.*); Ita Caloris Patroni à ſpirituſioribus & igneis ciborum particulis in ventriculo remanentibus caloris fomitem deducere poſſunt. Quod ſi verò præter naturam conſtitutus ventriculus vaporibus ejusmodi turgeret, cur in febribus malignis & peſtilentibus ventriculi orificium ſuperius ita æſtuet, & ipſe ventriculus eſcharas poſt mortem oculis objiciat & Carbunculos, nemo mirari debet. Mirabitur verò cur non hujusmodi ægris, & ſtrenuis illis Spiritus Vini degulatoribus ciborum appetitus increſcat potius, quam decreſcat.

§. 73.

Nil etiam miri, quod mulier quædam, teſtimonio *P. Borelli* (*Cent. 2. obſ. 69.p.166.*), flammam in morte evomuit. Lugduni ad Confluentem Araris & Rhodani nuper quod evenerit, nollem ſilentio præterire, commemorat *Th. Bartholin.* (*l. 1. de Luc. c. 19. p. 154. & Cent. 1. Hiſt. Anat. 70. p. 120.*): Cum mulieris cujusdam Cadaver rationem mortis inveſtigaturi Medicorum filii reſeraſſent, ingens è ventriculo prorupit flamma, univerſum ambitum, qui vicinus erat, complectens, ſed parva interpoſita mora diſparuit, ut *ad Renatum Moreau, Pariſienſium Medicorum facilè Principem* perſcripſit Lugduno Amicus.

§. 74.

Cauſam hujus Phænomeni Autores celebrati ſpiritui vini largius poto, vel calidioribus aquis Theriacalibus copioſius hauſtis, quandoquidem ita contingere poſſe, exempla oppidò occurrentia ſatis ſuperque evincunt. De Equite Polono, qui ſumtis duobus ardentis vini Cyathis flammam evomuit, indeq; combuſtus, obſervationem *ex relatione D. Everhardi Vorſtii* texuit *laudatus Th. Bartholin. (c.l.)*. Similemque caſum Senatui Hafnienſi Academico propoſitum ſubjicit, qui & alibi his gemellas (*Cent.3.Hiſt.56.p.110. & de Luc. Homin. c. 13. p. 99.*). Curlandos ingurgitationem Spiritus vini aliquando vivi-Comburio, flamma per fauces erumpente, luere, *Excell. Roſinus Lentilius* (*in Curland. Memorab. M. C. D. 2. A. 10. in Append. p. 134. add. Paralleliſm. ad obſ. 16. p. 53.*) αὐτόπτης teſtatur. Fumum craſſiorem ex Ventre exſpuere Perſam in foro Navonæ, Romæ vidit poſt ſumtum vini aduſti & Tabaci hauſtum (*l. 1. de Luc. c. 19. p. 155.*) *J. B. Tavernier* (*von den Verhalten der Holländer in Aſien c. 13. p. 118.*) in Aliis. Memoratu maximè dignum, quod ex recenſione *D. Matthiæ Jacobæi* iterum in

literas retulit *Bartholin.* (*T.1. Act. Med. obſ. 118. p. 211.*) : Paupercula quædam fœmina urbis Pariſienſis ſpiritu Vini per ſolidum triennium ita ſe ingurgitabat, ut alio alimenti genere corpus nutrire recuſaverit, unde tandem tantum ardorem corpus concepit, viſceraque ita incenſa, ut dum ſemel circa veſpertinas horas in ſella ſtraminea ſeſe repoſuiſſet dormitura, ex ardore corporis flammam conciperet, quæ una cum fœmina manè reperta eſt in Cineres redacta, & ita miſera mulier combuſta fuit tota, ut in fumum abierit, excepto Cranio & digitorum extremis. Non immerito igitur ventriculus *apud Bernh. Swalbeum* (*tr. de Ventric. Querel. & Opprobr. p. 170.*) conqueritur ; Me ſanè inimicus ille haurit ignis: me inflamatorium invadit mare. Ego ab inſultibus toties iteratis defatiſco; ego immorior, & ne moriens quidem miſericordiam invenio: poſſet eſſe pro munere mors ipſa, ac horrendum illud ſuccidium. Adeò Spiritum Vini Balſamum & Quintam Eſſentiam rerum ſemper dici non poſſe, cum deſtruat, *P. J. Sachſius Noſter concluſit*, & Aquas vitæ ſæpius Aquas mortis & Stygias repræſentare (*l. 2. Ampelogr. ſ. 7. c. p. 503.*), profeſſus eſt.

§. 75.

Si verò præfati mortui ante obitum nihil de his inflammatoriis aquis hauſerunt, nulla alia flammorum cauſa conſtat, quam vapores illi ſulphurei in ventriculi cavitate latentes, ſimiles Spiritus vini fumoſis exhalationibus ignem levi de cauſa concipientes. De fumo Spiritus vini ſequens propalat *Fortun. Licetus* (*c. l. f. 96.*) Experimentum : Si Spiritu vini vas repletum inflammetur, & in aliquam capſulam reponatur, ne fumus exeat, poſt multas horas aperta capſula nil Spiritus vini occurret, ſed intromiſſo ardente Cereo ſtatim ob tenuitatem fumus ille inviſibilis ex Spiritu vini combuſto ſublatus, concipiet ignem, & in ardentem flammam ſeſe circumſtantibus in conſpectum dabit, potiſſimum in loco non nimium illuſtrato.

§. 76.

Ut putredini hanc coruſcationem aſcriberent Alii, corporum quorundam lux, dum putreſcunt, fecit. An verò lucem putredo putridis inducat, an educat, inter ſe diſputant Autores. Priori ſententiæ ſubſcribere videtur *Galenus*, dum putredine res incaleſcere docuit, & inde etiam febrium ortum derivat. Ex putredine (*inſit l. 2. de diff. morb. c. 2. p. 24.*) caleſiunt tum corpora reliqua omnia, tum maximè ſemina aut ſtercora. Equidem vidi columbarum ſtercora ob putredinem arſiſſe. De Equis monet *Varro* (*l. 2. de Re Ruſt. c. 7.*), ne ungulas comburat ſtercus in ſtabulis cavendum eſſe. Ita in ventre Equino (ſcybalis equinis) digerere ſciunt vitro incluſos ſuccos, aquas, ejusque calore ſuas parare

Eſſen-

Eſſentias, Elixiria & Tincturas &c. Haud ſecus & fimo equino (*Miſtbeete* vocant) ſeminum germinationem maturant, & germina tenella ejusdem calore fovent Hortulani. In quovis ſterquilinio, hybernis etiam menſibus, pulli ex ovis excluduntur, quod in palatio *Magnifici Cancellarii Regii Dn. Chriſtiani Thomæi,* aliquoties cum ſucceſſu fuit tentatum, perhibet *Th. Bartholin.* (*Cent.3. hiſt. anat. 100.p.198.*)

§. 77.

Ita *Zacutus* (*l.1.Hiſt. Med.princip. dub.56.p.156.*): Licet putredo non ſit calor, calefacere tamen poteſt ob extraneum præternaturalemque calorem ambientis, qui ſi validior ſit innato rei putreſcentis, cur putrefaciendo non calefaciet? Nativus enim ad oppoſita patibilia gubernanda ſit impotens, & ineptus, ſicque effluere humidum permittit: in quod proſiliens extraneus fervorem & incendium concitat. Neque ignoramus, *judicat Fr. Baco Verulamius* (*Sylv.Sylv. Cent.4.Exp.352.col.827.*), ineſſe omni putrefactioni motum internum, non ſecus ac igni & lumini. Plura huc ſpectantia *è ſupra dictis* (*l. h. Tit. 4.* §.*40.*) huc refer.

§. 78.

Contrarium ſuſtinet contra *Galenum Ejusque Aſſeclam Thom. Eraſtum*, *Simon Simonius*, qui in eo totus eſt, ut Galenicam putredinis definitionem in exilium proſcribat, & *Eraſti* rationes diſcutiat contra *Ariſtotelis* mentem, quæ potius à putredine frigus, quàm calorem introduci, adeoque eandem non incaleſcentibus, ſed frigefacientibus rebus contingere aſſeruit. (*Diſp.de putred.comment. 181.p.344. & alibi.*)

§. 79.

Th. Bartholin. (*l.3. de Luc. probl.3.p. 422.*) cum *Aliis* à putredine Lucem ſaltem educi definit, dum ſcribit: A putredine fulgores non oriuntur, nec generantur, ſed deteguntur. Nam cum ultra vires haud operetur, aut definitos terminos, eò usque progreditur, quo Elementorum ductu fertur; à quibus ſicut nulla lux oritur, aut per ſe dependet, ita nec à putredine nobilior effectus expectandus. Et (*p. 422.*) Naturæ nobilioris majeſtas laboraret ignobili fama, ſi ignobilia ſibi relicta fulgorem ſuſcitarent, quem corpus nequit in ſymmetra temperie altioris dominio effloreſcens. Et hæc ut preſſius urgeam, in omni corporum corruptione lucem adverteremus, ſi ab illa dependeret ſola. At tot indies fiunt mutationes, alterationes & corruptiones, tàm totius mixti, quam partium ſine ulla ſplendoris nativitate. Hoc autem agit putredo, ut in ſua principia reſoluto compoſito vel ad minimum à ſtricta partium unione laxato, latentia luminum ſemina ab Elementorum miſtione ſuppreſſa quidem, non geni-

ta, libertati ſuæ reddat. Ab hac actione Efficientis nomen meretur, ſed ſecundarii, imò ſi verius loquaris, externi manifeſtantis, qua non magis lucem generat, quam Elementa, quæ eadem opera reſolvit. Eò collimant, quæ alibi *(l. 1. Epiſt. med. 12. p. 42. & Cent. 2. hiſt. anat. p. 193.)* conſignavit.

§. 80.

Duplici id cumprimis via contingere, è prædictis, & mox allegandis Autoribus colligitur. *(α)* quatenus putredine cooperante lux aut ſulphur iſtud ante tectum manifeſtatur. *(β)* quatenus id ex orco eductum & productum lucidum putredine velificante in vermes aut inſecta lucida transmutatur. Prior modus duplici via iterum in actum deducitur, (1.) quando è Centro ad peripheriam lux evocatur, & ut oculos incurrat, viſibilis & ſenſibilis comparet. (2.) quando corpus, cui lux inhæret poroſum, rarum & transparens putredine, aut potius fermentatione redditur, ut lux transparere poſſit, oculisque deprehendi.

§. 81.

Quod ad primum, id quod à Centro ad peripheriam translatum coruſcatione nobilitatur, lucet vel per ſe, eſtque humoroſum aut ſolidum, vel vaporoſum; vel per accidens, quando ab aëris luce accenſum tenellas ignis projicit flammulas, dum nempè vapor ſulphureus, oleoſus, ſpirituoſus & volatilis re putredinis imperio ſubjugata exhalans, & in ſummitate ejus hærens, aëreos allicit ignes, ab illis accenditur & fulgurat. Vid. *Conr. Geſner.* (*de Lunar. p. 12.*). Latere poteſt aliquando Lux illa oculos, & admoto igne, accendi. Experimentum *è Liceto* modo (*§. 75.*) adductum huc ſpectat, cui gemellum *apud Kenelm. Dygbæum (tr. 1. de Nat. corp. c. 17. n. 2. p. 184.)* aſſociare lubet: Si modica, *ſcribit*, cereviſiæ vel vini tenuioris vis in magno dolio quantacunque diligentia obdurato diutius contineatur, marcida tandem evadit, & tunc quidem, ſi lucernam accenſam propius admoveris orificio jam primum aperto dolii longo tempore ſine jactatione ulla quieſcentis, ipſo ſtatim apertionis momento videbis circa orificium micare flammam, cui materiam debent Spiritus illi ſubtiles, qui è cereviſia vel vino egredientes marcorem in illis reliquere, & qui facta jam exeundi poteſtate foris evolantes ab obvia in egreſſu flamma accenduntur. Id etiam à Nautis in aqua comprimis Tamiſina obſervatum, *Idem* (*c. l. p. 185.*) teſtatur.

§. 82.

De inſectis lucidis è putredine, quod in trivio diſſeritur, emergentibus, iterum *laudatus Bartholin. (c. l. p. 424.)*: Non aliter (putredo) generat inſecta adeò decantata, quam latentiumſeminum manifeſtatione, per alterius mixti ſolutionem, ut ideò in viventium interitu luminoſum illud non producat per

gene-

generationem, ſed per ſeparationem educat anteà ſub totius dominio deliteſcens. Ita olim *B. Præceptor Chriſtian. Langius* (*In P. J. Fabri Pathol. Anim. c. 65. §. 5. p. 626.*) ſcintillas in capillis acaros capillorum lucentes eſſe è putredine ſudoris capitis progeneratos dictitabat. Id quod in oſtreis putridis lucet, vermiculos eſſe è literis *Auzuti* & *à de-via* (*Ephemerid. Erud. T. 2. Ephem. 15. p. 170. ſq.*) patet.

§. 83.

Concurrere in quibusdam ſubjectis lucidis hos modos aliquando, facilè largior. Exemplo ſint robuſti caudices, vetuſtate putres, refulgentes, ut *Plinii verbis* (*l. 11. c 37.*) utar. Ligna partibus ſulphureis turgere, partim humor eorundem reſinoſus, partim quod haud difficulter ignem concipiunt, abundè propalant. Sulphur illud innatum & primigenium, ut Chemici loqvuntur, incorruptibile (aut ſaltem non facilè, corruptibile) cum ſit, dum aliæ partes putredini ſubjacent, adhuc viget, cumprimis in Ligno & Radicibus Quercus, ut vult *P. J. Faber* (*l. 1. Panchym. c. 4. p. 30.*), cui etiam Alnum, Abietem, Pinum, Piceamque (*cum Hier. Cardano l. 8. de ſubtil. p. 473.*) jungit, eò quod ſi motu violento frangantur, maximè ſi jam putruerint, ſcintillas luminis copioſi emittant. Vid. *iterum P. J. Faber* (*c. l. c. 47. p. 93.*), igneus calor, ſeu lux & ſulphur illud cum humido aëreo ad extremitates *teſte Ath. Kirchero* (*l. 1. Art. magn. Luc. & Umbr. p. 1. c. 6. p. 23.*), colligitur, quod verò in profundo adhuc latet, per lignum ſpongioſum & poroſum translucet: Oppoſuit hic *Cardano* Salices & Alnum loca uliginoſa amantes, parumque ſulphuris & bituminis obtinentes *J. C. Scaliger.* (*Exerc. 174. p. 566.*), quibus addere *ex Verulamio* (*Cent 4. Sylv. Sylv. Experim. 352. col. 827.*) Fraxinum & Corylum poſſemus. Quod ab humoribus nutritiis ſit illud lucidum, de eo nos ſecuros jubet eſſe *citati Fabri* (*c. l. c. 14. p. 30.*) autoritas, quod Aër lucidus aut igneæ ejus particulæ lambere poſſint ejus ſuperficiem, & lucidam reddere, de quo cur dubitem, cauſas prægnantes non video. Non autem ſufficit, ut ligna ſint putrefacta, ſed arefacta ſimul eſſe oportet, lucem inde per candoris in aëre reflexionem fieri *Scaliger.* (*c. l. p. 566.*), cui adde *Joh. Bodin.* (*l. 4. Theatr. Nat. p. 452.*), quod tamen *Verulamii* Experimentis (*c. l.*) contrariatur.

§. 84.

Quod demum putredini animatæ (aut rectius putrido animato) lux illa ſit deferenda, in eo nobis *ſupra laudati Præceptoris, Langii*, præluxit acumen, quod magnam partem in lignis carioſis & putridis facere vermiculos lucentes ſuggerebat. Ipſe *Athanaſ. Kircher.* Cicindelis ineſſe lumen concluſit (*l. 12. M. S.*

S.ſ.2.c.5.p.366.), quod ex ligno putrido prognatæ. Non ex putrefactis floribus naſcuntur & urticis, niſi cinis horum ſole tepeſiat, & rore irroretur, *autor* eſt iterum *Faber* (*l.3. Panchym.ſ.5. c.4.p.357.*). Falli tamen hos credidit *Exc. G.W. Wedelius* (*l.1. Pharmac. Acroam.ſ.3. c.1.p.81.*), quem ſi lubet, evolve.

§. 85.

Dixi id aliquando fieri. Non enim ſemper id, ſive neceſſario, contingit, quod vel exinde patet, quia approbè *notante Nobil. J. D. Majore* (*tr. Genius Errans c.11. n.a.*), Vulcanuli iſti ſunt mobiles utcunque à ſede ſua, ſi ventilatio accedat, quod nupera quadam autumnali nocte expertus ſum, *addit*, in cœmiterio collapſum ſepulchrum intuitus, ex quo corrupti aſſeres magna luculorum ſubterraneorum fœtura intra poros ſuos undiquaque fulgurabant; ſed pilei motu ultro citroque adacto remittentes à ſumma claritate identidem; atque iterum ad lucem excellentiorem priſtinam redibant, dimoto tantiſper pileo.

§. 86.

Notandum hic eſt, quod antequam luceant putrida, & lucere deſinant, certus putredinis gradus, prout etiam jam *ſupra* (§.3.) monitum, attendendus. Iſte putredinis gradus oculis corporis felicius, quam mentis, definitur, cum non tantum poſſibile ſit omnes omnium putredinum gradus & terminos noſſe, ſed præprimis mente concipere, & huic vel illi corpori applicare. Statim igitur, ubi lux ſeſe exerere incipit, à Natura ad lucis eductionem exordium inſtare concludendum, ubi langueſcere, finem. Contingere id, dum per putredinem pergunt in ultimam ſalis materiam, affirmavit *J. B. Helmont.* (*tr. Spiritus vitæ n. 21. p.160.*). Ultima autem ſalis materia ipſi ſine dubio eſt, quæ, *ſecundum Eundem*, fuit prima, aqua nempè inſipida (*de Font. Spadan. Parad. n.9.p.550.*). Nihil penitus ſalis in putrefactis quibusdam lucidis remanere, lignum putridum teſtatur, quod licet ſummo ſtudio in Cineres redegeris, quocunque igne, ſal exinde, *ut expertus Otto Tachenius* (*in Hipp. Chym. c.21.p.167.*) *ſcribit*, non elicies, acidum enim & alcali, ambo volatilia ab aëre ſunt abſumta, & nil niſi cadaver inutile, ſ. terollæum reliquere.

§. 87.

Cum igitur ingenita lux magis ſubinde luceat in uno animali, quam alio (aut in una parte animalis magis quàm alia) variæ *ſecundum Th. Bartholin.* (*Cent.1. Epiſt. Med.39.p.175.*) poſſunt eſſe cauſæ, vel ratione ſubjecti, vel ratione cauſarum externarum, vel ipſius lucis connatæ. Ratione ſubjecti ſi compactius ſit corpus, lucemque comprimat, & putredini non ita obnoxium, qua laxatur corpus, ut luci egredienti pateat aditus. Cauſæ externæ quoque pro-

mo-

movent ſplendoris manifeſtationem, ſi aëris ea ſit diſpoſitio, ut facile reſolvatur corpus. Ipſa denique lux ſe exerit, ſi copioſa ſit, ſi à cauſa quacunque vel vinculis laxetur, ut ſeſe extendere poſſit, vel condenſetur, ut videatur. Sic in cœlo non omnes partes lucent, ſed eæ tantùm, quæ in ſtellas condenſantur & Cometas. Nec ſemper Lapis Bononienſis lucem concipit, & conſervat, ſed tantum calcinatione præparatus. *Hactenus Bartholinus.*

§. 88.

Noctu lucent, non die, quia (ut *loquitur Caſp. Schwenckfeld. l. 6. Theriotroph. Sileſ. p. 524.*) flamma oppreſſa majoris luminis præſentia latitat, ne poſſint vivum movere. Idem *Soſigenes Alexandri Præceptor (3. Volum. de Viſu, tradente Lud. Cœl. Rhodigin. l. 15. Antiqu. Lect. c. 5. col. 779.)* voluit, dum lucere hæc aſſeruit, quia magnum lumen abeſt. Alioquin evenit interdiu, ut exiguum eorum lumen quaſi exoleſcat, & effundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, aërem proximum & circumfuſum leviter ſubluſtrant, non ita, ut alia etiam poſſent videri, ſed ut ſola ſe vendicent è tenebris. Atque hoc facit exilitas portionis ejus, è qua proficiſcitur manatque lumen. Notiſſimus eſt canon: Lumen majus obfuſcat minus. Inde die optimè videntur colorata, noctu lucida.

§. 89.

Sunt è Chemicis, qui *cum Hieron. Cardano (l. 9. de Subtil. p. 508.)* Lumen absque Igne ſeparare poſſe gloriantur, dum Cantharides, & alia noctiluca in fimo putrefactas præcipiunt deſtillandas, & aquam illam in Concavum Chryſtallum ponendam exhibere lumem ſufficiens ad legendum, ut recitat *P. J. Sachſius (M. C. D. 1. A. 1. obſ. 138. p. 309.)*. Ferunt quoque nonnulli, ut hoc *è Th. Bartholin. (l. 2. de Luc. c. 12. p. 288.)* addam, ſi Chemico opere excoquantur, aquam ignium modo lucentem extrahi, ex qua Characteres aurei pingi poſſint. Non ambigo quidem (α.) Dari ejusmodi lucentia, tàm viva, quam mortua iſtiusmodi ſplendoris, ut noctu ab iisdem adjutus literas & tractare, & legeere quis poſſit. Scintillulam è vivis ſuggeſſere *Rob. Boyleo* Cicindelæ *ſupra (§. 28.)* adductæ, immenſum autem jubar Indis Scarabæus, nomine Coccajus, cujus oculi elucent velut lucerna, & noctu volitantes non minore coruſcatione Aërem illuſtrant, quam quævis candela Cerea. Quin ſi quis noctu manu hoc animal deferat, procul putabitur omnibus lucernam præferre manibus; facilè enim quiſque falli poteſt, dum ad eam accendendi luminis cauſa acceſſerit, tantam veræ lucernæ ſpeciem præ ſe fert. In cubiculis ardentis luminis vicem reddit perſpicuam tum legentibus, tum ſcribentibus, aut aliud opus peragentibus.

Iti-

Itinerantibus per Sylvas, aut alia quævis loca tres quatuorve noctilucæ hujusmodi Laternæ vicem præſtant. Sed etſi turma cohorsve proficiſcatur, omnibus lux hujus noctilucæ vias dirigit, nec itinere aberrare permittit. Solent enim plerique ſibi veſtes ex iis Cicindelis conficere, & collo appendere noctu modo torquium, atque ex ea copia tanta lux emicat, ut conſpici poſſint eminus, non paucis paſſuum millibus, imò ultra quatuor millia paſſuum, ſecuriusque agitur, cum hoc Noctilucarum lumine, quam cum reliquis facibus ignitis, quandoquidem Ventorum impetus obeſſe nil poſſit: totaque lux ab oculis tantum micat. Habet autem prætereà conſimilem lucem ab axillis, adeò ut volans longè fulgidius ſplendeſcat, quam quieſcens. Itaque hujus fulgoris lumine integra familia menſæ, cœnæque accumbit. Hæc *ex Oviedo* & *Aliis*, quos (*c. l. p. 285. ſq.*) citat *Bartholin.* Hujus etiam mentionem fecit *Hieron. Cardanus* (*l. 9. de Subtil. p. 509.*) & *Andr. Libavius* (*l. 1. Hexaëm. p. 107.*)

§. 90.

Nec dari animalia, quæ poſt mortem etiam lucidi humoris interſtinctum corpus relinquant, (β.) inficior, idque Dactyli, de quibus *ſupra* (*§. 55.*), ſatis confirmant. Ita & humor pulmonis marini baculis nigris illitus, eas non ſecus ac ignem in tenebris coruſcante, *referente Ath. Kirchero* (*l. 1. Art. magn. Luc. & Umbr. p. 1. c. 7. p. 24.*) exhibet. Nec ſi (γ.) hujusmodi viſciditas, aut humor aquæ miſceatur, illicò lucem deperdere, experimento *Dn. de Monconnys* (*c. l.*) adducto, edoctus ſcio. Nec me fugit, (δ.) ignis ope quædam corpora ad lucem recipiendam evadere aptiora, hiſtoria lapidis Bononienſis id ſatis evincente, qui in furno ad id conſtructo calcinatus, aut ſi impurus ſit, in pollinem & iterum cum ovi albumine, vel aqua communi, aut oleo Lini in unam maſſam iterum redactus, ſæpius iterata calcinatione aptus evadit, ut thecæ impoſitus & ſoli vel diurno ſalendori, vel igni valldo per quadrantem horæ expoſitus, & theca clauſa in locum obſcurum delatus, lucem non ſecus ac carbones de ſe diffundat. Vid. *O. Wormius* (*l. 1. Muſ. ſ. 2. c. 5. p. 47.*). *Th. Bartholin.* (*Cent. 4. Epiſt. Med. 85. p. 496.*). *Chriſtian. Menzel.* (*de Lap. Bonon. ſ. 2. c. 6. in App. M. C. D. 1. A. 5. p. 209.*) Phosphorus hic an Idem ſit cum ſilice *Helmontiano* (*tr. Formar. Ortus n. 95. p. 120.*), meum determinare non eſt. Ita Phosphoros ex urina humana, Spiritu etiam Nitri & Creta, & ex aliis materiis confectos *Joh. Kunckelius, Rob. Boyle, Joh. Sigism. Elsholz. Chr. Adolph. Balduin. Ad. Berlichius, Georg. Caſp. Kirchmajerus* evulgarunt.

§. 91.

Lucidum tamen ejusmodi humorem vix Chemiæ ope ex ejusmodi lucidis ſpe-

ſperandum eſſe (ſ.) vix arbitror, (1.) quia lux illa temporaria eſt & momentanea, etiamſi poſt mortem aliquantiſper adhuc duret. (2.) Ex humoris conſiſtentia, Diaphaneitate, & partium ſubſtratarum apta textura lux illa reſultat, & illa ſublata tollitur, adeoq; ſine luminis deperditione nullam ſubire valet mutationem. Ita Margaritæ, Chryſtallus, Adamas, & aliæ Gemmæ, vitra etiam contrita ſplendore fraudantur, ut & nix & glacies in Aquam iterum ſolutæ. Quas autem mutationes non ſubire coguntur particulæ illæ lucidæ, ignis torturæ expoſitæ, ut mirum non ſit, quod Dactylorum humoris lux, cum eundem *Dn. de Monconnys* deſtillaret, evanuerit. (3.) Quædam v. g. Cicindelæ cum aliis, quibus lux interna non externa, ut mucori & cuticulæ piſcium & oſtrearum, ne unicam quidem liquoris guttulam fundunt, quod experientia *Athan. Kircheri* (*l. t. c. 5. p. 16.*) evincit. (4.) Lucem illam in Animalibus à Spiritibus dependere vitalibus, è *ſupra* (§. *18.*) dictis eluceſcit, mortuo igitur animali lux illa diſcedet. (*Scalig. Exerc. 194. ſ. 3. p. 639.*) (5.) Cum Cicindelæ & forſan aliorum inſectorum lux è voluntario animalis motu dependeat, ita ut illam nunc retrahere, nunc ejicere, prout amici vel inimici præſentiam præſentit, adeò ut vellicatum animal, laceſſitumque retraheret, & poſt paululum temporis retrotractam reproduceret materiam; tum autem vel maximè, cum plures Cicindelæ ſ. Lampades ſimul ponerentur, quaſi ambitioſa lucis gloria geſtiens ſuperba lucentis humoris ornamenta vel maximè exercebat. Diceres ipſam ut aſpiceretur ambire, certè deficiente animali humorem (& lucem) deficere neceſſarium eſt, *Athan. Kircherus* (*c. l. p. 25.*) rationabatur.

§. 92.

An aliquid præſagiat carnium inſolita Lux, ſicubi appareat, ſi quæras, idem præſagire conjicio, quod carnes in inſomniis nigreſcentes. Nihil mali, nihil boni. Qui â putredine carni Monſpelienſi lucem impreſſam credebant, mox futuram inde prædicebant peſtem. Sed hunc ex putredinis in agnis ſuſpicione errorem refutavit transactus ſine labis contagione feliciter annus, ceu teſtatur (*l. 3. de Luc. c. 9. p. 509.*) *Th. Bartholin.* quanquam altero ſpatio recurrens domeſtica arma adduxerit. Quid autem ad peſtilentiam lux & ſplendor animalis? quæ Cauſæ & effectus connexio?

§. 93.

Oculis autem viventium, ſi tales accidant coruſcationes, non omninò à Medico negligendæ veniunt, cum morbos, ut plurimum, præſagiant. Naturale ſibi eſſe narravit *Th. Bartholino* (*l. 3. de Luc. Anim. c. 8. p. 413.*) *Fr. Joſephus Burrhus*, ut lucidæ ſpecies oculis obverſantes rerum variarum indicia vel præſagia

afferant. Peſte quadam heteroclita vigente, quibus veſtimenta apparebant ſplendidiſſimis coloribus decorata, Iridis colores referentia, non inani experientia ducti ſe jam Contagii ſemina imbibiſſe ſuſpicabantur, ut Medicus quidam *Rob. Boyleo (tr. de Color. c. 2. Experim. 7. p. 17.)*: videre quidam peſtem cum nube cadentem (*P. Borell. Cent. 1. obſ. 21. p. 27.*), Fumi inſtar progredientem (*Phil. Salmuth. Cent. 3. obſ. 57. p. 138. Andr. Kerner Loëmolog. p. 32.*). Notanda videtur iſta de Peſte Francofurtana *Lud. ab Hornig. (Würg-Engel qu. 168. p. 235.)* relatio: *Als albier zu Franckfurth die Peſt graſſiret, iſt viel und offtmahl geſchehen, daß Peſtsüchtige mir referiret, ſie hätten da und dort ein blau Schwefel Flämlein oder Lichtlein geſehen. Manche haben erzehlet, ein dergleichen Flämmlein ſey unverſehens an ſie gefallen, daher ſie alſobald ſchwach worden.* In Peſte Chemnicenſi anni 1680. cum Chirurgus peſtilentialis infecti carbunculum in pede deligare vellet; ob inordinatum lecti ſuperſtrati, & pedis extra lectum motum vapor calidus è lecto faciem ejus afflavit. Hic domum infectam vix egreſſus ſibi caput & faciem, ob ſplendorem oculis obverſantem, ardere credit, & domum reverſus aceto Bezoartico lavat. Ab ignibus ſeu coruſcationibus oculis obverſantibus liberatur oppidò, non à malo, quod ore, naſo & oculis inſpirando hauſerat, quarto namque die veneni abſorpti ſcelere urgente ad plures abire cogebatur. Spectri lucidi apparitionem peſtem inſecutam, *Hier. Cardan. (l. 14. de Var. rer. c. 69. p. 917.)* intimat.

§. 94.

Antecedunt oculorum coruſcationes ſæpè cœcitatem, quod Exemplis illuſtrant *Marcell. Donat. (l. 2. Hiſt. Med. Mir. c. 9. p. 199.). Joh. Schenck. (l. 1. obſ. Med. p. 184.). Henric. Smetius (l. 10. Miſcell. p. 534.).* Pro inſtantis ſuffuſionis ſigno habet (*p. 7. Ophtalmodul. c. 15. p. 124.*) capitis affecti & morboſi ſignum eſt ſcintillatio & lux oculis noſtris obverſans, *Th. Barthol. (Conſ. Med. de Comet. p. 131.)* affirmavit. Epilepſiæ eſſe prodromos *Cœlius Aurelianus (l. 1. Chronic. Paſſion. c. 4. p. m. 12.)* voluit, quod Comitiſſæ Exemplo probat *Marcellus Donatus (c. l. c. 8. p.)* & inde *Hippocratem* Epilepſiam puerorum ἔκλαμψιν, ſeu fulgorem nominaſſe aut ſaltem ἔκλαμψες ad morbum comitialem referri *Anut. Foëſ. (in Oecon. Hipp. p. 187.)* & *Th. Bartholin. (l. 1. de Luc. c. 6. p. 55.)* ſuſpicantur. Funeſtos eſſe Epilepticis prædictos ſplendores, binis obſervationibus evincit *Noſter Sachſius (M. C. D. 1. A. 2. obſ. 97. p. 170.)* Add. *Bartholin. (Cent. 3. hiſt. 45. p. 91.) Ehrenfr. Hagedorn. (Cent. 1. Hiſt. med. 15. p. 27.)*

§. 95.

Habentur & Convulſionis ſigna *Hippocrati (l. 7. Epid. p. m. 319.)* in hiſtoria

ria *Mneſianacti*. *Oneſianacti*, legunt quidam, & hic videtur alius *Franc. Valeſio* ab eo, qui in præcedenti hiſtoria oculis laborabat. (*comment. in h. l. col. 782.*) Deambulanti namque ipſi in foro ſplendores præ oculis obverſabantur, & Solem non valdè videbat. Cum autem parum diſcesſiſſet, extra ſenſum erat & collum convulſum eſt Vertiginis. Ita mulierem vertiginoſam Patavinam vidit *Bartholin.* (*c. l. p. 57. & Cent. 3. hiſt. 45. p. 91.*) ſcintillas ex oculis ejaculantem. Apoplexiæ. *Philipp. Salmuth.* (*Cent. 1. obſ. 57. p. 37.*) memini verbi divini apud Franckenbergenſes Miniſtrum & præconem fidelem ante Paroxyſmum Apoplecticum hypocauſtum incenſum & igne repletum ſibi videri narraſſe. In Senibus hujusmodi ſplendores à Capitis (ſpirituum animalium) inbecillitate deduxit *Stephan. Rod. Caſtrenſis* (*l. 1. de Met. Microcoſm. c. 8. p. 191.*). Poſt crapulam etiam oculorum ſplendores notavit *Salmuth.* (*c. l.*), quod necilli, quibus ara Baccho ſacra, inficiantur. Inter propria ſigna profluvii ſangvinis quosdam fulgoris motus oculis apparentes numeravit *Galenus* (*l. 3. de Criſib. c. 11.*), quoniam humor eſt flavus. Peripneumoniæ ſigna *Cœlio Aureliano* (*l. 2. acut. c. 27.*), Irides ante oculos Lypothymiæ prodromos *Joh. Rud. Camerar.* (*Cent. 2. Syllog. memorab. n. 48. p. 90. ſq.*)

§. 96.

De Hyſtericis & Hypochondriacis affectibus recenſeri meretur *Rob. Boylei* (*c. l. Experim. 6.*) relatio. Domina quædam mihi ſanguinis necesſitudine juncta, *memorat*, mihi narrabat, aliquo ab hinc tempore ſibi cum aliis quibusdam Dominabus ſermocinanti ſubitò omnia objecta apparuiſſe inuſitatis coloribus imbuta, alia hoc, alia illo, ſed omnia tàm ſplendidis vividisque, ut capta æque fuiſſet delectatione, quam admiratione, niſi apparitionis duratio ipſi metum incusſiſſet, eam inſigniorem aliquam in valetudine alterationem portendere: uti equidem poſtridiè hyſtericis & hypochondriacis pasſionibus adeò vehementer fuit correpta, ut inde in aliquot dierum delirium, inque notham Paralyſin, durante iſto tempore, conjiceretur.

§. 97.

Ille cujus ſupra è *Cardano* (§. *34.*) mentionem feci, poſt dorſi ſcintillationem quindecim elapſis diebus veneficii accuſabatur, ut voluntarium exilium ſuſcipere coactus fuerit, quod iterum *Cardanus* (*l. 14. de var. Rer. c. 69. p. 918.*) annotavit. Alii contra exilio damnato ignis per cubiculum vagans non ſolum reditum in patriam, ſed & honores inſignes nunciavit. Mortis demum nuncios hos (*l. 1. de Luc. c. 8. p. 66.*) prodidit *Th. Bartholin.*

§. 98.

In uſum politicum lignorum & piſcium corruptorum fulgores aliquando non infeliciter tractos, hisque rebellium animos tanquam fulmine tactos Regibus paruiſſe hiſtoria ſequenti firmat *laborioſus Caſp. Schottus* (*p. 4. Thaumat. Phyſ. l. 2. Syntagm. 1. c. 3.*): *Cenethus Secundus Scotorum Rex*, ut in Scotorum hiſtoria legitur, ſubditos ſuos pictos in bellum concitavit. Nam cum Picti Alpinum dicti Regis patrem occidiſſent, & is ſubditos ſuos timore perculſos ad ultionem ſumendam nullis perſvaſionibus pertrahere poſſet, & jam maxima pars Nobilium & militum in prælio ante cecidiſſent, convocavit Regni Proceres omnes, ut benignè hoſpitio atque convivio exceptos in palatii cubicula ſomnum capturos dimiſit. Cum omnia noctu ſilerent, in ſingula cubicula ſingulos immiſit viros, cum baculo ex putri ligno noctiluco in manu, & veſte ex Corio piſcium non deſquamato indutos. Hi ingreſſi cubicula cornu bovis loco buccinæ inflant, Regi parendum clamitant. Pictos pœnas ſcelerum mox daturos, victoriam ingentem Scotos expectare, nuncios ſe à DEO miſſos. Facilè fuit ſomnolentis imponere cum neque venientes, neque abeuntes videre poſſent: nam veſtem noctilucam involverant pallio, dum abirent, baculumque ſub eodem abſconderunt. Ubi illuxit ad conſilia ventum eſt, & nemine fucum agnoſcente, conſenſum in bellum, pugnatumque ſemel, bis, ter feliciter, & triumphatum de hoſtibus.

Lib. II. Tit. X.

De

Spectris Cadaverum.

Summarium.

1. PRoœmium. 2. *Spectra negantes, poſſe exiſtere.* 3. *A poſteriori probatur.* 4. *Quid ſint?* 5. *Spectri varia acceptio.* 6. *An de Dæmonibus in Phyſicis agendum?* 7. *Paracelſi opinio.* 8. 9. *Spirituum ap. Paracelſiſtas diſtinctio.* 10. *Antiquior Paracelſo iſta doctrina.* 11. *Dæmones nutriri & odorare.* 12. *Fluddi ſingularis*

ris opinio. 13. Contrarium. 14. Inſtituti ratio. 15. Problemata. 16. Animarum immortalitas à Philoſophis aſſerta. 17. Anima an incorporea dubitatum. 18. Refellitur. 19. Animæ defunctorum ubi vagentur ſec. Ethnicos. 20. Stoicorum opinio. 21. Succiniſſe his Chriſtianos. 22. Cur apud Judæos & Romanos ſepulchra in Hortis? 23. Arbores vaſtæ Mahummedanis animarum habitacula. 24. Fabæ apud Pythagoræos. 25. Literæ lugubres in floribus fabarum. 26. Cadaveris poſt mortem tractatio. 27. Non niſi ſepulto corpore animas quieſcere. 28. Animas inquietato cadavere vel oſſibus inquietari. 29. Loca inſepultorum infeſta. 30. Animarum migratio ſub ſphæra Lunari. Das wütende Heer. 31. Animarum exultantium ſedes Orcus. 32. Campus Elyſius. Muhammedis Paradiſus. 33. Joh. Nicolai notatur. Paradyſus an ab Ethnicis adumbratus? 34. An Gehenna. 35. Infernus & qui in illo? 36. Animas in bruta tranſire juxta Metempſychoſeos decreta. 37. Animarum purgatarum loci. 38. Tempus exilii Animarum diverſum. 39. Poſt purgationem animarum tria neceſſaria. 40. Animarum diverſi colores. 41. Circuli inferorum novem. 42. Tartarum. 43. Evocatio animarum. 44. Locorum exploratio. 45. Artis evocatricis duo genera. 46. 47. Sacrificia. 48. Ceremoniæ. 49. Imprecationes. 50. Quæ animæ poſſint evocari. 51. Singularis futura explorandi modus. 52. Noctu evocatio inſtituebatur. 53. Solem inferorum Dii fugiebant. 54. Gallicinium an reformidet Leo infernalis? 55. Veſtis, Animarum nebula, inde anima Homero σκιά. 56. Cur εἴδωλον Eidem. 57. Animæ figura è Tertulliano & Helmontio. 58. Peculiari forma quibus dignoſcantur gaudere. 59. Forma humana majore. 60. 61. Alia quam figura humana. 62. Involucra Animarum aëria. 63. Eman. Magnani aſſertum. 64. Omne corpus animæ congruere. 65. Impiorum animas in Cacodæmones mutari. 66. Monſtroſæ apparent. 67. Cœleſtium lucidæ & igneæ. 68. Qualis ignis. 69. Quæ animæ ſidera repetant. Corporum crematio. 70. Mors in undis formidabilis, & cur? 71. Omnia à ſuperis. 72. Animæ ſapientum in Ætherem ſublimantur. 73. Facies in Luna. 74.

Manetis ſomnium. 75. *De anima Pompei.* 76. *Stellæ & aſtra æthe- rea animæ.* 77. *Bodini ſententia.* 78. *Anima Julii Cæſaris.* 79. *Heroum Animæ Cometes.* 80. *Stella in Caſſiopœa Ammiralis Colignii Anima.* 81. *Petri Rami.* 82. *Platonis.* 83. *Stella cujus Hiero- glyphicum.* 84. 85. *In Bodinum animadverſio.* 86. *Carminibus cur Lunam de cœlo ducant Magi.* 87. *In Lunæ Ecclipſi Gentilium ſoni unde.* 88. *Origo hujus moris.* 89. *Plutarchi decretum.* 90. *Con- jectura.* 91. *In Galaxia animarum concilium* 92. *Zoroaſtri unde no- men.* 93. *Chriſtiani ſpectra dari non negant.* 94. *Animæ an ex Elyſio & inferno redeant, dubitatum gentilibus.* 95. *Contrarium ſuſtinet Schottus.* 96. *Fundamenta hujus examinantur.* 97. *Apparitiones animarum beatarum.* 98. *Animarum purgatio.* 99. *Cur animæ ap- pareant ſec. Schottum.* 100. *Anima corpus egreſſa non regreditur.* 101. *Kotzacki delirium.* 102. *Qui & bruta reſurrectura ſomniabat.* 103. *Nec anima reget corpus, licet circa illud verſetur.* 104. *Interfe- ctorum animas Caco-Dæmones fieri.* 105. *Cadavera etiam apparere, gentibus perſuaſum.* 106. *Paracelſi corpus duplex in homine.* 107. *Hujus origo.* 108. *Weigelius Tzopavienſis Paracelſi aſſecla.* 109. *Helmontii duplex homo.* 110. *Homo externus Paracelſi.* 111. *Wei- gelii fabula.* 112. *Spiritus Olympicus.* 113. *Ad mentem Paracelſi brevis ad ſpectrorum notitiam via.* 114. *Spectra Chemica.* 115. *Spe- ctra in Cœmiteriis frequentia.* 116. *Borelli narrationes examinan- tur.* 117. *Formas materiales à corpore non eſſe ſeparabiles.* 118. *La- tere in Sale.* 119. *Sanguini ideas ſeminales ineſſe.* 120. *Helmont. de generationis noſtræ principiis.* 121. *In locis memorabili clade cla- ris unde ignes fatui.* 122. *Apparent & in aliis locis.* 123. *Faculæ ferales.* 124. *Stridentes.* 125. *Spectra naturalia in ſuprema regi- one.* 126. *Cauſæ ſupra naturales.* 127. *Fortuito contingere.* 128. *Cauſæ naturales & opticæ.* 129. *Campanellæ Philoſophia.* 130. *Fi- guræ Paracelſi Necrocomicæ.* 131. 132. 133. *Marci ſingularis opinio.* 134. *J. C. Vanini.* 135. *Damaſi.* 136. *Ren. Carteſii.* 137. *Aliorum.* 138. *An Diaboli & Magi cooperentur.* 139. *Spectra naturalia in in-*

ſima

ſima Aëris regione. 140. *Coruſcationes & ſpectra metallica ſubterranea.* 141. *Requiſita contra viſus illuſiones.* 142. *M. Schoockii monitum.* 143. *Juſta diſtantia.* 144. *Organi recta diſpoſitio.* 145. *Non ſit morboſa.* 146. *Medium ſit inculpatum.* 147. *Senſatio ipſa Phantaſia corrupta.* 148. *Mentis vacillatio.* 149. *Senſus communis turbatio.* 150. *Affectus.* 151. *Amor.* 152. *Apparitiones.* 153. *Admiranda optica Drebbelii* 154. *Alberti M.* 155. *Anonymi Galli obſervatio.* 156. *Repræſentationes opticæ aliæ.* 157. *Magia Pyrotechnica.* 158. *Phœnomena Chemica. Noctiluca Kunkeliana.* 159. *Lucernæ ſubterraneæ.* 160. *Certitudo deſideratur.* 161. *Difficultates circa horum hiſtorias.* 162. *Lucidum quid in his non ignitum.* 163. *Olea ſubtiliſſima.* 164. *Ex auri liquore lucerna perpetua.* 165. *Liquor Chemicus.* 166. *Phoſphorus ſiccus aut liquidus.* 167. *Viginerii liquor.* 168. *Hiſtoria Deuſingii.* 169. *Splendor tumuli S. Johannis.* 170. *Ignis ſubterraneus.* 171. *Durationis cauſa ſuperior.* 172. Ad *durationem requiſita.* 173. *Materiæ combuſtibilis in orbem reditus.* 174. *Wolferdi Senguerdi deciſio.* 175. *Quem ob finem ſepulchris inditæ.* 176. *Ignis apud Ethnicos cultus.* 177. *An immortalitatis animæ teſtes.* 178. *Ne animæ circa Cadavera in tenebris verſentur.* 179. *Cacodæmonum fuga.* 180. *Spectra in humoribus, in ſanguine.* 181. *Spica Garneti ſanguine tincta.* 182. *In urina à canibus rabioſis demorſorum canina ſimulacra.* 183. *Judicia de his.* 184. *Carunculæ & vermiculi in urina.* 185. *Canes in vulneribus apud Paracelſum.* 186. *Imago in urinis gravidarum.* 187. *Tarantatorum urina.* 188. *Eveſtra in ſomniis quid ſignificent.* 189. *A vivis conſpecta quid vaticinentur.* 190. *Fraus Papicolarum in fingendis ſpectris.* 191. *Qui à ſpectris frequentius tententur.* 192. *Quibus apparent defuncti.* 193. *Spectra ab imminenti Criſi.* 194. *Ab ingeſtis ſpectrorum in ſomno viſio.*

§. 1.

§. 1.

LUcis cadaverum indagatio ad Spectrorum conſiderationem manu quaſi nos ducit. Lux circa cadavera, aut cadaverum conditoria coruſcans ſæpius ſpectri nomen obtinuit. Et ſicut lux Cadaverum noctu ſenſibus noſtris illudendo animo ſæpe incutit horrorem & metum; ita & ſpectra. Facile hinc contingere poteſt, ut quemadmodum *Ixion* pro *Junone* nubem comprimens, centauris primam dedit originem: Ita & vulgus, Lucem ejusmodi oculis verſans, phantaſiæ errore terrores metusque affectibus eidem obſtetricantibus effaſcinatus centauros, & quæ non monſtra parturiit, ſibique ob oculos verſari aſſeveret, Jovemque juret lapidem.

§. 2.

Non autem hoc loco occupabor in Spectrorum Dæmoniacorum exiſtentiæ probatione, cum extiterint, qui hæc penitus negarint, ipſos etiam Dæmones. Multis operoſè hos recenſuit *M. Joh. Henric. Decker.* (*Spectrolog. c. 1.* §. *6. p. 6. ſq.*) quem vide. Hæſere comprimis in hoc luto *Sadducæi*, quibus Reſurrectio Mortuorum, Angeli & ſpiritus fabula. (*Act. c.23. v. 8.*) Egregiè verò *cit. Decker. (c.l.* §. *2. p. 4.*) aſtruxit, Spectrorum exiſtentiam à priori non eſſe demonſtrabilem. Nam cum illorum exiſtentia tantum poſſibilis & contingens, *ratiocinatur*, inferri ſolum poteſt; Spectra poſſe exiſtere, non vero revera in rerum Natura eſſe. Si enim per aliquam rationem oſtendere vellem, *pergit*, fieret id demonſtratione διότι, quando nempe aliquid examinatur per proximam cauſam efficientem, quod hic fieri nequit, cum ſic probandum eſſet, Deum, qui rerum omnium eſt opifex, Spectrorum exiſtentiam de facto produxiſſe, quod cum hic, ut dixi, oſtendi non poſſit, concludendum eſt: Spectrorum exiſtentiam à priori demonſtrari non poſſe. Poſſe autem Spectra exiſtere, qui nullam ad exiſtendum repugnantiam involvunt, ut pluribus demonſtravit *idem (c. l.* §. *13. p. 14.)*

§. 3.

Cognitione autem à poſteriori, ſ. demonſtratione ὅτι eorum certitudinem elicit (§. *3. p. 4.*) illamque probat ab apparitione in V. T. & quidem ex claro teſtimonio (*ex 1. Samuel. c. 28.*) depromto, ubi aliquid in forma Samuelis mulieri *Pythoniſſæ* & *Sauli* apparet, quod Spectrum fuiſſe, nemo ſalva veritate & ratione negabit. Veteri Teſtamento adjungit novum, & ex eo quidem locum (*Matth. c. 14.*

c.14.v.28.) ubi eò, quod CHRISTUS in media nocte mare perambulat, omnibus ſuis diſcipulis navi inexiſtentibus opinionem hanc obrepſiſſe legimus, videre ſe ſpectra. (§.*4.p.8.*) Addi his poſſet locus *è Marco* (*c.6.v.49.*). Adjunxit & his fidem hiſtoricam & Autores, ſingulari ſtudio Spectra recenſentes, obtutui ſtitit noſtro *Deckerus* (*c.l.*§.*18.p.25.ſq.*), quibus & omiſſa quædam ajungere libet. *Ariſteum Proconneſium* poſt mortem apparuiſſe, *Herodot.* (*l.4. hiſt.ſ.in Melpom.f.m.81.b.*) narrat. De Eveſtro *è Georgio Sabino Th. Bartholin.* (*de Hep. Defunct.p.612.*), Capite truncatus braccarum ſuarum detractori apparebat. Plura *Vit. Rietlin.* (*Itin. Med. p.4.*) *Eraſm. Franciſci* (*im Holländiſchen Proteo per totum*) *Petr. Goldſchmied.* (*Hölliſcher Morpheus c.4.*§.*41. p.162.ſq.*) *L.N. Moltken.* (*in Annot. ad Thom. Brouwn. Relig. Med. p.1. ſ.29. p.186.*). Loca infeſta, & à Spectris atque ſpiritibus homines vexari, docuit Exemplis *Petr. Thyræus* (*Diſp. d. loc. inf.p.1.c.1.p.3.*)

§. 4.

Spectra quid ſint, ſi perconteris, Angelos eſſe communiter reſpondent, & quidem malos. Ita per Spectra, Apparitiones & territiones Diaboli externas, quibus corpus aut aliud quid in ſenſus incurrens ſibi aſſumit, ut Homines, Animalia, aut alias res quaſcunque infeſtet, intelligit *Carol. Fried. Roman.* (*Schediaſm. Polem. an dentur Spectra, Magi & Sagæ* §.*4.p.2.*). Spectra proinde nil aliud eſſe, & manere, quam Satanæ luſus, *J. H. Deckerus* (*c.l. c.3.* §.*26.p.112.*) profitetur. Diſtingvit autem ille has apparitiones ab Angelicis, quas quidem forſan actu dari non negat. Si autem ex illo quæſiveris, qui illæ apparitiones & viſiones bonorum Angelorum à Spectris diſcernendæ ſint? Reſpondet, egoque cum ipſo; Quandoquidem quæſtionem reſolvendam non ſuſceperim, nec illud quoque fieri aliunde poſſit, quam ex Theologia revelata, cum tota Spirituum diſcretio à divina potiſſimum revelatione dependeat, ut recte *inquit Martin. Delrio* (*l.2. Diſquiſ. Mag. qu.26.ſ.3.p.560.*), imo *ipſe Paulus* Spirituum probationem inter dona Spiritus Sancti referat (*1. Corinth.12. v.10.*) & hanc quæſtionem Theologis examinandam relinquo.

§. 5.

Latius extendit Spectri nomen *Caſp. Schott.* (*l.2. Phyſ. Curioſ. p.1. c.1. p.197.*), dum hujus nomine intelligit ſimulacra quædam ſive Idola, aut variarum formarum imagines, quæ ſeu noctu, ſeu interdiu, domi, foriſve, in campis ſylvis, montibus ſeſe hominum vigilantium & incorruptæ imaginationis ac ſenſuum conſpectui offerre variis locis, modis, formis & temporibus dicuntur conſtanter & firmiter creduntur; ſeu Angeli ea ſint, ſeu Dæmones, ſeu defuncto-

rum hominum animæ, ſeu aliud quid. Interdum tamen non oculis, *pergit* (*p. 198.*), ſed ſolum auribus ſe objicere, dicuntur, ſtrepitusque excitare (*vid. l. 1. Tit 3.*), adeo, ut loca reddant infeſta & habitationi prorſus incommoda. Non autem ſe de illis Spectris acturum profitetur, quæ dormientibus perſæpe objiciuntur; non de Idolis ac Phantaſmatibus, quæ furioſi, phrenetici, febricitantes, melancholici, meticuloſi, veſano amore æſtuantes ſibi imaginantur; non de imaginibus, quibus & natura & ars ſenſibus etiam perfectis, hominum ſubinde illudit; non de oſtentis variis, quæ impii quandoque, ut ſuam expleant avaritiam, exſaturent libidinem, per ſummum ſcelus, ingenti bonorum dolore, nec minore totius Eccleſiæ Catholicæ detrimento callidiſſime ac prorſus Diabolice confingunt, & ſimplici popello pro veris venditant.

§. 6.

De Dæmonibus equidem hoc loco agere non conſtitui, cum ſub conſiderationem Phyſicam non cadant primario, quamvis de his, *in Phyſica Curioſa* (*l. 1.*), prolixe egerit *Caſp. Schottus* & ſint è Rameis, qui rem naturalem Phyſicæ ſubjectum conſtituerunt, eamque in ſpiritum & corpus diviſerunt, Spiritum in DEUM & mentem; mentem in Angelum & animum hominis. Ita *Gvilb. Adolph. Scribon.* (*l. 1. Phyſic. n. 6. p. 1. & ſq.*), qui hanc ob cauſam Phyſicam in Pnevmatologiam, quæ de Subſtantiis ſeu Eſſentiis incorporeis & σωματολογίαν, quæ de corporeis tractat, diſtinxit. (*Vid. T. 1. Snellio-Ram. Philoſ. Diatr. 2. p. 26.*) Seqvuntur hunc *David Cruſius* (*l. 1. Phyſ. c. 4. & 5.*) *Otto Caſmann.* (*p. 1. Angelograph. c. 1. qv. 1.*) *Petr. Gaſſend.* (*Prooen. Inſtit. Phyſ. p. 126.*). Ita (*in Phyſ. Reformat. c. 12. p. 186.*) de Angelis egit *Joh. Amoſ. Comenius*, cui Angelus nihil aliud eſt, quam homo à corpore nudus (incorporeus *§. 2. p. 187.*) & Homo nil aliud, quam Angelus corpore veſtitus. Audiamus quid *Scribonio* (*in animadv. ad n. 12. p. 8.*) in aurem inſuſurret *Timoth. Brigth.*: Spiritus exemplum DEUM proponis. At vide ſis (*Scriboni*) ne prætergreſſis Phyſices limitibus Theologiam invadas: cujus videtur omnis, quæ de DEO inſtituitur, doctrina. Neq; Theologiam Phyſices partem aliquam ſtatues (credo), reveritus Theologorum ſacroſanctum chorum, qui nunquam vel prece, vel præmio in Phyſicorum concedent familiam. Quibus porrò impietatis vix te purgabis, qui DEUM Naturæ conditorem, rem naturalem teneas: cui & formam attribuere (cum infinita majeſtate ſit) non potes. Forma autem ipſe non eſt, cum nihil ſit, quod tantam immenſitatem capere queat, qua informetur. *Hæc Tim. Brigth.*

§. 7.

Habuit & *Aurel. Theophr. Paracelſ.* aut potius finxit, Spiritus, quos implicite

cite conſiderationi Phyſicæ ſubjecit, eosque in ſupernos & infernos diſpeſcitur. Hos etiam aliquando hominum genera, ab Adami poſteris diverſa, nuncupat, eosque varios commentus eſt & corpore ſeu carne & oſſibus conſtare, generare & interire ſeu mori pronunciat. *(l. Meteor. paſſim l. de occult. Philoſ. tr. 4. & 5. & l. de Nymphis Sylphis, Pigmæis & Salamandris. tr. 1. c. 2. p. 182.). Add. Oswald. Croll. (Baſil. Chym. præfat. admonit. p. 15.): Da iſt keine Seel, für die Chriſtus geſtorben ſey, allein für den Menſchen: Und für den Menſchen, mit deren Bluth und Fleiſch er geredet hat, dictitat Paracelſ. (l. Meteor. c. 4. p. 79.)*

§. 8.

Explicite de his egit *(l. 3. in Phyſ. Hermet.) Henric. Nollius*, qui *(c. 1. p. 153.)* Elementa diſtingvit in ſpiritualia & corporea. Spiritualia vocat Spiritus, eosque *(p. 154.)* definit creaturam ſubtilem, quæ ratione prædita, intus in ſuo centro corpoream gerit Naturam, eamque pro arbitrio ſuo in circumferentiæ lucem ſiſtendi poteſtatem habet, in Elementis habitat, & ibi ſuo officio, quod illi divinitus injunctum eſt, defungitur. Hos ex ſubtilioribus Elementorum eſſentiis creatos eſſe, *(c. l. Axiom. 1.)* demonſtrare nititur. Saganos vocabat *Paracelſ. (l. de Meteor. paſſim). Add. Martin. Ruland. (Lex. Alchym. p. 409.)*

§. 9.

Pro diverſitate locorum, & locatione Elementorum, quæ inhabitant prædicti ſpiritus, dividit illos *Nollius (c. l. c. 2. p. 156.)* in ſuperiores & inferiores. Illi vel cœleſtes vel Aëri. Cœleſtes vel primarii, Cœlum Empyreum inhabitantes pennates *Paracelſo (c. l. c. 4. p. 78.)*. Pictores vocat *(ib. c. 9. p. 93.)*, ab his figuræ de cœlo cadentes, *Als zu meinen Zeiten Creutz, Hahnen, Geiſeln, Seulen, Pilatus &c. auff die Leute gefallen*, vel ſecundarii, Cœlum ſidereum inhabitantes, Salamandræ, quia in Igna viſibili ſunt, Vulcanales, Superi. Antiquioribus Philoſophis Intelligentiæ, & pro ratione Planetarum Solares, Lunares, Saturnini, Joviales, Venerei, Martiales, Mercuriales audiunt. Horum monſtra *Crollius* nuncupat, Zündel. Aërii Meteororum directioni & promotioni præſunt, de quibus *citatus Nollius (c. l. c. 4. p. 167.)*. Lemures dixit *(l. Meteor. c. 4. p. 79.) Paracelſus*, umbratiles, Sylveſtres, Satyros *Osw. Croll.*, qui priores etiam Terræ tribuit. Horum alii ſunt Orientales, Occidentales, Meridionales, Septentrionales, quorum ſedes in Aëris regione ſuprema, media, infima. Mediæ regionis Monſtra Gigantes *Crollio*, quos tamen Sylvanis, *den Waldleuten*, aſcripſit *Paracelſ. (l. de Nymph. Sylv. Pygm. & Salam. tr. 5. p. 190.)*, inferiores, generatione ſuam propagant ſpeciem, & morti obnoxii, ſuntque vel Aquei vel Terreſtres. Aquei ſunt Undenæ, Nymphæ, Meloſynæ. Itali Fatas, Galli Fees, quidam

Nymphas albas, Dominas nocturnas, Dominas bonas nuncupant, quarum *Regina, Habundia*. Vid. *Strozz. Cigognam. (Univ. Natur. p. 1. c. 6. p. 349.)*, Germanis *Waſſernixen*. Harum monſtra *Paracelſo & Crollio* (*c. l.*) Sirenes. Dicuntur fructibus Aquarum partim in lucem promovendis, partim in intima abyſſo occultandis & cuſtodiendis præeſſe, *Nollio* (*c. l. p. 171.*). Terreſtres Gnomi, Lemures, Sylphi Zonnetti *Crollio*, Folletti, Italis & Farfarelli, Germanis *Erdmännlein*, quorum partum Pygmæos (*c. l.*) pronunciavit *Paracelſus*. Hi ſunt vel Truculenti vel Mites.

§. 10.

Sed Paracelſi ingenio & Cerebro minime debetur iſta Dæmonum ſeu Spirituum diſtinctio, cum etiam *in Orphei Carminibus* Dæmones diſtinguantur in

Δαίμονας οὐρανίους, καὶ ἠερίους, καὶ ἐνύδρους, καὶ χθονίους, καὶ ὑποχθονίους

Etiam ex antiquiſſimis Philoſophis illis attribuerunt corpora & comprimis Aëria, inter quos *Plato* (*in Epinomide*), cui junxit *Ariſtotelem & Auguſtinum Auguſtin. Steuch. Eugubin.* (*l. 8. de Perenn. Philoſ. c. 27.*), qui poſtremum (*Comm. ſuper Geneſin*) Dæmones aëria animalia, ut Platonem aërea corpora expreſſe appellaſſe retulit. Ita *Michaël Pſellus Philoſophus Conſtantinopolitanus* (*Dial. de Operat. Dæmon. p. m. 44.*). Dæmones incorporei non ſunt, imo corporei & circa corpora verſantur. Idem *Baſilium Eccleſiæ Doctorem* ſenſiſſe (*l. ad Amphil. de Spir. Sanct. c. 16. juxta Gilberti Gaulmini allegatum*), quamvis alibi aliter Eundem ſenſiſſe prodat *Caſp. Schott.* (*l. 1. Phyſ. Carioſ. p. 1. c. 2. p. 3.*) Lectori perſuadere conatur. *Facius, Hieron. Cardani Pater*, per annos triginta tres familiaris Dæmonis familiaritate uſus, diſcurſu cum eodem ejusdemque ſociis de Natura Dæmonum habito, deprehendit *Pſellum* minime. Docuit igitur illum Dæmon: Dæmones naſci & interire. Eſſe autem longævos valde: tempus tamen illi non determinavit, ſed ipſe *Facius* conjectura, è facie ſumta, quod jam quadraginta duos annos natus valde juvenis videbatur, eos ad CC. aut CCC annos vivere exiſtimabat. Gignere, naſci & ſeneſcere affirmabat. Cumque interirent, animos illorum, & item noſtros mori una cum corpore, putabat: neque tamen illos hoc ſe certò ſcire Gymnaſia apud illos eſſe. An vero eſſent aliqui adeò viles & ſtupidi, ut *Pſellus* dixit (*p. 76.*). Hæc *Hieron. Cardan.* (*l. 16. de Variet. Rer. c. 93 p. 1072.*), qui ex his præſuppoſitis Dæmones definit, animalia inviſibilia, mortalia corpore perfecta. Et *Georg. Agricola* in ſubterraneorum animalium, ſeu ſubſtantiarum numero haberi poſſe Dæmones, qui in quibusdam

buſdam verſantur fodinis (*l. 1. de Animant. Subt. p. m. 491.*), nullus dubitat.

§. 11.

Putabant igitur Veteres Dæmones libamine carnium delectari, & ſpongiarum & piſcium teſtaceorum more adjacentem humorem extrinſecus attrahere (*vid. iterum Pſellum p. 56.*), vaporibus itidem, nidore & fumigationibus vivere ac pingueſcere. *Evolv. Porphyr.* (*l. de Sacrif. & l. 2. de Abſtinent.*). Fugari fœtidis, allici ſuavibus odoribus, voluit *Paracelſ.* (*de Occult. Philoſ. c. 10. p. 88.*) cui odor bonus Myrrhæ nihil aliud eſt, quam ſacrificium ſpirituum, quo poſſumus eos ad nos trahere (*p. 89.*). Tranſiit etiam ad plebejos illa de nutritione Dæmonum perſuaſio. Audiamus *Iſaacum Schookium* (*Cent. probl. rar. probl. 28. p. 25.*). Ruſtici Poloni Dæmones quoſdam vocant Krasmeni Ludzmi, quibus diebus ♃ & ♄ cibos præparatos menſæ imponunt, quoſque ab illis comedi pro comperto ſe habere aſſerunt. Faciunt vero illud, ne ab iis ſuffocentur, vel plica Polonica deformentur, vel denique infantes ſui permutentur. Eſt & aliud Dæmonum inventum, *ſcribit Joh. Laurent. Ananias* (*l. 3. de Nat. Dæm. p. 104.*) apud vulgi noſtri fœmellas in uſu, quo Fatis, (quo nomine hos ſpiritus vocant) menſas variis dapibus inſtruunt, ut infantes eorum felici donentur auſpicio.

§. 12.

E Neotericis *Robertus Fludd. de Fluctibus* (*Hiſt. Utriusque Coſmi tr. 1. l. 4. c. 2. p. 109.*) Dæmones ex ſubtiliſſimorum Cœli ſpiritualis Elementorum materia componi aſtruit, quæ quidem materia, reſpectu inferiorum ipſi eſt ſimpliciſſima & aërea, & ex forma divina â ſplendiſſima DEI beatitudine promanente, quorum compoſitio, ſi cum Creaturis Cœlorum inferiorum comparetur, incorporea dicitur; reſpectu ſimplicitatis ſubſtantiæ lucidæ Cœli Empyrei, in quo, cum quo & ex cujus Elementis primo die creari ſunt, non aliter quam plantæ, herbæ, earumq; ſemina die tertio cum terra Cœlo Empyreo oppoſita, facta fuerunt, pro corpore ex Elementis Spiritualibus conflato habenda erit. Quid autem Dæmonum compoſitionem, pergit (*p. 110.*), manifeſtius denotare poterit, quam eorum actiones & paſſiones. Quod autem agant & patiantur, inde manifeſtum, quoniam & recipiunt & dant illuminationes, atque actum intelligendi producunt, eumque etiam recipiunt, neminem certè tam craſſè cœcutire & hallucinari exiſtimat, qui id abnuat. Certum eſt igitur ineſſe ipſis aliud, quod agit, aliud autem, quod patitur; nec vero illud ſecundum quid agunt, aliud actus eſſe poterit, qui forma dicitur, nec vero illud ſecundum quid patiuntur

 & quic-

& quicquam præter potentiam ; hæc autem materia appellatur. Plura lege ſis *ap. Caſp. Schottum (c. l.)*. Craſſius philoſophatur *Pſellus* (*c. l. p. 51.*). Ea eſt illorum conſtitutio, ut contactibus exponantur obnoxiave ſint, percuſſa ingemant & flammis admota urantur, ut eorum, quorum nonnulla ſui veſtigia Cinerem relinquant, quod & in Italiæ finitimis locis accidere ajunt. Tandem *concludit (c. 5. p. 114.) Fludd.* neceſſe eſſe Dæmones malos, ſecundum loci naturam, quo proſcribuntur, corpora aut craſſiora aut tenuiora accidentaliter induant. Nam ignei ſubtiliores ſunt aqueis, atque illi denuo terreſtribus. Eandem inſaniam inſaniit *Hieron. Zanchius (p. 1. Hexaëm. l. 2. c. 3.) & Medicus & Philoſophus Altorphinus, Erneſt. Sonner.* (*Diſp. de probl. Philoſ. probl. 10. p. 521. & comment. in l. 12. Metaph. Ariſt. c. 8. p. 671. ſq.*). Adde quæ citat (*c. l.*) *Caſp. Schott.*

§. 13.

Oppoſuere ſe his ſomniis *Balthaſ. Meiſner. (p. 1. Philoſ. Sobr. ſ. 4. c. 8. qu. 1. p. m. 719.). Franc. Villalpandi Torreblanca* (*l. 2. Dæmonol. c. 28. n. 2.*). *Chriſtoph. Scheibler* (*l. 2. Op. Metaph. c. 4. Tit. 3. Art. 3. n. 28.*). *Anton. le Grand.* (*p. 3. Inſtit. Philoſ. Art. 1. p. 207.*) *Caſp. Schott.* (*c. l. p. 4.*). *Ipſe Ariſtoteles (12. Metaph. c. 6. 8. ſeq.)*, intelligentias eſſe εἴδη ἄυλα ſtatuit. Veteres Philoſophi ex ignorantia creationis, & verbi divini manifeſtati, ubi viderunt in aſſumto corpore videndos ſe præbere Dæmones, corporeos concluſerunt. Patres non ſemper ex propria, ſed Platonicorum *Apuleji* & *Porphyrii* opinione ſcripſiſſe conſtat, quamvis & illos ex impuris Platoniſmi lacunis ſuis aliquid aſperſiſſe *Joh. Bapt. Criſpo* (*l. de Ethnic. ſcriptis caute legendis p. 177.*) facile largiar. Sed & hos ſpiritualitatis divinæ eminentiam meditantes reliquos ſpiritus, quod perfectione DEO non reſponderent corporum nomine notaſſe *ſecundum Sixti Senenſis* (*l. 6. Biblioth. Sacr. Annot. 35. f. 484.*) ςοχασμὸν non diſplicet, quo reſpectu ad DEUM habito etiam non omnem compoſitionem ab Angelis rem removendam cenſuit *Anton. le Grand. (c. l. n. 9. p. 211.)*, cum conſtet, illos ex potentia & actu, ex eſſentia & exiſtentia, ex natura & ſuppoſito conſtitui, quæ compoſitio in DEO non reperitur: cum modi divini à DEI eſſentia tantum ratione diſtinguantur. Theologis, imprimis Calvinianis, ſatis fecit *B. Balthaſ. Meiſner.* (*c. l.*). *Sonnero, Paulus Felwinger.* (*Comment. in Alpha majus Ariſt. Metaph. c. 7. qu. 1. p. 211. ſq.*)

§. 14.

Dices, hic Dæmones & ſpectra cum hominibus me confundere. Nunquam etenim in Elementis Dæmones, ſed homines, *Paracelſ. (c. l.)*, habitare profeſſus

feſſus eſt. Quod ſi tamen id diligentius animo excutias, videbis hic *Paracelſ. Pſelli* vitulo arare, prout ipſi alias veterum ſomnia, etiam Judæorum affanias caballiſticas in furno ſuo recoquere, & recocta, tanquam nova, ſua Lectoribus obtrudere, ſaltem de ſuo additis monſtroſis nominibus terminisque, ſolenne eſt. His vero de hominibus, Elementorum incolis, nihil nugacius, nihil blaſphemius, nihil à recta fide dici poſſe alienius, recte judicat *Mart. Del-Rio* (*l. 2. Disquiſ. Mag. qu. 27. ſ. 2. p. m. 712.*), qui & monuit, quamvis *Paracelſum* (*libro fragmentorum*) dubitanter induci loquentem legas, latinum tamen interpretem hoc ſuum aſſuiſſe, ut Magiſtri occultaret impietatem reputat. Et, ſi *Andr. Libav.* (*tr. de Cruent. Cadav. p. 180.*) audire non dedigneris, Lemures Paracelſi Spiritus pigmentatos exiſtere non inficiaberis. *Fluddo* quid ſit reponendum, ex dictis facile conſtare poterit.

§. 15.

Ut autem de opera & labore noſtro circa hunc Titulum conſtet, excluſis Angelicis & Diabolicis apparitionibus, circa Phyſica tantum ſtudium verſabitur, nempe ſpectrorum denominationem, è *Schotto ſupra* (*§. 5.*) depromptam, ad animum revocabo, cum ad Phyſicam propriè ſpectent, relictis exotericis & ſupranaturalibus, niſi forſan ſuperficialis & incidenter horum fiat recenſio. Cardo igitur diſcurſus erit circa problemata (*α*). An animæ defunctorum aliquando viſui compareant noſtro? (*β*) An ab ipſis Cadaveribus, absque animæ interventu, ſpectra oriri poſſint? & quid (*γ*) de Spectris, dum Chymicis operationibus ſubjiciuntur Cadavera ipſa, aut in terram jam commutata, in vitrorum capacitate apparentibus ſentiendum decernendumque ſit.

§. 16.

Præmonendum, me non curare hic

Epicuri de grege porcos,

cum Philoſophis quibusdam, qui idem corpori & animæ poſuere fatum. Inter Philoſophos *Democritum Plutarchus* (*l. 4. de Plac. Philoſ. c. 7.*); *Democritum ſeu Dicæarchum*, *Lactantius* memorat (*l. 3. Inſtit. Divin. c. 17.*). Sunt, quibus cum *Attico Dicæarchum* (qui *tres libros contra immortalitatem animi*, Lesbiacos dictos delitias ſuas vocanti, *juxta Ciceron. l. 1. Tuſculan. qu. f. 164.*) aſſenſio omnis de immortalitate animæ elabitur, ſimul ac ponunt librum, *Platonis* de hac materia conſcriptum, ſecus ac *Theombrotus*, qui lecto Platonis Phædone ſe in mare ex alto præcipitavit, ut beatorum conſortio citius potiretur, quem Philoſophiæ Martyrem exinde proclamavit (*Epiſt. 25.*) *B. Hieronim.* Ipſe *Ariſtoteles* de eadem balbutire viſus fluctuanter, ut è locis diverſis, quæ id ſuadere videntur, *v. g. l.*

2, de

2. de Generat. Animal. c. 3. l. 1. de Anim. t. 65. & 66. l. 3. tr. 4. 7. 19. & 20.). Vid. *Petr. Pomponat. (l. de incantat. c. 13. p. 332.). B. J. C. Dannhauer (Colleg. Pſycholog. Diſp. 5. Controv. ſ. 1. p. 142.); O. Borrich. (l. 1. Hermet. Ægypt. c. 10. §. 2. p. 237.).* Placet adjungere *magni & acurati Philoſophi Jacob. Thomaſii (Program. 67. p. 422.)* judicium. *Ariſtoteles* intellectum illum agentem, ſ. rationalem animam immortalem quidem profeſſus eſt, ſed dum univerſo humano generi non niſi unicam præſidere ſtatuit, quam verbo immortalitatem hominibus conceſſit, re ſuſtulit. Et paulò poſt *(p. 423.)*, non inficior: Eum in hoc maximè argumento fuiſſe ſegnem, quæ loligine emiſſa ſic omnia immergeret caligine, ut deprehendi vix queat. Non deſint è ſcriptoribus, qui contrarium evincere conentur, *v. g. Joh. Dunſcot. (in 4. diſt. 23. qu. 2. n. 16.) & ex hoc Claud. Fraſſe (Phil. Acad. Phyſ. p. 1. Diſp. 3 ſ. 4. Art. 1. p. 298.). Auguſtin. Steuch. Eugubin. (l. 3. de Perenn. Philoſ. c. 21.) Conimbricenſes (de Anim. Separat. Diſp. 1. Art. 2.) Ariſtotelemque* explicet *Claud. Salmaſ. (in Not. & Animadv. in Epictet. & Simplic. p. 221.)* Et *Themiſt. teſte Martino Weinrichio (de Spectr. Strigon. & Pentſchem.)* fateatur, *Ariſtotelem* Dialogum ſcripſiſſe, in quo firmiſſimis rationibus animæ immortalitatem evicerit.

§. 17.

Anima noſtra an incorporea ſit, fluctuat *Galen. (l. 7. de Plac. Hipp. & Platon. p. m. 1135.).* Corpoream prodidit *Epicurus*, imò corpus, ut demonſtrat *Petr. Gaſſend. (in Phyſiol. Epicuri p. 494.).* Idem *Galen.* ſuſpicatur *(l. quod animi mores ſequ. Temperam. Corp. c. 5.)*, nec ſibi perſuadet, ſe animæ ſubſtantiam firmiter tenere, *(Comment. in 6. Epid. Hipp. t. 5. p. 573.).* Ex his concludit *Hieron. Cardan. (l. 3. de Util. ex adv. capiend. p. 451.)*: Eundem Animam noſtram mortalem voluiſſe, ſed dicere mentem humanam eſſe materialem, eſt dicere religionem eſſe brutum, reponit *Lactant. (l. 7. c. 9.).* Quoſdam tamen è Sanctis Patribus idem ſenſiſſe *Gaſſend. (c. l. p. 495.)* obſervat. Stoici, quod narrat *(c. l.) Cicero*, ajunt, animos manere cum è corpore exceſſerint, ſed non ſemper. Dæmones, & animam corpoream & mortalem *Tatianus (Vid. A. E. Lipſienſ. An. 98. p. 555.)* ſtatuit.

§. 18.

Contrarium è Cordatioribus Ethnicis ſenſere *Plato*, *Cicero (l. de Amicit. cit. P. Claud. Fraſſe c. l.). Seneca (Epiſt. 36.) Plutarch. l. de Ser. Num. Vind. ſ. 198. & Conſolat. ad Uxor. f. 338. b.).* E Poëtis, quod *Plutarch. (l. de Homer. p. m. 723.)* demonſtrat & *Propertius (l. 4. Eleg. 7. v. 1.)*

Sunt

Sunt aliquid manes, lethum non omnia finit,
Lucidaque effictos effugit umbra rogos.

Elegans *apud Ciceronem (de Senectute)* locus eſt: Quod ſi in hoc erro, quod animos hominum immortales eſſe credam, libenter erro. Nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo extorqueri volo; ſin mortuus, (ut quidem minuti Philoſophi cenſent) nihil ſentiatur: non vereor, ne hunc errorem meum mortui Philoſophi irrideant. E Neotericis *Kenelm. Digby (tr. 2. de Anim. Rat. c. 10. n. 10. p. 567.)* ita philoſophatur. Cum fuſe jam declaratum ſit, ſtatum Animæ ſeparatæ eſſe ſtatum puræ exiſtentiæ, manifeſte ſequitur, eum tum ab actione, tum à paſſione immunem eſſe, quod cum ita ſit, certiſſimum quoque eſt Animam extingui non poſſe. *Et paulo poſt*: Si anima à corpore ſeparata veluti confecto curriculo ſtatum jam finalem adepta ſit, in quo nulla acceſſio ſperari, vel diminutio timeri poteſt, conſequens eſt, exiſtentiam quam habet, nunquam ab ea amitti poſſe. Noto hic è *Joh. Bodino (l. 4. Theatr. Nat. p. 538.)* illos, qui Animas ſuperſtites crediderunt, olim vocatos ſuperſtitioſos.

§. 19.

Animas autem corpore exutas vagari in regione, quæ terram & lunam interjacet, *Plutarchus (de Fac. in Orb. Lun p. m. 471.)* autor eſt, improbas quidem in terris pœnas luere: pias ad certum tempus, quantum ad luſtrandum & corporis, utpote malæ cauſæ, pollutiones abolendum ſufficiat. Animas ad tempus circa ſepulchra amoris erga corpus per mortem non obliterati ſignum quibusdam è Gentilibus fabula non fuit. *Mahumedani* animas defunctorum ſeptem dies credunt verſari circa ſepulchra, ut *Eduard. Pocok. (Miſcell. p. 250.)* narrat. De *Judæis B. Dn. D. Martin. Geier (de Luct. Ebr. c. 5. §. 12. p. 67.)* recitat, quod credant, Animam defuncti redire per ſeptem noctes ad locum illum, ubi à corpore diſceſſit, quocirca & Lucernam accenſam per noctes totidem in pavimento domus ſervant. Quin & per integrum annum adhuc circa cadavera vagari, amore videlicet corporis, & deſiderio nequientem obliviſci vetus amicumque contubernium, atque eo tempore à Dæmonibus aërem inhabitantibus facile in priſtina ſua corpora reduci poſſe, & inſervire artibus rebusque Magicis *Joh. Hornbeck (l. 8. de Convertend. Jud. c. 2. p. 538.). Laurent. Ananias (l. 3. de Nat. Dæm. p. 92.). Joh. Buxtorf. (è Thalmud. Synagog. Jud. c. 49. p. 713.).* Hoc autem contingere ob laborem matribus per novem dies exhibitum. *Vid. H. Kornmann. (p. 2. de m. m. c. 1.)*

§. 20.

Stoici tamdiu Animam durare aſſerebant, *teſte Servio (ad l. 3. Æneid. p. m. 319.)*

319.) quamdiu durat & corpus. Unde Ægyptii periti ſapientiæ condita diutitius reſervant cadavera, ſcilicet, ut anima multo tempore perduret, & corpori ſit obnoxia, nec cito ad alia tranſeat. *Romani* contra faciebant, comburentes cadavera, ut ſtatim anima in ſuam generalitatem, id eſt, in ſuam naturam rediret. Nec alia ratione credebantur animæ à corporibus circumvolitandis abſpelli poſſe, *teſtimonio Caſp. Barth. (Animadv. ad Stat. l. 2. Sylv. 1. v. 22. p. 167.).* Putat ideò *Caſp. Peucer. (l. de Divinat. Gener. p. 285.) Lappos*, quos ſpectra amicorum defunctorum multum infeſtare referunt, mortuorum corpora propter Cœli inclementiam alioquin diutius integra permanſura ſubter focum ſepelire, caliditate urgente quo citius putreſcant, & vagina, ut *cum Plinio* (*l. 7. c. 52.*) loquar, ademta, non remeent. Tribus tantum diebus anima vagatur circa ſepulchrum, expectans, ut redeat in corpus. Cum vero videt, quod immutetur aſpectus faciei, recedit & relinquit corpus, *ex Rabbinis Joh. Nicolai (de Luct. Græc. c. 1. p. 11.)*

§. 21.

In hac perſuaſione etiam Chriſtianos perſtitiſſe, *Lactant. (l. 2. Inſtit. Divin. c. 2.)* exiſtimat, *dum ſcribit* vulgus exiſtimat mortuorum animas circa tumulos & corporum ſuorum reliquias oberrare. Idem *B. Martin. Geier* (*Diſſ. de Superſtit. c. 3. §. 16.*) colligit id ex illo *Eſaia (c. 65. v. 24.)* (in quo allegato forſan mendum typographicum, nihil enim quod huc ſpectet ibidem legitur) *Joh. Spencerus* (*l. 2. de Leg. Hebr. c. 11. ſ. 2. p. 303.*). Cibis ideo & potu delectari, qui apponebantur, *Idem* (*c. l. c. 24. ſ. 3. p. 426.*) meminit. Quo circa & olim vel defunctorum capita panem & lagenam, Cereviſia plenam, ponebant *Boruſſi*, ne anima vel ſitiat vel eſuriat. (*Joh. Meletius Epiſt. de Relig. Boruſſ.*) Animas à Curlandis in balneis cibari, *Roſin. noſter Lentil.* (*M. C. D. 2. A. 8. App. p. 136.*) mentionem fecit. *Add.* *Mechov.* (*l. 2. Sarnat. Europ. c. 2.*) de Samogethis idem commentantem.

§. 22.

Locum ſepulchrorum Romani in hortis (*Vid. Joh. Kirchmann. l. 2. de Funer. Rom. c. 22. p. 177.*) elegerunt aliquando, ut & Judæi, quod ex *Joſephi Senatoris Hieroſolymitani* ſepulchro, cui SERVATORIS corpus illatum (*Johan c. 19. v. 41.*) facile patet; Factum id, uti conjicit *Martin. Opit.* (*T. 1. Op. in Not. ad Zlatnam p. 149.*), quo manes defunctorum eorum amœnitate & dulcedine demulcerentur, qui & è *Grutero* ſequens ſubjicit:

HI. HORTI. ITA. UTI. OPT. MAXIMIQ. SUNT.
CINERIBUS. SERVIANT. MEIS.

NAM.

NAM. CURATORES. SUBSTITUAM. QUI. VESCANTUR.
EX. HORUM. HORTORUM. REDITU. NATALI. MEO.
ET. PRÆBEANT. ROSAM. IN. PERPETUUM.

Quam ob cauſam etiam flores circa ſepulchra ſparſerunt, quod locus *Virgilii* (*l. 6. Æneid. v. 883.*) ſuggerere videtur:

Manibus date lilia plenis,
Purpureos ſpargam flores, animamque nepotis
His ſaltem accumulem donis.

Et (*Juvenalis* (*Satyr. 7. v. 206.*)

Dii majorum umbris tenuem & ſine pondere terram,
Spirantesque Crocos, & in umbra perpetuum ver.

Ita *Jacobi Pontani* (*Libri Tumuli*) univerſi penè conſtant Roſis, Violis, Liliis, Hyacinthis, quod dudum annotavit *J. C. Scaliger.* (*l. 6. Poët. c. 4. p. 810.*). Quamvis & aliæ hujus ritus ab Aliis advocentur cauſæ, quas vide *ap. Joh. Kirchmann.* (*l. 1. de Fun. Roman. c. 11. p. 57.*) & *Joh. Mich. Dilherr.* (*T. 1. Diſſ. Philolog. p. 461.*). *Joh. Nicol.* (*Phyllobol. c. 25. p. 118. ſq.*). *Joh. Conrad.* (*de Sparſ. Flor. bnemat. 4. p. 173.*)

§. 23.

Petr. della Valle (*p. 3. Itiner. Epiſt. 15. p. 144.*) tradidit, Mahumedanos opinari, vaſtarum & procerarum arborum cavitates, & corpora ſanctorum, quos colunt, grata Animabus præbere habitacula, quo circa & arbores iſtæ magno apud illos in honore habentur.

§. 24.

Inter *Pythagoræ* decreta legitur *ap. Diog. Laërt.* (*l. 8. de vit. Philoſ. p. m. 430.*) & *Joh. Schröder.* (*l. 4. Pharmac. Med. Chym. Cl. 1. c. 140. p. 68.*): Animas defunctorum delectari Fabarum domicilio, ut dictitarit *Pythagoras*: capi & trucidari præſtat, quam fabas Animarum receptacula conculcare. Evolvatur iterum *Laërt.* (*c. l. p. 440.*). Inde tale *ap. Eundem in Pythagor.* (*p. 444.*) legitur Epitaphium:

Heu Heu Pythagoras, quid vile legumen adorat?
Quem in propriis fama eſt occubuiſſe Fabis.
Nam ne forte Fabas fugiens calcaret in agro,
Tandem Agregentino cæſus ab hoſte perit.

Hanc ob cauſam ſancti alicujus prope Gamron ſepulchrum variegatis fabis conſperſum invenit *Joh. Alb. Mandelsloh.* (*l. 1. Itiner. Oriental. Ind. c. 7. p. 24.*) Forſan & inde illud Pythagoricum: A Fabis abſtine. Sed τὸ κυάμυ voculam

voculam aliter explicuit *(l.4.c.11.p.m.171.) A. Gellius.* Decernant hæc, qui volunt, & poſſunt.

§. 25.

Literas Lugubres in Fabarum Floribus animadvertit, *Plin. teſte (l.18.c.2.)*, Varro, & inter res funebres Fabam numerabant olim Romani, quod *ex Feſto* habet *Joh. Valer. Pier. (l.57. Hierogl. c.5. p.708.)*, & inter cibos ferales, prout teſtimonia collegerunt *Joh. Kirchmann. (l.4. de Fun. Roman. c.7.p.394.) Gerh. Joh. Voſſ. (l.5. de Idolol. c.11.p.43.) Joh. Marsham. (l.2. Canon. Chronic. Ægypt. Ebraic. Græc. Secul. 9. p.221.)* In Lemuralibus, *referente Alex. ab Alexand. (l.3. Dier. Genial. c.12. f.143.)* Fabam noctu jacere uſurpatum eſt, Lemures ſe ex domo ejicere clamantes, quam nigram eſſe convenit, ipſamque lotis manibus, & pede nudo per ora verſare & poſt terga rejicere, æriſque tinnitum facere, utque Lemures faba redemti domo abirent, novies orare. Plura *Joh. Nicol. (de Luct. Græc. c.20.p.278.)*

§. 26.

Cum namque, *Serv. teſte (ad l.5. Æneid. v.41. p.434.)*, olim ubicunque quis fuiſſet extinctus, ad domum ſuam referebatur, & illic ſeptem reſervabatur diebus, octavo die incendebatur, nono ſepeliebatur. Unde & *Horat.*

Novendiales diſſipare pulveres,

nam etiam ludi, qui in mortuorum honorem celebrantur, novendiales dicuntur. Sciendum etiam, *pergit*, quod domi ſuæ ſepeliebantur: unde orta eſt conſvetudo, ut Dii Penates in domibus colerentur. Optimè id explicatur *ex Apulej. (l. d. Deo Socrat. p.m.79.)*. Species Dæmonum eſt animus humanus exutus, & liber ſtipendiis vitæ corpore ſuo abjuratis, hunc vetere lingva reperio Lemurem dictitatum. Ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſteriorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet, Lar dicitur familiaris. Qui vero propter adverſa vitæ merita nullis bonis ſedibus intervagatione, ceu quodam exilio, punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, cœterum noxium malis, hunc plerique larvam perhibent. Lares etiam quosdam nocentes genios dixiſſe, *è Plutarch. (quæſt. Roman. p.277.)* conſtat. De Larvis quædam *Phil. Beroald. (ad. l.2. Apul. de Aſin. aur. p.48. & ad. l.9. p.822.)*

§. 27.

Animas interfectorum in terra vagari, & inſtare occiſoribus, gentilibus perſvaſum ſupra *(l. h. Tit.7. §. 63.)* dixi. Sed nec illas, niſi ſepultis corporibus quieſcere cum corpore, nec admitti vel ſuperis vel inferis, imprimis *Charonte* easdem firmiter crediderunt. *Patrocli* animam in aëre oberrare, finxit *Homer.* *(Iliad.*

(*Iliad.23. v.76.*), quod & retulit *Plutarch.* (*l.9. Sympoſ. probl. 6.p. m.375.*) de *Elperoris* Umbra. Scite iterum *Virgil.* (*l. c. v. 325.*)

Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataque turba eſt,
Portitor ille Charon: Hi, quos vehit unda ſepulti
Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
Tranſportare prius, quam ſedibus oſſa quierint.

In quem locum *Servii* cura placet (*p.518.*). Duo dicit (*Poëta*), nec legitimam curam habet, nec imaginariam. Inopem enim dicit, ſine pulveris jactu: Nam ops terra eſt: inops ſine terra, ſine humatione. Vult autem oſtendere, tantum valere inanem, quantum plenam ſepulturam. Hoc igitur beneficii à nauta flagitat ad littus inſepultus projectus *Archytas Tarentinus, apud Horat.* (*l.1. od.28.*) *Add. Alex. ab Alex.* (*l.5. Genial. dier. 26.f.309. b.*). Et Græci cadaver inſepultum invenientes ſepties terram injicere tenebantur, ne anima centum annos errare teneretur, è *Th. Dempſtero* recitat *Joſeph. Laurent.* (*l.6. Polymath. p. 488.*) Ita autem ferebat lex quædam Attica; obſervato tamen ſimul, ut ſpectaret cadaver ad occaſum, ſecundum *Ælian.* (*l.5. Var. hiſt. c. 14.*). Hinc ultimam opem defunctis eſſe ſepulturam, veterum voluit ſuperſtitio, iterum *Caſp. Barth. id* (*l.3. Adverſ. c.3. col.715.*) annotante. Adde *Eundem* (*Animadv. ad. l 8. Thebaid. Stat. v. 210. p. 832.*) *Tertullian.* (*l. de Anim. c.50.*) *Ludov. de la Cerda* (*in Virg. l. 6. Æneid. p. 658.*)

§. 28.

Et quamvis Romani, ut dictum, comburebant cadavera, attamen conjunctionem & ἕνωσιν cinerum & reliquiarum corporis cum ipſis manibus & anima, cujus illi cineres fuerunt veteres ex relatione *Cl. Salmaſ.* (*in not. ad Epictet. Enchirid. & ſimpl. p. 328.*) crediderunt, ut manes & Animam lædi putarent, cum oſſa violarentur, aut cineres diſſiparentur, vel etiam indiligentius tractarentur. Quinimò & inquietari exiſtimabantur ipſæ Animæ, ſi oſſa earum loco moverentur. Exemplum dabit (*l. de Divinat. gen. p.310.*) *Caſpar. Peucer.* Quod ſummæ religioni erat ne fieret, & cavebant inſcriptionibus monumentorum & conſecrationibus, ne à quoquam attenuaretur. Hinc illa in veteribus Saxis: Peto ne inquietes oſſa mea. Et requietoria vulgo dicebantur monumenta. Sunt cognata nobis ſemina immortalitati, divinus, inquit, *J. C. Scalig.* (*l.3. Poët. c. 20. p. m. 268.*), cujus adeo appetentes ſumus, ut ſepulturæ proſpiciamus: & nolimus Cadaver noſtrum male haberi. Animam etiam ſepulchro inferri crediſſe, patet ex illo *Maronis* (*l.3. Æneid. v. 67.*)

 Animam-

Animamque ſepulchro
Condimus, & magna ſupremum voce ciemus.

§. 29.

Loca illa, in quibus inſepulti ſecundum mores & ceremonias, inter quas & fletum, reputat neceſſarium *Servius*, abſconduntur ideo infeſta ut plurimum ſunt. Ita cadaver *Cæſaris Caligulæ* clam in hortos Lamianos aſportatum & tumultuario rogo ſemiambuſtum levi ceſpite obrutum eſt: poſtea per Sorores ab exilio reverſas erutum, crematum, ſepultumque. Satis conſtat priusquam id fieret, hortorum cuſtodes umbris inquietatos: in ea quoque domo, in qua occubuerit nullam noctem ſine aliquo terrore tranſactam, donec ipſa domus incendio conſumta ſit. Prodidit hæc *Sveton.* (*in vit. Calig. c. 59. p. m. 162. ſq.*). Verſutus *Plauti Tranio* ſeni Domino umbris illius domum infeſtari perſvaſurus trucidatum hoſpitem & ἄταφον in illa jacere, ſibique ſomnianti ſequentia inſuſurraſſe aſſerebat (*Moſtell. act. 2 ſc. 2. v. 68.*)

Me in Acheruntem recipere Orcus noluit,
Qui præmaturè vita careo, per fidem
Deceptus ſum, hoſpes hic me necavit, isque me
Defodit inſepultum.

§. 30.

Crediderunt etiam è Chriſtianis Animarum migrationem ſub Sphæra Lunari. Furioſum Exercitum, ſive Familiam Hellequinam, *das wütende Heer* (quaſi *Wodans Heer*, *à Wodano* olim à Germanis culto derivat *Johan. Scheffer. Upſal. Antiqv. c. 5. p. 72.*), animas poſt mortem ambulantes reputavit *Vincent.* (*l. 29. Specul. Hiſt. c. 119.*). In hoc exercitu omnes infantum non baptizatorum, in pugnis cæſorum, Animas ecſtaticorum etiam, in quorum corpora Animæ, quæ evolaſſent, non rediiſſent, quod aliquis illos excitare volens nomine proprio appellaſſet exiſtere circumvagantes Scholaſtici *ap. Martin. Cruſ.* (*p. 3. Annal. Svev. l. 11. c. 18. f. 653.*) venditabant.

§. 31.

Cæterum de locis poſt mortem Animabus exulantibus tandem deſtinatis conſenſus Gentium non fuit. In Orcum ſ. ἅδην detrudi unanimis vox. Eſt quidem & *Pluto*, inferorum Rector, eo nomine clarus. *vid. Henric. Kipping.* (*l. 1. Antiqv. Roman. c. 2. n. 5. p. 64.*) Sed & eo nomine etiam venit Animarum receptaculum, de quo *Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 540.*) cecinit:

Hic locus eſt partes, ubi ſe via findit in ambas,
Dextera quæ Ditis magni ſub mœnia tendit,

Hoc

Hoc iter Elyſium nobis: at læva malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

In dextra locant campum Elyſium, in quem Piorum manes, *Mercurio* viam monſtrante, ad beatas ſedes ducuntur. In ſiniſtra Tartarum malorum habitationi conſecratum, quorſum à Belzebub & Angelis geniis carnificibus, quos τελχῖνας vocant etiam ἀλάστορας & παλαμναίους, quod quidem *Joh. Nicol. (c.l. c. 22. §. 2. p. 290.)* Poëtarum ſomnia cum Judæorum fabulis miſcens, autumavit.

§. 32.

Elyſium ἀπὸ τῆς λύσεως, ab abſolutione denominatum, ex Hebræo aut Punica voce amœnitatem & fertilitatem ſignificante id derivaſſe *Sam. Bochart.* iterum *Nicolai (§. 4. p. 291.)* innuit, ubi piorum domicilium

Amœna piorum
Concilia, Elyſipiumque colo ap. Virgil. (l. 5. Æneid. v. 734.). Pluribus *ap. Plat.* id explicuit *Socrates (in Axioch.)* cujus verba dare animus eſt. Quibuscunque in vita melior aſpiravit Dæmon, in ſedes incolunt piorum, ubi omnes horæ ſcatent omnigena fructuum ubertate, fontes puris labuntur aquis, variis prata omnimodis floribus vernant, conventus ſunt philoſophorum, theatra Poëtarum, exultantium coronæ, muſicique concentus. Ad hæc inſtructa diligenter convivia, & iſte per ſeſe ſuppeditans affluentia victus. Non enim frigus illis; non æſtas gravis, ſed temperatus Aër funditur, mitibus ſolis radiis illuſtratus. Hic etiam initiatis eſt dignatio quædam, religioſa quoque ibidem peragunt ſacra. *Hæc Plato.* Potiora ſunt, quæ habet *Pindarus* (*Olymp.* στροφὴ δ. κώλ. ιδ. *f. m. 96.*)

Æque autem noctibus ſemper
æque & in diebus ſo-
lem habentes, minus laborioſam
Boni degant vi-
tam, nec terram turban-
tes robore manuum,
Nec marinam aquam,
Inanem propter victum: ſed
apud quidem honoratos
Deorum, quicunque gau-
debant fide-jurium jucundorum
Illacrymabili fruantur
Ævo.

Ely-

Elyſios ejusmodi campos etiam impurus & carnalis *Muhamedes* finxit (*in Alcorano*), & ille regionis olim Mulete dictæ Aloadim, ut *ap. Marc. Paulum Venetum* legitur (*l. 1. de Region. Orient. c. 28. p. 24.*), quod & ſuis inſeruit *Joh. Henric. Urſin.* (*l. 2. Analect. n. 5. p. 109.*). Spectat huc *Abdiæ* primi Babylonicæ Epiſcopi Topographia Paradiſi fabuloſa, quam idem (*l. 4. n. 4. p. 203.*) recenſuit.

§. 33.

Confundit *Joh. Nicol.* (*de Luct. Græc. c. 22. §. 3. p. 290.*) cum campis Elyſiis Paradiſum, quando definit: Trifariam partiuntur Græci ᾅδην, in Paradiſum, Gehennam, ſuperiorem & inferiorem. Paradiſi ſanè vocem vix apud Græcos hoc ſenſu invenias, imo ne nomen quidem, niſi forſan *ap. Xenophontem* (*in Oeconomic. p. m. 244.*) *Lyſander, narrat*, cum donis miſſus â ſociis belli deductus eſt â *Cyro* in Paradyſum, quem ſardibus habebat, cum vidiſſet ordinem, elegantiamque Arborum in quincuncem poſitarum, angulorumque ſymmetriam & ambulationum ſubſequentium odorem percepiſſet, admiratus dixit: Hæc me ſuſpicientem *Cyre*, multo magis magiſtri admiratio cœpit, quicunque is fuerit, qui talia diſpoſuerit. *Cyrum* autem animo lætum reſpondiſſe: Hæc egomet *Lyſander*, ordine, quo vides, diſpoſui, ut facile cernere eſt, quæ mea ſerui manu. Fallit *Juſtin. Martyr.* (*in Apolog.*) *Homer.* in deſcribendo horto *Alcinoi* paradiſi imaginem expreſſiſſe dum reputat. Vivaria namque, quædam in quibus feræ vivæ paſcuntur Græcos παραδείσυς appellare, *è Varr.* (*l. 3. de R. R.*) *Agell.* (*l. 2. Noct. Attic. c. 20. p. m. 61.*) docuit.

§. 34.

Nec Gehennæ vox apud Ethnicos obvia, ut *ap. Chriſtianos. Ita Prudent. meus* (*Hymn. de Natal. Dom. v. 109.*)

Inſignis ille & præminens
Meritis rependet congrua;
His Lucis uſum perpetis,
Illis gehennam & Tartarum.

Qui in Gehennam ſuperiorem veniunt, putat mediocriter honeſte, ſancte & juſte vixiſſe, qui male, in inferiorem gehennam detrudi. Sed & iterum duplicem Gehennam nulli veterum cognitam offendis, communiter infernum apud Autores nominitatur.

§. 35.

Eorum, qui in vita medium tenuerant, id eſt non ita virtutem amplexati,

ti, quin vitiorum confinio implicarentur habitaculum erat infernus. Acheruſiam per annos aliquot paludem habitant, eas perpeſſæ pœnas, quæ illis peccatis priſtinis exuerent, ut purgati tandem abſolverentur, & beatorum præmia aliquando reportatarent. Purgabantur autem vel igne mortui, qui nimiis corporis ſordibus oppreſſi vixerant; vel aqua, qui paulo melius vitam egerant, & in vita prævaricationes pœnitentia eluerant, & ex vulgari loquendi modo: Nollent factum, vel in aëre ſi ſatis bene vixerant. Innuit id *divinus Poëta* (*l. 6. Æneid. v. 729.*)

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt. Aliæ panduntur inanes
Suſpenſæ ad ventos: Aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.

Plura *Plutarch.* (*l. de Ser. Num. vind. f. m. 200. a.*)

§. 36.

Μετεμψύχωσις id aliter explicuit Pytagorica. Audias (*in Phœdro*) *Platonem:* Si inquinata & impura â corpore diſceſſerit, utpote quæ corpus complexa eſt, & hoc coluerit, & ab ipſo & cupiditatibus ac voluptatibus delinita fuerit anima, apud inferos eſt & circa monumenta & ſepulchra verſatur. Veroſimile eſt, neque bonorum has animas eſſe, ſed malorum quæ circa hujusmodi oberrare coguntur, pœnam dantes prioris malæ educationis. Et tam diu oberrant, donec rurſus in corpus illigatæ fuerint. Illigantur autem, velut conſentaneum eſt, in ejusmodi mores, quales ſane etiam in vita exercuerunt. Nimirum eos qui gulæ & laſciviæ & potationi dediti fuerunt, ac nihil veriti ſunt, in aſinorum & talium beſtiarum genera ingredi conſentaneum eſt. Egregio verò penicillo id delineat *Claudiani Muſa* (*l. 2. in Ruffin. v. 440.*)

Nam juxta Rhadamantus agit cum geſta ſuperni
Curriculi, totosque dies proſpexerit actus;
Exæquat damnum meritis, & muta ferarum
Cogit vincla pati. Truculentos ingerit urſis,
Prædonesque Lupis, fallaces vulpibus addit.
At qui deſidia ſemper, vinoque gravatus,
Indulgens veneri voluit torpeſcere luxu,
Hunc ſuis immundi pingues detrudit in artus.
Qui juſto plus eſſe loquax, arcanaque ſvevit
Prodere, piſcoſas fertur victurus in undas,

Ut nimiam penſent æterna ſilentia noctem.
Quos ubi per varios annos, per mille figuras
Egit letheo purgatos flumine, tandem
Rurſus ad humanæ revocat primordia formæ,

Non tamen in omnia animalia tranſire humanas mentes Pythagoræi dictitarunt, excipiebantur enim ea præmactari fas erat, *annotante Jamblichio* (*l.1. de Vit. Pythag. c.18.*)

§. 37.

Cum igitur quædam Animæ igni purgare crederentur, in terreſtria bruta transanimatæ, ignis enim antiquis Philoſophis terra eſt, ex quo omnia exuruntur, nam cœleſtis perurit nihil; aut in aqua purgatio fuit, dum in marina corpora tranſibant; aut in aëre, in aëris ſibi ſedem elegerunt. Et hæc ipſa doctrina etiam tres purgationes receptas peperit, quarum una tæda & ſulphure, altera aquæ abluitione, tertia Aëris ventilatione exercebatur.

§. 38.

De tempore, quo hujusmodi Animarum exilia durare debeant non conveniunt, qui Italicam Sectam non venerantur, centum quidam annos determinant, quidam ſeptuaginta, ut habet *J. Nicol. (c. l. §. 7. p. 299.)* qui illos campos lugentes, in Orco pollente, nondum nigro ſtatuebant, inter vitæ beatæ & inferni confinia. Qui vero Italicam ſectabantur nihil ferè certi propalarunt. Mille annos retulit *Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 751.*)

Has omnes ubi mille rotam volvere per annos
Letheum ad fluvium, DEUS evocat agmine magno,
Scilicet immemores, ſupera ut convexa reviſant,
Rurſus & incipiant in corpore velle reverti.

Cujus diſcipulus *Silius Italicus* (*l. 13. v. 554.*) quinque millia ponere non verecundatur. Tria autem millia hunc circuitum annorum durare vetuſtiſſima Ægyptiorum doctrina fuit, uti memorat ex ipſorum traditionibus *Herodot.* (*l. 2. & ex hoc Caſp. Barth.* (*in Animadv. ad Claudiani l. 2. in Ruffin. v. 491. p. 1267.*)

§. 39.

Quæ vero purgatæ ad campos Elyſios transmittebantur, non ſemper oppidò in illos excipiebantur. Tria namque poſt purgationem neceſſariò fuerunt, quæ *Joh. Serranus* (*ad Platon.*) notavit. Prima requirebatur contritio: deinde confeſſio: tertio ſatisfactio, quæ *ap. Platonem* (*in Phædone*) explicavit *Socrates Vid. & Jacob. Gütler.* (*l. 2. de Jur. Man. c. 38. p. 428.*)

§. 40.

§. 40.

Et cum ante purgationem Cicatrices & vibices ſingulis ex vitiis aliis diutius adhæreſcant, aliis minus diu, varii & multimodi præterea ſunt animarum colores: Nigricans & fœdus ſordium & avaritiæ litura, ſanguineus & flammeus crudelitatis & ſævitiæ, ubi glaucus eſt, inde intemperantia circa luxum ægre eſt eluta. Qui vero vitio tenetur invidiæ, is viridem & marcidum ſicut ſepiæ atramentum emittit. In vita enim malitia, quando anima convertitur à vitiis, & convertit corpus, colores effundit: Hic purgationis & caſtigationis eſt terminus. His in tantum extenſis fulgidam animam & concolorem reddi aſſeruit *Soleus Theſperius* Ecſtaticus, aut Syncopticus, apud *Plutarch.* (*l. de Sera Numinis vindicta p.m.327.*). Candidi ut ſuperi pinguntur, ita & animæ beatæ, ut nigro colore mortui; ita & Animæ damnatorum. *Vid. Serv.* (*ad Ecclog. 5. Virg. v. p.*). Lucida & Ætherei coloris anima deprehendebatur Ecſtaticæ Sororis Charismatum dona ſortitæ *ap. Tertullian.* (*l. de Anim. p.646. conf. §.57.*)

§. 41.

Cœterum novem Circulis inferi cincti eſſe *Serv. teſte* (*in l. 6. Æneid. p. 547.*) dicebantur. Primus infantum Animas tenebat. Secundus eorum, qui ſibi per ſibi per ſimplicitatem adeſſe non poterant. Tertius qui doloris impatientia violentas ſibi iutulerunt manus. Quartus, quos Amor crudeli tabe perediſſet. Quintus virorum fortium fuit. Sextus nocentes tenuit qui à judicibus graviter punirentur. In ſeptimo Animæ purgabantur. In Octavo ita illæ purgatæ ſunt, ut redeant. In Nono ut jam non redeant, nullis amplius cupiditatibus obſtrictæ. *Jac. Guther.* (*l. c. p. 418.*) Infernum hoc in lunari, aut ſolſtitiali, ut Aliis placuit circulo, aut inter Lunam terrasque quidam poſuerunt. Septem manſiones è Poëta delineavit *Joach. Feller.* (*Flor. Philoſ. è Virg. Æneid. c.42. p.413. ſq.*)

§. 42.

Tartarum ſeu Barathrum demum locus fuit impiis deſtinatus ſub terra profundiſſimus.

βάθιστον ὑπὸ χθονὸς ἐστὶ βέρεθρον,
Τόσσον ἔνερθ' ἀΐδεω, ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.
Sub terris immane Barathum.
Diſtat ab infernis terris ut diſtat Olympus.

Homer. (*Iliad. θ v.13.*) in hujus profundo immedicabilis ira divina eſt, quam ſcelerati perpetuo experiuntur. Ubi inexplebiles Danai filiarum urnæ. Ubi Tantali ſitis, præcordia Tityi, Siſyphi inexplicitum ſaxum, cujus finis ab alio

 incipit

incipit rurſus labore. Ibi circumlambentibus eos feris, indeſinenter lampadibus aduſti, & omnium pœnarum affecti cruciatu tormentis laniantur immenſis. Ita (*in Axiocho*) *Plato*. Tartarus vocantur, quia ibi multæ ſunt ταραχαὶ ſeu perturbationes. *Natal. Comes* (*l.3. Mythol. c. 11. p. 226.*) Plura *Jac. Guther.* (*c. l.*) & *Joh. Brodæus.* (*l.5. Miſcell. c. 11. ap. Jan. Gruther. p. 2. Theſaur. Crit. p. 536.*)

§. 43.

Ex illa Gentilium, de Animarum circa cadavera & ſepulchra exilio 1. perſuaſione ſcaturiit ἐπίκλησις τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν evocatio humanarum Animarum à Magis tentata, qui ideo ψυχαγωγοὶ & ψυχαπομπαῖοι Animarum ſeu Manium evocatores ſeu elices vocabantur. Heracleam *Pauſanias ob Cleonices* homicidium confugit ad oraculum, quo manes evocantur, excitaq; *Cleonices* anima ejus iram, ſed fruſtra, placare intendit. Vid. *Plutarch.* (*in Cimon. p. m. 168.*) Sic Spartanis cum data dictio eſſet placarent *Pauſaniæ* manes, accerſiti ex Italia Pſygagogi rebus divinis perpetratis ſimulacrum, ex delubro abſtraxere *autore eod.* (*de ſer. Num. vind. p. 324.*) ψυχαγωγίαν vocat *Joh. Kirchmann.* (*l. 3. de Fun. Roman. c. 7. p. 237.*) ritum illum veterum, quo ſveti peregrinorum, ut ad locum *Pindari* (*Pyth. 4.*) ἐὰν ψυχὰν κομίζαι, & ad *Odyſſ. 1. Didym.* & *Euſtath.* annotant, vid. *Eraſm. Schmid.* (*in Pindar. p. 199.*) Animas, quando corpora vel cineres non licebat, factis ſacris magno clamore ſecum in patriam revocare. Ter autem defunctum appellabant. Meminit hujus *Homer.* & *Joh. Tzeczes* (*Chiliad. ſ. Hiſt. 14.*)

Olim morientis in terra aliena, ter evocabant
Qui ſimul peregrinabantur cum ipſis.

Varia excerpſit, & recitat *Joh. Phil. Pfeiffer.* (*l. 4. Antiq. Græcar. c. 53. p. 751.*) *Interpres Pauſaniæ* ψυχαγωγοὺς non recte vertiſſe Animarum curatores probe advertit *Joach. Kühn.* (*in not. ad Pauſan. Lacon. l. 3. c. 17. p. 252.*) Sed hæ præfixum feriunt ſcopum.

§. 44.

Loca ex quibus erumpebant evocatæ animæ ψυχοπομπαῖα, quod tranſitum animabus præberent. Dignum puto quod notetur è *Svida* (*Hiſtor. col. 1086.*) in manibus eliciendis, *ſcribit*, præſtigiis quibusdam utuntur adverſus mortuos, cum enim ad ea loca pervenerunt, unde duci poſſunt animæ, quas deſiderant ii in quibus illis opus eſt, eo veniunt, ubi mortui ſunt ii, quorum Manes eliciuntur: Nec è veſtigio inveniunt locum, ſed in hunc modum indagant. Nigrum arietem adhibent, eumque vel altero ejus cornu, vel anterio-

terioribus pedibus comprehenſis erectum poſterioribus circumducunt. Is vero placide admodum ducentem ſequitur. Ubi vero perventum eſt in eum locum, in quo ille vel illa ſita eſt: ibi ſe Aries ultro proſternit: Quo facto, illo remoto, & occultato, variis ſacrificiis, & incantamentis adhibitis obambulant, & circumeunt illas, & audiunt loquentes, & cauſas propter quas irati ſint, ſciſcitantur. Etiam *Antoninus Imperator* elicuit manes Patris ſui *Commodi. Hæc Svidas.*

§. 45.

Duo autem Artis evocatricis conſtituebantur genera, unum cum evocati Manes tenues & obſcuras funderent umbras, σκωμαντεία dictum. Alterum, cum cadavera cantu iſto ſubire cogebantur Spiritus, & de quæſitis reſponſa dare. Duplici fine etiam inſtituebatur, partim deſiderio Parentum, Conjugum & Amicorum, ut fieret ſatis, ſe mortuos reſuſcitare, hoc modo poſſe umbrarum iſti Magiſtri, *ut infra (l.3. Tit.4. §.)* aliquot hiſtoriis dilucidabitur, venditabant. Partim à Manibus ex Orco accitis extractisque præterita & futura ſciſcitabantur, quare & Νεκυομαντείας nomen obtinuit hæc evocatio.

§. 46.

Adhibebant autem varia ſacrificia, varias imprecationes & ceremonias:

Huc quicquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur, non ſpuma canum, quibus unda timori eſt,
Viſcera non Lyncis, non duræ nodus Hyænæ
Defuit, & Cervi paſti ſerpente medulla,
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In Mediis Echeneis aquis, oculique Draconum,
Quæque ſonant fœta tepefacta ſub alite ſaxa.
Non Arabum volucres ſerpens, innataque rubris
Æquoribus cuſtos pretioſæ vipera Conchæ,
Aut viventis adhuc Libycæ membrana Ceraſtæ,
Aut cinis Eoa poſitis Phœnicis in ara.
Quo p ſtquam viles, & habentes nomina peſtes
Contulit infando ſaturatas carmine frondes
Et quibus os dirum naſcentibus inſpuit herbas.
Addidit, & quicquid mundo dedit ipſa veneni.

Ita *apud Lucanum (l. 6. Pharſal. v. 670.) Ericbto.* Et mendax *apud Claudian. (l. 1. in Ruſin. v. 154.)* gloriatur *Megara.*

Sæpius horrendos Manes ſacrisque litatis
Nocturnis Hecaten & condita funera traxi
Carminibus victura meis.

De alia *Tibullus (l. 1. Eleg. 2. v. 45.)*

Hæc cantu finditque ſolum, manesque ſepulchris
Elicit, & tepido devocat oſſa rogo.

§. 47.

Incantatis Carminibus & Gallis mactatis ſacrificabant Poëtarum aut Regum animas evocaturi, ut *Æneas Gazæus (in Theophraſt.) Barth. (ad. l. 2. Stat. Theb. v. 22. p. 261.)* An quod noctu fierent evocationes iſtæ, gallusque quaſi nocti infenſus, cædebatur nocti, ut caper Baccho. Ita *Ovid. (l. 1. Faſtor. v. 455.)*

Nocte Deæ noctis cryſtatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocatore diem.

Et ſpectris ſiſtendis ob umbras circa Gallicinium illuſtratas aurora non ſufficeret. Conf. *infra (§. 53.)* Pueri & virgines inciſi ἐπὶ τῆς ψυχαγωγίας *teſtimonio Gregor. Nazianzen. (Orat. 1. Contr. Julian.).* Inter herbas Belli & Cynocephalus herba, Ægyptiis Oſyrites vocata nomen meruerant Vid. *Plin. (l. 30. c. 2.). Torreblanca Villapandus (l. 1. Dæmonal. c. 16.).* Aglaophoti, quæ Marmaritis dicitur, manes ciebant, potaque herba Theangelide futura prædicebant Magi. *Evolv. Joh. Henric. Urſin. (p. 1. Anal. Sacr. in append. p. 403.).* Magicarum etiam aquarum meminit *Propert. (l. 4. Eleg. 1.)*

Umbra neque hæc Magicis mortua prodit aquis.

§. 48.

Sacrificia excipiebant Ritus & Ceremoniæ. Delineavit easdem *Caſp. Peucer. (de Divinat. gener. Tit. Magia p. m. 295.) & Joh. Lang. (l. 2. Epiſt. 46. p. 774. ſq.).* Aras, quæ plerumque geminæ erant & pares nigris ornabant vittis aut cœruleis & Cupreſſo: cumque pecudes confodiſſent, ſpirantem adhuc cruorem ineffuſam ſpargebant terram, vinumque lac & mel miſcebant. Inde *Eurip. (in Oreſte)*

μελίκρατον ἄφεν, γάλακτος οἰνωποντ᾽ ἄχνην.
Multumque ſparge, lactis atque aſperginem.

Conf. Lucian. (in Charonte). Et Virgil. (l. 3. Æneid. v. 66.)

Inferimus tepido ſpumantia Cymbia lacte
Sanguinis & ſacri pateras. Add. Porphyr. (in Antr. Nymphar. p. m. 127.)

Bilis & Sanguinis effuſione mortuorum animas evocari *Euripidem*, qui jam non ad

ad manus, citat *Joh. Philipp. Pfeiffer.* (*l. 4. Antiquit. Græcor. c. 53. p. 751.*). Tandem cæſæ victimæ viſcera ter circum aras geſtabant, igne accenſo.

§. 49.

Imprecationes Epodi & carmina hæc claudebant.

Murmure nam magico tenues excire figuras
Atque ſepulchrales ſcitè incantare favillas,
Vita itidem ſpoliare alios, ars noxia novit.

Prudent. (*l. 1. Contr. Symmach. v. 96.*) *meus* cecinit. *De Erichtonis* incantatione pergit (*c. l. v. 685.*) *Lucan.*

Tunc vox Letheos cunctis pollentior herbis
Excantare Deos, confudit murmura primum.
Diſſona & humanæ multum diſcordia linguæ
Latratus habet ille canum, gemitusque Luporum
Quod trepidus bubo, quid ſtrix nocturna queruntur,
Quod ſtrident ululantque feræ, quod ſibilat anguis,
Exprimit, & planctus illiſæ cautibus undæ
Sylvarumque ſonum, fractæque tonitrua nubis,
Tot rerum vox una fuit, mox cætera cantu
Explicat Æmonio, penetratque in Tartara lingua.

Plura *ap. Lucian. paſſim*) quem ideò laudat *Caſp. Barth.* (*animadv. ad l. 2. Stat. Thebaid. v. 22. p. 261.*). Hic vero notandum reputo ſacrificia & ceremonias has etiam in inferiis in partes veniſſe, etiam ubi è diſſitis terris evocabantur in patriam animæ. Indeque ab Autoribus quæ hæc collecta ſervant nonnunquam harum confuſionem animadvertas. An id moverit Magos, ut ſua habitacula prope ſepulchrorum loco extruxerint aliquando,

deſertaque buſta
Incolat, & tumulos expulſis occupet umbris

abominandum id hominum Genus non ita ſimpliciter crederem, cum aliæ rationes ſubeſſe poſſint, quarum quædam *ſupra* (*l. 1. Tit. 3. §. 44. & 45.*) recitatæ. Id è *Tertull.* (*l. de Anim. c. 57.*) addo: Naſamones propria oracula apud Parentum ſepulchra manſitando captare *Heraclides* ſcribit. Celtas apud virorum fortium buſta eadem cauſa obnoctando *Nicander* affirmat. Incubant nempè ut olim, qui medicinæ gratia id faciebant, in Templis, ita hi in buſtis incubantes reſponſa petebant monitu Somniorum *Conf. Claud. Salmaſ.* (*Exerc. Pliniar. in Solin. Polyhiſt. p. 293.*)

§. 50.

§. 50.

Solas ἀώρων & βιαιοθανάτων animas in Necyomantia magicis artibus evocari quidam opinabantur, *ſcribit idem* (*c. l. p.* 787.) quia de propinquo evocarentur vel avellendæ eſſent ex intimis ſedibus inferum, ubi quieſcebant animæ matura ætate ſolutæ, placida morte ſeparatæ atque etiam ſupremitatis honore donatæ. Plerique enim dubitarunt etiam paganorum, an ex imperio Magi Animæ ab inferis ipſis evocari poſſint ad oracula reſponſitanda. Proinde ſolas ἀώρων & βιαιοθανάτων animas ab hoc elici crediderunt, non etiam ad inferos redactas, & ſedibus beatis receptas. At *Tertullian.* (*c. l.*) contra eos regerit, publicam eſſe literaturam, quæ promittat animas etiam juſta ætate ſopitas, etiam proba morte disjunctas ab incolatu inferum ſe evocaturum. Hæc eſt Magia. Sanitatis gratia etiam aliquando manium evocatio inſtituta. Exemplum ſuggerit *Xiphilin.* (*in Vit. Anton. Caracall p. m.* 607.) *Antonius Caracalla* fuit ægra valetudine, quod morbis partim evitentibus, partim occultis correptus eſſet, ſed mente imprimis inſana. Nam acerbis quibusdam viſis agitari à patre ſæpe numero fratreque geſtantibus videbatur. Quibus rebus ut medicinam faceret multorum animas ex inferis evocavit, præſertim patris & *Commodi*, ex quibus nemo ei reſponſum dedit præter *Commodum*: qui ita ait:

στίχε δίκης ἆσσον,

Perge ad ſupplicium;

Deinde alterum ac ad extremum.

Κρυφίοισι τύποισιν ἔχων δυσαλθέα νοῦσον

Hinc occulta gravis vexat circum loca morbus.

Bellum maxime & proficuum conſilium infernali Medico dignum!

§. 51.

Alium modum futura explorandi à paucis (è quibus unum tantum memorare poſſum *Benedict. Pererium* (*l. 1. de Mag. c. 11. p. 57.*) animadverſum retulit *Porphyr.* (*l. 2. de Abſtin. Animal.*), qui & huc ſpectare videtur. Prava, *inquit*, anima, quæ corpus ſuum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admovet, ibique moras trahit. Unde nonnunquam viſæ ſunt, Animæ lamentari; nam animæ carentium ſepultura, circa corpora ſua immorantur, quibus malefici ſæpius abutuntur ad miniſterium ſuum explendum compellentes animas à poſitione corporis vel partis cujusdam aſſumtione. Quocirca qui vaticinantium animalium inſinuari ſibi animas optant, præcipua illarum membra deglutientes, veluti Cervorum, vel Talparum vel aliorum accipiunt, & ita præſentem ſibi faciunt Animam, DEI ritu vaticinantem: talis enim anima una cum ſui corporis integra ſumptione in corpus humanum ſe penitus ingerit. *Hæc Porphyrius.*

§. 52.

Noctu tantum iſta evocatio inſtituebatur. Nullas vires, inquit *Joh. Wouwer. (Pægn. de Umbr. c. 9. p. 42.)* haberet fremor ille verborum & carminum adjunctæ neceſſitates, niſi tenebris adjutæ. Adde *(pergit p. 43.)* Lemurum effigies, terriculas Manium, aut quicquid eſt Spectrorum & larvarum, quod ſupremæ Dæmonum poteſtates mortalibus, ſeu ad ludibrium, ſive ad terrorem, aut pœnam objiciunt: Omnia iſthæc umbræ adminiculo producuntur, illa circumfuſa prodeunt; ab illa veſtitum & habitum ſumunt. Imo ſi recte ſentiunt nonnulli Philoſophorum, ne conſpici quidem, nec oculis noſtris ſeſe ingerere poſſent, niſi umbra adeſſet, & conatus juvaret. Aërio enim & tenui & humido ac proinde diffluente corpore concretos ſtatuunt Genios. Cumque aërio liqueſcant & tenuiora facta diſſipentur, frigore verò coagulantur & coalaſcant: Manes ob calorem lucis interdiu minime conſpiciuntur, noctu vero apparent; cum ſc. circumjectu nocturni frigoris corpus denſatum acquiſiverunt. *Hactenus Wouwerius.* Nox namque umbris & ſilentio necyômantarum actionibus & præſtigis favet inſigniter, quare & ſaga ſ. ſtrix Hebræis לילית licet ליל quod nox eſt, & νυκτινόμα & νυκτιβύα Feſto vocatur. Strix avis nocturna (*Vid. ſupra l. 1. Tit. 3. §. 23.*) & ominoſa eſt; quibusdam Lamia eſt, i. e. mulier nocturna. *Conf. J. C. Frommann. (l. 3. de Faſcinat. p. 7. c. 2. §. 2. p. 897.)*

§. 53.

Nefas igitur habebatur, Inferorum DEOS conſpicere ſolem, & ſpectra & umbræ ſolem fugere orientem Poëtis dicuntur. Ita umbra *Anchiſæ Æneæ* in ſomno apparens diſparens *ap. Virg. (l. 5. Æneid. v. 738.)*

Et me ſævus equis oriens afflavit anhelis
Dixerat, & tenues fugit ceu fumus in auras.

Quem ut in multis, ita & hic imitatus *Claudian. (Bell. Gildon. v. 348.)*

Dixit & afflatus vicino ſole refugit.

Ita *apud Properſ. (l. 4. Eleg. 7.)*

Nocte vagæ ferimur. Nox clauſas liberat umbras
Errat & abjecta Cerberus ipſe ſera
Luce jubent leges lethea ad ſtagna reverti.

Et Hercules ab inferis rediens *ap. Senecam (in Hercul. Furent. act. 3. ſ. 1. v. 595.)* ſolem precatur.

Da veniam, ſi quid illicitum tui
Videre vultus.

Pollui namque ab iſtiusmodi umbris lumen ſolare nonnulli perſuaſum habebant.

§. 54.

Gallicinium reformidare Leonem inferualem vulgo produnt. Collimavit eo *Prudent.* (*Hym. ad Gallicant.*)

Ferunt vagantes Dæmonas
Lœtos tenebris noctinm
Gallo canente exterritos,
Sparſim timere, & cedere.

Sed de Galli & Leonis inimicitia & Antipathia quæ recenſuit antiquitas, inter fabulas hodie locum invenit. Experimentum vid. *ap. Philipp. Camerar. Cent. 1. hor. ſubſ. c. 22.. p. 188.*). Nec à Leone vero ad metaphoricum feliciter procedet argumentatio. *Achillis* anima *Apollonio* apparens mediocri fulgure emiſſo diſceſſit. Jam enim Gallorum cantus audiebatur, quod *Philoſtrat.* (*l. 4 de Vit. Apollon. p. 162.*) in literas retulit. Et ſic omnia ſpectra & Dæmonum umbras ſub Gallicinium diſparere vulgus credidit. Vide modo (*§. 46.*) allegata. Aurora autem præfulgente bonos Angelos concinere putarunt Judæi. *Targum Hieroſolymitanum* (*Gen. 32.*) vocat columnam Auroræ & appropinquationem horæ Angelorum ad cantandum. Juxta ſententiam enim veterum Hebræorum Angeli quotidiè in laudem DEI canunt τρισάγιον (*Eſaiæ VI.*) ubi ἔξαρχον *Angelum Michaëlem* putant fuiſſe, qui Geneſ. 32. ſe dimitti petit, quod advenerit tempus illud canendi, quo ſe tanquam præcentorem in cœlo eſſe oportet. Vid. *B. J. G. Dorſch.* (*Pentadec. Diſſert. Theol. de Infallib. Ver. Div. teſtimon. v. 20. ſq.*). Crediderim potius, judicat *Martin. Del-Rio* (*l. 6. Diſquiſ. Magic. c. 2. ſ. 1. c. 1. p. m 303.*) tenebriones illos galli cantum odiſſe, propter myſterium aliquod ipſis odioſum. An quia diei prænuncius ales ad DEI laudem homines excitat, multaque peccatorum genera, quæ obſcuro ſuo peplo nox obtexerat, ſolari lampade diſpelluntur? An quia Dominica Reſurrectione commeminit, ſe triumphaturum & colliſum, quæ poſt noctis medium contigit? an meminit pœnitentiæ *Petri Apoſtoli* ad Galli cantum, ut lapſus prædictus fuerat, inchoatæ & electiſſimi ſibi bali ſic erepti. Continentur hæc in hymno de Gallicinio cujus *B. Ambroſ.* autor eſt optime (*c. l. Prudent.*

Inviſa jam vicinitas
Lucis, ſalutis, Numinis
Rupto tenebrarum ſitu
Noctis fugat ſatellites.

§. 55.

§ 55.

Veſtem, qua apparent Animæ quod concernit, umbratili circum amictas nebula aſtruxit *Joh. Wouwer.* (*c. l. p. 42.*) Animam *Patrocli* ſub terram tanquam fumum murmure ſtridentem abiiſſe *Homer.* (*l. 23. Ilcad. v. 202.*) cecinit. Animam ψυχὴν, umbram σκιὰν & ſimulacrum εἴδωλον non *apud Homer.* differre *contra Euſtath.* probat *Cl. Salmaſ.* (*c. l. p. 322.*) σκιὰν vocat *Homer.*, quia umbræ ſimilis, hoc eſt aëri, ut definit *Lucret.* innato lumine. Superſtitibus animis umbrarum nomen, innuit *Joh. Pier. Valerian.* (*l. 46. Hieroglyph. c. 18. p. 582.*) quia fumus adhuc vel torri vel carbonibus pertinaciter inhæreſcens, diutius vaporat, nutrimeuto adhuc reſiduo. Præivit huic *Servius* (*ad l. 6. Æneid. v. 340. p. 520.*) dictitans animas recedentes è corporibus ſordidiores eſſe donec purgentur, quæ purgatæ incipiunt eſſe clariores. Inde eſt, *addit,* quod aliæ animæ lunarem Circulum: aliæ ſolſtitialem retinere dicuntur. Et cum *juxta Platon. &* *Ariſtotel.* homini quatuor deſtinatæ ſint Animæ, tot umbras etiam exiſtere concluſit, (*in l. 5. Æneid. v. 81. p. 436.*) ut ſi quis ſtet inter duas lucernas geminam umbram creat. Duplicari ſole abeunte umbras *Virgil.* (*Eclog. 2. v. 66.*)

Et ſol creſcentes decedens duplicat umbras.

Ante (*Eclog. 1. v. 84.*) cecinerat:

Majoresque cadunt altis de montibus umbræ.

Simulacra eſſe Deorum; umbras inferorum *Servius* (*ad l. 2. Æneid. v. 748. p. 308.*) inde poſt mortem umbræ inferos, animæ cœlum petunt. Fuere tamen è Pythagoricis, qui animas mortuorum umbras facere negarint *Plutarch.* (*in probl. Græc. 152. f. 150. b.*) teſtatur.

§. 56.

Εἴδωλον appellat *Homer.*, non quia hæc umbra Animæ ſit ſimulacrum, ſed quia ipſa anima ab exceſſu corporis ita per ſe ſubſiſtens figuram ejus reddit ac repræſentat aërea illa, qua conſtat, ſubſtantia. *Servius* ad illa verba (*l. 2. Æneid. v. 749. p. 308.*). *Infelix ſimulacrum atque ipſius umbra Creuſæ* his ſe explicat: Per ſimulacrum ἀποθέωσιν oſtendit, quia ſimulacra Deorum ſunt, umbræ inferorum. Veram igitur umbræ corporis mortui ſuſtinent imaginem. Prodeat iterum in ſcenam *Cl. Salmaſ.* (*c. l. p. 323.*) cum conſtet homo Anima & corpore, ubi corpus anima dereliquit, in eadem, qua corpus effigie fuit ſubſiſtens ſine corpore umbræ ſimilis volitat ac vagatur. Animam diu à corpore & mente ſeparatam ſimilitudinem corporis effigiemque retinere & imaginem *Plutarch.* (*l. de Facie in Orbe Lunæ p. 474.*) placuit. *Patrocli* Anima in ſomno Hectori ap-

parens *ap. Homer. (Iliad. l. 23. v. 66.)*

> πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα καλ' εἰκυῖα
> καὶ φωνὴν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
> *Omnibus ipſi magnitudine & oculis pulchris ſimilis,*
> *Et voce, & tales circa corpus veſtes induta erat.*

Appollon. ap. Philoſtrat. (l. 4. de Vit. Apoll. p. m. 159.) gloriatur ſe *Achillis* animam ab inferis evocaſſe, ut corporis ſui molem oſtentaret, & ad interrogata de geſtis in Bello Trojano illi reſponderet.

§. 57.

Soror quædam tradidit *Tertullian. (l. de Anim. p. 646.)*. Revelationum Chariſmata ſortita, ſibi oſtenſam dicebat Animam corporaliter, & ſpiritus videbatur, ſed non inanis & vacuæ qualitatis, imo quæ teneri repromitteret tenera & lucida & ætherii coloris, & forma per omnia humana. Recogita cum DEUS flaſſet, *anectit os divina ſuada nobile*, in faciem hominis flatum vitæ & factus eſſet homo in animam vivam, totum ubique per faciem flatum in interiora transmiſſum, & per univerſa corporis ſpatia diffuſum, ſimulque divinæ inſpiratione denſatum, omni intus linea expreſſum eſſe, quam denſatum impleverat, & velut in forma gelaſſe. Inde igitur & corpulentia animæ ex denſatione ſolidata eſt, & effigies expreſſione formata. Hic erit homo interior, alius exterior dupliciter unus: habens & ille oculos & aures ſuas, quibus populus Dominum audire & videre debuerat, habens & cæteros artus, per quos & in cogitatibus utitur, & in ſomniis fungitur. Sic & Diviti apud inferos Lingua eſt, & pauperi digitus & ſinus *Abrahæ*. Per has lineas & Animæ Martyrum ſub Altari intelliguntur. A primordio enim, & in *Adam* concreta & configurata corpori Anima ut totius ſubſtantiæ; ita & conditionis iſtius ſemen exiſtit. *Hæc Sanctus ille Afer.* Ut vero de corporeitate Animæ ſe explicaret paulo ante *(p. 645.)* diſſeruit. Inſcribimus, *ait*, his corporales lineas, non tam ex fiducia corporalitatis per æſtimationem, verum & ex conſtantia per revelationem. Et hæc quidem an vere, qui hæc ſacra tractant, judicent. Anno 1633. vidit *J. B. Helmont. (tr. imago DEI p. 474.)*. Animam ſuam inviſione. Erat plus quam lux in figura humana, cujus totum erat homogeneum active cernens ſubſtantia ſpiritualis cryſtallina & lucens. Continebatur autem in altera nubiloſa parte tanquam ſui ſiliqua, quæ an ſplendorem ex ſe faceret vix potuit diſcernere propter ſplendorem ſuperlativum Spiritus Cryſtallini intus contenti.

§. 58.

Unicuique homini propriam à DEO animam datam eſſe, ita ut etiam poſt mor-

mortem non minus diſtingvi animæ poſſint aliæ ab aliis propriisque & peculiaribus notis ſecerni ſolutæ à corporibus, quam qvum iis indatæ erant, *Irenæus Martyr.* (*l.2. c. 63.*) voluit. Quod certe exacta *J. C. Danhaueri* ſententia (*Chriſteid. Act.1. Th.1.p.378.*) Verum eſt. Niſi enim anima Judæ diſcerneretur ab anima Petri, anima Lazari ab anima divitis epulonis, non dignoſceretur diverſa utriusque conditio. Si vero ex aliquo corpore decedens in aliud corpus migraret, ut Fanatici aſſerebant, nihilo magis hujus quam illius anima dici poſſet? Ergo decedens ex hac vita habebit proprium characterem, ita ut illius, cujus ante fuit, etiam poſtea eſſe ſciatur. Quod igitur vocat *Irenæus* eundem characterem corporis, ne tamen putemus corporeum, ſed ad totum hominem, hoc eſt, ad individuum ipſum, cujus charactere anima etiam poſt mortem inſignetur, referamus, monet *idem* (*c. l.p.329.*) *Add.* (*in h. l.*) *Gallaſ.*

§. 59.

Forma humana aliquando majore apparere *à Joh. Fileſacco (tr. de Idolol. Mag.f.32.)* notatum invenio, qui in ſacris ad Gigantes abire idem eſſe ac ad mortuos (*ib.f.33.*) ſubjicit. Forſan etiam mortui ſive Manes Rephaim apud *Joh. Gorop. Becan.* (*l.2. Orig. Antwerp.* (*p.170.*) audiunt, & de propudioſa muliere in ſacris dicitur (*Prov.11.v.8.*) ſemitæ ipſius ad Gigantes, quod de mortuis & inferis explicat *Gregor. Michaël.* (*in not. ad Gaffarell. curioſ. inaudit.n.53. p.248.*) Firmare illud poſſet *Virgilii* (*l.2. Æneid. v.772.*) locus

Infelix ſimulacrum, atque ipſius umbra Creuſæ
Viſa mihi ante oculos, & nota major imago.

Umbra major corpore commentatur (*in h. l.p.308.*) *Servius.* De *Romuli* poſt mortem apparentis figura *Ovid. (l.2. Faſtor. v.52.)*

Pulcher, & humano major.

Divum Julium C. Caſſius in acie Philippenſi ardentisſimo animo perſtans vidit humano habitu auguſtiorem, purpureo paludamento amictum, quod commemorat *Valer. Maxim.* (*l.1. Memorab c.8.§.8.p.44.*) Plura *Joh. Fileſacc.* (*c.l. §.5.f.32.*) An ideò deformes animas dixerit *Ovid.* (*c.l.*)?

Perque vias urbis latosque ululare per agros
Deformes animas vulgus inane ferunt.

Sed & Deorum corpora celſiora humanis apparuiſſe dicuntur Poëtis vid. *Caſp. Barth.* (*Anim.ad.l.1. Stat. Sylv. 2.v.115.p.68.*) Habitum conſuetum etiam corporis ſive veſtitum in ſimul repræſentaſſe Spectrum Endoreum *S.S.* (*1. Reg. c.28.v.13.*) prodidit. Dixerat Pythoniſſæ Rex: Qualis eſt forma ejus? quæ ait: Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. Et intellexit *Saul*, quod *Samuel*

 eſſet.

eſſet. Aliud veſtitus genus legitur beatis conceſſum ut veſtes albæ, ſtolæ candidæ.

§. 60.

Sunt qui animas extra corpora, alia quam humana forma, ſe vidiſſe perhibent. *Semiramidis* Anima columbæ ſpecie apparuit, quin & totam Semiramidem in columbam verſam putabant Syri, columbam ut Deam colentes immortalem Reginam arbitrati, quod è *Lucian.* (*de Dea Syria T. 2. oper. p. 662.*) & *Diodor. Sicul.* (*l. 2. Bibliothec. c. 5.*) pateſcit. De *Eulaliæ* Anima idem *Marc. Marulus.* (*l. 6. Exempl. c. 16. p. m. 685.*) Animam *Jacobi Clementis* quatuor Angeli habitu candido, ſpecie columbæ, in cœlum efferebant, *teſte Mich. Kophan.* (*Narrat. rei admirand. ad Poſon. geſt. de Spiritu quodam c. 5. p. 35.*) quam relationem peculiari Exercitatione examinavit & confodit *Gisbert. Voët. (vid. p. 1. Diſſert. ſelect. in fine) Ariſtei* Anima viſa evolans in Proconveſo corvi effigie è *Plinio* (*l. 7. c. 52.*) & *Nicol. Leonicen. Thomæo. (l. 3. var. hiſtor. c. 105. p. 384.)* conſtat. Anima *Gontrami ſ. Guntrami* (*Guntianum Regem* habet *Joh. Wier. l. 1. de præſtig. Dæmon. c. 12. p. 74.*) *Regis Burgundiæ* ſub ſpecie animalculi dormienti per os egreſſa (*octav. Struda in Symbol. Pontif. Imp. Reg. f. 140*) Spiritus damnatorum in Aves mutari *Sandys narrat* (*l. 4. Itinerar. p. 573.*) Ita Luſcinia adjurata profitebatur ſe eſſe alicujus damnati Animam, quod *Strozz. Ligogna* (*p. 1. Multif. Mag. l. 3. c. 5. p. 343.*) recenſuit. Sagarum Animas inſtar Muſcæ igneæ apparere, olim me legiſſe adhuc recordor. In conſecratione fœminarum earum, Animæ aliquando Pavone in cœlum vehi ex antiquis Numis probat *Joh. Kirchmann.* (*l. 4. de Funer. Roman. c. 13. p. 429.*) Add. *Joh. Pier. Valerian.* (*l. 24. Hieroglyph. c. 9. p. 285.*) Ita & virorum fortium Animabus Aquilæ id præſtabant, vulgusque has Aves ipſas eſſe conſecratorum Animas non ſemel opinabatur. Accipiter etiam olim Hieroglyphico argumento Ægyptiis Animam denotabat comprimis quod aquam non bibat, ſed ſangvinem, quo & connutriri Animam putabant. Vid. *Cœl. Rhodigin.* (*l. 4. lect. Antiqv. c. 16. col. 203.*)

§. 61.

Defuncti hominis Animam apud Ægyptios etiam ſtellam exprimere *Joh. Pier. Valerian.* (*l. 44. Hierogl. c. 35. p. 565.*) ſuis inſeruit, & animam eſſe ſcintillam ſtellarum eſſentiæ *Heraclitus Phyſicus ap. Macrob.* (*l. 1. in Somn. Scipion. c. 14. p. 19.*) autumavit. Defunctorum Animas aëre diſcuſſo tanquam bullas ardentes ſurſum levari, quibus intrepide ac omni depoſita mole disruptis humana emerſit forma, viſas, *Plutarch.* (*l. de Ser. Num. vindict. f. m. 201. b.*) *profeſ-*

feſſus eſt. Animam inſtar Sphæræ igneæ concepit *devotus Bernhard.* (*Comment. in Pſ. 91.*) *S. Emeranus* in viridi ceſpite animam egit, quæ ipſa radians more ſideris illata cœlo ſpectantium oculos perſtrinxit, animosque ſacro horrore perfudit. *Evolo. Andr. Brunner.* (*p. 1. Anal. Bojor. l. 5. p. 603.*)

§. 62.

Corpora & involucra aëria aſſumere Animas, ut cernantur, ex mente Aliorum (*c. l.* §. *9.*) ſcripſit *Wouver.*, & in eandem ſecedit ſententiam *Caſp. Schott.* (*l. 2. Phyſ. Curioſ. p. 4. c. 29.* §. *1. p. 313. & c. 32.* §. *3. p. 321. ſq.*) ita innumeros Deos Jovis cuſtodes mortalium hominum Aërem indutos in terra eſſe cecinit *Heſiod.* (*l. 1. Oper. & dier. v. 250. ſq.*) qui & juſtitiam Aërem indutam paulo ante introduxerat.

§. 63.

Aliam ſententiam in Theatrum eduxit *Emanuel. Magnanus* (*Philoſ. Natural. c. 33. prop. ult. n. 31.*) dum profitetur: Anima ſeparata, ut & Angelus, ut dent ſe in conſpectum noſtrum minime egebunt, (ut vulgo putatur) compingere ſibi & coaptare corpus aëreum tali modo compactum & conſtipatum, figuratum, ut colorem habeat & figuram & duritiem & pondus ejus corporis, in cujus ſpecie optant apparere: ſed ut viſui ſe exhibent, ſufficiet eis (quod eſt longè facilius & expeditius) ſi illa ipſa vi, qua putantur compingere, formare, movere &c. corpus illud aëreum, lucem incidentem refringant & reflectant ad oraculum eadem menſura, & eodem modo, quo eam refringeret & reflecteret, ſi adeſſet corpus illud, cujus in ſpecie volunt apparere. Et ſimiliter, ut auditui ſe offerant, ſufficiet, ſi aërem velut ex arte, nempe imitando Naturam eodem modo pellant, ac verberent, quo eum pelleret ac verberaret, ſi adeſſet res corporea ſonora; cujus imitari cupiunt ſonum. Sic enim aër verberatus motum illum ab immateriali ſubſtantia receptum communicabit tympano auris, & conſequenter hæc percipiet ſonum omnino ſimilem ei, quem ederet vel edere ſolet res illa corporea; & ita ſubſtantiam immaterialem percipiet auris ſub ſpecie talis rei ſonoræ. Et ſic de aliis ſenſibus. Atque ut vides hac ante poteſt facillime Angelus vel Anima dare ſe in conſpectum unius, & ſe occultare alteri: quod ſane eſſet illis impoſſibile in eo aëreo, ut putant, involucro aſſumti corporis: hujusmodi enim corpus, quantum eſt de ſe omnibus indifferenter & æquè daret ſpecies ſui: *Hæc ille.*

§. 64.

Præterea omne corpus Animæ congruere ſtatuit *ap. Æneam Gazæum* (*de immortal. Anim. p. 46.*) *Theophraſt.* Inde *Axitheus* ex ejusdem ſententia: ſi cœlum

lum pertranſierit cœleſte aſſumet corpus; ſi aſtra aſtrorum ſimile; ætherem æthereum implicabit; quod ſi in aërem deſcendit, aëreum circumducet; ſi in terram terreſtri conjungetur. Si itaque cœteris tam facile Elementis jungitur, quid vetat ſi ignem incidat, igneo circumluceri corpore, ſi marinis obruatur fluctibus aquatile inde corpus adhauriat.

§. 65.

Hominum Animas, quos *αὐτοχειρία* multaverat, ut ſuſpendio ſuffocatione in Aquis, præcipitatione è ſublimi factum præcipitarent aut alios occiderent, aut etiam DEO relicto in Satanæ ſervitia venirent, vagari in terris, infernalique miniſterio vacare in diem judicii usque fuere, qui *Theoph. Paracel. teſte* (*de occult. Philoſ. c.5.p.50. & c. 7.p.71.*) proderent. Quod animæ poſt mortem in Dæmones tranſeant ex Platonicorum mente diſſeruit *Max. Tyrius* (*Orat. 27.*) Id vero *Platoni* potius contrariari demonſtrat *Georg. Wonna* (*Exerc. de Geniis 2.c.2.§.6.*) opinati etiam è Gentilibus quidam infortunatorum aut ſontium animas à morte in Cacodæmones mutari. Placere id adhuc Indis *è Petro della Valle* (*p.4. Itinerar. Epiſt.1.p.30.*) patet. Quosdam id inſuper voluiſſe è Judæis *è Joſepho* (*l.7. de Bell. Judaic. c.33.*) demonſtrat *Gisbert. Voët.* (*p.1. Diſp. Select. de Energ. Probl. 2.p.1036.*) Imo & Chriſtianis, ubi citat *Athenagoram* ſtatuentem Gigantum defunctorum animas, quorum quidem (*Geneſ. 6.v.1.*) fit mentio in Dæmones eſſe transformatos, cui & *Juſtin. Martyr.* (*Apolog. 2.*) junxit. Nec id diſplicuiſſe videtur *Joh. Bodin.* (*l.4. Theatr. Natur.p.537.*) Hanc autem perſvaſionem Chriſtianorum doctrinæ invexerunt Hæretici & Hæreſiarchæ *Caſp. Barth.* (*Animad. ad l.1. Thebaid. Stat. v.300.p.89.*) conjectura. Spiritum ſ. Spectrum illud in monte Sileſiorum Giganteo, *Rübzahl* vocatum, Spiritum eſſe Monachi Itali Chemici & Nigromantæ peritiſſimi *Roncevale* aliqui aſſeruerunt *ap. Joh. Prætor.* (*p.1. Dæmonolog. Rübenzahl. p.182.*) Has animas ſeu Dæmones intrare & poſſidere corpora illorum, quos Emergumenos vocamus, contenderunt quidam, quod patet *è Caſp. Schott.* (*c.l. l.4.c.3.§.1.p.597.*) quos in ſimul (*§.2.p.600.*) oppugnare aggreſſus eſt.

§. 66.

Quod ſi ita contingeret, nulli dubitamus qui monſtroſa ſpecie animæ ſint apparituræ, cum Cacodæmonum apparitio monſtroſas & brutales aſciſcat figuras, quod probare nititur *Laudatus Schottus* (*l.2.part. 4.c.34.§.1.p.337.*) qui facies Martinellorum (ita vocant Sagæ ſibi adjunctos Diabolos) ſecundum Sagarum confeſſionem *è Nic. Remigio* (*l.1. Dæmonol. c.7. p.35. edit. german.*) his depingit: Facies eſſe obſcuras & atras; Lumina penitus abdita & inſtar flamma

flamma micantia; oris rictus ſparſos, profundos, ac perpetuo olidi ſulphureique aliquid æſtuantes; manus ſtrigoſas, & villis atque hamis deformes, pedes corneos & bifidos, ſtaturam nunquam juſtam, ſed aut brevitate, aut vaſtitate ſemper aliqua inſolentem. Hera & Temeſſa urbes fuere, in iis Genius, quem ejecit *Euthymus*. Colore is fuit vehementer atro, omnique cætera ſpecie formidabili, amictus lupi pellis erat, *Libantem* nomine literæ produnt. *Vid. Pauſan.* (*in Eliac. poſt. ſ. l. 6. c. 6. p. m. 468.*)

§. 67.

Animarum Cœlis aſcriptarum alia longè eſt facies, cum prono ac lucido habitu præcingantur, ſi materia ſoluta, & nullis perturbationibus infeſtatæ diſceſſerint, ut iterum *Wouwer.* (*c. l. c. 26. p. 114.*) loqui amat. Nec purgatæ excludendæ, juxta *ſupra* (*§. 40.*) adducta, cum purgatione labes ipſis eximatur, ſuoque reddantur ſplendori, *Plutarch.* (*l. de Ser. Num. Vindict. p. 327.*) id vero nemo miretur. Igneæ namque ſubſtantiæ, aut fervidus Spiritus Animæ habitæ Gentilibus, quod Stoicis placuit, & *Zenoni Cicer.* (*l. 1. Quæſt. Tuſcul. f. 152.*). *Hippard. Macrob.* (*l. c. c. 14. p. 59.*) tribuit. Conf *Ariſtot.* (*l. 1. de Anim. c. 2. & h. l. Tit. præced.* §. *14.*). Adeò crevit hæc de Animæ igne ap. mortales opinio (*è Joh. de Nünalt. de Lycanthrop. c. 3.*), annotat *Th. Bartholin.* (*l. 1. de Luc. c. 23. p. 212.*), ut etiam Sagæ prædicent Animam muſcæ ignitæ è corpore ſopito evolare & ad remotiora loca delatam omnium rerum abſentium afferre cognitionem (*vid. §. 59. & l. h. Tit. 9.* § *14.*). Φῶς inde dictus homo, juxta *Cornel. à Lapid.* (*in l. Sapient. c. 2. v. 3. p. 37.*) & Lychnus, vitæ Symbolum *Joh. Gorop. Becan. l. 15. Hieroglyph. p. 344.*). Ignis cum anima ſimilitudinem exhibet *Petr. Gaſſend.* (*Phyſiol. Epicur. p. 512.*)

§. 68.

Cave verò de Igne Elementari (quamvis non deſint, qui huic faveant,) hanc theſin interpreteris. Scintillam ſtellaris Eſſentiæ vocat eandem *Heraclit.* (*c. l. ap. Macrob.*)

Diſce orbis quid quisque ſibi, cum conderet artus
Noſtros, æthereis miſcens terrena Prometheus
Sinceram patri mentem furatus Olympo
Continuit clauſtris, indignantemque revinxit.

(*Claudian. de 4. Conſul. Honor. v. 228*) clare *Quintil.* (*declamat. 10. p. m. 164. ſq.*): Animam flammei vigoris impetum perennitatemque non ex noſtro ſumere igni, ſed quo ſidera volant & quo ſacri torquentur axes, inde venire, unde rerum omnium autorem parentemque ducimus ſpiritum, nec interire nec ſolvi, nec ul-

lo effici mortalitatis fato. Omnium clariſſime *Cicer.* (*in Somn. Scipion.*) Hominibus animus datus eſt ex ſempiternis illis ignibus, quæ ſidera & ſtellam vocatis. E cœleſti ſpiritu deſcendere, dictitavit *Senec.* (*Conſolat. ad Helvid. c.6. p. m. 219.*) Solem, animarum fontem Alii agnoverunt, imo avulſionem Deorum & Ætheris partem detractam Animam nuncuparunt, quod *ap. Th. Bartholin.* (*c. l. p. 202. & 205.*) *legitur.* Quare & *Juvenal.* (*Satyr. 6.*)

Senſum à cœleſti demiſſum traximus arce.

Et φυτὸν οὐράνιον ἄνθρωπος, *Clem. Alexandr.* (*Admonit. ad Gentes p. 47.*)

§. 69.

Advertit autem *Barth.* (*Animadv. ad l. 2. Thebaid. Stat. v. 63. p. 286.*) *cum Hirocle & Pythagoricis* eos demum divino genere æſtimandos eſſe, qui Sapientia animum excolere velint. Heroas eſſe ſeparatos ſapientum Animas. *Diog. Laërt.* (*l. 2. de Vit. Philoſ. in Zenon. p. m. 531.*). *Plutarch.* (*in Romul. p. 61.*) & has animas ſolum ſidera artus ſui principia repetere *è Manil.* (*l. 1. Aſtronom. c. 9. v. 93.*) *pateſcit:*

Fortes animæ, dignataque nomina Cœlo
Corporibus reſoluta ſuis, terræque remiſſa,
Huc migrant ex Orbe, ſuumque habitantia Cœlum
Æthereos vivunt annos, mundoque fruuntur.

E Silio Italico (*l. 15. v. 77.*)

At queis ætherei ſervatur ſeminis ortus
Cœli porta patet.

Cremata ideo ap. Romanos Cadavera, non tamen, ut iterum advertit *Caſp. Barth.* (*c. l. p. 167.*), quod Animæ non alia ratione à corporibus circumvolitandis abſpelli poſſent, ſed quod hac ratione Animæ vinculo corporis liberatæ ſuo principio redderentur propinquiores.

§. 70.

Mortem ſeu ſuffocationem in undis abominabantur veteres quam maxime. Viri comprimis fortes & Heroës deteſtabantur id mortis genus, quibus pulcherrimum ſemper fuit inter experimenta virtutis in acie oppetere. Declarat id *Achillis ap. Homer.* (*Iliad. 21. v. 278.*) oratio.

Nunc me ingloria morte fato decretum eſt corripi
Oppreſſum in magno fluento tanquam puerum ſubulcum.

Expreſſit *Homer. Papin. Statius* (*l. 9. Thebaid. v. 506.*) quando *Hippomedon* exclamat:

Flu-

Fluvione (pudet) Mars inclyte merges
Hanc animam? ſegneſque lacus & ſtagna ſubibo
Ceu pecoris cuſtos, ſubiti torrentis iniquis
Interceptus aquis? adeone accumbere ferro
Non merui.

Mortis genus peſſimum, putat *Homerus*, quod in aquis accidit, cum nunquam alias τὸ ἐξαπολέσθαι (funditus perdi) adhibeat, diſcurrit *Joh. Dan. Horſt.* (*p. 1. Man. ad Med. c. 2. ſ. 1. Art. 1.* §. *8. p. 132.*). Quomodo vero λευγάλεος θάνατος in Latio exprimendus, varia collegit *ſuperioris ſeculi nobilis Polyhiſtor, Jacob. Thomaſ. Præceptor grata mente adhuc colendus* (*Exerc. Philoſ. de Morte in undis contr. Serv. & Syneſ.* §. *20. in Schol.*). Turpi exitu tales vitam finire, *ap. Petron.* (*Satyr. p. m. 124.*) *Emolpus* exclamabat. Sed & vulgum & Philoſophos, quidni & Heroës præterea movit ratio, ut mortem hujusmodi modo devitare conarentur. Scilicet animas igneas eſſe, in mentem veniebat, adeoque undarum impetu extingui.

Non lethum timeo, genus eſt miſerabile lethi,
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Ovidius (*l. 1. Triſt. Eleg. 2. v. 51.*) precatur, ad quem locum ſequentia (*p. 548.*) *Vit. Amersbach.* notavit. Loquitur, *ſcribit*, ad eorum Philoſophorum opinionem, (inter quos *Servius ad l. 1. Æneid. v. 47. p 161. & Sineſ. Epiſt. 4.* quibus adde *l. h. Tit. 9. §. 14.* prolata,) qui putabant animam eſſe quiddam igneum; aqua vero cum ſit plane contrarium, ſic afficeret ſubitam & violentam mortem, atq; ob id miſerrimam. Milites idcirco ante naufragium, ne perirent, ſtatuebant necem manu ſua ſibi conſciſcere, ut animam in aërem efflarent, *è Syneſ.* (*c. l.*) recitat *Joh. Henric. Urſin.* (*p. 2. Analect. Sacr. n. 16. p. 188.*). Aliis vim aquæ non valere penetrare & per eam ad cœleſtia eniti animas, perſuaſio erat ex illo *Statii* (*l. 9. Thebaid. v. 265.*):

Efflanteſque animas retro premit obvius amnis.

Quod etiam *ad Eundem* obſervavit (*in h. l. p. 977.*) *Caſp. Barth.* Fuiſſe è Stoicis, ut & hoc inſeram, qui animas crederent aboleri & extingui, ſi pondere aut mole magna v. g. Terra, Turri &c. una cum corpore obruantur, *Juſt. Lipſius* (*l. 3. Phyſiol. Stoic. Diſſ. 11. p. 990.*) recenſuit, quod quidem *accuratiſſimo Philoſopho Thomaſio* (*c. l.* §. *18.*) non placuit, neque *Lipſio* (*c. l. p. 991*) ratiocinanti: Mira ſententia, ſed cui origo à ſcito, quod anima ſit corpus, itaque pati eadem, quæ corpus, & affligi, ac diſſipari, ſolvi,

§. 71.

Superis debemus omnia, commentatur (*ad Virgil. l. 11. Æneid. v. 51. p. 836.*) *Servius*, donec vivimus ideo, quia, ut dicunt Phyſici, cum naſci cœperimus, ſortimur à ſole ſpiritum, à Luna corpus, à Marte ſanguinem, à Mercurio ingenium, à Jove deſiderium, à Venere cupiditates, à Saturno humorem, quæ omnia ſingulis reddere videmur extincti: Negare virtutem, & divinitatis participem eſſe, impium ſimul atque ingeneroſum eſt: terram vero admiſcere Cœlo, ſtultum, judicat *Plutarch.* (*T. 1. vit. Paral. in Rom. p. 60*). Id igitur potius tenendum, quod eſt tutius, *pergit*, ſentiendumque *cum Pindar.* (qui locus *teſte Guilielm. Xylandr. annot. in h. l. p. 71.* non extat in iis, quas hodie ejus habemus reliquiis,) qui ita ſcribit:

Corpus omnium rapitur mortis violentia,
Vivit adhuc imago ſeculi, unica à Diis
Orta quod eſt, & inde venit, utque illuc redit.

Non id profecto cum corpore, ſed cum maxime à corpore fuerit liberata, ſecretaque, totaque pura, carnis expersque & caſta reddita. Is enim eſt animus (*ut Heraclitus*) cenſebat, ſiccus, eoque optimus, qui

Per corpus ut per nubes fulmen evolat.

Contra animus cum corpore commixtus, eoque oppletus, tanquam gravis, & caliginoſa quædam exhalatio, difficulter accendi in ſublimeque efferi poteſt. Quare nihil attinet, Corpora præſtantium mortalium, contra quam eorum natura ferat, una cum animo in cœlum attollere. Sed ita ſtatuendum eſt, virtutes & animos eorum utique ſuapte natura divinaque conditione id habere, ut ex hominibus in Heroës; ex his in Genios; atque ex iisdem tandem, cum quaſi in myſteriorum initiatione protinus luſtrati ac conſecrati, omne quod morti erat atque affectionibus aliis obnoxium effugerint, in Deos tranſire, præſtantiſſimum atque beatiſſimum finem conſecutos, neque id decreto urbis alicujus, ſed revera, & conſentanea ratione fieri. *Hæc Plutarchus.*

§. 72.

E ſideribus Animæ & ad eadem recurrunt, ſingulisque animabus ſingula aſtra aſcribebat *Plato. Vid. Caſp. Barth. (Animadv. in Claud. l. 2. v. 2. in Ruffin. p. 1189).* Sub Luna habitacula his equidem aſſignarunt Stoici *vid. Greg. Tholazan* (*l. 23. Syntagm. Art. mirab. c. 11. p. 160.)*; ad Lunam autem tendere, ut in illam reſolvantur, ut corpus in terram. (*Plutarch. de Fac. in Orb. Lunæ p. m. 474.*). Inde cœlum & terram terreſtri hac permutare vita animas, dixit (*l. de Exil. p. m. 174.*) *Idem.* Audire juvabit *diſertum Patrem Tertullian. (l. de*

de Anim. c. 54.) Apud Platon. in Ætherem ſublimantur Animæ ſapientes; *apud Arium* in Aërem; *Apud Stoicos* ſub lunam. Et iterum in Æthere dormitio noſtra *cum Platone;* aut circa Lunam *cum Endymionibus* Stoicorum. Add. *Juſt. Lipſ. (l. 3. Phyſiol. Stoic. Diſſ. 14. p. 995.)*: Animas in Luna habitare, adhuc credunt Indiarum incolæ, de quibus *Chriſtoph. Arnold.* (*Zugaben zu Rogers Eröffnetes Heidenthum. p. 715.*). Interim non ſemper in Luna morari genios, ſed & aliquando in terram deſcendere, *Plutarch.* (*l. de Fac. in orb. Lun. p. 473.*) ſententia eſt. Ut nempe oracula procurent, & ſupremis adſint orgiis atque ſacrificiis, puniant flagitia, ſalutaresque in bellis & mari affulgeant.

§. 73.

Serapion, (*in verſibus, teſte Clement. Alexandr. l. 1. Stromat. p. 273.*) *Sibyllæ* vatis Animam exiſtimabat eam eſſe faciem, quæ apparet in Luna. *Petro* vero *Petito (l. 2. de Sibyll. c. 13. p. 257.)* ex laxiorum partium cum ſpiſſioribus diſpoſitione & contextu facies iſta in globo Lunæ emerſiſſe videtur, quam illi priſci ſapientes Sibyllinæ proprietatis ſymbolum atque imagines eſſe voluerunt. Quo ſimilitudinis fundamento, *iſte* pluribus *(c. l.)* explicare anniſus eſt.

§. 74.

Manes, Manichæorum parens, finxit (*recenſente id B. Dn. D. Joh. Adam. Scherzero program. 5. p. 44.*): DEUM pro ſalvandis Animabus feciſſe machinam duodecim habentem cados, quæ à cœleſti Sphæra circumrotata morientium exhaurit Animas, quas magnum Cœli luminare radiis ſuis poſtmodum repurget, purgataſque exhibeat Lunæ, poſtquam ita animabus fuerit repleta, in ſubſolanum trajecturæ iisdem nobiliſſimis mercibus ſe exoneraturæ. Inde eſſe, deliravit porro, Luna uti aſſumtione Animarum creſcat, decreſcatque earum depletione.

§. 75.

Motus hac perſuaſione *Lucanus* de Anima Pompeji (*l. 9. v. 1.*) *ſequentia* cecinit:

At non in Pharia manes jacuere favilla,
Et cinis exiguus tantam compeſcuit umbram,
Praſilii buſto, ſemiuſtaque membra relinquens
Degeneremque rogum ſequitur convexa tonantis,
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aër,
Quodque patet terras inter, Lunæque meatus,
Semidei manes habitant, quos ignea virtus

 Fecit

Fecit, & æternos animam collegit in orbes,
Non illuc auro poſiti, nec thure ſepulti
Perveniunt, illic poſtquam ſe lumine vero
Implevit, ſtellasque vagas miratur & Aſtra
Fixa polis, vidit quanta ſub nocte jaceret
Noſtra dies, riſitque ſui ludibria trunci.

§. 76.

Neque tantum in ſidera proprias redire animas, ſed & in ſidera nova mutari easdem, affini ἀποθεώσεως figmento gentiles divulgarunt. Evenit inde, ut aſtra & ſtellas æthereas animas vocaret *Varro* (*l. 16. Rer. divin. ap. D. Auguſtin. l. 7. de Civit. DEI c. 6. p. m. 384.*). Imperatorum etiam hæc poſt fata gloria, ſcribit *Th. Bartholin.* (*l. 1. de Luc. c. 23. p. 206.*), quorum Animæ cœleſtes mortalium factis illuſtratæ in ſidera conſidebant.

§. 77.

Theodorum introduxit *Joh. Bodin.* (*l. 2. Theatr. Nat. p. 221.*) exiſtimantem, cometas eſſe illuſtrium virorum mentes, quæ poſteaquam innumerabilibus ſeculis viguerunt in terris, tandem abituræ, ut omnia, quæ oriuntur, occaſum minentur, extremos peragunt triumphos, aut in cœlum ſtellatum quaſi ſplendida ſidera revocantur. Et *alibi* (*l. 4. p. 535.*): Ego ſemper exiſtimavi animarum eandem eſſe figuram, quæ ſolis, Lunæ, Stellarum: hæc enim ſola figura omnes alias eosdem ambitu ſuperat, & quæ nihil habet aſperitatis, nihil angulis inciſum, nihil anfractibus involutum, nihil eminens, nihil lacunoſum, & inter corpora perfecta perfectiſſimum. Quod enim claris ac præſtantibus viris pollicetur *Daniel.* (*c. 12 v. 48.*), fore ſicut ſtellas in Cœlo, ſatis ſignificat, qualis ſit figura immortalium animorum.

§. 78.

De *Julii Cæſaris* Anima in ſtellam crinitam compacta, iſta *Ovid.* (*l. 15. Metamorph. v. 843.*)

Vix ea factus erat media cum ſede Senatus,
Conſtitit alma Venus nulli cernenda, ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aëre ſolvi
Paſſa recentem Animam, cæleſtibus intulit aſtris,
Dumque tulit lumen capere atque igneſcere ſenſit,
Emiſitque ſimul; ſimul evolat altius illa
Flammiferumque trahens ſpatioſo limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta fatetur
Eſſe ſuis majora, & vinci gaudet ab illo.

Et

Et *Suetoni.* (*in Vit. Jul. Cæſar. c. 58. p. 39.*): In Deorum numerum relatus eſt, non ore modo decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Siquidem ludis, quos primò conſecratos ei hæres *Auguſtus* edebat, Stella crinita per ſeptem dies continuo fulſit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque eſt, animam eſſe *Cæſaris* in Cœlum recepti, & hac de cauſa ſimulacro ejus in vertice additur ſtella. *Add. Plin.* (*l. 2. c. 25.*) & quæ *in Suetoni Locum commentatur Iſaac. Caſaubon.* (*p. m. 117.*)

§. 79.

Non ita pridem (*declamat J. C. Dannhauer. p. 1. Homil. Sacr. 3. p. 109.*) nebuloſus ex Icaria Poëta cum *Neo-Achilli ſuo Tillio* ad Lycum peremto parentaſſet, hoc voto carmen obſignat:

Ipſe precor pro ſole micet, nobisque coruſcus
Affluat, & lætus, contra hoſti ſævus & aſper,
Funereum rutilet, fiatque à morte Cometes.

Trahit huc illud *Horatii* (*l. 1. Carm. Od. 2*) ad *Auguſtum Cæſarem*:

Serus in Cœlum redeas.

Henric. Kipping. (*l. 3. inſtit. Phyſ. c. 8. n. 18. p. 74.*) atque hoc argumento fuit *Gerh. Joh. Voſſio* (*l. 3. Idolol. c. 9. p. 774.*): Cometas habitos fuiſſe Ethnicis pro Diis.

§. 80.

Stella illa nova, (quamvis eandem non novam, ſed veterem fuiſſe *Thad. Hagecius in Dialex.* oſtendere conatus ſit,) quæ Anno, quo

NoVuM ſIDVs fVLſIt, & LVtetIa ſVos DeVoraVIt,

Anno nempe 1572. ab octavo Decembr. usque ad principium Anni 1574 forma & luce ſimilis Jovi (Veneri poſuit *Ægid. Strauch. Aſtrognoſ. ſ. 1. Aph. 148. p. 80.*) in Caſſiopœæ ſidere (*Vid. J. A. Thuan. l. 54. Hiſt. p. m. 1535.*) luxit, multum negotii Aſtrologis fecit. Hæc pro *Admiralis Colignii* in infami cæde Pariſienſi crudeliter trucidati Anima à quibusdam, *teſtimonio Dannhaueri* (*c. l.*), habita. Vocata ideo fuit ſtella admiralia, ut *Th. Hartmann.* (*in Spec. Comet. p. 2.*) & ex hoc *Henric. Kormann.* (*p. 5. de Mir. Mort. c. 172.*) commemorat. Stellæ Magorum hanc comparabat & clariſſimum veritatis Chriſtianæ jubar ſignificaſſe affirmabat (*l. 2. Sacr. Fatid. c. 6. p. 115.*) *Edo Neuhuſius*, eamque non multum à ſidere Magorum differre, *ante Neuhuſium arbitratus eſt* (*l. 2. Coſmocrit. c. 3. p. 132.*) *Cornel. Gemma*, eo ipſo etiam admirabilis, quod in ejus exortu *Joh. Sigismundus IX. Elector Brandenburgicus* lucem hanc primum *à Joh. Cernitio* (*in Vit. Ejus p. 92.*) aſpexiſſe *notetur*. Plura qui de hac Stella legere exoptat, *Joh. Bapt.*

Ric-

Ricciol. (*Almgeſt. Nov. T. 1. p. 2. l. 8. ſ. 2. c. 2. p. 133. & ſeq.*) evolvere non dedignetur.

§. 81.

Pro *Petri Rami* Anima in maledicta illa Cæde Pariſienſi miſerrimè trucidati (*Vid. ſupra l. 1. Tit. 8. §. 31.*) genio Poëtico ductus, ſtellam illam habuit *Thom. Freigius*, quod *ſequenti Epigrammate* (*Rami Ciceroniano præfixo*) non obſcure innuit:

Cur ſtellam veterum viſam non mirer in ævo,
Qua partes cœli Caſſiopea tenet?
Ramus, qui Cœlum certa modo condidit arte
A ſuperis meruit tale referre decus.

Eò etiam alluſiſſe ſuſpicor *Juſtum Vultejum Epigrammate in P. Ramum* (*quod allegatur T. 1. Snellio-Ramei Philoſ. Syntagm. p. 2. p. 276.*)

Aureus ætherea ſucciſus ab arbore Ramus,
Fulget ab ætherea, jam nova ſtella, domo.

§. 82.

Aſteriſmo illo Boreali, cui Aquila nomen dedit, quidam è Recentioribus, quod *Ægid. Strauch.* (*c. l. Aph. 157. p. 92.*) obſervavit, Animam *Platonis* notari finxerunt, quod è *Græco translatum Epigramma*, ſive aliud *Antipatri*, ſive *Speuſippi* ſit, de quo *Joh. Valerian. Pier.* (*l. 19. Hieroglyph. c. 17. p. 233.*) idque tumulo *Platonis* inſcriptum inculat;

Cur Aquila ad tumulum hunc volitas, dic nunquid ab Aſtris
Hic habitare DEUM forte aliquem intuita es?
Immo Anima extincti divi Platonis, Olympum
Quæ colo; ſed corpus terrigenum Attica habet.

§. 83.

Debent hoc decretum Romani Ægyptiis, quibus ſtella hieroglyphicum DEI, & lamella aurea in modum ſtellæ facta loci inaugurati ſignum fuit, quod ad *Jac. Gafferelli Curioſ. inaud. ut vocat*, excerptas tamen ex Aliis, quod ipſe contextus probat *Greg. Michaël. (not. 38. p. 191.) annotavit*, cui adjunge *Dionyſ. Voſſium (in not. ad. Maimonid. de Idol. p. 2.)*. Deorum, qui non ingeniti, neque immortales ſunt, reliquias exanimatos Gentiles colere; Animos vero eorum in Cœlo refulgere ſidera, nuncuparique Græcis Iſidis ſtellam caniculæ, Sothin ab Ægyptiis Hori orionem, Typhonis ſidus urſum, *Plutarch. l. de Iſid. & Oſyrid. p. m. 92.*) *autor eſt.*

§. 84.

§. 84.

Quando igitur *Joh. Bodin.* ſupra allegatam de Cometarum ortu ſententiam propoſuit, è lacunis his Ethnicis eandem hauſit. Exculpare quidem Eundem voluit *Joh. Henric. Urſin. (in Jerem. Virg. Vigilant.* §. *46. p. 40.*), quod non ipſe id in medium attulerit, ſed *Theodorum* opinantem induxerit, id vero Eundem errorem hunc caute palliare ſtudiſſe opinor, cum *Theodoro Myſtagogus* ſatis frigide (*p. 222.*) regerat; De rebus tam arduis nil temere eſſe affirmandum.

§. 85.

Cenſuram igitur & animadverſionem doctorum virorum incurrit, v. g. è Theologis *Joh. Conr. Dannhauer.* (*c. l. p. 111.*) *Joh. Olear.* (*Mantic. Comet. c. 1.* §. *3. n. 8.*) *Gerh. Joh. Voſſii* (*c. l.*). E Medicis *Joh. Jonſtoni.* (*l. 3. Thaumatogr. Nat. c. 2. art. 1. p. 99.*). Ex Aſtronomis *Franciſ. Reſtæ (l. 1. Meteor. tr. 1. c. 1.)* & *Joh. Baptiſtæ Riccioli* (*T. 1. Almageſt. nov. p. 2. l. 8. ſ. 1. c. 6. p. 39.*). E Phyſicis, *Libert. Frommondi* (*l. 3. Meteor. c. 2. art. 2. p. 131.*), quorum verbis hanc commentatiunculam obſigno. Vide, *Frommondus exclamat,* Politici ſtultitiam. Noli iraſci, & ride mecum, Lector! hunc Philoſophum Rabbinicum & Peripathetico-Maſtigem. Puduit ſanè inter opiniones quoquo modo probabiles (de Cometis) cenſere *Bodini*, *Democrito* auſcultantis, deliramenta, pronunciat *Joh. B. Ricciolus* (*c. l.*). Et profecto, unde *Democrito* (*quærit*) hanc imponit ſtultitiam? An quia *Democritus* putavit, Cometas eſſe cœleſtia corpora, & ſtellas nobis ignotas? Quænam vero ſunt illa innumerabilia ſecula, quibus vixere Heroës? Arma hæc ex tranſmigratione Pythagorica, & *μετεμψυχώσει* illa toties damnata Catholicis hauſta ſunt? Deinde quomodo Cometæ ſunt Animæ illuſtrium virorum jam mortuorum? ſi communior conſenſus ſapientum eſt eos præfulgere per aliquot dies, vel menſes morti virorum illuſtrium? An ſibi præmoriuntur? & bis Cometæ fiunt, ut ſint interitus ſui ſimul Luciferi & Heſperi? *At Sueton. & Plin. teſtibus*, *Auguſtus* exortum ſuo tempore Cometam *Julium Cæſarem* in Cœlum receptum credi voluit, & in vertice ſimulacri *Cæſaris* crinitam ſtellam impoſuit; *Plinio* item ac *Plutarcho narrantibus.* Rurſus *Lucanus, Pompejanus Poëta, ne Pompejum Cæſare* minorem faceret, animam *Pompeji* in æternos orbes collectam cecinit, imo gliſcente adulationis impotentia, *Phœbum Neroni* ceſſurum ſuum ſidus jactavit, & alii complures ex Ethnicis, ſeu Philoſophaſtris, ſeu Poëtis Heroum animas delabi ex ſtellis, & in illas reverti perhibuerunt. Bene eſt, ſed ſunt iſthæc omnia ex Ethniciſmi &

Mythologiæ deſipientis Mephiti, Cœlum ipſum, quantum in ipſis fuit deterrima graveolentia fœdante aut offendente. *Hæc Ricciolus.*

§. 86.

Cur igitur Carminibus de Cœlo deducere Lunam Magi, quos ideo impipios & Atheos (*ſ.3. op. l. de Morb. Sacr. p. 86.*) *Noſter* declaravit *Hippocrates*, ſunt conati? Non ignoro, quod ortum huic perſuaſioni dederit *Aganice, Hegetoris Theſſali filia*, aſtuta ſane & faceta, quæ, quod pleniluniorum eſſet gnara, tempusque prænoſſet, quo Lunam ab umbra terræ intercipi contingeret, mentem mulierum exturbabat, illisque ſe Lunam deducere perſuadebat, quod *Plutarch.* (*in Præcept. Connub. f. m. 79. a.*) & *ex eo Anton. Mizald.* (*Cent. 4. Memorab. 13. p. m. 72.*) *annotavit*, & poſtmodo Lunam ideo deficere putatam, quod Magicis, Sagarum præcipuè Theſſalicarum incantationibus rhombo æneo filis circumvoluto, & in orbem turbinatim acto cogeretur in terram deſcendere, ac neſcio, quo virulento rore, in herbas deſpumare, quo tanquam præſentaneo ad quæcunque voluiſſet veneficæ indigerent. Innuit id *Lucan.* (*l. 6. v. 496.*)

Phœbeque ſerena
Non alitur diris verborum obſeſſa venenis
Palluit, & nigris terreniſque ignibus arſit,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.

§. 87.

In Lunæ igitur Languore, ut *Tacitus* (*l. 1. Annal. 28.*), mortalitate, ut *Plin.* (*l. 2. c. 12.*), aut Lethargo, ut aliis loqui placuit, æra pulſabant Gentiles, ut Magicis ululatibus ita exagitatæ crepitu diſſono Lunæ reluctanti ſuccurrerent. Audiamus *Tibull.* (*l. 1. Eleg. 9. v. 21.*)

Cantus & è curru Lunam deducere tentat,
Et faceret, ſi non æra repulſa forent

Et ſalsè de loquaciſſima muliere (*Sartyr. 6. v. 440.*) *Juvenal.*

Verborum tanta cadit vis,
Tot pariter pelves, tot tintinabula dicas
Pulſari: jam nemo tubas, nemo æra fatiget,
Una laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.

Collimat eò *Ovid.* (*l. Metam. v. 329.*)

Pueri rubor ora notavit,
Neſcit quid ſit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut Ebori tincto eſt, aut ſub candore rubenti
Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria Lunæ.

Te

Tetigit etiam hanc ſuperſtitionem (*c. l.*) *Plin.* & plura è Poëtis collecta ſuggerent *Martin. Rader.* (*Comment. in Martial. l. 9. Epigr. 30. p. 630.*), *& Joh. B. Ricciol.* (*c. l. l. 5. c. 1. p. 286.*). Scintillas hujus opinationis fovere adhuc Moluccarum incolas, *è Joh. Alb. de Mandelsloh.* (*l. 3. Itiner. Or. p. 233.*) ſcimus, cui adde *Adam. Olear.* (*in Not. ad h. l.*)

§. 88.

Originem hujus moris ab Ægyptiis deduxit *Nicol. Friſchlin.* (*l. 3. Aſtron. p. 454.*), *Iſidem* tinnitu & tubarum ſonitu venerantibus, & hos eundem habere à Chaldæis, qui *Saturno* ſeu *Molocho* liberos ſuos immolabant, ne ploratus *Iſidis*, ſeu ejulatus Matrum deflentium interitum liberorum exaudiretur, tinnitu & crepitu æris voces lamentabiles ciebant. Differt ab hac, quæ *de Typhone* (*l. de Iſid. & Oſirid. p. m. 60.*) *Plutarch.* narrat: *Typho, inquit*, inficit peſtilentiis aquas & ventos, ſcanditque & recurrit ad Lunam usque coërcens & denigrans ejus ſplendorem, & opinantur & ajunt Ægyptii: *Typhonem* nunc pulſaſſe *Hori* oculum, nunc erutum devoraſſe, inde reddidiſſe Soli, ac pulſu ſignificant menſtruam Lunæ decretionem, eluſcatione defectionem: cui ſol, ubi eam umbram terræ evaſit, luminis ſui objectu confeſtim medetur. Sed hæc noſtrum ſcopum minime feriunt, ideoque pluribus circa eadem non occupor, ſufficit hæc in curioſorum gratiam allegaſſe.

§. 89.

Aliam hujus pulſus rationem attulit *Plutarch.* (*l. de Fac. in Orb. Lun. p. 472.*), & qui hunc ſequitur, *Hieron. Magius* (*l. 4. Var. Lect. c. 14. ap. Joh. Gruter. p. 2. Theſaur. Critic. p. 1430.*): Luna *ſcribit*, calidiſſimè metum concitat, ut celeriter perambulet umbroſum locum, ſimul efferens animas bonorum feſtinantes & vociferantes. Nam cum in umbra ſunt, exaudire deſinunt Harmoniam Cœli. Simul etiam Animæ, quæ infra ſunt ſupplicia luentium, tunc per umbram lamentantes ac conclamantes adferuntur. Ideò in defectibus plerique ſolent æra pulſare ac ſonitum fragoremque adverſus animas edere. Timor futurorum exinde conceptus, concentus hujus aliquando cauſa fuit, ſi *Tacitum* (*c. l.*) audiamus, ita vero: Luna claro repente cœlo viſa langueſcere. Id miles, rationis ignarus, omen præſentium accepit, ac ſuis laboribus defectionem ſideris adſimilans, proſpereque ceſſura, quæ pergerent, ſi fulgor & claritudo Deæ redderetur. Igitur æris ſono, tubarum cornuumque concentu ſtrepere: prout ſplendidior, obſcuriorve, lætari aut mœrere. Et poſtquam ortæ nubes offecere viſui, creditumq; conditam tenebris; ut ſunt mobiles ad ſuperſtitionem ſemel perculſæ mentes, ſibi æternum laborem portendi, ſua facinora averſari Deos lamentantur.

§. 90.

Lunam tamen, aut rectius *Hecatem* (ita namque cum ad Magiam excitatur, vocatur, *commemorante idè Commentatore Animadv. in l.4. Thebaid. Stat. v.430. p.1077. Caſp. Barth.*), aliquando etiam cœlo forſan ſubducere tentabant, ut cum Luna Animas ſimul magicis artibus obſequentes ad votum deſiderantibus ſiſterent, conjecturam hanc aliquantiſper illuſtrat, quod *è Joh. Trigaut. (l.1. Regn. Chin.) Chriſtoph. Arnold. (c.l. p.715.)* retulit de Mago è Provincia Cixaucungo, qui Imperatori Sinico *Hiavu* meretricem mortuam *Changoam* in Luna commorantem, quoties ipſi libuit, reduxit.

§. 91.

Præter Lunam etiam in Galaxia Animarum illuſtrium Concilium quæſiverunt Alii. Ita *apud Macrob. (l. 1. in Somn. Scipion. c.4. p. 13.) Scipio*, quod equidem mirum non videbitur illi, qui conſiderat animas è circulo lacteo, juxta illorum aſſertionem in terrena labi corpora. Unde *Scipionis*, de Animis beatorum oſtenſo lacteo, dictum: Hinc profecti; huc revertuntur. Ita (*in Antro Nymph. p. 137.*) *Porphyr.* Secundum *Pythagoram* Animæ ſunt in turba illa ſomniarum, quam inter lacteum circulum congregari aſſerit. Cui id nomen (notetur nominis Galaxiæ ratio à paucis animadverſa) ab Animabus, quæ in generationem delapſæ, lacte nutriuntur: & hanc ob cauſam illos, qui animas evocant, lac mulſum in libationibus adhibere, *vid. ſupra.* (*§. 48.*). Quare & *Pythagoras* à Lacteo circulo putabat deorſum incipere Ditis imperium, ut iterum *Macrob. (c. l. c. 14. p. 48.)*. Adde locum *è Manil.* non ita pridem (*§. 66.*) adductum, & *Jul. Cæſ. Scalig. (in Hipp. l. de Inſomn. Apotelesm. 16. p. 61.)*. Lacte idcirco perfundebant cadavera. Meminit hujus ritus *Tibull. (l.3. Eleg. 2. v.17.)*

Pars, quæ ſola mei ſuperabit corporis oſſa,
Incinctæ nigra candida veſte legant.
Et primum annoſo ſpargant collecta Lyceo,
Mox etiam niveo fundere lacte parent.

In quem locum quid notet *Simon. Abbes Gabbema (p.358.)* vid. Add. *Cornel. à Lapid. (Comment. in Amoſ. c.6. v. 10. p.310.)*. Saturni aſtrum Animarum Hoſpitium fecerunt Alii, de quo *Gerh. Joh. Voſſ. (l. 2. Idolol. c.34. p. 487.)* Tales ſtellatos vocari, ut *Cicero* ſtellatum *Cephea (l.5. Tuſcul. qv. f. m. 229. b.)* dixit, voluit (*l. 7. Adverſ. c. 6.*) *Andr. Turnebus.* An & hinc Nimborum ortus derivandi?

§. 92.

An Babylonii & Perſæ demortuum *Chamum*, (quod pernegat *Jac. Gaffa-*

rell.

rell. Curioſ. inaud. p. 2. c. 3. n. 2. p. 59.), mille namque annis recentior *Moſe* dicitur *Ejusdem Interpreti Greg. Michael not. 38. p. 192. & Chriſtoph. Arnold. Spicileg. ad J. H Urſin. Exerc. de Zoroaſtr. p. 40.*), *Zoroaſtrem* quaſi ζῶον ἄςρον, vivens aſtrum nuncuparint, eò quod tanquam amicum Dei fulminis vehiculo ad cœlum ſublevatum exiſtimabant, ut habet *Clemens Romanus* (*l. 4. Recognit.*) Lecturis judicandum relinquo. Pythagoram id nomen Magiſtro impoſuiſſe, *ex Prophetia Danielis* (*c. 12. v. 3.*), eo quod Magus iſte Juſtitiam voluiſſe & eam multos erudiiſſe credebatur, putabat *Joh. Henric. Urſin.* (*Exerc. Familiar. de Zoroaſtr. ſ. 4. qv. 1. p. 24.*); quamvis etiam aliam nominis fontem aperuerit *Idem* (*c. l. ſ. 6. p. 38.*), *dum ſcripſit:* Zarvam materia eſt mater omnium ſeminum. Et ab hoc ſibi nomine videtur nomen impoſuiſſe Zoroaſtres, q. d. ſe eſſe Zarvami aſtrum. Quod fuerit ſiderum cultor, id nominis conſecutum fuiſſe, credit *Diog. Laërtius.* (*l. 1. de vit. Philoſ. p. m. 13.*). Nomen hoc etiam admittere Cimbricam interpretationem, *Joh. Gorop. Becano.* (*l. 9. Orig. Antwerp. p. 1011.*) *perſvaſum.*

§. 93.

Hæc Paganorum de Animarum Eveſtris figmenta & deliria. Nos Chriſtiani equidem Spectra dari non inficiamur (*vid. §. 3.*). Animas autem à corpore vivo ſeparatas, ipſumque corpus mortuum linquentes beatorum, ſ. damnatorum cœtui ſe ſubducere & apparitione ſpectriformi, qualis fuit Lemurum, Manium, aut aliarum Larvarum ſe nobis manifeſtare, nosque infeſtare, ut credam, cum ſufficientes rationes non ſuppetant, & ipſa hoc neſciat ſacra Scriptura, ut perſvadear, adduci non poſſum. Ut ex inferno nulla redemtio; ita in manu DEI quæ ſunt, Animæ, ad nos redire non deſiderant. Expendantur verba *David.* (*2. Samuel. c. 12. v. 23.*) & *Abrahami* (*Luc. 16. v. 26. & 29.*), ubi marginale *Lutheri Megalandri: Hie iſt verbothen denen Poltergeiſtern und erſcheinenden Todten zu gläuben.* Et de Rübenzahlio (*de quo ſupra* §. *62.*) rectè ſub perſona *Buchner. Mart. Opit.* (*l. 4. Sylvar. in der Schäfferey von der Nymphen Hercinie p. 278.*): *Angeſehen, daß Er (Rübezahl), durch Zauberey geruffen wird, ſo muß er weder eine fromme, noch verdammte Seele ſeyn; weil ſie beyde, biß zu ſeiner Zeit, unter der Hand Gottes als Götter ſind, der ſich mit Beſchwerung nicht zwingen läßt.*

§. 94.

An Animæ de Elyſio in corpora poſſint redire, diſceptatum ab Ethnicis & deprehenſum eſt, non redire, quia per purgationem carent cupiditate, *Serv.* (*in*

l. 6. Æneid. p. 516.) retulit. An ex Averno Sibylla *ap. Virgil.* (*l. 6. Æneid. v. 126.*), dubitare videtur, his *Æneam* alloquens:

Facilis deſcenſus Averni:
Noctes atque dies patet atri janua Ditis,
Sed revocare gradum ſuperasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt. Pauci quos æqvus amavit
Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus,
Diis geniti potuere, tenent media omnia Sylvæ
Cocytusque ſinu labens circumfluit atro.

§. 95.

Contrarium cum ſociennis ſuſtinet *Caſp. Schott.* Spectraque aliqua eſſe animas defunctorum, firmat (1) perſvaſione Gentilium (*l. 2. Phyſ. Curioſ. part. 3. c. 18. p. 263.*), de qua in antecedentibus multa. (2) Judæorum, Chaldæorum, Mahumedanorum, Jurisconſultorum, (*c. 19. p. 266.*). (3) Eccleſiæ Catholicæ, Patrum, Theologorum, Hiſtoricorum, aliorumque virorum doctorum (*c. 20. p. 267.*).

§. 96.

Fundamenta hæc quam lubrica & ludrica ſint ex parte, lippus videt. Turpe eſt Paganorum, Judæorum, Mahumedanorum perſvaſiones in partes vocare Chriſtianum, ubi de religione diſceptatur. De extraordinaria DEI permiſſione verba Patrum intelligenda, non *ipſe Schottus* (*c. l. p. 268.*) diffitetur, quam non impugno. Male autem à poſſe ad eſſe, & velle, his argumentari indubium; ut non addam quantæ authoritatis ſit in ejusmodi controverſiis teſtimonium humanum.

§. 97.

Quod ad apparitiones Animarum beatarum factas, quas adduxit (*c. 21. p. 270.*), damnatarum (*c. 22. p. 274.*), purgandarum (*c. 23. p. 278.*) dicat (α), quibus ſignis dignoſcat, formas iſtas fuiſſe animas beatorum aut damnatorum & non potius angelos bonos aut malos. Edidit anno 1596. *Doct. Jacob. Ord. Carthuſ. libellum Lipſiæ, de Animabus exutis à corporibus*, in quo (*c. 4.*) Animarum revelationibus non temere credendum, propter illuſiones Diabolicas expertis monet verbis. *Jamblichus* etiam (*l. de Ægypt. Myſter. ſ. 3. c. 32.*) cum *Porphyrio* credidit, ſubdolum genus Dæmonum ſimulare animas defunctorum Deos & Genios, quos ipſe Cacodæmones, non bonos Dæmones eſſe, contendit. Ita oſtenta varia impii, (etiam in Papatu Sacerdotes & deſides fraterculi), quod non ignorare potuit *Schottus*, (*c. l. c. 1. p. 198.*), ut ſuam expleant avaritiam, exſatu-

ſaturent libidinem, (addo etiam purgatorii Miſſa & aliorum ſuſpectorum dogmatum certitudinem & veritatem demonſtrent), per ſummum ſcelus, ingenti bonorum dolore, nec minore totius Eccleſiæ Catholicæ detrimento, calidiſſime ac prorſus diabolicè confingunt, (& repræſentant,) & ſimplici popello pro veris prodigiis venditant; digni flammis & omni tormentorum genere. Durum profectò, *concludit*, judicium ſummi æternique judicis manet hujusmodi, quicunque demum ſunt. Non honoratur DEUS mendaciis noſtris, nec ſancti DEI amici impoſturis noſtris. Hinc (β) quo teſtimonio nos certos reddere poterit *Schottus*, quod relationes illæ omnes fidem mereantur, cum relata referant apparitionum iſtarum Eclogarii, pariterque conſtet ſecula ſub adventum Antichriſti ſuperſtitioſa laboraſſe credulitate, adeò, ut apparitiones iſtæ non in ſolatium, ſed deluſionem credulorum & ſimplicium effictæ videantur.

§. 98.

De animabus purgandis quid ſentiendum, Laici noſtri non ignorant. Dico, *pergit Schottus*, (*c. l. c. 24. p. 285.*) è Sacra Scriptura conſtare, Samuelem apparuiſſe Sauli, Jeremiam & Oniam Judæ Maccabæo. *Moyſen* & *Eliam* CHRISTO & Apoſtolis in monte Thabor, *Lazarum* à CHRISTO reſuſcitatum rediiſſe è ſepulchro, poſt CHRISTI mortem multos mortuorum ſurgentes apparuiſſe multis. Sed *Samuel* non fuit verus *Samuel*, ſed Dæmon, ut infra (*l. 3. Tit. 4.*) demonſtrabitur. Relationibus *librorum Machabæorum*, ut timidè ſubſcribam, defectus Canonis facit. Non anima *Eliæ*, nec forſan & *Moyſis*, niſi extraordinarie concurrerit DEI permiſſio, ſed corpus clarificatum animæ junctum, quod de *Lazaro* & reliquis ſanctorum apparitionibus etiam ſtatuendum, comparuit.

§. 99.

Si in cauſas iſtarum apparitionum inquiras, animas purgandas apparere, *prodidit Schottus* (*c. 33. p. 331.*), ut viventium opera juventur. Exempla collegit *Simon Majol.* (*Dier. Canic. Colloqu. 2. p. 56.*), ſed ad paganos, à quibus prodiit, proſcripto purgatorio finis ille ceſſat. Ridet vulgum ipſe *Bonifacius Simoneta Cornu Abbas* (*l. 2. Epiſtol. 16. f. 36. b.*), lampades & faces ignitas nocte diſcurrentes animas de commiſſis pœnas patientes exiſtimantem. Damnatas errare, ut hominibus terrorem incutiant & noceant. Sed id Dæmonum non animarum eſt, niſi damnatas in Cacodæmones mutari cum Gentilibus, (*vid. ſupra* §. 62.) perſuaſum habeas. Easdem ad vitæ præteritæ pœnitentiam excitare improbos, iterum *Schottus* (*p. 332.*) ſuggerit. Reclamat vox *Abrahami*

Luc.

(*Luc.16.v.29.*): Habent *Moyſen* & Prophetas. Et Altiſſimus neque mortuos, neque Diabolum pœnitentiam prædicare vult, ut rectè *Jacob. Horſt. (de Aur. Puer. Sileſ. dent. p.39.)* autumat. Diſcunt, *addit*, Animas poſt mortem interire, ſed aut meritas pro peccatis pœnas, aut debita pro bonis operibus præmia percipere. Diſcent, *regero*, ſi indubitata & quidem certiora iis, quæ promit (*c.34.p.334.*) ſigna prius monſtrabit, quibus diabolica ab humanis diſcernantur. Et quamvis illa dederit, mortuos tamen conſulere ſacras literas Chriſtianis interdicere, ſibi in memoriam revocet. Firmior eſt nobis ſermo propheticus:

Verbo nitere, tutus eris.

Diſcunt, *docet*, valorem orationum, Reliquiarum, aliarumque rerum conſecratarum. An apud DEUM & Angelos? Dubito, ubi ſcriptum eſt? An apud homines? de Miſſonariis, & aliis circa hæc occupatis, ut mercatus harum indicant & exercent, ſi loquitur, oppidò concedo. Aureum hoc dogma & opus, ut legendæ, ut tota papicolarum religio. Diſcunt, *tandem profitetur*, quanto odio proſequatur DEUS innocentum cædem, pauperum oppreſſionem, aliorumque ſimilium ſcelerum perpetrationem. Sed hæc ex verbo ſcripto rectius & tutius. Plura Theologi, in Phyſicis cum hæc tractet *Schottus*, ea ſaltem libanda cenſui.

§. 100.

Forma, qua apparere creduntur, inepta pariter & incerta. Cadaver intrabit iterum Anima. Ἄτοπον id eſt. Corpore egreſſa, non niſi divina potentia regreditur. *Vid Andr. Libav. (de Cruent. p. 189. ſq.)*. Tabo poſt ejus diſceſſum cadaver diffluit, imo ſæpius jam in cineres abiit. Ægrum & fato proximum, aut membra Paralytico & Apoplectico fulmine tacta movere & regere, quæ non poterat, mortuum jam & putredini proximum movebit & reget? Cremato corpore remeanti Anima velut vaginam adimi, enunciavit (*l.7.c.52.*) *Plin.* Ex Ideis corporis putridi in terra relictis novum corpus fabricabit? Quis tibi hoc in aurem? Extruit ſibi corpus ex Aëre? quis videbit, pellucidum cum ſit. Ex Aëre, vaporibus & nebulis repleto? quibus vero coërcebit, formam ut ſervet, quibus defendet mediis, ne vi aliqua diſſipetur? unde ſoliditas, quam aliquando ſenſus tactus percipit? unde ſoni, aut vox articulata? ſufficere, affirmavit ſupra (*§. 62.*) *Magnanus*, ſi Animæ lucem incidentem refringant & reflectant eadem menſura & eodem modo, quo eam refringeret, & reflecteret, ſi adeſſet corpus illud, cujus in ſpecie volunt apparere, quæ ipſa philoſophandi ratio, æquè, ut nec *Schotto* (*c.l. c. 29. p.*

p.316.)

p.316.), ita nec mihi ſufficit. Quomodo, ut reliqua non attingam, in anima incorporea lucis reflexio contingat, erudiri exopto.

§. 101.

Hic autem in ſubſidium venire poterat *Joh. Sophron. à Kozack.* (*tr. Juſta Æoli, quem allegat Henric. Kipping. in Reſponſ. Nov. §. 42. p. 43. ſq.*), qui corpora in ipſo mortis temporariæ momento reſurgere pronunciavit, adeoque animæ non detrahi corpus organicum, ſed tantum corpus animale Spiritui hominis, quod fuit ei inſtar veli, aut involucri. Credo ab hinc (*verba ejus recenſuit* §. *43.*) & in ipſo mortis temporariæ momento me habiturum oſſa, carnem, caput, pedes, ſeu corpus omnibus membris ad vitales actiones requiſitis completum, quale corpus habuit & adhuc habet *Lazarus, Marthæ frater* (*Joh. 11. v. 44.*) & CHRISTUS ipſe & *Elias* & *Moſes* & *Lazarus* alter in Paradiſo, nemini tamen mortalium in eo conſpicuus, niſi mortuis & in mortalibus tale habet corpus & Epulo ille, cum nemine mortalium communicare potens, quamvis cupiens, (*Luc. 16. v. 23. 24.*). Animas igitur ſeparatas non eſſe ſine carnibus & oſſibus, ſed integros homines, qui ab invicem ſignaturis externis dignoſcuntur, *profitetur ex Eo Henric. Kipping.* (*in Buſto Joriſtico* §. *44.*). Momentaneam igitur fingit transmutationem à Paulo, quæ (*1. Corinth. c. 15. v. 17.*) deſcribitur, quare ii Soli, quos externi judicii dies corripiet, transmutabuntur. Non igitur longè animarum iſta amicula quærenda, ſi deliro auſcultemus ſeni, quem idcirco caſtigavit *Kipping.*

§. 102.

Nec unde beluinæ figuræ ſpectris eſſet, ut diſquiramus, ſi ſecundum Kozakiani Cerebri Eccentricitantes etiam beſtiæ reſurgant, vi promiſſionis (*Roman. 8. v. 19. ſq.*), quod reſtitui ad libertatem & à ſervitio vanitatis abſolvi debeant, ipſumque cœlum beſtiarum ſit receptaculum, *Vid. iterum Kipping.* (*Reſponſ. nov.* §. *36. & 40*). Nec olim defuere, qui, ut *è Stephano Tritheita, cognomine Gobaro, Photius* (*Myrobibl. Cod. 232. n. 10. p. 892.*) retulit, juſtos reſurrecturos & cum iis omnia animalia aſſeruerunt.

§. 103.

Cadavera nec reget, quamvis circa illa verſetur anima, eaque animare deſideraret, quod quidem probare impoſſibile. Spiritus namque, aut lumen vitale, vinculum corporis & Animæ deſunt, Cadaverisque ſeu Organi ineptitudo id maximè prohibet. Dæmon igitur rectricis animæ vices hic ſuſtinet, ſi Cadaver moveri videas, quod infra (*l. 3. Tit. 4.* §.   ) hiſtoriis aliquot illuſtrabitur. Ratio etiam inde patet, cur frigida tactui videantur cadavera à Dæmo-

nibus aſſumta, de quo problemate etiam incidenter quædam *Caſp. Schott.* (*c. l. c. 32. §. 6. p. 330.*).

§. 104.

Interfectorum autem animas Dæmones fieri, Dæmonem perſuadere ſtuduiſſe, ut Martyrum, qui violenta morte deceſſerant, gloriam confoderet, obrueretque, ac ut maleficos ad tenera multorum adoleſcentium corpora trucidanda impelleret, ea quidem ſpe, ut in Dæmones illi evaderent, quibus tanquam famulis ac miniſtris mox uterentur, *Joh. Chryſoſtomi, aurei illius oris Theologi* conjectura (*Homil. in c. 8. Matth. v. 29. & Homil. ad Luc. c. 16. v. 2.*) ſcimus.

§. 105.

An absque animæ interventu corporum Phantaſmata appareant, ſi quæras? id credere Hiſpaniolæ incolas *Petr. Martyr.* (*Ocean. Decad. l. 9. p. 107.*) teſtatum reliquit. Subjacent, *inquit*, & alteri ſuperſtitionum generi. Mortuos putant noctu vagari, ac veſci Guannaba, fructu nobis incognito, Catoneo ſimili: lectoque inter vivos verſari, *ajunt*, ac decipere mulieres: Sumta namque virili forma, coire velle videntur: aſt cum ad opus pervenitur, evaneſcunt. Si quis autem apud ſe jacere mortuum aliquando ſuſpicatur, cum quid novi ſenſerit in lecto, uteri attrectatione ſe dubio ſolvi balbutit. Cuncta namque, ajunt, mortuos poſſe humana membra ſuſcipere, præter umbilicum: Si umbilico, igitur mortuum eſſe dignoſcit, tactus illicò reſolvitur. Noctu & ſæpiſſimè in itineribus præcipue, viisque publicis mortuos occurrere vivis credunt: Contra quos, ſi viator intrepidus ſteterit, diſſolvitur phantaſma: Si verò pertimeſcat, illum ita adoriendo perterret, ut ſæpius ea formidine multi debilitentur ac ſtupeant.

§. 106.

Inſaniant, per me licet, hanc inſaniam pagani. Quid veri ſubſit, ipſa dictitat narratio & ratio. Quod ſi quis *Paracelſi*, decretis dicam, an deliriis? circa hoc punctum aures commodare non abhorreat, in cauſam ſpectrorum facillime penetrare quidem poterit. Iſte namque duplex homini aſſignat corpus, materiale & ſpirituale, (*l. 1. Archidox. in Prolog. p. 788.*); Elementale & ſidereum, (*l. 1. Philoſ. Sagac. p. 346. & 352.*); Elementale & ſupra Elementale, (*ibid. p. 354. & T. 2. op. p. 505.*). Tincturam, ſeu corpus ſidereum, aſtrum corporale & firmamentum materiale propoſuit (*l. de Caduc. Matric. §. 3. p. 610.*). Imo eo impietatis devenit, ut corpus ſidereum Sacramentale (*l. 8. Archidox. p. 903.*) vocaret.

§. 107.

§. 107.

Utrumque ex ſpermate Elementorum & ſiderum deduxit, (*l. 1. Philoſ. Sagac. p. 357.*), adeoque hominem quintum eſſe, & extractum Cœli & Elementorum, conſtituit. Caro igitur ipſi eſt Terra; Aqua ſanguis; Calor ignis; Aër Balſamus (*T. 2. op. p. 505.*); Elementa corpus & ſubſtantiam brutalem, ſidereum, vitam brutalem largiuntur, (*l. de Peſtilent. tr. 1. p. 327.*). Qui tamen ſui oblitus paulo ante (*p. 326.*) corpus ex Aqua & Terra, vitam ex Igne & Aëre derivarat. Sub vita brutali ſenſum & rationem comprehendit (*T. 2. Op. p. 505.*), eamque à Cœlo & Aſtris, & cum eo lumen Naturæ, illuminationem mentis & omnifariam ſcientiam infundi, docuit. (*l. 1. Philoſ. Sagac. p. 354.*). Quæ tamen mens ipſi perpetua non eſt, alibi ſe Medicè, non Theologicè, ſe loqui profitetur, & Tincturam, (ita namque Animam expresſit, ut Chemici Tincturam v. g. Rhabarbari, Animam Rhabarbari appellitant,) brutalem Aſtris, ſupernaturalem verò DEO ortum ſuum debere commentatur. Corpus illud ſupracœleſte, disſerit (*l. 1. de Vit. Long. c. 7. p. 842.*) quodammodo ex Igne non usque quoque disſimile eſt; ex quibus quidem invíſibilibus nebula exſurgit viſibilis.

§. 108.

Quam *Paracelſi* ſententiam etiam ſuam fecit *Fanaticus ille Tzopavienſis Paſtor, an impoſtor? Valentin. Weigel*, cum alibi, tum comprimis (*tr. Erkenne dich ſelbſt l. 1. c. 3. f. 10. & c. 6. f. 15.*), cujus veſtigia presſit *Oswald. Croll.* (*præfat. Admonit. in Baſil. Chym. p. 36.*), ubi verba ipſius *Weigelii* pro ſuis venditat. Sidereus, Internus, Olympicus, incorporeus homo, ſeu Gabalis, idem eſt cum firmamento Aſtrorum, quod rubedo cum vino, Albedo cum nive, vel ſolis ſplendor cum Aëre. Hoc ſidereum corpus, *pergit*, vocatur hominis Genius, quin à firmamento oritur, dicitur etiam Penatis, quod penes nos ſeu nobiſcum naſcatur, umbra viſibilis corporis, Lar domeſticus, homo umbratilis, familiaris ſophorum Homunculus, Dæmon ſeu Genius bonus, internus *Paracelſi* Adech, ſpectrum, Naturæ lumen, Eveſtrum præſagiens & propheticum in homine. Vocatur etiam imaginatio, quæ in ſe claudit omnia aſtra, eſtque omnia aſtra, & eundem cum cœlo retinet curſum, Naturam & potentiam. Idem ſenſiſſe *Joh. Sophron. à Kozack.* (*tr. Scrutin. Secul. Futur. c. 6.*), *Henric. Kipping* (*l. 9. Inſtit. Phyſ. c. 1. n. 4. p. 382.*), qui ſiderale corpus vocavit ſpiritum Aſtralem, etiam in medium produxit *J. W. Valvaſor* (*T. 3. Carinth. l. 11. p. 263.*), ſpiritum vitalem *Eraſm. Franciſci* (*im Hölliſchen Proteus n. 91. p. 1001. n. 92. p. 1010.*).

§. 109.

Joh. Bapt. Helmont. (*tr. de Mag. vuln. curat. n. 82. p. 618.*) Hominem divi-dit in externum & internum. Illum vocat animal ratione & voluntate ſangvi-nis utens; hunc non animal, ſed imaginem DEI. Tribuit tamen & homini Spiritus Aſtrales, & vim magicam in homine interno eſſe, pronunciat (*n. 73. p. 610.*), ſive hoc Etymo animam intelligas, ſeu ſpiritum vitalem, ipſi perinde eſt. (*Add. n. 85. p. 609.*) Spiritus etiam ſiderei mentionem (*n. 116. p. 612.*) fecit.

§. 110.

De corpore hominis externo & interno iſta *Paracelſ.* (*in Herbar. T. 1. op. 1016.*): *Ein Menſch hat zween Cörper, einen von Elementen, den andern vom Firmament. Der von Elementen, ſtirbt und fällt in die Erden, das iſt, der da vergraben wird: der andere ſchwebt in Lüfften und auf Erden. Wo nun ſolche Corpora æther ea von einem Menſchen geſehen werden, das iſt Spectrum. Idem.* (*l. 8. Archidox. p. 903.*): *Die Scheidung des Microcoſmi gehet erſt im Tode an. Dann im Tode des Menſchen ſcheiden ſich zween Leib von einander, der himm-liſch und irdiſch, das iſt der ſacramentaliſch: der eine führt über ſich, wie der Adler, der andere fällt unter ſich, wie Bley. Der Elementaliſch vergehet, wird ein fauler Cadaver, wird in die Erden vergraben und nicht geſehen. Der Sa-cramentaliſch, das iſt, der himmliſch und ſideriſch, verweſt nicht, wird nicht ver-graben, beſitzt keine Stät. Derſelbige Leib erſcheint den Menſchen, wird nach dem Tode geſehen, von demſelben kommen her die Spectra, die Viſiones und über-natürliche Geſicht.* Paria habet (*T. 1. op. Addit. de Corall. p. 1016.*): *Wann ſol-che Corpora ætherea, von einem geſtorbenen Menſchen, geſehen werden, das iſt ein Spectrum: dieſelbe fliehen von den rothen Corallen, zu den braunen nahen ſie ſich.*

§. 111.

Eadem ferè habet *Valent. Weigel.* (*c. l. c. 3.*), in hoc ſolum *à Paracelſ.* di-verſus, quod corpus ſidereum tandem mori & à ſideribus annihilari, quinimò, ut viſibile in terram & pulverem converti arbitratur; *Paracelſ.* vero Olympicum ſupereſſe profitetur. *Der Leib,* (*ſcribit. l. 8. Archidox. p. 903.*) *gehet wieder zu der materia Elementorum. Die Seel zu der prima materia ſacramentorum: Der Geiſt,* (*homo internus,*) *wieder in die prima materia des lufftigen Chaos.*

§. 112.

Spiritus Olympicus hominis in ſua regione moratur, & quamdiu cor-pus totaliter putrefactum, vel igne in cineres impalpabiles conſumtum non fu-

erit

erit, tamdiu ex ejus cadaveris Elementis & Principiis ſibi corpus ſpirituale ad formam vivi format, & actiones, quibus homine vivo ſe plurimum exercitare ſolebat, poſt mortem ejus æmulatur. Et tales non ſolum ſceleratorum, ſed & bonorum formas, non tamen piorum, quoniam DEUS mortuo corpore & animabus & Spiritibus eorum quietem conceſſit, induere ſolent, & ad quæ negotia vel labores extraordinario ſtudio & imaginatione homine vivente pellebantur, eosdem in corpore ſpirituali exercent. Ita, ſi homo bonus Paterfamilias vixerat, & in ea imaginatione mortuus eſt, eadem forma apparet ſpectrum res domeſticas curans. His *Paracelſi* mentem, (*l. 1. Philoſ. Sagac. p. 382. & alibi,*) paucis complexus eſt, & illuſtravit *Joh. Sophron. à Kozack*, (*Anat. vit. Microcoſm. c. 17. p. 127.*). Spectrorum circa theſauros cauſam daturus *J. B. Helmont.* (*c. l. n. 82. p. 608.*) *inſit:* Si in caducis theſaurus configitur, tunc quoque exterioris hominis cor & Spiritus in caducis eſt. Quid mirum? aut hominum animalium Spiritus aſtrales poſt funera circa theſaurum defoſſum adhuc ſe oſtendere oberrantes, quibus Nectyomantia Veterum tota ſe mancipavit. Dæmonem ſiderea hujusmodi corpora aliquando obſidere, ut Exorciſtis (*denen Conjuriſten*) ſatisfaciat, iterum *Paracelſ.* (*c. l.*) prodidit.

§. 113.

Sane ſi tale corpus ſidereum in homine daretur, neque doctrina de Spectris cum alibi, tum in cœmiteriis, circa patibula & locos, in quibus ſtrages edita, apparentibus, neque alia in cadaveribus Phænomena tantas difficultates paterentur. Verum cum Sacræ literæ, natura & ſana ratio tale corpus neſciant, & confutent, & varia inde emergant abſurditatum Eveſtra, comprimis, ſi quis rationem homini ſidereo cum *Paracelſ.* (*T. 2. oper. p. 505.*) aſcribat, & ipſam hominis animam rationalem cum interno & ſidereo homine confundat, quod *Henric. Nollium* (*l. 10. Phyſ. Hermet. c. 9. §. 6. p. 618.*) feciſſe conſtat, eamque à cœlo ſidereo ortam, & ex Aſtris viſibilibus nutrimentum ſuum haurire, adeoque materialem & conſequenter mortalem renunciet, jure meritò illa opinio orco *à Thom. Eraſto* (*p. 2. Diſput. Anti-Paracelſ. p. 124. & 270.*) & *Dan. Sennert.* (*de conſenſ. Ariſtot. & Chym. c. 6. p. 61.*) conſecrata. Τερατολογοῦσι novi Hermetici corpus in ſidereum & elementare diſpeſcentes. Ut rationes à Philoſophis & Medicis allatas prætercam, *Scriptura* hoc commentum reſpuit: cum docet hominem creatum eſſe ex pulvere terræ (*Geneſ. 2. v. 7. 1. Corinth. 15. v. 45. ſq.*), & nullum aliud corpus ab illo circumgeſtari, nullum in morte deponi, & in Elementa reſolvi, niſi unicum hoc terreſtre, corruptibile & mortale (*2. Corinth. 5. v. 1. ſq. & 1. Corinth. 15. v. 53. 54.*). Ubi eſt ergo Jar ille aſtralis,

Gabalis, Dæmonium, Deus Paracelſi? In Utopia credo, pronunciat *Gisb. Voët.* (*p.1, Diſp. ſel. p. 759.*)

§. 114.

Saniorum Chemicorum, quam ex antro ſuo depromunt, circa Spectrorum naturalium apparitionem & demonſtrationem, experimenta & obſervationes, multi exoſculantur & amplectuntur. Scilicet è cujusvis vegetabilis cinere ſe Phantaſma plantæ aut arboris in phiola repræſentare poſſe, Chemicorum gloriatio eſt, quam alibi (*l.3. de Plant. Monſtr.*) expendo & examino. Majus eſt, quod è Cineribus, oſſibus aut Terra defunctorum promittunt. Audiamus *Petr. Borell.* (*cent. 4. obſ. 62. p. 325.*) ita diſſerentem: Sed quod omnem admirationem ſuperare debet, id de hominibus fieri poterit, & in Phialis licita Necromantia patrem, avum, atavum, totamque proſapiam, imo antiquos Romanos, Hebræos & quemcunque volueris absque Pythoniſſa ad libitum acceſſes, cum propriis figuris modo eorum oſſa vel cineres ſervaveris, aliaque majora, quæ non adhuc revelanda eſſe exiſtimo. Utque experimentis hæc confirmentur & non ſolis verbis innitamur, *N. de Richier. Saponar. & Bernhard. German.* ex relatione *D. de Gerzam* & Aliorum, ſangvinem humanum Lutetiæ deſtillantes, quem veram Lapidis ſui materiam (non adeo male forſan) credebant. Viderunt in cucurbita phantaſma humanum, è quo ſangvinei radii proſilire videbantur, & rupto vaſe invenerunt tanquam cranium in fecibus. Eandem refert ferè hiſtoriam *Eques Anglus* (*Robert.*) *Fludd.* (*de Fluctibus*) de quodam, *la Pierre* vocato. Hic mugitum ingentem audivit, quo hoſpites ejus perterriti fuerunt, & phantasma vidit humanum. Ajunt autem hæc tantum accidere, cum ſangvis petitus eſt à viro, qui mortuus eſt, à capite enim truncato Carnificis manu ſangvinem habuiſſe ferebatur, hincque quidam concludunt, in ſangvine animam reſidere, juxta antiquorum doctrinam, imo & Hebræorum, qui ideo à ſangvine abſtinebant. Fuerunt etiam tres curioſi, qui terram *S. Innocentii*, id eſt, locis innumeris corporibus mortuorum plenis Lutetiæ etiam pro vera acceperunt Alchymiæ materia & phantaſmata etiam in Phialis perceperunt, à quibus non parum perterriti fuere.

§. 115.

Cauſam igitur detecturus, cur Spectra humana crebro in cæmiteriis appareant, ſubjungit cum *Jacob. Gaffarell.* (*p. 2. Curioſ. inaudit. c. 5. §. 9. p.m. 99.*) *idem Borell.* (*p. 326.*). Hinc fit, quod à Sole elevata hæc à terra Phantaſmata, utplurimum in cœmiteriis videantur, quæ pro Diabolis habentur, cum tamen naturaliter erumpant. Sic *Albert. Magnus* figuras è terra olim evocabat, ſed

hæc

hæc noctu tantum conſpicienda ſunt, quoniam cum luminoſa parumper ſint, à Solis lumine, ut ſtellæ confunduntur adeò, ut apparere nequeant, licet tamen ibidem ſint. Clarius *Dav. Beckius* (*Experim. circ. rer. princip. p. 245.*) *Experim. circ. rer. princip. p. 245.*) dum commentatur: Phantasmata in cœmiteriis ſub noctem conſpiciuntur, dum Ideæ corporis mortui beneficio centralis caloris elevantur, quæ non nocturno ſaltem, ſed diurno etiam tempore ibidem conſpicerentur, ſi per majorem ſolis lucem liceret, quæ eadem & ſidera cœleſtia de die inconſpicua reddit.

§. 116.

Poſſet quis *Borelli* περὶ τὸν λόγον narrationem in dubium vocare, comprimis in Aliorum, non propriis Experimentis, qua enim accepit fide, dat. Inde an inter veras hiſtorias, an fabulas reponi debeat, dubitare religionem non duxit *Martin. Kerger.* (*ſ. 1. de Ferment. c. 6. p. 58.*) figmentis accenſuit *Gödfrid. Voigt.* (*Curioſ. Phyſ. c. 1. ſ. 4. Experim. 13. p. 29.*) & damnavit hanc *Borelli* opinionem & nomen *Philipp. Bonannus* (*p. 1. obſ. circ. viv. in vivent. c. 52. p. 215.*). Cum vero non omnis fides in hac cauſa abrogetur *Borello* à *celeberrimo Joh. Tackio* (*Phaſid. 3. p. 52.*) & *induſtrio Beckio* (*c. l. p. 244.*) & *ipſe Robert. Fluddus* (*cit. Tackio. c. l. p. 27.*) ſalem humanum ex calcinato capite humano extractum depuratumq;, & in ſcutellam Aquæ poſitum, ſed alia paropſide tectum poſtero manè repræſentaſſe effigies hominum cruci affixorum conſpexit. Et hoc in oſſibus humanis tentatum cum acceperit *Th. Barthol.* (*de Med. Poët. p. 128.*) *Eques Burrhus* narrat *Monconnyſio*, ſe ſæpius, ſi in lagenam oblongam recentem ex cœmiterio terram indidiſſet, peractis quibusdam operationibus vidiſſe vel mille ſpectra, milleque phantasmata. *Vid. T. 2. p. 1. Ephem. Erud. 19. p. 213.*), ut illum qui *Dn. Balzacio* (ut in literis *ad Dn. Conrad. Conſil. Reg.* habet,) phantasma ſine ope Diaboli ſe ſiſtere poſſe, retulit, haud adeo irridendus exiſtimetur *Emanuel. König.* (*M. C. D. 2. A. 6. obſ. 37. p. 98. & p. 1. Regim. Veget. c. 10. p. 36.*). Cum præterea non ſolum varia circa ſumbratilem, ſed etiam veram animalium reſuſcitationem circumferantur Experimenta, quæ maximam partem *à Kergero* (*c. l. p. 54.*), *Tackio* (*c. l.*), *Phil. Jac. Sachſio* (*l. 1. Gammarol. c. 13. p. 253.*) & *Aliis* collecta proſtant. Addam his adhuc unum *è Joh. Ludov. Hannemann.* (*Prodr. Lex. Med. p. 5149.*), in cinere Alaudæ adhuc forma Alaudæ præſens adeſt, ſique collocetur loco humido, & ſanguine Alaudæ irroretur, atomos illas animatas Alaudam reſuſcitare facile, inque proclivi eſt. Quicquid ſit, hoc experientiæ committendum arbitror. Interea rationes hujus phænomeni ruſpari curioſo forſan non indignum erit.

§. 117.

§. 117.

Nullum Ens emoritur, aſtruit *laudatus Hannemann. (c. l.)*, vel ita reſolvitur, quamvis millies calcinetur, ut non ſuam adhuc in ſe habeat & retineat formam individualem & facultatem eſſentiæ ſuæ ſuſcitabiles, multes, probare nititur *Martin. Kerger. (c. l. p. 18. ſq. & c. 6. p. 46. ſq.)*, adeoque immortales profitetur *P. Borell. (c. l. p. 325.)*, cum autem forma ſit tota in qualibet parte, certum eſt, quod è fruſtulis fructuum vel radicum, aut portiunculis liquorum, (addo etiam partes, aut cineres Animalium,) videbimus in glacie, vel umbra eorum phantaſtica, integram plantam, (aut Animal,) ut iterum *Borell. (c. l. p. 324. & Cent. 2. obſ. 21. p. 123.)* ratiocinatur. Add. *Arnold. Bachim. Denſton. (Panſoph. Enchiret. p. 5. §. 127. p. 87.)*

§. 118.

Formæ præfatæ latent in ſale. Non ſine cauſa ſuſpicati ſunt Philoſophi, (*cenſet. J. Tackius c. l. p. 27.*): Eſſe in ſale æternum quippiam, neque rerum ideas poſt mortem deleri, quin potius in ſale, cineribus adhuc reſiduo, eſſe & manere ſubjectum ad novam vivificationem idoneum. Eſt enim ſal Naturæ baſis & radicale generationis principium, licet illa virtus ſolitaria, & inefficax, in Cineribus lateat, donec à Terra communi principiorum Naturæ matrice ſuſcepta, occultam generationi & multiplicationi conſentaneam facultatem explicet, uti etiam in rerum ſeminibus moris eſt. Conſentit *P. J. Faber. (l. 1. Panchym. c. 1. p. 3.)*: ſal æternitatem & incorruptibilitatem obſervat, conſervatis illæſis virtutibus ac proprietatibus rerum omnium, quæ in illo ſale illæſæ manent & incorruptæ. Spiritus igitur ille, Archeusque rerum ſibi corpus ſolidum, ut vult *Borell. (c. l. p. 325.)*, juxta ſcientiam ſuam & prædeſtinationem concinnare poteſt magnetice materiam ab Elementis attrahendo, cumque in aqua illa non habent craſſa Elementa, umbratile tantum ſibi corpus effingit. Sicut Salia herbarum per menſtruum Mundi ſoluta ſpecies herbarum in vitro, unde deſumtæ ſunt, oſtendere coguntur; Ita ſalem ſanguinis humanam imaginem mediante minimo calore oſtendere poſſe, certum eſt. Atque hunc verum homuncionem *Paracelſi* credere, æquum eſt, confidenter aſſeruit *Guilhelm. Maxvell. (l. 2. de Med. Magnet. c. 20. p. 194.)*. Adde *modo* (§. *116.*) de Alaudæ cinere prolata.

§. 119.

Sanguini namque Ideæ ſeminales inſunt, idque pulchre hiſtoria *à Mart. Weinrich. (p. 1. de Monſtr. c. 15. p. 143. α.)* commemorata illuſtrat, de puella, quæ ab epotum felis ſanguinem, voce, ſaltu, geſtu, veſtigiis, captura murium, ani-

animal illud æmulabatur. *Dav. Beckius* (*c. l. p. 201.*) ſingularum partium peculiares Ideas per univerſum corpus perreptanti ſanguini imprimi, atque hujus auxilio, tanquam vehiculo quodam ad generationem organa, teſticulos deferri, ſemen ut ingrediantur, *idem* (*c. l.*) *p. 199.*) opinabatur, & forſan rectius præ illis, qui Semen ab omnibus partibus corporis abradi aſtruxerunt, quid enim tum aliud erit ſemen, *argutante Joh. Marco Marci* (*l. 1. id. operatr. c. 1.*), quam homo eliquatus in illud confuſum, & ex mille partium figuris coalitum Chaos? Et ſi ita, qua ratione ſingula ſe expedient ab illa confuſione in ordinem & debitum ſitum redigentes.

§. 120.

Illuſtrant hæc, quæ *Helmont. Somnolentus* circa generationis noſtræ principia vidit (*tr. Fluxus ad generationem p. 580.*) & ſunt hæc: Poſtquam virile fœmineo ſemini ſociatum eſt in uteri concavo, confeſtim ceſſat illius magnetis ſuctus, clauditque uteri oſtium prope ejus cervicem. Uterus vero contentum undequaque & adæquatè excluſo omni aëre, benevolo favore amplectitur, incipitque amborum exactior commiſſio propter occultam Syngamiam utrinque in ſeminibus explicatam. Mox dein, tametſi conceptum ſemen initio turbidum ſit, atque opacus liquor, attamen biduo abinde transparentis albuminis ſimilitudinem aſſumit. Sexto autem die, (neque enim prius) apparuit mihi ſeminum incola Archeus, tanquam vapor nubilus, qui poſt decimo tertio die hominis figura umbratiliter dotatus fuit, cum aliqua clarificatione ſuæ ſpiſſitudinis. Quæ ſomniabundus deprehendit *Helmont.* clarius *oculati viri Anatomici incomparabiles*, *Guilhelm. Harveus* (*Exerc. de Gener. Animal.*). *Marcell. Malpihg.* (*de Ovo incubato*) & imprimis *Theod. Kerckring.* (*Anthropogen. Ichnograph.*) vigilantes deprehenderunt. Vidit autem *Kerckring.* (*c. l. c. 2. p. 4.*) in fœtu trium, aut quatuor ad ſummum, dierum, in quo forma aliqua in rudimentum hominis efficta, & caput clarè à corporis mole diſtinctum, in capite autem quaſi per nebulam annotata organorum puncta. En umbratilem corporum humanorum in conceptu delineationem. Ab umbra incipit, in umbra deſinit homo.

§. 121.

Quando igitur in locis memorabili clade claris, de quibus *P. Thyræus* (*p. 3. de Loc. infeſt. c. 15. th. 8. p. 60.*) evolvendus, ubi corpora ſepulta, *vid. Plaut.* (*Moſtell. Act. 2. ſc. 2. v. 65.*). *Vit. Rietlin.* (*Ann. 6. Lin. Med. M. S. obſ. 21. p. 1066.*) *Guilh. Maxvell.* (*l. 1. de Med. Magnet. c. 2. p. 9.*). *Mich. Watſon.* (*un. Sapient. ſ. 3. p. 2. c. 4. §. 4. p. 407.*) prout Feſulis ingens multitudo inter ſepulchra lugubri

(Hhh hh) ve-

veſte pallida facie interdiu ambulare gregatim viſa, de quo *Conr. Lycoſthen.* (*Chronic. Prodig. & Oſtentor.p.199.*) in Macello, in & circa patibula imprimis noctu, vid. *Joh. Evich.* (*l.2. de Off. Magiſtr. Temp. Peſt. c.5.p.146.*) viſui ſe objiciunt noſtro ignes fatui & variæ coruſcationes, id Phyſici & Chemici vaporibus pinguibus & calidis è Cadaveribus evaporantibus, & in ſublime actis horum ortum aſſignant. *Vid. Hier. Cardan.* (*l.16. de Var. Rer. c.93.p.1097.*). *Wolfg. Meurer.* (*Quæſt. Meteorolog.p. 210. & 214.*). *Conrad. Geſner.* (*de Herb. Lunar. p.20.ſq.*). *Henric. Noll.* (*l.7. Phyſ. Hermet. c. 2. ſ. 3. §. 4. p. 276.*). *Caſp. Bartholin.* (*p.2. Phyſ. Syſtem. l.1. Meteor. c. 6. f. 155. b.*). *Tob. Cober.* (*Decad. 1. obſ. Caſtr. & Ungar. 10.p.118.*). *Libert. Fromond.* (*l.2. Meteorol. c.2. Art. 1. p. 43.*). *Jacob. Gaffarell.* (*Curioſ. Inaudit. c. 5. n. 10.p.99.*); Ita *Franciſc Caſtilionenſis Benivenium*, qui juvenis adhuc ad flammas in æde conſpectas territus vix ſpiritum traheret, erexit & informavit, vapores è cadaveribus mortuorum elevari, qui calidiſſimum aërem nacti facite inflammantur, quod ipſe *Anton. Benivenius* (*de Abd. Morb. Cauſ. obſ. 62.p.m. 164.*) retulit. Ignem lambentem in haſta vigilis Dresdæ ante mortem illuſtriſſimi Electoris Saxoniæ viſum cum notaſſet *Barthol. Keckermann.* (*l.6. Syſt. Phyſ. c.4.p.666.*) ſubjicit: Cauſæ eſſe poſſunt, quod aut oleum ibi perfuſum, aut homo ſepultus, aut aliud animal enecatum fuerit, vel etiam largius nonnihil vigil iſte potavit, aut obeſus, aut ſudans ob exercitia, extitit.

§. 122.

Poſſunt tamen & in locis, ubi nec Cadavera ſepulta, nec cauſæ allegatæ locum inveniunt, ejusmodi coruſcationes animadverti, v.g. in antennis navium, in capitibus, & aliis partibus corporis humani, in apicibus & ſummitatibus turrium, in aquis, ſtagnis, paludibus, Mari. Benè idcircò *Renat. Carteſ.* (*Meteor. c.7. n. 125.p.m.171.*): Si exhalatio ſubtilis & penetrans, quæ ſalis naturam participet, alterius pinguis & ſulphureæ poros ingreditur, hoc ipſum ſufficere poteſt ad tenues quasdam flammas, tam in ſublimi, quam infimo aëre excitandas. Certum etiam eſt, notat idem, non tantum vehementem agitationem, & ſæpiſſimè etiam ſolam diverſorum corporum miſturam igni producendo ſufficere. Ut videmus in calce aqua conſperſa, aut in fœno: Si, priusquam ſiccum ſit, recondatur, & in multis aliis Exemplis quotidie Chymicis occurrentibus. Quando in locis, ut vocantur, ſecretis, cloacis, & latrinis, lampades, luculæ & ignes conſpiciuntur, non oppidò decernendum cum *Paracelſ.* (*T. 2. Op. Fragm. de Homunc. & Monſtr. p. 281.*), abortus aut fœtus in eadem loca eſſe projectos,

jectos, ſed evaporationibus pinguioribus ex iſta Scybalorum colluvie prodeuntibus, quibus multum ſalis nitroſi & ſulphuris ineſt, (*Vid. h. l. Tit. 9. §. 67.*) à quo vulcanuli iſti procedunt.

§. 123.

Spectant huc faculæ ferales, vulgò *Todenlichtlein*, quarum primus forte mentionem fecit *Excell. Michaël. Bernhard. Valentini*, (*Diſſ. Epiſtol. 3. p. 153.*) quas non tam demortuorum Animas vel ſpectra eſſe, ut vulgi eſt ſuperſtitioſa ſententia, quam potius Aphronitrum è pavimentis domuum antiquarum erumpens & exſudans, quod cum particulis ſulphureis è cadaveribus exhalantibus motitatum & permotum aëris incenſum flammulam & faculam conſtituentem ab igne fatuo mole ſaltem differentem. Similem cum hisce & cum igne fatuo ortum habet ignis ille, qui, ut meminit *Caſp. Schott. (l. 11. Phyſ. Curioſ. p. 1. c. 10. §. 3. p. 1211.*), poſt magnos calidos & continuos horarum aliquot flatus certis temporibus comparet Mœnis, (Siciliæ eſt urbs, monti impoſita,) in Cœmiterio Templi *S. Agrippinæ Virginis ac Martyris*, adhæretque muris Templi ac turris magna hominum plebejorum lætitia, qui eum vocant ignem S. Agrippinæ & in argumentum gaudii omnes dicti loci campanas compulſant, ut ipſemet vidit atque audivit *Schottus*, cum inibi degeret. Error ipſi eſt ſimplicis plebeculæ, qui tamen totam penè urbem in partes traxit: vix enim ullus eſt, qui non exiſtimet, ſupra Naturæ vires id contingere. Sed error eſt; aliud enim non eſt, quam meteorum, viſcoſa ſcilicet exhalatio è Cœmiterio copioſius tunc, cum ventus calidus ac vehemens incumbit exhalans & agitatione atque ad muros alliſione accenſus, ac tam diu durans, donec, abſumta materia, ſpontè emoriatur flamma.

§. 124.

Ignes iſti cum aliquando ſtridorem & ſonum emittant, aut in aëre concitent, loqui & vocem emittere dicuntur. Contingit, *inquit Hier. Cardan. (l. 14. de Variet. Rer. c. 69. p. 914.*), ut præter id, dum crepitant hi ignes, pariant inconditas etiam voces quasdam humanis ſimillimas, unde credulis quibusdam perſuaſa eſt, animas defunctorum his ignibus circumdatas expiari & expurgari. Vulgus etiam fingit, *narrat Lib. Fromond. (c. l. p. 45.)*: Animas purgatorii eſſe, quæ vagentur circumdatæ & alligatæ hoc expiatorio igne. Et auget ſuſpicionem, *pergit*, quod aliquando videantur voces quasdam edere: quia forſitan pars materiæ denſior accepto intus & intento ſpiritu rumpitur & cum crepitu diſſilit: vel quia nocturnus ros cum ſtridore flammulam incidit: vel quia ipſa ſecando aërea ſibilum facit: ipſe etiam Genius aliquando rector, fingere vo-

ces ad terrorem aut dolum poteſt. Et cum ſecundum *Anton. Mizald.* (*ap. Cardan. c. l.*) infantis ſe moventis effigiem præbeant hi igniculi, Animas non baptizatorum infantum infantiliter ſatis pronunciavit ſuperſtitioſa Antiquitas.

§. 125.

Spectra demum naturalia dantur, quæ partim in ſuprema, quamvis huic potius Gas ſubtiliſſimum & inviſibile tribuat *Jo. Bapt. Helmont.* (*tr. Gas Aquæ n. 16. p. 61.*), partim media & infima Aëris regione conſpiciuntur. Refertos iſtiusmodi oſtentis Hiſtoricorum & Phyſicorum Commentarios invenias. *In Sacris* Exemplum (*l. 2. Machab. c. 5. v. 2.*) habemus, exitii Hieroſolymitani nuncium *apud Joſeph.* (*l. 7. Bell. Judaic. c. 12.*) Amſtelodami prœlium navale in aëre per duas horas fere continuas à multis conſpectum, *Henr. Morus* (*l. 3. Antidot. adv. Atheiſt. c. 12. §. 8. p. 331.*) annotat. In ea Libyæ parte, quæ circa Syrtes eſt, quieto à ventis tempore quandoque in aëre diverſorum animantium formas apparere: Quarum quædam quieſcunt, quædam moventur: aliquando fugiunt, aliquando inſequuntur, *Diod. Sicul.* (*l. 4. c. 4. p. 84.*) commemorat. Varia in faſciculum collecta promit *Caſp. Peucer.* (*de Divinat. Gen. p. 732.*). *Joh. Jonſton.* (*Cl. 3. Thaumatogr. Nat. c. 12. p. 120. ſq.*). *Cornel. à Lapide* (*in l. 2. Machab. c. 5. v. 27.*). *Jacob. Gaffarell.* (*p. 4. Curioſ. Inaud. c. 12. n. 2. p. 229.*). *Ed. Neuhuſ.* (*l. 2. Sacr. Fatidic. c. 7. p. 132.*) *Laudatus Caſp. Schott.* (*l. 6. Phyſ. Curioſ. c. 1. ſq. p. 743.*). *Eraſm. Franc. Erd umgebender Lufft-Kreiß Diſc. 6. p. 614. 626. 650.*). De Phaſi Morgana *Athanaſ. Kircher.* (*l. 10. Art. magn. Luc. & Umbr. p. 2. c. 1. paraſt. 1.*). *Schottus* (*p. 1. Mag. l. 4. Syntagm. 1.*). *Petr. Borell.* (*in Vit. Carteſ. p. 8.*). *Joh. Marc. Marci* (*p. 3. Philoſ. Vet. Reſtit. ſubſect. 3. p. 283.*)

§. 126.

In cauſis indagandis ad ſupernaturales confugiunt quidam. Ita *Cornel. à Lapide*, (*c. l.*), ab Angelis juſſu DEI in aëre illa effici per vaporum & exhalationum certam diſpoſitionem, motum & concurſum, dixit. A DEO miniſteri ointelligentiarum, effingi, *Nic. Cabeus* (*l. 3. Meteor. tr. 29. p. 2.*) ſtatuere videtur. Add. *Gregor. Michaël.* (*in Not. ad c. l. Gaffarell. p. 402.*). Sed videte quæſo Atheorum noſtrorum hic ingenium, exclamat *Lib. Fromman.* (*l. 6. Meteorol. c. 4. Art. 1. p. 501.*), quibus una Philoſophia & cura eſt, DEUM & omnem creatam intelligentiam jugulare. Cum *Cicerone* (*l. 2. de Divinat.*) quosdam in media luce Hippocentauros & Chimæras in nubibus fingere aſſerunt.

§. 127.

Contra rationibus, cum Phyſicis, tum Opticis hæc oſtenta Aërea, quas

Ari-

Ariſtotelici Φαντάσματα, ſeu ſpectra vocant, explicare nituntur Phyſici, tum Optici. *Vid. Auguſtin. Niphus (p. 1. Meteor. f. 34.).* Fuerunt & ſunt adhuc, qui has lecturas ſeu notas hieroglyphicas, ut loqui amat *Jac. Gaffarell.* (*c. l. p. 231.*), fortuito contingere aſſerunt, haud aliter, ut de Gruum volatu *Lucan.* (*l. 5. Pharſal. v. 712.*) cecinit:

Effingunt varias, caſu monſtrante, figuras,
Mox ubi percuſſit tonſas notus altior alas,
Confuſos temerè immixta glomerantur in orbes,
Et turbata perit diſperſis litera pennis.

Pro diverſa nubium & exhalationum, ex quibus fiunt, diſpoſitione & poſitu ad Solis, Lunæ & aliorum ſiderum radios, ventorumque motu diverſo mille rerum ſimulacra emergere credunt, quæ návium, militum, turrium, Leonum, Draconum &c. repræſentent figuram. Quod ſi contingat, ut nubes his imaginibus imprægnatæ contrariis moveantur motibus, quod ſe vidiſſe teſtatur *Dan. Sennert.* (*l. 4. Epitom. Natur. Scient. c. 5. p. 33.*) pugnas & acies congredientes exprimere & oculis ſubjicere poſſunt.

§. 128.

Sed cum ejusmodi oſtenta ſumme mirabilia videantur, & rerum imagines ita exprimant, ut tutò fortuitis accenſeri nequeant, aliis placuit nubes craſſas & ad inſtar ſpeculi veluti purgatas effigies terreſtrium recipere, in quibus, tanquam in ſpeculo ab hominibus cernantur. Narrat *Hieron. Cardan.* (*l. 2. Contrad. Med. tr. 2. contr. 7.*), viſus aliquando in Nubibus Angelum cum ingenti omnium ſtupore & admiratione, donec à *Palacano, quodam Philoſopho,* edoceretur, nihil aliud fuiſſe, quam ἀπαύγασμα lapidis figura Angeli in ſummitate Templi *S. Godoardi*, qui in nube craſſa, tanquam ſpeculo repræſentaretur. Atheis hanc mentem tribuit cum *Fromondo* (*c. l.*) *Nicol. Cabeus*, (*Comment. in l. 3. Meteor. t. 29. qv. 2.*), exclamatque iterum *Fromondus:* Quousque humanam mentem à ratione alienat impietas! His præterea quæ oppoſuit *Schott* (*l. 6. Phyſ. curioſ. c. 2. §. 1. p. 748.*), legi merentur, qui cum omnium fere teratur manibus, ad eum benevolum Lectorem remitto.

§. 129.

Vir portentoſi ingenii *Henr. Kipping.* (*l. 8. Inſtit. Phyſ. c. 2. §. 1. p. 319.*) appellatus *Thom. Companell.* (*l. 3. de Senſ. Rer. c. 9. p. 225.*), aërem affici præſentibus futurisque rebus atque nobis communicare, prolixe demonſtrare conatur, & tandem (*p. 230.*) concludit: Quoniam omnis præparatio in communi ſenſu aëris eſt, ipſa afficitur ſimulacris rerum conſimilibus, ſicut nos dormientes

tes ſimulacra armatorum hominum, & colubrorum aliarumque rerum videmus, dum in nobis excitantur à præſenti paſſione motiones Sopitæ talium rerum. Sic affirmari poſſet, ipſum Aërem ſomniare & figurare, quæ futura ſunt, cum in ſe ſit communis ſpiritus. At Angelos, *ſubjicit*, Dæmonesque plerumque motiones extra ordinem factas in Aëre oſtentare, alibi à nobis declaratum eſt. Sed ſomniet iſta in carcere, incarceratus Philoſophus.

§. 130.

Figuras iſtas Necrocomias vocat *Paracelſ. (l. 2. de Podagr. p. 571.)* & de his aſſerit: *Sie haben weder Vater noch Mutter, und ſind Ding ohne Vater und Mutter, und ihr Materia iſt von Anbegin nicht geweſen.* Quo loco, & alibi, illas è ſtellis, aut earum ſpermatum miſtura ſumere corpus, materiam & formam, docuit (*T. 2. Oper. l. 1. de Meteor. p. 97.*), ubi de earum ortu iſta prodidit: *Wie ihr ſehet, daß unter den Menſchen Misgewächs wachſen, zu ſelzamen Zeiten, unerſehene Kinder mit ſelzamer Geſtalt und Weſen, die dann nicht zu beſchreiben ſind, allein der ganzen Misgeſtalt halben: Alſo in dem Weg die Figuren in Himmel Misgewächs ſind: aus dem Regenbogen etliche, etliche aus dem Gewölck, etliche aus Vermiſchung ſolcher Formen zuſammen. Zugleicher Weis alſo drey oder viererley Spermata zuſammen goſſen werden, daraus wird ein Monſtrum: Alſo werden auch da Vermiſchungen der Sterniſchen Spermatum. So alsdenn die Corpora zuſammen kommen, ſo eilet ein iegliches auf ſeine Form: mit dem ſo bricht je eins das andere: Alſo werden Form draus, die niemands anzeigen kann oder vorſagen: aus bemeldeten Urſachen der ſelzamen Vermiſchung. Darum ſolche Form nicht für ſelzam, oder etwas Miraculs angenommen werden, noch für eine Weiſſagung, wann ſolcher Irrung der Natur geſchehen viel.* Spiritibus ſupremæ influentiæ & infimæ harum productionem aſcripſit alibi (*l. 2. Philoſ. prolog. in tr. 6. n. 4. p. 37.*)

§. 131.

Joh. Marcus Marci (c. l. p. 290.) ita diſcurrit: ſicuti terrarum & maris, ita quoque aëris certæ ſunt regiones, atque illarum proprietates, locaque ideis ſeminalibus fœta, ex quibus fructus aërei, (Meteora plantas aëreas vocat ex inviſibili principio in eam ſpeciem naſcentes, *p. 2. c. l. ſubſ. 1. p. 149.*), ſuis quique temporibus proveniunt: licet majori ex parte prout ipſe Aër ſenſum effugiant. Ex ejusmodi fructibus aëreis vagantur in aëre velut ſtellæ, corpora diaphana, ipſo tamen aëre magis ſolidæ, quæ ubi inter ſtellam quampiam lucidam ipſumque viſum moveri contingit, refractione per ejusmodi corpus aëreum facta ſtella cadere, ſuoque loco moveri videtur, uti non ſemel (*p. 150.*)

ob-

obſervavi. Quidni ergo & nobis vicinæ ſint ejusmodi ſtellæ & corpora diverſarum figurarum, in quæ aër ſolidatur? à quibus rerum longe atque etiam ultra montem poſitarum reflexio fiat ad ipſum ſenſum, non aliter, quàm ſi ab arte ſpecula ibidem poſita eſſent? Pergit *(p. 3. ſubſect. 4. p. 291.)*. Quid prohibet ſui generis eſſe animantes inter viſibiles & inviſibiles creaturas veluti medias? Similes illis Animalculis, quæ ad Boryſthenem naſci ferunt, Ephemera ex eo dicta, quod dies idem, qui vitam dedit, eam finit, ſole enim oriente nata, eodem occidente, rurſum occumbunt. Ita pyrauſtæ animalcula in mediis aëribus nata, vitam à flamma habent dependentem; eaque extincta evaneſcunt. Quidni ergo aër certis locis ſemina contineat, ex quibus ejusmodi animalium formæ umbratiles proveniant, ubi certa vis Solis & favor cœli incubuit.

§. 132.

Neque verò aër talis eſt, ratiocinari pergit, (*p. 292.*) qualem oculi nobis exhibent, per totum homogeneus ac ſimplex, verum rerum inviſibilium figuris plenus: prout ipſum quoque Aquæ Elementum, in quo demum, ubi frigore coire, & in gelu ſolidari cœpit, varietas illa in conſpectum ſe dat, quod rarius in aëre contingit ob tenuitatem, motumque ejusdem figuris rurſus diſſipatis, inde etiam dicta ſpectra non niſi quieto Aëre provenire dicuntur. Si itaque mentis oculo hanc Atmoſphæram, qualis in ſe eſt, intueri liceret, non minor varietas in eo cerneretur, quam globulis vitreis cum prope oculum luce implentur, plenum aëris figuris, & veluti ſtellis (*p. 2. Subſ. 1. p. 150.*)

§. 133.

Admittit autem (*p. 293.*), à Natura non intendi primò & per ſe tale animal; ſecundariò verò non eſſe præter intentionem Creatoris. Quod verò hæc ſimulacra aërea è Chao aëris evoluta, eandem perfectionem, quam in primo mundi exortu minimè conſequantur, in cauſa eſt aër à ſuis ideis jam conſtitutus, à quibus ideæ abſunt coagulativæ. Neque animalia propriè dicuntur, niſi inchoativè, ut Embryo; neque motus ille, quo hominem ſequi, aut fugere videntur, talis eſt à principio interno, verum ex aëris motu, prout in Igne fatuo cauſatur. Hæc eſt doctrina *Marci*, de qua cur non cum *Kirchero* enunciare liceret: Ideas tuas, *mi Marci*, non omnes capiunt. (*Vid. Præfat. ad Lect. in Philoſ. vet. Reſtitut.*)

§. 134.

Atheorum præterlapſi ſeculi primicerius Jul. Cæſar. Vanninus. (de Apparit. Dial. 51.) ſimulacra Equitum, Reditum, Aliorumque hominum in Aëre

Aëre aliquando viſorum eſſe vaporem aut fumum Cadaverum in aërem elevatum, & in certam proportionatam quandam poſituram diſpoſitum. Et hæc ipſa opinio, cum illa, quæ productionem Spectrorum humanorum in Cœmiteriis ſupra (§. *118.*) delineatam dedit, convenit.

§. 135.

Occurrit *Damaſcius* (*in vita Iſidori Philoſophi*) quem *citat. Caſp. Schott.* (*l. 2. Phyſ. Curioſ. c. 10. p. 246.*) & *M. D.* (*in dem Natur-und Kunſt-Spiegel c. 2. p. 15.*), Spectra iſta Aërea Animas demortuorum renuncians. Cum enim *Attila Scytharum Dux* cum *Aëtico Valentiniani III. Rom. Imperatoris Duce* congrederetur, & pluribus ſuarum copiarum ad Ligerim fluvium amiſſis, (in campis Catalaunicis id accidiſſe Alii perhibent,) ſuperaretur, viſæ & auditæ ſunt per tres dies & noctes Animarum formæ pugnantes, nihil viventibus pugnando infirmiores neque manibus neque animo & alibi circa crepuſculum matutinum, aurora oriente in Aëre frequentia Animarum ſpectra, umbrarum figura inter ſe pugnantia apparere, *idem* ſcripſit. Sed his *ſupra* (*§. 112.*) circa Animarum apparitionem allata lucem fœnerantur. Ut non addam *Damaſcium* Scriptorem Ethnicum valde ſuperſtitioſum *Sam. Bocharto* non ſine cauſa nominari, (*l. 2. Canaan. c. 2. p. 785.*). Gemella ſunt, quæ de Spiritibus ex occiſis expirantibus, mortisque ſuæ vindicatoribus, tradidit *Sebaſt. Wirdig.* (*l. 1. de Med. Spir. c. 28. §. 6. & 7. p. 206.*), quibus etiam poſt bellum Peloponenſe peſtem Atticam atrociſſimam aſcribere videtur.

§. 136.

De his *Renat. Carteſ.* (*c. l. n. 17. p. 172. 173.*): Quia nulla unquam ejusmodi ſpectacula ipſemet vidi, neque me fugit, quantum ſuperſtitio & ignorantia relationes, quæ de iis fiunt corrumpere ſoleat & augere, hic ſatis habebo leviter attingere cauſas omnes, ex quibus aliquid tale produci poſſe mihi videtur. Prima eſt, cum variæ nubes in cœlo exiſtunt, tam exiguæ, ut milites videri poſſint & unæ in alias decidentes, ſatis multas exhalationes involvunt, ad parva quædam fulgura excitanda, interdumque ignis globulos ejaculandos & nonnullos ſonitus emittendos; quo ipſo hi milites confligere videntur. Secunda eſt, cum hujusmodi nubibus in cœlo exiſtentibus, non quidem unæ in alias decidunt, ſed diverſimode micant, & lumen illud reflectunt, quod coruſcationes & ignes alicujus magnæ tempeſtatis, tàm longè inde ſævientis, ut ibi ex terra non percipiatur ad illas usque transmittunt. Tertia denique, cum hæ nubes aut aliæ quædam ad Septentrionem accedentes, à quibus lumen accipiunt, ſunt in regione aëris tam excelſa,

ut

ut radii ſolis jam infra horizontem deliteſcentis, ad illas poſſint pervenire. Si enim attendamus ad refractiones & reflexiones, quas duæ aut tres ejusmodi nubes variis in locis ſitæ, & lumen unæ ab aliis accipientes efficere poſſunt, facile intelligemus non opus eſſe, ut ſupra modum excelſæ ſint, ad inſolitas quasdam luces noctu exhibendas; atque etiam interdum ad efficiendum, ut ipſe ſol ſupra noſtrum horizontem appareat, eo tempore, quo illum infra eſſe certum eſt.

§. 137.

Varia hæc ex variis, ſed quæ vix curioſo & veritatis amanti ſufficient, cum multa ἄδοξα & παράδοξα inferant. Nubium figura omnino eſt varia, irregularis & inconſtans, ob materiam heterogeneam, & facile mutabilem. Hinc pro varia diſpoſitione Solis & reliquarum ſtellarum, (quamvis ſimulacra illa rarius de nocte conſpiciantur,) ſæpius de die & receptione luminis earundem varios non tam recipiunt colores, ſed & ſimulacra repræſentant, quæ in certo puncto conſtitutus videt & animadvertit, ſecus qui extra illud, non aliter ut in imaginibus confuſis contingit. Et hæc eſt ratio cur unus vel alter ſaltem, non omnes ejusmodi phasmata & ſpectra aërea cernant. Iſta fortuitis accenſenda & momentaneis, ſi aër ſit turbidus, cœlum minime ſerenum, ventusque nubium variæ miſcellæ velificetur. Confuſis & incertis ſolæ cauſæ naturales ſcenam dirigere poterunt. Contra ſi aëre ſereno, cœloque non multum nubilo variæ imagines oculis obviæ, omnibusque præſentibus diſtinctæ, conſpicuæ &, evaneſcente una ſuccedat altera, perque aliquod notabile temporis ſpatium, horas, dies, menſes, imo & annum, ut inſtantis Judæorum extremi exitii commonefactio teſtari poterit, conſiſtant, diſtinctas & notabiles actiones, v. g. militares, militum & navium concurſu & conflictu, qualis in prœliis terreſtribus & navalibus contingere conſvevit, tormentorum exploſione, fumos & fragores concitent, quin & voces humanæ audiantur lamentabiles & aliquando mortui in ſarcophagis ab hominibus feralibus veſtibus amictis circumferantur, in naturalibus cauſis ſaltem ſubſiſtamus, pietas non ſinit. Bene *Edo Neubuſius* (*c.l.*), conſertorum exercituum adumbrati conflictus, hominum, beſtiarum, tormentorum, ſignorum, quæ penicillo depictæ imagines ex nullis, meo quidem judicio, vaporibus ſuſcitantur, nullis ſtellarum radiis figurantur, nullis nubium tincturis coloribusque delineantur. Divinitus vero conformari puto, ut deſcripta inſtantium eventorum ante oculos noſtros imagine, aut certam animi divini auxilii ſpem concipiamus, aut impendentium malorum territi magnitudine ſuſceptæ pravitatis noſtræ cogitatione mores impios emendemus &

reconciliata offenſi Numinis gratia, tum ſalutem illi noſtram commendemus, tum pœnæ mitigationem ſuppliciter expoſcamus. Funera per nubes delata, divinæ bonitatis admonita, adeoque extra Naturam referenda, ut tempeſtivè quis lampadibus oleum proſpiciat, ratiocinatur *J. B. Helmont. (tr. Tumul. Peſt. p. 875.)*

§. 138.

An Diabolus cum miniſtris, Magis & Sagis hic etiam ſuum adhibeat penicillum, multis disquirendum non reor, cum conſtet, olim fuiſſe quosdam ex hoc turma, qui milites umbratiles in campo ſiſtere potuerint, & hoc in bello Germanico triginta annorum elapſi ſeculi factitaſſe quosdam è Nobilibus Chiliarchis & Capitaneis à fide dignis, qui his, ut miniſtri, à latere fuerunt, non ſemel accepi. *Sie ſezten Schildwachten aus, und machten Soldaten ins Feld.* Hæc verò meræ fuerunt oculorum faſcinationes & præſtigiæ Dæmoniacæ & Magicæ. Quod ſi hoc in terris, cur non etiam in aëre, quod vel turma iſta furioſa, *das wütende Heer*, ſatis declarat, de qua (*§. 30.*); quod verò ſuos Miniſtros in aërem elevando ejusmodi acies & prælia inſtruat peſſimus ille μυριοτεχνίτης, ut ille *ap. Eraſm. Franciſ. (c. l.)* conjicit, vix credo, aliàs & equos, Naves, turres cum requiſito apparatu bellico, item Leones, Aquilas & quæ non alia in nubium ſublimitates ipſi eſſent transferenda, quod impoſſibile quidem mihi videtur.

§. 139.

Quod ad Spectra naturalia, quæ in infima aëris regione, etiam ſub terra comparent, illa vel ex pura cauſarum naturalium ignorantia, vel ex ſenſus viſus illuſione emergunt, & talia habentur & pronunciantur. Primum facit, ut in hanc claſſem referat Meteora, *juxta Edo. Neuhuſ. (c. l. c. 26. p. 453.)*, vulgus. De igne fatuo plura referre operæ pretium non eſt, cum ex ſupra dictis hujus perſvaſionis conſtet vanitas. Quis è plebejis non expaveſceret, ſi in montes & campos noctu ignium & ſtellarum inſtar lucentes, de quibus egregia vide ſis *ap. Pl. Reverend. Dn. D. Thom. Ittig. (ſ. 1. de mont. incend. c. 13. p. 147.)* inſperato incideret? Quid ſi in Chiles montibus iter facturis occurreret viator flammis coruſcus, ignemque ore & naribus ſpirans (*vid. h. l. Tit. 3. §. 1. & Tit. 9. §. 61.*)? ſanè locum huic inter Spectra darent. Ignibus velis navium inſidentibus vix *Pollucis* & *Caſtoris* nomen impoſuiſſent, illisque frangerent tempeſtatis & ventorum impetum & ſævitiem ſupplicaſſent, ſi productionem eorundem in Naturæ majeſtate abditam penetraſſent. Quæ illa eſt Mœnorum in Siciliæ Regno ſimplicitas, qui ad conſpectum ignis ut vocant S. *Agrippinæ* in

cœ-

cœmiterio Templi prædictæ virgini ſacrati muris Templi ac Turris adhærentis in argumenta gaudii omnes dicti loci campanas pulſant, ut modo *è Schott.* (*§. 120.*) allegatum, cum aliud non ſit, quam Meteoron. Quis non Perſarum irrideat de ſtellæ cadentis origine traditionem? Cum DEUS è cœlo relegaſſet malos Angelos, docent *ap. Adam. Olear.* (*l. 4. Itiner. Muſcov. Perſic. c. 28. p. 478.*). Hi deſiderio flagrarunt experiundi, quid rerum cum bonis in cœlis ageret DEUS, ſtellam capiti ſupremi Diabolorum immittendo, eundem cum ſociis in cinerem redegit. Quo circa ſtellam cadentem videntes læti exclamant: *Chodanike daſcht mara es ſcheitam, Heme buſchuch tend wema chalas ſchidiar:* Deus nos defendit à Diabolo; omnes comburuntur, nos verò liberamur.

§. 140.

Qui in fodinis metallicis verſantur, & ſubterraneas operas ſectantur, coruſcationes Metallicas non raro horrent ut ſpectra, infauſtasque illas evaporationes & nebulas, (vulgo *den Schwaden*), ut ipſum Dæmonem, cum vitam perfundent, ſanitatisque obſint multum. Ignibus etiam terrentur viatores, loca Metallorum ferocia noctu perambulantes. Sed hi ſunt minerales effumationes, ſulphureæ & pingves, *ſecundum Joh. Joach Beccher.* (*l. 1. Phyſ. ſubt. ſ. 2. c. 3. n. 2. p. 79. & c. 5. n. 4. p. 106.*) *& Chriſtian. Lang.* (*de Therm. Carolin. c. 2. n. 61.*), quæ ſi inhalant ſvaviſſimas interdum flammas in mineris cauſant, ut iterum *Becher.* (*c. l. ſ. 3. c. 3. n. 22. p. 163.*)

§. 141.

Viſus varias illuſionis ſubit ſcenas. Ut autem illuſiones illæ & exinde deſcendentes errores eludantur, requiſita communiter tria obſervanda præſcribunt. (1) Organum ſit recte conſtitutum. (2) Medium aliena qualitate non affectum. (3) Debita diſtantia inter Objectum & Organum. Ad viſionem rei aſpectabilis ſex conditiones neceſſarias eſſe pronunciavit *Franc. Aquilon.* (*l. 1. opt.*): (α) Illuſtrationem, (*propoſ. 58. p. 60.*) (β) diſtantiam ab oculo, (*prop. 56. p. 59.*) (γ) Situm ſeu oppoſitionem, (*prop. 55.*) (δ) Magnitudinem, (*prop. 54.*) (ε) opacitatem, (*propr. 53. p. 58.*) (ϛ) Medii perſpicuitatem, (*prop. 57. p. 60.*). Addit his moram, (*prop. 78. p. 84.*) & organi integritatem, (*l. 4. p. 217.*). Detexit igitur (*c. l.*) egregiè fallacias aſpectus circa diſtantiam, (*p. 219. ſq.*), circa magnitudinem, (*p. 227.*) circa ſitum (*p. 256.*), circa figuram (*p. 272.*), circa locum (*p. 330.*), circa numerum (*p. 342.*), circa motum & quietem (*p. 347.*), circa transparentiam & opacitatem (*p. 352.*), quorum omnium cognitionem ante (*l. 3. à p. 154. ad. 196.*) deſcripſerat. Omnes autem

aſpectus fallacias aut depravato intuitu, aut falſa æſtimatione ſcientiæ, aut vitioſo Syllogiſmo inferri (*l.4.p.216.*) probat, & errores viſus poſſe corrigi tum mente, tum aliis internis externisque ſenſibus (*p.218.*) tradit.

§. 142.

Ut vero liquidius & diſtinctius hæc omnia proponi queant, notandum, inculcat *Martin. Schoock.* (*p.1. de ſcepticiſm. l.3. c.1. p.189.*), quod ſenſus ſit vis animæ ſenſitivæ, ſenſibilia objecta percipiens. Ad hunc autem præ cæteris requiruntur (α) objectum ſenſile, (β) Species ſenſilis, (γ) Organum, (δ) Medium interveniens inter Objectum & Organum, (ε) ſenſio ipſa, ſeu ſenſatio ac modus cognoſcendi. Quatuor priora ſunt propter ſenſionem, poſtremum propter ſuppoſitum ſentiens, ſeu hominem judicium ſenſitivum ratione Animæ ratiocinativæ, quatenus ea eſt virtualiter ſentiens, exercentis.

§. 143.

Inter objectum ſenſile (1.) & organum, debita occurrat diſtantia, quæ ſi talis non eſt, notabiles oboriuntur deceptiones, declaratæ *à Schoockio* (*c. l. c. 6. p. 191.*) & *Eraſm. Barthol.* (*de Nat. Mirab. Tit. Experimenta p. 91.*). Quis eſt, qui noctu comprimis iter faciens remotas Arbores, Arborumque truncos ſæpiſſime, aut homines, aut bruta, aut ſpectra ſub eorundem forma non exacte percepta eſſe non aliquando judicat. (2.) Sit debita magnitudine dilatatum, exiguum namque viſum effugit. Hinc picturæ & ſculpta ſigna, in quibus majores partes accurate ſunt expreſſæ, minores vero ruditer effigiatæ, (quia hæc procul conſpectæ oculorum radios non ſubeunt,) elegantiam præ ſe ferunt cominus ſi videntur non ita, dum minores partes majorum decus obſcurant, (*Schook. c. l. p. 192.*). Nos de his, ut & de virginibus quibusdam: *Komm mir nicht zu nahe. Sie fernen wohl und nahen übel.* Objectum ſeu viſibile præterea (3.) debitum ſitum habeat. Cernitur autem in ſola oppoſitione, quod rerum aſpectabilium formæ rectis lineis ſemper protruduntur. Ratione hujus diſparis ſitus (α) Templorum pavimenta impedientibus, faſtigiata videntur. (*β.*) Maris convexitas gibbi in morem protuberare cernitur. (γ.) Planæ ſuperficies libella expenſæ, ſi viſus altitudinem ſuperant, alveolatæ apparent. Objectum (4.) quamvis opacum eſſe debeat, lumine tamen (5.) irradiatum ſit, quæ illuſtratio cum diverſimodè contingat, non ſolum varii, ſed etiam phantaſtici colores emergunt. Objectum (6.) quieſcat, utique neceſſarium videtur, quod equidem requiſitum omiſit *Schookius.* Tempus & mora ad viſibile conſiderandum (7.) requiruntur, quia ob temporis brevitatem aſpectus nequit veram rei diſtantiam explorare, ut demonſtravit (*l. c. prop. 8. p. 226.*) *Franciſcus Aquilonius.*

§. 144.

§. 144.

Organum præterea recte diſpoſitum adhibeatur neceſſe eſt. Debile non ſit. Oculi Antiphontis (*Antipherontis* habent *Alii*,) adeò imbecilles radios vibrabant, ut ne quidem ipſum Aërem pervaderent, ſicque ad oculos reflexi in cauſa erant, cur *Antiphon* ſuam imaginem in Aëre videret. Nec inducor, *addit Th. Barth.* (*Conſil. de Comet. p. 24.*), ut cum *Manelpho* (*in l. 2. d. Anim. Diſput. 20.*), quo etiam inclinat *P. Victorius* (*l. 25. Var. Lect. c. 22. p. 404.*) & *ſubtilitatum Architectus* (*Exerc. 312. p. 1005.*), credam, *Antiphontem* Melancholia laboraſſe, ſiquidem is eſt, qui præclarè de veritate ſcripſit *à Galeno laudatus* (*l. 3. Epidem. Comm. 3. tr. 32. p. 260.*). Quem Antipherontem illum, cujus *Ariſtot.* (*l. 3. Meteor. c. 4.*) meminit non eſſe, citatus *Victorius* (*c. l.*) non abſque cauſa concludit. Itaque Silicernia & mulieres vetulæ, inquit *Joh. Pena* (*in Præfat. l. d. Uſ. Opt.*), quibus propter decrepitam ætatem hebetior eſt viſus, frequenter hæc ſpectra cernunt. Hoc certè ob ſolam viſus imbecillitatem accidere non potuit, præter hos judicat *Hier. Cardan.* (*l. 8. de Var. Rer. c. 43. p. 550.*), ſed accedente ad hanc etiam ſumma anterioris partis Cerebri caliditate ſpiritusque viſivi tenuitate, efflati quoque vaporis (cur non & ipſius Aëris) craſſitie, ut ſic, tanquam ſpeculo, reflectatur. De ſcintillis oculis obſervantibus non ita pridem (*l. h. Tit. 9. §§. 92. 93.*) quædam notata.

§. 145.

Neque morboſum ſit organum. Eſt inter oculorum morbos quidam, quo omnia objecta duplicia repræſentantur modo non diſpari.

Si fortè oculo manus uni ſubdita ſubter
Preſſit cum quodam ſenſu fit uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo;
Bina Lucernarum florentia lumina flammis
Binaque per totas ædes geminata ſuppellex,
Et duplices hominum facies, & corpora bina.

Lucret. (*l. 4. v. 447.*). Exemplum in milite notavit *Petr. Foreſt.* (*l. 11. obſ. Med. 39. p. 48.*), qui (*in Scholio ex Aggregatore Brixienſi*) addit hiſtoriam de Sacerdote avaro, qui cum haberet unum, lumen in manibus, credens eſſe duo lumina, propter avaritiam extinxit unum, exiſtimans remanere aliud, & ita manſit in tenebris. Eodem malo laboravit in Sicilia *Caſp. Schott.* (*l. 2. Phyſ. Curioſ. p. 1. c. 6. §. 5. p. 238.*). Recta quibusdam curva apparent non aliter, ut porrecta ſub undis virga. Aliis omnia inverſa. Exemplum de Medico quodam Dreſdenſi clarisſimo recenſuit *Dan. Sennert.* (*l. 1. Med. Pract. p. 3. ſ. 2. c. 45. p. 897.*), cui ſanguine

intra corneam effuſo omnia rubra videbantur, prout rubrum conſpicillum, aut in feneſtris vitrum rubros omnium rerum colores mentitur.

Lurida præterea fiunt quæcunque tuentur
Arquati, quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt ſimulacris obvia rerum.

Lucret. (*c. l. v. 342.*), quod tamen *laudati Sennert.* (*c. l. c. 16. p. 828.*) & Experientiæ teſtimonio perpetuum non eſt. Volitantes ante oculos quidam vident muſcas, aut ſaltantes pulices, aut formicas, ut illa ap. *Job. Schenkium* (*l. 1. obſ. Med. p. 154.*), cui malo & ipſe *Martin. Delrio* (*l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 27. ſ. 1. p. 655.*) obnoxius extitit. Vacuum in aëre viſu perceptum, tanquam ſingulare obſervat (*Cent. 4. obſ. 12. p. 288.*) *Petr. Borell.* ſed & hic oculorum vitium ſubfuiſſe reor. Mihi oculorum inflammatione laboranti ſæpe halones & irides circa lumina notata. Quædam globulum igneum ſibi ante oculos verſare putabat, & ſi ex ſiniſtro oculo duntaxat reſpiciebat, ſe nonniſi dimidium hominem & reliqua objecta diſſecta conſpicere aſſeverabat, ut *Marcell. Donat.* (*l. 2. Hiſt. med. mirab. c. 9. p. 206.*) *qui addit:* Alia aliquando vigiliarum tempore ob oculos poſita habebat turpia mortuorum ſimulacra, triſtia ſpectra, & horribiles effigies ſine ſplendore.

§. 146.

Medium etiam prava diſpoſitione non laboret. Si aër craſſus, propria umbra terrentur multi, *ut Borelli* amicus (*Cent. 4. obſ. 90. p. 347.*). Idem de Socio *Vitellionis* (*è l. 10. perſpect.*) recitant *Donatus & Pena* (*c. c. ll.*). Metalli foſſores in cryptis ſubterraneis propriam vmbram non raro pro viruncülis ſubterraneis venditare non improbabile. Carduos prægaltos aliquando haſtatorum ſimulacra mentitos, ex Aliis *Caſp. Schott.* (*c. l. p. 238.*) & *Edo Neuhuſ.* (*c. l. p. 454.*) prodiderunt. Cur Islandi mortuos videant frequenter, in ſpiritibus propter victum & aërem, ob ſolum & frigus craſſiſſimos transtulit *Hier. Cardan.* (*l. 8. de Subtil. p. 952.*). Ob Aëris igitur ſpiſſitudinem & vapores frigore concretos, imagines non ſecus, quam in nubibus, oberrant, quas errore terroreque ac cogitatione conceptus ſpiritus denſus & terreus, eousq; donec ad inſtrumentum ſenſus deferatur,

Et quæcunque ſupra rorem ſalis edita pars eſt
Remorum, recta eſt, & recta ſuperne gubernat.
Quæ demerſa liquore obeunt, refracta videntur
Omnia converti, ſurſumque ſupina reverti
Et reflexa propè in ſummo fluitare liquore.

§. 147.

§. 147.

Circa ultimum conſideranda manuductore *Mart. Schookio* (*c.l. c.9. p.198.*) (*α*) ſuppoſitum, (*β*) Anima, (*γ*) inferiores facultates ſenſitivæ huic functioni ſubſervientes. Fluunt inde præſentes Aſſertiones: (1.) Homo ipſe aliis rebus intentus, & non illis, quæ ſenſui ſubjiciuntur, facilè fallitur. In mentis emotione ſeu Ecſtaſi id patet ad oculum. (2.) Phantaſia ſi ſit corrupta citra Maniam aut Phreneſin. Exemplum in *Theophilo Medico* notavit *Galen.* (*3. de Diff. Symptom. c. 3.*) ποτιςάτας in ſcenam merito producimus *Xenagoræ Sequaces*, quibus omnia gemina, inverſa & in gyrum ſe moventia &c. apprehenduntur, eò quod vino oculi detorquentur ac divertuntur, cum præ humiditatis multitudine viſus tanquam in piſcina natitet, ut *Clemens Alexandrin.* (*l. 2. Pædag. p. 113.*) loquitur, vel ob velociorem motum fumi & ſpirituum, ut ſentit *Joh. Chryſoſt. Magnen.* (*Democr. Reviviſc. Diſp. 2. c. 4. p. 309.*) Ita in *Petroniano Fragmento* (*edit. Reineſ. p. 35. Arnold. p. 52.*) verba iſta: Et ſanè lucernæ mihi plures ardere videbantur, de ebrio expoſuit *Thom. Reineſ.* (*in not. ad h. l. p. 264.*) reſpiciens ad illud *Horatii* (*l. 2. Satyr. 1. v. 24.*)

Saltat Milonius ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numerusque lucernis.

Egregie id more ſuo expreſſit ex *Dan. Heinſ. Martin. Opit.* (*in Hymn. Bacchi v. 613.*), dum ebrioſum introducit loquentem:

Zwey Sonnen ſeh ich da, und zween Monden ſtehen,
Ich ſehe recht vor mir viel Spieß und Fahnen gehen,
Das Hertze brennet mir. O Phares meinen Fuß!
Mein Sinn von dir entzündt, macht daß ich ſtraucheln muß.
O Evan ich bin hoch, biß in die Lufft geſtiegen,
Kan ſehen unter mir viel Land und Städte liegen,
Thyoneu, Bugnes, wie kommt mir alles für!
Wo bin ich? ſeh ich nicht dein Ochſenhaupt alhier?
Citheron ſteht im Brand. Ich ſehe zweene Hauffen
Der Weiber auff ihn gehn, und Baſſaris auch lauffen,
Mit heßlichem Geſchrey. Ihr Spieß ſteht unter ſich,
Die Blätter ſind herab, ſie wil ja nicht auff mich?
Die Zöpffe ſeh ich ihr zum Theil herunter hangen,
Und theiles ſind empor vermengt mit vielen Schlangen,
Die kriechen hin und her, und wenden ſich im Lauff
Und ſteigen aus dem Mund an ihren Haaren auff.

Ele-

Elegans locus etiam extat *ap. B. Ambroſ. (l. de Helia & Jejun. c. 16.)*. Præclarè igitur *Poëta:*

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitriis hebetat caligine ſenſus.

§. 148.

Mens (3.) ſi vacillet, & ſenſus viſus vacillabit. Exemblorum largiſſima ſeges proſtat apud Maniacos & Phreneticos. Qui inſaniunt alios in aliis vident, ut *Oreſtes* matrem in ſorore & *Ajax Ulyſſem* in armento, & *Athamas & Agave* in filiis beſtias, ſcripſit *(l. de Anim. c. 17.) Tertullian.* Evaginato gladio in gregem porcorum inſiliens *Ajax*, exiſtimabat ſe cum Græcorum copiis confligere. Mendicum Diabolum putabat Monachus, eidemque lapide caput comminuebat. *Vid. Schott. (c. l. §. 1. p. 229.)*. Cicuta comeſta, ut quidem hariolabatur *Henric. Smetius. (l. 10. Miſcell. p. 570.)*. Mulier omne genus avicularum & cuniculorum ſibi obverſari opinabatur; Alii imaginabantur ſe videre lacertas ſerpentesque. Hydrophobia detenti idcircò aquam reformidare, quod Spectrum caninum in eadem advertant, conſtat ex illis, quos citat *Caſp. â Rejes (Camp. Elyſ. qv. 62. n. 9. p. 811.)*. An etiam in aëre volitantibus umbris terreantur, non determino. In horrorem motus aëris incidit quidam talem, ut vultum tegeret, dum quis ad illum accederet, quod â facili ſpirituum ad commotionem propenſione derivat *Petr. Borell. (Cent. 1. obſ. 74. p. 73.)*. Hinc phreneticis aër lucidus obeſt, ut recte *P. Foreſt. (l. 10. obſ. med. 4. p. 370.)*, & picturæ coloratæ, *juxta Dan. Sennert. (l. 1. Med. Pract. p. 2. c. 7. p. 338.)*. Spiritus duos ſe in corpore habere & cum illis colloqui *ap. Joſeph. Quercetan. (ſ. 1. Diætet. Polyhiſt. c. 131.)* putabat quidam. Melancholica, alia quod ſpectra videret, multosque homines lectum ſuum circumſtantes, *ap. cit. Smetium (c. l. p. 548.)*. Adde quæ de virginibus & mulieribus habet *Hippocrat. (l. de his quæ ad virgines ſpectant p. m. 125.)*. Quidam ſe Papam credebat, de quo *Thom. Campanell. (l. 4. de Senſ. Rer. c. 11. p. 311.)*. Peponem putridum quidam *(ib. p. 312.)*. Et quis omnibus Melancholicorum deliriis recenſendis ſufficiet? Genium eorumdem graphicè adumbravit *Aratius (l. 2. Epigr. p. 113.)*

Quando lubet ſanus, quando lubet, Optile, es æger
Venter ais ventis; frigoribus ſtomachus.
Splenque Melancholia, plerumque caloribus Hepar,
Quæſo etiam hoc addas, phantaſiisque caput.

Plura iu faſciculum collecta exhibet *primus collegii noſtri Leopoldini Præſes Magnif. Leonh. Bauſchius (de Cærul. & Chyſocoll. Proëm Melanchol. Hiſtor.)*

§. 149.

§. 149.

(4) Turbato, ſopito, aut læſo ſenſu communi frequentibus umbrarum occurſacula comparent. Dormientibus idcircò incubus, ſub variis formis, terribilis & moleſtus. Cane nigro ſe opprimi putabat *cit. Foreſt.* (*l. 10. obſ. med. 51. p. 379.*); à muliercula ſacrificus *ap. Joh. Schenckium* (*l. 1. obſ. med. p. 129.*); A Dæmone Pharmacopola (*ib. p. 130.*); A Spectro à pedibus aſcendente Alii, evolv. *Bernhard. Gordon.* (*p. 2. de Paſſ. Capit. c. 2.*); A Faunis mulieres, *Joh. Heurn.* (*de Morb. Cap. c. 21. p. 224.*); A Fele *Caſp. Schott.* (*c. l. p. 227.*), quod & mihi in juventute accidiſſe recordor.

§. 150.

(5) Si animus vehementiori aliquo affectu occupetur. Timoris ea vis eſt, *judicat Edo Neuhuſ.* (*c. l. p. 455.*), qua ludificatis ſenſibus falſæ formidinis imaginem parvis animis ſubjicit. Itaque viri fortes atque animoſi raro aliqua ſpectrorum inſolentia expaveſcunt. Tales Scythæ cum ſint, his nulla nocturnarum viſionum ludibria offeruntur. Fluxit inde tritum: Sapiens, ſpectrum non videt. Et fuere, qui nunquam, *teſte Plutarch.* (*T. 2. vit. Parallel. in Dione p. 649.*), alicui cordato Genii alicujus aut ſpectri imaginem offerri proferebant, pueros, mulierculas & ob invaletudinem mente parum conſtantes homines, animi quodam errore vel corporis intemperie affectos inania ſibi & horribilia quædam imaginari, inque iis Genium eſſe ſuperſtitioſe credere. *Ferdinandi Arragonii* exercitum cervorum procul paſcentium agmen in fugam egit, (*Joh. Jov. Pontan. l. 2. de Bell. Neapolit.*). *Caroli Audacis* militem creſcentes in Pariſiorum agro Cardui magno regii exercitus metu perculerunt, (*Æmil. l. 10. Philipp. Conun. l. 1. hiſt. comment. p. 61.*). *Caroli V. & Pauli III.* ad Nicæam copiis conſpectus procul villarum fumus, Alpiumque vertices Turcicæ claſſi terrorem injecerunt, (*Paul. Jov. l. 37. hiſt.*)

§. 151.

Quid non fingit Amor? *Pygmaleon* ſtatuæ formoſæ amore inclaruit. Alius è libidinoſis ſtatuæ Veneris, *à Praxitelo* in Templo Gnidiorum collocatæ, (*Valer. Maxim. l. 8. Memorab. c. 11. n. 4. p. 377.*)

Quæ minimè ſunt pulchra, ea pulchra videntur amanti.

Balbinum Polypus *Agnæ* delectabat, ut *ap. Horat.* (*l. 1. Satyr. v. 40.*)

Hoc faciunt homines plerumque cupidine cœci,
Et tribuunt ea, quæ non ſunt his commodo verè.
Multimodis igitur pravos, turpesque videmus
Eſſe in deliciis, ſummoque in honore vigere.

Lucretius (*c. l. v. 1146.*) ubi plura. Perſuaſum igitur habuit *Joh. Bened. Sinibald.* (*l. 1. Geneanthrop. tr. 2. c. 13. p. 33.*), reperiri pulchritudinis radium incorporeum, non â corporis venuſtate, & membrorum ſymmetria proficiſcentem, ſed ab ipſa anima incorporea & lucidiſſima, qui capiat violenter alterius animum, quam gratiam etiam vocat pellicem. Inde ἐρωτομανία, qua ſi non laborarunt multi è Poëtis, eandem ſaltem carminibus ſuis delinearunt. Adeò benè *Epictetus* (*Enchirid. c. 10.*): Homines ſæpe turbantur non rebus, ſed quas habent de rebus opinionibus.

§. 152.

His igitur & aliis forſan occaſionibus viſu diſpoſito & corrupto Spectra naturaliter emergere poſſunt, quæ pro apparitionibus Animarum aut Dæmonum arripit vulgus, & reliquorum ſuperſtitioſorum contubernium. Arripit tamen hæc media μυρωτεχνίτης ille Sathanas, & ſubitanea oſtenſorum objectorum agitatione, occultatione, certa quadam objecti Artis perſpectivæ ſubſidio in ordine ad intuentis oculum poſitione, prout (in Magia, Optica, Catoptrica, Paraſtatica,) id præclare oſtendit *Schottus*, vel repentina objecti alius ſeu veri, ſeu phantaſtici circum- vel appoſitione. Aërem verò mutabit vel interveniente diverſa medii qualitate viſivos radios tranſeuntes aliter modificante vel delationis ſpecierum ad ſenſum viſus impeditione & multiplicatione, quæ ex Aliis imprimis *Schotto* recenſuit *M. Sebaſt. Kirchmaier.* (*Diſſ. Meteorol. de oſtent. inſolent. Aëris §. 10. & 12.*) *Add. Henric. Nicol.* (*Exerc. 4. de Act. Mag. th. 18. p. 84.*), *Mart. Schoock.* (*l. 3. de Scepticiſ. c. 19. p. 240.*) *Joh. Chriſt. Fromman.* (*l. 3. de Faſcin. p. 4. ſ. 1. c. 6. p. 587. & p. 6. c. 5. §. 13. p. 575.*) Poterit & intellectum falſis phantaſmatibus faſcinare, ut iterum *Fromman.* (*c. l. c. 2. p. 552.*), inferiores Animæ rationalis facultates v. g. cognoſcentem, in Ecſtaſi, Lycanthropia (*id. ib. c. 3. p. 561.*), ſenſum communem, (*c. 4. p. 567.*) Somno & vigiliis (*c. 5. p. 574.*). His ipſis etiam mediis utuntur aut potius abutuntur tanti præſtigiatoris diſcipuli Magi.

§. 153.

Illuſtrant id celebriorum Mechanicorum & Opticorum admirandæ actiones, à multis pro Magicis habitæ. *Inſignis ille in Anglia Mechanicus & Opticus Cornel. Brebbelius* (prout ſcripſit *in Epiſt. ad Iſebrand. à Ritwic. recenſente Hegenitio in Itin. Holland. p. 73.*), mox holoſerico nigro, mox viridi & rubro, mox panno aut villis texto omnium colorum, mox argenteo aureoque colore amictum in conſpectu multorum, quam celerrimè ſe exhibuit. Præterea in formam Arboris ventis agitatæ, Urſi, Leonis, Equi, Ovis, aut cujusvis animalis

lis ſe apparabat; Speciem Regis, Principis, *Alexandri M.* ſe fingebat. Terram aperiri, indeque Spiritus & Gigantes exire, quaſi naturaliter vivant, nova inventione Opticæ beneficio faciebat. Conf. *T. L. Kolhanſ.* (*tr. Optic. p. 4. Axiom. 13. p. 97.*). Quid (ut ad Magos præſtigiatores devolvar,) *Simon* ille *Magus?* ſerpens fiebat, & in aliquas beſtias transformabatur, duas habebat facies, in aurum convertebatur, in conviviis exhibebat Spectra omnis generis. *Zytho Bohemus*, nunc ſua, nunc aliena facie, ſtaturaque, item in purpura & ſerico, ac confeſtim in lana ac panno ſordido *Regi* (*Bohemiæ Wenceslao*) ſe offerebat, ambulantemque in ſolido ipſe in eodem ſolido tanquam in Aqua adnavigabat, & aliquoties Regem equis rhedariis vectum, idem Gallis gallinaceis ad Epirhedium ſuum illigatis ſubſequebatur. Convivas præterea Regis variè ludebat, interdum manus eorum, ne illa ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in ungulas equorum transformans, & aliquoties, videlicet è feneſtris, ad ſubitum ſpectaculum proſpicerent, ne rurſus caput & ora ad menſam referre poſſent, antequam ipſe vino dapibusque illorum ſe injurgitaſſet. Pragæ, dum præſtantiſſimus Artificum (ludionum & præſtigiatorum) ludibria artis ad permulcendos oculos explicat, adeſt inter Spectatores *Zytho*, ore usque ad aures dehiſcente accedensque propius, artificem illum cum omni apparatu ſubito devorat, ſolos duntaxat calceos, quia luto obliti videbantur, expuens, ſeceſſumque inde petens ventrem inſolita eſca gravem in ſolium aqua plenum exonerat, præſtigiatoremque adhuc madidum Spectatoribus reſtituit paſſim deridendum, adeò, ut cæteri quoque ejus ſocii à ludo deſiſterent. Hanc narrationem (*l. 23. Hiſtor. ſuæ Bojemicæ p. m. 192.*) inſeruit *Joh. Dubravius*, è quo excerpſit *Mart. Del-Rio* (*l. 2. Disquiſ. Mag. qu. 6. p. 274. ſq.*)

§. 154.

Albertus M. feriis Natalitiis *Wilhelmi Cæſaris* Aquis grano à coronatione Coloniam redeuntis palatium Arboribus, Herbis, frondibus inſtar cultiſſimi horti florere fecit, Luſciniis, Merulis, Alaudis perſonare *E Cuſpiniano* (*de vit. Imper.*) *Centuriatores Magdeburgenſes* (*cent. 13. c. 10. col. 1075.*) retulerunt. Sunt, qui Magiæ *Albertum M.* inſimulare audent, abſolvit tamen Eundem *Kenelm. Digby* (*Diſſ. de Plant. Veget. p. 59.*) his verbis: *Albertus M.* ex eo Magi nomen obtinebat, quod in ipſa frigidiſſima bruma omnia genera fructuum, ope ætherii Balſami, (Spiritum univerſalem innuit,) ad plenam & perfectam maturitatem perducere poſſet. Conf. ſi vacat *Joh. Tackium* (*Phaſ. Philoſoph. 3. p. 65. ſq.*), *Chr. Adolph. Balduin.* (*Aur. Aur. c. 12. p. 157.*). De *Sedechia Ju-*

dao è Joh. Trithemio iſta *Del-Rio* (*l.1. Disquiſ. mag. c.4. p.78.*) Media bruma hortum amœniſſimum in Cæſaris palatio, arboribus, herbis, floribus, cantillatione avicularum ſubito natis & auditis producebat. *Eunus Anglus* ſpectantium oculos ita faſcinabat, ut magnam Principum, Baronum ac pediſſequorum catervam circum ſe habere videretur: Cœnasque extemporaneas aſſiſtentibus ad menſas exquiſitiſſimis Epulis inſtructas pulcherrima ſpecie Nymphis & longo miniſtrorum ordine circumſtante, abacis multo auro atque argento oneratis, hortos etiam amœniſſimos & viridaria floribus atque herbis mirificè picta atque exornata vel media hyeme exhibebat. *E Gvilielmo Neubrigenſi Strozz. Cigogna* (*p.1. Mag. omniſ. c.8. p.545.*). *Zoroaſtres* aſtris multum & frequenter intentus, velut ſcintillas quaſdam è ſtellis producere, & hominibus oſtendere cœpit, *Clemens Roman.* (*l.5. Recogn.*) memorat.

§. 155.

Author quidam Anonymus Gallus (tr. la petite Chirurgie c.22. cit. Balduin. c.l.p.165.) totum mundum arboribus, plantis, floribus, pratis, fluminibus, montibus, aquis, animalibus &c. parvo vitro ſpectandum propoſuit. Add. huic *Jacob. Dobrzensky* (*Philoſ. de Font.* è quo) *Caſp. Schott.* (*Phyſ. curioſ. Append. ad. l.6. c.9. §.7. & 9. p.1351. & Technic. Curioſ. l. 11. c.16. p. 885. & ſq.*). Ipſe omnis Magiæ etiam præſtigiatricis fautor & author CHRISTO SERVATORI in alto monte conſtituto omnia Mundi regna ἐν στιγμῇ χρόνου oſtendit, (*Luc. c.4. v 5.*), de quo conſulendi Theologi, & è Medicis *Joh. Dan. Major.* (*Coſmodix. Satan.*). Habet & quædam huc ſpectantia *J.C. Fromman.* (*l.3. de Faſcin. p.4. ſ.1. c.1. §.3. p.543.*)

§. 156.

Quam facilè Optici varias ſucceſſivè imagines deſiderantibus repræſentent, etiam mediocriter his ſacris imbuti norunt. Oblatæ ſunt, tradit *Joh. Chryſoſt. Magn.* (*Democ. Rediv. Diſp. 2. c.3. Propoſ.31. p.260.*), Cardinali Infanti tres in uno octangulo Cardinalium effigies, qui in adminiſtrandis rebus excelluerunt, *Albarnoz, Gronvellani, Ximenis*. Contuentique per polygonum Cryſtallum ingenioſa refractione diſparentibus illis, unus apparebat infans, ut quorum abſorberet ſpecies, etiam haberet in ſe prudentiam cumulatam. *Joh. Teutonicus* (quamvis & hic Magis accenſeatur à quibusdam, quos idcirco non redarguo), facetè objecta ſibi natalium probra & infamiam redarguit, interrogans convivas, vellent ne ſuos ſinguli videre parentes: iis annuentibus umbras excivit deformes ſub coquorum, ſtabulariorum, Morionum, Ruſticorum ſpecie: quales hominum facies in paternis ædibus aliquando ſe vidiſſe fateban-

bantur. Extremo quoque ſuum parentem in Theatrum accivit, habitu Canonici, pingvi aqualiculo, buccis fluentibus. Sed & *Maximiliano Cæſari* vetuſtatis ſtudioſo Magus promittebat poſiturum ſe illi in conſpectum priſcæ ætatis Heroës, ut meminit *Edo Neuhuſ. (l. 2. Sacr. Fatid. c. 5. p. 91.)*. Adde quæ promiſit *Roger. Bacon. (Epiſt. de Secret. Art. & Nat. c. 5. p. 39.)*, ubi etiam inter alia hæc notat: Poſſunt etiam, *inquit*, ſic figurari perſpicua, ut omnis homo ingrediens domum videret veraciter Aurum, Argentum & Lapides pretioſos, & quicquid homo vellet, vel quicunque feſtinaret ad viſionis locum nihil inveniret. *Salomonem Regem* ad terrorem ſubditis incutiendum in multis locis etiam à ſe differentibus figuram ſuam repræſentaſſe, non eſſe Rabbinorum figmentum, idemque feciſſe *Roger. Bacon. Athanaſ. Kircher. (l. 10. Art. Magn. Luc. & umb. Cryptolog. Nov. p. 1. c. 5. p. 793.)* credidit. His & Spectrorum aëreorum aliorum artificioſæ exhibitioni (*c. l. p. 2. p. 704. ſq.*) miſcet ſe hic aliquando infernalis præſtigiator: ſic referente *Isbr. à Diemerbroeck. (l. 4. de peſt. Noviomag. c. 6. p. 224.)*: miles per Dæmonem ſibi familiarem cujuslibet formæ Spiritus videndos exhibebat, *Hectorem*, *Achillem*, *Alex. M.* & *Jul. Cæſarem*.

§. 157.

Ex Pyroparaſtataſibus ſubinde multa Spectra videri, *Schottus (c. l. §. 4. p. 234.)* monet, de quibus in Magia pyrotechnica (*part. 4. Mag. l. 2.*) ſe egiſſe profitetur. Quidam Rex Scotiæ (quod ex *Hectore Boëtio* citat *Mich. Crügner. im Chymiſchen Thannebaum. c. 16. p. 143.*) ſquamis lucentibus veſtes pictas ornabat è miniſtris, haſtis è lignis putridis armabat, iisdemque alas ex iis fictas adoptabat, qui Angelos mentientes noctu Duces erigebant, & ut freti auxilio divino res fortiter agerent, hortabantur. Quendam male feriatum, qui Spectri formibus fucis pietati oppidanorum illudebat introduxit *Euphormio (p. 1. Satyr. p. m. 65.)*

§. 158.

Mirandum phænomenon, repentinam ſcilicet luminis cujusdam in cavitate recipientis apparitionem communicavit *Rob. Boyle (Nov. Experim. Phyſ. Mechan. Experim. 37. p. 116.)*. De Noctiluca Kunckeliana *Georg. Caſp. Kirchmaier. collega quondam ſvaviſſimus (de Noctiluc. Conſt. & fulgurant. c. 3. §. 3.)* Si materia lucifera vel portione minima capillis, barbæ, ſuperciliisve illinatur tempore nocturno, non ſolum modò jucunda, ſed etiam horrenda repræſentat oculis objecta, ut penè metuendum ſit mira & inſolita phænomena mortales ſuperſtitioni deditos ac vanitati circa apparitiones Geniorum & id genus plura, ſi reſciſcant auſuros inde comminiſci; niſi pretium obſtaret, Noctilucæ,

vix ab hominibus privatæ redimendæ. Rectiſſime igitur *Percantom* informat *Euphormio*: pleraque Arcanis Naturæ referenda ſunt, ut putreſcentis ligni & vermium fulgor, ut pingvioris aëris monſtra, quæ diverſas animantium imagines exprimunt pleraque caſui aſſignanda; multa ægrotanti cerebro, & hæc ſibi prodigia effingenti; etiam quædam impiorum hominum (aut Satanæ) fraudi imputanda ſunt. (*c. l. p. 67.*)

§. 159.

Noctiluca illa memoriam refricat lucernarum ſubterranearum perenni igne nobilitatarum, quas cryptis feralibus inſerere placuit vetuſtati, præprimis cum ad Dæmonem referat harum perpetuitatem *D. Auguſtin.* (*l. 21. de Civ. DEI c. 6.*), cujus decretum mitigat *B. Joach. Feller.* (*Elucubr. de Lucern. Subterr. Antiqu. c. 4. n. 12.*), quando cum *Athan. Kircher.* (*T. 3. Oedip. Ægypt. Syntagm. 20. p. 546.*) aſtruxit, illas non revera arſiſſe, ſed Dæmonem ſaltim repertoribus talem obtuliſſe ſpeciem. His ita ſtantibus ſpectra fuere, & Dæmoniaca ſimulacra. Doctrinam hanc hominis mendaciloqui eſſe, teſtantur varii, quos citat *Joh. à Chokier* (*Fac. Hiſt. p. 3. Cent. 1. c. 20. p. 45.*), qui & illis aſſurgit, & *Balthaſar. Bonifac.* (*l. 5. Hiſt. Ludicr. c. 4. p. 332.*) Olybianam Lucernam fucum alicujus Alchymiſtæ fuiſſe exiſtimavit. Poſſibilitatem tamen multis probare nititur *Eraſm. Franciſci* (*p. 1. Acerr. Exoter. c. 17. per totum*). Adde his *Athanaſ. Kircher.* (*l. 8. Mund. Subter. ſ. 3. c. 1. p. 73.*). *Paul. Caſat.* (*Diſſ. 8. de Igne p. 245.*). *Th. Ittig.* (*de Mont. Incend. ſ. 3. c. 4. §. 7. p. 25. §. 6.*). Lampadem talem lucentem ſe Bononiæ ſpectaſſe, aſſeverat *Ill. Aldrovand.* (*l. 2. Muſ. Metall. c. 2.*)

§. 160.

Et quidem non una ſe offert difficultas, hiſtorias illas *à Fortun. Liceto* collectas, trutinanti, cum non ad eam certitudinem aſſurgant, (verba ſunt *Kenelm. Digby tr. 1. de Nat. Corp. c. 7. n. 9. p. 64.*), quæ jaciendo firmiterque ſtabiliendo fundamento neceſſaria foret. Fatetur *Ol. Borrich.* (*Diſſ. de Ort. & Progreſſ. Chem. p. 108.*) ſe neque ex *citati Liceti* opere, nec ex hiſtoriis, tum apud Autores *Hermolaum Barbarum, Fr. Maturantium, Bernh. Scardeonum & Alios* extantibus, tum auditu in Gallia, Italia, Germania perceptis tantum profeciſſe, ut verè arſiſſe quicquam in ſepulchris tamdiu hactenus aſſecutus fuerit ullo ingenii conamine. Oculatorum teſtium fidem deſiderat *Herm. Conring.* (*de Ign. Animal. c. 8. p. 61.*) & concludit (*p. 62.*): Qui haud temerè hujusmodi credit, cum nemo rem ſibi viſam narret, indubie ſapit. Congruè addidit *Petr. Gaſſend.* (*T. 1. op. ſ. 2. Phyſ. l. 3. c. 1. p. 645.*): Tota fides nititur quorundam ruſticorum ope-

operariorumque teſtimonio. Cur Scriptores illarum non meminerint, quærit. An potuere ſingula quæque ad exequiarum celebritatem, ad conditu-ram, ad cineres urnis concluſos, cæteraque deſcribere; & lucernarum tamen inextinguibilium vi, & ſumtuoſæ, & tantoperè admirabilis ne minimam quidem facere mentionem? Credine poteſt, rem latuiſſe *Plinium*, qui fuit tot aliarum rerum minus memorabilium curioſus ſcrutator, ſedulusque deſcriptor. Et cur ergò *Mævia*, cujus meminit *Modeſtinus*, ſervos teſtamento manu miſit, ea conditione, ut alternis menſibus lucernam accenderent, ſi fuit adeò promptum lucernam habere inextinctam.

§. 161.

In Lucerna *Maximi Olybii* adverterunt foſſores liquorem, cujus virtute tot annos arſerat adhuc arſura, niſi illa defoſſa Terra, Aër ſubintraſſet, quod accidere omnibus lucernis ſepultis Philoſophi teſtantur, idque è *Liceto* excerpſit *Joh. Laurent.* (*l. 2. Polymath. Diſſ. 32. p. 151.*). *Leone Pontifice* à Normannis capto *Pallantis* (*Arcadis à Turno* tempore belli Trojani occiſi,) corpus ſtupendæ magnitudinis inventum Romæ adhuc incorruptum, cujus hiantia quoque vulnera cernere erat.* Prætereà Lucerna ad caput ardens, quæ neque vento, neque aqua, neque quovis alio liquore extingui poterat: Verum addacto Stylo per foramen ingruente aëre lumen evanuit. Hæc è *Bonſinio* (*l. 2. Decad. 2.*). *Paul. Caſat.* (*c. l. p. 243.*) retulit. Quid vero hoc, lucerna neque vento extinqui potuit, clauſa ſine dubio fuit, idque non mirum, neque ignem clauſum extinguet aqua, aut alius liquor, niſi mutuo contactu, qui vaſculo clauſo denegatus. Urinatores ignem, ſed vaſculo incluſum, in ſub marino itinere ſecum ferre fama eſt. Id verò nemo miratur. Stylo autem in Lucernam adacto per foramen ingruente aëre lumen evanuiſſe, etiam miraculo caret. Quod ſi flamma non erat in vaſe concluſa, *addit Caſatus*, neque ſtatim aperto ſepulchro extincta eſt, non facilè crediderim voluiſſe illius ætatis viros tam nobile Artis aut Naturæ prodigium extinguere injecta aqua aliove liquore, ita ut eam extingui non poſſe experirentur. Quod porro facit, ne aliunde res perſuaſione digna videatur, *pergit P. Gaſſend. (c. l.)*, ipſa flammæ natura eſt, quæ nihil aliud, quam pabuli pinguis materia ſummo impetu erumpens, ſummopereque dilata, ac ſummè adeò aërem urgens. Hinc videtur ſanè deridiculum dicere, lucernam concluſam ardere, & facta aëris libertate extingui, quæ deberet potius reaccendi. An nutritum fuit illud oleum halitibus ſulphureis cadaveris, aut conditura, prout *Andr. Libav. ap. Joh. Hornung.* (*Ciſt. Med. Epiſt. 85. p. 89.*) ſuſpicatur, quis credit? cum nec & hoc ſufficiat. Lychnum, Minervæ Aureum, *Calli-*

machus

machus confecit, quo *teſte Pauſan.* (*l. 1. ſ. Attic. p. 32.*) oleo repleto eandem ſequentis anni diem expectant. Oleum illud intereà temporis ſufficit in lychno, quamvis dies noctesque eodem modo ardeat. Ineſt Ellychnium ex Lino carpaſio, quod unum lini genus flamma abſumi non poteſt, ſupra Lychnum Phœnix aureus eſt, ad tectum usque extenſus, qui vaporem attrahit. Lucernam toto anno urentem deſcripſit etiam *Hier. Cardan.* (*l. 1. de Rer. Subtil. p. 9. ſq.*). Sed quid illæ ad Lucernam, quæ ex *Ludov. Vivis* (*Comm. ad l. 21. Auguſt. de C. D. c. 6. p. 621.*) computo ex inſcriptione facto ſupra milleſimum quinquageſimum annum arſit.

§. 162.

Sunt igitur qui lucidum quid, non igneum lucernis illis concreditum fuiſſe opinantur. Inter hos *Franciſc. Bonamicus*, *teſtimonio Fort. Liceti* (*l. 2. de Luc. Antiqu. c. 2. f. 30.*) pellucidum corpus quoddam in caligine coruſci quid de ſe fundens exiſtimavit, cui Symbolum dedit ſuum *Gisbert. Voët.* (*p. 1. Diſp. Select. p. 670.*), cujus coruſcationis admiſſum in Cryptam diurnum lumen videmus, dum de die lumen majus minus obſcurat.

§. 163.

Putarim ego, calculum adjicit *Ol. Borrich.* (*c. l.*): Lucernam *Olybii* ex genere Oleorum ſubtiliſſimorum fuiſſe, eoque ſplendorem reddidiſſe Lucernæ, quod radios luminis in ſe incidentes particularum ſuarum levium & politiſſimarum incurſum retorſerit in aſtantium oculos. Nam ut prætercam *Monfredum Septalium*, *virum optimum*, *pergit*, Mediolani ſancte mihi aſſeveraſſe, ſe in vitris lacrymalibus antiquis inveniſſe Olei ignoti genus Coporalſannum in uſum tractum *ap. Joh. Guther.* (*l. 2. de Jur. Man. c. 32. p. 386.*) inſcriptio declarat, qui Lucernas medium inter illa vaſcula variis liquoribus plena obtinuiſſe *addit*, ut adeò à liquore illo in vaſculis reperto ad illum, quem Lucernæ capiebant, non tuta fiat collectio, ut etiam *Hier. Cardan. l. 14. de Var. Rer. 69. p. 918.* feciſſe pateſcit, quod inaurabat lapides illitos *Jul. Favera*, *Joh. Bapt. Caſalio* (*l. de Sacr. Chriſt. Rit. c. 242. p. 239.*) narrabat, quod in Cœmiterio *Calixti* præteritis annis lucernam repererit accenſam, ſed illam lento ſatis igne reſplendentem, ita ut apparente alio lumine dicta lucerna non agnoſceretur. Tandem dictus *Julius* è muro, cui illa erat affixa, cum eam eruiſſet, extincta eſt; & in ea lucerna non vidit liquorem, ſed ſolum quandam reſinam. Et ego quoque *addit Caſalius*, habeo in meo Muſeo lucernam ex ære, tenaciſſima ſimili reſina repletam inſtar Lapidis: quam etiam ex Asbeſto ab hujusmodi perpetuum lumen poſſe inſervire, probatiſſimum eſt. *Libavius* opinabatur, *ſcribit Ath. Kircher.* (*c. l.*), habuiſſe

iſſe pulveres, & ramenta Gagatis, ſuper quem ſemper deſtillans Aquæ guttula, vel aqueus vapor flammam perpetuò excitaret, excitatamque conſervaret.

§. 164.

Aurum proprio in ſulphure ſolutum, & in balſamum converſum in vaſe à corruptione libero aureo occluſo lampadem perpetuam exhibere, ſuo ſenſu judicat *Joh. Chriſtoph. Steebius*, (*Cœl. Sephirot. Hebr. c. 6. ſ. 1. n. 656. p. 63.*). Contrarium decrevit *Kirchmaier. Noſter.* (*de Luc. Ign. & peren. Lucern. c. 2. §. 5.*). Aurum an ſit habile, ut extrahatur arte chimica quantalibet incombuſtibilis pinguedo, ſi quæratur, ſimpliciter negamus quæſtionem. *Wolffgang* quidem *Lazius* teſtatur (*l. 3. Hiſt. c. 18.*), Patavii in Italia phialas tales cum ardente lumine vaſe duplici concluſas repertas olim, tantis ſumptibus paratas, ut auro in pinguedinis liquorem arte ſoluto, diutiſſime & per multa ſecula arſurum ignem continerent. Sed nec naturam auri, nec flammæ ſatis intelligere putandi ſunt, qui hæc imaginantur ſibi. Candeſcit quidem in igne liquatum aurum, ad morem vitri, ſed flammam ex ſe nullam ſpargit. In Lucernis autem veterum coruſcus rutilavit ſplendor. Deinde memoratu dignum, in Auro vel nullum vel exiguum profectò ſulphur ſupereſſe. Ubi autem nullum ſulphur, ibi nec pinguedo, propter quam ardere poſſit aurum, ſunt qui Lapidem Philoſophorum adhibitum reputant, quos deriſit *Kircher* (*c. l.*) & deſeruit.

§. 165.

Liquorem Chemicum id præſtitiſſe, *Martin. Delrio* (*l. 1. Diſquiſ. Magic. c. 5. qu. 1. p. 135.*), comminiſcitur. Aquam metallicam, aut certi fontis lucem illam commodaſſe, *Cardan.* (*c. l.*) conjicit. Liquorem è Mercurio aut vitriolo ſuſpicabatur *Hermol. Barbar.* (*Comment. in Plin.*) *Apud. Ulyſſem Aldrovand.* (*l. 3. de Muſ. Metall. c. 6. p. 348.*). *Petrus Maria Canepar.* (*l. de Atramentis*), Liquorem, qui ſit fomes ignis perpetui in Lucernis ſepulchralibus communicavit, quem *ap. Paul. Caſat.* (*c. l. p. 248.*) curioſus legere, hujusque proceſſus progreſſum experiri poterit. Asbeſto autem hic nihil deferendum putat *Wolferd. Senguerd.* (*p. 3. Philoſ. nat. c. 12. n. 13. p. 246.*) & rectè, cum nuſpiam hujus fila inventa legamus.

§. 166.

Nobis verò Phoſphorus, ſive ſiccus, ſive liquidus fuerit, facem clariſſimam lucidiſſimamque hic præfert. Ex ſolo Nitro, iterum *narrat* (*c. l.*) *O. Borrich.* diuturna patientia excocto Pragæ non ita pridem in officina Chemici corpus prodiiſſe Carbunculi inſtar, & in tenebris lucens, & ſplendorem ſu-

(Llll l) um

um aliquandiu frigido licet vaſe conſervans. *Add. Kirchm.* (*c.l. c.1. §.4.p.7.*) *Joh Sigism. Elsholz.* (*de IV. Phoſphor. & M. C.D.1. Ann.8. obſ.19.p.32.*). De Noctiluca aërea, urinæ progenie, *illuſtris Boyle* (*tr.pecul.p.82.*), videtur etiam eo collimare *Hermes Noſter. Dn. Chr. Adolph. Balduin.* quando (*in Phoſphor. Hermet.* §. *13.* & *Hermet. Curioſ. n. 7.*), tentandum ſvavet, annon ex Phoſphori Hermetici Principio Alcaheſt, (quem in Centrum redactum ignem opinatur), Ignis Antiquorum reſtitui poſſet commodè. Noctiluca *Joh. Kunckelii Sereniſſimo & Potentiſſimo Saxoniæ Electori à ſecretioribus laboribus Chemiæ & culieuli miniſteriis devoti* conſtans, & per vices fulgurans, curioſa *Excell. Kirchmaieri* Crena in publicam lucem producta quid, niſi materia lucifera? conferat hanc quis cum phoſphoro illo liquido, de quo etiam *Laudatus Elsholz.* (*c.l.obſ.20.p.37.*)

§. 167.

Refer huc, quod è *Virginorio* (*tr. du feu & du ſel*), retulit *Georg. Ent.* (*Demonſtr. Circ. Sangu. 6. p.170.*) *Viginerius* nempe poſt varias gradatim inſtitutas ignis operas tandem incidit in rem quandam, quæ vitro Hermetico Sigillato indita, mille annos citra detrimentum integra ſervari poſſet. (An luceat non addit,) ſic autem tranſacto diuturno ſpatio vitrum idem recluderetur; materia jam dicta ſubito in flammam emicans funem ignarium nullo nenegotio accendant. Collimat huc illa *Joh. Joach. Beccher.* (*l. 1. Phyſ. Subter. ſ.5.c.3. n.105.p.501.*) conjectura, qua ſtatuit in ejusmodi vaſculis ignem potentialem latuiſſe, qui accepto aëre illico flammam conceperit, & paulò poſt ob materiæ paucitatem conſumtus fuerit. Experimenta ſuggerit (*l. 12. Mag.natur. c.13.p. 486.*) *Joh. Bapt. Porta.* Ita *Jacob. Güther.* (*l. 2. de Jur. Man. c.32.p.388.*), fatetur: poſt multos annos aperti tumuli immiſſo aëre, lucernæ illæ ſtatim accenduntur.

§. 168.

Hic aërem lampades accendere audis, mox eosdem extingvere, ut ſupra, ſi recte memini, etiam memoratum percipies. Retulit *Anton. Deuſing.* (*Vid. ſ.5. vindic. fœtus extra uterum geniti p.36.*), *Generoſus atque Ampliſſimus Dominus Broſtroppius Gedde, Eques Norwagus, Collegii Metallici Præſes, & ſummis fodinarum per totum Norwagiæ Regnum Præfectus*, ſe ipſummet prope puteolos Italiæ Lampades tales etiamnum ardentes vidiſſe, quæ ſimul atque aërem haurirent liberiorem, mox extinguerentur. Spectat huc globulus vitreus in urbe Delphinatus Valentia, in campo, in quo magna Sepulchrorum copia, repertus, in quo lux quædam circulabatur, quo rupto ob admiſſum aërem lumen

lumen extinguebatur, quod (*M. C. D. 1. A. 8. obſ. 20. in Schol. p. 39.*) *Martin. Bernh. â Berniz.*

§. 169.

Singulare eſt, quod de tumulo *S. Johannis* memorat (*Theatr. Terr. Sanct. p. 285.*), *Adrichom.* : Splendor tumulo *S. Johannis Apoſtoli* circumfuſus loci hominisque aſpectum circumſtantibus ademit, quo poſtmodum remittente inane apparuit conditorium, Manna ſcaturiens. De igne viſo ſuper Antrum *Joh. Anachoretæ*, in quo ſeptem annos latuerat, *è Sophronio* (*prat. Spirit. c. 87.*) *Henric. Kornnmann.* (*p. 4. de m. m. c. 133.*), dixi *ſupra* (*§. 118.*), coruſcationes & ignes fatuos in Cœmiteris ob copiam pinguium & oleoſorum vaporum, aut etiam alias rationes ſæpius videri. Idem flammas è ſepulchris emicare aliquando animadverſum eſt. De Flamma è ſepulchro *Davidis* iterum *Adrichomius* (*c. l. p. 152.*). Ego non ſemel in Cœmiteriis, *tradit Athan. Kircher.* (*l. 8. M. S. ſ. 3. c. 1. p. 73.*), quam Roman ſubterraneam vocant, experientia didici, eos vid. qui abdita, & undique immemorabili tempore clauſa veterum ſacella per exiguum foramen ſudore madidi ingrediuntur, veluti flammulas quasdam ſeu luculas ex capite, ad inſtar fatuorum ignium, emittere ; & quotidiana experientia in Cœmiteriis loco aprico expoſitis, ſat ſuperque docet, non ſine Simplicium ſuperſtitione, qui hujusmodi flammulas ſpectantes, hominum ibidem terræ mandatorum Animas eſſe, ſibi perperam imaginantur.

§. 170.

Nec ſemper pingues & Cadaveribus fumos & exhalationes id præſtare, ſed etiam ignes ſubterraneos, comprimis in poroſa Italiæ terra, *ſecundum Andr. Baccium* (*l. 4. de Therm. c. 4. p. 199.*). Flamma è puteo emergens, de qua obſervationem *Laurent. Wolffſtriegel* (*M. C. Dec. 1. Ann. 1. obſ. 23. p. 109.*) *Jacob. Phil. Sachſ.* (*ex Aliis in Scholio*), communicant, evincit. Quod ſi igitur talis vapor lucens in quodam ſepulchri loco inſtar ignis lambentis, aut fatui hæreat, & vitra lacrymalia aut alia ejusmodi vaſa circa cadaver locata inveniamus, viſus poteſt decipi, ut putet lucem illam inhæſiſſe ejusmodi vitris, & humoribus in iisdem contentis, & poſtmodum aëre accedente & moto fuiſſe extinctam.

§. 171.

Quomodo verò ab oleo, vel alia pinguitudine lampadibus infuſa, tamdiu ignis conſervari potuerit, addere placet. A cauſa ſuperiore id factum aliquando ſunt, qui exiſtimant. De Lucernis perpetuis in Baptiſterio *Conſtantini* diſpoſitis, *in vita Sylveſtri I. Pontif.* narratum *Athan. Kircher.* (*c. l. p. 72.*) citat & è

Nicephoro de Lucerna Antiochiæ, Syriæ urbe, ſupra Eccleſiæ portam poſita. Ita de Lampade ad corpus *S. Ansberti* collocata, quod oleum ejus non imminutum, ſed auctum fuerit (*è Lauvent. Surio T. 1. allegavit*) *Jacob. Gretſer.* (*l. 1. de Fun. Chriſtian. c. 10. p. 45.*). Ad Dæmonem harum perpetuitatem *retulit Auguſtin.* (*c. l.*), quem præducem ſequitur *Martin. Delrius*, qui magica arte, uti *Memnonis* ſtatuam, ita & Lucernas perpetuas igne flagrantes confeciſſe, conjectura: Cum Diabolo nihil facilius fuerit, quam lucernis hujusmodi novam ſemper & novam materiam, ſive veram, ſive apparentem adminiſtrare. Aggregare ſe his videtur *Athan. Kircher.* (*c. l. p. 71.*). Ita in *Merlini Magi* tumulo lucernam inextinguibilem repertam, cecinit *Ludov. Arioſtus* (*Cantic. 3.*). Potuit tamen contingere, ut Dæmon potius harum lucernarum repertoribus talem obtulerit ſpeciem.

§. 172.

Non ineptit *Kircher.* (*c. l. p. 72.*), dum ad harum conſtitutionem requiſivit, ut primo Ellychnium in lucernis ſit incorruptibile, & oleum, quo fovetur, durabile & irreſolubile: Secundo, ut oleum, vel quicunque inflammabilis liquor, ita ſit conſtitutus, ut tantum ſemper novi acquirat liquoris, quantum exhalatione evanuit: fiatque perpetuò liquoris conſumti & de novo advenientis perpetua περικύλωσις. Tertio, ut Lucerna ita ſit ab externo aëre defenſa, ut ne minimum quid cum ea commercii habeat aër. Sed hæc impoſſibilia exiſtere ipſe demonſtrat, & nemo ſanæ mentis ambigit. Quod ad primum, *incomparabilis Herman. Conring* (*l. de Calid. Innat. ſ. Ing. Animal. c. 8. p. 70.*), recte judicabat, qui flammam perpetuam ex Oleo quodam incombuſtibili conſtruere nituntur, idem eſt, acſi quis velit fluvium ſine fonte, aut aliunde affluente aqua conficere. Sanè incombuſtibile oleum, ſi quod eſt, quod poterit nutrire flammam, nec flamma in aprico quidem poſita ſine perpetuo poteſt alimento conſervari. Et quomodo Ellychnium inconſumtibile ſit, ſi accendatur, edoceri optarem.

§. 173.

Quod ad ſecundum, ſi arſiſſent illæ lucernæ, vix aliter flammam illam perennare potuiſſe intelligo, quam ſi fieret quidam materiæ in orbem reditus, quemadmodum in vaſis Chymiſtarum circulatoriis, ut in Pelicano. Aſcendens ſcilicet fumus ad ſummum vaſis apicem ibi iterum cogeretur in liquorem, qui per recurva vaſis brachia deſcendens ad lucernæ fundum fomitem flammæ denuò ſubminiſtraret. Sed hic exardeſcentis atque poſtmodum concreſcentis materiæ circuitus ſuis, *judice Paulo Caſato* (*c. l. p. 246.*), non caret diffi-

ficultatibus. Et quamvis varia figura fuerit lucernis figura, de qua curioſus *Fort. Licetus (paſſim & imprimis l.3. de Lucern. Vet. p. 190. 202. 212. 213. 214.)* & *Ulyſſ. Aldrov. (l.1. Ornithol.p. 73. & 78.)* evolvendus, quas in nuce dedit *Joach. Feller. (c.l.c. 2. n.1. 2.3.)*, nullas tamen Pelecanis Chemicis ſimiles deprehendes, & mihi ægrè *cum Caſato* perſuadeo, illo tempore, quo Pallas (cum Aliis) extinctus eſt, tantam fuiſſe in Latio Artis Chemicæ notitiam, ut liquorem ex ſalibus volatilibus condenſatum pararent, aut materiam aliquam lucibibulam, ex quibus lumen perpetuò emicaret.

§. 174.

Nec omnibus forſan probabitur *Wolferdi Senguerdi (p.3. Philoſ. Vet. c. 12.n.14.p.246.)* acumen, quando ſuſpicatur, perennem flammam complures emiſiſſe, ob nutrimenti ſubtilitatem & puritatem, aërisque ambientis minorem agitationem, propter ſepulchrorum occluſionem. Quibus effectum, ut ramoſæ & fuliginoſæ particulæ ſuperſtites in materia flammæ nutrimentum ſuppeditante, verſus ſuperficiem ejus propulſæ, mediantibus ramulis ſibi invicem fuerint implicitæ, macula vel tenui tunica eandem obduxerint, quæ cum ſubtiliores flammæ particulas repercuteret, ejusque diſſipationem ſiſteret, in gyrum eædem particulæ motum continuavere, à ſuperiore Ellychnii parte verſus inferiorem proceſſere, ut eædem numero particulæ ſæpius luminis productioni inſervire, quemadmodum idem in particulis ſolis & ſanguinis obtinere, *alibi (p. 2. c. 4. p. 131. & p. 4. c. 5. p. 295.)* oſtendimus, donec tandem reſeratis ſepulchris ab aëre foras accedente, ac magis agitato macula diſſolveretur, lumen quod ſubobſcurum anteà fuerat à motu aëris intenderetur, & pabulo inſumto mox extingueretur. *Hactenus Senguerd.*

§. 175.

Omnium harum narrationum fidem in dubium trahere, religionem duco. Varia tamen commenta his affricta, oculorumque ludibria acceſſiſſe juxta hariolor. An forſan acies oculorum id ſibi ob novitatem ac ſpem confinxit, *ipſe Hier. Cardan. (c. l.)* quærit. Interim cum Ellychnii, & nutrimenti ratio portentoſas difficultates ſuggerat, ut idcirco *Franciſc. Baco Verulam. (Cent. 4. Sylv. n.326. col. 823.)* pronunciet: Commentum lapidis ſtultitiam ſapit, illam, qui lucentem non urentem materiam probat, eligendam cenſeo, quippe qua iſtæ difficultates diſcutiuntur & enervantur. Qua arte id fieri poterit, noſtrum non eſt diutius inquirere, profitetur *Jac. Guthier. (c. l.)*. Alii hac in re philoſophati ſunt multis, qui accenſis his luminibus alas ingenii combuſſerunt. Deſinant viri diligentiſſimi, *conſulit Petr. Petit. (Exerc. 11. de Nat.*

(Lll ll) 3 *Ign*

Ign. & Luc. p. 50.), Lucernarum ſemper ardentium hiſtoriis recitandis farcire conditores, qui ſi Naturam conſuluiſſent, ut Philoſophos decuit, eas hiſtorias caſtigare debuerunt.

§. 176.

De fine ſollicitis, cur ſepulchris additæ Lucernæ iſtæ, paucas ſaltem lineas deſtinavi. De ignis cultu apud Chaldæos res eſt confecta. Tranſiit ille ad Ægyptios & Perſas *juxta Barnab. Briſſon. (l. 2. de Regn. Perſar. p. 163.)*, & demum ad Græcos, & Romanos. Inde in omnibus locis, quibus aliquid religionis tribuebant, lumina ponebant, annotat *Iſaac. Caſaubon. (in Sut. Auguſt. c. 98. p. 320.)*. Qua de Cauſa Deorum honori primum luxerunt lampades, Candelæ cereæ & hujusmodi alia in Templis, poſt Divorum quin & mortuorum circa & in ſepulchris. De *Mycerini Perſarum Regis* in lignea bove inaurata ſepulta filia *Herod. (l. 2. ſ. Euterpe p. 61.)*, Huic ſingulis diebus omnifarii odores inferuntur, noctibus autem perpetuo incenſa lucerna aſtat. Et *apud Petron. (Satyr. p. m. 139.)*, in Conditorium proſecuta eſt defunctum maritum, poſitumque in hypogæo Græco more corpus cuſtodire ac flere totis noctibus diebusque cœpit; Aſſidebat ægræ fidiſſima ancilla, ſimulque lacrymas commodabat lugenti, & quoties defecerat poſitum in monumento lumen renovabat. Mos hic demum etiam ad Chriſtianos tranſiit, ideò & Martyrum conditoriis lumina admovebant, quod tamen malè habuit *Vigilantium*, cujus verba vide ſis ap. *Joh. Kirchmann. (l. 4. de Funer. Roman. c. 4. p. 382.) & Jacob. Gretſer. (l. 3. de Funer. Chriſtian. c. 2. p. 147.)*, qui & quæ *Hieron. Vigilant.* repoſuit, ſubjungit.

§. 177.

In teſtimonium immortalitatis Animæ lampades has reſplenduiſſe, *cum Sebaſtian. Foxio Joſeph. Laurent. (c. l.) Joh. Heinr. Urſin. (vol. 1. Anal. Sacr. l. 5. c. 42. p. 42. p. 308.) Joach. Feller. Noſter (obſ. ad l. 1. Horat. Od. 24. p. 1109.)* opinantur. Lichnos veteres Janigenæ in ſepulchris collocare conſveverunt, *diſcurrit Joh. Gorop. Becan. (l. 15. Hieroglyph. p. 244.)*, ut indicarent corpus veluti nocturno ſomno oppreſſum dormire, & certam vitæ ſupereſſe, quæ flamma denotabatur. Neque flamma aliud, quam pyramides & obeliſci & Cypariſſi, ſive Cupreſſi in ſepulchris & buſtis denotabat, & tantò quidem efficacius denotabat, quantum ſignatum, quam ſignum, propius ad rem accedit. Meta enim non alia ratione vitæ indices erant, quam quod flammæ formam imitarentur, quæ vitæ ſignum manifeſtum gerebat. Quid quod ab igne ad vitam crebro tranſlatæ ſint multæ ab antiquis ſcriptoribus voces, ut *Anton. Muret. (l. 7. var. lect. c. 6. p. 156.)* obſervavit, & ignem pronunciarent Animas immor-

mortales (*vid. l. 2. Tit. 9. §. 14.*) ideoque ignem veluti Animæ ſimulacrum cadaveri apponere conſveverunt, neque beſtiis id officii præſtabant, quibus Animam mortalem contigiſſe noverant. Ita *Plutarchi* (*in quæſt. Roman. n. 141.*) *teſtificatione* conſtat, lychnum eſſe ſimilem corpori animum continenti, & flammam quidem animum eſſe, cui vita debetur. Cum vero poſt obitum duæ ſuperſint facultates illæſæ, intellectus & voluntas illum argenteo latice; hunc aureo lumine repræſentarunt *Plutoni* in demortuos imperium exercenti hac via Animas ſeu manes commendantur, evolve *præclarum Polyhiſtorem Matthiam Zimmermann.* (*Analect. Miſcell. 3. n. 9. p. 145. ſq.*), in quibusdam ſepulchris, quia lucernæ perpetuæ comparari non poterant, ignis imago ſculpta loco veri ignis ponebatur, cujus multa marmora, quod notavit *Joſeph. Laurent* (*c. l.*), teſtimonium faciunt luculentiſſimum. Nec dubito, quin Pyramidum ædificium huc ſuperſternatur baſi.

§. 178.

Gentilium etiam perſvaſionem Animas ſeparatas circa cadavera verſari, *ſupra* (§. *19.*) traditum eſt. Ne igitur diu miſerè in tenebris verſentur, lucernarum ſplendore his lucem fœnerari Antiquis placuit, quod etiam *J. B. Portæ* (*c. l. p. 489.*) *&* *Feller.* (*Flor. Philoſ. Ex Æneid. Virgil. c. 16. p. 291.*) animadverſione dignum judicarunt. Idem etiam monuit *Andr. Chiocus* (*ſ. 6. Muſ. Calceolar. p. 716.*), qui & has lucernas nobilitatis ſignum è *Liceto* profeſſus eſt.

§. 179.

Tandem *&* *Robert. Fluddum* (*Hiſtor. Utriusque Coſmi tr. 1. l. 6. c. 8. p. 179. ſq.*) audire hunc in modum differentem è re erit. Manifeſtum eſt ignem inferiorem non modo cum luce ſupra cœleſti participationem habere, ſed etiam quondam ipſius Lucis increatæ ſimilitudinem & præſentiam, cum ipſi Cacodæmones ignis acceſſione debilitentur & fugentur, quemadmodum Dæmones boni ejus intuitu reficiuntur & fortiores redduntur. Hinc enim veteres candelas & lampades accenſas juxta cadavera mortuorum poſuerunt, ut ſcilicet lucifugas & malos ſpiritus cacomagis inſervientes pellerent, aut eorum acceſſus impedirent, ut *in Apuleji aureo Aſino* reperitur. Quin *Franciſ. Venetus* (*T. 2. problem. ſ. 2. probl. 79.*) tradidit, mortuorum cadavera à Dæmonibus frequentari, atque hanc eſſe cauſam, cur terrorem incutiant, ideoque lumina incendi ſolere, quod mali Genii lucem oderint, veluti veſpertiliones. Contrarium evincere nititur *Petr. Thyræus* (*p. 3. de loc. infeſt. c. 59. p. 194.*), eosque in multis errare. Cereos autem in purificatæ virginis matris feſto conſecratos (*c. l. c. 69. n. 35. ſq. & n. 39. p. 241. & 242.*) eligit & commendat.

§. 160.

§. 180.

Coronidis loco ſit brevis de Spectris in humoribus cum alimentariis, tum excrementiciis corporis humani apparentibus, recenſio. In alimentitiis eminet ſangvis, quamvis ſoli ſero aut Chylo id muneris detulerint Alii. Vanus erat ille phreneticus, qui in ſangvine in Cephalica emiſſo ſui peccati expreſſam figuram repræſentari & cognoſci delirabat, quod *Caſp. à Reies* (*Camp. Elyſ. Jucund. quæſt. 62. n. 13. p. 824.*) commemorat. Exactiorem trutinam meretur illud Phænomenon, de quo *Th. Barthol.* (*Cent 4. Epiſt. 24. p. 101.*), In ſangvine puella hoc ipſo anno (1662.) menſe Junio viſa eſt, à Chirurgo quodam Hafnienſi ſpecies hominis capillati fœminæ coronatæ ſibi obverſa, quæ tertia hora evanuit. Suſpicor verò, *ſcribit*, à ſangvine vario efformatas fibras variam ſpeciem oculis exhibuiſſe. Varius autem hujusmodi ſangvis plerumque in ſcorbuticis noſtris obſervatur, quorum ingens apud nos numerus.

§. 181.

Straminea ſtipula, ſpicam vocat *Joh. Argent.* (*de reb. Societ. in Polon. t. 25. p. 349.*) *Garneti Jeſuitæ*, & ut putabatur (revera erat) conjurationis in Regem Angliæ Autoris, aut ſaltem ſocii, & ideò publicè à carnifice trucidati ſangvine tincta Catholicis (cur non & Reformatis?) *Garneti* effigiem repræſentabat. Hæc *Henric. Kornmannn.* (*p. 4. de m. m. c. 46.*) *Apologiam pro Henrico Garnetto titulo Andr. Eudemon. ſcript à Joh. Cydonio Jeſuita*, quem (*Ex. de Sangu. Prodig. c. 4.* §. *7. p. 48.*) allegat *Joh. Chriſtoph. Becmann*, mihi non viſam, qui poterit, evolvat. Ejus etiam mentionem feciſſe *Cornel. à Lapide*, è *Joh. Conrad. Danhauer.* (*in Valer. Magn. Rediv. p. 179.*) *conſtat.* Luſit in hunc aliquot Epigrammatis *Albert. Ines* (*Cent. 5. Epigr. 66. 67. 68. 69. 70. p. 100.*) è quibus *ſequens* (*68.*) inſero:

Qui vacuum, qui jure queant hunc dicere culmum,
In quo beatum conditum granum fuit.
Nam ſi frumentum CHRISTI ſe dixerat eſſe,
Ignatiani nominis typus prior:
Quin Garnette tibi frumenti nomen & omen
Ignatiana deferat Colonia

Stramineo vanæ perſuaſionis fundamento ſuperſtructa videtur hæc imago. Si imaginem in gutta viderunt, propriam viderunt. Radiata regeris fuit. Falſam figuram iſtam pingi, *reſpondet Becmann* (*c. l.*), teſte vel ipſa *Jeſuitæ* relatione, quæ certe hanc circumſtantiam non tacuiſſet. Fabulam hanc inter alios

os

os examinarunt *Thom. Füller.* (*Hiſtor. Eccleſ. ad Ann. 1610.*). *Joh. Hülſemann.* (*Manual. A. C. contr. Jeſuit. Hager. p. 998. ſq.*). *Dannhauer.* (*c. l.*). *Andr. Carol.* (*l. 1. Memor. Eccl. c. 41. p. 142. ſq.*) *Becmann.* (*c. l.*) in ſuperficie ſanguinis è vena communi viri mihi amiciſſimi varias ſceleti ſeu Mortis, ut vulgò pingitur, effigies cum aliis ſe vidiſſe ſanctè aſſeverebat, quæ poſt horam mutatis ſanguinis fibris, ſeroque ſuperficiem petente diſparuerunt.

§. 182.

In excrementiciis urina habetur. Hydrophobia detentos urinam mingere, in qua Catellorum ſimulacra ſe viſui offerant, etiam Antiquos non latuit, quos *Caſp. à Rejes* (*c. l. n. 2. p. 806.*) citat. Add. *Cornel. Agripp.* (*l. 1. Philoſ. occult. c. 15.*), ſed nec Idola ſola, carnes ſeu vermiculos catellorum figura in illa reperiri, juxtim obſervarunt quidam. Cauſam hujus phænomeni explicare *Joh. Marc. Marci* (*p. 4. Philoſ. Vet. Reſtit. ſ. 3. p. 439.*) contendit. Si ſaliva canis rabidi, *inquit Dn. D. Paul. Ammann.* (*Poſit. Medic. de Hydrophob.* §. *31.*), hoc ſeminium ad verminationem in ſe continet, ut peculiari obſervatione *Philipp. Salmuth. Cent. 2. obſ. 83. p. 99.*) confirmat, quidni etiam accedente phantaſiæ vitio illud ulterius propagari, ulterius efformari, & urinæ communicari poterit? Seminis æſtuantis proportionem quandam per canis ſpumam morſu communicatam, quæ etiam Cerebrum inficiens eos in earum naturas incitat, infert *Petr. Borell.* (*Cent. 1. obſ. 28. p. 34.*), ut latrandi teneantur deſiderio, ut idem (*c. l. obſ. 74. p. 73.*) annotat, imò quod planè ſingulare etiam odoratu & ſagacitate venatica polleant, ut quidam *ap. Eundem* (*Cent. 3. obſ. 78. p. 250.*), qui licet amicos è longinquo non videret, olfactu venire perciperet.

§. 183.

Pulchrè tales canes eſſe intrinſecus, non autem in figura, judicabat *Thom. Campanell.* (*l. 4. de Senſ. Rer. c. 11. p. 311.*), & hos catulos generare, quod ſpiritus eorum ſuſceperit ideam caninam, & totus factus ſit caninus (*p. 313.*), pronunciabat. *Rejes* tamen (*c. l. n. 6. p. 808.*) probabilius eſſe putat Hydrophobos in urina tantum non aſtantes canum idola vere percipere, quæ delirantium ſomnia vocat *Henric. Meibom. Epiſt. Conſid. Corp. Glorioſ. Præfix.*), quod equidem non nego, nec inficior, aſtantes aliquando phantaſiam non minus, quam oculos adhibere.

§. 184.

Interim carunculas aut vermiculos caniformes etiam inter ea, quæ Naturæ impoſſibilia, non reputo. De carunculis in urina aliquando ſe ſiſtentibus neque *Hippocrates ipſe* dubitavit, & jam olim prognoſticon (*ſ. 4. Aph. 76.*) de

iisdem conſignavit, quorum ortum venatur *Henric. Martin.* (*Anat. Urin. Galen. Spagyr. c. 10. p. 217.*). Obſervavit easdem in ſanguine *Joh. Jeſſen.* (*Judic. de Sangu. V. S. dimiſſo p. 24.*). De urina verminante *infra* (*l. 3. Tit. 1. §. 92.*)

§. 185.

Ne autem ſoli ineptire deprehendantur Galeniſtæ in urinoſcopia, *Aurel. Theophr. Paracelſ.* (*tr. 1. de Peſtil. p. 335.*) Canes in vulneribus à Canibus rabioſis demorſorum creſcere etiam narravit: *Nun ſehet ihr, wie ein tobender wütender Hund einen Menſchen beiſſet, nachmahls, als es offt erfahren iſt, daß nachdem der Menſch iſt gebiſſen worden, Hunde in der Wunde gewachſen ſind.* Forſan id contingit, quod à morſu canis, inprimis halitu oris, imaginatio in hominem transplantatur, homoque canis per ideas ſeminales, quæ *Joh. Marci Marci Philoſophia* (*p. 4. Philoſ. vet. Reſtit. ſ. 3. p. 439.*) *eſt.* Fit, ut *Idem* (*l. 1. Chirurg. Magn. tr. 3. c. 1. p. 46.*), caninumque ſtomachum acquirit, quod iisdem verbis repetit (*l. 3. Chirurg. tr. 3. c. 2. p. 504.*) & ita hi libri parum à ſe diſcrepent. Aut ſupernaturaliter contingit, ab obſeſſione Dæmonum, qua canes rabioſi *juxta Eundem* tentantur (*Vid. l. 1. Chirurg. Magn. tr. 3. c. 2. p. 47.*). Quare & homines ab iisdem in majus præcipitantur malum, periculoſiſſimamque inſaniam.

§. 186.

Spectat huc, quod, *referente Joh. Rhenano* (*Uracriter. c. 10. Aph. 57. p. 376.*), nonnulli in ipſis gravidarum mulierum Urinis imaginem quandam propè primis temporibus conſpexerunt, quod jure meritò ridendum cenſuit, & intereà (conſcientiam Paracelſiſtarum teſtatur), quæ nunquam à Paracelſiſtarum experientia comprobata numeranda *Dan. Sennert.* (*l. de Conſenſ. Chym. c. Ariſtot. c. 17. p. 302.*)

§. 187.

De Tarantulis *Plin.* (*l. 29. c. 4.*) urina ſimilis araneis textis. Hoc verò nemini mirum videatur, cum tale detentorum urinis pingvedo innotet telis aranearum ſimilis, de qua multa *Henric. Martin.* (*c. l. p. 201.*). Inter præcipuos autem Tarantulæ effectus *à Wolferdo Sengverdio* (*Tr. Phyſ. de Tarant. c. 7. p. 40.*) etiam numerantur febres ardentes, quæ facile in hecticam tranſire potuerunt. Videant interim urinarum inſpectores ſagaciſſimi, ne illis, quod credulo iſti, obveniat, de quo *Robert. Boyle* (*de Inſid. Experiment. ſucceſſ. p. 99.*) memorat ſequentia: Memini cum *D. R. Speculor. Dioptricorum confeſtor meritò celeberrimus* cuidam, qui ipſum, ut Teleſcopium quoddam ingens

trigin-

triginta pedes longum videret, adiverat, ſe ejus ope in molendina ad ſex milliariorum intervallum remota araneam telæ ſuæ inhærentem conſpicari diceret: Homo credulus primò quidem negare ſe tale quicquam videre, tandem verò araneam illam ſibi conſpectam confiteri, & tarditatem oculorum ſuorum accuſare. Refero huc, quod de *Polo ſuo* facetè (*Colloqv. Exorciſm. ſ. Spectr. p.m.394.*) *Eraſm. Roterodam.*: *Polus* iter faciens defixis in cœlum oculis digito comitibus quendam cœli locum commonſtrabat, nonne, *inquiens*, videtis illic immanem Draconem igneis armatum cornibus, & cauda in circulum retorta? Cum negarent ſe videre, atque ille juſſiſſet oculos intenderent, ad locum ſubinde commonſtrarent, tandem unus quiſpiam, ne videretur parum oculatus, affirmavit ſe quoque videre. Hunc imitatus eſt unus & alter: pudebat enim non videre, quod eſſet tàm perſpicuum.

§. 188.

Ad Eveſtra pertinet eorum, qui mortui ſunt, & noſtro conſpectui in ſomniis ſpiritualiter, etſi deceſſerint à quinquaginta vel centum annis ſe ſiſtunt. Cauſam ut ſomniorum hominis corpori ſidereo & Olympico, *ſupra* (*§. 109.*), deſcripto & proſcripto, aſſignat (*T. 1. op. fragm. Med. p. 140.*) *Paracelſ.*; ita Eveſtra illa corpora demortuorum ſiderea eſſe proclamat, & (*l. de occult. Philoſ. p. 290.*) addit: Eveſtro apparentem ſuam neceſſarium eſt notare cum diligentia, quid nobis indicet, nobiſcum loquatur, aut ſpiritualiter negotietur, idque non ſemper pro fabulis æſtimemus. Nam ſi poſſibile foret hominem inter dormiendum tale obtinere poſſe rationis regimen, quam vigilans habet, ut ejuſmodi Eveſtrum interrogaret, veritatem ab eo reſciret, de eo quod inquireret. In genere de quibuſvis

Viſum Cadaver indicat necem gravem.

Judicat Anonym. ap. Hadrian. Jun. (*l. 1. Animadv. c. 18. p. 51.*). Quid ſomnia de mortuis præſagiant, collegit quædam *Chriſtian. Moldenar.* (*l. 4. Exercit. Phyſiogn. c. 38. p. 385.*): Mortuos nitidos atque canditatos ſi quis viderit, bonæ valetudinis argumentum habet. Si quid puri ab his acceperis, ratio par. Sanum namque corpus dicitur, ſanaque alimenta. Eosdem contrario habituri videas, nudos, aut atratos aut ſordidatos, aut aliquid capientes, aut auferentes ex ædibus: minime commodum eſt: inſtat enim morbus, *Hippocrat. noſter* dictitat (*l. de inſomniis edit. Scalig. Apol. 43. & 44. p. 119. ſq.*). Cum monſtroſa corpora in ſomnis oſtendunt ſeſe, atque hominem territant: tum conjicimus

(Mmm mm) 2 in-

inſuetis cibis, atque exuberantibus gravatos eſſe nos. *Idem (Apotelesm. 45. p. 121.)* De mortuis autem rara ſomnia, aut etiam nulla haberi, *Philippo Melanchthon.* quoad poſterius, ſi verè hoc ipſi tribuit *Joh. Manl. (libell. Med. L. C. annexo p. m. 759.)*, experientia contraria motus, non aſſurgo.

§. 189.

Spectra verò, quæ à viventibus animadvertuntur, non raro aliquid præſignificare, compertum. Ita Spectra, quaſi ad ſepulturam deferrerentur, quidam è domibus veracia deprehendit in peſte Noviomagenſi *Isbrand. à Diemerbrœk. (l. 4. de peſt. Noviomag. hiſt. 34. p. 252. ſq.)*, Quædam multorum Spiritus ſine capite videns eos intra paucos menſes morituros. Exemplis demonſtravit *ap. Eund. (c. l. hiſt. 68. p. 223.)* Fœminas Albas & alia Spectra Nobilium, Baronum, Comitum, Principum &c. in certis Arcibus & domibus prænunciare mortes nemini non conſtat. Friburgi apud Carelos aſſidui Spectrorum conſpectus repentinum præſidis obitum portendit, ac Parma apud Ciſalpinos, quadam in Tortellorum turri, ubi raro hæc phantaſmata conſpiciuntur, qui mors alicujus ejusdem familiæ intra paucos menſes ſubſequatur. Ita *Joh. Laurent. Ananias. (l. 4. de Nat. Dæmon. p. 199.)*

§. 190.

Spectra à Papicolis ficta, fraudulenter producta, & pro defunctorum Animabus venditata non ſemel legas. Memorat *Eraſm. (l. 22. Epiſtol.)*, quod quidam Parochus ſub die Paraſceves clam immiſerit in Cœmiterium vivos cancros, affixis ad latus cereolis ardentibus, qui cum reperent inter ſepulchra, viſum eſt nocte terribile ſpectaculum, nec quisquam auſus eſt accedere propius. Attonitis & conſternatis omnibus Parochus è ſuggeſtu docet populum has eſſe defunctorum animas, quæ Miſſis Eleemoſynis flagitarent à cruciatu purgatorii liberari. Fucus autem mane mox fuit proditus, quia unus & alter cancrorum cum extincta face repertus eſt, quos non collegerat Parochus. Idem fieri poſſe Teſtudinibus *Mart. Del-Rio (l. 2. Disquiſ. Magic. qv. 27. ſ. 1. p. 652.)* affirmat, quare, addit, nonnulli ſuſpicantur *ab Homero (in Hymn. Mercur. v. 37.)* Teſtudini tributum nomen armaturæ fallacis ἐπηλυσίας αἰχμα. Quomodo Abderitani juvenes conati ſunt Democritum terrere, protulit *(in Philoſopſeude p. 349.) Lucianus.*

§. 191.

§. 191.

Quosdam præ reliquis ſpectrorum apparitione tentari, vulgus credidit Dominica die natis id peculiare arbitratur. De Hiſpanis die Paraſceves natis retulit *Comitiſſa d' Aunoy (p. 1. Reiſe. durch Spanien Eiſt. 14. p. 478.)*, ſequentia: *Nobilis Hiſpanus erzehlete, daß alle Spanier, ſo auf den Charfreytag gebohren, wenn ſie bey einem Kirchhofe vorbey giengen, auf welchem ein Menſch, ſo eines gewaltſamen Todes geſtorben, begraben läge, oder wenn ſie auch an einen Ort kähmen, an welchen ein Mord begangen wäre worden, ungeachtet man den Ermordeten anders wohin begraben hätte, ſo ſähen ſie ſelbige allemal, und zwar eben in der Geſtalt, in welcher er ſich bey ſeinem Tod befunden, vor ihnen ſtehen, er möge ihn nun bey ſeinem Leben bekannt oder unbekannt geweſen ſeyn. Welches denn dieſen Leuten ein ſehr beſchwerlicher Zufall wäre. Es haben ſich vor dieſem, fuhr er fort, viel Leute verwundert, warum doch König Philipp. der IV. in Spanien ſeinen Kopff ſo hoch getragen, und das Geſichte allewege gen Himmel gerichtet, man hat aber nachgehends erfahren, daß es deswegen geſchehen, weil er am Charfreytag gebohren, und ihm daher in ſeiner Jugend öffters die Ermordeten erſchienen wären; weil er nun ſehr darüber erſchrocken, hätte er ſich angewöhnet, das Geſichte niemals gegen die Erde nieder zu ſchlagen.*

§. 192.

Joh. Laurent. Ananias (l. 3. de Nat. Dæmon. p. 92.), ex quorundam delira opinione retulit, Animas eorum, quibus exſpirantibus dextram porrexerint, & viciſſim porrectam receperint, ipſis poſt obitum apparituras. Nulla hujus rei, dictitat *Martin. Del-Rio, (l. 2. Diſquiſ. Mag. qu. 26. ſect. 7. p. 647.)*, vel ſcripto, vel non ſcripto DEI verbo nec hiſtoriarum verarum narrationibus autoritas huic opinioni adminiculatur. Paucis, pellucet ſuperſtitio.

§. 193.

Criſi imminente per ſanguinis eruptionem è naribus, quidam exiſtimabat ſe videre ſerpentem rubrum per impluvium ad ſeſe è tecto adrepentem atque appropinquantem, tam valida ſpecie, ut è loco repentè exiliret. Hiſtoriam leges *ap. Galen. (l. de prænot.)*, in quem locum, quæ ex Aliis congeſſit, & ipſe commentatus *Petr. Petit. (de Nepenth. Homer. c. 9. p. 112. ſq.)* digna, quæ legantur, puto.

§. 194.

Faba Græca & Lens, δυσόνειρος *Dioſcoridi* (*l. 2. de re Med. c. 127. & c. 129. p. m. 130. & ſq.*) dicitur, quod tumultuoſa faciat ſomnia & terribiles viſiones. Quod cuivis proptum experiri, addit *Laudatus Petit.* (*c. l. c. 8. p. 109.*), ipſe quidem ſum olim, *pergit*, meo malo expertus, cum incautius me per aliquantum temporis ſpatium lentibus curioſiſſimè apparatis & conditis repleviſſem. Nam non multò poſt ex impuriore illo victu in morbum incidi contumacem, qui me duos menſes lecto affixum tenuit. *Et paulo poſt:* Cæterum toto morbi decurſu, ſi quid ſomni contigiſſet, adeo monſtrificis & terribilibus viſis inquietabar, ut meum cubiculum ſæpe larvis plenum eſſe crederem; me etiam aliquando putavi raptum in ignota loca, vagari inter umbras mortuorum & Lemurum catervas, & ſi quid portentoſius Poëtæ in ſuis νεκύαις deſcribunt. Quæ viſa horrenda adeò viva & expreſſa erant, ut etiam nunc in memoria hæreant. Adde quæ de Opio *ſupra* (*l. 1. Tit. 11, §. 28.*) commemoravi.

LIBRI II. FINIS.

60/422

N. 30/24

15

2 vol.